Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

104600

Iosephi Judei Histo/

rici pre clara opera nō parua accuratiōe & diligentia receēter ipressa necnō a cōplurcul' mēdis obus passi ātea statebāt tersa ato; castigata

De Antiquitatib⁹ Libri viginti nunc pri/

mūm duplici ad bibliā cōcordantia: vnaquidē generali ad leges & historiales biblię libros: altera vero spāli ad singula eorūdē capitula

De Iudaico bello Libri septem ad octo

uissimos eiusdē de ātiquitatibus libros: nec nō ad Agesippi xpiani de hierosolimitāo excidio quiq; libros collati cōsiliq; atq; cōcordati

De Antiqua Judeorū origine cōtrā Gre/

cos & Manethonē ægyptiū: necnon cōtra Appionē Alexandrinū libri duo hucusq; confusi: nunc vero per capita distincti.

Ethis oībus Iosephi operib⁹ adiecta sūt

accurate figulis capitibus cōpēdiosa argumēta: cū ānotatiūcul' i margine vbiq; accōmodatissime collocatis nō parū lectori cōducentibus

Goberti goullet sacre pagine professoris

eruditissimi (q̄ pdicta Iosephi opa eo modo quo p̄missū ē nō sine magnolabore excoluit) Tretramonō: ex ipsius Iosephi / bilię historiæ scolastice Agesippi epithomatibus solerter conciliatum.

Eiusdē cōpendiū de sex etatib⁹ seculi i quo

p̄ter xpi genea logiā multa scitu dignissima cōtinent, breuis scilicet. cosmographię recollectio: & oim fermē regnorū origo successio & finis qq; reges i illis & quot annis regnauerunt. Illi præsertim quorum sacri codices: ac Iosephus noster meminerunt.

De huiq Iosephi. Aphi Medum fuit Sardanapalus
philippi Regonapi libro extant qui
supplendum post ratio De bello
Iog. Dnco.

Saddeti
Sebusiani

Venundantur parrhisii in vico diui Jacobi sub interstigno Lilii aurei.

¶ Ad reuerendū in ☩ Xpō patrē et dominū Dominū Ludouicum Herbert Abricensem Episcopū omnigena virtute optimisq; litteris apprime cōspicuū: in IOSEPHI Hebrei historici recognitionē. ROBERTI GOVLLET inter sacrarū litterarum professores minimi prefacio

¶ PREFACIO

·Eccles.xxx.iij

VEMADMODVM nihil est homini (q̄diu mortalem agit vitam) honesta operatione diligentiq; industria cōducibilius (sacratissime presul) Ita eidem torpedine ac inerti ocio nichil neq; pernicios⁹ est neq; detestabilius. Siquidem ignauia animi flaccescunt torpescuntq; corpora: & multam pro ecclesiastici sententia) malicia docuit ocio sitas quę omnia proculdubio abigit honestus labor. Hinc Marcus Cato dicere solebat hominis vitam propevti ferrum esse. Q ñ q̄dē ferrum (si exerceas) cum splendore conteritur: si nus rubigo interfecit, haud tecus si se homo execeat cum laudis splendore consumitur. Plusq; accidia affert detrimenti q̄ exercitatio. Quod & Christianus Poeta Mantuanus eleganti carmine expressit sic inquiens.

Marcus Cato.

Baptista Parthenicę Prima.

Pigros rubigine sensus
Occia corrodunt, sopitaq; pectora torpor
Noxius obliquat. ferrum si transit in vsus
Assiduos splendore micat vultuq; nitenti.
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
At si longa quies ieritfuscatur: & atram
Vertitur in scabiem: celeriq; absumitur euo.

Solon. Aristt eles. Cleantes. Appelles. Plinius. Seneca. Origenes. iulius. iob.v. iob.vij.

¶ Proinde maiores nr̄i quicquid noctu dieq; elaborabāt spirituali apponebāt lucro. Vñ Solon vnus ex septē sapiētibus se aliquid quotidie addiscētē cōsenescere gloriabatur. ¶ Stratū aūt petēs Arist. plū bea manu pilā sumebat quę in subiectū vas ęneū decidēs ad studiū excitabat. ¶ Cleantes noctu hortos irrigabat quo posse iterdiu philosophie studio icūbere. Appelles itidē ęgregius pictor nūq̄ tā occupatū diē egit qui artis suę lineā duceret: vñ tale emanauit adagiū: nulla dies siue lineā Plinius quoq; omne tēpus quod litteris nō impartiret: perire arbitrabatur. ¶ Etiā nō seneca ociū sine litteris mortē viuiq; hois dicebat eē sepulturā. ¶ Nō parū cōmēdatur Ad amātius Origines vt pote cū neq; cibū absq; erudita lectiōe sumere voluisset neq; manus habuerit vnq̄ pugillari vacuas. iulius ille cęsar magnis efferī p̄conijs q bella quę die gessisset nocte mādabat litteris. His nāq; cęteris q̄ sapiētie studiosis exploratū est hoiem natū esse ad laborē & auē ad volotatū. Malicia siquidē inquit iob ē vita hois super terrā & sicut dies mercēnarij dies eius. Quo circa nullāvt credere par ē grauiorē arbitrari sūt iacturā q̄ futilē tpis contritionē. de quo reddenda esse villicationis rationē euangelicū verbū cōminatur. ¶ Hc rū itaq; vestigia ,pvirili eminus sequi percupiēs vt ociositatē omniū bonarū artū nouercā deuitarē: nō nihil studiosi operis volui deligere quod etiā in comunē hoim cederet vtilitatē: scienr hominē hoim cā vt ptritū habet ,puerbiū fuisse natū. Verū eniuero operepręciū eē duxi si antiquorū libros q nichi mea sētentia ex his quę ad cōmunē hominū eruditionē necessaria prętermiserūt nobis relictos a mēdis & erroribus quos indies aut ex frequēti transcriptione seu pressione acquirūt eleuamus pristinoq; restituamus nitori. Sic eni ęquū est vt qd crebro male pullulat crebrius succidat. Necvero minus reipublice cōfuerūt qui aurū repugnāt q̄ qui effodiūt. ¶ Q uū igitur michi ęgregia IOSEPHI quē p̄dē IOSEPHI vocāt opa occurrisset vsq; adeo deprauata vt neq; clausula qdē integra ferme appareret: cep ad illius tā dignī tāq̄ vtilis atq; necessarij opis castigationē manus applicare cū mihi vacabat ocio ē his q̄dē diebus feriatis qbus populo cōcionari nō suppetebat. Ea nāq; ratiōe potissimū p suasus sū q hmōi opera ad sacrę historie elucidationē sint per qua necessaria. Adde q; tu in sane multa reperies etiā scitu dignissima quor; sacrę nostrę litterę nichil meminerunt. Et cū a Machabeorū tēpestate vsq; ad Christi tēpora centū & plus effluxerimāni: in quo quidē tēporis interstitio nihil in biblia de iudeorū statu memoratur. Hęc habes ,p illa tēpestatis itercapidine apud nostrū iosephū accuratissime descripta quę etiā omia vsq; ad quadragessimū & supra post salutiferā Christi passionē cōtinuauit annū ¶ Meminit ad hęc iosepns sanctissimi saluatoris nr̄i. Q uinetiā de iohānis baptistę & iacobi minoris sanctimonia mētionē facit idq; ad nostre religionis p̄conia p̄ppe cū ab aduersarijs bonū habere testimoniū sit opido per q̄ cōmēdabile. Quo circa hoc egregiū opus antiquitatu; ab ipsimet hebręis nec inuidētibus fidei teste Pico Mirandula fuit viciatū. ¶ Est prętera librorū iosephi lectura maxie de iudaico bello ,p hac fluctuosa tēpestate qua tantus bellorū in Christianitate ingruit horror vtilissima Quandoquidē nichil ferme videbis in his que modo geruntur cruentissimis prelijs cui nō videatur sile aliquid olim iudeis quibus i religiōe sed lōge sanctiore succedimus cōmerētibus suis sceleribus potigisse quotū iosephus nr̄i finale narrat excidiū. ¶ Nunc vtinā principes nr̄i bellorūq; auspices ha-

Vtilitas lecturę librorū iosephi

berẽt pręoculis:cognoscerẽtvtiq; q̃ discrimiosus bellorũ aditus q̃q; dubius sit exitus Hos nẽpe q; autu/
marẽ non cũ tanta pernicia perpensos fore ad bellicas expeditiones:cũ perhorrẽda hũani sãguinis p/
fusione succedẽdi. Vñ prothnefas tot insontiũ expilatiões & cedes tot diuersorũ exiciales locor; euer/
siões. stupra/raptus/adulteria/rapinę/furta iuste exactiões sacrilegia & imunera mala ꝓdcũt. Ah vti/
nã saperẽt & intelligerẽt ac nouissima ꝓuiderẽt. Sed de his alias. ¶ Huius iraq; egregia iosephi ope/ra non sine multa lucubratione ĩprobo; labore recognoui sic q; meo iudicio nullæ aut ꝑpaurę sup/
sint mẽdę:nisi quas Calcographorũ/quibus sẽper adesse nõ potui/opus ipsũ imprimendo parti igno/
rantia: parti negligẽtia cõtigit emersisse. ¶ Q̃ napropter si inter legendũ quippiã errorũ inuenias aut in/
cõcinua elemẽtorũ variãtia/aut falsa numerorũ supputationevel negligenti alicuius dictionis omissio
ne nõ michi ascribas quęso. ¶ Libros autẽ antiquitatũ ad biblię nostrę historias q̃tũ se protrahũt or/
dinatis in inferiori margine singulorũ librorum & capitum anotationibus cõcordare studui. ¶ Libros
quoq; septẽ de Iudaico bello cũ octo nouissimis antiquitatũ libris:necnõ cũ historia Aegesippi Chri/
stiani antiquissimi/quã de hierosolimitano excidio i quiq; libris scripsit/libros i margine & capita sub/
siguando conciliaui: huic addẽdo operi quę Iosephus misit. ¶ Nouissimũ insuper opus o isephi vbi
aliorũ meminit librorũ/quod cõtra grecos Manetonẽ ęgyptiũ & Appionẽ alexandrinũ de iuę gen/
tis antiquitate cõpilauit/distinxi per capita: & singulis omuũ librorũ capitibus breuiuscuala sũmaria
adieci. ac in superiori margine ꝓ studij leuãdo labore per q̃ vtiles annotaciunculas locaui. ¶ Ceterũ
indicẽ toti operi perneccssariu; adunaui quod Monotesserõ sine TETRAMONON põt appellari
Ex quattuor ęni historijs cõpendiosissime cõcinatum est. Nã singula operũ Iosephi epithomata com/
plectitur. in quibus sũmati perstringũtur quę in Iosepho diffuse enarrãtur quibus que tã ex biblia/qua
scolastica historia capita annotãtur in quibus illa per ãple cõtinẽtur adeo vt cõpendiaria via sit ad p/
uestigãda vniuersa quatuersũ tendas. Itidẽ ex egesippi historia in libris de iudaico bello effecti insup
tã ex biblia q̃ historia scolastica & egesippo additiões eorũ scilicet/qnę noster Iosephus prętermisit/
suis apposui locis: ¶ Verũ eni cũ labor sine voluissem imponere statim bellorũ memoria/quibus he/
beri aduersus ferme omnigenas hom nationes fuerunt exercitati nouũ michi ministrauit negocium
Nã vt nostri iosephi eluceseeret historia cõpẽdiosam de sex sęculi ętatibus ex sacris codicibus necnõ
catholicis doctoribus & alijs antiquissimis nõ paruo studio collectionẽ cõgessi vbi adiecta breuiuscu/
la vniuersi orbis cosmographia/& oim regnorũ inicia regũq; succesiones nomina/& annorũ numeri
vsq; ad iosephi nostri tẽpora q̃tũ ad operũ eius luculentiorem intelligentiã videbãtur conducere per/
strigũt. ¶ Ad hęc sacratissimã saluatoris nri. IESV CHRISTI generalogiã q factus ẽ ex semine dauid
secũdũ carnẽ ex philonis iudei & diui hieronimi & aliorũ autenticorũ scriptis Matheũ & Lucã euã- Roma.capi.f.
gelistas necnõ & nõnullos sacrę scripture alios passus concordando luculenter inserui. ¶ Cũ itaq; aio Courtyle:
volũtarẽ cui has meas lucubraciũcnlas deuouerẽ tu mihi imprimis occurristi dignissime pontifex cui
plurima debeo cęteriq; mei cõtubernales Haricuriani quippe cũ tuis aupsicijs Rcuerẽdus in Christo
pter & dñs Dñs bonę memore Gauffridus herbert Constiensis olim pręsul meritissimus germanus
tuus cuius animã collocet dominus cũ principibus populi sui a paucis annis Haricurianũ ludum no/
strũ ãplissimis donauit prouẽtibus:ad scolasticorũ æducationẽ:ob idq; tu cũ claris fratribus tuis quo/
rum officijs me totum deuoui & deuoueo ampla impartitum es munera. Efflagito igitur id munuscu
li hilari accipias animo: Artaxerxis exemplo qui vt meminit, Plutarcus inter equitandum a colono Plutachus.
quodam lagũculam aqnę plenam hilariter excepit animi affectũ pluris q̃ muneris quantitatẽ ducẽs
Cũ eui propter bonas artes quibus maximopere clares obq; animi tui virtutẽ qua prestantius nichil
est Et presertim propter illã tuã benignam affabilitatẽ qua animos hominũ tibi concilias & ad te di/
diligendũ allicis omnibus sis gratus & amabilis non ambigo si hic noster labor tibi placeat qui oĩbus
sit acceptus. Vale præsulũ columẽ & decus EX HARICVRIANIS Sędibus Parrhisij tertio kalen/
das Februarias. Anno dominice salutis Millesimo quingentesimo decimo tertio.

Iosephi in pseudographos Querimonia.

Mancus ego nuper Lacero mutilatus amictu:
Crinibus impexis pube tegente genas
Obscuraq; miser longe relegatus in oras
Exilium quęsta est mens gemebunda suum
Detritus iacui truncato stipire nullis
Nexibus aut neruis squallida membra valet
Saucia nec doctus reparauit corda Machaon
Lumina nec chyron:curaq; phillicides.
Non circes muuit falsę non phasidos herbę
Nec coi quicq̃ pharmaca rara senis
Hei nimium possem vigilatas plangere noctes
Atq; queri studio preterijsse dies
Vt mea calorum memorarent gesta virorum
Scripta: vel optato fine legatur opus
Ni bene crescenti occurrissent numina morbo
Dum michi cõstanti mente Robertus adest
Ingensum: feruens studium constantia sudor
Me fœdis soluit lector amande notis

FINIS

a.i.

Incipit prologus sancti Hieronimi in Josephum continens generationem eius. fortunam quoq; & testimonium quod fert de christo.

Josephus mathię filius ex hierosolimis sacerdos avespasiano captus. cũ Tito filio eius relictus: hic Romã veniẽs septẽ libros iudaicę captiuitatis iparatoribus pri filioq; obtulit: q & bibliotecę publicę traditę sũt & ob igenij gr̃ia3 statuã quoq; Romę meruit. Scripsita ũt & alios vigiti antiquitatũ libros: ab exordio mũdi vsq; ad quartũ de cimũ annũ domiciani Cesaris. Hic i octauodecio antiquitatũ libro manifestissime cõfitet̃ ꝓpter magnitudinẽ signorũ xp̃m a parrhiseis itcrfectũ & ioannẽ baptistãvere ꝓphetã fuisse: & propter interfectionẽ iacobi ap̃ololi hierosolimã dirutã: ¶ Scripsit aũt de dño in hunc modũ Eo tẽpore fuit iesus sapiens vir si tamen virum eum oportet dicere Erat enim mirabiliũ patrator operũ & doctor hominũ eorũ qui libenter vera ſnſcipiunt: plurimos quoq; tã be iudeis q̃ de gẽtibus sui habuit sectatores & credebat̃ esse christus. Cum inuidianostrorũ principiuz cruci eũ pilatus addixerit: nihilominus qui primũ dilexerũt. perseuerauerũt Apparuit enim eis tertia die viuens: multa hæc & alia milabiiia carminibus prophetarũ de eo vaticinyntibus. Et vsq; hodie christianorũ gens ab hoc sortita vocabulum non defecit. Her k. q̃to. [illegible] explicit. folio. 209. ¶ Explecit prefatio Hieronimi.

Testimoniũ Iosephi de Christo libro suo antiquitatum decimo octauo capitulo quinto.

Studiosis litterarũ zelatoribus Joannis de guoy monẽsis epigramma.

Orta vetustarum cognoscere semina rerum
Priscaq; quem patrum cernere gesta iuuat
Queq; palestinis ceciderunt agmina telis
Victaq; romanum quæ subiere iugum
Hic Iosephus adest terris eductus ab vmbris
Singula qui fluxi temporis acta notat.
Quicquid enim succi vetus ægesippus habebat
Eloquioq; pari. Biblia sancta refert.
Quis simul adiscitur: quod charta scolastica pandit
Omnia presenti codice clara patent
Quattuor vnus is est: his terq; quaterq; legẽdus
Ter lege bissens Lectio trina dabit.
Tetramonon siquidem cõplete quattuor vnum
Continet: vt largas arcula seruat opes
Adde breui solimæ clausas epithomate gentis
Historias: quarum portio nulla vacat.
Hęc dedit excultum solertis dogma Roberti
Candida quem sacrę pallidis arma tegũt.
Archetypum vitę hic clariq; specimez honesti
Euẽtus varios indicat atq; vias.
Non igitur Leuibus mergantur pectora nugis
Nam nihil stomachum nausea ficta grauem.

Eiusdẽ perspicacissimo artium & theologie professori magistro Roberto Goullet constantiensi presentis voluminis elimatori vigilantissimo octosticbon.

Historiæ flores quondam lętissima clio
Iuuenit quorum fons Iosephus erat
Quo tamen extincto dederant obstacula sentes
Nam tenebras luci plurima menda tulit
At fugiunt vmbrę purgatis lumine nimbis
Dum clarij rceras docte Roberte vices
Sic tua diuinos spirantia verba recessus
Aęthereas pandunt luce micante vias

¶ Mercurius sepaintre fratrem suum Joannẽ barbier bibliopolam hoc epigrammate salutat.

¶ Mulltiiugas li ceat gressu nutante per vrbes
Iuerit: historiæ fautor & vnus apex
Aut si tempus ędax palmarum fregerit vsus
Niliaco veterum cortine gesta canens.
Aut scithyę sirtisq; lacus siculãq; carybdin
Legerit. ęolijs vndiq; pulsus aquis
Attribuens pręluste tamen genus herculis intrat
Parrhisios operi laurea ferta tuo:
Quippe corintiaco rutilans tua charta metello
Dignior ante graues semper habetur auos.
Bibliopola fides pręcij cui vera recumbit
Diceris/ & danaa nescius arte pater.

¶IOSEPHI IVDEI HYSTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS antiquitatum viginti incipit feliciter. Et de greco in latinum traductos per venerabilem preysbterū ruſſinum aquileiensem virum doctiſſimum.

HYSTORIAM Conſcribere diſponētibus non vnam nec eandem video eiuſdem ſtudij cauſam ſed multas exiſtere: & ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eorum ſui ſermonis pādere volētes ornatū & ex hoc gloriam aucupantes: ad partē huius diſciplinę accedunt. Alij vero illis gratiam referentes. de quibus ipſā deſcriptionē eſſe cōtigerit in opere eodē vltra virtutē coacti ſunt laborare. Quidā autem ipſa rerum neceſſitate vim paſſi ſunt: vt ea quibus interfuerūt cū agerētur: ſcripture declaratione colligerēt. Multos autē magnitudo rerū vtilium in occulto iacentium inuitauit: vt hyſtoriam ex his ad vtilitatem deberēt pferre communē. ¶ Harū itaq; quas predixi cauſarum: duę nouiſſime mihi etiā prouenerunt. Bellū nāq; quod inter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quiq; finis acceſſerit: experimēto ipſe cognoſcēs narrare coactus ſum: propter eos qui veritatē in ipſa conſcriptione corrūpunt. Preſens aūt opus aſſumpſi: credens etiā dignū ſtudiū Grecis omnibus aperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatē noſtrā & conuerſationis ordinē ex hebraicis litteris interpretatum. Dudum ſiquidem cum bella conſcriberem ꝓpoſueram declarare qui fuerint in initio iudei: & quibus ſint vſi fortunis: & ꝑ quē legiſlatore ſint eruditi hoc quod ad pietatē aliāq; virtutis cōtinētiā noſcitur attingere: & q̄ longis pugnātes tēporibus: inuiti nouiſſime venerint ad certamina Romanorū. Sed qm̄ ingens erat operis eius ordo & valde pplexus in ipſo libro diuidēs diſpnēſq; principia: atq; finē cōſcriptionē ipſā abreuiare tētaui. ¶ Tēpore nāq; ꝓcedente ſecūdū illud quod ſolet accidere gaudia cogitantibus mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit: tandē arripiēdi materiā in vſum extraneę quippe lingue: & a noſtra cōſuetudine peregrine. Erāt aūt q me hyſtorię deſiderio ꝓ rebus talibus inuitarēt & ꝑcipue ſorū olim Epaphroditus vir q vniuerſas quidē diligere diſciplinas: maxime aūt rerū cognitione gauderet vtiq; cū & ipſe magis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet: & in oībus mirabilē nature fortitudinē & immutabilem voluntatem ſuę virtutis oſtēderet. Huic enim vero ſemper: obediens: qui vtiliter & bene agētium cooperator exiſteret: ne videret deſidia potius q̄ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui illud quodq; ſup ea q̄ iā dicta ſunt non tranſitorie cogitans: quia per hęc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris volui: & de grecis ſi quis eorū ſcire quę noſtra ſunt voluerit. ¶ Comperi ſiquidem quō Ptolomeorum ſecundus rex maxime circa diſciplinam & librorum collectionem ſtudium habens in noſtra ꝓcipue lege opus ſue largitatis oſtendit: & conſtituta eius feſtinauit greca voce trāſferri. Pontifex vero noſter Eleazarus: qui nulli virtute ſecundus non inuidit vt prędictum regem hac vtilitate priuaret cui omnino forſitam reſtitiſſet: niſi patrię noſtrę cōgrueret: vt nihil bonorū eius remaneret occultum. Ideo mihi ſcilicet ipſe cōuenire putaui: vt magnanimitatem qdē pōtificis imitarer: & vt regię largitati ſimiliter reſpōderetur ab eis q doctrine amatores eſſe noſcunt. Neq; ei ille omnē deſcriptionem a trāſlatoribus accepit: qñ ea tantūmodo quę legis ſunt hi qui ad explanationem miſſi fuerant. Alexandriā tradiderūt: cū ſint alia innumera quę per ſacras lras indicāt: vt pote quiq; miliū ānorū hyſtoria iniſtis expoſita: & diuerſe q dē in his continētię ſūt multe vero ciuitatis fortune: & forti a facta ducū: & mutabilitates cōuerſationū qd totū ex ipſa hiſtoria precipue poterit quilibet agnoſcere: ſi eam voluerit lectitare. In qua etiā reperitur quomodo eis qui volūtatem propriā non ſequunt & ea quę bene ſancita ſunt trāſcedere nō ꝑſumunt omnia ad terminū fidei tendentia. Proſpere peraguntur & honoris felicitas prębeatur a deo: qñ vero receſſerūt aliqui ab huius diligentię veritate: fiunt eis oīa ſub inopia quę videbāt̄ ī abūdantia cōſtituta. & in calamitatē importabilē eis vertitur: qcquid quaſi bonum agere feſtinabant. ¶ Iā itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro: vt voluntatē ſuā deo ſubmittāt: & legiſlatorem noſtrū probent ſi naturam eius digne conſideraūerit: & ſemper decentes actus virtutis eius expoſuit purā rationē de illo cuſtodiens abhominare ab illis turpitudine fabularuꝫ licet ex longitudine tēporis: & etate vetuſtiore potuiſſent multam figmentorum fallacium habere licentiā. ¶ Fuit enim ante annos duo milia. In qua lōgitudine ſeculi neq; ipſorum deorum generationes poete: niſi forte hominum actus: aut leges dicere ꝑſuaſerūt: integritatem videlicet eorū quę ad me conſcripta ſunt procedētes ſermo ordie ꝓprio declarabit. Hoc ei facturū me in negocio iſto propoſui: vt nihil adiiciā nec iterū ꝓtermittā. Quia vero pœne oīa ex moyſeos legiſlatoris ſapiētia apud nos pēdere noſcuntur: neceſſe mihi eſt pauca de illo prędicere ne quis gentium quęrant: cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habens dictis & factis in tātam nature ſublimē proceſſerit. ¶ Sciēdum itaq; quomō legiſlator ille oīm rerum neceſſariorum indicauit vt quiſquis ſuam vitam bene gubernaturus: & legem eā et lijs poſiturus: dei primitus deberet cōſiderare

Varie cauſe cōſcribendi hyſtorias

Motiuū ioſeph ad conſcribendum antiquitatum libros.

Epaphroditus in' ciuitauit authotem ad ſcribendum.

Ptolomeorū ſecūdi regis laus Eleazarus

Vtilitas hyſtorie antiquitatū a Ioſepho' conſcripte.

Ioſephus ad

Meminit moysi legislatoris & itẽ tionem moysayce le. reprimit ne- cessariorum.

naturam: operamq; eius mente contemplaretur: & eius exemplum imitaretur & quantum esset virtus hunc sequi tentaret. Neq; enim vel ipsi legislatori fuit sufficiens mens dum i ipsius vtiq; cõtemplatione deficeret: nec eis qui conscripturi sunt p causa virtutis aliquis prosper euentus erit: nisi pre omnibus do ceantur/quia pater omnium & dominus deus existens & vniuersa respiciens: sequentibus se vitam fœli D cissimam prębet. virtute vero digredientes: maximis calamitatibus subdit. Hoc ergo dicere desiderans Moyses suos ciues ac populos legis constitutionem nõ ab ore cõmuni: nec a propriis placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam eorum mentes erigens & persuadens: quoniã creaturarum terrenarum opus dei prẽcipuum homines sumus: dũ habuisset eos iam adimpietatem obedientes: de rebus reliquis eis facilime persuasit. ¶ Alij namq; legislatores fabulas sequẽtes humanorum delictorũ confusionem potius in deos suos sacrilego sermone verterunt: & multam malignis peccandi licentiã p̃buerunt. noster vero legislator summã virtutem deum habere pronunciãs infudit hominibus ea participari: & eos qui taliter non saperent nec crederent: iussit ineuitabiliter castigari. Secundum hoc ergo argumentum face re examinationem lecturos exoro. sic enim considerantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maiesta tem dei atq; clementiam videtur incongruum. Cuncta nanq; circa naturam rerum affectionem conso nam habere noscuntur. alia quidem aperto: vel simplici modo legislatore tangente/alia vero cum sua hone state allegorice proferente. Quia quicunq; clare dici proderat: hęc manifeste declarauit. Volenti bus autem etiam causas rerum singulas considerare cõtemplatione multa nimis/& valde philosophi ca reperitur. Quod ego nunc quidem dicere suppono: sed deo tempus prebente nobis post hoc opus tentabo conscribere. Conuertar autem ad rerum narrationem: reminiscens primitus eorum: que de mũ di fabrica Moyses dixit. Hoc autem in sacris libris comperi ita conscripta.

Aliorum legisla torũ error in cõ dendo leges.

¶ Explicit prologus Iosephi.

¶ Iosephi antiquitatis iudaicę liber primus incipit fœliciter:

¶ De creatione celi: & terræ: & de operibus sex dierum & requie diei septimi. Capi. i.

Opus primę diei.

IN PRINCIPIO creauit deus celum & terram. sed dum terra ad aspectũ non veniret & profunditate tenebris celaretur: & spiritus dei desuper portaretur deus fieri iussit lu men: quo facto considerans omnẽ materiam separauit lumen & tenebras. & alie qui dem rei nomẽ imposuit noctem/aliud vero vocauit diem vespere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidẽ est primus dies. Moyses aũt eum vnũ esse dixit Gen. ca. E.

Opus scdę diei

¶ Et licet sufficiat causam huius rei etiam nunc dicere: tamen quia pollicitus sum ra tionem causarum singularum seorsum tradere/illud ad huius rei interpretationem me necessarium est differre. ¶ Post hęc secũda die celum super omnia collocauit/ip

Opus tertię.

sumq; ab alijs distiguens/in semetipso constitutum esse prẽcepit/& ei cristallum circunfigẽs/ humidu eum/& pluuialem ad vtilitatem quę fit ex terre imbribus congrue fabricatus. ¶ Tercia die statuit terrã

Opus quartę.

circa eam mare diffundens Ipsa vero die repente ens virẽs herba & semen de terra sunt orta. ¶ Quarta autem die ornauit celum sole et luna & ceteris sideribus/motus his tribuẽs atq; cursus/quibus horarũ

Opus quintę.

distinctiones manifeste designarẽtur. ¶ Quinta die animalia natatilia & volatilia/alia quidem in pro fundo. alia vero in aere esse costituit/ copulãs ea ad cõmunionem atq; permixtionem causa prolis pro

Opus sextę.

futurę/& vt eorum natura multiplicari potuisset & crescere. ¶ Sexta vero die creauit quadrupedum genus/masculinum faciens atq; femininum/in quo etiam hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum sex diebus & omnia que in eo sunt facta Moyses ait. Septimo die deum ab operibus manuum suarum

Septimo die re- quieuisse deus.

requieuisse dicens. Vnde etiam nos eo die laboribus propriis vacare dignoscimur/eum sabbatũ appel lantes/quod nomen requiem hebręaica lingua significat.

¶ De plasmatione protho plastorũ/& de plantatione paradisi & de introductione Adę & Eue in ip sum. Capitulo. ii. Ge. ca. I. & 2. F

Adã nomina a- nimalibus im posuit.

POst septimã vero diẽ cepit de hominis natura Moyses reddere rationẽ/ita dicens. Finxit deus hoiem/puluerem de terra sumens/& in eum spiritum inspirauit & animã. Hic autẽ homo Adã vocatus est/ quod nomẽ hębraica lingua significat rubeus: qm̃ cõspersa rubea terra factus est

Creatio Eue ex costa Adę.

Talis est eni virgo tellus & vera. ¶ Presẽtauit quoq; deus ade aialia scdm genus femini nũ masculinũq; demonstrãs & his nomia imposuit/qbus ẽt nũc vocãt. ¶ Videns ergo deus adã nõ habẽtẽ societatẽ ad

Plantatio para- disi. Nomia flu uiorũ paradisi.

fœminã neq; cohitationẽ cũ vtiq; nõ esset/delectãs aut i alijs aialibus que copulata videbãtur/vna dierũ eo dormiẽte auferẽs costã eius fixit ei mulierẽ/& Adã sibi iũctã cognouit de se fuisse plasmatã. ista hę braica lingua mulier appellat. Nomẽ vero mulieris illius erat Eua qđ significat oim viuẽtiũ matrẽ. ¶ Di cit aũt deũ etiã ad oriẽtẽ plãtasse paradisũ oi germinatiõe florẽtẽ. in hoc eni esse & vitę plãtationẽ/& a ią prudẽtie/qua cognoscerẽt qđ esset bonũ qđue malũ/& i hũc ortũ itroduxisse Adã & eius vxorẽ p̃cipiẽ tẽ plãtationũ eos hẽre solicitudinẽ. Rigat vero ortus hic ab vno flumie/circa omnẽ terrã vndiq; pfluẽte

A Hic i quattuor diuiditur partes: & Phison quidem nomen est vni: quod mundationē significat eductus in indiam: in pelago late diffunditur: quod geta nuncupatur a grecis Euphrates autem & tigris in mare ruēs ferūtur. Vocatur Euphrates quidē foras: quid significat dispersiones seu flos. Tigris autē diligat quod indicat acutum aliquid & angustū. Geon quoq; per egyptum fluens: ostendit eū qui nobis aborie / redditur quem greci appellant nilum.

¶ De precepto dato Ade & Eue pthoplastis & eor trāsgressione / & eiectione de paradiso. (Capi.iiij.

Inuidia serpentis.

Gñ.c. 2. &3. DEus igitur Adam & mulierē ex alijs quidē plantationibus gustare precipit. De prudētie vero plantatione voluit abstinere pdicens cōtingentibus ex ea perditionē esse venturā. ¶ Et dū illo tēpore cūcta aialia concordarent serpens cohabitans cū Adā atq; mulierē inuidiam habuit i quibus eos arbitrabatur esse felices obediētes vtiq; pceptis dei. Quos reputās p iobediētiā ca / litati succūbere psuasit mala volūtate mulieri: vt de prudētie plātatiōe gustaret dicēs in ea esse boni malīq; cognitionē. Quo facto btāz eis vitā: & cui nihil diuīe cognitiōis deesset dicebat accedere & seduxit qdē mulierē: vt dei mādata cōtēneret. Que cū ex illa plātatiōe gustasset & tali epulatōe gauderet ēt Ade exinde vt vesceret psuasit. Quo facto semetipsos cognouerūt esse nudos: confusionēq; manifestā habētes tegumētū sibimet requirebāt: illa nāq; plantatio cā acuminis erat & intellectus. Foliis ergo fici semetipsos operuerūt: & hec genitalibus opponētes: videbat sibi i his magis esse felices que prius reputabāt se difficilius iuenire. Deo aūt in hortū veniēte Adā ne ad eū veniret colloqū. cōscius iniqtatis fue discessit. Deus itaq; intendēs qd egerat: cāz requirebat ppter quā prius eius allocio delectaret postea vero refugeret atq; cōfūderet. illo ergo nihil loquēte eoq; se cognouerat dei trāsgressū fuisse mādatū deus ait Mihi qdē de vobis notū ēxquē admodū felicē vitā extra oiz malorū passionē habueritis nulla solicitudi / ne aīm vestrū cōturbāte: cūvobis spōte ad fruēdū & ad voluptatis abūdātiā orirent vniuersa: me quidē / te virētia sine vestro labore & miseria sed nūc malepñtibus senectus velox vobis aduenier: & nō lōga vita succedit: qñ mihi cōtumeliā tali volūtate feciſtis mea mādata puaricādo. Neq; ei virtutis tā taciturnitate cōstringeris: sed mala cōsciētia retineris. Adā vero pcti veniā postulabat: rogabatq; deū ne eū nimis affligeret: & de facto cōiugē accusabat dicēs se ab ea seductū deliquisse. Quę rursus de serpēte q eā seduxerat querebat. Deus aūt Adāvictū cōsilio mulieris: pene subiecit: pcipiēs terre nequicq eis spōte / proferret: sed laborātibus & operatione cōtristis: alia quidē fruges daret: alia denegaret. Fuā vero partu & conceptionū doloribus castigauit quō Adā in quibus ipsa fuerat a serpēte decepta seducēs: calamitatibus iplicita. Abstulit & serpēti vocē: iratus eius malignitati quā gesserat i Adā: & venenū ei sub lingua ponēs: q; esset hoibus inimicū: pcepit vt mulier eius capiti plagas inferret: ille vero iacēs hoibus ēt aduersus: & interitū facilē eis p vindicta portaret. Quem etiā pedibus priuauit: vt volutatus i puluere trahere / tur. Et deus quidē hec eos pati preci pens transmigrauit Adam & Euam ex horto in aliā regionē.

Excusatio Adā & Eue & eorū maledictio.

Maledictio serpentis.

¶ De humani generis ppagatione in Cain & Abel & filiabus. De iterfectione Abel p Cain & de pena qua multatus est Cain: & de duabus colūnis latericia & lapidea in quibus cōscripserūt filij Adā omnē disciplinā rerū celestiū quā per se adinuenerunt / ¶ Capitulum.iiij. /

Abel virtus.

Gñ.c. 4. C QAti aūt eis filij duo masculi: quorū vnus quidē prior appellabat Cain: qd nomē interpretatum significat possessionē. Abel vero secūdus: qd significat nihil hoc. Quibus nate sunt etiā filie. ¶ Germani siquidē diuersis studijs luctabantur. Abel quidē iunior iusticiam colebat & in oibus quecūq; gerebat: deū putabat esse pñtē virtutiq; prospiciebat: cuius erat conuersatio pastoralis. Cain aūt erat circa alia malignissimus & ad lucra solūmodo semp intētus. Terrā arare primus cōperit & fratrem hmōi cā peremit. Nā cū eis placuisset sacrificare deo. Cain quidem de culture germinationibus obtulerat fructū. Abel aūt lac: & primogenita gregū. Deus potius i hoc sacrificio delectatus ē q; spōtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & nō in illis quę ex inuētione hominis auari nata videbant. Qua ppter Cain idignatus: eo q; Abel fuisset ei a deo prepositus fratrem interemit. / Qué cū necasset: & mortuū occultaret: credidit latere cōmissū. Deus aūt sciēs quod erat factū venit ad Cain de fratre pquirens vbi esset: q; eū diebus plurimis nō videret: dū cetero tpe illū cum eo cōuersari respiceret. Cain aūt hesitās habens qd deo potuisset dicere ipseq; prius se q; fratrem non viderit dicere cogitaret: cū dominus vehemēter instaret & pscrutaretur: indignatus nō se esse pedagogū nec custodez eius ne c actuū fratris effatus est. Deus ergo repēte Cain increpauit interēptorē fratris effectum: & ait. Ammitor si de fratre nescis dicere qd factū sit: quē ipse pemisti. Cui tamē sacrificiū celebranti: atq; posceritne ob hoc irā susciperet: seuiorē penā homicidij relaxauit: maledictūq; esse cōstituit & eius sobo / lē vsq; generationē septimā minatus est esse puniēdā & ex illa terra eum cum vxore ejecit. Quo formidāte ne bestijs capiēdus icideret & eo mō periret iussit vt nihil triste de tali cogitatione metueret nec ēi ei propter malī quicq; eueniret per bestias / ac per omnē terrā eum sine formidine signo ei posito quo notus fieret / habere pcepit. ¶ Multā ergo peragrās terram cum sua vxore Cain collocatus in loco qui

Maledictus Cain a deo vsq; ad septimam generationem.

Inuentor Cain exactionū.
Caī primus ciuitatē cōstruxit.
Maiuahel filij Lamech septuaginta septem.
Iobal i biblia habet Iobel.
Tubal musicæ.
Tubalcaī ferrarie artis inuētor
Malicia sobolis Cain viuente Adam.
Adā nōgētorū & trigita ānorū mortuusē ge.v.
Seth mores & virtus & filiorū iusticia.
Filij Sethrez celestiū inuētores ne p eos inuenta perirent ab Adā edocti de futuro diluuio duas colūnas fecerunt vnā latericiā/alterā lapideā que permanet in syria.
Causa diluuij hoim malicia.
Angeli dei demones icubi dicunt vt habet i hiſtoria ſcholaſtica.cap.xxxi.
Abreuiatio vite hominis.
Quātitas arche in longitudine & latitudie qua ſaluatus est.
Noe cū familia ſua.
Gñalogia Noe qui ab Adā fuit decimus in generatiōe Anno excēteſimo natiuitatis Noe a fuit diluuiuz .g. vij.

naida nuncupatur: vbi moratus est quo etiam ei filij nati sūt. ¶ At vero penā illā nō habuit p emēdatione: sed pro incremento mali libidinēq; potius nutriuit in corpore: licet cū iniuria secū commorantium hanc haberet augens domū multitudine pecuniarum ex rapinis & violētia cōgestarū. Ad luxuriā quoq; & latronicia suos familiares inuitās quorū doctor i celestis studijs erat. Et simplicitatem quidē cū qua prius viuebāt hoies aduiuētione mēsurarū: & pōderū pmutauit integrāq; eoz vitā rez ignorātia & magnanimitate ad callidita tē corruptionemq; pduxit. ¶ Terminos re pmus posuit: ciuitatēq; cōstituit muris muniuit illicq; coegit suos cōuenire domesticos. hāc ergo ciuitatē ab Enoch filio suo seniore enoichā appellauit. Enoch vero Irath filius fuit. Ex quo maiuahel cuius fuit filius matusahel q habuit filiū lamech cui filij & filie septē & septuaginta fuerūt ex duabus vxoribus eius nati Sella & Ada. ¶ Horū Iobal qdē q fuit de Ada: tabernacula fixit & greges amauit. Tubal cōsāguineus eius existēs musicā coluit & psalteriū citharāq; laudauit. Tubalchain q ex altera natus est: fortitudie cūctos excellēs res bellicas decēter exercuit ex his etiā que ad libidinē attinēt corporis enutriuit: ferrariā artē primus inuenit: habuitq; sororē noie Noēma. Et qm Lamech diuinas res sapienter sciēs videbat se subiacere pene Cain ob necē fratris hoc suis vxoribus idicauit. ¶ Adhuc aūt viuēte Adā: cōtingit Cain sobolē p succesionē esse neqssimā & aliū alio peiorē. existere: qui vtiq; ad bella incōtinētes erant & ad latrocinia pperabāt. Si quis eorū segnis esset ad effundēdū sanguiné: alijs rebus pessimis imminebat: contumeliā faciēs & auarus existēs ¶ Adā vero qui primus de terra factus ē & de quo nos exigit ratio adhuc hēre sermonē: Abel qdē extincto Cain aūt ppter necē eius effugato: de creatione filiorum cogitabat: & vehemēter eum generationis amor habebat: agentē annos ducentos & triginta sup quos alteris viuens septigētis defūctus est ¶ Fuerūt aūt ei & alij filij plurimi: iter quos ēt Seth .s. de alijs quidē longū est dicere. Conabor vero de Seth dicere tantūmō. Is nāq; nutritus & pueriēs ad etatē que iā posset ea que sūt bona discernere virtuti studuit/& cū fuisset vir egregius/imitatores sui filios dereliquit. Illi quoq; oēs cū boni fuissent orti: i ea dē terra sine vexatione viuētes: felicissime cōmorati sunt. nihilq; eis vsq; ad vite terminum crudele puenit. Disciplinā vero rez celestiū & ornatū earum primitus inuenerūt: & ne dilaberentur: ab hoibus que ab eis inuenta fuerāt: aut anteq venirēt ad cognitionē deperīrēt: cū pdixisset Adā exterminationē reū oim vnā ignis virtute/alterā aquarū vi/ac multitudine fore venturā: duas: faciētes colūnas: vnā ex lateribus aliā ex lapidibus ābabus que inuenerāt cōscripserunt/vt & si cōstructa lateribus exterminaretur ab ibribus: lapidea permanēs preberet hominibus scripta cognoscere/simul & quia lateralē aliā posuisset: que tñ lapidea pmanere hactenus interra syria. Et isti quidē septē generationibus pmāserū deū iudicates esse dominū omniū & ad virtutē semp inspicientes.

¶ De inundatione diluuij sup terrā & vbi Noe saluatus est cū generatione sua p arcā. Capi.v.

Deinde tēpore/pcedente de paternis solēnitatibus ad mala pgressi sunt neq; legitimos honores vlterius pbētes deoneq; circa hoies iustitie verba facientes. sed zelon quē prius habuerūt p virtute: in duplā malicia postea per ea que gerebant monstrauerunt. Ob hoc itaq; cōtra se deū irritauerunt. Nam multi angeli dei mulieribus coeuntes iniurioſos filios genuerunt qui omne bonū despicientes ppter confidentiā fortitudinis similia his qui dicti sunt a grecis gygantes ppetrare traduntur. ¶ Noe aūtē grauiter ferens eorū actus/& habēs eorū cōcilia nimis ingrata/agebat vt ad meliora eorū mētē actusq; trāsferret. Cū ergo videret non quiescētes ad talia: sed vehemēter eos malorū libidine detineri: metuēs ne ipsū quoq; cū vxore & filijs & suis oibus iterficerēt/discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidē iusticiā dilexit/cōdēnauit aūt nō solū illorū malicia sed oē genus humanū. Quod dū ei diperdere placuisset: & aliud cōstituere genus malignitate priuatū & minuere hominū vitā/ānisq; nō quātis prius vixerat/sed vsq; ad cētū .xx. annos esse/mēsurā/tunc aridā conuertit in maria/& sic vniuersi inundatione perierunt. Noe vero liberatus est solus/dicente ei deo/vt sibi fabricā ad salutē huiusmodi faceret id est arcā quattuor cameras habētē/& lōgitudinē cubitorū trecentorū/quinquaginta vero latitudinē & triginta altitudinem/in quam cum matre filiorū/& eorū vxoribus introiuit. Et alia quidem que sibi pro solatio vite erant necessaria posuit cunctorūq; animaliū ad seruandū genus eorum masculos simul ac feminas pariter introduxit/aliorū vero alialium numerū septuplū. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis/vt ex illa parte/fluctuaret/nec aquæ violētia vinceretur. Et Noe quidē cū suis ita saluatus est. ¶ Erat aūtē & ipse quidē ab Adam decimus. Lamech vero filius cuius pater fuit matusalez. Hic fuit ex Enoch qui fuit. Iareth: Iareth aūtē fuit ex Malaleel/qui de Caidā natus est/qui fuit ex Enos cum sororibus plurimis. Enos vero Seth filius fuit qui natus est ex Adam. ¶ Cōtigit quoq; hec passio sexcēteſimo anno natiuitatis Noe mēse secundo/qui a macedonibus Dyo nuncupatus ab hebreis aūt Marachat. seu Anmarsuane. Hi enim in egypto annū cōstituerunt. Moyses aūtem nisam mensem qui est xāticus/primū in festiuitatibus definiuit/in quo ex egypto hebreos eduxit. Hic ergo apud eū ēt in cūctis muneribus diuinis valde pollebat/ in vēditionibus aūt & ēptionibus/& alia gubernatione prioris secu-

li decreta seruauit. Pluuiã vero ĩchoasse dicit die septima & vigesima die pręsẽtis mẽsis Etvsq; ad hoc tps ab Adã qui primus creatus est anni fuerũt duo milia. sexcenti quiquaginta sex Quod tps i sacris libris cõscriptũ multa integrita signatũ est: vna cũ naturalibus insigniũ virorũ: qui tũc fucrũt simul & terminis. ¶ Adę siquidẽ cũ esset ducẽtorũ ãnorũ &.xxx. Seth filius natus est: qui nongentos &.xxx. vixit ãnos Seth cẽtesimo & quito ãno genuit Enos Qui cũ quiq; & nõgẽtis vixisset annis Caine filio
A. suo diligẽtiã tradidit rex quẽ genuerat ãno nõagesimo Hic vixit ãnis.xij. & nõgẽtis. Caina cũ vixisset. x. & nõgẽtis ãnis Malaleel filiũ dereliquit: annor .lxx. Iste Malaleel cũ vixisset nõaginta: & octigẽtis quiq; ãnis defũctus est Iareth filiũ dereliquẽs: quẽ genuit cũ.lx.iã & cẽtũ esse annorũ cuinouẽ. &.lx.su-
Ge.c.5. p hęc nõgentis annis viuẽti Enoch filius successit natus cũ.lx.iã et cẽtũ annorũ pr eius existeret. q vi-uens trecẽtis: lxv. annis discessit ad deũ. Vnde finis eius nõ inuenietur esse conscriptus. Matusalas aũt Enoch filius quinto ei & centesimo anno natus. Lamech filiũ habuit cum esset annorũ. lxxvij. & cẽ tũ: cui tradidit principatum quem ipse tenuerat annis nõgentis sexaginta & nouẽ. Lamech itaq; cũ habuisset principatum annis septingentis et septẽ Noe suũ filiũ rerum preceptorem ostendit: qui de Lamech notus est agẽte: annũ ętatis scdm & octogesimum: quiq; quiquagita & non gẽtis annis rerũ
Ge.c. extetit pfsul Isti annivero collecti sũt tps quod prius cõscriptũ est cõpleuerũt. Nullus itaaq; pscrutaret
7.et.8 priscorũ fines qñ cũ suis filijs: eorũq; auis aut attauis suã quis extẽdebat ętatẽ sed tantum ortum generationis eorũ intendat. ¶ Igitur decernete deo. & incipiẽte pluere: aqua cũctis diebus.x.l. ferebat ita vtvsq; ad quideci cubitos trãscẽderet terrã. Quod ꝓpterea factũ est: ne plurimos fuge occasio liberaret. Quiescẽte aũt pluuia aque: vix cẽtũ quiquagita diebus defecere: q̃si mense. vij. Quo istãte pau-latim coauit latẽs herba parere. Deinceps dũ arca circa summitatẽ cuiusdaꝫ mõtis in armenia cõstituti sedisset intelligẽs Noe apuit eã: & respiciẽs modicã tetrã circa eã i spe meliore cõstituturus tũc quidem siluit. Post paucos vero dies aqua ãplius recedẽte misit corruũ volẽs agnoscere si quid etiã aliud terre fuisset ab aqua derelictũ & ad egrediẽdũ iã tutũ esse videretur. Qui cũcta reperiẽs inũdãtia nõ re-
B. gressus est ad noe. Post septẽ ergo dies colũba quam miserat vt aliquid de terra cognosceret. Lutulẽ-ta remeãte simul & ramũ olie portãte cognoscẽs terrã diluuio liberatã: manensq; adhuc. vij. alijs diebus animalia ex arca dimisit & ipse cũ generatiõe sua simul egressus sacrificãsq; deo cũ suis epulabatur. Hũc autẽ locum armeni egressorium vocant illic enim arcę saluate reliqua nunc vsq; prouinciales ostẽdũt. ¶ Huiusvero diluuij & arcę memoriã faciũt omnes qui historias barbaticas cõscripserat quorum vnus berosus chaldeus narrans de diluuio: taliter est affatus Dicitur & nauis eius que in armeniã venit circa montẽ chardieũ aduhc aliqua pars esse & quosdã bitumẽ exinde tollere quo maxime homines ad expiationes vtuntur meminit autẽ eorũ & hieronimus egiptius qui antiquitatẽ phœnicis noscitur descripsisse. Et manaseas damascenus in nonagesimo sexto historiarũ i libro ita de eis dicit Est & sup mihiadã excelsus mõs i armenia: qui Baris appellatur: i quo multos cõfugiẽtes: sermo ẽ diluuii tpe liberatos & quẽdã simul in arca deuectũ in montis venisse summitatem: lignorũq; reliquias multo tẽpore cõseruatas. Fuit autẽ iste quẽ etiam Moyses legislator iudeorum scripsit.

Ab Adã vsq; ad Noe anni duomilia sexcẽti quiquaginta sex.

Generatiõis Adę recapitulatio.

Enoch translatus.

Receſſus aquę Archa i armenia quieuit.

Mittit coruus:

Mittit colũba.

Egressus Noe ab archa.

Berosi historici verba.

Hieronimus egyptius.

Manasseas damascenas

¶ Noe post diluuiũ oblatis domino hostijs ortat nullam talẽ equarum iundationẽ vlterius induci super terram.

Capitulo. vi.

NOe vero metuens: ne per annos singulos diluuium terræ deus induceret humanũ genus decernens omnino deleri fana incẽdens omnia: supplicabat de cetero deũ pro statu priori aut nullam vlterius huiusmodi vastationem super eã inducere quo periret genus oñe animalium: sed punitis malis parceret eis qui propter bonitatem fuerat derelicti & decreuerant malavitare: nã infœliciores scilicet esse ab illis & peiori afflictone damnati si non saluarentur: ad integrũ
C sed magis alteri diluuio seruarentur: cum peiores quidẽ terrorem experimentũq; vidisset: posteri vero perditionẽ nouissimam sustinerent. rogabat vt eius hostias propicius suspicere dignarentur: & vlamiracundiam similem vlterius terra sucsiperet: vt eius operibus impignati & ciuitates constituẽtes vitam habere possent fœliciorem: et nullo bonorum quibus ante hymbrem adepti fuerant fraudarẽ
Ge.c. tur ad longam vtiq; senectutẽ & vitæ longitudinem peruenirl.
8.et.9. ¶ Deus annuit pręcibus Noe et animalium carnes in vsum concedit homini arcũ pluuialem designans ei in testimonium fœderis.

Capitulo. vii.

NOe ergo has effũdẽte præces: deus pro iusticia virum diligens annuit. vt eius vota ad finẽ vsq; perduceret: neq; defunctos dicens ipse se perdidisse se penam præ malicia propria p fuisse neq; vt talis essent homines q ita perderẽtur vt fuisse factos cũ vtiq; castum eis noscet pricipiũ neq; donasse vitã quę ꝓruptioni delectaretur: sed per quã contumeliã inquit me pietati & virtuti fecerunt per ea quoq; compulerunt me vt penã hãc eis inferrem. Cessabo nãq; de cetero post hanc irã ab eis pro suis iniquitabus penas exigere: et multo potius te rogare: & si in aliquo ãplius ali-

quãdo peccauerint:tam non opus erit hymbriũ magnitudo:neq; eni aqua vlterius terras ita rigabit. Moneo tamen vt ab hũana nece omnes abstineãt & sint ab homicidio puri faciẽtes qppe tale aliqd punituri sũt. Vtimini vero cũctis animalibus his vt vultis.& desideriũ quisquis habuerit dominos eĩ vos omniũ esse feci terrenorũ:& natatiliũ : & quęcũq; volatilem habent motum: & in aere quęsunq; vegetant abstinentes a sanguine in quo est anima Designo autẽ vobis futurã requiem arcu meo. Arcus enim dei apud illos eis esse putatur.Et deus hęc quidem dicens atq; promittens siluit

Arcus celi inferius Anni Noe nõgẽti quinquaginta.

¶De morte Noe.& de filijs eius. ¶Capi.viij

QOe vero cũ vixisset post diluium trecentis & quinquaginta annis.omne tempus fœliciter agens mortuus est anno vitę suę nongentesimo quinquagesimo. ¶Nullus ergo ad vitam modernã:& annorũ brꝙitatẽ quibus nunc viuimus vitã comparans antiquorũ:putet falsa quę de illis sunt dicta:& ex eo:q; nuncvita tanto non ducatur tempore:credat neq; illos advitę illius longitudinem peruenisse.Illi nãq; cum essent religiosi:& ab ipso deo facti.et cum eis pabula oportuniora ad maius tpus existerẽt præperata tantorũ annorũ circulis riteviuebant.Deinde,pptervirtutes & gloriosasvtilitates quas iugiter perscrutabantur.i.astrologiam:& geometriã. Deus eis amplius viuendi solatia condonauit:qui nunq; ante adiscere potuissent nisi sexcentis viuerent annis. ¶Per tot enim annorum curriculla magnus annus implet. ¶Testes autẽ mei dicti sunt omnes qui antiquitatem apud grecos & barbaros cõscribere maluerunt.Nam & Manethon qui descriptionẽ fecit egyptiorũ:& barosus qui caldaicã deflorauit:& Mochus:et estius:ad hęc & Hieronymus egiptius q phœnicam deposuerunt:concordant cũ meis dictis Isiodus quoq; & egatheus:& hellanecus & accusilaus & inter hos ephorus:& nicolaus in historijs suis memoriã faciunt antiquorum annis mille viuentiũ De his itaq; sicut singulis gratũ est:ita considerent. ¶Filij autẽ Noe tres erant.Sem:Cham & Iaphet. qui ante centũ annos diluuij fuerant generati.Hi primũ de montibus ad campestria descenderũt:vt habitaculũ illic haberẽt & alios valde metuentes apropter diluuiũ ad cãpos descẽdere & segniter habentes ab excelsis locis ad inferiora venire coegerũt quippe vt eorũ fiducię imitatores existerẽt.Et cãpus quidẽ in quo prius habitauerũt,qdẽ i.Sẽnar appellat. Deo autẽ iubente eos ad cremẽtũ hoim peruenire dispersi sũt:ne inter se dissensiones efficerent:sed vt multa terrarũ inhabitãtes spacia abũdãtia fructuũ potirentur Qui cum essent ineruditi:& deo inobedientes existerẽt in calamitatibus incidẽtes:sua grauiter peccata fẽlerũt:Et quia iuuentutis multitudine feruebãt:rursus eos deus a semet ipsismigrare fecit,quoniã nonillius ppitiatione putabant se bona habere:sed propriam fortitudinem sibi putabãt causam esse diuitiarũ.Vnde apposuerũt vt volunrati dei inobedientes existerẽt putãtes q; per inuidiam eius ab alteruitrs migrarenturvt diuisi facilius possent subiugari deo.

Cã lõgitudinis vitę antiquarũ Magnus annus totũ sexcentorũ Antiqui historiæ scriptores.

Tres Filij Noe.

Sẽnear locus quẽ hitauerũt filij Noe post diluuium

Malicia hominũ post diluuiũ creuit.

¶De Nembroth filio Cham & de ędificatione turris:& de discordia diuersarum linguarum.

¶Capitulum nonũ

LEcit autẽ eos esse ęlatos ad iniuriam dei & contemptum Nembroth filius Cham:filij Noe Qui cũ esset audacior & manu fortissimus suadebat eis:vt nõ deo ascriberẽt: qua hominibus per illiũ fœlicitas eueniret:sed qđ eis gropriavirtute præberetur:& cognatos generis sui ad causã tyrannidis aduxit:solus ipse pręsumẽs homines a dei timore reuocarẽ:Et spem suam in propriavirtute reponere vlciscq; se timentes deũ putabãt interminatio ferre diluuiũ terrę.Ob quã causã turrim altiorẽ ędificãdã suadebant:vbi aquę nõ possent ascendere. Multitudo autẽ prona erat vt Nẽbroth pręceptionibus obediret:graue putantes seruitiũ obsequi deo:& turrim ędificabãt in nullo sua studia deserentes Sumebat ergo altitudo facilitatẽ:& plusq; sperare quis posset multis manibus fabricata crescebat.Latitudo tamen ita erat fortissima:vt prope eã respicientibus longitudo videret immmui.Edificabatur autẽ ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac solueretur aquis.Sic illos in sanientes deus intẽdẽs exterminare omnes non decreuit quomodo nec alijs dudũ perditis formidabant.sed discordiam illis immisit diuersarũ linguarũ:vt per multas absonansq; voces intellectu tacere potuissẽt Locus autẽ in quo turrim ędificabãt.nũnc Babylonvocatur. dicta propter confusionẽquã circa locutionem suam tunc habuerunt.Hebręi nãq; babel confusionem appellant

Superbia Nembroth et temeritas Edificatio turris habet altitudo & latitudo Linguarum varietas vnde Babilon

¶De hac vero turri diuersisq; vocibus hominum meminit & sibylla dicens.Cũ omnes homines vnius vocis existerent quidam turrim ędificauerunt excelsam tanquam ascensuri per eam in cęlum Dii vero immittentes ventos:euerterũt turrim & vocem propriã vnicuiq; partiti sunt propterea & vocari cõtigit babiloniã ciuitatẽ. ¶De cãpo quoq; qui vocatur sennar i regione babilonis meminit Estius ita dicẽs.Qui de sacerdotibus sũt erepti.Iouis sacre sumentes in sennar babilotijs venerunt.

Memiit Sibyllę

Estius

¶De dispersione gentium in vniuersas terras post ędificationem turris.

¶Capitulũ decimũ.

Diuisit autem hęc diuersitate linguarum migrationes agentes vbiq; & terram apprehendē-
tes vnusquisq; fœlicem. Et ad quam eos deduceret, itavt omnis terra per eos compleretur
A. mediterranea simul atq; maritima. Quidam etiam nauibus transeuntes insulas habitaue-
i.c.11 runt. Vnde & aliquę gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam vero
placita sibi nomina mutauerunt: alij autem vt inhabitatoribus clarius esse visum est: conuersationem
hominum fecerunt. Greci tamen rei huius auctores: qui posteris temporibus confortati. Etiam anti-
quorum gloriam propriam effecerunt exornarunt: & gentes nominibus: vt eis sapiens esse videbatur:
ornatum vtiq; ponentes eorum reipublice velut a se constitutę.

¶ De filijs Iaphet filij Noe: & de gentibus quę per eos institutę sunt. ¶ Capi. xj

Filij Iaphet. septem.

Populi qui a Iaphet descēdērt & regiões quas ipsi coluerunt.

Galathę qui olī Gomoritę a gomor primo filio Iaphet.

Magogę qui & scythe a magog

Media Mades Ionij a Iano.

Iobeli qui hibe-
res siue hyspani

Capadocia quę prius moga nūc autem Cęsarea

Thraces qui & Thirenses.

Gomer filij tres

Iani filij tres.

Cyprus insula a quo cithis cetas

Mutatorum nominū apud grę-
cos causa.

Noe q Nochus Abrahā qui Abrahamus.

Regiões a filijs Cham habitatę

Quatuor filij chā Chus a quo chusei qui ęthiopes.

Egiptus mersis

Chananeus a quo chananea quę nunc iudea dicitur

Filij chusa.

Iudei vñ dicti.

Nembroth filius Chusij octo filios habuit

Verūt autē Noe filijs filij: quorū noia propter honorē gentibus imposuerūt hoies q
quācūq; terrā apprędere potuerūt. Iaphet ergo Noe filius habuit filios septem. Isti
.10.c habitauerūt regionē a tauro & amā mōtibus incipiētē & pertingētē in asiā: vsq; ad
flumē Tanaim. In Europa vero terra gazirorū cū nulluseorū q̄ supradicti sūt ibidē
habitator existeret: gētes eius diuersis se noibus appellabāt. Qui nūc a grecis gala-
thę nūcupāt: olim dicti sūt gomorite quos gomer istituit. ¶ Magog vero magogas
a se noiatos instituit: isti a grecis scythę sūt appellati. ¶ Itē filiorū Iaphet Madeus &
Ianus fuerūt & ex Madeo quidē sūt gētes qui a grecis medi vocātur. De Iano vero oēs Ionij Helladi-
ciq; descēdūt: q & greci. Vnde & mare Ionicū appellat. ¶ Cōdidit aūt Iobel Iobellos: qui nostris tēpo-
ribus hyberes q̄ & Hyspani: a quibus postea celtiberi nūcupati sūt. ¶ Moga vero primū dicebatur: q
postea capadocia. nūc aūt cęsarea a romanis fortito hoc vocabulo id est a Cęsare. ¶ Moschimi amo-
B rochū plātati sūt qui nūc Capadoces nūcupant: quorū ātiquę appellatiōis signū ostēdit. Nā ciuitas
est apud eos quę hactenus modica dicit: oīdens intelligere volentibus: eo q̄ aliqn oēs gētes regiōis
ipsius ita vocatę sūt. ¶ Thyras autē thyrenses appellauit suos quorū priceps fuit a q̄bus greci. Thra-
cum nomen cōmutauerūt Tante siquidē gentes per Iaphet filios institute sunt. ¶ Gomer aūt haben-
te tres filios. Astenegas quidē astinegos istituit: qui nūc regini vocātur a grecis. ¶ Riphaat aūt riphe-
os qui dicūtur paflagones. ¶ Tygrā vero tygrameos: q̄ triges a grecis sūt nūcupati. ¶ A Iano iaphet
filio & ipso tres habēte filios. Helisas Helisęos vocauit eos quorū priceps fuit: qui nūc sūt eoli. ¶ Tar-
sis vero Tarsos: sic em̄ antiquitus cilicia vocabatur Tharsus nāq; apud eos maxima ciuitatū metropo-
lis appellat Thaulra p theta mutata. ¶ Cethi aut Chorothimā insulā habuit quę nunc dicit cyprus &
ab eo oēs insule & maritima loca cethym hębraice appellātur. Testis em̄ est sermonis meivna i cypro
ciuitatū: quę ātiquā appellationē valuit retinere. Cithis em̄ ab his q ei grecū nomē iposuerūt vocatur
neq; sic fugiēs scithij nomē. ¶ Iaphet itaq; filij seu nepotes habuerūt gētes: quę forsā ignorātur a grę-
cis. Hoc ergo prędicēs ad narrationē reuertar eorū vnde digressus sū. Noia siquidē propter scripturae
decorē greci ad delectationē gētiū mutauerūt. Neq; em̄ prouicię nostrę est huiusmodi formis vti sed
licet vnum quidem scema: & finis nominum sit vnus: vltimas tamē nominū syllabas aliter illi declināt.
Noe itaq; apud eos nochus appellat. & Abrahā Abramus: & sic hęc forma in oīm scemate custodit.

¶ De filijs Cham filij Noe: & de gentibus per eos institutis. ¶ Capi. xij

Filij aūt chā a prouicia syria: & amā & libano mōte cūctas terras obtinuerūt quęcunq;
ad mare sūt posite: apprehēdētes etiā eas quę vsq; ad occeanū sūt: & ꝓprias faciētes
G.c.10 appellatiōes tm̄ aliorū quidē oīno perierūt. in alias vero aliorū trāsmutatę & trāsforma-
tę nimis ignote sūt. ¶ Quatuor em̄ filijs existētibus chā: Chus quidē nihil nocuit tps.
Nā ęthiopes quorū priceps fuit hactenus & a semetipsis: & ab oībus afianis chuseivo
citātur. ¶ Seruata vero etiā mersęis scdm appellationē prisca memoriā. Egyptū nāq;
mersin & mersęos oēs vocamus egyptios. ¶ Instituit aūt Methsuth lybiā: Suthos a se vocās proun-
ciales. Est aūt & fluuius in mauritania prouicia qui isto noie nuncupatur. Vnde & plurimos grecorū
hystoriographorū inuenimus huius fluminis memoriā facientes. & ex adiacēti prouicia quę Suthi vo-
catur ei nomē impositū. Mutatū est autē ei nomen quod nūc est ab vno filiorū Mersayn qui lybius
C dictus est. Post paululū quoq; dicemus & causā pro qua cōtigit affricā nominari. ¶ Chananeus vero
quartus existēs filius Chā. quę nūc iudea vocatur inhabitās regionē a se chananeā appellauit. ¶ Fue-
runt itaq; filij existis: Chusō quidem sabas ex quo sabei: Eiulas: a quo Eiulei: qui nunc getuli appellā-
tur. Sabath ex quo Sabatheni: qui nomiātur a grecis vsta barri. Condidit etiam Saba Sebathenos. Rā
vero rumeos istituit: & duos filios habuit: quorū iudas quidē egyptiacā gentē hesperiorū ihabitās. iu-
deis cognomē suū reliquit. Sabas aūt Sabatheos. ¶ Nēbroth quoq; filius Chusi permanēs apud ba-
bylonios: tyrannidem exercuit sicut a me primitus etiam declaratum est. Porro Nēbroth cū esset octo
filij amnem terram a Gaza egyptū vsq; tenuerūt. Solius autē philistin cognomen prouincia custodi-

uit:cuius ptē greci paleſtinā appellāt. Ex aliis vero ideſt homeo/& anamia & Labyn:ſolus labyn a ſe puinciā lybiā noiauit. Neden autē & petroſim:& ceſſim:& cephitos:vltra nomina nihil ſcimus. Belo em ęthiopio de quo poſtea declarabimus:eorū ciuitates euerſe ſunt. Erāt & chanaā filij Sichē qui & ciuitatē ſui nois edificauit in fœnice Sydon vero a grecis appellata eſt. ¶ Amath amatheos inſtituit:quę etiā nūc eſt:& a puincialibus amathi vocat: macedoneſq; eā ephaniā ab vno priſcorū noie vocauerūt. Aradeus aradū inſulā habuit eruceus autē arcē:quę in lybano poſita eſt. ¶ De aliis vero vij.id eſt Eugeo/Cytheo/Iebuſeo/Amorreo/Gergeſeo/Eueo/Sineo/Samareo preter nomina ī ſacris libris nichil habuimus. Hębrei nāq; eorū deſtruxere ciuitates:huiuſmodi cā calamitatibus apparās. D

¶ Noe inebriatus/nud atus irriſus:irriſorem filiū maledictioni ſubdit:fratribus eius maledictum patris effugentibus. ¶ Capitulum.xiij.

Filij chananaā ſichē. Amath

Aradeus

Primus vini vſus

Chā filiorum Noe iunior patrē irriſit

QOe itaq; poſt inundationem terra ad proprium reuertente naturam venit ad opera. Ge.c
Et cū vineam ſinea plantaſſet videns fructum iu ea perfectum vindemiauit:& ad vſum vino deducto ſacrificans erat in epulis Inebriatus autem ſopore reſolutus eſt:nudatuſq; in honeſtate iacebat. Quem cum vidiſſet iunior filiorum fratribus irridendum oſtendit. Illi vero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet:aliis quidem filijs fœlicitatem optauit Cham vero propter cognitionē ſui non quidem maledixit:ſed eius proli. & aliis effugiētibus maledictum:deus chananei filios emigrauit & de his quidem dicemus in reliquis.

¶ De filijs Sem filij Noe:ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis:& de ortu Abrahę. Capitulū.xiiij.

SEm vero tercio Noe filio quinq; fuerunt nati qui vſq; ad occeanū ſeorſū hitant aſiā ab eu/ Ge.c
phrate faciēte s initiū. Elā ſiquidē Elamites qui perſarū ſūt. pricipes dereliquit. ¶ Aſſur autem Ninum cōſtituit ciuitatē:& ſubiectos ſibi ſyrios nominauit qui fuerunt valde fœlices. ¶ Arphaxat autē qui nunc chaldei vocātur Arphaxateos nominauit cum priceps eorū eſſet. ¶ Arā vero aramenos inſtituit:quos greci ſyros appellāt. Quos autem nunc lydos vocāt nuth tūc ludos noiauit. ¶ Aran filijs. iiij. exiſtētibus eis quidē iſtituit Trachonitidē:& Damaſcum:quę media paleſtinę ſyrieq; coniuncta eſt Armenią otrus. geter batranos. Mes aūt meſeneos quę nunc arax vocatur ab oībus. ¶ Arphaxat autē filius fuit Salę:de quo natus eſt heber:a quo iudeos hebręos ī inditio vocauerunt. ¶ Heber Iectā genuit & phalech: dictus eſt aūt Phalech quoniā ſecūdum diuiſionē habitationū natus eſt Phalech diuiſionē hebręi vocāt. ¶ Iectā vero qui filius fuit heber/habuit filios F
helinodach/ſaletha/ſormoth Iare/adorā/vgal/dehela/ſebal/abimahel/ſapha/ophirebila/ iohal. Iſti a flumine Coſmo in die:& poſita circa ſyrię loca quidē inhabitāt. Hęc itaq; de filijs Sem dicta ſufficiāt ¶ Facię vero de hebręis quoq; ſermonē Phalech enim filio heber:fuit quidem filius Reu:huius aūt Saruch:de quo Nachor filius generatus eſt:cuius filius fuit Thares:qui fuit pater abrahā. Hunc dicimus decimū eſſe a Noe. ¶ Secūdo aūt anno & nonageſimo:Super ducētos poſt diluuium natus eſt Thares:& ſeptuageſimo anno genuit Abrahā. Nachor cū eſſet viginti & centum annorū genuit Thare. ¶ De Saruch autem Nachor naſcitur: circa annos triginta cētū. ¶ Reu vero Saroch habuit cū eſſet annorū triginta cētū. Hiſdē annis habuit Phalech. Reu Heber autem quarto & trigeſimo & centeſimo āno genuit Phalech natus & ipſe de Sale:triceſimū ānū. hñte:atq; cēteſimū:quem Arphaxat genuit quito triceſimo & cēteſimo āno natus. ¶ Sē filius Arphaxat natus ē poſt ānos duodeci fcti diluuij. ¶ Abrahā autē habuit fres Nachor & Arā. Quorū Aram quidem filio derelicto Loth & Sara & Melcha:filiabus inter chaldeos mortuus eſt in ciuitate chaldeorū quę dicitur Vr & hactenus ſepultura eius oſtēditur. Duxerūt autē vxores fratris ſui filias. Melchā quidem Nachor: Sarā vero Abrahā. ¶ Porro Thares dū odio habuiſſet terrā Chaldeorum propter luctū Arā/migrauerūt omnes ī Charrā Meſopotamie ciuitatē. Vbi etiā Tharem morientem ſepeliunt:cū vixiſſet ānis ducentis qnq; Reputabatur enī iā vita hominum fiebatq; paulatim breuior vſq; ad generationē moyſi poſtq; terminus vitē centū & viginti poſitus eſt ānorū:hos ānos ſtatuente deo quātos & moyſē prouenit vixiſſe. ¶ Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filij. Vxos/Bādy/Chamuel. Lachama/Haus/ Hadelphas/Hadalphus. Bathuel. Iſti Nachor filij fuerūt legitimi. Thabues aūt & Gadā:& That. Maubas de cōcubina eius nati ſūt. ¶ Bathuel autem filio Nachor nata eſt. Rebecha filia:et filius Laban.

Abrahā calde. am reliquēs migrauit. Chananeam Laus Abrahę et ſapientia.

¶ Abrahā ſecūdū preceptū domini de Chaldea migrat in chananeā. Capitulo.xv.

ABrahā vero Loth filium fratris ſui Arā vxoris ſue Sarę germanum adoptauit:filiū legitimū non habens. dimiſitq; Chaldeā cum ſeptuaginta & quinq; ānorū eſſet deo iubēte vt migraret in chananeā in qua etiā hitauit eamq; proli ſuę reliquit. prudens exiſtēs nimis & intelligēs in oībus rebus:& ſapiens in his que audierat de qbuſlibet aliqd cogitaret Propter eaetvirtute & ſapiētie maior aliis fuit:& opinionē quū de deo tūc cūcti hēbāt. & inouare & imutare pualuit. ¶ Primus itaq; pſūpſit pronūciare deū creatorem vnum eſſe cunctorum. Reliqua vero licet adfœli

A ciitatem post preceptū/ prębētis singula queq; dari/ & nō ꝓpria subsistere virtute cōfessus est. Hęc cōiiciebat ꝙ terrę passionē: & maris: & ea quę cōtingūt circa solē & lunā: & ex oībus quę circa cęlum semper euenīūt. Virtute eni eis pręsente & prouidētia ordinationis eorū cuncta disponi docebat: quibus quicūq; priuarētur manifesti fierent: ꝙ neq; ea quę ad vtilitatē nobis necessaria sunt sua potestate potuerūt possidere quę secūdū iuuentutis fortitudinē ministrantur cui bonū solūmodo est: honorē & actionē tribuere gratiarū. ¶ Propter quę chaldeis & aliis mesopotamitis in eū cōsurgētibus migrationē eligēs sequi per voluntatem & adiutorium dei: terrā chananeā late possedit: vbi collocatus altare edificauit: & hostias immolauit deo. ¶ Meminit aūt patris nri Abrahā Berosus: non quidem nōiatus eum sed ita dicēs. Post diluuiū decima generatiōe apud chaldeos fuit quidē vir iustus & magnus: in cęlestibus rebus expertus. ¶ Echateus autē etiā memoriā eius plus aliquid fecit. Librum em̄ de eo cōficiens dereliquit. ¶ Nicolaus vero Damascenus i quarto historiarū sic ait Abrahā regnauit i Damasco/ veniēs aduena cū exercitu de terra quę super babylonē dicitur chaldeorū. Igitur post non multum tempus exurgens etiā de hac regione cū populo suo: terrā quę nunc chananea: nūc vero iudea dicitur habitauit & hi qui de illo multipliciter sunt progeniti: de quibus in alio libro quę dicenda sunt explanabo. ¶ Abrahā nūc vsq; in Damascena ciuitate nomē habetur in gloria: & vicus ostēditur qui ab eo habitatio dicitur Abraham.

¶ Abrahā fame opprimēte chananeā Egyptū egredit: vbi dignus & clarus hī: disciplinā arithmeticę & astrologię: cotrades egyptijs: a quibus iterū regressus i chananeā ptit terrā cū loth cognato suo. Ca. xvi

Gen̄ c. 12. & 13. B. FAme vero posteris temporibus apprehendente chananeā Abraham egyptios viuere feliciter audiens ad eos proficisci tendebat: vt eorum abundātia participaretur: & sacerdotū simul auditor esset & agnosceret quę de diis exponeretur. Et aut meliores iueniēs sequeretur/ aut eos sua prudentia in ornatū meliorem transponeret deducens pariter Sarā. Metuens autem vesaniam egyptiorum circa mulieres ne rex eum propter vxoris speciē trucidaret hanc exquisiuit artem/ vt se fratrem eius assimularet/ sed & illam hoc docens respondere eo ꝙ sibi prodesse cōfideret. Qui cū venisset egyptum pertulit quod ipse prouiderat. Tunc enim pulchritudo vxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non sufficiēs de his quę de ipsa dicebātur etiam ipsam inspicere festinauit. arbitratus se Sarā cōtingere posse. Sed deus impediuit desideriū eius iniustū egritudine scilicet/ & tumultu catusarum. Cūq; pro libertate sacrificaretur per iram dei pestē sacerdotes aduenisse significabant eo ꝙ vxori peregrini iniuriam voluisset inferre. Ille vero pertimescens interrogauit Saram/ vt diceret ipsa quę esset/ & ille qui eā adduxerat. Qui cū veritatē audisset excusabat se apud Abrahā dicens putasse sororē & non eius vxorē. & festinasse circa eā cognationem facere sibi/ & nō iniurię causa suū desideriū ꝑpetrare. Cui multa quoq; munera cōdonauit & vt esset inter sapiētissimos egyptiorū institut/ virtutēq; eius & gloriā ex hoc cōtingit esse clariorē. ¶ Nam cum essent egyptij diuersis moribus complacentes/ & ad inuicem leges proprias reprobātes/ & a se propterea dissidētes/ sibimet eos cōparans & vnūquēq; despiciēs/ verba eorum insania/ mihilq; verū habētia demōstrabat. Erat igitur in ammiratione cūctorū tanq̄ vir sapiēs/ atq; paratus nō solū ad intelligēdū. sed ad satisfaciendū & ad loquēdū quęcūq; docere niteretur. ¶ Aritlmeticā eis quoq; contulit/ & quę de astrologia sunt ipse quoq; cōtradidit. Nam ante aduentū Abrahā in egyptū hęc egyptij penitus ignorabāt. A chaldeis em̄ hęc plantata noscūtur in egypto/ vnde etiā peruenisse noscūtur ad grecos. ¶ Et cū venisset i chananeā/ partitus est terrā cū Loth. dū pastores eorū iurgia iter se facerēt propter loca pasturę/ electionē tñ atq; conditionē cōcessit Loth. Sumēs itaq; ipse partē ab eo relictā habitauit in ciuitate Ebrō quę est antiquior annis septē/ ciuitate egyptia Taphanide. Loth igitur terrā quę est posita in cāpo circa iordonē fluuiū habitauit non longe a ciuitate Sodomorū quę tunc iam erat bona/ nunc autem probatur exterminata voluntate dei. Quam causam loco proprio designabo.

¶ Sodomitę congressi cum assyrijs prelio vincuntur/ victi captiui abducuntur. cum quibus Loth captiuus abducitur.

¶ Capitulum decimum septimum.

IIlo namq; tempore assyrijs asiam obtinētibus reges sodomitarum valde florebant diuitijs. & iuuentute multa/ quibus erant quinq; reges. eorum prouintiam gubernantes. Ballas. Balleas. Synabarus. Synoborus/ & Ballomorum rex. Singuli namq; eorum habebant proprium principatum. A duersum quos congressi assyrij/ & quattuor partes sui exercitus facientes/ obsidebāt eos. Dux erat vnusquisq; suis ordinatus. ¶ Cōmisso igitur prelio vincentes assyrij tributum imposuerūt/ regibus sodomorū. duodecim siquidē annis isti seruientes. tributum sibimet imposuerunt soluere passi sunt tertiodecimo abstinuerūt. Quapropter exercitus assyriorū sup eos aduenit ducētibus simul exercitū Arioco. Chodorlaonioro. Thadallo. Isti nāq; & vniuersa; dirupuerūt asiā. & gygātiū sobolē subuerterūt. Qui cū venissent Sodomis castra posuerūt i valle quę dicitur puteus bituminis. ¶ Illo nāq; tempore erāt i eo loco. Nūc eni exterminata ciuitate sodomorū/ vallis illa palus effecta est. quę dicitur asphaltis. Bituminalis. de hac itaq; palude rursus nō post multa dicemus. ¶ Sodomitis igitur cum assi-

Persecutio abraham a chaldeis

Berosus de abraham.

Echateus de Abraham librum fecit.

Nicolaus.

Vide Aristo. libro de pomo q̄ meminit Noe & Abraham.

Hitatio abrahā

Causa descēsus abrahę i egyptū

Mendacium abrahę.

Percussio Pharaonis & liberatio Sarę.

Abrahā docuit Egyptios nouas leges.

Aritlmeticā & Astrologiam Abraham primus docuit i egypto

Iurgia in pastores Loth & Abraham.

Quinq; reges Sodomitarum.

Victi Sodomitę fiunt tributarij.

Captiuus Loth

riis congressis: & prelio forti commisso: multi quidem eorum mortui: reliqui vero captiui ducti sunt: cuz quibus & Loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

¶ Abraham irruens in assyrios: Loth & captiuos sodomitarum eripuit/ cui regresso occurrit rex sodomitarum: & Melchisedech rex solymorum/ deinde accepto promisso diuino de posteritate genuit Ismaeli ipleq; circuncisus est precipiente domino & Ismael: totaq; domus eius. (Capitulum.xviii.)

Victoria Abrahã contra assyrios miraculosa.

ABraham cum audisset calamitatem eius timor simul de Loth cognato eius: & misericordia in eũ ingressa est sodomitas atq; amicos vicinos. Et cũ festinaret eis ferre solatium: nõ tardauit sed accessit & quinta nocte irruens super assyrios circa dan. sic. n. alter iordanis fons appellatur: & inueniens eos anteq̃ armarentur: alios quidem in lectulis constitutos occidit: qui neq; suspectionem cladis haberent alij vero nondum in soporem conuersi: prę ebrietate pugnare non valentes effugerunt. Abraham autem persequens eos expoliatos vsq; ad terrã damascenorum. ostendens victoriã non in multitudine: nec in plurimis manibus esse sed confidentiam pugnatorũ & fortitudinem prealere in deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecentis decẽ & octo vernaculis & tribus amicis tantũ exercitũ superauit. quicũq; igitur hostiũ manus effugerũt: inglorij sunt reuersi. Abrahã aũt captiuos eripiens sodomitarũ qui capti fuerãt ab assyrijs cũ pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomorũ ad colloquẽdũ i loco qui vocatur vallis regia: i via solymę ciuitatis. ¶ Suscepit q; eũ rex Melchisedech: quod significat rex iustus: & erat vtiq;: & sine dubio talis: ita vt ꝓpter hãc causam etiã sacerdos dei esset Solymorũ. Quã ciuitatẽ postea hierosolymã vocauerũt. Ministrauit aũt iste Melchisedech Abrahã exercitui xenia: & multã abũdãtiã rerũ opportunarũ simul exhibuit & sub epulas collaudare eũ cœpit ac benedicere deũ qui ei subdiderat iimicos/ Abrahã vero dãte ei etiã decimas spoliorũ munus accepit. Rex autẽ Sodomorũ prędã quidẽ de Abrahã nõ poscebat: hoies vero qui eius essent recipere precabatur: quos ab assyrijs eripuerat. Abrahã ergo ait nõ hoc solũ/ se facere: sed nec aliã vtilitatẽ ex illa habiturum prędа: nisi quęcunq; pro cibo seruorũ eius impẽsa videbãtur: partẽ vero quãdam amicis suis fore præbendam qui cũ eo pugnabãt: quorũ primus Eschol vocabatur aneralius: mãbre tertius. ¶ Laudãs igitur virtutẽ eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiã. Et quę putas fuit hęc retributio mercedis cuz nondũ esset qui ei succederet: erat em adhuc sine filio. Deus & filiũ ei promisit generandũ/ esse: & multã ex illo sobolem: & proximã stellarũ numero profuturã. ¶ Et ille quidẽ hęc audiẽs: deo sacrificiũ obtulit: ab eo iussus hoc facere. Erat eni huiusmodi sacrificiũ vitula triennis: & capra triennis: & aries similiter triẽnis: & turtur & columba: quę diuidi iusserat. auium vero nihil diuisum est: & anteq̃ cõstitueretur ara alitibus supervolãtibus pro cõcupiscẽtia sanguinis vox affuit diuina significãs malignos proli eius vicinos fore annis quadringẽtis/ egypto: in quibus afflicti superessent inimicis: & vicẽtes bello chananeos habituri essent eorũ terras & ciuitates. ¶ Abrahã igitur hitauit quidẽ circa luzam quę vocatur ogygi. est enim regio chananeorum nõ longe ab ebron ciuitate. Et cũ grauiter haberet super nõ pariẽte muliere: deprecatus est deũ: vt ei sobolem masculi cõdonaret: deo igitur iubente vti confideret pro alijs omnibus bonis in quibus a mesopotamia eductus fuerat: etiam filios promisit ei futuros. Tũc sara ꝓcipiente deo vnã ancillarum cui nomen erat agar egyptiã genere collocauit ei tãq̃ ex ea filios habiture. Et cũ concepisset ancilla insuriam facere Sara præsumpsit quasi rex foret filius: qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dũ Abrahã pro vindicta Sarę tradidisset: fugã meditata est: & afflictiões nõ sustinẽs deprecata est deũ: vt eius misereretur occurritq; per desertum eunti diuinus angelus. iubens eam ad dominos remeare. & vitam habituram potiorem caste vi/uentem. Tũc namq; eo q̃ in dominã superba ingrataq; fuerat: mala talia pertulisse: quę si inobediẽs eẽt deo: & longius abscederet: eã perire dicebat: si vero rediret fieret mater pueri. Illa terra postea regnatori. His obediẽs: illa veniã a dñis reuersa impetrauit & post nõ multa pepit Ismael: ac si quis dicat a deo nobilitatẽ: eo q̃ exaudierit preces Abrahã. Itaq; cum sex annoruz esset & octoginta natus est ei Ismael quẽ prędiximus. ¶ In nonagesimo nono aũt anno eodẽ cõstituto apparuit deus promittẽs quod filius ei de Sara nasceretur: iussitq; eũ vocari Ysaac. significãs gẽtes magnas ex eo futuras: et reges. ¶ Et quia pugnãtes oẽm terrã chananeã a sydone vsq; ad egypti terminos obtinerẽt ꝓcepit vt genus quod ei nasceret aliis nõ misceret: suaq; genitalia circũcidere. & hoc faciẽdũ octaua die post partuz. Causam vero circuncisionis nostrę Talijs indicabo. ¶ Cõsulẽti autẽ Abrahã vtrũ Ismael viueret lõgeuus/ significauit deus eũ patrẽ gentiũ fore magnarũ & Abrahã quidẽ in his grãs agẽs repẽte circũcisus est/ & oẽs qui apd eũ erãt/ & puer pariter Ismael/ qui die illa tredeci erat annorũ. Ipse vero nonagẽta/ & nouẽ ãnos habebat.

¶ De Abraham quomodo tres angelos suscepit a quibus audiuit & Saram filium parituram/ & Sodomitarum euersionem/ & de Loth/ qui & ipse suscepit angelos hospitio & de euersione Sodomorum simulq; de eruptione Loth cum tota domo eius/ & quomodo vxor Loth conuersa est in statuam salis/ cum respicit ciuitatem pereuntem/ & de commixtione filiarum cum patre. (Capitulum.xix

Abrahã eripuit Loth &c.

Melchisedech rex iustus occurrit Abraham.

Eschol Amici Abraham.

Promissio facta Abraham de sobole.

Sacrificium Abrahę.

Abraham ex agar filiũ habuit quę supbiẽs Saram cõtẽnebat. &c.

Promittitur filius ex Sara & nomẽ eius prędicitur Ysaac.

Pręceptum de circũcisione sancti Abraham.

D. Geñ. 14. & 15.

F.

G. c. 16

F.

G. c. 17

ieñ. xviii. xix. A

Odē sc; tēpore sodomite diuitijs & abundātia pecuniarū elati: hoibus cōtumeliā faciebāt: & erant impij circa deum: vt nequaq; recordarētur beneficiorum eius: auersiq; sūt a susceptiōe peregrinorum: & circa eos affectus habere destiterunt. Exasperatus igitur in his deus dispo suit punire eorum superbiam: & ciuitatem eorū subuertere: regionēq; cūctā simul extermina re. ita vt neq; plantatio: neq; fructus vltra ea consurgeret. ¶ Cū hęc de sodomitis deus decreuisset ex plere. Abraham respiciens tres āgelos: dū sederet ad ilicē mābre circa ianuas domus suę: putaretq; esse pegrinos: cōsurgēs āplexatus ē: & ibidē eos retinēs rogabat q̄tenus xenia eis ptiret. Quibus ānuētibus: panes repēte de simila p̄cepit fieri & occidēs vitulū: & assās: eis obtulit sub quercu iacētibus. At illi glo riā p̄buerūt. ¶ Et cū eo adhuc cōederēt: de muliere requrebāt vbi esset Sara. Quo dicēte itus eā esse: vē turos se i futurū esse dixerūt & iuēturos eā iā matrē existere. In hoc vero subridēte muliere & ipossibile si bi fore filiū hēre dicēte. Cū ipsa qdē nonaginta ānorū eēt: vir aūt eius cētū. Tūc illi iā nō celare cōtinue rūt: sed p̄uinciauerūt semetipsos āgelos dei esse: & q̄ missi sunt vt vnus significaret de filio duo vero so domitas euerterēt. Hęc audiēs Abrahā doluit sup sodomitis exurgēsq; deū p̄catus est ne iustos: & bo nos simul pderet cū malignis deo vero dicēte: nullū sodomitarū esse bonū: nā si inter eos essent decē ex oibus: remitteret peti suppliciū Abrahā aūt cessauit. ¶ Angeli vero in ciuitatē sodomā puenerunt: quos Loth p̄ susceptiōe rogabat: cū esset circa pegrinos valde hūanus: & Abrahā benignitatis discipulus So domite vero respicientes iuuēculos nimio vultus decore p̄cipuos: & apd Loth eo succesisse cognoscen tes: ad vi: & ad inuitā eor̄ pulchritudinis sūt cōuersi. Loth aūt monētevt casti essēt: & nequaq̄ ad pegri norū cōfusionē accederēt: sed reuerētiā i eorū successione haberēt: q̄ si ita intēpantes essent filias suas p̄ illis cōcupiscētię eor̄ se p̄bitur̄ dicebat: neq; quieuerūt Deus ergo eorū p̄sumptionibus idignatus alios equidē excecauit: ita vt nō possent ad ingressum domus accedere: & Sodomitarū oē; populū pestiferę morti dānauit. Loth itaq; deo dicēte ei futurā pniciē ereptus ē cū cōiuge filias duas assumēs: quę adhuc virgines erāt. Sponsi egredi contēpnentes: consuetudinē hāc verborū Loth esse dixerūt. Deus ergo im misit gladiū i ciuitatē: eāq; cū habitatoribus cōcremauit: teraq; illi exterminauit icēdio: sicut dudū a me di ctū est: cū bellū iudaicū descripsissē. ¶ Vxor aūt Loth discedēs cū respiceret sępius ciuitatē: & eius curā hēret: interdicēte deo ne hoc faceret cōuersa in statuā salis dignoscit. Vidi siquidē eā. hactenus eni ma net. Fugit aūt ille cū filiabus in paruo quodā agro se continens ab igne liberatus. Qui locus segor hacte nus appellatur. Sic eni hębrei modicū vocāt. ¶ Illic igitur desolatione hominū & iopia ciborū afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanū exterminatum existimātes: cuicūq; misceri voluerint se licere credebant. Hoc autem faciebant ne deficeret genus humanū. Fuerūt igit filij de seniore quidē Moab: ac si quis dicat ex patre. Iunior aut̄ genuit Ammon: quod nomē signi ficat filius generis & isti tuerūt: alter quidem Moabitas: quorū hactenus magna gens est. Alter vero Ammonitas. Vtraq; enim gens est in valle Syrie. Et Loth quidem huiusmodi esse contigit de Sodomitis egressurum.

Malicia sodo mitarū. Abraham tres āgelos vidit &c. Prędicit ysaac cōceptio et na tiuitas. Prenūciat euer sio Sodomię. Inuasio Sodo mitarū contra Loth. Egressus Loth Mutata vxor Loth in statuā salis. Cōmixtio Loth cū filiabus e qui bus nati sūt fili. Moab & Amō

¶ Quomodo Abraham migrauit in gerara & Abimelech adamauit Saram vxorem Abrahę: sed cor reptus a domino reddidit eam ipsi intactam & de natiuitate Ysaac ¶ Capi. xx.

Geñ. ca. xx. & xxi.

Braham vero migrauit in Gerara palestinę in loco fororis Sarā habens: similia prioribus si mulās p̄ timore. Metuebat eni Abimelech locorū regē. Qui etiā cū adamasset Sarā credēs eā se posse corrūpere: ppter concupiscētiā in egritudinē incidit dei volūtate: medicisq; des perātibus eū cōsoporatus p̄ somniū: ne cō tumeliā faceret vxori peregrini iubet. Et aliquātulū leuigatus amicis exposuit: q̄ deus egritudinē hāc intulerat p̄ vltione pegrini: vt eius vxōrē sine iniuria cōseruaret. Quod nō sororē eā haberet: idē sed lege functā vxorē & p̄misisset p̄biturū se ei de cetero sospitatē: si p̄ vxore ille sine timore cōsisteret. Et cum hęc dixisset. Abrahā amicis suadētibus euocauit. Nichilq; vlte rius eundē cōingi quasi aliquid turpe passurā formidare p̄cepit deū eius hēre curā dicēs. Cuius auxilio vxorē suā p̄manentē sine iniuria reputaret. Deo.n. p̄testāte: cōscientiaq; mulieris: dicebat neq; eā se ab initio appetisse si vxorē esse scisset: sed tanq̄ p̄ sorore seductū rogabat: vt mitis circa eū esset: & deū ei p̄ C piciū faceret: & si apud eū manere vellet: omnē vbertatē ei cōferret. Voleti vero discedere: dāda mune ra rerū oīm: quibus ad eū indigēs aduenisset. ¶ Hęc illo dicēte Abrahā non se de cognatione mulieris mentitū esse dicebat: fratris eā filiā referēs. Et eo q̄ p̄ter hoc figmentum aduentum suum non fuisse se curum arbitraretur: nec esse suam culpam in illius egritudine p̄dicabat: & debere regem habere de sa lute fiduciam: paratumq; se manere apud eū dicebat. ¶ Abimelech autem & terrā ei distribuit: & pe cunias constituerunt; inter se: vt sine dolo conuersarentur: facienteq; ad quēdam puteum fedus: quē Bersabeę vocant. Quod fœdus putei poterit dici. Sic enim hactenus a prouincialibus noiatur. ¶ post non multum vero tēporis natus est filius Abraham de Sara sicut fuerat ei a deo p̄dictum: quem no minauit Ysaac quod significat risum. Nam eo q̄ Sara riserat dicēte dño q̄ pareret. Nęc iā p̄ senectute sperāret partum Ideo filius ita vocatur. Hęc itaq; annos tūc agebat nonaginta Abraham vero centum

Simulatio abra hę siue menda cium. Persecutio Abi melech & Sare liberatio. Excusat se A braham. Fœdus iter A braham & Abi melech. Fœdus putei in Bersabeę. Natiuitas ysaac cū Abrahā erat centū annor̄ & Sara nonagīta.

Circuncisio Ysa ac octauo die. Quo tempore Arabes circunciduntur.

¶ Natus est ergo filius vtroq; sene: quem repente post dies octo circunciderunt & ex illo post totidē dies mos est iudeorum circuncisiones efficere. ¶ Arabes autem post annos.xiij. circunciduntur eo q̄ Ismael gentem eorum instituit filius Abrahe de cōcubina.hoc fuerit tēporc circuncisus de quo certissime omne tempus exponam. D

¶ Quomodo abraham monente sara:& precipiente dño emisit a se agar cum filio ismaele. Capi.xxj.

Abrahā Agar cū filio eijcit. Agar diuino angelo consolatur

Sara nātum de ancilla agar primitus diligebat.Ismael:nihil in eo fauoris imminuens quē vti q; quasi proprium filium & principatus nutriebat hredem:ysaac autem filio procreato: non dignabatur eum cum Ismael nutrire cum senior esset:eumq; posset opprimere patre morie te.Suadebat ergo Abrahę vt eum in aliam regionē cum matre trāsmitteret.Ille vero in initio suam nō apposuit voluntatem ad ea quę Sara fieri festinabat:crudele nimis arbitratus paruulum filium cū mu liere & necessarijs indigentes abijcere. ¶ Postea vero cū deo placuisset ad quę Sara precipiebat cōsen tiens:matri tradidit Ismaelem qui nondum a se poterat gubernari:& aquam in vtre & panem ferētē iusit abire quoritineris necessitas imperaret. Dum ergo abeūti necessaria deficerēt:erant in malis cū esset aqua difficilis:& exponens:puerum sub arbore quadam protrahentem animam ne ea pręsente deficeret:procul abcessit. Ad quam veniens diuinus angelus dixit ei adesse fontē:& mouit vt prouideret puerum & recrearet dicens grandia esse ei conferendā de pueri sospitate.Illa cōfidens de ꝓmissionibus & studens alere puerum adhibendo curam declinauit erumnas. ¶ Cū vero puer ad virilem pueniisset etatem:vxor ei coniuncta est egy ptia genere:vnde erat ipsa antiquitus oriūda:de qua filij Ismaeli nati sūt xij.Nabaioth.Darus.Abdellus Marsamus.Masmarus.Ydumas.Masmisus.Chodamus. Themasus.Iechorus.Naphlesus.Cadomas.Iisti namq; omnem terrā ab eufrate ad & mare rubrum positā vsq; tenuerunt.Nabatheā nominantes prouinciam.Sunt autē isti qui gentem.Arabicam secundum tribum ab eis vocant & propter virtutem eorum & propter Abrahe dignitatem. ¶ Ysaac autem filium suum pater. Abraham diligebat cum esset vnigenitus:eiq; a deo pro munere in senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; suum ipse potius puer parētes:eo quia omni virtute studuerit:& parentuꝫ haberet sollicitudinem:& affectum circa dei religionem.

Ismael duxit vxorē egiptiam ex qua habuit. xij.filios

Nabathea ,pucia que & arabica: Laus Ysaac.

¶ Abraham accepit mādatum a domino de immolatione ysaac. Capi xxij. G.c.

Obedientia Abrahe de imolatione filij.

Abrahā autē cū fœlicitatē suā filio legitimo relicturus esset morti vicinus hoc dei voluntate promeruit.Qui tentare volens religionē eius apparuit ei:cunctaq; p̄stitisset ei dinumerās:& qm̄ hostiū melior fuisset effectus:& p̄sentē fœlicitatē eo studio ꝓcepisset: E.
& ysaac filiū habuisset eundē filiū eius sibi sacra immolatiōe pręcepit offerri in mōte nomine moria elevatū:ara ibidē collocata:sic enim appariturā religionem eius: si etiam saluti filij pręponeret quod deo placeret. ¶ Abrahā autē in nullo iustū esse decernēs nō obediuit deo:sed cunctos ei ministrare debere tanq̄ eius ꝓuidētia viuāt oēs quibus etiā ipse ꝓpicius celās cōiugē dei p̄ceptū & quā ipse habuisset de nece filij volūtatē:sed neq; seruorū cuiq̄ hoc palam faciens:ne forte deo parere prohiberetur:sumēs ysaac cū duobus seruis & que erāt ad sacrificiū necessaria imponens asino ibat ad mōtē:& duobus quidem diebus iter cum eo serui fecerunt.Tertia vero cum iam circa locum montis essent reliquos in campo relinquens qui cū eo erant/ cū solo filio venit ad montem:in quo templum rex Salomon postea collocauit.Portabant autem cętera secum sacrificio necessaria pręter victimam.Ysaac vero cū pręsentē fœlicitatem eius studio ꝓcepisset cumq; quinq; et viginti esset annorum altare constructo interrogabat quid esset sacrificaturus pater:cum victima deesset. Ille autem dicebat deum ad prebendum hoc idoneum:qui etiam que nō sunt abundanter hominibus condonauit & ea que sunt ab his q in semetipsis confiderent posset auferre daturum & illi victimam: si

Templum p Salo.in monte moria cōstructum.

Verba Abrahę ad Ysaac filium imolādum

propicius ad sacrificium suum dignaretur accedere. ¶ Dum ergo altare fuisset constructum & F.
ligna super imposita:& omnia pręparata dicit ad filium. O puer quem innumeris votis adeo optaui michi conferri: & dum peruenisses ad vitam:nihil est quod pro alimento tuo non feci neq; me fœlicio rem arbitrabar:nisi cum te viderem ad virilem iuuentutem peruenisse: & moriens te successorem mei honoris:& principatus relinquere:cū gaudērē: qui dei voluntate tuus pater sum factus:denuo secundum eius placitum te repono:hanc fortiter portari dicationem.Deo nāq; te cedo:qui hunc honorem a nobis dignatur accipere eo q̄ placitus mihi fuit:ac per omnia suffragator.Natus ergo fœliciter morere:non communi modo hanc vitam egrediens:sed a patre proprio oblatus deo patri cunctorum ob legitimum sacrificium.Reor.n.quia te dignum iudicauerit:nec egritudine/nec bello nec qualibet alia passione/ quę solent hominibus accidere/ex hac vita liberare:sed cū orationibus/& sacrificijs animam tuam suscipere:& apud se nihilominus obtinere:eritq; de cętero mei curam habēs senectutemq; regens: qua gratia maxime nutriebam:hęc mihi deo scilicet prote p̄bituro. ¶ Ysaac autem habēs patrē fortissimū:

Respōsio Ysaac benigna.

sapientiaq; delectatus & libētissime eius sermones accipiens ait.Quia neq; iustum esset:vt initio nasce

retur:ſi dei & patris iudicium eſſet refutaturus aut ſe non monſtraret amborum voluntatibus prepa ratum:quando liceret ſolo patre hęc volente facere ſi non obediret eſſet iiuſtum ¶Hoc dicens acceſ ſit ad cedem pariter & ad altare.Sed idem opus infirmitatum eſt offerante deo impedimentum. Cla mauit ergo nominatim deus abraam ſuſpendens eum a nece filij.Non enim quaſi ſanguinem deſi deraret humanum necem filij ſe ei imperaſſe dicebat:neq; cuius patrem eum fecerat hunc ei auferre cum tanta impietate poſcebat:ſed eius mētem probare ſe velle:ſi eſſet talia iuſſus audiret. Cognoſcēs vero eius obedientiam & excellentiam religionis intendēs delectari quidem ſe in his que ei prebue rat necvnq̄ fraudēdum eum omni cura dicebat & genus eius honorandum futurumq; filium eius lon gęuum fœliciterq; victurum in omnibus bonis prebiturumq; ſe magnum ſoboli eius principatum:ut q;.genus eorum & multis gentibus & diuitijs eſſe conſtituendum & memoriam ſempiternam generis eius principibus affuturam cananeā q; terrā filios eius armis poſſeſſuros.& exemplum boni futuros cunctis homnibus.

Verba deſad a braā & accep tationis volūta tis promiſſiōiſ q; confirmatio Aites ꝓviſtina

¶De morte ſare & ſepultura ipſius poſt cuius mortē abraā accepit ceturam vxorem. ¶Ca.xxiij

SAra non quidem multo poſt tempore defuncta eſt cum vixiſſet annis cētum vigin ti ſeptem ſepultaq; eſt in hebron permittentibus chananeis ſepulcrumq; eius publice factum eſt. Abraam emente agrum ſiclis quadringentis.a quodam ephronde hebrō ſepulcra ſibi abraham & eius ſoboli conſtituit. ¶Poſt hęc autem abraam duxit vxo rem nomine ceturam ex qua ei filios.vij nati ſunt & ad labores validi:& ſapiētia cau ti/zambri/iezi/magam/madiam/geſuoc & eſue nati ſūt etiam his filij & eiue quidem ſabatem fuit:& datam.Huic vero fuerint auſuri & iacuſim & ionni:Madam autem habuit apham & apher & noch & helda.His omnibus filiis filiorumq; natis Abraam ex propriis dona prębuit qui & trogoditem apprehēderet.& phœnicē arabicā in quantum in mare rubrum pertingit.Diſcitur autem quia dum apher caſtra fixiſſet in lybiam & filiorum eius filij habitaſſent in ea terram illā ex illius no mine affricam vocauere: ¶Teſtatur meo ſermoni alexander quia dicitur poliſtor:idem eſt multarū hyſtoriarum ſic dicens. ¶Quomodo abraam ſeruum ad ſponſandam Rebecam pro filio yſaac miſit meſopotamiam & ſignum quo cognita eſt & quam ſecum vxorem yſaac conduxit ¶Ca.xxiiij

Mors ſare. Sepulchri ager emptus ab a braā filij abra hā ex cetura ſe ſeptem.

ISaac autem iam circa quadraginta annos conſtituto a patre abraam vt vxorem deduceret rebecam que fuit neptis fratris eius.Nachor filia batuelis ſeniorem ſeruorum ſuorum miſit ad ſponſandam eam magnis fidei ſacramentis obſtrictum:quod hoc morte faciebant:ſub fe more manum mittantes deinde inuocantes deum in teſtimoninm futurorum.Miſit autem & mune ra ibidem commanentibus que apud illos rariora eſſent aut nec omnino reperirentur in illa regione Qui tempore multo vadens eo q; ſi iter agentibus dita meſopotania hyeme quidem propter luti p funditatem eſtate vero propter aquę defectionem inſuper eſſet latronibus ibidem commanentibus. quod diffugere notent facile prouidentia viatoribus inheret:venit in ciuitatem carrenorum. Et cum eſſet in ſuburbanis virgines vidit plures euntes ad aquam:orauitq; deū:vt rebeca ob quam deſponſan dam filio eum miſit.Abraam ſi ſecundum voluntatem eius eſſent nnptie celebrande inter illas ita co gnoſceretur vt aliis quidem aquem poſcenti negantibus illa preberet & ille quidē hanc voluntatem habens venit ad puteum negauitq; virgines vt potum ei preberent.Ille autē in ſpem omnium rerum veniens volens cognoſcere veritatem:laudabat eius nobilitatem atq; benignitatem quia effent cum ſuo labore egentibus ſufficientiam prebere minime declinaſſe interrogabat vero de quibus parenti bus eſſet optauitq; quod illi gratiſſimū foret vt in domum boni viri veniret.filios ei paritura germa nos.Illa vero neq; hęc inuidit volēti cognoſcere ſed & genus indicauit:& rebeca inquit ego deeor pr aūt batuel fuit.ſed ille iā defunctus eſt. Labā vero frater & nr̄:qui & domui ꝓſpicit ſil' & mari & meę virginitatis ſolicitudinē/erit Ille gaudebat du hi/ quę facta fuerāt:atq; dicta deū itavidēs ſuo itieri cla re proſpicere & ꝓferēs redſimicula:& alia propter ornamēta qbus virgīrs decet vti dedit puella Poſce bat aūt ſuccedere apud eos qñ ad eā ītegrius alliter puenire neqret cū iē nox vtiq; ornamēta mulieri briavalde p̄cioſa eſtimās nichil eſſe ſibi cautiſq; qbus iāvidebaṫ exptus& cōſcēte ex ea mris clemētia & q; nihil eēt eoꝝ virtuti difficilc:neq; ſe eos grauaturꝝ:ſ3 mercedē pegriatiōis p̄bituꝝ:& ꝓprijs expē ſisviſuꝝ eē dicebat illa vero de pētū qdē ſuo clemētia recte eū aſſeruit arbitratū cl'pauit aūt ꝓ merce disvero cū oia ſñ mercede eēt hituruſ ſ3 vt nūciaret ptius labā frī ſuo quo pmittēte accerſiēdū eē dice bat qd cū factū fuiſſet pegrinus adductus ē & cālos qdē ſumētes q erāt labā fāuli eis diligētiā adh bebāt ipē vero conaturus cū eo igrediebaṫ & pō conā ad eū eū matrēq; pulle locutus ē dicēs abraaiz thare q ē filius vr̄vero cognatus nachor eiuſq; o mulier puerorꝝ auusvr̄ ex eodē prevl'matre is igīm i had vos petēs hāc puellā filio ſuo vxorē iūgēda eē q ſolus ē ei legitimis ī oibus bōis enutritus:cui poſſi bile qdē foliciſſimā aliūde mulierē ei copulare ſ3 noluit honorās āt genus nuptias poſtulati cuius ſtudiū ſi ac volūtatē nolite cōtēnere dei ei volūtas alia mihi ꝓter ſpē et puellā citius & vīam inueni domum

Verba legatio nis abrahe ad labā & matrem rebece.

Meſepotamia pegrinis aſperz.

Cleodemus iu deorū hiſtorie ſcriptor de fi iis abrahe ex cetura.

Dñi ei proximus essẽ citati virgies videṡ plurimas veniẽtes ad puteũ orauí vt i ista iciderẽ: qđ & factũ est. Nupti ergo diuina p̃sciẽtia despõsatas: vos quoq; firmatę. Illi vero p ea quę eis fuerãt scdę collata dispositiõe diuie volũtatis itelexerũt miserũtq; sicut petebat virginẽ quã duxit ysaac potius oim rerũ abraę: Nã q fuerit de chetura nati exide migrauerũt.

¶ Abraã moritur & sepellitur i ebrõ cũ sara coniuge sua. Ca.xxv

Mors laudabilis abraã & numerus annorũ viteeius.

DOst paulũ vero tẽporis mortuus est etiã abraã vir qdẽ oi virtute sũmus & digne a deo p studio quod circa eũ habuerat honoratus. ¶ Vixit autẽ omne tẽpus suũ annis cẽtũ septuagita quiq; & i ebrõ cũ sara cõiuge sua a suis filijs. ysaac & ismaele sepultus est. De cõspectu vel partu rebeca & quomodo ysaac peregrinus est i gerarijs tẽpore famis & cũ seniuisset & caligaret oculi eius benedixit iacob cũ putaret se benedicere esau. Ca.xxvi

Pregnãs rebeca deũ cõsulit

DOrro post mortẽ abraã cõcepit vxor ysaac cuius vẽtre nimis itumescẽte hesitãs cõsulit deũ Rñditq; geminõs parituã sore rebecã. & i oibus gẽtibus esse nominãdos. Maioris aũt primatũ esse minuẽdũ ¶ Peperit ergo paulatĩ scdm diuinũ eloquiũ gemios filios quorũ senior vt credimus a capite vsq; ad pedes erat vehemẽter hirsurus quẽ iunior procedẽtẽ tenebat a plãta. Diligedat pr̃ seniorẽ qdẽ q vocabatur esau scdm ethimologiã pilorũ hebręi nãq; capilaturã stirilõ dicũt Iacob autẽ iunior carus erat genitrici. Eame vero supuenięte dũ placuisset ysaac. vt iret ĩ egiptũ vbertuosã valde ꝓuiciã: ꝓgebat ĩ geraris deo p̃cipiẽte. Hũc suscepit rex abimelech p̃ muneribus & amicitiis abraã & cũ multo circa eũ fauore fuisset vsus initio i hoc permanceretur iuper iuidia faciẽte est p/hibitus. Videṡ nãq; deũ i ysaac eẽ p̃ntẽ & tãto eũ fauẽtẽ expulit eũ. Ille vero hmõdi iuidia tãtus p abimelech. eqdẽ tũc discessit in agrũ q dicitur pharã. i. cõualis lõge a geraris vbi cõfoderet puteũ irruẽtes pastores i lite cõgressi sũt. phibẽtes illud opus ipleri quo nolẽte cõtẽdere ꝓualuisse videbãtur. Discedẽs aũt aliũ fodiebat quẽ ẽt alijs iuria faciẽtibus quibusdẽ abimelech pastoribus reliquẽs abscessit expectãs bonę volũtatis gratiorẽ licẽtiã: Q đ dũ eẽt ei spõte cõcessũ vt puteũ ĩ. phibitiõe foderet roboth vero puteũ appellauit. qđ nomẽ significat inimicitias. ¶ Ysaac itaq; rerũ magnitudine pullulabat abimelech autem contra se crescere: putans ysaac propter hoc q; cum eo litigans ex incertis inimicitijs ędera metuens ne prior amicitia nichil ei prodesset conuerso ysaac ad vltionem eorum quę videbantur esse perpessus amicitias rursus cum eo firmauit & vnum ad hunc sonum ducum philosũ nomine destinauit. Et cum omnia quę poposcerat abimelech meruisset propter ysaac bonitatem qui recenti iracundię priscam gratiam in se: iniq; patrem suum hitã prępoſuerat: tulit eum ĩ propria. ¶ Ysaac vero filius esau circa quem maximum habebat pater affectum cum esset annorum. lx. duxit vxores agamidam melonis filiam & alybamin euseborus virorum inter chananeos valde potentium semetipsum faciens dominum in potestate nuptiarum & neq; patris consilium sumens quod nec permisisset ysaac si in eius voluntate iaceret. non enim libenter habebat ad prouintias suam copulare cognationem Nolens ergo molestus esse filio vt iuberet eum a mulieribus abstinere tacere decreuit.

Geraris ab abimelech houorifice receptus postea tñ ab eo procurãte inuidia est expulsus.

Iacob a matre edoctus benedictionem ab ysaac patre recepit. dria iacob ab esau.

¶ Rebeca vero deum pro fauore iacob rogabat & preter ysaac voluntatem iussit ędos ei occidere: cœnãq; preparare iacob ministrabat matri ei semper obediens. Cum vero fuisset parata cœna hedi pelle brachia conuoluit iacob vt pater propter pillos esse crederet esau: Nam cum in omnibus alijs simularent eo q̃ esset gemini in hoc tantummodo differebant: trepiduiq; iacob ne anteq̃ fierent orationes repertus in hac collidítate patrem vt contraria facere irritaret proferrebat patri cœnam: ysaac vero senties vocem iacob proprio eum nomine vocabat ille autem brachium porrigente cui pellę circundederat contigente eum ysaac ait voce quidem iacob proximus secundum pellis vero profunditatem esau videris esse nichil suspicans malicum cenasset cõuersus est ad orationes & dei preces. Domine inquit omnium seculorum & creator vniuersę substantię tu patri meo concesisti magnam fortitudinem bonorum & me dignum rebus p̃sentibus effecisti & ex me procedentibus promisisti adiutorem & ꝓpiciũ & ꝓtegrote te sẽper meliorũ: Hęc ergo cõfirma & noli me despicere ꝓpter p̃sentẽ necessitatẽ: ꝓpter quã & p̃cipue a te deposco & hũc filiũ ꝓpicius serua michi & ab omni malo sine passione custodidãs ei fœlicę vitã possessionẽq; bonorũ quorũcũq; tibi potestas est p̃bere. Fac eũ metuẽdũ equidẽ inimicis amicis honorabilẽ atq; gratissimũ. Et ille qdẽ arbitratus pro esau se orationes efficere rogabat deũ ¶ Mox autẽ vt cessauit a benedictione affuit esau ysaac sẽtiẽs quod egerat cessabat Esau vero petebat similia quę fratri iam fuerant collata. Pre negãte eoq; oẽs ꝑ iacob fuissent oroñes. ex pẽse luctũ agebat q̃ esset oroñe frustratus eiusq; lacrimis afflictus pater: eo q̃ ciccã venationẽ & fortitudinẽ corporis esset aptus in armis & oĩbus operibus esau probabilẽ fore dicebat eũq; fructũ earũ rerũ & gloriã sẽpiternã ẽtã geuus quod ab eo descẽderet.

Oro isaac & honorũ i precatio p filio quãtũ pro esau facere ipse arbitrabatur.

¶ Ca.xxvij

IAcob autẽ metuẽte fratrẽ vlciscí sei illo volentẽ mẽ eripuit marito aũt psuasit vt iacob de mezopotãia cognatã suã daret vxorẽ cũ iã ismaelis parui filiã melech esau vxorẽ cõiuge accepisset. nõ ei deuoti erãt cananei circa ysaac i prioribus eius bellis valde grauati. cũ barenathis

repisset circa quam precipue laborauerat. ¶ Iacob autem in mesopotamiam missus a matre propter nu-
ptias filie labam eius germani: permittēte ysaac nuptias celebrari eo q; fuisset ei vxoris consilio psua-
sū per chananeā properabat & propter odium ,puintialiū apud nullū quidē succedere voluit sed sub
diuo iacebat caput suū lapidibus subditis supponēs ibiq; p sōniū vidit huiuscemodi: astitisse sibi sca-
lā terra pertingentē ad celū & per eā descēdētes figuras honestiorem naturam habētes: q̄ homines
& ad vltimū sup eā deūmanifeste sibimet apparētē noiatim vocātē: & huiusmodi verba faciētē iacob
cū patris bonisis filius & aut qui gloriā magnę virtutis inuenit fitigatur te in presentibus nō oporte
sed sperare meliora etenim opulentissima tibi maximorū bonorū meo solatio erit vbiq; prestātia abra-
am itaq; ex mesopotania ego hnc deduxi a cognatis expulsum patrē tuū cūctis fœlicē ostēdi. Quorū
nō minorē partē in te quoq; reponā. Cōfidēs ergo ex hoc itinere tuo proficiscere me protegēte secu-
rus im petrabis enim nuptias ad quas valde festinas. erūtq; tibi filij boni quorum multitudo numero-
ro maior erit & potētiores filios derelinquet quibus ego huius terrę dominatum cōdonabo eorūq;
filijs: qui replebūt omnē quā sol respicit tertā simulet maria. Sed neq; vllū periculū timeas nec laborū
multitudinē metuas: me prouidēte oia quę tibi cōferēda sūt & in prestētibus & multo magis in prospe-
ris. ¶ Hec itaq; deus iacob predixit: ille vero letus effectus in his quę viderat: fuerantq; promissa cla-
rificauit illos lapides quippe cū tātorū bonorū illic factū ei fuisset alloquiū votūq; fecit imolaturū se su
per eos si acqrēs vitē ipassibilē remeare: ideoq; promissū exoluit denuo remeās Nā & ipsū agrū hono-
randū esse decreuit eiq; bethel nomē imposuit quod diuinas diuitias latina ligua significat. ¶ Proce-
dēs ad mesopotamiā lōgo tpe venit i terrā pastoresq; in suburbanis iueniēs & pueros adolescētulos
ac virgines ad quendā puteū aquā hauritur os morabatur: cū eis potū quęrēs & verba cū eis faciens
percūctabaturq; ab eis si noscēt quādē labā ad huc si supereesset. Illi vero oēs se nouisse dicētes eis. Ab
ipsa integrius agnoscere poteris quęcūq; de illo audire desideras: hęc itaq; illis dicētibus assistit puel-
la cū pastoribus q vna descēderāt. eiq; iacob oīderunt dicētes peregrinus iste venit de parte tuo cō-
sulens illa vero leta facta per infantiam propter iacob presentia reqrebāt ęū quis esset & adeor. vnde
venissent & de qua causa aductus fuisset orabatq; simul vt esset possibile prestādi ei quibus venisset
egēs iacob aūt nō propter cognationis causam: neq; propter fauorē presentē: sed amore puelle victus
obstupescebat: pulcritudinē eius talē esse cōspiciēs vt paucę mulierū ita florerēt vt ait michi ad te: &
patrē tuū si tamē tu filia es laban familiaritas est ex antiqua mea tuaq; generatione cōsistēs de thare
enim abraā & arā & nachor filij sūt progressi Batuel tuus auus filius est nachor. De abraā aūt & sarra
quę nata est de arā ysaac pater meus est vicinū & nouum cognationis pignus inuicē possidemus. Re-
beca aūt mea mater. Labā tui patris soror est ex eodē simul patre & matre progenita. Cōsobrini siqui-
dē sumus ego & tu nūc veniēs amplectorvōs. antiquāq; nobilitatē renouaturus assisto. Illa vero recor-
data sicut iuuenibus accidere solet: duę preaudisset ā patre de rebeca & parātes sciēs nomē eius desi-
derāter audire propter paternū fauorē ad lacrimas aducta est & amplexata iacob. Quē cū osculata
fuisset perducere maxima delectatione optabat ad patrē oībusq; domesticis memoriā matris eius es-
se dicebat intenditq; ei totius boni retributionē eūq; ad patrē iam venire iubebat & sequi se pcedē-
tē: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardēte poterat. Hec dicēs ducebat eū ad labā ¶ Cogni-
tusq; ab auunculo & ipse sine formidine inter amicos erat: & ill' delectationē maternā cōferebat iopi-
nabiliter eis ostēsus. Post nō paucos itaq; dies labam gaudere se quidē in eius maxie pśentia: & vltra
q̄ idicare possit sermone dicebat Causa vero ,p qua venisset patrē matrēq; senes dereliquēs: & eius p-
sētie solatijs indigētes ab eo querebat prebiturūq; se oia quibus opus haberet promisit iacob aūt om-
nem ei causam narrabat dicēs ysaac fuisse gemios filios se & esau quē dū ,p paternis orationibus ma-
tris sapiētia fefellisset: illū se interficere voluisse dicebat tanq̄ ablato sibi a deo regno. & bōis que pater
optasset & hāc fuisse causam sue presentię materno mandato factę. Oībus enī inquit nobis sūt fratres:
sed mater amplius illiuss colationē metuēs: ita michi ,pcepit: q; vtiq; solū meę presētie munimē iu-
dicauit. vīdeū respiciēs i presentibus sū secutus ¶ Labā aūt propter parētes eius ,pmisit oēm se ei p ar-
ticipare clemētiam & ptopter matrē pro cuius fauore licet absentis studiū suū circa eū se dicebat ostē-
dere. gregis scilicet curam eū habiturū & eōstituere se dicebat & prępondum his exoptabat: volēta-
tē ad proprios remeare parātes cū talibus donis & honoribus dimittēdū qualibus talis cognatus iu-
ste pmeritus esset. Iacob libenter hęc odiēs donec eēt quidē apud nos hūc laborē ferre gratissime
se respondit mercedē vero pro tali labore rachel nuptias postulauit cū etiā propter alia honore digna
apud eū fieret. & maximē mq̄ ministra eius fuisset aduētus. Amor nāq; puelle eū hmōdi verba pro-
ferre cōpellebat. labā gauisus his ānuit ei puelle nuptias nec alīgnīm meliorē sibi optasse si tn apud
ęū aliquātū maneret tp; ad cananeos nō se missurū filiam quando esset de sororis cura penitentiam
agere se dicebat; qd eā ibid ditexisset. cū vero iacob hoc fieri cōsentiret septē pmisit ānos tn ei soce-
roiudicauit mittēdū virtutis, suę pbēs expimētū: vt qs eēt magis agnoscerēt. labā suscipiēs tempo-

Visio iacob eū do i mesopota nia ad domum labam.

Verba dei ad ia cob dormientē & timētē cōso latorem.

Votū iacob Bethel nois im pō iacob de la bā pastores in terrogat.

Verba iacob ad rachel cū pasto ribus inuenta.

Conitus iacob ab suūculo la bā & hūanissime ceptus.

Labā iacob ra chel nuptias ,p mittit septē an nis seruituru bus pactis pro rachel co locauit.

a Aliquādo genesi.

re transacto prepoſuit epulas nuptiarũ. Nocte ergo ſuperueniẽte ignorante iacob collocauit ei alterã filiarũ. Lyã ſenioré rachel nõ decoraui aſpectu. Illevero per ebrietatẽ nocte & ei pmixtus die facto apud labã de iuſtitia querebatur. Qui dãdã veniã neceſſitati quã talia geſſerat. Nõenim p malignitatẽ ei lyã dediſſe. ſed alia maiora cauſa victũ ſe hoc feciſſe dicebat quę tamẽ impedire nõ poſſet ſed amanti daturũ ſe eam poſt ſeptem alios promittebat. ¶ Cõſcelit ergo iacob nichil ſcilicet aliud ei amor puellę facere permittebat/ & pręteritis aliis ſeptem annis rachel accepit vxorẽ. ¶ Erãt ambabus miniſtrę quas dederat pater zelphã qdem lye. Rachel autẽ balã non quidẽ ancille ſed ſubditę Et lyę magna erat ſolicitudo de amore viri quẽ habebat circa ſororẽ ſperabatq; ſe exiſtẽtibus filiis honorãdã & exorabat cõtinue deũ: natoq; maſculo filio & propter hoc cõuerſo ad eã viro rubẽ filiũ nominauit: eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus: hoc enĩ ſignificat iſtud nomẽ. ¶ Habuit aũt poſt tẽpora etiã alios tres filios: ſimeon. quod nomẽ ſignificat exaudibilẽ eũ fuiſſe deũ: deinde leuy quaſi firmator ſocietatis: poſt hũc iudã quod gratiarũ ſignificat actionẽ. ¶ Rachel aũt metuẽs ne ꝓpter cõpiam partus ſororis minorẽ apud virũ partẽ habere collocauit eũ iacob ſuã famulã balã ex qua naſcitur dã qđ a deo iudicatũ latina ſignificat ligua: & poſt hũc neptali tãq; ex machinatiõibus cõq; cõtra partus ſororis copiã arte fuerat vſa. ¶ Hec & lya fecit cõtra opus ſororis denuo machinata. Collocauit ei & ipſa ſuã famulã & natus eſt de zalpha filius gad qđ vuis poterit appellare fortuitũ & poſt hũc aſer qđ beatificũ poterit dici: qui lyę gloriam cumulauit. ¶ Cum aũt rubẽ ſenior filiorũ Lye matri mandragore mala portaret. Rachel aſpiciẽs dari ſibi poſcebat quia cupierat cibum illa non cõfẽtientię: ſed ſuffi- E
cere ei dicente: q̃ eã viri honore priuaſſet. rachel mitigans ſororis irã cõceſſura ſe ei dicebat: vt cum ea vir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiẽte munus iacob cũ lya dormiuit. ¶ Rurſus ergo nati ei filij ſũt. yſachar quidẽ quod ſignificat mercede factũ: zabulon quod idicat fauoris pignus ad eã. Nata eſt aũt & filia dina. ¶ Poſt hęc tp̃a natus eſt ex rachel filius ioſeph: quod ſignificat augmẽtũ alicuius facieẽdũ. Hoc ergo omne tẽpus qđ ſunt anni viginti paſcebat ſoceri greges. ¶ Poſt hoc rogabat vt ſũptis vxoribus ab eo diſcederet. Socero hoc nõ pmitẽte latẽter hoc facere cogitabat vxores requirebat qđ de ꝓfectione tractaret. Illis aũt diſcedere libẽter dicẽtibus rachel & ſimulacra deorũ quos colere patria lex erat piter furata cũ lya ſorore fugiebat & vtriuſq; pueri & puellę cũ filijs & qcũq; poſſeſſio eis erat. Ducebat etiã gregũ medietatẽ nõ reſpiciẽte labã. Rachel deorũ ſimulacra portabat: licet docuiſſet eã iacob huiuſmodi deorõ honorẽ ſpernẽdũ: vt ſi cõprehẽderetur ſequẽte patre veniã illa ad hęc cõfugiẽs ipetraret. ¶ Labã aũt poſt primũ diẽ cognoſcẽs iacob diſceſſũ/ ſimul & filiarum multũ malo aĩo pſequebatur maxĩa virtute circũdatus & ſeptĩa die i quodã colle ꝓcul eos collocatos iuenit & tũc qdẽ qa erat veſpa requeuit. Vliio ergo ei apparuit monẽs q̃tenus ſinẽs gñm atq; filias cõquieſcere: nichil i eos pro furorę pręſumere: ſed vt pacta faceret cũ iacob q̃ ſi eius contẽnẽs paucitatẽ aggrederetur cũ eo pugnare ei auxiliũ dicebat illa viſio p̃biturã. Labã aũt dũ huiuſuicemodi ei factõ adeo' fuiſſet aloquium orto die iacob euocans & manifeſtis ei viſionem cui credẽs ad talia declinaſſet: cœpit F
eũ culpare dicẽs qm̃ eũ & pauperẽ veniẽtẽ ad ſe & oim ſuſceperit indigẽtẽ eiq; cũctã poſſeſſiõis ſuę vbertatẽ p̃buerit. Nã & filias meas iquit cõiunxi tibi fauorẽ tuũ circa nos p hec augẽdum eẽ: cõfidẽs: tu vero neq; matris tuę aut cõmuniõis quã circa mep cognationẽ habes: neq; vxorũ quas duxiſti pudorẽ gerẽs: neq; filiorũ quorũ ſum auus lege apud mevſus es belli poſſeſſionẽ meãquidã auferẽs: filiabus aũt genitorẽ ſuũ fugere pſuadẽs ſacra quoq; paterna diripiẽs domi vtiq; portaturus: que & a meis parẽtibus honorata ſũt: & a me religiõe ipſa coluntur & hęc quidẽ quę nec expunãtes iimicos faciũt perpetraſti cognatus: & ſororis qdẽ meę filius filiarũ vero maritus peregrinuſq; & copulator meus: domui meę talia ingerere nequaq̃ dubitaſti. ¶ Cum hęc dixiſſet labam: ita ſatiſfaciebat iacob dicẽs. ego non ſolum deum patrię deſideraui. ſed eſſet omnes cognatos: & poſt tm̃ tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro pręda vero quod dicis alio indicante tu potius inueneris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quę a mẽ cuſtodita: & facta maiora ſunt quomodo in hoc iuſticia non priuatis cum miehi ingratus exiſtis. Cum pattem eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filię vero tuę nõ mea malignitate ſecutę ſunt: ſed iuſta deuotione quam ſcimos vxoribus legitimis circa viros poſſe competere. Sequuntur non enim me quantum filios. Et hęc quidem ipe dicebat ne aliquid gereretur incongruum quereb atur aũt accuſationemq; faciebat: quia cum matris oius videretur eſſe germanus & filias ei iunxiſſet imperijs enm oneraſſet aſperrimus viginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occaſione feciſſet: quę licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet/ priors tantum facta poſt nuptias quę quilibet etiam iuimicus effugeret Reuera valde crudeliter Labam vſus eſt iacob. ¶ Videns enim deum ad quodcumq; voluiſſet eſſe poeſtabilem promittebat: vt quicquid natum fuiſſet & ei preberet: interdum quicquid album procederet aliquando vero queq; nigra naſcerentur. Creſcente ſub nomine Iacob grecum partu aliquando quidem fidem de preſenti non cuſtodiebat. aliquando autem in alterum annum prebiturum ſe eſſe dicebat eo q̃ multitudine gregum videret eum cum

Iacob iterũ pro Rachel ſeruauit.

Ruben progenitus Iacob ex lya.

Symeon.

Leny.

Iudas.

Balã ancilla rachel cognouit Iacob ex qua dã & neptalim nati ſunt.

Zelphã lye ancillã cognouit. ex' qua gad & aſer.

yſachar zabilõ dina filia.

Ioſeph filius rachel.

Iacob receſſurũ parat & rachel ydola patris portabat.

Labã inſequitur labã iacob fugiẽtẽ cũ vxoribus & famuli cui facta eſt viſio diuina de pacto cũ iacobi eũdo

Labã iacob increpat eũ magnitudinis arguens.

Iacob ſeipm excuſat i labã ingratitudine retorquens.

Fraus facta per Lybã.

A Laban quidem cessauit amplius pscrutari nō credens q; cum tali passione ad ydola accederet feciq; cū Iacob fedusīnullo eorū quę gesta fuerāt memoriā hiturū sed & ille filias suas se dilecturū. Et has pol licitatiōes fecerūt sup montes quodē in qbus collunnā statuerū sub stemate are: vnde collis ipe dr Galaath: ex quo hactenus terrā galaditē appellant ¶ Et cū factis pactionibus īmolasset: Labā qdē reuersus est. Iacob in Chananeam ꝓcedentē sub inde visiones apparebant: de futuro ei spē optimā pollicentes. Et locum illum quidē appellauit dei castra. Volēs autē nosse quid cogitaret eius frater: singula cognituros cū integritate prę misit metuēsq; ꝓpter priscam suspitionē prę cepit his quos mit tebat vt dicerent Esau Quia Iacob putans īiustum esse. vt hic te irascente cōsueret: de prouincia Ge. 32 sponte discessit: & nūc sufficiens tempus esse putās reconsiliatiōis reuersus est ducēs vxores/ & filios cum diuitijs acquisitis: & cū prę cioſis rebus semetipsum tibimet traditurus. qđ maximum bonū fore iudicat: vt cum fratre fruaī his quę ei sunt a diuinitate collata. Et illi quidē hæc iudicauerūt. Esauvero lętus effectus: fratri cū quadringētis occurrit armatis. Iacob audiēs venire eū in occursum sibi cum cātis armatis expauit. Deo tamē spē salutis sue cōmisit & prouidētiā rerū prę sentiū fecit quatenus & ipse suos sine passione seruare inimicisq; prę ualeret aliquid iiustū facere voluissent Distribuēs ergo qui cū eo erāt: alios equidē ꝑmittebat: alios aūt post tergū, pxie sequi iubebat. vt sivim paterent qui ꝑmissi fuerāt insultēte fratre refugiū sequētes haberēt: & oēs qui cū eo erāt hoc mō disponēs: misit quosdā fratri munera deportātes erāt eni iumenta que mittebant: & quadrupedū multitudo variorū: que grata suscipiētibus forēt eo q; illi rarius hęc haberēt. Mittebātur aūt diuersis vicibus vt frequēter aduenientes multi esse putarētur. Placabat ergo pdona frā eius: si adhuc aliqua idignatio remāsisset: sed etiā sermonibus blādis iubebat vti: quos mittebat ad eū. Hęc disponēs ꝑ totū diē nocte veniēte mouebat suos ¶ Cūq; torrentē quendā trāsisset laboch Iacob ibi remanēti visio quedā apparuit: cū B quo luctabat: illa vtiq; visiōe initiū certaminis faciēte: que etiā voce vsa ē: simul & verbis: lętariq; eū i his monēs que facta videbātur: nec modico se ꝑualuisse crederet: sed grādē angelū dei vicisse: & hoc signū arbitrari magnoꝝ sibi fore bonorū & q; nūq; eius defereret genus: nec fortiorē hoim q̄q̄ illius esse virtutis. prę cepitq; eū vocari israel: qđ hebraica lingua significat reluctātem angelo sacro. ¶ Hęc igitur Iacob poscente illā visio prædicebat. Qui sentiens angelū dei. eē rogabat: vt quā partē hīturus esset ei significaret Et visio quidē cum ista dixisset disparuit. Lętatus autē Iacob in his Phanuel locū denominauit. Cūq; ei propter certamen dolor fuisset factus circa neruū latū. & ipse abstinuit eo cibo & ꝓpter illum neq; nobis est comestibilis ¶ Proximū iam audiens esse fratrem iussit ꝑcedere vtrāq; ge. c. 33 cōiugere seorsum cum ancillis suis de longe conspicerent opa virorū pugnātiū. si hoc voluisset Esau Fratrē autem sibi proxime venientem ipse salutauit: nihil de eo dolose cogitātē. et Esau āplexus eū requirebat de multitudine filioꝝ & mulierū Et cum cognouisset. ipse quidē venire eos rogabat par tem Iacob ergo excusante eos de iumentorum labore Esau discessit in Seir: illic. n. cōmorabatur: ap pellauitq; villā de sua. s. hirsuta capillatura Iacob autē venit ad scenas. i. tabernacula que hactenus ge. 34 sic vocātur. ¶ Vñ insimiā quoq; ꝓfectus ē que ciuitas ē chananeorū. Sicimitis aūt solēnitatē agenti bus Dina que fuit filia Iacob sola trāsiuit ad ciuitatē. emptura ornamentū ꝓuincialiū mulierū. Vidēs ergo Sichem regis emmor filius. eam corrupit abꝛeptam. & amore confectus deprecaī patrem: vt ei puellam acciperet in vxorem Ille vero cōsentiens venit ad Iacob supplicans vt filio suo Sichē dinā lege coniungenti Iacob igitur neq; contradicere valens ꝓpter dignitatem supplicantis neq; legiti mū iudicans alienigenę filiam copulare petit concedendū sibi spacium. vt deliberaret de qbus po scebat Abscessit ergo rex sperans Iacob nuptias filio suo concessurum. Iacob aūt indicās filijs: & cor ruptionem sororis & supplicationē Emmor: petebat cogitandū esse qui fieret & plurimi quidē face C. bant cōfiliū non inuenientes ¶ Syneon vero & leui puellę fratres ex matre eadē nati hmōi sibi con stituerūt actionem adinuicē: & esset felicitas & Sicinitę in requie epulis versarentur incunctanter primis custodijs assistentes dormientes occiderent & venientes in ciuitatem interficerēt omnem ma sculum et regē cū eis/ & filium eius: solisq; parcerent mulieribus Hęc efficientes ꝓter cōscientiam patris reuocarunt Dinam. ¶ Iacob aūt fastorum magnitudinem admiranti: & filijs irascēti deus asi Ge. 35 stens iussit eum confidere: & purificantem tabernacula/ sacrificia cebrare. quæ prius cū iret in meso potamiam pro somni apparitione deo vouerat. ¶ Cū igitur pugnaret suos Labā deos inuenit. neq; enim sciebat a Rachel furatos esse: & eos celasset: in terra sub arbore quadam: hos ergo inde tollens purificabat in bethel. vbi somnium viderat cum mesopotaniam prius iret: hinc enim ꝓficiscens ve nit in effrata: vbi Rachel ex partu mortuam sepeliuit: quę sola inter cognatos in Ebron honorem se habere non meruit Et ꝑ valde flens filium ex eo natum Beniamin appellauit: ꝓpter dolo rem/ quod eum matri ꝓuenerat. ¶ Isti sunt ergo filij Iacob omnem masculini quidem duodecim: femina vero vna. Horum octo legitimi: de Lyra sex quidem: duo vero de Rachel: quattuor autem de famulabus. bini ex vtraq; quorum & nomina superius dixi.

Fœdus Labā est Iacob i Galaath.

Iacob mittit ad frem nūcios i terra Seir.

Apparatus Iacob occurrētis Esau fratri.

Iacob cū angelos q̄ israel dictus est.

Phanuel visionis locus.

Iudei ḡre ner uis non vestiuntur.

Seir vñ dicit.

Dina filij Iacob ſtrupratur.

Symeō & leui ſtuprū ſororis vindicāteroēs Sichimitas dolo occiderunt.

Deus Iacob apparet qvotum priusſanctum adimplet in Bethel.

Rachel in asſrata moritur ꝑ ptu Beniami

Filioruꝫ Iacob epylogus.

¶ Moritur ysaac in Ebrō: & sepultura filijs suis cū Rebeca vxore prius defuncta. ¶ Capitulū. xxviij. D.

Laus ysaac & sepultura.

VEnit ergo hinc in ciuitatē Ebron positam inter chananeos. Illic autē ysaac cōmorabat. & paululū quidē pariter vixerunt. Rebecam Iacob viuam nō repperit. Moritur & ysaac: nō post multū: q̄ filius eius aduenit: & sepultus est a filijs cum vxore in ebron vbi erat sepultura parentum Fuit ergo Ysaac deo vir carus. & multa eius prouidentia dignus: post Abraham valde longeuus. Cūq; vixisset centum octuagintaquinq; annis cum virtute defunctus est. Ge. 35

¶ Incipit Liber secundus antiquitatis iudaice.

Idūea ab edō dicta.

¶ Quō Esau & Iacob Ysaac filij hitacula diuiserūt: & Esau q̄dē Idumeā tenuit. Iacob āt chananeā. C. j.

DEst mortem vero Ysaac filij eius inuicem tabernacula diuiserunt: & non ea quę acceperāt tenuerūt: sed Esuaquidem Ebrō ciuitatē fratri dans habitabat in Seir: & in Idumea regnabat quā regionē a semetipso ita vocauit. Edon enim nominatus est: quam nuncupationē huiusmodi venationis cā sortitus est. Aliquādo labore venationis æstuans recedebat dum adhuc puer esset ctatē iuuenilēq; fratrē lentē prēparentem sibi ad prandiū. rubeum colorē nimis habentē: & propterea potius incitatus rogabat: vt pberet sibi cibum. Qui vendere sibi primatum propter cibū per eius ēsuriem cōpulit fratrem. Ille fame compulsus cōcessit cum sacramento primatū Quāobrem propter ruborē cibi a coetaneis infantiæ tempore Edon vocatus est. Hebrei nāq; edon rubeū dicūt Et iō regionē sic appellauit: quā græci honestius Idumeā de nominauerūt ¶ Fuit aūt pr filiorū numero qnq;: quoꝝ hieusqdē: & hielō: & chore: ex vna muliere sūt geniti. Qolibama noīe. reliquorū vero heliphas qdē ex ada. rabuel aūt de basemath ethei sūt nati. Hieusquidē filij nō fuerūt heliphas vero fuerūt ligitimi qnq;: themā omath: sephugathā: cenes. Amalec. n. naturali erat de cōcubina a thāna noīe, pcreatus Isti siquidē hitauerūt ī idemea. que gœbolitis ē dicta: & ab Amelech Amalechitis ē appellata. Cū ei aliqn magna fuisset Idumeas. & in tota regiōe nomē itegrū retineret ī patribus appellationē ab hitatoribus cōseruabat. Cōtigit āt iacob: vt ad tātā fœlicitatis magnitudinē pueniret que facile ab alijs apprēhendi nō possit. Diuitijs em cūctis ,puincialibus eminebat: & filioꝝ virtutibus īmutabilis: & cōspicuus erat nec vllius rei penitus idigebat: qñ illi ad opus manuū: & laborū tollerātiā erāt prōpti: & ad itelligētiā p̄parati: i tm vero habuit diuinitus fœlicitatis curā. vt etiā ex his q̄ tristitia videbātur eē bonorū ei pberet sublimitas: fecerit q; eū qui ex eo pcreati sunt auctores reuersiōis ex ęgipto. quo prēs nostri huiusmodi causa morati sunt. Esau ꝙre Edō vocatus est. Vxores filij & esau. Multiplicatio fœlicitatis iacob. Ge. 36 B

¶ Quō Ioseph iunior filioꝝ Iacob: sōnijs ei demōstrātibus fœlicitatē futurā, iuidiā sustinuerit ſrus. C. ij.

IOseph ex Rachel filiū suscipiēs Iacob & ꝓpter honestatē corporis: & animi virtute cūctis alijs sapiētia p̄celleret: eū āplius alijs filijs diligebat Huic siue pr iā dilectio odiū cōcitauit fratrū siue sōnia quę cū vidisset patri: & eis ,ptinus idicauit. eo ꝙ profectū eius annūciarēt cume sępius celēter hoies: etiā suoꝝ fœlicitates. Visiōes aūt que apparuerūt Ioseph erāt huiusmodi. Missus a pre cū colligerēt messes maturas fruges. vidit nimis pcipuam visionem: & vltra ea que solēt per somnia prouenire Quam visionē dum surrexit fratribus suis tanq̄ sibi somnium discernentibus enarrauit dicens vidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem: in quo eum posuerat loco. illorū vero cōcurrentes adorare eum: sicut dñm ſerui. Illi intelligentes virtutem eius: & rerū magnitudinē prædicere visionem: & cōtra se potestatē eius futuram. Ioseph quidē tanq̄ ignorātes somnia nihil explanauerūt. cōsilium vero fecerunt. ne ad ,pfectum ea que arbitrantur accidere & circa eū graues amplius euistebāt ¶ Impugnans aūt diuitias eorū inuidiā, secundā prestitit Ioseph visionem multo mirabiliorē: q̄ primā. Vidit em solem simul: & lunam & ceteras stellas in terram descendere & se adorare. quam visionē patri nihil de fratribus malum formidans: etiā his præsentibus indicauit. & interpretari sibi quid hoc significare velit poscebat. Ille vero somnio gaudens: & cū expositionem mente cōspiceret alias cōciperet: & cū sapientia non sine cōsideratione cōijceret letabatur. magnisq; significationibus fœlicitatem filio nunciabat. tempusq; largiente deo futurū quo a parentibus: & fratribus eēt honorādus & adorari dignus: lunā qdē & solē patri. & matri cōparās eo ꝙ illa augeat: & nutriat vniuersa. ille vero formet. & aliā alias illi fortitudinē p̄stet. stellas vero fribus cū ad ipsū vndecim essent. sicut & stelle vigorē a sole & luna percipientes Et Iacob quidem huiusmodi nō insipienter discretionem protulit visionis ¶ Fratres vero Ioseph vehementer ea que sunt predicta cōtristauerūt & incitati aduersus eū: velut extraneū, bona quæ significata fuerēt illis sōnijs habiturū. & nō quasi de fre gaudēt. Dū etiā cū eo potuissent. his adispicibonis Nēpe qui cognatōe cōmunicarēt. & fœlicitatis soti; forēt. interimere adolescētulū sunt aggressi. Cūq; hoc statuissēt cōsiliū ad pficiendū illud tendebant. in Sichinis ebeūtes Hęc aūt ,puincia pasturis ē ouiū optima. & gregū a limitis valde copiosa Quo dū gregū curā hērēt & prez scire nō fecerunt quibidē remutasset ille ignorās hec: eo ꝙ nullus dest gregibus aduenirēt q qdeētverū d filijs nūciaret tristēq; p illā gerēs & fidie cōstitutus cōmisi Ioseph ad gregesvt de fribus suis agnosceret. & qd ageret idicaret. illiāt frem Inuidia fratrū contra Ioseph Secunda visio Laus Ioseph Visiōis Ioseph Prima. Ge. 37 F

A vidētes ad ſe venire gauiſi qdē ſūt: ſed nō q̄ſi familiaris ſui p̄ſētia: & p̄re directi. Sed q̄ſi ſup inimico. & manibus eoꝝ diuina volūtate cōtradito. Ad interitionē ergo eius nolētes differre p̄ſens tps, ptinus acceſſerū t. Quos dū Ruben ſenior eorū inſpiceret ita cōſpirare & ad actū iā videret vnanimes eos retinere tētabat magnitudinē p̄ſumptionis: & ſcelus eis oſtendens: quia malignum quidē deo & hoibus eſſet abhominabile ēt nō cōſanguineū hoiem perimere. Multo magis āt ſcælestius cedē i fratrem ita p̄ficere. quo ſcz interfecto p̄ vna perimereť: & mī in luctu ex filij nō humana lege facta priuatiōe cōſumereť. Ētiā eis hoc dicebat: vtvno aio pciperēt qd ipſi paterenť mortuo ſibi filio. & iuuencu lo: & rederent & a tali p̄ſumptione deum timentes qui ſpector ſimul & teſtis eſſet: & ab huiuſmodi actione recederēt: penitentiq diligerent: & potius tēperantię deſeruirēt: nā accedentes ab hoc opus omnē penā p fratris nece p̄ſoluerēt: vidētes vtiq; dei puidētiā vbiq; p̄ſentē cui neq; qd in deſerto: neq; q̄d in ciuitatibus agiť ē abſconſum vbiq; eū hō ē: oportet ſcire illic eſſe deū: ſed etiā conſcientiā ſuam eos habituram inimicā in his p̄ſumptionibus edicebat: quā neq; bonā habētes aliqui: neq; talē qualis i eis tunc habitaret: poſt mortē fratris effugerent. Adijciebat dictis etiā hęc: quia fratrē neq; iuſtū aliquid facientē nęphas eſſet occidere: bonū eē vero ēt inimicis obliuiſci: ſi quid forte peccauerit: Ioſeph āt in illo malignū circa eos extitiſſe cur eū occideret: cuius ętatis īfirmitatē mēſurare debeēt qñ ipſe eoꝝ tutelā potius expectarēt. Cā vero huius interitus multo pęiorē eoꝝ actionē faceret: eo q̄ ppter inuidiā futurorū bonorū eū vita priuare niteranť: q̄bus ſimul cū illo vterenť: eius cōmunioni pariter participātes: cū nō extraneus ſed domeſticū eorū exiſteret: vñ deberent ſua putare que cū Ioſeph largitas diuina cōſeruaret: ſed & iracūdiā ſupernā ppterea ſeuiorē ſibimet futurā ſi eū q a deo iudicatus fuerat dignus occiderēt: & auferēt deo eū cui eēt talia donaturus. Et Rubē quidem hec dicēs & his potiora ſupplicās: eos a fratricidio conabať auertere. Cūvero in nullo eos mitiores videret: ſed feſtinātes ad necē inuadebat vt malū ſceleris aliquatenus leuigarēt. Nāvlciſciſcevolētes pri-

B. us credebat flectere. Cū vero p̄ualuiſſēt vt frem occiderent: dicebať nō eē futuros malos: ſi i his quę nūc hortareť obedirēt: in his eñ eēt & opus quō feſtinareť: nō tñ hmōi: ſed leuius i cōparatiōe mali. Petebat eos manus quidē i fratrē nō iniſcere: ſed piectū in lacūvicinū eū illic deſirēt mori: & ſcelus manuū ſuarū vlta leuigari illis aūt cōſentiētibus ſumēs Rubē adoleſcētulū & caute ligāſeū in lacū cū qete depoſuit. erat eñ ſine aqua Et ille quidē dū hoc feciſſet abceſſit querēs loca oportuna paſturę.

¶ Quomō idem ipſe bis venditus Primo a fratribus ppter odiū qd habebāt in eum Secundo Putipharia negociatoribus. factuſq; inſignis & clarus. ¶ Capi. iij.

Ge. 37. & 39. IVdas aūt qui & ipſe filius erat iacob vidēs negociatores arabes ex galaath poſt diſceſſū Ruben fratribus p̄uaſit vt extrahētes Ioſeph vēderēt arabis quo lōgius cōſtituto: vel ſimouerereť apud pegrinos: ipſi forent a ſcelere liberi. Hoc dū placuiſſet Ioſeph extrahentes: negociatoribus vēdiderūt p̄cio nūmorū xxx. cū decē et ſex eēt ānorū. Rubē āt nocte ad lacū veniens: latens fratres vt liberaret. Ioſeph. dū clamante eo nō rīderet: metuēs ne poſt obſceſſum eius interminerent eum culpabat fratres. illis quod geſtum fuerat edicentibus. ceſſauit a luctu ruben ¶ Cumq; hec circa Ioſeph geſta viderentur a fratribus quid agerent poſtea vt extra ſuſpitionem patris fierent exquirebāt. tunicam q; qua venerant indutus ad eos Ioſeph quam abſtulerunt dum eū in lacum deponerent placuit eis dicerpere: & hirci ſanguine maculatam portare patriq; mōſtrare vt ei videretur quaſi a beſtijs deuoratus. Quod facientes venerunt ad ſenem Et cū ab eis de filij cognitione inquireret: dicebāt ſe quidem Ioſeph neq; vidiſſe neq; ſi calamitas ei accidiſſet nouiſſe illam vero tunicā inueniſſe ſe ſanguine maculatā atq; diruptam & arbitrari ſe q̄ incidens in beſtias interiſſet. ſi tñ ex tunica agnoſceretur. & ſi hac idutus fuiſſet. de domo p̄ficiſcens Iacob aūt cum prius in liuori ſpe fuiſſet tāq forte predato ſuo filio hanc ſpē

C. deſeruit. cum tunica eius mortis iudicium ei faceret magniſeſtum. Cognouerat eñ eū ipſa veſtitū cū ꝓperaret ad fratres & velut ſuper mortuo de cetero videbatur afflictus adoleſcentem lugens & tāq ſi vnius filij pater eſſet. aliorumq; conſolatione priuaretur ſic erat apud ſemetipſum male: prius fratribus eum eſtimās comparatum qui a beſtijs credebatur eſſe conſumptus. Sedebat ſacco veſtitus: triſticia grauiſſimus vt neq; a filijs conſolationem ſumens leuior fuiſſet neq; laborando doloribus in tedicere p̄ualeret. ¶ Ioſeph autem venditum a negociatoribus comparās putiphares vir egyptius qui erat ſup cogos regis pharaōis. hz in oi honore doctrinamq; liberali edocebat. & letū eē meliori modo cōuenīret ſeruili fortunę ali's foře lubebat. cōmiſitq; ei domeſticā curā: ¶ Illevero cū his fruer

Ge. 37 & 39. tur humilitatis quę circa eum erat. neq; hac mutatiōe dereliquit ſed oſtendit prudentiā cum certiſſime affuerit preualere poſſe rebus in vita difficillimis nec fœlicitatibus ſolummodo temporalibus inhęrere. ¶ Itaq; dum vxor eius dñi propter pulchritudinem & oportunitatem actuum eius eēt illius amore confecta. & putaret quid ſi hoc ei faceret. manifeſtum facile eum ſuaderet venire ad ſuū concubitum. quaſi ille iudicaret fœlicitatem eo q̄ ei domina ſupplicaret. & ad figuram illius tunc

Cōſtitutio frez in Ioſeph.

Rubē phibet fratres a nece Ioſeph.

Vbiq; deus eſt

Cōſiliū vt ponerent eum in lacū & nō poluerēt eius ſanguine manus.

Ioſeph venundatus ē arabis iudę fratris cō filio trigintanū morū pręcio

Ruben nō inuēto Ioſeph in lacu plorat.

Fraudulenta frem apud patrem excuſatio tunicā Ioſeph ſanguine maculatam oſtẽtium

Secūdo vendi tur Ioſeph.

Plorat iacob filium ſuum ioſeph.

seruitij & nō ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei ꝓdit: & verba de ꝓmixtiōe fecit. D
Cuius ꝓpuebat ille ꝑces: dicēdo nō esse iustum hmōi sibi imponi seruitium. Vñ emptorē a quo tāta
dignitate fuerat honoratus: iniquitatis cōtingeret iniuriam sustinere: sed rogabat eā cōprimere pas-
sionem desperationē quippe ei huius desiderij ꝓponens: qa si nō eēt spes: hoc ei facile posset auferri. se vero omnia potius ferre dicebat in hoc quominꝰ cōsentire Nam si seruum inquit dñę suę nihil
facere oportet aduersum: contra hec ꝑcepta maxime cōuenit resultare. Illius aūt amor potius auge-
Interato solici tat a dña Ioseph. batur: eo ꝙ non speraret omnino deuiare Ioseph. ¶ Et dum vehementer obsideret a passione scdm
rursus fecit experimentum. Igit̄ dum festiuitas publicę celebrationis instaret: in qua ad cerimonias
etiam mulieres interessent: egritudinē marito simulauit: captans ob hoc solitudinem atq; silentiū vt
exoraret Ioseph Qui dū accessisset vberiores prioribus obtulit ei sermones quia bonū qdē fuisse
vt precibus priscis flecteretur: nec in aliquo cōtradiceret ꝓpter reuerentiā dñę deposcentis: & excel-
lentiam passionis: qua cogeretur dña de sua dignitate descendere. sed nunc melius agere si quę prī
dē cōtēpserat emēdaret. Nam. si scdas preces expectaret hoc illa etiam studio maiore se fecisse fe-
rebat: egritudinē simulasse: & festiuitati ꝑ cerimōijs ꝑposuisse eius ām̄plexū: Sibi aūt qđ primis sermo-
nibus nō credendo resultauerat: nulla factū fuisse malicia iudicaret. signū q; crederet vtilitatis bono-
rum ꝑsentiū: qpsa i ea voluntate ꝑsisteret. quę bona iā quasi possideret si eius amore flecteret & ma-
loribus frueret obediēs: vidictā vero & odiū eū asseres susceptur̄: si eius cōtēneret dignitatē ꝫēt dñę E
castitatē conferre videret Neq; em̄ hoc illum iurare posse dicebat si ipa ad accusationē accederet il-
lius & tāta tā se ab illo marito ꝓprio mētiret: magisq; crediturū vxoris sermonibus Putypharē q̄ illius
Constātissima Ioseph pudici tia: licet eos ex veritate ꝓferret ¶ Hęc dicēte muliere: simul & sciēte: nec mīa eū recedere a castitate sua
sit. nec metu coegit: sed & ꝑces respuit & nimis nō cessit: metuēs iiusticiā sustinere. & pati magis qđ
libet seuius elegit q̄ letis vti ꝑsentibus: in qbus etiā conscius esse ꝓditionis suę Cōmemorabat autem
nuptias & viri sotietatē & his potiora distribuenda. qua tēporalis ardoris libidini supplicabat: nā ta-
libus ꝓpetratis: que penitētiā magis augerēt dolorem sumeret & nequaq̄ qđ dereliquerat æmenda-
ret: & timorē nimium eēt habitura. qñ cā huius mali nullatenus possit absc̄di. viri aūt suę societatis
Accusat falso Ioseph ab ipu dica muliere. adoptionē habitura sine piculo Insup magnā cōsciētię apud deū fiduciā i bonis que cognosceret sit
& apd hoies: tāquā i eius manēs āplexibus mūda & apd eū dñe ptātē nō. ꝓ pctō habitura cōfusionē
multoq; melius esse habere fiduciā in bonis quę cognoscunt q̄ in malis que timore celat. Hęc dicēs
& his multo maiora: dolorē mulieris rētinere: ciusq; passionē conuertere rōē nitebat ¶ Illa vero stu-
dio suo vehementius incitata immittētes manus: cum verbis suadere desperasset eū cogere ꝓtētabat
Cūq; fuisset iratus Ioseph illa eius tenente vestem qua se exuerat. exiliuit domo. Quę in formidine
constituta ne viro suo hoc diceret: iniuriāq; volens ꝑuenire: quatenus aduersus Ioseph mētiretur: ex-
cogitauit vt hoc mō vlciscetur iniuriā: quæ fuerat ita ſuperbe cōtēpta. Prędicere vero in accusatiōe
Astutia mulie ris in accusan do Ioseph. sapiētissimum fore simul & muliebrę credēs Et sedebat qdē deiecta atq; cōfusa ob tristiciā qua cupi-
ditate sua fuerat decepta tētamētū corruptionis suę cū ita fingens Veniente aūt viros: vulto turbato
cāmq; consulenti facit Ioseph accusationis initiū: & velut mortua dixit marito Seruum nequā cubile
tuū violare volentē castiga: qui neq; qualis in domū nr̄am venerit recordatus timuit: neq; quātū ex F
tua bonitate ꝓmeruit mente ꝓcepit sed ꝓ his cū rebus omnibus bonū se ꝑbere debuisset: insidiatus
nobis est: vt lectū tuū cōtumelijs afficeret & hęc in festiuitate captans absentiā tuā Qui ꝫ humilis
primitus videret: ꝓpter tuū quiescebat metū nō quia esset natura begninus Hoc aūt factū est: eo ꝙ
inde: & ꝓter spem ad honorē accesserit. Qui dū fidē totius possessionis tuę & dispēsationis obtinere
ꝓualuisset: & senioribus famulis ꝓpositus eēt: tuā quoq; violare tētauit vxorem: Dū vero queisset in
verbis oñdebat ei vestē quasi dū tētasset ei vī facere reliquisset eā ¶ Putiphares neq; lachrymis vxo-
ris: neq; his que dicebat illa: vel videbat ipse discredēs: & eius amori cūcta distribuēs: exanimationē
qdē veritatis fieri nō ꝓmisit: vxori tribuēs castitatem Ioseph vero nequam esse decernēs: & illum qui
Ioseph inocēs cum malignis ponit i carcere de malignorum misit in carcerē vxori vero potius castitatis ornamentum sneſſe rescisificatus est.
¶ Diuino Ioseph confisus auxilio apud carcēs custodē grām inuenit vbi (auditis sōnis) pincer-
nā liberādū fore: & pistorē crucifigēdū ꝑdixit atq; regis somnia exponēs in egypto generalis dū pen-
sator constituitur.

¶ Capi. iiij.

Ioseph apud carcerem cu stodem iuenit gratiam. IOseph itaq; deo oia cōmittēs: neq; ad satisfactionē: neq; ad integrā facto: manifestationē cō-
uersus ē: ſz̄ vīculis & necessitate tacitus mās uetusq; succubit: meliorē eē cōfidēs deūcās cala-
mitatis veritatē sciēdē q̄ illos, q eū iuste penę cōtra derēt cuius puidētię explēta repete su- Gen.
scepit Custos nāq; carcerīs diligētiā fidēq; eius cōsiderās & vidēs dignitarē eius sumꝰ subtraxit vi- 39
cla: & qđ erat pessimū leuius ei fecit. eiboq; ēuti q̄ victis cōueniebat: meliore ꝓcepit His vero q̄ i eisdē
calamitatibus erāt: dū ab erūna onere cessaret ad coloquiū vt allolet cōmuniōis: & illis calamitatis
viuentibus: & admiscem cās pro qbus cōdēnati fugant requirētibus pincerna regis ab eo vehemē ge-

A ter honoratus:eiusq; affectu deuinctus:& cū ioseph hīs compedes Familiarior ei magis effectus ē Sapiētia nāq; ei videbaī excellere cūq; sōnium vidisset exposuit:petēs vt ꝺd significaret:insinuaret:accusans qa supra mala regi s adhuc ei diuinitas sollicitudinē apponeret sōniorum .Dicebat ergo se vidisse triū palmitū natos botros:ex vnoq; pēdere grādes iā: & ad videmiādum specioſos eosq; se comprimere in poculo regis mustūq; offerre bibituro:& illū grate suscipere. Quod ergo viderat:hoc esse dicebat: poscebat vt quecūq; Ioseph in his sortiret intellectū ei suo manifestaret eloquio.Ille vero exhortabaī eū cōfidere: & sperare ī diebus se tribus a vīculo absoluēdū rege desiderāte ministeriū eius & rursū i eo eē cōstituēdū.Fructū ei vineę significabat ī bonū deū p̄buisse qd ēt ipe libaī & fidē hoibus amici ciāq; paciscī Soluit ergo lites passiōesq; & tristitiā aufert his qbus offerī:& a detestatiōis spe cōuertit Hoc ergo dicis ī quit ex tribus cōpressū botris manibus suscepisse regē tuis bonā visionē scito tibi futurā:& presentis necessitatis indulgētiā in tot diebus prenunciātē de quātis palmitibus fructū visus ex persōniū vindemiasse.Sed memor esto mei cum fueris hec expertus:qui tibi prenūciaui bona:& in ptāte cōstitutus:non obliuiscaris in quibus nos derelinqs.Nihil ei peccātes ad vincula venīmus;sed pro causa veritatis & castitatis:ea que reorū sunt sustinere dānati sumus quādo nec in ꝓpria delatione eū, q nobis

B hec intulit iniuriā sustinere voluimus Et pincerne quidē vt assolet audiente huiusmodi expositionē sōni gaudiū erat expectabatq; interpretationis finem. ¶ Serius qdē supra pistores cōstitutus:cum pincerna vinctus in carcere:cū talē Ioseph ꝓtulisset de illius visione sentētiā:in spe bona cōstitutus ea & ipse sōniū vidisset petijt Ioseph:vt &illi quę preterita nocte viderat quid vellēt significare ꝺpromeret Erat enī inquit hmōi Canistra tria super caput meū ferre me vidi:duo quidē panibus plena:tertiū obsonio:variisq; cibis:& qualia solent regibus ministrari:suptuolātes aūt alites:oia cōsūpsisse .Et ille qdē cedebat sibi similē expositionē futurā quam pincerne dixerat.Ioseph autē cōcipiens animo somnium

Gen.c 41. dixit ad eū:velle quidē se interpretē ei fore bonorū:& non taliū qualium visio demonstraret duas inquit ei vitę supereſſe dies:hoc dicēs canistra significare:tertia vero eū crucifigēdū:cibūq; volatiliū esse futurū:nihilq; fore quod ei auxiliū posset ferre.Hęc ergo similē terminū in ābobus sicut Ioseph dixerat susceperūt. ¶ Predicto nāq; die cū natalis esset regis:non sicut rex agens:pistorē quidē crucifixit:pincernā vero vinculis absoluens:in propriū ministeriū reuocauit. ¶ Ioseph vero cū duobus annis vinculorū mala sustineret:nihilq; a pincerna p̄dictorū memoraret:deus eripere eū volēs de carcere:huiusmodi ei machinatus est libertatē,Rex pharao vna nocte visiones sōniorū videns duas & cū his vtriusq; expositionem interpretationem quidē oblitus visiones recoluit: afflictusq; in his quę viderat nempe cū ei tristicia videretur die facto conuocauit sapientes ęgyptiorū:volēs agnoscere sōniorū discretionē.Hę sitātibus aūt illis rex potius turbaret.Pincerna vero regis vidēe confusionem memoria;reddita est ioseph eiusq; circa somnia sapientia & accedēs ad regē:indicauit ei de ioseph & visionē quā ipse vidisset incarcere pariter & euētū:& quia dixerit crucifigēdum ea die pistorē:& sibi oia secūdū interpretationē sōni euenisse p̄dicente ioseph:vinctūq; eum asserens aputiphare principe cocorum vt seruum eum deceret semetipsū non humilis hebreorū esse generis:nec glorie paruę.Nūcinquit euocās:nec ꝓpter modernā eū calōniās eū culpans quę tuis sōnijs indicātur agnosces iubente rege ioseph ad suū vultum ad

C duci:obediūt famuli diligētia ei p̄cepto regis adhibita. ¶ Rex vero eius dexterā apprehēdēs:o iuuenis inqt tu mihi nūc optimus & prudētia dignissimus in testimonio mei famuli nūciatus es His ergo bonis qbus iste ptcipatus ē etiā fac me esse cōsortē pādēs quecūq; mihi sōniorū p̄nūciāt visiōes Nolo aūt te vllo terrore cōstrictū blandiri sermōe fallaci:& delectatione facere:si reuera sit triste qd̄ vidi. ¶ Putabā circa fluuiū ābulās videre me boues pinguissias:simul & magnitudie p̄cipuas nūero septē gradiētes ars tradi de pascuis ad paludē:alias vero tātas nūero pspexi maximas de palude cōcurrere valde tenuissimas & ad videdū deformes Quę dū deuorasset pigues & magnas:nihil adiute sunt crudeli fame dete ¶ Et post hāc visionē de sōnis:surgēs:& turbatus qd eēt vilio apd me cōsiderās:rursus i soporē solutus su & vidi scdm sōniū multo mirabilius pori:quę ēt me terrēt potius atq; cōturbāt Spicas. vij. vidi ex vna radicenatas capite i grauatas & reclinatas ex fructu:& apta ad messē:& ad hęc alias septē spicas i anes & infirmas nimia siccitate.Quę cōuersę:vt cōsumerēt & cōederēt spicas speciosas:stuporē mihi fuerūt ¶ Ioseph aūt respodes ait,Visio quidē ista rex licet duabus formis apparuit,vnū terminū tñ eūdēq;: significat futurorū.Quod enim boues vidisti animal in aratri labore fortissimū a peioribus deuoratas:& spicas a minoribus tuisse consumptas famen & sterilitatē ęgypto totidē annis prenunciat equis scilicet tūc tēporibus fœlicitatem ferentibus quorū vbertas totidē posteriorē annorū sterilitate consumetur Ex ergo rerū difficultas necessariū quę inemendabilis vehementer existēt.Signū autē hoc est quomodo ēt hauste boues meliores consumserūt:satiariq; minime valuerūt Deus tamen nō vt tristificet:futura p̄dicit hoibus:sed vt presentibus leuiora faciat experimēta prenunciatarum rerum. Tu siquidem cōgregis bona tēpore primo futura facias:vt calamitatē vēturā:ęgyptiorum terra non sentiat. ¶ Mi-

Pincerna regis in compedibus cum ioseph.

Somniū pincerne quod exponitur a Ioseph.

Commendat se Ioseph pincerne liberando.

Seruī sup pistores captiui somnij interpretatio.

Liberat pincerna & Pistor crucifigit. Cā liberationis ioseph a carcere.

Eductus ioseph de carcere audi tis regis somnijs ea interpretat.

Primum Regis somnium.

Secundū sōniū

Expositio vna ad duo somnia

Deus quare futura prędicit.

rante itaq; rege prudentiã sapientiãq; Ioseph:. & consulente quemadmodum vbertatis tempora dispensarentur: vt posterior sterilitas leuior esse videretur huiusmodi cõsilium dedit: vt frugũ parcitas haberetur: & non affluenter Egyptios his vti pmitteret. Sed quantũ sufficeret ad pabulũ erogaret. Quę vero supessent sterilitatis in tẽpore seruari: recondiq; monebat triticum ab agrigolis perceptum: vt ad sata tantũ modo ministrarentur expensa alimentorũ. ¶ Pharao vtrũq; in Ioseph miratur: & discretionẽ somniꝝ pariter & consiliũ dispensationẽq; eius rei ipsi cõmisit: quatenus ageret ea: quę populo egyptiorũ & regi sciret vtilia: inuẽtorẽ scilicet huiusmodi: vtę etiã dispensatorẽ optimum esse confidens. Ille vero potestate sibi a rege collocata: ita vt eius frueret signaculo: & purpura vestretur p vniuersam terrã ductus: in curru vehebatur: frumentũq; agricolis sufficiens ad semen & pabulum singulis metiẽs nulli significabat causam pro qua talia peragebat.

Gõsiliũ ioseph ad subueniẽdũ tpis sterilitati.

Ioseph generalis dispensator i egypto a rege cõstituitur

¶ Quomodo Ioseph triginta ętatis annorum sua prouidentia a rege & populo sup omnes honoratus est & nomẽ nouum pmeruit vxoremq; Assenech ducẽs duos ex ea filios habuit. Et quomodo se habuit erga fratres in Egyptum pro comparando tritico bina vna descendentes.

Capi. quintum

In biblia hẽtur vocauit eũ lingua egyptiaca saluatorẽ mũdi

Filij Ioseph ex Assenech. Manasses & ephrai.

Riginta siquidẽ ętatis iã ãnos trãsierat: & omni honore fruebat sibimet a rege collato quẽ appellauit Sophophalicos videlicẽs eius itellectũ inopinabilẽ. Significat aũt hoc nomẽ inuẽtorẽ abscõditorũ. Duxit aũt vxorẽ valde dignissimã: filiã pateferẽs alias patefre qui vnus fuit hęlipolitanorũ sacerdos: adhuc virginẽ noie. Assenech. cooperãte sibimet rege. Ex hac fuerit ei filij duo ante sterilitatis tẽpus. Manasses quidẽ senior: qđ nomen significat: obliuionẽ eo qꝺ p fœlicitatẽ obliuio ei ifœlicitatis acceſſerit. Iunior vero ephraim: qđ restitutionẽ significat: eo qꝺ esset redditus libertati maiori. ¶ Egypto siquidẽ secundũ somniorũ expositionẽ Ioseph septem annis beatissime trãseunte fames annũ tã tãgebat octauũ: & ex eo qꝺ nõ pensissent casum sup se malũ laborãtes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas cõfluebãt: ille vero ioseph vocabat: qui eis frumentum vẽdidit. factus multitudinis sine dubitatione saluator: & mercedem omniũ nõ cõ-
prouincialibus tantũmodo faciens: sed etiam paratus vendere peregrinis: omnesq; homines secundũ cogitatiões suas: solatiũ merebãt Ioseph fœlicitate eius vtẽtes. ¶ His ita gestis dũ chananea fame cruꝺeliter vexaretur omnẽ deniq; terrã hęc pestis inuaserat. misit etiam iacob filios suos vniuersos in egyptum cõparaturos frumentum cõfidens licere tritici commercium fieri peregrinis. Beniamin tantũ mõ retinens qui ex Rachel fuerat generatus: & erat ioseph cõsanguineus. Illi in. egyptum veniẽtes ad ierũt Ioseph frumẽtum emere supplicantes. Nihil eni erat: qđ nõ illius cõsilio gereretur. nã ministratio regia tunc vtilis erat hominibus qñ ioseph exhiberetur honor. ¶ Qui dũ cognouissent fratres nihil de se cogitãtes: eo qꝺ adolescens quidẽ ab eis abcesserit ad hãc vero ętatẽ ita peruenerat vt figura etiã eis ignotus esse videretur: cum magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio; proueniret: tentabat eos vt dicerẽt quã haberent de rebus omnibus voluntatẽ. Quibus frumẽta quidẽ nõ venũdabat: explorãtores vero rerũ principis eẽ dicebat & ex multis quidẽ locis eos esse cõgregatos: excusationis vero causa se cognatos asserere. impossibile dicẽs esse viro idiote tales filios: & forma ita clarissimos enutrire: cũ regibus tot filiorũ copia esset valde difficilis: vt p hęc etiã de patre quę ꝓuenisset latenter agnosceret: similiter & vt de fratre suo beniamin audiret. Metuebat ei ne forsitan & in illũ vt in se peccauetãr aliqꝺ deliquissent. ¶ Illi nãq; erant in tumultu pariter & timore maximo cõstituti periculũ putantes sibimet iminere: nihilq; de fratre mẽte sua pcipientes: & astãtes reddebant de singulis rationẽ. Rubẽ ita cõciõnãte primitus: q eorũ senior existebat Nos inquit nõ ꝓ lesione venimus huc. neq; regis negocijs aliqua mala facturi: sed gentes saluti & negocio & malorũ refugio. quę nostrã regionem obtinere noscuntur vestrã vtiq; scientes clemẽtiã: quos nõ solũ subuenire ciuibus propriis: sed etiã peregrinis mercimoniã audiuimus ꝓposuisse frumẽti: vt oĩbus indigentibus salutẽ maximã pstaretis. Quia vero sumus fres & cõis nobis est sãguis: clarũ qđ ẽ hoc facit ãt familiaritas formę nõ valde mutate. Pr aũt est nobis iacob vir hebreus cuius existimus filij duodecĩ ex mulieribus quattuor qbus oĩbus viuẽtibus fœlices eramus vno vero fre nro moriẽte ioseph res nre ad peiora cõuersę sũt. Nã & pr ĩmẽsũ in eo trahit luctũ. Et nos ex calamitate defuncti: & erumna senis affligimur. Venimus igit ꝓ comparatiõe frumẽti curamq; pris & nostrorum ꝓuidentiam Beniamin iuniorem fratrẽ reliquimus. Poteris autem mittẽdo ad nostram domum agnoscere si quicquã dicemus mẽtientes. Et ruben quidẽ hmõi verbis tẽtabat persuadere ioseph vt de eis meliora decerneret. ¶ Ille vero iacob cognoscẽs viuere: fratrẽq; Bẽiamĩ minime dꝰisse tunc equidẽ in carcerẽ eos quasi de vacãtia alio die vacãti discutiẽdos iniecit. Tertia die deducẽs eos quõ inquit asseritis neq; pro malignitate reꝑ incipis huc venisse & esse fratres & vnius patris filios de quo dicitis. hęc ita esse mihi manifestabitis: si relinquentes quidẽ vnũ ex vobis apud me nihil inuenire passurũ: portãtesq; pabula genitori meo iuuo reuersi ad fueritis me fratrẽ quẽ reliqsse vos vobis

Prouidẽtia ioseph.

Iacob mittit in egyptũ oẽs filios dẽpto Bẽiamin frumẽtum comparaturos. Quõ se habuit ioseph ad fres q eũ vẽdiderãt

Rubẽ pro omnibus

Meminit Rubẽ Ioseph corã seipso quem mortuũ estimabat.

Ioseph fres in carcerẽ mittit q hus post ea liberatis vt Bẽiamin adducant vno eor manẽte obside iungit.

cū pariter adducentes: hoc enim erit signum veritatis. Illi in maioribus malis adducti flebāt inter alter-
A utros de calamitate Ioseph frequēter inge miscentes: tanquā propter id quod illum cogitauerāt deo
vlciscēte in eos talia sustinerēt. Rubē aūt nimius erat: & eos in eiusmodi sermonibns penitētæ increpa-
bat: ex qua nulla quidem de ioseph generaī vtilitas illos vero quicquid mali sustinerēt pro vindicta il-
lius faciente deo: fortiter tolelare poscebat. Nęc autē dicebant adinuicē non credentes suam linguā Io-
seph intelligere. Omnes autē ruben increpāte habebat; deiectio: & penitētia rerū gestarum cui ipsi non
cogitassent illo tpe ꝓ qbus eum tūc puniret iudicabant deum esse iustissimum. Videns autē eos Ioseph Lachrimatu
sic estuantes ꝓ compassionem cessit in lachrimas nolensq; fratribus apparere discessit. Et postq̄ reliquit Ioseph.
eos iterū venit ad eos. Et retinentes obsidem simeō: pro reuersione fratrum illos sumētes mercimoniū
tritici: abire ꝑcepit; iubēs ministro. vt pecuniā quā pro emptione frumēti detulerāt oneribus eorum latē-
ter immittens dimitteret eos: illā pecuniā pariter portaturos. Et ille qnidem imperata perfecit. ¶ Iacob Filij pri iacob
autem filij venientes in chananeā: nunciauerunt patri quę eis in egypto contigerant: & quia quasi ex- que facta sunt
plaratores regis illuc euenissent sunt crediti dicentibusq; se fratres esse vndecimū apud patre domi reli- nunciant.
quisse: creditū eis nō sit & quō simeon reliquerit apud principem militie donec Beniamin iret: & fide de Simeon obses.
his quę a se apud eū dicta fuerāt ꝑficeret rogabantq; patrem nihil metuere vt cum eis iuuenculum de-
stinaret. Iacob vero nihil omnino placebat ex eis quę a filijs suis gesta sunt & dum de simeō detentiōe
B. grauiter ferret: stultissimū iudicabat: Beniamin quoq; his multis adijcere. Et ille quidem neq; ruben ser-
monibus supplicātis flexus est licet suos filios tradēt vt si qd Beniamin in itinere pateretur: eos occide-
re auus illi vero hesitabant in his malis quos potius cōturbabat argentū qd in saccis immissum latenter
inuenerant. ¶ Tritico vero quod delatū fuerat iā deficiente: fame magis inualescente coactus necessi-
tate Iacob. Beniamin deliberauit cū fratribus destinare: Non enim poterant in egyptum venire: nisi cū
sua pēsione pergerent. Cumq; tamen quotidie augeri conspiceret: filis supplicantibus quod aliud de
ꝑsenti faceret nō habebat. Judas autē cū esset & alijs vir audax & in his apud eum fiducialiter vsus est
dicens non eū debere de fratre metuere: neq; aliquid aduersi suspectionem concipere quoniā nihil cir-
ca eum agendū foret: vbi deus adesset & quia ei quicquid imminēret etiā apud eum manenti omnino Iudas audax lo
cōtingeret: eos autē sic palam in perditione pueri adijcere non debere: nec alimentū ex vbertate pha- quitur patri.
raonis permissum alias ꝓmissum propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum vero de sa-
lute simeon: ne dū parceretur ꝓfectui. Beniamin ille perimereur: deo aūt esse credendum de illo. Quo Iacob mittit bē
exhortante atq; dicente aut saluū reuocare filium aut se cum eo remansurum atq; victurum credens ei iamī cū alijs fi-
Iacob: tradidit Beniamin: & duplex tritici preciū: simul & quę apud chananeos noscūtur vnguenta bal- lijs in egyptū.
sami & stacten therebintū & mel munera ioseph direxit esse portāda. ¶ Multe vero a patre in ęgressiōe Lachrymę ia-
filiorū effundunt lachryme: pariter & ab illis. Ille namq; si filios saluos de itinere suo recipere cogita- cob & filiorum
bat illi vero si fratrem incolumen reperirent: nihilq; pro eorum tristicia mali perpessum quottidieq; eis
merori ingerebatur. Et senior quidē fessus tollerabat illi vero ibāt in egyptum: spe meliori tristia rebus
curaturi presentibus. ¶ Cū vero egyptum peruenissent; succerūt alias secesserunt quidem apud ioseph Timor filios ia
Timor aūt eos non fortuitus ꝓturbabat ne propter tritici ꝑcium crimini subiacerent: velut et ipsi rursū cob ꝓturbat et
sub callidītate egissent: & apud prepositum ioseph multis satisfactionibus vtebantur: domi in suis fac- se excusant Io-
C. cis dicentes se inuenisse pecuniam: eamq; nunc reportasse. Illico itaq; respondēte etiam quod diceret seph.
eū ignorate releuati sunt a timore: soluensq; repentē simeon: cum fratribus non permisit. Viuēte autem
Ioseph a ministerio regis ei munera ꝓferebāt & scisciātī de patre: dicebāt ꝙ eum incolumē reliqssent
Ille quoq; cognoscens superesse Beniamin si is esset iunior frater interrogabat quem vtiq; in ꝑsenti cer-
neret. Quibus respōdentibus eū esse ait deū semper omniū esse suffragatorē ipse vero passione motus
ad lachrymas discedebat nolēs semetipsū fratrib⁹ demōstrari: suptosq; eos ad cibos fecit discūbere sicut
Gen 44. erāt soliti apd patrē. Qui dū circa cūctos recūbetes bēign⁹ existeret Bēiamī ꝓtib⁹ duplicibus honorabat Lachrymatus io
¶ Quomodo Ioseph fratres suos ꝓsequi iubet & cypho in sacco Beniamin inuento vt latro redu- seph & fres fe-
cat[illegible] fugientes eius fratres. Iudas quoq; deu ora oratione Ioseph ad miam cupit multipli- cit discumbere
cher[illegible] se ad eius libitū ꝓ Beniamin offerendo. ¶ Capitulum sextum duplici portio-
ne Bēiamin ho
norando.
Vm vero post cenam fuissent in sopore conuersi iussit ꝑ positor vt eis triticū mensuratum tra-
deret: ꝑciumq; rursum in eorum saccis absconderet in onere vero Bēiamin etiam poculum
argēteū quo bibere congaudebat immitteret. Hęc itaq; faciebat experimētū fratrum si ume-
re volēs: vtrum auxilium aliquādo ferrent; Beniamin pro furto detento & patienti pericu- Ioseph fres re-
[illegible] certe relinquentes eum: tanq̄ ipsi nihil mali gerentes ad paterna limina remearēt. ¶ Cum veto cedentes inse-
[illegible] mandati fecisset: de facto Iacob filij nichil horum sciētes discedebāt: recipientes etiā Simeon q iubet cypho
Et [illegible] audio congaudentes: tā propter eum q̄ eiam Beniamin reuocantes sicut ꝓmiserant patri. in sacco benia-
Qui [illegible] insequebant eos eqtes: ducētes famulū a quo sacco Bēiamin poculū videbat similiū & min reposito.

opinabāt equestriū inuasione turbatos: causāq; sciscitātes: p qua sic venissent illi maliuolos eos appellā
bāt q dū honore & muneribus potiti a dño suo fuissēt: neq; munerū neq; hospitalitatis Ioseph memo
riā retinētes: p sū pserint in eū iniqua cōmittere & cyphū quo illi cōuiuio bibere cōgauderet auferentes:
iniusta secū lucra portarēt: amiciciāq; ioseph suū q; piculū si inuenirētur in fraude secundo loco ponen
tes. Minabāturq; eis supplicū esse neutrū: q a nec deū latuerint: nec cū furto fugiētes euaserint: licet mi
nisterij famulū latuissent: Cognoscetis igit dicebāt q ignorantes de poculo passi fuerimus: sciturī tñ re
pēte vos esse puniēdos. Hęc & his maiora ī eos dicēs famulus: increpabat. Illi vero nescientes hoc factū
Verba filioꝝ Ia cobad seruos io seph psequētes & de furto oc eusantes, eius verba irridebāt: leuitatēq; verborū illius famuli mirabant q talē cām p sumeret viris inferre q dū p
ciū in suis saccis inuētū nequaq retinuissēt: s; q gestū fuerat nullo sciēte reuocassēt multo potius ab hu
ius maleficij volūtate recederēt. Et qa rei p scrutationē negatiōe iudicabāt ee fideli orē: requrere famulū
impabāt. Et si quisquā rapuisse eū cōperiretur oēs esse puniendos. Nihil etenī sibi cōscij: habebāt fidu
ciā vt putabāt oi piculo carituram. Illo vero inquisitionē q dē fieri exigebant vnius vero suppliciū qui in
furto fuisset inuētus. Et dū quererēt omnesq; iā cęteros ptrāsissent secūdū inquisitiōis modū nouissime
ad Bēiamin puenerūt: nō ignorātes: qm in illius sacco poculū absc̄ōdissent: sed subtilem inquisitionē se
facere simulātes. Alij siquidē de suo rā timore liberati: de bēiamin videbātur esse solliciti. Cōfidebāt tñ
q nec in illo posset maleficiū inueniri: increpātq; eos q fuerāt psecuti velut eis multū pcessuris ipedimē
tū itineris attulissēt. ¶ Cū vero scrutātes onus de saculo Bēiamin inuētū poculū ptulissent: in luctu &
gemitu oēs repente cōuersi sunt & indumēta rūpentes flebant fratrē suū p furti crimine puniendum seq;
mētitos pri de salute Beniamin. Crescebat aūt eis hoc malū ex eo q diā credētes se tristiciā deuitasse: rur
sus in fratris sui malis, inciderēt & paterne sup illo tristicie cām se fore dicētes q vi pri fecissēt vt cū eis eū
Cypho ī sacco Bēiamin inuē to reducitur vt latro ad Ioseph ceteris fribus lu gētibus & eū se quētibus. vna dirigeret. Eqtes ergo sumētes Bēiami ad ioseph adducebāt: fratresq; pariter sequebant. Ille aūt dū
illū quidē cerneret in custodia positū: illos aūt luctuoso scemate laceratos q d'ait o maligni aut de mea
clemētia aut de puidētia dei cogitātes: talia in peregrinū & bñfactorē facere p sumpsistis. Illis autem in
E: suppliciū se tradētibus p salute Bēiami & rursū recordātibus dicētibusq; beatiorē esse ioseph q siquidē
mortuꝰ esset a vitę tristicia liber existeret: si vero viueret: certū q p illo sup eos vindictā deus inferret: asse
rētibus aūt se esset amaritudinē pris: qa tristicie quā p illo hactenus haberet ēt de Bēiamin ipsi ei rur
sus adijcerēt. Rubē eos ēt iter hęc vehemētius increpabat. Ioseph ergo dicēte illos quidē a se absolui a q
bus īnullo fuerat lesus: solāq; ei sufficere penā fratris neq; ei iustū ee illū dimitti p̄pter eos q in nullo de
liquerāt neq; illos cū furtre puniēdos s; ēt ab eūtib⁹ se securitatē pbere oēs quidē tenuit stupor & dolore
hmōi passiōis obmutuerūt. ¶ Iudas aūt qui ēt pri psuaserat vt adolescētulū dirigeret & iu alijs erat vir
efficax p fratris salute se decreuit opponere. Licet inquit crudelia opera cōmiserimus ī te supplicio di
Verba iude ad Ioseph p fratre & ipsum ad mi sericordiam in ducentes. gna iustū q; sit oēs nos subiacere tormēto licet nō sit inīqtas oīm sed vnius iunioris: tñ de spātibus de ei⁹
salute spes relicta est nobis de tua benignitate & euadēdi nobis pollicēte piculū. Et nūc nō ad nos resp
ciēs nec malefacta cōsiderās s; ad tuā naturā cōuersus virtutē potius alias p̄picius exerce nō irā q cū alij
fortidine pui sūt: nō in maximis solūmō: sed ēt in fortuitis sumētes vtinā Tu esto magnanimus neq; vin
caris abira vt eos pimas qui neq; suā potuerūt tueri salutē: sed a te eā sumere poposcerūt. Nō ēmō pri
mitus eā nobis donas: s; dū frumētorū venissemus ad ēptionē velociter & opulētiā donās ciborū & nris
familiaribus vberrime deferēda pbuisti: quę piculū sustinētes a peste famis eriperēt. Nęc despicias peū
tes egestate rerū necessariarū nec punias qui vidēt deliquisse: & circa bñficij qđ a te nobis splēdidissīe
collatū ē inuidie calamitate dānatus p maneat tua gratia: alio tñ mō data. Saluabis ei quos ob hoc etiā F.
Induegere deli quētibus & co hibere in diui ne est nature. nutristi aias; quas fame laborare nō passus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mira
bile sit & magnū: vt & alias nobis dones: vt pbeas indigētibus vnde possint p̄manere Reor enī deū eā
hāc p parasse virtutē tuā circa nos volētē cūctis oñdere: nos; in hac erūna cōstituisse: vt iniquitatibus ī
se peccātiū videris ignoscere & nō solis ab aliā cām indigētibus tuę clementie adminicula condonares:
quāq & hoc magnū est: si bñ fiat īopibus pricipale tñ existit saluare quēq eos q' p delicto in se cōmisso
debeāt penas exoluere Nā si pua lesiōes dimitteret deliquētibus laudē attulit multis iracūdia cohibere
in his p q bus vita peccātiū sit obnoxia: diuine cognoscit esse nature. Et ego q dē nisi patrē scirē quēad
modū ī amissiōe filioꝝ affligit p̄pter ioseph mortē: neq mā quātū ad nos actiet salutis verba p ferrē: ni
si forsan tuis moribus hoc donasset quoꝝ est p̄priū et hos saluare q tribulāt in huius more: se ēt p bere
mus nos passuros quęcūq; velles. Nūc aūt nō nri miserētes licet iuuenes sum⁹ & nō dū fruentes vite bo
nis moriamur s; de patre cogitātes & senectutē illius miserētes: has tibi p̄ces offerimus & cōmādamus
Petit Iudas si bi & fratribus indulgētiam in tuitu pris ānosi aias nras quas tibi nra malignitas tradidit ad supplicia p ferre. Nā neq; ille malignus est neq; tales nos fu
turos genuit. Sed cū sit benignus & vt experiat talia nō sit iustū etiā nūc nobis absētibus p nobis suspe
ctus affligitur. Cum autē audierit perditos ēt iam causam mortis amarissime sustinebit & ob hoc mul
to citius vitā suā derelinquet ita vt eum conuersationis nostre turpitudo corrumpat velocissimū q; faci.

et de pręsenti luce discessum. Et dū ad alios studeret nra bona pēdere vt nri actus neq; sentiāt efficiet
A In hac ergo ratione cōstitutus licet mala te nra cōmoueant tuam iustitiam dona patri: vt propter illius misericordiam maiora possis facere q̄ cogeris pro nostra malicia. nec senectus eius in desolationem defecta consistat aut nostra perditione deficiat. Gerere patrum noia: & hoc eis cōcede munus. In hoc ita q; & tuum honorabilis genitorem: & tibi quoq; pręstabis cū iā hac appellatione potiaris: & i eo sine passione seruaberis a deo patre cunctorū in quo per cōmunionem huius nominis pie agere comprobaberis nostri patris habendo misericordiam ne fraudatus filius aliquid patiat. Tu alias tua ergo sunt quę nobis prębuit deus habentis alias habens vtiq; potestatem & auferre & dare: nihilq; ab eius gra differētis alias differēs. Nā dū quilibet i vtrūq; habuerit ptātē optimū ē vt hac i bonis vtat ptāte quę iit malo est tāq̄ si nō sit obliuiscat quasi hoc solū sit concessum vt de salute sit cogitandū. Tu vero oēs nos saluabis ignoscendo fratri in quibus infoeliciter egit. Neq; enī vita nobis est hoc punito quo non licebit ad patrem remeare defuncto. Supplicamus igitur dñe vt si decreueris fratrem nostrum occidi: cum eo nos punias tanq̄ delicti participes. Non enī partimur nosipsos quasi propter mortui tribulationē affligere: sed tanq̄ similes eius malicie existentes ita debemus interimi. Et quoniam vt iuuenis deliquit: & nōdū prudentia roboratus: & humanum est talibus veniam tribui hoc tibi relinquo & vlterius proferre verba cessabo vt si quidem nos condēnare volueris: ea quę dicta non sunt non videbuntur nos ad tristitiā deducere. Si vero absolueris etiam illam tuę benignitatis consentiam reuoluēs non solum modo nos saluabis sed etiam vitę redonabis per quod potius iustior appareas quando plus a nobis ipsis probaris
B. de nostra salute sollicitus. Si autem culpam castigare mauis me magis pro isto castigans hunc patri remitte. Si vero aliquem tibi retinendum iudicas seruum ego vtilitatibus tuis ministrare potior ero minister quanto aptior sicut vides ad vtraq; passiones exisito. ¶ Iudas itaq; omnia sustinere pro fratris salute libenter habens prostrauit semetipsum ante pedes Ioseph: si quomodo eius iram flectere potuisset. Prostrati sunt etiam fratres vniuersi flentes: semetipsos pro anima Beniamin neci tradentes.

Cōdonādo misericordiam hō cōuenit cū deo

Petit p Beniamin iuuene vendā adducēs cō suetudinē iuuenibus indulgēdi.

Iudas se offert pro Beniamin. Iudas & ceteri fratres pro Beniamin fratre coram ioseph seipsos psternūt.

¶ Quomodo Ioseph seipsum frattibus manifestat eis omnia contra seipsum facinora remittēs ploq; cum muneribus ad patriam ire permittit Iacobq; patrem suum & omnem eorum familiam ad seipsum reducere fœlicitatis partem percepturos pręcipit.

Capi. vij.

Ioseph victus a nimii passiōibus iubet pstentes abire fratribus se manifestaturus.

Ge. ca 45.

IOseph autem alijs passionibus victus: & nequāq̄ valens ire tollerare figmentum iussit quidem abire pręsentes: vt fratribus se tantummodo demonstraret. Discedentibus autem omnibus semetipsum fratribus indicauit dicens. Virtutem quidem vestram atq; fauorem circa fratrē nostrum valde collaudo: & meliores q̄ sperabam ex his quę in me cogitastis inuenio. Hęc autem omnia feci experiri volens amorem vestrę fraternitatis. Naturaliter autem neq; circa me malignos vos arbitror extitisse sed dei voluntate factū quo et nunc bonorum adeptio & in futuro si propitius nobis fuerit conferenda sit. Patri ergo salutē inopinatam cognoscens talesq; vās circa fratrem inueniens neq; illorum quæ in me commisisse putamini vlterius recordabor. Cessabo autem & ab odio malignitatis quod super his habebā: & tanq̄ fuerint voluntate dei completa & in rebus pręsentibus vos eritis occasio gratiam me habere profiteor. Vosq; ipsos etiam volo illorum obliuionem sumentes delectare alias delectari magis in illo quod tunc inconsiderate fecistis dum ad huius termini qualitatem causā peruenerit quam confusionem grauiter ferre p
C. pter hęc quę putamini deliquisse. Non ergo vos videatur contristari quod aduersum me malignā protulistis sententiam: nec penitentia eius vos afficiat quando adimpleri non potuerunt quę fuerant excogitata. Exultantes ergo in his quę a deo facta sunt: ite hęc nunciantes patri: ne etiam pro vestra consumptus sollicitudine: splendorem meę fœlicitatis obscuret. si ante q̄ ad meum veniat vultum: pręsentiū rerum potius hac luce priuetur. Ipsum ergo vestrasq; coniuges liberosq;. & cunctam cognationem sumentes. huc migrate. Non enim absentes bonorum meorum oportet esse mihi charissimos insuper & fame annis adhuc quinq; mansura. Hęc cum dixisset Ioseph amplexatus est fratres. Illi vero in lachrimis & tristicia constituti super eo quod cogitauerant contra illum potius eis videbatur esse suppliciu; bona voluntas fratris. Et tunc quidem erat in epulis. ¶ Rex autem audiens venisse ad Ioseph fratres: letatus est eximie & tāq̄ in propriis bonis effectus prębēda eis vehicula tritico plena aurumq; simul & argentū portandum patri decreuit. Sumentesq; illi dona regis & ampliora fratris. alia quidem ferenda patri alia vero sibi singuli donata gaudebant maioribusq; muneribus donato Beniamin: exultantes abibant. ¶ Cum vero reuertentibus filijs Iacob de Ioseph agnouisset quia nō solum euasisset mortem pro qua degebat in luctu sed etiam viueret clara fœlicitate. & cū rege totam egyptum sua prouidētia gubernaret nihil quidem horū qnę ei nunciata fuerant incredibile iudicabat cogitās de maximis operibus dei
A & ipsius equitate. Et licet medio tempore afflictione defecisset repente tamē profectus est ad Ioseph.
D ¶ Quomodo Iacob formidāti ad puteum iuramēti facta sit diuina reuelatio vt descenderet in Egy

Rex letatur de pñtia fratrū Ioseph quibus ādplissima donauit munera.

Ioseph nunciat patri viuere & eius fœlicitas.

ptum qua viſione confidens properat in ęgyptum cum filijs & filiorum filijs quorum nomina deſcribū
tur cuiq; Ioſeph Iuda eius aduentum nunciatum in ciuitate Heroum obedientia venit.

¶ Capitulum octauum.

Iacob in puteū iuramenti dinā hūit reuelatiōnē vt deſcende ret in Egyptū. Properat iacob cū familia i ęgy ptū deſcēdere. Epylo. gfiliorū Iacob & nepo tum.

IT cum veniſſet ad puteū iuramenti.ſacrificans ibi deo metuenſq; ne propter fœlicitatē Egypti filijs amantibus habitationē prouicię nequaq̄ ad Chananeā eoꝝ ſoboles reuer ſa teneret eā ſicut deus prędixerat alias ꝓmiſerat aut ne pręter dei voluntatē in ęgyptū eorū oriretur aduētus ſuper hęc aūt formidans ne prius a vita recederet quā ad Ioſeph faciem peruenire:dūq; has haberet cogitationes in ſoporē reſolutus eſt. Aſtitit ei deus & ſecundo nomine vocans reſpondentiq; quis eſſet:ait. Non eſt te iuſtum ignorare deū qui prędidio ſemper tuis maioribus fuit:& poſt eos etiam tibi. Nam cum te pater primatu priuaſſet hoc tibi ego reſtitui & meo fauore in meſopotamiam miſſus ſolus & bonas nuptias adeptus es & filiorum multitudinem pecuniarumq; plenus ad propria remeaſti. Permanſitq; tibi oē genus prouidentia mea ſalubre.& ioſeph filium quemte ꝓdidiſſe putabas ad maiorē bonorū adeptionē culmēq; ꝓduxi & ęgy pto dñm vt paululum a rege videaſ differre conſtitui. Aſſum vero nūc dux tibi futurus in hac via vitā q; tuam in manibus Ioſeph finiendam eſſe nunciaturus.longumq; ſecundū tuam ſobolem in pricipa tu & gloria fore pronuncians eāq; in terra quam promiſi conſtituendam. ¶ In hac ergo viſione confi dens promptior in ęgyptum cum filijs &eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes ſeptuaginta. nomina vero eorum ſignificare mihi non videtur& prędipue propter difficultatem eorum. Vt tamen eis oſtendam qui non arbitrantur nos de meſopotamia eſſe ſed ex ęgypto neceſſarium iudicaui nomi num quoq; ferre memoriam. ¶ Iacob quippe filij erant duodecim quorū ioſeph iam primus abierat. Eos autem qui poſt eū profecti ſunt:& eorū ſobolem demonſtrabo. ¶ Ruben itaq; fuerūt filij quattuor. Enoch Phaluch Efron Carmi. ¶ Symeon autē ſex habuit Iamuhel. Ianyn/alias Ianym / Aoth alias a both/Iachim Sager alias Saber vel Salier/Saul. ¶ Leui vero filij tres fuerūt Ierſon Cahat alias Caath/ Merari. ¶ Iudę autē filij fuerūt tres Sylon Phares Zare. ¶ Duo autem nati de Phares/Eſron & Am mor. ¶ Iſachar autē quattuor habuit/Tholas/Phua/Ioba/ Eſrō. ¶ Tres aūt Zabulō duxit filios Sarrat alias Sarach/Ilon/alias Chelon. Iahel/alias Iachili. Hoc ergo genus de Lya deſcendit cū qua etiā aſcen dit filia eus digna Sunt ergo iſti oēs triginta & tres. ¶ Rachel autē filij fuerunt duo quorū ioſeph qui dem fuerunt filij Manaſſes & Effrahim. ¶ Beniamin autem decem Bolus/alias Bela Bechor/alias Aſ bel vel Azabelus Gera Naamā Aſa/Nochim/alias Mobin Ophim Areth/alias Ared/Ros. ¶ Iſti quat tuordecim ſuper priores additi:fiunt numero ſeptem & quadraginta. Et legitimum quidem iacob ge nus hoc fuit. ¶ De Bala vero famula Rachel fuerunt Dan & Neptalim quem ſequebantur filij quat tuor Enuſ alias Euol Gymis/alias Guny Saris & Sallini/alias Sytim. ¶ Dan autem vnigenitum habuit filium Hus/alias Vſan. His itaq; additis ſuper illos quos prędiximus:quinquaginta quattuor numerus adimpletur. ¶ Gad autem: & Aſer nati ſunt in Zelpha. quę fuit famula Lyę. ¶ Fueruntq; filij Gad qui dem ſeptem Zophoron/alias Gophorō:Iauim/alias iaphim Humin Zabron Hairim/alias Aurim Ro din/alias Rothin: ¶ Aſer autem fuit filia Arra/alias Sara & maſculi numero ſex quorum nomina ſunt Lomnis/Iſus/Ioſe/Abbaris/alias Vbaris/Ogar/alias Aber & Melchel. Iſti cū ſint ſexdecim:adiectis eis prędictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur reputato eis iacob. ¶ Cognoſcens autem ioſeph aduenire patrem. nam Iudas frater prędedens eius nunciarat aduentū:occurſurus egreſ ſus eſt eiq; in ciuitate quę Heroum vocatur apparuit. Ille autē ex inopinata magnaq; leticia pene ad effectum mortis vſq; peruenit. Sed eum recreauit ioſeph licet nec ipſe retinere potuerit. Vt propter ni miam leticiam talia minime ſuſtineret: non tamen qua pater paſſione deuictus eſt.

Ioſeph regi patrē veniſſe nunciat q letus iuſ ſit quicquidvel lent eis dari. Paſtoralis con uerſatio abho minabilis ęgy ptijs. Iacob regē ſalu tat iterrogatus q̄to tpe vixiſſet.

¶ Ioſeph regi patrem veniſſe nunciat Cui (quod vellet honore) dari iuſſit Fame creſcēte ſolertia io ſeph in tritici diſtributione manifeſtatur eiuſq; clementia in terrarum hijs aquibus iuſte acquiſie rat pro quinta parte fructuum cōtionatione probatur/Moritur iacob benedicens filijs quē ioſeph in Hebron ſepeliuit vt illi promiſerat Tandemq; mortuus eſt ioſeph & fratres eius.

¶ Capitulum nonum.

Geñ. 47

Einde illū quidē cū quiete venire iubens/ipſe quenq; fratrū ſuorū ſumens pergebat ad regē dicturus ei aduenisſe genitorē iacob. illevero hoc lętus audiuit iuſſitq; ioſeph dice re ei quā vitam habere delectarentur vt eos ita degere decerneret. Ille vero optimos eos paſtores eſſe reſpondit nihilq; aliud pręter hoc ſolummodo velle. & vt nos ſepara tū ſedvt oēs pariter habitarēt vtq; prouidētiā facerēt prīs. q̄tenus & ęgyptijs gratus eēt iſtis iponeret. ¶ Egyptijs eni erat abhoiabilis cōuerſatio paſtoralis. veniēre vero iacob ad regē & ſalutāte pariter & ꝓ regno eius orāte Pharao ſciſcitabatur quāto tēpore iā vixiſſet. Illo vero centū trigita ānorū ſe eſſe dicente: lōginquitatē iacob vite miratus eſt. Cū vero dixiſſet q̄ pauciores an

A nos vixerit quam eius maiores conceſſit ei vt cum filijs ſuis in Heliopolitana vrbe conſeruarent illic et paſcua etiam paſtores eius haberent. ¶ Fames egyptijs augebat & peſtis eos inopes prorſus faciebat. cūq; fluuius irrigaret terrā nō enim creſcebat vt mos erat: neq; pluebat deus cum vtiq; per ignorātiam futura prouideri nequiuerint Ioſeph autem ob pecunias dāte frumēta cum eis etiam hęc deficerēt: de ſuis operibus: & mancipijs triticum comparabat & quibuſcunq; eſſet terrę pars aliqua hāc pro pcio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium poſſeſſionum domino facto/alij alibi migrauerūt quatenus regiones eorum fierent regi firma poſſeſſio: pręter ſolummodo ſacerdotum. His enī regio ſua ſeruata eſt. Non ſolum ergo eorum corpora ad ſeruitutē peſtis adduxit: ſed etiam mentes. vt de cętero ad turpem egeſtatem alimentorūvenire cogerentur. ¶ Imminuente vero fame & fluuio terrā inundante fructuſq; abundanter ea referēte: Ioſeph ad vnamquanq; veniens ciuitatem eiuſq; multitudine cōgregata eādē terrā quam ipſis cedentibus rex habere poterat ſoluſq; frui/in toto redonabat. & velut poſſeſſionis proprie laborem eos amare poſcebat. quintam ſolummodo frugum partem regi ſoluturos pro terra quā illis dabat. illos vero inopinate terre dños cōſtitutos letitia comprehendit ob quam rem precepta ſūt cōſtituta. Hoc ergo modo dignitas apud egyptios ioſeph potior habebatur maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt & vt quintam partem frugum perſoluere deberent etiā apud reges poſteros lex iſta pmānſit

Ge.c. 47 & 48. & 46. ¶ Iacob autem ſeptem & decem annos ī egypto cōmoratus eſt & languore confectus præſentibus ſibi filijs cum optaſſ; alijs quidem poſſeſſionem bonorum & prędixiſſet eis per prophetiam quēadmodū ex eorum generatione habituri eſſent chananeā poſteri. quod etiam multis poſt temporibus eſt effectū cumq; ioſeph magnis preconijs prięſſet/q malorum memoriā circa fratres nō habuerit. ſed benignus potius in eos fuerit & donauerit bonis īnumeris quę nec benefactoribus ſoleant repenſari: precepit quoq; filijs ſuis vt ioſeph natos effraim & manaſſem ī numerum ſuum acciperēt. diuiſuri cum eis Chananeā

De quibus poſt hæc loquemur/ popoſcitq; ſimul vt ei ſepultura fieret in Hebron: & mortuus eſt cumvixiſſet omnes annos ſeptem quadraginta ſimul & centum in nullo maiorum ſuorum cultu diuinę pietatis inferior: retributionemq; promeruit quem iuſtum erat ita benignum accipere. ¶ Ioſeph itaq; concedente ſibimet rege patris corpus in Hebron reducens: multa largitate ſepeliuit. Fratribus autē reuerti cum eo volentibus cum eos terror haberet ne illos patre mortuo caſtigaret propter nequitiam quā ei fecerāt nec vlterius circa eos mitis exiſteret. ſatiſſecit eis vt nihil metuerent neq; talſum haberēt ſuſpitionē. Multaq; bona quę ſecum detulerat donauit: nihilq; quod circa eos benigne debuiſſet īpendere dereliquit. Mortuus eſt autem & ipſe cū vixiſſet annos centum & decem virtute mirabilis & omnia ratione diſponens poteſtate tamq; ſuā humiliter agens quod vtiq; huiuſmodi fœlicitatis ei cauſa fuit apud egyptios & aliū. de ſcilicet venienti & talem qualem dudum diximus paſſo calumniam. ¶ Mortui ſūt etiam fratres eius

Ex.c.1 fœliciter in egypto conuiuentes: quorum corpora poſt vitam illorū reportātes: eorum poſteri in Hebrō ſepelierunt. Oſſa vero ioſeph nouiſſime quando hebręi egreſſi ſunt ex egypto in Chananeā reportauerūt. Sic enim eos coniurauerat ioſeph. Horum igitur vnuſquiſq; qualiter ſe habuerit quibuſq; laboribus obtinuerit Chananeam/ſignificabo. cauſamq; narrabo primitus pro qua Egyptum deſeruiſſe videāt.

¶ HISTORA LIBRI EXODI INCIPIT.

C ¶ De inuidia Egyptiorum contra filios Iſrael/maxima & multiplici eorum oppreſſione/ atq; precepto crudeliſſimo dato obſtetricibus de necandis Hebreorum maſculis.

¶ Capitulum decimum et primum/Hiſtorię Exodi.

Ex.c.1 EGyptijs liquidem delicatis & deſidioſis exiſtentibus in labore & alijs libidinibus ſubiectis valde etiam propter amorem lucri contigit vt peſſime circa Hebręos inuidia eorum fœlicitatis afficerentur. Videntes enim Iſraelitarum genus augeri & propter virtutem & laboris ingenium diuitiarum affluētia valde nobilitatos contra ſe eos augeri ſuſpicabantur. Oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum quę meruerāt per Ioſeph. regnoq; tranſlato ad aliam domum crudeliter opprimentes iſraelitas ſtudebāt varias illis inferre miſerias. Fluuium namq; per multas deriuationes eos diuidere muroſq; ciuitatibus ędificare & foſſata circumducere vt eas inundare fluuius valuiſſet & pyramidas ędificare/precipiebant vt noſtrum hoc modo genus attereretur. ¶ Omnes ergo efficientes artes & in laboribus aſſueti quadringentorum annorum tempus in his miſerijs extiterunt. Eratq; inter eos pugna vt egyptij quidem laborib⁹ vellent Iſrahelitas expellere: illi vero meliores ſemper eorum ſe preceptionibus exhibierent. dum vero ſa his eſſent vterq; rebus cauſa qua potius ſtuderent in exterminationem generis noſtri ſemper egyptijs huiuſmodi fuit. ¶ Quidam ſacrorū ſcriba/ cum ſint experti de futuris dicere veritatem/ enūciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Iſrahelitas qui humiliaret quidem egyptij principatum/ augeret autem ſuo cremento Iſrahelitarum genus/ virtuteq; tranſcenderet vniuerſos & gloria

In bīblia hī Ramaſſes.

Fames et peſtis in Egypto.

Ioſeph maxia ſolertia in diſtribuendo triticū egentibus.

Ioſeph ſua prouidētia omniū poſſeſſionū regem fecit dñm.

¶ Clemētia Ioſeph in reddendo terras q̄s iuſte pro rege acquiſierat quem vtinā imitarent theſaurarij regis noſtri & alij officiarij. &c

Filij ioſeph cuz filijs iacob partē acceperūt & benedictionē.

Omnes anni iacob centū quadraginta ſeptē.

Ioſeph patrem in Hebron ſepeliſt & fres timētes laſſecurauit

Mortuꝰ ioſeph anno ętatis ſuę decimo ſupercenteſimum

Inuidia ęgyptiorum cōtra Iſrahelitarū genus

Variaoppreſſio filiorū iſrael ab Egyptijs.

Quadrigentis annis iſrahelitę imiſerijs apud egyptios fuerūt

Cā q̄re egyptū volebant exterminare hebręos.

Oraculum cuiuſdā ſcribę ſacrę de futura natitate moyſi.

in perpetuum memorabilem possideret. Cuius consilio iussit vt omne masculum quod ex israhelitis nasceretur. lactantes in fluuium consumerent. Custodiendosq; conceptus mulierum hebreārum & partus earum obseruare precipiens egyptias obstetrices. Ab eis enim eis hoc officium iubebat impendi quas propter cognationem credebat regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerēt hoc preceptum & seruare partum earum occulte presumerent perimi cum sua generatione precepit. Hāc ergo illi sustinebāt crudeliter passionē & nō tātū dolentes q̄ filijs priuarēt aut qa dū parētes essēt ad pditionē filiorū sibi nascētiū ministrarēt sed ēt ex illa cogitatiōe q̄ eorū delereť genus q̄ nati eorum quidē necabantur ipsi vero paulatim regrediebantur ad nihilū. Et illi quidē erant in isto malo iacentes. Contra dei vero voluntatem nemo poterat preualere: nec si innumeris hoc artibus exercerent.

Preceptū obstetricibus d necādis masculis hebreis.

¶ Natiuitas Moysi diuinitus reuelataqui a fluuio saluatus per Thermuth regis filiam nutriendus hebreę matri (spretis ab eo Egyptijs nutricibus) committitur quēq; ipsa regis filia adoptauit in filium & ipse infantulus regis dyadema in terram proiecit vnde in mortis periculo fuit.

Natiuit. Moysi

¶ Capitulum vndecimum.

¶ Ofo amara mi prīs. Moysi ad deū p Israelitico populo que exaudita ē.

DVer itaq; quē p̄dixerat ille sacer scriba latēter regia cautela nutritus est & verax in his que per eū facta sunt ille qui p̄dixit inuētus est. Q d̄ hoc mō gestū est. Amaramus alias Armā vnus hebreorū nobilis cū metueret p cūcta gēte ne defectio in nutrienda iuuētute puerorum fieret & grauiter hoc ferret: ne eius vxor pareret dūq; in hesitatione cōsisteret: ad dei suplicationem cōuersus est rogans vt aliquam miserationem haberet hominum qui in nullo eius religionem preuaricasse viderentur daretq; rerū eis libertatē p quibus illo affligebantur in tempore. Deus autem misericordiam eius habens. & a supplicationem autem inclinans astitit ei per somniū & nequaq̄ eum desperare de futuris exhortabatur: pietatisq; eorum se dicebat habere memoriā: & pterea retributionem esse prębiturum. Et dudum quidē eorum donasse maioribus vt ex paucis magna eorū fieret multitudo. & Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chananeā venisse: factumq; locupletē & inter alia dum vxor eius ad genus fuisset primitus sterilis deide eius volūtate ad hoc habilis facta genuisset filios & reliquisset ismaeli quidem & qui ex eo fuerunt arabiā regionem: cethure autem filijs Trogodi-ten: Ysaac vero Chananeam. Qui dum meo inquid pugnasset auxilio fortiter semp vicit. Iacob autē ēt contribulibus suis fuit ignotus: qui deinceps magnitudinem fœlicitatis cum qua vixit. etiā suis posteris dereliquit Qui cū septuaginta solummodo venit in egyptum & vltra sex centa milia iam estis effecti. Nunc autem me vtilitatis vestrę & tuę glorię scito prouidētiam communiter habiturum. ¶ Is ergo puer (cuius generationē egyptij metuētes cuncta perdere decreuerunt quę ex israelitico semine germinātur) tuus erit: & disperdet quidē eos qui eius interitum intendebant nutrituſq; mirabiliter hebreorum quidem genus ab egyptiorum necessitate liberabit eritq; eius memoria (quantiscunq; temporibus pęr manserint alias vixerit vniuersa apud hoies) non solum hębreos sed etiam alienigenas gentes: me vtisq; & alia prebēte tibi: & his qui de tenascituri sūt. Erit autē ei frater huiusmodi qui meū habeat sacerdotium & ipse & qui de eo fuerint cūcto tēpore procreati. ¶ Dum ergo hęc visio illi fuisset ostensa surgens. Amaramus idicauit hoc lochobel alias Iohuel coniugi suę maiorq; timor eis allaquo huius visionis instabat Non enim de filio solummodo eis videbatur esse formido sed etiā p magnitudine futurę fœlicitatis. His tamen quę p̄nūciata fuerāt a deo fidem partus prębuit. Mulieresq; custodes latuit per conceptus sui silentiū. ex eo q̄ nō vehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidē mēsibus apd semetipsos occulte nutrierūt infantem. Deinceps autem metuens Amaramys alias Amaramus ne captus regie irę succūberet: & ipe cū puero depiret & dei p̄uidētiā excluderet: deliberauit potius hoc mō pueri cōsulere saluti p̄uidētiāq; latēdi hāc esse iudicauit. Nā illd erat icertū cū piculū imineret nō solū puero q occulte nutriebat: sed etiā nutriēti deūq; iudicauit oēz habiturū cautelā quatenus i nullo quę p̄miserat esset mēdax. ¶ Hęc cogitātęs vas rotundū ex vimine complicitum velut alueolū magnitudine ppatū qd̄ sufficeret vt ifās ibi spaciose iaceret: deide vnxerūt illud bitumine. Natura nāq; bituminis est. vt viminalibus vasculis accessū possit aquę cœrcere. Illic ergo mittētes ifātē & circa fluuiū ponētes eius salutē deo dereliquerť. Et fluuius eū q̄dē suscipiēs deportabat Maria vero puer i soror mīs iussioē custodiebat quo illd vasculū portareť intēdēs. Tūc itaq; deus ostēdit hūanā p̄uidētiā nihil esse sed ōia quęcūq; vult ipse fieri effectū optimū p̄tinus adipisci: nec p̄ualere quidē eos q̄ p̄ sua cautela alios quocūq; cōdēnare nituntur interitu multoq; studio hoc īplere conantur: cū inopinabiliter ille saluentur & penitus ex medio malorum inueniat periculorū exceptionē dei solus voluntate. Tale ergo aliq̄d circa hūc infantē gestum aperte virtute dei p̄batū est. ¶ Thermuth igit erat filia regis. Hec dū luderet circa littus fluminis portari a fluuio illud vas cōspiceret. pręcepit vt ad se ille alueus portareť Venientibus autē qui ad hoc fuerant destinati cum alueo: videns infantem valde gauisa est propter magnitudinem & speciem eius. ¶ Tanto enim deus studio circa moysem vsus est vt ab ipsis qui ppter eius natiuitatē de-

Cōceptus moysi latuit obstetrices quē apd semetipsos tribus mēsibus nutrierunt occulte

Modus saluādi īfantē excogitatus a parētibus.

¶ Maria soror moysi puero intendens.

Cōtra dei volūtatē nihil potest humana prouidentia.

Thermuth regis filia puerū d aqua liberauit & nutriri iussit.

Declarāt cōiugi visionem.

Nunciat natiuitas Moysi & singularis eius prę stantia.

Remeorat deus bñficia quę fecit Abraham & successoribus suis p certitudine futurorum.

A creuerãt omne egenus interimere hebreorũ:alimẽto & cura dignus haberet. ¶Iussitmuli erẽ adduci Termuth regis filia:quædaret infanti mamillã Quo nõ accedẽte ad illius vbera.ꝫ euitãte:& hoc ĩ multis mulieribus faciente:Maria assistens his quæ fiebant nõ vt quasi videret ex opera : sed inter alias astare.ait.Frustra o regula has mulieres ad nutrimentũ infantis vocas.quæ nullã ad eus cognationẽ habẽt.Si vero quidã mulierũ hebreaꝝ adduci preceperis puto tanꝙ cũ tribulis suis poterit vbera exci pere Cũq; putaret bene dixisse.iussit hãc abirevt aliquã quæ lactare cũ posset adduceret.Illa vero ac cepta huiusmodi potestate reuersa est agens matrem nulli cognitã Infansq; grate quodãmodo ius cessit ad vbera & supplicante regina commissum ei cum omni diligentia pueri nutrimentum.

Moyses infans tulus egyptiorum mãmas recusat sed adeũ nutriendum consilio aduocat mat.

¶Cui secundũ euentũ rerum nomen impositũ est eo qꝺ de flumine sit saluatus Aquã enim Moysi egyptij vocãt Esis alias Ysis vero saluatus Cõponẽtes itaq; hoc ex ambobus.Moyses ei nomen imposuerunt.id est ex aqua saluatus. ¶Et erat indubitãter secũdum dei proloquiũ prudentię magnitudine:& laboribus sapientium Hębreorum nimis industrius Huic igitur Abraham pater septimus Erat ei iste filius Amarami:q fuit de parre Caath qui natus est de leui Leui vero de Iacob qui fuit ex Ysaac filio Abraham Erat autẽ ei sapientia non pro ętate cõcessa.sed sua mensura multo superior. & seniorem huius rei facultatem ín facientia demonstrabat.Maioremq; spem actio eius iam tunc q̃ viri perfecti gerebat.Et cũ Trinus aliãs Trinus fuisset effectus.deus mirabiliter staturę eius eleuauit spacium.Nam quantum ad speciem nullus erat ita sæuerus vt Moysen vidẽs ad eius pulchritudinẽ non hereret alias amaret.Multiq; contingebat cũm eum cernerent per plateas ferri vt cõuerterẽtur quidẽ ad aspectũ pueri.& ea in quibus videbant studiũ habere deserebãt:delectati potius eius visiõe Erat enim infantis in eo multa gratia & excellẽter circa euꝫ ac decẽter existens retinebat inspiciẽtes.

Impõ nois secundũ rei euẽtum Moyses. Genealogia moysi ascẽdẽdo vsq; ad Abrahã septimum patrem. Diuia moysi sapina Spẽs eius oibus amabilis.

B. ¶Hunc ergo cũ talis esset Termuth sibi filium adoptauit:cũ sobolem legitimã non haberet.Et cum aliquando portasset Moysen ad patrem ostendebat ad eũ quasi de successione cogitaret:si volũtate dei proprium filium non haberet.Dicebatq; Nutriui infantem forma diuinũ & prudentia valde fortissimum mirabiliterq; de fluminis gratia condonatũ quẽ meũ quidẽ decreui filiũ esse tui quoq; imperij successorẽ.Hęc dicẽs Posuit ĩ manibus patris infantem.Ille vero sumẽs eum & a pectus applicans per amorẽ:ꝓ filiæ gratia imposuit ei diadema.Moyses cõuolens illud proiecit in terram quasi per infantiã.calcauitq; suis pedibus.Quod regi videbatur fere auguriũ Contemplatus autem ille sacer scriba qui eius natiuitatẽ prędixerat ita futurã ad humiliationẽ participatus egyptij ĩpetũ fecit vt eum occideret:& terribilitet clamans ait.Hic est ille puero rex quẽ nobis occidendũ deus oñdit: vt cætero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur qꝺ tuum inuasurus est principatum.Isto namq; perempto:egyptijs quidem eius timor tolletur.hębreis autem spes confidẽtiæ quã ꝓpter eũ habere creduntur auferetur.Quæ dum dixisset:vix prævaluit eum ab eo eripere.Thermuth:cũ etiã rex segnior esset ad eius necem deo huiusmodi prouidentiam salutis Mosayce faciente.Alebatur ita q; multa sollicitudine & hębreis quidem in eo spes erat optima cuncta fuspitionis vero eius cremẽtum generabat Egyptijs.Et cum nullus esset certus.vt vel si occideret aut rex infantem & cognatũ propter adoptionem aut aliorum quilibet quid amplius ægypti vtilitati prodesset.quo nõ metuerẽt de pręscientia futurorum:abstinebant omnes ab eius nece.

Thermuth Moysem ꝓpẽ eius pulchritudine; adoptauit regni successorẽ futurus cogitans. Moyses fantulus regis diadema capiti suo ponitum ĩ terra,ꝓiecit pedibus cõculcãs quare sacrorũ scribã eũ occidendũ terribiliter clamabat Termuth vix eum liberauit

C. ¶Quomodo Moyses dux Egyptiorum contra Ethiopes constitutus exercitum per terram periculosis animalimalibus plenam duxit victisq; Ethiopibus Sabam fortissimã eorum ciuitatẽ obsedit & Tharsim regis Ethiopum filium duxit vxorem. ¶Capi. xij.

De hoc capſo mihi in biblia Causa belli inter æthiopes & egyptios q̃ victi fugerunt Egyptii ad diuinationes cõuersi rñsũ habuerint vt hebreo auxiliatore vterentur Moyses egyptiorũ dux a rege cõstituitur.

Moyses itaq; prædicto modo natus atq; nutritus est Et transiens ad ætatem perfectam. egyptiis formam suæ virtutis ostendit.Et ad humiliationem quidem illorum augmentum vero hæbreorum factum est:vt huiusmodi occasio proueniret. ¶Ethiopes cum sint proximi egyptiis negocia suaꝫ eorum regionẽ portabant & referebant egyptiorũ. Illi vero irati.castrametati sunt vindicare contemptũ Prælio commisso deuicti:alij quidẽ ceciderũt:alij turpiter domũ reuertentes euadere potuerũt.Secuti sunt aũt Ethiopes & arbitrati illos defecisse.presũptione sua egypti omnẽ ꝓuinciã optimere potius exarserũt:Gustanteq; eorũ bona ab eis se nõ abstinebãt.Cũq; vicinas partes adeuntibus nõ presumerẽt repugnare accesserũt vsq; ad Mẽphis & mare:nulla scilicet ciuitate resistere pręualẽte His ergo malis astricti ad responsa & diuinatiões Egyptij sũt reuersi.Et deo eis prebendẽ consiliũ vt auxiliatore vterẽtur hebreo Iussit rex filiæ vt daret Moysen ducẽ a se cõstituendũ. Illa vera sacramẽtis prebitis vt nihil ei fieret mali tradidit Moysen ꝓ magno quidẽ beneficio iudicans eius auxiliũ & annis illas sacerdotes.qui eũ velut hostẽ predixerant occidendũ quasi nescientes quod aliquando vtile eius foret auxilium. Moyses vero a Termuth exoratus & pariter a rege libenter susceꝑit hoc opus Gaudebant ergo sacris vtriusq; gentis scribe ægyptiorũ quidẽ tãq̃ & hostes filios illius virtute deuincerẽt & Moysen ipso dolo cõprimerent hebreorũ autẽ tãq̃ hec eis

Sapina moysi in ducēdo exercitū ægyptiorū p terrā periculosam.

occasio foret ęgyptios omnino diffugere q̄ Moyses eorum dux esset. ¶ Illevero (ante quā hostes cognoscerent eius inuasionem) sumens ducebat exercitū non per fluuiū iter faciens: sed p terrā. Vbi sapientiæ quoq; sue mirabile fecit indicium Nā cū terra sit valde iter agentibus sęua ,ppter reptilium multitudinē quia illic ōia hæc nascunt ita vt etiā quæ apud illos nō sunt. illa sola nutriat terra virtute atq; malicia & aspectu solito differentia: quorū sunt aliqua etiā volatilia vt cū dę terra nocere. neque ant supuolando nō ,puidētes occidant. Moyses itaq; p cautela exercitus & itinere eorū inoxio hoc mirabiliter adinuenit Plectas enī ex papyro fecit i modū archarū easq; cōplens de ibicibus secū portabat hoc aūt aīal serpentibus inimicū est. fugiunt enim eas aduenientes & cum secelare voluerit velut flatu ceruorum arrepte deuorant. Ibices aūt valde sunt mansuetę: & generi trū serpentino feroces Et de his quidem p̄tæreo nunc scribere: nō ignorantibus quidem græcis genus quale sit ibis. Dū vero ad terrā nutricē bestiarū veniissent: p eas vt dixit serpentiū expugnabat eisq; velut aduersus hostes vtebat Hoc ergo modo iter agens anteq̄ Ethiopes agnoscerent superuenit. & cōgressus cū eis ,pugna deuicit spemq; quā habebant cōtra ęgyptios & eor̄ ciuitates abstulit. Ibatq; subuertens omnia & terrā Ethiopū maxima virtute vastabat. Tunc p fœlicitatem Moyseos cū de labore suo gustasset ęgyptiorum exercitus: fatigationem minime sentiebat tanq̄ præter eū seruitutē & nouissimū subuersionis periculū potuissent ęgyptij substinere. ¶ Post hæc aūt insequentibus egyptijs cūctos Ethiopes in Saba ciuitate regia Ethiopię (quā postea iambices merom Meronidē denominauit. a sororis sue nomine) oblinebant. Erat enim valde inexpugnabilis locus ille. cum & nilus circundaret eū & circuncluderet & alia flumina Astabus & Astaburas alias Astabulas fluctus difficiles obiscerent alias obiscerentur eis qui illic transire tentarent. Ciuitas enī interior existens habitabat vt insula: muro circundata valde fortissimo Et contra hostes quidē præpositos habet fluuios: fossata vero grandia iter muros & flumina quatenus inundari nō possit ciuitas aquę illic violētia deportata. Hęc ergo res etiā illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasionē. ¶ Cum ergo grauiter ferret Moyses segniciem exercitus quando hostes nequaq̄ ad manus venire præsumerent. tunc aliquid tale p- uenit. Tharsis alias Tharbis enim filia regis Ethiopū fuit. Dum Moysen circa muros exercitū applicentem, fortiterq; pugnante videret eius efficaciam experientiamq; mirata & desperantibus iā pridē Egyptijs. libertatis auctorē eū extitisse bonos, sue fœlicitatis euentus existimans Ethiopibus scilicet exultantibus in his quæ cōtra eos gesserāt: eūq; periculis nunc inherere conspiciens i amorem eius est lapsa crudeliter. Et cum passio preualeret: misit ad eum fidelissimos seruulorum vt ei de nuptijs loquerentur. Illo vero eius suscipiente sermonem vt traderet ciuitatē præbitisq; fedenbus vt & vxorē eā duceret & ciuitatem obtinēs nequaq̄ pacta transcenderet. effectus verba præuenit. Et post necem ęthiopum gratias agens deo Moyses nuptias celebrauit & ęgyptios in propriam terrā reduxit.

Tharsis regis Ethiopū filia moysi amore capta ad eum ,p nuptijs mittit quam victis æthiopibus in vxorē duxit.

¶ Moyses Egyptiorum cognoscens insidias fugit in Madiā vbi Raguelis qui & Ietro dictus est filiam duxit vxorem.

¶ Capitulum decimumtertium.

Inuidia ægyptiorum post victoriā contra Moysen Moyses regis insidias cognoscens fugit i madiā.

ILli vero ex quibus saluabantur a Moyse ex his odium aduersus eū habebant & feruentoribus aduersus eum consilijs vtebant arbitrantes non propter bonos actus eū in egypto ita creuisse. Innotueruntq; regi quid de facto cede prouenerit. Ille siquidā apd se industriā viri continuit. Inuidia vero ducatus Moyses & oppressionis suæ formidine tractus compulsusq; a sacris scribis nitebat in moyseos nece grassari. Qui dum cognouisset eius insidias latenter effugit: & itineribus obsessis per ,desertum fugam suam expleuit. ¶ Dumq; ciborum ei esset inopia: viribus: tolerantię præualebat Veniensq; ad ciuitatem Madian circa mare rubrum positam cognomentum habentem abvno filiorum Abraham de cetura progenito sedens super quendam puteum ex labore atq; miseria quiescens existente meridie non procul a ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi exvsu ,pūcialium cumulū eius virtutis ostendens & occasionē ad meliora prebens. Nā cū sint loca inaquosa precedebat pastores ne forte de puteis aqua exhauriret ab alijs & oues potu necessario ptiuarent. Astiterunt itaq; tunc ad puteum septem virgines sorores Raguelis filię sacerdotis: qui multo honore apd prouinciales habebat. Quę græcū patris curā agentes eo q̄ hoc ministerium etiā mulieribus sit regionum trogoditarū alias Trogolidarū: sufficientē aquam de puteo leuauerūt expectātes vt greges suos habūdantis irrigatiōe faciarēt. Superueniētibus vero, pastoribus & vigies expellētibus vt aquam ipsi occuparēt Moyses crudele iudicans puellas despicere insustitiā paciētes violētiāq; virorū sinere potiorē q̄ iusticiā virginum. illos quidē prohibuit violentos esse/ virginibus autē oportunum prebuit adiutoriū. Quę beneficio impetrato. venerūt ad patrē iniuriamq; pastorū narrantes: & solatiū sibi ꝑbitum peregrini rogabāt ne eius benefacta illi esset vacuū: ne retributiōe debita preuaret. Ille autem & filias approbauit circa benefactorē ita studētes: & Moysē advsum suū fussit adduci iustissime gratie p̄mia recepturū. Cūq; venisset filiarū testimoniū ei de suo solatio declarabat eiusq; virtutem am-

Malicia terre alijs animalibus hominibus nociuis. Ibis aial serpētibus inimicus.

Victoria Moysi contra ęthiopes.

Obsessi æthiopes ab Egyptijs in ciuitate Saba.

Descriptio ciuitatis.

Sabę inexpugnabilis.

A. miratus:non fore eius auxilij bona ſine repenſatione dicebat ſed ydoneũ ſe ad reddendã gratiã ita vt magnitudine repenſationis menſurã poſſet tranſcendere benefacti. Fecitq; eum quaſi filiũ.&vnã filarũ dedit ei vxorem:gregumq; ſuoꝝ in quibus omnis erat antiquis barbaris poſſeſſio:eumvoluit habere curã atq; dominum Et Moyſes quidem dum hec impetraſſet a lec Elech alias Gethegiech vel Thelet h oc ei cognomen erat ragueli.degebat ibi eius paſcendo greges.

Moyſes filiã ſacerdotis Madian duxit vxorẽ greggũq; ſuorum dominũ

¶ Viſo ardenti rubo Moyſes a de mandatum recipit de Hebreorum liberatione eorum dux futurus in cuius rei certitudinem tria ſigna ſibi ſunt collata qui diuino cognito nominis petitaq; a ſocero facultate cum exore Sephora & duobus filijs tetendit in egyptum cui Aaron fratre nonnulliq; hebreorum nobiles obuiam occurrunt quibus etiam diuina ſigna oſtendit.

Viſio Moyſi paſcentis greges immonte Syna.

¶ Capitulum decimumquartum.

QOſt hec autem tempora dum paſceret in montem qui vocatur Syna ducebat oues. Qui mõs eſt excelſus & ad paſtura egregiũs:optimas herbas habens Hic enim cum eſſet opinio habitare deum primitus;nemo paſcebat quia paſtores minime illic ambulare preſumebant Exo.3 Quo tamen prodigiũ & mirabile nimis apparuit.Ignis namq; depaſcens rubi viriditatem.ciuſq; florem tranſiuit innoxius fructiferoſq; ramos nullo incendio diſſipauit cumvtiq; flamma vehemens & velociſſima nimis eſſet. Ille autem etiam ipſã viſionẽ inopinabilẽ formidãs obſtupuit:& potius dum vocem ignis emitteret & nomine eumvocaret verbaq; facere videretur.Quibus etiam eius fiducia; preſumentis accedere ad locavbinullus hoim primitus ambulaſſet eo q; eſſet diuina redarguit.eiq; ſuaſit vt ꝓcul ab igne recederẽt.& vt ſufficerent ei que viderat cum eſſet bonus vir magnorũq; virorum ples nihilq; amplius indageret.predicebatq; ei futurã gloriã & honorẽ apd homines deũ preſente.Iuſſitq; vt cum fiducia abiret in egyptũ dux & princeps futurus multitudinis hebreorum.& cognatos proprios ab illorum ſeruitute liberaturus.Nã & terrã inquit habitabunt hancvalde fœlicem quam abrahã videt habitauerat parens omnibuſq; adepturi ſunt bonis.ad hec vtiq; te eos tuaq; ſapientia deducente luſſitq; vt educens hebreos ex egypto ſacrificiũ grattarũ actionis veniẽs ad illa loca celebraret hec ergo ex illo igne diuinavoce prolata ſunt. ¶ Moyſes aũt obſtupeſcens i his que B. viderat & multo potius quæ audierat.virtuti inquit tuę non credere domine q̃ & ipſe colo & apte maioribus meis apparuiſſe nõ dubito.vt ſaniſſimũ ſecundũ meam ſapientiam eſſe puto.Verũtamẽ hæſito quemadmodumvir ignarus & nullus virtutis ydoneus vt ſuadeamverbis quatenus cognati relinquentes terrã quã nunc habitant me ſequant ad quã eos ipſe deducam aut vel ſi ipſis ſatis ſit. quomodo poſſim exigere Pharaonem vt dimittat hebreos quorum laboribus & opibus virtus eius fœlicitatis augetur. ¶ Deus autem eum in omnibus confidere ſeq; adeſſe promittens & ibi quidem opus eſſet ſuaſione verba præbiturum.vbi autem operibus virtutẽ miniſtraturũ. ¶ Iuſſitq; vt baculo in terram proiecto fieret ſerpens quo ſigno crederet promiſſa ſe percepturum.Hoc dum feciſſet draco repebat conuolutus ſpiris ingentibus.& tanq̃ contra perſequentes ſuũ caput ſeuiſſimus inſurgebat.Qui deinceps factus eſt virga. ¶ Poſt hocvero mittere eũ dexterã in ſinum præcepit.obediẽſq; candidã eam.&velut coloris niuei protulit.Poſt qd tñ ad ſolitũ eſt reuerſa. ¶ Iuſſuſq; item aquã de proximo ſumere eamq; in terram proijcere.viditq; colore ſanguineo factã mirantemq; in his cõfide- Exo. 4 reprecipiebat deus.& adiutorium ſibimet eũ noſſe maximũ & ſignis his ad credendum apd oĩes vſurum dicebatq; miſſus a me ſecundũ mea mandata facies vniuerſa.Iubeo ergo in nullo tardãtem ad egyptum feſtinare die noctuq; laborantem ne tua tarditas maius tempus faciat hebreos i ſeruitute conſiſtere.Moyſes aũt nõ diffidẽs his que diuinitas ꝓmittebat inſpector vtiq; taliũ indiciorum & auctor factus orabat vt hancvirtutem eodẽ modo experiret in Egypto ſupplicabatq; ne nominis ſui deus noticiam ei celaret.vt dũvoce eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu.inſup &vocabulũ agnoſceret quatinus ſacrificans nominati eum adeſſe hoſtijs ſupplicaret.Vt deus quidẽ ei ſuã ſignificauit appellationẽ quã primus homies nequaq̃ videbant audiuiſſe.de qua mihi non eſt dicere fas. Moyſes itaq; illa ſigna nõ tunc ſolummõ ſed ſemp & vbicunq; contigeret faciebat.ex quibus oibus C. plus maioremveritatẽ ſignis diſtribuẽs deũq; propiciũ & ſuffragatorem habiturũ ſe credẽs & domeſticos ſe ſaluare ſperabat.& egyptios malis afficere. Audiẽs q; regẽ Egyptiorũ Pharaonẽ fuiſſe defũctum ſub quo ipſe diffugerat petiſt Raguel vt eius permiſſu provtilitate cognatorũ iret i egyptum. Suſcepitq; Sephorã quã hẽbatvxorẽ filiã Raguel & filios quos hẽbat ex ea Gerſũ alĩs Gerſã & Eliezarum alias Eleaſer tetendit ad Egyptũ.Nominũ vero horum geſtus quidẽ hæbrea lingua ſignificat in terra pegrina:Eliezarus autẽ quia adiutore patrio deovſus.egyptios effugiſſet ¶ Cũveroveniſſet iuxta mõtes.frater Araõ deo iubẽte occurrit ei Cui Moyſes ſignificauit quęi monti cõtigerũt parit & diuina mãdata.Procedẽtibus autẽ eis:occurrebãt nobiles hæbreoꝝ.eius preſentiã cognoſcẽtes Quibus Moyſes quoniã verbis ſuadere nõ poterat ſigna ſibimet oſtenſa mõſtrabat.Illivero ſtupore eoꝝ que inopinabilit inſpiciebãt oĩno credebãt.Et ex oibus erãt inſpe maxima cõſtituti:deo ſcilicet eo

Mandatum a deo recipit Moyſes vt vadat i Egyptũ; hebreorũ dux futurus & liberator eorum Rñſio Moyſi ad deũ modũ inquirens quo populum liberabit.

Deus tria ſignadat Moyſi promiſſorum aſſeriua Virgę inſerpentem mutatio. Manus inſinu poſite variatio. Aq̃ in ſanguinem mutatio Moyſi indicauit deus nomen ſuum Moyſes petita a ſocero facultate cũ Sephora vxore ꝑ ſilis tendit in Egyptum. Aaron frater Moyſi occurrit deo iubentem ſimiliter & hebreorum nobiles qbus diuina ſigna oſtendit.

rum prouidente securitatem.

¶ Moyses coram Egyptiorū rege diuina signa facit dei mandatū significans eiusq; virga in serpētē
Moysesad egr ptiorū regē (q nouus erat) dei mandata significans.
conuersa Egyptioꝝ virgas (quę dracones uebant) deuorauit qđ Rege ipso cōtenente Hæbreos ma/ D.
lorioppr̄mit labore/ad quē Moyses secundo accedēs plagas diuinas minant quas oīs Egyptiacus
populus. Expertus est (ipse aūt plagę hiis uersibus colligunt) Prima Rubēs unda/Ranarū plaga scda
Inde culex tristis/post musta nociuior istis/Quinta pecus strauit/Vesicā sexta cremauit. Post subit Exo
grando/Post brucus dente nephando Nona tegit solem/Primam necat vltima prolem. +.v.
vii.

¶ Capitulum decimumquintum.

DVm vero iam obedientes haberet Moyses hæbreos promittens secuturos sequo iuberet:
libertatemq; respicere venit ad regem illum qui nuper susceperat principatum. & in quo/
cunq; iuuerat olim Egyptios ab Ethiopibus compressos cum fuisset eorum direpta pro/
uincia declarauit. & q; milicia & laboribus magnis usus tāq pro suis post diuersa pericula nō dignā
retributionem acceperit: intimauit pariter etiam quæ illi in Syna monte contigerant deiq; voces & Exo.
singula ab eo monstrata propter fidem rerum decenter exposuit. rogauitq; ne discredens in his iñ- 7.
pedimentum dei facerem voluntati ¶ Deridente vero rege Moyses opera fecit. vt cōspiceret signa
quæ fuerant in monte Sygna monstrata. Ille vero dedignatus illum quidem malignissimum appel/
lauit & prius Egyptiorum fugisse seruitium & nunc pro seductione aīs p seditione remanasse & pro/
digiorum opus stupor̄q; factū magicaꝝ artiū appetisse remedia. Cūq; hæc dixisset. iussit sacerdote
ealdem quas ille facere visiones tanq Egyptii etiā in hac disciplina sapientes existerent: & quasi nō
solus Moyses peritus esset rerū quas ipse per deū posset explere. vt qđ erat valde mirabile. si etiā ab E.
aliis fieret oñderet quoniā humana doctrina constaret/Et ponētibus illis virgas. dracones sūt facti.
Moyses aūt non expauit sed ait. Nec ego quidē o rex egyptioꝝ despicio sapientiā: sed tāto melius
hęc a me quā horū magica arte sūt facta quanto humanis diuia cōstat esse meliora. Ostēdāvero nō
artibus magicis nec errore sed ubsidere veritate quæ mea sūt det: puidētia & virtute patefacta. Cūq;
hæc dixisset. piecit in terra virgā. iussitq; vt in colubrū verteret. Illaq; obediēs etiā egyptiorum virgas
Virga moysi i serpentem cō uersa virgas e gyptiorū (quæ videbant dra cones) deuora uit vniuersas.
quę videbantur esse drachones deuorauit. insiliens donec cōsumeret vniuersas. Quā i suo scemate Ex.c.
redeuntem: sumpsit denuo moyses Rex autem nihil maius in hoc actu vidisse sesimulauit. sed iratus v.
in uullo eū præferre dicens Egyptiorū sapientiæ atq; integritati iussit ei qui sup Hębreos videbat esse
constitutus vt nullam eis præberet requirem sed maioribusq prius eos malis afflig eret. Illevero cū
prius paleas eis præberet ad lateres nihil vlterius dedit sed die quidē opibus eos faciebat affligi no/
cte vero paleas congregare. Et cū eis duplex hac malū existeret & erūna p illū crudelior istituisset. ille
Maiori labore hębreos vexa ri iubet rex.
neq; nimis regis fatigatus est neq; i crepationibus cessit hebreoꝝ. sed aiam suā cōstituit ad vtraq; vt
quia laboraret & libertatē cognatis acquireret. ¶ Veniensq; rursus ad regē suadebat ei vt dimitteret
Moyses secun do regē aggre dit p dicē cens sibi & suis fu tura mala si ñ dimittāt hębre breos sacrifica re deo suo.
hebreos ad mōtē Syna sacrificaturos deo. Hoc em eū p̄cepisse dicebat. Et i nullo cōtradicēdū iussio/
nibus illius exorabat deūq; propiciū fore cunctis si eos dimitteret egredi ne ꝓhibendo illos sibimet
reputaret paciendum. quæcunq; patiunt qui dei pręceptionibus cōtradicūt quādo eis qui ira i se cō/
mouentur diuinam ex oīibus oboriunt aduersa & quibus Vtiq; neq; terra neq; aer suauis existit.
nec soboles coꝝ naturali modo ꝓgredit. Sed & inimica omnia & aduersa sentire egyptios dicebat: Exo.
& Hæbreoꝝ populū abire ex illo ꝓuincia etiā illis nolētibus affirmabat/Rege vero Moyse despi/ 7.8.
ciente sermones nullamq; cōuersionē sui ad talia faciente. passiōes pessime quis singulas explanabo
Egyptios inuaserunt nec prius flectarent alias flectabant q̄arum experimenta perciperēt simul &
quia vellet deus Moysen in nullo eorū quæ prædixerat monstrati mendacē. & quia prodesset homi/
nibus vt discerent obseruare & facere ea quibus nō posset offendi diuinitas. ne ad iracundiā cōuer B.
sus in eorū in iniquitatibus vlciscat ¶ Fluuius eni sanguineus dei uolūtate ꝓfluxit. & q̄ bibi nō posset
Rex ita plaga afflictus hębre os ꝓmittit abi re qđ postea negat.
cum fontē aquarū aliū nō haberēt. & nō dolore solūmodo talis erat: sed etiā se cōgentibus dolores
& amarū gemitū inferebat Eratq; talis ęgyptiis. hębreis aūt dulcis & potabilis existebat licet nātura/
liter videret eē mutatus. ¶ In hoc miracło rex hesitans atq; timēs ꝓpter egiptios: abire ꝓmisit he/
breos. Cū malū fuisset aliquo modo reuelatū. rursus sentētiā p mutauit nec eos abire p misit ¶ Deus
Secūda plaga Ranarū multi tudo in terra egypti.
aūt illo contēnēte post calamitatis ablationē. & nolēte a sua malicia tēperare aliā Egyptiis intulit pla/ Ex.c.
gā. Ranarū nāq; infinita multitudo eoꝝ terras depasta est: plenusq; his erat etiā fluuius. & polluebat viii.
eoꝝ potus. & aialibus ibi putrescentibus fetor cunctis noxius exalabat ex aqua. Eratq; cuncta regio
hmōi malo plena. ębulietibus ranis & morietibus. Quæ etiā domestica eoꝝ hītacula valde vexabāt
Permittit rex populū hębre orum abire qđ postea negat
dū i cibis sepius inuenirent & poculis. & cubilibus eoꝝ i ambulantes Fetor crudelis erat & ab homi/
nabilis morientibus ranis ac putrescentibus. ¶ Dū his ergo Egyptii premerent: iussit rex. Moysen
tollentē hebreos abscedere. Cūq; dixisset hoc repete ranarū extremiata est multitudo & terra simul
& fluuius suā reuersi sūt naturā. Pharao vero mox vt passionibus terra priuata est oblitus calamitatis

illius retinuit rursus hebreos & tanq̃ si plurimas passiones experiri vellet: nequaq̃ dimisit moysen popu-
A lũq; discedere: qñ prius timore potius q̃ prudentia eos abire decreuerat. ¶ Rursus ergo alterius mali p-
cussione eius fallaciã diuinitas vulnerauit. Pediculos nãq; innumera multitudo egyptijs pulluauit ex ite-
Exo8. riorib⁹ ebulliẽs. Ex qbus malis male cõsumebãt: neq; lauacris neq; medicamẽtorũ vnguẽtis genus eo-
rũ exterminare ꝑualẽtes. Ob hãc ergo pestẽ ægypti rex turbatus me tuensq; simul pestẽ sui populi licet
fatue verecũdiã se deuicti viri putaret hiturũ cogebat tamen a malo tẽperare hebreisq; cõcessit egre-
sionẽ. Cũq; hoc iter⁹ leuigaretur filios & vxores obsides reuersionis suę eos reliquere sanciebãt. Vnde
irritauit potius deũ credẽs se eius quoq; ꝑuidẽtiã fallere: sicut etiã moysen. ¶ Sed illum latere non po-
tuit egyptũ puniẽtẽ ꝑpter hebreos. ¶ Bestijs nãq; multigenis quorũ aspectibus nullus occurrit eorũ
regionẽ primũ impleuit qubius & ipsi cõsumebant & terra agricolarum cultura nudabatur. Si quis pri-
mꝰ passionũ perditionẽ euaderet: hoc lãguore & interitu hoim alia sustinentiũ succũbebat. ¶ Cũq;
pharao neq; sic dei iussionibus obediret: sꝫ vxores quidẽ abire cũ viris diceret relinquẽdos vero filios
Exo. postularet: nõ defuit deo vnde calliditatẽ eius diuersis malis & maioribus denuo supviuẽtibus castiga
c.9 ret. ¶ Crudeliter nãq; eorũ corpora vulnerabãtur interius corrupta. & ita passim ęgyptiorũ multitudo
cõsumebat. Rege verso neq; hac plaga tẽperãte grando vehemẽs cũ neq; in egypto prius aeraliqd ta-
le ꝓtulerit: neq; simul apd eos hyemis tpe descẽdit maiorq; q̃ apud hitatores boreę partis & septẽtrio-
nis aeris rigore defertur effluxit. Et fructus eorũ vsq; quaq; cõfregit. Deinde genus locustar⁹ germẽ qd
Exo. nõ fuerat vexatũ grãdine deuorauit vt eis generaliter spes terrenorũ fructuũ depiret. Sufficiebat nãq;
x.c. quẽlibet sine calliditate fatuũ ẽt ea quę ꝓdicta sunt mala ad intellectũ & cogitationẽ vtilitatis adduce
re. Pharao vero nõ tm̃ imprudẽs quãtũ malignus: sentiẽs cãm: deo tm̃ cõtradicebat. Iussitq; moysen cũ
vxoribus suis hebreos abducere: facultatẽ vero eis deferere: eorũq; depopulãdas domos. Moyse vero
nõ acqescẽte ita dimitti eos quos oporteret ita deo sacrificiũ de suis rebus offerre: cũ ꝑpter hãc cãꝫ mul-
B. to tpe morarẽtur: tenebre ꝓfundissime & ptẽ luminis nõ hñtes egyptijs sunt diffusę. ꝑ quibus & visus
eorũ aeris crassitudine clausi sũt eosq; mori miserabilit cõpulerit. Metuebãt ei ne caligine simul absorbe-
rent. ¶ Deinde his discussis post tres dies: totidẽq; noctes dũ nullatenus penitentiã ageret pharao pro-
pter egressũ hebreorũ accedẽs ad eũ moyses ait: quousq; inobediẽs eris voluntati dei: iube dimitti he-
breos. Nõ poteritis ei aliter ab his eripi malis nisi hoc volueritis ꝑplere. Rex aũt iratus in his quę fuerãt
dicta: minatus est eius se caput auferre: si ad eũ ob hanc importunitatẽ denuo remearet. Tunc moyses
nequaq̃ se de his verba facturũ dixit: sꝫ illũ ipm̃ cũ ꝓceribus egyptiorũ deprecatur⁹ fore vt hebrei disce-
Ex derẽt. Et ille qdẽ dũ hęc dixisset: abcessit. ¶ Deus aũt oñs adhuc vna plaga feriẽdos egyptios vt dimit-
c.xi terent hebreos: iussit moysẽ ꝓcipere populo vt sacrificiũ paratũ haberẽt essentq; ꝑstructi a decia die xã
et.xi cici mẽsis ad quartã decimã qui mensis apud egyptios quidem pharmuth: apud hebreos autem nisan
vocatur, macedones vero xanticũ eũ appellãt. Et egressuros hebreos omniaq; portaturos asseruit. Et
ille quidẽ ꝑparatos iã habẽs ad egressionẽ hebreos: & cõstitutos per tribus: ibi retinebat. Cum autem
instaret quartadecima dies oẽs ad egressionẽ tẽdẽtes & imolãtes sanguinẽ domus ꝓprias hyssopi fron-
Dx.c. dinibus emũdabãt: Cũq; cenassent reliquias carniũ tanquã egressuri cõcremauerunt: vnde hactenus se
xij. cũdum hunc morẽ ita sacrificamus. Illãq; festiuitatẽ ꝑscha vocauerunt quod significat transcensionẽ
eo q̃ illa die deus trãscẽdere eos pestẽ voluit. que sc; egyptios visitauit. ¶ Mors enim primo genitor⁹
ita egyptijs facta ẽ vt plurimi ꝓcerũ cõgregati circa regalia pharaoni ꝑsuaderent q̃tenus hebreos sub
velocitate dimitteret. Qui vocatũ moysen abire ꝑcepit arbitratus vt si de ꝓuincia recederent egyptus
C. ab imminenti castigatione cessaret muneribusq; hebreos honorabant. alij quidem vt citius egrederent.
alij vero ꝓp vicinitatis eorum consuetudinem.

¶ Hebreor⁹ exitus de egypto (paschali instituto festo) hos egyptij insequũtur. Moyses quoq; murmu-
rãtes hebreos consolantur: ipsoq; deum orante & virga rubrum mare percutiente diuisum est hebreis
Ge.c. siccam viam faciens. quibus prospere transeuntibus. Egyptij submerguntur quorum arma colligentes
xij. hymnum concinunt cum gaudio.
xiij.
x.xv. ¶ Capitulum decimum sextum.

ET illi qdẽ egrediebant flentibus & penitẽtiã agẽtibus egyptijs: eo q̃ eis fuerit sic crude-
les. Tendebãtq; ad ciuitatẽ noie. Lytus alias Licois quę nũc alias tunc erat deserta vbi
babilon postea fabricata est dũ Caibises egyptũ deuastasset Celeriterq; agẽtes iter ad
locũ beelsephõ. tertia die ad rubrũ mare venerũt. Et cũ ꝓptes deserti nihil de terra pos-
sent hre ciborũ fermẽtata farina azimis panibus & modico tãtũmodo tpe coagulatis ve-
scebant. Hisq; triginta diebus vsi sũt. Lõgiori tpe nõ sufficerũt quę tulerãt ex egypto cum etiã is cibus
sub necessitate custodiret: nec ad satietatẽ eodẽ vterent. ¶ Vnde ad memoriã illius inopię festiuitatem
octo dierũ agimus quę dr azimorũ. Oĩs itaq; multitudo mulier⁹ parit & infãtiũ egressor⁹ cõsiderãtibus

egressus hebreorũ de egypto Festũ azimorũ octo diebus q̃ re peragitur.

Tertia plaga pediculorũ infinita multitudo q in biblia vocãt Scyniphes. rex cõcedit hebreis egressum qd postea negat.

Quarta plaga.

Quinta plaga.

Sexta plaga.

Septima plaga

Octaua plaga. Tenebre ꝓfundissime & palpabiles & in biblia ponit nona.

In biblia inuenies decem iosephus aũt nõ ponit qntã quę (Exodi ca.ix.) ponitur pestis grandis valde super animalia egyptiorũ illa scilicet quę tũc erãt in campis potest & sexta cõprehendi & sub quinta quę cotinẽt duas scilicet pestem aialium p hoc qd dici corpora eẽ corrupta & vescitas surgẽtes ꝓ hoc qd dicit ibi corpora vulnerabantur iteritus.

Nona plaga q̃ decima ponit i biblia.

Quã: o ipsi fue rnnt in egyto. Eas moysi in exitu & Aarõ: Portabant ossa Ioseph vt ipse precepat.

Pœnitet Egyptios dimisisse hebreos in sequẽtes cum armis.

Palestina hebreis molesta.

Numerus egyptiorum persequentium hebreos et eorũ appatus.

Hebrei timore turbati contra moysẽ murmurabant.

Cõsolatur Moyses hebreos.

In quibus diuina manifestat prouidentia.

Oratio moysi ad deum p populi liberatiõe

Diuisũ mare rubrum percussione virge via eis facta quam ꝓmus moyses intrauit sequẽtibus alijs.

innumerabilis erat. Qui vero etatẽ habebant aptam ad expeditum secenta milia fuerunt. Reliquerunt q; egyptum mense Xandico luna quintadecima. ¶ Post ãnos triginta & quadrigentos q̃ pater noster Abraham venisset in chananeam: post Iacob autem aduentũ in egyptũ anno ducentesimo & quinto Moyses autem erat anno quidem iam octogesimo frater autẽ eius. Aron maior tribus annis exstabat ¶ Portabãtq; etiã ossa ioseph. dũ hec ille suos filios p̃ceppisset facere. ¶ Porro cum egyptios hebreo rũ pœniteret egressus rexq; grauiter ferret tãq̃ beneficijs moyseos signa illa facta fuissẽt deliberauerũt sup eos irruere. Et sumẽtes arma persequebant tãq̃ reuocaturi eos vbicũq: cõprehẽdissẽt nec eos vlterius deo cõmitteret: seq; ꝓualere contra eos facillime iudicabant cũ inermes essent illi & itinere fatigati. Et ꝫ singulis occurrẽtibus requirẽtes quo abirẽt ꝓsequi cũ studio festinabãt licet molesta si illis terra iter agentibus nõ solũ in expeditis: sed etiã singulariter ambulantibus. Moyses aũt p ea loca ꝓpinde ducebat hebreos vt sigdẽ pœniteret egyptios & ꝓseq vellẽt hebreos: supplicij malicię suę & trãsgressionis ĩdubitãter exsoluerẽt. ¶ Per palestinam vero grauiter ferebat trãsire ꝓpter antiquã molestiã volebat q; quolibet modo latere pergens. Cofinis enim est hec egyptiorũ prouincię. & propteria via quidem ducente ad palestinã populũ non eduxit per desertũ vero multũ agẽs iter malaq; perpessus innumera ad Chananeã studuit puenire insuper & propter mandata dei iubentis adduci populũ ad mõtẽ. Syna illic sacrificiũ oblaturo. Apprehẽsis ergo hebreis: egyptij ad ꝓliũ parabãtur &, multa virtute persecuti cõcluserãt eos in paruulũ quẽdã locũ. Secẽti enim currus ꝓsequebant eos & equites quinquaginta milia & ducenta milia pariter armatorũ. Et itinera quidem dãnauerũt quibus hebreos fugere iudicabãt inter rupes intrãsibiles eos & mare claudentes: vbi terminat mõs ex asperitate viarũ nimis imẽsus & fugã eis pœnitus amputautes. Amaritima namq; & montis congressione hebreos militibus obsiderunt os ipsũ fuge claudẽtes: vt egressum eis ad campestria denegarent. Nõ itaq; tolerãtes obsidionis modũ hebrei ꝓpter egestatẽ necessariorũ: neq; fuge facultatẽ habẽtes: armisq; priuati qui licet: si pugnare vellent eis ipes rerũ oim amissa videretur: nisi semetipsos traderent voluntatibus egyptiorũ. ¶ His ita factis: moyse culpabãt in oibus oblitiq; signorũ que eis fuerãt a deo ꝓsua libertate monstrata vsq; ad hoc venerũt vt etiã ꝓphetã qui eis salutẽ ꝓmiserat sua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere: seq; tradere cogitarunt. Eratq; luctus & gemitus mulierum & infantium ante oculos mortem inspicientiũ montibusq; se & mare claudentibus simul & hostibus & fugam nullatenus existis inuenientibus.

¶ Moyses autem licet esset in eũ exasperata multitudo ipse tamen nõ cessabat circa prouidentiã eorũ sed hec omnia iactabat in deum: qui eis iam etiam alia quę p̃uiderant pro eorum libertate contulerat Et neq; in hoc eos relinquendos inimicis esse dicebat: neq; seruituros: nec perituros. Stansq; in medio ait. Nec hoibus quidẽ bene cõuersantibus circa nos iustum erat nõ credere. de dei vero ꝓuidẽtia vos desperare opus est immense vesanie: a qno vobis omnia ꝓuenerũt quecũq; p me ad salutẽ & libertatẽ seruitutis vestre neq; sperãtibus cõpromisit: cum potius inhesitationẽ sicut putatis veniẽtes oporteret nos dei adiutoriũ sustinere cuius opus erit etiã nũc in tali nos difficultate cõclusos ex desperatione sicut vos creditis habituros salutẽ & ex hostibus libertatẽ. Qui fortitudinẽ vtiq; suã ostensurus & circa nos ꝓuidentiã est facturus. ¶ Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet acõmodare: sꝫ potius in quibus humanã spem ad meliora nõ videt accedere. Vnde tali auxiliatori credentes cui virtutis est etiã parua grãdia facere & gantarũ infirmitatẽ rerũ sui munimine roborare nolite egyptiorũ arma metuere: nec quia mare et proceri mõtes viã fuge ꝓhibẽt: ꝓpterea salutis spacia desperare. Fiẽt ei vobis & hec quasi cãpi dei ꝓuidẽtia: & pelagus cõuertetur in terram. Cumq; hec dixisset: ducebat eos ad mare egyptijs intuentibus. Erãt eni ediuerso positi & labore ꝓsecutionis affecti: in crastinũ differre ꝓlium vtille fore credebant. ¶ Dum Moyses venisset ad littus sumens virgam rogabat deum & auxiliatorem atq; adiutorẽ inuocabat dicẽs. Neq; tu quidẽ ignoras q̃ effugere nobis mala p̃sentia nec fortitudine nũc auxilio licet humano: sed tu p̃be aliquid salutare exercitu tua voluntate egyptũ relinquẽti: Tuũ est enim nunc eripere. Nos enim omni spe & cõsilio dissoluti ad tua solius subsidia cõuolamus & quicquid ex tua prouidentia nobis accesserit quod nos ab egyptiorũ ira liberare nũc possit inspicimus velociterq; tuã nobis ostendere virtutẽ & populum desperatione ruentem in penis: ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Nõ enim extranei sumus: sed tuum quidem mare: tuus & mons est qui nos circundat: ita vt & hic aperiri te p̃cipiente & pelagus conuerti possit in terrã. Valebimus ei effugere per desertum: si tuę placet virtuti: hac etiam nos parte saluare. ¶ Talia siquidem cum orasset percussit virga mare. Quod repẽte percussione inscisum & in se diuisum: terrã reliquit nudam: vt hebreis esset via & fuga. Moyses autem vadẽs ad destinationem dei & pelagus cessisse eis ꝓpriam terrã: primus illic intrauit: & hebreos diuino itinere facto periculo p̃sentium hostium se sequi precipit. Qui delectabantur in hoc agebantq; gratias ꝓpter salutem quę per eum vltra modum rationis acceserat. Quos etiã nequaq̃ tardantes: sed cũ festinatione pergentes velut sibi p̃sente deo: vesanos quidẽ eg

ptij primitus iudicabant tanq̃ & ad intentionem manifeste mortis intentos. ¶ Cum vero viderent eos
A illesos abire nullumq; impedimentum eis nec difficultatis aliquid obuiare: persequi eos aggressi sunt
q̃ & illis pelagus ita quietum existeret. Preordinãtes ergo equos ingrediebãt in mare. Hebrei vero il-
lis se armãtibus atq; tardãtibus ad terrã cõtra positã puenert sine aliqua passione illos fugiẽtes qui-
pter illi audaciores effecti pseque bant tanq̃ nec ipsi aliquid essent passuri cũ nescirẽt hebreis
ctã & nõ esse cõmunẽ viã quę vtiq; p salute periculũ patientiũ fuisset offensa & nõ ꝓpter eos quid ad
perditionẽ illorũ laccedere festinabãt. ¶ Dũ ergo egyptior exercitus õis intrasset in mare rursus effusũ
est mare: & descẽdẽs vẽtor pcella oẽs cõprehẽdit egyptios imbresq; simul celo pariter descenderunt
& tonitrua valde grauissima coruscationesq; labtes & fulmina nichilq; fuit rerũ euenientiũ p iram dei
Exo. c.15. ad perditionẽ hoĩm quod eis minime tũc non accessit. nox eos caliginose & fluctuose apprehendit. Et
isti quidẽ ita sũt pditi vt nemo egyptius relinqueret ipsorũ. ¶ Hebrei vero neq; se tenere poterãt gau-
dio iopinabili sue salutis & hostiũ pditione firmissime liberati: qñ defecerãt q eos seruire coegerãt deũ
q; sic apte suum adiutorẽ inspiciebãt. Et illi quidẽ ita periculũ effugientes insup & inimicos punitos sic
esse respiciẽtes vt nulli vnq̃ priorũ hoĩm poterãt reminisci hymnũ tota nocte dixerũt. Moyses aũt cãti-
cũ in deũ & laudẽ & gratiarũ actionẽ ꝓpiciatiõis eius hexametro cõposuit. ¶ Ego siquidẽ inueni in sa-
cris libris hęc singula queq; vt tradrdit. Nullus vero discredat verbi miraculũ si antiqs hoĩbus & mali-
tia priuatis via salutis licet p mare sit facta siue voluntate dei siue spõte reuelata: dũ & eis q cũ Alexãdro
B. rege Maredonie fuerũt olim & antiquitus a resistẽtibus Pãphilicũ mare diuisũ sit & cũ aliud nõ esset
iter trasitũ p̃buit eis nolẽte deo p eũ destruere Persarũ principatũ. Et hoc cõfitentur oẽs qui actus Ale-
xãdri cõscripserunt. De his itaq; sicut cuilibet placuerit existimet. ¶ Postea vero armis egyptiorũ per
fluctus & violentia ventorum allatis exercitibus hebreorũ moyses & hoc arbitratus dei permissione fa-
ctum vt neq; armis egerent: cum exeunt colligẽtes his hebręos muniens eos eduxit per desertũ ad mõ-
tem Syna illic immolaturus deo & pro salute multitudinis hebręorũ sicut edictum fuerat, munera red-
diturus in pace.

¶ Explicit liber Secundus.

¶ Incipit liber Tertius qui cõtinet tẽpus annorum viginti.

¶ Moyses hebreos duxit in desertũ p Mar qui & Marad dr vbi p aque amaritudine murmurantibus
cõtra Moysen diuinitus dulcorat aqua deinde in Helim transeũtes ꝓpter terre sterilitatẽ iterum Moy-
sen culpantes eumq; lapidare volentes orante Moyse in cibo ortigine diuinitus & mãna quod eis qua-
draginta durauit annis de celo recipiunt.

¶ Capitulum primum

Exo. c.15. IGitur inopinabiliter hebtẽos tali saluti donatos grauiter iterum cõtristabãt dũ Syna
ducerent in montẽ essetq; regio valde deserta: & necessarijs alimẽtis egena & aqua
difficilis quę non solum vt preberent aliquid hoĩbus indigebat ſ; etiã nec aliqua ani
malia vt aleret erat idonea. Est enim sterilis: nullusq; nouus fructus ex ea valet oriri
Per huiusmodi siquidem regionẽ necessaria ꝓperabant: qñ vnde irẽt ad alia non ha-
bebant Portabãt aqua ex locis iã transactis duce iubente & ea expensa: ad effodien-
dos puteos cũ labore propter terre duritiam accedebãt. Et cũ inueniretur: erat non
potabilis sed amara simul & parua. ¶ Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana
vespere venerunt ad locũ quẽ pp aquę malicia Nar nominauerũt. Amaritudo enim hebraica lingua sic
C. dr. Ibiq; fatigati itineris violentia indigentiaq; ciborũ quiẽis defecerãt omnino manserunt. Erat enim
illic puteus valde dirus qui nec sufficere quidẽ tanto exercitui poterat: paruã tñ eis consolationem pre-
bebat q̃ in illis fuisset locis inuẽtus. Audierãt enĩ ab exploratoribus quia nihil ãbulãtes vlterius inueni
rẽt. Illa siquidem aqua amara grauiter non solũ hoĩbus sed etiã subiugalibus existebat. ¶ Videns itaq;
Moyses populum in angustia cõstitutũ & simul cãm cui resultate non poterat neq; enim inimicus erat
hostis: quatenus vim inferẽti necessitare, potuisset & sua fortitudine resistere: sed dũ isto mõ eorũ defice-
ret virtus infantumq; & mulierũ multitudo debilior nihilq; pdesset doctrina verborũ: calamitatem om-
niũ suã Moyses ꝓpriã faciebat in vnũ deniq; cõcurrebant: mulieres quidẽ ꝓ paruulis viri autem pro
semetipsis, ne eorũ vtilitatẽ sperneret sed eorum salutiquocũq; ordine puideret. Ad hoc ergo cõuersus
ẽ vt deo solũmodo supplicaret: vt aquã ex malicia p̃senti cõuerteret eãq; illis potabilẽ donaret. Et cõ-
fidente deo tantẽ gratie: sumẽs summitatẽ virge quã in presenti gerebat: diuisit p mediũ & in longitu-
dinem ipsam incisionẽ faciens deinceps iactauit in puteum satisfaciens hebręis eo q̃ deus eius oratio-
nes audisset & ꝓmisisset aquã se eis qualem concupiscerent p̃biturum si tamen iussis eius non segniter
sed promptissime ministrarẽt. Illis vero dicẽtibus q̃ vellent se facturos si a qua cõuerteretur in melius
iussit eos q̃ iuuẽtute valebãt haurire dicẽs ꝓ prius effusa plurima: que vltia remaneret aqua possit eis eẽ

Sterilitas deser
ti, Sur.

Hebreorum in
Marlocũ qui i
biblia Marad
dicit posttres
dies applicatõ
& pp aq̃s ama
ritudinẽ cõtra
Moysen mur-
muratio.

Oro Noyli ad
deum pro dul-
coratiõe aque.
Dulcorata aq̃
potabilis efficit

Hebrei in Heli castra metati iuxta malicia loci & sterilitas palmarum.

Murmuratio populi contra Moysen eũ lapidare volẽtis qa ei victualia defecerunt hec facta sũt in deserto Sin inter Helim & Syna vt dr in biblia. ca. xvi. Exodi.

Moyses populum suasibilibus verbis mitigare nitr dei beneficia pterita commemorans.

Recapitulat moyses dei beneficia facta hebreis.

Quare differt deus quãdo q; dare auxiliũ.

Oro moysi ad deũ p cibo populo tribuendo et pcõ dimittẽ dolexaudita vñ exhylarescente Moyse populetatur. Cibi hebreis exhibitio diuinitus scz ortigiarũ que cortunices i biblia dicuntur.

Gustãs moyses mãna docet hebreos cibos pluisse. Simile mãna coriandro.

Preceptum de colligẽdo mãna

Assarius genus est põderis qd in biblia Gomor dicitur

Illi qdẽ laudauerũt dictũ. A qua vero frequẽtibus cõcussionibus exercitata purgataq; est facta potabilis ¶ Hinc itaq; castrametati venerũt in helimque procul quidembona videbat aspectu. Habebat ei palmarum arbores de ꝓximo autẽ maligna comprobatur. Nã palme illic septuaginta nõ ãplius erãt increscibiles: nec multũ eminentes a terra propter inopiã aquẽ dum esset locus ois arenosus neq; eis ex duo decim fontibus humectatio quedam aut ad rigandum spes vtilis habebat: sz dũ germinare nõ possent steriles erant indubitãter & pauce. Cũq; per arenã discurrerẽt: nihil eis penitus occurrebat vel si paucũ aquẽ manibus sumerent inutile atq; cenosum. Fructũ vero ferre erant ille arbores nimis inualide ꝓpter aquẽ vt dixi sterilitatẽ. ¶ Pro hac ergo causa culpabant ducẽ: clamabãtq; suã ei miseriã experimẽtũq; malorũ p eum se pati dicebãt: triginta dierũ ambulãtes viã. Quecũq; eni portabãt: cuncta cõsumpserãt & nihil penitus inueniẽtes erãt i rerũ desperatione. cũctarũ. In ꝓsenti vero nãq; malo habẽtes animũ & nõ recordantes quãta eis fuissent a deo & Moyseos virute sapiẽtiaq; collata: irascebant aduersus ducem & lapidare eũ simul aggressi sunt: quasi ipse causa tãte calamitatis existeret. ¶ Ille vero ita multitudine ꝓuocãte & cõtra eũ amare cõmota: de deo cõfidẽs & cõsciẽtia pura ꝓuidẽtie sue quã gerebat cõtra contribules suos semetipsũ dedit in mediũ. Et cũ clamãtibus atq; ad lapides manus habentibus cũ esset ille aspectu gratissimus & ad loquendũ multitudini suasibilis: mitigare cepit iras eorũ neq; eos malorum ꝑsentiũ recordantes: obliuionẽ priorũ beneficiorũ habere poscebat. nec quia nũc laborarẽt iõ deberẽt ꝓpetere dei munera donaq; ꝓicere: quorũ iã magna & inopinabilia meruissẽt sed sperare potius etiã de ꝑsenti anxietate sed dei ꝓuidentia liberãdos: q eorũ virtutẽ ꝓbare vellet si haberẽt tolerãtiã & bono aio ꝑcedentia illa retinerent: quasi alias quia si nõ ad illa bona ꝓpter ꝑsentia mala respicerẽt exercerent i malis & arguerent nõ esse boni. Neq; circa patiẽtiã neq; circa beneficiorũ priscorũ memoriã cũ ita deũ eiusq; volũtatẽ cõtemnerẽt p quã egyptũ reliquissẽt & ita circa eũdẽ ministrũ eius affecti esse viderent cũ eis vtiq; fuissent i nullo mẽtitus: de qbus dicẽdi aut faciẽdi dei mãdata hret. ¶ Enumerebat igr oia quẽadmodũ perẽpti fuissent egyptij q eos cõtra dñi cõpresserant voluntatẽ. & quẽ admodũ idem fluuius illis quidẽ sanguineus esset ipsis vero potabilis atq; dulcis: & quomõ p mare ne lõgius fugiẽtes nouã viã aggressi: ipsi qdẽ ex illo saluati sunt inimici aũt illorũ ꝓrsus absorpti. Et quia dũ arma nõ haberẽt ẽt hoc eis deus abũde ꝑbuerit & alia quecũq; ad pdẽdos inimicos & istos saluandos necessaria fuissent eis vltra spẽ virtutis sue more cõtulerit. Nõ ergo debetis inqt etiã in ꝑsenti de eius ꝓuidẽtia despare sz sine iracũdia sustinere & cogitare eius auxiliũ nõ qdẽ tardũ eẽ sz iõ nũc differri vt vos hac difficultate ꝓbet vtiq; credẽtes deũ nõ p defectũ esse segnẽ sed p experimẽto virtutis vestre & desiderio libertatis vt cognoscat vtrũ & ciborũ inopiã & sterilitatẽ aque ꝓ eo fortr ferre possitis: an seruire potius eligatis sicut iumẽta dominãtibus sibi: & eis q ꝓpter ministeriũ suũ hec piguissime nutrire cõsueuerũt. Adijciẽs sup hec dicebat nõ se tm̃ de sua salute metuere qm̃vtiq; nihil malipateret si morereꝛ iniuste: sz potius ꝓ istis cogitare: ne p lapides quos mittterẽt supeũ deũ cõtẽnere iudicarẽt. ¶ Sic itaq; mitigauit illos & ab ipetu qdẽ lapidatiõis abstinuit alias abstinere fecit & ad penitẽtiã ab sceleris actione cõuertit: dicẽs eos nõ hoc rõnabilr: sz necessitate feciss. Cogitauitq; q; oporteret vt ad diuinã supplicationẽ ꝑceſq; venirẽt. ¶ Et ascẽdẽs i quẽdã scoopulũ deposcebat vt questũ aliquẽ deus populo tribueret & eos ab inopia liberaret: in ipso eni esse salutẽ suã & in alio nullo· vtiq; cõcederet veniã his quĩ in ꝑnti fuerãt necessitate populi gesta cũ generi hoim̃ res fortuite ꝓueniẽtes & difficile placeãt & eis accusatio sit amica. Deus aũt & ꝓuisurũ se cõpromisit & occasionẽ eorũ desiderijs ꝑbiturũ Moyses vero a deo hec audiẽs descẽdit ad plebẽ. Illi vero cũ viderent eum ꝓmissionibus letum a mestitia ad hylaritatẽ cõuersi sunt. Stetitq; ille in medio: venisse se dicẽs a deo & portare eis prohesitationibus presentibus libertatẽ. ¶ Et post paululũ ortigiarum alias ortigi metarum multitudo quas ꝑcipue nutrit sinus arabicus trãscenso medio mari superuolauit: & post laborem volatus quasi ad terrenam requiẽ descẽdit inter hebreos. Illi vero tãq; alimẽtũ sibi ta deo collatũ cõprehẽderunt eas. Tunc Moyses ad oratiões dei cõuersus est repẽte qui ꝓmissionis sue cõpleuit auxiliũ. Mox autẽ post occasionẽ cibi prioris etiam deus secundum eis emisit. Extendente namq; Moyse manus ad orationẽ: ros descẽdit exaere. Cumq; fuisset eius manibus illinitus Moyses arbitratus est etiã hoc ad cibũ eorũ a deo fuisse collatũ gustauitq; & letus effectus est. Ignorãte aũt multitudine & ibreme esse credente & tẽporis esse pluuiarũ qd agebat ille docebat eos q; nõ secũdũ illorũ opinionẽ ros de celo descẽderet: sz ad salutẽ eorũ cibũq; venisset. Et cũ gustaret: fidẽ credẽdi ꝑbebat eis. Illi vero imitãtes ducẽ delectabant in cibo: mellis enim dulcedinẽ & delectationẽ habebat valde suauẽ. Simile autẽ erat aromatibus ꝑcipuis: & magnitudo eius seminis coriandri. Festinabantq; singuli collegere vehementer. Quibus precipiebatur vt omnes ex equo per dies singulos assarij mensuram colligerẽt: nec esset relinquendus ille cibus in crastinum. Hocq; fiebat ne debilibus colligendi difficultas existeret virtute valentium: & ex hoc ad necem accederent. Qui tamena precepta mensura cum plus colligissent: nihil amplius q̃ labores habebant cum maius nihil il-

D.

Exo. c. 16.

Ora Mala

E

F.

Mala Ema

D. lic q̃ aſſatiũ inuenirẽt & quod remaneret in craſtinũ nulli vtillitati proficeret quãdo vermes illd & amaritudo cõſumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis: & hmõi vltio fiebat ipſar̃ rerum preuaricationes ſeruãtibus. Hactenus autẽ ſic rigat imbribus locus ille: ſicut etiam nunc a moyſe p̃ſtãdũ diuinitus miſit hunc cibum. Vocant autẽ hebrei hũc cibum manna. Manna itaq; interrogatio eſt in nostra lingua dicẽtis: quid eſt, hoc. Illi ſiquidẽ gaudiũ i his quę illis celitus fuerãt miſſa celebrabãt. ¶ Quo cibo quadraginta annis vſi ſunt quanto tẽpore i deſerto fuerunt.

Manna quid ſignificat.

Quadraginta annis Manna hebreis cibus fuit.

¶ Hebrei in Raphidin pp aquar̃ penuriã in Moyſen iraſcentes ex petra abũdantiſſimã diuinitus reciꝑiũt aquã quiq; ibidẽ pugnãtibns cõtra eos Amalechitis victoriã manus eleuãte in celũ Moyſe Ioſue belli conſtituto duce habuerunt. ¶ Capitulum ſecundum.

.c17 Vmvero inde migraſſent venerunt in Baphidin paſſi nouiſſimas ꝑ intolerabili ſiti miſerias. Nã cũ p̃cedentibus diebus paucam aquę difficultatem habuiſſent tũc oĩno cõpatiẽtes terrã in quoſã in malis erãt. Rurſuſq; iraſcebant in ducẽ. Ille vero paululũ multitudinis ipe tũ deuitãs dei conuertebat ad p̃ces: rogãs vt ſicut eis cibũ indigentibus p̃buit: ſic etiam potum daret cũ periret apud eos etiam cibi gratia non exiſtente potu. Qui donum non diu diſtulit: ſed Moyſi p̃bit urum ſe terram & aquę multitudinem vnde non poſſũt ſperare promiſit. Iuſſitq; vt virga percuteret petrã quę ibidem erat poſita: & ex ea ſumeret abundantiã rerum quibus egerent. Curabat enim vt neq; cũ labore potus eis adeſſet. Hoc ergo Moyſes a deo ſumens veniebat ad populũ ſuſtinentem & in eo conſpicientẽ. Viderunt namq; iam eum de monte deſcendere. Cum vero veniſſet: liberaturũ eos de hac neceſſitate dicebat deum donatãq; ſalutem non ſperatã & de petra eis fluuium manare ꝑmiſ-

Hebrei i raphidim vehementem ſitim patiẽtes rurſus cõtra moyſẽ murmurant.

Oratio moyſi ad deum pro potu hñdo.

E. ſum. Quibus obſtupeſcẽtibus hũc auditum ſic eis ſiti & itinere ſatigatis: neceſſitas ad hęc fieret vt petrã incideret Moyſes virga ꝓcuſſit petrã eaq; ſciſſa aqua manauit copioſa & valde ꝑſpicua. Illi vero inopinabile factũ mirati ſũt. Quod cũ videret: iã eis etiã ſitis ipſa cupiditas eſt ablata: bibẽtibuſq; dulcis & ſuauiſſimus erat potus: vt q̃le donũ eẽt: deo donãte videret. Tũc ergo Moyſẽ mirati ſũt q a deo ſic fuerat honoratus: & ſacrificia ꝑ dei ꝓuidẽtia collata ſibimet ipẽdebãt. Declarat aũt ſcriptura i tẽplo repoſita q deus p̃dixerit moyſi aquã hoc mõ de petra manaturã. ¶ Cũ vero hebręor̃ nomen iã valde vbiq; diuulgaret & de his ſermo creſceret: i timore nõ paruo ꝓuinciales erãt: & mittẽtes legatos ad inuicẽ ſolatia depoſcebãt vt ſimul viros illos interimere niterent. Erãt aũt in hoc iſtãtes q Gebothlias Gobothę & petrã ihabitãt q vocãt qdẽ Amalechite pugnatores aũt maximi illarũ tũc gẽtiũ exiſtebãt. Quorũ qninq; reges inuicẽ ſemetipſos & circũhitãtes ad bellũ cõtra. Hebręos rogabãt dicẽtes exercitũ alienigenã & egyptiorũ ſeruitia fugiẽtẽ ſibi inuaſiones inferre nec bonũ ſibi fore factũ tale deſpicerẽt: ſi vt anteq̃ eor̃ fortitudo ad maiorẽ tẽderet ptãtẽ: & ipſi pugnare magis inciperẽt cõfidẽtes eo q eis nullus reſiſteret deſtruẽdos eos eẽ cautiſſimũ atq; ſapiẽtiſſimũ edicebãt & penas ẽt de deſerto & actibꝰ quos illic geſſerãt exigẽdas q nõ ita poſſit euenire cũ ciuitatibus atq; bonis eor̃ manus imitterẽt. Illi aũt inchoatẽ inimicorũ virtutẽ mollire & deiſcere optimũ eſſe magis q iã ꝓficiẽtẽ ꝓhibere, credebãt. Aliꝰ vero hoc ſuperfluũ putabãt. Aliꝰ nullã eis occaſionẽ aduerſus ſe fieri ꝑmittebãt. Hec & his ſimilia ꝑ multas ꝓui-

Aq̃ abũdanter fluit de petra virga percuſſa.

Pugne amalech cõtra hebreos cã & apperatus in Raphidim.

Quinq; reges cõtra hebreos.

F. cias adinuicẽ legationibus agitãtes deliberauerũt aduerſus hebręos bella ſuſcipere. Moyſes itaq; cũ nihil belli ſperaret: heſitationẽ & turbã habuit repẽte ꝓuincialiũ & ad cõgregationẽ iã ꝓteritorũ ſubitaq; ꝓcula hebreor̃ multitudinẽ ꝑturbãt quia licet oĩm rer̃ haberẽt inopiã potiorem tñ neceſſitatẽ pugnãdi cũ hoĩbus qui licet rebus omnibus bene conditi putabant. Moyſes autem conſolare cepit eoſq; cõfidere depoſcebat decretoq; dei credere: quo fuerãt ſepe liberati: & q debellarent eos ẽt q eorũ hoſtes exiſterẽt. Arbitrati aũt exercitũ qdẽ multũ & oĩbus armis inſtructũ pecunias, alimẽta aliaſq; res in quibus ſolent hoĩs cõfiſi pugnare: in auxilio diuino cõſiſteret & ſibi p deũ oĩa hęc adeſſe. Inimicorũ vero manũ paruã: mercẽ debilẽ tãq nõ frueret quę iſtos hr̃e cõſtaret deo volẽte facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat qualis eorũ auxiliator fuiſſet iã in multis experimẽtis & grauioribus & q in p̃ſenti qdẽ bello haberent laborem aduerſus hoĩes: cũ vero fuerit eis ſitis & famis inopia & in mõtibus atq; mari periculũ vbi fugã inuenire nõ poterãt. Hęc oĩa diuino ſolatio deuiciſſẽt. Ergo rogabãt eos eſſe ꝓptiores tanq̃ oĩm rerũ eis facultas eſſet ita vt hoſtibus p̃ualerẽt. ¶ Et moyſes quidẽ populũ hmõi verbis exacuebat ad p̃liũ cõuocãt tribuũ pricipes. Et poſtea ſingulos adinuicẽ. Iuuenes quidẽ exhortabat ſenioribus obedire: illos aũt vt verba ducis audirẽt. Erãt aũt eorũ anime piculo cõſtitute & ad p̃tia p̃parate: ſpabãtq; aliq̃n a malis hmõi liberari: iubebãtq; moyſen vt ad bella p̃iret neq; tardaret ne dilatio eorũ fiduciã ipediret. ¶ Ille vero ex multitudine pugnacẽ eligẽs iuuẽtutẽ: ſup eos iſtituit Ieſu naue filiũ de tribu Effraim valde robuſtũ & labores tolerare fortiſſimũ. ad cogitãdũ ſimul & loquẽdum nimis idoneũ: q nollet decẽter deũ & Moyſen doctorẽ colere pietate, eſſetq; apd Hebręos aptus. ¶ Paucos vero circa aquam conſtituit: plurimos aũt exercitus circa infantũ mulierũq; cuſtodiam. Et tota quidem nocte erant preparati quecumq; fecerant arma ſumentes: tauq̃ prelium aggreſſuri dum eis preciperent,

Moyſes cõſolatur hebreos eos ad bellũ incitãdo cũ ſpe diuini auxilij.

Exortatio moyſi ad tribuũ pricipes.

Ioſue iſtituitur dux belli ꝑmoyſen ꝓpter ſuas virtutes.

Ordiatio exercitus hebreorũ

Moyses ordiato exercitu ascēdit in mōtē cū Aarō fre & Hur sororis viro deū oraturus. Moyse manus in celū tēdēte vincebant hebrei & ipso deprimente vincebantur. Victoria hebrę orum maxima contra Amalechitas qua maximas diuitias possederunt. Preda hostium maxima. Laudabat moyses iesuz militie ducem. Nemo hebreo rūmortuus est hostiū infiniti. Moyses altare edificās deo sacrificauit grās ꝓ victoria agēs Moyses tribus mensibus post exitum de egypto veit ad mōtem Syna.

Raguelis moysi soceri q in biblia Ietro sacerdos madian appellaī ad moysen occursus cū Sephora eius vxore & filijs. Cōsilium Ietro datū moysi de onere iudicādi viris sapiētibus distribuēdo. Ietro moysi seorsū dat consiliū. De exercitu diuidendo consilium Ietro.

Inuigilabat aūt & Moyses docēdo Iesum quamadmodū exercitū collocaret. Incipiente vero die ſa pa- D.
di rursus poscebat iesum ne minus inueniretur in opere q̄ circa eū esset spes vniuersorū gloriaz p̄seruatis militie in futuris nationibus possessurus. Hebręorum vero nobilissimos seorsum rogabat cunctamq; pariter multitudinē exhortabatur armatā. ¶ Et ille quidē cum ita constituisset exercitum sermonibus discessit ad montem deoq; simul & iesu credidit expeditum. Miscebantur itaq; hostes & in manibus erat bellum fiduciaq; & viribus vtebantur in inuicē. Donec itaq; moyses adcelū extēderet manus Hebręi cō primebant Amalechitas. Cūq; laborem ex defectu manuū Moyses ferre non posset: quia quotiens eas deponebat totiēs hebręos perire cōtingebat: iussit fratrem Aaron & sororis Marie virū noie Hur sibi assistere eiusq; manus ex vtroq; latere cōtinere: vt adiuuantes eū nō ꝓmitterent laborare. Quo facto hebrei Amalechitas fortiter deuicebāt. Et omnes vtiq; interissent: nisi nocte superueniēte, populus recessisset a cede. Victoriāq; optimā atq; pfectam nostri habuere maiores inferenteſq; sibi bellum vicerunt & circūhabitantes terruerunt. Abundantiā potiti sunt magnorū clarorū bonorū: quę suis laboribus habuerunt. Deiuincentes nāq; exercitū hostiū: maximas diuitias & publice & priuatim possederunt omnes: cum primitus etiā alimētis necessarijs indigerent. Fuit autē eis non solum in presenti sed etiā in futuro bonorum causa huius quam p̄diximus pugne perfectio. Non enim tantummodo corpora hostiū seruitio subdiderunt: sed etiā mentes & cunctis circūhabitātibus post illorum deuictionē fuere terribiles eisq; diuitiarū maximū culmen adiectū est. Nā fugientes inimici magnam copiam argenti simul & auri dereliquerunt in castris: & vasa erea: quibus ad vescendū vtebant: multāq; & insignē abundanciam vtrarūq; rerū id est ornamentorum textilium pariter & armorum & aliorū quę parabātur ad preE lium diuersaq; iumenta et quecunq; moris est sequi iter agentem exercitum. Prudentiaq; repleti sunt hebręi, opere fortitudinis & multū desiderių virtutis erat in eis. Semper enim laboribus insistebāt oia se capere iudicā tes. Huius ergo belli hic extitit finis. ¶ Postea vero Moyses exuebat mortuos hostiū & arma fugientiū colligebat & hęc viris pugnatoribus exhibebat: ducēq; militie Iesum p̄coniis attollebat exercitu testificante cuncta quę gesserat. Mortuus est autem hebręorum nemo hostiū vero tanti quātos neq; numero cōprehēdi possibile est. ¶ Pro gratiarū vero actione Moyses sacrificās altare cōstituit quod dei victoriā nominauit ꝓphetauitq; omnes perituros fore Amalechitas nihil q̄ eorum in futuro relinquendū: eo q̄ cōtra hebręos dimicassent in solitudine & nequaq̄ positis ī calamitatibus pepercissent. Tūc exercitū sessum cōuiuiorū opulēta reparauit. Hoc ergo bello cōtra hostes suos post egressum ex Egypto primitus ita pugnauerūt. Cū vero pacificas post victoriam Moyses hostias obtulisset fecissetq; nō paucis diebus hebręos cessare post pugnam produxit ordinatum exercitum. Multa nāq; eis iam copia erat armorum. ¶ Et p̄cedens paulisper tribus mēsibus post̄q̄ mouit ex egypto venit ad montem Syna: vbi ei circa rubum multas visiones factas fuisse prediximus.

¶ Raguel qui & Ietro in biblia dī Moysi vxorē & filios adducens occurrit. Cui consiliū de onere iudicandi sapientibus distribuendo dedit quod obseruari Moyses fecit.

¶ Capitulum tertium

Vn autē Raguel socer eius audiens felicitatē eius libēter occurrit. Et Moyses excipiēs Exo
cū eo Rephorā vxorem suam & filios: delectatus est in eius aduentu. Et facto sacrificio c. 18.
epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubū q̄ flammā ignis emiserat. Et multitudo quidē per cognationem epulis vescebatur. Aaron aūt sumens raguel: & qui cū eo F.
erāt hymnos canebāt in deū: q eis salutis & libertatis & egressionis sue auctor extiterat. Simulq; laudabant ducem: quasi eius virtute cuncta eis ꝓspera contigissent. Et raguel quidem multa p̄conia plebis apud Moysen de eorū fortitudine dixit: quia ꝓ cūctorū salute sic laborauerūt vniuersi. Deinde Raguel videns Moysen in rerū multitudine constitutū cunctis aduentibus eum vtlites discinderet postulantium alias postulantibus & tantūmodo se iustitiam impetrare credentium alias credentibus si ille eis arbiter iudicaret: eis nāq; qui vincebātur leuius esse ꝑdere videbatur per iusticiam moyseos: q̄ victores sentētiā cuiuslibet auaritia sustinere tūc equidē tacuit nolēs ipedire volētibus ducis vti virtute. ¶ Cū vero quieuisset a turba sumens eū solū seorsū docebat que eū oporteret facere cōsiliūq; dabat quatenus minorē q̄dē rerū curā aliis cōmitteret: de maioribus autez & salute plebis ipe tantūmō ꝓuideret. Nā ad vindicādum etiam alios hebreorū dignos inueniri dicebat: cogitare vero ꝓ salute tātorum nō quemq̄ alium nisi Mosen posse solummodo. Sciens inquit virtutē tuam & qualis fueris in ministerio dei ad saluandum populum rerum atbitrium committe aliis examinandum tu vero ad solum dei ministeriū retine temetipsum cogitando & requirendo quemadmodum populum ab hac possis inopia liberare. Meis ergo cōsilijs vtere de rebus humanis & exercitū perfecte dispone per dena milia viros deide p mille. Ita post hęc diuides eos p quīgenos & rursus ī cētū deide ī quinquagenos & iudices cōstitues sup eos q ꝓ trigita rursū diuisi & ꝓ vicenos & denos hēbūt ꝓprios iudices eoꝝ negocia finiētes

A Si autē aliquis ſup iſtos vnus: vocabulū a p̄cipuo numero ſumēs. Et hiſ quidē ſint approbati ex oī plebe boni & iuſti q de diuerſis rebus iudicēt eos. Et ſi quid eſt maius: ad potiores veniāt dignitates. Q d vero etiā apd eos difficile fuerit deducat ad te. Sic ei fiet vtrūq; quatenus & hebrei iuſticiā ipetrare merēatur: & tu miniſtrādo ſoli deo facias eū exercituieſſe ꝓpiciū. Hęc ergo Raguel monente Moyſes libenter excepit: & ſecum huiuſmodi dictum fecit nō celās cōſilium eius nec ſuam faciens illius ſuaſionem: ſed inuentorem huius rei omni populo manifeſtans. Nam & in libris ſuis Raguelē cōſcripſit inuētorē p̄dicte rei optimū eſſe credens vt omnibus notā faceret veritatem: licet ei ſoli prebere potuiſſet gloriam que ab alio ſūt inuenta. Factum eſt itaq; quatenus virtus moyſi potuiſſet etiā ex hac volūtate cognoſci. Sed de his quidem oportune in ſcriptura alia declarabimus.

¶ Moyſes montē Syna aſcēdēs purgatis hebreis nubes eos opuit tonitrua fulmina coruſcatiōeſq; dei preſentiam indicantes ſuper eos ferunt quibus decē dei p̄cepta i duabus tabulis manu dei inſcripta bona predicens adimplentibus manifeſtat.

¶ Cap. quartum.

Exo.c xix. MOyſes autē cōuocata multitudine ipſe quidē ad mōte Syna iturū ſe eſſe dicebat tanq̄ cum deo māſurus & aliud quidem ab eo vtile ꝓcipiēs ad eos ſit remeaturus. Illis vero p̄cepit ſuxta montē tabernacula ſua ponere & vicinitatē dei tenere. Hęc cū dixiſſet aſcēdebat in mōtē Syna qui excellētiſſimus eſt in illis regionibus & ꝓpter altitudinē magnitudinis ſue & ſcopulorū ꝓceritatē non ſolum hoibus inacceſſibilis ſed etiam qui videri ſine aſpectus labore non poſſit. Et cū ſermo eſſet circa eū deū habitare terribilis oibus & inaudibilis erat vniuerſis hebreis. ¶ Siquidē ſecūdū moyſi mādata tabernacula mutauerūt & radicē mōtis apprehenderūt: eleuātes manus ſuas ad deū tanq̄ cū ꝓmiſſione bonorum quā eis ꝓmiſerat moyſes cū reuerteret a deo. ¶ Et feſtiuitatem celebrantes ſuſtinebant ducē purgantes ſemetipſos a lia purgatione necnon & a coitu mulierū tribus diebus ſicut eis ipſe p̄dixerat abſtinentes rogantesq; deū vt placide ſuſcipēret moyſen & dona p̄pararet q̄bus bene viuere & de cetero poſſent. Vtebantur enim cōuiuiis opulentis & ornati decenter cū coniugibus & filijs abſtinebāt & duobus quidē diebus erant in epulis cōſtituti. Tertia vero die añq̄ ſol oriret nubes operuit cūctū hebreorū exercitū: & locū vbi tabernacula fixerant oē; circundedit & fulgura facta ventiq; vehemētes pluuiam nimiā concitantes vndiq; ferebantur & choruſcationes erāt videtibus
B. valde terribiles: & fulmina crebro demiſſa dei p̄ſentiam omnibus indicabant. ¶ Et de his quidē vnuſquiſq; legentium ſapiat vt voluerit mihi vero neceſſitas eſt referre hec ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. ¶ Hebreos itaq; ea que viſa fuerant & clangor auribus redditus valde terrebat etiam ſermo quo referebatur q̄ deus habitaret in mōte: retinebātq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed & Moyſen ira dei periſſe putabant: & de ſeipſis ſuſtinebant ſimilia. ¶ Cū ita conſiſterent apparuit Moyſes letus & nimis exultans: q & formidinem eius abſtulit: & de futuro meliora ꝓmiſit: ſerenuſq; repente & purus aer q ante paululum fuerat, cōturbatus Moyſe aduenīēte reuerſus eſt Igitur inter hęc conuocabat populū in eccleſia: vt audirēt quę eis dixiſſet deus. Quibus collectis: ſtans in excellētiori loco vnde eū omnes audirent: ait ad hebreos. Deus quidem ſicut & prius propitius me ſuſcepit vitamq; vobis felicē ꝓmittēs & conuerſationis ornatum: etiam nunc ipſe aſſiſtit in exercitu. Cum ſiquidē & opera quę propter illū nobis ſunt facta cōſiderantes: non deſpiciatis ea que nūc dicunt: in me q̄ hęc dico reſpicientes
C. nec q̄d per me lingua humana deus vobis loquit attendatis: ſed virtutē eius cōſiderate & magnitudi-
Ex.xx nem eius excellentie quoq; cognoſcatis: & quoniā pro vtilitate cūctorum ad me loqui dignatus eſt. ¶ Non enim me reſpiciatis Moyſen filium Amarami & Iochabel: ſed eū qui in illū pro vobis conuerti fecit in ſanguinē: variſq; domuit plagis Egyptiorum aſtutia; qui mare iter vobis oſtendit quiq; cibum de celo fecit eſitantibus aduenire qui potum de terra eſtuantibus manare conceſſit per quem Adam de fructibus terre mariſq; comedit p quē Noe ex imbribus eſt ereptus per quē Abraham ꝓgenitor noſter terrā obtinuit chananeā p quē Iſaac de ſenioribus eſt parētibus editus pquē Iacob duodeci filiorū virtutibus eſt ornatus p quē Ioſeph ptātis Egyptiorum dominus eſt effectus: ille vobis me interprete
Le.xvi hec verba dignat ꝓferre. Fiāt itaq; vobis amabiliora q̄ filij velvxores. Felicē nāq; habebitis vitā iſta ſe-
ultra terraq; eritis potituri fructifera & ſine fructibus maris & ꝓle filiorū naturaliter naſciturorū eritis etiā hoſtibus valde terribiles. Ad dei nāq; ego veniens vultū incorrupte vocis auditor effectus ſum. Ille enim p veſtro genere ſemp ſua eternitate eſt ſollicitus. ¶ Cū hec dixiſſet eduxit populū cū mulieribus & infātibus vt deū ipſū ſibi loquētē de rebus agendis audirēt: ne vilior videret dictorū virtus ad eorum aures humana lingua ꝓueniens. Oēſq; audiebant vocē ex alto venientē ad vniuerſos ita vt nullū effugeret. ¶ Et verba quidē que Moyſes in duabus tabulis ſcripta dereliq̄t fas nobis nō eſt ſecundū vnūquemq; ſermonem aperte depromere virtutes autem eorum inſinuabimus. ¶ Docet itaq; nos primus ſermo q̄ deus eſt vnus & hic ſolūmodo eſt colēdus. ¶ Secūdus aūt iubet nullius ālis factā imaginē penitus adorādam. ¶ Tertius aūt vt p deū in nullo debeat aliqs fruſtra iurare. Quartus ſeruan-

Vide i biblia in hoc paſſu cōditiones boni iudicis. Moyſes acqeuit cōſilio Ietro in oibus ipm p̄dicte rei inuētorē in ſuo libro ſcribens. Moyſes poplo dicit ſe ad mōtē Sina iturū & cū deo aliquādiu māſurū. Synay deſcriptio. Hebręi ſcd; Moyſi mādatū tabernaculū i radice mōtis poſuerūt i biblia deſcribit ips huius. Purgatio hebręoꝝ infeſto pēthe. Nubes opuit the breos tonitrua q; & vēti choruſcatiōnes & fulmina audiūtur dei p̄ſentiam ſignificantes. Ioſephus predicta cōfirmat ſacre ſcripture teſtimonio. Timor ſī hebręos. Moyſē piſſe exiſtimātes. Moyſes ab hebręis foꝛidine; expellens; dina verba populo ꝓponit Rememorat dei bñficia. Bona adiplenti bus p̄cepta cōmēorat moyſes Ordias moyſes populū ad legē recipiendam. Oēs audiebant vocē ex alto veniētē Primū ſp. ceptum. Scdm preceptum. Tercium. Quartum.

c.iiij.

Tabule teſtate. Et ſcripte digitoꝝ dei

Sextum
Septimum
Octauum
Nouum
Decimum
Precepta iudicialia multa ponunt in biblia.

das septimanas, & ab oi opere cessandū. ¶ Quintus vero: parentes honorandos. ¶ Sextus abstinendū a cede. ¶ Septimus non adulterandum. ¶ Octauus autē furtum non faciendum. ¶ Nonus est falsum testimoniū nō dicendū. ¶ Decimus autē nullius alienę rei habendam esse concupiscentiam. ¶ Et plebe quidem cū audisset p̄cipientē ipsum de rebus quibus Moyses fuerat locutus gaudens in his que predicta sunt a cōgregatioē discessit. Succedētibus vero diebus aduenientes ad tabernaculū poscebāt ab eo etiā sibi a deo debere proferri. Ille vero & istas posuit & de oibus quocūq; modo gerenda forent reliquis tēporibus singula defigurauit quorū memoriā oportuno, tempore eo facturus. Plurimas autem leges in alia scriptura disponens: seorsum de ipsis expositurus. D.

Moyses iterum mō tē Syna ascēdit quo tardā te timuerūt hebręi eū periisse.
Opinio d moyse absente.
Moyses q̄dragita diebus totidēq; & noctibus sine cibo in mōte cū deo pmanēs tādē ad hebręos gaudens tabernaculū p̄dicens deo edificandum.
Precepta de cōstruēdo tabernaculo & de ptinētibus ad ipm
Tabule p̄cepto rū dei manu cōscripte quelibet quiq; verba cōtinebat.
Materie ad cōstruendū, tabernaculū preparatio.
Architectorum nomina.
In biblia hī q̄ iste Beseleel fuit filius Huri filij Hur. Populi deuotio & liberalitas p̄ tabernaculo edificādo.
Mulierę diligētia circa tabernaculū cōstruēdum. Tabernaculi dimēsio secūdū latitudinē & longitudinē ornatus illius.

¶ Moyses secundo montē Syna ascēdens vbi quadraginta diebus totidēq; noctibus cū deo sine cibo pmansit quo descēdente tabernaculum p̄dixit construendū cuius materiā maxima cum deuotione & liberalitate hebrei ministrant, quod quidē tabernaculum eiusq; ornatum, archā quoq; mensam, candelabrum aureum & altaria describit. Exo. c.xxi xxij xxiij

¶ Capitulum quintum.

IGitur dum, circa eos ita res ageret. Moyses iterū in montē Syna conscēdit: p̄dicens hebręis: eisq; videntibus ascēdebat. Cūq; illic tardaret q̄n quadragīta diebus ab eis abfuerat timor inuasit hebręos ne Moyses aliq̄d ptulisset. Et inter mala diuersa nihil nos sic affligebat q̄ q̄ putarēt se p̄didisse dicē. Erat ēi tumultus iter oēs: alijs q̄dē dicentibus eū p̄sse in bestijs incidentē: & maxime illi hęc dicebāt q̄ circa eū odiū habere videbant. Alij vero ad deū eū recessisse narrabāt. Prudētes aūt & nihil horū quę dicebant a populo p̄ sua delectatione alias dilectione suscipiētes: sed & bestijs incidētē perisse humanū putantes: aut certe a deo trāslatū, ppter virtutē, ppriam verisimile iudicātes. Mitius quidē hęc ratio ferre faciebat sed p̄sule se deolitos arbitrati atq; tutore quatē aliū habere non possent: vehemēter affligebant. Et neq; opinari potest in tāta mora illius q̄ viro bonū aliquid accidisset: neq; sine tristitia aut deiectione degere p̄ualebant. Exercitū nāq; p̄mouere nequaq̄ confidebāt: cū, Moyses predixisset eo ibidē sustinere. ¶ Cūq; iā quadraginta trāsisset dies totidemq; noctes: astitit nullo cibo horibus cōsuetudo participatus & gaudio. Apparēs totū cōpleuit exercitū, quidētiāq; dei quā circa eos hīret exposuit similit & ordinē scdm quā viuentes essent habituri se dicēs ostēsū sibi p̄ hos dies & tabernaculū quale sibi deus fieri vellet in quo descēdēs ad eos ipse veniret vt etiā migrātes exinde eū portarēt & nequaq̄ ad mōtē Syna egerent ascēdere qñ ad eos ipse descēderet deus: vt eorū adesset orationibus. ¶ Fiat, inquit tabernaculū mēsuris & operibus quę ipse mōstrauit nobis: vtiq; a hoc opus insegniter accedentibus. ¶ Et dum hęc dixisset duas tabulas eis ostēdit: habentes scripta illa decem verba in vtraq; quina. Erat in ea scriptio manus dei. Illi vero gaudētes in his que videbāt & audiebāt ad p̄cipe quo possent eū laudare studij sui munificētia nō cessabāt. Sed & deferebāt argentum: simul & aurum & es: lignaq; & magnam valde materiam, qua nequaq̄ potuisset putredine violari: caprarūq; pilos & ouium pelles alias quidem hiacintho: alias vero coccino alias purpureo flore tinctas alias vero alium colorem prebētes lanasq; predictis fucatas coloribus & linum byssinum: lapidesq; insertos auro: quibus homines ornamenti gratia solēt vti pecudumq; multitudinē pariter offerebāt. Ex tali namq; materia tabernaculum fabricatum est quod migratum & p̄ loca diuersa deuectum: nihil diferebat a templo. ¶ His namq; cum magno studio a singulis oblatis supra modum vniuscuiusq; virtutis atq; donatis; architecti mandato dei in his constituunt operibus quos populus elegerat sibi potestate collata quorumq; noia hęc sunt quę sacris inscripta libris inueniunt. Beseleel. Hur filius de tribu Iuda & Mariē sororis Moyseos & Helimaphas Isamath filius de tribu Dā. ¶ Et populus quidē tāto studio cunctis rebus obediebant vt etiam moyses suspenderet eos dicēs sufficere ea qnę data fuissent: hodienim etiā artifices iā predixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendū & moyses eos singulam quamq; mēsuram secundum ostensionem dei simul magnitudinem quāta oportet fieri vasa sacrificijs ministratura diuinis edocebat. Mulieres autē largitatē suā circa sacra velamia & circa alia quecūq; hmōi opibus erāt necessaria pp deū in ornamēto & p̄ciosis lapidibus offerebāt. Omnibus itaq; in p̄paratioē iam cōstitutis auro & argēto ere textilibus rebus p̄dicens festiuitatē Moyses & sacrificia p̄ vniuscuiusq; virtute facienda ad instituendum opus accessit & atrium prius mensus est ita. ¶ Latitudinem quidem quinquaginta cubitorum centum vero longitudinem tabulasq; instar columnarum statuit ereas quinq; cubitorum habentes altitudinem in vtroq; latere tabernaculi viginti p̄ lōgum: per latū vero decē. Annuli aūt tabulis singulis inerāt & capita tabularū argētea. Bases āt deaurate & celate per circuitum & in terra cōfixe p̄tigebātq; fines ab ānulis vsq; ad capita clauorū eneorū q̄ erāt magnitudine cubiti p̄ singulas tabulas in ira valde positi vt ex violētia vēto rū tabernaculū imobile custodirēt. Cortina vero mollissia ex bisso p̄ oēs vndiq; pēdebat a capite tabularū descēdēs adbasē vsq; diffusa & cōcludēs oēs p̄ circuitū locū vt nihil a pariete differre videret. Sic itaq; Exo. c.xxv xxvi xxvij xxxvi xxxix xxx.& xxxj. Et executio ops. c xxxv xxvij Exo. c.xxiij F. Exo. Eo. x E

habuerunt tria latera atrij per circuitum. Quartum vero latus fuit ita. Quinquaginta cubitorũ quod frõs
A erat totius operis vbi viginti quidẽ cubiti erãt aperti quatuor habentes tabulas in modũ portarũ. om-
ne ſq; opere argẽti factas: pręter baſes Erãt em̃ ereę Ex vtroq; latere: terne erãt tabulę cõſtitute, & pro-
pter portarũ fortitudinẽ incaſtratę: & per eas cortina biſſina circumbat. Et cum eſſent portę viginti cu-
bitorũ longitudine: altitudine quĩq;: velum in eis erat ex purpura & cocco & hyacintho & biſſo factuꝫ
multis floribus & variis exceptis animaliũ figuris ornatũ. ¶ Inter ianuas autẽ aſperſorĩ erat eneum ſi-
milẽ habens baſem, ex quo ſacerdotibus manus diluere & perfundere pedes moris erat. Et ãbitus qui-
dem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autẽ ſtatuit in medio eius loco conuerſum ad orientẽ
vt mox cũ oriretur ſol in eum radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidẽ triginta cubitorum erat. lati
tudo vero decem cubitorum habebat ſpacium. Et alter quidem paries erat auſtralis: alter vero conuer
ſus ad aquilonẽ poſt tergũ vero eius relinquebatur occaſus cuius altitudinẽ tantum oportebat aſcẽde-
re quantum latitudinem eſſe conſtabat. ¶ Erant q; tabulę ex ligno ex vtroq; latere vigiti ſchemate qua
drangulo factę. latitudine quidem vnius & dimidij cubiti altitudine vero quatuor cubitorum. ¶ Lami
nę autem erant ex auro factę per interiorem & exteriorem partem quibus ſingulis tabulis erant cardi-
nes bini immiſſi per duas baſes quę erant argenteę & ſuis foraminibus tabularũ cardines ſuſcipiebãt.
Parietes vero occidentis tabulę quidem ſex erant alterutris oẽs perfectiſſime copulatę: vt aptiſſime his
compaginatis vnus paries eſſe videretur intrinſecus & extrinſecus deauratꝰ. Ex lateribus autem erant
tabulę numero viginti quarũ habebat latitudo mẽſuram vnius & dimidij cubiti. altitudinem tertiã par-
tem palmę: & ita triginta cubitos adimplebant. Poſterioris vtero partis (alias parietis) nouem cubitus
ſex tabulę faciebant quibus coniuncte ſunt alie due tabulę ex medio cubito factę. quas angulares po-
ſuerũt inſtar maiorũ tabularũ. Singulę vero tabulę ãnulos habebãt aureos per exteriores frõtes emĩnẽ-
tes: velut q̃buſdã radicibus cõfixos. per ordinẽ adinuicẽ p circuitũ reſpiciẽtes: & p eos deaurati vectes i-
B miſſi vnoquoq; habente magnitudinẽ cubitorũ q̃ĩq; erãtq; ad cõiunctiones tabularum. Intrabatq; ca-
put vectis vniuſcuiuſq; in alio vectis capite veluti in modũ conche. & poſt tergum parietum in longitu-
dine poſitorum vnus erat ordo per tabulas oẽs vadens quo per vncinos vtriuſq; parietis latera cõtine-
bãtur in caſtra cõibus factis & immiſſis adinuicem. Quod ꝓpterea ſic exquiſitũ eſt: vt neq; a vẽtis mo-
ueret neq; alia cauſa tabernaculũ cõturbaret ſed̃ inmobilis ſecura ſeruaret quietę. Intrinſecus aũt lõgitudi-
nẽ triptite diuiſit id eſt decẽ cubitos ad interiorẽ partẽ ꝓfuturos diſtribuit. Quibus dimenſis in medio
quattuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululũ ab inuicẽ diſtinctas ab alterutris quę ſeparẽt dece-
cubitos a reliquis viginti. Et quod interius erat eoꝝ aditũ vocaꝫ: reliquũ vero tabernaculum ſacerdotũ
erat. Hãc itaq; tabernaculi dimẽſionem: inſtar rerũ conſtituit. Tertia ſiquidẽ pars eius quę erat iter quat-
tuor tabulas quę ſacerdotibus ĩtrãſgreſſibilis videbaꝫ: velut celũ dei erat. Reliqui vero viginti cubiti ſi-
cut terra & mare greſſibilis hõĩbus eſt ita ſolis ſacerdotibus adiacebant. Per frõtẽ vero egreſſus erat fa-
ctus: colũnę ſtabant ex auro facte, ereis baſibus ſuperpoſite numero quinq;. ¶ Tegebatur aũt taberna-
culũ cortina ex biſſino & purpureo & hyacithino & coccineo coloribus facta. Et prima quidẽ cortina
cubitorũ erat decẽ: & vndiq; eas tabulas obtegebat. quę diuidẽtes tẽplum aditum habebãt interius: &
C hoc erat qđ faciebat vt a nullo videret. Et oẽ quidem templum ſanctum vocabatur: quod vero erat in-
terius & inacceſſibile vltra quatuor tabulas, ſanctũ ſãctorũ. Corona aũt erat ſpecioſa quaſi floribus vniuer-
ſis de terra germinãtibus variata aliiſq; oĩbus intexta: & quęcũq; pręter ãĩalium formas poterant exor-
nare pictores. Alia vero huc & magnitudine & textu & colore vicina quinq; columnas in ingreſſu poſi-
tas obtegebat ab angulo ſummitatis vniuſcuiuſq; colũnę cortina ãnulis cõtinẽtibus vſq; ad medietatẽ
colũnę depoſitã. Reliquus vero ĩgreſſus erat ſacerdotibus accedẽtibus. Super quã lineã erat alia corti-
na eiuſdẽ magnitudinis: funibus eã per annulos ducentibus ac retrahentibus vt tegeret oĩa & ĩpediret
aſpectum ſacrificia cõtuendi: & maxime in diebus inſignibus. Nã & in reliquis diebus: & pręcipue quã-
do videretur nubilum. textus eius tegminis fortis erat: vt laborem facile ſuſtineret. Vnde permanſit iſta
conſuetudo etiã edificantibus templum: quatenus velũ huiuſmodi in ingreſſibus appendaꝫ. Decẽ ve-
ro alię cortinę erant ſingulę cubitorũ latitudine quatuor. lõgitudine vero octo & viginti: aureos haben-
tes vncinos ad copulãdũ alterutris vncinis & ãnulis. vt cõiuncte ſimul vnam viderent efficere Quę ex-
tenſę tẽplum & quod erat de ſuper obtegebant. & parietes a lateribus & a tergo ſtãtes a terra vno pe-
de ſuſpẽſę. Eiuſdẽ vero latitudinis & alię cortinę vna plus nũero id eſt vndeci erãt. lõgitudine tñ excel-
lẽtes. Erãt em̃ iſte triginta pedũ textę vero de pellibus ſicut ille de lana ſimiles oẽs ſingillata varietate
cõtexte erãtq; vſq; ad terrã tegmine ſue diffuſę inſtar Thalami culmẽ velaminis exhibẽtes vna cortina
añ frontẽ pendẽte. Vndecima nãq; cortina ad hoc erat aſſumpta alię vero ſup has expellibus facte pro-
tegmine & adiutorio de ſup erãt impoſite propter eſtum aut imbriũ certe diffuſionẽ. Multos itaq; ſtu-
por habebat inſpicientes a longe. Nã colorẽ eius in nullo differre putabãt celo Heę vero ex pilis & pelli-

Lauatorium.
Tabernaculi ſi-
tus.
Tabulę ligneę.
Laminę aureę.
Cortinę taber-
naculi.
Tẽplũ ſãctũ vo
cabaꝫ in quo e-
rat ſanctũ ſãcti.
Corona.
Alia cortina.
Decem alię cor
tinę.
Alię cortinę vn
decim.

Archę constructio ex lignis fortissimis et eius dimensio.

bus facte pendebant sicut illud velum portarū & ęstuū pariter & imbriū iniuriis repugnātes. Hoc ergo modo tabernaculum cōstitutū est. ¶ Facta est autē & archa deo ex lignis natura fortissimis & quę nequaq̄ putredinē sustinerent quę lingua hebraica vocabāt Heroę: Cuius constructio erat huiusmodi Lōgitudinis quinq; palmarum Latitudinis trium ex auro purissimo. Intrinsecus autem & extrinsecus sic tegebat: vt eius ligna celarēt. Et aureis cardinibus. Tegmē cōpaginatū habuit valde mirabile & vndiq; simul ęquale, nullaq; pars eius cōpaginationē poterat violare. per vtrūq; vero latus lōgitudinis eius annuli erāt aurei bini totū lignum penetrantes. & per eos vectes deaurati immissiles per vtrūq; latus. vt quotiēs opus esset per eos archa moueret. ¶ Non eni in vehiculo: sed a sacerdotibus portabat. ¶ Sup tegmen vero eius erāt figurationes duę: quas hebrei cherubin appellant. ¶ Sunt enim aialia volatilę habentia figurā. quę a nullo hominū est inspecta. Hęc dixit Moyses in dei se conspexisse sede figurata. ¶ In hac igit archa duas tabulas recondidit. in quibus decē fuerāt verba cōscripta: quina quidē per singulas tabulas. bina semis autē per vnāquāq; paginulam: & has i adyto collocauit. ¶ In tēplo vero mensam posuit proxime velut delphicam longitudine qdem habentē duos cubitos: latitudine vero vnum: & altitudinem triū palmarū. Erant pedes eius ex medietate inferioris partis facti: per circuitū rotūdi & tornatiles. Quod vero ad superiora tēdebat quadrāguli operis erat: habebatq; p circuitū vniuscuiusq; lateris labium exornatū velut quatuor digitis alto ligno circūeunte superiorē & inferiorē eius corporis ptē. Et p singulos eius pedes superius labio erāt anuli p quos vectes deaurati mittebāt in ligno quod eminebat. Sinum em̄ habebat vbi ānuli erāt cōmissi: & his p viā portabat. Ponebat autē in templo ad aquilonem cōuersa non lōge ab aditu & duodeci panes azimos in eo ponebāt senos per partē mundos valde ex farina duorū assariorum quę mensura Hebraica septem cotilas atticas habet. ¶ Super panes autē ponebāt duę Phialę aureę thure plenę. Post dies autē septē iterū panes alij portabāt: die, qui a nobis sabbatum appellat: septimanā siquidem nostri sabbatū vocant. Causam vero huius rei in alijs edicemus. ¶ Contra faciē vero mense respicientis ad parietē meridianum: cōstitutum erat candelabrum ex auro factum fuisse: pondus habens minas centum quod hebrei dicūt cinthares. greca lingua interpretatū talētum nuncupat. Fecit autē & sperulas & lilia cum calamis & ciphis. Erātq; hęc oia septuaginta. ex quibus in vna basę cōpositum erat oē candelabrum in altitudine & in tantas constitutum partes i quas distribuunt planetas & solem. Cōsumabatq; in septem capita alterutra per ordinē constituta in quibus lucernę imponuntur septē imitantes singulos planetarū: respiciuntq; ad orientē & meridiē candelabro obliquo posito. ¶ Inter qd candelabrum & mēsam interiorem sic dixi thuribulum erat & altare de ligno quidē vnde & priora sunt fabricata imputribili & forti: ex vno latere cubitum latitudinis habens altitudinem vero duplicem. ¶ Eratq; craticula aurea: in ea facta. habebatq; per angulos singulos coronas purissimas sex & annuli & vectes inerant quibus p iter a sacerdotibus portabatur. ¶ Erat autem & altare ante tabernaculum cōstitutum & ipsum quoq; de ligno mēsura vniuscuiusq; lateris quiq; cubitorum altitudine vero trium similiter exornatu: & ex laminis ęreis adopertum: cui suberat craticula i modum retiaculorum facta. Suscipiebat enim terra ignē qui de craticula ferebat: quia bases non erant ei subiectę. Diuerso autē ponebātur fuscinulę: & phialę forcipes & ciphi: & quecūq; alia vasa ad sacrificiū fuerāt facta: omnia erant ęnea. Et tabernaculum quidem erat huiusmodi necnon & eius vasa.

Thuribulum & altare ligneum interius.

Craticula aurea

Altare ligneum exterius

¶ Vestium sacerdotum principis ceterorum minorū descriptio Tabernaculi diuisio i tres ptes mystica illius significatio. Quidq; duodeci panes i mēsa ppositionis: quidq; cādelabrū & cortinę significāt

Vestium sacerdotum descriptio.

Cinctorium

lineę tunicę: & hyacinthinę superhumeralis rationalis zonę Gēmarū & pilei declaratio. Capitulum. vj

Ex.37

F.

Ex.2 &.39.

Zona.

Actę sunt etiam sacerdotibus vestes oibus alijs quos chaneos vocant pariter & principi sacerdotum quē arabarchim vocāt: quod significat principem sacerdotum. Quotiens autē sacrificia sacerdos adiret purificabat: lex enim purgationem fieri iussit. Et aliorum quidē sacerdotū erāt vestes huiusmodi. Primū quidē induebantur nanachasim quod cōstrictoriu; poterat dici Est autē cinctorium subtile circa femora ex bisso contorto cōtextum: ingredientibus per eum pedibus velut de vastrapis. Scinditur autē vltra medietatē deorsum & vsq; ad lumbos astringitur. Super hoc aūt lineo idumēto duplicis sidonis bissinę vestit. qđ chitomenę qdē vocat hebraica ligua: significat autem lineum. Nos eni linū chiton appellamus. Est autē hęc vestis tunica vsq; ad talos corpus oē complectēs: & manicis brachia cōstringens. Accinguntur & circa pectus modice super titulum: zonam circunducētes latā quasi digitis quattuor: ita varie cōtextam vt videatur pellis esse viperea i qua flores intexte sunt coccinei: purpurei cū hyacintho & bisso cōmixti. Stamaſalias Stamen aūt eius zonę est solū modo bissus. Et sumēs iitiū cincturę a pectore: & circūdare dicit iterū añ pectus & vsq; ad crura dimittit. donec sacerdos nihil operiat Pro decore namq; videntiū est ita cōpositā. Cum vero ad studia sacrificiorū & ministeriū prę paratur. ne impediatur opus: i leuum humerum eū portat. Quod moyses quidem Arabeneth appellauit: nos autē a Babyloniis discentes: Hemsaneam vocamus. sic enim hęc apud

A. eos tunica nuncupaſ. Sintum veronuſq; habet hęc veſtis. ſed larga ē ad collum eius aptura. & naſtali ex vtraq; parte oram eiuſdem veſtimenti a pte pectoris & ſcapularū aſtringunt. Hoc etiā Malapazū vocaſ. ¶ Sup caput autē geſtat pileū in modum puuli calamaci aut caſſidis quod extendiſ ſupra ſummitatē capitis. & modice verticis medietatē excedit vocaturq; manſuaemphtis & tale eſt vt videaſ ex lini textura confectum habens vittas quę inuolute ſepius contexunſ. ne facile dilabaſ. Deinde aliud velamen vnum deſup circundaſ deſcendens vſq; ad inferiora barbe. celās pillei illius ligaturas & totā capitis ſuperficiē aptaſq; pfecte ne laborante ſacerdote circa ſacrificia corruat. Quales autē ſint ceterorum ſacerdotum veſtes declarabimus. Priceps vero ſacerdotum ornaſ quidē ex iſtis nihil exprędictis veſtibus relinquens. ¶ Sup iuduiſ autem tunica de hyacintho facta quę & ipſa talaris eſt: vocaſq; Methir ſecūdū linguā noſtrā. Quę Zona conſtringiſ coloribus prędictis & floribus exornata auroq; contexto variata Ornatuſq; in fimbrijs eius ineſt velut malogranatorum & titinnabulorū aureorū multo decore factorū ita vt iter duo tintinabula malūgranatū habeaſ: iterū titinabulū iter duo malagranata. Eſt autē hęc tunica ex duabus iſciſionibus ſuta vt ſit ſup hūeros & p latera. ſed vno modo i lōgū vndiq; circūtexta: ad collū habēs trīmodo ſectionē nō ex latere ſed in lōgū. fiſſa; a pectore ad medias ſcapulas. vittus aūt ei cōſuta eſt ne poſſit eius aptio turpiter appere. Similiter & vnde manus egrediūtur aptū eſt. ¶ Ad hęc aūt tercio induiſ veſtimēto: quod dicit Ephot. Simile autē eſt ſuphumerali gręcorum. Fit enī hoc modo: vt ſit textus eius magnitudine cubiti de cūctis coloribus auroq; variatis: amplectens omnem pectoris locū. & ad manus eiciēdas aptū eſt. & oi ſchemate tunicę ſimile ē huic veſtimēto locus vacuus i medio pectore magnitudie palmi dimittiſ vbi inſeriſ Eſſyn qđ greca ligua logion. latina rationāle ſignifīcat. Et cōplet totū Ephot hoc eſt illū locū quē ꝓpterea reliquerat vacuū Vnifq; Ephot cū rōnali annulis aureis p āgulos ſingulos ſub eq̄litatę cōmiſſis p vittā hyacithinā quę imittiſ ꝓ ligaturis & cōſertionibus alterutri ānulorū. Ne autē vacua eſſet medietas ānulorū & rōnalis fili hyacinthini adiuētum eſt: vt ea loca cōſeruēt. Superhumerale vero duo ſardonici lapides infibulāt p ſingulos humeros auro clauſi

B. habētes p extremitatē circellos aureos in quibus excipiunt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomia filiorum iacob puicialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem: ſeniores autē in humero dextro. Inſerti ſunt autē in eſin. id eſt in rōnale duodecim lapides magnitudine & decore prępui hoc ornamentum proptet eminentiā eius honoris ab hoibus poſſideri nō poteſt Siquidem lapides p quatuor ordines. terni per ſingulos ordines cōſtituti ſūt habentes aureas p circuitum coronas quibus inclauſi conſertiq; ſunt. ne poſſint quocunq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidē ordine triū lapidū eſt ſardonix. Topazius. ſmaragdus. In ſcdo aūt carbūculum habet & iaſpidē & ſaphirum. In tercio ligurius ichoat deide ametiſtus: achates eſt tertius qui ē nonus poſt alias. In quarto ordie tenet criſolitus pricipatū. poſtquē onix deide. qui eſt vltimus omniū. ¶ Littere autē i oibus iſtis ſculpte ſunt noīa filiorū Iacob: quos prīcipes tribuum arbitramur ſingulis vtiq; lapidibus eorum noīa referentibus ſcdm ordinem nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus ānuli ſunt infirmi. nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere: alios duos maiores i extremitatē rōnalis quę recipit ad collū eminētis ipſam texturā faciunt qui ſuſcipiunt cathenas aureas opere plectili venientes p fiſtulas quaſdā ab extremitatibus humerorum quarū cathenarum ſummitas aſcēdēs p.ducit poſt tergū: & in circulo qui eſt ad dorſum: in

C. ſuphumerali cōſeriſ: et hoc eſt rōnalis munimē eximium ne poſſit aliqua pte dirumpi. ¶ Zona vero rationalis conſuiſ de coloribus prędictis auro conſerta. Quę ex vtroq; latere circunducta & iterum reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pēderedimittiſ. & habet quaſdā fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore cō poſitas i vtrāq; zonę ſumitatē pendētes. ¶ Pilleum autē prioribus alias priori ſimiliter operatum habet pōtifex ſicut reliqui ſacerdotes: & aliu cōſutum ex hyacintho variatum. Circundaſ autē ei & aurea cōrona tribus verſibus facta ſupra quā ſurgit i media fronte quaſi caliculus quidā aureus ſimilis herbę quę apud nos achoro nuncupaſ: quā greci hioſcoamos dicunt. ¶ Ne quis autē cū nō viderit hāc herbā per ignorātiam naturā eius ignoret: aut vocabulum ſciēs ipſam ignoret: ſignifico huiuſmodi hoibus eius modum. Hæc herba frequēter vltra tres palmos oboritur radicem vero rotundā habet & quaſi rape ſimilem: folia vero mentę ꝓpinqua de ramis vero eius oriuntur caliculi rotundi & in circuitu habet oculos vnde fructus egreditur. Caliculuz ergo quē diximus ſupra coronā aureā poſitum habet magnitudinē digiti minoris cuius cauatio rotunda eſt quaſi crateris: quē tamen latius condiſciplis explanabo. Eſt enī quaſi ſpera diuiſa & circa fundum habet aliā inſciſionem a radice rotundā. Deinde patulatim cauatura colligitur: & ad ſuperiora denuo decenter aperitur: & in labio ita colligitur: vt ꝓprie videaſ hemiſperium mira rotunditate ornatum. Super hanc iterum oriuntur inſciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſę & in acutiſſimum deficiētes cacumē. ſempq; ſeruat & fructum huius caliculi ſuppoſitio ſeminis de reditis vicinum. habet autē florē ſimilem plātagini: & per circuitum tota corona his floribus eſt celata ab occipiti vſq; ad vtrūq; tempus. ¶ Frontem vero hoc quē

Pilleus ſacerdotis.

Veſtis talaris.

Superhumerale quod Ephot dicitur.

Rationale

Ornatus rationalis.

Gemmæ rationalis.

Noīa filiorum Iacob ſculpta.

Deſcriptio prędictę herbę.

Lamina aurea in q̃ dei nomen inscriptum est.

¶ Laudat Josephus Iudeorum ritũ ex tabernaculi positiõe & sacerdotum vestis ac cetero rũ preciositate.

¶ Tabernaculi diuisio i tres ptes & mystica significatio.

Duodeci panes quid significãt.

Cãdelabrum qd significat

Cortinarum significatio.

Tunicę lineę significatio & hyacintine.

Super humeralis mystica declaratio.

Rationale quid designat

Zona quid significat.

Gemmarum declaratio.

Pillei significatio.

Deus pcipit sacerdotium dari Aaron propter virtutes suas.

Aaron a deo sacerdos eligitur.

Filij Aaron. iiij.

Siclus quid sit.

Offerẽtium numerus.

Purificatiõis tabernaculi & sacerdotũ modus

Opti opifices oim p̃dictorum.

Hęc prędicta facta fuerunt anno prio exitus de Egypto

dem nõ habet: sed lamina est aurea quę sacris litteris dei nomẽ habet iscriptũ: Hoc ẽ igit põtificis ornamẽtũ. Mirari siquidẽ quilibet poterit odiũ hominũ qđ circa nos habere nõ desinunt. Qui a nobis hoc modo diuinitatẽ coli derident quã ipsi colere nõ quiescunt. Si quis enim tabernaculi positionem consideret & sacerdotalẽ inspiciat vestem: & vasa quibus vtimur ad sacrificia celebranda: & legislatorẽ virũ sacrum agnoscet & frustra nos ab alijs blasphemari pcipiet. Nam singula queq; horum ad similitudinẽ & formam rerum facta repperiret: si absq; inuidia velit hęc sapienter considerare. ¶ Tabernaculũ nãq; triginta cubitorũ trine diuisum in quo duas partes sacerdotibus cunctis distribuit: quia prophanũ quẽdam cõmunẽq; locum terra & mare significat. Hæc vtiq; gressibilia cunctis sunt. Tertiam vero partem soli dicauit deo: eo q̃ celum ingressibile sit hoibus. ¶ Super mẽsam vero duodecim panes positi significant annũ ita mensiũ tanta quãtitate diuisum. ¶ Per candelabrum vero de partibus septuaginta cõpositum septẽ planetarũ decamonia tegit: & super illud septem lucernis ipsarũ planetarũ cursum ostẽdit. Tantę nãq; sunt numero. ¶ Cortinę ex quatuor tinctę coloribus elementorum designant naturã. Bissus enim terram declarat eo q̃ linum oriatur ab ea. Purpura vero mare eo q̃ piscium sanguine colo ratur. Aerem voluit significare per hyacinthũ. Coccum vero est ignis indiciũ. ¶ Significat autem & põtificis linea tunica totã terrã. Hyacinthina vero vestis polũ: qui per malogranata coruscationes. per tintinabulorũ sonitũ tonitru: alias tonitrua: indicare dinoscit. ¶ Suphumerale etiã ad similitudinẽ nature totius est qñ deo placuit vt quatuor coloribus fieret: auro cõtextis propter splendorẽ reor qui mũdo diffunditur. Rationale vero in medio superhumerali in modum terrę constituit. Hæc vndiq; medium tenet locum. ¶ Zonę circulus significat occeanum qui vtiq; cuncta suo limbo circũdat. ¶ Indicat autem solem & lunã vterq; sardonix: quos pontifex portat in hũmeris. ¶ Duodecim namq; lapides seu mẽses quis intelligere potest: seu numerum stellarum quẽ zodiacũ circulum greci vocant. ¶ Pilleum vero videtur mihi cœlũ imitari. cũ sit ex hyacintho. Non em̃ aliter poterat supponi ei nomẽ dei & i corona sc; designatum & in lamina aurea propter splendorem quo diuinitas pręcipue gaudet. Et hęc quidem tãmmodo declarata sufficiant cum sępius & in multis virtus legislatoris oportune possit exponi.

¶ Deus sacerdotium dari Aaron propter merita pręcepit cui quatuor erãt filij de modo quoq; quo sacerdotes & tabernaculũ (in quo sponte negligens accẽsus est) fuerunt purificati & tẽpore quo p̃dicta fuerunt facta: et quomodo Nadab & Abiud fratres alienum ignem offerẽtes concremati sunt. Cap. vij.

IGitur dũ prędictarũ rerũ terminus euenisset nodũ ministris sacris mũeribus dedicatus astitit deus moysi. & sacerdotiũ Aarõ fratri eius dari p̃cepit q̃ ppter virtutis opus oĩbus honore iustior haberet. Tũ ille colligẽs i ecclesiã multitudinẽ: virtutẽ eius & studiũ eius edicebat & ppter eos passurũ esse picula. Cũq; i oĩbus ei populus testaretur & eius studiũ valde laudaret: Moyses ait. Viri israhelite fabrica quidẽ iã perfecta est: sicut ipsi deo gratũ fuit: nobisq; possibile. Et quia oportet tabernaculũ iã dicari. decet primũ futurũ sacerdotẽ ministraturũq; sacrificijs. & facturũ p nobis orationes agnoscere. Ego quidẽ hac deliberatione mihi cõcessa meipsum dignũ hoc honore iudicabã eo q̃ natura omnes sui potius amatores existãt & maxime q̃ multum mihi sum cõscius pro vestra salute laborasse. Nũc autẽ ipse Aaron dignum hoc esse honore decreuit. & hunc sacerdotẽ nobis credidit iustiorẽ. sciens q̃ dignus indueret stola deo deuota & curã habebit altaris & ad hostias offerendas. & ad orationes faciẽdas p nobis libẽter audituru qui curãh; gñis nri. virũ quẽ ipse magis elegisse agnoscit. Hebręis itaq; placuere quę dicta sũt: & ordinationi dei p̃buere cõsensũ. Erat em̃ Aarõ ppter genus et pphetiã & virtutẽ frĩs honore hoc dignior vniuersis: habebatq; filios tpe q̃tuor Nadab. Abiud. Eleasar. Ythamar. Quecũq; vero ad fabricã tabernaculi p̃parata supauerãt: iussit hęc ad tegmẽ cortinę ipius tabernaculi & lucernę & turibuli aliorũq; vasorũ expẽdi: quatenus hæc pariter neq; pluuia neq; puluere vexarẽt. Et populũ denuo colligens: singulos ad oblationẽ iussit offerre dimidiũ sicli. Siclus aũt hebręorũ nũmisma: quatuor dragmas atticas habet. Illi vero libẽter iplebãt quę iusserat Moyses. Eratq; offerẽtiũ multitudo secẽtorũ quiq; miliũ & quigẽtorũ quadragita offerebãtq; argenti librã a viginti annorũ ętate vsq; ad quinquaginta cõstituti: oblatũq; circa tabernaculi opus expẽdebat. ¶ Purificauit autẽ & tabernaculũ & sacerdotes hoc modo. Mirre ęlecte siclos quingẽtos: & totidem cinnamomi & calami. hæc autem species suauis odoris: prioris mẽsurę medietatẽ: hæc iussit cõtusa misceri oleiq; aliuarum pondus: mensurę prouicię qđ dicit Hin duos cados atticos capiẽs. Quibus pmixtis & coctis facta est arte vnguẽtariorũ vnctio suauissima. Deinceps hoc sumẽs ipsos sacerdotes & oẽ tabernaculum vnguẽs purificauit: offerens hostias multas & varias i tabernaculo. Deide thuribulũ quod erat oneris & reliqua quorũ p̃tereo narrare naturã ne multiloquiũ legẽtibus fiat. Secundo autẽ in die. id est añ solis ortũ & occasum insensum fieri oportebat oinoq; oleũ purgãtes ad luminaria cõseruabãt. Quorũ tres quidem lucernę supra sacrum cãdelabrum lucebãt deo tota dia reliquę vero accendebant ad vesperã. Omnium vero quę facta sũt optimi opifices Beseleel &

D.

E.

Exo. 28. 29 & 30.

F.

A Elyab fuerũt. Nã & prioribus artificibus ipſi prepoſiti ad meliorẽ operationẽ erãt iugiter exercendam: & intelligẽtiã rerũ quarũ inſtructionẽ primitus ignorabãt. horũ itaq; Beſeleel meliorẽ contigit iudicari. Igitur oẽ tẽpus ad opus faciendũ tranſijt in menſem ſeptimũ. & poſt hæc ex quo egyptũ reliquerant: primus eis annus impletus eſt. ¶ Inchoante vero ſecundo mẽſe Xandico ſcdm macedones/niſan vero ſecundũ hebreos: in nouo menſe tabernaculum conſecrarat & oia vaſa eius quę iã declarata ſunt. Oſtẽdit autem ſe deus gauiſum i operibus hebreorũ & nõ fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius edificij ſed acceſſit & habitauit in eo tẽplo. ¶ Preſentiã nãq; ſuã hoc modo fecit. Cœluz ſi quidẽ mũdũ erat: ſup tabernaculum vero ſolũmodo caligo facta eſt. non alta nube ſatis aut dẽſa circundãs illud vt putare tur eſſe tẽpeſtas. neq; rurſus ita ſubtilis fuit vt valeret p eã aſpectus aliqd cõtueri: gratuſq; ros exide de-
Exo.c 6.&. .c 8 fluebat: pãdebatq; dei preſentiã his qui & volebãt: hoc pariter & credebãt. ¶ Moyſes aũt cũ artifices qui talia fuerãt opati dignis muneribus honoraſſent ſacrificauit i tabernaculi veſtibulo ſcdm mãdatum dei taurũ & arietẽ & hędũ pro peccatis. Dicturus eni de his quę ad ſacrificia pertinẽt: etiã de his quę circa ſacrificia celebrantur indicaturus ſum: ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri: & quæ comedenda tãq; cibũ laxauit. Mactatis igit aãlibus quæ predixi/ex eorũ ſanguine veſtẽ Aaron ipſumq; cũ filijs aſpergebat: purgãs eos fontiũ aquis. & vnguẽto: vt dei fierent ſacerdotes. Septẽ itaq; diebus hoc modo ipſos & eorũ veſtes curabat. tabernaculũ ſimul & eius vaſa: & oleo prælibato ſicut iam dixi & ſanguine hyrcorũ & taurorũ imolatorum per ſingulos dies: id eſt vnoquoq; ſcdm genus. Octaũa vero feſtiuitatẽ denunciauit populo: & quẽq; ſcdm virtutem immolare præcepit. Illi vero alterutros emulati. & ſupera-
Le.c.8 re ſacrificijs ſemetipſos ſinguli feſtinãtes dictis obediebant impoſitis aũt hoſtijs ſup altare repente ex
Le.c.x B eis ſpõtaneus ignis accenſus eſt & ſimilis flãma fulguri choruſcationis emicuit: & oia quæ erant ſuper altare cõſumpſit. ¶ Cõtigit autẽ poſt hæc & Aaron calamitas quædã: vt tanq; homo ſimul & pater de ea cogitaret quã tñ fortiter tolerauit qñ & circa caſus aio fortis erat: & hoc voluntate dei proueniſſe iudicabat. Ex quattuor nãq; eius filijs quos iã dixi duo ſeniores Nadab & Abiud portantes ſuper arã hoſtias nõ quas predixerat Moyſes ſed quibus primitus vtebant. ſubito cõcremati ſunt igne ſup eos magno impetu veniente & pecora facieſq; eorũ inflãmante ita vt nullus eũ valuiſſet extinguere. & illi quidẽ ita defuncti ſunt/Moyſes aũt iuſſit patrẽ eorum & fratres portare corpora extra caſtra & deducẽtes honore cõgruo ſepelire. Luxitq; eos plebs nimis amare propter mortem quæ ſic eis inopinabiliter accidiſſet. ſolos autẽ fratres eorũ & patrẽ nõ cogitare ex hac tribulatiõe Moyſes exorauit cũ deberẽt prę ponere dei honorem ſuę triſticię. Iã eñ Aaron & ſtola ſacerdotij videbatur idutus. ¶ Itaq; Moyſes omnem honorẽ reſpuens quẽ ſibi omnẽ multitudinem videbat offerre: ſolũ deo miniſterium celebrabat. Et aliqñ quidem ad montem Syna ibat: aliqñ vero in tabernaculum ingrediens reſponſa poſcebat. de quibus ſeorſum rogabat deũ. vt ſtola priuatus & alijs ſe cũctis publicum demonſtrabat in nullo ab alijs differre ſtudebat niſi tñ vt eorũ curã prouidere videret. Inſuper & cõuerſationẽ eorũ ſcribebat in leges ſecũdum quas deo grati viuerent & i nullo alterutros accuſarẽt: quas tamẽ dei pręcepto conſtituit

¶ Virtus gemmarum ſacerdotalis veſtis a deo in ſacrificijs aſſiſtente: & fulgor gemmarum rationalis victoriam diuinam pugnaturis promittens quę longo tempore ante Ioſephum ceſſauerunt. Modus quo vehebatur tabernaculum.

Capitulum octauum.

C. QVnc igitur de conuerſatione & legibus eorum exponã. Quod autem de veſte pontificis prętermiſi: volo proferre. Nullo modo enim malignitatibus prophanorũ reliqui occaſionem. Si qui tñ tales ſunt vt dignitatem dei tentent cognoſcere: omnipotentem deum legentibus ſcire dereliquit ſiue ad ſacra veniat: ſiue adeſſe nolit. Et hoc non ſolum hebręis voluit eſſe manifeſtuz: ſed etiam peregrinis iſta legentibus. ¶ Lapides autem quos ferre ſuper humerũ prædixi põtificem: erant oẽs ſardonices: eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiã veniẽtiũ effulgere. Dum ergo ſacrificijs deus adeſſet: alter qui i dextro humero portabat micabat. & ex eo ita ſplẽdor exiliebat vt etiã procul appareret cũ prius hoc lapidi nõ ineſſet. Et hoc itaq; mirabile eſt. His tamẽ qui ſapientiã non abiectionem diuinorũ operũ nãciſcũtur. ¶ Quodvero mirabilius eſt dicã. Per duodecim enim lapides quos ſupra pectus pontifex ſutos in Eſſyn. ideſt rationale portat/victoriã pugnaturis deus prenũciabat. Tantus eni ſplendor fulgebat in eis: cũ nondum exercitus moueretur. vt omni fieret multitudini manifeſtũ eorũ auxilijs adeſſe deum. Vnde græci qui noſtras ſolẽnitates honorant: eo q; nihil in his cõtradicere valeãt: Eſſyn rationale vocãt. ¶ Ceſſauit itaq; & Eſſyn & ſardonix ſplendeſcere annis ducẽtis anteq; hæc ego cõſcriberẽ: cũ deus moleſte ferret trãſgreſſiones legum. de quibus ſub opportunitate
Nu.c. 7. dicemus. Nunc aũt ad conſequentia verba conuertar. ¶ Tabernaculo ſcz iam dicato & exornatis ſacerdotum rebus: populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit & ad ſacrificia ſimul ad requiẽ eſt conuerſus quaſi omnẽ iam moleſtiã reſpuiſſet: & de futuris meliora deſiderãtes: munera deo alia quidem communiter alia vero ſeorſum ſe ſingulis tribubus offerebant. principes eni tribuum bini conueniẽtes:

Hęc predicta facta fuerunt anno prio exitus de Egypto.

Preſentiã deus in tabernaculo manifeſtauit.

Sacrificiũ moyſi pfecto tabernaculo.

Feſtiuitas tabernaculi.

Spontaneus ignis i tabernaculo accenſus eſt.

¶ Nadab & Abiud qui i biblia dicitur Abius. Ioſephus nõ ſequit diuiſiones biblię quę quinq; libros Moyſi ordinauit diſtinctos qñ ipe pmixtas pentatheuci tradit hiſtorias. Neq; ẽt Moyſes qui pẽtatheucũ cõpoſuit p libros diſtinxit imo totũ opus q̃ſi in vnũ volumen/ vt dicit magiſter hiſtoriarũ redegit Eſdras vero qui totã bibliã a babylõijs cõbuſtã reparauit hoc opus i quiq; patitiões ſiue i quinq; libros diuiſit

Fulgor gemmarũ rationalis victoriã adeo pugnaturis nũciabat.

Modus quo vehebatur tabernaculum.

vehiculum & duos boues offerebant. Erantq; vehicula sex: & ita tabernaculum in itineribus deuehebant. ¶ Ad hæc autem vnusquisq; eorum phialam turibulumq; portabat & capsam capiētem daricos decem plenam thymiamatibus: turibula vero & phiala argentea erant vtraq; siclos ducentos habētia. D.

Vasa ad tabernaculi decorē portata daricos

In phiala tamen septuaginta solummodo sunt expensi. Hęc erat plena farina oleo conspersa qbus vtūtur ad sacrificia. Super illas autem oblationes vitulum & arietem cum agno anniculo ad holocaustum id est totum incēdendum. Et cum his hyrcum pro oblatione peccatorum offerebant singuli principiū Sed & alia sacrificia quę salutares appellantur: per singulos dies boues duos: & arietes quinq; cū agnis anniculis & hędis. Isti enim sacrificabant per duodecim dies. vnus i toto die. ¶ Moyses autem nequaq; ascendebat in montem Syna: sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione. quas humana sapiētia precellentes oporteret firmissime omni tempore custodire. Et domū alias donum dei esse cunctis ostendit talesq; fore leges vt eas hebręi nec in pace per ępulas nec in belli ca necessitate transcenderent. Sed de his quidem legibus dicere suppono: aliā conscriptionē facturus.

Moyses deū in tabernaculo cōsulebat.

¶ HISTORIA LIBRI LEVITICI INCIPIT.

¶ De legibus sacrificiorum & purgationum deq; modo holocaustum immolandi de hostijs pro gratiarū actione pro peccatis/de sacrificijs pro pauperibus/de sacrificio per ignorantiam peccantis/& scienter secrete tamen/de sacrificio principum/& modo immiscendę farinę sacrificijs. ¶ Capitulum nonum.

De legibus sacrificiorum & purgationis. Duo sacrificiorum genera

Vnc tamen quarundam memorabo paucarū de purgatione & sacrificijs positarum. ¶ Etenim sermo mihi de sacrificijs faciēdus est. Duo sunt enim sacrificia quorum aliud quidem ab vnoquoq; proprie. Aliud vero celebratur a plebe. Et hęc quidem duobus modis efficiuntur. Aliud quidem quando tantum quod immolatur incenditur. & propterea nomen holocaustomatis habet: id est totum incensum: aliud vero quod pro gratiarum actione persoluitur. & ad epulas immolationum exhibetur. ¶ De priori nāq; narrabo. Vir priuatus holocaustum faciens immolabat quidem bouem & agnum & hędum: hæc quidem annicula. Boues autem permittūtur immolare: etiam iam maiores. Sed hæc omnia masculini generis holocausta sunt. His autem cęsis limbum altaris sanguine perfundūt sacerdotes deinde purgantes ea membratim incidunt. et omnia super altare imponunt lignis instructum & subiecto igne flammatum. Pedes autem cum iecore purgantes & inter pinguedinem vna cum alijs offerunt. Pelles autem sacerdotes accipiunt. Et holocaustomatis quidem iste modus est. ¶ Pro gratiarū vero actione hostias celebrantes: hæc animalia sacrificant. Matura quidem & anniculis grādiora mas culina tantū fœminis combinata. Immolāteq; hæc: fundunt quidem sanguinem super aram: renes autem & adipem & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum: & cum his caudas agni superponunt arę. Pectora autem & crura dextra sacerdotibus prębent & duobus diebus de reliquis carnibus ępulantur. Quæcunq; vero remanserint concremātur. ¶ Similiter autem prędicto modo sacrificij: etiā pro peccatis hostię cœlebrantur. Qui vero maiora sacrificia non habent offerūt colūbas aut turtures duas quarum alia quidem sit in holocaustum deo: alia sacerdotibus datur ad cibum. ¶ Tertius autem de sacrificijs horum animalium in sacrificiorum sermone dicemus. ¶ Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit agnam & hędum fœminam eorumdem annorum offert Et sanguinem quidem fundit sacerdos super aram non sicut prius: sed angulorum tāgit extremitates: & renes aliamq; adipem cum reticulo iecoris super altare imponit. Sacerdotes autē tollunt pelles & carnes ea die consumendas in templo. Lex enim in cras relinqui non sinit. ¶ Qui vero peccat sibiq; conscius est & nullum habet qui eum possit arguere arietem immolat lege pręcipiente cuius carnes in templo similiter sacerdotes comedent ea die. ¶ Principes autem in quibus peccant: sacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placant autem deum offerendo ad sacrificia thaurum & hędum masculum alias masculos. ¶ Lex autem præcipit in priuatis publicisq; sacrificijs etiam farinam mundissimam adijci. In agno quidem assarij mensuram in ariete veroduorum: in thauro trium: & hoc sanctificant super altare oleo mixtum. Nam & oleum offertur ab immolantibus. In boue quidem hyn medietatem. In ariete autē huius mensurę tertiā ptem: & quartam in agno. ¶ Hyn aūt mensura hebręorum antiqua fert cados atticos duos secundum quā mēsurā oleum offerebāt. ¶ Si quis aūt sacrificium non celebrans pro voto similę primitias offerat vnam dragmā super arā mittit relinquam vero ad vescendū sacerdotes accipiūt aut ad coquēdū. Nā & oleo fermētat aut certe ad faciendos panes sacerdote tollente quodcūq; ex ea ad holocaustū necessariū est

Le.c. 2.3.4 E

Le.c. 3.& 7

Le.c. 6.

Le.c. F.

Hostię ꝓ pctis. Sacrificia, pro pauperibus

Sacrificiū ꝓ ignorātiā peccātis

Sacrificiū scienter peccantis secrete tamen Sacrificium principum.

Modus immiscendę farinę sacrificijs.

Hyn mensura.

¶ Prohibitio de non imolando fœtum cum matre neq; ante octauum diem: de sacrificijs publicis & quotidianis sabbato duplicandis: de sacrificijs septimi mensis: & primis de festis eorum Sanctificata tribu Leui alia in hebręorum cibum determinat. Expellitq; a ciuitate leprosos. Capitulū decimum.

A Rohibet autē lex immolari die natū vna cū genitrice sed nec aliter imolari pmittit nisi cū octaua dies nati trāsierit. ¶ Fiūt aūt & alia sacrificia ꝓ lāguoribus euitādis aut ꝓ aliis causis & equalia libamina cū hostijs expendūt quorū in crastinū aliquid remanere lex ꝓhibet. sacerdotibus scilicet propriam sumentibus partē. ¶ Ex publico sumpto autem lex est agnum anniculum singulis diebus occidi. inchoāte die & terminātē. Septima vero die quæ sabbatū nuncupaī duas occidūt: eodem sacrificātes modo. ¶ In initio aūt mēsis: & quotidiana sacrificia & duos boues cū agnabus anniculis septē & ariete mactāt. hedum vero pro declinatiōe peccatorū: si forte ꝓ casum oblitionis eueniat ¶ Septimo vero mensis quē nec dones ypeuerectheum vocāt adisciētes his quæ prędicta sūt thaurū & arietem & septē agnas imolabāt & hedum pro peccatis: offerunt autē super hæc duos hedos quorū alter quidē vnus vltra terminos deserti dimittit futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterū vero in suburbanis in locū purissimū deducentes cū ipsa pelle totū incēdunt nihil oīno pur-
Le. c. gātes. cōcremaī aūt simul thaurus nō oblatus a populo sed ex ꝓprio sumptu pōtificis prępatus. Quo
3. interfecto & alloto in tēplum sanguinē eius simul & hyrci aspergit digito cōtra mēsam species. Eodem aūt numero & paumētū totiensq; tēplum & aureā aram: & quod reliquū est circa maius vestibulū portās super hæc extremitates & renes & adipem cū reticulo iecoris superiponūt altare. Prębet aūt & arietem deo pontifex ad holocaustū. ¶ Quinta vero eiusdē mensis & decima tempore ad hyemē iam vergente tabernacula frigere iussit singulos per familias: metuētes frigus ꝓ anni custodie. Dūq; ꝓfiam peruenirent in illa ciuitate quā propter templum metropolim haberēt festiuitatē eos octo diebus agere: & holocausta facere & sacrificia deo: & pacificas offerre hostias pcepit: vtq; in manibus portārēt ramos nyrte & salicis. summitatesq; palmarū & virgulā mali pfici ¶ Prima itaq; dierum holocaustū sit hostiarum ex tribus & decē bobus & agno vno aut pluribus & arietibus duobus adiecto hyrco ꝓ declinatiōe
B peccatorū. Sex autem diebus ipse quidē numerus agnorum & arietum cū hyrco sacrificaī. Subtrahitur autē singulis diebus vnus bos donec ad septimū veniaī. & ab oī opere die octauo quiescunt. Et deo sicut prediximus vitulū immolant & arietem. & agnos septē & hyrcū ꝓ declinatiōe peccatorū. hęc qdē hebręis tabernacula figentibus celebrare patrij moris est. ¶ Mēse vero nouorū xādico qui apd nos nisan appellaī. id est anni pricipiū quarta decima luna sole appositō in ariete: quo mēse liberati a seruitute sumus egyptiorū. sacrificiū quod tunc egrediētes ex egypto fecerūt imolare nō annis singulis quod
Le. c. pascha dicit celebrare sanciuit. Et vtiq; celebramus illud ꝓ tribus nostras nihil immolatorū in crastinuz
23. reseruantes. ¶ Quintadecima autē succesit festiuitas Azimorū quę septē diebus celebraī. i qua Azimis vescūt & singulis diebus tauri occidūt duo: & aries vnus: agne vero septē: & hęc holocausta fiūt. et hyrcus quoq; ꝓ peccato adiici ꝓ singulos dies: ad ępulū sacerdotū. ¶ Secundo vero Azimorū die quę est sexta & decima: frugū primitias quas metūt anteq̄ ex eis vescātur deū iudicantes iustum esse primitus honorari: quo sint hac vbertate cōpleti. offerunt hoc modo. Sicantes spicarū manipulum & confundētes: & munda ad coquēdum ordea faciētes: are dei assarium offerunt & vnā dragmā ex eo mittētes: reliquū sacerdotū vsui derelinquunt: & tūc iā licebit oībus pro sua metere voluntate. Immolāt autē in primitijs frugū agnum ad holocaustum deo. ¶ Septima vero septimana trāsacta post hoc sacrificiū. quarum septem ebdomadarū dies sunt quadragīta & nouem. pēthecostes cœlebraī quam hebręi. Asartha
Le. c. vocāt: quod significat penthecosten: id est quinquagesimā. In qua offerunt deo panes de Aphrica sic-
32. cata factos. cū fermento assariorum duorum: & ad mactādum agnas duas. hæc equidem deo solūmodo offeruntur. Nā cænā sacerdotibus præparāt: nihilq; ex his in crastinum relinqui pmittunt. Immolāt aūt ad holocaustū vitulos tres & arietes duos & agnas quattuordecī: duosq; pro peccato hyrcos. Nulla vero festiuitas est in qua holocaustū nō faciunt aut in qua ex operibus laborū requiē nō habebūt: sed in oībus & legitime imolationis speciem: & vocationis certus est modus & eorū quæ ad epulādum immolanī: & cōmuni tamen similia cocta fermento carens datur assariorū viginti & quattuor. & ad panes faciendos expēdunī. Coquūtur eīn duo dituisi ante sabbatū: & sabbato mane oblati supra sacrā mēsaz
le. c. 11 ponunt. leni ad alterutros cōuersi duabus patenis aureis suppositis thure plenis. Qui pmanēt vsq; ad aliud sabbatum: & tunc pro illis alia deportaī. Illi vero sacerdotibus exhibētur & thure incenso in igne sacro in quo oia holocausta fiunt: aliud thus sup alios panes adijcitur. Immolat aūt sacerdos de ꝓpriis expensis scdo per diem farinā oleo mixtā & modica coctione duratam: quod sit mensura vnius assarij [illegible] medietatem quidem mane. aliā vero medietatē meridie igni solent offerre. De his itaq; integrio[illegible] denuo declarabo sermonem. Sufficienter autē mihi etiā nunc de his videor enatrasse. ¶ Moyses [illegible]bū leui a cōmunione populi segregās sacramenta vtiq; futurā sanctificauit: fontium aquis val[illegible]dissimis: & sacrificia ꝓ talibus legitima prębēs, deo tabernaculū eis sacrataq; vasa: & reliqua quæ [illegible] regimen tabernaculi videbaī fecisse contradidit quatenus præsidentibus & dicatis iā deo sacerdotibus ministrarent. ¶ Et de aialibus discreuit singula quæ comedereīt & a quibus se penitus ab

Prohibitio de nō imolādo fetu cū mre: & ante diem octauū. Sacrificium publicū quotidianū sabbato duplicatur. In initio mēsis. In septimo mēse qui apd nos dicit̄ septēber.

Quinta & decima septimi mēsis tabernacula fingebantur.

Modus sacrificandi per octauam festi.

Sacrificium in ꝓprio mense qui apud nos. Martius appellatur pascha celebratur.

Festum azimorum septem diebus vescuntur. Sacrificiū scda die azimorum. Primitię frugum offerebanī scda die azimorum. Festum penthecostes.

Sanctificata tribus Leui ab aliis segregaī cui tabernaculuz & sacrata vasa tradita sunt.

Leprosi a ciuitate expulsi & semine defluētes & alij vt mulier menstruose. Sacrificium immundorum Sacrificiū leprosorū sanatorum & huiusmodi. Contra Iustinū historiographū falso dicētē lib. xxxvi. epithomatum trogi. Moysem fuisse lęprosū & ideo ab ęgyptijs proiectum fuisse cū alijs lęprosis & eorum factum ducem. De immūdicia mulieris puerperę & mundatione eius. Probatio si vxor a viro adulterasu spicetur Adulteriū omnino ꝓhibitum Qui coit cū muliere menstruata mortu subditus est. Duplex sacerdotu3 purgatio quibus meretricem aut concubinā/ captiua3/ viduam ducere prohibitum est Sūmus pōtifex sola3 virginē & vnica3 poterat ducere neq; ad mortuum licebat ire.

stinerent de quibus dū nobis occasio huius scripture prouenerit dicemus: adijciētes & causas ꝓ qbus motus alia quidē nobis ad cibū esse prꝫcepit: abstinere autē ab alijs imperauit. Sanguinis autē totus vsum ad vescendū modis oībus interdixit: animā illū & spiritum putans. Sed & carnes sponte mortui animalis esum oino ꝓhibuit: & ab adipe & reticulo caprino & cuino & bubasino abstinēdum esse prædixit. ¶ Expulit aūt a ciuitate etiā leproso corpore maculatos/ & semie defluētes. Sed & mulieres qbus fit purgatio naturalis: remouere iussit vsq; ad septimā diē. Postquā diem quasi purgatas remeare permisit. Similiter aūt & mortuo faciētes exequias: post totidē dies legitimum ē redire. ¶ Eos aūt qui super numerum horū dierum in pollutione consistunt: sacrificare legitimum ē duas agnas quarum alteram quidem sanctificare cōuenit alteram vero sacerdotes accipiūt. Similiter autē immolant & ꝓ eo cuius defluit semen quotiēs per somnium hoc patit/ descendente eo prius in aquam frigidam idem facit/ & qui cum legitima vxore concubit. ¶ Leprosos autem omnimodis expulit a ciuitate: cū nullo penitus conuiuētes. & nihil a mortuis differētes. Si vero quilibet supplicando deo hac ægritudine liberet: sanumq; colorē aliqn recipiat diuersia deo sacrificia cōpensabit. De quibus post hæc dicemus. ¶ Vnde etiā irridebit quilibet eos qui dicūt Moysen lepra fatigatū & ꝓpter hanc causam similiū proiectorū ducē factū in chananeā venisse cū eis. Si enī hoc fuisset verū nequaq̄ hoc Moyses iniuria sua sanxisset: cū magis rationabiliter etiā hoc alijs introducētibus cōtradicere prꝫualeret/ qn & apd gētes multas leprosi sint: & fruantur honore prꝫcipuo: & non solum iniuria & expulsione priuentur: sed etiam militias merebitur insignes & ciuilia eis cingula committantur: & in sacris & in templis ingrediendi habeant potestatem. Quapropter in nullo prohibebatur moyses si aliqua huiusmodi passione circa colorem ipse aut multitudo'quę cum eo erat vexaretur de istis meliora sancire: nullūq; detrimentum huiusmodi possionibus cogebatur inferre. Sed palam est quoniam hoc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyses autem ab his mundus existens. etiam mundis contribulibus constitutis de languentibus hoc modo sanciunt & pro dei hoc honore decreuit. Sed de his equidem vnusquisq; cogitet vt voluerit.

¶ De imununditia mulieris puerperę & mundatione: de probatione vxoris viro de adulterio suspecte de prohibitis coitibus: de sacerdotibus et mulieribus quas ducere ipsis prohibetur. de mubileo anno & debito remittēdo.

Capitulum vndecimum.

Vlieres aūt qn pariūt intrare i tēplū ꝓhibuit sacrificiaq; cōtingere nō ꝑmisit vsq; ad quadragesimū diē si masculus sit q pariat: duplicibusq; diebus si fœminā gnare cōtigerit. Ingrediētes aūt post prędictę dilationis tps. sacrificia celebrabunt quę sacerdotes soleniter deo distribuūt. ¶ Si qs autē adulteratā suā suspicet vxorē offert farinę ordeaceę assariū & pugillū ex ea mittēs i altare reliquū dat sacerdotibus ad edendū mulierē vero cōstituat aliqs sacerdotū ad ianuas quę sūt cōuersę ad tēplū & velamē capitis eius detrahēs sup scribit quidē i mēbrana dei vocabulū iubetq; iurare nihil eā viro nocuisse suo: nec pudiciciæ viculū dirupisse. Q d si cōmisit vt femore dextro disiūcto putrefacto moriat. Si vero amore nimio & huius rei zelo petulāter maritus hac suspitione moueret vt mēse decimo ei puer masculus gnet. Perfectoq; iureiurādo dei nomē diluēs e mēbrana i phiala exprimat. sumēsq; terrā de tēplo circa parietes iacentē. & sup aspergēs mulieri dat bibendū. Illa vero siquidē iniustę accusata est cōcipit: & partus eius nutritur in vtero. Si autē de thoro maritali mētitur & deo etiā cū cōfusione vitā reliquā sustinebit. Nā & femur eius putrescit: & vterus vertitur ad hydropem. ¶ Et de sacrificijs quidē & purgationibus eoꝝ moyses cōtribulibus suis ita prospexit: leges autē tales exposuit. ¶ Adulteriū quidem oino prohibuit fœlicissimū esse credēs viros circa thorū esse securos. & ciuitatibus simul & domibus expedire filios esse veraces. S3 matribus misceri: tanquā malum maximū lex negauit. Similiter vxori paternę & nutricibus & sororibus: & fructū vxoribus coire quēq̄ filiorū. tanquā prauū in iustiqā nimis odiunt. Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutę misceri et iumentis & masculis eo ꝙ hęc libido nequissima videat. & aduersus eos qui hęc prꝫsumūt mortis suppliciū prouenire decreuit. ¶ Sacerdotum vero duplicē fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit. Et super hęc neq; meretrices neq; cōcubinas eos habere permisit neq; ancillā neq; captiuā eis nubere voluerit. sed & eas quę de cauponibus & pandocibus vitā agūt: & quę prius maritos hn̄tes pro causis quibuscunq; dimisse sunt: ab eorū coniunctione prohibuit. ¶ Summum vero pontificem neq; mortui viri habere permisit vxorem. licet hoc alijs cōcessisset. huic soli dedit nubere virginem eāq; seruare. vnde neq; ad mortuum sacerdos summus accedit. cū reliqui non prohibeātur solēnia fratribus & parētibus & omnibus suis mortuis exhibere: quos esse oportet simplices oi simplicitate vera. Q ui iter sacerdotes integer non est pasci quidē de oblationibus sacerdotis concessit: ascendere autem ad altare: in templū introire prohibuit. Hos itaq; non solū circa sacrificia mundos. Sed etiam circa cōuiuia & cultum suum studiosos & inculpabiles esse prꝫcꝫpit. Ob quā causam stola sacerdotali vestiti et imaculati & circa oia

A. mundi sunt & sapientes existunt. Bibere vinū donec stola vestiti sūt, phibentur. Insup & oues īmolant
Leui integras: & in nullo pollutas. ¶ Hęc igit ēt in tpe vite sue gesta tradidit Moyses: quoꝝ quedā & in de-
c xxv serto degēs adinuenit quatenus dū chananeā perciperēt hęc seruarent id est vt āno septimo requiē ter-
re p̄beāt ab aratro & plātationibus sicut & ipsos septima die ab opibus cessare sāciuit & vt que spōte ori-
untur de terra essēt volētibus in vsū cōmunia & cōtribulib⁹ & extraneis: nichilq; ex eis seruarēt. ¶ Hoc
autē fieri post septimā annoꝝ septimanā iussit: qui sunt anni quidē quinquaginta. Vocaturq; ab hebre-
is ānus ꝙnquagesimus iubileus in quo debitores a creditore laxant & serui liberi dimittunt. Quod cū
essent cōtribules p quadā trāsgressione legū eos seruitij schemate castigauit: mortēq; sustinere, phibuit
¶ Instante siquidē iubileo qd nomen significat libertatē: restituunt etiam agros antiquis dominis isto
modo. Conueniunt venditor agri simul & ēptor & reputantes fructus & expensas in agro factas: fructi-
bus exuberasse cōpertis: vēditor recipit agrū: cū vero expēse trāscendunt: hoc qd deest recipiēs ēptor
a possessione discedit. Cōnumeratis sc3 ex equo fructibus & expēsis: prioribus possessoribus reddit a-
grum. Eandē legem voluit etiam in domibus obtinere quę per vicos quosq; vēdunt. ¶ Nā de his quę
in ciuitate venduntur aliter definiuit. Si quidē anteq; impleatur annus recipiat: pecunias: reddere do-
mum cogitur emptor. Si vero completus annus fuerit possessionem confirmat emptori. Hanc igitur
Moyses constitutionem legum dum sub monte syna moratetur exercitus a deo cognouit alias agno-
uit & hebręis scriptam ipse contradidit.

Spōte nascētia de ꝛra sint cōia volētibus invsū
Septē septima-ne ānorū quin-quaginta faciūt
Debitū ānoqn quagesimo re-mittebatur.

De domibus in ciuitatibus ven ditis lex.

¶ HISTORIA LIARI NVMERORVM INCIPIT.

¶ Leges de modo bella exercēdi & numerus hebręorum a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū ad
pugna āptoꝝ deptis leuitis qui seorsum numerantur. Tube due argentee a Moyse instituuntur ad cō-
uocandū populū & mouendū tabernaculū. Pascha primo in deserto celebrato veniunt ad locū qui di-
citur Eseroth vbi seditione cōtra Moysen facta conturnicum multitudo super ipsorum exercitum de-
scendit quorum maxima pars pro murmure diuinitus punita interijt.

Leges de mō bella exercēdi.
Numerus oim filioꝝ israel a-ptoꝝ ad pugnā a vicesimo āno vsq; ad quiqua gesimū sexcēta tria milia sexcē ti quinquagita sine leuitis In bi blia ponit quin genti quinqua-ginta.

¶ Capitulum.xij.

B. ¶ Vm vero circa legislationē iā putaret ista sufficere: ad exercitij militaris iura conuersus ē ha-
bens in animo bellicas causas attingere. Precipitq; principibus tribuū preter tribum leui: vt
Nūe. numerū pugnare valentium p̄fecte cognoscerent. Leuite enim sacrati erant & in ministerio
c.i. alio fungi nō poterāt. Examinatione itaq; facta: inuenta sunt milia sexcenta & tria: & sexcē-
ti quinquaginta q potuissent arma pducere. a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū. ¶ Pro leui tñ elo-
git inter principes tribū manasse filij ioseph. Hęc autē fuit supplicatio iacob ad ioseph dum fecisset fi-
lios eius sibi p̄beri sicut p̄dixi. ¶ Erigētes alias figētes aūt castra tabernaculū i medio statuebāt: & ter-
Nūe. ne tribus p latera singula tabernaculi cōmanebāt & plateas per mediū habebāt. Fratq; ornatus quasi
c.2. fori rerūq; venialiū singulis i ordine cōstitutis & opifices artiū singularū in stationibus erāt. Nulliq; a-
lio loco quā ciuitati cōpetēter edificate & collocate similis erat. Ea siquidē que circa tabernaculū erāt
sacerdotes tenebāt: deinde cuncti leuite. Exquisiti enim sunt etiam leuite masculi q vltra viginti anno-
Nūe. rum essent: numētiq; sunt viginti duo milia octingenti octoginta. ¶ Quotiēs vero sup tabernaculū sta-
c.3. re ne bulla cōtingebat: tanq ibidem deo cōmorante quiescebant. Cum vero conuerteretur procedebāt
¶ Adinuenit aūt & modū tube ex argento facte quę est hmōi: longitudinem quidem habēs pene cu-
bitum. Est autem angusta fistula cantatorio calamo capatior: p̄bens latitudinē quę cōueniat ori ad su-
Nūe. sceptionē spiritus & classico sono vicina quę hebraica lingua vocat asofra. Facte sunt tales due. Et vna
ca.x. quidē vtebantur ad iussionē & collectionē populi in ecclesijs celebrandam: altera vero cum oporteret
ad cogitādū de rebus necessarijs principes conuenire ambabus autē multitudo colligebatur. Cumq;
tabernaculū moueretur hęc fiebāt. Insonante priore qui habitabant ad orientalem tabernaculi partē
surgebāt. Cū vero secunda sonuisset qui ad austrum residebant apparabantur. Et ita in techam inuo-
luta tabernaculi medietas: p̄cedentibus sex tribubus portabatur: & alia media sequentibus sex. Leuite
vero omnes circa tabernaculū erāt. Tertio vero sonante pars quę cōuersa erat ad occidentē ferebatur
& quarto quę circa septentrionē. ¶ Vtebantur autem his tubis etiam in sacrificijs hostias offerentes: &
sabbatis & ceteris quoq; diebus. ¶ Sacrificauit autē tunc prius post discessum ex egypto quod pasca
dicit in deserto. Et post paulum p̄cedens a mōte syna & loca quedam cōmutans de quibus dicemus
Nūe. ad locum q dicit eseroth vbi multitudo rursus seditionem fecit accusando Moysen & necessitatem p̄-
xi. fectus sui dicēdo & qd de terra bona suasisset eis exire. Et cū illam perdiderint pro felicitate quam se
putarat p̄bituꝝ diuersis miserijs tenerent astricti & aqua priuati. Et si contingeret vt etiā manna de-
C. ficeret essent sine cōsolatione perituri. Cumq; multa seuiora in illum edicerent: vnus quidem mone-
bat eos vt neq; Moyseos laborumq; eius exhibitorum pro salute cunctorum īmemores esse deberent:
neq; de dei adiutorio desperarēt. Plebs aūt ad hoc potius est cōmota & cōtra Moysen maior turba cō-

Modus mouē-di tabernaculū Aliter habet in biblia sed parū à ffert.
Pascā primū in deserto.
Moyses veit ad locū qui dicitur Eseroth: in bi-blia ät Aseroth vbi seditio fcta est i populo cō tra Moysen.

Moyses pop̃m cõfortãs ꝓmittit do carniũ multitudinẽ. Coturnicũ multitudo sup hebrẽorum exercitum. Punitio diuina sup murmurãtes. Applicatio hebrẽorũ iuxta terminos cananeorũ i terra quę vocat conualis & in biblia dr desertũ pharã.

Exploratores duodecim mittũtur i terrã cananeorũ in biblia noiatur. Reuertunt exploratores fructus terre apportantes et populũ a bello suspẽdẽtes et timorẽ incutiẽtes. Auditis exploratoribus impossibile hebrei credunt hitare terrã vñ iterum murmurãt Moysen increpãtes. Deliberant hebrei Moysẽ & Aaron interfectis redire i egyptũ quos impedierunt iosue et Caleph.

Oratio Moysi & Aarõ ad deũ ꝓ popuo.

Nubes super tabernaculũ dei presentiã significans Moyses populũ increpat eis penã ꝓ murmure predicendo sc3 qꝫ nõ intrarent terrã: s3 morerentur in deserto.

surgebat Moyses itaq; confortans eos tali desperatione deiectos: licet turpiter abfuisset contumeliam passus tñ ꝓmisit eis carniũ multitudinẽ ꝓbiturũ non vno die sed plurimis. Illis aũt hoc nõ credentibus & dicẽte quodam vnde hęc posset tãtis milibus quę predixerat ministrare. Deus inquit & ego licet audientes a vobis mala nõ tñ ꝓ vobis recepimus operantes & istud nõ tarde proueniet. ¶ Cũq; dixisset hęc coturnicibus repletus est omnis exercitus colligebantq; eas circũstantes. ¶ Dux autẽ nõ tarde reddidit hanc hebręis iniuriã & maledictum in se cõmissum. Non parua siquidẽ multitudo eorũ mortua ẽ & hactenus locus ipse cognominatur cabrotalia cuius interpretatio est desideriꝫ sepultura. D,

¶ Quomodo Moyses hebreos ad chananeorũ fines duxit vñ duodecim mittẽs exploratores q̃ eorũ cõsideraret regiones quibus post quadraginta dies reuersis terroreq; populo cõcusso decreuerũt egyptũ repetere Moyse & Aaron interemptis. ¶ Capitulum decimum tertium. Nũe. c.xiij.

Deducens autẽ eos exinde Moyses in terrã que vocatur cõualis iuxta chananeorũ terminos existentẽ & ad habitandũ difficilẽ populum in ecclesiã cõgregauit eisq; in cõtione locutus est dicẽs. Cum vobis deus duo bona ꝓmiserit: libertatem & felicis terre possessionem aliud deo dante iam possidetis aliud estis percepturi celeriter. In finibus namq; sedemus chananeorum: arcebitq; nos decetero procedentes neq; rex neq; ciuitas: sed nec omnis eorum gentis exercitus. Ergo ꝑparemur ad bellum Non ei sine labore nobis hęc terra cõcedit: sed maximis eã ꝑ pliꝫ obtinebimus. Mittamus autem exploratores qui huius terre bona considerent: & quę virtus in ea sit habitantiũ. Añ oia vero vnanimes simus & eũ q̃ est in oĩbus nobis adiutor & pugnãdi socius honoremus. Hęc itaq; cũ diceret Moyses: multitudo ei honorẽ exhibuit. ¶ Eligitq; exploratores duodecim notissimos viros: vnum de vnaquaq; tribu. Qui circũeũtes omnem terrã chananeorum a partibus circa egyptũ iacẽtibus vsq; ad ciuitatem emathin: ad montem libani peruenerunt naturãq; terre & incolarũ hominum cõsiderãtes E validã reuersi sunt quadraginta diebus omne hoc explentes insuper & fructus quos ferebat illa terra portantes: eorũq; habundantiam & multitudinẽ bonorũ quę terram illã habere narrabant. A volũtate autem bellandi populum suspendebant metuentes etiã sue paupertatis inopiam: dicẽtesq; flumina impossibila transituris. esse montes insuperabiles iter agentibus & ciuitates muris valde fortissimas: & ãbitus earũ grandi munimine roboratos. in hebron autem etiã gigantiũ prolẽ se inuenisse dicebãt. Et exploratores qdẽ vidẽtes qꝫ cunctis quos ab egypto egredientes inspexerãt maiores essent chananei & ipsi tabuerunt: & multitudinẽ hoc credere cõpulerunt. Illi autẽ his quę audierãt possessionem illius terre difficile iudicabãt solutoq; cõsilio vxoribus et filijs lugẽtes degebant tanq̃ nihil eis opere sed tantum verbo ꝓmittere. Rursumq; moysen increpabant: & inclamant ei eiusq; fratri atq; pontifici. Et pessimã quidem licet cum illorum blasphemijs habuerunt noctem. ¶ Mane vero ad ecclesiam concurrerunt deliberationem habentes interfecto Moyse & Aarõ ad egyptũ denuo remeare. Vnus aũt explorator Ihesus filius naue de tribu effrain: & caleph de tribu iuda metuentes in medium ꝓcesserunt: tenebant q; multitudinẽ cõfidere supplicãtes: & neq; deũ falsitatis arguere: neq; credere his quę ꝓ terrore nõ vere de chananeis dicta videbant: sed sibi potius qui ad felicitatem et possessionẽ bonorũ eos dicẽtius imutarent qñ neq; montium magnitudo neq; altitudo fluuiorum virtutẽ colentibus effectũ potuerit impedire maxime cum deus securitatem ꝑ beat eorũ & ꝓpugnator existat. Pergamus ergo dicebãt simul ad hostes nullã timoris habentes suspitionẽ sed duci credite deo nosq; sequimini quo vocamus. Et illi quidẽ hęc dicentes nitebantur iram populi mitigare. ¶ Moyses autem & Aaron in terram prostrati: rogabant deum non ꝓ sua salute: sed vt quiescere faceret ignorantem plebem eorũq; sedare animos ꝑ sentis hesitationis passione turbatos. ¶ Astitit autem & nubes & instans super tabernaculum significauit dei presentiam. Nũe. c.xiij.

¶ Iratus dominus contra murmurantes ꝑ dixit per Moysen illos in terram promissionis nõ intraturos sed filios eorũ ipsosq; ꝓ quadraginta annos in deserto esse morituros. ¶ Capitulum.xiiij.

Moyses autem ita confidens in media astitit multitudine: deumq; permotum ꝓ eorum pandebat iniuria ꝓcepturusq; fore suppliciũ non qdẽ delicto dignũ s3 quale patres pro correptione infert filiorũ. Cũq; trãsissent tabernaculũ corã deo ꝓ futura eorũ pditione deflebant: commemorabãtq; populũ que passi ab eo et quãtis bñficijs ꝓticipati. ingrati circa eũ existerẽt qñ ẽt nũc exploratorũ terrore decepti sermones illorũ potius quã ꝓmissiones dei iudicauerint veriores. Et ob hãc eãm nõ equidem perdere oẽs: neq; eorũ exterminare genus quod omnibus hominibus habere apud se potius honoratum verum chananeorum terram non eos esse potituros neq; eius felicitate letaturos sed etiã sine domibus et ciuitatibus in deserto quadraginta annis esse victuros & hanc penam eos pro iniquitate soluturos. Filijs autem vestris dicebat deus terram daturum se compromisit: illosq; participaturos bonis & duos eorũ fore que vos ipsi vobis inuidistis accipere. ¶ Cum hęc itaq; moyses dei voluntate dixisset: & in tristitiã & erũnam multitudo cõuersa est: rogabãtq; moysẽ vt eis ꝓpiciũ faceret deũ

A & a deserto liberatis ꝑberet vrbes. Ille autendicebat deū non hmōi habere cōsiliū neq; scd; leuitatē hu-
manā ductū circa indignationē eor: ſ; habita deliberatione in eos sentētiā ꝓtuliſſe. ¶ Nō itaq; iudicā-
dū eſt hęc oportere discredi ſi moyses cū vir vnus eſſet: tāta milia hominū irascētiū potuit mitigare &
ad māſuetudinis vota reducere. Deus ei aſſiſtēs ei ſermonibus eius vici multitudinē ꝑparauit. qppe cū
ſepius inobediētes inutilē ſibimetfuiſſe inobediētiā cognouiſſent. vtiq; in calamitatibus icidentes. Mi-
rabilis vtiq; virtute & fortitudine fuit vir ille: ad credēdū ſibi de quibuſcūq; populus audiret & hoc nō
ſolū tpe quo vixit ſ; ēt nūc ē. Nullus enī hebreorum q nō tāq eo ꝑſente & caſtigāte ſi forte ſit moribus
incōpoſitus, obediat ſanctionibus eius licet alios latere poſſit. Et alia quidē inditia vltra hūanā virtutē
eius exiſtūt. Oli ei qdā trās eufraten habitātiū: quattuor mēſiū itinere venientes ꝓpter honorē noſtri
ſacrificij: cū multis piculis ſimul & ſūptibus ſacrificātes, nō valuerūt imolatione participari intercedite
hoc Moyſe qbuſlibet q nō ſint nr̄is legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditiōe cōuicti. Et alij neq;
ſacrificātes: alij vero ſemiplena ſacrificia relinquētes alij aūt neq; initiū ingredi in tēplū valentes facere
diſceſſerūt: obedire moyſeos ꝑceptis potius q̄ ſuā voluntatē facere ꝑponentes. Et cū ꝓhibētē ſe de ta-
libus nō metuerēt: ſolā tm̄ cōſcientiā metuentes. Sic legiſlatio quę videbaī dei: fecit illū virū meliorē ſua
natura putari. ¶ Sed ēt āte tp̄s modicū huius belli: claudio romanis ꝑerāte hyſmaele apud nos exiſtē-
te pōtifice cū fames noſtrā regionē talis obtinuiſſet: vt quattuor dragmis ꝑēdereī aſſariū: allata farina
ad feſtiuitatē azimor: in choros ſeptuaginta q̄ modij qdē ſinguli ſūt vnus & triginta attici aūt quadra
ginta & vnus nullus ſacerdotū ꝓſūpſit comedere: cū ſcilicet terrā tanta inopia detineret: quippe cū me-
tuerent legē & iram quā etiam ſuper iniquitates hominibus occultas ſollet inferre diuinitas. Igitur non
oportet āmirari de his quę tūc geſta ſunt, qn̄ nunc etiā littere a moyſe derelicte tantā virtutem habeāt
vt etiam inimici noſtri fateātur quia his qui conſtituit rem publicam noſtram per Moyſen eiuſq; virtu-
B tem: dſeus eſt. Sed d e his quidem vt placuerit vnicuiq; conſideret.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber quartus qui continet tempus annorum viginti.

¶ Hebręi contra moyſen murmurantes ipſo neſcēite chananeos armis agreſſi quorū multitudo interfi-
citur alia turpiter fugiente quibus cōſiliū dat exercitū procul a chananeis educere

¶ Capitulum primum.

Nūc. 14

Ebręoſq; itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat ēt ꝓhibente deo ad chananeos
accedere. Non enī aquieſcebāt Moyſeos ſermonibus obedire ſed ēt preter illius volū-
tē ſuperare ſe hoſtes extimantes: illū quidē accuſabant ſuſpitionē hūtes eo q̄ eor: nego-
tiaretur inopiam & vt ſp eius viderent egere ſolatio. Preliarivero cōtra chananeos egre-
ſſi ſunt dicētes deū nō ꝓpter Moyſen eis auxiliari: ſed cōmuniter gēti ſue ferre ſolatiū, ꝓ-
pter maiores eorū ſuāq; virtutem quorū ꝓuidentiā habuiſſe videbatur. Et qm̄ qui prius
libertatem prebuiſſet etiā tunc laborare volentibus ferre ſolatia nō tardaret. Dicebantq; etiā ſolos poſſe
ſe hoſtibus preualere licet, vellet Moyſes deum ab eis alienare oībuſq; hoc expedire & ipſi ſui rectores
C eſſent & non egyptiorū iniuria degreſſi moyſeos tyrānidē denuo ſuſtinerent & ſecundum eius viuerēt
voluntatem nec deciperent quaſi diuitias ei ſola vtilia ꝓ eius deuotione ꝑdiceret tanq̄ non oēs eſſent
de genere abrahā ſed vnus eſſet, his auctor omnium cui deus omnia noſſe futura ꝑberet. Qui viderēt
ſapere ſi huius ſupbiam condēnantes & deo credentes obtinerent terram quā eis volentibus cōpromi-
ſerat & nō ꝓpter predictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent ꝓhibentem. Ergo cogitātes inopiam a
deſerto ꝓpter quę ad hęc potius vrgebātur ad chananeorum bella ꝓfecti ſunt deum ducem exiſtimā-
tes & nō ad legiſlatoris ſolatiū ſuſtinentes: donec ſibi meliora fore decernerent. Quo facto: hoſtes ag-
greſſi ſunt: Illi ſiquidem eorū nō obſtupeſcentes inuaſionem ſeu multitudinē eos fortiter exceperunt:
& hebreorū multitudinem interemerunt. Reliqua alias relique vero militia cohortis eorū ſoluta eſt: ſe-
ctatiq; turpiter ad tabernaculū confugerunt. Et eo q̄ ꝓpter ſpem tante calamitatis occubuiſſet oīno
defecti ſunt & nihil vtile de cetero ſperabāt cogitātes q̄ hęc ꝓ iracundiam proueniſſent, accedentibus
ad bellū contra illius voluntatē. ¶ Moyſes autē videns ſuos perditione compreſſos: & metuēs ne victo-
ria confidentes inimici & appetentes maiora ſuper eos accederent: iudicauit exercitum procula cha-
naneis educere ī deſertū. Cūq; ei multitudo cōſentiret: quę vti cognouerat q̄ abſq; ꝑceptionibus eius
puidētie preualere nō poſſet: eleuato exercitu abiit in heremum faciēs eos ibi quieſcere nec prius cha-
naneos adire: donec a deo oportunum tempus acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu & ꝑ
cipue apud eos qui in erumnis calūniatores & inobedientes exiſtunt hoc etiā iudeis euenit. Nam dū
eſſent ſexcēta milia: & forte pre multitudine conſiliis meliorib⁹ minime ſubijcerent: inopia potius &
erumnis irascebantur aduerſus alterutros & contra ducē. ¶ Seditio nāq; tunc eos qualem nec apud gre-
cos nec apud barbaros facta nouimus apprehendit: ꝓ qua oēs deſerēdos a deo atq; ꝑditionis periculū

Virtus diuina in Moyſe manifeſtat q vnus tan tal hominū milia mitigauit.

Quomodo volūtati Moyſi reſiſtere non poterant.

Fames maxima tempore. Claudij imperatoris hebręos vexauit.

Timor legisma ximus hebręis

Suſpectus Moyſes hebręis q contra eius voluntatē, chananeos bello agre diuntur.

Hebręi Moyſē criminantur & abei dñio ſubſtraheī volūt.

Hebręi neſcien te Moyſe cōtra chananeos arma parant & multitudo eorū interficit alia parte fugiente. Cōſiliū Moyſi de exercitu educēdo ꝓcul chananeis.

Seditio maxima iter hebręos q oēs erant pdendi niſi Moyſi oratio deū placaſſet.

suscepturos eripuit moyses: oblitus malorum licet paulominus ab eis fuisset occisus pro cuius precibus nihil mali eos deus sustinere pmisit: licet legislatorē suū contumelijs affecissent. & mādata quę p moysen ipse dederat despexissent eripuit tamen eos quādo pro seditione sua mala prouenire potuerūt. nisi ipse eorū periculo, pspexisset. Seditionem vero & quemadmodū postea moyses cōuersatus est narrabo predicens causam propter quam talia sunt commissa. D.

¶ Seditio chore leuite & plebis ab eo cōcitate cōtra Moysen & Aarō fratrem p sacerdotio. Cui Moyses exculationis verba dedit & vt cum thuribilis & igne in crastinū veniant ordinauit & iterū sciat quē deus voluerit fungi sacerdotio.

Seditio Chore & plebis ab eo concitate cōtra Moysē & aarō pro sacerdotio.

¶ Capitulum. iij

CHore hebręorum & genere nobilis & abundans diuitijs & lingua facilis & ad persuadendū plebi nimis idoneus videbatur moysen in maximo honore cōstitutū p inuidiā hoc grauiter ferebat. Nam cum esset ex ea tribu: erat eius pariter & cognatus & moliebatur quasi iustus esset vt eam gloriam ipse potius obtineret: q & ditior illo & genere apud leuitas non videretur esse deterior. Clamabatq; dicens esse crudelem moysen gloriā sibimet aucupatū: & hanc p calliditatē acquisisse sub occasione quasi videret deum. & contra leges Aaron fratri sacerdotium dederit: nō cōmuni placito plebis sed suo iudicio: & sup hęc modo tyrannico honores quibus vellet impenderet. Seuius autem dicebat esse & vltra violentiā quia lesionem latenter videretur ir ferre: qn non solus nolentibus sed neq; intelligentibus insidias eius honores aut vim facere contenderet quia cum sciunt inquit homines non se violentia preualere. Hanc quidē volentes boni videri non inferunt dolosa tamen arte machinant: quatenus desideratū perueniāt ad effectum. his & his similibus suadebat plebi q, alias quia vtile foret: vt dū adhuc hmōi latere se crederent punirentur: nec sinerentur ad potiorem accedere cumulū: ne manifesti fierent inimici. Adiciebatq; dicēs. Quā rationem reddere poterit Moyses vt Aaron & filijs eius dederit sacerdotiū? Si enim ex tribu leui deus honorē alicui prebendum esse decreuit: ego hunc iustior sum accipere genere quidē ipso consistens quo moyses: diuitijs autem & forma potentior Si vero maior tribus queritur dignum est vt ruben tribus potius honoretur. Et hūc accipiant Dathā & Abiron & phalas. Isti enim seniores erāt in illa tribu: & potētes facultate pecuniarū. ¶ Hec itaq; chore dicens volebat quidē videri cōmuni vtilitati prodesse: opere vero agebat vt hūc honorem in se populi suffragatione trāsferret. Et ille quidē hęc maliuole plebi cū doloso dicebat eloquio procedente vero sermone paulatim ad multos acrescentibus auditoribus contra derogationē. Aaron ois exercitus agitatus est. ¶ Erant enim cōcordātes cum chore ducenti & quinquaginta viri priores: studētes quatenus fratrē moyseos sacerdotij iure priuarent & p hoc eum exhonorarent. Hūc itaq; populus vt etiam Moysen lapidaret aggressus est & in ecclesiam inordinate & turbulente conueniebant: & ante tabernaculū dei clamabāt oēs. Exeat tyrānus & populus ab eius seruitio liberetur, q sub occasione dei violenta mandata precipit. Dicebāt enim quia si deus ipse sacerdotē futurū eligeret dignissimum ad hūc honorē p̄beret & non eū multis inferiori daret. Et si decreuisset hunc Aaron dari coram populo faceret & non in fratris hoc relinqueret potestate. ¶ Moyses autē cū derogationem chore iam ex multo presciret etiam irritatum populum nō expauit: sed confidens rebus quas fideli deuotione tractabat & sciens fratrē dei voluntate sacerdotium & non suo munere meruisse ad cōsiliū venit. Et multitudini quidem nihil omnino locutus est ad chore autem clamans: cū esset dexter etiam in alijs & ad loquēdum populis nimis ingeniosus. Mihi inquito chore & tu vnusquisq; horum ostendebat autē ducentos & quinquaginta viros honore dignos esse videmini & totū exercitum huiusmodi honore non priuo: licet non habeā quę vobis ex diuitijs & culmine al te dignitatis existunt. Igitur sacerdotū Aaron nō eo q, diuitijs precellat: cum tu lambos nos pecuniarum magnitudine videaris superare: neq; ppter genus quādo cōmune hoc nobis fecit deus eundem progenitorem nobis dans nec ppter fraternū amorem quod iustius alter habere potuisset hęc ego contuli fratri. Nā si non cogitarem de dei legibus: honorem hunc mihi potius p̄buissem: quando plus mihi ego sum vicinus q̄ alter & mihi magis altero familiaris existo. Nam neq; sapitēs cōsilium erat memet periculis subdere: & alijs ex tali causa felicitatis dona conferre. Sed ego a malitia sum remotus. Deus autem se contemni non despexit neq; nos ignorare voluit q, hoc facientes ei p̄statis: & ipse eligens sacerdotem futurum sibi a querela nos huiusmodi liberauit. Non enim Aaron gratia mea hoc & nō iudicio diuino sortitus est. Vñ ponat hoc deus i medio q̄si ab disceptādū vt nūcq dignus ad hoc inuenit accedat. Quod ei deus dedit nō derelinquimus: si volētes accepisse iudicamur cū sit ipsum honorē quem ille p̄bet non adire & nimis irrationabile vniuerso tempore securitatem promittente deo cōtenere. Sz nūc iterū pbari vult eū q, p nobis debeat ei hostias immolare: & p̄sul pietatis existere Incōgruū nāq; ē o chore vt quilibz appetēs honorē deo hūc p̄hēdi cui voluerit auferat ptātē. Igitur sedi tiōe & hmōi turba quescite. Mane vero oēs q, sacerdotiū queritis turibula singula portātes a vrīs domibus cū thymiamate & igne venite. Sz & tu chore cede deo iudiciū & i his eius expecta sētētiā & nō temetipsū

Ambitio chore

Consentientes cum chore Violētia populi contra Moysen eum lapidare volentis.

Moysi ad chore seditio sū verba responsiua.

Iterata pbatio quis sacerdotio dignus deo habeatur.

Nūe. xvi.

E

F

A. deo velis facere meliorē sed potius adesto de hoc honore taliter iudicandus. Necnō & aaron arbitror iā
tercesse iudicandum: cū eiusdem sit generis & in nullo possit de rebus sacerdotij iuste culpari. Cōueniē
tesq; pariter corā omni populo incensum facite: & cuiuscūq; vestrū sacrificiū suaue iudicauerit deus hic
nobis ordinabitur sacerdos & ita a derogatione fraterna tanq̄ e i honorē sacerdotij ego donauerim libe-
rabor. ¶ Hec moyse dicente: & a turba & ab eius suspitione multitudo cessauit: & laudauerūt cuncti quę
dicta sunt erat enim vir optimus & loqui vtilia videbantur. Tunc siquidem consiliū est solutum. ¶ Al-
tera vero die cuncti congregati sunt in ecclesia vt adessent sacrificio: & electioni de sacerdio cōcertan-
tium. Eratq; populus conturbatus: cū esset multitudo suspensa spe futurorum. Et alij delectabantur si
moyses malignus ostēderetur: sapientes vero si huiusmodi seditione liberaretur. Metuebāt enī ne p-
cente turba ordinator eorū disciplīne potius deperiret. Omne siquidem vulgus cū naturaliter queri cō-
gaudebat de eis q iptāte sūt cōstituti: & ad ea q̄ forte placauerit suā mouere tētiā tumultus afficiebat

Varietas popu-
li in expectatōe
futurorum.

Naturale vnlgo
conqueri de do
minis.

¶ Moyses ad Dathā & Abyron qui de tribu erāt Rubē (missis ministris venire recusātes) iuit quos (Moy-
se orāte & innocētia suā allegante) terra deglutiuit viuos. Igniq; de cēlo descēdens chore & cū eo
concordates consumpsit: peuntiūq; thuribula pro rei memoria iussit custodiri. ¶ Capitulū tertiū.

Moyses & vby
ron vadit adse
venire recusan
tes.

Nūe. 16. MOyses aūt missus ad Dathā & Abiron ministris: eos secūdū cōstitutū venire iussit & sacerdo-
tiū expectare. Cum vero nec obedire eos nūcij retulissent nec velle dicerēt moysi quasi con-
tra omnem populum malignitate crescenti succūbere: audiēsq; ab eis Moyses sequi se ma-
iores natu precipiens ibat ad Dathan & Abyron: nec esse putabat indignum ad superbos accedere. Ly-
B. stem actuū suo
li vero nihil contra dicentes secuti sunt. Dathan autē & qui cum eo erat cognoscentes Moysen cum no-
bilibus populi ad se venire: accedētes cū vxoribus & filijs ante tabernaculū: respiciebāt qd Moyses esset
acturus. Frātq; circa eos famuli cōstituti vt si vellet aliquam violētiā Moyses facere vindicarent. ¶ Il-
le vero cū veniſſet in pximum manus ad celos tendens: multumq; clamans ita vt' populus cunctus au-
diret: ait. Domine celi & terre & maris: tu enim mihi meorū actuū fidelissimus testis quoniā oia volun-
tate tua feci: tu fugientibus p̄buicti viam misericordiam in omnibus faciens necessitatibus. Hebreorū
esto meus in his verbis auditor. Tibi nāq; nec quod agitur nec quod cogitatur abscōsū est: & ideo neq;
cōprimis veritatē: vt horū contra me velis ingratitudinē defensare antiquitatē scilicet meę generatio-
nis ipse nosti certissime nō auditu cognoscēs sed visu: his quę facta sunt tūc assistēs. In his ergo, quę de
me licet veritatem aperte scientes iniuste suspicantur: te mihi testē p̄cor assistere. Et ego nāq; vitā sim
plicem habens: mea quidem virtute: tua vero voluntate: hāc mihi raguele socero relinquente: illorū bo-
norū adeptionē deserens meipsum tradidi pro istorū erūnis. Et primum quidem pro libertate eorum
nunc vero p̄ salute maximos labores toleraui: omniq; periculo me p̄pne subiecī. Nūc ergo qm̄ velut ma-
lignus in suspitione sū viris quorū vita mep labore subsistit: qui mihi locutus es i mōtem syna: & tue vo-
cis tunc auditorē esse voluisti & inspectorem p̄digiorū quę in illa loca feci & iussisti ad egyptum pro-
perare & tuā voluntatē. his innotescere qui egyptio mouisti felicitatem & a seruitute his prebuisti re-
fugiū: nihiq; p̄tē pharaōis paruulā demōstrasti & in terrā pelagus nesciētibus nobis itinera cōuertisti
C. & p̄tixtū mare egyptio necibus cōturbasti q̄ nudis armo mūmia cōtulisti q̄ corruptos fōtes nimis
hesitātibus potabiles feciſti potūq; nobis ex lapidibus p̄duxisti q̄ a terrēis cibis copes maritimis satiasti
q̄ et cibū celitē p̄buisti p̄mitus nō ispectū qui legū modos dedisti & ordinē nre reipublice demōstra-
sti. Iyeni die ciuitatē dex & testis mēus & quē suffragia vlla nō redimūt. Tu nosti qa nullū munus ego cō-
tra iustitiā ab hebreis accepi nec cōdēnaui pp diuitias pauptatēneq; cōtra vnuersitatis lesionē cōuersa
tus sū q nūc in extraneas meorū studiorū suspitiōes incurri tāq̄ te ñ iubētes; mea potius volūtate facer
dotiū dederi Aarō oñde patet nūc qa oīa tua p̄uidētia gubernāt & nihil fortuitu sz tue volūtatis iterpo-
sitiōe p̄ueniūt ad effectū. ¶ Et qm̄ sollicitudinē gnis geris hebreorū: vindicati Abirō & Dathā q te insē-
sibilitate cōdēnāt q̄si mea videāt arte cōpressi. Fac itaq; sup eos apertū p̄uenire iudiciū ita cōtra gloriā
tuā seuientes nō eos cōi mō faciēs trāsire de vita neq; hūana lege moriētes de seculo p̄ti recedere sz de-
glutiat eos simul & gnationē & substātiā eorū tra quā calcāt. Hęc ei erit tue virtutis oñsio atq; doctria cū
dolo. Sic ei castigabis eos qtalia d te nō bn̄ suspicāt. Sic ego minister p̄ceptor tnor fideliū obs appebo
D. Si aūt vere cōtra me derogasse noscūt illos qdē inoxos ab oī lesione seruato: nec vero quā illis optaui fa-
cito meā: & pēas ab eo exige q tuā voluit nocere plebē: vt decetero pax cōcordiaq; succedat. Sana mul-
titudinē tuus p̄ceptis: obediētē illesā custodiēs eā a pena p̄cti huius exortē. Tu siq̄dē nosti qm̄ nō est iu-
stū p eorū malitia supplicātiū sustinere cōiter cūctos israhelitas. ¶ Hec eo dicēte simul & flēte repēte q
dē terra cōmota ē: & veluti volētie vēti turbatis fluctibus agitata Populus aūt cūctus expauit grauiq; &
durissimo planctu p illorū tabernacula cōcitato terra scissa est & oīa q necūq; erāt illis gratissima in ea sūt
prona subtorpta. Quibus sic exterminatis nec occurrerēt quidā illud agnoscere: mox aptio sup eos ter-
re reducta est & red integrata: quasi nihil horū que p̄dicta sunt factū esse videret insipientibus. Et illi

Commemarat
moyses diuina
beneficia colla
ta hebreis.

Allegat moy-
ses suam inno-
centiam & iusti
tiam.

Petit vindicta
in Abirō & Da
tham

Diuina vltione
terra deglutiuit
Datham & A-
byron & sibi cō
sentientes.

ḡdē ita perierūt. ¶ Probatiōe vero diuine virtutis effecta. cognati qdē eoꝝ volebāt nō solū calamitate D.
que digna gemitu quidē videret sed ēt ꝓximitatis affectu. Sapiētes aūt quos euidēter volūtas latebat
illorū euentus iudicij certos fecit: et decernentes quia veluti erratici deperissent qui fuerant cum Dathā
Moyses contē dentes de sacer dotio cōuocat. neq; de eis tristarentur. ¶ Igitur moyses etuocauit eos qui de sacerdotio cōtēdebant propter sacerdotū
ꝓbationē: quatenus scirēt cuius sacrificiū deus susciperet: illum constitui sacerdotē. Cōueniētibus aūt
ducentis & quadraginta viris; qui & ꝓpter patrum virtutem honorabantur a populo & ꝓpter suā illos
Diuinus ignis super chore & suos complices qui omnes con sūpti sunt solo Arō liberato: etiā trāscēdebant· processerunt quoq; & aaron & chore & ante tabernaculū oēs sanctificauit in turibu-
lis; que ferebant. Ignis vero repente tantus effulsit quātū nullus opifex vidit nec de terra ꝓtus: vel cō-
curssione fluctuū aut violētia spirituū materia ad inuicē pcussa spōte aliqn̄ visus est exilire sed qualis po-
tuit dei voluntate succēdi: & clarus & flāmeus. Quo veniente sup eos (cuncti ducenti & quinquaginta
& chore simul extincti sunt) itavt etiam neq; corpora eorum alicubi viderentur. Solus autem liberatus
est Aaron nihil ex igne lesus q̄ vtiq; ideo videbatur electus. ¶ Moyses aūt his peuntibus volens pe-
Nūe. c.xj. nam eorū memorie reseruari: eāq; futuros agnoscere iussit. Eleazarum Aaron filiū thuribula eorū circa
altare eneū collocare: vt i memoriā esset futuro generi que illi sūt passi q̄ putabāt virtutē dei se posse de-
ludere. Et aarō quidē iā nō munere Moyseos pōtificatū se habere credebat sed dei iudicio patefacto
cū filijs firme ipso honore fruebat. ¶ Seditio tn̄ nec ita cessauit: sed multo magis augebat & crudelius
accrescebat. Erat q; tumultus valde deterior & nunq̄ hoc malū finiri putabat: sz̄ lōgo tpe ꝑmanere. Ho-
E mines nam q; credentes iā nihil ꝑter dei prouidētiā geri: & hec absq; gra dei circa Moysē gesta minime
iudicātes: culpabant Moysen eo q̄ tāta ira dei nō tm̄ nō ꝓpter iniusticiā punitorū quātū ꝓpter fauorē
puenerit Moyseos. Illos enī perisse dicebāt nihil deliquētes nisi q̄ circa religionē dei studiū habuissēt
Moysen vero interitu taliū viroꝝ & omniū optimorum populum deleuisse: insuper & fratri sacerdotiuꝝ
dedisse quod auferri nequiret: nullūq; alium ad hoc vlterius ꝓmoueri cum priores viderent ita perisse.
Super hec etiā & a cognatis extinctorum supplicatio multa fiebat ad populū: vt gloria moyseos mi-
Iterata seditio contra moysen mortuo; Chore & cetera Prudētia moy si ꝑpatienter po puli tumultu m audientis. nueretur. Hoc enim ad suam cautelam accedere iudicabant.
¶ Moyses populi tumultū patiēter ferēs tribuū pricipibus p̄cepit vt singuli tribuū virgis noia inscribe-
rent & illū sacerdotiū habiturū in cuius virga deus signū ostēderet inter quos & Aaron erat cuius so-
la virga floruit & fronduit & amigdala produxit quo viso moyses tribū Leui aplis segregauit deo ser-
uituram decimas fructuū & ciuitatum possessionem assignando.

¶ Capitulum. iiij.

Nūe. xvij. MOyses aūt diu populū in tumultu cōstitutū patienter audiebat: metu ensq; ne q̄d iterū seditio-
nis emergeret: & magnū malū aliq̄d ꝓueniret in ecclesia multitudinē congregauit: & sustinēs
audiebat: nec ad satisfactionem veniebat ne magis vulgus exacueretur auditu. ¶ Hoc autez
Precipit Moy ses tribuū prin cipibus vt vir gis tribuum no mia scripta por tent. solū pricipibus tribuū p̄dixit: vt, nomina tribuū suis virgis inscripta portarent Illumq; sacerdotium habitu-
rum in cuius virga deus iudicium glorie designasset. Portauerunt ergo oēs alij virgas & Aaron scribēs
in virga sua tribum Leui easq; moyses in tabernaculo dei collocauit. Altera vero de protulit virgas erāt F
enim cognite; cum eas tunc singuli viri signassent & coram de multitudine deportassent. Et alias quidē
Virga Aaron so la inter alias flo ruit; q̄b fuit ter tium signuu di uine volūtatis eum habere sa cerdotium virgas in quo schemate eas accepit moyses i eo permāsisse videbāt. De Aarō aūt virga germē & ramos
ortos & fructū speciosum amigdale ex eo ligno ꝓcessisse mirabant. Tunc obstupescentes huiusmodi vi-
sionē: & licet aliq̄d fuisset odiū circa moysen & aaron. hoc cōtinuo relinquētes mirari ceperūt i illis dei
iudiciū & de cetero placito diuino fauentes: sinebāt aaron habere pontificatū. Ille siquidē tertio iā eum
Nūe. cxvij. ordinante deo hunc honorem firmissime possidebat. Hebreorum itaq; seditio licet multo tēpore vigue-
rit: hoc tamē modo quieuit. ¶ Igitur moyses leuitarū tribum seruiturā deo a plijs & militia segregauit
Moyses tribuz leuia plijs & mi litia segregat deo seruituram assignando ei possessiones ci tatū & decimas fructuuz vt deo liberius seruiret ne ꝓpter inopiā aut questum necessariorum ad vitam presentem essent circa sacrificia negligentes. Iusſ-
sitq; vt dū secundū voluntatē dei chananeam obtinerēt hebrei: leuitis octo & quadraginta ciuitates; bo-
nas & p̄cipuas distribuerēt. S̄ trā nō muros duū alias duorū miliū cubitorū ad eos ptinere descripsit. Su-
per hec autem & populum constituit annorum fructuū decimas ipsis leuitis sacerdotibusq; p̄bere. Hec
autē sunt que accepit hec tribus a populo. ¶ Necessariū autē iudicaui ipsorū sacerdotū que sūt ꝓpria
declarare. Quadraginta & octo quidem ciuitatum: tridecim ex eis leuitis cederc p̄cedit: & decimarum
quas a populo per annū accipiunt: decimas eis diuidi: insuper etiam primitias omnium frugum de ter-
ra nascentium offerre deo populum iustum esse sanciuit. Quadrupedum vero que sacrificijs offerun-
Nūe c.vi. tur: quo primitus nasci tur si masculus sit immolandum p̄beri sacerdotibus iussit vt ipsi cum domo tota
epularentur in ciuitate. Sacratorum vero que comedi non possunt ab eis secundum patrias leges do-
minus sichum & dimidium eis prebere sanciuit. Pro homine primogenito. quandoq; sicios. Sunt autem
apud eos primitie etiam tonsionis ouium & messium equibus panes facti: eis solenniter ministrantur.
De nazareis. ¶ Si quis vero eorum semetipsum vouerit (quos Nazareos appellant) comam nutrire & vino non vti.

A sti dum capillos suos dicāt al's dedicant ꝓpter sacrificia veniētes ad sacerdotes: corban offerūt deo: qđ significat munus. Mulier quidem triginta siclos: vir autē quinquaginta: de his vero q eo sunt egeni pecunijs: sacerdotibus licet vt voluerint iudicare. Sed etiā his qui domibus immolant epulationis cā non religionis necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrū brachiū pecoris. Et sacerdotibus qdē moyses ex his q ue pro peccatis populus sacrificās prebet. si in precedēti libro significauimus hoc dari cōstituit & seruos & filios & mulieres absq; hostijs quę offerunt pro peccatis. Illa enim in tēplo soli masculi sacerdotes ea die consumunt.

¶ Moyses ad Idumee regem legatos mittit viam sibi solum concedi rogans quod sibi negatum. Mortua Maria sorore moysi sepelitur: in sin quā triginta diebus fleuit populus. Et postea purgatiōe populi fletu pro mortuo instituta ducitur populus per Arabie desertū i Archi vbi Aro moritur sacerdotali exutus veste qua eleazarus filius eius induitur. ¶ Capitulum.v.

Moyses ad regē. Idumee legatos mittit viā sibi concedi rogans quod sibi negatum est.

Nūe. c.xx. CVm hęc moyses cōstituisset: surgens cum omni exercitu ad terminos idumee venit & legatos ad regē idumeorū viā sibi cōcedi quā se cōfidebat accipere: & illū cum nihil lederetur sine dubitatione prebere. Necessaria nāq; exercitui se ministrare dicebat: & aquę p̄ciu; iubebat eos accipere. Ille vero his quę a moyse petebātur non consentiēs neq; viā cedens sed castra metatus occurrit ꝓhibiturus eos si violēter trāsire p̄sumerēt. Moyses aūt dū deus fieri pugne iniciū nō

Nūe. c.xx. iussisset: recedebat p̄ desertū iter faciens. ¶ Tunc itaq; sororē eius mariā vite finis accepit cum quadragesimū complesset annum ex quo egyptū dereliquit: decimo die xandici mensis inicio secunda luna: sepelieruntq; eā publice nimis splēdide: sup quēdā mōtē q̄ vocatur Sin. Et post triginta dies a fletu populum moyses hoc modo purgauit. Vitulā feminā aratro & cultura inexpertā totāq; rubeā paululū ab

Nūe.c .ix. exercitu procul deductā in loco mundissimo pōtifex immolauit & eius sanguine digito septies aspersit tabernaculum dei. Deinde incensa vt erat tota vitula cū pelle atq; visceribus: lignū cedrinum in medium ignem miserunt & hysopum & lanam coccineam. Colligēsq; omnē cinerē vitule vir mūdus posuit in locū purissimum. Hi ergo q morte polluti erant paululum cineris in frontē mittētes & hysopum baptizan-

of B tes: & hoc cinere spargentes tertia & septima dierū: erant in reliquo mundi. Hoc etiam vēturos ad ꝓmissam sortē seruare p̄cepit. ¶ Postqnā vero ꝓpter luctū sororis i exercitu huiusmodi purgatio facta ē duxit populū p desertū & p arabiā: venitq; ad locū quem arabes metropolim suam putāt: primo quidē

Nūe .xx. archim nominatum qui nunc petra alias. Patras vocitat Hic itaq; cū esset excelsus mons ascendens in eum aaron: moyse sibi manifestāte quia moriturus esset vidēte cūcto exercitu erat enim ediuerso locus vbi erat populus cōstitutus: & exutus stola sacerdotali tradēs eā. Eleazaro filio ad quā ꝓpter etatē pō tificatus aduenit: mortuus est populo eū vidēte: ipso quidē anno quo soror videbatur esse defūcta cū vixisset annis tribus & triginta & cētum. Defunctus autem secūda luna initio mensis: qui apud athenenses quidem hecatombeon apud macedones autem Iachos: al's locis apud hebrēos autē sedebach. apd romāos nūcupat augustus. Cūq; luctus super eū populi trigita diebus fuisset expletus post hoc cessauit

Nūe. xx. ¶ Moyses Seon regmorat vt viā populo donet quē negantem hoc & exercitum contra hebreos parātem bello aggredit moyses vbi habita sup amorreos ditus victoria pemptoq; ipso rege cū maxia exercitus multitudie. Og quoq; regē fortissimū occiderut cū exercitu habita sup eos maxima pda. (Capi.vi.

C SVmes igitur exinde moyses exercitum venit ad fluuium arnon: qui de montibus arabie descendens & per totū desertum flueus in stagnū asphaltyden erumpit diuidens moabythidē & amonithidē. Hęc aūt terra est fructifera & hominum multitudine nobilis alere bonis ibi. nascentibus copiosa. Ad Seon itaq; regē eius regionis moyses misit populo viā petēs vt federibus quibus vellet ille cederet factis in nullo lederentur: neq; terra neq; q sub eo constituti esse videbantur sed etiam ventalia populo sub precio fore vēdenda sicut illorū ꝓcuraret vtilitas & aquam peregrinis vt vellent eis venundare deposcens. Seon autē hęc negans: ꝓprium armauit exercitum: vt hebrēos arnō fluuium trāsire ꝓhiberet. Tūc moyses videns hostiliter amorreum insistere: nō passus vt hebreis per inter tiā ꝓueniret inopia primitus ad eos accessit. Et cum esset difficile vt preualeret contra seon: cōsuluit deum si eum pugnare ꝓmitteret. Cum deus victoriam promisisset: fiducialiter ipse ad certamen aduenit: & exercitum totum exacuit: dicēs eos bellandi nūc desiderio potituros quo al's quod diuinitas vti iubebat illi vero vt desiderabant potestate percepta sumētes arma ad p̄liū repente profecti sunt. ¶ Amorreus itaq; insistentibus populis cum iam nō esset equalis: ipse quidem hebrēos obstupuit exercitum aūt eorum fortem esse non opere: sed timore respondit. Prima ergo congressione nō tolerantes resistere & sustinere Hebrēos i fugā cōuersi sūt hoc sibi potius ꝓ salute q̄ pugnare vtile iudicātes Cōfidebāt ei i ciuitatibus valde mūitis: i q̄bus cū reclusi fuissēt nihil ꝓfuit eis. Hebrei nāq; dū eos fuga declinare respicerēt insistebāt & irrūpētes eorū aciē eos insecutione pterruerūt. Illi siquidē dirrupti fugerūt alias fugiebāt hebrei vero psequētes nequaq̄ fatigabāt: qñ & ad labores p̄parati & vti fūdibulis expti & in oibus iaculis

Amō fluuius arabie.

Moyses mittit ad Seon regem vt viaꝫ populo donet quod ne gauit re Seon exercitus armatus contra hebrēos contra quem consulto deo moyses arbat ma parat.

Amorrei fugiē tes occiduntur

Maxima amorreorum cedes.

Seon rex occiditur. Preda hebreorum super Amorreos.

Descriptio & situs terre Amorreorum.

Og rex contra hebreos vadēs occiditur. Galadeus & Galanithidis Preda hebreorum sup regnum Og.

Magnitudo & virtus Og regis

Descriptio lecti Og regis. possessio regni og ditione hebreorū

ꝑpter facilitatem armorum ad persequēdū videbātur aptissimi: ita vt cū hostes longius essent fūdibulis & iaculis sternerentur vt ꝓximi. Multa ergo cedes effecta tunc noscitur quando etiam fugiētes vulneribus vexabantur laborantq; potius propter sitim q̄ propter pugnam. Erat enim tempus estatis. Et cum desiderio sitis plurimi ad fluuiū concurrerunt fugiētes: circundantes eos hebrei percutiebāt omnesq; illos iaculatos fatigatosq; peremerunt ita vt etiā Seon rex eorum simul extingueretur. Hebrei vero mortuos spoliabāt prędāq; sumebant. Multamq; copiam habuerunt ex illa terra cum esset adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus sine terrore iā captis hostibus egrediebantur ad epulas. Nullū enī eis erat impedimentum pugne cū oēs pariter deperissent. Amorreos siquidem huiusmodi peremptio cōprehendit: qui nec prudēntia videbantur astuti nec opere necessario boni. Quorum hebrei terrā late ceperunt. ¶ Est autē hic locus inter tria flumina positus quasi naturā insule tenēs. Quē locum arūus quidē a meridiana parte circūdat. Iaboch autem septētrionis circuit latus qui in ordine alias iordanis fluuiū descēdens illi etiam nomen tradidit. Occidentalē vero partē eius regionis iordanis ripa cōcludit. ¶ Cū ergo res ille ita consisterent: israhelitis instabat og rex ducens exercitū copiosum & festinās q̄dem tanquam solatium amico se ꝓbiturū. Cū vero iam eum cognouisset extinctum: etiam tūc deliberauit cōgredi cū hebreis: putās se prevalere eorum virtutem experimēto cognoscere. Cumq; fuisset spe sua deceptus: & ipse bello mortuus: & omnis eius exercitus est perēptus. ¶ Moyses aūt Iaboch fluuiū trāsiens: regnum og regis perābulabat ciuitates destruens & oēs inhabitatores occidēs: qui & diuitijs omnibus in illa terra et virtutibus & opulentie multitudine precellebāt. ¶ Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit vehemens: qualis ē paucorū. Erat autē manu vir fortis: vt operibus virtutis magnitudo & pulchritudo corporis videretur equalis. Fortitudinis vero eius & magnitudinis sunt experti q lectum eius viderūt in ciuitate rabbatha regni amanitidum factum quidem ex ferro: quattuor vero cubitorum latitudinem habentem longitudinem vero duplicem & vno cubito fortiorem. ¶ Hoc igitur cadente: non ad ꝑns solummodo hebreis rerū fiducia est cōcessa: sed etiam in futuro causa eis bonorū moriens est effectus. Nam quadraginta vrbes clare nimis munitas: illiq; subditas tenuerūt predāq; copiosam & seorsum singuli & communiter omnes adepti sunt.

D

Nūe. xxi.

Deu. iii.

E

Nūe. xxi.

¶ Aduenientē moyse cum hebreis ad iordanē cōtra hierico exercitus partē poneret ad Madianitarum expoliendum mittit qui cū legatis Balach regis ad ꝓphetā Balaam veniunt rogantes vt ad maledicēdum Israelitis vellet ꝓcedere qd primo facere deo ꝓhibente recusat deinde secundo rogatus & ꝑmittente deo cum legatis venit. Qui turbatus asina qua insidebat, viā declinante ipsūq; hūnana voce de iniusta ꝑcussione accusante ab angelo sibi appente increpatur.

¶ Capitulum. vij.

Moyses exercitū ducit ꝑ desertū ad iordanem cōtra hierico.

Moyses exercitus ptem in terram madianitarum expoliādā causa belli.

Mittūt madianite cū legatis Balach. ad balaam ꝓphetā vt veniat ad maledicendū hebreis quod facere ꝓhibente deo recusat.

Iterum mittitur ad balaam ꝓ eadem causa.

MOyses itaq; castrametatus: deduxit exercitum per desertum ad iordanem circa magna cāpestria contra hierico ciuitatem opulentissimam & palmas atq; balsamū quę ferre solet cupiose. ¶ Ceperunt tuti esse israelite & desideriū habere bellā di. Porro moyses cum paucis diebus deo pacifica: hostias ꝛmmolasset: populumq; epulari fecisset: partem quandam armatorum misit qui terram madianitarum expoliarent & eorum patrias obsiderent. ¶ Causa vero bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarū rex dū amicitias paternas haberet atq; societatē circa madianitas & israhelitas videret tanto cremento ꝓficere: etiā de suis rebus nimis erat in formidine cōstitutus. Deniq; dum non credebat terram aliā hebreos querere nisi suam cum ꝓmisisset vtiq; deus chananeā illos fore possessuros: velociterq; studuit amicos de hac re suis tēptare sermonibus. Et pugnare qdē ipse infelicitate cōstituus contra illos qui obstringerent erumnis non iudicauit: sed ꝓhibere magis eos ne potiores efficerentur. Deliberauitq; legationem ꝓ eis ad Madianitas protinus destinare. At illi, dum esset quidā ab eufrate ꝓpheta preclarus illorum temporum eisq; nimis amicus, miserunt ad eum cum legatis balach: viros de suis fide dignissimos rogātes vt veniret ille ꝓpheta quatenus pro perditione israhelitarum, maledictiones efficeret. Qui venientes legatos suscepit: & largitatē hospitalitatis exhibuit. Cūq; cenasset dei consuluit voluntatem qui forent: de quibus Madianite rogarent. Cumq; deus impedimentum eorum voluntati fecisset ad legatos redijt: desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea quę ab eo requirerent: sed deum resistere suę voluntati dicens qui cum ad tantā gloriā ꝓpter veritatis eloquium perduxisset exercitūq; pro quo maledicendo cum venire rogabant esse deo nimis amabilem: suadebatq; simul vt propter hanc causā inimicitias suas ab israhelitarum gente suspēderēt. Cumq; dixisset hęc legatos dimisit. ¶ Madianite vero balach vehementer insistente & ꝑces maximas offerente, miserunt iterum ad balaam. Tunc ille studens aliquid viris illis prestare denuo cōsuluit deū. Qui volens eum rem experimēto probare: iussit ne legatis in aliquo cōtradiceret. sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hęc ei nō pro deceptione iussisse: cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto ei occurrente per viam in quodam angustissimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto asina in qua balaam sedebat intelligens, diuinum eius spiritum. Declinauit balaam ad vnam maceriam non sentiens

F

A plagas quas ei Balaã inferebat. dũ percussus ad maceriã vexaretur. Cum vero insisteret angelus asina
percussa voluntate dei: vocẽ loquẽtis emisit. accusans Balaã velut iniustũ quia dũ pro prioribus ministe-
riis nihil de ea queretur haberet: tũc ei plagas inferret: nõ intelligẽs qm̃ voluntate dei prohiberetur ab
his que festinaret implere. ¶ Cũq; Balaam (humani asina loquẽte) perturbaretur. palã eriã angelus appa-
ruit: eũq; increpare de plagis asinę cepit tanq̃ nõ esset hęc culpa inuẽti. sed q̃ eius iter contra dei volun-
tatẽ fieri prohiberetur. Metuẽs autẽ Balaam studuit remeare: sed deus eũ confortauit vt iret. p̃cipiẽs
vt quicq̃d eius i mẽte poneret hoc ille manifestaret Et ille quidẽ dũ hoc deus iussisset venit ad balach.

Asina humana vocaloquitur.
Angelus Balaã increpat de plagis asinę

¶ Balach rex Balaam decenter suscipiens ipsũ in mõtem ducit hebręorum visurũ exercitũ vbi cõ-
..c.23. structis septẽ aris sacrificiisq; patis e diuerso cepit populo bñdicere multa de eorũ prosperitate p̃dicen-
dõ quos increpãte Balach ait nihil se posse cõtra dei volutatẽ. Sed & secũdo alijs paratis aris pro male
dictione bñdixit hebreis eorũq; hostibus futuras passiones & calamitates propheravit. Capitulum. viij

Balaam in mõtem ducitur hebręorũ visurus exercitũ quẽvi-
dens septẽ aras cõstrui iubet sa
crificiaq; parari Balaam benedi
cit hebręis deo ipsũ ad hoc mo
uente.

REge vero deceter eũ valde suscipiẽte petebat vt ductus ad quẽdã montiũ cõsideraret quẽad-
modum hebręorũ constitutus esset exercitus. Balach autem ipse per se deduxit prophetã cũ
regio ministerio in montẽ: qui supra eorum caput videbatur existere. Aberat enim ab hebręo-
rũ exercitu stadijs sexaginta. vidensq; eos ille precepit vt septem aras rex constitueret: & to-
tidem tauros & arietes adduci iuberet. Cũq; rex celeberrime ministrasset: ille hęc immolauit holocau-
..c.23. sta. Quo facto: cepit ediuerso benedicere dicens. Hic populus felix cui dabit deus multorum possessio-
nẽ bonorũ: eritq; auxiliator eius in omnibus: & pręsulẽ prouidentia sua ei cõcedit ita vt nullũ humanũ
genus sit quod nõ virtutẽ eius & studia iudicet optima. & omni malicia segregata. Hęc itaq; & vos (in-
quit) habebitis & melioribus filijs relinquetis. Deo quippe vos solos hoies intendente & vbicunq; fueri-
tis in omni terra sub sole posita feliciores habente. Terram vero in quã vos ipse misit obtinebitis seruã-
turã semper filijs vestris. quorũq; gloria implebitur oĩs terra simul & mare: & sic abundabitis i orbẽ ter-
rarum vt omni terrę habitatores ex vro genere prębeatis. O ammirandũ te atq; beatũ exercitũ qui tan
B tus ex vno patre es creatus. Sed nunc quidem vos adhuc paucos chananeorũ terra suscipiet sciturã or-
bẽ terrarũ vestrũ fore habitaculum ineternum. Nã multitudo vestra ita & i insulas dilatabitur & in om-
nes terras: sicuti nec celi numerus est astrorum alias stellarũ. Et cũ tanti fueritis nec vbertatẽ vobis nega
bit deus in pace bona oĩa ministrando: & victoriaq; atq; potentiã in bello largietur: & filios inimicorum
qui cõtra vos aliqua pręsumptione cõtenderint subiugabit. Non enim vltra reuertetur aduersarius ve-
ster victor qui filios suos lętari faciat aut vxores. Tãta vobis fortitudo prouidentia dei prestabit cui grã
dia minuere virtus est & latius augeri quę parua sunt. ¶ Talia siquidẽ ille sua sacratione pręferebat cũ
non esset in semetipso sed dei potius spiritu vinceret. Balach autẽ cõtristato & proclamãte: eo q̃ pacta
trãscẽderet. quibus fuisset a suis amicis magnis muneribus inuitatus & cũ venisset pro maledictione ho-
stiũ ditaret eos & cunctorũ hoim beatiores ostenderet. Ait ad eum balaã. O Balach de cunctis rebus
cogitare putas i nobis esse. & de talibus quicquã dicere seu taccre. qm̃ dũ nos spiritus dei pręceperit vo-
ces & verba quę ipse vult nihil sentiẽtibus alias sciẽtibus nobis emittit: ego vero recordor qm̃ tu & Ma
dianite supplicates me huc desiderabiliter adduxistis & propterea veni. Fuit mihi votiuũ in nullo tuũ
desiderium violare sed melior deus est horũ q̃ quę ego tibi prestare credebar. Annis eni isani sunt qui
penitentiam humanarum rerum apud semetipsos ita suscipiunt. quatenus nõ ea (quę diuinitas dictat)
edicant quo magis illius violentiam faciant voluntas. Ego siquidem hunc exercitum neq; laudare pro-
posui: nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus sit aperire. Sed deus propicius eis existẽs & fe-
stinans eis felicem vitam et gloriam prębere perpetuã: hęc mihi verba promissionum talium ministra-
C tur. ¶ Hũc autẽ qm̃ alias quomodo votũ mihi est tibi prestare & madianitis quorum me preces repel-
lere minus est indecens: veni rursus aras alias erigamus & sacrificia permaxima prioribus celebremus:
si forte flectere potuero deum vt me permittat hos omẽs maledictionibus obligare. Cumq; Balach fie-
ri permitteret & secundo sacrificanti nequaq̃ diuinitas (vt israhelitis malediceret) annuisset cadens ter-
ram ipse dicebat passiones regibus affuturas & quecunq; ciuitatibus erãt euentura eximijs quarum ali-
quas quidẽ nec habitari cõtingeret. Quę etiã facta sunt: dum hęc tẽporibus priscis per terrã siue p ma-
re vsq; ad memoriã meam hoĩbus euenissent. Et cũ hęc oĩa talẽ terminum exceperint qualem ille prę-
fatus est. quis libenter comisere põt. quoniam & in futuro sic erit quemadmodum ille prefatus est.
eum sine honore rege remittente) futura mala hebreis propter eorum peccata predixit
secundum prouocare docuit quo consilio Madianite & moabite vtentes filias suas pulcher
hebreorum exercitum mittunt quarum pulchritudine decepti sunt paternas leges trasgrediũ
tur ... ucos adorantes cibis vetitis vescuntur. Samarias quoq; tribus Symeon princeps Madiani
tidem ... vxorem. Quem Moysi iniuriose respondentem phinees zelo dei accensus cũ Madianitide
suo g... fodit multosq; hunc Madianitidarum occisi sunt. ¶ Capitulum nonum.

Balach Balaam increpat quia cõtraria facit iussi oni.
Excusat se Balaã nihil se posse cõtra dei voluntatem.
Balaam iterum aras alias iubet erigi & sacrificia celebrari.
Balaam pro mã ledictiõe benedicit hebreis futura mala regibus & ciuitatibus predicens.

Prędixit Balaã pauca mala futura hebręis,p pter eoꝝ pecca ta & dat consi liuꝫ moabitis & madianitisde,p uocãdo eos ad peccatum.

Hebręi pulchri tudine filiarum Moab& madi am decepti.

Verba decepto ria filiarꝫ moab & Madiam ad hebręos

BAlach autem idignatus eo q̃ maledicti non fuerãt israhelite: remisit balaaꝫ nullo honore re- D.
muneratũ.Ille vero iam descendens & circa transitũ eufratem veniens: & Balach pricipibusq; valedicẽs ait. O Balach & Madianite pręsentes oportet me hęc pręter dei volũtatẽ pręstare vobis.Hebreorũ quidem genus nulla pestis penitus apprehẽdit:nec bella nec aliqua necessitas:nec ste rilitas fructuũ terrenorũ nec alia quęlibet eos causa corrũpit.Est enim cura deo liberare eos ab oi malo nullamq; permittere sup eos venire huiusmodi passionẽ:quatenus omnes debeant deperire.Euenient autẽ eis pauca & ad modicũ tempus: ex quibus humiliari videãtur.sed deinde intelligent q̃ pro timo re eis fuerit illata talis vexatio.Vos autẽ quandã victoram ad breue tẽpus aduersus eos lucrari desíderatis:quod impetrabitis si hęc quę moneo feceritis.Filiarũ vestrarum speciosas pręcipue virgines quibus subdi & deludi castitas possit insipicientiũ propter pulchritudinis hõestatẽ:circa eorũ exercitũ proxime destinate: supplicantibus eorũ iuuenibus vt earũ amplexibus misceãtur pręcipite quatenus dum eos cõcupiscentia viderint obligatos deserant.rogitãtibus & manere eas non primitus annuãt:q̃ eos leges patrias relinquere iubeant simul & honorẽ dei qui eas posuit eis.& madianitarum atq; moabitarꝫ colere ritũ cogant.Sic enĩ illis indignabitur deus.Cũq; hęc ille dixisset:abscessit.Madianite vero dũ mi sissent filias suas sicut ille monuerat.hebreorũ iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarũ: & ad earũ colloquia venientes: rogabant quatenus earũ pulchritudine fruerẽtur cõsuetudinis nec ꝓximitate residerent. At illę hęc verba libẽter suscipientes cõseruerũt eis obligãtes eos amore suo.Quibus dũ cõcu- N.ciij
piscentia creuisset;eos ille cepere deserere:dũq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inua sisset vberrimis fletibus exorabant ne eos ille desererent.& futuras vxores & domina omnium substãtiarum suarũ manere poscebãt.Hęc aũt cum iurisiurandi religione firmabant deumq; mediatorem in promissione faciebãt.flẽtes & vndiq; semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes.Ille vero dum eos seruitute iam captos esse cognoscerent.&oi vinculo fidei cõsuetudinis obligatos eis talia ceperũt edicere.Nobis o fortissimi iuuenes domus paternę sũt & bonorũ magna possessio.parentumq; & domesticorũ fauor atq; dilectio.Nihilq; horũ egẽtes venimus ad vestrũ alloquium: nec questũ speciosi corporis requirentes vestram nobilitatem adiuimus. Sed viros bonos & iustos existimantes.honorare vos exenijs quibus indigebatis aduenimus.Nũc vero quãdo dicitis circa nos habere dilectionẽ& E
nostro cõtristari discessu;neq; nos vestras preces abijcimus.sed tm̃modo fidẽ fauoris vestri volumus ꝓcipere.per quã nos credere digníssimum iudicamus vt vestram conuersationem diligentes vxores esse possimus. Formidamus eteñ ne dũ fueritis satietate nostrę cõsuetudinis adipleti:deiceps contumelijs affectas ad parentes nos proprios remittatis. ¶ Rogantibus autẽ illis:& vt vellent fidẽ daturos se polli cẽtibus:& vt amorẽ i nullo cõtradicentibus:dixerũt ille. Quoniam hęc quidẽ vobis placẽt cũ moribus & vita ab oĩbus alienati sitis;ita vt etiã cibos ꝓprios habeatis:& pocula cũ nullo cõmunia necesse erit volẽtibus vobis habitare nobiscũ etiã deos colere nostros.nec erit iudiciũ aliud circa nos vestri fauoris nísi eosdẽ deos(quos nos) adoretis Nulluſq; culpabit vos si terrę ad quam venistis eius colatis & numina:vtiq; dũ nostri dij cõmunes sint oĩbus/vester vero in nullo sit talis. Dicebantq; eis vt aut quę essent oĩbus ea facerent aut aliã quererẽt terrã in qua possent legibus propríjs cõuersari. ¶ Illi aũt earũ amore deuicti optime illas dicere iudicãtes & semetipsos tradẽtes voluptatibus earũ patria iura trãsgressi sunt deosq; plurimos iam putantes & immolare eis lege prouincię proponẽtes cibis etiã extraneis congaudebãt:& oẽs ad libidinem mulierum cõtra leges proprias insurgebãt: ita vt iam per omnem exercitum iuuenes agerent cõtra legẽ.& seditio multo peior priore icẽderet alias incideret. ¶ Cũ oĩno iã solẽnitates proprie deperirẽt.Nam dũ semel iuuenes mores attigissẽt extraneos eos vberius appetebãt.Sed & si qui priorum virorũ propter virtutes patrũ nobiles erant.cum eis vicio subiacebant. ¶ Deniq; Samarias(alias zamarias)princeps tribus symeon dũ haberet Chora Madianitidẽ mulierẽ ducis cuiusdã filiã viri iter illos valde potẽtis vxore iubẽte ante solẽnitates mosaycas q̃ illa magis delectaret effecit. Non F
immolando lege prima & alienígenę nuptias eligẽdo ¶ Et dũ ista gererentur moyses metuẽs ne quid peius acciperet.congregans populũ in ecclesía nullum equidem culpauit nominatim. nolens quẽquã desperatione dejcere quia(dũ laterent)poterant penitere.dicebat autem qm̃ alias quomodo nõ agerent digna se aut suis patribus oportuna dũ libidinẽ deo pręponerent & ei placentia violarent.Oportere tamẽ vt dũ adhuc eis bene esset reuerterẽtur ad formidinẽ arbitrantes nonvim inferendã leges esse positas.sed ad cõcupiscentiã repellendã.Super hęc aũt adijciebat nõ esse rationabile vt qui castifuissẽt in heremo nũc cõstituti iter bona tãta peccarẽt:& res quas dũ adepti fuerãt per índigẽtiã tẽpore vbertatis amitterẽt.Et ille quidẽ hęc dicẽs conabat emẽdare iuuẽculos:& ad penitẽtiã eorũ quę gesserãt reuocare.Post quẽ surgẽs Samarias ait.Tu quidẽ o Moyses vtere legibus quas ipe posuisti.ex ipsa cõsuetudine eis firmitatẽ attribuẽs.Et qm̃ iã castigasti:frequẽter hebręos q̃ nõ bñ seducũt:meĩ his quę tyrãnice iperas nõ habebis obnoxiũ. Nõ em̃ aliud quicq̃ hactenus sub figmẽto legũ dei q̃ iugũ seruitutis no-

Hebręi primas leges dimittunt voluptatibus moabitidum se tradẽtes omnino vt earũ deos adorantes cibis q; vetitis vescãtur.

Samarias madianitidẽ duxit vxorẽ gratia cuius patriam legem dereliquit

In biblia nomẽ viri ponitur zãbri & mulier vocatur cozbri.

Prudẽtia Moysi in generali reprehensione.

Samarię principis cõtumelia

responsio

Samarias mulier q̃ punitur
delabi lege ingr.

A bis inferre machinaris: & tibimet defendere principatum, auferendo nobis desiderium et proprium vi-
uendi arbitrium. quod est liberorum & dominum non habētium. Crudelior itaq; circa hebreos & tu so-
lus eris egyptios castigare volens. & secundum leges tibi placitas singulorum volūtates astringere. Sed
multo iustius est vt tu potius puniaris quando ea que ōibus indubitanter bene habere videntur solus
exterminare cōtendis & contra oim placita tuam valere sententiam. Mulierem atq; perigrinam sicut
ais duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. non enī latere proposui nec propter
me alter delator erit. Et sacrificaui diis quibus sacrificandum non iudicatis: iustū estimans per multos
me debere acquirere veritatē & non velut sub tyranno viuere & per oēm spem semper ex vnius cōuer-
satione perdere. ¶ Dū hęcautem Samarias de his que & ipse & alij male gesserant edixisset, populus
equidē quiescebat formidine futurorum legislatorē intendens nolentem illius superbiā ex aduerso li-
tigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriā verborū eius imitatores facti: multitudinem
perturbarent. Et in his quidē dimisere cōuentum. sed causa mali potius augebatur. ¶ Cūq; Samarias
ex tali causa mortuus non fuisset, Phinees vero vir & in alijs quidem rebus melior existens. multorum
iuuenū & dignitate pātris transcendēs coetaneos vniuersos Eleazari sacerdotis filios & fres Moyseos
nepos: dolēs in his que gesserat Samarias & anteq̄ per licentiā fortior efficeretur iniuria. opere volens
vltionem inferre & iniquitatem (ne crescceret amplius) prohibere dum adhuc qui hęc arripuerant mi-
nime punirentur animi simul & corporis sic audacia confortatus est vt non prius decertare quiesceret:
q̄ victoriam in eo facto perciperet. Tū (alias tūc) ad tabernaculum Samarie venīēs: ipsumq; euaginato
gladio & chorāi simul extinxit: Iuuenes antem oēs quibus virtutis amor & Phinees imitatores esse vi-
debantur perimebāt eos qui in culpa Samarię similes existebant. Multi siquidē iniquę gerētiū horū vir-
tute perempti sunt. omneq; pestilentia perierūt: deo post hęc illis immittente languorem. Tamē quicū-
q; eorum cognati fuerant (& cum prohibere deberent magis ad iniuriam dei exacuerūt) pariter sunt ex-
tincti. ¶ Perempti itaq; sunt ex eorum cœtibus non minus q̄ quatuor decim milia virorum.

B. ¶ Animatus Moyses ad Madianitarum iteritum ad terram eorum exercitū mittit Ballaam propheta probans Phinees ducem constituens. Qui (victis & interfectis Madianitis et eorum quinq; regibus) predam ipsorum diuidens sacerdotibus et leuitis partem assignat. ¶ Capitulum. x.

Ac itaq; causa exaggeratus Moyses ad interitum madianitarum direxit excercitum de quorum prelio post paululum edicemus narrantes primitus quod reliquimus. Iustum namq; est legislatoris voluntatem nequaq̄ in hoc sine laude trāsire. Balaam enim (qui petitus fuerat a madianitis vt malediceret hebreis. & hoc quidē complere diuina prouidentia non prevaluit: sed consilium dedit quo hostes vtentes hebreorum populum pe-
V.24 ne consumerent) Moyses magnifice nimis honorauit eius diuinationis verba probans alias describens cum posset huius gloriam propria; facere quando nullus qui mendacium probans arguereret testis extaret. Illi namq; testimonium reddidit: & eum memoria dignum fecit: Et hęc quidem si-
cut alias si voluerint quicunq; considerent. ¶ Moyses itaq; pro quibus prędixi rebus ad terram madia-
Nūe.c nitarum misit exercitum: ex vnaquaq; tribu duodecim milia virōs eligens quorum ducem statuit Phi-
xxj. nees: ducem cuius fecimus paulo ante memoriam: qui leges custodiuit hebreas & Samariam transgre-
dientem eas ipse percussit. Madianite vero videntes exercitum contra se venire & quantus nunquam
aduersus eos accesserat: congregantes prouincię multitudinem expectabant hostes. & vndiq; muniti
excipiebant eos. ¶ Venientibus autem eis congressione facta madianitarum cecidit multitudo que cō-
putari non posset numerumq; transcenderet. Sed et reges eorum quinq; pariter sunt perempti quorum
C nomina erant: Och: & sur: Robech alias Obeth: & huir. Quintus vero regum est Arach de cuius cogno-
mine ciuitas in terra arabum constituta hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen vo-
catur. que apud greços dicitur petras. ¶ Hostibus igitur fugatis alias effugatis hebrei eorū tenuere pro-
uinciam. multamq; sumentes prędam & possessores cum mulieribus perimētes solas virgines reliquerunt. Hoc enim moyses duci Phinees iusserat. Qui reuersus incolumē reduxit exercitum (& prędā valde copiosam id est boues quinquaginta duo milia sexaginta. Asinos autem sexaginta milia. Auri vero & argenti vasa innumere multitudinis: quibus vtebantur in domo. Nam per longam felicitatem. orna-
tu erāt valde locupletes: Deducte sunt autem & virgines quasi triginta duo milia. ¶ Moyses itaq; (diui-
sa in duas partes pręda) alterius quidē quingesimam partem Eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis au-
tem alterius quinquagesimam reliquam vero vniuerso populo distribuit. Viuebantq; decetero valde
feli[illegible]. Eratq; eis per virtutem oim bonorum copia. nullaq; tristitia eorum voluptates impediebat
[illegible] successore Moysi instituto Tribus Gad & Ruben cum dimidia Manasse Amorream terrā
peti[illegible] sua sorte quos Moyses crimine licit postea tamen (eorum iustificata petitione) concedit ciui-
tates re[illegible] assignando. ¶ Capitulum vndecimum.

Zelus Phinees et virtutis laus.

¶ Phinees zelo dei accēsus. Samariā & Chorami madianiti dē occidit qui-
q; ad vindicandū dei iniuriam alios minauit.

Aiatus moyses ad interitū madianitarum

Moyses pphetiā Balaam approbauit quę ad longum hētur.

Moyses ad terram madianitarum exercitum mittit & Phinees constituit.

Reges madianitarum cum innumerabili multitudine cecidē runt in prelio.

Pręda hebreorum super madianitas

Moyses prędā in duas partes diuidit & partē sacerdotibus & leuitis donat.

Ioſue moyſi ſucceſſor deo iubente inſtituitur.

Tribus Gad & Ruben cū dimidia tribu Manaſſe terram petunt Amorreorū ſibi dari quoſ moyſes crimiat Iuſtificata petitiōe tribus Gad & dimidia tribus manaſſe accipiūt amorreā Ciuitates refugij tres vltra iordanem.

Nomina ciuitatum refugij & ſitus earum.

Tres alię ciuitates refugij tranſiordanem.

Quomodo ad filias trāſibat hereditas pīna.

¶Biblia vocat Salphaad.

Oro moyſi ad populum iuxta Iordanem cui mortē ſuā p̄dixit & iordanem tranſire ſibi eſſe a deo ꝓhibitū Senes cū veritatis integritate debent loqui.

Moyſes exhortatur populum ad dei mūdata cuſtodienda.

MOyſes igitur cum eſſet ſenex Iheſum ſucceſſorem ſibi conſtituit ad prophetias & ad militię pricipatū ſicubi neceſſarium foret (iubente deo) vt rerū teneret imperiū Iheſus autem omni doctrina legum diuiniſq; miſterijs (Moyſe docente) erat inſtructus D. N. 17

¶Inter hęc etenim duę tribus Gad & Ruben & Manaſſe dimidia: quadrupedum multitudine & omnibus alijs valde dites. habentes commune conſilium rogabant Moyſen vt eis p̄cipue amorream concederet quę paſcuis optima videbat. Ille vero exiſtimās eos timuiſſe chananeorū pugnā & occaſionē honeſtā quaſi ꝑ paſcuorū diligētia requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpē occaſionē timoris adinueniſſe ipſoſq; velle ſine labore deliciari: dum omnes adhuc terūna cōſiſterēt & terrā ideo quā peterēt obtinere. ne decetero cū ceteris laborarēt quibus terrā traditurā ſe deus promiſerat trāſiordonē. & aduerſas gētes interēpturū. Illi vero cōſpicientes iratum ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum reſpondentes ſatiſfaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectū hoc petere. ſed vt p̄dam in oportunis conſtituentes locis expediti ad certamē & ad bella venire poſſent. Dicebātq; ſe p̄paratos vt dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filiorum & vxorum & facultatis ſuę: vbiq; cū exercitu properarent. Nūe. c xxxij.

¶Porro moyſes dum iſte ſermo placuiſſet: vocans Eleazarum ſacerdotem. & Iheſum & ad vltimum vniuerſos: conceſſit eis amorream ita vt auxilia conferrent cognatis ſuis donec omnia complerentur: Accipientes itaq; iſta conditione prouincias & ciuitates fortiſſimas poſſidentes: filios & coniuges & alia quęcunq; poterant circumeuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt. Hūe. c xxv.

¶Edificauit autem & moyſes decem ciuitates quę in numero quadraginta & octo forent. quarū tres diſtribuit vt ad eas (qui nolentes facerent homicidium) confugerent: & tempus ſuge conſtituit habentium ſcilicet poteſtatem perempti cognati occidere homicidam ſi eum extra terminos ciuitatis (ad quē fugerant) inueniſſent. quod nullo alio permiſſu eſt perpetrare. Heę ſiquidē ciuitates fugacibus diſtributę ſunt Boſor quidem in arabię finibus Arimam (alias Arimam) autem in terra Galaditorum Galalin vero in batalide regione. E

¶Cumq; etiam chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter vrbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fugacium delegauit. ¶Moyſes autem adeuntibus eū maioribus natu tribus manaſſe & dicētibus virum inſignē tribuū fuiſſe defunctum nomie Oro- Nūe. c xxv.
phatim: & filios quidem maſculos non reliquiſſe. ſed filias & cōſulentibus ſi earum fuiſſet hereditas aīt liquidem aliquos dē ſua tribu ducerent cū hereditate ad eos irent ſi vero ex alia tribu alicubi nuberent hereditatē in paterna tribu relinquerēt: & tūc manere vniuſcuiuſq; hereditatē in propria tribu cōſtituit

¶HISTORIA LIBRI DEVTERONOMII INCIPIT.

¶Moyſes populum ante mortem alloquens ad dei mandatorum cuſtodiam exhortatur & ſuis principibus obedire monet: pericula (quę paſſus eſt vt in futurum caueant) commemorando p̄dicitq; eorum obprobrioſam a terra promiſſionis ſine ſpe futuri reditus (ſi a dei mandatis deuient) diſperſionem necandoſq; iubet hoſtes & aras eorum deſtruere: ſicq; ſcriptum legis librum (dictante deo ne per ignorantiam declinarent) populo donauit.

¶Capitulum xij.

CVm vero iam quadrāginta anni minus triginta dies implerētur. Moyſes cōgregās ad Iordanē vbi nunc ciuitas eſt Abila locuſq; palmarum conueniēte vniuerſo populo ita locutus eſt. D. 3. & 4. 5. 9 7. 8.
O viri cōmilitones & ſicut deo placuit calamitatis longe participes cētum viginti annis ſene ctute cōfectum oportet me ab hac vita diſcedere. In his vero quę gerenda ſunt trāſiordanę iā nō ero veſter adiutor: neq; pugnabo vobiſcū a deo prohibitus. Iuſtum tamē credidi neq; nūc meam deponere pro veſtra felicitate curam. ſed indicare ꝑpriā veſtre vbertatis adeptionem. Et memoriam meā in abudātia bonorū veſtrorū referre. Nūc igitur explanans quēadmodum vos felices eritis veſtris filijs bonorum veſtrorū relicturi poſſeſſionem. ab hac vita diſcedo. Dignuſq; ſum vt mihi fides habeat & propter priſtinas virtutes: & eo q̄ aię ad vite huius terminum venientes: cū omni loquentur integritate. O filij iſrahel. cunctis hoībus cauſa bonę poſſeſſiōis ꝑpicius deus eſt Hic enī ſolus dignis hoc tribuere: & auferre in ſe delinquētibus pater cui vos exhibere quales ipſe vos vult eſſe ſimul & ego volūtatē eius ſciēs aperte vos moneo Non enim eritis beatiſſimi: & in omnibus imutabiles. aut felices. ſi exilius mandatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nāq; bonorum quam nunc tenetis firma manebit & preſentiū rerū celerrimā ſecuritatem habebitis ſi ſolummodo quę deus vos ſeq vult his obediatis & neq; legum alienarum ordinē prēponatis. neq; pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernētes. ad modū alienū conuertamini. Hęc autē agētes fortiſſimi cunctorū eritis bella ferre & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim vobis auxiliatore preſente cūctos vos poſt ponere rationis eſt: Premia ſiquidē magnę virtutis vobis ſunt poſita quę oī vita poſſideatis. Virtus etenim p̄mitus bonarum cauſarū eſt premium deinceps etiam alienarū rerū preſtat augmentū. ita vt dū inter vos ea vſi fueritis. magnam vobis conferat vitā & inter alienigenas glorioſos efficiat. & apud poſteros eminentes oſtendat. Hęc itaq; poteritis

A adipiſci: ſi legibus quas dictãte mihi deo cõſtitui obediatis. eaſq; cuſtodiatis & earũ ſapiẽtiã meditemini. Ego aũt diſcedo gaudẽs in veſtris bonis commẽdãs vos caſtitati, legis & bone cõuerſationis ornatui virtutibuſq; ducũ qui prouidẽtiãveſtrę vtilitatis exhibebũt. Deus autẽ qui hactenus veſtri pręſul exſtitit, p cuius volũtate & ego vobis vtilis fui non vſq; ad pręſens ſtare faciẽt prouidẽtiã ſuã: ſed quanto ipſi volueritis eũ habere patrocinãtẽ in virtutis ſtudijs permanentes tanto pręſidiũ eius habebitis. ¶ Cõſilia nãq; vobis prębebunt optima: quę ſequentes felices eritis. pontifex Eleazarus: & iheſus nec non & ſeniores & principes tribuum quos audire vos conuenit: ſcientes qm̃ omnes qui bene ſub principe conſiſtunt: & principatum tenere & liberati pręeſſe pñt. Nec idigneminĩ his quę vos agere duces veſtri poposcerint. Nunc eteni vt benefacientibus iniuriã faciatis in hoc fiduciam ponetis: q decetero declinantes meliores cauſas habebitis. Nec huiuſmodi irã aliquando ſumatis quali circa me vti ſepius pręſũpſiſtis. Noſtis em̃ q frequẽter potiora alias peiora a vobis q̃ ab hoſtibus mortis picula ſuſtinui & hęc improperia non ferens: vobis edico. Nõ eni in exitu vitę dolẽtes cõtra me reliquere volẽs. hæc ad memoriã reuoco quãdo nec tẽpore quo hęc patiebar iratus agnoſcor. ſed vt de futuro a talibus tẽperetis & in nullo veſtris pręſulibus iniuriã ꝓpter diuitias faciatis. q vobis iordanẽ tranſeuntibus & chananeã obtinẽtibus affluenter aduenient. Nã ſi p eas fueritis contẽptores effecti: & virtutẽ deuotionemq; perdideritis quã circa deũ geritis: eum primitus habebitis inimicũ: & terrã quam armis obtinuiſtis: iterum cũ magnis obprobrijs amittetis. totũq; diſperſi per orbem veſtro ſeruitio omnẽ terrã & mare complebitis. Eritq; vobis dũ horum omniũ experti fueritis inutilis iam penitentia. & memoria legum non ſeruatarum. Vnde ſi vultis hęc apud vos permanere. dum hoſtibus preualueritis nullũ reliquatis ex eis ſed omnes perire decernite ne viuentibus eis illorũ ſtudia deguſtantes. a cõuerſatione paterna receda

B tis. Sed & aras & lucos & tẽpla quecunq; habuerint deſtruenda cõmoneo & genus & memoriã eorum ignecõſumi. Sic eteni vobis bonorũ veſtrorũ erit firma ſecuritas. ¶ Ne vero per ignorantiã melioris rei natura veſtra ad peiora declinet: & leges vobis dictante michi deo compoſui. & ordinem bonę cõuerſationis inſtitui. Cuius ſeruãtes ornatũ feliciſſimi eritis oĩm rerum. Hęc dicens dedit eis in libro leges & conuerſationis modum eis cõſcriptum. ¶ Illi vero flebãt & multum querebantur ducẽ: memoriam periculorum eius habentes: & quanta pro eorũ ſalute geſſiſſet. deſperãtes etiã de futuris quaſi nullus eis prĩceps ſimilis foret: minuſq; iam deũ ſui prouidere credẽtes eo q Moyſes eum potius exoraſſet. Tunc illi qui in deſerto ei cum ira locuti fuerant penitentiã agentes ingemiſcebãt: ita vt omnis populus i lachrimas prorumperet & plus q̃ ſermone dici poteſt. gemitus cũ dolore proferret. Moyſes aũt cõſolabatur eos & licet dignus multis lachrimis eſſe videtur. tñ admonebat eos a fletu: vtq; magna vteretur cõuerſatione poſcebat. Tũc ergo cõuentus ita dimiſſus eſt. ¶ Volo autẽ cõuerſationem moyſeos dicere primitus eiuſq; dignitatis virtutes exponere. vt per hęc legẽtes agnoſcant qualia initia noſtri habuere maiores. & ſic ad aliarum rerum venire narrationem. Scripta ſunt autem hęc omnia ſicut ille reliquit nihil nobis adiſcientibus ad ornatum: quod a Moyſe relictum non eſt. Hoc tantum placuit nobis modo noũitatis inducere vt ſecundum genus nobis ſingula diſponant quę ab illo in ſcriptis diſperſe relicta ſunt & quẽadmodum deum in ſingulis quibuſq; cõſuluit. Propterea namq; neceſſarium iudicaui hęc prædicere ne aliqua nobis a contribulibus hanc ſcripturam legentibus queſtio generetur. Hic autem ordo

C eſt legum in noſtra conuerſatione competẽtium. Quas autem nobis communiter ad alterutros dereliquit: has de moribus & cauſis explanare referre diſtuli. quod adiuuante deo poſt hoc opus nobis inſtituare propoſitũ eſt. Ait eni. Dũ chananeorum terram poſſederitis & ad vſum bonorum vacaueritis: & ciuitates iã ędificare ceperitis ea faciẽtes quę deo placita ſunt firmiſſimum pignus felicitatis habebitis.

¶ Prędixit Moyſes vnam ſacram ciuitatem fore conſtruendam et in ea templum ad quam omnes hebręi ter in anno ſacrificaturi conueniant. ex mercede meretricis fieri prohibet ſacrificium et leges in feſto tabernaculorum ſummo ſacerdoti iubet omnibus publicare & pueros primo in lege dei eruiri ſecundo in gratiarum redditione deo pro beneficijs.

¶ Capitulum.xlij.

Sit vobis vna ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo: & virtute pręclaro quãcunq; deus ſibi per prophetã elegerit: tẽplum vnum in ea ſit. & vnus altare ex lapidibus nõ manu dolatis ſed paſſim iacentibus. qui dealbati erunt decore & ad videndũ valde puriſſimi. Acceſſus autem ad eum ſit non per gradus. In alia vero ciuitate: nec altare nec templus ſit. Deus eni vnus & genus hebręorum eſt vnum. ¶ Qui vero blaſphemauerit deũ: lapidatus ſuſpendatur per diem. & ſic ne honore turpiterq; ſepeliatur. ¶ Conueniant aũt in ciuitatem in qua tẽplum conſtruunt ter in anno a finibus terre quã hebręi tenuerint quatenus deo & pro his quę poſſident gratias referant et de futuris preces effundant. & cõuenientes adinuicẽ tũc epulantes amici ſint. Bonũ eſt enim vt ſemetipſos alterutrum contribules non ignorent. ſed ſua ſtudia ſibi communicẽt. Hoc autẽ ex hac ſocietate proueniet vt & aſpectu & loquela memoriã ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris impermixti ſunt extranei ſi

Moyſes monet hebręos obedire eleazaro & ioſue et ceteris tribuũ pricipibus

¶ Rememorat Moyſes pericula quæ paſſus ẽ a populo vt caueant in futurũ ſimilia ducibus irrogare.

Prędixit Moyſes Iudeorũ obprobrioſam diſperſionem aterna promiſſionis ſine ſpe futuri reditus.

Dedit eis librum legis ſcriptum.

Flebant omnes loquẽte moyſe Ioſephus nihil ad Moyſi ſcripta adiecit ſed tãtum diſperſa collegiſſe dicit.

Prędixit Moyſes vnam ſacrã ciuitatẽ fore cõſtruendam quę dicta eſt hieruſalẽ & tẽplum i ea ędificandum.

Pena blaſphemiæ.

Ter i anno obſeruare iudei gabantur venire ad tẽplũ

Ex quo debet fieri oblatio & sacrificium.

¶ Ex mercede meretricis phibitū ē fieri sacrificiū nota causā

Leges in festo tabernaculoruz a summo sacerdote pręcipit oibus legendas.

Vtilitas legum cōtra peccates.

Pueri primo debēt erudiri i lege dei & secūdo ī gratiarū actione pro donis dei.

bimat putabuntur. ¶ Sit autē & decima exceptio frugum vobis pręter eā quam distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dari quę vendatur quidē per prouincias & ad epulas ministretur & hostias quę I sacra vrbe sunt celebrandę. Iustum est enī ex his quę terra nascunt quā deus vos possidere cōcesserit: vt ad honorē eius qui hęc tribuit parant (alias pfruant). ¶ Ex mercede mulieris fornicarię non sunt sacrificia celebranda. Nunq enī ex his quę de contumelia procedūt diuinitas delectatur. Nihil enim confusione corporum peius est. Similiter autem si quis pro coitu carnis aut venaticij aut custodijs gręgū mercedem acceperit: nunq exinde deo sacrificandū est. Nullus blasphemet eos quos principes alię ciuitates esse putant. Sacra peregrina nō sunt curāda neq; ęs (alias vas) denominatum alicui deo est sumendum. Nullus vestrum texta ex lana linoq; tunica vestiatur. Hęc enim solummodo sacerdotibus est concessa.

¶ Conueniente vero multitudine in vrbe sacra ad immolandum post septem annos: instante festiuitate quę vocatur xenophegia: id est tabernaculorum defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali vnde possit audiri legat omnibus leges & neq; vxor neq; filij audire prohibeantur: sed neq; serui. Bonum est enim vt animabus inscripte leges etiam memoria cōseruentur qua nunq deleri possint. Sic enī neq; peccabunt non valentes dicere q; decreta legum ignorare videantur. ¶ Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciam: vtiq; prędicens eis quę sunt passuri delinquentes & animabus eorum inscribentes quę pręcipiunt per auditum quatenus omnino in interioribus eorum consistat voluntas legum: in qua cū deficiunt auctores i psisuę lesionis existunt. ¶ Discant etiam pueri primum legis quę est doctrina optima & causa felicitatis eximia. Secundo autem per singulos dies mane & vesperi testificanda sunt dona dei. quę liberatis de terra ęgyptiaca concessit. Iusta enī est naturaliter actio gratiarum: quę refertur & pro compensatione rerum iam factarum & pro inuitatione futurorum. Inscribenda vero in tanuis ea in quibus eis deus benefecerit: & brachijs singula quęq; declaranda quę virtutem dei valeant designare & fauorem eius circa eos ostēdere quatenus vndiq; circa eos illuceat dei fauor.

Septē pricipes i vnaquaq; ciuitate pro iustitię exercitio: cuilibet duo viri leuitarū adiūgātur.

Iudex (q proba tur pecuniā pro iuditio accepisse) ab officio expellendus est.

Qñ remittende erant causę ad sacrā vrbem Oportet ad minus duos testes esse bonæ famę

Mulieruz testimoniū nō recipiendum: neq; seruorum.

Pena falsi testis

De homicidio cum diligentia quęrendo.

Modus quo vtebantur circa homicidium incognitum

Lauant manus suas figuram ignorantię.

¶ Moyses in vnaquaq; ciuitate septem principes esse istituit & iudices qui pecunias acceptis iustitia conuincantur (excellenti sunt ab officio aliquando etiam causę ad sacram vrbem dimittendę) oportet insuper duos esse testes ad minus. neq; mulieris aut serui validum est testimonium. talionis pena est puniendus. Cum diligentia homicida quęrendus. Qualeq; debeant eligere reges (si eis regis fuerit amor) edocet cui prohibetur terrę mutare terminos.

Capitulum. iiij.

PRincipes autem sint in vnaquaq; ciuitate viri septem. qui & virtute & iustitię studio sint exercitati. vnicuiq; vero principatum: duo viri ministri prębeantur ex tribu leuitarum. In omni autem honore qui in vrbibus iudicare constituti fuerint habeātur ita vt illis pręsentibus neq; blasphemare neq; aspere agere liceat aliquibus. sic vtiq; reuerentiam pudorem dignorum hominum tanq; sibi deum in illis contēnere videātur. ¶ Iudices autem puri ptātem habeant pronunciādi quodcunq; videtur eis. nisi forte pecunias eos quilibet accepisse (p iudicij diuersitate demonstret: aut aliam proferat per quā eos nō bene iudicasse conuincat. Nō enim lucrū attendentes: aut dignitatē cōuenit iudicare iustitiam rebus oibus pręponentes. Nam hoc non agens deum quilibet contemnere putatur: eumq; sibi firmiorem credere q illos quibus contra iustitiam timore potestatis sententia propria præstare contradidit. Dei enī virtus iustitia est. Quisquis enī pręstat eis qui aut non iuste quærūt aliquid aut non iuste in dignitate sunt constituti: illos potius deo potiores facit. ¶ Si vero iudices non intelligunt de rebus fidei creditis iudicare: quando multa talia solent hoibus prouenire: in te gratia causam in vrbe sacra remittendi & conuenientes pontifex & propheta & seniores quæ eis videntur iusta pronuncient. Vni testi non credatur sed tribus aut ad vltimum duobus: quorum testimonio verum faciat vita prior. ¶ Mulierū testimoniū nequaq recipiendū. propter leuitatē & procacitatē generis earū. Sed neq; serui testimoniū perhibeant propter ignobilitatē animi: quos autem propter lucrum aut propter timore veritatē verissime pōt credi non vere posse testari. ¶ Si quis autē falsē testatus: cōuictus ea patiatur quæ passurus esset is contra quē testimoniū dixit. ¶ Si homicidio facto i aliqua vrbe: nō inueniat is qui fecit: ne in suspitione sit aliquis quasi per odium ppetrauerit quærat equidem homicida cum multo studio: de eoq; nūciandā proponantur edicta. Cum vero eum nullus nunciauerit. principes ciuitatum vicinarum regionis illius qua cedes facta est & seniores cōuenientes metiant (a loco vbi iacet mortuus) regionē. & pars que fuerit vicinior ciuitati populi eius emētes vitulam & deferētes eam in conuallem: & in locum inutilem arationi & plantationibus: incidant ceruicem bouis. & sumentes aquam lauent manus suas supra caput eius. Sacerdotes & leuitę simul & seniores illius ciuitatis: exclamāt ab homicidio mundas se manus habere & neq; gessisse neq; factori communicare & inuocent deum propicium sibi fore. & nunq; ei talia possessionem in illa terra contingere. Optima inquit est huiusmodi dispositio: & conuersatio talis. Nec vobis alterius reipublicę sit affectus: sed hāc diligite dīnas leges habētes & secundum eas oīa facientes. Sit enī vt deus sit vester princeps. ¶ Si autē fuerit alias ad heserit vobis regis amor sit quidē iste cōtentus.

A. De.c. 17. De.c. 17.

ſitq; ei iuſticiæ prouidētia ſēp & virtutis alterius magnitudo. Sciat autē is legibus atq; deo ineſſe pluri-
mā ſapiētiā nihilq; gerat pręter pōtificis ſenioruq; ſententiā/nec multas nuptias vſurpet/neq; abūdan-
tiā ſectetur pecuniarū. nec ornatus equorū: quibus rebus collatis vltra leges ſuperbus erit. Prohibeatur
autē etiā ſi quis horū ſtudium habuerit fieri vltra modū vtilitatis veſtræ potētior. Terminos terrę moue
rinon liceat nec proprie nec alienę p quos vobis ſeruabitur pax: ſed habeātur firmi ineternum poſiti ſi-
cut diuina ſententia tanq̄ pręlijs ex hoc & ſeditionibus mūdus vexatur dū accedere vltra terminos/a-
uari voluerit/alias voluerūt/Nāq; non procul eſt vt tranſcēdat leges: qui terminos voluerit permutare.

¶ De terrę naſcentibus ante quartum annum aliquid colligere prohibet Moyſes: terrāq; vineis plā
tatā ſeminari: bobus quoq; in aranda terra aliud aīal iūgi & ſemia mūda eſſe iubet & imp̄mixta: atq; iu
mēta: metentes inſuper manipulos alendis egentibus relinquere: p̄mittitq; trāſeūntes fructibus ſatiari:
frituratiuq; boum ora dicit non alligenda penam aſſignans tranſgreſſoribus. ¶ Capitulum. xv.

Le.25 Vi i terra plātauerit: ſi ante quartū annū ſolia fructūq; attulerit: neq; deo ex hoc primi-
tias offerat: nec ipſe comedat: nō eni ſcdm tps hoc illatū eſt dū naturę pręter tps vim fe-
ciſſe videaī. vnde neq; deo neq; pprio dño cōpetit ad vtēdū/Quarto vero anno vide-
miēt omē quod inde naſciī tūc eiī maturū eſt colligēſq; ad ſacrā deportet vrbē. Et cū
D.e.22 decimis aliarū frugū expēdat. cū amicis propriſs epulādo: & cū pupillis & viduis. Qui-
to autē anno: fit dñi ſui quæ fuerit nata. ¶ Qui terrā in vineis plātat nō ſeminet eam.
Sat eſt eiī hāc hoc enutrire germē. & laboribus aratri eſſe priuatā. ¶ Bobus terra aranda eſt: & nulla cū
eis altera aīalia ſunt iūgēda ſed propriū hoc genus ſit ad arandū ¶ Semina vero ſint munda & imper-
mixta & nō duobus aut tribus generibus ſemineī. Nō eni cōmuniōe diſſimiliū natura lętaī. neq; iumē-
B. ta permiſceantur quæcūq; cognata non ſunt. ¶ Metuebat eni tūc legiſlator ne per hoc iniuria trāſiret
ad hoies initium a minoribus & turpibus primo ſumens. Nihil eni huiuſmodi debet eſſe licitum: exquo
per ſimilitudinem conuerſio quędam in communibus rebus habere poſſit acceſſu;. Qua propter de re-
bus vilibus leges negligentiam non habuerunt: ſcientes omnibus ꝓuidere ne in aliquo viderentur eſſe
r.24 culpabiles. ¶ Metentes inquit & manipulos colligētes: non omnē meſſem decet excutere: ſed relinque
re aliquos manipulos qui ſint egentibus alimentū. ¶ Similiter autem & de vinea ramuſculos pauperi-
bus relinquendos & oliuarum quendā fructum reſeruandum colligentibus & eſcam propriam non ha-
bentibus. Non eni tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino vtilis erit: quāta gratia ex
e.25 indigentium ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terrā ad illationem fructuum proniorem efficiet eorū
qui nō ſuę tantummodo vtilitati proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed neq;
boum ora dū ſpicas terunt in area ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt vt qui ſimul laborauerūt i fructu
& circa natiuitatē eius fatigati ſunt: participari ꝓhibeantur. ¶ Neq; poma matura contingere iter agē
tes arcendi ſunt. ſed tanq̄ de propriſs eos debent p̄mittere ſatiari ſiue prouiciales ſiue ſint peregrini &
cum gaudio prębendum eis ad comedendū Portare vero nihil eis liceat. ¶ Neq; vindemiātes ex his
quę ad torcular portanī. guſtare prohibeant ſibimet occurrentes. Iniuſtū eſt enim bona quę dei volūta-
C. te ad viuendū data ſunt inuidere deſiderantibus ea comedere dum pomum ſit i maturitate ſicut deo
placuit. & mox abire feſtinet. ¶ Et licet per verecundiā aliqui contingere non pręſumant: rogātes eos
cum ſint quidem iſrahelitę tanq̄ ſocij & propter cognationem pariter dñi & ex alio loco veniētes & vt
munera ſuſcipiant depręcandi ſunt. quę deus eis videre conceſſit. Dāna ſiquidem iudicanda non ſunt
quęcunq; per benignitatē tranſeuntibus cōferuntur. Quando deus vbertatē bonorum pręſtat homini-
bus nō vt vtantur ſoli ſed etiā aliſs largiantur volens hoc modo fauorem ſuum circa iſrahelitīcū popu-
lum & felicitatis eorum adminiſtrationem alijs apparere cum eos ſuam abundantiam alijs partic̄ipare
) c5 pręcepit. ¶ Qui vero pręter hęc fecerit: quadraginta minus vna plagas habena publica accipere vo-
luit: & liberum penam hanc turpiſſimam ſuſtinere quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati.

De rege hebręis hīdo ſi volue rit habere qua lē debēt aſſūere nota ,cōditiōes Prohibetur rex terminos tetræ mutare.

De terrę naſcēti bus āte quartū annū in vſu; nō cōceſſis ſed be ne quarto āno. P̄lātata terra vi neis prohibetur ſeminari.

Bobus altera a nimalia nō ſunt iungenda i arā do terram.

Semia nō ſūt p mixta neq; iu mēta nota cau ſam.

Metētes mani pulos iubet ali quos reliquere egētibus alimē tū ſimiliter in vi nea & oliuis

Non ſunt aligā datriturantium boum ora.

Permittēdi ſūt trāſeūtes fructi bus ſatiari ſ; ni hil portare dñt

Rogādi ſunt ve recundi.

Pena tranſgreſ ſorum.

¶ Moyſe egyptiacas erumnas memorante decimas docet diſtribuere: quæq; ſint mulieres in vxo-
res ducēde. habēti quoq; duas vxores qualiter ea/filijs paterna ſit diſtribuēda ſubſtātia ondit: vtrūq;
admittēs morte digni iudicas qualiq; pena dignus ſit virginis corruptor oſtēdit: qualiterq; dandus ſit li-
c29 bellus repudij. & de ſuſcitādo fratre mortuo ſemie deq; captiua vxore ducēda mētionē facit. ¶ Capit. xvj.
c26 Bene (inquit) nobis erit expertes eſſe erūnarū ægyptiorū atq; deſerti ſi habeatis curam eorū
qui nunc in ſimilibus cōſtituti ſunt & adepti diuitias ex miſericordia & prouidētia dei. eaſdē
ſimiliter egentibus diuidatis. ¶ Sup decimas duas quas annis ſingulis prędixi celebrandas.
aliam quidem leuitis. alteram vero ad ꝓpulationes: tertiam quoq; per annum tertiū expedit fieri ad di-
ſtributionem inopum mulierumq; viduarum & infantium pupillorum. Germina vero quęcunq; priuſ
naſci contingit ad templum perferantur alias p̄ferant: & pro terra hæc perferente quam eis pręſtitit

¶ Reducit ęgy ptiacas erūnas ad meōriā vt e gētiū miſereāt. Decimaꝝ diſtri buēdaꝝ modus Tertia decima egētibus diſtri buenda.

possidere deum benedicentes & sacrificia quę leges offerre iubēt celebrātes: horum primitias sacerdotibus tēpli distribuant. Cum vero hęc quilibet impleuerit; & omnes decimas vna cum primitijs quas leuitis ad epulādum dari mos est obtulerit: discessurus domū stans e diuerso tēpli gratias quidez agat deo qui eos ab egyptiorum iniuria liberauit terraq; eis magna frui multaq; concessit. Testimoniumq; p̄bebeat quia & decimas secūdū leges moyseos obtulit. exoretq; deū sibi propicium esse & placitū semp̄ & cōmuniter cū hebręis omnibus permanere atq; seruet bona quę dedit eis & addat quęcūq; donāpōt. ¶ Vxores autē ducāt nubilitū tēpore constituto/virgines liberas bonis parentibus procreatas. Qui vero virginē ducturus nō est: ei nō iungatur quam discedere suasit ab alio. neq; contristet priorem uxorem ritū eius ¶ Ancillas liberi nō ducāt vxores nec si p̄ amorem ad hoc aliqui compellātur. Concupiscentiam namq; decorum est retinere: & congruum libera dignitate. Sed neq; fornicarię sequendę sunt nuptiæ. pro quibus corporis iniurijs nuptiales hostias nō suscipit sūma diuinitas. Sic itaq; prudentium filiorum erit libera & ad virtutē rectitudinis p̄parata: si non fuerint de turpibus nuptijs. neq; de concupiscentia non legitime conueniētiū procreati. ¶ Si quis virginem desponderit deinde non eam tale[illegible] ueniat: causam dicturus ipse quidē accuset. vt ens ad probationē documētis suis respondeat autē p̄ lę pater aut frater aut quicūq; post eos gñe vicinior esse monstratur. Et dum iudicatum fuerit puellā non esse culpabilem: cum accusatore permaneat nullam habente viro vlterius potestatē dimittendi nisi magnę causę p̄cesserit & cōtra quas nec respondere possit is qui audacter aut petulāter puellā famā viciauerit & derogatiōe intulerit: multas cōdēnetur quadragita minus vna plaga & quinquaginta siclos patri dare cogatur. ¶ Si vero cōuicerit puellā fuisse corruptam: si quidem popularis sit eo q̄ caruit virginitatē vsq; ad legitimas nuptias nō seruauerit lapidetur. Si vero sit de sacerdote nata. vita petat cōcremet. ¶ Si quis duas vxores habuerit & alia quidem i honore magno & fauore fuerit amorē & pulchritudinem aut ob aliam causam: altera vero i minore apud eum parte consistat lecta filius (cum fi iunior ab illo qui ex alia procreatus est) petat propter patris fauorem quem ei trē habet: priuilegia senioris quatenus duplicem partē accipiat paternę substātię sicut in legibus nitum est non ei concedat. Iniustum namq; est vt qui natiuitate senior est: eo q̄ minus mater diligatur. debita partē fraudetur. ¶ Qui puellā ab alio despōsatā corruperit. si quidem ad corruptionē sibi consentiētem habuerit. cū ea moriatur. Maligni enim sunt vtriq;. Ille quidem turpitudinem puellā voluntarie sustinerit persuaserit. & nuptijs liberis hæc mala præferre coegerit. Ille vero semetipsam propter libidinem propriā aut ꝓpter lucrū ad contumeliā p̄suasa p̄buerit. ¶ Si vero alicubi eā solā inueniēs nullo adiutore p̄sente compressit ipse solus moriatur. ¶ Qui virginē corruperit nōdum alicubi desponsatam. ipse eam ducat vxorē. Si vero puellę non placeat vt habeat eū: patri quinquagin ta siclos preciū iniurię soluat. ¶ Ab vxore copulata sibi volens quicunq; disiūgi ꝓpter quascunq; causas quę multis modis hoībus prouenire noscuntur ex scripto q̄ nunq̄ cū ea conueniat cōpromittat. Sicq; eni habebit potestatem alij copulari nam prius illa alteri coniungi non p̄t. Si autē et illo moriēte voluerit eā prior vir recipere. non ei liceat. ¶ Quę si sine filijs fuerit marito derelicta frater illius eam accipiat & natum filium mortui noie vocans: hereditatis suę nutriat successorem. ¶ Hoc em & publicis vtilitatibus proderit domibus minime destitutis et cognatis possunt substātię conseruari: & mulieribus reuelatio calamitatis afferri q̄n priorū maritorū ꝓximis cōiungūtur. ¶ Si vero noluerit eam ducere frater veniens mulier apud seniores testimoniū huius rei perhibeat quia volētem eam domi manere & filium ex eo habere non suscepit. iniuriā faciēs fratris defuncti memorię. Requirētibus vero senioribus ꝓ qua cā nuptijs eius abstineat. siue maximā cām siue paruā dixerit. ad hoc veniēdū ē vt soluēs vxor fratris caligulas illius viri & expuēs in faciē eius. dicat hoc dignū esse ab ea pati. iniuriā defuncti memorię faciēti. Et ille quidē a senioribus abscedat. hoc obprobriū habēs ōni tpe vitę suę. Illa vero si voluerit. alij cuilibet se petētiū nubat. ¶ Si quis aūt captiuā ceperit virginē siue iā nuptā volēs ei copulari nō primitus liceat cubile eius cōmunionēq; cōtingere añq̄ illa radēs caput suū & lugubre sterna percipiēs parētes defleat & amicos quos in bello p̄diderit quatenus de eorū tristitia satiata sic deinceps ad epulas cōuertat & ad nuptias. Bonū est eni & iustū accepturo. de qua filiū habiturus est vt eius satisfaciat voluntati & non tm̄modo libidinem sequens propriā quod vxori futurę earum possit esse [illegible]nat. ¶ Triginta vero in luctū diebus expletis: sufficiunt enim isti dies sapientibus ad lachrimarum [illegible] rum: tunc procedat ad nuptias. ¶ Si vero cupiditate plenus habere eam contēnat vxorem seruitiū eam deducere nō habeat potestatem sed vbicunq; voluerit ire discedat hanc libertatem habens. ¶ Moyses parētes iobediētes filios docere monet qui si cōtumaces fuerint) suspendendos sepeliat; dicēs nō licere fenerari hebreo/ & mutuū esse reddendum/ qualeq; sit recipiendum pignus/ quō sit reddendum & quid de rebus perditis sit agendum ostendit/ pœnam percussorum & homicidarum [illegible] nemmq; apud se reseruantium declarans/ bouem quoq; cornu pcutientē iubet occidere/ putealq; [illegible]

Devxoribus ducēdis virgibus. Quæ mulieres nō sunt ducēde & causa huius est filiorum procreādorū ad virtutē rectitudo.

De ducente virginē & talē eam nō esse accusantē exaiatio qualis debeat fieri: & pœna falso accusantis.

De puella corrupta cōuicta aut lapidāda aut viua cōcremāda Vterq; adulter morte moriatur quia vterq; malignus.

Virginis corruptor eam ducat aut patri p̄ciū iniurie soluat.

De suscitādo frī mortuo semine Quare frī vxorem mortui frīs ducebat.

Defre q nō vult frīs suscitare semen iudicium.

De captiua quā quis vult ducere quid debeat facere anteq̄ copuletur.

Triginta dies luctus amatorum sufficiunt

Libertas capti uę virginis

cubus tegumen ꝓpter periculum apponere & diſpoſitum cuſtodiendū vt rē ſacram ſanciuit pauperis q; non defraudandum mercedem neq; illius ſolutionem prēcipit. Capi.xvii.

De.c. xxi. D. VIcunq; vero iuuenū cōtēnunt parētes ſuos & eis honorē nō ꝑbent aut ꝓpter verecū diā aut ꝓpter inſipientiā iniuriā faciēs eis: primū ſermonibus eos moneāt ipſi parentes Sufficiunt enī ad hęc huiuſmodi iudices dicentes nō ſe ꝓpter delectationē fuiſſe coitu naturali ꝑmixtos: neq; ꝓ augumēto pecuniarū dū eſſent facultates parēti vtriq; cōmunes: ſed vt ipſi filios haberēt q eos in ſenectute gubernarēt & quibus egerent ꝑ eos haberēt quod cū gratia fiet: & deo ꝑcipue carū ē. Adijciāt etiā hęc dicētes Fouētes ſtudio magno nutriuimus nulliq; rei pepercimus quę ad ſalutē tuā tēderet & vtilitatē optime tibi eruditionis afferret. Nūcautē quādo decet veniā tribui iuuenum dilectis monemus te: reſpue in quacunq; noſtra exhortatione minor inuentus es & ad modū tēperamenti conuertere ſciens etiam deum ea quę cōtra parentes preſumuntur nimis ingrate ferre: quoniam & ipſe totius humani generis pater eſt & vna cum illis exhortari videtur qui eandem appellationem habere noſcuntur. Indignum eſt ergo a filijs ſuis hęc ſuſtinere cum et lex taliū ſit vltrix ineuitabilis: cuius te filij experimentum ſumere nō optamus. Et ſi in

Monitio pentū cōtra filios inobediētes notanda filijs & parētibus.

De.c. i. his rebus iuuenū temperetur audacia ab opprobrijs liberantur quę ex ignorantia prouenīunt. Sic enī & legiſlator bonus inuenietur: & patres felices erunt non videntes nec filium puniri nec filiā. ¶ Qui vero parentum ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiam ſuam pro nihilo eſſe videbuntur inimicas ſine pacis federe ſibi faciet leges: cum frequentibus cōtra parentes preſumptionibus incitatur. Is enim (inquit) eiectus ſit extra vrbē ſequente multitudine: lignoq; ſuſpenſus et permanens tota die ad viſionē

Parentum verba ad filios

Cōtra filios parētum monitio nē ſpernētes

Deu. c xiij. cunctorum nocte ſepeliatur: ſicut etiā alij qui quocūq; modo perimi legibus deſcernūtur. ¶ Sepeliant autem eum hoſtes & nullus mortuus expers iaceat ſepulture ſoluens penā vltra iuſtitiā. ¶ Nulli vero hebreorum vſuras liceat fenerari neq; cibū neq; potum. Non enim iuſtum eſt a contribule redditus ſuſtinere. ſed ſolatium vtilitatis eius lucrum eſſe deſcernere: & gratiarū actionem et repenſationem a deo

Suſpēdatur filius parentū ſpernēs monitiones

Hebreis nō liceat fœnerari ad vſurā

Deu.c xv. referēdā ꝓ benignitate ſufficere. ¶ Qui vero acceperint ſiue pecunias ſiue quoſcūq; fructus ſiccos vel humidos reminiſcentes deū hęc cum delectatione reſtituant tanq; reponentes in propriis locis alias loculis & iterum cum opus fuerit hęc tollentes. ¶ Qui vero circa redditionem imprudentes exiterint non in

De mutuo reddēdo

Que nō ſūt accipiēda pro pignore

e.c.v domibus eorum introeundum eſt pignuſq; ſumēdum anteq; ex hoc cauſa dicatur. Pignus enim a foris petendum eſt & ad eum debitor perſe portare debet: nihil reſiſtēs ei qui cū auxilio legis ad eum venit Si quidem idoneus ſit cui pignus ablatum eſt teneat illud creditor quoadusq; reſtituat quod habet. Si vero paup eſt reſtituat anteq; ſol occumbat & maxime ſi ſit veſtis i pignore cōſtituta vt eam habeat ad ſoporem quādo naturaliter deus pauperum miſeretur. ¶ Mola vero & vaſa ei cōgrua non ſūt accipiēda pro pignore ne iſtrumētis neceſſarijs ad ciborum alimenta priuētur: & pro egeſtate aliquid peſſimū

De pēa varia ꝓ furto

Deu.c xxiiij. patiantur. ¶ In furto hominis pena ſit mortis. ¶ Qui vero aurum aut argentū abſtulerit cōdēnetur in duplum: Qui iumentū rapuerit: damno quadruplici condēnetur preter bouem purum: hoc enim quintuplum ſoluat. Qui vero ad ſoluenda multa fuerit inops: ſit ſeruus eorum quibus eſt condēnatus. ¶ Si qs

De his q res .i. ditas iueiūt qō tenēt reſtituere

Deu.c xxij. fuerit contribulo venditus: ſex annis ſeruiat ſeptimo autē liber abſcedat. Si vero filio exācilla nato apd emptorē ꝓpter affectum eius ex familiaritatis dilectione ſeruire voluerit inſtante anno iubileo quieſt quinquageſimus: liber efficiatur. cum vxore ſimul et filijs. ¶ Si quis autē aurum vel argentum per viam

Detrahendo iumēto vicini de luto

Ex o.c xxj. inuenerit: querat eum qui perdiderit: preconemq; mittens in quo eum loco inuenit reſtituat: & ex alieno damno nō bonam vtilitatem eſſe decernat. Similiter autem & de pecudibus quęcūq; in deſerto errare comperit non inuento domino repente apud ſe ſeruet teſtem habens deum in his q; noluit aliena lucrari. ¶ Nulli liceat ꝓtrāſire cum iumētū alicuius tempeſtate fatigatum in luto videri cecidiſſe: ſed alleuet illud & proprio adiuuando labore ei adiutor exiſtat. ¶ Vias autem ignorātibus demōſtrādas & non riſum aucupātes de eorū errore alienis vtilitatibus liceat impedire. ¶ Nemo blaſphemet abſentē

Via ignorāti demonſtranda.

Pena percutiētis mulierē prēgnantem.

¶ Percuſſus i lite quis vbi nō eſt ferrū ſi repēte mactetur idē patiatur (qui percuſſit) quod fecit. Si vero poſtatus ad ꝓpria qui percuſſus eſt egrotet diebus multis deinde moriatur ſit innocens qui percuſſit. Sanato autem illo & multas expēſas in egritudine faciente reſtituat vniuerſa percuſſor quęcūq; in vulneris

Nullus venenū neq; qd mortiferum apud ſe habeat & pena illud retinētis.

De.62 F. ſanandi tēpus expendit & quęcunq; medicis rogauit. ¶ Qui mulierem pregnātem calce percuſſerit ſi quidem abortum fecerit mulier pecuniis a iudicibus condemnetur tanq; per corruptionē vētris plebis faciens detrimentum. Dentur autē & viro mulieris pecunie. Moriente autem ea ex ea plaga & ipſe moriatur animamq; pro anima cēſente lege ponendam. ¶ Venenum neq; q mortiferum neq; aliud quod ſit ville leſionis nullus iſrahelitarum habeat. Si vero inueniat hoc quiſquam poſſidere moriatur hoc patiens quod tolerauit ille contra quem venenū probatur eſſe confectum. ¶ Qui excecauerit ſimile patiatur: priuetur quo priuauerit alios niſi forte pecunias accipere voluerit qui cecatus eſt leges videlicet illi dent licentiā q paſſus eſt eſtimare paſſionis ſue caſum & cōcedētes ſi ſeuerior eſſe voluerit. ¶ Bouē

De boue cornupcutiēte id ficiēdo & pena dñi ſui.

cornu percutientem dominus interficiat. Si vero aliquem interficiat taurus ipse quidē lapidatus morā-
atur & neq; ad cibum vtilis habeatur. Si vero etiā culpabilis approbetur dominus p̄scius eius esse na- A.
ture nec cauēs: & ipse moriatur tāq̄ ipse ei qui a boue perēptus est auctor mortis extiterit. ¶ Si vero ser- Exo.
uus vel ancillā bos perimat: ipse qdē lapidet triginta vero siclos eius domino: lapidati dominus dare .xxj.
damnetur. Bos autē si ita percussus mortuus fuerit vendatur: & qui mortuus est & qui percussit preciū
āborum eorum domini sibi distribuant. ¶ Qui puteum siue lacum effodiēt: diligētiam habeāt vt tabu-
larū illic faciant tegumentū non vt aliqui haurire p̄hibeantur: sed vt nullum sit ibi cadendi periculum
Et si in huiusmodi p̄funditatem non clausam incidens iumentū alicuius moriatur eius precium dño
proprio soluatur. Circundanda quoq; est maceria in puteis seu in lacis quę p̄ muro fit quatenus nō si-
nat aliquos deuolutos extingui. ¶ Depositū vero si quis acceperit tanq̄ rem sacram aut diuinā ita cu-
stodiat nullusq; fraudare studeat creditorem neq; vir neq; mulier: nec si immēsam auri lucratus sit quā-
titatē spernens quasi nullus sit qui eum possit arguere. ¶ Generaliter itaq; cōuenit vnumquēq; suā cō-
scientiā scientē bene agere & testimonio sibi sufficientē vniuersa agere quę ab alijs possint laudis pre-
mia codonare: & maxime respicientes ad deum quē nullus malignorum latere potest. ¶ Si vero nihil Exo.
agens dolose p̄diderit cui creditum est depositum veniens ad septem iudices iuret deū q̄ neq; eius cō- xxj.
silio vel malicia periit neq; aliqua rei p̄dite parte sit vsus & inculpabilis tūc abscedat. Si vero vel in ali- Le. vi.
qua parte vsus fuerit rē sibi creditam ipse perdat etiam vniuersa & quecūq; receperit reddere condem-
netur. ¶ Sicut autē de rebus depositis sancitū est: ita & si quis mercedē fraudet operantiū corporibus B
suis adhibeatur odibilis vnde non est fraudāda viri pauperi merces: sciētibus vniuersis q̄ p̄ terra alijs-
q; possessionibus eis deus hoc p̄stitit. Sed neq; differenda solutio est sed sub die p̄benda tanq̄ nolente
deo fraudari quemq̄ vsu laboris sui.

¶ Sicut pro patris iniusticia dicēte moyse odio nō est habendus filius ita nec patri filij petā sūt re-
pēsanda leges enī diuinas nulli mutare licet sed ab oibus sunt obseruāde p̄cones aūt ante arma adho-
stes quomodo mittendi sunt quiq; ab exercitu remittendi docet ipse moyses qui fructiferas arbores p̄
machinis in obsidione p̄hibet abscidi & mulierē virili vti vestito sicut virū feminis sed oēs rebelles iu-
bet interimi alijs ad tributa resignatis p̄ter chananeos qui omnes sunt exterminandi.

Capī. xviij. Deu.
xxiij.

Filius p̄ patris iniustitia nō puniendus neq; habendus odio.

Peccata filiorū quō nō sunt patribus repensanda et cā p̄ quā est notāda

Quod mōstruosum est nō licet fieri.

Nulli licet imutare p̄dictas leges. Leges de casibus fortuitis & incidentibus p̄ bellis exercendis.

Monet vt paternas leges custodiant.

Precones adhostes ante arma mittendi.

Multorū principatus in repētinis casibus periculosus et noxius.

Filios p̄ iniustitia patrum non debere puniri sed p̄pter suam potius virtutē eis misericordia p̄-
bēda est nō lesio: q̄ filij pessimorū fuere patrū neq; odio habēdi sunt ab iniquis nati. ¶ Sed
neq; patribus filiorū sunt repēsanda peccata cū multa iuuenes extra nostrā doctrinā sibimet
arrogent p̄ superbiā: nolentes quę sunt vtilia doceri: & culeum fugere per quē vna secū & ma- C
sculi virtutem & filiorū fructum procreationis amittunt: quem nobis hominibus ad augmentum gene-
ris p̄buerit deus: quando hoc velut necesse filiorū futurorum agitur: & per hoc exterminatur eorum in-
tium. Nam sicut anime illorū debilitantur: ita & quę sunt corporis permutantur. ¶ Similiter autē quic-
quid putatur esse vidētibus monstruosum non liceat fieri neq; de hominibus neq; de ceteris aialibus.
¶ Hęc siquidem vobis legū vestre reipublice sit pacifica cōstitutio: & deus propicius eius decorem in
uiolabilem conseruabit. Nullumq; fiat tēpus quod in aliquo aliquis hęc innouet & in cōtrarium mutet.
¶ Quia necesse est humanum genus in inconsiderata pericula aut voluntarias turbas incidere: etiam
de his breuia p̄loquamur quatenus p̄sciētes quę oporteat fieri ad opus salutis sitis idonei & non tunc
requirentes quę vos cōueniat facere minus instructi temporibus succumbatis. Terra quā vobis sine la-
boribus p̄buit deus & sine virtutis exercitatione concessit prestet quidem vt ea sine bello fruamini ne-
q; alijs in ea cōtra vos p̄liātibus neq; intestina seditione concussis p̄ quā cōtraria vestris partibus gerē-
tes: quę ab alijs sunt custodita perdatis: sed vtentes legibus bonis quas vobis deus p̄buit persistatis. Si
vero casus belli aut nunc vobis aut vestris filijs postea forte p̄uenerit: extra terminos hoc agatur. Belli
vero legationes & p̄cones mittite ad voluntarios hostes. Ante arma nāq; bonoum est apud eos vti ser-
monibus declarantibus quoniam & militiā copiosam habentes & equos & arma & ante hęc p̄picium
deum & vobiscum pariter dimicantem tamē petetis alias petite vt nequaq̄ cū eis pugnare debeatis & De.20
res eorum auferre non conemini alias cogamini. Et si quidem consentiunt honum est seruare pacē. Si
vero confidentes in se quasi virtute p̄cellant & vos vexare conantur exercitu; super eos inducite prin-
cipe quidem vtentes deo omnipotente. ¶ Sub principe vero constituite vnum qui cunctos p̄cellat.
Multorum namq; principatus his qui agere quicq̄ celeriter compelluntur impedimentum est & potius
nouit nocere q̄ iuuare. ¶ Exercitus autē ducat mundus & inter oēs robore corpis & aī audacia valde p̄-
positus. Timidi aūt discernēdi sūt ne dū circa cōgressionē cōuertūt ad fugā hostib⁹ vires magis adiciat

Eos aũt (qui nuper edificauerũt domos quibus tps annale non fuit ad fruẽdum: & qui plantauerunt & necdũ participati sunt fructibus) in prouincia dimittendos. Sed etiam eos qui sponsi sunt & qui nuper vxores duxerũt (& desiderio earũ parcentes vite & seruantes semetipsos: vt illis fruantur) arma tẽptare
D.c20 contẽnant. ¶ Cũ vero (inquit) castra ducitis prouidete ne quid mali geratis. Obsidentes vero ciuitates
&.24. aliquas & lignis egẽtes ad machinationis opus nõ incidatis arbores terre fructiferas: s; parcite sciẽtes
D. eas a deo ꝓ vtilitate hoim esse ꝓductas: que si vocẽ haherẽt iurgium vobis inferrent quia cũ non sit in eis causa bellorum inique seditionis ꝓiudicia patiãtur: & si virtus eis foret: etiam demigrarent & ad aliã
D.c20 terrã decederẽt. ¶ Vincentes aũt in pugna rebelles occidite alios vero ad tributa reddẽda seruate: absq; sc3 chananea hos enim cumomni domo cũctos oportet exterminare. ¶ Custodite autem in bello
D.c20 ꝓcipue vt neq; mulier vtatur instrumento virili neq; vir tunica muliebri.

¶ Moyses quadragesimo anno cõscriptas leges quas deuteronomij librũ dicunt archãq; cũ tabulis de cẽ ꝓceptorũ & tabernaculũ sacerdotibus tradit exhortãs populũ ad vindictã Amalechitarũ altareq; erigendũ ꝓpe vrbe Sychimoꝝ versus ortum solis ordinauit benedictioneſq; & maledictiones quas bonis & malis frequẽtes dabat in vtroq; altaris latere cõscripsit ab omni populo ꝓ legũ custodia iusiurãdũ exigit vtq; cõtra trãsgressores dei vlciscantur iniuriã ꝓdixitq; futuras calamitates super hebreos ꝓpter eorũ peccata horabaturq; Iosue exercitũ cõtra chananeos ducere multitudinẽq; populorũ flente cõsolabatur ascendens cum senioribus populi in monte Abarim nube circundatus ab humanis sublatus ẽ anno etatis sue vigesimo super centesimũ.

¶ Capitulum.xxix.

Viusmodi siquidẽ moyses hebreorũ republicã dereliquit. Leges autẽ prius quadrage-
De.c23 simo ãno cõscriptas tradidit de qbus sũ in alia cõscriptiõe dicturus. Reliquis vero die-
De.c33 bus frequẽtes eis bñdictiones p ecclesiã tradidit & sup eos qui nõ legitime viuerẽt sed que i eis sũt diffinita trãscẽderẽt maledictiones iposuit. ¶ Deide hexametrũ eis carmẽ
E effecit qđ in libro dereliquit in sacrario cõseruãdũ eloquiũ cõtinẽs futurorũ seccũdũ q ꝓ oĩa facta sũt & fient nullaq; veritate priuaꝛ. ¶ Hos ergo libros simul & archã in qua & decẽ verba duabus tabulis cõscripta recondidit & tabernaculũ tradidit sacerdotibus & populum exhortatus est vt dũ
De.c31 obtinerent terrã & collocarent in ea Amalechitarum non obliuiscerentur iniuriã sed sup eos castrametati penã de eis sumerent eo q eos in deserto afflixissent. ¶ Capta vero terra chananeorũ: omnẽ eius
D.c27 multitudinem quidem perimi iussit & altare erigendũ q ad solis respiceret ortũ: non longe ab vrbe. Sichimorum inter duos montes Garizeo quidez adextris posito a leuo autem eo qui Hebal nuncupatur diuisoq; exercitu p sex tribus in duobus mõtibus & cũ eis leuitis & sacerdotibus. Primum quidem eos qui in mõte garizeo essent orare sanciuit bona super eos accidere qui circa religionem dei legũq; custodiam studiũ haberent ne offenderẽt in his quę moyses imperauit & his fauere alias tribus rursumq; his orantibus sex alias respõdere benedicentes deinde trãsgressoribus ponere maledicta & in eorũ confirmatione sibi tribus adiunicem consonare. ¶ Cõscripsit autem benedictiones & maledictiones eorũ vt nequaq̃ longo tẽpore hęc doctrina deficeret ſque etiã moriens in altaris latere vtroq; conscripsit stante populo & secũ sacrificia & holocausta celebrãte quod nequaq̃ fecit vlterius. Hęc ergo cõstituit moyses & hebreorum gens hęc mãdata sequendo consistitalias constitit. ¶ Altera vero die populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiam cõuocauit ita vt etiam famuli adessent: & eis iusiurandum pro legum custodia celebrarent: vt de deo pfecte cogitãtes neq; cognatis fauentes neq; terrore permoti neq;
Qe.29 aliam quãlibet causam fortiorem q̃ legum custodiam arbitrãtes earum precepta transcenderent: sed si ue quisquã eorũ consanguineus tentararet huius conuersationis iura confũderẽ sive ciuitas foret i eis vlciscerentur & singulariter & cõmuniter & cum eis ꝓualerent etiam fundamenta subuerterent vt neq;
F. pauimẽtum contemnẽtium si esset possibile remaneret: si vero nequirent ferre tormentum hoc ipsũ ostẽderent quia nõ sua voluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit autẽ eos quemadmodũ sacrificia precipue deo placerent & quomodo preliantes digni fierent vtentes cõiectura lapidũ de qbus primitus declarauit Prophetauit aũt qbus iesus ꝓsente moyse. Igitur moyses cuncta quę forẽt ꝓ populi salute facienda in bellis simul & in pace tractãs legibusq; cõpositis & distributis: pariter reipublice ornamentis ait quia ei diuinitas indicauerit si trãsgrederẽtur eius religionẽ hebręi experirentur aduersa ita vt eorum terra armis hostium compleretur: & vrbes destruerentur & tẽplũ concremaret & viri venditi seruituri forent nullo eorũ calamitatibus miserante: eosq; cum talia sustinerent frustra esse penituros. Deus tamen inquit qui vos creauit & ciuitates ciuibus vestris tẽplũq; restituet: eritq; harum rerum calamitas nõ semel sed sepius affutura. ¶ His dictis exhortatus est iesum ad chananeos exercitum ducere tanquam deo cooperante in his quecumq; tentarent. Et omni multitudini benedicẽs: qm ego inquit ad nostros pergo maiores & deus hodie me ad illos ire decreuit grãs ei quidẽ adhuc viuẽs

Qui noua fecerũt edificia aut plantationes.
Noui sponsi.
Fructifere arbores ꝓ machinis nõ sũt icidẽde.
Rebelles i bello occidendi aliis ad reddẽda tributa seruatis p ter chananeos q oẽs sũt exterminandi.
In bello ꝓhibetur mulier virili tunica vestiri similiter vir muliebri.
Moyses bonis benedictiones dedit malis vero maledictões
Exametrũ carmen cõscripsit moyses quod in biblia vocat cãticum Deuteromij.
Librũ deuteronomij archã tabulis decẽ prẽceptorũ & tabernaculum tradidit moyses sacerdotibus exhortãs populuz ad vindictam Amalechitarum omnesq; chananeos perimi.

Hortaꝛ moriẽs Moyses Iosue exercitum ducere cõtra chananeos multitudini bñdicens cũ gratiarũ reddi-tione deo & populo.

vobisq; p̄sens refero ꝓpter prouidentiam eius quoniā non ꝓpter libertatem solummodo vestram gerens sed etiā ꝓ muneribus optimis semper exhibuit laboranti mihi & sollicitudinem omnez adhibenti ꝓmeliori vestra conuersione sua solatia nō negauit & in omnibus placidum nobis prebuit semetipsum. Magis aūt ipse fuit qui etiam bonā cogitationem dedit finem concessit me vtens sub principe pariter & ministro in quo & populum vestrorum voluit adiuuare pro quibus oībus benedicere virtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare de vobis. moriēs optimum iudicauit & ipse vtiq; hoc debitū deo restituens: & vobis ad memoriā derelinquens: quia colere vos semper hunc oportet & honorare & leges rum oīm quas p̄stitit placidusq; permanens adhuc prebebit tanq̄ optima dona seruare quia pessimus inimicus est & homo nequissimus: qui legislatori facit iniuriā: & leges ipsas frustra positas arbitratur. Deum vero non ꝓuocetis ad iniuriam neglectis legibus quas ipse generās dedit vobis. ¶ Hec autem moyse ad finē vite dicēte & cū benedictione singulis tribubus futura ꝓphetante populus cessit cūctus ad lachrimas: vt demonstrarent lugubrem in eius morte passionem. Sed & paruuli flentes cum adhuc magis ad retinēdam tristiciam inualidi forent declarabant quoniam & ipsi virtutem eius & magnitudinē vltra ipsam infantiā sentiebāt. Erat vtiq; iuuenibus ac matribus erumna magna & tristicia. Alij nā q; scientes quali auctore priuarētur de futuro lugebāt. Alijs vero maximus adhuc inerat luctus: quoniā cum nondum bene eius viderentur degustare virtutē: tali principe fraudabātur. ¶ Nūmetatem vero gemitus populi atq; dolorū conijcere poterit vnusquisq; ex eo q̄ tunc ipsi legislatori ꝓuenisse dinoscitur. Nam dum omni tēpore suaderet non oportere quēq̄ ꝓ futura dei ici morte tanq̄ hoc volūtate & legis natura ferente in his tū que gerebantur a populo victus est vt defleret. Igitur properantē quo erat auferendus cuncti cū lachrimis sequebantur. Et moyses alios quidem manu silentium faciens procul quietos manere ꝓximos autē suis cōsolabatur sermonibus ne sequentes lugubrum ei facerent finē. Illi vero etiā ei hoc p̄standum iudicantes vt propria voluntate discederēt semetipsos in alijs locis retinere flentes & abeuntem lachrimis cōcurrentibus intuentes. Quē solūmodo seniores deduxerunt: & p̄tifex eleazarus & princeps iesus. ¶ Cūq; venisset ad montē qui vocatur Abarī qui est excelsus & ediuersso positus hiericho terrā optimā chananeorū & amplam intuentibus ad viuendū prebens: seniores dimisit. Et dū saluaret eleazarum & iesum eisq; loqueretur nube subito super eum mittante in quadam valle sublatus est. Scriptū est autē in sacris libris eum fuisse mortuum ꝓpter metū: ne propter excellentiam virtutis quę erat circa eum ad diuinitatē abisse putaretur. ¶ Vixit omne tp̄s annorum viginti et centū ex quibus a parte tertia priceps fuit: minus vno mēse. Defūctus est aūt vltimo mēse anni qui a macedonibus vocatur distrus apud nos aūt adar alias adarii initio mensis sapientia cūctos homines qui fuerūt quocūq; tēpore superans: & optime his quę intelligebāt vtens ad dicendū vero & ad loquendum populo valde gratissimus & alia multa bona possidendo nimis idoneus: sic quoq; cunctis abstinens passionibus vt neq; p se in eius anima putaretur: sed solūmō eorum noia sciret & in alijs potius q̄ in se esse cōspiceret. Et dux quidē iter paucos simul fuit ꝓpheta vero qualis alter nullus: ita vt quicqd eū cōtigisset loqui deus putaretur audire. Luxit aūt hūc populus trigita diebus & nūq̄ hebreos tristitie magnitudo tāta detinuit: quanta fuit in transitu moysi diligebant etenim eū nō solū qui fuerant experti: sed etiā qui eius legebant leges questionesq; faciebant vehementissimas & eius virtutem considerabāt. Finis itaq; moyseos declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

Pessimus est q leges cōtēnit.

Moyses futura singulis tribubꝰ moriēs ꝓpheta uit in oībus ad fletū ꝓuocatis.

Causa gemitus populi propter mortem moysi.

Moyses populos flētes cōsolabatur

Mors moysi q̄ i mōte Arabim

seniores dimittens nube circūdatus est sublatus est.

Iste mons in biblia dicit nebo

Etas moysi.

Commendatio moysi

A.

B. Deu.c

D.c.j

C

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus cōtinēs tempus annorū quadringentorum. lxxvi.

¶ HISTORIA LIBRI IOSVE INCIPIT.

Iosue duxpopulo ꝓ moysi.

Mittunt explo ratores ad hierico vrbem.

¶ Mortuo moyse iosue qui a iosepho sp̄ noiatur iesus dux hebreorū ad ciuitatē hierico exploratores mittit quos Raab sublimi stipula abscondēs a morte liberauit vnde et ab ipsis dato iuramento sola in hierico a morte fuit preseruata. Io.c.ii.

¶ Capitulum primum.

Iosue ad tribuꝫ Rubē & gad & mediā manasse verba. Apparatus exercitus.

Exploratores tatenter prius omnē vrbis fortitudinem considerant.

Oyse itaq; p̄dicto modo ab hoibus abeunte Iesus iā ab omnibus in eo legitimis finem habētibus & luctu quiescente precepit vt populus esset preparatus ad expeditum Misit itaq; exploratores ad hierico qui & virtutem eorum & quā ipsi voluntatem habere viderentur agnoscerent. Ipse vero disponebat exercitum: tanq̄ iordanē oportuno tēpore transiturus. Et conuocans principes tribuū ruben & gad & p̄sides manasse cuius tribus mediā ptē in arō ascripserat inhabitare que est chananeorū terre pars septima: commemorabat eis quęcumq; moysi promisissent: atq; poscebat vt prestantes & illius prudentie qui neq; dum moreretur circa eos defecisset: & vtilitati communi semetipsos ad ea quę precipiebat ꝓnisios exhiberent. Et cum equitibus quinquaginta milibus a tmatorum a loco qui dicitur. Abela ad iordanē accessit: instadijs sexaginta. Cūq; fuisset illic castrame tatus repēte exploratores aduenerūt nihil eorū q̄ agebāt apd̄ chananeos ignorātes Latēter ei prius

Io.c.ii.

omnem vrbem eorũ licẽter cõsiderauerunt simul & muros qui essent fortes & qui non ita cauti esse vi-
o.c.2 derentur sed & portas (que dũ essent fragiles) opportunum pberent inuasuris introitũ. Non autẽ cura-
bant ciues quicũq; videbant eos ista cõsiderare putãtes visionis gratia vt peregrinos aptissima eos ci-
uitatis loca singula pscrutati nõ voluntare tamẽ hostili. ¶ Cumq; venissent in quo etiã cenaturi erant
esset q; eis iã discedẽdi cura nunciatum ẽ regi cenãti q; exploratores quidã ciuitatis ex hebreorũ exer-
citu venientes essent in Raab habitaculo cum multa latendi prouidentia constituti. Ille vero repente
eos pcepit comprehensuros adduci. vt eos torquens cognosceret quid agere volẽtes adessent. Cũq; in-
uasionẽ eorũ Raab agnouisset nam supra murum stipulam lini siccabat exploratores quidem illic ab-
scondit. His autem qui fuerant missi a rege dicebant q; peregrini quidam ignoti fuerant ante paulũ q̃
sol occumberet apud eam: & cenãtes abcesserant. Quos si timorẽ ciuitatis & periculũ ferentes venisse
putarent sine labore eos comprehenderent psequẽtes. Illi vero muliere ita loquente, nullum eius do-
lũ aiaduertentes alias sentientes abcesserunt: neq; pscrutantes habitaculũ eius. Cũq; perrexissent per
o.c.2 vias per quas eos pcipue ire credebant & que ducerent ad vada iordanis: & nullum signũ agnoscerẽt
a labore quieuerunt. ¶ Tumultu autẽ sedato: raab deducens viros & periculũ pro eorum salute faciẽs
suum que si capi in eorum occultatione potuisset nequaq̃ supplicia regis euadceret: sed cum omni do-
mo pessime deperisset: rogabat vt haberent sui memoriam: & dũ chananeorum terrã obtinerent huius
salutis reesentationem eos sibi conferre poscebat. Quo facto dimisit eos ire ad ppria iurantes vt eam
B. liberarent & qui cum ea forent: dum venientes in ciuitatem vastarent eã & omnes habitatores illius se-
cũdum sententiã apud se prefinitã vna perimerẽt. ¶ Hec enĩ illa se scire dicebat signis dei virtute mõ-
stratis. At illi & de psentibus gratias referentes & de futuris iurabãt opere se rep̃ esaturos fore & suade-
bant vt sentiret capiendã ciuitatem omnem possessionem suam atq; domesticos in illo habitaculo re-
conderet: & ante ianuas coccineum funem appenderet quatenus sciens domũ princeps me quid ei ma-
li fieret custodiret. Adiciebãt enim. Nunciabimus ei quia tuo fuerimus solatio liberati. Si quis vero pu-
gnando ceciderit tuorũ aut nequaq̃ nobis hoc ascribas. Quapropter deũ quem iurauimus nunc tibi p-
ponimus vt in nullo debeas quasi de iurisiurandi trãsgressione dubitare. ¶ Et illi quidẽ hec pmittẽtes
abiebãt demissi per murum: & ad suos puenientes nunciauerunt quecumq; in vrbe gessissent. Iesus au-
tem pontifici Eleazaro & senioribus dixit que fuerãt ab exploratoribus iurata raab. Qui iusiurãdũ sua
quoq; sententia firmauerunt.

Exploratoribus in domo Raab latentibus nuncij a rege ibidẽ eos comprehẽsuri mittũtur.

Raab exploratoribus recepto iuramẽto p sui & sue domus liberatione cũ ceteri hierico oẽs ciues essent pituri eos abire p misit.

¶ De miraculoso Iordanis transitu & ordine transeũtium postquem edificato altari ex duo-
decim lapidibus de iordanis profundo extractis propter miraculi memoriam: pascha celebrãt hebrei
ipsis mana deficiente. Septies ciuitatem circundantibus hebreis hierico omnino euertitur maledicun-
turq; reedificatores.

¶ Capitu. ij.

De miserunt explo-
ratores p murũ
venerũt ad suos
Hebreis iorda-
nis fluuiũ tran-
sire metuẽtibus
diuinitus fit trã
situs.

QVe vero duce transitum fluminis: cum esset eius impetus grandis & neq; pontibus trãsi-
retur: nam primitus nõ erat iunctus: qui etiam si vellent ei põtem facere nequaq̃ se arbitra-
bant, ppter hostes habere permissionem. Inter hec deus transibilem fluuium fieri ei permi-
sit magnitudinem eius imminuẽs. ¶ Et duobus transactis diebus iesus transposuit cunctum exercitum
totamq; multitudinem tali modo. Precedebant equidem sacerdotes habẽtes archam deinde leuite ta-
bernaculum & vasa que ad sacrificiorum ministeria sunt necessaria deferẽtes. Sequebatur leuitas per
tribus suas omnis exercitus habens in medio infantes & mulieres. Metuebãt aũt propter eos ne vimi
flumine paterentur. Cumq; sacerdotibus primis introeuntibus meabilis iã fluuius videretur altitudine
C quidẽ eius imminuta: alueo vero eo q; multus nõ esset fluctus quasi ad sicci pauimẽti instar expositio
omnes iam confidenter fluuium trãsmeabant & qualem eum deus futurũ esse pdixerat talem esse con-
spiciebant. ¶ Steterunt autẽ in medio sacerdotes donec turba trãsiret & securitatem attingeret. Oĩbus
itaq; transeũtibus egressi sunt sacerdotes liberum iam fluuiũ relinquẽtes vt more suo discũberet. Et flu-
uius quidẽ egressis hebreis denuo creuit & recepit suã magnitudinẽ. Illis vero quinquagita stadiis pce-
dentibus exercitus vsq; ad decẽ stadia ierichontis accessit. ¶ Iesus aũt altare ex lapidibus quos singuli
Io.c.5 pricipes tribuũ tulerãt de pfundo iordanis iubente ppheta constituens pro futuro signo interrupti flu-
minis super eum sacrificauit deo & festiuitatẽ pasche in illo loco cũctus celebrauit: & oia que eis primi-
tus de erant facillime tũc abũdabãt. Nã & messem iam maturã chananeorũ metebant & cetera opulen-
tissima possidebant. Tunc enim eis etiã cibus manne defecit: quo aliti quadraginta fuerãt ãnis. Cũ vero
hec israhelite facerẽt & chananei nequaq̃ cõtra eos exirẽt: sed clausi muro qescerent iesus eos obsidere
deliberauit & pria die festiuitatis ferebãt archã sacerdotes pcedebãt septem buccinis suis tubas mittẽ-
tes rogabãtq; simul exercitũ vt viriliter circuirent murum seniorib̃ suis sequẽtibus & tubas mittenti-
bus solũmodo sacerdotibus. Quo gesto: ea die nihil ãplius faciẽtes ad castra reuersi sũt. ¶ Cũq; hoc sex
diebus fecissent septia die omnẽ pplm colligẽs armatorũ Iesus captiuitatẽ vrbis ãnũciauit: & qa illa die

Steterunt sacerdotes in fluuio transeũte turba Altare ex .xij. lapidibus de pfundo iordane p principes tribuum apportatis in ficco edificatur festumq; pasche celebrat

Raab futura ce des & nihil oino prede retinen dum animo.

Septies circun dãtibus hebreis murihierico cor ruerunt.

Cedes maxima ciuium hierico ex ruina muro rũ. Raabcũ suis liberata ciuitas hierico oĩno in cenditur.

iosue grãs Raab egit & eã agris multisq; rebus honorauit.

e is deus eã sine eorũ labore contraderet: muris eius sponte ꝓstratis. Omnia tamen occidẽda quecũq; placuissent animo habere ꝓcepit & nullo labore ab hostium nece quiescẽdũ & vt neq; misericordia cedendi: neq; circa ꝑdã vagando fugiẽtes cõtemnerẽt inimicos. sed imãtia cuncta perimerent. & nihil ad vsũ ꝓprie volũtatis auferrent argentũ vel aurũ quocunq; inueniretur iussit auferri: vt deo precipue gestorum primitie seruarẽtur quod primum fuissent ciuitate subacta percepte. Solam vero raab liberandã decreuerunt & generationem eius: eo q; ei exploratores prebu erant iusiurandũ. Hec dicẽs Iesus atq; disponens exercitũ deduxit ad ciuitatẽ. ¶ Circuibant autẽ iterũ vrbem archa ꝓcedente: & sacerdotibus ad opus populum commonenti bus. Cumq; septies circuissent & paulatim quieuissent repente cecidit murus: neq; machina neq; aliqua violentia muro ab hebreis illata. Illi vero ingrediẽtes vrbẽ hierico oẽs in ea peremerũt inopinabilem muri ruinam obstupescentibus vtiq; eis & ad defensionẽ suam inutilibus subito cõstitutis. Necabantur autẽ per itinera consti pati & in domibus apprehensi: nulliq; penitus parcebatur sed omnes pariter occidebãt vsq; ad mulieres etiã & infantes eratq; ciuitas plena mortuorũ corporibus: & nullus effugit necis incursum. ¶ Ciuitatem vero cũctam incẽderunt: simul & regionem. Raab vero cum suis ad cenaculum cõfugientes exploratores eripuerũt. Quã dũ ad se Iesus venire fecisset: gratias egit ꝓ exploratorũ salute: & ꝓ tali beneficio dixit non se retributionibus fore minorem: Donauitq; eam repente multis agris & rebus honorauit. Si quẽ vero locum ciuitatis pertransibat ignis eum destruebat & super habitatores eius desciebat. ¶ Sed & si quis vastatã post ea vellet instruere maledixit: quatenus qui fundamẽta murorũ iaceret: priori filio careret: qui vero perficeret & nouissimum simul amitteret. Hoc vero maledictum nõ neglexit diuinitas. sed in posteris dicturus sum passionẽ que ꝓpter eã factam euenerit. ¶ Cõgregata est igitur innumera multitudo argenti simul & auri necnon & eris cũ nulli placuerit aliquid exinde sustulisse nec ad vtilitatẽ ꝓpriã ea diripuisse. Et hec quidẽ Iesus sacerdotibus thesaurorũ recondenda contradidit. Hoc ergo modo periit hierico.

¶ De furto anathematis in hierico per Achar atq; ꝓ illo peccato triginta sex hebreorum occisione in bello contra ciuitatẽ Adan que in biblia hay appellatur oratione q; Iesu ꝓ populi cõsolatione cui facta reuelatione vt furtum sorte perquirãtur quo inuento mori adiudicatur.

¶ Capitulum tertium.

Furto anathematis p Acharũ q cõtextã auro clamidẽ suffodit i tabernaculo.

Galgala locus vbi iosue castrametatus est.

Tristicia hebreorũ ꝓpter mortem occisorũ & eorũ penitentia

Oratio iosue ad deũ ꝓ consolatione populi afflicti.

Reuelatio facta Iosue de furto anathematis vt sorte requiratur suo.

Sors in tribu iudasup Achar q apprehẽsus occiditur propter Anathema. ibi blia dicit q; fuit lapidatus.

Achar vero Zabdi filius ex tribu iuda dũ inuenisset chlamydẽ regiã totã auro cõtextã habentẽ auri massam hoc est siclorũ pondo ducenta crudele iudicans si is q periculũ habuerat: lucrũ inueniẽs qđ in sua vtilitate cõferret daret hoc deo nõ magis egenti soueã faciẽs valde ꝓfundã i suo tabernaculo suffodit eã: latere iudicãs deum sicut potuit cõmilitones ¶ Vocatus est aũt locus in quo castrametatus est Iesus galgala: quod nomẽ significat libertatẽ. ¶ Trãseuntes enim fluuiũ iã semetipsos ab egyptijs & erũnis deserti cõfidebant esse securos. Post paucos vero dies vastationis hierico: missit Iesus triginta milia armatorũ in ciuitatẽ Adan positam super hierico quatenus dimicarent. Et congressis hostibus ceciderunt hebreorũ viri sex & triginta. Cũq; hoc nunciatum fuisset israhelitis: magnã tristitiam & crudelẽ angustiã protinus habuerũt non tantum propter cognatos amissos licet omnes viri boni & nimis exerciti perissent q̃tum ꝓpter desperationẽ suam. Credẽtes enim iã se terrã obtinuisse & a ꝑli js sam exercitum vacare hoc taliter deo ꝓmittẽte potiores inopinabiliter videbant hostes. Et saccos superinducẽtes stolis suis: tota die in luctu erant & lachrimis cõfluti: nulla re inherentes nec cibo. Casu siquidẽ q cõtigerat grauissime videbantur aflicti. ¶ Videns autẽ Iesus exercitũ ita percussũ & ex omnibus rebus iam pessima desperatione deiectũ audacter accessit ad deũ & ait. Non nostra petulantia venimus vt hãc terram armis subiceremus. sed Moyse famulo tuo ad hoc nos hortante ꝓcessimus: dum multis signis possessionem huius terre ꝓbiturũ te nobis esse ꝓmiseris ac exercitũ armis hostiũ facere meliorem. Quę sunt hec quę repente nobis venerunt. Nunc aũt ꝑter spem decepti videmur: & tanq̃ nõ firma sint tua ꝓmissa quę moyses prędixit afficimur: & deterior nunc de futuris metus nos desperabiles habet primo experimẽto talia sustinentes. sed tu domine quoniã tibi virtus est malis his adhibere medicinã & ꝑsenti nostrę tristitię prębere victoriam: etiam de futura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus pronus in terram iacens deprecabat deum. Cui responsio a deo data est vt surgeret & exercitũ a sua pollutione purgaret. Propter furtũ enim rerũ ei dicatarũ: hanc deuictionẽ nũc super eos eueniss̃e dicebat. Sorte vero requiratur qui fecerat: accipiret victoria semp de hostibus proueniret. ¶ Hęc ergo populo iesus enarrabat & vocãs Eleazarũ põtificem & principes tribuũ sortẽ per eos mittebat. Cũq; hoc deductũ i tribu iuda factũ esse declararetur rursus per genus sortem misit & veritas huius iniquitatis circa cognationem achar illuxit. Tunc denuo per vnumquemq; virum inquisitione facta: apprehẽsus est achar. Ille vero cũ nõ potuisset negare deo dum eum ita constrinxisse ꝓbabat in furto confessus est & pertulit in mediũ vestem. Et ille quidem repente peremptus: turpem penam & incunctanter congruam sue prę sumptioni promeruit sepulturam.

A. ¶ Iterum exercitus hebreorũ cõtra ciuitatẽ Adan que in biblia hay dicitur instructus victoriam habuit vnde preterriti Gabaonite de longinquo venire finxerunt vt cum hebreis fedus iurarent qđ & factum est sed eorum detecto dolo publice seruituti mancipantur.

¶ Capitulum quartum

Exercitus hebreorũ cõtra Adã que in biblia dicitur hay & instructio ipsius p Iosue.

IEsus autem purgatum exercitum deduxit ad Adan vrbem & nocte circa ciuitatẽ insidijs constitutis diluculo cum hostibus est cõgressus. Illis autem cum fiducia propter priorem victoriam super eos euntibus simulando secedere populus hebreorum hoc
o.c.8. modo longius eos quos persequentes traxit quia illi ciuitate & tanquam de victoria erant confidentes. Dum vero restitisset exercitus contra faciem eorum didicisset q; signa constituerat eis quos i insidijs collocauerat: eosq; exitasset ad pugnam: tunc illi ciuitatem ingressi sunt. Dumq; essent, circa muros ciues intenti: aliqui vero & circa aspectum eorum qui egressi fuerant meatibus occupati. Illi equidem ciuitatem ceperunt & omnes occurrẽtes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad preliũ occurrentes omnes conuertit in fugã. Dũq; refugerent quasi ad integrã ciuitatẽ cum et ipsam captã inspicerent & incẽsam cum mulieribus ac filijs agnouissent p agros dispersi sunt defendere semetipsos solitudine nõ valentes cũ talis siquidẽ calamitas hostes apprehendisset infantũ turba capta est atq; mulierũ: & rerũ aliorumq; vasorum innumera multitudo: necnõ greges pecudũ hebrei cœperunt multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hęc oia iesus i galgalis positis militibus est partitus. ¶ Gabaonite vero habitãtes iuxta hierosolymãvi-
o.c.9 dentes passiones quę p uenerãt hierico & adanitis & ad semetipsos trãsire hãc vastationẽ extimãtes. Iesum autẽ aperte rogare voluerunt. Neq; enĩ hoc impetrare se quasi aliq̃d mediocre putabant: dum in interitu totius chananeorũ gentis eũ pugnare cognoscerent: cheseritas autẽ & chaherimitas q̃ vicini eiserãt ad auxiliũ poposcerunt dicentes neq; illos periculũ declinare: sed istos israhelite denicerant adunati vero possent magnitudinẽ eorũ virtutis euadere. Et dũ hęc verba placuissent miserunt legatos ad Iesum amicitiam postulantes quos p̃cipue iudicabant idoneos agerent quę oĩbus expediret
Ilĩ vero confiteri se chananeos incautũ existimantes: fugere se huiusmodi periculum crediderũt: si dicerent nihil sibi cũ chananeis quolibet mõ cõpetere: sed longissime ab his habitare: & venisse se p fi-
o.c.9 de virtutis eorũ ambulantes itinere multo. Et p coniectatu sermonis huius vestimenta monstrabant
B. vestes enim cũ uoue fuissent quando egrediebantur. longo itineris tempore atritas sibimet asserebãt. Cilicinis enim vt eorũ verbis crederetur vestibus vtebãtur. Stantes ergo in medio dicebãt se missos a Gabaonitis & vicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem more federis patrie sue. Agnoscentes enim dei gratia atq; dono chananeorũ cerrã eis possidere cõcessum his tributa ferre gratãter & ciues eorum fieri p̃mereri. ¶ Hęc itaq; illi dicentes & iudicia itineris ostendentes: rogabant hebreos ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus autẽ dictis eorũ credens q̃ nõ essent de gente chananeorũ amicitias fecit cum eis & Eleazarus pontifex cum senioribus p̃buit iusiurandũ habituros amicos & socios nihilq; cogitare aduersus eos iniuste: populo scilicet iure iurãdo cõsentiente. Et illi q̃
o.c.10 dẽ quę voluerãt callido consilio promerẽtes: ad semetipsos abibant. Iesum autem castrametatus cõtra chananeos finio gabaonitarũ & agnoscẽs nõ p̃culab hierosolymis gabaonitas inhabitare & chananeorũ generis esse vocans eorũ principes de falsitate culpabat. Illis autem non aliam p̃ter hãc salutis occasionẽ se habuisse dicẽtibus & p̃pterea ad hęc ex necessitate venisse: cõuocabat põtificẽ eleazarũ & seniores eisq; censentibus publicos eos famulos ne insiurandũm transgederẽtur esse decretum. Et
C illi quidem p calamitate quę cõprehenderat eos hanc sui cautelã atq; custodiam inuenerunt.
¶ Iosue Gabaonitas a hierosolymorum & rege quatuor vicinis regibus ipsos obsidentibus diuinis signis in celo ostensis signis liberans ipsosq; quinq; reges in spelunca latẽtes occidit sed & omnibus chananeorum interemptis regibus prouinciam libentius possidebat.

¶ Capitulum quintum

Victoria hebreorũ contra hay in biblia ponit hay rex iusp̃sus vsq; ad vesperũ Prędehay p Iosue partitio i biblia ponitur altare constructũ p memoria.

Gabaonitarum simulatio & dolus. Dolus Gabaonitarũ fingentiũ de lõgiquo venire habẽtiũ vestes vetustate cõminutas.

CVm vero rex hierosolymorũ grauiter ferret eo q̃ gabaonite cũ iesu pacta fecissẽt: vicinarũ gentium reges cõtra eos pugnaturos ad solatia cõrogauit. Quibus eis p̃bentibus quatuor enim erant & cũ eo castrametantibus circa quendam fontem nõ procul a ciuitate dum iam putarent obsessionẽ gabaonite auxiliatorẽ aduocauerunt iesum. Ad hoc enim ventũ erat vt a suis quidẽ perimi se putarent: & ab eis qui ad interitũ chananeorũ gentis castrametabantur: saluari se p̃pter amicitias existimarent. Iesus autem cũ omni excercitu ad eorum solatia properare festinans
Io.c.10 & die noctuq; perãbulãs diluculo venit ad hostes et fugientes sequebatur pergens in descensu bethura alias bethoron. ¶ Vbi etiã dei cooperationẽ cognouit significantẽ sibi tonitruis & fulminibus & grãdinis demissiõe maiore q̃ solitũ ẽ insup̃ et die crescẽte ne nox succedẽs hebreorũ ipetũ refrenaret Iesus a fit reges in q̃dã spelũca celatos circa matitã inuenit oẽsq; puniuit. ¶ Q̃d vero lõgitudine tũc dies extẽ-

Fedus cũ Gabaonitis iuramento firmatum.

Rex hierosolymorum cũ quatuor vicinis regibus cõtra Gabaonitas quos fuuit Iosue & liberantur ab illis quinq; regibus quorum nomina exprimũtur in biblia.

Sacre scripture testimõio p̃bat Iosephus diem illum fuisse p̃lixiorem.

sus est & plus solito creuit: palã est p scripturas quę sunt in tẽplo repositę. Sic igit̃ exterminatis regibus D
q̃ deduxerant cõtra gabaonitas exercitũ reuersus est rursũ ad chananeę montana Iesus: & multa cede
facta sumens p̃dam venit ad exercitum galgalis constitutum. ¶ Et cum de hebreorum virtute per ci-
Maxim⁹ appa- cuitum habitantes sermo discurreret & super haberet omnes audiẽtes multitudinẽ perẽptorũ: castra
rus aliorũ regũ metati sũt sup eos reges chananei q circa libanũ mõtẽ habitabãt & chananei q in cãpestribus erãt: pa- Ios.c.
Chananeorum lestinos secũ ducẽtes veneruntq; ad ciuitatẽ Byroi alias berothi galileę superioris & deiersi qui locus
cõtra hebreos. nõ est p̃cul a galileis. Totus aũt exercitus armatorũ erat trecẽta milia & duo milia curruum. Turbabat
Victoria⁹ iosueq itaq; hęc multitudo & ipsum ihesum & israhelitas & sperare meliora propter timoris excellentiã dubi-
percussit oẽs re tabant. Deo autẽ arguente timorẽ eorũ & si magis solatiũ ab eo⁹ quererent (vt deuincerent inimicos)
ges et vastauit p̃mittente: & iubẽte equos hostiũ subneruare: currus incendit. Dux in promissionibus dei factus fidẽs
chananeos vsq; perrexit: ad inimicos & quinta die veniẽs cõtra eos egressus pugnaq; sortis effecta & cedes potior cre-
ad equos quos di poterit vel audiri. Persequẽs aũt eos multũ perãbulauit omnem exercitum hostium p̃ter paucos
occidit currus. omnes extinguens regesq; ceciderunt vniuersi. Deficiẽtibus aũt hominibus ad interficiendos equos
Quinto omnes Iesus eos occidit & currus incendit. Quo facto, puinciam licentius possidebat: nullo p̃sumẽte bellum
chananei ferre eis inferre. Sed & ciuitates obsessione capiebat & quicquid potuisset sumere deuastabat. ¶ Quitus iã
extincti. annus transierat: & nullus remãserat chananeorũ nisi qui munitione murorũ effugerant. Iesus autem
Tabernaculũ i de galgalis denuo castra metatus: sacrũ tabernaculũ cõstituit circa ciuitatẽ sylon alias sylo. Locus eni
sylo & deide⁹ ad oportunus pulchritudine videbatur donec edificare tẽplũ quietis causa p̃mitteret. Et inde, pcedẽs ad
sychimam, pcedens altare con Sichimã cũ omni populo: deo altare constituit vbi moyses quoq; p̃dixit. Et distribuens exercitum in
struxit. monte quidẽ garrizi constituit mediũ & in bael dimidiũ inquo altare edificauit necnon & leuitas sa- Ioc.c.
Epilogantur re cerdotesq; diuisit sacrificantes autẽ & maledicta faciẽtes & ea in ara cõscripta relinquentes ad syloam
ges a iosue & he denuo sunt reuersi.
breis victi.

¶ Iosue in Sylo populo congregato dei beneficia commemorat qui (triginta & vno debellatis regi- E
bus) terram p̃missam veraciter iubet mensurari & estimari quam cũ principibus tribuũ nouẽ tribubus
& dimidię p̃ sortẽ diuidit prius Amorrea per moysen alijs duabus tribubus & dimidie distributa.

¶ Capitulum sextum.

IEsus autẽ cum esset senex & chananeorũ ciuitatẽ non facile capi videret tam propter loco- Ios.c.
rum munitionẽ in quibus erant quã propter fortitudinẽ murorũ quos pro naturali ciuitatum
custodia circumduxerant & credebãt hostes desperatione tẽtationis ab obsidione recedere:
nam propter interitum suum chananei cognoscentes israhelitas egressuros ab egypto omni illo tem-
Iosue senex po- pore erant ad faciẽdas ciuitates fortissimas occupati. cõgregari ergo iesus tunc populum in ecclesia si- Ios.ci
pulum in Syloe loe p̃cepit. Quibus summo studio concurrẽtibus cõmẽorabat eis & de quibus fuerant iã potiti & actus
cõgregari iussit quos gesserant: quam essent optimi & deo p̃bente digni: & q⁹ virtute legum quas sequebãt: triginta &
quibus benefi- vnum reges p̃sumentes ei bellum inferre deuicerant: vt & omnẽ exercitũ quicunq; superauerat contra
cia commẽorat eorum fortitudinẽ se dimicare ita necauerant vt nec eorum generatio relinqueretur. Cũ vero ciuitates
dina. Reges de alie quidẽ iam capte viderentur apud alias autẽ longo tẽpore magna p̃ssione adhuc opus esse propter
bellauit. murorum munitionẽ & habitantiũ in eis audaciam: petebat eos qui transiordanem erãt vt laborantes
Terrã p̃missam cum eis & in periculo adiuuãtes fratres suos sortibus, pprijs fruerẽtur: grates vti q; eis, p labore restitu-
istituit Iosue mẽ endas. ¶ Tunc etiam singulos iait, ptribubus de quibus testimonium daretur eo q⁹ virtute p̃cellerẽt di-
surãdã per do rigendos: qui terram metientes fideliter & in nullo malignantes: eius magnitudinem sine dolo renun-
ctos & veraces ciarẽt. Et iesus quidem hęc verba faciens populum habuit sibi fauentem: & viros qui terram eorum de-
mẽsores berẽt metiri direxit dãs eis aliquos terre mensores doctos: quos propter artem veritas non lateret: mã-
Natura tre cha dans eis vt in ea mensura estimarent & felicem terrã: & quę minus esset idonea. ¶ Natura namq; cha-
naneorum & cõ naneorum terre huiusmodi est vti & planicię magnam habeat & fructus ferre sit copiosa. Quę cõpara-
paratio ad alias tã quidẽ alie terre creditur esse felix: cũ locis autẽ Hiericontis: & hierosolymitarum estimata: putatur
terras. valde vtilissima licet omnino ex spacio parua & eorum multa mõtana sint. Magnitudine vero fructuũ
Potius estiman & ad cibos aptorũ & pulchritudine: alia similis nõ est. Et, pterea estimãdas potius q̃ metiẽdas decre- Ios.c.
da ẽ terra q̃ me uit has sorte dum sepius vnum iugerũ pro mille sit dignum. ¶ Viri autem qui missi fuerant cum essent
tienda. decem circueuntes & estimantes terram septimo ad eum mense reuersi sunt ad ciuitatem sylon: vbi ta-
Diuisio terre no bernaculum constituerunt. Tunc iesus Eleazarum et seniores cum principibus tribuum sumens diuisit Ios.c.
uẽ tribub⁹ didie hęc nouẽ tribubus & dimidie manasse scd; magnitudinẽ singularũ tribuũ mẽsurarũ efficiẽs. ¶ Cũq; mi-
pro sortẽ. &c. sisset sorte: iude q̃dẽ tribus sorte, cadẽte elegit supiorẽ idumeã que i lõgũ q̃dẽ extẽdit vsq; ad hierosoly-
Sors iude idu mã: latitudine vero vsq; ad paludẽ sodome cõstituta est in hac sorte: ciuitates erãt schalon Gaza. ¶ Sy-
mea superior & meõ vero in secũda sorte, puenit idumea quę circa egyptũ ẽ & arabie montẽ. ¶ Beniamitę vero sorti
eius ciuitates. ti sũt a iordane quidẽ flumine vsq; ad mare lõgitudinẽ. latitudine que hierosolymis berheliscq; finitur

A Hęc autem sors angustissima fuit propter terre felicitatem. hierichon enim & hierosolymitarum tulerũt
c.16 vrbes. ¶ Effrem autem tribus a iordane flumine vsq; ad gasaram. longitudinem habuit. latitudinẽ ve-
c.7 ro quęcũq; habuit helys vsq; ad campum maximum terminatur. ¶ Manasses vero medietas a iordane
c.19 quidem vsq; ad ciuitatem doron: latitudinẽ autẽ habet ab bitisanos quę nũc scitopolis appellat. ¶ Post
hos autem ysachar carmelũ montẽ & fluuium in longitudinem habuit. Tabirium vero montem in la-
c.19 titudinẽ. ¶ Zabulonite vero vsq; ad Genesar descẽdentẽ circa carmelũ & mare sortiti sunt & conualles
quę carmelũ nuncupatur eo q̃ etiam huiusmodi sit. ¶ Aserite vero omnem terram quę ad sydonẽ con
c.19 uersa est: habuerunt. Ciuitas autem Arce in eorum parte fuit: quę etiã Hactipos nuncupatur. ¶ Partes
vero ad orientem conuersas vsq; ad damascũ ciuitatem & galileam superiorem Neptalitę sumpserunt
c.19 vsq; ad montem libanum fontesq; iordanis: quorũ fluctus de montibus est collectus. ¶ Danite vero lo-
ca conuallis ad occasum solis posite tenuerunt. Azoto & doris: determinationemq; Iamniã & geth. ab
Etheron. vsq; ad montem ex quo tribus iuda pendebat ¶ Sic itaq; diuisit Iesus terram. nouem atq; di-
midie tribui eam tradidit possidendam. Nam Amorreã quę & ipsa ab vno chananei filio sic vocata est
Moyses dudum capiens tribubus duabus dimidięq; distribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca
vero circa sydonem: & artheos: & amatheos: & aritheos: inculta tunc erant.

¶ Iosue senio confectus (leuitis triginta & octo ciuitatibus quarum tres erant pro fugacibus distribu-
tis diuitiaq; omnino prędã) nullum chananeorum inter hebręos iubet reliqui sed omnes interimi & ex
ercitum in Amorrea constitutum ad dei precepta exhortatur. gratias ipsis agendo quos remittens ad
sortem admonet vt vnanimes semper permaneant. ¶ Capitulum septimum

B. IEsus autẽ cũ eũ iam senectus impediret vt posset ea quę cogitabat efficere & dũ q̃ post
eũ erãt principatũ sumpturi negligẽter in cõmuni vtilitate cõuersarẽtur: precepit singu-
lis tribubus vt nullus de chananeorũ gñe in terra quã sunt sortiti relinqueretur. hãc eni
c.21 cautelã eis atq; custodiã paternarũ solẽnitatum fore. hanc etiã Moysen prędixisse com-
memorãs. & hoc ei credẽdũ esse dicẽs. ¶ Sed & leuitis octo & trigita ciuitates esse resti-
c.20 tuẽdas qui iã prius acceperãt i Amorrea decẽ. quarũ tres distribuit fugacibus. habitan-
das: id est de tribu iuda Hebron: Sichẽ vero ex effrẽ. & Cades de neptalim. Est autẽ hic locus supra gali-
leã. ¶ Diuisit autẽ & cũctas predæ reliquias. Erat nãq; terra ampla & magnas diuitias obtinebat. habũ-
dabãt eni & cõmuniter oẽs & eorum singuli auro & vestibus & aliis vasis & quadrupedũ copia. quorũ
c.22 nũerus comprehendi nõ poterat. ¶ Post hęc autẽ exercitu i ecclesia cõuocato: leis qui supra iordanẽ in
Amorrea cõstituti erãt. quorũ exercitus quinquagita milium armatorum esse videbatur ita locutus est
Quoniam deus & pater & dñs generis hebręorum hanc terram possidere cõcessit & possessam semper
se nobis seruare promisit: pro cuius mãdato cognatis indigẽtibus promptissime vos obtulistis ad omnia
fustũ est nulla vos difficultate vlterius detinere quiete iã frui. securis vtiq; vobis de voluntate vra. quia
si rursus opus fuerit eã ad necessãria insegniter offeretis neq; post hos labores eritis aliquãdo tardiores.
C Gras ago vobis pro periculis in quibus iuuistis non modo solũ: sed etiam semper acturi sumus: & q̃ cũ
sitis boni memoriã habeatis omnium: & mente retinetis quęcũq; per vos prouenerunt nobis & quoniã
vsum bonorum vestrorũ propter nos distulistis. & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore con-
sistimus. postea vestra sorte frui vtile iudicastis. Accesserũt aũt super bona vestra ex laboribus quos no-
biscum habuistis multę diuitię prędã potiorem augentes & aurum & argentum: super hęc omnia quod
maius est vester fauor. Ob quã rem ita & nos ad quodcumq; volueritis in repensatione paratos habe-
bitis q̃ nequaq̃ horũ quę Moyses prędixit estis obliti illo etiam ab hominibus abeũte: nec est quicq̃ in
quo vobis gratiarum debita non soluamus. Gaudentes ergo vos ad sortes vras dimittimus & rogamus
vt nullum esse terminũ nostrę cognationis existimetis. nec q̃ inter nos iste fluuius est alteros nos & nõ
hebręos esse credatis. Omnes enim sumus ex abrahã qui hic & illic habitamus: vnusq; deus qui & ve-
stros maiores & nostros ad illorum perduxit vitam. Cuius religionis habere curaꝫ. & cõuersationis quã
per Moysen semper constituit. Perdurantes enim in istis dei fauorem & eius solatium semper habebi-
tis. Conuersis vero vobis ad imitationem gentium externarum. aduersabitur vestrum genus. Hęc cum
dixisset singulos maiorum & communiter multitudinem eorum salutans: ipse quidem restitit. ¶ Dedu
xit autem eos populus non tamen sine lachrimis & vix semetipsos ab inuicem dimiserunt.

¶ Redeuntes Rubenite & Gaddite cum dimidia tribu Manasse ad locum sue sortis altare super ior-
danis ripam edificauerunt vnde ab aliis de idolatria accusantur (sed missis legatis eorum audita excu-
satione legitima) pacificantur. & Iosue (phinees fratrum purgationem referente) pacificatq; immolauit
hostiis. qui populum in dei voluntate permanere admonens. decimo super centesimum anno maxime
dignus moritur. & in tribu Effraim ciuitate Thamua quo etiam tempore mortuus est Eleazarus sacer-
dos phinees filio sacerdotium suscipiente. ¶ Capitulum octauum.

Sors effraim. iiij
Sors manasse. v
Sors ysachar. vj

Sors zabulõ. vij
Sors Aser. viij.
Sors neptali. ix
Sors dan. x.

Amorrea prius distributa per Moysen.

Iosue singulis tribubus præcipit nullũ chananeũ in terra hebręorum relinqui.

Sors leuitarum triginta octo ciuitates.

Decẽ ciuitates i Amorrea pro leuitis quarũ tres erant refugij.

Iosue ad exercitũ supra iordanem in Amorrea habitantem exhortatio.

Gratias agit Iosue pp̃lo & exercitui.

Exhortat Iosue hebręos oẽs tam illos qui sunt vltra iordanem q̃ illos qui sunt cis travt vnanimes permanerent.

Redeũtes rubenitę & Gadditę & dimidia tribꝰ Manassę altare sup ripã Iordãis ędificauerũt vñ ab aliis accusantur idolatria q arma sumentes dei iniuriam vlciscisci parantur.

Mittuntur legati ad Rubenitas &c. pro inquisitiõe ędificati altaris.

Verba phinees legati Rubeitas &c. increpatoria & monitoria ad penitentiam.

Terrã iterum diuidẽdam offert

Excusant se Rubenitę &c. legatis satisfacientes.

Reuersus phinees ad Iosue q audita legatiõe pacificas immolat hostias.

Iosue pplo diuna bñficia commemorãs ipsos in dei voluntate poscebat pmanere.

Mors Iosue etatis .cx. annoruꝫ.

Epilogus annorũ Iosue qui cũ Moyse quadraginta annis fuit & populi dux sex & viginti.

TRansiens autẽ fluuiũ tribus ruben & gad & quicũq; de manasse pariter sequebãt. altare super ripã collocauere iordanis: vt memorabile signũ generationi futurę cognatiõis eorũ qui itra iordanẽ habitare videbãt existeret. Audiẽtes autẽ qui intra iordanẽ erãt eo q̃ dimissi ab eis altare constituissent & nesciẽtes qua hoc volũtate fecissent: p̃ nouitate tñ culturę deorũ peregrinorũ hoc celebratũ credẽtes. & sacrę religioni derogatuꝫ verisimile iudicãtes: erãt armati ad vltionẽ eorũ qui locauerãt altare fluuiũ trãsituri & puniturí eos quasi pro paternarũ destructione solẽnitatũ. Non eni videbãt eis iustũ vt cognationẽ respicerẽt aut dignitatẽ eorũ qui auctores fuerãt harũ rerum: sed dei cõplectebantur mandata & quomodo honorari cõgaudeat. Et illi quidẽ armati sunt per furorem. Retinuit autẽ eos Iesus & põtifex eleazarus & pariter seniores. sermonibus suadentes: vt prius experimenta eorũ volũtatis acciperent. deide si male voluntatis agnoscerent eorũ mentes: tunc armis super eos incederent. Miserunt itaq; ad eos legatos phinees filiũ eleazari: & decem alios apud hebręos honoratos. cognituros sapiẽter vt quid altare transeuntes super ripã fluminis statu issent. Cũq; illis transeuntibus & ad eos venientibus fuisset ecclesia cõgregata. stãs phinees hæc dicebat. Magis equidem deliquistis q̃ possitis correcti de futuro sermonibus emendari. Verumtamẽ non secundum magnitudinẽ iniquitatis nos reddituri vobis ad arma repẽte vltionẽq; descendimus. cognatos namq; verbis prius corripere vos volentes hanc celebrauimus legationẽ quatenus agnosceremus causã pro qua accessistis vt altare fabricaretis ne petulanter armis vos adire videremur vtrũ voluntate bona feciſtis hoc an seuera culpa conuincitur. vnde in vobis iustius vlciscamur. Nõ enim credimus vos ipsius experimento dei voluntatem sepius agnoscentes. & auditores legum quas ipse vobis contulit existentes diuisos a nobis & in propriã sortẽ veniẽtes quam dei gratia & ipsius circa vos prouidẽtia meruistis eius obliuionẽ habere & tabernaculum archamq; deferentes & altari (quod nobis est propriũ) peregrinos itroducere deos / chananeorum mala sectãtes. Sed nihil inique fecisse optamus agentes penitentiã: & nequaq̃ vereri timentes alias vesaniẽtes vlterius / legumq; patrum pudorem / memoriãq; sumẽtes. Si vero in delicto consistitis: nequaq̃ laborem pro legibus refutamus. sed transeuntes iordanẽ defendimus eas & ante omnia deum. Nihil vos a chananeis differentes: sed sicut ipsos vos quoq; similiter perimentes. Non enim putetis q̃ transistis fluuium: etiam a dei virtute estis extranei. Vbiq; eni in his quę sunt ipsius estis. & fugere potestatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis. Si vero creditis hunc locum vbi nunc estis positi impedimentũ esse correctionis. nihil prohibet terrã denuo diuidere: eãq; ad pecudum pascua deputare. Sed agite tẽperãter: & a nouo delicto recedite. Rogamus, ergo per filios. & vxores, ne nobis faciatis necessitatem huius defensionis q̃ nec vestrę nec ipsorum saluti aut causis expedit sic cogitare. vt nõ verbis vinci potius q̃ experimẽtũ velitis sustinere prę liorum. Hęc phinees dicente, prę sules ecclesię & ois multitudo cœperunt de querimonijs satisfacere. & profiteri neq; ab eorũ se cognatione recessisse. neq; pro nouitate altare condidisse. sed & deum vnum nosse qui hebręis est oibus communis & illud altare positum ante tabernaculuꝫ ad sacrificia faciẽda. Hoc aũt altare, ppter qd & suspecti estis facti. dicebãt nõ pro religiõe collocatum sed vt signum fieret & indicium in futuro vestrę familiaritatis & necesse est nobis temperare & i patrijs legibus permanere. non autẽ transgressionis initium sicut suspicatum est facere. Testis autem nobis sit deus: q̃ istud altare non pro tali causa construximus. Vnde meliorẽ habentes de his opinionem / nihil culpetis vlterius neq; eos extra sortẽ iudicandos esse credatis: nec eorum similes qui cum generis abraham sint ad nouas solẽnitates accedunt. ¶ Hæc dicentes laudans phinees reuersus est ad Iesum: & eorum verba populo nunciabat. Ille vero gaudens q̃ neq; vlla foret pugnãdi necessitas: nec ad sãguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos: pacificas deo pro his hostias immolauit. Et dimittens post hæc multitudinẽ in proprias sortes Iesus ipse in sichẽ cõmoratus est. ¶ Post hęc autem anno vicesimo senior tamen existens conuocauit honoratos maxime ciuitatum & principes & seniores. & multitudinẽ quantumcunq; erat cõgregari possibile. Quibus in vnum conueniẽtibus cuncta beneficia dei commemorabat. erãt autẽ multa per quę ab humili forma ad hanc gloriam & substantiam peruenissent: & seruare dei voluntatẽ quia talis circa eos esset orabat: & pie cunctos poscebat agere: per quod soluꝫ eis grata diuinitas permaneret. Hoc eni bene se habere dicebat vt transiturus a vita: huiusmodi eis monita derelinquere poscebatq; ab illis vt quę diceret memoria retinerent. ¶ Et ille quidem talia presentibus loquens defunctus est: cum vixisset annis centum & decem. Quorum cũ Moyse quidem pro doctrina vtilium rerum cõmoratus est quadragita. dux autem post illius mortem sex & viginti fuit annis: vir nec sapientia indignus nec eorũ quę cogitabat vt multa sapienter ediceret inexpertus. sed vbiq; summus & ad opera periculaq; magnanimus, audax, bella disponere: & in pace dexter: & in omni tempore precipua virtute cõsueniens. Sepultus est autem in ciuitate Ihamna: in tribu effraim. ¶ Eodem vero tẽpore mortuus est & Iosue eleazar pontifex. phinees filio sacerdotium derelinquens cuius sepultura facta est in gabatha ciuitate.

¶ HISTORIA LIBRI IVDICVM INCIPIT

¶ Mortuo ioſue ducatus deo reuelante tribui iuda datur cū qua ad pugnandum aſſumpta eſt tribus
A Symeon qui chananeorum exercitus regem Adonybezech capiētes quiſ amputatis manuum & pedū
ſummitatibus vſq; hieroſolymā captiuū duxerūt vbi mortuus eſt Quiq; plurimas vaſtates ciuitates ter-
ra hebron data caleph. & filijs ietro iuda & Symeon tribus ciuitates chananeas in montana & campe-
ſtribus cœperunt multumq; belloq; locupletatę receſſerunt arma deponentes Beniamite quoq; ciues
i.c.1. hierusalem contra dei preceptum ſecum & alię tribus tributarios receperunt. ¶ Capitulum nonum.

POſt horum itaq; tranſitum phinees prophetauit ſecundū dei voluntatē ad delendum cha-
naneorū genus tribui iudę prebēdū eſſe principatum. Erat enim ſtudium in populo cogno-
ſcere: quid etiam deo placeret. ¶ Tunc aſſumpta eſt etiā tribus Symeon ad pugnandū. quate-
nus exterminatis hoſtibus ſub ditione etiā eos qui in ipſa ſorte cōſiſtebant efficerent. Cha-
naneis autē viuētibus apud ſe illo tēpore: cū magno exercitu eos i bezedin alias bezidin ex-
pectabāt regi bezedinorū Adonibezech. principatū credentes quod nomen ſignificat dominus beze-
dinorum, Adoni ei hebrea lingua dominus indicatur. Sperabant eni vicere iſrahelitas mortuo ieſu. Cō-
greſſi vero iſrahelitę duabus tribubus quas prędixi. magnifice pugnauerūt. & occiderunt quidē eorū
i.c.1. decem milia. fugantes autem reliquos & inſequentes: Adonibezech queq; ceperunt. Cuius dum ma-
nuum ac pedum inciderent ſummitates: dixit non ſemper latere deū: illa patiēs quę cōtra vos & ſeptua-
ginta reges facere non erubuit. Et viuū quidē hunc tulerunt vſq; ad, hieroſolymam: mortuum vero ſe-
pelierunt. Et egrediebantur vaſtantes ciuitates & plurimas capientes. ¶ Inter hæc obſederunt hiero-
B ſolymam. ſed hanc quidē longo poſt tempore capiētes. omnes in ea habitantes interemerunt. Erat enī
eis valde grauis de ſuper munitio murorum & loci natura reſiſtendo. ¶ Vnde caſtrametati ſunt in he-
bron & hanc capientes omnes interfecerunt. ¶ Relinquebatur autē adhuc genus gygantium quorum
propter magnitudines atq; formas in nullo alij hoibus proximas vltra modū mirabiles hactenus oſſa
monſtrantur: in nullo his de quibus fides habetur equalia. quorum genus leuitis pręcipue dedere mu-
nus etiam cum duobus milibus cubitis. ¶ Terrā quoq; caleph dono dederunt mandato moyſeos. Hic
enim fuit vnus exploratorum quos miſit moyſes in chananeam. ¶ Dederunt autem & filijs iethrim alias
letro madianite qui fuit gener Moyſeos terram ad poſſidendum. Nam patriam reliquentes ſecuti ſunt
eos & fuerunt in deſerto cum eis. ¶ Tribus autem iuda & ſymeon ciuitates quidem chananeas in mō-
tana ceperunt: in campeſtribus vero & ad mare poſitas & Aſchalonem & Azotum. Fuaſit autem Gaza
i.c.1. & Accharon. Nam dum eſſet in campeſtribus & copioſam haberent curruum habūdantiā. irruentes ſi-
bimet potius affligebant. Et iſte quidem tribus maxime bellando locupletatę: ad ciuitates proprias re-
ceſſerunt & arma depoſuerunt. ¶ Beniamin vero quorum erat hieroſolyma habitatores ſuos conceſſe-
C runt tributa perſoluere & ita quieſcentes omnes alios quidē interficere alios vero pericula ſuſtinere ad
terrarum ſe tradidere culturam. Hoc autem & reliquę tribus imitantes beniamitas faciebant: & eorum
tributa percipientes. permittebant chananeos ſine periculis & prelijs eſſe. ¶ Tribus autem effrem cum
obediſſet Bethelam: finem dignum tempore & magna laborum obſeſſione inuenire non potuit quando
illi licet affecti in obſeſſione omnimodo perdurabāt. Deinde efframitę ſapientes quendā in ciuitate cō-
templantes neceſſaria deferentem: fidem ei dederunt vt ſi ciuitatem traderent. ſaluarent eum & cogna-
tos eius eriperent. Et ille quidem in his iurabat ciuitatem ſe traditurū. Qui tradēs vrbem: cum ſuis hoc
modo ſaluatus eſt Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi: tenuerunt de cetero ciuitatem.

¶ Auaricię & ocio vacantibus hebreis & lucrorum libidini hoſteſq; contra dei preceptum inter ſe
permittentibus indignata eſt diuinitas. Seditione namq; inter eos orta ratione vxoris leuitę a Benia-
mitis raptę & violatę quam mortuam in duodecim partes maritus diuiſit miſitq; ad ſingulas tribus par-
tem vindictam petens tanti facinoris. ¶ Capitulum decimum.

IGitur poſt hęc circa hoſtes quidē molliores erāt iſrahelitę: circa terrā vero & eius opera
i.c.2 diligētiā potius exhibebāt. Qui ad diuitias ſe tradētes p ępulas & libidinē iā virtute de-
ficiebāt & i cōuerſatione legū integri nō erāt. In his idignata diuinitas ſuſcitauit primū
quidem vt ita dicā ſua volūtate chananeos qui poſtea ſcđ; eorū actus multa cōtra eos
crudelitate ſunt vſi. Hebrei nāq; & circa ea quę dei ſunt negligētes erāt: & circa bella dif-
ficiles: cū multa chananeis abſtulerit & ad labores iā eſſēt propter ępulas diſſoluti. age-
i.c.19 batur q; vt eorū optima cōuerſatio deperiret: & ſeniores non audiebāt. nec aliorū pręceptum: nec prio-
rū vita ſolēnia cōſeruabāt. Erant autē magis libidini lucrorū intenti: & propter multam requiem ſeditio
i.c.2 eos crudelis iterum compręhēdit: & ad hoc vſq; perducti ſunt vt ad inuicē huiuſmodi cauſa pugnarent
pro qua deleta eſt tribus beniamin. prēter ſexcētos viros. ¶ Vir leuita de populo qui erat ſortis effrez &
ibidem habitabat. de bethleem duxit vxorē. Hic autem locus eſt tribus iudę: Cumq; vehementer ama-
ret coniugem & eius pulchritudine deuictus afficeretur: quādo ab illa nō ſimiliter amabatur. & ille pro-

Mortuo Ioſue effraita ducatuſ (deo reuelante) daſ tribui iudę cū qua etiā aſſū pta eſt tribus ſy meō ad pugnā dum.

Adonybezech rex chananeo rum exercitum ducēs cōtra he breos.

Obſederunt he brei hieroſoly mam cōtra ipſi tamē tunc non prealuerūt. ca pta hebron oi bus iteremptis.

Oſſa gygantiu mire magnitu dinis.

Tribus Iuda & Symeon ciuita tes chananeas i montana cœpe runt & i campe ſtribus multum q; bello locuple tate receſſerunt arma deponen tes.

Effrāitę bethe lā ciuitatē obſi dentes lōgo tē pore tādem me dio cuiuſdam ci uis eam obtinu erunt

Auaricie & o cio hebrei vacā tes hoſteſq; ſu os iter ſe contra dei p̄ceptū per mittētes idigna tā ſibi ſēſerūt di uinitatē Seditio ne iter eos orta inſurgentibuſq; i eos chananeis Seditio inter iſ rahelitas ꝓpter peccata ſua.

Mulier virū relinquēs abiit ad parētes quā vir secutus reduxit

pterea passione amoris eius potius vreretur: lites frequēter inter eos veniebant. Ad vltimum vero mulier his grauata. relinquens virum ad parentes abiit mense quarto. Vehemēter aūt ferens vir per amorē venit ad soceros. solutisq; litibus placatus est circa eā. Et quidem diebus quattuor ibidem cōmoratus ē prębentibus ei hospitalitatē puellę parentibus. Quinta die placuit vt abirent. & circa meridiem sunt egressi. Tardius autem dimittebant parentes filiam. & diei iam tarditas accedebat. Vnus autē famulus sequebatur: & asinus erat eis in quo mulier vehebatur: Cūq; venissent circa hierosolymā ambulantibus stadijs triginta. persuasit famulus vt manerēt ne & propter noctē ambulantes difficultas aliqua cōprehenderet: dū nec procul hostes existerent & tempus frequenter incautum faciāt suspecta: etiā quę putātur esse tutissima. Illis autē nō placuit apud alienigenas viros succedere (erat q; ciuitas chananeorū) sed accedētes viginti adhuc stadijs optabāt ad propriam descendere ciuitatem. Cumq; hæc sentētia valuisset: venit in gabaa tribus beniamin iam vespere. Et cuj nullus ciuium eum in māsione susciperet: senior quidā ex agro descendēs qui de tribu quidē erat effrem: in gabaa vero cōmorabatur videns eum itergabat quis esset & propter quas causas mittēs cū iam essēt tenebrę necessaria cenę requireret. Ille vero leuitā quidē se dixit esse mulierē autē a parentibus reducere. & ad propria remeare. Habitationē vero

¶ Iuuēculi Gabaonitę ad sēis ianuas pro vxore leuitę rapiēda accedentes vim fecerunt.

significat habere se in sorte effrē. Quē senior & pro cognatione & eo q; eādem possederat tribū: & propter colloquiū ad suum duxit hospitium. Quidam vero iuuēculi gabaonitarum mulierem in platea videntes: & pulchritudinem stupescentes: dum api. illum senem eam successisse cognoscerent cōtēnentes eorum infirmitatem & paucitatem venerunt ad ianuas eius. Et cū eis senior (vt abscederent) supplicaret & vt nec violentiā inferrent hospiti nec iniuriā. Illi petebant vt data sibi muliere a rerū inuasione recederēt. Seniore vero dicēte quia & cognata esset leuitis: & p libidinē in lege inique delinquerēt. Deficientes circa iustitiā deridebant minabanturq; se eum interficere eo q; eorū cōcupiscentiam impediret. ¶ Cūq; in necessitatem venisset: nolens hospites in contumelia magna relinquere. suā eis filiam cōcessit. dicens eis minus esse peccatum si concupiscentiam suā in ea complerent q̄ si iniuriam peregrinis inferrent: & iniuriā non perferre quos suscepisset. hoc modo putabat. Cum vero illi nequaq̄ a suo seruore pro peregrina recederēt sed imminerent vt eā acciperent: ille quidem supplicabat vt nihil inique pręsumerēt ¶ At illi rapiētes & adijciētes pro libidine violētiā. ad semetipsos mulierē deduxerunt & per totam noctem vsq; ad principium diei in eius corpore ludibria sunt extenti. Illa vero defecta i his quę prouenerāt ad hospitē redijt. & contristata in his quę pertulerat. per verecūdiam ad faciem mariti mi-

Senex propriā filiam pro peregrini vxore liberanda obtulit.

me presumebat accedere cumq; circa se. pro his quę contingerent incurabilem putabat lectuloq; decūbens aiam dereliquit. Vir autē eius arbitratus sopore graui mulierem detineri. nihil mali metuens: excitare eam temptabat & consolari: quia raptorum nō spontanea voluntate se prębuisset iniurijs. ¶ Cum vero recte defunctā cognouisset: ad malorum magnitudinē imponens iumento: mortuam ad se portabat vxorem. Et diuidens eam per mēbra in partes duodecim per tribus singulas destinauit. mādatum dans portantibus vt proderēt actores mortis eius. & eiusmodi crudelitatem cūctis tribubus indicarēt.

Mortuā vxorem leuita in duodecim partes diuidens ad singulas tribus partē mittit vindictā petēs facinoris.

¶ Tanti facinoris aspectu afflicti & visu hebręi itaq; concitati repente arma sumentes cōtra Gabaonitas volebant irruere sed a senioribus impediti mittunt legatos. qui vbi Gabaonitas superbos & contumaces inuenisse denunciant: hebręorum omnium exercitus mittitur contra eos qui & i in primo & secundo conflictu fuerunt victores) demum tamen simulata hebręorum fuga a ciuitate exeuntes omis (preter sexcentos viros) occisi sunt cum iabitis paucis iabitarum reseruatis virginibus (quę postea supstitibus beniamitis (contribulibus hoc permittentibus) nupserant vnde & alijs virginibus per mātrimonium beniamin reparata est tribus.

Repente arma contra Gabaonitas assumere voluerunt sed a senioribus licet impeditis miserunt legatos

Cōtumax & superba Gabaonitarum respōsio

¶ Capitulum xi.

Iuc.

Li autem & aspectu & auditu grauissimorum malorum affecti nullum primitus huiusmodi sumentes exemplum ira i temperata & iustissima concitati in Sylo ante tabernaculum sunt congregati & in arma repente procedere tentabāt & insilire gabaonitis vt hostibus. Retinuerunt aūt eos seniores. suadentes non apertere sic cito contribulibus ferre bellum: anteq̄ verbis agerent de criminibus quando sex nec circa extraneos permitteret pręter legationem Israhelitas bella tractare: si forte penitētiam agerent qui iniuste aliquid assumpsissent. Bonum ergo esse: vt legi obedientes ad gabaonitas mitterent & malitiosos eres expeterent quibus prębitis eos punirent. contemnentes autem armis adirent. ¶ Miserunt ergo ad gabaonitas accusantes iuuenes de muliere: & eos dari ad supplicia deposcentes qui legitime non egissent. quasi esset iustum vt pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitę vero neq; iuuenes tradiderūt & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire pręceptis in nullo se putantes minores armis: neq; multitudine nec bellandi pręsumptione. Erant enim nimis instructi & super alias tribus industrij. Despexeruntq; illos & indignati e diuerso: tanq̄ compressuri violentiam facientes. ¶ Cumq; talia fuissent Israhelitis enunciata: iusiurandum fecerunt nullam suorum viro Beniamitę dare nuptijs filiam. sed armari super eos & amplius eis q̄ aduersus Chananeos insistere quos hebręi sępius expugnassent. ¶ Re

c.20. pente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadraginta milia virorum Beniamitę vero habuerunt vi-
ginti quinq; milia armatorum. & alios ſeptingentos qui ſiniſtris manibus ad fundibulas videbantur ex-
perti. ¶ Et in ipſo prelio circa gabaa fugauerunt Iſrahelitas beniamitę viri: ceciderunt q; ex eis viginti
duo milia: fuiſſentq; plurimi forte necati niſi nox eos retinuiſſet & a pugna ſoluiſſet. Et beniamitę gau-
D dentes abibant in ciuitate: Iſrahelite vero obſtupeſcentes ſe ita victos ad exercitum remeabāt. ¶ Alte-
ra vero die rurſum congreſſi beniamitę vicerunt: & mortui ſunt decem & octo milia Iſrahelitarum. me-
tuentesq; exercitum reliquerunt. ¶ Venientes autem in Sylo ciuitatem proxime conſtitutā & ieiunan-
tes altera die deprecabantur deum per phinees ſacerdotem. vt eius ira quieſceret: eiq; in duabus eoru3
deuictionibus ſatiſfieret. daretq; eis potentiam contra hoſtes atq; victoriam. Deus autem hęc fieri phi-
nees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum: medią quidē partē in inſidijs
circa vrbem nocte collocauerant: mediį vero beniamitis congreſſi. paulatim eis imminentibus recede-
bant & beniamitę pſequebantur hebręis paulatim refugientibus & omnino volentibus omnes reos ab
vrbe protrahere. Quos quaſi fugientes inſequebātur. itavt etiam ſeniores & iuniores ī ciuitate propter
infirmitatem relicti diſcurrerēt adire volētes hoſtes. Cum vero multū a ciuitate receſſiſſent fugere qui-
dem hebręi ceſſauerunt cōuerſi aūt ſteterunt ad pugnā & illis qui in inſidijs erant dederunt ſignū. Q ui
ſurgentes cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. ¶ Illi vero vt ſenſere ſe eſſe deceptos in anguſtia cōſtituti in
quadam valle coacti & cōcauo loco collecti ſunt & iaculis ſauciati ita vt oēs interirent pręter ſexcētos
viros. Quiq; conuerſi & conſtipati: & per medios hoſtes tranſeuntes effugerūt ad vicinos mōtes. quos
tenentes ibidem cōmorati. Ibi vero viginti quiq; milia & centum: ſunt extincti. ¶ Igitur iſrahelitę & ga-
E baa ciuitatē igne cōcremauerunt. & mulieres & infantulos maſculos peremerūt: alijs beniamitarū ciui-
tatibus ſimilia facientes. ¶ Sicq; erant contra eos infeſti. vt etiam Iabitas qui erāt galaditidis regionis
eo q; eis auxilium non prębuiſſent contra beniamitas. mittentes duodecim milia de ſuis armatis iube-
rent eos interimi. Occideruntq; hi qui fuerant miſſi omēs pugnaces ciuitatis cū filijs & vxoribus pter
quadringētas virgines. Tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſiōnem corruptę mulieris: & armorum ab eis
c.21. electa cōditione. ¶ Poſt hęc autem Iſrahelite pro calamitate beniamitarū penitentes & ſuper hoc ie-
iunare propoſuerunt: licet iuſta paſſi eſſent eo q; in legem peccauerint. Tunc ſexcentos qui fugerēt euo-
cauere legationibus: erant eni ſupra quandam petrā quę Aſſuas Suas appellatur. Legati vero non illis
tribus modo calamitatem proueniſſe. ſed etiā ſibi cognatis pereuntibus ingemiſcētes: ſuadebant eis vt pa-
tienter ferrent: & ad illorum cetum concurrent ne omnino quantum ad ſe beniamitarum tribum ex-
terminari decernerent. Dicebantq;. Concedimus vobis terram & prędam. quantamcūq; tollere potue-
ritis. Illi vero his contra ſe dei decreto geſtis: quando ſuam iniquitatē ſcientes pugnauerāt ad tribū pa-
triam: obedientes vocātibus venerunt. ¶ Iſrahelite vero vxores eas quadringentas virgines Iabitas de-
derunt & de ducēdis reliquis cogitabant quomodo & illi haberent vxores & filios. ꝓcrearent cum vi-
F rginibus. ſed iuraſſent ante bellū vt ſuas filias nulli beniamitę conſungerent. Et alij quidem ſuadebāt illud iuſiurā-
dum non debere ſeruari: quod per irā non voluntate nec iudicio proueniſſet nihilq; foret deo moleſtu3
ſi tribum perituram ſaluare poſſent: adijcientes periurium non qñ neceſſitati fit eſſe peſſimum. ſed qñ
fuerit malignitate commiſſum. ¶ Cumq; ſeniores periurij nomen valde metuerent quidam ait. hoc cō-
ſilio & iſti vxores habebunt: & religio iuſiurandi ſeruabitur. Ter in anno in ſylo ad mercimoniū fit cō-
uentus ſequunturq; mulieres & virgines. Sinantur ergo beniamitę vt raptu ducant vxores quaſcumq;
potuerint nobis neq; inuitantibus neq; prohibentibus: & dum patres earum queſti fuerint vindictāq;
poposcerint. dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſto diā non habuerint filiarum. Oportet enim bē-
iamitis iram cedere. quacirca eos vſi ſumus immenſa. Hiſitaq; conſentientibus: decreuerunt Benia-
mitas raptu nuptias celebrare. Inſtante vero feſtiuitate: illi quidē ducēti viri & terminante ciuitate per
vineas & loca in quibus ſe latere credebant poſiti inſidiabantur virginibus veniētibus. Ille autem cuj lu-
ſu nihilq; metuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgētes. tenuerunt diſperſas. ¶ Eo modo de-
ducentes vxores ad opera ſe terre dederunt ſtudentes vt ad ſecundum felicitatem denuo remearent.
[illegible] modo tribus beniamin cum pene tota periſſet Iſrahelitarum ſapientia reparata eſt. floruit ita-
[illegible] & opulentię magnitudine alijſq; rebus ditata eſt. Hoc ergo bellum ita ſedatum dinoſcitur.
[illegible] contra hebręos deſides arma parant Danitas fugere compellentes qui vrbem Dan edifi-
[illegible] perpeſſi afflictiones hebręi primo ab Aſſiriorū rege annis octo per Othomelem du-
[illegible] ſecundo. per Aioth iudicem ab Eglon Moabitarum rege liberantur. ¶ Capitulum xij.
[illegible] vero ſimilia etiam tribum dan ex huiuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Cum Iſrahelitæ
c.i. [illegible] ſtudium reliquiſſēt & ad opera ſe terre dediſſent chananei contemnentes eos: nec
1. [illegible] ſe ab eis pati credentes ſuum collegerunt exercitum. firmam habentes ſpem quaſi
Hebreos [illegible] & decetero ciuitates licenter inhabitarēt curruſq; facerēt & exercebāt armis & vt

¶ Exercitus he-
breorum contra
Beniamī exerci-
tum et vtriuſq;
deſcriptio.
Vicūt primo bē
iamitę Iſraheli-
tas duobus mi-
libus eorum oc-
ciſis.
Iſraelitis ad de-
uz ieiunijs & o-
rationibus victo
ria promittitur.
Examinata pe-
nę tribus benia
min quia ſolum
ſexcentum viri
euaſerunt.
Perēptis infan-
tulis & mulieri-
bus Gabaa cuz
aliſs bētami cō-
crematur occi-
dūtur & iabitę.
Iſrahelitę bēia-
mitarum deſo-
lationē deflētes
ſexcentos viros
qui fugiēdo re-
māſerāt illeſi le-
gatis reuocant.
Virgines Iabitas
quadrigētas iſ-
rahelitis permit
tentibus Benia
mitę viri vxores
capiūt & pro re
liquis ducendis
vt vxores habe
ant cōſiliū que
ritur.
Conſilium vt re
liquis beniamitę
habeāt vxores.
Repatio tribus
beniamin p ma
trimoniū cum a
liſs tribubus
Chananei bel-
lum parant con
tra hebręos de
ſides & vrbes
multas accipiū

Danite ate chaneos fugiunt & fiunt exules.

bes adinuicem sibi consentiebant. Et de tribu quidem iuda Aschalonem ciuitatem & accharon abstulerunt: & multas alias in campestribus constitutas. ¶ Sed ipsos danitas in montana fugere compulerunt. nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei: nec terram sibi sufficientem haberent: miserunt de suis quinq; viros ad loca mediterranea qui terrā A.
Dan vrbs ędificatur a fugientibus danitis.
inspicerent in qua habitare decetero potuissent. Illi autem non procul a monte libano & iuxta iordanis fontes circa maximum campum sydonis ciuitatis viam triumdierum perambulantes contemplanteſq; terram bonam & nimis vberrimam significauerunt eis. Quo cum exercitu procedentes edificauerunt illic vrbem dan cognominatam ab vno filiorum iacob ex quo & ipsa tribus appellata videbatur.
¶ Cā aduersitatis Israhelitarū. Prima afflictio a rege assiriorum octo annis.
¶ Israhelitis autem & cum essent in labore difficiles & q̄ in diuinitatis cultu deficerent: aduersa prouenieb̄at Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi ferebantur ad libidinem. vt pro sua voluntate viuerēt ita vt imminentibus chananeis: malis omnibus implerentur. ¶ Iratus est igitur eis dominus. & felicitatem quam innumeris laboribus acquisiuerant propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente cusarto alias cusosarcho rege assyriorum multi a pugnantibus perierunt. & oppressi fortiter capti sunt. Quidam vero propter timorem sponte se ei tradiderunt. & maiora q̄ possent tributa imposita sibimet exoluebant: & diuersas iniurias perferebant per octo annos. Post quos: hoc modo liberati sunt. Iud.
In biblia vocat Othomel filius Cenez. Iste fuit primus iudex q liberauit israel ab afflictiōe prima.
Cenem quidam de tribu Iuda vir industrius prudētiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hebreos in necessitate huiusmodi constitutos: sed potius reducere eos ad ius libertatis auderet alias adiret paucos quosdam in his laboribus p̄ceptis diuinis adhibens sibi: quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset. aut quos spes confidentię nimis acueret primum quidem Cusocharchi castra diripuit Cumq; plurimi hebreorum ad certamen accederent eo q̄ ei bene prior confidentia processisset: cuz asyrijs congressi sunt eosq; valde persecuti eufratem transmeare coegerunt. Cenez autem cum ipso opere fortitudinis suę prębuisset effectum. principatus accepit honorem. vt populum iudicaret in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est. Iud.
Iudicauit quadraginta annis & mortuus est.
¶ Hoc autem moriente. denuo res israhelitarum sine principe vexabatur. Et dum honorem deo non ferrent nec legibus obedirent magis ac magis afflictionibus subiacebant: ita vt eglon rex moabitarum despiciens inhonestam conuersationem eorum bellum eis inferre p̄sumeret: & multis eos p̄lijs obtineret. ac subderet & omnem potestatem eorum prorsus humiliaret eosq; iuberet tributa persoluere. Constituens autem sibimet regnum in Hierico: nihil mali reliquit quod populo non imposuit. eosq; ad inopiam vsq; perduxit annis octo et decem. ¶ Misertus autem & deus in his quę patiebantur & eorum supplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum eos eripuit hoc modo. Quidam iuuenculus nomine Aioth de tribu Beniamin ex patre Gera: audaciaq; fortissimus & corpore ad opera exercenda robustus. in leua manu maximaz fortitudinem habens. cū in Hierico habitaret Eglon regi factus est notus muneribus eum placans ita vt per hoc etiam cæteris qui erāt circa regem carus existeret. Aliquando cum duobus famulis munera regi ferens. latenter gladio in dextro femore ligato. introibat ad eum. Erat autem estatis tempus. Et cum iam dies medius esset. regis quiescebant custodię: & propter estum & cunctis ad prandia recedentibus. Cum ergo iuuenculus eglo. B.
Regnum i hierico.
Aioth secundo iudex.
Aioth de tribu Beniami regi eglō notus iudeos liberauit occidēdo ip̄z regē Moabitarum.
ni munera p̄buisset commoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius secretum petijt. Aderant autem soli famuli regis. Cumq; rex famulos abire iussisset: & cum aioth loqueretur: & sedens super solium suum: & aioth terror ingressus fuisset nec eum fortissime percutere non valeret. relatum se ei ex dei precepto somnium dixit. Cumq; ille lętus pro somnij recitatione de solio surrexisset: aioth ei corde percussit. & gladium relinquens egressus & clausam ianuam derelinquens. Ministri vero quiescebant: credentes regem in soporem conuersum. ¶ Aioth vero Hierichontinis latenter hoc indicans exhortabatur eos vt suam defenderent libertatem. At illi gratissime hoc audientes tubis vtebantur. Mos enim est patrius his populum conuocari. ¶ Ministri quidem eglon diu quę ei contigerant ignorantes. cum iam aduesperasceret. metuentes ne quid ei inopinate accidisset in eius cubiculum sunt ingressi eumq; mortuum comperientes in stuporem conuersi sunt. Et anteq̄ sua castra colligerent: Israhelitarum super eos irruit multitudo. Et alij quidem repente perempti sunt: alij vero in fugam versi tanq̄ in terra moabitida liberandi. Erāt autem peremptorum vltra decem milia viri: Israhelitę vero preoccupantes C
¶ Aioth Regis mortem nūciat hebreis eos animās ad libertatis defensionez
¶ Occisio moabitarum ab hebreis.
Aioth octogin ta annis israhelitis iudicans mortuus est
iordanis transitum: multos eorum interfecerunt. & nullus eorum manus euasit. Et hebrei quidem hoc modo ab istorum seruitute liberati sunt. Aioth veroob hanc causam principatu honoratus a plebe defunctus est dum hanc potestatem per tempus octoginta tenuisset annorum. Virtutumq; etiam p̄ter hanc causam maxima laude dignus existens. ¶ Et post hunc Sanagar filius Anath electus ad principatum primo anno vitam expleuit.
In biblia dicit Sangar

¶ Iabin chananeorum rege cuius exercitus duxerat Sysara quem occidit Ialys alias Iahel abet vxor liberatur miraculose hebrei per debboram prophetissam & Barach iudicem qui postq̄ annis .xxa. draginta iudicauerat obijt.

¶ Capitulum tridecimum.

D. IGitur Iſrahelitę calamitates quas paſſi fuerant non colendo deũ:nec legibus obediẽdo correptionẽ nõ aſſignãtes dei anteq̃ moabitarũ ſeruitio reſpirarẽt a rege chananeorũ Iabin noie ſubiugati ſunt. Hic autẽ ortus videbaſ qdẽ de ciuitate Aſorthę/alias Aſeroth quę poſita eſt ſup paludẽ Samachonitidẽ:habebatq; armatorũ trecẽta milia:& curruũ tria milia poſſidebat. In hac itaq; militia dux erat Syſara apud regẽ honore primus. qui cõueniẽs ad Iſrahelitas vehemẽter afflixit ita vt tributa eis iponeret. Q ui vigiti quidẽ annis ſoluere hęc paſſi ſunt:cũ nec ipſi per infelicitatẽ ſuã ſaperẽt:& deus maiore tẽpore eos dñari vel let propter eorũ iniurias & ingratitudines nimis iniuſtas. ¶ Decetero autẽ temperantes a malis ſuis & agnoſcẽtes has calamitates pro legũ contẽptu veniſſe quandã prophetiſſam noie Debboram quod nomen hebraica lingua ſignificat apem:rogauerũt vt deprecaret ad deũ:quatenus miſericordiam haberet eorũ. nec deſpiceret eos a chananeis oppreſſos. Deus autẽ annuit eorũ ſaluti & ducẽ elegit de tribu neptalim barach. quod nomen choruſcationẽ hebręa lingua ſignificat/Euocãs igitur debbora barach cum iuſſiſſet eum eligere decẽ milia & ad hoſtes procedere. Preſumebat eni(prędicẽte deo & victoriã promittente) cum barach dixiſſet nõ ſe exercitũ fore ducturu; niſi & illa quoq; vna procederet irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã tibi cõtulit deus. Ego vero non refutabo. Et congregantes decem milia viros:caſtrametati ſunt apud Thabor montem. Q uibus Syſara rege prędicẽte obuiã venit & non procul ab eis caſtra fixit. Iſrahelitę & barach obſtupeſcẽtes multitudinẽ hoſtium cũ de fuga iam cogitarent:debbora retinebat eos. & ipſa die dimicare prędicebat. victores nãq; eos deo auxiliante pollicebatur. ¶ Cõgreſſis ergo atq; permixtis. imber magnus influxit: & aqua nimia ſimul & grãdo & pluuia in facie chananeorũ verſa:& ventus aſpectibus eorum imminebat:ita vt arcus eorũ & funDibulę inutiles fierent. & armati prę frigore vti gladijs nõ valerent. Iſrahelitas vero tempeſtas immiſſa poſt terga minus nocebat qui auxilio dei ſumebant valde fiduciam. & hoſtes in medium circundãtes multos eorum interſe cerunt. Et alij quidem ab Iſrahelitis exterriti ſunt. Alij vero equis excuſſi proprijs ceciderũt. ita vt etiam multi eorũ conculcati curribus morerentur. ¶ Syſara vero exiliens de curru cum videret fugam exercitus ſui factam fugiens venit ad quandã mulierem Cẽnidearum nomine Ialys:quã rogantem vt celaret eum ſuſcepit. & petenti paululum dedit lactis. Erat enim fatigatus. Et cum nimie bibiſſet. conuerſus in ſomnium eſt Illa vero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit & eum maleo percuſſit & ad terram vſq; depoſuit: & hominibus barach poſt populum venientibus eum oſtendit terra confoſſum. *Sic* ergo victoria conſtituit ſecundum ea quę a debbora dicta ſunt vt per mulierem hic triumphus accederet. Barach autẽ agens exercitum ſuper aſor. & obuiã veniẽtẽ interemit Iabin: & cadente principe ciuitatem vſq; ad fundamenta deijciẽs: princeps fuit per quadragita annos hebręorũ

¶ Gedeon hebręorum iudex ipſos a Madianitis liberat ſigno ſibi diuinitus dato ad cognoſcendu; animoſos et timidos qui Effraytas contra ſe inſurgentes mitigauit.

Capitulum.xiiij.

F. .c.6 ODem itaq; tempore moriente barach & debbora. poſt hęc madianitę rogantes amalechitas & Arabes caſtrametati ſũt ſuper iſrahelitas & cõgreſſos ſibimet viri pugnaces interemerunt. eos manibus alligãtes cuncta deprędabãtur. Hoc autem faciẽtibus illis per annos ſeptẽ Iſrahelitarũ populus per montana collectus eſt & cãpeſtria dereliquit foueas quaſdam & ſpeluncas facientes. vt fugiẽtes ab illis potuiſſent quodammodo liberari. Nam Madianitę eſtatis tẽpore agentes exercitum. per hyemem Iſrahelitas terram colere permittebant vt laborantes comprimere facillime poſſent. ¶ Erat igitur fames:& ciborum maxima difficultas. Tunc ergo conuerſi ad dei preces hebręi vt eos eriperet exorabant. Gedeon autẽ Iaſi filius de tribu manaſſe paucos manipulos ſpicarum ferens latenter eos terebat in torculari. cum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc viſio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eu; felicem & carum deo & hoc eſſe maximum eius propitiationis inditium:eo q; tunc vteretur proprio torculari. Cumq; eum pręciperet fiduciam habere & feſtinare quatenus defenderet libertatem ille hoc impoſſibile ſibi eſſe dicebat quando & tribus ex qua eſſet. multitudine priuaretur:& puer eſſet ad tantarũ rerum opus infirmior. Deus autem quod decerat ſe impleturum eſſe dicebat eoq; duce iſrahelitis ſe victoriam prębiturum. Et cum hoc gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet creditumq; fuiſſet ei & repẽte ad certamina decem milia virorum videretur prępparatus exercitus:aſtitit gedeoni per ſomniũ deus & ibellẽ alias ibecilẽ naturã hoĩm ſibi placere declarauit. & q̃ eẽnt fortitudie pcipua recitauit alias refutauit vt victoriã nõ ſibi ſed deo propriã reputarent:tanq̃ ſi multo hoc dignoq; gereretur exercitu. credęrẽtq; eius auxilio victorię opus fuiſſe impletum. ¶ Prępcepitq; vt circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium faceret venire exercitum. & eos quidem qui inclinati biberent magnanimos eſtimaret: qui vero cum feſtinatione turbaq; biberent eos crederet hoſtiũ formidine detineri. Et cum gedeon ſecundum dei iuſſionẽ hoc adipleſſet:trecẽti viri reperti ſunt qui aquam manibus cũ timore & turba lãberent. Di-

Tercia tribulatio iflicta peria bin regem chananeorum. In biblia vocaſ Aſor.

Debbora,pphetiſſa orat p populi liberatione quę exauditur.

Debbora cũ barach exercitum ducit.

Miraculoſa victoria hebręorum contra chananeos.

Fuga & occiſio Syſarę. Hęc mulier i biblia vocatur Iahel vxor aber cynei.c.iiij.

Barach(occiſo rege) iudicauit Iſrael quadragita annis.

Quarta tribulatio p reges Madiam iflicta per annos ſeptem oia deprędãtes

Fames apud hebręos.

Viſio diuina facta Gedeoni vt properet ad liberationem hebręorum.

Deus apparet Gedeoni.

Signũ datũ Gedeõi ad cognoſcẽdũ aioſos & timidos.

xitq; deus vt istos ducens: hostes adiret. Posuerūt itaq; castra super iordanē die altera transituri. Et cū A.
gedeon cū timore cōsisteret. qm̄ ei prędictum fuerat vt nocte hostes ſnuaderet volens eum deus a formidine reuocare prȩcepit vt ſumens vnum militē iuxta tabernacula madianitarū accederet ab eis cōsilium belli confidentiāq; ſumpturus. Obediens autem & ſumens proprium famulum noīe phara. accedens ad quoddam tabernaculum inuenit vigilantes in eo & iuuenculum aliquem ſuo commilitōi ſomniū recitantē ita vt & gedeon audiret. ¶ Erat enim huiuſmodi viſio quam dicebat: quaſi vidiſſet panem ordeaceum qui pro vilitate ſua incōmeſtibilis eſſet hoībus per exercitum reuolutum regis apprehendiſſe tabernaculū: necnō & cetera deiecisſe. Ille vero viſionē interitum exercitus ſignificare prȩnūciauit dicens etiā vnde hoc videret ei. Omne inquit ſemē quod vocatur ordeaceum videtur eſſe vilisſimum: & inter oēm populum Iſrahelitę videntur abiecti veluti genus ordei: & apud Iſrahelitas nūc gedeon exultat & eius exercitus. Quod vero panē te videre dixiſti qui tabernacula noſtra vaſtauit. metuo. ne deus cōtra nos gedeon victoria condonarit. Gedeon autē ſomnium audiens. ſpem magnam habuit & fiduciam iuſſitq; ſuos armari. narrans eis etiā hoſtium viſionem Illi vero in his quę dicta fuerant prȩparati ſunt. Et circa primā vigiliā gedeon ſuum ducebat excercitum tripartite diuiſum. portabātq; cuncti vacuas pharetras & lāpades ardētes. quatenus grauis hoſtibus videreturīuaſio & in dextra manu ferebāt cornua quibus pro tubis vtebanť. Multum itaq; locum hoſtiū tenebat exercitus. habebatq; multitudinem camelorum: & ſecundum gentium morem paſcentes in vno circuitu erant omnes. Hebreis itaq; prędictum fuerat vt dū veniſſent ad hoſtiū caſtra ſigno dato tubis canerent. pharetraſq; cōcutientes cum lapidibus ímpetum facerent. cum laudibus iubilantes q̄ victoriam gedeon deus cōferet Quod dum feciſſent. turba comprehendit hōies adhuc dormiētes. Erat enim nox: & hoc deus fieri ita preceperat. ¶ Suntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus plurimi vero a ſemetipſis. eo q̄ linguis proprijs diſcordarent. Nam dum fuiſſent in turba redacti. vnuſquiſq; perimebat proximum. dum eum crederet inimicū. Et facta eſt magna cedes. ¶ Fama vero victorię gedeonis ad Iſrahelitas peruenīte. cuncti ſimul armati ſunt pſequentes hoſtes: & comprehenderūt eos in quadam conualle ſcopulis valde circundata quā trāſire nō poſſent. Et circunſtantes oēs occiderūt: duoſq; ſimul reges orebi & zeb Reliqui vero duces Reliqui vero milites colligentes qui erāt quaſi octo & decem milia: caſtrametati ſunt multo procul ab iſrahelitis Gedeon autem non feſſus labore. ſed perſequēs cum omni exercitu: eiſq; cōgrediens. fortes vniuerſos ſunditus interemit & reliquos duces zebin & zarnon apprehēdens captiuos duxit. ¶ Mortui ſunt in ea pugna madianitarum & arabum qui eis ſolatia prębuerunt quaſi centus & lu. c
viginti milia multaq; pręda auri & argenti & veſtiū & cameloruȝ hebreę collata eſt victorię. ¶ Gedeō autem vadens in eſſrem propriam regionem: occidit quoſq; madianitarum reges Tribus autem eſſrem ex qua erat gedeon cum grauiter ferret q̄ cum eo minime dimicaſſet exercitum ſuper eum feſtinabat inducere: cur eis nō indicaſſet quando hoſtes ſnuaſerat. Gedeon vero cum eſſet humilis animo & omni virtute ſummus dicebat non ſe auctoritatis ſuę conſilio prȩter eos contra hoſtes (ſed deo ſubente) pugnaſſe: victoriam vero non minus eorum q̄ ſui laboris eſſe fatebatur. ¶ His. ergo ſermonibus eorum mitigans iram. plus hebreis profuit q̄ hoſtiū pręda: eoſq; a precipitio inteſtinę ſeditionis eripuit. iniurię tamen huius penam illa tribus excepit: quam ſcilicet oportuno tempore declarabimus.

¶ Gedeon poſtq̄ annis quadraginta coactus principatus tenuit mortuus eſt relictis ſeptuaginta liberis & naturali vno nomine Abimelech qui omnes fratres (dempto Ionata) occidit principatum tyrannice occupans ſed tandem turpi morte obiit.

¶ Capitulum quindecimum.

GEdeon itaq; principatum ponere volens. coactus retinuit illuȝ annis iugiter quadraginta populi iura diſponēs. & diuerſis ad eius iuditia concurrentibus quęcūq; dixiſſet firmiſſime om- lu. c. C.
nia ſeruabantur. ¶ Qui cum ſenex defunctus fuiſſet ī effrem regione ſepultus eſt. ¶ Habuitq; filios quidē liberos ſeptuaginta. Plures eni habebat, vxores. Naturalē vero vnum qui ex con- lu. c.
cubina erat Droma nomine Abimelech ¶ Q̄ui poſt mortem patris pergēs in ſichem ad cognatos ſuę matris vnde fuerat orta & ſumens ab eis pecunias quoniā iniquitatum magnitudine videbat inſignis cū eis ad paterna quoq; tecta regreſſus eſt. & omnes fratres occidit abſq; ſolo Ioathaȝ. Hic eni fugit bēficio liberatus. Abimelech autē ſumpta tyrannide dat animum ſe pro legittimis filiis ī his quę vellet facere declarauit q̄ vehemēter iuſticię prȩſulibus erat acerbū. ¶ Igitur dum quodam tempore publica in ſichē feſtiuitas eſſet cunctaq; illic multitudo conſiſteret frater eius Ioathan quē fugiſſe prędiximus aſcē- lu. c.
dens in montem garrizim qui ſichimorū ſupereminet ciuitati clamauit Et multitudine prebente ſilentium. petijt vt quod diceret libenter audiret. Factoq; ſilentio: dixit q̄ arbores facto ſui conſilio hūana voce petiſſent ficū vt ſuper eas regnaret. Qua denegāte ea q̄ honore functus ꝓprio frueret. nec aliū deberet quęrere extraneum arbores rurſum cogitationē regni non reliquerunt Viſumq; eſt eis vt honorē viti prębrent Sed & vitis reiectis hiſdē verbis quibus ficus vſa. reſpuit regnum Hoc ipſum facientibus

Recitatio viſionis p ſōniū audite a Gedeone

Gedeō dux exercitū parat cōtra Madianitas

Victoria diuina Hedeonis contra hoſtes q ſe ipſos interimebant.

Iſrahęlite omēs contra hoſtes. Gedeō animoſus hoſtes congreditur fortes occidendo. Numerus occiſorū Madianitarū & arabum Humilis Gedeon reſponſio effraydas mitigauit.

¶ Gedeon coactus retinuit principatum annis quadraginta. Malitia Abimelech nothi qui omnes fratres liberos occidit dēpto Ioathan In biblia vocať Ionatas.

& oliuis rhamnus quem arbores petierant vt regnum ſumeret ſuper eas. Hoc enim genus inter ligna quod habet ignem proferendi naturam: promiſit regnum ſe ſuſcipere & inſigniter imperare: ita tamē vt ſub vmbra eius requieſcerent. Si vero ei contraria forent: eius igne concremarentur. Hęc autem (inquit) non riſus cauſa dico: ſed multorum bonorum experti gedeon: quod nunc gerunt videntes. Abimelech in principem hi qui cum eo fratres interemerunt: qui cum vtiq; nichil ab eis differret. ¶ Cumq; talia dixiſſet: abſceſſit: & habitauit latenter in montibus annis tribus timens Abimelech. ¶ Poſt non multum itaq; tempus ſichimite penitentes pro nece filiorum gedeon expulerunt abimelech ab vrbe pariter & a tribu. Ille vero cogitabat affligere ciuitatem. tempore autem ſuperueniente vindemie: metuebant colligere fructum ne quid eis abimelech faceret mali. Veniēte vero ad eos quodā principe Gaal nomine cū armatis cognatis ſuis: ſichimite opus querūt ſibi ab eo p̄beri munitionē donec videmias congregarēt. Quo eorū faciēte petitionē p̄cedebāt ad opus ſuū: & cū eis gaal ſuos ducēs armatos. Cūq; fruſtra fuiſſet cū ſecuritate collectus & p ſingulos choros abimelech apte iam p̄ſumerēt blaſphemare: ſed & principes inſidijs loca circa ciuitatem ap̄phendentes. multos abimelech latenter interfeciſſet: zebul vtiq; princeps ſichimitarū cum eſſet extraneus abimelech eis quibus populū gaal exacuebat: abimelech miſſis nuncijs indicauit: & monuit vt inſidias poneret ante vrbem ſeq; ſuaſurum gaal vt egrederetur de ciuitate quo facto ruere ſuper eum deberet abimelech & agere vt ſe in eos defenderet: & deceps populi ſibimet amicitias colligeret. Cumq; abimelech inſidijs recediſſet: & gaal incaute commoraretur in ſuburbano: & cum eo zebul: videns paulatim ordinatos accedere: gaal ad zebul aſt infectari ſibimet viros armatos. Quo reſpondente vmbraculum eſſe petrarum: cum magis appropinquarent; verius hoc aſpectu conſiderans: non vmbrarum ſed virorum dixit eſſe inſidias: dixitq; ad eum zebul. Nonne tu maliciam abimelech accuſabas. Cur itaq; tue virtutis magnitudinem non oſtendis & cum eo pugnare congrederis. Gaal vero turbatus congreſſus eſt cum abimelech: & ceciderunt quidem alii quidē de eius armatis. Ipſe vero fugit in ciuitatem vt alios euocaret. Et denuo zebul egit vt gaal expelleretur ex vrbe accuſans eum quaſi contra milites: abimelech melior extitiſſet. Abimelech vero cognoſcens egreſſuros ad vindemiā denuo ſichimitas: loca circa vrbē inſidijs occupauit. Quibus procedentibus iam quidem pars exercitus apprehēdit portas vt ciuibus auferret ingreſſum. Alij vero diſperſos interemerūt: & ybi cedes effecta eſt: & ciuitatem ad fundamentum vſq; ſubuertens ſalq; ſuper eius ruinas victor abſceſſit. ¶ Omnes itaq; ſichimite hoc modo perempti ſunt. Quicumq; vero per fugam diſperſi pericula fugerunt ſuper quandam petram munitiſſimam congregati morabant. Quos eam mutare niterentur: voluntatem eorum prenoſcens abimelech ſuper eos cum exercitu veniens ſiccaq; de ſilua lignis: iuſſit vt hęc etiam exercitus faceret vniuerſus. Velociter autem ſaxo circumpoſita ſubiectis eſt ignis pro flamma ſurgente nullus ex eo ſaxo diffugit: ſed vna cum vxoribus & liberis extincti viri quidem circa mille & quingenti: reliqua vero omnis multitudo. Et ſichimitas quidem ſecundi calamitas interemit. Quibus hęc afflictio nata eſt eo q̄ ſperauerūt ſibimet vtilem eū fore qui alia pertuliſſent. Abimelech autem iſrahelitas malis ſichem quorum proferens preſumptionem terre neq; violentię ſue modum imponere donec perderet vniuerſos. Veniens quoq; & ciuitatem quidem facto diſcurſu cepit. Cum eſſet in ea maxima turris in quam vniuerſi confugerant: obſidere hanc volens dum p̄xime veniſſet a murum ſumens mulier quedam fragmen eius repente percuſſit. Qui dum ceciditſet ſaucius armigerum rogauit vt eum occideret ne opus mulieris eſſe videretur. Et ille quidē preceptum fecit. Abimelech autem huius fraterna morte & his quę in ſichimitas preſumpſiſſe putabatur exoluit. Hęc ergo diuinationem ionathan videtur impleta. Exercitus vero qui cum abimelech fuit diſperſus: diſceſſit ad propria.

Rhanni natura

Ionathas tribus annis in montibus latenter habitauit timens. Abimelech Sichimite, contra Abimelech. ſ. legiunt

Abimelech Sichimitas ſuperat eorum vrbē deſtruens & ſalibi ſeminat.

Occiſio Abimelech turpis per mulierem.

Poſt abimelech in biblia! ponitur Thola poſt quē Iair.

Iair iudex viginti et duobus annis principatus tenuit in pace.

Filij iſrahel in mānus. Ammonitarus (qui in biblia philiſtim dicuntur) exigentibus demeritis incidunt.

Hebreorū principatū viginti & duobus annis tenuit quos ab Ammonitis Iepte dux prefuit victoria liberauit. Quo mortuo anno principatus ſexto iudicauit Abſanis annis ſeptem & poſt Abdon iudicarunt.

¶ Capitulum. xvi

Iair vero principatum poſt eum Iayr galadinus ex tribu manaſſe percepit vir in a[illegible] & filios bonos habens triginta numero: & in equitate p̄claros & principatū ciuitatū totidē habēs. Hic duobus & vigiti annis obtinēs principatū: ſenex defūctus eſt & ſepultus in galadion ciuitate p̄meruit. ¶ Res equidē hebreorū ad inhoneſtā vitā & iniuriā dei legūq; ſe[illegible] deſpicientes & paleſtini magno exercitu p̄uinciam deuaſtabant. omnemq; regionem ſuā detinētes reliqua cōprimere p̄ſumebāt. Hebrei vero mal' afflicti ad ſupplicationes [illegible] ſacrificia celebrabāt: rogātes eū vt placatus eor̄ p̄cibus ab ira q̄eſceret. Deus vero placatus auxiliū. Iu terra āmonitis caſtrametātibus ī terrā galadiorū: p̄uinciales occurrerūt

Iepte dux eligit p liberando populo q vix ducatū acceptauit

ad montē egētes duce. ¶ Erat autē quidā nomine Iepte: vir nomine paterno, potens ad dispensandū exercitum quē sub mercede poscebāt. Ad hunc ergo mittētes rogabant vt cū eis pugnaret, pmittentes vt ei cūcto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille vero nequaq̄ precibus obediuit culpās eos q̄ ei non prębuissent auxilium dum iniusticiam fuisset aperte perpessus a fratribus. Non enim cōsanguineus eis erat: sed peregrinus cuius vtiq; matrem propter amoris ardorem filijs superinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum despicientes eius infirmitatem & ob hoc in prouincia galaditina morabatur & omnes de longe ad se venientes sub mercede propria retinebat. ¶ Illis vero supplantibus atq; iurantibus omnē se principatum eidem fore prębituros: tandem aliqnando consensit: & velociter diligentia rerum habita in vrbe maspha exercitu constituto: legationem misit ad regem ammonitarum causam eius inuasionis accusans. Ille remittens Israhelitarum potius accusabat egressum ex egypto: petebatq; vt ab amorrea recederent quasi patrum eius a tempore antiquo fuisset. Cui Iepte respondens ait q̄ irrationabiliter priores progenitores israhelitarum de amorrea culparet: sed potius eis gratias agere deberet pro amonitide terra sibi concessa: quod dum possibile fuisset secundum moyseos iussionē vt eam tollerent isti eos illic degere pmisissent: quā postmodum trecentos dei auxilio reparauerāt ob quā rē pugnaturum se fore dixit. Et hęc quidem affatus, legatos abire dimisit. Ipse vero dum pro victoria deprecatus & sacrificium promittens vt si viuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret: immolaret congressus copiose vicit. Et occidens hostes persecutus est vsq; ad ămanitam ciuitatem: & in digressus in amanitem: multas vastabat vrbes: prędamq; collegit: & a seruitute domesticos liberauit quam decem & octo sustinuerant annis. ¶ Reuersus autem calamitatē incurrit: nullomō prisce felicitati equalem. Nam ei filia vnigenita tunc ei primitus cum venerat occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus filiam sibi obuiam veniſſe culpabat quā sacrificandā deo deuouerat. Quę tamen in illo casu non doluit pro patris victoria & ciuium libertate moritura. Petijt autem duos menses sibi concedi: vt iuuentutem suam cum ciuibus lamentaret: & tunc vota perferret. Quo tempore transeunte filiam pater immolauit, nec legitimum faciens hoc holocaustum nec deo carum: non vtiq; deliberans apud animum suum qualis apud ceteros huius facti causa videretur. ¶ Igitur cū tribus effrem super eum exercitum niteretur inducere eo q̄ bellum ammonitarum eis non indicasset: sed absq; ipsis voluisset & predam habere & gloriam hocmodo satisfaciebat, dicens eo q̄ primo quidē non eos latuisset cognatorum oppressio sed etiam vocati ad auxilium non venissent: cū oportuisset eos ante preces occurrere. Dicebat deinde q̄ hostibus quidem iniuste pugnantibus non pſumerēt resistere postea vero cognatis inferre bella tētassent. Et interminatus est vt si non temperarent a talibus: deo auxiliāte penas ab eis exigeret. Quibus dū satisfieri non potuisset sed cōtra eū cū exercitu a galaditide alias galadina terra venientes pugnarent āplius eorū dilatauit interitū. Et psequēs fugientes pōccupans exercitu pmisso vada iordanis: pene quadraginta duo milia virorū occidit. ¶ Ipse vero dū principatū tenuisset sex annis defunctus est & sepultus in sebechi alias Sebasti patria sua quę est in terra galadina

Votum Iepte, p victoria habenda contra filios Amō. Vnica Iepte filia sibi obuiam venit. An eā corporaliter sacrificauerit vide Nico. de lyra

Seditio orta inter Iepte & efraim.

Victoria Iepte cōtra effraim.

Mors Iepte anno principatus sexto. Abſanis Iudex qui dicit i biblia Abessā, sexaginta filios hūit & iudicauit. vij. annis.

Abdon Iudex.

¶ Moriēte vero iepte tenuit principatū absonys alias Absanis de tribu iuda ciuitatis bethleem. Hic filios habuit sexaginta. triginta masculos: & reliquos virgines quos oēs dimisit viuos filias viris tradēs & filijs dās vxores. Qui dū nihil gessisset in septē annis sermone & memoria dignum in senectute defunctus est & sepulturam in patria sua pmeruit. ¶ Igitur Absani moriente: neq; is qui post eum decem annis habuit principatum nomine chilon de tribu zabulon aliquid egit virtute pręcipuum. ¶ Post hunc aūt Abdon hylonis filius de tribu effraim ciuitate phartinorūalias pharathenitorū existens principatū hūit qui pro sola eruditione poterit habere memoriam nullumq; opus propter pacem rerūq; licentiam nec ipse clarū exercuit. Hic autem filios hūit quadraginta: & alios ex eorū semine descendentes triginta erantq; simul omnes septuaginta equis exerciti. Quos omnes superstites derelinquens: in senectute defunctus est: & inopinabilem in pharatym promeruit sepulturam.

Tribulatio Israhelitarum a palestinis.

¶ Palestinis hebrei tribulātur quos Sāson cuius natiuitas & cōditio ab angelo nūciat matri liberauit. Qui vxore ex philisteis accepta propositoq; problemate & illius dolose a muliere cognita expositione palestinorum vulpibus agros vastat mille q; philisteos maxilla asini occidit vrbisq; gaze portas humeris in montem portat fonte prius circa petra diuinitus pducto. Tandē tri per dalidā meretricē infatuatus vires admisit abrasis crinibus. Cuiq; philistei illudentes oculos eruerunt. Sed crescente coma cum ad sani columnas reclinasset edificium omne destruxit multis secū exinctis hominibus.

Parentes Sanonis

¶ Capitulum. xvij.

HOc aūt mortuo: israhelitis palesti pualuerūt: ita vt ab his p quadragita ānos tributa pciperēt. A qua seruitute hoc mō litterati sūt. Quidā Māne de tribu dā iter paucos egregi⁹ & patriç sine dubio primus habuit vxorē pulchertimā & que iter cētū cōprouiciales feminas eminebat. Et cum filios non haberet grauiter ferens deum p cura successionis rogare cepit in suburbano suo

A in campo maximo frequenter aduenies cum vxore. Erat autem & nimius in vxoris amore: & ob hoc sine temperatione zelus ipsius. Et dum quodam die mulier esset sola: apparuit ei angelus dei pulchro iuueni similis & procero eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit. qui foret optimus & fortitudine precipua clarus & quo crescente palestinos comprimendos asseruit monuitq; vt eius co/me minime tonderentur: nullumq; potum nisi aquę deo precipiente bibiturum. Et cum hęc dixisset: abscessit. ¶ Illa vero marito venienti indicauit angeli visionem ammirando iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem: ita vt ille zelatus in eius laudibus obstupesceret: & suspitionem quasi de extranei eius amore conciperet. At illa volens irrationabilem eius tristiciam mitigare: rogauit deum vt angelum denuo destinaret: quatenus maritus inspiceret. ¶ Et iterum per gratiam dei angelus venit in suburbanum illorum: & apparuit mulieri viro remoto. Quę rogabat vt sustineret donec maritum adduceret. Permittente angelo: Manne vocatus venit. Qui cum vidisset nec tunc a suspitione cessauit: rogauit vt quecumq; vxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cumq; dixisset angelus sufficere vt nosset illa que dixerat: rogabat eum vt ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato gratias ei & munus offerret. Illo autem dicente q nihil horum egeret nec ob hanc causam futurum eis filium nunciaret dum primitus non annuisset postea eo precibus insistente concessit vt aliquid ei dono daret. Tunc Manne occidens hedum eumq; coquendum vxori prębens: dum gestum hoc fuisset: precepit vt poneret supra saxum & panes & carnes absq; vasis. Quo facto virga quam tenebat angelus tetigit carnes igne protinus emicāte carnes cū panibus sunt absūpte. Tunc āgelus super fumū quasi in curru eis celū ascendere videbatur. cūq; Manne metueret ne quid ei propter visionē dei proueniret aduersum eum vxor vt cō sideret confortabat: & pro sua vtilitate deum se vidisse fatebatur. ¶ Cum ergo concepisset custodiam habuit mandatorum natumq; puerum appellauerunt sanson: quod nomē significat robustum. Crescebatq; velociter: & tam pro continentia ciborum q̄ cappillorum remissione propheta iam futurus agnoscebatur. ¶ Hic itaq; veniens cum parentibus thanina palestinorum ciuitatem dum celebraretur ibi festiuitas: virginem prouincialium concupiuit rogauitq; parentes vt ei puellam peterent in vxorem. Quibus negantibus eo q esset de alienigena gente progenita. Deumq; dicentibus ei nuptias ei hebreis congruas prębiturum vicit eius petitio: vt ei virgo desponsaretur. ¶ Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni. Et cum esset inermis tenens eum manibus suffocauit:: & in silua interiore extra viam proiecit. ¶ Rursumq; dum iret ad puellam: inuenit agmen apum fauum mellis in leonis illius ore fecisse. Et tollens exinde tres fauos mellis cum donis reliquis quę portabat: puellę contradidit. ¶ Cumq; thamnitę omnes essent in epulis nuptiarum: metuentes fortitudinem iuuenis triginta circa eum pubertate precelsos constituerunt: sermone quidem velut socios futuros opere vero custodes: ne quod vellet forte committere conuiuiorum satietate crescente. Cumq; in lusu alias ludo consisteret: quales solent tali tempore prouenire: sanson ait. Proponam vobis parabolam & si solueritis septem diebus: propositam questionem: lineas singulas & totidem stolas propter honorem sapientię vestrę me dante percipietis: & cum hac largitate gloriam quoq; & lucrum sapientię possidebitis. Illisq; petentibus vt diceret: ait. Qui cuncta vorat cibum genuit ex semetipso suauē licet ipse nimis sit insuauis. Illis autem per tres dies questionem non valentibus inuenire & dicentibus puellę vt a viro cognoscens eis annunciaret: cui etiam minati sunt incendium nisi hoc studeret implere: sanson rogante puella vt diceret primum quidem restitit. Cumq; illa nimis insisteret & ad lachrimas peruenisset & indiciū hoc esse quereretur q eam sanson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interemisset & quomō apes in ore eius inueniens tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nichil dolosum metuēs omnia declarauit. Illa vero sermonem hunc petentibus rursus exposuit. Septima vero die post cum tēpus esset vt propositam exsoluerent questionem: anteq̄ sol occumberet: conuenientes dixerunt neq; a leone comprehensis quicq̄ insuauius esse neq; dulcius vtentibus melle. Quibus sanson respondit. Nec quicq̄ aliud muliere dolosius que vobis id exposuit verbum. Et illis quidem dedit quecumq; promisse [illegible] ascalonitarum qui ei pariter occurrerunt. Nam & isti palestini sunt. Ille vero nuptias [illegible]. Et puella quidem que eum prouocauit ad iracūdiam: duxit eius amicum. ¶ Pro qua iniuria [illegible] sanson deliberauit vt omnes cū ea palestinos affligeret. Cumq; tēpus estatis & fructus messium appropinquaret & comprehendens trecentas vulpes: & caudis earum ligans ardentes [illegible] dimisit in messes palestinorum & hoc modo depopulatus est fructus eorum. Palestini vero sciscitantes opus esse sanson & causam p qua talia perpetrasset: miserūt principes in thamnam vxoremq; eius cum parentibus suis interemerunt: tanq̄ qui mali huius auctores extitissent. ¶ Sanson autem cum multos in [illegible] palestinorum campestribus occidisset: habitabat in ethan. Est enim saxum valde munitum in tribu [illegible] palestini siquidem contra tribum iuda castrametati sunt. Illis vero dicentibus iniuste eis inferri [illegible] propter delicta sanson dū vtiq; tributa persoluerent: dixerunt vt si nolent hec pati: sanson

Predicitur matri ab angelo sā sōis natiuitatis & p eus populi liberatio futura

Mulier āgeli visionē marito nūciatq extranei amoris suspitionē concepit

Secundo angelus appuit mulieri.

Sacrificiū Mānе datū angelo

Natiuitas Sāsonis q futurus cognoscebat̄ propheta ex vite modo.

Sāsō ex philistis vxorē duxit.

Sanson iermis leonem occidit

Fauus melis in ore suffocati leonis.

Problema Sansonis ꝓponitur in conuiuio.

Exponit Sāson problema puelle quę postea a lijs exposuit.

Sāson agros palestinorū vulpibus vastat qui eius vxorem & parētes occiderunt.

contraderent. alligatum. Qui volentes euadere: venerunt ad secessum alias saxum vbi sanson habitabat cum tribus milibus armatorum. Et culpātes eum pro his quę contra palestinos ageret viros qui possent omni generi hebreorum calamitates inferre rogabant vt descenderet: quatenus eum ditioni eorum contraderent: poscebantq; vt hoc sponte perferret. Qui cum iusiurandum accepisset eo q; nihil ei plus fieret q; hostibus traderetur descendens de secessu alias de saxo semetipsum contribulorum suorum potestati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes ducebant vt traderent palestinis. Et cum in quendam locum venissent qui nunc maxilla nuncupatur: pro fortitudine quę in sanson fuerat effecta cum nomen primitus non haberet: non procul a palestinis castrametati sunt: & occurrentibus cum gaudio & clamore tanq; ea quę cupiebant desiderabiliter adimplessent: dirumpens vincula sanson & arripiens maxillam asini quę in presenti iacebat: in hostes inuectus est. Et percutiens eos cum maxilla quasi mille quidem peremit alios vero turbatos in fugam vertit. ¶ Sanson igitur plus quam oportebat exultans non dei cooperatione credebat hoc factum: sed suis virtutibus ascribebat eo q; per maxillam alij quidem hostium ceciderunt: alij vero in fugam sunt versi. Quem dum sitis fortissima tenuisset: considerans q; nihil est virtus humana dei esse cuncta testatur. Rogabat ergo ne propter hoc irascens eum traderet inimicis: sed vt potius illi auxilium sin necessitate conferret. & a malis eriperet. Cuius precibus misertus deus fontem circa quandam petram de asini maxilla suauem copiosumq; produxit. Inde sanson ipsum locum vocauit maxillam: & hactenus hoc nomine nuncupatur. ¶ Post hanc pugnam sanson despiciens palestinos venit in gazam: & in quodam diuersorio morabatur. Agnoscentes vero gaze principes eius presentiam: fecerunt: insidias ante portas: vt egrediens non lateret. Sanson vero dum hoc cognouisset circa mediam noctem surgens eripiut portas ipsasq; simul clausuras & vectes & alia earum ligna super humerum tollens: eas super montem hebron deferens collocauit.

¶ His ita gestis: trāscendebat iam leges patrias: & vindicta; propriam requirebat: mores imitando peregrinorum. concupiscens enim mulierem meretricem nomine dalidam apud palestinos habitantem: cum ea degebat. Vnde tunc iudices palestinorum ad eam venientes: promissionibus astrinxerunt vt a sanson disceret: quę causa fortitudinis eius esset per, quam vinci non posset. Illa vero cum circa potum & huiusmodi consuetudinem esset constituta: dum miraretur actus eius: artius agebat vt agnoscere quemadmodum tanta virtute precelleret. Sanson autem dum adhuc sapientia fortis esset: fallebat eam dicēs. Si septem vinearum palmitibus qui adhuc flecti possunt vinctus fuero cunctis infirmior ero. Illa vero tunc quidem tacuit. Postea vero indicans principibus palestinorum: celabat aliquos multitudo intra domum: & dormientem hebreum artissime palmitibus alligauit. Deinde excitans eum dixit insistere aliquos super eum. Ille corruptis palmitibus tanq; contra inimicos nitebatur surgere. ¶ Tunc mulier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat: si propter incredulitatem fauoris sui & tanq; non celature q; ei prederet: nollet edicere veritatem. Cumq; rogantem rursus fallaret, septem sese funibus alligatum perdere fortitudinem: dum & hoc quoq; faciens nihil gessisset, tertio alligari comas suas dixit. Cūq; neq; hoc facto verax inueniretur nimium supplicanti ad vltimum cum iam ei calamitas immineret: volenti cere dalide ait. Mei curam habet deus & eius prouidentia natus hanc nutrio comam iubente deo ne tondeatur. Mea siquidem fortitudo: huius; augmentum est. Hoc ita cognoscens: abrasis eius crinibus eum tradidit palestinis: cum iam non valeret ab eorum se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos ligatum circunduci vbiq; fecerunt. ¶ Procedente vero tempore: coma sanson creuit vt dum esset festiuitas publica & palestini principes atq; nobiles epularētur simul in phano cuius edificium duo columne portabant adductus est ibi sanson ad conuiuium vt omnes illuderent. Ille autem crudelitas arbitrabatur alias arbitratus hoc eo q; ab iniurijs defendere se nequiuerit: puero ducenti se permisit vt duceret eum quo post laborem requiesceret: & post abiret. Cum ad. columnas: reclinassset. Vbi dum aduenisset commouit eas simulq; cuncta destruxit. Subuersisq; cum phano columnis: tria milia hominum sunt extincti. Inter quos & sanson vita defunctus est: cum tenuisset principatum israhelitarum annis viginti. ¶ Dignum est igitur laudare virtutem & fortitudinem & magnanimitatem huius viri etiam circa mortem: & iram quam vsq; ad sui finem cōtra hostes exercuit. Nam q; a muliere captus est humane nature oportet ascribere: quę est ad vitia facilis. Virtutis vero eius coronam memorabilia necesse est habere preconia. Cuius cognati sumentes corpus: sepelierunt in sarasa regione cum cognatis eius.

¶ Heli post Sāsonem iudicante fames Israhelitarum prouintiā inuasit quam Elimelech ferre non valens vna cum Noemy vxore in terram moabitarum migrauit vbi pro filijs acceptis vxoribus mortu-

Locus qui nūc maxilla appellatur. Ligatus sanson vincula rūpit & maxilla asini mille philisteos occidit alijs fugiētibus turbatis.

Exultatio sansonis nimia.

Sitienti Sansoni deus dedit fontem de asini maxilla.

Sāson gazē citatis portas hūeri portauit mōtem. Sansonis puertū tur mores q meretricē dalidā adamauit a qua deceptus ē

Interrogat dalida Sāsonē quę causa sit tāte fortitudinis.

In biblia si septē neruiceis funib⁹ Fallatia mulieris. Sāson meretrici secretū manifestat Abrasis crinibus Sāson tradit philisteis qui eius oculos eruerunt illudētes.

Sāsō seipsū occidit & secuz tria milia hominu; ānoprincipatus sui vigesimo.

Laudat Josephꝰ Sāsone; eiusq; defectus nature imponit.

A us est filij q; mortui sunt. Sed Noemy ad patriam redeuntem sequuta est Ruth Moabitidis nurus que ipsius Noemi consilio nupta est boos qui ex ea genuit obeth patrē iesse patris dauid.

¶ Capitulum.xviij.

¶ Historia libri Ruth incipit.

Heli iudex post Sāsonē sub quo fames.

Elimelech cum vxore & filijs p egrinat in terrā Moab q filijs su is vxores dedit Moabitidas.

Noemy mariti & filiorum mor tem deflens pa triam petit.

Noemy vocat se Maram.

Ruth i agro bo os spicas colli git grāmq; co tam eo inuenit.

Cōsilium Noe my ruth vt ad pedes boos dor miat.

DOst mortem vero sanson fuit israhelitis sacerdos Hely. Sub hoc prouintiā eorum appre-
ii.c.1 hendente fame. Elimelech quidam de bethleem ciuitate tribus iuda famem ferre non va-
lens: vxorē suam Noemy & filios ex ea natos Celion & Maalon sumens migrauit in terrā moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent: filijs suis moabitidas duxit vxores: Cely-
on quidem orphon: alias Orphan. Maaloni autem Ruth. ¶ Transactis annis decem & octo. Helyme-
lech & eius filij in breui sunt: Noemy autem amare ferens quod ei prouenerat & desolationem caro-
rum non sustinens filiorum propter quos & de patria sua videbatur egressa. rursus veniebat ad eam.
Audierat enim q̄ iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus diuidi alias deseri ab ea
non tolerabat: sed nec ipsa refutanda eas secum proficisci poterat euitare. Et cum insisterent exo-
ptās feliciores eis nuptias q̄ quibus fuerant iam priuate & filios aliaq; bona conferri eas illuc remane-
re poscebat nec cum ea debere proficisci in rebus incertis: & terram propriam deserentes. Et orpha
ii.c.2 quidem mansit Ruth autem (cum ei a se recedere persuadere non potuisset) sociam sibi duxit in om-
ne quicquid emergeret. ¶ Veniente siquidem ruth cum socru in bethleem boos Elimelech cognatus
suscepit eas. Et cum noemy nomine suo vocarent: ait illa. Iustius maram me vocate. Significat autem
lingua hebraica Noemy quidem felicitatem, Mara vero dolorem. ¶ Ruth itaq; tempore messis egres-
sa est. Noemy permittente post metentes spicas colligere vt alimentum haberent: venitq; in agrum
B. boos. Veniens autem post paululum boos. Vidēsq; puellam: agri prepositum de ea requirebat. Ille ve-
ro duz iam ab ea primitus agnouisset: domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti si-
bimet copulati gratias agens & ei experimenta rerum bonarum exoptans: spicas quidem eā colligere
noluit: sed metere quicquid posset: & sibi portare permisit precipiens villico vt nihil eam tollere prohi-
beret. Prandiūq; ei & potū pbuit dum messores hora cōpetente comederēt. Ruth aūt tollens ab eo al-
pheta socrui cōseruauit & vespere cū spicis ad eā venit. Seuauerat autē & ei noemy partes ciborū quos
ei vicini eius prebuerant. Narrauitq; ei ruth ea quę illi dixerat boos. Cumq; illa indicasset q̄ cognatus
esset: & propter pietatē ei suā prouidētiā exhiberet: rursus sequētibus d iebus egressa est ad colligēdas
ii.c.3 spicas cum ancillis boos. ¶ Veniens autē nō post multos dies boos: cū iam esset messis ordeacea matu-
rata ad aream ppriā dormiebat. Hoc cū audisset Noemy cogitabat quemadmodum cum eo ruth col-
locare posset. Iudicabat autē vtile sit boos ruth haberet vxorē. Aitq; puelle: vt circa pedes eius dormiret
Illa vero dum nephas esse iudicaret vt socrus sue iussioni resisteret festinans ad aream tum quidem la-
tuit boos profundissime dormientem. Excitatus autem circa mediam noctem: requirebat qnę esset. Il-
la vero suum nomen dicente: & petente vt tanq̄ dominus copulare permitteret: tunc equidem quieuit
diluculo vero anteq̄ ad opus famuli mouerentur excitās eā iussit vt tollēs ordei quātū posset ppueraret
ad socrum anteq̄ ibi dormisse videretur ab aliquibus: dicens castitatē talibus derogationibus esse seruā-
dam: & maxime quando nichil perpetraretur aduersum. De reliquis vero sic ait. Est michi proximior
genere qui te ducere possit vxorem: & si voluerit te necessario sequeris illum. Quo te repudiante: co-
iugem te ego secundū leges habeo. Hęc illa socrui referente securitas tenuit eas: spem habentes quod
pro eis boos de cetero cogitaret. ¶ Illa vero iam media die veniens in ciuitatem & seniores colligens
mittens etiam vocauit ruth atq; cognatum. Quo veniente. Elimelech inquit & filiorum eius heredita-
ii.c.4 tem tenes. Illo vero confitente hanc sibi proximitatis lege competere boos ait. Ergo non ex media par
te oportet legum habere memoriam sed vt secundum eas vniuersa faciatis. Maalon enim vxor hic ve-
nit: & sui partem agri obtinere oportet: & vxorem eius secundum leges accipere. At ille boos & heredi-
C tatem & vxorem cessit: cum cognatus esset & ipse defuncti: qui & vxorem habere dixisset & filios boos
testificans seniores: iussit mulieri vt eius calciamentum solueret secundum legem: & in faciem expue-
ret. ¶ Quo facto boos duxit ruth vxorem: eisq; post annum masculus filius est procreatus. Quem noe-
my sumens consilio mulierum vocauit obeth eo q̄ in eius senectute nutriretur. Obeth enim hebrea lin-
gua significat seruiens. Porro obeth habuit filium esse ex quo dauid: qui regnauit & principatum suis fi-
lijs per viginti & vnam generationes virorum lōgo tempore dereliquit. ¶ Hęc quidem necessaria quę
de ruth gesta sunt explanaui ostendere volens potentiam dei: q̄ lei possibile est ad dignitatis maximū
culmen euehere quoscumq; voluerit: & ad quale perduxerit etiam dauid: huiusmodi ortum inimicis.
¶ Hebrei siquidem rebus eorum afflictione pregrauatis bellum rursum ab huiusmodi causa habuerūt
cum palestinis.

Boos ruth vxo-
rē duxit ex qua
obeth genuit
patrem esse pa
tris dauid.

Nota diuinā po
testatem.

¶ Enarrata filiorum heli malitia Samuelis p̄erentes nominantur eiusq; ponitur natiuitas Cui deus futuram Israhelitarum cladem indicauit sacerdotiumq; a domo heli predixit auferendum. bellumq; fit a palestinis contra israhelitas; vbi archa capta, heli filij occiduntur cum hebreorum maxima multitudine Quod cognoscens heli de sede ruens mortuus est. ¶ Capitulum. xix.

Malitia ophni & phinees filiorū heli sacerdotis.

¶ Historia librorum regum incipit & .i. Historia primi libri.

h Ely sacerdoti erant filij duo ophny & phinees circa homines iniurioſi & circa diuinitatem impij nulliq; parcebant iniquitati. Et alia quidem munera ab oblaturis propter honorem sibimet sequestrabant: alia vero rapine modo tollebant & mulieribus religionis causa venientibus contumelias inferebant: alijs quidem violentiam facientes: alijs vero persuadentes donis nihilq; eorum vita a tyranide pessima differebat. Quorum pater grauiter hec ferebat. Populus autem quando non sperabat venturum dei super eos fore supplicium. tanto vehementius gemiscebat. Cumq; futuram cladem filiorum eius deus exposuisset hely & samuel qui illo tpe puer erat tūc palam super filijs habuit luctum. ¶ Volo siquidem primitus de propheta loqui & postea de hely enarrare: necnon & infelicitatis casum quē habuit populus hebreorum. ¶ Helcana vir leuita inter medios ciues eſtrem fortis existens: & ramath inhabitans ciuitatem: duas duxit vxores. Annam & fenēnam ex qua etiam ei filij sunt progeniti. Qui tamen ānā cum esset sine filijs diligebat. Veniente vero cum suis coniugibus helchana in ciuitatę sylo vbi erat tabernaculum dei constitutnm sicut prediximus: dum earum vir perepulas vxoribus & filijs distribueret partes ānā respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam descendit ad lachrimas & eo q̄ non haberet filios ea solitudine gemiscebat. Dumq; consolatione viri cōtristari phibet venit ad tabernaculum rogās deū vt ei sobolē cōcederet: filijq; faceret esse matrē: votū vouēs vt primogenitū suū ministraturū deo dicaret: nec eum similem cum priuatis hominibus victum habere permitteret. Et dū in orationibus multo tpe mora reſ hely sacerdos sedens ad tabernaculū velut ebriā abire precepit. At illa cum nusq̄ se bibisse fateretur nec ebriā esse: sed propter afflictatem filiorū afflicta rogasset deū fidutiā eā exhortabatur habere deum filiū donaturū esse petitis Cū bona siquidē spe veniens ad mantum: cibū letabunda pcepit. ¶ Et reuertentibus eis in patriā: cōcepit & peperit filium quē appellauerunt oēs samuel quasi a deo postulatū. Quibus veniētibus vt p̄ natiuitate filij hostias immolarēt: & decimas offerrēt: recordata mulier oronis sue & p̄missionis quā de filio vouerat deo: tradidit eū hely dicatū deo prophetā. Crescebatq; eius coma & potus eius erat aqua & samuel quidē nutritus in tēplo commorabatur. ¶ Helchana autem ex anna alij filij: tresq; filie progenite sunt. ¶ Porro samuel pleno iā anno duodecimo prophetauit. Quem quodam tēpore dormientem vocauit deus nomine trim. Ille vero putās se a sacerdote vocatum venit ad eum. Sacerdote vero dicente eum se non vocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dum hely cognouisset dixit ad eum. Primo quidem samuel filui: nunc autē dico tibi deū esse q̄ vocat & nota quę dicat. Cūq; deus iterū locutus fuisset audiens petijt vt quę vellet preciperet: in nullo eius ministerium dilaturus. Cui deus Quando inquit ades cognosce cladem futuram israhelitis omni narratione & credulitate maiorem & hely filios vna die moriturus & sacerdotium a domo hely esse migrandum. Hely namq; plus suos filios etiam contra eorum vtilitatē elegit diligere q̄ michi placere. ¶ Cumq; iureiurando cogeret hely p̄phetā samuelem vt hoc ei indicaret: nolebat ei eū cōtristare samuel tali sermone: tn eo dicēte certiorē magis habuit expectationē de eorū pditione. Samuel aūt gloria magis ac magis augebat: dū vtiq; quecūq; p̄phetabat p̄barent eē vera 4 cia. ¶ Eo siquidē tpe palestini castra mouerunt sup̄ Israhelitas circa ciuitatē ap̄heolentis. Hoc israhelitis ferētibus ad potiora venerunt vicerunt palestinos & occiderūt hebreorū vsq; ad tria milia: reliquū vero multitudinem vsq; ad castra p̄pria p̄secuti sunt. ¶ De sūma vero pditione formidantes hebrei miserunt ad seniores pōtifices vt archā dei deferrent: qua p̄nte congressi hostibus p̄ualerent ignorātes ꝺo eēt maior ab archa q̄ eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; archa circa pariter & pōtifices filij F. Quibus p̄ceperat p̄ vt si capta archa viuere voluisset ad eius faciē nō venirēt: phinees eni iā sacerdotij fūgebat officio: p̄re hoc p̄pter senectutē sibi p̄mittente. Quo facto, securitas data ē multa nimis helyta tāq; p̄ aduentū arce possēt hostibus p̄ualere. Inimici vero stupebant israhelitas: metuētes arche p̄sentiam vtriq; pti nō sicut putabant accessit. Facta nāq; cōgressione victoria quā hebrei sepabant palestinis alla ta est: & pditionē quam illi metuebant suscipientes hebrei cognouerunt frustra se habuisse in arche fiduciam. ¶ Repente nāq; in manibus hostium deuenerūt: & a miserūt vsq; ad triginta milia virorum. Inter 4 quos ceciderūt quoq; filij sacerdotis & arca ab hoste est ablata. Nūciata vero pditione in sylo & arche captiuitate per quendam iuuenculum beniamitē qui interfuerat bello: cuncta ciuitas luctu repleta est Porro hely sacerdos sedebat ad portā in altiori sede. Et audiens ciuitatis plāctū: atq; putās aliquid ꝺo uit circa suos effectum: euocato iuuene dū cognouisset ea quę in bello fuerant gesta de filijs & alijs quę de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̄ per deum prescius futurorum: quoniam valde eum

Votū anne matris Samuelis.

Cōceptio & natiuitas Samuel Nazareus Samuel Ca. ij. p̄ p̄te omittitur sc3 pria pars i qua cōtinetur canticū Anne: secunda pars in principio huius capituli.

Prophetia samuelis anno. xij.

Bellū palestinorū cōtra israhelitas vbi hebreorū tria milia ceciderūt i biblia vocatur ciuitas Asech.

Adducit archa in bello.

Ablata archa ab hostibus & occisio filiorum hely cū maxia hebreoruz multitudine.

Nuncia ata arce captiuitate hely de sede ruens mortuus est.

Samuel anno. 12.

A mala confundunt que preter ſpem repente p roueniunt. ¶ Cum vero etiam archan audiſſet ab hoſtibus captam dolore turbatus:eo q; ei preter ſpem tantum onus acceſſerat:ruens de ſede defunctus eſt dum octo & nonaginta vixiſſet annos:quorum quadraginta tenuerat principatum. ¶ Ea ſiquidem die defuncta eſt coniunx phinees eius filij:dum poſt occaſum mariti nequaq; viuere toleraſſet. Cui pregnanti quidem nunciatus eſt luctus viri. Peperit aũt filiũ ſeptem menſiũ: quẽ Icabot appellauerunt. Quod nomen ſignificat inglorium:eo q; illo tẽpore exercitui huiuſmodi deformitas acceſſiſſet. ¶ Habuit autem principatum primus hely ex domo Ithamar:qui fuit vnus filiorum aaron. Nam primus de domo eleazari ſacerdotes erãt:ex quo honorẽ filius a patre pcipiebat:& hely phinees filio ſuo tradidit. Poſt quẽ abiezet eius filius hunc honorẽ accepit:quẽ birri alʒ bozi filio ſuo derelinquit. Cui rurſum ozi filius ſucceſſit ſuus. Et poſt hunc hely tenuit ſacerdotiũ de quo nunc nobis ſermo eſt} hitus:cuius genus vſq; ad tp̃a iperij ſalomonis hoc hũit. Tũc enĩ ſacerdotiũ ex domo eleazari denuo receperunt.

Mors heli ãno etatis nonage mo octauo quo rũ quadragin ruit iudicauit iſrael Icabot quid ſignificat.

Epilogatio ſacerdotum.

¶ Explicit.li.v.

¶ Incipit liber ſextus:q cõtinet tp̃s ãnorũ trigiuta duorũ ſub ſamuel duodeci ãni:ſub dauid viginti

¶ Captiua archã deducit in Azotũ & iuxta dagõ idolũ collocaſ qđ ipſã archã adorans iacebat vbi peſte ĩualeſcete aſchalonite illã receperunt ſed ipſis ſiſes paſſiones pcipientibus ad vicinas ciuitates miſerũt demũ principes quinq; citatũ paleſtinorũ turbat concilio inito ad hebreos remittũt quã prĩo beth ſamite indecenter recipientes a deo percuſſi ſunt. Quod cognoſcentes reportauerunt eam in Chariathiarim in domo Aminadab collocantes.

¶ Capitulum primũ

c.5 Enentes igitur paleſtini captiuam ſuorum hoſtium archa ſicut dudum predixímus:in ciuitatem azotum portauerũt eã & apud deũ ſuũ qui vocatur dagon quaſi tropheum aliquid poſuerunt. Sequẽti vero diluculo tẽplũ egreſſi vt eũ ſolẽniter adorarẽt inuenerunt deum ſuum circa archã hoc facientem. Iacebat enĩ euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe videbatur. Quã denuo eleuãtes ſtatuerũt:grauiter de eius caſu dolẽtes. Cũq; frequenter venientes dagon inuenirent iacentẽ:& archam ſimiliter adorantẽ in angu-
B. ſtia & cõfuſione grauiſſima cõſtituti ſũt. ¶ Nouiſſime vero azatorũ ciuitatẽ atq; ,puincia; diuinitus pe-
ſtis inuaſit. Moriebantur ei crudeli paſſione diſſenterie:& anteq̃ velox eis interius ,pueniret anteq̃ ãa bona morte ſolueretur corpore inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciã vero conſurgens morborum multitudo deuaſtabat:ita vt neq; arboribus neq; fructibus abſtineret. Dũq; in his malis azoti tenerent & reſiſtere calamitati nõ poſſent intellexerũt hanc ſibi cladẽ propter archã dei ,pueniſſe victoriãq; eius nõ ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt ergo aſchalonitas:petentes vt archã ipſi ſuſciperẽt. Quibus azotorum ſupplicatio erat tam grata & eis quodãmodo, gras retulerũt. Archã vero pcipientes in malis ſimilibus cõſtituti ſunt. Secũdũ nãq; paſſiones azotorũ paſſiões aſchalonitis archa deuexit. Quã denuo ad alios aſchalonite miſerũt:ſed neq; apud illos mãſit. Nã & cũ ipſi hiſdẽ paſſionibus turbarẽt:eã vicinis ciuitatibus tradiderũt. ¶ Iſto mõ archa ciuitates paleſtinorũ quĩq; trãſiuit quo
2.c. ſi p̃dã quãdã exigẽs paſſionibus p ſingulas ciuitates. Deſpati vero mal'hi q iã videbant expti & dũ au-
diẽtibus hec nota fieret nec archã aliq vlterius ſuſcipere. vellẽt hmõi habẽtes mercẽdẽ: ad vltimũ cogi tabãt quẽadmodũ ea carere poſſent. ¶ Cõueniẽteſq; ĝnq; vrbiũ principes getly & accaon & aſchalõ nec nõ & gaze & azoni:tractabãt qd fieri cõueniret. Et primũ quidẽ placuit vt archa remitteret ad ſuos cũ deus eã ,ppitius vindicaret & ob hoc peſtes eis inferret vrbeſq; vaſtaret. Frãt aũt qui dicerent hoc qdẽ fieri non debere:nec falli vt arche paſſionum cauſas aſcriberent cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet quando ſi habuiſſet deus curam eius nequaq̃ tradita fuiſſet hominibus:ſed quieſcendum & cauſam harum paſſionum dicebant leuiter tolerandam quod vtiq; non deberent niſi ſolummodo reputare nature quę corporibus & terre & arboribus & oĩbus quę ex ea conſiſtunt per temporũ curſũ huiuſmodi mutationes ingenerant. Predictas conſilium virorum qui priſcis temporibus intellectu pręcellebant atq; prudentia ſuperauit:& maxime quando in rebus preſentibus euadere congrua videbantur tũc & neq; remittendam archam neq; retinendã eſſe dicebant:ſed quãdoq; ſimulacra aurea ,p vnaq̃q; ciuitate dedicãda deo ,p gratiarũ actione qñ earum ſaluti ,puiderit eoſq; viuere fecerit & paſſionibus qui
C bus ualere nõ poterãt liberari totidẽq; anulos alias anos aureos & mures q eorũ regionẽ ,paſti fuerãt ſimiles aureos:& hec in loca eorum eſſe mittenda & ſuper archam ponenda faciendumq; vehiculum nouum & boues que nuper genuerant eſſe iungendas:q narum partus claudendos ac retinendos eſſe ne ſequentes matres impedirent ſed eorum deſiderio celerrimum potius iter facerent tunc illas depulſas portarẽt archã in triuio deſerẽdas:eiſq; quodãmõ cõmittẽdũ quã vellẽt agere viam. Et ſi quidẽ ad hebreos iret & eorum regionem aſcenderent:archam arbitrandum cauſam fuiſſe paſſionum. Si vero alibi fortuito properarent reuocandam eſſe dicebant:cognoſcentes eo q; archa nullam videretur habere virtutem. Hec itaq; recte ſe habere iudicantes:repente fieri decreuerunt. Agentes autem ea que ſũt

Aſchalonite recipientes archã ſimiles morbo. Azotorum recepe runt .&c.

Conſiliũ principum .v. ciuitatũ de reditione arche hebreis & eoꝝ varia ſentẽtia.

Modus quo reducit archa que prio alplicuit in vico quidicitur Bethlamis vbi septuaginta viri propter i dignitatē mortui sūt.

In biblia dicitur ꝙnquaginta milia plebis.

Archa i charia-thiari in domo Aminadab ponitur & fuit ibi. xx. annis.

Iu biblia & scolastica historia habetur septem mensibus.

Oratio Samuelis ad populum & monitio eius valde notanda.

Cōsolatio diuina samuelis.

Samuel diuinū auxiliū ꝓmittebat deo sacrificiū offerens.

Victoria hebreorum contra palestinos miraculosa.

Terre motus ad palestinorū terrorem.

predicta vehiculum cum bobus deduxerunt in triuium: eamq; relinquentes ibi secesserunt. Bobus aūt recta via velut quodam duce eas precedente pergentibus palestinorum principes sequebātur quo starent aut quo venirent volentes agnoscere. Est autem quidam vicus in tribu iuda nomine bethlamis: in quo venerunt boues. Cumq; in campo maximo deueniissent vlterius accedere cessauerunt. Et stantes illic vehiculum gratum miraculum habitatoribus vici illius prebuerunt. Estatis namq; tpe dū oēs in agris ꝓ colligendis frugibus essent cū vidisset archā delectationis passi'al'as delectatione rapti & opus manuū relinquētes: repēte cucurrerunt ad eā: & deponētes archā & vasi quo erāt recōdita simulacra simul & mures: posuerunt sup quandā petram, que erat in cāpo. Et mox immolātes deo & vehiculum simul & boues: holocaustum offerentes pariter epulati sunt Hęc videntes palestinorum iudices ad propria sunt reuersi. Ira vero atq; indignatio dei septuaginta bethsamitas eo ꝙ non fuissent digni archam contingere: quia nec sacerdotes erant qui adeam accesserant interemit. Quos i talia patientes fleuerunt sui prouinciales: & luctum in eis eleuauerunt quales potuissent habere pro malo diuinitus missos: suumq; mortuum vnusquisq; lugebat. Et indignos se iudicantes vt apud eos archa consisteret mittentes ad omnes hebreos indicauerunt a palestinis archam fuisse reuocatam. ¶ Qui cognoscētes hoc reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem bethsamitarum. Vbi in dōmo cuiusdam leuite aminadab nomine qui videbatur esse iustus & vita religiosus: archam introduxerunt velut in locū deo dignum in quo habitaret vir iustus. Ministrabant enim arche eius filij & huic cure ānis viginti ꝑ fuerunt. Tantis enim temporibus fuit in chariathiarim dum apud palestinos mensibus quattuor habitasset. ¶ Cumq; omnis populus illo tempore quo ciuitas chariathiarim habuerat archam i orationibus & sacrificijs deditus esse videretur: & maximum circa eam religionis exhiberet officium: samuel ꝓphe-ta videns fiduciam eorum quasi oportunum esset vt talibus loqueretur deliberate & bonis eius fecit alloquium secundum ꝙ credebat eorum mentibus esse gratum & ait. O viri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini & deus iam incipiens esse propicius & amicus: non solum concupiscenda libertas ē sed etiam facienda per que nobis eius bona ꝓueniant. Nō enim optare debetis ab homine liberari & agere pro quibus potius seruiatis: sed estote iusti & malicia depellentes ab animabus vestris: easq; purgantes totis membris inuocate deū: eūq; bonis actibus honorate. Hoc ēni vobis facientibus bona ꝓuenient seruituſq; fugabitur & de hostibus repēte triūphus auferet: quē ꝓmereri nō armis poterūt nō robore corporum: non multitudine populorum. Non enim malis deus ꝓmittit se talia ꝓbiturū: sed bonis existentibus atq; iustis. Ego aūt vobis digna gerentibus huiusmodi ꝓmissum me astipulaturū assero. ¶ Cumq; hęc dixisset vniuersus populus ei fauit: & eius exhortatione gauisus est simul & annuerunt omnes obedire se deo. Quo facto congregauit omnes samuel i quadā ciuitate que vocatur masphat: qd nomen deorsū inspicere hebraica lingua significat. Hic haurientes aquā immolauerunt deo & tota die ieiunantes in orationibus cōuersati. Qui tamen ibidē congregati palestinos minime latuerunt.

¶ Vincunt hebrei palestinos miracula samuelecis promittēte & signis pluribus probante qui senectute grauatus filijs pricipatum tradidit quibus male officium exercentibus conqueritur populus regē petens cui deus concedit regis iura prenuncians, ¶ Capitulum. ij.

DAm cognoscentes conuētum eorum magno exercitu atq; virtute vt non suspicantibus bellum & in preparatis inferrent agressi sunt. Illos autem hoc valde terruit ad tumultum fortuitum dinem; ꝓduxit: & recurrētes ad samuelanimos suos corruisse: & morte proxima perditionē dicebāt & propterea quiescendum nec virtutem hostium commouendam: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta venientibus super nudos & inermes castrametati sunt inimici.

Spes ergo nulla nobis alia salutis est nisi per te exoratus deus euadere nobis cōcesserit palestinos. At ille & fiduciam habendam dixit & deum allaturum eis adiutorium promisit. Et sumens lactentem agnum sacrificauit pro populo rogauitq; deum vt eos contra palestinorum bellum sua dextera tueretur nec eos perituros despiceret: qui secundo iam videbantur afflicti. ¶ Exaudiuit itaq; deus orationes hostiamq; placitam & auxiliatrici mente, suscipiens annuit eis victoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum: & nondum sacra fuisset flamma consumptum processit e castris hostium multitudo & aciem constituit ad pugnandum tanq̄ multa spe victoriedum vtiq; iudei in angustia viderentur inclusi quando nec arma haberent nec ad puguandum ibidem concurrissent. Inciderant enim inopinate in rebus talibus: quę etiam si predicte fuissent: non facile crederentur. ¶ Palestinis igitur primitus deus terram mouit eamq; tremere fecit: & eis dubiam demonstrauit ita vt eis basis subtrahi videretur & scissa in diuersis apertionibus sorberetur ¶ Deinde tonitruis concrepantibus & ignis choruscationibus longe micantibus velut incendens eorum vultus nimis eos affecit: & ex eorum manibus arma diripiens nudos in fugam conuertit. Quo facto samuel eos cum multitudine persecutus est. & plurimos interfecit persecutusq; vsq; ad locum quendā qui vocatur

D.

i. Reg. 7.

E.

i. Reg. 7

F.

A correon.ibiq; lapidem fixit velut terminum victorię & hostium fuge.eumq; lapidem fortitudinem appellauit:quasi signum esset diuini solatij contra hostes adhibiti. ¶ Inimici vero post illam plagã nequaq̃ super israhelitas egressi sunt sed timore & memoria rerum quę super eos accesserant quiescebant. Fi-
c.c.7 dutia siquidem quę dudum fuerat palestinis aduersus hebręos.post hanc victoriam facta est hebræorum. ¶ Porro samuel super eos castra ducens peremit multos.eorumq; superbiam ad nichilum deduxit. Abstulit regionem illam quam primitus victis iudeis rapuerunt. Igitur illo tempore inter israheli- Samuel ad nichilum redegit palestinos.
tas & reliquos chananeos propheta verus Samuel dispositio populo eisq; reddita ciuitate:in eam eos conuenire precepit.vt de diuersis actibus adinuicem disceptarent.Ipse vero semel in anno circuiens ciuitates iudicabat.& multo tempore sub equitate omia expleuit. ¶ Deinde senectute grauatus.& agere solennia prepeditus filijs suis populi tribuit principatum. quorum senior quidem dicebatur Iohel iu- Samuel senectute grauatus filijs principatũ tradidit.
nior autem Abia. Prepositi autem alium quidem in bethleem ciuitate vt illic sederet & iudicaret.alium in bersabee diuidens populum qui eorum iudicijs optime de parentibus suis existerent:sed & boni & moderati quidem ex malis.& praui producerentur ex bonis.Nam et patris sui studium recordantes:& viam contrariam ambulantes & muneribus turpibus;q; lucris iustitiam comprimebant & iuditia non vera sed secundum premia proferebant: & ad epulas preciosaq; conuiuia declinantes primum quidem Malitia filioruz Samuelis principũ super israelẽ Cõqueritur populus de filijs samuelis regez petẽtes sibi cõstitui.
c.9. quę erant inimica deo gerebant:secundo etiam pauperibus videbantur auersi. qui multo studio ac prouidentia gesserat vt etiam plebs sciret seruare iusticiam. ¶ Populus itaq; dum contumeliam priori conuersationi prophetę filij facerent grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit:qui in ramatha ciuitate cõmorabatur eiq; iniusticias filiorum omnes exposuit. Et quia cum senex esset & tempore iam defectus rebus preesse non poterat:supplicabantq; ei atq; rogabant vt eis aliquem eorum regem eligeret qui & principatum gentis haberet & palestinos affligeret qui eis erant prioris iniustitię debitores. ¶ Hæc ergo verba grauiter concusserunt Samuel: propter insertam ei iustitiam: & odium circa reges. Optimam enim illius tunc conuersationis electionem valde diligebat quę dũ esset sancta:beatos etiam ciues vtentes se faciebat. Nimiaq; cogitatione his dictis afflictus:neq; cibi memoriam habuit:neq; somni. Sed fa- Consolatio diuina Samuelis.
B cta nocte rerum cogitationes euoluens sine sopore pernansit. ¶ Cumq; talia cogitaret apparuit ei diuinitas.eumq; consolata est dicẽs:nõ pro petitione populi debere affligi.quasi non in illum superbi fuerint sed magis in se.ne solus super eos ipse regnaret. Et hęc opera ei ex quo egressi sunt ab ęgypto molitos:non tamen post multum tempus eos esse grauissimam penitentiam habituros per quam mihi equidem quod gestum fuerit in effectum erit. Arguentur autem vt contemptores: & consilia non pacifica circa me & circa tuam prophetiam habuisse. Precipio autem tibi vt eis ordines quem cumq; monstra-
uero regem. Prædices tamen eis quales erunt:& quę sub rege passuri sunt: & protestans qualem munitionem habere festinant. ¶ Hæc samuel cum audisset mox die facta conuocatis iudeis ait daturum Iura regis prędixit Samuel.
c.3 se eis regem sed primitus quidem narrare debere eis quę illis futura essent per reges . & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote inquit q̃ primum quidem filios vestros auferent: & alios quidem curruum,agitatores esse iubebunt.alios vero equites & armigeros & precursores:alios millenarios & centenarios facient. Alios armorum artifices & opifices curruum & instrumentorum fabros:& agrorum suorum cultores vinearumq; fossores: & nihil erit in quo non obediant his quę iubentur seruientes ad similitudinem eorum qui precio comparantur. Sed & filias vestras vnguentarias habebunt: & coquæstrias & molarias:efficientq; omne opus sub necessitate quod famulę plagas metuentes & verbera.sed
C & vestras possessiones auferent & eas eunuchis suis & armigeris condonabunt. & iumentorum græges eis distribuent. Et vt breuiter sit dicendum seruietis cum omnibus vestris regi: similes seruorum eius effecti. Horumq; sermonum memoriam tunc habebitis quando hæc passi fueritis.& penitentia ducti rogaueritis deum vt vestri misereatur:& donet a regali honore velocissimaz libertatem. Qui vestras non suscipiet preces: sed eas respuens vosmet vt malorum consiliorum tormenta substineatis. ¶ Erat Fatuitas populi pertinacis i petitione regis audita tyrannide
autem populus in hac prouidentia futurarum rerum valde fatuus:& difficilis vt consilium quod semel in mente collocarat expleret. Nam neq; audientes talia sunt conuersi.neq; eisdem sermonibus prophetaperterruit.sed magis vehementes instabant:& regem sibi ordinari postulabant:nec cogitandum esse deventuro censebant: sed fore necessarium secum pro afflictione inimicorum habere pugnaturum regem.quando nulla prouinciarum in tali conuersatione & sine rege consisteret. ¶ Videns autem eos samuel nec in his quę fuerãt predicta conuersos. sed potius immanentes:ait.Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite. Oportune vero vos euocabo dum quẽ vobis daturus sum regẽ a deo cognouero.

¶ Saul filius Cis patris asinas querens rex constituitur quem eas querẽdo Samuel diuinitus cognouit & innuit sibi in conuiuio regali apposita portione& predicto ei signo multiplici quod cognouit sed & sorte electus abscondit se publicata tamen eius fuit electio licet eum multi contempserunt.

¶ Capitulum tertium.

Pater Saul Cis de tribu Beniamí. Saul querés asinas prís Rex constituitur.

Erat igitur quidam de tribu beniamin vir nobilis moribusq; laudabilis: nomine Cis huius erat filius iam iuuenculus formaq; pulcherrimus & corpore valde ꝓcerus quiq; multos mente ac prudentia precedebat: vocabaturq; saul. Is vero Cis duꝫ asinę precipue de grege eius erraſſent: in quibus nimis & ſicut in nullo alio iumento delectabatur. filium ſuum ad requirendas eas cum vno famulo deſtinauit. Qui dum tribū paternam requirendo asinas circuiſſet venit ad alias. Et dum neq; in eis inueniſſet: diſcedere cogitabat ne pater de ſe moleſtiam cogitationis inferret. Dumq; in ramatha ciuitatem veniſſet & puer qui cum eo erat dixiſſet ei eſſe in ea prophetā verum. dediſſetq; ei conſiliū vt ad eum irent & per eū de asinis quas querebant agnoſcerent reſpondit nihil habere pro muneribus quod euntes deberent offerre prophetę quoniam vię pecunia iam fuiſſet expenſa. Tunc famulus dicit eſſe ſibi quandam alias quartam partem ſicli. & hoc ei datum poſſe ſufficere. Errabant autem ignorantes eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cumq; veniſſent ante portas virgines ad aquas euntes interrogauerunt eas de domo prophetę. Que cum indicaſſent: adijciebant vt feſtinarent anteq̄ ad comedēdum acccederet. Multos enim eum illa die dicebant paſcere: & cum his qui vocati fuerāt eum primum diſcumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium vocauerat. Nam dum precedenti die deprecaretur deum vt ei prędiceret quem conſtitueret regem indicauerat ea hora altera die miſſurum ſe aliquem iuueuem de tribu beniamin. Porro ſamuel in domo ſedens tempus quod ei promiſſum fuerat expectabat. Quo adimpleto deſcendens ibat ad menſas occurritq; ſaul ei. Cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnaturū hebręis. Saul autem acceſſit ad ſamuel eumq; ſalutans ſupplicauit vt ei domum prophetę moſtraret: quam

A dum hebrei fecissent sors cecidit super tribum beniamin. Et dum fuisset denuo sors missa per ghs exist progenies matharis. Cumq; per viros ipsius generis sors missa fuisset: ad saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset semetipsum abscondit nolens videri vt arbitror sponte suscipere principatum sed tantam sui abstinentiam & temperantiam demonstrauit. vt dum multi nec in parua felicitate gaudium valeant retinere. sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solum semetipsum pro tali regno & tantarum gentium futurus dominus non ostendit: sed etiam e conspectu eorum quibus erat regnaturus eripuit & querendum se non sine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus & cogitantibus eo q̄ non adesset: rogauit propheta deum vt ei vbi esset ostenderet. & iuuenē manifestum efficeret. Dumq; cognouisset a deo locum in quo erat celatus saul iussit eum adducere. Et cum inuenisset eum in medio populi collocauit. Is enim omnibus eminebat & ipse procetitate regius erat. Diciq; propheta. Hunc deus vobis dedit regem. videtis q̄ & melior cunctis est & imperio dignus. Cum optasset populus regi salutem: ea quę illis erant futura propheta conscribens rege audiente legit: & librū in tabernaculo dei reuoluit ob testimoniū eorū quę prędixerat venturis generationibus afferēdum. ¶ Dum hęc itaq; samuel celebrasset dimisit populū propheta. Et ipsum quidē in amathim ciuitatem patrię suę secuti sunt honorē regi debitū exhibentes. Plurimi vero maligni & illum contemnebant & aliis indebant & neq; munera offerebant. neq; studio aut sermone saul sibi placere monstrabant.

¶ Saul rex sorte electus abscōdit se.

Publicata saulis electio.

Aliqui contempserunt saulem

¶ Saul contra Naas Ammonitarum regem bellum incepit crudelem nimis Hebreorum dextrum oculum euellentem & contra eum gloriosam victoriam obtinuit et Iudę manifeste rex iniungitur.

¶ Capitulum quartum.

C.11. POst modum vero honoris eius causa initium belli contigit contra Naas regem ammonitarum. Hic enim multa mala iudeis habitantibus transiordanem intulit. & cum multo & pu[illegible] exercitu eos afflixit: vrbesq; eorum seruituti subegit: quorum fortitudinem in propria [illegible]d prędens suę subdidit ditioni. Sapientia vero atq; tractatu sic infirmos reddebat ne quo[illegible] modo rursum fugum potuissent euadere seruitutis eorum. ¶ Nam etiam qui ad eum aut fide data venissent aut quos lege bellica cepisset: dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat vt sinistram partem vultus sui scutis celantes ad bellandum forent nimis inutiles. Et hęc quidem rex ammonitarum cum fecisset habitantibus transiordanem: super galadinos castra ponens circa ciuitatem Iabes. legatos ad eos misit prępiciens vt se ei traderent quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollent per obsessionem eorum ciuitates se interminabatur euertere. Electionem vero in ipsis esse vtrū vellent partem corporis amittere: an certe vniuersi perire. ¶ Galadini vero merentes in talibus: neutrū eorum promittere pręsumpserunt neq; semetipsos tradere neq; pugnare. Septem vero dierum popo[illegible]cerunt indutias vt ad contribulos legationem mittentes solatium ab eis poscerent. Et si quidem auxi[illegible]
B. lium eis veniret pugnarent. Si vero huius rei foret inopia tradere se dixerunt passuri quodcunq; placeret hosti. ¶ Naas autem spernens multitudinem galadinorum eorumq; responsum. dedit eis indutias & solatia a quibuscunq; vellent postulare permisit. Illi vero repente per ciuitates israhelitarum miserunt indicantes quę eis faceret Naas & in qua tenerentur angustia. Qui vsq; ad lachrimas magnamq; tristitiam hoc audito venerunt. Timor autem eis aliud quicq̄ facere non permisit. ¶ Cumq; legati in regis Saul ciuitatem venissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent. populus quidem idem fecit quod illi priores. Flebant enim omnes calamitates. Saul ab opere agri reuersus in opidum venit inuenitq; flentes proprios ciues. Et dum causā tristitię & confusionis inquireret. agnouit quod contige-
C rat a legatis. Et diuinitus inspiratus iabitas quidem remisit promittens se in auxilium eis venturum die tertia: & ante solis ascensum portis eius esse venturum: ita vt victores eos & timore liberos ortus solis inspiceret. Iussitq; eorum aliquos pro ducatu itineris substinere. ¶ Volens autem populum ad ammo-
C.11. nitarum bellum damni timore conuertere & eis quantotius subuenire incidens boum suorum neruos. Hęc facere cunctis interminatus est si non armati die altera concurrerent ad Iordanem eumq; sequerentur et samuelem vbicunq; eos ducerent. Illis autem propter timorem imminentis damni definito tempore currentibus in ciuitatem Balam dinumerata multitudine inuenit eorum numerum prę̄ter tribum Iude septingenta milia fuisse collectos. Illius autem tribus septuaginta milia fuerunt. ¶ Transiens ergo Iordanem & decem finium tota nocte faciens iter: oriente sole exercitu in tribus partibus constituto repente & inopinabiliter irruit super hostes: factaq; pugna et alios multos ammonitarum peremit simul & regem. ¶ Hoc igitur opus clarum valde fecit Saul: & apud omnes Hebrę̄os eum laudabilem demonstrauit magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant qui sprę̄uerant eum tunc conuersi sunt vt honorarent. & meliorem cunctorum principatu iudicarent. ¶ Non enim sufficit illi solummodo iabesſenos eripuisse sed etiam cunctam studuit pugnando ammonitarum subuertere regionem. prędamq; sumens exinde copiosam clarus ad propria remeauit. ¶ Popu-

Bellus' saulis: cōtra naas regem ammonitarum.

Crudelitas naas contra hebrę̄os

Galadinorū lamentū pro crudelitate naas.

Saul iabitas iuuare promittit.

In biblia sic. fuerunt q; filiorum israhel trecenta milia. virorū autem iuda triginta milia.

Gloria saulis apd oēs hebrę̄os

lus autem pro rebus quę gestę fuerant a saul. magna delectatione gaudebant: & q̄ regem talem ordi- D
nauerant exultabant. Contra autem qui eum nihil de rebus pro desse dixerant exclamabāt vt solet vul-
gus felicitate detentus euomere. & contra illos qui iu principijs huiusmodi rerum videntur esse auctores. Saul autem horum quidem circa se fauorem amplectebatur volentem. iurauit autem nullum nosce-
re contribulorum nec illa die necare permitteret: cum esset nimis incongruus. si data a deo victoria pro-
prij generis sanguine fedaretur sed deceret vt gratiam habentes ad inuicem festiuitatem eius celebra-
Confirmatio se cunda electiois Saul et vnctio manifesta. rent. ¶ Cumq; samuel dixisset secundam ordinationem in confirmatione regni saul oportere fieri: om-
nes congregati sunt in galgala ciuitate. Illic enim eos venire preceperat: & rursus populo videte prophe-
ta vnxit saul oleo sancto: & secundo denunciauit regem. Itaq; isto modo hebreorum respublica ad regū
Epilogatio regi minis hebreoꝝ. iura conuersa est. Nam tēpore moyseos & iesu eius discipuli qui post eum dux fuit optima ducis cōuer-
satione gerebantur. Post illorum vero mortem annis decem & octo populus eorum sine principe fuit.
Postea ad conuersationem pristinā sunt reuersi: ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excellerēt tri-
buentes iudicij potestatem. & propterea tempus conuersationis huiusmodi numis eximium vocatur.

¶ Samuel se innocentem ostendens coram populo deum grauiter ferre regem petitum diuino mi-
raculo ostendit populum ad dei obseruandā mandata admonens. ¶ Capitulum quintum.

¶ Innocens samuel se purgat coraꝫ omnibus.

Amuel autē propheta cōgregatis hebreis ait. ¶ Cōiuro vos per maximum
deū qui fratres illos optimos moysen & aaron deduxit ad vitā & pres vīos
ex egypto de domo seruitutis eripuit: vt neq; aut verecūdię aliquid cōfite- i.c.
tes neq; timore perterriti: neq; alia qualibet passione detēti: dicatis si quid
a me prauum aut iniustū aut lucri gratia aut auaritię causa gestū est argui-
te me si cuius aliquid accepi aut vitulū aut ouē aut cibū recepi. aut si cuius
iumentū ad vtilitatē meā tollens aliquē cōtristaui. Et his ergo oībus si quid
abstuli dicite corā rege. Illi vero clamabāt nihil horū ab eo factū: sed sancte E
et iuste eū prefuisse populis hebreorū. Samuel autē cunctorum huiusmodi
testimonium fuisse de eo prolatū audiēs ait. Quoniā indicastis mihi q̄ ni-
hil incōgruū dicere de me valeatis corā rege. nunc audite cū fiducia me di-
cente. Q̄n quippe nimis egistis in deū petentes regē: cum vos oportuisset
habere memoriā quod cū septuagita solūmodo nostri gnis auus iacob pro-
pter famē venit in egyptum & illic multis milibus procreatis: quę ad pessimum seruitium egyptij perdu-
xerunt. oratione patrū absq; rege tantam multitudinem ex necessitate deus eripuit mittens eis moysen
& aaron fratres. qui vos eduxerunt in terrā hanc quam nunc vtiq; possidetis. Et his adeptis per deū bo-
nis didicistis pietatem atq; religionē dei quos ille hostibus subditis liberauit: & primum quidē assyrio-
rum & eorum fortitudine potiores effecit: deinde prębuit victoriā ammonitarum. nouissime vero pale-
stinorum & oīa hęc concessa sunt in habentibus regem. sed cū lepte & gedeon duces existerent. Quę
vos ergo stultitia tenuit vt fugeretis a deo & hois velitis esse sub regno. Sed ego quidem hūc vobis in-
Samuel miraculo ostendit deū grauiter ferre petitionē regis. stitui quem deus eligit vt tadem vobis manifestum sit deum irasci & ingrate ferre petitionem vestram:
in extremo vt eadē deus ipse hęc vobis ostendat apertis indicijs. nullus enim vestrum aliquando hoc
vidit factum messis tēpore imbrem deū deprecemur effundere. Cumq; hęc samuel dixisset ad populū
Monitio samuelis ad populū. tonitrua subito chorusca tiones: & grandinis impetus diuinitatis infusione prorupit: veritatem prophe-
tę apud cunctos ostendens ita vt obstupescentibus & in formidine constitutis: peccasse se cuncti profi-
terentur. & in hoc per ignorantiam incidisse vtq; deum propheta velut optimus pater & mittis rogaret F
vt propitius esset eisq; peccatum quod periniuriam & iniquitatem commiserant dimitteret exorabā.
At ille promisit se deum rogaturum vt eis veniam concederet meritorum. ¶ Monuit tamen eos vt iu-
sti forent & boni & haberent semper memoriam eorum in quibus preuaricatione virtutis inciderant &
signorum dei & legislationis moyseos: sic eis cum felicitate regia salutis esset effectus quia si hęc negli-
gerent. venturam eis eorumq; regi plagam maximam prophetauit. Igitur samuel cum hęc dixisset he-
breis confirmando seruitio saulis regno populum remeare permisit ad propria.

¶ Saul cōtra palestinos (qui arma a iudeis abstulerant eos omnino ferro vti interdicentes) arma pa-
Saul contra philisteos & exercitus sui numerus Palestini arma a iudeis auferētes ipis ferro vti interdixerunt. rat qui sacrificando peccat vnde & accusatus a samuele q̄ a sobole regnum recederet. ionathas tamen
eius filius lateret cū armigero ei signū denotās hostes aggreditur quos miraculose vicit. Capitulum. vj.

SAul igitur eligens quasi tria milia virorum ex omni plebe duo quidem milia ipse recipiens
morabatur in ciuitate Bethleem: Ionathę vero filio suo mille dedit armigeros: eumq; misit i.c.
in gabatha. Ille autem obsidebat castra palestinorum non procul a galgalis. ¶ Palestini nā-
q; qui in Gabaa morabantur arma iudeis abstulerant & munitissima loca suisq; castra oportuna deti-
nebant interdicentes hebreis vti ferro propter quam causam agricolæ si quod instrumentum eis esset

necessarium ad culturam: venientes ad palestinos fabricabantur illud. ¶ Cum ergo palestini cognouis-
sent castra sua ab hebreis: obsessa indignati & contemptum hebræorum magnam iniuriam iudicantes
A iudeis prelium intulerunt ducentes pedestrium quidem trecenta milia curruum vero triginta milia et
equitum milia sexaginta. castraq; posuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouisset saul rex
hebreorum descendit in galgalam ciuitatem: & in omni prouintia misit populum propter libertatem
ad bellum contra palestinos inuitans. eorumq; potentiam vilissimam esse declarans & nimis indignu3
vt per timorem pericula sustinerent. ¶ Dumq; populi qui erant cum Saul multitudinem palestinorum
inspicerent: valde territi sunt. Et alij quidem in speluncis & cauernis & cloacis semetipsos celauerunt:
plurimi vero transiordanem iugulati lapsi sunt qui erant precipue ex tribu gad & ruben. ¶ Misit Saul
ad prophetam vocans eum vt cum eo de bello & rebus presentibus cogitaret. Ille autem substinere ibi
eum precepit & hostias preparare. Post septem vero dies venturus ad eum. vt septima die sacrifican-
tes ita congrederentur ad bellum. Qui sustinuit quidem sicut propheta mandauit. mādatum vero ne-
quaq̄ cum perfectione seruauit. sed cum videret prophetam quidem morari se autem a militibus dere-
linqui celebratis hostijs. cum audisset Samuel venientem: ei in occursum festinanter egressus est. Ille ve-
ro non recte cum eis fecisse dixit eo q̄ orationes & sacrificia que voluntate dei erant facienda populo
c.13. offerre petulanter ipse precesserit. Saul vero satisfaciente & dicēte sustinuisse se quidem prefinitos dies
sed pro necessitate & discessu militum & propter hunc timorem & inimicorum aduentum in magna tri-
stitia: eo q̄ auditi fuissent in galgala descendisse ad offerenda sacrificia se fuisse compulsum respondēs
Samuel ait. Sed tu quidem si iustus esses & mihi non inobediens nunq̄ in his que pro presentibus pre-
cepit deus primitus defecisses quam in rebus necessarijs expediret vt et tibi tuoq; soboli regnare pluri-
mo tempore licuisset. ¶ Hec samuel quidem grauiter ferens in his que fuerāt facta discessit ad propria
Saul autem in gabaa ciuitatem habens secum sexcentos solummodo viros: cum Ionatha filio venit.
Quorum plurimi arma nequaq̄ habebāt dum ferrum vtiq; in prouintia minus esset: & quia arma face-
re non potuissent. Non enim sinebant eos palestini sicut dudum iam declarauimus hæc habere. ¶ Igi-
c.14. tur diuidentes tribus agminibus exercitum palestini. & per totidem itinera discurrentes hebreoru3 pro-
uintiam deuastabant. videntibus scilicet Saul rege & filio eius ionatha: & terram defendere cum essent
secenti solummodo non valentibus. ¶ Dumq; resideret ipse & eius filius & sacerdos achias qui erat
de prole hely sacerdotis super collem excelsum terramq; populari respicerent eis in maxima angustia
B constitutis: Saul filius cum suo armigero constituit vt latenter ad hostium tabernacula properarent tur-
batisq; eis & quendam modum commotionis inferrent. ¶ Dumq; armiger eius pronius se eum secutu-
rum assereret: licet mors immineret: sumens solatium iuuenis et de colle descendens ad hostes pariter
ibant. ¶ Erant igitur castra hostium super scopulum habentem subtilissimam lōgitudinem tribus ver-
ticibus accutissimis prominentem: scopulis per circuitum euntibus & quasi propugnaculis inuasiones
pugnantium prohibentibus vnde contingebat vt custodes minorem haberent sollicitudinem castro-
rum q̄ natura locus ille omnibus videbatur esse munitus & ad capiendum valde difficilis: eo q̄ non so-
lum ascendere illic sed etiam accedere difficile videretur. ¶ Dum venisset ad castra Ionathas armige-
rum confortabat exacuens vt ad hostes accederent signumq; hoc victorie indicarent. Si vero nihil elo-
querentur tanq̄ non vocantibus reuerti deberent. ¶ Accedentibus illis ad exercitum hostium apparen-
te iam die: videntes palestini eos alterutros edicebant. Ecce de cauernis & de speluncis egrediuntur
hebrei. Et ad ionatham eiusq; armigerum dicebant. venite ad nos: vt vos digne pro vestris presump-
tionibus puniamus. Quam vocem grate suscipiens filius Saul: tanq̄ ei victoriam designantē. tunc equi-
dem ab illo loco in quo hostibus visi fuerant recessit. mutansq; locum venit ad petram que erat propter
munitionem locorum desolata custodibus & exin de quasi repentes & trahentes semetipsos cum mul-
C to labore naturam loci vicerunt. vt ad inimicorum castra conscenderent. Irruentesq; eis dormiētibus oc-
ciderunt quidem quasi viginti turbatos vero pauore eos vehementius impleuerunt ita vt alij quidem
effugerent arma omnia relinquentes. alij vero semetipsos non agnoscentes eo q̄ congregati ex multis
gentibus essent credentesq; inimicos & irruisse supe r se Israhelitas putantes & non hoc duorum homi-
num presumptione commissum ad alterna bella conuersi sunt. Quorum alij quidem perempti moria-
bantur alij vero fugientes per saxa precipites conuolabant. ¶ Dumq; exploratores Saul dicerent regi
palestinorum castra valde turbari: requirens Saul nequis suorum deesset audiuit suu3 esse filium & eius
armigerum. Iussitq; vt pontifex sumpta veste sacerdotali: de futuris rebus ei prophetaret. ¶ Cumq; il-
le eum comincere & hostibus fortiter prealere dixisset palestinos iuasit. & turbatos aggressus est: qui
se potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus se per cauernas & spelun-
cas petrasq; celauerant audientes Saul esse victorem. Congregatis autem quasi decem milibus hebreo-
rum persecutus est inimicos cuncta regione dispersos.

Exercitus pale
stinoru3 nūerus
contra hebreos

Fuga israelante
palestinos.

Mittit Saul ad
samuelem.

Trāsgressio sau-
lis in sacrifican-
do per seipsum

Quomodo saul
peccauit offerē-
do vide Nico-
laum de lira.

Predixit samu-
el sauli soborem
cessurū regnu3.

In biblia cu3 ve-
nisset dies pre-
lij non est inuen
tus ensis & lan-
cea in manu to-
tius populi.

Ionathas cū ar-
migero latenter
ad hostes pro-
perant.

Descriptio ob
sessionis hostiū
Ionathas signū
victorię dat ar-
migero.

¶ Mirabilis pu
gna Ionathę &
victoria contra
philisteos

Saul contra phi
listeos victoria.

¶ Saul temere iurante mellis fauum gustat. ionathas qui (sorte super eum cadente) iuramenti transgressor inuentus per populum liberatus est a morte quam eius pater ei infligere propter iusiurandū voluit. D

(Capitulum septimum.

Saulis iuramentum temerarium quod ignorans ionathas transgressus est. Mel gustat Ionathas.

IGitur siue propter inopinatę victorię gaudium dum sepe felices contingat extolli siue ignorantia faciente palmę illius decus pessima lamentatio fedatum est. volente etenim saul funditus interimere palestinos & penam eos exsoluere maledixit hebreisvt si quis a cede se retinēs inimicorum anteq̄ nox futura veniret aliquid comederet & ab interfectione hostium aut a persecutione cessāret: maledictus esset. Cumq; hoc dixisset: veniēs ad quendam quercum excelsam in sorte effrem constitutam. Ionathas filius eius dum illic apum contigisset eum inuenire cubilia: & maledictum patris ignorans nec populi super eo professionem agnoscens expresso mellis fauo comedit. Inter hęc autem cognoscens quoniam cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquem gustare cibum ante solis occasum. comedere quidem cessauit nō autem recte patrem prohibuisse dixit: quando cum maiori potius fortitudine atq; fiducia persequentes cibo sumpto plurimos inimicorum & capere & interficere potuissent. Multa siquidem interficientes milia palestinorum circa vesperam ad spolia hostium sunt conuersi. magnamq; prędam & pecora sumentes occidebant. Hoc autem a scribis nūciatum est regi: quoniam populus in deum peccaret: & occisis pecudibus anteq̄ sanguis bene diluueretur nondum purgatis carnibus vescerentur / Iussitq; Saul volūi lapidem magnum in medio et prędicari in populo vt super eum interficerent et carnem cum sanguine nō comederent quoniam hoc nequaq̄ deo placeret. Cunctis hoc regis pręcepto facientibus statuit illic altare Saul. & holocaustum super eum deo celebrauit. Hoc autem altare cōstituit primum. Mox itaq; volens ad hostium procedere castra: vt quę in eis videbantur esse diriperet ante diem: militibus insigniter eum sequentibus et cum multa fiducia eius pręceptis obediētibus vocauit rex achitob sacerdotem

Holocaustuz p victoria celebrauit Saul.

Deus consultus respōsa dare recusat.

iussitq; vt consuleret si deus annueret vt euntes ad inimicorum castra hostibus denuo pręualerent dicē- E te vero sacerdote deum responsa non dare Saul dixit. Non sine causa consultus deus vocem nobis nō reddidit. qui primitus anteq̄ interrogaretur omnia nunciauit. Sed taciturnitas alicuius est latentis tausa peccati. Vnde iuro per eundem ipsum deum: licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur interficiā eum & deum ita placabo. Quanto magis si in extraneum et nihil mihi competentem personam supplicium inferre cognoscat. Cumq; hoc fieri populus exclamasset repente cunctos in vno loco constituit stetitq; ipse in alia parte cum filio. & eum qui dereliquerat instanti sorte requirebat. Inuētusq; Ionathas peccasse interrogatus a patre est quid fecisset & quid in sua vita non recte nec sancte peccasset. Cui dixit Pater nihil aliud scio: nisi quia ignorans hesterno die maledictum ac iusiurādum a te prolatum per sequens inimicos fauum gustaui mellis. Quem saul occidere se repente iurauit. quatenus & generi & naturę simul amori hoc modo pręponeret iusiurandum. Qui nequaq̄ mortis interminatione perterritus sed animam ingenue inimis magnanimiterq; componens: nec ego supplicio inquit pater parcendū mors mihi suauis est: quę pro tua geritur pietate. & populi magna victoria. Maxima siquidem mihi cōsolatio est hebreos de palestinis reliquisse victores. ¶ In his itaq; omnis populus doluit: & nimis ingemuit: iurauit non se mori permittere ionatham victorię huius auctorem. Et ipsi quidem abripuerunt eum a maledicto patris orationes pro eo facientes vt ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul autem reuersus ad propriam ciuitatem vsq; ad sexaginta milia hostium interfecit. ¶ Regnauitq; feliciter & vicinas prouincias gentesq; belli iure subegit: id est amonitarum & moabitarum & palestinorum: dum eorum & regem & eos tributarios fecit. Fuerunt autem & filij masculi quidem tres: ionathas & iheſus & Fmelchis. Filię vero duę merobin & micol. Habuitq; militię principem patrui filiū abner filium ner. Ner autem & cis pater Saul fuerunt fratres filij abyel. Habebatq; saul curruum multitudinem & equestrium. & cum quibuscumq; pugnaret cum victoria remeabat. Hebreosq; ad excelsam multitudinem felicitatis euexerat. & aliarum gentium potentissimos demonstrabat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine precellentes elegit eosq; armigeros suos effecit.

Ionathā a morte populus liberat.

Debellatoruz p saul epilogus.

Filij Saul Ionathas & Iesus qui in biblia iesui & melchis qui melchisna appellat filię merobique in biblia merob & micol.

¶ Saul contra preceptum Agag Amalichitarum regem (victoria contra eos habita) captiuum recipit & iuuentā sibi & suis reseruauit contra Samuelis monitionem qui neq; sexui neq; etati parcendum deum velle significauerat vnde iratus deus dixit se penituisse fecisse saulem regē. Cuiq; prędixit samuel regnum a se auferendū quod in ellis velle / trahente saule / significatum est. Occiditq; samuel Agag regem Amalechitarum quem postea non vidit Saul.

Samuel saulē āmonet vt debellet Amelech & nulli pcat sexui neq; etati nomēq; Amalech delendum.

(Capitulum octauum.

QUiens igitur Samuel ad Saul missum se dixit adeo vt eum commemoraret obedientię quā- I.r.c.
do ipse quidem haberet gentium principatum: deus vero & ipsius esset & rerum omnium dominator. Adijciebat dixisse eum quoniam multa mala Amalechitæ Hebreis in deserto fecerunt quando egredientes ex Egypto veniebant in regionem quę nūc est eorum ideoq;

bello perimendos amalechitas. Quibus subditis nullumq; eorum debere vitam penitus relinqui. Sed omnem necandam etatem incipientes a mulieribus pariter & infantibus: & hoc supplicium (eo q; maiores nostros afflixerunt) sustinere. Sed neq; iumentis nec aliis pecudibus ob vtilitatem propriam possessionem ait esse parcendum sed cuncta dicanda deo & nomen Amalech secundum Moyseos mandata delendum. Saul vero professus est se precepta complere & obedientiam non solum in hoc credidit vt contra amalechitas pugnaret. Sed vt etiam velociter properaturum se esse monstraret. Congregansq; cunctum exercitum eumq; dinumerans in galgalis inuenit Israhelitarum absq; tribu Iuda circa quadragrinta milia virorum. Illa namq; tribus sola triginta milia habebat armatos. Tunc vero saul amalechitarum regionem ingressus insidias occultas circa torrentem fecit vt non solū ab arce pugnans eos affligeret: sed etiam inopinate super eos per incertas vias irrueret. & circundatos deuastaret. Igitur congressus in pugnam fugauit hostes: multosq; peremit & reliquos persecutus est fugientes. Cumq; illud opus propicia diuinitate compleuisset amalechitaruq; vrbes obsedit & alias quidem molitionibus: alias suffossionibus cloacarum & muris extrinsecus ediuerso edificatis: alias autem fame & sitialias vero modis aliis obsidens & fortiter capiens. ad necem cunctorum infantium & mulierum simul: nichil crudele nec vltra humanam naturam se facere credens. primum q; in hostes hec agebat. deide quia precepto diuino cui non obedire foret grande periculum ministrabat. ¶ Cepitq; regem hostium agag captiuum cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus decreuit esse saluandum non hoc diuina voluntate faciens. sed iudicium proprium sequens & sine causa cedēs vitam quasi misericorditer: vnde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus namq; sic odiuit amalechitarum genus vt neq; infantibus [illegible] potius misereri natura esset. Saul itaq; regem Agag & malorum que contra he[illegible] auctorem a morte seruauit. & hostis pulchritudinem preceptis dei prepositi. ¶ Peccauit quoq; simul cum eo & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; sibi diripuerunt: iubente deo non esse seruanda sed & alias res diuitiasq; collegerūt. Si quid vero dignum possidere non erat consumpserunt. ¶ Cumq; vicisset saul vniuersos a pelusio egypti vsq; ad rubrum mare residentes hostes sichimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti namq; in regione madiā in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit vt abscederent ne forte amalechitarum calamitati communicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moyseos credidit esse saluandos. ¶ Saul igitur tanq; in nullo prophete mandata preuaricās que acceperat dum contra Amalechitas pugnaturus exiret. se velut omnibus integre seruatis: deuictis hostibus cum leticia referebat ad propria. Deus autem pro amalechitarum vita & pecudum rapina quam populus gesserat contristatus est quoniam hec fuerant (eo prohibente) cōmissa. dirum namq; iudicabat vt cuius fortitudine fuerant adepti victoriā eum sperarent & nec tanq; humani regis preceptionibus obedirēt: dicebatq; prophetę penitere se eo q; saul or[illegible] quando eius iussa non faceret: sed vteretur propria voluntate. ¶ Hec audiens samuel [illegible] est & deum cepit tota nocte rogare vt esset propitius saul seq; ab indignatione suspenderet. Qui veniam se dare saul etiam propheta poscente non annuit iniustum esse decernens se tantis peccatis [illegible]m condonare non ob aliam causam asserens mala generari nisi cum aliqui iniusti[illegible] tiam passi [illegible]m negligentiores extiterint: aucupantur eum inquit gloriā benignitatis & patientie & [illegible]nit. Dum ergo deus prophetę precibus denegasset nec parceret die facta samuel ad saul venit in [illegible] vidensq; eum rex cucurrit & osculatus est: dicēs. Gratias ago deo qui dedit mihi [illegible] & q; omnia pro eius voluntate sunt gesta. Cui respondēs samuel ait. Vnde ergo audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hec ad sacrificia reseruasse: genus autem amalechitarum mandato diuino omne delesse. nullumq; fuisse relictum nisi tantummodo regē de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem cogitandum. Cui propheta dixit non super sacrificia delectari sed bonos & iustos huiusmodi esse illos qui eius consilium mandataq; sequuntur: & nihil aliud bene se iudicant agere nisi quod pro dei fecerint voluntate. Is enim contemnitur non quādo ei non sacri[illegible] sed quando spiritus inobedientię adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt nec eū vera re[illegible] colunt. neq; dum multas hostias & magnas obtulerint neq; dum ornamenta ex auro & argento [illegible] icquerint suscipit hec sed potius auersatur. & magis studium hoc nequitie iudicat non esse pie[illegible] illos autem qui solummodo quod precipit diuinitas recordātur & mori potius eligunt q; pre[illegible] quod iubetur semper conuertitur. & neq; sacrificium ab eis exquirit. Sed & dum sacrifi[illegible] ca[illegible] plex aliquid siue vilissimum gratanter eorum parua munera q; ditissimorum maximā [illegible] susci[illegible] Tu siquidem scito tibi deum iratum. Spreuisti ea & neglexisti que tibi mandauit. Quo[illegible] arbitraris eum sacrificia respicere ex his rebus quas decreuit ille perire. Nisi forte si [illegible] milia iudi[illegible] peccata & que vis deo offerre sacrificia. Expecta igitur regnum tibimet auferendum et potentiam quam a deo tibi neglexisti fuisse collatam. ¶ Porro Saul fatebatur quidem inique fecisse

Numeratus hebreorum exercitus. In biblia recensuit eos quasi agnos ducenta. milia peditū et decem milia virorū de Iuda.

Saul cōtra amalechitas victoria

Saul contra dei preceptū Agag regem captiuū cepit & iumenta sibi et suis reseruauit.

Saul sichimitis pepercit.

Deus contristatus contra Hebreos dicens se penitere feciisse Saulem regem.

Samuel ad saulem venit.

Melior est obediētia q; victime

Samuel saulī p dixit regnū sibi auferendum.

et peccatum ſe negare non poſſe. trangreſſumq; ſe mandata prophetę dicebat: ſed pro timore ac metu exercitum non prohibuiſſe prędam diripientem: nec tantam multitudinem retinere potuiſſe. Sed ignoſce inquit et eſto nunc mittis. de cetero obſeruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam vt reuertens deo hoſtias pacificas immolaret. ille vero cum deum illi parcere nō videret. remeauit ad propriam. ¶ Saul autem volens retinere ſamuel appręhendit eius pallium violenterq; tractum eo q; ſamuel impetu facto deſcendit. et veſtem eius dirupit. Cui propheta dixit. Sic tuum ſcīdetur imperium & accipiet illud vir bonus & iuſtus quonia; deus permanet in ſuo decreto nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare ſententiam paſſionis humane: non fortitudinis eſt diuine. Saul autem impie ſe egiſſe fatebatur: infecta vero facere quę facta fuerāt nō poſſe rogabatq; eū vt ſe cora; multitudine honoraret & deum veniens adoraret. Quod dum ceſſiſſet ſamuel veniens adorauit deum. Deductuſq; ad eum eſt rex amalechitarū agag. et dicens q̄ amara eſſet mors audiuit. Sicut tu multas hebręorum matres pro filijs ingemiſcere feciſti. ſic ingemiſcet in tua morte genitrix tua. iuſſitq; repente eū in galgalis mori. ipſe vero in ramathim ciuitatē abiit. Rex vero ſaul ſentiens quę mala paſſurus eſſet qui ſibi in regno deū fecerat inimicū: aſcendit in gabaa quod nomē interpretatū ſignificat collem & poſt illam diem non vidit ſamuel.

Veſtis ſamuelis tenente ſaulerū pitur quod regni ſaulis diuiſionem ſignificauit.

Occidit ſamuel agag regē amalechitarum nec poſt ea eum vidit ſaul.

¶ Preceptum ſamueli (vt filium ieſſe inungat in regem) datur. ſed omnibus ieſſe filijs perquiſitis ſolus dauid fratrum minimus rex eligitur ad quem ſpiritus ſanctus relicto ſaule qui a maligno ſpiritu affligebatur acceſſit qui & propheta factus eſt qui et cythara Saulis armiger factus vexationē eius lenieba

¶ Capitulum nonum.

Preceptū dei ſamuelivt filiū ieſſe vngat in regē

CVmq; propheta propterea triſtis eſſet: iuſſit deus vt a cogitatione quieſceret. & ſumens vas olei in bethleem ciuitatem iret ad ieſſe filium obed: & eius vngeret natum quem ipſe monſtraret in rege. ¶ Cumq; metueret ire ne cognoſcens ſaul aut latenter aut palam eum occideret dicente deo & dante ſecuritatis viam prędictam venit ad ciuitatem. Quem conſtiterunt: cauſam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat veniſſe ſe vt deo ſacrificaret. Hoc ſacrificio celebrato vocauit ieſſe cum filijs ſuis ad altare: & inſpiciens eius filium ſeniorē procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hūc eſſe futurum regem. ſed prouidētia diuina fruſtratus eſt. dum enim conſuluiſſet deum ratus fuerat & dignum imperio iudicabat ſi iuuenem vngeret quem ipſe admiratus fuerat reſpondit non ea videre homines quę deus intendit. Sed tu inquit pulchritudinem iuuenis reſpiciens: hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem aſpiciem: apicem facio eſſe regalem: ſed animi ſine dubitatione virtutem. Ille ſiquidem perfecte pulcher eſt qui pietate ſimul & iuſtitia & fortitudine necnon & obedientia ſplendet: & omnibus ex quibus anime pulchritudo conſiſtit. Cumq; dixiſſet hæc deus: pręcepit ſamuel ieſſe vt omnes ei ſuos filios demonſtraret. At ille alios quinq; venire fecit. Quorum ſenior quidem helyas vocabatur. ſecundus vero aminadab. ſammaa tertius. quartus vero nathanael alias natham. quintus autem rahel: ſextus aſam. ſeptimus autem propheta & iſtos in nullo minores pulchritudine ſeniori. cōſuluit deum quem horum eligeret in regem. Quo dicente nullum: denuo requiſiuit ieſſe ſi pręter iſtos alios haberet filios. Qui dixit eſſe alium nomine dauid paſtorum ouium curam habentem. Iuſſitq; eum ſamuel velociter vocari. impoſſibile dicens eos eſſe comeſturos anteq̄ ille veniret. ¶ Cumq; veniſſet dauid vocatus a patre puer colore quidem rubeus & pulcher aſpectu tacite ſamuel dixit ad eum. Hic eſt qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipſe diſcubuit: fecitq; iuuenem ſub ſe diſcumbere: & ieſſe cum reliquis filijs. Deinde videte dauid ſumens oleum vnxit eum eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit. Quoniam eum regnare deberet monuitq; eum iuſtum eſſe debere: & eius obedire pręceptis. Sic etenim ei regnum multo tempore fore mānſurum: domumq; claram ac formoſam habiturum vaſtaturumq; pariter paleſtinos. Sed et cum quibuſcumq; gentibus congrederetur vinceret: & ingentem gloriam poſſideret quod et ipſum habere & poſteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hęc monuiſſet abſceſſit. Diuinitas autem ad dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cepit ſpiritu ſancto ſuper ſe veniente. Saul vero quedam paſſiones & demonia repente comprehenderunt: ſuffocationes ei & angustias afferens ita vt medici nullum ei ſalutis remedium inuenirent. Si quis tamen eſſet cantare peritus & illi cythara pſallere doctus hunc adduci iuſſerunt: vt cum eum demonia inuaderent & turbarent. ſuper eius caput aſtans pſalleret & hymnos ediceret. Ille vero hoc nō diſſimulauit efficere: ſed queri huiuſmodi hominem protinus imperauit. cumq; ei quidam ſuorum dixiſſet vidiſſe ſe in ciuitate Bethleem quendam Ieſſe filium adhuc etate iuuenculum pulchrum atq; decorum & alijs ſtudijs valde dignum: necnon pſallere vt hymnos cantare doctum inſuper eximium pugnatorem: mittens Saul ad Ieſſe Dauid filium a gregibus ad ſe venire præcepit. Mandans ei velle ſe iuuenculum videre de cuius pulchritudine & fortitudine commonuiſſent. Ieſſe vero miſit filium dans ei munera Saul portare. ¶ Quo veni-

Homo videt ea quę patent dñs autē ītuetur cor Pulcher apd deum quis dicitur Nomina filiorū ieſſe.

Dauid inter fratres rex inungitur ad quē ſpūs dñi ſaule relicto migrauit & propheta factus eſt

¶ Saula ſpiritu maligno affligitur quem dauid cythara refocillabat.

A ente:gauisus est.Fecitq; eum armigerum & bonis omnibus honorauit.Delectabatur enim in eo maxime in inuasione demoniorum qui cum ad eum accederēt solus erat medicus hymnos dicendo & psallendo rursus in cithara & saul a mentis oppressione reuocando.¶Misit igitur saul ad patrem pueri iesse petens vt apud eum dauid maneret:eo q; eius presentia delectaretur.Quod acceptans iesse non contradicendo concessit. Dauid citharam leniebat saul factusq; eius armiger.

¶Bello contra philisteos inito goliath cuius statura & arma describuntur,hebreos ad duellum inuitat quem deum blasphemantē dauid iuuenis contra omniū estimationem sine armis diuino confisus adiutorio aggreditur eumq; funda in terram prostrauit & suo gladio caput amputauit vnde a populo laudem maximam a virginibus super saul reportauit factusq; est tunc millenarius.

¶Capitulum..x.

e.c. POst non multa siquidem tempora palestini denuo congregati & maximum super omnes Israhelitas exercitum colligētes inter sochot & azecha castrametati sunt.Contra quos denuo saul produxit exercitum & super quendam montem castra ponens coegit palestinos priora quidem castra relinquere & ex aduerso montis quem saul apprehēderat aduenire diuisitq; eorum exercitus medius mons qui erat positus inter eos.Igitur descendit quidam de exercitu palestinorum nomine goliath de ciuitate ieth vir valde procerus cuius altitudo erat sex cubitorum & palme vnius accinctus armis:que pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat:indutusq; lorica que erat quinq; milium siclorum eris:Galeam vero & tibialia habebat erea: que talis viri & magnitudinem & inopinabilia potuissent membra protegere.Hasta vero eius erat non leuis dextre portatio,sed quam ipse gestabat in humeris:cuius ferrum secentorum siclorum fuit sequebāturq; eum multi arma portantes. Bellum philistheorum cōtra hebreos. Goliath describit statura & armorū appatus.

¶Hic igitur goliath stans inter medias acies:vocem emisit grandem contra saul & hebreos dicens: A pugna nunc & periculis vos absoluo.Qui enim necessitas est nostrorum exercitus B. deperire:Sed date aliquem vestrum contra me pugnaturum: & totum bellum vnius victoria terminetur:seruiatq; pars altera eis quorum fuerit ille qui vicerit.Est enim multo melius & temperantius vnius piculo promereri q̄ potestate adesse multorum.Hec cum dixisset ad propria remeauit.Altera die rursum veniens eadem verba fecit & similiter vsq; ad diem quadragesimum hostes ad predictas conditiones prouocare non destitit.Ita exterius & ipse saul et exercitus constituebant quidem acies q̄ pugnari:ad congressionem vero minime veniebant. Goliath ad exercitū hebreorum

¶Bello quidem consistente inter hebreos & palestinos saul remisit dauid ad patrem suum iesse:cum eis tres eius alij ad solatium & periculum pugne sufficerent.Ille vero tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit.Non multum post ad castra reuersus est hebreorum missus a patre:vt necessaria fratribus deportaret:& quid ageretur cognosceret:cum q; goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret: quasi nullus inter eos vir esset qui contra eum pugnare presumeret:cum fratribus loquens dauid ea que mandauerat pater audiens illum blasphemantem exercitum & pariter affligentem indignatus est & fratribus ait paratum se esse solum cum hoste pugnare.Cui senior frater heliab interminatus & presumptionem habere eum preter etatem dicēs experientiam huius officij iussit ad patrem & ad pascua remeare. Qui reuersus quidem fratrē discessit & apud quosdam militum est locutus q; vellet cum palestino prouocante pugnare. Illius autem repente saul iuuenis indicantibus volūtatem:rex eū vocauit.Et dū quereret vt q̄d vellet ediceret dixit.Non deficiat mens tua rex nec metuas.Ego superbiam hostis huius pugnando prosterno & ita procerum sublimemq; subdam:& sic quidem iste irridebitur tuus vero exercitus glorioſus inuenietur si neq; a viro bellatore aut in acie perito:sed vocatus a puerili etate moriatur.Saul autem eius presumptionem atq; magnanimitatem valde mirante.Non tamen in eo habente fiduciam propter etatem sed infirmum esse vt contra peritum hostem bellum suscipere edicente:dauid ait.Polliceor hoc confidēs in deo qui meā est cuius etiā adiutorij fūgor expimēto.Nam dū alignā leo ouiculas meas inuasisset & arripuisset agnū sequēs apphēdieū & agnū quidē ex ore eius abripui ipsū vero dū contra me inuetū feciſſet a cauda apprehensū & percussū in terrā peremi. Idē & vrso faciente in vltus sum.Putet ergo ille hostis vnum hmōi se bestiarū diu exprobratus exercitui:& nostrū blasphemās deū:qui eū mihi faciet subiectū. Fortitudinē suā dauid memorat qui leonem occidit & vrsū.

C. Saul igit pueri atq; p̄sumptioni similem orās deo terminum dari dixit:vade ad pugnā.Et accingens eū R.c. lorica sua & gladio & apponēs ei galeā:destinauit.Dauid aūt oneratus his armis cū nō esset exercitatus ait.Ista siquidem rex tua sint ornamenta:cui fortitudo est hec gestare p̄cipua:mihi vero tanq; seruulo cōcede sicut ego volo pugnare.Ergo positis armis sūptoq; bacculo pastorali & quinq; lapidibus de torrente in pastorali pera:& fundā in dextera portans ibat ad goliath.Videns aute eum goliath sic venientem spreuit:& iniuriā ei fecit:quasi arma non gerens hominum pugnaturus veniret:sed quibus canes expelli solent dicens.Num me canem existimasti?Ille autem non canem sed deterius aliquid eum esse se putare respōdit.Cōmouitq; goliath ad irandū vt ei malēdictum apponere ex vocabulo de- Dauid deposītis armis sūptobaculo & quinq; lapidibus petra cōfunda hostē aggreditur.

Victoria dauid contra goliath.

Fuga paleſtinorū & occiſio.

Laus virginum in dauid vnde ſaul inuidiā ſuſcepit cōtra dauid Biblia percuſſit ſaul mille & dauid decē millia.

Amatus dauid a populo & a regis filia quā ſaul vxorē dare doloſe promiſit.

In biblia ſi cētū paleſtinorū preputia apportaret.

Dolus ſaulis cōtra dauid.

In biblia percuſſit ex philiſteorū ducentos viros & attulit p̄putia

Perſecutio dauid a ſaule qui eū cogitat occidere.

ſui & interminatus eſt daturum ſe carnes eius terrenis beſtijs: & celi volatilibus deuorandas. Cui reſpōdit dauid. Tu quidem venis contra me cum gladio & haſta & lorica ego autē ad te venio armatus deo qui & te & omnem exercitum veſtrum noſtris manibus perditurus eſt. Hodie namq; tuum caput abſcidemus: & reliquum corpus ſimilibus tui canibus apponemus. Scientq; cuncti quoniam deus preſul eſt hebreorum & arma noſtra ipſe ē ſemper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. ¶ Paleſtinus autem armorum pondere cum currere non valeret paulatim venit ad dauid contemnens eum & ſe confidēs nudum ſimplici adhuc etate puerum ſine labore perimere. ¶ Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo: q; ab hoſte non videbatur: & ſumens de pera vnum lapidem quos de torrente collegerat: & emittens eum de fondibula pecuſſit repente goliath in fronte & vſq; ad cerebrum pertranſiuit ita vt mox confracto capite goliath caderet pronus in terram. Tūc ſtetit dauid ſuper eum & caput eius inſcidit. ¶ Cadente vero goliath facta eſt paleſtinis occaſio maxime fuge. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpexerunt de rebus omnibus deſperātes reſiſtere noluerunt ſed viuere ſe turpiq; fuge tradentes conabātur liberare. Saul autem & cunctus exercitus hebreorum clamore facto ſuper eos exilierunt & multos interemerūt & perſecuti ſunt vſq; ad terminos geth & portas aſcalonis. Mortui ſunt quidem paleſtinorum triginta milia: & totidem vulnerati. Porro ſaul reuerſus ad exercitum eorum caſtra diripuit: & ſimul incedit. Caput autem golie dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & haſtam dicauit deo. ¶ Porro circa dauid inuidiam atq; odium ſaul regis virgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim victrici militie cū cimbalis & tympanis delectabantur omni leticia milites: mulieres quidem canentes quia multa milia ſaul paleſtinorum interemiſſet: virgines autem quia multa dena milia interemiſſet dauid & ceperit. Nec audiens rex q̄ milenariū numerū teſtimonium ipſe perciperet & dena milia multitudo iuuenculo faueret & cogitans quia nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet dauid cepit eum timere & nimis haberet ſuſpectum & a priori quidem officio quo vtiq; armigerum fecerat: eum amouit ne dum nimis proximus eſſet eum poſſet occidere. Conſtituit eum milenarium dans ei locum quidem meliorem ſed optabat ſibimet cautiorem volebatq; eum ad hoſtes & preliā mittere vt in his pericula ſuſtinendo periſſet.

¶ Saul dauid filiam doloſe in vxorem dare p̄mittens: ſi paleſtinorum ſexcenta abſcidens capita apportet cui illud facienti deſponſatur michol regis filia ipſum tamē ſaul occidere cogitat. ionathas manifeſtat quē ionathas apud eum laudibus extollit vt ad clementiam poſſit prouocare & ipſi dauid vt caueat malā patris voluntatem ſecreto manifeſtat.

Capitulum.xi.

DAuid autem deum habens vbiq; ducem quocūq; veniſſet prevalebat & optime agere videbatur ita vt propter excellentiam fortitudinis & populus eū & regis filia virgo cōcupiſceret amore detenta ita vt cunctis fieret manifeſta: vt hoc eius perduceretur ad patrem. Ille vero quaſi percepta occaſione in mortem dauid: hoc libenter audiuit daturumq; ſe virginem eius nuptijs reſpondit hęc ſibi nunciantibus: eo ſcilicet pacto vt ducenta ei capita hoſtium adueheret necatorum. At ille honore ſic claro ei propoſito volebat ex opere periculoſo & incredibili quaſi ad gloriam magis inuitante eſſe perimendū & decenter ſua vota complere: ſi per alios & non eo faciente moreretur inſuper q; ſuis famulis vt voluntatem experirentur dauid qualis circa puelle nuptias eſſet. Illi vero ceperunt cum eo loqui quia diligeret eum rex ſaul vna cum populo & vellet ei etiam ſuam filiam copulare. Q̄ui dixit non modicum putetis videri generum eſſe regis. Mihi vero nihil tale iubſiſtit precipue cum ſim abiectus & a gloria vel honore ſegregatus. Saul autem dum famuli dauid reſponſa dixiſſent ait. Dicite ei non me pecunijs egere nec honoribus quibus rebus rebus vendūtur filie potius q̄ nuptijs collocant ſed eligere generum habentem fortitudinē aliaſq; virtutes quas te habere manifeſtū eſt & velle me ab eo percipere pro nuptijs filie non aurum nec argentū neq; vt hęc de domibus paternis eijciat: ſed pro ſupplicio hoſtium capita ducenta paleſtinorum. Et mihi enim ipſi nullum potius q̄ hoc clarius munus erit: ſed & mee filie multo ſolennius honoribus eſt precipuum: viro tali: & tanto teſtimonio de hoſtium triūphis decorato poſſe coniungi. ¶ His verbis delatis ad ſe dauid gauiſus q̄ ſaul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere neq; cōſilium expectauit: nec ſi poſſibile aut difficile eſſet preſens animo cogitauit: ſed repēte cum ſocijs ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt. Deus enim erat qui cuncta facilia dauid & poſſibilia faciebat. Cumq; multos interemiſſet abſcidens ſecenta capita venit ad regem & harum rerum predicatione facta, nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet vnde promiſſa refugeret: & mentiri peſſimum videret aut per inſidias eum occidere: cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo cōſilio poſſet: dedit ei ſuam filiam nomine micol. ¶ Cumq; ſaul non eſſet recta voluntate māſurus vidēs dauid ētyt apud deū & apud homines approbari expauit eū. Et metū celare nō valēs timore magnarū rerū ideſt regni ſiſ & rex cogitauit eū crudeli calamitate perimere eiuſq; mortē iō ache

A & reliquis familiaribus delegauit. ¶Filius autem amiratus permutationem patris circa dauid cum
poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum ſed ad mortem vſq; ſeruiret & cum iuuenē dili/
geret eiuſq; virtutem dixit ei ſecreto voluntatem patris ſui: & vt die futuro ſe cuſtodiret. Ipſe vero ſaluta/
turum ſe patrem dixit: eiq; p eo oportuno tempore locuturum cauſamq; cogniturum & ei exprobrare
q̄ occidere vellet iniuſte: qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam ſi peccaſſet veniam poſſet promere/
ri dixitq; ſe ei poſt hec patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens egreſſus
eſt a rege. ¶Altera vero die ionathas venit ad ſaul. Et dum eum letum & exultantem inſpiceret cepit
de dauid proferre ſermonem dicens. In qua maiori vel minori iniquitate iueniēs culpabilem dauid pre/
cepiſti eum pater interemi vtrum qui tibi magne ſalutis cauſa fuiſſet probatus eſt. Paleſtinis autem val/
de ſupplicium ab illuſione & iniurijs ſimul eripiens populum hebreorum quas diebus quadraginta
ſuſtinuit nullo vtiq; preſumente prouocationis crimina ſuſtinere/& qui poſt hec iuſſione tua deferens
hoſtium capita ſororem meam pro premio accepit vxorem: cuius mors ipſi grauior erit non propter ſo/
lam virtutem: ſed etiam propter ipſam cognationem: quando eius morte etiam filia tua vexabitur pe/
ne ante gaudium coniugij veniens ad viduitatis opprobrium. hec ergo cogitans pater ad clementiā
conuertere: & nihil committens in virum/Primum quidem: quod nobis magnum beneficium preſtitit
tue ſalutis: quando malo ſpiritu & demonibus interſidentibus illos expulit: pacem vero tue anime con/
donauit/ſecundo autem quando & in tuis hoſtibus' ultus eſt. Hec etenim obliuiſci turpiſſimum eſt. His
ergo ſermonibus mitigatus ſaul iurauit filio nihil dauid iniuſte fore paſſurum/Sermo enim iuſtus: & ira/
undiam regis ſubiecit & metum. ¶Ionathas autē euocato dauid indicauit ei de ſua ſalute quā impe/
trauerat a patre eumq; deduxit ad regem. & erat inconſpectu eius ſicut & prius.

Ionathas patris voluntatem da uid manifeſtaſe creto vt ſe cuſto diat.

Laudat iōathas patrivirt utesda uid eum ad cle/mentiam ꝓuo/care cogitans.

¶Habita dauid philiſteorum victoria in eum creuit ſaul odium quem maligno agitatus ſpiritu voluit
configere ſed & in domum ſuam fugientem ſequēti nocte occideret procura qui/micol patris volunta
tem ipſi indicante eūq; per feneſtram deponente/fugit ad ſamuelem indicans regis inſidias quod ſā
diens ſaul armatos trina vice mittit vt dauid adducant qui cum veniſſent ad ſamuelem prophetarum
B. eccleſiam inuenientes ceperunt prophetare ſed & ſaul in propria veniens prophetauit.

¶Capitulum.xij.

Victoria dauid contra paleſti/nos vnde odiuꝫ ſaul i eū creuit. Saul malo agi/tatus ſpū dauid lancea voluit configere.

EO vero tempore paleſtinis bella gerētibus denuo ſuper hebreos: ſaul contra hoſtes dauid cu;
exercitu deſtinauit: & congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit: victorq; reuerſus eſt
ad regem/Quem ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit: ſed potius eius felicitate contri/
ſtatus eſt: tanq̄ illius bonis actibus videretur ipſe deceptus. ¶Cumq; regem pueris aſtantibus demon
9 ageret ſpirituſq; turbaret vocans dauid in domum/in qua iacebat: tenens lanceam eum pſallere & him/
nos cantare precepit. Quo iuſſa faciente inſurgens in eum lanceam iaculatus eſt eamq; dauid preui/
dens declinauit: fugitq; in domum ſuam & in ea tota die permanſit. ¶Nocte vero mittens iuſſit eum
vſq; ad diluculum cuſtodire ne latenter effugeret rex quatenus mane deductus ad publicum traheret
ad mortem/Micol autem dauid coniunx filia regis/cognita voluntate patris/dauid indicauit: dubiam
ſpem eius vite conſpiciens & de anima pariter ſuadens. Neq; enim ſe credebat poſſe habere vitam:
ſi fuiſſet illius a more priuata. Eiq; dixit. Non te hic coniunx inueniat ſolis ortus. Nam te vlterius non
videbo: ſed fuge citius dum tibi prebetur fuge preſidium: faciatq; hanc tibi dominus' longiorem. Scito
enim te a patre meo ſi inuentus fueris occidendum/Quo dicto eum per feneſtram depoſuit & dimiſit:
C deinde conſtituit lectulum quaſi egrotantis: & ſub ſaga iecur ſpirās capre ſupoſuit. ¶Die vero facto: mi/
ſit pater vt dauid duceretur ad eo: illa vero nunciās eū q̄ nocte fuiſſet factus infirmus oſtendit eis etiā
lectulum coopertū/Dumq; iecur quid ſub ſaga iacuerat palpitaret egrotū vere & dormire dauid q̄ miſ/
ſi fuerant crediderunt. Renūciātibus autē illis infirmum factum eſſe nocte: iuſſit ſic eū adduci: eū ſe vel/
le pimere dicēs. Qui venientes & lectulū diſcooperiētes & deceptionē inueniētes facta ab eius vxore: re/
nunciauerunt regi. Quā cū culparet pr̄ eo q̄ eius qdē liberauerit inimicū illū vero deceperit ſatiſſecit ei
veriſimile loquēs quaſi eā ad hec nō cōſentientē dauid occidere voluiſſet: & hoc p ſalutis ſue timore fe/
ciſſet p quo ei deberet ignoſcere q̄ hoc neceſſitatis cā & nō voluntatis effecerit adijciensq; dixit. Atbi/
trorego pr̄ quia ita illū voluiſti pimere: ſicut ne potius liberare. Et ſaul qdē puelle veniam dedit. ¶Da/
uid autē declinauit a piculo & venit ad ſamuel p phetā in ramatha eiq; regis inſidias idicauit & q̄ iacu/
lo eius pene fuiſſet extinctus: dū neq; circa eum extiterit inimicus: neq; circa hoſtiū certamen infirmus:
ſed potius ī oibus & pnus & felix: que magis cā dauid iuidiā generauit. Cognoſcēs itaq; p pheta regis
iniuſtitiā ramathā ciuitatē reliqt & deducens dauid ad quendā locū noie galboa: cōmorabat illic cū eo
¶Cūq; nūciatū fuiſſet ſaul eo q̄ dauid eſſet apud p phetā: miſit armatos: eūq; comphenſū ad ſe iuſſit
adduci. Qui cum veniſſent ad ſamuel inueniētes eccleſiam prophetarū participare ſpiritu ſancto cepe/
runt/Saul autē hoc audiens ſuper dauid alios deſtinauit/& idem illis facientibus denuo miſit alios. Pro/

Dauid ſaulē fu/giens venit ad ſamuelē ei regis inſidias indicās.

Prophetat saul

phetantibus etiam qui tertio fuerant missi: ad vltimum iratus ipse perrexit. Cum vero iam erat in proximo: anteq̃ eum videret samuel: prophetare cepit veniente sancto spiritu vehementer. Tunc ille securus quia auxilium fuisset adiectum: respondente dauid cum pulsu: amens factus est. Et exutus veste: tota die canebat & nocte: dauid & samuele videntibus.

¶ Conquerente dauid de saulis persecutione ipsi ionathe regis filio fit inter eos sedus & amicitia signũ q; dat ionathas p patris cognoscenda quẽ etiã ionathã dauid excusante post iniurias saul lãcea voluit occidere quo facto manifestam regis inimicitiam ionathas vt promiserat dauid manifestat flentibus ambobus futuram separationem.

Capitulum. xiij

Cõqueritur dauid ionathe de psecutione saulis.

IOnathas vero filius saul occurrentem sibi dauid & de patris eius insidijs ingemiscentem atq; dicẽtem quia dum nihil inique gressisset neq; peccasset: eũ pater eius occidere festinaret rogabat vt nihil tale suspicaretur: neq; derogantibus (si qui forte huiusmodi essent) crederet: sed vt ad se respiceret: & securus esset: nihil tale in eum cogitante patre. Nam ei si cogitasset sine dubio pandi disset dum pater eius vtiq; consilio omnia celebraret. Porro dauid iurauit ita esse: & supplicabat vt credens prouidentiam eius haberet potius q̃ eum sperneret quasi mẽdaciter ei renunciaret: quicquid aut cognosceret aut videret. Dicebatq; ad eum non ei de se dixisse patrem: q; sciret illum circa se amicitias & affectum habere. Contristatusq; ionathas eo q; dauid huiusmodi patris eius saul esse circa se crederent voluntatem interrogauit eum quid vellet vt faceret: ille autem noui inquit omniatte mihi conferre & prestare velle. Crastina die initium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedẽdi cum rege. Si tibi videtur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter tu vero saul querenti responde me profectum esse in regionem bethleem in tribum meam ad festiuitatẽ ibidem celebrandam adijciens etiã vt tu me ire pmiseris. Et siquidem vt assolet dici de amicis proficiscẽtibus cum bono vadat aut aliquid simile dixerit: scito nihil in eo circa me fore dolosũ nec inimicũ. Si vero aliter respõderit hoc erit tibi indicium q; aduersum me querat cogitatum vt renunciabis mihi voluntatem patris misericordie hoc & affectum communi tribuens per quem fidem a me accipere & idem tu domine famulo dare voluisti. Si vero inuenis in me aliquid malignum ipse me perime: vt sic p ficiscaris ad patrẽ. Que verba nouissima dauid ionathas non egre suscipiens promisit se ea quę prius popposcit: esse factum: & si quidem triste a/

Petitio dauidionathe vt manifestet patris voluntatem.

Iuramẽtũ inter dauid & ionatham & vtriusq; domus cõfederatio.

liquid aut qd eius odium panderet pater responderet ei renunciaret & vt eum potius securum redderet egressus sub diuo nihil se preter missurum p dauid salute iurauit dicens. Nunc eundem quẽ magnum esse vides & vbiq; presentem eum communi pacto testem promissionis adiuro quoniam non cessabo frequenter temptans patris animum cognoscere donec mihi eius animi secreta pandantur. Quem cum didicero nõcessabo sed tibi protinus nunciabo siue mitis circa te sit siue valde crudelis. Nouit autẽ hic deus qualem eum circa te semper esse exoro: qui & nunc tecum est nec te dereliquit faciet; te inimicorum tuorum: siue pater meus est siue ego esse meliorem. Tu tamen horum esto memor licet me vitam finire contingat: filios meos serua & pro rebus presentibus illis tuam tribue benignitatem. Cumq; iurasset illud dimisit dauid. & ad quendam campi locum ire precepit: in quo erat solitus exercere. ¶ Quẽ cumq; vero cognouisset a patre nunciaturum se ei promittens hoc modo vt deducens puerum dimitteret sagittas tres & si iuberet puero sagittas afferre quę añ eum iacerent cognosceret nihil esse apud patrem malitie. Si diuersa aliqua audiret illo dicente a rege contraria similiter expectaret. Securitatem se ei prebiturum dicens ne quid sustineret incongruum vtq; felicitatis tempore memor esset: & vtilitatem eius filijs exhiberet. Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens: ad locum proximum est profectus.

Signũ quod dedit ionathas dauid p cognoscẽda patris volũtate.

Interrogat saul ionathã de absentia dauid.

¶ Atera vero die cum esset mensis initium purificatus solenniter rex ad conuiuium venit & sedentibus circa eum filio ionatha a dextris & principe militie abner a sinistris videns esse locum dauid vacuum tacuit: suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cumq; secũda die, noui mensis non affuisset requisiuit a filio ionatha vbi esset: & cur trãsacto presenti conuiuio esse filius nõ affuisset. Ille vero ait abisse eũ sepmitẽte se secũdũ solẽnitatẽ ad ppriã regionẽ q; tribus eius festiuitatẽ ageret & rogatũ se pariter ẽt vt ipse cũ eo ad sacrificia celebrãda concurreret. Et si pcipis inqt pr & ego post eũ vado. Nosti ei q m̃ illi deuotus fũ.

Iratus saul contra ionathã dauid excusãtem quẽ post iniurias lanceavoluit occidere.

¶ Tũc igit ionathas saul iniqtatẽ circa dauid agnouit: & apte volũtatẽ eius aspexit. Non eni retinuit irã saul sed blasphemauit eũq; natũ de muliere virũ vltro appetẽte & ppriũ hostẽ dixit: & sociũ dd & cooperatorẽ eius & nec ipm erubescere nec eius matrẽ talia faciẽtẽ: necvolẽtẽ intelligere q; donec dauid viuet regnũ eorũ esset incautũ. Dixitq; vt eũ vocaret q̃tenus penas exsolueret. Respõdẽte vero ionatha qd quisquã fecit vt puniatur: nõ ad verba iã & ad blasphemias irãq; saul accessit sed arrepta lãcea sup eum respõdẽtẽ interficeret insiluit. Et hoc qdẽ nõ ipleuit phibitus ab amicis.

Manifestã saul inimiciam ionathas dauid vt p miserat ostẽdit.

¶ Manifestus aũt apparuit eius eẽ dauid. Et q; eũ desideraret occidere ita vt pp illũ pene manu ppria filiũ iterficere voluisset. Ille ergo regis filius declinato periculo: & nihil aliud pretristitia facere valẽs sed deflens eo q; & ipse ideo pene mortuus fuerat & dauid necem definitam esse cognouerat matutino facto perexit & quasi exer/

A exiuit in campum: vt amico (sicut constituerat) regis proderet voluntatem. Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est: & sequentem puerum in ciuitatem dimisit vt dauid in deserto loco ad faciem loqueretur Quod viso: dauid cecidit ad pedes ionathe eumq; adorans saluatorem anime sue vocabat. Quem ionathas eleuauit a terra & alterutros amplexantes valde semetipsos osculabantur & flebant etatem suam inuidie malignitate consumptam: & futura; separationem que nihil a morte differret. Deinde quiescentes a gemitu: & memoriam iusiurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt.

Osculãtur se mutuo dauid & ionathas flentes.

¶ Dauid fugiens saul venit in ciuitatem Nobe ad sacerdotem Abimelech & panes ppois sumpsit & arma qui ad tribum iuda veniens precipiẽte sibi Gad propheta sup quadringentos fugituos factus princeps contra quẽ saul arma parat abimelechq; sacerdotem cũ sua progenie accusante eũ doech interimi iubet quẽ ipse doech alijs recusantibus oi pgenie interficit solo abiathar fugiente qui postea ad dauid reuertitur. ¶ Capitulum. xiiij.

Dauid fugiẽs saul venit in ciuitatẽ nobe ad abimelech sacerdotẽ a quo panes ppois sumpsit & arma.

ET dauid quidem fugiens saulem & imminentem ab eo mortem venit in ciuitatem nobe ad Abimelech sacerdotem. Qui dum eum solum venire vidisset: & nec amicum nec famulum cum eo esse prelentem miratus est & causam cur nemo esset cum eo quesiuit. Ille vero ait causam sibi secretam iussu regis iniunctam ad quam non eum habere multos comites oporteret dicens q; constituisset ad quendam locum sibi famulos occursuros: petebatq; vt ei itineris necessaria non negaret: per quę opus amici faceret: & presentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis etiam sibi arma dari si qua erant pre manibus postulauit. Aderat autem illic seruus genere quidem syrus nomine doech: qui mulas pascebat regis. Tunc ad dauid sacerdos ait nihil equidem se tale habere: sed esse lanceam golye quam ipse illo perempto deuouerat deo. Eamq; sumens dauid: ex omni hebreorum regione fugit in geth quę est regio palestinorum: vbi regnauit achis. Cumq; cognitus fuisset a famulis regis eis eiq; manifestus illis indicantibus q; dauid esset qui multa milia palestinorum peremisset metuens dauid ne ab eo necaretur & periculum quod declinauerat a saul. ab illo susciperet: simulauit se furiosu; esse et rabidum ita vt spumam exore proijciens: & alia quę furiosi sunt faciens fidem regi vere passionis ostenderet. Qui famulis indignatus eo q; vesanum hominem ad eum introduxissent velociter dauid a se iussit expelli. ¶ Et ita liberatus de terra geth: venit in tribum iuda: & habitans in spelunca circa ciuitatem odolla misit ad fratres suos eisq; vbi esset ipse mandauit. Illi vero cum omni cognatione venerunt ad eum. Sed & alij quibus ait odium aut timor erat regis saul: ad eum pariter cucurrerunt: facturosq; se quecumq; placerent illi dicebant. Fueruntq; omnes simul quadringenti. Surgensq; inde venit ad regem moabitarum rogauitq; eum vt parentes eius donec ipse de suo fine cognosceret: in regione sua susceptos haberet. Quo annuente parentes eius omni tempore quo apud eum fuerunt dignis muneribus honorati sunt. ¶ Precipiente vero propheta vt desertum quidẽ dauid relinqueret & ad tribum iuda pergens ibidem habitaret: de nemore iuit venitq; in ciuitatem sarmuth: & in ea moratus est ¶ Saul aũt audiẽs dauid visũ cũ multitudine sciẽs viri prudẽtiã atq; presũptionẽ q; nõ ex eo paruus sibi timoris sonus exurgeret quia & dolũ & labores ei iferret cõuocãs amicos & principes & tribũ ex qua ipse erat in collẽ vbi regnũ habebat & sedens in segete (sic eĩ locus ille vocabatur) dũ circa eũ esset ordo ciuilis pariter & armigeri cũctis ait: viri cõtribuli noui qdẽ q; meorũ beneficiorũ nõ estis immẽores: qñ & agrorũ quosdã dominos feci: & hõres populares & officia p̃bui. Interrogo ergo vos si maiora his dona & ampliora ieſſe filium vobis dare cõfiditis? Noui enim qm̃ oẽs illi potius cõsentitis: qñ etiã meus filius ionathas ita sapit: et vos ad talia psuasit. Non eĩ ignoro quia iusiurãdum dauid & federa celebrauit nec q; cõtra me ionathas tractator eius & cooperator existit: nulliq; vestrũ cure est: sed tacentes rei exitũ sustinetis. ¶ Cũq; rex tacuisset: alius quidẽ p̃tiũ nemo respondit: doech vero syrus pastor mularum eius: ait q; vidisset dauid in nobe ciuitatẽ venisse ad abimelech sacerdotẽ: futura sibi eo pphetãte cognoscere: pceptisq; ab eo sũptibus & hasta golie: ad quos ire volebat ab eo fuisse deductũ. Tũc vocãs sacerdotẽ & cuncta eius generationẽ saul ait. Quid mali passus a me seruũ inutilem ieſſe filium susceptisti ei q; dedisti sumptus & arma cum mei regni nimius inimicus existat? Cur etiã futurorũ responsa p̃buisti? Non enim te latuit q; me fugeret & odio meam domum haberet. Sacerdos autem ea que facta fuerant non negauit: sed cum fidutia hęc se prebuisse confessus est: nec se dauid prestitisse sed regi dicens. Non enim eum inquit tuum nouimus inimicum: sed fidelem socium & principum seruum & millenarium & quod horum maius est generum pariter & cognatum. Et hec non inimicis hominibus prestiti: sed ei quicica te opus sue deuotionis exhibuit. Prophetauit autẽ ei non modo solum: sed sepius. Dicente namq; cum magna festinatione se fuisse directum: si ei quibus egebat minime prebuissem: non illi putarer sed potius tibi resistere. Quapropter nihil dolũ aduersum me cogitare debes neq; i his que nũc audisti meã fuisse tunc debes credere voluntatẽ. Amico nãq; & regis genero & millenario hęc impẽdi: nõ hosti? Hec dicẽs sacerdos: nequaq; fatisfecit saul. Qui cũ esset in magno terrore neq; confessionẽ vestra; credens iussit armatis circunstantibus vt eum cum sua cognatione perimerent. Cumq; illum presume-

Doech accusauit abimelech sacerdotem, recepisse dauid q̃ re saul ipsum interimi iussit.

Excusatio Abimelech sauli increpanti.

Doech alijs recusantibus abymelech eiusq; progeniem occidit & abiathar eius filius solus euasit.

rent contingere sacerdotem sed diuinitatem formidarent potius q̄ vellent regi parere tunc syro doech rex sacerdotis imperauit interitum. Qui sumēs suemalitie similes occidit abimelech eiusq; progeniem Erant autem omnes quasi trecenti quinq; Quo facto: misit quoq; saul in ciuitatem sacerdotum nobā & omnes occidit non mulieri non infanti non alij pepercit etati eamq; succendit: vnde filius abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus est. ¶ Hęc siquidem contigerunt sicut deus sacerdoti hely prophetauit propter iniquitates duorum filiorum eius dicens prolem eius radicitus euellendā. ¶ Porro saul rex crudele sic opus efficiens & totam generationem sacerdotalem interimens & neq; infantibus misericordiam: nec senibus reuerentiam habens: sed & ciuitatem disperdens: quam patriam prophetarum sacerdotemq; nutricem diuinitas elegerat: & solam tales viros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoscere & humano modo considerare: q̄ donec fuerint aliqui simplices & humiles: nec fuerit abusi natura nec voluntatē suā implere presumptuerint mansueti atq; mittes sunt sectanturq; solam iusticiam: & circa eam omnes studeant habere deuotionem. Tunc etiam in diuinitate confidunt quia omnibus que sunt in hac vita presens est & nō solum opera sed etiā mentē vnde procedunt hęc cantēq̄ fiant aperte considerat. Cum vero ad potestatē veniunt & superbie cumulo dilatantur: tunc omnibus illis exuti & velut in scena vultus & mores & moderationem actuum reponentes: suscipiunt audaciam superbiam: & contemptum rerum: humanarū & diuinarum. Et dū precipue pietatem iusticiamq; dei spernunt: & in omnibus que cogitant aut agunt sibimet arrogauerint tūc quasi nō videat eos deus aut certe potestatem eorum non habeat pessime grassantur in actibus. Et quicquid aut audire metuunt: aut odio habēt respuūt. que aūt irrationabiliter diligunt hęc firma: vera & hominibus placita simul & deo credunt. De futuris vero rebus nullus eis fit sermo: sed eos qui pertulerunt multas laborum miserias exhonorant: & eos habentes odio simul inuidiam his conflant ducenteq; eos ad mediū nō solū adeptos honores eis auferūt: sed per calumniā etiā vita eos priuare nituntur puniuntq; non propter opera digna supplicio: sed derogationibus & accusationibus nequaq̄ examinatis extinguntur: non quos oportet hęc pati sed in quibus iniuste nituntur vlcisci. Hoc igitur nobis saul filius cis qui primus post illā optimam ducum rempublicam regnauit in israhel manifestum esse monstrauit occidens trecentos sacerdotes atq; prophetas pro suspitione quā habuit abimelech deiciens etiā eorū ciuitatē: & putans quodāmodo deum sacerdotibus ꝓphetisq; priuare: dū tantos simul occideret: & neq; patriā eorum manere permitteret: vt post illos potuissent oboriri. ¶ Abiathar itaq; abimelech filius qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus fugiēs ad dauid erumnam suorum omnium & patris interitum declarauit Qui ait non se hęc eis ignorasse futura: sed videns doech suspicatū fuisse quē sacerdotē regi declararet: eq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem: & poscebat vt apud eū de cetero cōmaneret: tanq̄ qui in alto loco latere non posset.

Nota insolētia principum.

Abiathar ad dauid recurrit fugiēs.

¶ Vicit dauid philisteos ceilanos liberans vbi a saule obsidetur sed eum fugientem in desertū ziphin psequitur quē accusauerunt ziphei quorū maliciam deuitās fugit ad desertū maon. deide declinato periculo venit i angustias engadi vbi dauid saulē psecutorē suū misericorditer tractauit cuius solū vestis sūmitatē abscidit cū eū potuisset occidere quē verbis pacificis iniuste eū persequi arguens quibus saul victus hoc ipsum fatetur ipsum predicens futurum hebreorum regem.

Capitulum.xv.

Vicit dauid philisteos & liberauit ceilanos vbi obsidet a saule.

EO siquidem tempore audiens dauid palestinos ceilanorum prouinciam deuastare consultus est deum per prophetam si eum pugnare ꝑciperet. Quo dicēte q̄ diuinitas victoriā promisisset cū suis socijs palestinos hostes inuasit multāq; eorum cedē effudit & p̄dā tulit. ¶ Cumq; apud ceilanos esset donec areas suas fructusq; sine timore colligerent regi saul nunciatū est q̄ apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos gestum est celari nō potuit: sed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit & apud regem vsq; delatus est. Gauisusq; est saul cum audisset dauid in ceila commorari dicens deum illum eius manibus tradidisse quando coactus sit venire in ciuitatē murum & portas & seras abentē omni populo vt ad ceilam vnanimiter conuenirent: & obsidentes eā capienteq; dauid interimerent. ¶ Hęc itaq; sentiens dauid & agnoscens a deo q̄m eum forent saul quidem iturī occisurie sumēs quadringentos qui cum eo erant de ciuitate profectus est i desertū ziph. Et rex quidē cū audisset cū fugisse de ceila ab eius persecutione cessauit. Dauid autem surgens exide venit in quēdā locum ziphin qui vocatur noua: vbi ionathas filius saul veniens ad eum & osculatus securū esse iussit & spē bonā habere futurorū nec p̄sētib⁹ rebus eū debere deficere q̄n regnaturū fore & habiturū sub se hebreorum omnium potestatem q̄n gratiosa essent quecumq; magnis laboribus euenirent. Et mutuos iusiurandum celebratum est inter alterutros pro deuotione vite totius & fidei & deum vocauerunt testem ionathas: maledixit sibi si transcenderet constitutū: & in contraria mutaretur. Tunc dauid ibidem relinquens paululum a timore & solicitudine releuatum ad saul ipse reuersus est. ¶ Ziphei vero volentes gratiam prestare saul indicauerunt ei apud se commorari dauid promiseruntq; vt si veniret illum

Fugit dauid in desertū vbi psequitur eum saul & visitat a ionatha qui iterū fedus inierunt.

Ziphei accusauerunt dauid.

A ei contraderent: quod scilicet dum angustias ziphinorum apprehendisset: non posset vlterius alibi deuiare. Quos laudauit rex & gratias egit indicantibus inimicum eisq; pollicitus est non tarde se eorum compensare deuotionem. Misitq; qui quererent dauid & desertum omne perscrutarētur dicens etiam se cōtinuo secuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inuestigando & capiendo dauid precedebant regem studentes fauore suo non solum nunciare inimicum sed etiam manifestatum in regia potestate contradere. Hi tamen iniusta. & malignissima voluntate frustrati sūt. Qui cum nihil male sustinere potuissent si non hunc indicassent: sed propter blādimenta virum religiosum & ad mortē iniuste quesitum & qui latere poterat prodiderunt: & se contradere promiserunt. ¶ Cognoscens autem dauid malitiam ziphinorum & regis inuasionem angustias quidem illius reliquit fugit autem ad petram maximam in deserto maon constitutam. ¶ Cumq; saul eum ibi persequeretur: cognouit in itinere dauid illis angustijs discessisse qui ad aliam petre partē. Et cum saul ex alia parte consisteret vt eum pene iam capere potuisset audiens palestinos hebreorū regionē valde vastare a dauid persecutione discessit: & cōtra eos qui naturaliter hostes erant dimicandū magis necessariū iudicauit q̄ inimicum proprium persequendo vastationē sue terre despicere. ¶ Sicigitur dauid inopinabiliter declinato periculo. venit i angustias engadi: Cum vero saul expulisset alienigenas: venerunt qui nūciarent ei dauid i engadi mōtibus habitare. Qui sumēs tria milia armatorū abijt super eū. Et cū nō esset procul a locis illis vidit circa iter speluncam profundā atq; rotūdam multa lōgitudine & latitudine nimis apertam in qua dauid cum trecentis erat absconsus. Dumq; saul naturalite vētris purgandi necessitate cogeretur: ingressus est in eam solus. Quē dū vidisset quidā hominum dauid: & dixisset in eius inimicum tēpus a deo data & suaderet vt vltionis causa saul caput abscideret quatenus graui pſecutiōe & miseria priuaretur sur gēs dauid abscidit quidē sūmitatē vestis solūmodo qua saul erat indutus & repente penitentia tactus ait nō esse iustum vt suum occideret dominū: & qui scilicet a deo fuerat regnare p̄ceptus. Nā licet iste iniquit circa nos malignus existat: me tamē apud eum non decet esse talē. ¶ Cūq; saul de spelunca fuisset egressus accedens dauid exclamauit a longe petēs vt saul audiret. Conuerso autē rege adorauit eum se
4 cundū morē prostratus in terra: & ait. O rex non te oportet malignas &
3. falsas derogationes confingentibus aures accomodantē illis quidē credere: & in suspitionē diligētes te ducere: sed testē verū habere: & magis operibus affectū cōsiderare cunctorū. Derogatio nāq; multorū est deuotionis vero clara probatio actuū veritate consistit. Et sermo quidē cuiuslibet in vtroq; habet similitudinē veritatis & falsitatis opera vero nuncū habent veritatis intuitum. Cōsiderare igitur ex istis qualis ego circa te tuamq; domū sim: & q̄ mihi oportet credi & non accusantibus & dicētibus ea quę neq; animo concepi neq; facere potuit. Cur apponis persequi animā meā: & nihildie noctuq; aliud cogitare nisi anime mee interitū quā iniuste pſequeris. Quō enim nō falsam opinionem de me sūpsisti: quasi te occidere voluerim. Aut quō non impie agis in deū occidere' concupiscens: & inimicū tuum credens hominē qui potestatē habuit hodie te punire & a te penas exigere noluit cū tēpore ad hęc vsus est oportuno. Quod si cōtra me tibi idē licuisset nequaq̄ sic abiēs preteriſſes. Quādo eni tue vestis inscidi partē: potui etiā caput aufferre Et ostendens pānum vestis eius rei fidem exhibuit. Et ego inquit iuit am vltionem retinui. te vero iniustum cōtra me habere odium noueris. Sed deus hęc iudicet ex nobis & vtriusq; nostrū arguat voluntatem. ¶ Saul aut em vitam suam inopinabiliter ammiratus fuisse seruatam humilitatē iuuenis naturāq; eius obstupescens: ingemuit Cumq; & dauid hoc feciſſet: respondit cum gemitu saul illum potius esse
C iustū. Tu inquit causa bonorū mihi fuisti ego tibi calamitatū: & vero ostendisti hodie priscorū te habere iustitiā. Quis eni inimicos suos in deserto cōprehensos saluādos esse duxerit. Confido namq; q̄ deus regnū tibi cōstruet & ōim hebreorū potestas expectabis. Da mihi iurisiurādi fidē ne meū gēs extermies & q̄ nō habēs malorū memoriā studeas meum germē eradicare sed vt meā domū serues. Iurante vero dauid qđ poposcerat: saul qđē ad ꝓpriū ē reuersus iperiū dauid aūt cū suis abcessit in angustijs masphā.

¶ Mortuo Samuele qui iuste solus hebreis. xij. annis pfuit & cum saul decem & octo misit dauid nuncios ad nabal abigail pulcherrime & honestissime mulieris virū inhonestum & ingratum vt eum saluta rent optantes vt aliquid sua largitate pberet quibus inhumane respondes opprobria in dauid adiecit vnde iratus dauid ibat cōtra nabal ipsum & omnē eius possessionē exterminare ꝓponens sed prudēs abigail ipsi cum victualibus obuiam veniens pacificauit atq; paulopost nabal pre tristitia mortuo dauid ipse abigail vxorem sibi assumpsit.

¶ Capitulum. xvj.

25 In ocitaq; tempore & samuel propheta defunctus est vir qui non fortuitum honorem apud hebreos habuerat cuius virtus apparuit etiam in hoc tempore quod pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit circa sepulturam eius: atq; solemnium largitarum studium magnum competēter exhibuit. Sepelierūt autem eum in patria sua ramatha in multisq; fluere diebus non inconuenienter hoc facientes velut extranei

Fugit dauid ad desertū maon.

Saul cōtra phili steos dimisso dauid iuit.

Iterū persequit saul dauid habitantem in montibus engadi.

Miseratio dauid erga saulem qui cū eum occidere potuit solum vestis sūmitatem absidit.

Dauid ad saulē verba pacifica.

Saul iniuste fatetur pſecutum fuisse dauid ip̄; predicens futurum regem hebreorum.

Mors samuelis precioſa qui solus prefuit. xij. annis & cum saul. xviij.

mortem: sed tanq̃ proprium singuli, lugentes. Fuit enim vir iustus & natura benignus & propterea magis amitus deo. Qui prefuit populo solus post mortem quidem sacerdotis hely annis duodecim cum
saul vero rege annis decem & octo Et samuel quidem huiusmodi habuit finem. ¶ Erat igitur quidam ziphinorum de ciuitate maon diues & multa pecora possidens. Trium miliũ namq; ouiũ gregem habebat in pascuis: & mille caprarum: has etgo dauid illesas & sine vaxatione suos custodire precepit vt neq; desiderio neq; egestate perdere in loco deserto & abire potuisset & latenter aliquis eorũ vexare presumeret. Super hęc autem illud seruandum dicens vt nihil iniustum fieret: & aliena tangere pessimum iudicarent neq; deum offenderent. Hec autem dicebat eos homini bono prestare se credens & dignũ eum esse beneficium huiusmodi promereri. Erat enim illi nomen nabal vir durus & studijs malignissimus habens vitam detestabilem. Cui erat vxor bona simul & casta & specie nimis eximia. Igitur ad hunc nabal tempore quo tondebat oues misit dauid viros decem vt eum salutarent & optabat vt hoc multis annis efficeret: & quod esset possibile sibi abeo preberi popościt cognoscens scilicet a suis pastoribus q̃ nihil eos aliquando nocuerit: sed etiam custodes eorum gregumq; fuerint. dum multo tempore in deserto pariter habitassent: & q̃ eum non peniteret si quid dauid sua largitate preberet. Nabal autem his qui missi fuerant inhumane nimis: & dure respondit. Dum enim interrogasset eos quis esset dauid & respondissent filium iesse ait. Nunc video quia valde in semetipsis superbiũt fugitiui & glorãtur suos dominos relinquẽtes. Quod cũ fuisset dauid renũciatũ iratus & quadringẽtos quidẽ armatos E sequi se precipiens: ducentis p rerũ custodia derelictis ibat cõtra nabal furans illa nocte domũ se & omnẽ possessionẽ eius exterminare. Non solũ enim ob hoc iratus est dauid effectus: quia ingratus nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eũ habuerant, sed etiam quia blasphemasset & maledixisset eis a quibus in nullo fuerat contristatus. Interea seruus quidam custos ouium nabal domine quidem sue: illius vero coniugi dixit: quia miserit dauid ad virum eius et non solum nec aliquid velet eum percipere: sed etiam iniuriam et pessimas in eum dixerit blasphemias dum omni prouidentia & custodia circa eos vsus fuerit in gregibus: affirmãs hoc in malo domini sui & ipsius profuturũ. ¶ Quo dicto abigail vxor nabal eisciens asinos & oneranseos cunctis muneribus nihilq; marito dicens cum perfecta tem ipse sensu careret. profecta est dauid. Cui descendenti montis angustias: dauid occurrit cũ quadrigentis viris veniens sup nabal. Quẽ cũ vidisset mulier de asina exsiluit: & prostrata i faciẽ adorauit supplicãs vt nequaq̃ verba nabal respiceret qui vtiq; nabal recte vocaretur: quoci nomen dementem lingua significat hebrea. Satisfaciebat aũt dicẽs nõ se vidisse qui ab eo fuerãt missi & debere se veniã promereri vtiq; magis ipse ageret deo gratias qui eum a sanguinis humani pollutione ꝓhibuit exorabat. Nã cũ tu inquit benignus fis: ille vindicat in malignis. Quę enim inquit nabal mala sustineat: sup capita inimicorũ tuorũ, euenient. Esto quidẽ mihi ꝓpitius & iudica me dignã per quã hec dona suscipias: ira ergo atq; furorem quem super maritum meum & eius habuisti domum mihi remitte. Hęc enim te decent cũ sis placidus atq; clemens dñs & qdmaius est regnaturus. Susceptis aũt ille muneribus ait. O mulier propitius te ad nos hodie deus adduxit. Nam ne futurum videres. Nam cum iurassem domum nabal hac nocte disperdere vt nullus vestrum penitus remaneret: cum vtiq; vir ille ingratus & calidus fit circa me & socios meos: nunc autẽ venisti & meum curante deo mutasti furorem. Et nabal quidẽ licet modo propter te relinquatur inultus non tamen effugiet penas: sed alia causa quę eum comprehendet euenient: ei hęc dicens dimisit mulierem. ¶ Illa autem domum reuersa est & inueniens virum cum multis solutum & in ebrietate iacentem tunc quidem nihil horum quę gesta fuerant indicauit. Qui altera die cũcta significauit: & sic eum tristem reddidit vt ad solutionem membrorum & pen[illegible]em vicissim duceretur. Et non amplius q̃ decem dies postea viuens nabal: defunctus est. ¶ Dauid autem audiens mortem eius vltũ se quidem dixit. Nabal vero propria malignitate defunctum & dedite deum illi penas seq; seruasse ab eis sanguine mundã habẽtem dexteram tunc etiam agnouit q̃ maligni diuinitus vindicant & nullus inter hoies despiciatur a deo qui dat quidem bonis similia: malis vero refert digna supplicia. Et mittens ad eius vxorem petit quo eam sibimet copularet. Illa vero his qui missi fuerant dicẽs se non dignam fore vt illius vel pedes tangeret tamẽ cũ omni apparatu proprio venit eiq; cõiuncta est Quę ad hunc honorem venire ꝓmeruit: tam pro modo castitatis atq; iusticie q̃ pro specie sue forme. ¶ Habuit autem dauid vxorem quam primitus duxerat de ciuitate bisar alias ehisar. Michol autẽ saul regis filiam quę fuit dauid vxor. pater eius phalti filio lais coniunxit: qui erat de ciuitate galim.

¶ Accusantibus zipheis dauid in eorum regione esse eũq; pdere ꝓmittentibus saul contra eum venit cuius dormientis castra ingressus lancea ad caput fixam & stratum pro signo allumens dauid neq; alios ipsum saul occidere ꝓmittens secundo misertus est saul qui suam culpam cognoscẽs dauid gratias egit fugiens q; dauid venit ad Achi Geth regẽ qui ab eo cum suis honorifice est r ceptus moransq; in cella latenter cõtra palestinos insurgens de eorum preda veniebat.

¶ Capitulum. xvij.

Condition nabal & ihonestas & ingratitudo erga dauid.

Abigail nabal vxoris pulchritudo & hõestas

Responsio opprobriosa Nabal seruis dauid vn de iratus.

Prudentia abigail quę pacificauit irã dauid.

Nabal pre tristicia mortuus.

Dauid duxit abigail vxorem mortuo nabal & michol filiam saul alius duxit.

Vmq; fuissent hęc gesta quidam ziphinorum venientes ad Saul indicauerunt ei q̃ rursus in eorum regione Dauid esset: & possent volenti eum comprehendere sua prębere solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum ęgressus est. Cumq; superueniisset nox: castra posuit in quodam loco qui dicitur Ceila. Audiens ergo Dauid contra se venire Saul: missis exploratoribus iussit sibimet nunciari ad quem locum iam veniisset. Quibus dicentibus in Ceila eum esse. surgens nocte ita vt lateret suos venit ad castra. Saul ducens secum Abisay natum sororis suę saruię. & abimelech getheum. Saul itaq; dormiente circa eum per circuitum armatis & Abner principe militię constitutis: Dauid ingressus castra eius nec ipse peremit eum inueniens stratum eius & lanceam quę erat fixa ad caput eius nec alijs permisit volentibus eum occidere & in hoc vehementer instantibus sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis iniquum: licet ille malus sit vt nec formidet iram quę ei penam oportuno tempore collatura est ab eo qui ei prębuit regnum. retinuit impetum. eum nolens occidere: & pro signo q̃ potuisset eum interimere. se potius abstinuerit. sumens eius lanceam & vrceolum aquę appositum: dormiente Saul: nullo sentiente in exercitu cũctisq; iacentibus latenter ęgressus est: cum omnia facere potuisset: quę & ipsum tempus offerret & contra regem digna pręsumptio suaderet. Transiens vero torrentem: & in verticem montis ascendens vnde potuisset audiri clamans voce magna militibus Saul & Abner principi militię excitauit eos a somno. Nunc enim vocabat & populum. Audiente vero principe militię. & requirentem quis eum vocasset. ait Dauid. Ego sum quidem filius ieſſe: vester vero fugitiuus. Cur inquit cum sis magnus & apud regem honore pręcipuus. corpus eius ita custodis: vt somnus sit tibi dulcior q̃ illius salutis effectus. Hęc quippe digna sunt morte atq; supplicio. Dudum enim ingressos quosdam in vestro exercitu super regem & super alios vniuersos non agnouisti. Quere lanceam regis & vrceum aquę: & cognosces quantum malum vos latuit intrinsecus constitutos

Ziphei Dauid accusant sauli. p dere promittentes contra quę Saul &c.

Secũda misera tio Dauid erga Saul quinõ permisit eũ occidi sed pro signo lãceam accepit.

¶ Saul autem cognoscens Dauid vocem & videns q̃ dum eum captum habuisset sopore cõfectum custodibus negligentibus non occidit: sed pepercit ei quę iuste perimere potuisset: pro salute sua gratias egit. & rogauit vt confidens nihilq; mali ab eo metuens iret ad propria affirmans credere q̃ nec semetipsum aliquis ita diligeret & sicut a Dauid Saul amaretur. & accusans semetipsum q̃ eum quidem qui illum custodire posset & multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet persequeretur iniuste & tanto tẽpore hesitantem de anima sua degere in fuga compelleret ab amicis & cognatis propriis desolatum. ipse vero ab eo sepius liberatus non qui faceret: sed eius animam aperte desideraret auferre. Quo facto Dauid iussit vt aliquis veniens reciperet lanceam & vrceum aquę dicens. Deus vtriusq; nostrum & actuum iudex sit qui nouit q̃ etiam presenti die cum te occidere potuisse. tui misertus abstinui. Et saul quidem secundo Dauid manum refugiens ad proprium regnum remeauit. ¶ Metuens autem Dauid si permanens ibi aliquando in Saul manus incideret. decreuit in palestinos discedere. & illic habitare. Tunc cum secentis qui erant circa eum venit ad achim regem Geth. Erat autem hæc vna palestinarũ vrbium. Cumq; eum rex suscepisset cum viris & habitaculum prębuisset habente eo simul & duas vxores achinoen. & abigail morabatur in geth. Saul autem hęc audiens. vlterius voluntatis non fuit vt mitteret super eum: aut ipse forsitan properaret cum secundo pene tale periculum pertulerit. vt ab illo potuisset potius comprehendi. ¶ Porro Dauid non placuit vt in ciuitate Geth habitaret sed regem rogauit qui eum clementer exceperat vt ei locum aliquem in prouintia donaret: vbi cum suis degere potuisset pudori esse dicens vt in ciuitate maneret. & se ei onerosum existere. Cui dedit rex quendam vicum ficela (alias Sicelech) nuncupatum. Quem vicum ita dilexit vt cum regnasset Dauid. eum ipsi & pueri eius quasi possessionem propriam honorarent. Sed de his quidem in alio loco dicemus. ¶ Tempus itaq; quo commoratus est Dauid in ficela palestine fuit mensium quattuor & viginti dierum. Vnde latenter insurgens contra palestinos in vicina regione constitutos ferritas & amalechitas: eorum prouintiam deuastabat multamq; prędam iumentorum & camelorum sumens reuertebatur ad proprium. Ab hominibus abstinebat metuens ne eum indicarent ad regem: partem tamen prędę ei domi mittebat. Cui vero requireret rex quos vastasset. predamq; tulisset dicendo eos q̃ ad austrum iudei conuersantur. & in campestribus habitant esse se depopulatum satisfecit regi. Sperabat enim q̃ Dauid odio haberet propriam gentem & seruus eius foret. donec apud eum consisteret.

Saul culpa; suã cognoscens Dauid gratias agit

¶ Dauid fugiẽs Saul venit ad achi regem geth i q eũ cũ suis honorifice recepit

Dat Achis Dauid ficelech vicũ ad habitãdũ

In biblia tantus habetur quattuor mensium.

Modus viuendi Dauid iter infideles.

¶ Philisteis bellum contra hebręos parantibus; amicosq; ad auxilium incitantibus Dauid cum armatis suis (hoc procurante Archi regem) contra hebręos solatium prębere promittit. Saul autem (qui phitones & ventriloquos a regione expulerat) deo sibi non respondente phitonissam consulit; quę animam suscitans Samuelis proximam mortem suam suorumq; filiorum prędicentis & regni sui finem ipsum super oraculo tristantem cibum gustare vituli carnibus prępparatis compulit. Cuius mulieris largitatem Saulisq; magnanimitatem & fortitudinem Author magnis extollit laudibus.

¶ Capitulum decimumoctauum.

Apparatus belli philisteorū cōtra hebreos. Quomodo dauid promisit regi Achis eu3 iuuare contra hebreos. Vide de lyra & additionē & correctionem.

EOdem vero tempore palestinis contra israhelitas pugnare volentibus & mittentibus ad omnes amicos vt eis adesſent in bello in ceilla vbi congregati erant exituri sup hebreos amicum sibi achis rex geth Dauid rogauit vt cum armatis ei solatium contra Hebreos D.
præberet. Illo vero gratissime promittente & dicente inuenisse tempus in quo eius beneficijs responderet: & susceptionis munus exsolueret: promisit rex custodem corporis post victoriam & belli certamen eum se esse facturum honoris & fidei promissione studens voluntatem eius augeret. ¶ Saul itaq; rex hebreorum omnes diuinos & ventriloquos & omnem huiusmodi artem de sua expulerat regione absq; prophetis. Audiens autem palestinos iam esse presentes & iuxta summam ciuitatis in campo posita castra fixisse. ad eos cum omni exercitu profectus est. cū q; venisset ante montem quendam nomine gelboe: & vidisset eduerso hostium multitudinem: timore fortuitu conturbatus est dum esset eorum exercitus potior & multo melior deumq; consuluit per pphetas. vt ei de prelio & eius fine prediceret. deo autem non respondente: saul magis expauit & animo corruit. malum sibi aperte imminere prospiciens cum vtiq; deum arbitraretur presentem sibi non esse: iussitq; sibi queri mulierem ventriloquam habentem spiritum & vocantem animas defunctorum: vt valeret agnoscere si in rebus imminentibus prealeret. ¶ Genus enim ventriloquorum euocando mortuorum animas per eas solet poscentibus futura predicere. Cumq; fuisset a quodam famulo nunciatum esse huiusmodi mulierem in ciuitate endor/ alias endor/ latēs omnē exercitum: exutus veste regali sumēs duos famulos quos nouerat fidelissimos venit in endor ad mulierem rogauit eam vt diuinaret & animam suscitaret cuius ipse dixisset. Muliere vero repugnante atq; dicente: non se posse regem spernere: qui genus hoc diuinantium expulisset. sed nec illum benefacere qui dum nihil per ea3 fuisset lesus: ei pararet insidias vt prohibita facientem penę contraderet: iurauit se nec cuiq̄ eius diuinantiam prodere nec periculum fore. Cumq; iureiurando satisfeciſſet non eam debere metuere. iussit vt ei animam Samuelis euocaret. Illa vero nesciens quis esset Samuel. eum ex inferno vocabat. Cumq; apparuisset. Videns mulier virum sanctum deo docibilem conturbata est. & tunc eius faciem obstupescens. nonne inquit tu es rex Saul? Hoc enim Samuel ei indicauerat. Quo confitente & perturbationem eius querente: videre se virum senem formatum. Eoq; iubente ad imaginem eius: fotmam & statum eius quem viderat explanasse significauit se senem iam & glorioſum & sacerdotali pallio vidisse circum amictum: ex quibus cognouit hunc Samuelem esse. & procidens in terra salutauit & adorauit. Anima vero Samuel inquirente cur eam amouisset: Saul necessitatem ingemiscebat incumbere & hostes sibi grauiter immineре: & esse in hesitatione rerum præsentium constitutum a Deo vtiq; derelictum/ & neq; responsum promereri/ neq; per prophetas/ neq; per somnia. & propterea inquit ad te qui mihi pius semper extitisti confugi. Samuel autem videns eum fini vitę iam proximum: ait. Superflue a me aliquid vis agnoscere cum a deo sis derelictus. sed aut regnum tuum quidem a Dauid & in bello victurum te vero: tuum q; principatum cum vita esse finiendum quoniam inobediens fueris deo in Amalechitarum bello & eius nequaq̄ mandata seruaueris. sicut viuens tibi prophetaui. Igitur scito te subdendum & populum/ micis: & te cum filijs die crastina in bello cadentes: mecum esse mansuros. ¶ Hæc audiens saul tristicia faciente loquendi amisit officium & prostratus in terra tam propter dolorem qui ei fuerat indicatus q̄ propter abstinentiam. non enim præcedenti die ac nocte cibum susceperat non facile consurgere valebat. Cum surgeret vix recipientem spiritum coegit mulier vt gustaret. Hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione quā sub periculo ei preparabat: cū ei propter timorem ipsius non licuisset quę licet non ignorasset qui fuerit: tamen ei prealuit vt concederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere quatenus recepta virtute ad castra propria remearet. ¶ Cumq; ille refutaret & minis adhuc uersaretur in angustia constitutum compulit & persuasit ei & habens vnum vitulum mansuetū fę domui nutritum in quo solo requiescebat eum occidit & carnibus preparatis: ei vt comederet eiusq; famuis apposuit. Quo facto Saul noctanter ad sua castra reuersus est. ¶ Iustum est autem laudare mulieris largitatem q̄ licet eius ars fuisset a rege exerceri prohibita tamen dum aduenissent domū eius quos nunq̄ viderat prius non habuit mali memoriam vituperandi eu3 qui eius prohibuerit disciplinam. nec aduersata est peregrinum & eius consuetudinem nequaq̄ habuerat. sed condoluit & consolata est dum eum cognouisset regem & circa quem potuit animis ingrata existere eum potius vt comederet hortabat. & q̄ ei solummodo in paupertate fuerat: hoc libenter hilariterq; conferebat aliquam retributionem eius expectans non munus aliquod occupans quem proxime moriturum agnouerat cum plerumq; sit natura hominum boni aliquid: aut repensaturis beneficium exhibere: aut a quibus se aliquid credunt accipere his mutuare & bonum est ergo illam imitari mulierem & benefacere cunctis egentibus. nichil arbitrari melius esse. nec amplius aliquid generi humano competere potius q̄ vt Deum propicium & boni largitorem semper habeamus. Igitur de illa muliere dixisse sufficiat. ¶ Sermonem vero nunc

Laudatur mulieris largitas.

Anima Samuelis suscitauit phitonissa vide de hoc Nico. de lyra.

Aia samuelis ad Saul ei prędicēs pxiam mortem regniq; finem. Desolatio & tristitia Saulis.

Genus ventriloquorum.

¶ Saul cōsuluit phitonissa3 sibi deo nō respondente.

faciamus ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum & bonis omnibus congruum. ex quo prouocen-
tur vniuersi dari virtutem vniuersę glorię. Qui sapientibus & regibus gentium & principibus popu-
A rum multum desiderium & studium rerum bonarum adiiciat. & pro salute patrię ad pericula mortis li-
benter adducat. & cuncta quę videntur grauia doceat esse tenenda. Habeo namq; huius rei auctorem
Saul regem hebręorum. Hic enim licet futura iam noscet & mortem sibi imminere propheta prędicen-
te cognosceret: nec amore vite suum exercitum prodidit inimicis: nec regie contumeliam intulit digni-
tati. sed potius semetipsum cum omni domo tradens simul & filijs optimum iudicauit cum eis magis
cadere pro subiectis pugnando & filijs. & vna perire: licet boni ei fuissent: q̃ eos in incerto reliquere. qua
si regni successionem & generis habituros. ¶ Is ergo iustus & castus & fortissimus mihi esse videtur. &
si quis fuit talis aut fuerit: et cunctorum testimonio virtutis adeptione dignissimus. ¶ Nam eos qui sub
spe victorię proficiscuntur ad bellum et incolumes se redire confidunt. quid gesserint clarum: Non mi-
hi videntur benefacere qui eos fortes voluerint appellare. Quod et alibi in Hystorijs et alijs conscrip-
tionibus inuenitur q̃uis & illi sint approbandi. Magnanimes autem & grandia pręsumentes et rerum
terribilium contemptores soli dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi namq; qui nescientes quod
in bello futurum est nequaq̃ animo deficiunt. sed incertum semetipsos emittunt: licet aliquid grande fa-
ciant non tamen valde mirandi sunt. Cum vero nihil vtile venturum animo cogitatur: sed etiam mors
futura prescitur. & hoc solummodo passuri dimicant. aliqui neq; terrentur neq; pro mortis periculis ob-
stupescunt. huiusmodi perfecte fortitudinis esse decerno: hoc ergo fecit Saul ostendens quia cunctos
B. glorię palmam desiderantes habere post mortem talia conuenit adimplere: & maxime reges quos pro-
pter cumulum principatus non solum malos non licet circa subiectos esse: sed neq; mediocriter esse bo-
nos. Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere maximam michi hoc argumento prębente
materiam: sed ne diu videar inherere: denuo ad ea reuertor vnde ęgressus esse agnoscor.

Laudat saulem qui sibi & suis, p populo suo nõ pepercit.

Qui vere dicẽdi sunt magnanimi & fortes.

Nota bonitatẽ principibus req̃sitam.

¶ Dauid cum palestinorum exercitu veniens suspectus remittitur quo morante Amalechitarũ gens
Sicelech vrbem incendunt eam deprędantes duasq; vxores suas & eorum qui cum eo erant accipien-
tes cum filijs in captiuitatem duxerunt. quo desolatus Dauid deum consuluit: victoriamq; cõtra Ama-
lech obtinuit: eorum prędam & hijs qui ad sarcinas manserant sicut his qui ad bellum properauerant
ęqualiter distribuit: distribuendę prędę legem statuens.

Dauid cũ exercitu palestinorũ venit sed suspectus remittitur.

¶ Capitulum decimum nonum.

29 DAlestinis igitur castrametantibus per singulas generationes & tribus & satrapas exercitũ
q; disponentibus. ibat cum suo exercitu rex achis: & post eum dauid cum armatis sequeba-
tur. Et dum duces palestinorum viderent inter eos hebręos quibus aduenissent tunc euo-
cantibus percunctabantur a rege. Qui dixit dauid esse qui fugerat Saul dominum suum.
quem ad se venientem ipse susceperat: & nunc velle sibi beneficia repensare: & Saul inter-
ficere: propterea in solatio ipsius aduenisse. Quo dicto culpatus est a ducibus palestinorum eo q̃ viru3
inimicum ad solatium duxerit. eumq; redire suadebant. ne forte latenter mali aliquid circa eos effice-
ret. habendo tempus & causam per quam suum dominum placare posset. sed si vellet ei prospicere: re-
mitteret eum cum suis ad locum quem dederat illi prius. Adijciebant autem. Nonne hic est Dauid de
C quo canebant virgines hebręorũ: q̃ dena milia peremisset. Et cum audisset rex gethuri. vtiliter dicta co-
gnoscens vocauit dauid & ait. Ego quidem cum sim testis studij tui circa me atq; deuotiõis. propterea
te ad solatium meum adduxi. Principibus autem non placet sed facto die perge ad locum quem dedi
tibi. & ibi meam custodi prouintiam. ne quis hostium ad eam accedat. Et enim animo hoc: pars magna
o solatij. ¶ Dauid itaq; iubente regem geth: tenuit sicela (alias sicelech) Nam eo tempore quo ęgressus ad
solatium palestinorum gens amalechitarum aggrediẽs sicela fortissime cœperat eam. Qua incẽsa mul
taq; pręda ex ea & alijs palestinorum regionibus sumpta dicesserat. Inueniẽs ergo dauid vastatam om
nino prouintiam & omnia fuisse direpta. & duas vxores suas & eorum qui cum eo erant vna cum filijs
in captiuitatem ductas. continuo vestem scindens flens & gemens cum socijs & amicis ad hoc vsq; per-
uenit vt etiam dolentibus captiuitatem vxorum ac filioru3 lachrimę nimię eorum fletu deficerent. sed
& ipse periculum passus est ita vt a socijs dolentibus captiuitatem vxorum ac filiorum pene lapidare-
tur. ipsum enim solum rei principem vnusquisq; malorum dicebat auctorem. ¶ Igitur sternebat & men-
tem suam ad deum. rogauitq; abiathar sacerdotem vt indutus veste sacerdotali consuleret & propheta-
ret. & persequens Amalechitas comprehenderet & liberaret vxores & filios & vlciscereturin hostibus.
Sacerdote vero iubente vt eos persequeretur. consurgẽs cum armatis persecutus est hostes. Cumq; ve-
niret ad torrentem bosor inuenit virum errantem ęgyptium genere ęthiopem & fame defectu3: qui tri-
bus diebus in deserto sine cibo permanserat. Primum cibo eum potuq; confortans & reficere faciens.
inquirebat cuius esset aut vnde. Tunc quidem ille se genere significauit ęgyptium & propter infirmita-

Amalech incẽsa Sicelech ciuitate) depdauit eã ablẽte dauid

Dauid desolatus deu3 cõsulit hostesq; amalechitas psequit.

tem a suo domino derelictum eo q̄ non valuerit sequi. Pariter etiam indicauit se ex eis qui incēdissent & diripuissent iudeam simul & sicelam. ¶ Hunc ergo dauid habens ducem super amalechitas apprę-
a dauid amalech. hendit eos in terra iacentes & alios quidē prandentes: alios iam ebrios & vino solutos & de re acta & D.
captiuitate vxorum ac filiorum Israhel prēda gaudentibus & fruentibus deosq; suos laudantibus. irruens repente super eos & letitia qua gaudebant frustrauit. Nudi namq; & nihil huiusmodi suspicantes sed ad potum & ad epulum conuersi oēs remissiores erant: & alij quidem mensis adhuc appositis apprehensi super eas extincti sunt: & sanguis eorum cibo permixtus est: alios vero inuicē se ad pocula inuitantes occidit. multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicunq; vero occurrerunt & armis involui. & ex aduerso consistere potuerunt. Hi etiam facilius q̄ illi qui iacebant in terra nudi perēpti sunt
In biblia habetur Et percussit eos dauid ave. sperauq; ad vesperam alterius diei. Quos ab hora prima interficientes usq; ad vesperam permanserant. ita vt amalechitarum non remearent amplius q̄ quadringenti qui tamen in camelis curracibus ascendentes. vix euadere potuerūt. Eripuit vero Dauid omnia quę de sicela tulerant hostes: sed & vxores suas & sociorum. Cumq; reuertentes venissent ad locum. vbi ducentos qui eos sequi nonpotuerunt reliquerant ad castra custodienda: illi quidem quadringenti partem prędę eos accipere non censebant qui secum non fuerant: sed labore molliores extiterant: recipere autem vxores iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniustam dixit esse sententiam. cum essent digni deo prębente. vt & vlciscerentur in hostibus: & omnem prędam cum his qui vna ad persequendum egressi fuerant ex equo diuiderent quando ad vasorum custodiam remansissent. Et ex eo ab eo lex ista permansit. vt tantum accipiant qui custodiunt castra q̄tum illi qui
Equalis prædediuisio & diuidēdę prędelex pugnant. ¶ Veniens ergo Dauid in sicela omnibus in iudea amicis & necessarijs prędam direxit. Et vastatio quidem sicele & amalechitarum huiusmodi fuit interitus.

¶ Palestinis graui pugna dimicantibus contra hebręos Saul rex ab hostibus sauciatus ne viuus ab hostibus caperetur ab Amalechita quodam educto gladio ipso regnante, interimitur in Gelboe monte filijq; eius cum innumera hebręorum multitudine occisi sunt reliquis fugiētibus hebręis. hostes vero Saul & filiorum mortua corpora exuentes capita quedam truncauerunt corporaq; super muros ciuitatis Bethsani suspenderunt viri autem Iabes cum omni populo flentes eorum corpora sepelierunt.

Capitulum vigesimum.

Animosa saulis & filiorū fortitudo contra philisteos q illo bello mortui sunt. Fuga hebręorū & interitus. Modus mortis Saulis q seipsū interemit ne viuus ab hostibus caperetur.

PAlestinis igitur dimicantibus & pugna graui commissa: palestini quidem vlciscuntur: & multos i.r.c
suorum hostium peremerunt. Saul autem rex israhelitarum & eius filij fortiter decertantes & vtentes omni fiducia. tanq̄ gloria eorū in bona morte & in hostium dimicatione consisteret nihilq; hoc preciosius esse iudicantes: omnium inimicorum cohortem contra se conuertentes: undiq; circundati pene sunt extincti. multos tamen palestinorum forti dimicatione perimentes. Erāt autem saul & ionathas & Aminadab & melchis. ¶ His ergo cadētibus hebręorum populus in fugam conuersus & i.r.c
turpitudo & confusio facta est & interitus grauissimus hostibus vtiq; super eos reuertētibus. ¶ Saul aūt hoc modo peremptus. Dum esset hostium multitudine constipatus: palestinis crebro super eum iacula dirigentibus. omnes pene prostrauit. paucis exinde fugientibus. Ipse vero clarissime decertatus. & multa vulnera in se gerens. ita nequaq̄ possent tolerare. nec ferre plagas. semetipsum quidem perimere erat inualidus. Iussit autem armigero suo vt eū gladio educto perimeret. vt nequaq̄ viuum cōprehenderent i.r.c
hostes. Armigero vero non presumēte dīm suum occidere. Ipse gladium suum educens & in terra configens irruit in mucronem. ¶ Et cū nequiret sibi vi vltime mortis inferre cum nec ferrum eius membra transiret conuersus & videns quendam suuenem. requisiuit quis esset quem cū cognouisset amalechitam. rogauit vt educto gladio eum morte q̄li vellet occideret. Quod dum fecisset sublato auro ex eius brachijs: & corona regali fugit. Videns autem armiger eius saulem extinctum: occidit & semetipsum.
Gelboe mons. Nullusq; de custodibus corporis est derelictus: sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur gelboe. Audientes autem hebręi qui habitabant in conualle transiordanem & qui in campestribus ciuitates habebant q̄ Saul cecidisset & eius filij & omnis cum eo perisset exercitus: relinquentes proprias ciuitates ad loca occultissima fugerunt. Palestini vero inuenientes vrbes derelictas atq; desertas habitauerunt in eis. Cumq; venissent hostes exuere: inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expoliantes eorum capita truncauerunt & in omnem prouintiam diuulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem consecrauerunt in templo astaroth: corpora vero suspenderunt super murū ciuitatis Bethsan que nunc Scitopolis appellatur. ¶ Cum vero audissent habitatores ciuitatis Iabes galaad die tertio q̄ trucassent Saul mortuum & eius filios palestini. crudele iudicantes eum insepultum despicere. egressi viri fortissimi & presumptione precipui: cum ipsa ciuitas & corporibus & animabus viros habuerit valde robustos. tota nocte iter agentes venerunt ad ciuitatem Bethsan. Et accedentes ad muros hostium & deponontes corpus Saul & filiorum eius detulerunt in Iabes hostibus propter fortitudinem eorum nequaq̄ prohibere valentibus aut præsumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes sepe-
Crudelitas philisteorū i mortuos Saul & filios
Sepulti saul & filij per iabitas q mortem eorum flentes ieiunīū septem dierum celebrauerunt.

lierunt eorum corpora in optimo loco prouintię quem segetem appellant: & ieiunium septem dierum
A cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt tundentes pectora ac lugentes Regem & filios
eius nec cibum de[illegible]erantes gustare nec potum. ¶Hunc itaq; finem Saul prophetante samuel habuit
q̄ obediens deo non fuit propter mandata quę contra amalechitas acceperat & q̄ Abimelech sacer-
dotis generationem & ipsum abimelech & sacerdotum vna peremit vrbem. ¶Regnauitq; saul.samuel
quidem viuente annis decem & octo:mortuo autem.alijs duobus.qui huiusmodi habita conuersatio-
ne defunctus est.

Causæ mortis Saul.

Saul cū Samue le.xviij.annis & mortuo samue, lesecūdus annis regnauit.

¶Explicit liber sextus.

¶Incipit liber septimus qui continet tempus annorum quadraginta.

¶Nunciata Saulis morte dauid nunciantem interfectore; iussit interfici qui dauid Sauli sepulchro & Ionathe coscripsit Epitaphia/vngiturq; in regem a tribu iuda in Ebron iabitas/qui Saul inhumaue-
rant/laudans.Contra quem Abner Isbosech regē in Nonaim ordinantem ordinato/bellum parat cui
Ioab & fratres ocurrentes/ conuentione tamen inter eos duodecim pugnaturis viris vtroq; exercitu eli
gendis vincunt Isbosech exercitum. Occiditur tamen Asahel velocissimus cursu Ioab frater ab Abner
qui inducias petit & a ionatha obtinet. ¶Capitulum primum.

¶HISTORIA LIBRI SECVNDI REGVM INCIPIT.

Nūciatur mors Saulis dauid & alioruꝫ quos de fleuit amare.

Dicto itaq; prelium gestum est die qua dauid victis amalechitis reuersus est in sicella.
1. alias Sicelech Et cum iam ibi duos haberet dies: tertia venit quidē liberatus a pugna que
contra palestinos fuerat gesta & qui saul interemerat scissaveste & operto capite cinere.qui
dum adorasset dauid interrogatus vnde tali modo venerit ait. Ab israhelitarum pugna.Qui-
bus infelicem terminum prouenisse dicebat.& multa quidem hebreorum milia fuisse neca-
ta.& rege pariter eorum saul cū filijs interemptum.Significabatq; vidisse se & hebreorum fugam & fu-
gienti quoq; regi fuisse p̄item:quem etiam ne cōprehenderetur ab hostibus ipse rogatus ab eo se iugu-
B. lasse fatebatur: q̄m dum gladio suo incubuisset propter vulnerum magnitudines non se valebat occide-
re.Cū hęc dixisset signa mortis eius ostendit.aurū brachiorū regis atq; coronaꝫ quę cū expoliasset mor-
tuū saul ei detulerat. ¶Dauid itaq; cū iā discrederet sed aperte mortis eius signa inspiceret vestē qui-
dem dirupit: deflens autē & legem sciens. cum suis totā diē in fletu & lamētatione protraxit.Cui maior
tristitia nata est pro amore ionathę qui ei fidelissimus amicus fuerat.& ei causa salutis extiterat. Tātam
eī virtutē sui dauid circa deuotionem saul ostendit:vt non solum finem eius luctuose satis habuerit. li-
cet sepius per eum mortis pericula passus sit/sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cuꝫ dixisset ei
q̄ ipse sui accusator esset qui regem occiderat. & cognouisset quia de gñe amalechitarū esset.repēte eū
c.z precepit iterimi. ¶Conscripsit autē dauid epitaphiū sicut fieri assolet in sepulchris.qđ lamentationes cō-
tineret:& laudes saul & ionathę qđ etiam vsq; ad meū permansit tempus. ¶Cum vero hoc modo regi
exhibuisset exequias:finito luctu per prophetam consuluit deum quam ei ciuitatem daret ad habitan-
dum de tribu iuda.Cumq; dixisset daturū se ei ebron derelicta sicella alias Sicelech venit ad eam dedu-
ctis duabus vxoribus suis & qui erāt cū eo cūctis armatis. Ad quem conueniens oīs populus illius tri-
bus:eum constituere regem.Qui cum audisset q̄ saul & eius filios sepelissent viri iabes habitatores ga-
ladis misit ad eos laudans & approbans eorum virtutem & agens gratias pro studio quod circa defun-
ctos habuerant:pariterq; dicens q̄ tribus iuda eum constituisset regem. ¶Abner itaq; princeps militię
saul:filius autē abner vir efficax & optimus valde natura: cognoscēs cecidisse regē & ionatham & duos
alios filios eius.veniens ad castra filium saul qui relictus fuerat nomine isbosech arripiens:regem super
eos qui transiordanem erant & totius populi pariter ordinauit. preter tribū scilicet iuda statuitq; regnū
eius in terra quę secundum patriam quidē linguam vocatur manaim secūdum grecos autem dicitur ca-
stra. ¶Abner itaq; exinde permouit electum exercitum nimis vt congrederetur cum tribu iuda:irasce-
batur enim aduersus eos a quibus rex dauid fuerat ordinatus. Huic autē occurrit missus ad dauid ioab
filius saruie sororis eius de patre Sar natus. Hic autem erat contra abner constitutus princeps militie:
C cum quo etiam fuerant & sui fratres abisay Asahel: & omnes armati dauid. Itaq; veniens ad quendam
fontem in ciuitate gabaa:aciem constituit ad pugnandum. Dicente vero ad eum Abner velle se proba-
re eorum robustiorem haberet exercitum:conuenit inter vtrosq;. vt duodecim viros pugnaturos
mittant: & procedentes inter medias acies. qui ex vtraq; parte ducum fuerant ad certamen electi.
ducto gladijs viri dauid & tenentes capita hostium eorum lumbos & latera suis gladijs perforarunt
donec omnes quasi ex vno constituto perimerent. His autem cadentibus. etiam reliquus directus est
exercitus. Et dimicatione fortissima procedente: Abner populus victus est /fugientesq; Ioab persequi
non cessabant. precipiens armatis vt post eorum vestigia festinarent & nequaq̄ occidendo deficerent

Nota miseratio nē dauid i mor-te inimici saulis qui iterfectoreꝫ iussit interfici.

Epitaphiū saul' cōscripsit dauid

Vnctio dauid in regem in ebron a tribu iuda qui iabitis nuncios mittens lauda-uit eos &c.

Abner Isbosech filium saul regē sup israhel ordi-nauit in manai.

Bellū parat ab-ner cōtra dauid cui ocurrit ioab & fratres.

Conuentio iter Abner & Ioab de duodeciꝫ vi-ris pugnaturis eligendis &c.

Aſahel velocitas commendatur q̃ velocius equis currebat.

Cuius et iam fratres decertati ſunt proniſſime. Inter quos clarior p̃cipue fuit iunior Aſael qui tantam gloriam habuit in pedum velocitate vt non ſolum homines ſed etiam equos ad currendi certamina ſuperaret. Isigitur perſequebatur principem abner recto greſſu: in neutra parte declinans. ¶ Cumq; reſpexiſſet Abner & conſideraſſet impetum ſequentis. & dixiſſet vt vnius militis arma ſumens ab eius perſecutione quieſceret. & rurſus ille nequaq̃ a ſuo conamine penitus abſtineret: monente illo denuo vt recederet: ne coactus eum percuteret: & ante eius fratrem vlterius fiduciam non haberet. verba eius illo deſpiciente. fugiens poſt tergum lanceam coactus emiſit eumq; repẽte mortali vulnere penetrauit. Hi vero qui cum eo perſequebantur Abner cum veniſſent ad locum vbi iacebat Aſael mortuus circumſtantes. nequaq̃ perſecuti ſunt hoſtes. Ioab autem & frater eius Abiſay pertranſeuntes cadauer illius & maiorem ire fomitem contra Abner habentes pro morte fratris: magna vſi velocitate vſq; ad quendam locum nomine Gabaon perſecuti ſunt Abner. Et cum ſol occumberet aſcendens in quendam collem cum tribu beniamin. expectabat hoſtes ſimul. Et abner quidem clamauit & dixit ad iacob: monens oportere viros contribulos tanto certamine prelijs exacuere. ſed etiam fratrem eius aſael deliquiſſe quodam eum moneret vt a perſecutione ceſſaret. nec acquieſceret. propterea percuſſus occubuit. Sapienter ergo faciens ioab & hec verba ſatisfactionem eſſe decernẽs: miſſa tuba reuocauit exercitum & a vehementi perſecutione retinuit. Et ioab quidem in illo loco moratus eſt. Abner autem tota nocte iter faciens & tranſiens fluuium iordanem venit ad caſtra iſboſech filij ſaul. ¶ Altera vero die ioab dinumerans corpora defunctorum: ſepeliuit vniuerſos. Ceciderunt autem de exercitu Abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de dauid vero decem & nouem & Aſael. Cuius corpus reportantes ioab & abiſay in bethleem & in monumento paterno ſepelientes. ad dauid reuerſi ſunt in hebron.

Aſahel occiditur ab Abner. Abner inducias petit quas ioab concedit.

Numerus mortuorum ex vtro q; exercitu & ſepultura.

¶ Bellum inteſtinum fit inter hebreos dauidq; pualeſcente exercitu & filij ſaul defluente Abner ſapiens pro ineundo federe ſederũt ad dauid nuncios mittens populum & tribum beniamin hortatur vt Iſboſech dimiſſo, tranſeat ad dauid quibus conſentientibus vt promiſſam iuriſiurandi religionem faceret venit ad Dauid quem ſplendide opulentis & preciosis conuiuijs per multos dies refecit. Sed eo recedentem Ioab amicitię ſigno perdere timens principatum doloſe interfecit. Cui Dauid grauiſſime flens maledixit. eumq; ſepelierunt honorifice in Ebron appoſito ſepulturę epitaphio quo Abner amici conſolati de dauid pacificantur qui etiam excuſationem fecit coram populo. Capitulum ſecundum.

Bellum inteſtinum fit inter hebreos pualente exercitu dauid. Filij dauid i hebron ſex geniti ſunt.

COepit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter Hebræos fieri: & multo tempore permanſit. proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant & amplius ad bella creſcentibus. Filij vero Saul exercitus pene quotidie defluxit. ¶ Quo tempore nati ſunt Dauid filij numero ſex: ex totidem mulieribus. quorum ſenior qui de achinoe matre progenitus eſt appellatus eſt. Ammon. Secundus autem de vxore abigail. nomine cebal alias Celeab. tertius abſalon qui natus eſt de machamis alias Maacha. filia ptholomei regis geſſur. Quartũ vero de muliere habuit aggith quem vocauit adoniam. Quintum habuit filium Saphatiã de abital. Sextum autem Gethiaam de quo natum denominauit. ¶ Cumq; inteſtina bella conſiſterent. Et ſepius ad opera belli contra [illegible] vtriuſq; regis exercitus. Abner princeps militię filij Saul cum eſſet ſapiens & valde a populo [illegible]retur: valde deuote egit vt omnes cum Iſboſech eſſent. Qui etiam cũ eo magna deuotione conſtricti vſque to tempore permanſerunt. Poſt hec autem abner in quodam crimine compręhẽſus. cuius cauſa fuit cum ſaul concubina occumberet nomine reſpha filia Achia. culpatur a rege. Qui dolens & grauiter indignatus quod non iuſtam retributionem mereretur ab eo pro quo tanta inſtantia laborabat: intimatus eſt regnum ſe tranſlaturum ad dauid. & oſtenſurum q̃ non ſua fortitudine ſapientiaq; regnaret ſuper eos qui erant vltra iordanem. ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Ebron petiit vt a dauid fidei iuſiurandum acciperet & eum ſocium & amicum haberet. promittens ſe perſuaſurum populo vt a Saul filio recederet & ipſum regem totius prouintię conſtitueret. Dauid autem quę poſcebat impleuit. ¶ Letus enim in his quę Abner apud eum egiſſet. primum initium fœderis hoc petijt vt ei ſuam vxorem reduceret quam magnis laboribus & periculis comparaſſet: quippe pro qua ſecenta cutpita paleſtinorum Saul obtulerat regi. Et vxorem quidem eius Michol ſublatam falthi cui tunc erat copulata remiſit Abner ad Dauid. vt vxorem ſuam. iuſte reciperet. Conuocatis itaq; ſenioribus plebis & tribunis & millenarijs: hec verba retulit ad eos dicens. Sepius quidem paratos vt ab Iſboſech recederetis & pergeretis ad Dauid. ab hac vos ego voluntate retinui: nunc autem ſi vultis hoc implere promtoſciens quia Deus per Samuelem prophetam Dauid promiſit hebreorum omnium regnum. & prędixit q̃ paleſtinos ille vaſtaret: & ſubiectos efficeret. Hęc audientes ſeniores & principes q̃ & Abner principis militię voluntatem cum ſua quam & primitus habuerant circa rerum effectus haberet: vnanimes conſenſerunt vt Dauid regno ſe traderent. ¶ Cumq; ad talia conſpiraſſent: conuocauit Abner tribum Beniamin. Omnes enim cuſtodes corporis erant Iſboſech. Quibus etiam iſta locutus eſt. Cumq; mul-

Occaſio federis abner cũ dauid

¶ Abner mittit ad dauid pro federe in eundo. Vxorẽ Michol repetit Dauid quę ei redditur Abner exhortatio ad populũ vt Iſboſech dimiſſo tranſeant ad dauid.

Abner ad tribũ Beniamin quę etiam cõſenſit.

lum videret ſibi reſiſtere ſed magis ad omnia que vellet ipſe paratos haberet. ¶ Sumens ex eis viginti ve-
nit ad dauid vt promiſſam iuriſiurādi religionem firmaret. fideliora enim erunt quę per noſipſos geri-
A mus: q̄ quę per alios pro nobis aguntur: vt & verba quę cum eo haberet principibus diceret & ad om-
nem tribum quę ipſe per ſe gereret indicaret. Quem dum ſplendide ſuſcepiſſet & per multos dies opu-
lentis et precioſis conuiuijs refeciſſet: petijt vt dimiſſus ab eo deduceret ad eum populum. quo preſen-
te atq; vidente: ei traderet principatum. ¶ Cumq; dimiſiſſet dauid abner adhuc eo ab Ebron non pro- Proditio ioab q̄
culabeunte venit ioab qui erat pro eo militię princeps. Et agnoſcens quia veniſſet ad regem abner. & ſigno amicitię i
ante paululum dimiſſus eſſet federibus celebratis pro regno dauid metuens ne illum quidem in hono- terfecit Abner.
re primi ordinis conſtituetet aut haberet regni participem & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & proui-
dus. Ille tertius proficeret temporibus: ipſe vero decreſceret & militię amitteret principatum viam peſ-
ſimam & maligniſſimam cogitauit. Et primum quidem tentauit vt ei detraheret apud regem monens Doloſitas Ioab
vt ſe cuſtodiret & promiſſiones non reſpiceret abner quę faceret dicens: vt ſaul filio confirmaret impe- in verbis.
rium: & quia fallacijs & dolo veniſſet ad eum vt vellet ſpem & diſpenſationem regni eius agnoſcere:
& ſic ad propria remearet. ¶ Cum vero his verbis non potuiſſet perſuadere regi ne eu3 videret ex hac via
deteriorem ruinam rurſus aggreſſus eſt. Et cum deliberaſſet vt abner interimeret. miſit qui perſeque-
rentur eum & comprehenſum dauid nominis preceptione reuocarēt. tanq̄ eſſet aliquod ei detecturus:
quod ipſo preſente videbatur oblitus. Abner autem dum hæc audiſſet a nuncijs. apprehenderant eū
eum in quodam loco nomine Syra: qui aberat ab Ebron quaſi ſtadijs viginti: nichil metuens futoru3 Doloſitas Ioab
reuerſus eſt. Cui occurrens Ioab ante portam & ſuſcipiens eum quaſi maxime deuotus pariter & ami- in facto.
cus. Sepe enim fingunt vere ſe eſſe bonos & maligne ſuſpitionis extraneos qui aliquid iniquę temptare
preſumunt. ſegregauit quidem eum ab alijs hominibus tanq̄ ſecreto locuturus. & in locum portę deſer-
tiorem ductum cum eſſet ipſe ſolus & abiſai frater eius. euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner
quidem hoc modo a ioab dolo peremptus eſt. pro morte ſicut ipſe dicebat fratris Aſael quē perſequen-
tem interemerat Abner in pugna facta gabaon: vt tamen veritas habuit pro metu proprij principatus
& honoris quem habere poterat apud regem. ¶ Ex his itaq; habet conſiderare quilibet quāta & qua- Notanda verba
lia preſumunt homines propter auaritię zelum. & principatus affectum: cum nulli hęc cedere volunt. contra cupidos
Nam concupiſcentes hęc adipiſci: per multa mala ad ea perueniunt. Quę rurſus metuentes amittere: pricipatus et pe
multo deterioribus actionibus vt ea retineant implicantur: tanq̄ non ſit equale malum adipiſci velle tā cunię.
tummodo magnitudines poteſtatis. & dum ſucceſſerit quilibet eius bonis vt iam rurſus noluerit amit-
tere cum in retinendo potius exceſſior ſit erumna & propterea crudeliora moliantur. & pre timore ne a-
mittant quę adepti ſunt committere grauiora preſumant. Sed de his quidem breuiter indicaſſe ſuffici-
at. ¶ Porro dauid audiens interitum Abner animo quidem grauiſſime doluit & coram omnibus teſti- Maledixit Da-
ficatus eſt tendens ad deum dextram ſuam & clamans q̄ non fuiſſet in Abner interitu conſentiens: uid Ioab occiſo
nec [illegible]mandato aut conſilio fuiſſet extinctus: & maledicta poſuit valde grauiſſima contra eum qui il- ri Abner eū fles
lum [illegible]at: & domum eius vniuerſam. & eos qui hęc egerāt pro defuncto penis eſſe ſubiectos. Erat grauiſſime.
enim ſo[illegible]us ne contra fidem & iuſiurandum ageret: quę exhibuerat Abner. Precepit autem defle-
re & lugere & lamentationem fieri ſuper virum. & eius corpus ſolennibus honorari exequijs: cum ipſe
veſtem is rumperet ingemiſcens. & ſacco videretur indutus. Hęc quidem facere precepit precedentes
loculum. Ipſe autem lugens & flens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus oſtendens deuotionem
circa viuos & triſtitiam circa defunctos & q̄ non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierūt autem eum Sepultus abner
in hebron: ve dicentes & conſcribentes lamentationes ſuper eius ſepulchrum. Stans ipſe ſuper monu- in Ebron.
mentum fleuit primitus: & alijs hoc celebrare contradidit. Sic autem mors Abner eum afflixit vt neq; Conſolantur a-
cibum cogentibus amicis ſumeret. ſed iuraret nichil ſe guſtaturum vſq; ad ſolis occaſum. hoc itaq; fa- miciabner et pa
ctum deuotionem populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo ſuſceperunt: & da- cificantur ex in
uid cuſtodem fidei crediderunt: & q̄ omni dignitate & rebus ſolennibus eum tanq̄ parentem & ami- gēti triſticia da-
cum colere potuiſſent. cui non vt inimico contumeliam fecerat: nec turpi eu3 aut neglectę ſepulturę tra- uid et honore
diderat. Omnes ergo optima & mitiſſima regis natura letabantur. vnoquoq; credente talem futuram mortuo ipenſo.
regis in ſe prouidentiam: qualem eam in Abner morte videbat. In his ergo geſtis Dauid precipuam
gloriam habere videbatur. Vnde factum eſt vt nullus ſuſpicaretur Abner voluntate eius occiſum. Lo-
cutuſq; eſt & ad populum q̄ ipſi quidem triſtitia nō fortuita proueniſſet optimi viri ſauciato morte nec
parua detrimenta fore hebręis illius virtute priuatis: qui eos conſilijs optimis & virtute manuum con- Dauid ad popu
tra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus inquit cui cura eſt rerum omnium. non huius lū excuſatio de
ſanguinem deferet indefenſum. Ego vero noui q̄ Ioab & Abiſay ſaruię filijs nichil prealeo facere cū morte Abner.
int me ipſo potentiores: ſed vicem eis reddat pro huiuſmodi preſūptione diuinitas. Igitur Abner hoc
nodo defunctus eſt.

¶Isboseth mortuum Abner deflens paulopost a suis dolose interemptus caputq; eius ad dauid deportatur. Qui interfectores interfici iubet & interfecti caput inhumari quo facto omnes vltro ad dauid venientes seipsos illi tradunt quos grate suscipiens illis opulentissima conuiuia populo vndiq; conuocato preparauit. Conuiuarūq; in tertia vnctione dauid & regni confirmatione per singulas tribus assignatur numerus.

Capitulum tertium.

¶Isboseth mortuum Abner deflet qui paulo post a suis dolo interemptus est

AVdiens autem mortem eius saul filius isboseth non leuiter est afflictus. cum fuisset cognato priuatus: & qui ei causam regnandi prebuerat: multumq; cōdoluit & mortem abner vehementer ingemuit. Sed nec ipse multo tempore super eum vixit: sed filijs Remmon id est Ban & Naa Rechab passus insidias interemptus est. Isti enim cum essent genere beniamite in priori ordine cōstituti. cogi tauerunt quia si perimerent isboseth. maxima a rege dauid dona & principatum militie aut aliud quoddā munus accipere mererentur. Solumq; reperientes eum meridie dormientem. & neq; presentes esse custodes neq; puellam que ianuas erat obseruare solita vigilantem: sed & ipsam labore & opere consueto simul & estu in soporē esse conuersam. ingressi domum in qua saul filius dormiebat occiderunt eum: eiusq; caput abscidentes tota die iter egerunt & velut fugientes eos quos leserant: & festinantes ad eum cui erant sua beneficia prebituri & accepturi securitatem: venerunt in hebron. Offendentesq; dauid caput isboseth commendabant semetipsos quasi deuotos & iterfectores inimici eius in perij. Ad ille non sicut sperabant eorum scelere delectatus ait. O pessimi viri & vltionem repente suscepturi. nescitis q; ego interfectorem saul peremi: qui mihi eius coronam auream deportauit. licet ille rogatus hoc feciſſet ne saul comprehenderent hostes. An certe mutatū me & nequaq; huiusmodi esse cognouistis: sed quasi letarer cum malignis hominibus & munus crederem pessimas actiones: interemptis proprij domini & necantium in suo lecto virum iustum qui nihil operatus est mali & vos ipsos in manu prouidentia & honore glorificauit. q; propter nunc illi quidez debetis penas a me vero excipietis digna supplicia. qui putastis me libenter mortem illius habiturum. Non enim aliter gloriā meaz fedastis: si hoc estimastis: q; vt me talia velle crederetis. Cūq; dixisset hec omni eos tormēto puniri iussit. Caput vero isboseth in tumulo abner honore maximo sepeliuit. His igitur finitis: venerunt omnes maiores natu hebreorum ad dauid in hebron: & millenarij & duces eorū. tradiderunt q; semetipsos deuotione quam circa eū ad huc viuente saul habuerant recordantes pariter & honorem quem eis cum esset millenarius prebuisset necnon & quomodo per samuel prophetam rex a deo fuerat ordinatus & quomodo Hebreorum prouintiam eius dimicatione contra palestinos habita deus liberari concessit. Ille vero hūc fauorem grate suscipiens. rogauit vt in hac voluntate persisterent. nec eos huius rei causa peniteret. His ergo conuiuijs opulentissime saginatis misit vt omnem populum vndiq; conuocarent. Et congregati sunt ex tribu quidem iuda quasi sex milia octingenti ferentes arma & scuta & lanceas. Isti namq; Saul filio noluerūt bāc. Quibus pretermissis: tribus iuda regem fecit dauid. Ex tribu autem symeon: septem milia [illegible]. Ex tribu Leui: quattuor milia septingenti habentes principes iuda: cum quibus erat princeps Sadoc tum sadoch. cum viginti & duobus cognatis & ducibus. De tribu autem beniamin: armati quattuor milia. ¶Hec enim tribus adhuc sustinebat: credens quemq; de genere Saul regnaturum. De tribu autem effrem. viginti milia & octingenti potentissimi & summo robore precellentes. de dimidia vero tribu manasse. sexdecim & octo milia. De tribu autem ysachar: ducenti quidem futura prenoscentes. armati vero viginti milia. De tribu autem Zabulon. armati electi quinquaginta milia. hec enim tribus sola ad dauid tota conuenit. Isti siquidem eadem arma habuerant. que & tribus gad. Ex tribu autem Neptalim viri insignes & principes mille. armis vtentes scuto simul & lancea quos sequebatur tribus sua. que numero comprehendi non poterat. Ex tribu autem dan: electi viginti septem milia quingenti. Ex tribu aser. quadraginta milia. Ex duabus autem tribubus & media Manasses que transiordanem habitabat armati scutis & lanceis & cassidibus & loricis & gladijs centum viginti milia. Sed & reliquę tribus gladijs vtebantur. Hec itaq; multitudo congregata est ad Dauid in hebron. cum multo apparatu panis & vini & omnium que ad cibum pertinere noscuntur & vno decreto Dauid confirmauerunt imperium. Cumq; tribus diebus festiuitatem populus celebrasset & in hebron epulas habuisset. exurgens inde dauid cum omnibus venit in hierosolymam.

Interfectores Isboseth caput eius dauid portauerunt.

Iustitia & virtus dauid.

Dauid interfectores puniri iubet & interfecti caput inhumari.

¶Tertia vnctio dauid in regē super oēm israelē.

Numerus conuiuarum in tertia vnctione dauid & regni cōfirmatione.

¶Venienti dauid hierusalem hiebusei irridentes/claudos cecos & leprosos super muros ciuitatis collocantes quos tamen vincit inferioremq; primo ciuitatem capiens commilitones (vt animosiores fieri mos erat) honores promisit & honores. Cunctisq; conscendere festinantibus Ioab omnes preueniens arcem. Syon ascendens militie principatum obtinuit. Sicq; expulsis hiebuseis hierusalem reedificauit dauid eamque hierosolymam appellans que prius Solima vocata est ipsiq; confederatur hiram munera mittens & dona. Quiq; deum consuluit per prophetā palestinis bellū ei parantibus quos victoriose superauit. Capitulum.

A ¶ Veniente dauid hierusalē Iebusei irrident claudos cecos & leprosos super muros ciuitatis collocantes quos tū vincit inferioresq; primo ciuitatem capiens comilitōes (vt aiosiores sint) munera promittit & hōres/ Cūctisq; cōscendere festinantibus Ioab oēs p̄ueniēs arcē Syon ascendēs militię principatum obtinuit Sicq; expulsis iebuseis hierusalē reedificauit dauid eā hierosolymā appellās quę prius Solyma vocata est ipsiq; confederatur hirā munera mittens & dona Quiq; deum cōsuluit per prophetam palestinis bellum ei parantibus quos victoriose superauit. Capitulum.iiij.

5. IEbuseis aūt habitantibus ciuitatē q̄ erāt ex genere chananeorū. & claudentibus eis portas. & cecos aspectu & claudos omnesq; leprosos ad derisionē regis cōstituentibus super muros & dicētibus q̄ prohiberēt eū ceci ingredi ciuitatē: quę tñ agebāt despicientes eū pro maxima munitione murorū. iratus rex hierosolymā obsidere cœpit: & multo studio & labore conari vt eā caperet: quatenus in ipso pricipatus initio suam fortitudinē demōstraret. Interminatus itaq; rex & ipsis & a/lijs si qui forte haberent aduersus eū resistendi conamē inferiorē ciuitatē magna virtute cœpit. ¶ Cū-
5. q; adhuc arcem obtinere non posset. cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus belli cū cōmilitones ,puocare vt quicūq; p subiectos colles in arcem cōscēderet eāq; caperet: principatū mi/litię totius populi possideret. ¶ Cūctis itaq; conscēdere festinantibus & nullo labore pro muneris pro/missi retributione tardantibus saruię filius Ioab preuęnit vniuersos. & ascēdēs in cacumie clamauit ad regem. exigēs militię principatū. Expulsis itaq; rex de summa arce iebuseis & reedificans ciuitatē. eaq;
hierosolymā nuncupauit: & omni tempore in ea sui habitauit imperij. ¶ Tēpus aūt quo super tribū iu-
5. da habuit principatum in hebron. fuerunt anni septem & menses sex. Cumq; regnū suū constituisset in hierosolymis: rebus potius clarioribus vtebatur: deo sēp meliora ei prouidēte & gloriā eius latius āpliā/te. ¶ Inter hęc aūtē misit ad eū hyram rex tyri. & amicitias cum eo societatēq; firmauit. Misitq; ei etiā
dona: id est ligna cedrina & artifices viros fabros lignarios & instructores: qui regiam domum in hie-
rosolymis construxerunt: dauid autem superiorem muniens ciuitatem: eiq; copulans arcē vnū vndiq;
corpus effecit & cunctā muro circundedit. super opus autem murorū constituit esse ioab. ¶ Primus ita-
B q; dauid iebuseis expulsis. Hanc vrbem nuncupauit hierosolymā. Nam sub abraham nostro parēte so-
lyma vocabatur. Quidam verodicunt q; & homerus postea hierosolymam nominauit. Ieron enim he-
braica lingua munitio est. ¶ Fuit autem omne tēpus quo Ihesus princeps israhelitarum contra chana-
neos pugnauit: eisq; deuictis terram eorum diuisit hebręis prēter hierosolymam: vnde israhelitę non
potuerunt expellere chananeos vsq; dum eos dauid obsedisset: annorum quingentorum quindecim.
¶ Faciam vero memoriam cuiusdam nomine orphā Ophni viri quidē inter iebuseos valde locuple-
tis qui tamen in obsessione hierosolymorum nō fuerit intersectus a dauid propter fauorē quem habue-
rat apud hebręos & quoddam beneficium vel studium quod etiam circa regē ipsum ostēdisse videba-
tur. quę tamē post paululum oportunius declarabo. ¶ Accepit autem dauid extra eas quas habuit a-
lias vxores & concubinas. & filios genuit numero nouem. quos etiam nominauit. Amna alias Samna
Acelon/Natham/Salomonem/Iobar/alias Iobaar/Hellisel/ alias helieb phalnamna/ alias phalna Iu-
na/alias Iuas/Heliab alias heisalim necnō filiā thamar quorū nouem quidē ex generosis fœminis erāt
nati: duo vēro quos vltimos nominauimus de concubinis Porro thamar consanguinea fuit absalon.
5 ¶ Agnoscentes itaq; palestini regem factum dauid ab hebręis. venerunt super eum in hierosolymam
& apprehendētes conuallē quę vocatur gigantum est enim locus non procul abvrbe. illic castra posue-
rūt. Rex autē iudeorum quoniam nihil asq; dei propheta deiq; iussione faciebat: volens agnoscere vo-
luntatem & uelut astipulatorem eum habere. precepit principibus sacerdotum: vt quid deo placeret &
C qualis terminus foret in hoc loco belli eo consulto prędiceret. Quo prophetante victoriam contra pa-
lestinos eduxit exercitum & habita pugnę congressione. ipse post tergū irruēs sup hostes: alios robore
magnę virtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamen credat modicum fuisse palestinorū exercitū super
hebręos: eo q; ab hostibus fuerit sic facillie supati & vt nihil aut forte nō dignū aut aliqd mēoria fecerit
q̄ efficti sciāt oēm syriā & vniuersos phœnices & sup hęc alias multas expugnatas gentes fuisse hac di-
mimicione communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium. q; cum sepius iam palestini deuicti fuis-
sent & de exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cum maiori veniebant virtute super hebræos.
¶ Denicq; & hoc prelio victi denuo cum triplici manu sup dauid venerūt. & i eodē loco castra posuerut
Quo facto. rursus israhelitarū rex consuluit deū de prelij huius euentu. prophetauitq; sacerdos vt i ssl-
ua quę vocatur planctus retineret exercitum. erant autē nō procul ab hostibus & nec primitus se mo-
ueret nec incipet. donec arbores vēro nō flēte mouerētur. Cū vero silua cōcussa fuisset & tps qd ei predi-
xerat deus aduenisset. i nullo moratus egressus ē q̄si iā ad p̄patā certāq; victoriā. Cuius ipetū nō potuit
hostiū multitudo sustinere. sz pxia ac pria cōgressiōe i fugam cōuersos passi psequēdo prostrauit quos
eq̄dē psecutus ē vsq; ad citatē gezachē/alias Gazathenā Nāq; horū terminum & regionē vastauit: di-

Dauid veniēte hierusalē irridēt Iebusei claudos cecos & leprosos sup muros ciuitatis collocātes.

Dauid inferiorē ciuitatē capiens cōmilitonibus (vt aiosiores sit) munera promittit & honores.

Epilogus tēporis regni Dauid In hebrō Anni septem & menses sex in huerosolia āni. xxxvij vt infra habetur Vnde hierosolima nomiata sit quę prius vocabatur Solima.

Epylogus tēporis a Iosue vsq; ad Dauid. Orphā vir iebuseus Filij dauid Hierusalē in biblia ponuntur vnde cim & etiam in cola. hy.

Dauid deū consulit per prophetaz palestinis ei bellū parātibus Victoria prima dauid cōtra palestinos.

Secunda victoria ipsius dauid cōtra palestinos dato ei diuini signo.

rupit autem eorum castra in quibus multas diuitias comperit: & deos eorum simul exterminauit

¶ Consilio inito de reducenda arche de domo Aminadab in domo Obededom reponitur cui propter eam benedixit dominus quam ad sua regalia fecit apportari fecit dauid quenq; ante eam saltantē D plaudentem irrisit Michol quę ex dauid filios non habuit Deinde dauid indignum indicans se domibus habitare cedrinis archa despecta in tabernaculo templū pro eo voluit ędificare Quod ei deus per Nathām prohibuit Sed hoc filio reseruatum fore nunciat. ¶ Capitulum quintum

Cōsilium de reducenda archa de domo Aminadab in hieru salem.

HOc igit bello hmōi qualitate finito: placuit dauid habito cōsilio cum senioribus & principibus & millenarijs: vt ex oi prouitia & ex oibus tribubus cūctā pubertatē ad se faceret euocari dei sacerdotes atq; leuitę exeūtes in cariathiarim: vt archā dei exīde in hierosolymā deducerēt. & culturā dei dilectā exiberēt sacrificijs & honoribus quibus moris est placari diuinitatē. Quod si regnāte adhuc saul egissent: nichil mali potuerī sustinere. Igitur oi populo cōgregato sicuti tractauerāt. venit etiā rex ad archā. quā portātes de domo aminadab. sacerdotes. & iponentes supra vehiculū nouū: eā deducere cōres suos ac filios cū bobus pmiserunt. Rex autem pręcedebat archā & cum eo populus vniuersus hymnū dicētes deo: & totius prouicię modulatione canentes cū vario sono percussionū: & diuersę saltationis ingenio necnon & psalmis & tubis simul & symbalis archam deducētes in hierosolymam. Et cum venissent ad quendam locum qui vocatur area cedon accedens ad archam oza: repente ira dei percussus est. Nam cum boues declinassent archam extendens ille manum suam & volens eam retinere. cum sacerdos non esset quoniam attigere pręsumpsit extinctus est. & rex quidem & populus vniuersus affligebatur in morte oza. Locus autem in quo defunctus est. oze cōcisio hactenus appellatur. ¶ Metuens autem dauid & cogitans ne forte hoc pateretur ipse si apud se susciperet archa; in ciuitatem quę pertulerit oza qui eo q; solummodo manum ad eum pertenderat ita videbatur extinctus: archam quidem non suscepit ad semetipsum in ciuitatem sed pręcepit vt in agro viri cuiusdam iusti: nomine obededom geneę leuitę reconderetur. tribus mensibus ibi mansit. domumq; obededom nimis ampliauit cui deus pro ea multa dona concessit. ¶ Audiens autem rex quoniam hęc possident E sent obededom & ex priori paupertate & humilitate. opulentię magna vbertate polleret. ita vt rcliqui circa eum omnes inspicientes haberent. securus q; nihil mali pateretur. archam ad sua regalia deportauit. Quam sacerdotes quidem deferebant. septem vero chori quam rex constituerat pręcedebant. Ipse autem ludebat incessu atq; plaudebat. ita vt etiam vxor eius melchol filia Saul regis primi videns eum facientem talia deriderat. Deferentes autem archam posuerunt in tabernacula quę ei dauid cōstituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas: & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita vt & mulieribus & viris & paruulis distribueret & colliridam panis: & assaturam & agnum frixum & partem immolationis. Cunctisq; populis huiusmodi ępulas habens dimisit: ipse vero domum propriam venit. Cui dum astitisset filia saul melchol eius vxor pro alijs quidem rebus orauit deū vt ei bona pręberet quę ipse propicius conferre potuisset. cuspauit vero illum eo q; tantis rex ludendo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter nudatus. Cui dauid respōdit non vereri facere quę deo placerent: qui vtiq; eum pręposuisset & patri eius & ceteris & ludere sepius & saltare: & nihil quę famulis eius vel ei turpe videretur attendere. ¶ Hec itaq; mychol ex dauid quidem filios minime procreauit. functa vero ei cui illam pater suus tradiderat a dauid abrepta quinq; filios genauit. de quibus loco proprio declarabimus. ¶ Videns autem rex pene quotidie dei voluntate sua negotia pręmunirī: de; linquere se putauit si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis optima constructione decoratis. archam vero dei in tabernaculo despiceret commorari. ob quam rem voluit templum edificare deo sicut ipse dixerat moyses. De quibus rebus cum locutus fuisset natham prophetę ad faciendum opus aggressus est: tanq; ei decus in nominibus cooperator existeret. Et cum iam haberet pręparatam F ad fabricam templum materiam. illa nocte deus prophetam natham visitauit in somnis pręcepitq; vt dauid diceret quia voluntatem quidem eius & desiderium approbaret: cum nullus primitus cogitasset ei templum edificare. Et ipso quidem approbanti huiusmodi voluntatem non concedi construere templum eo q; multis pręlijs decertando esset hostium sanguine maculatus. Post mortem vero eius longa senectute suscipienda faciendum templum a salomone eius filio qui ei foret successurus in regno: cui se ita prosperare sicut pater filio compromisit. & regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum. ipsum vero si deliquerit: langore & sterilitate terrę puniēdum. ¶ Hęc vero audiens a prophęta dauid. & letus effectus in eo q; suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret & q; firmissime eius domus clarior foret repente venit ad archam & prostratus in faciem suam adorauit deum. & ex omnibus gratias egit tam pro his quę ipse iam prestiterat & ex humili ac paupertate tāta regni magnitudie subliarat. & ad glorię culmē euexerat: quā pro regno eius nepotibus pmisso necnon & propter puidētiā quā hebręis & eorū libertati contulerat. ¶ Hęc cum dixisset & deum laudasset abscessit.

Modus quę reducta est archa Volens Oza tāgere archā obijt Archa in domo leuitę Obededom recōditur cui bene dixit deus.

Archam dauid apportari fecit ad sua regalia p sacerdotes quē ātē eā plaudētē irrisit Michol.

Michol filios ex dauid nō hūit. Dauid indignū iudicās se in cedrinis domibus hitare archa despecta in tabernaculo, templū pro ea voluit ędificare. Prohibuit deus per Natham pphetam dauid templum ędificare ipsius tam voluntatem approbauit. Gratias agit dauid deo de bona reuelatione.

A ¶ Paleſtiorū hita victoria cōtra Moabitas bellū pat dd quos deuicēs eis tributa imponit Adrazarumq; Sophie regē Adadū quoq; Sirie regē aquineo Sirię reges Addadi appellati ſūt ſic egyptij ptholomei appellātur) vicit Sirię regionē faciēs ſibi tributarias aureaq; arma tēplo dōauit. Emathenuſq; victo. Adrazaro amicitiā dd & confœderationem procurauit. Fitq; dauid Idumea tributaria. Capitulum. vi.

8 INtermiſſio ſiquidē pauco tpe cogitauit: vt bellū paleſtis iferret. & ne vllā pigritiā aut deſidia; generi ſuo iſpiceret: vt ſicut ei p̄dixerat ſubuerſis hoſtibus. in pace de cetero relinqueret nepotibus ſuis iperiū. Et cōuocato rurſus exercitu. denūciās vt eēt patus ad bellū: cūctis rite diſpoſitis: ſurgens de hieroſolymis venit ad paleſtinos. quos dū bello viciſſet & multā prouintiā tenuiſſet ad/iecisſetq; termis hebreorū. bellū cōuertit ad moabitas. Et duas quidē ptes eoꝝ exercitus victas dimicā/do cōſūpſit reliquos aūt captiuos accipiēs: & ānua eis tributa iponēs. Rurſus cōtra adrazaꝝ filiū q̄dē a/rachi. regē vero ſophie cōuertit exercitū. de cuius acie hita cōgreſſioe circa euſratē fluuiū. pedeſtriū q/dē pemit q̄ſi vigiti milia. equeſtriū quiq; milia: cœpitq; currus eius. quoꝝ plurios icedit: cētū tm̄mō re/

8 ſeruauit. ¶ Audiēs aūt damaſci rex ſyrie adadus q dd expugnaſſet adrazarū tā q̄ amicus ad eius ſola/tia cū maxio venit exercitu eū ſicut ſpabat ab obſeſſiōe liberaturus: & cōgreſſus denuo apud euſratem cōtra dd. bello deuictus eſt. Cecideſt ei feriētibus eos hebreis de exercitu adadi quaſi vigiti milia viri: reliqui vero i fugā conuerſi ſunt. ¶ Meminit aūt huius regis & nicholaus in q̄rto hiſtoriarū libro ſic di/cēs, Poſt hec aūt trālatio iā multo tpe quidā ,puicialiū noie adatius valde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria p̄ter phœnicē iperauit: & habuit bellū contrā dd regē iudeę. Cūq; multis p̄lijs dimicaſſet nouiſſi/me circa euſratē victus ē: qui tūc optimus regū robore & fortitudie videbaī. Ad hęc aūt ēt eius liberos di/cit quia poſt illius mortē ſuſcipiebāt ab alterutris & regnū & nomē. his verbis. Illo ſiquidē moriēte eius nepotes vſq; ad decimā gnationē regnauerunt ſingulis quibuſq; a p̄emox in ipſo principio noīa acci/piētibus ſicut i egypto ptholomei. Quorū tercius vade potēs & reparevolēs aut pditionē bello illato iu/deis vaſtauit ,puitiā: quę modo ſamaria nuncupaī. ¶ Non eſt aūt hyſtoriographus veritate priuatus. Hic ē vtiq; adatus q pugnauit i ſamaria regnāte achab aduerſus hebreos: de quo poſt hęc loco ſuo nar/rabimus. Igiī dd caſtrametatus ad damaſcū: oēm reliquā ſyrię regiōe ſuę ditiōi ſubiecit & munitiōes in vniuerſa ,puitia cōſtituēs tributaq; eos iferre decernens reuerſus eſt. aureaſq; pharetras & arma diuerſa quę cuſtodes corpis adadi gerebāt deo dicauit i hieroſolis: quę poſtea egiptioꝝ rex Seſach dū pugnaſ/

B ſet cōtra eius nepotē roboā cepit: & mīltas alias ex hieroſolis ſecū diuitias ad ,ppria deportauit. Hęc ſiq/dē dū i loco ,pprio venerimus ſigula quoq; narrabimus. ¶ Rex igiī hebreorū deo ſibimet cooperāte & oīa bella ſubdēte. ēt cōtra alias adrazari regis cīates caſtra metatus ē id ē bachā & michoneas aī's Ma/choneas q̄s capiēs magna virtute vaſtauit. ¶ Inuētūq; i eis eſt: aurū multū nec nō & argētū, in ſup & es quod auro melius eē dicebāt. ex quo etiā ſalomō illd magnū vas quod mare magnū vocabaī effecit: &

3 optios cātaros cū deo tēplū edificaſſet. ¶ Cūq; rex amaſcenus alias Emathenus audiſſet adrazaruꝝ & eius exercitum fuiſſe vaſtatū. metuens ne dauid ſuper eū veniret amicicijs & fide eū voluit obligare; miſitq; ad eum adarā filiū ſuum egitq; gracias q̄ inimicus eius adrazarus fuerit expugnatus vtiq; ſo/cietatem cum eo & amicitias faceret exorauit. cui etiam munera magna direxit. id eſt vaſa antiqua ope/ratione facta aurea & argentea ſimul & erea dauid aūt fctō fœdere cū Thon regeamaſceno. eiuſq; dōa ſuſcipiēs: filiū ipſius cū honore cōpetenti vtriuſq; dimiſit: ea vero quę ab illo fuerant deſtinata & auruꝝ aliud & argētū qd de ciuitatibus diuerſis & gētibus habuerat ſubiugatis ſecū portās dicauit deo. Nō au/tem ipſi ſolūmodo dimicāti & exercitū ducenti victoriā contulit deus ſed ēt miſiſſet Abeſſa fratrē Ioab cū magna manu in idumeā p illā quoq; victoriā ei cōceſſit idumeorū decē & octo viros abeſſa dimicā/do pemit Tūc ei oēm idumeā rex i ſua ditione p̄cipiēs: tributa ,p terra & ,p vniuſcuiuſq; capite ab eis ac/

C cipiebat. ¶ Erat aūt vir naturaliter iuſtus & iuditiorū cōtēplatione veriſſimus. Pricipē vero totius exer/citus hūit ioab: ad cōſcriptiōes geſtorū ioſaphat filiū achil alias Agilud. Inſtituit autem de domo phi/neęs pricipem ſacerdotū abiathar qui eius aīcus erat: ſcribā vero fecit Saraiā Hic etiam banaię filio io/ſade cuſtodū corporis p̄buit pricipatum: Seniores autē filij eius circa corpus & eius cuſtodiam erant.

¶ Recordatus dauid confœderationis & amicitię Ionathę Memphibolech Ionatę filiuꝝ (cui & Mi/cham filius erat) conuiuam ſuum facit paternamq; domum & omnem poſſeſſionem cōdonat eiq; gu/bernatorem. Sibam conſtituit & famulum. Capitulum ſeptimum

BEcordatus ē aūt ēt fœderis & iuriſiurādi qd habuerat cū ionathā filio ſaul & amicitiarum atq; ſtudij illius oblitus non ē. Nā iter alia bōa erat ēt mēor eorū quiei p̄terito tpe bñficia p̄buiſſet Pręcepit igiī reqri ſi aliqs de ſaul gñe ſupeſſet: cui retributiōis debitū ,p ioathę amicicijs repē/ſaret Et cū qdā fuiſſet adductus de domo ſaul q potuiſſet ſcire ſi quis ex eius gñe adhuc ſupeſſet: iterro/gauit ſi aliquē noſcet viuere de cognatiōe ionathę. vt ,p bñficijs illius ei ſua mūera repēſaret. Qui rñdit relictū eius filiū eē noie mēphibolech veſtigijs claudicātē. Is eni dū pr eius & auus nūciati fuiſſēt i bello

Dauid cōtra Adrazarum re/gem Sophine quem vincit. Victus rex Syrię per dauid.

Nicholaus hy/ſtoriographus de Addado.

Adadi reges ſy/rię dicti ſicut in egypto ptholo/mei.

Adadus nepos huius Adadi cō/tra Achab bel/lum habuit

Syrię regionem dauid tributariā fecit armaq; au/rea tēplo dōauit

Eris auro melius ex quo Salomō vas qd mare ma/gnum vocaba/tur fecit.

Cōgratulatio re/gis Thon ipi da dauid & confœ/deratio cum illo

Officiariorū da/uid nomina.

Recordatus da/uid fœderis Io/nathę & amici/tiarum quęrit ſi ſuperſit quis de domo Saul.

cecidiſſe a nutrice ſua raptus. & ea fugiẽte lapſus ex eius hũeris: greſſus valde vexarat. Dũq; cognouiſſet apud quã nutriretur: miſit ad amathitĩ ciuitatẽ Iodabar apd quã ionathę filius alebat. Quo facto, venit mẽphiboſech ad regẽ: & ꝓſtratus ĩ faciẽ adorauit eũ. Dauid aũt iuſſit eũ habere fiduciã & ſperare meliora, deditq; ei paternã domũ & oẽm ſubſtãtiã quã ſaul auus eius poſſederat. fecitq; eũ cõuiuã ſuũ ꝓcipiens vt nullo die ab eius mẽſa recederet. Cumq; puer adoraſſet & retuliſſet gratias pro verbis pariter & pro donis, vocauit dauid ſiba, dicens paternam ſe domum & oẽm ſubſtantiam ſaul ionathę filio condonaſſe. Illi vero precepit vt operaretur terrã & collectos redditus vniuerſos in hieroſolymam deportaret: atq; quotidie ad mẽſam regis deduceret puer. ipſumq; ſibã & filios eius quindecim numero & famulos numero viginti. mẽphiboſech filio ionathę donauit. Hęc itaq; conſtituente rege, ſiba famulus adorans & cũcta ſe ꝓmittens factũ eſſe diceſſit: ionathę vero filius i hieroſolima habitauit: habẽs cum rege cõuiuiũ cui omnis diligentia veluti filio regis exhibebatur. ¶ Habuit & filiũ quẽ appellauit michã Ergo qui relicti fuerant de genere ſaul & ionathe: hunc honorem apud dauid habuiſſe noſcuntur.

Syba gubernator & famulus cũ familia ſua aſſignatur Mẽphiboſech.

Micham filius memphiboſech

¶ Dauid ad Ammonitarum regem, eius mortuo patre, pro innouãda amicitia nuncios mittit quos iniuria afficiens media barbę abſciſſa parte veſtiumq; parte ad dauid remittit vnde iratus dauid contra ammonitas ioab cum exercitu mittit quos vincit & Syrios qui ad eorum ſolatium aduenerãt Meſopotamitę quoq; cognita victoria ſeſe dauid tradiderunt. ¶ Capitulum octauum

Dauid nuncios mittit ad ammonitarum regem patre eius mortuo pro innouãda amicitia.

ILlo ſiquidem tempore naas amico dauid ammonitarum rege defuncto. eiq; filio in regnũ ſuccedente, miſit dauid vt eum conſolaretur. mortem patris leuiter ferre monens: vtq; amicitię quã cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes ammonitarum mala voluntate & nõ ſecundum Dauid conſilium ſuſceperunt & exacuerunt regem ſuum dicẽtes exploratores miſiſſe dauid qui eorum prouintiam & exercitum clemẽtię occaſione cognoſcerẽt: & cauenda eorum colloquia ſtatuerunt. ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. ¶ Hæc itaq; credens bene tractatos ſuos iudices ammonitarum rex. legatos qui a dauid miſſi fuerãt grauiſſimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbę eorum & veſtium medietatem abſcidens, relaturos operibus & non verbis dimiſit. Rex autem iſrahelitarum hęc cognoſcens indignatus eſt. & iniuriam factam ſibi nequaq; deſpiciens contra ammonitas parauit bellum. vt contumeliam quę fuerat legatis ſuis impoſita regis periculo vindicaret. ¶ Porro neceſſarij regis ammonitarum & principes videntes quia fœdera diruptiſſent: & pœnas pro tali preſumptione deberent ſemetipſos ipſos ad prelia preparabãt. Tunc vero mittentes ad Syrũ meſopotamię regem mille talenta ſociũ eũ ſub hac mercede fieri poſcerunt. Habebant autẽ iſti reges pedeſtrium viginti milia Conduxerunt autẽ & regem prouintię Maacha: & quartum nomine Abiſtoch ſed & iſti habebant duodecim milia armatorũ. Dauid autem non expauit neq; horum ſolatiũ neq; ammonitarũ exercitum: ſecurus de deo qui iuſte contra eos erat pro eius iniuria pugnaturus. Et cum dediſſet ioab principi militię florem totius exercitus, miſit eum contra illos ad prelium. Qui dicit metropolim ammonitarum caramacham veniens: caſtra fixit. Hoſtibus igitur egredientibus & aciem non ſimul ſed in duas partes diſponentibus: quorum auxiliatorum quidem manus in campo curio cõſtituta eſſe videbatur. ammonitarum autem exercitus circa portas aduerſus hebręos videns hoc ioab contraria molitione tractauit. & fortiſſimos quidem viros eligens: ſe oppoſuit ſyro & regibus qui cum eo erant. reliquam vero partem fratri ſuo tradidit Abiſai vt contra ammonitarum aciem dimicaret: dicens vt ſi videret ſyros ſibi & prevalere & fortiores eſſe. acie conuerſa ferret ei ſolatia: ſi autem illum ammonitę opprimerent ipſe eum ſimiliter adiuuaret. Cumq; inuitaſſet fratrem atq; rogaſſet vt magnanimiter & fiducialiter ageret vniuerſa: & grauem verecundiam metuens decertaret. illum quidem cum ammonitis pugnaturum dimiſit: ipſe autem ſyros aggreſſus eſt. Qui primo quidem fortiter reſtiterunt. Multos tunc eorum peremit ioab: omnes autem conuertit in fugam. Quod videntes ammonitę metuentes; Abiſai & eius exercitum non reſtiterunt ſed ſuos ſocios imitati ſunt & in ciuitatem repente fugerunt. ¶ Hoſtibus igitur ita deuictis: ioab ad regem claro triumpho in hieroſolymã remeauit. Hęc igitur deuictio nõ perſuaſit ammonitis vt bello quieſcerẽt. neq; tũc cognoſcẽt victores & a preliis abſtinuerunt. ſed mittentes ad regẽ ſyrorũ Adadezer trans euphratẽ eũ ad ſolatia cõduxerũt: qui hẽbat quidecim principes militię Sobach pedeſtriũ vero octingẽta milia & equitũ mille. Cognoſcens aũt hebręorũ rex aduerſus ammonitas tm̃ exercitũ cõgregaſſe. nõ aduerſus eos perduces ſuos pugnare decreuit. ſed ipſe cũ toi virtute trãſiens iordanẽ fluuiũ eis occurrit. Et cõgreſſus in pugnã vicit egregie & iterfecit pedeſtrium milia quadragita: equitũ vero vſq; ad ſeptigẽtos. Proſtrauit autẽ in acie principẽ militię chadam nomine, Sobach cũ quo vulnere mortuus eſſe dinoſcitur. ¶ Meſopotamię vero dum pugna fuiſſet hoc modo determinata: tradiderum ſe dauid & dona miſerunt ei: & ille quidem ſaluus eſt reuerſus in hieroſolymam.

Rex Ammonitarum dauid ſeruos iniuria afficiens barbę medium partem radens & veſtium partem abſcindens quare contra eos bellũ paratur.

Ioab cõtra Ammonitas.

¶ Victoria ioab contra Syros: Fuga ammonitarum.

Meſopotamitę ſe tradũt dauid.

¶ Adulterante ocioſo dauid cum berſabe vxore vrię ad occultandum adulterium ipſum vriam de prelio reuocat vt vxori copuletur quod rennuit indignum iudicans cum vxore requieſcere duce ſuo

& commilitonibus inter hostes commorantibus. Quo facto contristatus Dauid ad Ionatham scribit vt vrias in belli periculo ponatur qui litteras portans in bello ab Ammonitis occiditur quo occiso Dauid bersabe accepit vxorem Cuius peccatum deus per Natham parabolicę primo deinde manifeste redarguit Cuiq; penitenti & peccatum confitenti deus fecit misericordiā / Languescenteq; bersabeę filio grauissime contristatus dauid & eo mortuo tristitiam deposuit postea quoq; ex bersabee. Natus est Salomon.

¶ Capitulum nonum

GVm autem ver inchoasset misit dauid principem militię ioab: vt cum ammonitaru; gente pugnaret. Ille vero proficiscens omnem eorum depopulatus est regionem: & ipsos in metropoli Rabach clausos obsedit. Contigit igitur ea tempestate dauid pessimum vitium cum esset natura iustus atq; religiosus: & patrias leges magna virtute seruaret. Hic enim dum hora meridiana iam ad vesperam declinante in superiora regalia solito more deambularet vidit mulierculą; specie valde pulcherrimam: & cunctis fœminis pręponendam. in domo propria aqua frigida se lauantem nomine bethsabeę. Cuius mulieris pulchritudine conspiratus concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum vocari fecisset cum ea concubuit. Quę concipiens misit ad regem & vt cogitaret insinuauit quatenus comissum scelus potuisset abscondi. ne secundum legespatrias moreretur adultera. Dauid autem virum eius nomine vriam qui erat armiger ioab. de obsessione bellica fecit euocari. Quo veniente de exercitu hunc de obsessione requirebat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire tollens epulas de conuiuio dedit: iussitq; vt pergens ad suam cōiugem in eius recubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex requisuit cur post tantum tempus propriam non venisset ad domum: nec advxorem dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habebant voluntatem. Cui respondit. non esse iustum vt dum commilitones eius & dux inter castra & in hostium regione dormitarent: ipse cum vxore propria requiesceret: & epulis indulgeret. Et dum ille hęc dixisset pręcepit. vt illa die ibi maneret. altera vero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rursus ad cœnam vrias a rege & ad ebrietatem vsq; deductus. inuitante eum rege studio frequenti ad copulam. nichilominus iterum dormiuit ad ianuas regis: nullo desiderio concitatus vxoris ¶ Quo facto rex nimie contristatus. scripsit ioab de vria quasi in eo deliquerit. pręcipiens puniendum Significauit etiam vltionis modum ne fieret ipse in suo scelere manifestus. dicens vt in parte qua esset hostium grauis manus & posset pugnando periculum sustinere. ibi eum poneret. Et commisso prelio iuberet cunctos ab eo recedere: vt solus in mortis periculo remaneret. Et cum hoc scripsisset & suo signaculo munisset epistolam. ioab deferendam dedit vrię. Ioab autem litteras suscipiens & voluntatem regis agnoscens: ad locum vbi hostes nouerat fortiter imminere: vriam cō stituit. Dedit itaq; ei quosdam militum optimorum: seq; dixit omnium virtute solatia prębiturum. si forte possent partem muri deijcere & ad interna ciuitatis intrare. Quem petijt vt cum esset miles valde fortissimus: & apud regem gloriam & omnem exercitum haberet. ad hoc non dedignatus accedere: sed potius huiusmodi res agere congauderet. Cumq; vrias fiducialiter agere promisisset assumptis secum seorsum cum eo pugnaturis dixit vt eum solum facta incursione hostium desererent. Hebręis igitur ad ciuitatem accedentibus ammonitę metuentes ne in illo loco in quo vrias constitutus erat venientes inimici muros ciuitatis ascenderent. eligenteq; fortissimos viros: & repente portas aperientes: magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum vidissent. omnes qui erant cum vria sicut prędixerat eis Ioab recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur & fugere aciemq; deserere sustinuit hostes. & impetum eorum viuacitate sua suscipiens. peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio: vulneratus interijt: cum quo etiam quidam alij de socijs sunt extincti. ¶ His ita gestis nuncios ioab misit ad regem: precipiens eis vt dicerent q; studuisset quidem capere ciuitatem & cum accessisset ad murum multis ibi cadentibus abcessisset: & si quidem irasceretur: vrię mortem pariter indicarent: Hęc audiente rege & grauiter ferente: & dicente eos incaute fecisse vt ad murum vrbis accederent: cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem dum vtiq; exemplum haberent filij gedeon abimelech: qui dum turrim Thebes expugnare vellet. violenter a sene mulierę petra percussus probaretur extinctus & cum esset vir fortissimus propter difficultatem rei turpiter sic peremptus: q̄ memoria oportuisset eos muros hostium non adire: cum sit optimum apud omnes vt ea quę geruntur in prelijs seu bene seu male memoria teneantur quatenus alia quidē imitanda sint. alia fugienda. Cumq; hesitaret rex. & de casu bellico cogitaret. vrię morte a nunciis indicata. repente ab indignatione cessauit iussitq; vt reuertentes ioab dicerent humanum esse quod contigit. & bella huiusmodi semper habere naturam mutabilem: vt aliquando quidem inimici superiores sint aliquando vero subiecti. De cetero in oppressione prouidendum ne denuo in aliquam partem delinquerent. sed vallis & diuersis molitionibus obsiderent & prevalentes ciuitatem quidem omnino subuerterent & habita-

Adulterium dd cum Bersabeę vxore vrię

Dauid vocat vriam ad occultā dum adulteriu; vt cum muliere copuletur.

Renuit vrias cū vxore dormire duce suo & commilitonibus iter hostes moranti bus

Scripsit dauid vt vrias i belli pculo ponatur.

Vrias ab Ammonitis occidit fo cijs fugientibus

Memoria prętę ritorum necessaria in exercēdis prelijs.

Bella naturā habēt mutabilem.

Dauid berſabee occiſo vria accepit vxorem. Deus Nathā pphetę apparuit regis peccatum culpans.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethſabeę mortem ſui viri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcente vero triſtitia eius & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non liben-D ter inſpexit. ſed iratus contra dauid. apparuit in ſomnis Nathan prophetę. regem culpans in his quę male commiſerat. Nathan autem cum eſſet vir vrbanus & ſapiens & cogitaret quia reges dum in iram incitantur amplius eam q̄ iuſtitię iura reſpiciunt. interminationes quidem dei tunc tacere decreuit. & alia viro verba vtilia loqui diſpoſuit & dicens ei huiuſmodi cauſam: quid de ea ſentiret manifeſtum ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos greges iumentorum boumq; & ouium poſſidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam habebat quam cum ſuis filijs enutriebat cum qua etiam cibis proprijs veſcebatur & quam non aliter q̄ filiam diligebat. Cumq; hoſpes ad diuitem veniſſet nihil de ſuis pecudibus voluit occidere vt epulas amico daret: ſed miſit ad agnam pauperis & eam ſublatam peregrino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui talia perpetraſſet & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum & ſuper hoc morte multandum. Nathan autem reſpondens ait ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet quia opus malum valde commiſerat. Reuelauitq; ei & aperte manifeſtauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum & omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum conſtituerat dominum & a manibus Saul antea liberauerat dederatq; ei coniuges quibus iuſte & legaliter fuerat copulatus. ſed quia deum ſpreuiſſet & impie conſpexiſſet vxorem & virum eius necandum hoſtibus tradidiſſet ideo eum penas exoluere: & vxores eius ab vno dicebat filios violentias ſuſtinere. ſed & ipſum fore eius inſidijs expellendū. Et dum eius peccatum occulte fuiſſet geſtum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; parituri puerum qui ex ea eſſet procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuſo: & cum lachrymis & tristitia impie ſe egiſſe confeſſo: erat enim deicola vir qui nichil omnino in ſua vita pręter in caſu vrię deliquerat: miſeratus eſt deus & reconſiliatus ei ſeruaturum ſe eius vitam regnumq; pollicitus eſt. agenti penitentiam de his quę fuerant male geſta. Cumq; regi Nathan hæc prophetaſſet. domum reuerſus E eſt. ¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuaſit pro quo rex nimis afflictus cum a cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet adhortantibus ſepe famulis non commedit. Sed & veſtibus atris indutus: atq; proſtratus in cilitio iacebat in pauimento: & deo pro ſalute pueri ſupplicabat: quia valde eius amabat matrem. Septimo vero die puero moriente non pręſumebant hoc famuli regi nunciare cogitantes quia ſi noſceret: a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret. tanq̄ in luctu mortui filij conſtitutus quippe cum eo languente talia pręmonitis triſtitia pertuliſſet. Sentiens autem rex ſimulos pertubari & ea pati quę pręcipue ſolent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortuum puerum & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente ſurrexit: & ſumens candidam veſtem venit ad tabernaculum dei. iuſſitq; ſibi cibos apponi. Quo facto multus ſtupor eius cognatos & famulos appręhendit: quia cum nichil horum puero languente feciſſet eo mortuo ſimul hęc omnia celebraret. Cumq; ab eo huius facti cauſam requirerent: aſſerens eos nimis indoctos ait q̄ adhuc viuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo defuncto a vita triſtitia nichil prodeſſet. Quod cum dixiſſet. regis ſapientiam laudauerunt. ¶ Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem bethſabeę. Quę concipiens: maſculum filium procreauit: quem iubente nathan propheta ſalomon appellauit.

Penitenti dauid deus dat miam.

Puero berſabee languescente contriſtatus eſt rex dauid quo mortuo triſticiaz deposuit.

Cauſa triſticię depoſitionis dauid i morte pueri qui tantū triſtabatur ilāgore. Natus ſalomon ex berſabeę.

¶ Dauid Ammonitas victoriosiſſime ſuperante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammonitarū pręciosiſſimā tulit quā ſp decetero in capite geſtabat Dauid. Quo reuertente in Hieruſalem Thamar filia ſua Abſalon ſoror ab Ammon fratre turpiter amata ſtupro & violentia defloratur quam ille odio Ammō perſecutus obprobrioſe expulit. Quod vbi Abſalon cognouit eam in domo recipiens tandē fratrē Ammon pro ſororis ſtupro inſidioſe iuſſit occidi Dauidq; filij audita morte maxime afflictus eſt Abſalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Geſſur. ¶ Capitulum. x.

¶ Dauid contra Ammonitas nūciāte Ioab venit quos victorioſiſſime ſupauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

DVm Ioab ammonitas obſidione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum diuersitatem multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare Ex modico namq; puteo bibebant oēs & licet illis forte eſſet auxiliū: ne tn̄ deficerēt. nō eo largius vtebāt. Quo facto: ſcripſit hęc regi. ſignificans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā ſuo nomini deſignaret. Quod dū ſcripſiſſet Ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē ſūpto ſecū exercitu venit vt Rabach depopularet vrbē. Hāc dū bellica lege cœpiſſet milites eā vaſtare prmiſit Ipſe vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auri talētū & lapides pręcioſos & i medio ſardonicem quam ſemper dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia pręcioſa in ea comperit ciuitate. viros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias ammonitaruz vrbes q̄s cœpit euertit.

A ¶Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia vi-
3 go nomine thamar: pulchritudine valde precipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater erat Absalon ex vna genitrice procreatus/quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum ne-
q; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio prævalere: crudeli percussus vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permuta-
ret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis a-
cutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedēs interrogauit vt ei causam
huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset
ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupisceret: consilium ei suum
desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrē
peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priua-
retur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simula-
bat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater poposcit vt sororem ei dirigeret. Quam
cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente precipit vt ei manu sua faceret panes frixos suaui-
ter sedicens ex eius manibus commessurum. Illa vero/vidente fratre/conspersa farina faciens collirida
easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̄ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repelle-
rentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei ci-
bum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo
concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impieta-
B tem mihi frater inferre: noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam
iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur
adijciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat
volens ad presens impetum eius petulantem declinare: At ille nō acquieuit sed nimietate amoris eius
inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stuprū
sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire precepit. Cumq; illa in hoc deteriorem procla-
maret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit in-
de recedere. vt etiam testimonium sue confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam pro-
sus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: dirupto collobio quibus antiquę virgines
vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere aspersō capite ibat
per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum venisset
frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. qui-
escere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q̄ corrupta fuisset a fratre. Cui dum
satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit & multo tempore apud fratrem
absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem fi-
.13 lium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhorrebat & latenter opportu-
num tempus vltionis delicti illius expectabat. ¶Igitur secūdus iam annus corruptionis sororis eius ac-
cesserat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus ef-
Ephraim: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis vide-
C retur existere vel fratris dirigit supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis proprijs vt cum vi-
derent ammon ebrietate dissolutum. nullo anuente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto
grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascēdentesq; in eqs
reuertebantur ad patrem. Quidam vero precedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfeciſſe
absalon. Func dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia/ que vsq; ad mortem
fere videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̄ post hoc tāti ma-
li facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens
vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa
fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia
nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar
sororis sue iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos atten-
tos fecit. Erant autem filij regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & præter
spem videris quos ante paulum periſſe crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & ge-
mitus. illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto. ¶Absalon autem fugiens in
3 gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem trium annorum
tempore commoratus est.

Thamar Absa-
lon soror ab am
mō fratre turpi-
ter amata.

Consilium Iona
thę datū ammō

Stuprum & vio
lētia āmon i tha
mar quā statim
odio pſecutus ē

Desolatio Tha-
mar a fratre vio
latę.

Absalon pter
raptū sororis in
fidioſe occidi fa
cit Ammon.

Maxima dauid
tristicia audita
morte filiorum.

Absalon interē-
pto fratre fugit
ad maternū auū

¶Ioab Absalon renocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub pa-

rabola ipſius abſalon a rege vt Abſalon in hieruſalem rediret/ cuius ceſaries octo diebus vix tõderi potuiſſet/impetrauit. Sed cum patris faciem videre prohiberetur Ioab negligẽtis perfectam cum patre reconciliationem facere ſegetem incendi precepit Sicq; tandem reconciliatus eſt patri. ¶ Capitulum xi.

Ioab dauid incitauit ad reuocãdum Abſalon.

Parabola mulieris a Ioab edocte pro reuocatione Abſalon.

Applicatio parabole.

CVmq; dauid voluntatem haberet vt ad reuocandum abſalon filium deſtinaret non ad vindictam quando erat ira longo tempore leuigata. ad hanc rem militie princeps ioab eum potius incitauit. Preparauit enim mulierem quandam iam etate prouectam: vt eum ſub ſcemate luctus interpellaret: & huiuſmodi verba proferret. Que ait. Duo filij mei rex in agro fuerant in contentione conuerſi: nullo; preſente qui eos placere potuiſſet: ab altero alter perc[illegible]uſſus iteriit. Cognitis autem interfectorem petentibus & volentibus eum occidere ſupplico vt mihi ſalutem filij precipias condonari nec reliquam ſpem ſenectutis mee auferri. & prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim aliud illi poterunt ſequi. niſi q; timor regis impetrauerit Rege ſiquidem [illegible]ris precibus annuente. reſpondens mulier. denuo regi. gratias inquit ago tue benignitati qui meum miſeratus es ſenectutem & pene ſine filijs deſolatam filium habere feciſti. Sed vt firma mihi ſint tua dona clementie. precor tuo filio eſto propitius. eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc prebuiſſe beneficium: cum te videam in cauſa ſimili cum tuo filio ſemper manere iratum. Fedum namq; eſt vt cum vnus contra voluntatem patris mortuus ſit. ſponte huic cauſa [illegible]natur & alius. ¶ Intellexit itaq;. rex hoc conſilium ſtudio Ioab immiſſum: & interrogata mulier dum cognouiſſet hoc verum eſſe. reuocans ioab: ait impetraſſe ſtudij ſui votum eumq; abſalon reuocare precepit. Non enim circa eum iam vlterius dixit ſe eſſe crudelem ſed iram indignationemq; remittere. Ille vero cum adoraſſet regem. & eius ſermonibus gratias retuliſſet. repente profectus eſt in geſſum. & aſſumpto abſalon in hieroſolymam reuocauit. ¶ Premiſit autem rex dum venire filium cognouiſſet. & precepit vt ad domum propriam remearet. Non enim iuſtum eſſe credidit: vt mox veniens videret aut videret Ille vero patre iubente eius declinauit aſpectum cui tamen a familiaribus debebatur officium. ¶ Huius itaq; pulchritudo licet in triſticia poſiti. diligentiam competentis regis filio non habentis nequaq deposita eſt. ſed erat ſpecioſus & ſplendebat omni decore. & corporis magna proceritate ita vt eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis tanta erat ceſaries vt vix octo diebus tonderi potuiſſet: & erat tonſura eius pondus ducentorum ſiclorum quibus quinq; mnas. ¶ Habitauit autem in hieroſolymis annis duobus habuit tres filios maſculos; & unam filiam nimis ſpecioſam quam rex poſtea roboam ſalomonis filius accepit vxorem ex qua natus eſt puer nomine Abias. ¶ Inter hec itaq; mittens abſalon ad ioab popoſcit ab eo vt perfecte placaret patrem & peteret quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente vero ioab: & [illegible] liquos ſuorum confinem eius ſegetem incendit. Quod cum ille cognouiſſet: ad abſalon venit cuius eum: & ex eo cauſam huius rei inquirens. Cui reſpondens ait. Hoc conſilium comperi vt te ad me [illegible] ducere potuiſſem. negligentem verba que tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Quapropter preſentem te depreçor vt mittiges genitorem meum. Ego namq; peius a fuga eſſe iudico huc me modo veniſſe patre michi hactenus irascente. Ioab autem neceſſitatem eius agnoſcens & miſeratus mediator extitit apud regem eiq; locutus de filio: egit vt libenter eum repente ſuſciperet. Quo veniente & in terram proſtrato ac ſupplicante vt peccati veniam impetraret. porrecta dextera alleuiauit eum & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Regreſſus abſalon in hieruſalẽ qui tamen facie dd tũc nonvidit

Pulchritudo abſalon.

Ceſaries podus que vix octo diebus tonderi potuiſſet.

Filij abſalõ tres & filia vna.

Negligẽtes ioab reconciliationem.

Abſalon cũ patre dauid ſeges a ſeruis Abſalõ incenditur.

Perfecte reconciliatus abſalon dauid patri.

¶ Reconciliatus patri Abſalon. doloſe contra patrem coniurauit nitens paternum regnũ vſurpare. Cui Achitofel fauebat in malo Tunc quoq; audita Abſalon regni vſurpationem fugit dauid de hieroſolem relictis vxoribus quem fideles miniſtri ſecuti ſunt inter quos Chriſi fideliſſimus dauid amicus qui ipſius dauid precepto ad Abſalon/ vt eius ſecreta conſideraret/ redijt Siba quoq; Mephiboleth uius filon magiſtrum ſuum ſeditionis contra dauid participem accuſat ſicq; domini ſui hereditatem petrauit Semei inſuper ipſi dauid obprobria & iniurias inferebat quas dauid tulit patienter

Simulatoria abſalon deceptio vt corda hominum ad ſe traheret & fauorẽ

Cõiuratio Abſalon cõtra dauid patrem doloſe nitẽtis paternum vſurpare regnũ

ABſalon autem dum hoc tuiſſet ei a patre conceſſum: in paruo tempore multos equitum currus inſtituit & armigeros quinquaginta. & diebus ſingulis ſurgens diluculo ad regalia veniebat: & qui cauſas habebant & minores inueniebantur in eis delectabiliter loquebatur: quaſi non habente bonos conſiliarios patre. ſed iniuſtos in ſuis ſententijs exiſtentes: quorum iudicio grauarentur. Pro qua re fauorem ſibi omnium collocabat. addijciebatq; pariter dicens quia ſi haberet hanc poteſtatem ipſe cuncta ſub legum equitate diſponeret. Hec itaq; agẽs populo ſibi placatõ [illegible] deuotionem cunctorum ſe obtinuiſſe confideret. ¶ Poſt reconciliationẽ patris annis quattuor iam [illegible] actis ſupplicauit vt ei pater in hebron ire permitteret. quatenus commiſſa deo ſacrificia celebraret. [illegible] fugiens deuouiſſet. ¶ Dauid ergo concedente profectus eſt. Ad quem multus populus eo [illegible] confluxit. Adeſt autem ei & conſiliarius dauid achitophel Giloneus: & ducenti viri ex hieroſolymis

A nescientes quidem huiusmodi conamen: se velut ad sacrificium euocati. Hoc itaq; cōsilio rex ab eius est ordinatus. Quod dum fuisset nunciatum dauid & inopinabiliter hoc fecisse filium cognouisset me-
tuēs impietatem presumptionemq; eius miratus quia nec peccati veniam recordatus est sed super il-
la scelera potiora & iniquiora commiserat: primo quidem vt regnum a deo datum vellet auferre secun-
do vt patrem vita priuaret: deliberauit vt fugeret transiordanem. Et vocatis amicis ac necessarijs &
de filij superbia eis participato consilio cunctaq; cōmittens deo decem concubinas custodes regalīū
derelinquens discessit ex hierosolimis & alia multitudine fiducialiter cum eo egrediente simul & secē-
tis viris armatis qui saul viuente fuerant ei i fuga priori participes. Abiathar autem & sadoch sacerdo-
tibus & omnibus leuitis volentibus simul egredi cum archa domini suasit magis vt in ciuitate consi-
sterent: cum eum posset deus etiam archa non portata liberare mandauitq; vt ei latenter gesta queq;
nunciarentur. Habuit autem fideles ad omnia ministros achiniam filium sadoch: & ionatham filium
abiathar. Ethai autem getheus cum eo profectus est licet dauid eum in ciuitate manere voluisse. Cui
dum acquiescere noluisset ei puritatem potius sue deuotionis ostendit. ¶ Ascendente autem dauid
per montem oliueti nudis pedibus & cunctis cum eo flētibus: nunciatum est achitophel esse cum absa-
lon & eius parti fauere. Quod dum audisset tristitia eius magis accreuit: deumq; rogabat & eum sup-
pliciter orabat. vt alienaret mentem absalon a consilijs achitophel. Formidabat enim ne contra se ei
c. 15 dando consilia preualeret. Erat enim vir ille astutus & ad prospiciendam vtilitatem nimis acutus.
Cumq; in montis verticem peruenisset ciuitate respecta cum multis lachrimis quasi amisso regno do-
mino supplicabat. Occurrit autem equidem vir fidelis nomine chusi & ipse amicus. Qui cum eum vi-
disset scissa veste & aspersо capite cinere flentem atq; lugentem: consolatus est eum & a tristitia cessa-
re poscebat. & post hec supplicabat vt iret ad absalon quasi ei consentiens & eius secreta consideraret
c 16 consiliaq; resisteret achitophel: quia si cum dauid pergeret tantum prodesse non posset. Obediens il-
B le dauid eo relicto venit in hierosolimam: quo etiam non post multum venit absalon. ¶ Paululum
itaq; exinde procedente dauid siba famulus memphiboseth quem curatorem instituerat possessionū
quas donauerat filio ionathe occurrit cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessarijs ex qui-
bus ipse & qui cum eo erant reficī debuissent. Requirente vero dauid vbi reliquerit memphiboseth
ait in hierosolimis expectantem ordinari se regem in presenti seditione propter memoriam beneficio
rum saul. In his autem indignatus dauid omnia quecumq; gesserat memphiboseth: sibe donauit mul-
to iustius esse credens vt hic q̄ille potius hec haberet. Et siba quidē hoc facto gauisus est. ¶ Igitur ve-
niente dauid in locum choram progressus est quidē de cognatione saul noie semei filius gere & lapida-
bat eum ac pessimis sermonibus accusat circunstantibns aūt amicis adhuc amplius blasphemat: & san-
guinarium multorumq; malorum dicebat auctorem: increpans eum quatenus ex illa terra velut pol-
lutus excederet: deo gratias referendo qui eum priuasset regno per proprium filium pro eo q̄ peccas-
set in dominum et in eum rite penas exiget. Omnibus autem super eum mota iracundia prouocatis
& precipue abisai volente interficere semei dauid eum abstinuit dicens ne malis p̄sentibus opus
nouę occasionis adiciamus. Non enim circa hunc rabidum canem michi respectus aut pudor est: sed
ad deum intendo propter quem iste super nos ita videtur inuectus: nec est ammirandum ab isto me
talia sustinere: quando etiam filij videor expertus impietatem. Sed forsam aderit nobis misericordia
dei & preualebimus inimicis quo adiuuante securo itinere properemus. Semei autem per aliam mon-
tis partem currebat. & crebras faciebat iniurias. Cumq; venisset dauid ad iordanem refitiebat ibidem
suos itinere fatigatos. ¶ Igitur cum venisset absalon & achitophel consiliarius in hierosolimam cum
C omni populo venit ad eum amicus dauid chusi. Et cum adorasset absalon optabat regnum eius inco-
lume & omni tempore permanere. Illo vero dicente cur cum precipuus patris eius esset amicus: eiq; fi-
delis ad omnia videretur non cum eo tunc esset: sed illo derelicto transisset ad eum temperate se facere
dixit se qui eum & populi vniuersi iudicium. Vis inquit domine tecum manentibus: recte & ego te se-
quor. Regnum enim tibi a deo collatum est. Quapropter eandem fidem atq; deuotionem tibi prębeo
quā patri. Non enim p rebus p̄sentibus indignari fas est quādo non in extraneam domum mutatū est
regnū: sed permānsit in ea filius occidente patre. Hec dicens satisfecit cū prius videretur esse suspectus.
¶ Absalon ad patris cōcubinas/hoc achitophel consiliāte/accessit. Qui etiā vt dauid patrē interi
meret dedit consilium contra quod chusi dauid fidelis amicus aliud dedit consilium quod/deo facien
te/elegit absalon achitophel quoq;/suo dissipato consilio/seipsum suspendit mittunturq; per sacerdo-
tes ad dauid nuncij quos persequi iubet absalon sed ipsi a via parumper diuertentes per mulierē in pu
teo absconsi salui ad dauid peruenerunt secretum absalon ipsi nunciatus qui iordanem transiens venit
in castra ciuitatem munitissimā vbi est honorifice a berzelao & alijs ciuibus receptus.

Audita absalō regni vsurpatio ne: & eius impie tate relictis vxo ribus fugit da nid ā hierusalē

Fideles dauid ministri

Nudis pedibus dauid ambulās per mōtē oliue ti figura fuit ie- suchristi passu ri & achitophel inde ꝓditoris. Multa i hoc ca- pitulo inuenies passioni christi applicabilia

Mentit siba mē phiboseth ser- uus vt dñi sui he reditatē impe- traret.

Semei oppro- bria dauid i ifert que ipse parien ter suffert.

Chusi aici da- uid ad absalon oratio.

Absalon ad cõcubinas patris conflitãte achitophel cõpulatur.

VOcato autem achitophel: quid oporteret agi tractabat absalon. Qui suasit ei ad concubinas patris accedere. Ex hoc enim populum sciturum crediturumq; dicebat quia circa patrẽ nulla ei iam reconciliatio superesset: & ob hoc multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret. Hactenus autem apertas inimicitias eos habere metuere: credentes posse patrem cum filio quocumq; tempore concordare. Hoc etiam consilio flexus: iussit famulos vt tentoria in solario regio figerent et vidente populo accedens ad patris suis concubinas ingressus est. ¶ Hec autem gesta sunt secundum nathan prophetiam quam dauid olim de filij inuasione signauerat. Cum vero sensisset absalon que monuerat achithophel. rursus secundum consilium de prelio contra patrem eum proferre poscebat. Tuncq; ille decem millia electos sibi dari petijt vt patrem eius interimeret & eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret & tunc firmum haberet imperium: cum pater eius extingueretur. ¶ Dum hec sententia placuisset: vocauit chusi amicum sui patris antiquum. Sic enim ille eum vocabat. Cui dum sententia achitophel indicasset: quid etiam ipsi videretur de eadẽ causa requirebat. Ille vero cognoscens quia si fierent que suadebat achitophel: dauid in mortis periculum peruenisset contrariam sententiam nitiebatur afferre. Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinem: quia multis prelijs dimicauit: & superatis hostibus est reuersus. Nunc equidem credo illum in exercitu constitutum est enim sicut nosti bellicosus idoneus & omnia prouidere & dolos superuenientium hostium declinare certissimus: circa vesperam autem derelinquere suos aut in aliquam aulam se celare: aut circa petras insidias facere. Dumq; contingerit vt congrediantur ad prelium illius quidem viri vt estimo modicum se subducent: & dum securi fuerint de regis auxilio resistẽt Et inter hec illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens: suis fortitudinem prebebit ad bellum tuos vero inopinato belli superuentu prosternet. Facigitur comparationem mei consilij & cognoscens eius vtilitatem: achitophel quidem refuta sententiam. Mittens autem in omnem prouintiam hebreorum: precipe, vt contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens ipsi prelij militiam vniuersam esto dux: & nulli alij committas hoc prelium. Facillime enim te credo fore victurum: si eum: cum paucis comprehenderis: cum tu multa millia pugnantium habeas deuotionem suam tibi prebere volentium. At si pater tuus fuerit obsessione circundatu suis machinationibus aut cloacarum alias trochlearum effusionibus ciuitatem illam facillime capiemus. ¶ Hec cum dixisset probabilior apparuit q̃ achitophel Nam vltra illius consilium absalon potuis huius elegit. Deus enim erat qui in eius mente consilium chusi melius esse faciebat. ¶ Quo facto festinabat chusi ad sacerdotes sadoch: & abiathar consilium q; achitophel nec non & suum & quia placuisset que ipse monuerat indicauit & exhortatus est repente vt mittent es hec renũciarent dauid & que ab aduersarijs structa vidẽbantur aperirent adijcientes vt studerent velociter transire iordanem vt eum suus filius persequi festinaret: & anteq̃ illi monuissent posset a filio comprehendi. ¶ Sacerdotes autem oportune suos ad hoc officium extra vrbem celatos habebant. Quibus mãdates per fidelem ancillam que tractabat absalon preceperunt vt dauid hec cum festinatione significarent. Illi vero nulla dilatione tardantes: sed mandata patrum seruantes: pij fideles q; ministri & officij velocitatem & necessitatis instantiã cito iudicies implendã: festinabãt ad dauid. Cumq; duobus stadijs processissent a ciuitate vidẽtes eos quidã equites indicauerunt absalon ille cõtinuo vt cõprehenderetur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotũ: ab itinere declinantes in vicum quẽdam non lõge a hierosolimis: cui nomen erat bochor alias bochom inuenientes quandam mulierculam rogauerunt vt eos celaret: & munitionẽ metuentibus praeberet. Illa vero iuuenes illos in puteum repente deposuit. & extẽsis desuper pellibus os eius operuit: q; persequentes eos veniſſent: & de eis mulierem requisissent: illa vidisse quidem non negauit: sed apud se eos sumpsisse potum & continuo discessisse. Tamen si cum velocitate sequerentur: facille eos comprehendi posse dicebat. ¶ Cumq; diu secuti non comprehendissent: reuersi sunt. Mulier autem videns eos remeantes: & nullum iam periculum iuuenibus comprehensionis imminere conspicians abstractos elacuẽ misit ad proprium itineris opus. ¶ Qui multo studio festinantes venerunt ad dauid: & cuncta que tractabat absalon subtiliter indicauerunt. ¶ Tunc ille licet iam nox esset precepit tamen suos iordanem transire cum festinatiore. ¶ Achitophel videns suam sententiam fuisse reprobatam ascendens iumentum suum venit ad regionem gilon. Conuocatisq; omnibus suis consilium (quod dederat absalon) exposuit: & quia q; auditus ipse non fuerat: non eius tardaret interitus [illegible] bat enim dauid post victoriam in regnum continuo redsturum & melius sibi fore vt libere & nime ab rumperet vitam: q̃ se dauid reseruaret ad penas contra quem absalon talia consilia set. Et cum hec dixisset ascendens in locum domus sue secretiorem laqueo se suspendit. Igitur tophel sepulture tradiderunt. ¶ Dauid autem sicut prediximus transiens iordanem venit in castra opmam & munitissimam ciuitatem. Susceperuntq; eũ libentissime cuncte altiores prouicie & fugam illius

Consiliũ achitophel de interimẽdo dauid

Consiliũ chusi amici dauid antiqui & fidelissimi consilium achitophel dissipãs datũ absalõ

Acceptũ (deo faciente) consilium chusi dissipato consilio achitodhel.

Declarat chusi cõsilium suum sacerdotibus amicis dauid q; dauid consiliũ volũtatem manifestarunt.

Mulier nũcios p dauid in puteo abscondit p sequentibus seruis absalon

Reuelatur dauid absalon cõsilium.

Achitophel quia eius consiliũ fuit dissipatũ se suspendit.

Dauid in ciuitate castra honorifice recipitur.

temporis referentes: alias reuertentes & honorem ei felicitatis pristine conferentes. Erant autem berzi
leus alias berzelai galadites & sipha potentissimus & amandias & mathir terre galaditis primus. His
namq; rerum copiam dauid & qui cum eo erant opulentissime prebuerunt: ita vt neq; lectis strati deesi
sent neq; panes aut vinū sed etiam vbertatem pecudū ministrarent: quatenus & quietatē laborātibus
& ciborum vtilium copiam eis ad sacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant constituti.

¶ Absalon bellum contra patrem mouente cuius exercitus militie princeps amasa cōstituitur)
dauid amicis eius exire in bellum non permittentibus rogat milites vt puero absalon victo parcant sed
conualescente dauid exercitu fugientem absalon arbori capillis suspensum ioab lancea transfodi cuius
cadauer deponentes armigeri ipsum in foueam piecerunt posito pro sepulcro lapidum aceruo cōtra
eius superbiam qui marmoream statuā iuxta hierusalem erexerat quo mortuo. Achimas sacerdotis
filius victoriam (tacens absalon mortem) dauid nunciauit.

¶ Capitulum. xiiij.

Absalon bellu parat contra patrē cuius amasa fuit princeps militie.

18 ABsalon aūt cōgregato magno hebreorum exercitu super patrem & trasiens fluuium
iordanē nō longe a castris venit in galaditen regionē: constituit principē totius exer-
citus amasā in loco ioab cōsobrini sui: Erat enim de patre getō & matre abigea pge-
nitus. Abigea vero & saruia mater ioab, sorores fuere dauid. Cū recessuisset ergo dauid
eos q cū eo erāt & inuenisset vsq; ad quatuor milia armatorū noluit expectare qñ su-
per eū absalon veniret: sed cōstituens sup suos milenarios & centenarios diuso exer-
citu tripatito: alia quidē partē ioab principi militie dedit alia vero fratri eius Abysai
tertiam cōmisit et heo q erat eius amicus de ciuitate geth. ¶ Cumq; vellet ipse ad bellum simul exire a-
mici non permiserunt: cōsilio eū sapientissimo retinentes. Dicebāt enim quia si cū eo deuincerētur omnē
spem vtilitatis amitterēt. Si vero vna parte victa ad eū reliqua remearet: possent denuo plium reparare:
quando etiā hostes arbitrarentur alium exercitum remanere cum rege. Hoc consiliū libenter accipiēs
dauid: ipse quidē in castris manere decreuit & duces & amicos ad prelium destinare & rogabat vt sor-
titudinem sui & fidē & memoriā haberēt. Rogabat dauid
tq; puero absalon deuicto parcerent ne illo moriēte aliquid
in se mali ipse cōmiteret: optansq; cunctis victoriā dimisit exercitū. Ioab itaq; acie cōstituit cōtra hostes
in campo: que inito habuit post tergum siluā. ¶ Educit autē ediuerso & absalon suum exercitū & facta
congressione belli, opera precipua manuū & maxime presūptionis ex vtraq; parte gerebantur. Alij qui-
dē vt regnum dauid reciperet elaborabant & omni magnitudine desuadebant: alij vero ne eo priuare-
tur absalon & daret patri pro sua presumptione supplitiū: in nullo segnes erāt aut facere aut pati quod
cumq; belli casus afferret: insuper etiam metuebant ne ab ioab et eius paucis militibus tanta multitudo
subiugaretur. ¶ Inter hec igitur vicit dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bello-
8 rum fugientesq; per siluas & colles pene cesi sunt. & alios quidem cœperunt alios autem interfecerūt
ita vt plurimi caderent fugientes q̄ in acie repugnantes. Et illa siquidem die quasi viginti milia viro-
rum ceciderunt. exercitus autem dauid accessit ad absalon. Frater enim cunctis proceritate & pulchri-
tudine manifestus. Qui metuens ne eum comprehenderent hostes: ascendens in mula regia fugiebat.
¶ Cumq; velociter veheretur et ipse in tentorium existens: arbori maxime & ramis extense eius reple-
xa cesarie inopinabiliter est appēsus. Et iumentum quidem velocitate sua quasi dominum adhuc por-
taret abcessit: ille vero ramis comarum alligatione retinebatur astrictus. Quem dum vidisset quidam
militum dauid, ioab indicauit. Quo dicente. quinquaginta siclos se ei dedisse si peremisset absalon: nec
8 si mille siclos ei promitteret: occidere se illum filium domini sui dixit: dum omnibus audientibus pa-
ter ei parci rogauerit. ¶ At ille ostendit sibi precipiens vbi eum vidisset appēsum: locum inueniens: in
C corde eum iaculans interemit. Armigeri vero ioab circunstantes arborem cadauer eius deposuerunt
eumq; in foueam proicientes acerū super eum lapidum posuerunt. Nam vt figura sepulchri fieret in-
gentem tumulum locus ille seruauit. ¶ Ioab autem dato signo a persecutione reuocauit exercitum par-
cens contribulis suis. ¶ Igitur absalon constituerat sibi statuam marmoream in valle regia que duo-
bus stadijs ab hierosolimis aberat quam appellauit suam manum dicens quia etiam filijs eius morien-
tibus nomen eius in statua permaneret. ¶ Erant enim & filij masculi quidem tres femina vero vna
thamar. Que coniuncta salomonis filio, roboam peperit filium abiam qui patris successit in regnum.
Et de his quidem postea declarabimus. ¶ Igitur post mortem absalon: populus quidam ad propria lo-
8 ca dilpersus est. Achimas autem sadoch sacerdotis filius rogabat ioab vt ipse preueniens dauid victo-
riam nunciaret & quia dei solatium & prouidentiam ipsius habuisset. Cui non concessit hoc ioab di-
cens quia cum semper boni nuncij homo fuisset modo non deberet regi mortem filij nunciare: vocans-
q; chusi ei hoc opus iniungens ait: vt quod ipse vidisset etiam nunciaret regi. Cumq; iterum achimas ro-
garet vt eum nunciare permittere dicens quia rex circa solam victoriam attentus: nequaq̄ de absa-
lon morte causaret concessit ei vt pergeret ad dauid. Tenensq; compendiosam viam quam ipse solus

Exercitus dauid ordinatio i tres partes

Rogabat dauid vt puero absalō victo parcant.

Congressus belli inter absalon et exercitum dauid ipso dauid absente.

Victoria exercitus dauid contra absalon.

Absalon arbori fugiens suspensus capillis.

ioab absalon suspensam lancea trāsfodit cuius cadauer deponentes eum in foueam piecerunt lapidum acerno super eum posito

Filij absalō tres et filia vna que nupta roboam peperit abiam.

Achimasvi cto riam dauid nũ ciat tacens abſa lon mortem

nouerat preuenit chuſi. Cumq; ſederet rex inter portas expectans quando ei aliquis geſta bellica nun ciaret quidam exploratorum videns achiman curſentem & non quis eſſet agnoſcens: ait dauid vide re ſe aliquem venientem. Qui cum dixiſſet bouum nuncium fore poſt paululum alium quendam ſequi pronunciauit. Cumq; & ipſum bonum nuncium aſſereret: explorator precurrere videns & iam vicinus eſſe achiman ſadoch ſacerdotis filium indicauit. Qui gauiſus eum bonum nunciũ dixit eſſe & aliquid optabile de prelio portaturum. Cumq; hęc dicerentur a rege veniens achimas apparuit & interrogan ti de pugna regi victoriam nunciauit. Quo requirente de eius filio quid cognouiſſet: ait quia mox vt vi diſſet fugatos hoſtes ipſe ad eum pergere feſtinaſſet et audiſſe ſe magnas voces perſequentium abſa lon: & nichil amplius potuiſſe cognoſcere eo q̃ coger etur miſſus a ioab victoriã nunciare.

¶ Nunciante chuſi victoriam & abſalon mortem dauid amariſſime fleuit quod ioab & exer citus cognoſcentes non triumphali ſcemate ſed dolentes quaſi victi ciuitatem ſunt ingreſſi ſed ioab re gem ingreſſus mortuum abſalon flentem conſolatus eſt publice vtilitatis cauſas adducens. Quo facto qui cum abſalon fuerant: inito conſilio: redire ad dauid procurabant mittentes vndiq; ad ipſum lega tos: verecundantibuſq; illis de tribu iuda redire vocauit eos per ſadoch et abiathar ſacerdotes. Amaſamq; ſub abſalon militie principem reuocauit. Quos ad dauid imperium reuertentes omnes tribus iu da preuenit ſemeiq; & ſiba qui regi ad iordanis flumen occurrẽtes pontem fecerunt in iordane ſemei quoq; coram rege proſtratus veniam obtinuit ſed & dauid omnibus (qui eum offenderant) veniam dedit & abiſai hoc impedire volẽtem increpauit.

¶ Capi. xv.

Chuſi victoriaz nũciãre & mor tẽ abſalon da uid amariſſime fleuit.

VEniente autem chuſi & adorante regem & victoriam nunciante de filio eum dauid conti nuo requiſiuit. Tunc chuſi hęc inquit proueniam tuis inimicis: quę recepit abſalon. Quo verbo victorie gaudium nec apud ipſum manere rex exercitum permiſit. Aſcendens enim dauid in locum ciuitatis excellentiſſimum flebat filium tundens cerebro pectora capillos capitis ſui dilacerans & omni ſe afflictione caſtigans clamabat dicens vtinam michi & non tibi o fili abſalon fieret interitus. Nam cum diligeret eum per naturam huiuſmodi morti eius quam ſibi potius conſiderabat.

¶ Exercitus autem & ioab audientes quia rex filium ita lugeret: reuerſi ſunt non triumphali ſcemate querentes ingredi ciuitatem: ſed dolentes & flentes & quaſi victi potius intrauerunt. Cumq; rex velato capite reſideret & filij interitu; ingemiſceret: introiuit ioab ad eum & conſolatus eſt eum di cens. O domine rex aperte demonſtras ex his quę agis quia diligentes & pro te pericula ſuſtinentes nec non & te & tuam generationem prorſus abhorres: & diligis inimicos & illos concupiſcis potius qui iuſte penas ſoluentes obierunt. Nam ſi abſalon viciſſet: & ipſe regnum firmiſſimum teniſſet nul lius noſtrum cadauer remaneret: ſed omnes a teipſo & a tuis filijs incipientes fuiſſemus ſine dubio proſtrati: nullo noſtrorũ hoſtium flente: ſed cunctis potius gaudentibus inſuper etiam puniẽtibus ſi qui forte noſtrorũ miſerati fuiſſent. Tu vero hęc agere ſuper maximo non confunderis inimico. Qui cum tuus filius eſſet: nequaq̃ in te impia committere formidauit. Igitur recedens ab hac inuita triſtitia procede & militibus teipſum oſtende: eiſq; pro victoria & labore certaminis gratias age.

Ioab cõſolatur regem flentem abſalõ mortuũ aducẽs reipubli ce vtilitatis cau ſas.

¶ Ego namq; optime noui quia ſi in hoc actu permanſeris: hodie a te populus vniuerſus abſcedet & alij regnum tradet & tunc amariſſimum & verum habebis luctum. Hęc dicens ioab regem a triſtitia reuocauit: & ad cauſas rei publice vtilitatis adduxit. Transformatus enim a fletu dauid & oportune compoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas ita vt audiens populus vniuerſus concurreret: omneq; eum libentiſſime ſalutarent. Hęc itaq; tali modo geſta ſunt. Porro qui cum abſalon fuerant & de prę lio fugerant reuertentes ad ſemetipſos ſinguli mittebant per cunctas ciuitates dauid beneficia com memorantes & libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus prebuerant edicientes culpanteq; ſemetipſos quia eum expuliſſe niterentur a regno et alium ordinaſſent quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus rogare debent dauid vt ab indignatione quieſceret eiſq; faueret & rece pto regno eis ſuam euidentiam non negaret. Hęc itaq; dauid crebro nunciabantur. ¶ Sed etiam ille nichilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes vt principibus tribus iude loquerẽtur: quia turpe fuerit vt alia tribus ante illam dauid conſtitueret regem: cum illi & cognati eſſent & ſanguinis eius par ticipatione gauderent. ¶ Hęc eadem et ad amaſam principem militie eius pręcepit edicere: quia cum filius eius ſororis eſſet non ſuaderet populo vt dauid daretur imperium: pro qua re non ſolum regi conſiliari poſſet: ſed & totius militie principatum ſicut abſalon ei prebuerat optineret. Et ſacerdotes quidem ad principes tribus iudą locuti ſunt: & amaſan deflexerunt promiſſiones regias edicentes in eius precipibus conſiſtere. ¶ Hoc itaq; facto: tribus iuda miſit ad regem legatos: ogantes vt ad pri mium remearet imperium. Hoc autem & omnes iſrahelite fecerunt ad hortante eos amaſa. Igitur re cedentibus legatis ad eum venit in hieroſolimam omnes tamen preuenit tribus iuda vt regi ad iorda nis flumen occurrerent. ¶ Et gera filius ſemei cum mille viris quos de tribu beniamin ducebat, & ſi

Cõſiliũ populi q fuerant cũ ab ſalõ vt redeant ad dauid.

Verecũdãtibus illis de tribu iu da ad dauid re dire vocauit eos per ſadoch & abiathar ſa cerdotes.

Reuocauit etiã amaſam princi pẽ militie abſa lon.

ba libertus saul & filij eius quindecim: & viginti serui. Isti namq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerunt: vt facile eum rex cum suo exercitu transiret. Cūq; venisset ad iordanē iuda eū libentissime salutauit. ¶ Qui dum pontem ascenderet: prostratus est ante eum semei: & detinens pedes eius veniam postulauit que in his peccauerat rogans vt non circa eum esset acerbus nec potestate recepta eum iuberet dari supplitio sed potius considerat et quia gesta penitentia in his que prius deliquisset primus ei occurrere festinasset. Cumq; in his supplicaret atq; deposceret tunc abissai frater ioab ait. Numquid non propterea morieris: quia constitutum a deo regem nequaq̄ blasphemare metuisti. ¶ Tunc dauid conuersus ad deum. Non cessatis seruie filij has cōmouere denuo nobis superiores turbas & seditiōes instantes. An ignoratis quia initium mei regni sit hodie. Quapropter omnibus in me impie agentibus iuro dimitti eis supplitia: & nulli sua delicta seruari. Nunc inquit o semei securus esto nullum mortis habeas metum. Eumq; mox adorans cum ceteris recedebat.

Semei prostratus corā rege veniā obtinuit.

Condonās dauid oibus q eū offenderāt veniā & abissai hoc impedire volentem increpat

¶ Memphiboseth in lugubri habitu pro tribulatione habitu tristis: quē iniuste siba eius famulus regi accusauerat: obiam venit se purgās cui medietatem substantie reddi precepit dauid & ipsum berezel antiquum in recompensationem bonorum secum manere in hierusalem exorat quo reculante & excusante eius filium achimam secum retinuit.

Mēphiboseth i lugubri habitu tristis p tribulatione dauid ei occurrit obuia: quem iniuste siba accusauerat corā rege se purgans.

Capi. xvi.

INter hec autem occurrit & mēphiboseth de cognatione saul sordida veste circumamictus comamq; gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam dauid neq; tonsus fuerat pre tristitia nec vestem sua: deposuerat: seq; i hac afflictione deuouerat permanere donec regiam conuerti videret calamitatem. Hunc autem accusauerat siba seruus apud dauid iniuste. Quem dum salutasset eiq; prostratus esset cepit interrogare dauid cur non fuisset egressus & eius fuge particeps. Ille autem sibam fuisse sibi obstaculo dicebat: cui dum iussisset vt ei ſtineris necessaria prepararet curare neglexit: sed velut quendam seruulum contempsisset. Qui si gressus habuisset incolumes non ab eo aliquo modo recessisset cum posset etiam pedibus vti fuga. Adiciebat pariter non solum in his inquit domine nocuit michi: sed etiam apud tuam circa me pietatem de rogare & mētiri maligna voluntate presumpsit. Sed noui quia nihil horum tu mēs recipit cū sit iusta & veritatē diligat quam vult vbiq; semp valere diuinitas. Nā cū a meo auo passus fuisses magna pericula: & oī mea generatio p illis debuisset sceleribus deperire. tu humilis & benignus existens & quod p̄cipuum est illorū malorū oblīuionē agens quādo potestate sumpta priora vindicare potueras amicū me tuū esse iudicasti & in mensa quotidie regia posuisti: nihilq; mihi defuit quod honorato parēti debuit exhiberi. ¶ Cumq; hec diceret ille neq; mēphiboseth rex voluit castigare nec siban tanquā fallacem abijcere. sed cum oīa iam donasset sibe q̄ cū illo mēphiboseth regi nō occurrisset: & veniā mēphiboseph dedit & medietatē substātie reddi p̄cepit. Cui mēphiboseth cuncta inquit siba habeat o rex mihi vero iperiū te recepisse sufficiat. ¶ Berezel autē galaditanū virū precipuū atq; bonū & qui in castris ei multa prebuerat: & regem vsq; ad iordanem deduxerat rogabat dauid vt cum eo veniret ad hierosolimā: promittens eius senectutem omni re decorandam: & eius tanq̄ patris habere prouidentiam. Qui desiderio suorum cum eo se posse degere refutabat: dicens: senectutem sibi sic imminere vt etiam in rebus suauibus delectari nō posset: cum vtiq; octoginta esset annorum & de sepulchri termino cogitaret. Qui magis ediuerso rogabat vt si ei prestare vellet concederet eum ad propria remeare quando temporis longeuitate nec conuiuiorum epulas discerneret & auditus iam obturatos haberet: nec sonum clamorum aut modulationum aut aliorū instrumentorum que reges solent inter conuiuia mulcere sentiret. Quo nimiū supplicā te dauid ait. Te equidem dimitto tuum vero filium achiman michi concede vt ei omnium rerum bonarum debeam munus impedere. Tunc berezel dimisso filio adorans regem & optans ei vtilia proueniresicut desiderabat domum reuersus est.

Dauid medietatē substātie recti precepit mēphiboseth

Gratitudo dauid erga berezel antiquuꝫ & bonum.

Achiman qm dicitur berezel filiū secum retinuit dauid vt ei p patre faciat

¶ Dauid in galgala cū media populi parte iam reconsiliata veniente seditio mouetur in populo pro reducto rege omnibus tribum iuda coniunctis regem cognatum appellantē sed & populi contra dauid seditioso siba procurante fit rebellio dauid quoq; vxores quas absalon polluerat in aliā domum transmigrauit eis necessaria ministrari precipiens qui amasan loco ioab militie principem fecit quem postea ipse ioab inuidus dolose interfecit siba etiam tunc in belmacha obsidetur cuius sapiēs mulier abscisum caput per murum proijciens ciuitatem liberauit.

Capitulum. xvij.

Cōceratio populi & iuidia p reducto rege cōtra tribū iudā.

AUid autē venit in galgala habēs secum iam mediam partem populi: et pariter tribum iuda vniuntq; ad eū in galgala primi p̄uintie cū grandi pariter multitudine. Et tribum iuda culpabant eo q̄ latenter occurrerit: cum omnes ad eum debuissent vna voluntate cōcurrere. Principes autem tribu iuda hoc modo satisfaciebant dicentes ne ferrent

Cõuitantus populi tribum iuda dicentem regẽ esse suum cognatum.

Rebellio populi contra dauid ad instinctum sybe et contra eum belli significatio.

Constituit dauid amasam loco ioab militie principem

Ioab doloſe occidit amasam.

Nota contra inuidos.

Obsidetur syba in ciuitate belmacha a ioab quemmulier p liberat iõe ciuitatis allocuta ẽ puulas idutias obtinuit

Sapiẽtis mulieris consiliũ quẽ caput sybe abscisum ioab per murum proiecit & ciuitatem liberauit.

grauiter eo qꝛ illi preceſſiſſent: qui tanq̃ eius cognati et propterea eum potius diligentes preuenirent & nõ quaſi munera percepturi hoc fecerunt: ne illi qui venerant poſtea mouerentur. Hęc autem dicẽtibus: tribus iuda principibus nequaq̃ aliarum tribuum principes ceſſauerunt: ſed dixerunt. Ammiramur nos equidem fratres qꝛ vos ſoli regem cognatum veſtrum eſſe dicatis. Nam qui omnium noſtrũ poteſtatem a deo percepit omnium noſtrum iudicatur eſſe cognatus: quapropter populus equidem noſter vndecim partes habet vos autem vnam et ſeniores nos ſumus. Non enim bene feciſtis occulte et latenter venientes ad regem. ¶ Cum hęc igitur inter ſe tribuum principes loquerentur vir quidam iniquus ſeditione precipuus: cui nomen erat ſyba filius bochri de tribu beniamin ſtans in medio populi cum magno clamore dixit neq; habet aliquis noſtrum partem apud dauid: nec fortẽ apud filiũ ieſſe. Et poſt hęc tuba canens bellum ſignificauit contra regem omneſq; ſecuti ſunt eum relinquentes dauid ſola tantummodo tribu iuda cum eo remanſit eumq; in hieroſolymis regem eſſe conſtituerunt. ¶ Qui concubinas quidem ſuas aquas filius eius abſalon in greſſus fuerat in domum aliam tranſmigranit: eiſq; omnia precepit neceſſaria miniſtrari ipſe vero nequaq̃ copulatus eſt illis. ¶ Conſtituit quoq; amaſam principem militie et locum ei in quo fuerat ioab dedit: iuſſitq; vt congregaretur quantum poſſet exercitus colligi ex tribu iuda: & poſt tres dies veniret quatenus ei militiam daret vniuerſam eumq; pugnaturum contra ſibam bochri filium dadi filium deſtinare. Egrediente vero amaſa et circa congregationem exercitus remorante: dum die tertia non rediret dixit rex ad ioab. Non eſt vtile dilationem dare ſibe ne longo tempore poſſit exercitum congregare et deterioris cladis q̃ abſalon auctor exiſtere. Noli inquit tardare ſed preſentem ſumens exercitum pariter et ſecentos viros cum abiſai germano tuo hoſtes perſequi feſtinato: et vbicumq; tepereris ei congredere: et feſtina comprehendere ne capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis et multos poſſit ſudores inferre Ioab autem in nullo morans: ſed ſumens fratrem pariter et ſecentos viros et omnem exercitum qui erat in hieroſolymis: ſecutus eſt cũ omni feſtinatione ſybã. ¶ Cumq; in gabaon vicũ peul ab hieroſolymis ſtadia quadraginta veniſſet occurit ei amaſa vt ſalutaret eum non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gladio et lorica veſtitus: veniente ad ſe amaſa vt ſalutaret eum: arte quadam quaſi caderet gladius de vagina finxit eumq; ſe de terra colligere et altera manu veniente proxime amaſa quaſi oſculum daturus: a barba comprehenſum improuido gladium iunxit in vtero: eũq; peremit impiorum nimis: et ſceleſtiſſimum opus efficiens in bono iuuenculo pariter te cognato et qui nichil ei nocuerat: ſed habens pro principatu militie et equalitate honoris inuidiã. Pro hac enim cauſa et abner interemit ſed in illo ſcelere occaſione dictante: pro victa fratris aſael veniam habere videbatur. ¶ Perẽpto autẽ amaſa nullum fomitem excuſationis potuit impetrare. Tanto igitur perempto patrie duce perſequebatur ſybam derelinquens vnum ad eius corpus qui clamaret exercitui quoniam amaſa iuſte peremptus eſſet: qui vero regi fauerant ſequerentur ducem ioab et abiſai fratrem eius. Cumq; cadauer illius iaceret in via et omnis populus ſuper eum cõflueret: et cum quada miſericordia defuncti morarentur et ioab ſequi tardarent tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendam locum abſtinet ſegregatum: et illic eum poſitum veſte cooperuit. Quo facto ioab vniuerſus populus eſt ſecutus. ¶ Cumq; perſe querentur ſybam per omnem iſrahelitarum prouintiam: quidam indicauit eum in ciuitate munitiſſima belmacha nomine reſidere. Quo dum veniſſet ioab obſidebat vrbem vallis vndiq; circunductis iuſſitq; militibus vt eius muros omni virtute deponerent. Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent. et ſuper eum crudeliter inſiſterent: tunc quedam mulier caſta ſimul et ſapiens videns patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam: aſcendens in murum vocauit inter armigeros ioab Quo veniente: cepit ad eum huiuſmodi verba proferre. Quia cum deus reges et principes feciſſet vt hebreorum hoſtibus reſiſterent: et iſrahelitis pacis iura preberent. Tu inquit feſtinas metropolim iſrahelitarum que nihil deliquit euertere atq; vaſtare. Tunc ioab orauit propitium ſibi deum fore et quia non haberet huiuſmodi voluntatem: nec vllum de populo vellet occidere quantomagis tantam perdẽ ciuitatem. Sed acciperet ab eis rebellem regis ad penam id eſt ſybam filium bochri dadi ab ioab obſidione exercitum continuo reuocaret. ¶ Quod cum audiſſet mulier ab ioab paruulas indutias poſtulabat: vt hoſtis caput de muro repente proiiceret. Quo facto: deſcendit ad ciues eiſq; locuta eſt dicẽs cur vellent peſſime cum filiis et vxoribus deperire propter malignum hominem nec cognitum vnde eſſet quem regem vellent habere pro dauid quieis tanta beneficia contuliſſet vnam ciuitatem ſtuderet tanto exercitui reſultare hoc dicto: ſuaſit eis vt ſybe caput abſciſum in ioab proiiceretur exercitui Quo facto: ioab miſſa tuba obſeſſionem repente diſſoluit et reuerſus in hierololymam totius populi princeps militie conſtitus eſt. Ordinauit autem rex etiam banaiam ſuper corporis cuſtodes et ſupercentos exercentes. Adoran durã autem fecit ſuper tributa: ſybacha et bachilam ſuper geſtorum cõſcriptores. Suſan vero ſcribam: ſadoch autem et abiathar ſacerdotes inſtituit.

¶ Hebreis fame afflictis dauid deum orat cui cām sciscitanti dixerunt pphete mortem esse gabaonitarum a saule occisorum gabaonitis itaq; septem viros de genere saul ad supplitiū petentibus cō cessit dauid cessauitq; fames rursū dauid contra philisteos bellū iniente achimon gigas contra eum fati gabat impetum aquo per abisai interpło hoste liboratur. Tunc quoq; ipsū dauid senio factum de cetero ad pugnam no accedere ordinatum est dēm in secundo bello contra palestinos auctor victorie fuit tercio vnus fortissimorū dauid et in tercio bello contra eosdem ephā alius fortissimorū in quarto autē bello filius ioeb victor fuit qui gigantē seuos digitos in quolibet pede et tot in qualibet manu habentem occidit vnde expeditus dauid a preliis cantica metrica composuit decantādaq; pro gratiarum actione cum diuersis organis instituit describuntur fortissimorum dauid nomina quorum tres cum maximo periculo inter hostes aquā de bethleem portauerunt.

¶ Capi. xviij.

Fame afflictis hebreis tribus ānis dauid deū rogat cui cām si sciscitāti dixerunt pphete mortē esse gabaonitarū a saule occisorum.

Igitur post hec cum fames prouintiam inuaderet: rogauit deum dauid vt populi misereretur: et causam ei pariter et medelam pestis illius indicaret. Cui prophete dixerunt velle deum vt gabaonite vindicarentur quos rex saul impie interficerant & conculcauerat iusiurādum quod eis ioſue princeps militie prębuerat senioresq; firmauerant. Et si vltio quā: gabaonite septē prodefunctis eis exhiberetur: posset propiciari deus et populum a peste liberare. ¶ Dauid autem audiens a pphetis hec velle deū vocauit gabaonitas eosq; quid vellēt fieri requisiuit. Illis aūt peterēt de genere saul filios ad supplitium postulantibus: requirens rex dedit eis atq; tradidit parcēs tantūmodo mēphibosech filio ionathe. Sumentes autē gabaonite viros quo voluerūt: punierūt eos. Quo facto cepit deus repēte placari: & terra ad fructū germina reuocare liberauitq; a priori peste: & ad vbertatē hebreorū pro uinciā redire cōpulit. ¶ Igitur nō post multo tēpore rex dauid castrametatus est contra palestinos & cōmisso prelio eos in fugā vertisset: solus persequēdo repertus est. Cūq; esset fatigatus qdā hostiū nole achimon filius araphat: qui erat de pple gygantū habebatq; hastā cuius pōdus erat trecētorū siclorum et fodit ei frenatū & gladium: fecit impetum quasi regem suorū hostium perempturus. Erat enī iam labore dissolutus. Tunc subito exorsus abisai frater ioab et regem a repentina morte protexit: et hostem pariter trucidauit. ¶ Quo facto periculum regis pene mortem grauiter tulit exercitus eiusq; principes conuenerunt: vt nequaq̄ cum eis exiret ad bellum: ne propter fortitudinem atq; fiduciam suam aliquid mali pateretur bonis quę propter eum fuerant sępius ꝑbita prius arentur: & quę eo viuente adipisci poterit adipisci. ¶ Conuenientibus itaq; in gazam ciuitatem palestinis audiens hoc rex misit eos exercitum inter quos tunc debellator optimus extitit & probatissime dimicauit sabuch ethei qui erat vnus fortissimorum dauid. Hic enim multos hostium inclitos interemit ex pręsumptionis audacia suę fortitudinis exultantiū: fuitq; victorie huius auctor apud hebreos. ¶ Post vero compressionem palestini denuo pugnauerunt super quos exercitum mittente dauid elchanan cognatus eius. Nam contra singulos fortissimos palestinorum solus pugnando eos conuertit ad fugam quorum etiam multi in prelio ceciderunt. ¶ Paulo si quidem palestini quiescentes: denuo castra posuerunt circa ciuitatem quę erat non longe a finibus hebreorum. Erat q; inter eos vir proceritate quidem sex cubitorum etiam digitos habens in vtroq; pede nouenos et in manu vnum plusq̄ solet natura concessisse hoc est senos: quem contra vnus de exercitu dauid filius sime filius ioab pugnans: eodemicto totius victorie auctor effectus est maximę glorię nomen accepit. Nam et ille palestinus gloriabatur sed de prole gigantum existere. Postq̄ pugnam nequaq̄ contra hisrahelitas habuere certamina. ¶ Expeditus itaq; dauid a preliis et periculis cum pace iam altissima frueretur cantica in deum hymnosq; vario metro composuit: alios quidem trimetros alios quidem quinquemetros diuersaq; conficiens organa: docuit vt leuitę secundum ea deo hymnos ederent per sabbatorum diem aliasq; sollemnitates. ¶ Organorum autem species huiusmodi est. Canora quidem est cithara: decem cordis coaptata. Hęc cum plectro percutitur. Nabla vero duodecim sonos habens: digitis tangitur. Erant enim & grandia & lata. Et de his quę dicta sunt sufficiant: ne omnino horum organorum natura nesciatur. ¶ Circa regem erant omnes valde fortissimi quorum insignissimores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; opera narrabo per quę etiam virtutes aliorum poterunt indicari. Erant enim sic validi: vt prouintiam regerēt: & gentibus imperarent. Primus quidem eusebius filius achime qui aciem hostium frequenter irrumpens neq̄ quaq̄ pugnando cessauit donec ex eis nongentos occideret. ¶ Post hunc eleazar filius dodi qui cum rege fuerat in sarpha. Hic aliquando israhelitis et formidantibus palestinorum exercitum: & ob hoc fugientibus solus restitit: irruensq; super hostes occidit eorum multos ita vt sanguine occisorum gladius eius hereret in dextera. Et cum israhelite tunc palestinos viderunt in fugam esse conuersos descendentes de montibus persecuti sunt eos: & mirabilis & famosissima victoria tunc prouenit: cum eleazar

Dauid iterū bellū contra philisteos.

Achimon q̄ in biblia vocat ie. bibēdo) gygas impetū contra dauid fatigatū fecit a quo liberātur p abisai interēpto hoste.

Tertium bellū cōtra philisteos cuius victorię auctor ephan vnus fortissimorum dauid.

Cantica dauid vario metro cō posuit p gratiarum actione deo cantādaq; deo ordinauit cum organis diuersis in sabbatis.

Cathalogus fortissimorū dauid

Eleazar secundus inter fortissimos dauid.

Semeiastertius ſortiſſimorũ da uid.

tantos interemiſſet eoſq; iſrahelitę perſequerentur & ſumerent ſpolia peremptorum. ¶ Tertius autem fuit filius hely nomine ſemeas alias ſemeiasvel ſemma. Et hic enim in paleſtinorum [illegible] in locum qui dicitur maxilla aciem poſuiſſet et rurſus hebręi metuentes eorum exercitum [illegible] Solus eorum aciem exercitumq; portauit. Quorũ alios quidem proſtrauit: alio autem [illegible] eius vim et fortitudinem perſecutus eſt conuerſos in fugam. Hęc igitur opera manuum ac [illegible] tres iſti demonſtrauerunt. ¶ Quo tempore cum rex eſſet in hieroſolymis: paleſtinorum [illegible] dum ſuperuenit exercitus. Tunc dauid quidem in arcem ciuitatis aſcendit ſicut prediximus [illegible] lo conſuleret deum. Caſtra vero inimicorum erant in valle fixa vſq; ad ciuitatem bethleem [illegible] ſoſolimis procul eſt ſtadijs viginti. Dauid itaq; ſociis ait. Bonam aquam habemus in regione [illegible] pręcipue laudabat eam quę erat in puteo iuxta portam mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculum [illegible] beret: quod magis optaret quam ſi quis ei magnaꝫ pecuniam ad tempus offerret. Et hęc cum [illegible] ſent iſti tres viri mox occurrentes et per medium hoſtium iter faciẽdum iuerunt ad bethleem [illegible] rientes aquam denuo ad regem per eorum caſtra reuerſi ſunt ita vt paleſtini eorum fiducia & [illegible] nimitatem obſtupeſcentes quia ſic pauci eos contemnerẽt et a dimicatione ceſſarent. Dauid [illegible] aqua noluit bibere rex quaſi de periculo et ſanguine hominum ſibi fuiſſet adducta: et propter [illegible] eſſet bibenda libauitq; eam deo: pro ſalute virorum gratias egit. ¶ Poſt iſtos autem fuit in [illegible] abeſſa. Is enim vna die hoſtium nongentos occidit. ¶ Quintus fuit banaias genere ſacerdos [illegible] uocatus a viris inſignibus in moabitide regione: ſua eos virtute interfecit. Rurſus autem cum [illegible] ptius genere proceritate mirabilis eum prouocaſſet: nudus armatum ipſius iaculo proſtrauit. [illegible] dit. Nam auferens eius iaculum: et viuum adhuc pugnantemq; ſpolians armis eum [illegible] mit. Annumeretur autem et hoc predictis eius actionibus aut tanꝫ primum magnarum [illegible] operum: aut quaſi non diſpar. Quadam tempeſtate cum ningeret in puteum lapſus [illegible] os putei anguſtum eſſet latebat abſconſus: nec apparebat. Erat enim ipſum orificium [illegible] Nullum ergo egreſſum leo videns nec ſalutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens [illegible] clamantem dum iter tunc ageret accedens ad puteum in eo deſcẽdit et baculo quem [illegible] nu beſtiam repente proſtrauit. ¶ Tales igitur virtute fuerunt et reliqui numero triginta [illegible]

Apportatio aquę periculoſa de bethleem p medios hoſtes danid eã appetente qua dela ta noluit bibere rex

Banaias leonez baculo proſtrauit. Aliorum fortiſſimorũ noia ponuntur in bi blia inter quos tamen nõ noia tur ioab nota cauſam in glo. nico. de lyra.

¶ Numerari populum mandat dauid moſaici mãdati oblitus qui ſibi iratum de[illegible] tribus prophetis cognoſcens orat veniam poſtulans qui per gad prophetam trium ſup[illegible] conceditur famis ſcilicet belli vel peſtis quorũ communẽ regibus & plebeis paſſionem [illegible] ſtem qua ſeuiẽte ab hora matutina vſq; ad horam prãdij hebreorum ſeptuaginta mil[illegible] dauid angelum euaginato gladio videntẽ ſuper hieruſalem petit deum vt ipſe qui pec[illegible] et ceſſet dei furor perſe gregem: qui nihil deliquerat. Exauditus itaq; dauid altare edifica[illegible] eo ab orna quinquaginta ſiclis coparato) vbi prius Abrahã filium voluit ſacrificare ibiq[illegible] ſtea fore conſtruendum prophetice p filium ſuum dauid predixit.

Numerari populum mandat dauid moſaici mãdati oblitus Numerũ filiorũ iſrael dedit ioab abſq; tribu beniamin quã non potuit numerare neq; tribum leui.

BEx autem dauid volens agnoſcere quod eſſet milia populi totius eſt oblitus man[illegible] ſaici quod predictum fuerat vt ſi dinumeraretur populus pro vniuſcuiuſq; capite [illegible] preberetur: pręcepit ergo ioab principi militię vt pergens in vniuerſum dinumer[illegible] citum quo dicente non eſſe neceſſe hoc: non acquieuit ſed iuſſit numerum hebreorum inqui[illegible] implere. Ioab autem ſumens tribunos et ſcribas & peragrans iſrahelitarum prouintiam conſider[illegible] multitudine quanta eſſet hieroſolima remeauit ad regem poſt menſes nouem & viginti dies obtu[illegible] litq; numerum regi abſq; tribu beiamin. Hanc enim dinumerare non potuit neq; tribum leui. ¶ Peni[illegible] tuit ergo dauid qꝫ dinumeraſſet: eo qꝫ deliquiſſet in deum. Fuit ergo aliorum iſrahelitarum numerus [illegible] nongenta milia virorum arma ferentium et militiam exercete valentium. Iuda vero tribus per ſe ſola [illegible] habuit quadraginta milia. ¶ Prophetis itaq; declarãtibus dauid quia ei deus iraſceretur ſupplicare co[illegible] pit eumq; rogare vt propitius eſſet et veniam peccati concederet. Tunc gad prophetam miſit ad eũ [illegible] deus: tres ſupplitij conditiones portantem vt earum quam probaret eligeret vtrum vellet famem in [illegible] prouintia generari annis ſeptem: an tribus menſibus pugnando vinceretur ab hoſtibus: an certe mor[illegible] bus & langor accederet tribus diebus hebręi. Ille vero in anxietate huius electionis om[illegible] peſſimarum incurrens tribulabatur: & vehementer animo videbatur eſſe confuſus. ¶ [illegible] pheta diceret hoc omnimodis iminere & reſponſum velociter exigeret: vt electam ab eo [illegible] deo renunciare cogitans rex quia ſi famen eligeret contra alios facere videretur: quando [illegible] habens multa frumenta non pateretur inopiam: reliquis vero eſſet anguſtia. iterum ſi [illegible] menſium victoriam hoſtium ipſe quidem habens circa ſe viros fortiſſimos et cuſtodes [illegible] metueret: neci vero exercitus ſubiaceret: inter hęc autem communem potius paſſionem [illegible] ſubiectorum elegit in qua timor omnibus eſt equalis: dicens qui ꝫ multo melius eſt in [illegible]

in hostium manus incidere. ¶ Hec audiens propheta renunciauit deo. Qui morbum misit & interitū in exercitum hebreorum. Moriebantur enim non vno modo vt facile languor potuisset agnosci/ sed mors quidem inerat multis ⁊ aguorum occasionibus & quę non possent cognosci facile peribāt. Alius enim super alium moriebatur. & latenter imminēs malum velociter ferebat interitum. Alij siquidem repente cum vehementibus doloribus & amaro gemitu animam relinquebant. Alij vero ipsis passionibus marcescebant: ita vt neq; curam exhibere corporibus preualerent/ sed pro labore deficerent. Alij autem repentinis tenebris abripientibus suffocati protinus expirabant. Alij autem super mortuos quos sepeliebant/ ipsi quoq; moriebantur/ imperfectas pariter relinquentes sepulturas. ¶ Incipiente vero pestifero languore eos ab hora matutina perimere vsq; horam prandij: cōsummata sunt milia septuaginta. Extenditq; angelus manum suam ad hierosolymā/ vt etiam illi pestem languoris inferret. ¶ Rex autem sacco indutus sedebat interrogans deum & supplicans vt morientium leuigaretur interitus. Tunc rex respiciens inter ea & videns angelum euaginato gladio in hierosolymā ꝓphetante clamauit ad deum dicens iustū esse vt ipse puniretur qui pastor erat: & greges qui nichil dereliquerāt seruarent. Et in se poscebat iram dei conuerti/ & in generationem propriam peruenire supplicium: vt innoxio populo parceret. ¶ Exaudiens vero deus eius pręces/ cessare fecit interitum: & mittens Gad ꝓphetam pręcepit vt ad aream Iebusei ornei alias orna repente conscenderet: edificans illic altare deo vt hostias immolaret. Audiens hoc dauid non siluit: sed mox in loco vbi pręceptum fuerat libauit. Orna vero terebat frumentum. Cūq; vidisset regem/ & eius pueros omnes venientes: cucurrit ad eum & adorauit. Erat enim quidam genere Iebuseus: Dauid autem pręcipuus amicus. & ꝓpterea ei nichil mali fecit quando ciuitatem sicut prędiximus deuastauit. Cumq; orna interrogaret cur dominus venisset ad famulū suum/ dixit vt aream compararet ab eo quatenus altare in ea constituens domino hostias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocaustum se prębiturum & deum oraturum vt sacrificium grate susciperet. Rex autem eius quidem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus/ munusq; suscipere. pręcium vero eum rerum omniū accipere postulabat: dicens non esse iustum gratis sacrificia celebrare. Dicente autem orna vt quod vellet efficeret quinquaginta siclis ab eo comparauit. Et edificato altari sacrificia fecit/ & holocaustum celebrauit/ & hostias pacificas immolauit: quibus deum placuit. & denuo propicius est effectus. ¶ In illo siquidem loco aliquando contigerat abraham offerre filium suum ysaāc: quādo cum iā paratus esset occidere filium & in holocaustum exhibere iprouiso aries apparuit & altare circūstetit. quē abrahā pro filio suo sicut p̄diximus imolauit. ¶ Vidēs autē rex orationē suā exauditā a deo/ & sacrificiū grate susceptū: decreuit vt ille locus area totius ppli vocaret. Quā vocē nimirū oportune iam tunc ꝓ tēplo illic deo edificādo permāsit. Deus enim misit ad eū ꝓphetā & dixit tēplū illic eius filiū suū esse facturū qui esset ei successurus in regnū.

Varia pestis species sup hebreos.

Nūerus mortuorū a mane vsq; prandium.

Exauditus dauid altare edificauit ꝑcipiente gad ꝓpheta & libauit.

Orna Iebuseus dauid amicus qui i biblia vocatus est area.

Dauid locū alteris ab orna qngintā siclis sibi cōparauit.

Impositio noīs loco illi vbi post ea tēplū p filiū fore cōstruēdū dauid p̄dixit ꝓphetice

HYSTORIA TERTII LIBRI REGVM INCIPIT.

¶ Preparata ꝑ dauid ad tēplū cōstruēdū materia ordinatisq; artificibus & nūeratis salo. filiū regni successore ad virtutes amplexādas exhortat: & vt tēplū deo edificet/ ꝑcepitq; ppli pricipibus in hmōi cōstructioe filiū iuuare cōstructoq; tēplo archā & sacra vasa illic mādauit reꝯdere.

¶ Ca xx.

POst hanc itaq; prophetiā iussit rex dinumerare colonos. & inuenti sunt centū octoginta milia Ex his eni instituit lapidū cesores octoginta milia. aliam vero multitudinē vt lapides veherēt deputauit: ex qbus tria milia quingentos laborātibus prepositi. ¶ Preparauit autem ferrum; & es ad opera: & ligna cedrina valde procera. hęc mittentibus sydonibus quibus mandauerat vt ei hanc materiam ministrarent. amicis vero suis hęc dicebat se tunc gerere: vt regnatuto post se filio pręparatam materiam ad opus fabricę derelinqueret. & non tunc cum esset nouus & inexpertus propter etatem circa talia laboraret. sed habens hęc pręparata citius opus impleret. ¶ Vocans autem filiū salomonē ꝑcepit ei vt succedens in regnū templū edificaret deo/ dicens quia eū volentē hoc facere prohibuisset deus bellis & humano sanguine sordidatum & prędixisset quia salomon iunior filius edificaret tēplū. & quia vt hoc noīe vocaretur nō ipse tanq̄ ꝓspexisset: ꝫ deus ei ꝓmisisset ꝓuinciā hebreorū eius tpe fore fœlicē. & aliis bonis & pace quod est omniū valde pręcipuū: sed & bellorū atq; seditionū intestinarū futuram maximam libertatem. Tu igitur inquit quando & ante natiuitatem a deo rex fore monstratus es. enitere etiam in aliis prouidentia eius dignus esse & pius existere simul & iustus & fortis/ Mandata quoq; eius & leges quas nobis per Moysen tradidit & tu conserua: et alios nequaq̄ pręuaricari permittas/ Templū autem qđ te regnante sibi fieri ipse pręcepit deo reddere festinato. Nō pauescas magnitudine opis nec labore terrearis. Cūcta nāq; tibi añ meū obitū ꝑparabo/ Scito siquidē aurī talenta iā collecta decē milia: argēti vero cētū milia talētoꝝ. Ferri vero & eris pōdus qđ & numerū pos-

Dauid ad salomonē regni successorē exhortatio vt templum deo edificet.

Exhortat̄ dauid salomonē filiū suū ad virtutes ãplexandas

set excedere preparari: lignorum & lapidum maximã copiam. habes autem & super hęc & qui lapides possint cedere & fabricas instruere multa milia virorũ: et si quid his defuerit adijcere non moreris. Esto igitur optimus gubernator deum habendo patronum. ¶ Pręcepit ergo principibus populi quos fabricare pręceperat filium adiuuare & bonis omnibus abundantes circa dei vacare religionẽ dicens pro his fruituros pace simul & quiete quę deus iustis & pijs omnibus cõsuetus est repensare.

Pręcerit edificato tẽplo intus archã ponere.

Edificato siquidem templo archam pręcepit illic & sancta vasa recondere. dicens q̃ ante multum tẽpus hoc templum habere debuerant nisi patres nostri deo inobedientes fuissent. cum deus vtiq; sibi templum postq̃ hanc terram obtinuerunt edificare p̃cepit. Hęc itaq; ad principes suos dauid et ad filium locutus est.

¶ Dauid senio confectum (concilio inito) abisach virgo dormiẽs secum calefaciebat quę integra permansit: adonias itaq; quartus filius dauid regnũ ambiens paternum (ioab & abiathar sibi fauentibus) fratres suos cum suis fautoribus ad conuiuium vocat: spretisq; salomone fratre & sadoch sacerdote & nathan propheta. quo cognito bersabee regem (consiliante nathã) pro regno salomoni ipetrando adijtur. ad quem etiam propheta nathã accedit de futuro rege sermonẽ faciens quibus iurauit rex salomonem post se regnaturũ: ipsumq; regio iumento impositum foras ciuitatem deduci & oleo sancto iungi in regem pręcepit. ficq; regio collocato salomone solio letati sunt populi magnam [illegible] ciuitatem.

¶ Cap. xxj.

Dauid senio cõfectum cõcilio abisach virgo secũ dormiẽs calefaciebat manẽs integra.

ET cũ esset iam senex & corpore frigidus: ita vt propter etatem sic algeret vt neq; multis pannis adopertus calefieri posset. congregati medici & conciliũ facientes tentauerũt vt ex omni regione hębreorum speciosa virgo eligeretur quę cum eo dormiret. Hoc enim contra frigus fore remediũ vt eum puella virgo foueret. Ad quam rem adolescentula in ciuitate reperta est quę mulieres pulchritudie sua cũctas excelleret / nomine abisach: que dormiens solũmodo cum rege calefaciebat eum. Rex autem ad causas venereas (quę iam senectute defecerãt) ad coitum mulieris nõ valebat.

¶ Quartus igit filius dauid iuuenis speciosus atq; pcerus ex muliere agith natus noie adonias q̃ post absalon fuerat procreatus habens regnandi superbiã dicebat amicis quia ipsum oporteret in regnum succedere: fecitq; sibi currus multos & equites / & quinquaginta viros procurrentes instituit. Quę cum videret pater non corripuit eum / neq; impetũ voluntatis eius abstinuit donec agnosceret pro qua causa talia cogitaret. Habuit autem adonias huius rei cooperatores principem militię Ioab & abiathar sacerdotem / cui solummodo resistebat sacerdos sadoch / & natham propheta & banaias qui supra corporis custodes fuerãt: & simas amicus dauid; & omnes viri fortissimi.

Adõias fratres p̃ter salomonẽ ad conuiuiũ vocat.

¶ Cumq; prępara sset adonias cenam extra ciuitatem circa fontem qui erat in orto regali: & omnes fratres pręter salomonem illic vocasset: necnon & principem militię Ioab et abiathar: & principes tribus iuda sadoch solũmodo sacerdotem & natham prophetam & banaiam & omnes diuerse voluntatis ad conuiuium non vocauit.

Cõciliũ nathan pphete datum bersabee pro regno salomoni i petranda.

¶ Hęc autem matris salomonis bersabee nathã propheta nũciauit dicens, Adonias rex est: & dauid hoc ignorat. Deditq; illi conciliũ vt saluaret se & filium suũ salomonẽ / & ingressa ad dauid diceret eis / quia ipse quidem iurasset post se regnaturũ salomonẽ. & quia adonias iam teneret imperiũ. Quo regi loquente, propheta se asserui ingressurũ & eius verba sub testimonio firmaturũ. Credens aute verbis prophetę bersabee introiuit ad regem. Et cum solẽniter adorasset silentio ei omnia quę propheta monuerat explicauit conuiuiũ Adonię. & vocatos ab eo Abiathar sacerdotẽ / & Ioab principẽ militię & eius filios absq; salomone / & necessarios eius amicos non vocatos insinuans: dicebat ei quia omnis populus sustineret quẽ rex ordinare vellet / rogans vt haberet in animo quia post mortẽ eius ille regnans eam & filium eius vna perimeret.

Nathã ad dauid ingressus de futuro rege sermonẽ facit.

¶ Cumq; adhuc loqueretur mulier cũ rege: nũciauerunt ei quia nathã eum videre vellet rege iubente vt veniret. Ingressus natham interrogauit si ea die regem fecisset adoniam & ei principatũ populi tradidisset: dicens eum splendidũ valde fecisse conuiuium. & omnes regis filios pręter salomonem ibidem inuitasse. & principem militię Ioab qui cum plausu nimio epulari / & luiu alias luso eternum eius optabant efficere principatum / adijciens. neq; me inquit neq; sacerdotẽ sadoch vocauit: nec banaiam qui supra corporis custodes erant positi: & iustum esse vt omnes agnoscerent si eius factum fuerat voluntate.

Iurameñtũ dauid de salo. regnaturo.

¶ Hęc dicente Natham prępcepit vocari bersabee. Paululum namq; e cubiculo discesserat ingrediente propheta. Cumq; venisset mulier: rex ad eam. Iuro te inquit tibi per deum nostrum excelsum: filium tuum Salomonem esse regnaturum sicut & primus iuraui: & hunc super meum solium fore sessurum: & hoc hodie celebrandum. Cumq; mulier adorasset eum / & longeuam ei optasset vitam: sadoch sacerdotẽ & et banaiam vocari prępcepit. Quibus veniẽtibus iussit vt sũpto nathã ppheta & armatis q circa aulam regiam residebant: imponẽtes eius filium salomonem in iumento regio foras ciuitatem ducerent: ad fõtem qui dicitur geon: & eum oleo

Iubet dauid salomonem regio iumẽto ipositu; iungi in regem.

sancto vngentes cõstituerunt regem. Sadoch sacerdotem & Natham prophetam hoc celebrare prę-

cepit:sequenteſq; per mediam ciuitatem tuba canerent clamantes ieternum viuere regē ſalomonē &
A eum ſedere in ſolio regio conſtituerent:vt agnoſceret omnis populus q̄ ei traditum a patre fuiſſet im-
perium. Salomoni vero mandauit de regno:vt pie ac iuſte circa hebream gentem & tribum iuda vi-
ueret. Cumq; banaias optaſſet vt eſſet deus propitius ſalomoni:repente inſigniter & nullam habētes
moram impoſuerūt ſalomonem in regia mula /educenteſq; eum extra vrbem ad fontem & oleo vngē
tes introduxerunt rurſus in ciuitatē fauentes et longeuū fieri regnum eius deprecātes/Deinde veniē-
tes ad domum regiam eum ſedere fecerunt in ſolio regis/Tunc omnis populus mox cōuerſus ad epu-
las & magnam feſtiuitatem: letatus eſt in calamis aliiſq; muſicis organis delectabatur exultans ita vt
diuerſitate organorum et melodia muſica omnis terra & aer vndiq; echo reſonaret.

Salomon in regio ſolio collocatus letāte populo.

¶ Audita ſalomonis vnctione adonias & qui cum eo erant turbati ſunt et fugerunt:ſed ſalomon
(cognito q̄ adonias timens altaris cornu teneret)vocauit eum ſibi peccatum cōdonans conuocatis in-
ſuper omnibus populi principibus ſacerdotibus & leuitis manifeſtauit dauid ſe Salomonem filium ſu-
um regem effeciſſe: ordinauitq; circa templi fabricā officiarios iudices ianitores et cantores et ex do-
mo eleazar ſacerdotis ſexdecim.ex domo autem ithamar octo ebdomadarios inſtituit: & eos/qui de
germine moyſi erant) eminentes pręcepit honorare.diuiſit quoq; exercitum per duodecim cohortes
vnicuiq; cohorti iudicem inſtituens. / ¶ Capi.xxii. /

Audita ſalomonis vnctione timuit adonias & qui cū eo erant. Ionatha Abiathar ſacerdotis filio que fcta ſūt cōtra ſalomonē nunciante fugit adonias & qui cū eo erant.

.i. CVmq; ſenſiſſet clamorē adonias & qui conuiuio eius pręſentes erant turbati ſunt.Dicebatq;
ioab non ſibi placere ſonum tubę quem audiebat/Dumq; de cunctis in conuiuio conſtitu-
tis nullus guſtaret cibū. ſed omnes diuerſis cogitationibus ihererent: cucurrit ad eos ſacer-
dotis abiathar puer nomine ionathas. Cumq; vidiſſet adonias iuuenē & dixiſſet boni eum
nūciį ſore/ille eis pandit vniuerſa de ſalomone & volūtatem regis dauid aperuit. Exilienteſq; mox e
conuiuio adonias & omnes qui vocati fuerāt a ſede regali fugerunt. Metuens autem adonias regem
B pro his quę fuerant geſta:ſupplex factus eſt. ¶ Et dum cornu altaris teneret hoc feciſſe eum nūciatū
eſt Salomoni:& quia rogaret vt ab eo acciperet iuſiūrandum:& quia non haberet rex circa eum hu-
ius facti memoriam:nec mali aliquid ſuſtineret. Ille vero manſuete miſit temperanter egens:et ab illo
quidem eum dimiſit illeſum. dicens q̄ ſi caperetur aliquid denuo nouitatis perferre: ipſe punitionis
auctor exiſteret. et mittens iureiurando prębito euocauit eum. Qui dum veniſſet & adoraſſet/ iuſſit
eum ad domum propriam remeare nichil de cetero metuentē: vt tamen bonum pro ſua maxima vti-
litate exhiberet admonuit. ¶ Volens autem dauid oſtendere totius populi ſe filium regem effeciſ-
ſe/cōuocauit principes vniuerſos in hieroſolyma & ſacerdotes et leuitas:& dinumerans eos primum
inuenit ab anno triceſimo vſq; in quinquageſimū exiſtentes triginta octo milia. Ex quibus inſtituit
curatores fabricę templi/viginti tria milia:iudices autem populi & ſcribas eorum ſex milia.ianitores
autem domus dei quattuor milia:totidē qui hymnos dicerent deo cantantes in organis quę dauid fi-
eri precepit inſtituit. Diuiſit autem eos etiam per generationes: & ſegregans ex tribu ſacerdotes/
inuenit eorum generationes viginti quatuor.ex domo quidem eleazar ſexdecim:& de ithamar octo.
& pręcepit vt vna/quęq; generatio miniſtraret deo per dies octo/a ſabbato vſq; ad ſabbatum omniū.
et ita generationes ſortem acceperunt pręſente dauid & ſadoch et abiathar ſacerdotibus & principi-
bus vniuerſis. Et prima quidem generatio conſcendens ſcripta eſt/prima & ſecunda pariter & tertia.
et conſequenter vſq; ad vicelimam quartam: & hęc diuiſio permanſit vſq; ad pręſentem diem.

Dauid (omnibus cōuocatis principibus & ſacerdotibus & leuitis) manifeſtauit ſe filiū regē effeciſſe.

C ¶ Fecit autem & de tribu leuitarum partes viginti & quattuor:et ſortiti eodem modo cōſcenderunt/
vt ſecundum ſacerdotium octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent/Inſtituit. autem eos qui erant ex ger-
mine moyſeos eminentius honorare.& fecit eos cuſtodes theſaurorū dei atq; vaſorum quę reges deo
dicare contingeret/ſuſſitq; omnibus de tribu leui ſimul & ſacerdotibus vt ipſi die noctuq; deo ſerui-
rent ſicut eis pręceperat moyſes. ¶ Poſt hęc autem diuiſit exercitum in cohortes duodecim cum du-
cibus ſuis & centenariis et tribunis.habebat autē vnaquęq; cohors viginti quatuor milia virorū quos
obſeruari pręcepit per trecentos dies a prima hora vſq; ad nouiſſimam ſalomonē regem cum cente-
nariis & millenariis. ¶ Conſtituit autem iudicem vniuſcuiuſq; cohortis quem bonum iudicauit & iu-
ſtum:& tutores theſaurorum & vicum & agrorum:alios autem iumentorū quorum nomina non cre-
didi neceſſarium reminiſci.

Diuiſa tribu leuitarū ſecundū ſortē eos qui ex germie moyſeos erant pcepit dauid magis honorare.

Vnicuiq; cohorti iudicē inſtituit

¶ Conuocatis in eccleſias principibus populi & ducibus de templo edificando verba facit:
monet filios ſuos vt non grauiter q̄ ſalomonē fecerit regem ſed eum tanq̄ electum vt dominū ho-
norent hortaturq; ſalomonem mandata dei cuſtodire: cui omnibus videntibus deſcriptionē tem-
pli & coſtitutionē tradidit quāq; edificationem omnes magno ſtudio amplexati ſunt oblationes ma-
ximas condonantes proſtratiq; in terra gratias ipſi dauid referunt. ſecundo quoq; & ſalomonem in
regem vnxerunt. / ¶ Capitulum.xxiij. /

Dauid ad offes officiarios de edificando tẽplo verba facit.

QVmq; hęc singula prędicto modo distribuisset: conuocans in ecclesiam iudices hebreorum & principes tribuum & duces cohortum & qui in vnoquoq; actu aut qui super possessionẽ regiam fuerat constitutus:stansq; in excelsiore solio rex ait.Fratres nosse vos volo quoniam templum deo edificare deliberans:aurum multum preparaui pariter & argentum centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per natham prophetam propter bella quę pro vobis gessi ex inimicorum cedibus pollutam habens dexteram/ ei templum edificare sed filium michi successurum in regnum hoc implere prędecepit. Nũcio itaq; quoniam dum pater noster iacob duodecim filios habuisset inistis iudam fuisse regem.& meipsum cum sex fratres haberem prępositũ: et ab eo percepisse regnũ et nullum meorum grauiter hoc tulisse. Et ego deposco meos filios vt non inter alterutros seditiones exerceant:salomone regnum suscipiẽte:sed agnoscentes q̃ eum deus elegit ferant eum libẽter vt dominum. Non enim grauis debet esse dei voluntas quando nõ extraneo seruũt sed magis letentur in fratrem honorem imperiumq; possidentem:eiq; participantes. Oro itaq; vt promissiones dei perdurantur ad finem:et fœlicitas in cuncta prouincia seminetur/omniq; tempore teneatur:sicut etiam sub rege salomone est ipse pollicitus prebiturũ. Erunt autem hec firma & terminũ bonum habitura.si pũ & iustum et custodem paternarũ legum temetipsum o fili prebueris.Si vero has non custodieris/ma/la scito te esse passurum.Rex itaq; dum hęc complesset verba: cessauit. ¶ Descriptionẽ vero et constitutionem edificij templi omnibus videntibus salomoni tradidit quemadmodũ fundamenta domus & superiora et quanta & qualis altitudo & latitudo fieret:necnon quanta vasa aurea & argentea/quorum pondus ipsa decreuit. Monuitq; eum sermonibus vt omni instãtia immineret in opere vtq; principes & leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius etatem: & q̃ cum deus illum eligeret qui & fabrice templi & presul esset imperij/facile illis & non valde laboriosum edificium fore dicebat.cum ipse auri multa talenta plurima vero argenti & ligna:dum & fabrorum multitudinem & lapides cedentium prępara sset: necnon smaragdos & alios lapides pręciosos. sed & nunc oblaturus promitias faciens.alia tria milia talentorum auri purissimi se prębiturũ esse dicebat:ad aditum & cultum dei faciẽdum de quo cherubin essent:sub quibus cõstituerent archam. ¶ Cumq; tacuisset dauid principibus & sacerdotibus atq; leuitis multum studium oblationis habentibus & p̃missiones claras & magnificas exhibẽtibus/quę etiam sunt implete oblata ab eis sunt auri quidem talẽta quinq; milia & statheres decem:argenti vero talenta decem milia/ferri talenta multa milia.Sed & quicunq; pręciosos lapides habuit/obtulit.et inter thesauros dedit cõseruãdos quorũ agebat curam pronepos moyseos Jahis.In his itaq; omnis populus exultabat/sed & dauid videns studium & munificentiã procerũ ac sacerdotum & simul vniuersorũ deum benedicebat magna voce patrem eum & genitorem omniũ esse proclamans.sed & opificem rerum humanarũ & diuinarum & quibus eum ipse pręposuisse pręsulem simul & curatorem fecisset generis hebreorũ & fœlicitatis eorum quorum ei prębuerat principatum. Inter hec autem orans & omni populo bona semper optans & salomoni filio mẽtem sanam & iustam et in cunctis partibus virtutem incolumitatẽ iussit: vt etiam populus benediceret deum. Illi vero prostrati in terra/ adorauerunt & egerunt gratias dauid pro omnibus quę eo regnante potiti sunt.

Oblatiões principũ sacerdotũ & leuitarũ & aliorũ p̃ tẽpli edificio.

Populi grãs dauid in terra prostrati agunt.

¶ Altera vero die deo hostias celebrauit:vitulos mille/& totidem arietes:et agnos mille.quos in holocaustis obtulerunt.Sacrificauerũt pariter & pacificas multa milia ouium occidentes:& tota die rex festiuitatem habuit cum omni populo. Sed et salomonẽ secundo vnxerunt oleo regem fecerunt & sadoch pontificem vniuersę plebis:deducentes ad regalia salomonẽ et sedere facientes in solio patris. Ab illo namq; tempore ei cunctus populus seruiebat.

Secũda vnctio salomonis in regem.

¶ Monet moriens dauid salomonem iustum esse circa proximos & pium erga deum sed [illegible] quitatem ioab punire cõmendãtq; berzelai filios in recompensationẽ patris et semei blasphemi[illegible] center prędicit vlciscì. Sicq; mortuus dauid anno etatis septuagesimo laude dignissimus & a [illegible] bus imitandus sepultusq; in hierusalem diuitias tantas reliquit q̃as nullis neq; hebreorum [illegible] tirum rex habuisse dignoscitur:quarum diuitiarum tempore hircani & tempore herodis manifestum habitum est testimonium.

¶ Cap.xxiiii.

Monitio dauid morientis ad filiũ salomonẽ.

IAm paululum vero tempus& dauid egritudine et senectute cõfectus sciens se moriturum.vocauit filium salomonem & hec ei locutus ẽ.Ego quidem o fili iam ad vniuersorũ debitum adpres procedam meos cõmune gradiens iter oim q nũc sunt qq; futuri sunt:illic pgens vñ nõlicet vlterius remeare.& quę in hac vita gerũt agnoscere.Quapppter adhuc viuẽs iuxta mortẽ cõstitutus ea te moneo quę dudũ edixi suadẽs tibi vt fis qdẽ iustus circa subiectos:pius aũt circa deũ/q tibi dedit iperiũ:atq; mãdata serues & leges q̃s ad nos p moysen ipse trãsmisit:et neq; grãneq; inimicitijs: neq; cõcupiscẽtia neq; alia passione cõstrictus:has forte cõtemnas/Dei namq; fauorẽ amittis si legis pręuaricator fueris. et ediuerso eius prouidentiam in te conuertis si talis fueris qualem oportet esse

Iustũ circa proximos eẽ & piũ circa deum monet filium.

rectorem imperij. Sed etiam ego deum exoro vt genus nostrum regnum tēpore vniuerso possideat nec altera domus habeat hebreorum principatū: sed vt nosipsi persecula eterna regnemus. ¶ Esto autem memor iniquitatis ioab: qui per zelum occidit duos militie principes iustos et bonos abner filium ner et amasam filium iethira: quorum mortem vt fuerit vltum tibi defende: quoniā potior atq; prudentia existens ioab penam hactenus declinauit. ¶ Commendo autem tibi et filios berzellei galaadite: quos in omni honore et prouidentia conseruabis: hoc munus prestando michi. Non enim inimicitias persequendi conferimus sed potius repensamus: quia pater eorum michi in fuge tempore miserabile. ¶ Sed & semei filium gera de tribu beniamin qui multum mihi in fuga posito blasphemauit publice: iceni et postea remeanti recurrit ad fluuium iordanis et fidem accepit q̄ nihil mali tunc perpetraret: atq; causam rationabilem requirens decenter vlisceret. ¶ Dumq; hec filium monuisset de omnibus & amicis & his quos nouerat pena dignos: defunctus est cum vixisset annis septuaginta et octo regnauit septem annis in hebron super tribum iuda & menses sex: hierosolymis autem regnauit super prouinciam vniuersam annis triginta & tribus. ¶ Hic enim vir fuit optimus et omni virtute plenus quas esse oportet in regibus quibus tantarum gentium committitur salus fortis qualis non fuit alius. Nam in certaminibus que propter subiectos habuit primus ad pericula properabat labitare et pugnare milites inuitans: ipse operando potius nō sicut dominus imperando. Ad intelligendum et considerandum de futuris et dispensationem presentium nimis idoneus castus: māsuetus benignus circa eos qui calamitatibus erant, iustus et nimis humanus. In his autem que regibus precipue conueniunt in nullo penitus nisi q̄ circa vxorē vrie magnitudine potestatis deliquit. ¶ Reliquis autem & diuitias quantas nullus alius regum: neq; hebreorum neq; gentium aliarum. ¶ Sepelinit autem filius salomon in hierosolymis decenter nimis et alias res que solent circa exequias regias ministrari et multas diuitias cum eo recondidit. Magnitudinem ex his que dicturus sum poterit quilibet agnoscere. ¶ Post tempus enim annorum mille trecentorum hyrcanus pontifex dum ciuitas obsideretur ab anthiocho rege qui pius cognominatus est filio demetrij volens dare ei pecuniā vt ab obsessione recederet et exercitum suum auferret: non habens vnde hoc adimpleret aperuit vnum locum sepulchrorum dauid: et sublatis tribus milibus talentorum partem dedit anthiocho: et sic illum ab obsessionis amouit: sicut etiam in alijs indicabimus. ¶ Post hec autem multo annorū tempore ita tractato, iterum herodes rex alium locū aperiens plurimas exinde pecunias tulit: nullus autem eorum loculos regum inuenit. Erant enim sub terra mechanico modo reconditi: vt ingredientibus in monumentum nullatenus possent esse manifesti. Sed et his quidē hec non indicasse sufficiat

Dauid salomonē iniquitatem ioab punire admonet

Cōmēdat filios Berzelai recōpensationē bonorum recepto rum ab illa.

Obitus dauid anno etatis suę septuagesimo et regni eius epilogus.

Laudes dauid valde notande et a pricipibus imitande.

Diuitie dauid

Sepultura dd in hierusalem.

Diuitiarūq; dauid testimonū tēpore hircani pontificis aperietis dauid sepulchrum

¶ Explicit liber septimus

¶ Incipit liber octauus antiquitatum

¶ Salomon regi (mortuo patre omnibus fauentibus adonias (bersabee mediatrice) Abisach petit vxorem quem iniuste petentem iracundia motus rex iubet occidi (matri sue prius constituto iurata regnum tollo) abiathar quoq; sacerdotem in exilium mittit domo ithamar priuata sacerdotio ioab quoq; (audita adonie morte) perterritus fugit ad altare vbi banaia (iubente rege) occiditur qui (occiso ioab) princeps militie constituitur et sadoch solus sacerdos semei quoq; (cui preceptum est in domo manere nec torrentem cedron transire) precepti transgressor occisus est.

¶ Capitulum primum

Salomōi regiones pre mortuo fayerunt.

Auid itaq; regis virtutem: quantorumq; bonorum auctor extiterit contribulibus suis qnantaq; pugnans gesserit: q̄ longeuus sit mortuus: in precedente declarauimus libro. Salomone vero eius filio adhuc etate iuuenculo suscipienti regnum quem viuens adhuc pater dominum populi vniuersi voluntate dei constituit sedente videlicet eo in solio patris omnis equidem populus: sollemniter fauit vt assolet in regis initio quatenus eius res optime gerētur: et vsq; ad senectutē fœliciter permaneret in regno. ¶ Adonias autē qui etiā patre adhuc viuēte tēperauerat regni culmē iuadere ingressus ad regis matrem berzabee eaq; hūiliter salutata requisitus ab ea si p aliqua petitiōe veniisset ediceret promptē se ei tota voluntate cōferre. Adonias ita locutus est nosti qdē: & ipa regnū: & ppter etatē & ppter populi volūtatē fuisse meū sed decreto dei ad salomonē tuū filiū peruenisse: me tñ cōplecti profitetor: & gratis seruire. et libēter agere que gesta sunt. Hijs dictis pariter postulauit vt apud filiū eius fratrē suum intercederet: eiq; suaderet dari sibi abisach que cum patre eius dormierat vxorē dicēs quia pro senectute non eam pater agnouisset sed adhuc virgo consisteret. Berzabee vero et ministraturam se in hoc negotio studio promisit: & nuptias promereri: propter vtrumq; quia & rex vellet ei prestare aliqb: & illa p eo pna voluntate deposcere. Adonias autem spe nuptiarum letus abcessit Salomonis

Adonias bersabee mediatricē procurans abisach petit vxorem.

Salomon matri solium iuxta regnum iussit apponi.

autem mater repēte perexit ad filium locutura de quibus adonie supplicāti promiserat: & occurrēte filio sibi eāq; complectente cum deduxisset eam ad locum vbi solium erat regiū cōstitutum rex aliud soliū a dextris matri iussit apponi. Cumq; sedisset bersabee: vnum inquit o fili munus petendi mihi cōcedere ne velis q̄s difficille denegare triste q; discedere. Cui salomō vt ipleret quod vellet ait: quia sanctū esset matrimonia p̄bere. Culpabat tamē eius petitionis initiū: quia tanq̄ non habēs firmissimā adeptionis spē: huiusmodi verba p̄ferret: et adhuc quicq̄ sibi negare metueret: Tunc illa rogabat vt virginē abisach adonie fratri donaret vxorē. Hoc verbum rex iracunde suscipiēs: dimisit matrē dicēs quoniam adonias causas nimis eminētes appeteret & mirari se quomodo nō posceret etiā regnum quę quasi seniori abisach dandam rogaret vxorē: qui potētes haberent amicos Ioab principem militię: et abiathar sacerdotem. ¶ Mittens itaq; Banaiam q erat supra corporis custodes: fratrē adonie precepit occidi. ¶ Vocans aūt et abiathar sacerdotem dixit. Dignum quidē mori hoc te liberat quia et cum patre meo sepius laborasti et archam cum eo in hac regione vexisti. Hoc aūt tibi p̄ponō supplicium eo q̄ p fueris cum Adonia cōductus & consenseris: vt neq; hic moreris neq; ad faciē meā ap-/ diaris: sed pergens in tuā patriā inagris digito. et hanc conuersationem donec viuis exercet. o quanti peccasti: et non est iustū habere te sacerdotium. ¶ Sic igitur domus Ithamar sacerdotij honore priuata est p̄pter p̄dictā causam sicut deus anteā Heli p̄dixerat: trāsiuitq; ad genus phinees. i. ad sadoch ¶ De genere vero phinees: tēpore quod ad domū Ithamar sacerdotium trāsmigrauit: hely primo pontificatum accipiēte: isti descendisse noscuntur: qui a sacerdotio sunt priuati Vachar filius ioseph filii sacerdotis huius autē filius ioathan autem. Ioathan autē marioth Marioth vero asaphi. Asaphi vero achitob. Achitob autē sadoch q primus a rege sacerdos est effectus. ¶ Igitur ioab militie princeps peremptū audiēs adoniā valde perterritus est: erat enī eius amicus potius q̄ salomonis & hoc periculum propter eius fauorē non irrationabiliter suspiscatus: fugit ad altare credens sibi cautelam [illegible] interuentu pietatem regiā profuturam. Quod dum fuisset regi nunciatum mittēs banias [illegible] adduci: vt in eius iudicio satisfaceret. Ioab autē ait non se relicturum esse sacrarium: sed ibi [illegible] q̄ in alio loco morturum. Quod cum banaias renunciasset regi: p̄cepit salomō ibi sicut vellet caput abscidi & hanc eum recipere penā pro duobus militie pricipibus quos indecēter occiderat & eius [illegible] sepelire: vt peccata que gessit eius nunq̄ desererēt genus: et ioab morte ipse pateriq; eius esset [illegible] Quod cū feciss̄et banias: princeps ipse militie totius constitutus est exercitus. Sadoch autē loco sacerdotē fecit: in loco abyathar quē remouit. ¶ Semei vero precepit vt domū sibi edificaret in hierusalem ibiq; maneret. et torrentem cedron trāsgredi non auderet Quod si trāscederet vltionē mortis [illegible] reciperet. Super hāc minationē iurisiurādi eum religione constrinxit. Semei autē hoc precepto salomonis gaudere se dicēs atq; seruare: insuper adijciēs iusiurandū: relicta patria in ierosolimis habitabat. Tribus/ actis autē annis tribus audiens duos seruos qui ei fugerāt in geth cōmorari perrexit vt quereret eos. Quo cū eis reuertēte. cognoscens rex quia & mandatū eius & iusiurādum spreuisset: graui [illegible] lit eoq; vocato tu inquit iurasti: nō te me esse relicturū neq; ab hac ciuitate aliquatenus ad alienā/ surū. Nō ergo iurisiurādi effugies vltionē: sed etiā pro quibus patrē meū fugientē iniurijs affecisti [illegible] nūc penas: vt cognoscas quia non lucrantur qui non repente pro sua iniusticia puniuntur: sed omni tempore quo se putant nihil patiendos in timore consistere crescit eorum pena: et causa maiore perditur qua peccasse noscuntur. Tunc semei banaias iussu regis occidit.

Petitio bersabee pro adonia quam salomon iniustam iudicauit

Iubet salomon adoniam occidi banaie

Salomon abiathar in exilium mittit ipsum a morte p̄seruās

Domus ithamar sacerdotio priuatur.

Ioab audita adonie morte) p territus fugit ad altare

Iubet salomon caput iob abscidi in sacrario.

Banaias princeps militię occiso ioab constituitur & sadoch solus sacerdos.

¶ Salamone muris potioribus iherusalem edificāte egiptiorum regis filiam duxit vxorē Cuius in mō/ pte hebron sacrificanti deus per somnū apparuit promittēs quicquid vtiliter vellet peteret. [illegible] Cuius petitio exaudita est & maiora sibi promissa sunt Cuius vtiq; approbata est sapientia [illegible] inter mulieres meretrices indicio eius gloria in expensarum magnitudine manifestatur et [illegible] in conscriptis canticis & parabolis Necnon scientia ipius in omniū arborū iumētorū aquatilium [illegible] volatiliū & terrestriū naturali cognitione Sed etiā incatationū contra demones ad hominum [illegible] noticia et institutione coniurationum ostensa est.

¶ Capitulum secundum.

Salomon regis egiptiorū filiam duxit vxorē mu sicq; hierusalez potioribus edificauit

CVmq; salomon iam regnum haberet firmum punitis omnibus inimicis duxit vxorem filiam pharaonis regis egiptiorum edificatis muris iherosolimorum multum potioribus atq; munitioribus: q̄ primitus extiterunt. De cetero maxima pace gubernabat imperium in nulloper iuuentutem circa iusticiam: legumq; custodiam aut paternorum mandatorum memoriam minor existens: sed cuncta quacumq; etate prouecti: sapientia perfecti faciunt & in tegritate precipua celebrabat. ¶ Placuit ei vt veniens in hebron in altari ereo quod fecerat moyses sacrificaret deo. Tunc ille mille oues obtulit in holocaustum Quod dum fecisset precipue deum visus est honorasse apparuit que ei ea nocte per somnium precipiens vt quedam sibi p eum pe-

A tātis peteret confiteri. Salomon autē optima et eximia postulabat: quę deus grate prēberet & viriliter homo perciperet. Non igitur aurū non argentum: non alias diuitias vt hō iuuenis sibi dari de precatus est hęc enim apud multos sola putantur magna: et dei esse dona prēcipua. ¶ Redde michi domine mētem sanā: & prudentiam bonam vt circa populum iustum possim verumq; proferre iudiciū. Hijs petitionibus placata diuinitas gloriam de inimicis & victoriam: prę omnibus intellectum ac sapientiam quale nullus alter hominum habuit: nec regum nec priuatorum seruaturumq; se etiam nepotibus eius imperium multo tempore esse promisit si iuste viueret: et ei obediret: patrisq; sui in optimis actionibus imitator existeret. Hęc audiens salomon dicta repente exiliuit a somno: et adorans eū i hierosolimā remeauit et ante tabernacul ūsacrificijs celebratis epulas vniuersis exhibuit. ¶ Hijs itaq; diebus iudicium apud eū deductum est cuius terminum erat inuenire difficile. Causā vero vñ iudicium salomoni prouenerat necessarium iudico proferre: vt legētibus iurgij nota sit difficultas. Et si talia quidem inserātur: quasi ex imagine egregij decreti cito possint huiusmodi proferre sentētiā: ¶ Due ad eū mulieres socia cōuersatiōe venerūt quarū quę lesa videbatur prima cœpit hęc verba pferre habitabāmus inquit o rex ego et hęc mulier in vna domo. Contigit autē ābabus vt vna die eadem hora pareremus transacta iam tertia die dormiēs hęc super suum filium incubuit & eū violenter occiderit. Tollensq; meū ad se cōtulit: et mortuū in vlnas meas dormientis apposuit. Mane facto dū vbera porrigerem filio: meū quidē nō repoeri huius aūt mortuū michi adiacere cognoui. Et misera certius hoc turbataq; considerans: factum scelus ispexi vnde repetens meum filium et non recipiens: ad tuum domine remediū couolaui. Dum enim sole simus et nullum qui nos arguat metuamus contēpnens hęc denegare perstitit. Hijs dictis: requisiuit rex quid allegare vellet et altera. Q ua negāre q hoc feciſſet: et dicente suū viuere filium: et aduersarie sue fuisse defunctum. Cū nullum posset inuenire huius rei iudicium: sed in eius descriptione omnium mens cohereret sotis rex [illegible] modi quęstionem inopinanter exoluit iussitq; deferre et mortuum & viuum infantem cauitq; quendam
B armigerum prēcipiens vt euaginato gladio ambo diuiderentur infātes: vt vtreq; medietatē: et ei⁹ qui mortuus erat & qui viuebat acciperet. In hoc autē iudicio omnis quidam populus ignorans sententiam deridebat quasi ab adolescente rege prolatā. Inter hęc autē vera matre proclamēte ne hoc fieret: sed potius vt infantulus eius socie traderetur: sibiq; sufficere dicente vt tantum viueret eumq; videret: licet alterius esse putaretur: et ediuerso altera preparata vt diuisum videret infantē: insuper veram matrem tormentis affici postulante: cognoscens rex vtriusq; voces de vero cordis fonte prolatas. reclamante quidem ne perimeretur infantulus iussit filium redonari. veram matrem eam esse cognoscēs. Alterius vero malicia accusauit: quę necato proprio filio etiā sue amice natum videre cupiebat extinctum. ¶ Nocitaq; magnum exemplū & prēcipuum sapiētie & prudentię eius iudicium populus credidit vniuersus: & ex illo tanq̄ diuinum habētem sensum omnis inspiciebat. ¶ Isti siquidem principes militie & duces erant in omni prouincia in tribu quidem effraim vrias in regione autem beniamin dochis. Doroserrautē & maritimorum regionē abiā. Asaph habuit sub potestate sua
4 duces: duxitq; filiam salomonis vxorem. Campus autē maximus erat sub banaia filio baehi cui adiecta est terra ad iordanem vsq; protesa. Galaditē vero & gauladiten vsq; ad montem libanū & censum sexaginta ciuitates maximas atq; munitas habēs sub se gabiar gubernabat eas. Achinadab aūt totius galileę vsq; ad sydonem curam habebat: & ipse duxit filiam salomonis nomine basina. Marithma vero quę circa arcē ciuitatis sunt posita habuit banach. fabath aūt montē tabit alias tabitū & cat
C melum et inferiorem galileam. Regionē autem vsq; ad iordanem fluuium constitutā basan, dispone bat. Semei autē sors beniamidis erat munita. Gabar autē habuit regionem positam transiordanem Et super omnes hos vnus positus erat princeps. Mirabile siquidem incrementū habuit & populus hebręorum & tribus iuda: conuersi ad terre culturam. Nam pace potiti. & ad bella atq; tumultus vlterius non abstracti insuper & desiderata libertatem adepti intemperantes erant circa subsātias cōgregatas & eas potius semper extendētes. ¶ Erant autē regi & alij duces qui syriorum terras & alie
c4 nigenarū a fluuio eufrate distētas vsq; ad ęgiptū gubernabāt tributa colligētes ex gentibus. ¶ Inferebat aūt & eius mēse quotidiane ad regale cōuiuiū simile choros trigita: farine sexagita boues sagi
natos decē: & de pascuis vigiti: agnos sagiatos cētū. Hec cōia pter illa que de vēationibus capiebāt. id est cervos & bubalos & volatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabant. ¶ Tātā vero multi
tudinē curruū habuit salomō vt q̄dragita milia p̄sepia equoꝝ subiugaliū essent & pter hos duodecim milia eqtes quorū medietates regi i hierosolymis obseruabat reliq vero pvicos regios dispsi māebāt
Idē vero dux cui cōmissa erat mēse regal: expēsa etiā eqs necessaria mistrabat deuehēs hęc ad locū vbi rex ipe morabat. ¶ Tātā itaq; deus p̄buit salomoni prudentiā ac sapiētiā vt etiā hoies antiquos excelleret & nec egiptijs q sapiētia oibus differri dicunt cōpatus vl dicunt cōpatus vl modicū minus

Oratio. Petitio salomonis a deo exaudita & vltra maxima pmissio.

Iudiciū salomonis inter mulieres meretrices.

Iubet salomon ābos infātes et mortuū & vinū diuidi

Salomōis iudicio vera mater cognita

Alij pricipes sa

Gloria salomo

Sapia

Cătica salomonis & parabole. Omniū arborū iumētorū terrenorū aquatiliū & agri aialium omniumq; rerū naturā sciuit. Vidisse se iosephus testat quēdā iudeū corā vespasiāo curāsse demoniacū & coniurasse.

esset. Cuius vtiq; multū nimis sapiētia ꝓcedebat. Trāscēdit aūt sapiētia eius ēt eos q apd [illegible] sentia clarere videbātur: quę oia non ꝓterībo. ¶ Erāt autē ethā & themā & chalgalē [illegible] madanis. ¶ Cōposuit aūt & libros de cāticis & modulationibus quinq; mile parabolarū [illegible] dinum fecit libros tria milia. ¶ Per vnumq dq; enim arboris genus parabolam dixit [illegible] cedrū. Eodem modo de iumentis & de reliquis terrenis necnon aquatilibus & agri aialibus [illegible] uit. Nullā namq; naturā ignorabat: inexaminataq; ꝓterijt: sed de omnibus philosophā [illegible] disciplinam proprietatum eorum eminenter exposuit. ¶ Prestitit autem ei deus vt esset [illegible] mones ad vtilitatem hominum & eorum curas ediscerēt. Et incantationes instituit quibus [illegible] nes solēat mitigari. Modos etiā coniurationum quibus obstricti demones: ne denuo red [illegible] tur inuenit. ¶ Et hęc cura hactenus apud nos multum prealere dinoscitur: vidi etenim [illegible] eleazarum de gente nostra presente vespasiano & eius filijs et tribunis alioq; simul exercit [illegible] eos qui a demonibus vexabantur. Modus autē medicine fuit huiusmodi. intulit naribus [illegible] a demonio vexabātur annulum habentem subter signaculum radicem a salomone mon [illegible] de demoniū per nares odorantis abstraxit: & repēte cecidit homo. Postea coniurauit eum [illegible] um obijciēs salomonis ne ad eum denuo remearet: id est cātica quę ille composuit super [illegible] Volens autem satisfacere atq; probare p̄sentibus eleazarus hāc se habere virtutē ponēs [illegible] aut calicē aquę plenum aut peluim: & demoni impetrabat vt hęc ab homine egressus ve [illegible] dentibus ꝓberet iudicium q̄ hominem reliquisset. Quo facto sapiētia salomonis cunct [illegible] propter quam & omnes magnitudinis eius naturam cognoscerent atq; religionem: & v [illegible] gis virtus de omni genere sub sole lateret hęc dicere sum compulsus.

¶ Hyrā salomoni nuncios mittenti scripsit salomon vt pro templi edificio mitt [illegible] cui rescripsit hyram sibi in omnibus obsequiū ministraturum promittēs cuius voluntat [illegible] salomon valde laudās in donis & muneribus recōpēsauit vnde inter eos hac largitate c [illegible] ctię & salomonis prudentia in multitudine operariorum & ordine quorum adoriam m [illegible] apparuit.

¶ Capi. iij.

Hyram ad salomonē nuncios mittit.

Salomon hyrā regi scribens vt artifices ꝓ tēpli edificio mitta rogitans.

Vdiens autē hyras rex tyri quia salomon dauid patri succesisset in regno [illegible] tus quoniā dauid fuerat amicus: misit ad eū salutās & ꝓpter presentia bo [illegible] Destinauitq; ad eū salomon denuo litteras hęc habentes: rex salomon hy [illegible] patrem meum voluisse deo edificare templū & bellis frequentibus fuisse [illegible] Nō ei primū desijt inimicos extiguere: donec eos tributarios sibimet sub [illegible] vero gratias ago deo ꝓ pace p̄senti ꝓpter cuius vacationē non dubito edificare tēplu [illegible] patri meo dixit a me hoc esse edificandum. Quapropter rogo vt aliquos mitti iubeas [illegible] montem libani: qui ligna secare possunt. Ad sectionem namq; silluarū sydonij sunt doc [illegible] Mercedes vero quas decreueris ego incidentibus ligna prębebo. ¶ Legens aūt hyra [illegible] lā & in his quę scripta fuerant delectatus salomoni ita rescripsit rex hyrā regi salomoni [illegible] equidē vt benedicatur deus: qđ tibi paternū prebuit principatum: sapienti viro & omn [illegible] ti. Ego autē in hijs omnibus delectatus: quęcūq; mandasti libentissime ministrabo: Incī [illegible] procera cedrina pariter & cipressina per meos ad mare destinabo p̄cipiēs vt factis rat [illegible] tes ad locū quēcūq; volueris ea deponāt: vt tui hęc ad hierosolimā deferāt: Sed & tu p [illegible] bis frumēta: eo q̄ horum nobis videatur esse inopia. Quapropter supplicamus in hoc [illegible] ¶ Harū igitur epistolarū hactenus rescripta seruātur nō in nostris solūmodo libris sed [illegible] Et si quis hęc voluerit integre cognoscere, rogans custodē monumētorū publicorū tyri [illegible] nit ea consona horum quę a nobis dicta sunt. ¶ Hęc itaq; dixi volēs lecturos agnoscere [illegible] plius extra veritatē ꝓferimus: neq; ex versimilibus quibusdā aut fallacibus aut delect [illegible] hanc historiā componētes examinationē quidē fieri declinamus. & vt nobis credatur [illegible] mo i nullo potius hęc recipi dēpcamur nisi adhibita ꝓbatiōe & manifestis iudicijs: v [illegible] ritatis habeamus. ¶ Rex itaq; salomon: dū ei fuissēt littere tyri regis allatę voluntatē & [illegible] laudauit: & ei quę poposcerat repensauit. Mittitq; singulis annis tritici triginta milia [illegible] dem olei batos. Batus autem capit sextarios septuagīta duos. Eandem vero mensur [illegible] prębeat. Amicitię itaq; quidem hyram & salomonis potius largitate creuerunt: & iurauerunt has [illegible] giter permansuras. ¶ Rex autē induxit omni pplo tributū triginta miliū operariorū quatenus opus [illegible] p̄ multitudine sine labore cōstaret: diuisitq; eos valde prudēter. Decē milia ei fecit iciderē vnoquoq; mēse libano mōtevt duobus mēsibus remanētes ad ꝓpria reqescerēt donec iterū vigiti milia de finito tpe [illegible] suū opus iplerēt ita cōtigebat q̄rto iā mēse pores ac laborē denuo remeāt. Sup hos ei laboratores scri [illegible] tatori istitutus ē adorā. Erāt aūt ex hijs quos reliq̄rat dā ad portādos lapides aliāq; materiā viri septu [illegible]

Reliqua cum ꝓpria [illegible]

ginta milia & eorꝫ qui lapides incidebãt octoginta milia: & eorũ prępositi tria milia trecẽti. Velociterꝙ secabant lapides eximios ad fundamenta templi quos primitus poliebant & copulabant in montibus: & ad ciuitatem deferebant. Fiebantꝙ hęc non solum a prouincialibus structoribus sed etiam ab artificibus quos miserat rex hyram.

¶ Tempore quo edificare templum cœpit Salomon descripto fundamentorum ipsius descriptionem altitudinem latitudinem & longitudinem inuenies circa quod triginta paruę domus fuerunt constructę Quodꝙ templum diuisit Salomon in duas partes duobusꝙ cerubin ibidem collocatis in medio eorum archa collocari precepit.

Capitulum.iiij.

Quãdo salomõ incepit edificare templum.

CCepit autem salomon edificare templu anno quarto regni sui mense secundo. quẽ macedones arthemisyn vocãt: hebręi autem hyaro alias zio anno quingentesimo secundo filiorum israel profectionis ex ęgipto. ¶ Post mille autẽ & viginti annos aduentus abraham ad chananeam: de melopotanea. ¶ A tẽpore vero diluuij anno millesimo quadringentesimo. ¶ Ab adam autem protoplasto vsq; ad edificationem templi salomonis prętierierunt anni simul tria milia centum & duo Qua tempestate cœpit edificare templum. ¶ Tunc siquidem vndecimum iam in regno tyri hyram annum habebat. A tyri vero conditione vsq; ad edificium templi: fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum. ¶ Deposuit itaq; rex fundamenta templi in nimia terrę profunditate de lapidibus valde fortissimis: & qui possent longo tempore permanere. quibꝰ constipati sibi & conserti terre pauimentum & fortitudo super edificati operis essent. & propter inferiorem sui fortitudinem sine defectu impositam magnitudinem: & pręciosam vna pulchritudinem sustinerent. Quę vtiq; fundamenta non minus pondus erant habitura q̃ alia quę erant tanta celsitudine et fastigio quasi instar mundi. & ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaq; templum vsq; ad cameram ex lapide albo constructum. ¶ Altitudo fuit sexaginta cubitorum & longitudo tantũdem: latitudo autem viginti. ¶ Super hoc autem aliud erat edificium equa mensura ita vt esset omnis altitudo templi cubitorum centum viginti: eratq; conuersum ad orientem. Cuius vestibulum habebat longitudinem cubitorum viginti q̃tum & latitudo templi: latitudinem vero cubitorum decem in altitudinem surgens cubitis centum & viginti. ¶ Edificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus quę sua compilatione totum templi spacium extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus earum ita fecit adinuicem: vt ex alia intraretur ad aliam. Harum namq; singulę domus latitudinem habebant quinq; cubitorum & tantumdem longitudinis: altitudinis vero viginti Erant autem supra edificate hijs alię & rursus alię super eas equales & mensuris & numero. ita vt omnem altitudinem haberent proxime sicut domus inferior. Superior namq; circum edificata non erat: operiebatq; eas camera cedrina. Et domibus quidem singulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum. Aliorũ vero erat tectum commune longissimis trabibus adopertum: & cuncta tegentibus ita vt mediij parietes ab eis trabibus constipati firmiores existerent Cameramvero quę sub trabibus erat de lignis eisdẽ fecit. celatis opere laqueario auroq; vestitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit easq; pariter deaurauit vt omne templũ nimis effulgeret & vultus ingredientium faceret auri lumine resplendere. Fabrica vero totius templi multa arte confecta est de lapidibus pollitis arteq; compositis & nimis limpide constitutis ita vt neq; mallei neq; alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibns appareret indicium. sed propter hunc vsum omnis materia congruenter explicata videretur: vt naturali armonia potius q̃ ferramentorum crederetur: necessitate confecta. ¶ Excogitauit autem rex ascensum superioris domus per latitudinem parietis efficere. non enim habuit ianuam grandem ad orientem sicut domus inferior: sed a lateribus erant ingressus ianuarum valde paruarum. ¶ Vestijt autem templum intrinsecus de lignis cedrinis vncinis fortibus colligatis quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna constaret. ¶ Diuisitq; templum in duas partes: vt interior quidem domus viginti cubitorum aditum esset: quadraginta vero cubitis quo a templo secernentur. In pariete vero diuidente aditum a reliquo templo ianuas de cedro statuit auro multo & diuersis hystoriarum celaturis ornatas suspenditq; ante eas vela ex magnis colorum floribus: id est hiacinthi & purpure & cocci nec & bissi mollissimi splendidissimiq; contexta. Recondidit autem in aditu qui erat in latitudine viginti cubitorum & totidem longitudine duo cherubin ex auro purissimo: habebantq; vtraq; altitudinem cubitorum quinq;. Duę alę vni cherubin qnis cubitis extensę. Quapropter non procul a semet ipsis aberant: ita vt alis suis vna tangeret parietem australem: alia vero positum ad aquilonem. Alieverο alę semetipsas contingentes: archam quẽ in medio posita erat operiebant. Hęc vero duo cherubin nullus qualia fuerunt dicere neq; conijcere potest. ¶ Strauit autem pauimentum templi petalis aureis. ¶ Posuitq; in porta templi ianuas secundum altitudinẽ parietis mensuratas habentes latitudinẽ cubitorũ viginti easq; pulcherrime deaurauit. Et breuiter dicam nullã partẽ tẽpli reliquit extrinsecus

Epilogus anteꝰ

Fũdamenta tẽ.

Altitudo tẽpli & longitudo & latitudo vsq; ad cameram.

Altitudo omnis & situs

Triginta paruę domus & templum.

Descriptio templi.

Ascensus superioris domus.

Diuisio templi duas partes.

Ianuę iteriores

Duo cherubin.

Archa i medio cherubin.

Paniметũ tẽpli

Ianue exteriores.

& intrinsecus que non esset deaurata. Operuitq; similiter etiam has ianuas sicut interiores velis varie decoratis Porta verovestibuli nihil habuit horum.

¶ Aurifabrum chirã nomine misit ad Salomonem rex hyram qui pro ornatu templi duas colũnas ereas/mare eneũ/ chataros & altare eneũ fecit in templo quoq; melarũ decem milia cumvna aurea obtulit rex candelabrã decem milia/aureũ altare:vasa vini fusilia octoginta milia/phialas aureas decem milia & argenteas duplici numero/charateres aureos sexaginta milia argenteos duplici numero/Afferones aureas viginti milia argenteas duplici numero/Thuribula aurea viginti milia cumvnia autem quinquaginta milia/Scolas sacerdotales pro pontificibus cum gemmis mille Scolas alias pro sacerdotibus decem milia/Scolas leuitis ducenta milia/Coronam vnã/Tubas ducenta milia/instrumenta musicalia quadraginta milia/& maceriã circa ambitũ templi construxit ornatissimam.

Ornatus tẽpli. Chirã aurifaber missus ad hyrã. Colũne ereę

¶ Capitulum quintum.

QUisit ergo rex salomon ad hyram & ab eo cœpit artificem nomine Chiram habentem matrem ex genere neptalim. & patrem vriam generis israelitici Totius quidem operis ex edoctus.precipuę tamen artifex ad operandum aurum & argentum & es per que scitur vniuersa pro voluntate regis in templo sunt diuersis machinationibns adimpleta/Fecit autem iste artifex chiram etiam duas columnas ereas cum canalibus cauatione quattuor digitorum quarũ erat proceritas decem & octo cubitorum & ambitus in circuitu duodecim cubitorum & supposuit vtriq; colũpnę capitella fusilia liliata altitudine cubitorũ quinq;.super quas erant erea rectia facta quę operiebant lilia capitũ colũpnarum de quibus retibus pendebant bini ordines malagranatorum ducentorum.Harum siquidem columpnarum:aliam constituit in parte dextra ante portã in vestibulo templi vocauitq; eã thalamũ iachin.al's Ioachin.aliã vero in parte sinistra.quã noiauit boz/Fudit autem & mare eneum in scemate hemisperij.quod opus ereum propter sui magnitudinem marevocatur est. Erat enim velut cantarus ingens .habebatq; eius diametrum:id est ab angulo vsq; ad angulum cubitos decem.& grossitudo eius erat fusilis digitorum quattuor.Habebatq; fundum in modum sui loco opere rotundũ decem coronis explicitum Huius diametrum erat cubiti vnius.Circumstant autem in hoc mari vituli duodecim respicientes singuli ad quattuor regiones ventorum hos tres vituli per vnãquãq; regionem quorum terga intus respiciebant & super eos hemisperiũ incumbebat, cuius hemisperij rotunditas ad interiora tendebat. Capiebatq; hoc mare batos tria milia/Fecit autem decem chantaris bases ereas quadrangulas.& vnuscuiusq; fuit lõgitudo cubitorum quattuor latitudo quattuor:altitudo sex:cõclusumq; est opus particulariter:Ita vero ordinatum erat columnellę quadrangulę per angulos stantes laterabasis ex vtraq; parte in se habẽtes insertas trinę diuisa.& singulus eorum locus habebat celaturas suas alibi erat eo& alibi thaurus.alibi Et in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturę quasi crispãtibus plectulis rum altitudo fuit cubiti vnius & dimidij.Erat mirum videre orbes rotarum quẽadmodum latę:& basium iuncte lateribus Angulos vero superiores concludebant humeris expansis nibus animalium super duas sedebat fundus cantari reclinatus id est incumbens super manę le & leonis qui erat ita sibimet coaptatus vt naturaliter insertus,quodãmodo videretur.Inter hęc autem erant & arbores celate palmarũ Huiusmodi sibi erant decem bases effecte.¶ Fecit autem ad hęc & decem cantaros rotundos ereos quorum singuli ferebant quadragenos choros.Eratq; altitudo eorũ quattuor cubitorum & tantũdem ab alterius eorum labia recedebant Posuit hos decem cãtaros super decem bases quę vocabantur melchonoch.quos cãtaros statuit a parte sinistra tẽpli quę est ad aquilonem & totidem a latere dextro ad australem partẽ respicientes.ad orientem. Quo etenim re constituit aqua plenum dispositq; marevt ingredientes sacerdotes templum in eo lauarent manus & pedes ascensuri scilicet ad altare.Cãtaros autem ad animalium intranea diluenda simul & pedes eorũ que erant holocaustis imponenda.¶ Fecit autem & altare ereum cubitorum viginti longitudine & totidem latitudine.altitudine vero decem ad holocausta celebranda.¶ Fecitq; etiam omnia erea.insuper & ollas& caldarias & trullas & harpagones.& omnia operatus est ex ere splendor & pulchritudo similis erat auro.¶ Obtulitq; rex multitudinem mensarum.Et vnam quidem valde precipuam auream super quam ponebant panes dei.& huic proximas decem milia alterovmodo factas super quas vasa iacebant id est phiale & patere auree quidem decem milia argenteę quadraginta milia.¶ Fecitq; candelabra decem milia secundum pręceptum moysi.ex quibus vnum in templum recondidit vt per diem luceret secunduu legem.Et mensam vnã super quã positi erãt panes ad templi partem respicientem ad aquilonem ediuerso positam candelabri quod in australi parte/ stituit.¶ Aureum vero altare inter hęc medium erat.Hęc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorũ ante velũ.vbi erat archa recondita.¶ Fecit itaq; rex vasa vini fusilia octoginta milia & phia/

Lilia. Nomina colũnarũ Talamus. Iachi boz. Mare eneum et usq; descriptio.

Cõtinentia maris enei. chãtaroꝝ bases

Chãtari ponũtur decem.

Altare ereum:

Multitudo mensarũ templi decẽ milia cũvna. Candelabra decem milia.

Aureum altare

las aureas decem milia: argenteas vero duplici numero. ¶ Pateras auteas ad offerendum in eis simi-
lam cõspersam ad altare octoginta milia: et argẽteas duplici numero. ¶ Crateras autem in quibus si- Octogita milia
A milam cum oleo fermentabant aureas quidem sexaginta milia argenteas vero dupliciter. ¶ Men- vasa vini fusilia
suras autem similes eis que mosayce vocanbantur affarones: aureas quidem viginti milia et argente- & phiale aureę
as dupliciter. ¶ Turibula vero aurea quidẽ offertur incensum viginti milia. Similiter et alia turibu- decẽ milia argẽ
la in quibus portabant a maiore altari ignem ad minus altare quod erat in templo: quinquaginta teę i duplici nu
milia. ¶ Stolas autem sacerdotales pontificibus cum his que pendebant ad pedes et super humera- mero
les et rationales cũ gẽmis mille. ¶ Corona vero in qua deum moyses inscripserat vna fuit et ad hunc Thuribula au-
diem vsq; permansit. ¶ Sacerdotales autem stolas ex bisso cõtextas et zonas purpureas singulis de- rea vigiti milia
cem mila. ¶ Et turbas secundum preceptum moysi ducenta milia. ¶ Item stolas leuitarum hymnos & alia cõia qui
dicentium ex bisso ducenta milia. ¶ Et instrumenta musica et ad hymnos dicendos adinuenta que quaginta milia
q; vocantur Nabla et cythara ex electo constituit quadraginta milia. ¶ Hec omnia ad honorem dei Tubę ducenta
salomon copiose & magnifice fabricatus est: in nullo parcus existens: sed circa tẽpli ornamenta vsus milia.
est precipua largitate. que etiam in thesauris dei recondidit. ¶ Circundedit autem templum p ambi- Instrumẽta mu
tum vniuersum quod ppria quidem lingua gyson latine autem maceria seu cancellus nũcupatur tri- sicalia quadra-
bus cubitis eius erigens alitudinem vt ab ingressu templi ceteros prohiberent: et solis sacerdotibus ginta milia.
B hoc licere significaret. ¶ Extrinsecus huius templi aliam edificauit aulam quadranguli scemate fa- Maceria in cir-
cta: erigens maximas porticus atq; latas portas excelsas et amplas per quatuor mundi partes in eo cuitu templi
constituens quarum singule ad vnum quemq; ventum quattuor angulis accendebant vbi ianuas au- Descriptio atrij
reas collocauit. In hoc sacrario omnis populus quibus purgatio et obseruatio legitimorum inerat in- exterioris.
trobant. Siquidem mirabilis et omni sermone precipua fuit: et si dici oportet etiam contemplatione
visionis ipsius excedebat aula que foris erat: magnas enim effodiens profunditates quas propter
infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore conspicere: & erigẽs fabricas in quadringẽtis
cubitis earum altitudinẽ equales eas vertici montis in quo templo edificabatur effecit: & propterea
aula que erat exterius sub diuo facta: erat equalis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc
aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus quarũ camera erat de cedro et laque-
aribus sculptis. Bases autem in his omnibus fecit argenteas.

¶ Salomon postq̃ septem annis templum edificauerit ipsumq; ornauerit archam introduci fecit su-
B pra quã nebula diuine presentie signum apparuit. Quo facto Salomon templum deo dedicans ora-
tionem fecit sacrificiumq; immolauit instituitq; Cenophagiam id est dedicationis festum: ipsi quoq;
deus secundo apparuit exauditas eius orationes denuncians predicensq; templi & ciuitatis propter
hebreorum peccata futuram destructionem.

(Capitu. Vi.

Hec ola Salo-
mõ septẽ annis
compleuit,

CVm hec igitur opera & magnitudines & decores edificatoru atq; sacrariorum tẽpli in mi-
steriorum rex salomon septem annis expleſſet: diuitiarum magnam faciens et velocitatis
ostensionem: vt quilibet inspiciens omni tempore putaret expleri vix potuisse: que sic bre-
uiter visus est q̃tum ad operis templi magnitudinẽ terminasse scripsit pricipibus: & senio-
ribus: hebreorum iubens omnem populum ad hierosolimam conuenire visurum simul et templum
et dei archam ibidem portaturum. ¶ Cumq; nunciaturum fuisset omnibus vt ad hierosolymam pro-
perarent vix conuenerunt septimo mense qui lingua patria Theseri a macedonibus autem hipuere
theus appellatur. Eodem namq; tempore: etiam festiuitas concurrit cenophegye: id est positionis ta-
bernaculorum que satis apud hebreos excelsa atq; precipua est. ¶ Portantes itaq; archam et taberna-
culum quod fixerat moyses & omia vasa ad ministerium dei constructa: introduxerunt in templum
Precedebat autem eam cum hostijs et ipse rex et populus vniuersus & leuite libaminibus et multo
sacrificiorum sanguine tantum iter implentes & incensum infinitum & hostiarum multitudinem por-
tantes ita vt omnis aer vndiq; impleretur & etiam longe consistentibus odor suauitatis occurreret:
& agnoscentes aduentum dei & habitaculum secundum humanam opinionem crederent in nouam
domum ei nuper dicatã esse faciendum. Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes: donec per-
uenirent ad templum aliquo modo quieuerunt. Hoc itaq; modo archa migrata est. ¶ Cumq; eam in
C aditum iam oporteret i duci. alia quidem plebs recessit soli vero sacerdotes qui portauerunt inter che-
rubin eam collcauerunt: que eam suis alis amplexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata: vt archã
velut quoddam tabernaculum aut camerationem protegerent ¶ Habuit autem archa nichil aliud q̃
duas tabulas lapideas que decem verba a deo moysi edita in monte syna scripta retinebant.

In biblia in mẽ
se bethanim.

Arche et taber-
naculi portatio
ad templum et
introductio &
modus quo in-
troducitur.

Cõtẽta in archa
et que posita
sunt circa eam.

¶ Candelabrum vero et mensam et altare aureum statuerunt in templum ante aditum: in hisdem
locis in quibus et olim in tabernaculo posita erant: quotidiana sacrificia ministrabant. Altare vero
ereum statuit ante templum contra ianuas: ita vt eis apertis ad faciem esset videntium sacrificia & ho-

Nebula sup archam in signū diuinę ꝑsentię.

stiarum maximas opulentias. Reliqua vero vasa congregans intus in templo reconditit. ¶ Cum omnia sacerdotes circa archā cōstituissent: egressi sunt. Et repente nonquidem metuenda qualis hiemali tempore ymbri plena solet nubes assistere sed diffusa. & temperata effulsit. & templum ne compleuit. & facies quidem sacerdotum obumbrauit: ita vt seinuicem videre non possent. Mentibus autem omniū fantasiam quandam & opinionem ꝓbuit q̄si deus descendisset in templum & libenter habitaret in eo. Tandem quidem hanc habuerunt omnes opinionem. ¶ Rex autem salomon de loco vbi sedebat surgens fecit ad deum verba q̄ diuine nature creddit esse [illegible] quit domine perpetuam domum quam ipse fabricatus esse nouimus coelum & terram simul & mare & cum tibi nequaq̄ hęc vniuersa sufficiant. hoc tuo nomini constitui templum. vt ex eo orationes ad te sacrificantes & imolantes emittamus in aera. & confidamus quod tu nobis ꝓsens sis: neq; a tuis sedibus procul abes. Vbi enim omnia videas & audias vniuersa. neq; a loco vbi nūc habitas recedens omnibus vicinus. & vnicuiq; noctu dieq; cogitanti semper assistis. Cumq; hęc ad deum verba diuisset & conuertente se ad populum manifestans eis dei potentiam & prouidentiam eius. quod dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant & forent ventura reliqua prędixisset. quod ipse quoq; nondum nato imposuit ei nomen. & quod templum ipse edificaturus esset primus post patris obitum regnaturus. Et cum omnia secundum illas fierent prophetiam. supplicabat vt deo benedicerent vniuersi & in nullo de eius promissiōibus desperarēt quas pro eorū fœlicitate prędixerat. sed oderet hęc implenda ex his quę fuerant iam transacta. Cumq; hęc dixisset ad populum [illegible] uibus ait. Operibus quidem ipossibile est vt valeant homines ꝓ his quę meruerint deo [illegible] ra compensare: diuinitas enim nullius eget & omnium rerum compesatione superior est. in quo [illegible] aljs animalibus: per te domine melioresumus effecti in eo tuā benedicimus maiestatē. Et pro his q̄ stirpi eorum ꝓbuisti pius: necessarium est gratias agere populum hebręorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitium & in ea circa nos deuotione permanere q̄ te. Est nobis vox quam ex aere hēmus: & per eum iterum nouimus ascendentē. Per hanc ergo gratias tibi referimus primū de hoc templo quod ex inuisibili ad tantam gloriam prouexisti. deinde pro meipso cui omnia vsq; ad ꝓsentem diem sicut a te prędicta sunt condonasti. ¶ Supplico ergo de cetero vt michi ministres quęcumq; deo & hominibus honoratis ꝓbere possibile est nostramq; domum oibus bonis augeas: sicut dauid patri meo & viuenti & circa obitum promisisti. Et qm̄ apud nos manebit regnum & genus illius infinitis regum successionibus honorabis: hęc ergo largire sufficienter in eisq; filijs virtutem quę tibi sit grata concedę. Super hęc autem exoro vt pars aliqua tui spiritus hoc templum inhabitet: quatenus & in terra circa nos esse videaris. tibi siquidem habitatio paruula est omne coelum: & alueus qui sub eo est oīm existentium: non dicam hoc paruissimum templum: quod ꝓcor vt custodias ab omni vastatione bellorum & tanq̄ proprie possessioni feras auxilium. ¶ Supplico pariter vt si peccauerit populus aliquando. deinde plaga quędā pessima peccato digna a te terris illata fuerit, sterilitas: aut corruptio aut fames aut huiusmodi passio quas tu iuste transgressoribus soles infere proueneritis: & congregatus ad hoc confugerit templum rogando se vt a peste saluetur: exaudibilis ei effectus velnt intus habitans misericordiam ꝓbeas. & a malo suę calamitatis euellas. ¶ Hoc autem auxilium non hebręis solummodo a te rogo conferri peccantibus: sed etiam totius terrę finibus: quidum aduenerint aut de quolibet loco & pro aliquo bono ꝓcęes effunderint. exaudi clemēs & posita concede. Sic etenim omnes agnoscent q̄ tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri voluisti. Nos autem non inhumani naturaliter sumus. q̄n non eos qui contribules non sunt extraneos iudicamus sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectū adesse suppliciter oxoramus. ¶ Hec dicens prostatus in terram & deuotius adorans deum: post ista surrexit & in templum hostias obtulit. Et replens illud sacrificijs manifeste deum vidit sacrificium grate suscipientem. Ignis enim ex aere descendens omnibus videntibus ad altare: hostias totas abripuit & absumpsit. ¶ Hac igitur apparitione monstrata populus quidem manifestationem hāc esse diuine habitationis in templum conijciens. procidens adorauit in terram. ¶ Rex autem cœpit benedicere & cunctos vt hoc facerent adhortari: habentes iam circa se. diuini fauoris indicium. vt quę orarent semper sibi ab illo talia prouenirent. & vt mentem suam puram ab omni malitia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturam ad seruanda mandata quę per moysen eis clemētia diuina contulerat. quia sic foret fœlix gens hebreorum & humani totius generis beatior. Rogabatq; pariter vt memoriam haberent quemadmodum bona ꝓsentia conquisissent: eaq; firmiter obtinerent. & maiora & āpliora de cetero sustinerēt. Nō eī ꝓcepta hęc solummodo propter pietatem atq; iustitiam. sed ēt obtinenda per hęc curarent q̄ esse apud homines ꝓciptuum non tantum aliquid conquirere: q̄tum alio quid ita seruare. & nihil ꝓ eorum amissione delinquere. ¶ Hęc ergo locutus ad populum dimisit ecclesiā cum sacrificia celebrasse

Gratias agit Salomon deo pro ꝓteritis.

Oratio Salomonis ad deum in dedicatiōe templi continens septem petitiones quas specialius vide in glosa Nico. de. lv. ca. viij. iij. re.

Petit Salomō ꝓ gentilibus eorū orationē in templo exaudiēdā.

Hostias immolāte Salomōe deus sacrificiū acceptauit.

Salomon populo bñdicēs eos ad dei mādatorum obseruationem instruit.

Epilogus oblatiōis Salomōe

Verba Salomonis deo dedicātis templum.

pro se & vniuersis hebreis id est vitulos quidem viginti duo milia oues autem centum viginti milia. ¶ Tunc enim prius in templo sacrificia celebrata sunt et in eo epulati sunt omnes hebrei cum vxoribus suis et filijs: insuper etiam et festiuitatem que vocatur cenophegia faciens ante templum nimis clare & magnifice diebus quattuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est.

Institutio Cenophegie id ē dedicationis tēpli

¶ Cūq; hec fuissent sufficienter exhibita nihilq; deesset circa pietatis diuine culturam dimittente rege singuli ad propria remearunt agentes gratias regi propter prouidētiam quā habuisset: & opera que fecisset. Et orantes deum vt eis regem preberet longeuo tempore salomonē iter agebāt reuertentes cū gaudio suum iter & cum delectatione hymnos decantantes: ita vt ea iocunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum archam induxissent in templum eiusq; magnitudinem vidissent: sacrificijs maximis festiuitatibus impartiti ad ciuitates suas singuli sunt regressi. ¶ Apparuit igitur regi p somnium deus significans q̄ eius exaudisset orationes: et quia conseruaret templum: & in eo semper habitaret. Ne potibus scilicet eius omni multitudine faciente iusticiam: ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima securitate asseruit vehendum & regnaturos semper in ea prouincia ex eius genere principes & de tribu iuda. Si vero mandata contemneret obliuioniq; mandaret: & peregrinus mutatus coleret deos esset radicitus abscindēdus & neq; reliquias ex eius genere remansuras: sed neq; in israel vlterius nominādas populūq; terram quā patribus eorum dederat multis afflictionibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos & a terra quam eorū patribus prebuit eiectos: incolas alicne terre esse preciperet. Templum edificatum incendendum diripiendumq; contraderet inimicis. Sed et ciuitatem hostium manibus subuertendam & eorum erumnas faceret fabularum relatione dignissimas & propter multitudinem nimie infœlicitatis incredulas vt vicini eorum audientes mirarentur calamitates & causas inquirendas pro quibus hebrei odio haberentur a deo qui primitus ab eo fuerant ad tante glorie atq; diuitiarum culmen euecti: ab his qui relinquerentur audirent: quia pro peccatis et preuaricationibus legum paternarum talia pertulissent. Hec enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est.

Secūdo deus in sōno Salomoni apparens exaudit as eius orationes declarauit &c. dō.

Pēdixit deus destructionem templi et ciuitatis &c.

¶ Edificato templo regales domos Salomon edificare cœpit non tamen tanto feruore. Et in oībus rex hiram maximū ei prebuit auxiliū cui etiam magnam dedit recompensationem viginti ciuitates rex in galilea donans quas ei non acceptauit: sed ab eo quarundem parabolarum petit expositionem hiram. Cuius & Salomonis memorantur in suis hystorijs Menander & dyon.

¶ Capitulum.vij.

DOst templi vero fabricam quam septē annis p̄dixim⁹ esse perfectam: edificiū domorū regalium constituere cœpit quod tredecim annis vix impleuit. Non enī huiusmodi erat feruens studiū: sicut in templum. Sed illud quidē licet esset grande & operatione mirabile & cunctis simul inopinabile cooperante deo cui fiebat terminum prędictis annis accepit. Regie vero domus multū tēpli dignitate minores erant cum neq; materia tanto tēpore aut largitatis fuisset opulētia p̄parata & eo q̄ regū habitatio & nō dei futura tardius esset effecta.

Edificatio domorum regaliū nō tanto feruore q̄to tēpli cōstructio pfecta est. et copi.

¶ Hec quidem secundum fœlicitatem hebraicę religionis ac meriro regis edificata sunt quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est vt ex hoc omnes conijciant magnitudinem cum legentes viderint huius rei descriptionem. ¶ Erat magna basilica: nimis pulchra. Hec innumera columnarum multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit: vt posset capere populi multitudinem ad iudicia venientem Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum cētum latitudinis quinquaginta: altitudinis vero triginta. Columnasq; quadrangulatas omnes habebat tegebant cedro ope corithio phialis equalibus et scutulis mira arte celatis: eratq; robusta et varijs decoribus exornata. ¶ Itē alia basilica i medio totius ābitus cōstituta habēs latitudinē cubitorū triginta & econtra tēplum validis columnis extēsum eratq; in ea soliū valde decorū in quo sedēs rex iudicia p̄ferebat. ¶ Huic quoq; erat jūcta alia e regione basilica & habitacula & sedilia vbi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē edificauit ex marmoribus decē cubitorū: alia vero tabulis vestita sectilibus & p̄ciosissimis exornauit secūdum decus tēplorū & miraculū habitationū regaliū cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assirio. Quarta vero pars celaturis ornata miraculū artis videntibus offerebat. Erantq; illic sculpte arbores & vniuersa poma quasi ramis & et ex ēpendentibus foliis obūbrata erat: ita vt p̄pter miraculū subtilitatis agitari quodāmodo putaret. Alia vero pars dealbata erat. & varijs picta coloribus. ¶ Edificauit aūt sup hec domos altas. Fecit oīno p̄tiara ad regum conuiuia necessaria & vndiq; deaurata necnon & aliavasa quęcunq; sunt epulis oportuna oia fecit ex auro. Difficille nāq; est enumerare magnitudinē & varietatem domorum aurumq; regalium quanta erant maxima & quanta horū inferiora. & quanta sub terra que videri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorum & viridiariorum que erāt facta delectabiliter ad aspe-

Descriptio domorū regiarum primo illius vbi populus ad iudicia veniēs cōgregabatur.

Alia basilica siue domus in qua solum vbi rex sedens iudicabat erat.

Tertia basilica siue domus

Alię domus edificate a Salomone p epulis et vasa epulis oportūa autē

Ornatus camerarum.

Solium ex marmore

Auxilium regis hyram in edificijs cui maximã dedit recompẽsationem.

Dedit ciuitates galileę vigiti numero hyrã quas non acceptauit

Menandri hystoripgraphi varba de Salomone & hyraz regibus.

Dyon hystoriographus de pridem regibus.

Verba dyon.

ctum: quo exusta corpora possent ab estus ardore refugere. Et vt breuiter dicam: totam regiã domũ ex albo lapide et cedro et auro & argento splendide nimis et opulentissime instruxit. Cameras et parietes vestiuit auro quomodo dei templum resplendentes exhibuit. ¶ Fecit etiã ex ebore solium magnitudine eximium atq; celatum scemate tribunalis: habebatq; sex gradus: & in singulis eorum extraq; parte duo leones stabant: & in superioribus gradibus alij totidem in reclinatione vero manus erant portantes regem eratq; ipsa reclinatio in vitulo respiciente post tergum: & omni parte tribunal auro circundatum. ¶ Hęc salomon viginti annis edificauit. ¶ Cui multum aurum & argentum tyri rex hyram ad edificium contulit: insuper ligna cedrina & cipressina. Quem salomon quoq; magnis compensationibns redonauit mittens ei per singulos annos triticum: vinum & oleum: quibus maxime rebus eo q; habitaret in insula sicut prediximus indigebat. ¶ Ad hęc autem et ciuitates galileę regionis viginti numero: non procul a cyro positas condonauit. Quas dum circuisset atq; considerasset displicuissetq; ei donum: mittens ad salomonem dixit se ciuitatibus nõ egere: & ex tunc hęc appellate sunt terra gabolon. Etenim interpretatum lingua phenica displicere significat. ¶ Misit itaq; prędictus rex hyram ad regem salomonem rogans eum vt quedam sophismata & verba parabolarum quę ei dixerat aperiret: & questionum difficultates absolueret. Qui cum esset astutior & intelligens nihil horum ignorans sed in omnibus ratione prędualens: & eorum causas agnoscens: omnes obscuritates eorum perduxit ad lumen. ¶ Meminit autem horum duorum regum & menander qui ex phenica lingua antiquitates syrorum in vocem conuertit helladicam ita dicens. Moriente autem abybalo succesit in eius regnum filius eius hyram. Qui dum vixisset annis quinquaginta tribus: regnauit triginta quattuor. hic effodit amplum terre spacium. & auream columnam quę est in tẽplo iouis edificauit: insuper & lignorum materiam a monte libani incidit ad tecta templorum. Et destruens antiqua sacraria templum edificauit herculis & astarse. Et primũ herculi hoc erexit mense pytheo & cõtra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subditis denuo remeauit. Hunc temporibus erat Abdemonalias Salomon filius iuuenculus qui semp propositionibus quas imperabat hierosolymorum rex regi hyram soluebat. ¶ Meminit autem etiam dyon hystoriographus ita dicens Abybalo moriẽte: filius eius hyram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diuit & maiorem vrbem effecit: olimpij iouis templum destruens medium locum ciuitatis coniunxit & anathematibus exornauit. Ascendensq; in montem libanum siluam maximam ad sacrorum fecit edificia. Adiecit ad hęc regem hierosolymorum salomonem misisse ad hyram regem tyri figuras quasdam: & petisse ab eo solutionem: ita vt si non posset discernere: soluenti pecunias daret. Cumq; fateretur hyram non posse se illa dissoluere multaq; foret pecuniarum detrimenta passurus. Abdimũ quędam tyrium quę erant proposita sunt soluta: et alia ab eo proposita: quę si salomon non solueret hyra regis pecunias daret. Et hęc quidem dyon sic dixit. Cũq; rex salomon videret muros promunire turribus indigere aliaq; tuitione: nam secundum ciuitatis meritum oportebat esse etiam copiam murorum: hęc effecit: & turribus ciuitatem precipuis valde circundedit.

¶ Salomon muniuit ciuitates inter quas gazer quã pharao rex filie sue salomonis vxori dederat. Nota vnde egypti reges pharaones sunt appellati. Salomon quoq; chananeos quos prius non potuerant exterminare hebrei tributarios fecit principesq; super eos instituit multasq; naues habuit.

¶ Capitulum octauum.

Pharao dotem dat filię vxori Salomonis.

Maxia ciuitas duorum dierũ itineris.

Egiptiorum reges pharaones a quodam pharaone appellati sunt.

COnstruxit autem & ciuitates inter precipuas vrbes annumerãdas asor: magedon & thamnatas & obsidens eã cœpit & omnes eius habitatores occidit: eãq; subuertit: deditq; eam postea dono sue filię: salomonis vxori. Quapropter edificauit eam rex cum esset natura munita & ad bella temporumq; motus vtiliter oportuna non procul ab hac duas alias edificauit vrbes quarum altera bethora: altera vero vocabatur balech. Vltra has autem fecit & alias ad voluptatẽ & copias oportunas & rerum temperamẽtis pomorumq; fertilitate: & aquarum frigidissimarũ potibus abundantes. ¶ Pergens enim & in desertum superioris syrię: eamq; capiens constituit ibi maximam ciuitatem duorum itinere dierum a syria superiore distantem: ab eufratre vero vnius: et maxima babilone sex mansionibus procul extantẽ. Vt autem hęc ciuitas a ptibus habitabilibus syrie ita defitit: hęc cã est eo quod in inferiori terra aqua nusq; inueniatur: in illo autem loco solummodo fontes & putei nimis abundarent. Hanc itaq; edificans ciuitatem & muris eminentibus eã circumtegens thadamor appellauit: hactenus apud syrios ita dicebatur: quam greci palmiran vocant: hęc itaq; salomon illo tempore rex agebat. ¶ Propter eos autem qui querunt quando omnes egytiorum reges a Mineo qui Memphis edificauit et ante multos annos fuit quam noster progenitor abraham interdum hęc vsq; ad salomonem mille et triginta anni transierunt: pharaones vocati sũt a quodã rege pharaone q

poſt priores his temporibus impetrauit pharaonum vocabulum aſſumentes explanare hoc neceſſarium iudicaui: vt & caliginem eorum ignorationis auferam: & cauſam huius nominis, declarare contendam. Pharaonis nomen: ſecundum ęgyptios ſignificat regem. Reor autem eos ab infantia quidem aliis nominibus appellatos. venientes autem ad regnum hoc quod lingua patria ſignificaret imperium: eos fuiſſe participatos. ¶ Nam alexandrię reges cum primitus aliis nominibus vocarentur venientes ad regnum nuncupati ſunt ptholomei. Et romanorum imperatores a natiuitate aliis vocati nominibus ceſares appellantur: cum poteſtas & principatus nomen eis imponat: & non in eiſdem permaneant appellationibus quas a genitoribus ſuſceperint. Puto ſiquidem & herodotum alicarnaſeum propter ea poſt Mneum qui memphim edificauit dixiſſe & trecentos triginta fuiſſe reges egyptiorum: & nequaq̃ eorum nomina declaraſſe: quia pharao communiter omnes vocabatur. Nam poſt horum obitum regnantis mulieris vocabulum poſuit. Vicaulam eam vocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges pharao appellationem habere poterant: fœmine vero nequaq̃. & propter ea naturale huius nomen dixit. ¶ Ego autem & in libris noſtre prouincie repperi quia poſt pharaõ ſocerum ſalomonis nullus rex egyptiorum hoc vocabulo nuncupatus eſt: & quia poſtea venit ad ſalomonem mulier quam predixi egipti ethiopięq; regina de qua non poſt multum denuo referemus. Horum vero ideo nunc memini vt oſtenderem: quia noſtri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noſcũtur. ¶ Rex itaq; ſalomon chananeos qui in montelibano morabantur vſq; ad ciuitatem amachi non obedientes ſubdidit: & tributa eis impoſuit: & vt ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent/agriculturam exhiberent: ex his quoſdam annis ſingulis eligebat: quia nullus tunc ſeruiebat hębreorum. Non enim erat rationabile vt cum deus eis multa milia gentium ſubdidiſſet: & ex his oporteret eos habere ſeruitia: ipſi in hoc ſcemate permanerent: quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam ſeruitia peragebant. ¶ Chananeis autem quos ad ſua miniſteria tulerat conſtituit principes quĩgentos & quinquaginta qui ſuper eos omnes a rege poteſtatem perceperant: vt eos docerent opera ſeu negotia in quibus neceſſarij eſſe viderentur. ¶ Fecit autẽ rex etiam multas naues in ſinu egyptiaco maris rubri in quodam loco qui aſiongaber appellatur non procul a ciuitate hellana: quę nunc beronica vocatur. Hęc enim regio fuit primitus iudeorum. ¶ Habuit autem ad edificãdas naues beneficias regis hyram. Ipſe namq; & multos viros gubernatores & in marinis rebus edoctos miſit quos iuſſit nauigare cũ diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim quidem ophira. Ophira nũc autẽ terra aurea nuncupatur: eſt autẽ in india: vt aurũ deferrent. Et colligẽtes quadringenta talẽta adiregem denuo ſunt regreſſi.

Pharaonis nomen ſignificat regem

Alexandrię reges vocantur ptholomei & Romanorũ imperatores, Cęſares.

Nullus rex egyptiorũ Pharao poſt ſocerum. Salomonis eſt appellatus.

Salomo chananeos quos non potuerunt filij iſrael extermi nare fecit tributarios & ſeruos quia tũc nullus hębreorum ſeruiebat.

Naues Salomonis multe.

Nautas miſit rex hyrã ad Sa.

¶ Audita Salomonis fama regina egypti ad ſalomonẽ venit quę ab eo honorifice recepta eius ſapientiam & magnificentiam admirans munera ei maxima donauit & ab eo alia recepit: allataq; ſunt tunc regi prętioſa munera de terra aurea: ligna pinea prętioſiſſima/auriq; talenta ſexcenta ſexaginta ſex ex quo ducentas lanceas conflauit & trecenta ſcuta poſita quę ſunt in domo ſaltus. Munera quoq; innumera vndiq; ad Salomonem apportabãtur fama cuius vbiq; promulgata eius nota ornatũ in equis & mulis in argento quod hieſorolymis abundabat ſicut lapides, & in curribus,

¶ Capi. ix.

Regina Egipti (que in biblia dicitur Sabba) audita ſalomonis fama venit ad eum.

IGitur regina ethiopie ſapiẽtia plena & aliis valde miranda: audiens crebro ſalomonis virtutem atq; prudentiam & habens deſiderium eius multum & eorũ quę illi de rege quotidie dicebãtur ad ſemetipſum adduxit: vt experimento & nõ auditu potius ſatiſſacere potuiſſet: qm̃ opinio mendax ſepius inuenitur: & ꝓ referẽtis narratione ſuſcipitur/Cũ ergo ad eũ venire voluiſſet vt in ꝓſenti ſapientie eius experimenta ꝓciperet: ſtuduit etiã queſtiones proferre & eorũ ſolutiones exigere/Venit ergo hieroſolymã cũ magna gloria & apparatu multo diuitiarum: cũ auro & aromatibus p̃cioſis eãq; rex grate ſuſcepit & circa eã in oĩbus extitit valde largiſſimus: & ꝓpoſitiones ſophiſmatũ intellectu ſuo cito concipiẽs: velocius quã ſperare poterat exoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe trãſcendẽtẽ. & potiorem q̃ audierat agnoſcẽs vehementer obſtupeſcebat: & maxime culmina regaliũ mirabatur: eorũq; multitudine mira & magnitudine delectabatur egregia nichilominus & diſpoſitione varia fabricarum: in qua multam regis prudẽtiam aſtutiamq; cernebat. Plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus quę ſilua libani vocabatur: & quotidianarum opulentia cenarum: & apparatus eius & miniſterium & veſtes miniſtrantium q; decens circa ſuum officium diſciplina: prędipue tamen ſacrificia quę quotidie deo celebrabantur: & ſacerdotium circa hęc: necnon & maxima diligentia leuitarum. Hęc videns diebus omnibus: nimis admirabatur. ¶ Et cum non poſſet tacere miracula quę videbat: verbis voluntatem ſui cordis aperuit dicens ad regem quibus ſuam mentem victam monſtrabat. Cuncta inquit o rex quę per auditum veniunt ad noticiam: cum quadam incredulitate ſeu dubitatione

Regia ęgypti a Salomõe honorifice recepta q etiã eius ꝓpoſitiones ſophiſmatũ diſſoluit laudauit ſapiẽtiam &c.

Verba regie ad miratiua ad Salomonem.

Munera que dedit regina Salomoni inter que radicē balsami donauit.

Munera Salomonis regine oblata.

Dona data regi de terra aurea.

Ligna pinea p̄ciosissima a cōibus dissimilia.

Nota vere pinnaturam

Ducētas lāceas conflauit ex auro & trecenta scuta que oia posuit in domo saltus.

Aurū & argētū nō emebatur sz missis nauibus in mari tarsico copiose rex habuit elephātes simeas &c.

Equorū & mularū multitudo & ornatus ascē sorum

Quomō Salomon pōpose incedebat. &c.

Salomō diligēs circa viarū ornatum regiarum.

Abūdātia argēti hierosolymis sicut lapidum.

Currus cū duobus eqs sexcētis dragmis emit.

suscipiuntur. Tuorum vero bonorum que & ipse in te possides: hoc est sapientiam & prudentiam & que tibi prestantur ex regno. non est mendax fama/sed vera. licet multo minor q̄ in presenti conspicio. ¶ Nam opinio auribus quidem aliquid suadere nititur/dignitas vero rerum non ita fieri nota sicut aspectu & ipsa presentia comprobatur. ¶ Ego siquidem neq; his que nunciabantur propter multitudinem & magnitudinem credens/ multo potiora conspexi. ¶ Et beatum dico populum hebreorum seruosq; tuos pariter & amicos qui quotidie tuo vultu fruuntur/& sapientiam audire promerentur. Quis etiam non benedicat deo si hanc diligenti prouinciam & eius habitatores/vt te ad regni culmen eueheret. ¶ Ostendens autem post hec verba quēadmodum eius regis habuisset affectum etiam muneribus aperuit sue mentis indicium. Viginti namq; talenta auri regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides precioſos. ¶ Dicunt autem quod & radicem balsami quam hactenus fert nostra prouincia: ipsa dederat regi. ¶ Cui etiam ediuerso salomon bona multa donauit: & maxime que ipsa desiderant eligeret. Nihilq; fuit quod postulanti non preberet proniusq; dabat que illa peteret: q̄ que ipsi magis offerret: eamq; sue largitatis munere precurrebat. ¶ Regina siquidem egiptiorum & ethiophie dans dona rursumq; recipiens que prediximus: ad propria remeauit. ¶ Eodem vero tempore delati sunt regi a terra que vocatur aurea lapides precioſi: & ligna pinea quibus vsus est ad fortitudinem templi domorumq; regalium: & ad instrumenta musicorū fecitq; ex eis citharas & phialas & nablas vt dicerent hymnum deo leuite. ¶ Omnium vero rerum que fuerant quocumq; tempore regi delate: ea que illo die deuecta sunt magnitudinem & pulchritudinem precellebant. Nullus igitur arbitretur q̄ ligna pinea que nunc propter precia vendentium sic appellantur illis vicina sint. Illa siquidem visione rotunda quasi pinea sunt sed & multo candidiora & valde fulgentia. ¶ Hoc autem dixi vt nullus naturam vere pignus ignoret. ¶ Quod vero propter vtilitatem regis eius memoriam fecimus: oportunum etiam iudicamus significare allati auri illo tempore quantitatem: quod fuit ponderare talenta ccenta sexaginta sex: non reputatis eis que negociatores emerant neq; quod dono arabie toparche regesq; mittebant. ¶ Conflauit ergo aurum vt ducentas lanceas faceret: que[illegible]tos haberent. Fecitq; & scuta trecenta vnoquoq; habente auri minas tres. posuitq; ea i domum que silua libani vocabatur. necnon & coopercula ex auro & lapidibus precioſis ad conuiuia necessaria prepparauit. ¶ Dumq; vno precipuo artifice hec fecisset: alia vasorum opera largitate auri vt faceret exquisiuit. ¶ Non enim argentum aut aurum vendebatur aut emebatur sed multe fuere naues quas rex in mari tharsico constituerat vt interiora gentium penetrarent. comparatum aurum argentumq; regi deferrent/necon & elephantes & cstiopas: simeas nauigium vero euntes et redeuntes tribus annis implebant. ¶ Tunc enim regis illustris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat virtutemq; eius & sapientiam vbiq; diuulgans: ita vt omes vndiq; reges desiderarent eius aspectu propter incredulitatem rerum que de eo referebatur: magnisq; muneribus suum circa eum studium demonstrabant. ¶ Mittebātq; ei vasa argētea & aurea vesteſq; purpureas & aromatū genera multa: & currus & equos oneri geras mulas que virtute & pulchritudine regi placerent: ita vt curribus & eqs pristinis ex his que dirigebātur accresceret numerus curruū quadringentorū. ¶ Erāt enim primitus mille & itē equi duo milia cū primitus fuisset viginti milia. Nutriebātur autē cum essent pulchri pariter & curraces: & cōparatione facta nec decentiores alij nec velociores inuenirētur. Exornabātur autē & ascensores eorū primum decora iuuētute florentes: habenteſq; magnā proceritatem: & satis alios excedentes: longaq; diffundentes in equorum sessione cesariem: ex pur pura tyria veste circumamicti auri que tincturam quotidie in suis comis adiscientes: vt eorum capita percusso sole auro radiante fulgerēt. His circa eum armatis existentibus arcusq; ferentibus rex vectus in curru: & alba veste circumamictus solitus erat exire ad quendam locum qui ab hierosolimis duobus funiculis abest qui vocatur hortus: & aquarū rigationibus gratus est locuples huic ergo causa delecta tionis egrediebatur: maxima circa res omnes prouidētia! & studio semper vtens & vbiq; cultus & decorus existēs. ¶ Neq; viarum desidiam habuit: sed regias que ad hierosolimā ducerēt nigro lapide strauit: vt etiam ambulantibus nō possent esse difficiles: & ostēderent diuitiarum & imperij dignitatem. Diuidēs aūt currus & disponēs vt singulis ciuitatibus certus eorū numerus esset paucos circa se quidez retinuit. Vrbes autē vbi dispersi sunt ciuitates curruū nominauit. ¶ Argenti vero tātam multitudinē fecit rex in hierosolimis abundare: quāti erāt & lapides Sed & lignis cedrinis que primo non fuerant: sicut arboribus campos iudeę ita compleuit. Iussit autē & negociatoribus commertia ex egypto deferentibus vt venderent ei currum cū duobus equis dragmis argentis sescentis: quos ipse regibus syrię & trans eufraten habentibus destinabat.

¶ Infatuatus Salomon per mulieres (quas contra moysi leges duxerat vxores) colluit earum ydola ut predicitur: post eius mortem in peccati punitionem regni diuisio. Atq; contra eum Adam Idumeorum rex iuncto sibi Raam cum multitudine latronum bellum mouit. Iusuper & hieroboam (quem Salo

1mo

ſuper tribum Ioſeph principem conſtituunt) in eum ſurrexit Cui Achia propheta occurrens palium in
A duodecim partes diuidens ſignificauit regni ſalomonis in duodecim partes diuiſionem quarum de
cem eſſet accepturus vnde elatus populo ſauſit vt Salomone relicto regnum cõtraderet quod cogno
ſcente Salomon coegit eum fugere in egyptum. ¶ Capitulum decimum.

VI dum fuiſſet oim regum alias rerũ glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus & prudentia &
diuitijs excelleret vniuerſos qui añ eũ hebreorũ tenuerunt principatũ non in his vſq;
terminũ vitę ſuę permãſit. qñ relinquens ſolennitatũ cuſtodiã paternarũ. non ſecũdũ
ſimiles actus rerum quas dauid prędiximus cõuerſatus eſt: ſed circa mulieres & vene
reã intemperantiam turpiter exardeſcẽs. non prouincialium ſolũmodo delectationẽ
habuit fœminarũ: ſed etiã multas ex alienis gentibus duxit vxores. ſydonias. & tyrias
& ãmonitides. & idumeas. & leges eſt pręuaricatus moſaycas quibus ille contradixit alienigenis mu
lieribus hebreos non miſceri debere: & deos illarũ cœpit colere vt mulieribus earumq; amori placuiſ
ſet cum legiſlator prędixiſſet ne hebreus alienę regionis vxores duceret ne forte illarum ſolemnitati
B bus mixtus: & deos earum coleret & a veneratione proprij dei pariter abſtineret. ¶ Sed hęc quidem
deſpexerit ſalomon irrationabili amore cõſtrictus: & ducens vxores principũ iſignium virorum filias
numero ſeptuaginta: & trecẽtas concubinas: ſuper has autem & filiam regis egyptiorum. Et repente
captus eſt ab eis ita vt earum ſectaretur quoq; culturas: & ideo cogebatur fauoris ſui eis pbere & de
lectationis indicia: vt more earum patrio viueret: & quę eſſent illis grata cõpleret. ¶ Etate ſiquidem
procedente & ratione propter tempus pariter infirmante: cũ iam nõ poſſet ſtudia patria retinere deũ
quidem proprium non ſolum illicitis vxoribus iugiter inhonorabat. Sed etiam ante hoc peccauerat:
& circa cuſtodiam legum fuerat iam deceptus: qñ boũ in eorum ſimilitudines fecit quos in mare ſub
iecit: & leonũ quos in ſolio ſuo regali decoris cã diſpoſuit. Nõ enim hęc facere phas erat dum optimũ
& familiare paterne glorię & virtutis habuiſſet exẽplum: quod ei propter dei pietatem fuerat relictũ.
Hoc ergo non eſt imitatus. cum ſecundo eum deus per ſomniũ patrem monuiſſet ſequi in gloria hu
ius rei expers effectus eſt. ¶ Venit ergo propheta miſſus a deo dicens quia neq; iniquitas eius lateret
eum neq; diu in his eſſet letaturus interminatus ſimul quia ei quidem non auferret imperium quoniã
1 dauid patri eius fuerat promiſſum: moriente vero eo citius filium hoc amittere non tamen omnẽ ab
eo populum receſſurum: ſed decem quidem tribus eius traderet ſeruo: duas autem nepoti dauid hu
ius filio reſeruaret. & propter illum quidem dilexit deum & propter hieroſolymorum vrbem: in qua tẽ
plum habere decreuit. ¶ Hęc audiens ſalomon contremuit & valde turbatus eſt. Ex omnibus pene
bonis in quibus erat repente mutatus. ¶ Non multo tempore tranſeunte ex quo hęc ei ipſa proueni
re quę prędicta fuerant a propheta. ¶ Mox ſuſcitauit ſuper eum deus inimicum Adad nomine. Qua
rum inimicitiarum cauſa fuit huiuſmodi. Hic adab puer erat genere idumeus de ſemine regio natus.
Qui dum ioab princeps militię dauid idumeam vaſtaſſet. & omnes qui armis vti poterant ſex men
ſibus peremiſſet: fugiens venit ad pharaonem egyptiorum regem. Quem magna largitate ſuſcepit
dedit eiq; domum & prouinciam ad habitandum. Et cum creuiſſet dilexit eum. ita vt ei vxoris ſuę ſo
rorem nomine raphim alias talphim daret vxorem ex qua natus eſt ei filius & inter filios regis nutri
tus eſt. Audiens ergo in egypto dauid mortem pariter & ioab. accedens ad pharaonem rogabat vt eũ
ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex cur hoc peteret. aut quid paſſus eum relinque
re feſtinaret. cum ſepius ei importune & nimis inſiſteret atq; rogaret. tunc quidem dimiſſus non eſt:
ſed tempore quo iam ſalomon in malis erat propter prędictas. & dei pariter iram di
miſſus adab a pharaone venit in idumeam. Et cum iam non poſſet eam a ſalomone exercitu retolle
re quia multis prędidijs reſeruabatur: nec eſſet facilis eius inuaſio: ſurgenſq; inde venit in ſyram. Iun
ctus autem illic cuidam Raam nomine qui regem ſophenę adrazarum dominũ ſuam fugerat & pro
uinciam latricinijs deuaſtabat eiuſq; amicitijs copulatus. cum haberet circa ſe latronum maximam
multitudinem aſcendens & tenens ſyriam rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens iſraelitarum
prouinciam affligebat: & adhuc ſalomonem vaſtabat. Et hęc quidem hebreis prouenerunt per adab
¶ Inter hęc autem hieroboam filius nabath ſurrexit contra ſalomonem & quoſdam cõtribules ſuos
ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam. Is cum eſſet puer a patre derelictus & erudiretur a matre
videns ſalomon robuſtum & nimis ſtrẽnuum eum ſuper edificium murorum eſſe conſtituit: quando
munitionem propugnaculorum in hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit vt rex eum ap
probaret eiq; principatum militię ſuper tribum ioſeph conferret. ¶ Illo liquidem tẽpore oũ hieroboã
veniſſet hieroſolymis occurit ei propheta de ciuitate ſylo noie achia. Quẽ dũ ſalutaret deflexit cũ pau
lulũ ex itinere ad quẽdã locũ vbi nullus alius itereſſet. & diuidẽs ſuũ paliũ quo erat idutus i duodecim
ptes: iuſſit vt hieroboã decẽ ex his ſumeret prędicens q̃ deus hęc vellet vt ſciſſo principatu ſalomo

Tranſgreſſio Sa
lomõis & itẽpe
rantia circa mu
lieres quas con
tra leges Moyſi
duxit vxores vn
de & ydolatra
factus eſt.

In biblia habet
Fuerũtq; ei vxo
res quaſi regine
ſeptingẽte & cõ
cubinę trecẽte.

Prędicitur Salo
moni i punitio
nẽ peccatorũ re
gni poſt ſuam
mortem diuiſio
Turbatus Salo
mon audita re
uelatione.

Adab idumeus
contra Salomo
nem ſurgit no
ta inimicitiarum
cauſam.

Adab iũcto ſibi
Raã q ibi biblia dr
Razõ cũ multi
tudine latronũ
Syriã aſcendẽs
factus eſt eius
prouincię.

nis filio quidem eius propter promissionem dauid duas relinqueret tribus & illi decem quoniam salo/
mon in eo peccasset ex mulieribus earumq; diis quibus se improuise subbidisset. Scies inquit causam
pro qua deus suam dilectionem a salomone subtraxit. esto iustus & eius custodi pcepta: propositi D
habens palmam de pietate & honore dei pcipuam talis vtiq; futurus qualem nosti fuisse Dauid.
Elatus hierobo am ex pphete sermonibus sua sit populo vt re licto salomõe re gnũ ei cõtrade/ ret.
¶ Elatus itaq; hieroboam prophete sermonibus cum esset natura iuuenis fortissimus & rerum gra/
dium appetitor immensas non quiescebat sed cum venisset ad exercitum habens memoriam eorum
que ei dixerat achias. repente visus est populo suadere vt a salomone recederet & regnum ei co/
deret. ¶ Cognoscens salomon eius voluntatem & dolum: querebatvt eum compreh̃endens inde
ret. Quod dum cognouisset hieroboam: fugit ad Sesach egyptiorũ regem. & vsq; ad salomonis
tum ibi moratus est ne quid pateretur lucratus est futuro seruandus imperio.
¶ Mortuo Salomone annorum nonaginta quatuor/ qui octogita regnauit annis/ Roboam eius
successit in regno quo regnante/ reuocato ab egypto hieroboam/ seditio in populo fuit/ ipso Rob
spreto paternorum amicorum consilio & sequente iuuenum sententiam/ dura respondente & a
recedit populus. Adoramq; a Roboam missus pro populi reuocatione lapidibus interemptus est. E
Hierusalem fugiens a tribu Iuda & beniamin rex costituitur reliqua populi parte hieroboam d
suu acceptate. Bellumq; mouere Roboa contra hieroboa prohibitus est a deo per prophetam. Capitu
Mors salomõis qui nonagita q̃ tuor annorũ re/ gnauerat octo/ gita. In biblia so lũ ponũtur qua dragita quia sa/ cra scriptura eos tñ annos expri mit q̃bus regna uit ante pꝛeuari cationem.
MOrtuus est itaq; salomõ valde lõgeuus q regnauit quide annis octoginta. vixit aũt quatuor & nonaginta & sepultus est i hierosolymis cũctos fœlicitate & prudẽtia & diuitijs regesq;/ cellẽs. pꝛeter illa in quibus circa senectutẽ deceptus mulierũ ardore p̃uaricatus est. De qui/ bus & de malis quę ꝓpterea prouenerunt hebrꝛis oportunius explanabo. ¶ Post mortem vero salo/ monis in eius regno filio succedente Roboã ex muliere ãmanitidę noomas noie procreato repẽte mi/ serũt in egyptũ principes populi & euocauerũt hieroboã. Qui dũ venissẽt ad eos in ciuitatẽ sichimo/ rũ: etiam roboam venit in eam. Placuerat enim vt illic venientes Iraelitę eũ constituerent regẽ. ¶ Ad/ eũtes ergo eũ principes populi simul & hieroboã rogabãt dicẽtes vt aliquid ei de seruitio remitteret & melior esset patre cuius iugo fuerant pꝛegrauati vt ipsi deuotiores essent & ꝓpter mansuetudinem potius q̃ timorem ei seruire diligerent. Qui dũ post tres dies respõsurum se eorũ petitionibus dixisset mox quidẽ eos suspectos fecit. cur non repẽte quę petebantur annuerit: non rem bonam & humanã esse iudicabant. & magis in iuuene. tamen & in eo quod cogitare se dixerat & nõ repente negauerat spem aliquã faciebat. Qui conuocatis paternis amicis: tractabat cũ eis quale deberet populo pꝛebere responsum. Illi vero quę deuoti facerẽt naturã vtiq; vulgi scientes. monebant vt mãsuete loqueretur ad populum. & cõmunius q̃ regius exigeret fastus: vt ita fauorem sibimet obligaret. dum naturaliter dil/ gebant subiecti mansuetudinem regum q̃ cõminationem. ¶ Tunc em̃ ille optimum consiliũ/ fortitu deo volente/ despiciens vocans adolescentulos secum nutritos eisq; pandẽs seniorũ consilium quod oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi vero cum neq; iuuentus neq; deus meliora tractare pmittat. monuerunt vt asperius responderet ad populũ: & inferiorem suum digitum lumbis paternis dicens vastiorem: & seueritatem quam fuerant in illo comperti. in se multo potiorem agnoscerẽt. ¶ In his de/ lectatus rex & credens sue dignitati regię conuenire responsum: dum die tertia plebs auditura veni/ set & omnis populus videretur esse suspensus vt verba regis audiret: credens aliquid fore clementius relinquens ille consilium seniorum respondit adolescentium. ¶ Hęc autem voluntate dei gerebãtur: vt quę pꝛedixerat achias perducerentur ad terminũ. Tunc ergo cuncti eius sermonibus velut opere percussi. & dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum quę dicebantur afficerentur. indigna/ & omnes pariter voce magna clamauerunt nichil sibi post illum diem esse commune ad genus dauid vel qui erant ex illo progeniti sed solum templum ei credere quod pater eius ędificasset. Et ꝓpter/ terminati sunt relicturos. & sic amare iracũdiam seruauerũt vt dum mississet rex roboam qui/ mine. Adoram super tributa cõstitutũ qui eos aliquo mõ mitigaret. & sermones qui petulãter/ te iuuenili fuerant prolati ad cõcordiam reuocaret. passi nõ sũt. sed eũ lapidãtes interemerũt. dum vidissẽt roboam. credens quoq; se lapidandũ: metuẽs ne & ipse tale aliquid sustineret/ in currũ fugiẽsq; mox venit in hierosolymã. Et tribus quidẽ iuda simul & beniamin eũ con/ gẽ reliqua vero plebs ab illa die recedens a filijs dauid: dñm sibi hieroboam cõstituit. ¶ Robo/ filius salomonis cõuẽtu facto duarũ tribuũ i quibus regnabat sumẽs ex eis electos milites cẽtũ/ gita milia virorũ cõtra hieroboã & cõtra populũ eius dimicare cogitabat: q̃tenus eũ subderet/ lo seruiturũ ꝓhibituq; est a deo ꝓ prophetam rãmeũ vt bellũ non inferret eiq; dicebat nõ eẽ/ aduersus cõtribules dimicaret. cũ ab eo dei volũtate populus recessissẽt. Quo facto nequaq̃/ est ad pꝛeliũ. Diuiso itaq; regno prius narrabo quęcunq; hieroboam hierosolymitarũ rex egit. deinde quę roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic etenim totius historię ordo seruabitur.
Dura rñdẽte ro boã recedit po/ pulus ab ipsius regno pro ma/ iori parte.
Adoram a Ro/ boam missus vt populum ad cõ cordiam reuoca ret lapidibus in teremptus est.
Bella Roboam mouere contra hieroboã ꝓhibi/ tus est a deo ꝓ prophetam.

¶ Hieroboā rex iſrael ire i hieruſalē timēs neq; illuc populū a doratiōis cauſa aſcēdere pmittēs contra deū puaricatus ē duas aureas vitulas totideq; tēpla faciēs populūq; ad ydolatriā icitauit & ſacerdotes ex oī tribu iſtituit altareq; cōſtructo ipſe pontifex factus ſacrificiū imolauit quē Iadam prophe ta de ydolatria reprehendit futura prēdicens penam dato pro rei certitudine ſigno ipſiuſq; indignā tis cōtra prophetam aruit manus que tamen poſtea ad prophetę prēces ſanata eſt. ¶ Capitulum.xij.

Hieroboā iſrael rex timēs ire in hieruſalē neq; populū illuc adorationis cā ire permittens puaricatus eſt cōtra deū duas vitulas aureas totidemq; templa fecit. Inſtituit ſacerdotes de oī tribu quia tribus leui noluit cōſētire ei. Initiū malo⁹ hebreis Iadā prophetā quē quidē dñs abdoa deo miſſus hieroboam de ydolatria reprehendit futurā ei pœnā prędicēs dato pro rei certitudinē ſigno. Hieroboam indignatus cōtra prophetā aruit eius manus que poſtea ad prces prophetę ſanata eſt.

IGitur hieroboā conſtitutus rex in ſichimorū ciuitate no multo poſt dum Scenophegię feſtiuitas immineret cogitans hieroboam quia ſi permitteret populo vt dominū in hieroſolymis adorare pergeret. & feſtiuitatē illic ſolemniter ageret penitentia duceretur & propter templum & propter dei religionem. forſitam & metuens ne eum quidem relinqueret. ad regem vero priſtinū remearet: & ob hoc mortis pericula ſibi imminerent: opus & malignum ſua cogitatione molitus ē. Fecitq; duas vitulas aureas & totidem templa conſtruxit. Vnum quidem in ciuitate betel: alium vero circa dan. que ad fontes iordanis minoris videtur exiſtere. Poſuitq; vitulas in templis quas prędiximus ciuitatum. ¶ Et
3 inuocans decem tribus quibus ipſe regnabat. verbis cōtionem fecit ad populum: Viri cōtribuli noſſe vos puto q⁹ omnis locus habebat deum: & non oſtenditur locus in quo ꝓprie prēſens eſt: ſed vbiq; ſemper exaudit & cultores ſuos intendit. Vnde non mihi videtur neceſſitatem vos pati ad hieroſolymā ꝓperandi. ad hoſtiū vtiq; ciuitatem: & vt adoretis deum longo itinere fatigati. homo quidem illic ędificauit tēplum & ego feci duas vitulas aureas deo equiuocās. quarū vnam quidem in betel ciuitatem dedicaui aliam vero in dan vrbē cōſtitui. quatenus quicūq; veſtrū eis vrbibus fūt vicini ado-
2 rent in eis deum. ¶ Cōſtituāq; ex vobiſipſis ſacerdotes earum atq; leuitas: vt tribū leui nequaq̄ neq; aaron filijs egeatis. ſed qui voluerit veſter eſſe ſacerdos. offerat vitulū deo & arietē vnū: qd & primū pontificē aaron feciſſe dicūt Quod dū dixiſſet ſeduxit populū vt a patria religiōe recedēs ꝑuaricaretur leges ¶ Hoc itaq; hebreis malorū fuit initiū. Et qui cuncta ſibi ſubiecerant defecerunt prēlijs
& in alienigenarū ſunt dictione ſubiecti. Sed hęc quidē oportune narrabimus. ¶ Igitur dum inſtaret ſeptimo menſe feſtiuitas volens ipſe etiā i bethel agere ſicut due tribus i hieroſolymis celebrabāt añ vitulum quidē ędificauit altare & ipſe pontifex factus cū ſacerdotibus ad altare cōſcendit. ¶ Cūq; eſſet hoſtias & holocauſta corā omnibus populis oblaturus. venit ad eū ex hieroſolymis prophe ta nomine Iadan miſſus a deo. Qui ſtans in media multitudine ſuadente etiam rege faciens ad altare ſermones. Deus inquit futurum quēdam eſſe ꝑdicit ex genere dauid nomine Joſiam qui temporis illius ſup te falſos ꝑmat ſacerdotes: ſed & etiam oſſa horum populorum ſeducētium & erroneorum & impiorum ſup te tunc ſimul exurat. Vt vero credant iſti hoc futurum: ſignum eis hoc ꝑdico faciendum. ſubito enim rūpetur hoc altare. & omnis pinguedo ſacrificiorum ſuper eum poſita fundetur in terram. ¶ Hęc dicente propheta. indignatus hieroboam manum extendit prēcipiens eum cōtinuo comprehendi. Cuius magnus mox effecta eſt arida nec valuit eā ad ſe denuo reuocare. ſed habuit eā marcidam & ſolutam. Ruptūq; eſt repente ſacrarium. & ſicut propheta prędixerat cūcta diffuſa ſūt.
¶ Cumq; videret veracē hominē & prēſentiam diuinam habere cognoſceret: rogauit vt ſupplicaret deo quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum manum ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat. prophetamq; rogabat obnixe vt eius conuiuijs intereſſet. Iadan vero dixit non ſe pati vt ingrederetur ad eum. nec panem aut aquam in ciuitate guſtaret hoc ſibi prēceptū a deo: dicens vt etiam & alio q̄ vnde venerat itinere remearet. Huius igitur abſtinentiam rex miratus: erat in timore poſitus: & per mutationem rerum ex his que dicta fuerant non proſpera ſibi imminere credebat.
¶ Malignus ſenex falſuſq; propheta timens regio honore priuari Iadam dei prophetam mendoſe decipiens redire ſecumq; prandere coegit. Quibus pariter epulantibus deus iadan apparuit futura ſupplicia ſibi prędicens peneq; qualitatē declarauit cuiq; remeanti in hieruſalem occurrit leo & deiit eum de animo peremit cuius corpus ſa ſus propheta ſepeliuit filijs prēcipiēs vt cum eo ſepelirent. Et regi hieroboam adulatoria verba contra boni prophetę monitionem confixit. ¶ Capitu.xiij.

Falſus prophe ta timens ne regio honore priuaretur dei prophetam mēdoſe decipiēs redire ſecū coegit.

3 ERat autem quidem in ciuitate ſenior malignus homo falſuſq; propheta quem hieroboam malignis ſtudijs honorabat cum eo dicente que illi grata forent crebro deciperetur. Iſte quoq; tunc erat in lectulo propter ſenectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam qui de hieroſolymis illic venerat & de ſignis effectis & quomodo arefacta manus dextera hieroboam illo orante fuerat reſtituta. metuens ne peregrinus eſſet melior apud regem & potiori honore ſtueretur: prēcepit filijs vt ei repente ad iter aſinum prępararent. Quibus prēceptum feſtinanter implentibus: aſcendens proſecutus eſt prophetam. & inueniens eum ſub alta & vmbroſa ilicis arbore quieſcentem. ſalutauit primum deinde culpauit cur apud eum non intraſſet & eſſet eius hoſpilitate participatus. Quo dicen-

te se a deo vt prohibitum apud quemq̃ in illa ciuitate gustaret.nõ inquit prohibuit diuinitas vt meam mensulã deuitares.Nam et ego propheta sum:& in ea tecũ religione communis.& assum nũc missus a deo:quatenus te commessurum ad me deducam.Ille vero credens mentienti reuersus est. D Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus deus apparuit Iadan.eiusq; mandata preuaricantem dixit supplitia sustinere:& qualitatem penę continuo declarauit:leonem ei occursurum in itinere quo laceraretur fatus eo:quod sepultura patria priuaretur dixit. ¶ Hęc autem facta reor voluntate diuina vt hieroboam nequaq̃ iadan verba metueret:quasi fallacis & ita defuncti. ¶ Remeanti siquidem Iadan rursus in hierosolymam occurrit leo:& deiciens eum de asino peremit. Et cui num quidem in nullo nocuit sed cum eo sedens &illum & corpus prophetę magna tuitione seruauit donec aliqui iter agentium videntes hoc venientesq; in ciuitatem falso prophetę nunciarent. ¶ Qui missis filijs eius corpus deuexit in ciuitatem splendidaq; pompa eius celebrauit exequias.precipiis filijs vt ipsum mortuum cum illo sepelirent dicens q̃ omnia quidem vera essent quęcunq; ille prophetasset aduersus illam vrbem & altare & sacerdotes.necnon & contra falsos prophetas. & q̃ ipse post mortem non pateretur iniuriam si cum eo sepultus & eius ossibus copulatus propter societatẽ ossium non posset agnosci. ¶ Sepeliens ergo prophetam & filijs ista precipiens.cum esset maligna & impius:accessit ad hieroboam eiq; dixit.Quare turbatus es verbis fatui viri.Cumq; illi rex de sacrario & manu sua narraret sanctę & verum prophetam egregiũ eum vocans:cœpit destruere eius opinionẽ:& veri similibus vtẽs rerum gestarum creditam imminuit veritatem. ¶ Nitebatur enim suadere ei quia pro labore portandi multa sacrificia eius manus obstupuisset & deinde cum requieuisset ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius fuisset vacuum susceptis multis hostijs & ingentibus propter onus impositorum fuisse ruptum:& cecidisse dicebat.Significauitq; ei simul ita mortem eius qui hęc signa predixerat:eo q̃ fuisset a leone discerptus:& nichil quod esset propheta locutus. ¶ Hęc ergo dicens.regi satisfecit.eiusq; mentem penitus auertit a deo & a sanctis operibus:& ad actus impios euocauit.Qui rex tantam contumeliam diuinitati fecit.& ita contra leges atrociter insiluit:vt nihil aliud quotidie quereret q̃ vt aliquid noui super ea quę iam perpetuauerat scelera cumularet.Igitur de hieroboam hęc in presenti dixisse sufficiat.

¶ Roboam Salomonis filius in sorte iuda & beniamin communitissimas ciuitates construxit ad quem sacerdotes & leuitę & quicunq; erant iusti de populo proprias ciuitates relinquentes in hierusalem pro adorando deo venerunt. Cui vxores decem & octo (inter quas Macham abisalon filia ex qua Abiam filium habuit) & concubine triginta.filiiq; xxviij.& filie.lx. Quinq; ex rerum abundantia depriuatus obsidetur in hierusalem a Sesach egypti rege.Quam captam egypti rex recedens non seruans templumq; expoliauit vbi pro lanceis aureis & clipeis ereis in eodem modo Roboam ipse restaurauit. Quo mortuo etatis sue anno quinquagesimo (quorum decem & octo regnauit) filius eius Abias in regno successit.

Roboam

Roboam filius Salomonis munitissimas ciuitates in sorte iuda &beniamin edificauit.

Sacerdotes & leuitę & quicũ q; boni & iusti be populo propias ciuitates relinquente.ad Roboam i hierusalem p deo adorãdo venerunt.Successor Roboam Abia cui thesaurum tradidit.&c.

Capitulum.

Filius autem salomonis roboam qui sicut predixi super duas regnauit tribus edificauit munitissimas ciuitates & magnas bethleẽ & ichã & Thelos & bethsuram. & socho & odollam & hippam & Meream & zipha.& adoram:lachis.& zecheram.& elon hebron.Has quidem in sorte iuda primas edificauit.Fecitq;& alias precipuas in sorte beniamin munitas dans custodes instituit vniuersis & principes:multumq; frumentum simul & vinum & oleum & quę singulis ciuitatibus pro cibarijs essent necessaria largissima libertate contradidit;ĩsuper & scuta & iacula nimis innumera. ¶ Conuenerunt autem ex omnibus Israelitis sacerdotes ad hierosolymam pariter & leuitę.& quicunq;alij de populo erant boni vel iusti relinquentes proprias ciuitates vt culturam dei in hierosolymis exhiberent.Minime libenter audiebant dum compellerentur turvitulas adorare quas fecerat hieroboam & auxerunt roboam per tres annos imperium. ¶ Quia cõ cognatam quandam duxisset vxorem.& tres ex ea fuscepisset filios:postea quoq; duxit nomine thamar natam de thamar filia absalon quę & ipsa videbatur esse cognata.de qua natus est ei filius nomine sculus quẽ abiam appellauit.Habuitq; filios & ex alijs coniugibus sed super oẽs potius diligebat machan. ¶ Habuit autẽ lege sibi coniunctas vxores decem & octo.cõcubinas triginta.Et filij quidem sunt ei nati octo & viginti;filię vero sexaginta. ¶ Successorẽ sui regni cõstituit abiam.& machan pocratũ cui & thesaurũ & munitissimas tradidit ciuitates. ¶ Reor eĩ quia sepius causa malorũ & iniquitatis existat hoibus magnitudo rerũ:eorũq; ad priora cõuersio.Videsnãq; roboã regnũ suũ his ere metis augeri:ad ipias & iniustas cõuersus ẽ actiões & spuit dei religionẽ:itavt populus eius miraretur iniquitatẽ.Cũ moribus nãq; pricipũ:corrũpitur cõuersatio subiectorũ. Et cũ viderint illorũ luxurias sue castitatis merita respuetes:quasi virtutẽ eorũ imitari nitũtur illecebras. Nõ eĩ opera principum approbari viderentur nisi etiam similia agerent.Hoc igitur accidit subiectis roboam.Nam cum ille

ageret impie & iniq; studebant & illi non esse iusti: ne rex videret offẽdi. ¶Quapropter vidicẽ sup
c. hebreos misit deus regem egyptiorum nomine Sesach quinto anno regni Roboam cum multis mi-
libus exercitum castrametatus ẽ. Sequebãtur em̃ eũ currus mille & ducẽti. equitũ vero sexaginta mi-
A lia: & quadragita peditũ: quorũ plurimas habebat lybios & ethiopes ¶Inuadẽs itaq; hebreorũ re-
gionẽ munitissimas roboam ciuitates sine dimicatione detinuit. & nouissime armatus ad hieroſoly-
mã venit vbi roboam & eius exercitus propter miliciã Sesach tenebatur incluſus: deũq; rogabat vt
eius victoriam salutemq; conferret. Quos tñ non exaudiuit deus: nec eis pugnaturis spem victorię
,pmisit. Propheta em̃ semeias ait deũ eis interminari eos relicturũ sicut ipſi eius videbatur deseruisse
cultura hęc audientes: animo sunt soluti. Et dum nullam viderent in se salutem confitebantur oñes
quod eos iuste despexerit. cum ipſi circa eum impie crudeliterq; gessissent: & eius legitima confudis-
set. ¶Quos vidẽs deus ita deiectos & ad patientiam esse deductos. non se perditurum eos per pro-
phetã dixit. sed egyptijs tamẽ fore subdendos vt agnoscerent vtrum hominibus seruire esset ifatiga-
bilius: an certe deo. ¶Capiens ergo Sesach non lege bellica ciuitatem: sed pactis pręcedentibus ro-
boã eum suscipienteꝫ ,ppter timorẽ. igressus fœdera nõ seruauit. sed templum expoliauit. & thesauros
dominicos & regios exhauriuit. auri & argenti multa milia & inumerabilia secũ deuehens ornamen-
B ta: & nihil oino illic derelinquẽs. ¶Abstulit aũt & aureas lãceas & scuta que rex fecerat salomõ. sed
neq; pharetras aureas dimisit. quas dauid sũptas a rege sophenę deo dicauerat. Qd cũ idẽ Sesach
fecisset: ad ,ppria remeauit. ¶Meminit & huius plij & herodotus halicarnaseus: q solũmõ circa regis
nomẽ errauit. S3 quia gẽtes alias multas iuasit. & palestinã syriã subiugauit: capiẽs sine plio cũctos in
ea regione degẽtes. qd nostrã gentẽ subditã egyptijs indicare vult. Ait em̃ quomodo & statuas aure-
as qui se sine plio tradiderũt reliquerit. & mulierũ gẽitalia in eis celauerit. ¶Roboã etem̃ rex noſter
ei tradidit sine prelio ciuitatẽ. Dixit aũt & ethiopas ab egyptijs didiciſſe genitaliũ circũcisionẽ phœ-
nices aũt & Syri i palestina fatẽtur hoc se ab egyptijs didiciſſe & palã ẽ. qm̃ alij nulli circũcidãtur syrio-
rũ i palestina habitãtiũ pter noſtros. S3 de hijs sentiat quisq; vt voluerit. ¶Igitur discedẽte Sesach:
roboã rex pro aureis lãceis & clipeis erea eiusdẽ numeri fecit. & custodibus regalibus seruãda tradi-
dit. Et qui cũ splẽdido pricipatu & claritate rerũ debuerat iperare: sub multo silẽtio & timore regna-
uit. Fuitq; hieroboã regi cũctis tẽporibus inimicus. ¶Mortuus: aũt cũ vixisset ãnis quiquagita & se-
ptẽ: i qbus regnauit annis decẽ & octo. Vir supbus & fatuus & nolẽs paternis amicis credere. pdide-
rat pricipatũ. sepultusq; ẽ i hieroſolimis tumulis regũ. ¶Roboã itaq; succesſit regnum filius abias:
cũ hieroboã octauũ & decimũ annũ haberet in regno. Et hęc quidẽ huiusmodi fine cõsumpta sunt

¶Crescentibus hieroboam iniquitabus Abimen filius eius egrotauit Achias quoq; propheta ip
sius vxori quę mutata veste se peregrinam fingebat futuram super maritum calamitatẽ regniq; sui
exterminationem prędixit mandans vt ei denunciet. Qui nichil horum cogitans bellũ contra Abiã
filium Roboam: maximo preparato exercitu: mouit vbi maxima hebreorum cędes nunq̃ similes co
gnita fuit & belli victoriam Abia obtinuit Qui paruo tempore post hanc victoriam superuiuẽs an-
nis regni tertio obiit relictis duobus & viginti filijs filiabus autem decem & septem ex viginti septem
vxoribus. Cui in regno filius eius Asa succesſit. Capitulum.xv.

Consequẽs est nũc de hiroboã dicamus quẽadmodũ & ipse fuerit conuersatus. Is em̃ non
quicuit iniquitates facere corã deo: sed quotidie in excelsis mõtibus erigebat aras. & sacer-
dotes de populo faciebat. Cõtra quas ipietates supplicia nõ post multũ tps i eius caput &
totius gnatiõis ipsius erat relatura diuinitas. ¶Illa siquidẽ tẽpestate cũ eius filius noie Abi-
mẽ egrotaret dixit vxori suę vt mutata veste priuatũ scema suscipiẽs iret ad achiã ,pphetã. asserẽs eũ
virũ esse mirabilẽ & futura pdicere. q etiã de regno ei significasset. & ab eo quasi pegrina reꝫreret. si
puer lãguorẽ posset euadere. Que mutata veste sicut maritus ei pceperat: venit i sylo ciuitatẽ vbi mo-
rabat achias. Cũq; foret domũ illius ingressura. cũ iã esset. ,pphetę visus senectute grauatus apparuit
deus vtrũq; denũciãs: & quia hieroboã regis ad eũ veniret vxor. & quid deberet ,p quibus aderat re-
spõdere. Qua i eius domo veniẽte veluti priuata simul & peregrina: ille clamauit. Ingredere vxor
hieroboã. Quare te celas? Deũ latere non potes. qui mihi & te venturã esse denũciauit. & imperauit
quę dicã tibi. Reuertere igitur ad maritũ & dic ei hęc pręcepisse deũ. Qm̃ te magnũ ex paruulo &
nihil existẽte cõstituit regẽ & scindens regnũ a genere dauid tibi contradidit tuq; horũ nõ recordatus
meãq; religionẽ deserens fusilesq; deos efficiẽs. illos potius honorasti: deijciã te denuo & oñe genus
tuũ exterminabo. & canũ voracitati volatiliũq; pbebo. Et quidam a me suscitabitur rex totius po puli
qui de gente hieroboã nullũ penitus remanere permittat. Participabitur autem isto supplicio etiam
populus & hac terra copiosa priuabitur & trans eufratem vlterius dispergetur: quando cuncti regis
impietates secuti deos ab eo factos adorauerunt & meam religionem venerabilem reliquerunt. Tu

Sesach egypti rex cõtra roboã Exercitus Se-sach numerus cõtra roboam. Roboam obsi-detur in hieru-salẽ qui ad deũ recurrens non est exauditus.

Herodotus me minit huius bel li.

Pro aureis lan-ceis & clipeis e-rea i eodem nu mero fecit Ro-boam. &c.

Mors roboam anno etatis sue quiquagesimo quoꝝ decẽ & octo regnauit.

Iniquitates hie roboam quoti-die augmenta-bantur.

Abimen q i bi-blia Abiã hiero boã filio egro-tante vxorẽ ad prophetam A-chiã mittit. &c.

Achias ,pphe-tã ad vxorẽ hie roboam ipsa se priuatã & pere grinã fegẽtẽ fu tura pdixit mã dãs ei vt mari-to denũciet &c

vero mulier hęc marito festina renunciare. Filium vero tuum inuenies esse deffunctum: namq; igre
diente te ciuitatem spiritum mox amittet. Sepelieturq; plāctu populi cōmuniter honoratus. Hic nā D
q; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse videbatur. ¶ Hoc ergo propheta dicente. exiliens tur, 13
bata mulier de morte filij lamentās per viam festinanter ibāt lugens & ingemiscens. filium vtiq; quē 14
in spe reliquerat viuum vlterius non visura. quem cōtinuo moriturum esse crederet. Quę dum veni
set in ciuitatem filium quidem sicut propheta dixerat inuenit extinctum. regi vero cuncta narrauit. 15

Bellum hiero, boā cōtra Abiā filiū Roboam.

¶ Hieroboā itaq; nihil horum cogitans. multo exercitu congregato contra Abiam filium Roboam qui in duabus tribubus patri successerat castrametatus est despiciebat em illū ꝓpter etatē. Qui dum hieroboā iuasionē audisset: obstupefactus est. Verūtamē vltra prudētiā iuuētutis spe bellandi robo, ratus. electo ex tribubus duabus exercitu occurrit hieroboā ad quendam locum qui vocabatur mōs amorreorum & castra circūfigēs bello necessaria p̄parabat. Erat em exercitus eius quadragīta milia virorum. Hieroboam vero manus duplex erat. ¶ Cūq; exercitus ex vtroq; ad opus bellicum & cer, tamina committēda esset iā in acie cōstitutus instās in loco excelsiore rex abias manu silētiū impera, uit & hieroboā petit vt cū quiete prius audiret. Factoq; silētio: cœpit hęc dicere. Nec vos eqdē igno, ratis principatū deus dauid & eius soboli in tempore vniuerso cōcesserit. Miror quomodo receden, tes a meo patre seruo hieroboam indecenter adheseritis & cū eo nūc pugnaturi contra eos quia deo regnare decreti sunt aduenistis. vt eorū regnum his prelijs auferatis. Hactenus itaq; regnum hiero, boam: iniuste detinuit: quod non reor maiore eū tempore possessurum. Qui deo pœnas etiam de p, terito nunc soluens ab iniquitatibus iniurijsq; cessabit. quas ei hactenus sferre presumpsit. Sed & vos talia perpetrare coegit qui nullam a meo patre passi contumeliam sed tantū quia non quę vobis pla, cerent in cœtu locutus est malignis hominibus credens: illum quidem vt putatis ira faciente reliqui, stis. Quod autem verius est. a deo nos & eius legibus abstraxistis cum potius ignoscendum fuerat non verbis solummodo durioribus viri iuuenculi & contentionis ignari sed etiam qui ad aliquā dif, ficultatem operis per iuuentutem fuisset & insipientiam perducēdus propter salomonis patris illius beneficia sepe vobis collata quia venia danda vtiq; est: pecçatis filiorū pro beneficijs & affectu pa, rentum. Vos autem nihil eorum cogitastis neq; tunc neq; modo sed venit super nos tantus exercitus Vel in quo de victoria confiditis? An in vitulis aureis & aris in nemoribus alias in montibus consti, tutis: quę vestrę sunt impietatis & non religionis indicia. An certe spem vobis multitudo p̄buit: qa castra nostra transcendit. Sed nulla virtus illic est. vbi licet cum multis milibus aliquis pugnat iniuste.

Nota vbi re qui rēda est spes vi ctorię in bello.

Solum modo enim iusticia & pietate diuina spes victorię consistit immota quę scilicet apud nos ser, uantes a principio leges & deum proprium venerātes quē nō manus de putrescibili filua fecerūt nec excogitatio mali regis pro populi seductione construxit: sed cuius est opus principiumq; finisq; om, ctorum. Vnde suadeo cito eorum nunc vobis vt penitentiam p̄teritorum habeatis & meliora cog, tantes dimicare cessetis paternasq; leges recolatis: & quicquid ad magnitudinē tante fœlicitatis en, uit. Hęc equidem abias locutus est ad populum. ¶ Adhuc eo loquēte quosdam militum hieroboā latenter immisit vt abiam ex aliquibus partibus circundarent quas exercitus non videret. Qui cum

Victoria Asię cōtra hieroboā

inter hostes apparuissent: exercitus quidem eius turbatus expauit. Abias autem confortabat eos. & in domino spem habere poscebat. Tunc illic pariter inuocantes dei solatiū sacerdotibus tubis ca, tibus clamore hostes aggressi sunt. Etenim audaciam ac iuuentem dissoluit deus exercitum alit abia fecit excelsiorem. Nam quanta in nullo bello refertur cedes fuisse commissa. & neq; grecorum neq barbarorum referunt historię. Abia autem & filij Iuda & Beniamin de exercitu hieroboam mirabi, & famosissimam perceperunt deo conferente victoriam. Quinquaginta eni milia hostium bello pro, strata sunt. eorumq; munitissimas ciuitates dirupuerunt insuper Bethuliam eiusq; regionem forti di, micatione tenuerunt. Hieroboā itaq; hac perditione fatigatus: nequaq̄ virtutes habuit q̄ tocumq; tē, pore post hęc abias vixit. Qui tamen post hāc victoriam paruo tempore superuiuens obiit cum re, gnasset annis tribus & sepultus est in paternis monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & vi, ginti. filias autem decem & septem. quos om̄es de vxoribus viginti & septem procreauit. ¶ Huic suc, cessit in regnum filius asa. cuius iuuēculi fuit mater nomine Maacha. Quo regnante omnis prouin, cia Israelitarum pace potita est annis decem. Hoc ergo abia; filij roboam nobis gesta sunt tradita.

Maxima hebrę orum cedes nū q̄ similis cogni ta.

Mors abię āno regni tercio.

Filij Abię duo & viginti. filię autem decē & septem ex vigi ti & septē vxo, ribus.

¶ Mortuo hieroboam rege Israel anno regni sui vigesimo secūdo regnauit filius eius Nadab so, um duobus annis quo mortuo Baasa Mechili filius oē hieroboa genus secūdū prophetę dictum in, teremit. Tūc quoq; rex hierosolymorū Asa moribus egregius & virtutibus p̄clarissimus Ethiopes de, bellauit. sibi deo victorię signum p̄bente) quibus deuictis ipsi in hierusalē cum preda redeunti. Aza, rias propheta obuiam venit futura predicens quod audies rex & populus gauisi sunt p̄cepitq; rex pes omnem prouintiam diuina mandata summo studio obseruari. ¶ Capitulum. xvj.

Ortuus est autem hieroboam rex decē tribuum.cum viginti & duobus annis tenuisset im/perium:successitq; eius filius nadab. ¶ Secūdo iam anno regis asa transacto regnauit hie/roboam filius annis duobus patris impietate maliciēq; concordans. In his autem duobus annis rebellauit etas est contra gabathon alias Gebethō ciuitatem palestinorum.Cumq; eam foret obsidens captus: dolum passus a quodam amico nomie baasa.mechili filio:mortuus est. ¶ Qui post obitum eius potius imperio.omne genus hieroboam interemit: & venit vt secundum prophe/tam dei alij quidē cognatorum hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur a canibus atq; consume/rentur:alij vero in agris a volatilibus deuorarentur.Et domus quidem hieroboam pro eius iniquita/te atq; impietate hac vice dignam pertulit vltionem. ¶ Rex autem hierosolimorum asa.dum moribus esset egregius. semperq; ad diuina respexerit.nihilq; gereret neq; cogitaret quod nō esset pietati cō/ueniens:aut ad legum custodiam pertineret:suum composuit regnum abscindens cunctam ab eo ne/quitiam.& ab omni macula mundans. ¶ Habuit autem exercitum electorum virorum arma geren/tium scuta & lanceas de tribu quidem iuda trecenta milia:de bēiamin aūt scuta arcusq; portantiū du/centa quinquaginta milia ¶ Cumq; iam decē regnasset annis.castra contra eum mouit cum magno nimis exercitu zara rex ethiopię ducens pedestrium nonaginta milia. equestrium vero decem mi/lia curruscq; trecētos. Q ui dum vsq; ad ciuitatē morisan quę est in tribum iuda cum exercitu suo veniss/sent occurrit ei asa & castris contra eum positis in quādam conualle nomine sabata non procul a ciui/tate.cum vidisset ethiopum multitudinem:poscebat a deo cum clamore victoriam. & vt tam multa milia hostiū ipse sineret.neq; enim in alio confidendum esse dicebat q̄ in eo q̄ possit etiam paucos multorum potiores ostendere & facere infirmos fortissimis prevalere ¶ Hęc orante asa.signum vi/ctorię deus obtulit:& cum gaudio diuinitatis auxilio bello cōgressus.multos ethiopum percutit & conuersos in fugam persecutus est vsq; ad gerarītiden regionem.Relinquentes autem occisionē ho/stiū ad direptionem ciuitatis geraret h quā cōperant eorumq; castrorum protinus accesserūt. ita vt tollerent aurum multumq; nimis argentum.prędāq; deueherent valde mirabilem.camelos & subiu/galia:& pecudum greges innumeros. ¶ Asa igitur & eius exercitus sumpta huiusmodi a deo victo/ria predaq; hierosolymis remeauit.quibus venientibus occurrit in via azarias nomine prophe/ta filius obed.qui precipitans paululū itineris a gressu abstinerent.cœpit ad eos dicere quia illa victoria fuisset eis deo concessa.eo q̄ iustos se sanctosq; seruassent & omnia dei voluntate fecissent.Q uos in eius cultu semper permanēres docuit semper hostibus prevalere.& habituros diuina virtute fœlicitatē.reliquē/tes autem eius religionē in cōtraria deuenire.futurūq; tēpus in quo nullus inueniretur verus propheta in populo neq; sacerdos qui iuste aliquid respōderet.Ob q̄ rem & ciuitates subuertādas.& gentē in/mensa diuersis diffeminandā & vitam miserabilem & inopem habituros.Suasitq; eis vt dum hoc ha/berent.& nequaq̄ a diuina deuotione recederent. ¶ Hęc audiēs rex & populus sūt ga/uisi & oēs in cōmune.& singuli circa iusticiam exhibebant:misitq; rex i omnē prouin/ciam diligenter vbiq; sertiarētur.Sic igitur asa regis duarū tribuū actio gerebatur. ¶ Gymō prophe/ta(qui in biblia hieu appellatur)a deo missus oīe genus suum perditum exterminandum fore denunciauit.Q ui obstinatus a malo no quieuit sed exerci/tum ducebat & regis Asa.puicia volens iuadere sed pereptus a Creone baasa non ha/buit.ut dictum est in libris Asa.Q uo mortuo successit filius eius hela que zamarias(qui i biblia di/citur)& regnauit in Israel ano deleta domo baasa.qua morte audita exercitus Am/ri regis zamarias seipsum in regia domo concremauit regni die septimo & diuisio facta est in partes. sed occio Themam solus regnauit Amri duodecim annis quo mortuo regnauit Acab.Sed & Asa propter iusticiam ac pietatem ad longuam fœlicemq; peruenit senectutem.Anno regni sui quadragesimo secundo regnauit filius eius Iosaphat.Cap.xvij.

Ibem ad rege Baalam qui israelitico populo presidebat occideratq; filium Hieroboam nadab & eius tenuerat principatum.Is enim in thersa ciuitate degens & habitaculum habens regnauit quidem annis viginti & quatuor:sed fuit malignus & impius vltra omnes reges israel.populum eius & populum multis malis afflixit:& deo iniuriam fecit. ¶ Q ui mittens ad eum prophetam predixit & se & omne eius genus exterminaturum.& eisdem malis quibus domum hieroboam perdiderat,perditurum.qd rex ab eo constitutus beneficium non repensauit.vt iustus populo presideret.qui ceteris ipsis prodesset:deinde deo gratissima semper foret sed magis impiissimum hieroboā.cuius dum periisset anima:viueret tamē eius in isto maligni/tatis.Dei iudicium malorum illius hunc habiturum:qui ei simul extitisse videbatur. ¶ Baasa autem.qui pro prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro cōmissis delictis vltionem tamen differri quam/quam.neq; respexit q̄ male agendo deperiret nisi gloriose penitēdo p malis pręte/

Laus Asa regis & virtutes.
Exercitus Asę numerus.
Exercitus regis ęthiopię cōtra Asa numerus.
Asa cui oranti deus victorię si/gnum prębuit/ęthiopes vincit
Asa rex per pro/uiciā omnē pre/cepit diuina mā/data obseruari.
De baasa rege isrl peiore hie/roboam.&c.
Denūciatio pu/nitiōis Baasa p/Gymō/qui ī bi/blia vocat hieu/a deo missum.

Baasa sūpto exercitu Ramath obsidebat.

Asa ad damascenorū regē mittente ab eo contra baasa auxilium habuit.

ritis a deo veniam mereretur: sed tanq̄ illi quibus prēmium proponitur laborare non cessāt donec ad proposita veniant: sic & baasa propheta dicente sibi futura. tanq̄ si ad magna bona concurreret in perniciem sui generis & totius domus interitum peior fieri quotidie non cessabat. Nāq; velut athleta nequitię in his agebatur malis. ¶ Nouissime vero exercitu sūpto obsidebat ramath. quę quadraginta stadijs ab hierosolymis aberat. eamq; capiens cogitauit: vt in eam exercitū derelinqueret: quatenus exinde procedens terram asa regis inuaderet. ¶ Metuens etiam asa conamen hostis & cogitans quia posset exercitus qui ramath cœperat eius violare prouinciam: misit ad regem damascenorum legatos. simul & aurum & argentum petens ab eo solatium: commemorans quia amicitiam antiquitus habuissent Ille vero & pecuniarum opulentiam grate suscepit & solatia prębuit. soluens amicitiam quam habuerat cum baasa misitq; ad ciuitates quę baasa videbātur imperio subiacere vt eas affligeret. Q ui alias quidem incenderunt alias depopulati sunt. id est eleom. & abelan & alias multas. ¶ Hęc audiens rex israelitarum. ędificare quidem ramatham atq; munire cessauit: enimuero cū studio festinauit vt propriis ferret auxilium. Igitur asa apparatu edificiorum quem baasa congregauerat construxit in eo loco duas fortissimas ciuitates: quarum vna gabaa: altera vero masphavocabatur. ¶ Et post hęc tempus non habuit iam baasa pugnandi aduersus asa. peremptus est enim a quodam: & sepultus quidem in ciuitate thersa. Cui successit filius hela. ¶ Hic cum regnasset duobus ānis defunctus est quem occidit zamarias equorum ordinis dimidij princeps. Nam dum epularetur apud dispensatorem suum nomine osæ alias Arsa suasit quibusdam equitibus vt subito discurrentes cum armigeris & principibus desolatum reperientes occiderent. Illi namq; cuncti circa obsidionem gabatheę ciuitatis in palestina positę occupati videbantur. Perimens itaq; hela regem princeps equorum zamarias: ipse regnauit. & omne baasa genus secundum prophetam gymon interemit. Eodem namq; modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa sicut genus hieroboam perisse descripsimus. ¶ Exercitus autem qui gabathon obsidebat audiens quod de rege contigerat: & q zamarias occidens eam inuasisset imperium. & ipsi principem suum amari constituere regem. Quiga bathena vrbe mouens exercitum. venit in thersa. Et accedēs ad ciuitatem: manu bellica eam cepit

Mors baasa regis cui successit filius eius Hela Zamarias q̄ in biblia dicitur zābri occidit helā filium Baasa & regnauit i israel deleta omnino domo baasa.

Zamarias fugiens Amari q in biblia dicit amri seipsum concremauit die regni septio in domo regia.

Samaria vnde dicta est.

¶ Zamarias autem videns ciuitatem fuisse detentam: fugit ad locum aulę regię secretiorem: & succendens eam semetipsum pariter concremauit cum regnasset diebus septem. ¶ Moxq; israelitarum diuisus est populus. & alij quidem theman regnare volebant alij autem amarin. cumq; vicisset pars amarin: interemptus est theman: & in toto exercitu regnauit amarin. Trecesimo autem āno regis asa: amarin suscepit imperium & tenuit annis duodecim. Quorum sex quidem annos in thersa fecit: reliquos autem in ciuitate quę Marron appellatur a grecis vero Samaria. ¶ Hic autem nominauit eam samarion. a samaro quodam: qui ei montem vendundauerat in quo constituerat ciuitatem. ¶ In malo autem differebat priorum regum nisi quod peior erat. Oēs enim querebant quatenus suis impietatibus quotidie populum facerent a deo recedere: & propterea deleuit eos & nullum permisit eorum genere superesse. ¶ Et is ergo defunctus est in samaria: successitq; ei filius achabus. Ex his nāq; cognoscitur q̄tam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos quidem elegit malos autem abhorret & a radice dispersit. Israelitarum deniq; reges propter suam iniquitatem & iniusticiam alter super alium irruentes. multi paruo tempore perierunt & eorum genus exterminatum est. Asa autem rex hierosolymorum qui duabus tribubus prędsidebat propter pietatem ac iusticiam ad longam fœlicemq; perductus a deo est senectutem. Et cum regnasset quadraginta & vno alias duobus annis bona morte defunctus est. Quo moriente successit ei filius iosaphat. de abida matre procreatus. ¶ Hunc autem imitatorem pro aui sui dauid pietate & iusticia cūcti ipsis operibus crediderunt. Sed de hac re non est modo referendi necessitas.

Mortuo Amri successit ei filius Achabus q in biblia dicitur Acab.

¶ Asa regni sui quadragesimo primo obijt cui successit eius filius iosaphath.

¶ Acab Israel rege & vxore hiezabel ydolatrantibus helias propheta futurā siccitatem predicēs recessit cuicorui cibum deferebant deuenitq; in Sareptam ciuitatem vbi a quadam vidua receptus farinam & oleum sibi non deficere predixit eiusq; paulopost mortuū filium suscitauit. Capitu. xvii.

Achab regis Israel impietas super alios & ydolatria Hiezabel vxor.

Achab peßima templū baal ędificauit & lucum plantauit. &c.

Igitur achab israelitarū rex habitauit i samaria. tenuitq; pricipatū annis viginti & mensibus duobus. nihil amplius inouās q̄ prisci fecerūt reges nisi q̄ mali magnitudine tēderet ad peiora oēm eorū nequitiā & qd ad diuinā ptineret iniuriā viuaciter imitatus & precipue constructas adorauit vitulas & sup hęc alia peiora molitus ē. ¶ Duxit vxorē filiā ionabal regis tyri & sidonis noīe iesabel. p quā eius deos didicit adorare. Erat ei mulier nimis acerria sil & audax. Quę ad tā puenit luxuriā atq; vesaniā vt etiā tēplū deo tyri (quē baal appellabāt) ędificaret: & plātaret oīm arborū lucos: cōstituit aūt & sacerdotes falsosq; pphetas huic deo seruituros. S3 & ipe rex mitos hmōi circa se fouebat stultitia atq; neqtia oēs priores suos excellēs. ¶ Quidā igit ppheta sūmi dei noie helyas de ciuitate thesebō galaditis regionis veniēs ad achab dixit ei qa diceret deus neq; ymbrē neq

rorem illis annis in ea ꝓuincia ſe miſſurum niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et in his dictis cum iuraſſet/ abſceſſit ad partes auſtrales & habitauit circa torrētem quēdam vndę poculi habebat auxiliū. Nam corui ei cibum quotidie deferebant ¶ Cūq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet in ciuitate Sarepta nō ꝓcul a ſydone tyroq; deuenit: quę ciuitas in harum medio conſtituta eſt: deus enim pręceperat cui/dam illic mulieri viduę vt cibum ei prębereret. ¶ Et cum non procul eſſet a porta: vidit mulierē viduam ligna ſibimet colligentem cui cū deus ſignificaſſet hanc eſſe quę ei cibum miniſtratura foret: accedēs ſalutauit eam & ad bibendū aquam ſibi tribui poſtulauit. Quę dū ꝓcederet denuo vocās eam etiā panem ſibi ꝓpoſcit afferri. Illa cū iuraſſet nichil intus ſe habere niſi modicū farinę & paululum olei. Et propterea ꝓexiſſe ad colligenda ligna vt cō ſperſa farina faceret ſibi ſuoq; filio panes cū aliud ni/chil ſupereſſet niſi vt fame morerentur: ait propheta. Confidens perge & ſpe meliore conſiſte faciēſ/q; primitus michi pabulum defer. Prędico namq; ꝙ tibi non deficiet hydria farinę neq; vas olei: do/nec dei gratia ymbrem fundat in terras. ¶ Hęc ei dicente propheta. veniēs ea quę dixerat fecit & ipſa habuit pabulum & filio miſtrauit & prophete. nichilq; horū defuit eis donec ſiccitas deficeret. ¶ Me/minit etiam huius ſiccitatis & menāder in geſtis ithabali tyriorum regis ita dicens. Et ſiccitas ſuper eos facta eſt menſe yperberitheon: vſq; ad alium annum yperberithei. Qui dū deo ſupplicaret. mul/ta flumina ſunt emiſſa. Namq; ciuitatem botrā edificauit in phœnice: & aazan bliphſa. Et hęc quidē ait ſub achab factam ſignificans ſiccitatem. ¶ Hoc enim tempore etiam Itabulus alias ithobulus cu/ius fecit menander mentionem regnauit in tiro. ¶ Mulier itaq; quā paulo ante diximus pabulū prę/buiſſe prophetę cum cecidiſſet eius filius in languorē ita vt animam dimitteret & mortuus eſſe vide/retur deflens & manibus ſemetipſam valde diſcerpens voceſq; quas dictabat luctus emittens. accu/ſabat apud ſe factam prophetę pręſentiam quaſi ipſe peccata eius arguerit. & ideo puer fuiſſet extin/ctus. Ille vero eam equo animo eſſe prędicens. Et ſibi filium contradi dicens viuum ſe eum reſtitue/re promiſit. Qua tradente. portans eum ad locum in quo degebat & in lectulo collocans/ clamabat ad deum dicens ꝙ nō fuiſſet mulieri bñ repenſatū quę illum ſuſceperat & nutrierat. cū filius eius eſ/ſet ablatus. Rogabatq; vt denuo animam puer; reciperet atq; viuendi copia pręberetur. Cumq; deus & matris habuiſſet miſericoriā & vellet prophetę rogantis annuere ne videretur ad eam pro leſione veniſſe cōtinuo vltra omnem opinionem reuixit puer. Illa vero gratias prophetę referens tunc aper/te ſe cognouiſſe dicebat ꝙ loqueretur ei viuere diuinitas.

¶ Helia reuertente Abdian (qui ſeruiente hiezabel in prophetias dei centū ocultans pauerat) ſi/bi occurrit quem ad regem mittit nunciaturū ſe adeſſe. quo cognito Achab cōtra heliam iratus mox/ accellit ſed conſtitas helias populū in mōte carmeli omneſq; filios prophetas petit cōgregari ſignoq; ꝓ veritatis experimento dato altare ex duodecim lapidibus cōſtruxit ad cuius preces ignis de celo/ cedens ſuppoſitas hoſtias cōcremauit falſis prophetis inutiliter ſacerdotibus quos omes occidi prę/cepit oratioꝙ ſua pluuiam impetrauit.

¶ Ca.xix.

Helias reuertit ad achab

Rex abdiā ſuę domus diſpen/ſatorē mittit vt fōtes aut torren/tes iueniat.

Helias occurrit abdię quē mit/tit ad achab nū/ciaturū ſe ad/eſſe.

Nunciante ab/dia heliā adeſſe achab mox oc/currit cū ira cō/tra heliam.

Ranſacto ſiquidem paruo tēpore voluntate dei: pergebat ad regem achab futurūq; ei nūciaturus ymbrem. Erumna enim & neceſſarioꝝ inopia ꝓuinciam nimis inuaſe/rat: ita vt non ſolū homines ꝓpter ſiccitatē ſed etiam cetera animalia fames afficeret ¶ Rex igit̄ euocans quēdam abdiam qui erat ſuper eius iumēta. dixit ei vt ad fōtes aquarū & torrentes ꝓgeret quatenus paſcua animalibus inueniret. Qui dum miſiſſet in cūctum orbē terrarū ad querendum ꝓphetam helyam nec inueniſſet. precepit vt eū etiam ipſe requireret. Quod dū fieri placuiſſet & rex & abdiā ꝑ ſingula itinera prexerūt. ¶ Contige/rat itaq; tēpore quo hiezabel regina prophetas occiderat vt centū prophetas iſte in ſpeluncis abſcō/deret eoſq; ſolūmodo pane & aqua nutriret. ¶ Cum igitur abdias receſſiſſet a rege ꝓpheta helyas oc/currit a quo requiſitus quis eſſet & agnoſcens eſſe ꝓphetam protinus adorauit. Cui propheta perge inquit ad regē & dic ei qm̄ adſum: cui ille reſpondit. Quid male paſſus a me: illuc me dirigis. quo poſ/ſim indubitāter occidi. An ignoras quoniā nullum reliquit locum quo nō dixerit: vt te repertum ad caſum necis adducat. Putabat alias pręcauebat enim nedum regi nūciaret helia alibi diſcedēte mē/tiri videretur ac morti ſuccumberet. Commemorabatq; ei quēadmodū cum hiezabel prophetas oc/cideret. centum ipſe abſconſos et multos alios in ſpeleo liberaſſet. Cui propheta. Nichil inquit metu/ens ad regem feſtinans accede. Prębuitq; ei iureiurando religionem: quoniam illa die ad achab ipſe quoq; veniret. ¶ Dumq; regi nunciaſſet ꝙ vidiſſet heliam mox occurrit achab requirens cum gran/di ira ſi ipſe eſſet qui in populo hebreorum ſopię auctor exiſteret. Tunc propheta in nullo formidās ait eum potius mala omnia ꝓpetraſſe eiuſq; genus in illa prouincia deos alienos introduxiſſe & deū qui ſolus eſt reliquiſſe. Sed nunc inquit omnem populum ad montem carmelū pręcipe congregari necnon prophetas tuos pariter & vxoris tuę ſacerdotes quotcūq; ſūt numero. ꝓphetaſq; lucorū qua/

Corui cibū de/ferebant helię.

Helyas in ſare/pta ciuitate apd̄ viduā receptus farinā & oleum nō deficere pd̄/xit.

Menander me/minit huius ſic/citatis.

Helias mortuū filium vidue ſu/ſcitauit.

Oro helyę ad deum ꝓ ſuſcita/tione filij vidue.

si quadringentos qui dū omnes ad prędictū montem achab euocante veniſſent ſtans in medio helyas ait. Quouſq; diuiſam mentem & voluntates habentes in hac conuerſatione conſiſtitis. Si quidē putatis noſtrę puincie verū deum & ſolum eū ſequimi & eius mandata ſeruate. Si vero hoc nō exiſtimatis ſed peregrinos creditis & illis exhibēdam etiam putatis eſſe curam alias culturā eis nichilo minus obedite. ¶ Cumq; populus nichil ad talia reſponderet petit helyas pro experimento fortitudinis alienorum deorū & ſui cuius remāſerat ſolus ipſe propheta. cū illorum eſſent numero quadringēti: vt ſumeret bouē & eum occiſum ſuper altare poneret nequaq̄ igne ſuppoſito ſimiliter etiam eis facientibus inuocari proprios deos quatenus eorum hoſtias concremarent. Hoc inquit facto cognoſcetis veram dei prēualere naturam. Quod dū placuiſſet: ait helyas vt eligentes bouem illi prius occiderent & deos proprios inuocarent. Quorū dum non audiretur oratio deridens helyas magna voce eos deos ſuos clamare monebat: qui autem profecti aliquo fuiſſent: aut forte dormirent. Illis autem a matutino vſq; ad diem mediam hoc facientibus & ſemetipſos more patrio cultris & gladiis cidentibus & nichil agentibus cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus illos quidem abire prēcepit populum vero in proximo iuſſit accedere vt viderent & cuſtodirent eum ne lignis ignem latenter inmiteret. Cumq; populus acceſſiſſet ſumens duodecim lapides ſecundum tribus hebraici populi conſtituit ex eis altare & circa eum fecit foueam valde profundam & impoſuit ligna ſuper altare: & in eis ſuppoſuit hoſtias prēcepitq; vt quatuor ydrię de fonte complete deferrent ſuper altare donec foueam illam quę aquā ſparſam ex altari ſuſcipiebat impleta manaret. Quo facto cepit orare deum atq; demare vt erranti populo multo iam tempore ſuam manifeſtam faceret poteſtatē. ¶ Cumq; hęc diſſet. repente ignis de celo vidēte populo cecidit ſuper aram. & cōſumpſit hoſtias vniuerſas ita vt etiā aqua ipſa cōcremaretur & locus hactenus vſq; perduret. Hoc videntes iſraelitę ceciderunt in terram & adorauerūt vnum deum ſolum maximum verumq; proclamantes alios vero fallaciter ſe & vana opinione coluiſſe. ¶ Tunc comprehendentes prophetas ſuos cunctos helya prēcipiente peremerunt.

Petit lo helię p experimēto veritatis.

Sacrificiū filiorū ſacerdotū in utile.

Sacrificium helię q ex. xij. lapidibus cōſtruxit altare & ad eius prēces ignis de celo deſcendit cōcremans hoſtiam.

Filij pphetę iubente helya occiduntur.

Dixitq; propheta regi. Perge ad conuiuium tuum nichil de cetero cogitans. Poſt paululum namq; a deo ymbrem largiſſimum videbis effundi. Igitur achab poſt hec verba diſceſſit. ¶ Helyas aūt in culmen carmeli montis aſcendens. poſitis in terra genibus eiſq; cōiungens caput orauit. Quo facto inſiſit vt eius miniſter pergens in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret ſi aliunde nubem ſuſcitari videret. Tunc etenim aer erat valde puriſſimus: & ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſepties nichilq; videre ſe dicente. dum ſepties hoc feciſſet ait ſe videre aerem aliquomō non tamē amplius q̄ vnſus hominis veſtigo creſcentem. Quod dum audiſſet helyas miſit ad achab iubens vt ad ciuitatē citius abiret anteq̄ ymber dirumperet. Qui mox in vrbem hiezabel feſtinus aduenit. Tunc repente dem aere ſubducto alias obducto caligine & nubibus adoperto ſpiritus vehemēs ortus eſt & vbermus ymber effectus.

¶ Helyas (hiezabel eum occidere volente) timens (relicto miniſtro in berſabee ciuitate) & ipſe vt moueret ſub iunipero obdormiuit & excitatus inuento cibo comedit & virtute illius cibi venit ad montem ſyna vbi vox diuina eum non timere ſed reuerti prēcepit iuſſitq; vt hieu regem ſuper iſrael inungat & azael ſuper ſyriam heliſeumq; vngat prophetā quod audiens helyas ad regionem hebreorum eſt reuerſus & inueniens heliſeum arantem ſecum adduxit diſcipulum. Nabot agrum ſuum renūndare recuſantem hiezabel filio contra eum adhibito teſtimonio lapidari procurauit quo mortuo achab vineam rapuit ad quem helias a deo miſſus futuram peccati prędixit punitionem ſed ipſo minuſper penitente dixit deus prophetię differendum fore ſupplicium.

¶ Ca. xx.

Hiezabel indignata cōtra heliā & mināte ei mortē timēs fugit ipſe.

Dimittit miſtrū et fugit in deſertū oransvt moreret obdormiuit.

Reuelatio helię vt redeat.

DIxit. Audiens autem vxor achab hiezabel & ſigna quę fuerant ab helya celebrata & quę prophetas ſuos occidiſſet indignata miſit ad eam nuncios. & per eos iterminata eſt ſe eam ita interfecturum. ſicut prędixerat ille eius prophetas. Tunc formidans helias fugit in ciuitatē nomine berſabee. hec autē eſt in vltimo ſortis iudeę in terra idumeorum. ¶ Quo relinquēs ſuum miniſtrum abſceſſit in heremū. & orauit vt moreretur. non enim meliorē ſe eſſe patrum dicens vt illis perditis ipſe viuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit: & cum eum aliquis excitaſſet ſurgens inuenit cibum & aquam. Comedens autem & recipiens ex illius cibi refectione virtutē venit ad mōtē ſyna vbi moyſes leges a deo dicit accepiſſe. inueniēsq; in eo vnam ſpeluncā ingreſſus in eam cōmorabatur. Cumq; eum vox quędam ex incerto requireret vt quid illic eſſet. & cur relinqueret ciuitatem aut quia eo q̄ occidiſſet prophetas alienigenarum deorum. & populo comprobaſſet quia vnus ſit deus quem ab initio conſuluiſſent: & ob hoc ad ſupplicia quereretur a regis vxore. ¶ Rurſus autem audiens vt ſub diuum procederet & quid oporteret fieri altera die cognoſceret. ex ſpelunca digreſſus eſt. Et facto ſubito terrę motu: ſplendorē fulgentis ignis

inſpexit factoq; ſilentio:vox diuina nequaq̃ eum timere pręcepit quem nullus poſſet detinere inimi/
cus.Iuſſitq; vt domũ reuertens vngeret populi regem hieu nam ſi filium. in damaſco vero ſyrię aza/
el pro ſe autem conſtitueret heliſeum de ciuitate abelā vt totius imperij populi perimeret: alios qui/
dem azabel alios aũt hieus.Hęc audiens helyas ad regionẽ reuerſus eſt hebreorum. Et inueniẽs he/
lyſeum filium ſaphat arantem: & cum eodem alios vſq; ad iuga duodecim accedens proiecit ſuper
eum palium ſuum.helyſeus autẽ cepit cõtinuo prophetare.& relictis bobus ſecutus eſt eum rogans
vt ei pmitteret quatenus parentes proprios ſalutaret.Quo iubente vt faceret:vale dicens eis ſecutus
eſt & fuit helyę cuncto tẽpore eius vite diſcipulus & miniſter.De hoc itaq; propheta hęc dixiſſe ſuf Heliſeus pphe
ficiat.¶Quidẽ igitur naboth de azari ciuitate regio agro vicinus rogatus eſt a rege vt ei vicinum a/ ta ſecutuseſt he
grum quolibet pręcio venũdaret quatenus eo conuicto poſſeſſionem feceret potiorem: qui ſi nollet liam.
pecunias accipere ex eius agris quẽ vellet eligeret.Naboth dicẽte ſe hoc facere nolle ſed paternã ſor Naboth agrum
tem eligere poſſidere cõtriſtatus rex qui alienum pręcium non poſſet accipere neq; lauacris vſus eſt: ſuum venũdare
neq; cibis.hiezabel autem vxore ſua requirente cur ita tribularetur: cum neq; balneas neq; prãdium recuſante cõtri
appeteret neq; cenam,narrauit ei naboth ſuperbiam & quia dum ipſe manſuetis ſermonibus & infe/ ſtat rex achab.
rioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet nõ ipetrãdo q̃ popoſcerat ptuliſſet iniuriã.Illa vero roga/
bat vt a puſillanimitate triſticiaq; recederet ſuoq; cor ſoleniter ,puideret dicens de naboth ſup/
plicio cogitare.Quę miſit repente lras ad iudicẽ iſraelitarũ ex noie achab.iubẽs vt ieiunarent oẽs
& habito conuentu naboth facerent preſidere cũ vtiq; eſſet inſignis genere & inſtruerẽt tres quoſdã Hiezabel lras
viros audaces qui cõtra eum teſtimoniũ dicerent:quaſi deum blaſphemaſſet & regem & hoc modo ad iudicẽ mittit
perimeret.¶Naboth itaq; ſecũdum ſcripta regine:teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deum blaſ/ vt falſis teſtibus
phemaſſet & regem:lapidatus & mortuus eſt.Audiens autem hec hiezabel ad regem mox eſt igreſ/ naboth conui/
ſa:dixitq; ei vt vineam naboth gratis acquireret. Achab autem letatus eſt in his quę acta ſunt exiliẽs ctus occidat.
e lecto pergebat vineam naboth inſpecturus.In hoc indignatus deus miſit ,pphetam helyam ad a/
grum naboth.quatenus ad achab accederet eiq; de his que geſta fuerant loqueretur. & q̃ occidens
verum dominũ agri ipſe hereditatẽ illius poſſideret iniuſte.Cumq; veniſſet ad eum dicente ad eũ re/
ge quid vellet ait q̃ peccato pollutũ eum inueniſſet in illo loco in quo naboth mortuus a cãnibus vi/
debatur fuiſſe deuoratus:eiuſq; ſanguinẽ & vxoris fundendũ & omne genus eius eſſe periturũ:eo q̃
huiuſmodi impietatẽ effecerunt. & contra leges patrias ciuem iniuſte perimerint. ¶Contriſtatus au/ Penitentia A/
tem chab & penitentiam agens ingreſſus eſt & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat.non appe/ chab & hũilita/
tens cibum penitus & peccata ſua confitens:& deum hoc modo placare contendens.Tunc deus p/ te pacatus deus
phete dixit achab quidem viuente eius generis differendum eſſe ſupplicium:ſed eius filij tẽporibus
inferendum.Et hęc quidem helyas regi dixit.

¶Adadus ſyrię rex(qui in biblia benadab dicitur)ad achabin ſamaria obſeſſum trinam mittit
legationem qua territus achab pro petitione eius paratus erat acquieſcere ſi populus non contradi/
xiſſet poſtea tamen conſolatus(propheta victoriam ſibi promittẽte)exercitum parauit & ſiros victo/
rioſiſſime debellauit ſed & ſecundo ſiros in cãmpeſtribus exercitum contra hebreos ducentes in fu
gam conuertit quorum multitudo maxima ſuis curribus impedita extincta eſt & reliquos fugientes
muri ciuitatis aphec corruentes occiderunt.victi itaq; ſiri veniam ab hebreis petentes obtinẽt & ada
dum regem muneribus donatum (parato inter eos fœdere)remiſit achab ad quẽ micheas prophe/
ta cruentatus venit & parabolam proponens vt rex ignorans contra ſeipſum ſententiã proferret ſed
& ipſam explicantem prophetam confuſus achab clauſum in carcere iuſſit ſeruari. ¶Ca.xxj.

IN diebus itaq; temporibus adadus filius adadi regis ſyrię & damaſci collecto ,puincię totius ex/ Adadus rex ſy/
ercitu & ſolatio triginta duorum regum habitantiũ trans eufratem contra achab caſtrame/ rię (qui i biblia
tatus eſt.Ille vero(cum par non eſſet exercitu) ad dimicandum non preſumpſit accedere dicit benadab)
ſed omnia neceſſaria in ciuitatibus munitis includẽs ipſe manſit in ſamaria.Habebat enĩ bello contra a/
hec muros valde fortiſſimos & erat inexpugnabilis obſidentibus.Rex vero ſyrie exercitu ſumptove/ chab parato in
nit ad ſamariam & obſidens eam:pręconem miſit ad achab petens vt eius legatos ſuſciperet:& quid ſamaria obſeſſũ
vellet agnoſceret.Quod dum rex iſraelitarum fieri permiſiſſet venientes legati ante regem diuitias pconẽ mittit.
dixerunt filias & vxores achab adado regi dandas.Et ſi promitteret hęc ita facienda vt tolleret ho/ Rñſio Achab
rũ quecũq; vellet.caſtra ſolueret:& ab obſeſſione ceſſaret.¶Achab autem legatis dixit.vt eũtes ſuo territi nũcijs re/
dicerent regi.quia & ipſe & omnes illius: eius poſſeſſio forent & que diſplicerent ſola relinqueret. gis ſyrię petitio
¶Achab itaq; ſecunda legatione ſyriorum regis vehementer affectus collecto populo in eccleſiam ni eius acquie/
dixit quia ipſe quidem paratus fuerat pro ſalute & pace cunctorum & vxores ſuas & filios & omnem ſcentis.
dare poſſeſſionem.& quia hęc rex ſyriorum prima legatione iuſſiſſet & nũc inquit denuo miſſa lega/
tione petit perſcrutandas domos vt quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat & occaſionem

Reſpõſio ꝓ opuli ad reſiſtendũ parati.

hanc machinans ad pugnã: & ſciens quia in eis rebus non peperciſſem ad veſtras acceſſit. Ego vero qđvobis placuerit exhibeo. ¶ Populus autem reſpondit non ei obediendũ ſed potius cõtemnendũ D eſſe & ad pugnandum ſe prẽparatos exiſtere legatis itaq; reſpondens vt abeuntes dicerent quia priꝰ-

Tertia legatio adadi ad achab

mę quidem petitioni eſſet paratus obedire maneret autem pro ciuiũ ſecuritate. ſollicitus me ſecundã petitionem poſſet implere: dimiſit eos. ¶ Adadus autem audiens hęc potius indignatus tertiam legationem miſit ad achab interminãdo atq; dicendo qꝑ altiorẽ terrę congeriem muris de quibus ille prẽſumebat erigeret. ſi ſingulos terrę pugillos de exercitu eius vnuſquiſq; portaret. Et his eum interminatiõibus deterrebat. Achab autem reſpõdente quia non deberet gloriari qui eſſet accinctus ſed qui bello ſuperior demonſtratus. Legati venientes cũ triginta duobus regibus qui in eius ſolatio venerant inuenientes in epulis ei nũciauerunt reſponſum. At ille repente prẽcepit circũdari ciuitatem & aggeres circa eam extolli & nullo modo obſeſſionem relinqui. Achab autem his geſtis: erat cum

Cõſolat achab propheta ſibi viſtoriam ꝓmittentem.

omni populo in anguſtia cõſtitutus. ¶ Tunc tamen ſecurior factus eſt & a formidine releuatus dum ad eum quidam ꝓpheta veniſſet atq; dixiſſet. promiſiſſe deum vt tanta hoſtium milia eius ditioni contraderet. Quo requirente: per quos hęc victoria proueniret: per filios inquit principum te ſcilicet eorum imperitiam prẽcedente. Cõuocans autem filios principum rex inuenit quaſi ducentos triginta & duos. Et agnoſcens ſyrum ad conuiuiũ ſe eſſe cõuerſum: aperiens portas filios principum mox E emiſit. ¶ Exploratoribus autem renũciantibus adado quod gereretur deſtinauit qui eis occurrerẽt. I. prẽcipiens vt ſiquidem ad prẽlium venirent. eos ad ſe ligatos adducerent: ſi vero pauci eſſent: ideꝫ efficerent. Achab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidijs. porro filij

Numerus puerorũ armigerorũ principũ iſrael.

greſſi ſyriorum cuſtodibus: multos eorum interemerũt: & alios vſq; ad caſtra perſecuti autem eos rex iſraelitarum vincentes: etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repentẽ ruentes prẽualuerunt eis. Non enim ſyri ſperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe

Victoria achab cõtra regẽ ſirię.

propterea inuenientes nudos & ebrios ita perſecuti ſunt: vt illi etiam fugientes arma & vix in equo rex potuiſſet euadere. Achab autẽ multo itinere perſecutus interfecit ſyſtra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non paruas & curruum adadi &

Predixit ꝓpheta regi achab ſyros ſequenti anno reuerſuros.

ciuitatem denuo remeauit. Dicẽte vero ꝓpheta vt prẽpararet exercitum quia futuro denuo ſyri reuerterentur: achab in ciuitate hęc agebat. ¶ Adadus autem cum quanto citu de prẽlio liberatus cum amicis propriis: cogitabat quemadmodũ cum iſraelitis de ret. Qui in montibus equidem non pugnãdum eſſe dixerunt. quaſi deus eorum in locis prẽualeret & ꝓpterea tunc ab eis eſſent victi. ſed ſi in campo gererent bella: deuincerent autem conſilium dabant vt reges quidem qui venerãt in ſolatium ad propria remeare eorum exercitum prẽliis retinens ſatrapas ordinaret & in loco caſtrorum exercitũ de

Secũdo tex ſyriorũ cõtra hebręos exercitũ parat.

eijceret & equos curruſq; ſuppleret. ¶ Credẽs hęc bene ſibi dicta fuiſſe rex ſyriorum diſpo ercitum: veriſq; tempore mouẽs caſtra accedebat ſupra hebreos: veniẽſq; in ciuitatem gno campo caſtra conſtituit. Achab ergo occurrens ei cum ſua virtute ediuerſo tabernac Erat autem quantũ ad ſyrum paruus valde eius exercitus. ¶ Tunc rurſus acceſſit ad eum

Propheta victoriam achab promittit.

& victoriam dare promiſit ſuamq; virtutem oſtendere. qui non ſolum in montibus ſed etiam in campis exiſteret: quod apud ſyrios non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis: quieſ ptima vero diluculo procedentibus hoſtibus aciemq; cõſtituentibus ad pugnandum: ediuerſo & A chab ſuũ dirigit exercitum. ¶ Tunc congreſſus robuſtiſſima dimicatione commiſſa hoſte

Victoria achab cõtra ſyros.

conuertit: & ad eorum interitum perſequens imminebat. Illi vero ſuis: curribus impediti

Muris ciuitatis aphec ſup fugiẽtes cadẽtibus viginti ſeptẽ milia iterempti ſũt mortuis in ꝑlio centũ milibus.

ſunt extincti pauciq; diffugere valuerunt in ciuitate aphecath Sed ipſi ſunt mortui. Muris eos cadentibus viginti ſeptem milia defecerunt. In prẽlio autem centum milia ſunt occiſ tem ſyriorum adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruorum ſub terrãneo loco Cui cum dixiſſent ſerui quia clementes eſſent & miſericordes iſraelite: & poſſent modo e gati ſalutem ei conferre ſi euntes rogarent achab dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſa bus ſua capita alligantes (ſic enim olim captiui rogabãt ſyri ad achab venerũt petentes dus rex mereretur ſalutem: quia gratia eius proprius foret ſeruus. Ille vero dicens ſe libenter eum ſi ſcipere ſi viueret nec in prẽlio defeciſſet honorem quoq; atq; deuotionẽ exhibiturum ſe ei vt frat debitam promiſit. Tunc illi accipientes iuſiurandũ vt nichil pateretur aduerſum: eduxerunt eum de loco in quo videbatur eſſe celatus & ſedenti in curru achab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eũ dan ei dexteram leuauit in curru & oſculatus eum iuſſit eum eſſe ſecurum dicẽs vt nichil mali deberet de cetero formidare. Adadus autem grat as egit & nullo ſe tempore obliuiſci hęc beneficia promiſit ſed etiam ciuitates iſraelitarum quas tulerant reges ante eum redditurum ſe dixit & damaſcum. vt ita rex hebrẽorũ egrederetur ad ſuam ſicut maiores eorum ad ſamariam. Celebratis itaq; fœderibus in

ter eos achab multis muneribus donatum ad proprium dimisit imperiū. Igitur bellum adadi regis syriorum quod habuit aduersus achab & israelitas. hoc modo terminatum est. ¶ Interea quidam p pheta nomine micheas accedens ad vnum israelitarum petijt vt eum in capite pro voluntate dei p cuteret. Quo nolēte prędixit ei quia eo q̄ inobediens esset deo: eiusq; precepto leone occurrēte pi mereꝛ. ¶ Quod dum illi homini cōtigisset accessit propheta rursus ad alium: & idem vt faceret ipe rauit. Qui dum pcussisset eum et eius verticē cruentasset: alligato capite accessit ad regē dicens quia dum esset in exercitu cōstitutus accepisset a quodam tribuno seruandum captiuum: sibiq; ab eo dictum vt si captiuus fugeret: ipse moreretur. Quo fugiente: is qui eum tradiderat mortem ei minaret inferre. Tunc respondente achab mortem ei imminere iustissimā: soluens caput agnitus est esse micheas propheta. Hac enim parabola vtebatur propter sermones quos erat ei dicturus. Ait nāq; quoniā cum deus ei concessisset vt supplicium hostis euaderet ipse inimicū eius adadum qui deū blasphemauerat dimisisset. & ꝓpterea deus decreuisset ipsum ab illo perimi: populū vero ab eius exercitus inuasione consumi. Iratus vero achab prophetę. illum quidē clausum seruari iussit. cōfusus autem micheę sermonibus ad suam domū remeauit. Igitur de achab hęc dixisse sufficiat.

Micheas ꝓphe ta ab vno petit ꝓ dei volūtate pcussi in capite cui nolēti pcute rē ꝓdixit futurā mortē.

Explicatio parabole qua confusus achab ꝓpheta clausum iussit seruari.

¶ Iosaphat regis iuda virtutes qui mosaycas leges per ꝓuinciam mandauit custodiri: quiq; a vicinis valde amatus a palestinis & arabibus tributa recipiebat: cuius grandis erat exercitus & filio suo ioram vxor erat gotholia filia achab cui auxilium prestare contra siros ꝓmittens petit dei prophetā consulere (Achab falsis ꝓphetis victoriam ꝓmittentibus) quo querete micheas de carcere educitur qui casum & mortem achab prędixit quē sedechias pleudo propheta iniurijs afficiens sed & eū pcutiens confortauit achab qui vna cum iosaphat contra siros exercitum duxerunt vbi sagitta pcussus exanguis interijt cuius canes sanguinē secundū helya & micheę prophetiā linxerūt. ¶ Ca. xxij.

Iosaphat regis hierosolimorū virtutes & laudes

Iosaphat mādauit mosaicas leges per ꝓuinciā custodiri.

Iosaphat a vicinis valde amatus a palestinis tributa recipiebat.

BEuertar autem ad regem hierosolimorū iosaphat. Is enim agens suum imperium & exercitum in ciuitatibus & subiectorum ꝓuinciam vniuersam constituens non minores q̄ auus eius abias tēpore quo hieroboā super tribus decem regnauerat munitiōes vbiq; collocauit. Habuit enim propitiam & cooperatricem sibi diuinitatē cum esset iustus & pius & quid boni coram deo faceret. singulis diebus inquireret. Honorabam'enim eum reges in circuitu cōstituti conferētes dona. ita vt diuitias haberet amplissimas & gloriā valde pręclaram. ¶ Anno siquidē tertio regni sui cōuocans prouincie principes & sacerdotes iussit vt peragrantes vbiq; oēm populum sub eo cōstitutū docerēt per singulas ciuitates moyseas leges vt eas sine pręuaricatione seruarent & circa eius religionem deuoti semper existerent. In his etenim cuncta multitudo ita gauisa est vt nullus aliud amplecteretur potius neq; diligeret q̄ seruare leges. ¶ Sed etiam confines nimis amabant iosaphat cum quo etiam pacis fœdera celebrabant eiq; palestini solita tributa reddebant. & arabes annis singulis ministrabant agnas trecentas sexaginta & totidem hyrcos. Minuitq; maximas ciuitates & fortissimas. & exercitus in eis contra hostes & arma pręparauit. ¶ Tunc enim erat ex tribu iuda armatorum exercitus trecenta milia virorum quorum principatum habebat edorus. Iohannes autem ducentorum milium princeps erat: hos ipse duxit. ¶ De tribu vero beniamin habuit acharius ducenta milia. Alter vero princeps militię nomine iozonat alias gozonath armatorū habebat centum milia qui regi famulabantur quos direxit per munitissimas ciuitates. ¶ Is filio suo ioram accepit vxorem filiam achab qui decem tribubus imperabat nomine gotholiam. Cumq; post tempus ad samariam perrexisset opulenter eum suscepit achab. & populo qui eum secutus fuerat claram valde largitatem hospitalitatis exhibuit. id est tritici & vini & pecudū vbertatem: rogauitq; vt contra regem syriorum ei solatia non negaret: quatenus ramoth alias ramath ciuitatem in galaad constitutam auferet. quia eius patris primo fuerat & a patre tunc regis syrię videretur ablata. ¶ Promisit vero iosaphat solatia se daturum q̄tum non ab illius minor erat exercitus. & euocantes ex hierosolimis ad samariam suum populum: egressi foras ciuitatem ambo reges & in propriis soliis vtriq; residentes suum exercitum disponebant. ¶ Iosaphat autem inter hec iussit: vt si quidam prophetarum adessent euocati cōsulerētur: si esset eo tempore prelium contra syrum agendum: fuerat nāq; tunc pax achab vna cum syro permanens annis tribus ex quo eum post captiuitatem dimiserat ad propria remeare: vsq; ad illum diem. Vocans autem achab prophetas suos quasi numero quadringētos: iussit consulere deum si ei victoriam aduersus adadum pugnandi concederet & captionem ciuitatis propter quā bellum prępararet inferre. prophetis autem dicentibus: pugnare simul & vincere & syrum esse captiuandū sicut & prius intelligens in eorū sermonibus iosaphat q̄ sunt falsi prophete requirebat achab regem si alter aliquis esset propheta dei vt certius de futuris agnosceret. Achab autē esse quidem dixit sed inuisum sibi hominem eo q̄ mala prophetaret & eum prędixisset moriturum a syrorum rege deuictum. quapropter tunc in custodia teneretur cuius nomen micheas erat filius obedi

gotholia achab filia vxor iorā filij iosaphat.

Promisit iosap. auxiliū pręstare achab cōtra siros.

Educit micheas de carcere (hoc ioſaphat petẽte) q̃ pphetãs caſũ & mortẽ achaz p̃dixit

¶ Cumq; petiſſet ioſaphat eum vocari miſit enuchum & eduxit eum. Et dum enuchus eſſet: indicauit ei omnes alios prophetas regi victoriam prędixiſſe. Ille vero dicens ſe nichil aliud de rege fore dicturum niſi quod deus in eius ore poſuiſſet. ¶ Cumveniſſet ad achab eumq; coniuraſſet vt quod verum eſſet ediceret. ait oſtẽdiſſe ſibi deum fugientes iſraelitas et eſſe perſecutione ſyriorum. & ab eis cẽctos diſpergi per mõtes ſicut greges paſtoribus deſolatos. Dicebatq; ſignificaſſe ſibi quod alij quidem reuerterẽt ad propria. ipſum vero ſolummodo perimi in prelio. Cumq; micheas hęc dixiſſet ad ioſaphat achab ait. Nõne paulo ante ſignificauit tibi qualis ſit circa me hominis huius affectus & q̃ peſſima prophetare? Et cum micheas dixerit q̃ eum oportebat omnia quę a deo prędicabãtur audiret. Et q̃ falſi quidem pphetę eum exacuerint vt ſpe victorie egrederetur ad bellum: immineret autem caſus eius in prelio: erat achab triſticia remiſſus.

Sedechias falſus pphęta iniurię verba dicit cõtra micheam

¶ Interea ſedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait non eſſe reſpiciendũ micheam quia nichil diceret veritatis. Et inditio ſimul vtebatur helyam qui prophetaſſet in iezael ciuitate in agro nabuthei ſanguinem eius a canibus lambi dum: ſicut & nabuthei qui per eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic pphetatis micheam dicebat eſſe mendacem: quando meliori prophetę dicere contraria videretur & q̃ rex tertia die moreretur. Cognoſcetis inquit repente ſi vera ſunt que dicit iſte. aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere virtutem. ¶ Ceſus enim palmis a me non nocebit mieę mauui ſicut iadam dexteram regis hieroboam aridam fecit dum eum comprehendere voluiſſet hoc enim omnibus notum eſt. ¶ Cumq; pculſiſſet micheam & nichil fuiſſet paſſus confortans achab & in ſemetipſum contra regem ſyriorum mouit exercitum. vincebat arbitror illud quod immiebat & falſi pphetę verba pluſq̃ erat veritas credibiliora faciebat vt ex occaſione peueniret ad finem. Tũc exorans ſedechias & faciens cornua ferrea dixit ad achab q̃ vnum ei manifeſtaret deus: in illis omnem ſyriam ſubuertendã. Micheam vero dicebat q̃ ſedechias non poſt multos dies in cubiculo ſe celaret & quereret penam ſui declinare mędacii inſtitit rex in cuſtodiam duci apd amon principem ciuitatis & apud ioas & nichil amplius ei & aquam miniſtrari. ¶ Igitur achab & ioſaphat hieroſolimorũ rex ſumentes exercitum venerũt in ramoth galatiditis ciuitatem. Rex vero ſyriorum audiens eorum aduẽtum: ſuum eis obiecit exercitum & non procul a ramoth caſtra fixit. Conſtituerunt autem inter ſe achab & ioſaphat: vt achab regium ſcema deponeret. hieroſolymorũ rex propria ſtola veſtitus aſtaret in acie. & tamen illi qui micheę dicta cõtempſerant etiam prẽter habitum regium & quod dicebatur euenit.

Precipit adadus rex vt nullũ pimerẽt niſi regẽ iſraelitarũ.

Adadus namq; ſyrie exercituí prẽceperat vniuerſo poſt principes ſuos vt nullum aliorum perimerent niſi tantũmodo iſraelitarum regem. Syri vero facta congreſſione videntes ante aciem regem ioſaphat aſtantem. & eum eſſe credentes achab. impetum fecerũt eumq; circũdederunt. Dumq; appropinquãtes ipſum non agnoſcerent: receſſere poſt tergum. Ab ortu namq; diei vſq; ad veſperam pugnantes & [illegible] dato regis neminem penitus occiderunt. querentes achab interficere ſolum & inuenire nec[illegible]

Sagitta pcuſſus achab factus ex ãguis interiit.

¶ Quidam vero Adadi regis puer nomine Adan cum ſagittaſſet inter hoſtes regem achab [illegible] cam in pulmone percuſſit. At ille caſum ſuũ exercituí manifeſtare non voluit ne [illegible] ſed aurige prẽcepit vt cõuerſo curru in prelio decliaret grauiter eñ & mortaliter [illegible] vſq; ad occaſũ ſolis factus exanguis interiit. ¶ Igitur ſyriorum exercitus nocte ſuper[illegible] te prẽcone diſceſſit a caſtris: & cognoſcentes cuncti mortuũ achab ad propria ſunt [illegible] ro achab ſui ad ſamariam referentes ſepelierunt: currumq; eius abluerunt in fonte [illegible] gis ſanguine cruẽtatum: & tunc cognouerunt helye prophetiam fuiſſe veram. Canes [illegible] xerunt ſanguinem: meretrices ad fontem quod erat reliquum diluerũt. Mortuus eſt [illegible] micheam hunc prędicẽte caſum.

Mortuus achab in ramoth & eius ſãguie linxerũt canes ſcdm heliepphetiam & micheę.

¶ Dum autem hec achab regi a duobus prophetis [illegible] oportet magnã iudicare diuinitatẽ & honorari ſemper & coli: & que vera ſũt potius [illegible] pro cuiuſpiam libidine dicuntur complecti: & arbitrandum q̃ nichil vtilius eſt q̃ [illegible] ſentia prebẽte ſcilicet deo quod vnuſquiſq; debeat obſeruare. & cogitandum ex his que [illegible] runt: quia quod debetur neq; dum preſtitum fuerit euitatur. ſed repit in animas hominũ [illegible] diendo: & hoc modo ſeducẽdo donec a deo debita paſſio compleatur.

Cõtra adulatores qbus nõ eſt credendum.

¶ Hoc ergo modo videtur etiam achab deceptus. vt prędicẽtibus quidem perditionẽ ſuam nõ crederet. prophetãtibus autem ea que delectabanturvt de ſe credendo moreretur. Cui ochozias ſucceſſit in regnum.

Ochozias Achab filius ſucceſſit in regno.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Incipit liber nonus qui continet tempora annorum centum octoginta vnius.

¶ Ioſaphat reuertentem a bello hieu propheta increpauit quia impio regi auxilium prebuit qui tamen a deo veniam obtinuit circuibat quoq; omnē prouinciam docens leges moyſi eſſe ſeruandas & in vnaquaq; ciuitate iudices conſtituens iuſticiam illis ſumopere miniſtrare precepit ammonitis & moabitis aduerſus ioſaphat bellum paratibus ad deum pro obtinenda victoria orationem fecit que exaudita eſt. nam ſuper hoſtes terrorem maximū & tumultū immiſit deus vt ſeſe mutuis vulneribus (nullo penitus euadente) occiderent. achab autem filius ochozias tunc regnauit in iſrael patri & hieroboam in impietate ſimillimus.

¶ Cap. i.

IOſaphat itaq; rege ad hieroſolymam remeante poſt bellum quo ſolatium prebuerat achab contra adadum regem ſyrorum ſicut prediximus occurrens hieu prophe ta culpauit eum cur achab ſolatia prebuiſſet homini impio pariter & maligno: deū dicens moleſte quidem hoc pertuliſſe: ſed ei licet valde peccaſſet tamen propter naturā eius optimam ab incurſu hoſtium pepercilſet. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & ſacrificia dei: cōuerſus eſt. ¶ Poſt hec autem cepit omnē prouinciam circuire & populum edocere vt leges moyſes a deo datas omnino ſeruarent & pietatem circa deum nichilominus exhiberent. Cōſtituenſq; iudices in vnaquaq; ſui imperij ciuitate precepit vt pro nulla re ita agerent q̄ vt iuſticiā populis exhiberent & neq; munera nec cuiuſpiam dignitatem propter iudiciale factum aut diuitias aut genus cōſiderarent: ſed omnibus equa iura tribuerent: ſcientes quia etiā quę occulte geruntur: a deo non ignorātur. Hęc autem cum docuiſſet in vnaquaq; ciuitate duarum tribuum in hieroſolymā remeauit. ¶ Conſtituitq; etiam ei iudices a ſacerdotibus & leuitis atq; primatibus monens vt diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent. Si autem de rebus maioribus quidam cōtribulium ex alijs ciuitatibus eos cōſulerent. cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime reſponderent quādo quidē rectum deberet eſſe iudicium in ciuitate conſtitutum: vbi templum dei & habitaculum erat imperatoris. ¶ Horum autem principes conſtituit amaſiam ſacerdotem: & Sabadiam qui erat de tribu iuda. Rex igitur hoc modo cuncta diſpoſuit.

Circuibat ioſaphat oēm prouinciam docēs leges moyſi eē ſeruādas & in vnaquaq; ciuitate iudices cōſtituēs quibus ſūmopē iuſticiā oibus miniſtrare precepit.

¶ Eo namq; tempore caſtrametati ſunt aduerſus eum āmonitę & moabitę ſumēteſq; ſecum arabum maximam legionem caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem quę eſt circa paludem aſphaltidem trecentis ſtadijs procul ab hieroſolymis: in qua naſcitur palma precipua ſimul & opobalſamum.

Amonitę & moabitę aduerſus ioſaphat bellū parant.

¶ Audiens autem ioſaphat quoniam hoſtes tranſeuntes paludem in eius prouinciam deueniſſent: & metuens conuocauit in cetu populum hieroſolimorū in diuino ſacrario & ſtans contra faciem templi orabat et inuocabat deum vt ſuum auxiliū preberet & robur quatenus hoſtibus preualerent: dum et is qui templum ipſum edificaſſet hoc rogaſſet vt ipſe contra hoſtes dimicaret et preſumentes contra eum manus inferre comprimeret. qui vtiq; ob hoc venerunt vt terram quam ipſe eis prebuerat molirentur auferre. Hoc autem orauit deflens ſimul & populus vniuerſus cum vxoribus & filijs ſupplicauerunt. Quo facto quidam iachel alias iezel propheta progreſſus in mediū cetum clamauit ad populum dicens ad regem q̄ deus eorum preces exaudiſſet: & contra hoſtes ſine dubio dimiſiſſet dimicare. Precepitq; vt altero die electo exercitu occurrerent hoſtibus: eoſq; inuenirent ab hieroſolyma in aſſenſu alias in acceſſu gaddi qui lucis culmen dicitur & contra eos equidē non dimicarent. ſed tāmmodo ſtarent videntes quomodo diuinitas eos expugnaret.

Oro ioſaphat ad deum victoria obtinēda contra hoſtes q̄ exaudita eſt.

¶ Hęc vero dicente propheta: rex equidem & populus in terra proſtratus deo gratias retulerunt. Leuitę autem in organis ſolemnibus inceſſanter hymnos dicebant. ¶ Die ſiquidem facto procedens rex in deſerto ſub ciuitatem teocla alias thecuba dixit ad populum q̄ oporteret prophetę audire verba: & illa quidem non contradicere. pręponi debere ſacerdotes cum tubis & leuitas vt hymnum dicentes ſic deo gratias agerent quoniam hebrebrum prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis: & quę precepe rat agebantur. ¶ Deus autem terrorem maximum & tumultum ſuper ammonitas immiſit & credentes inter ſe hoſtes mutuis vulneribus inter ſeſe occiderunt ita vt ex tantis milibus nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat autem reſpiciens in conualle vbi hoſtium erat exercitus: & videns eam plenam corporibus mortuorum letatus eſt in dei ſolatio ſic inopinabiliter euidenterq; allato vt neq; laboribus illis ipſe victoriam contuliſſet. Iuſſitq; vt exercitus hoſtium caſtra diriperet & mortuos expoliaret. diebuſq; tribus exuentes eos pene defecerunt: tanta erat vtiq; multitudo peremptorum. ¶ Quarta vero die omnis populus congregatus in quadam conualle: de virtute & ſolatijs benedixit deum. Pro qua re etiam locus ipſe vocatur conuallis benedictionis. Exinde vero ducens exercitum ad hieroſolymam rex multis diebus ad hoſtias eſt conuerſus.

Audita ꝓphetę reuelatione ppls in terra ꝓſtratus deo gratias agit.

Terror mirabil' ſup ammonitas q̄ ſe mutuis vulneribus occiderūt nullo penitus euadente.

¶ Igitur poſtq̄ hanc oſtium eius vaſtationem ylienigene gentes audierunt. omnes valde ſunt territi: deum eius auxiliatorem eſſe aperte videntes. Ioſaphat itaq; ex illo tempore cum magna gloria & iuſticia diuineq; pietatis amore degebat. ¶ Fuit autem amicus achab filio iſraelitarum regis: cum quo communione facta in conſtructionem nauium

Conuallis bñdictionis.

vt ad portum nauigaret in ophir Tharsis nequaq̃ animũ suum implere pręualuit. quia naues pre magnitudine pierunt & ꝓpterea naues vlterius non instruxit. circa iosaphat igitur hęc sunt gesta. Achab autem filius regnauit in israel in samaria degens malignus homo & per oĩa similis vtriq; parenti suo hieroboam qui prius iniquitatem fecerat. & populũ decipere inchoauerat.

Ochozie filij impietas.

¶ HISTORIA QVARTI LIBRI REGVM HIC INCIPIT.

¶ Languescens Ochozias rex israel (qui de solario ceciderat) deum acharõ consuluit cuius nũcijs occurrens helyas de ydolatria increpans eam hunc lãguorem predixit nõ euasurum ad quem missus bunũ cum quinquaginta armatis misit quos ignis de celo descendens (iperante helia) cõsumpsit. Ido iratus rex aliũ tribunũ cũ quinq̃ginta misit q̃ (orate helya) cũ suis cõsuptus est. tertius aũt tribunus a rege missus humilitate et verborũ vrbanitate heliam fecit descendere. eumq; ad regem adduxit cui propter peccata ꝓpinquã mortem nunciauit. quo mortuo regnauit frater eius ioram in malicia filis annis duodecim quo tempore helias in paradisũ cum enoch translatus est.

¶ Cap. ij.

Rex moabitarũ regi israel tributa negat soluere

Habitus Helye prophetę.

Ochozias misit ad helyam iuuenem tribunum & quinquagita armatos quos ignis de celo descendens (helya imperante) consumpsit.

¶ Tertius tribunus a rege missus humilitate & verborũ vrbanitate fecit helyã descẽdere & eũ duxit ad regem cui ꝑdixit mortẽ propinquã ꝓpter pctã sua.

Sublatus helyas tẽpore ioram regis & translatus in paradisũ cum enoch.

¶ Vmq; iam in regno secundum haberet annum rex moabitarum rebellauit ei: & tributa quę achab eius pater recipiebat ministrare cessauit. ¶ Contigit autem vt ochozias cum deficeret de superioribus domus suę: caderet. Et cum langueret: misit ad deum accarõ muscam. hoc erat enim nomen illi deo & consuluit de salute sua. ¶ Apparuitq; deus helye prophetę precipiens vt missis a rege nuncijs occurreret: eosq; requireret si deum proprium israelitarum populus non haberet: et ideo misisset rex eorum ad alienum deum vt de salute sua cõsuleret. simul & vt ipse reuerteret eos ad regem reuerti: eiq; diceret q̃ non euaderet hunc languorem. ¶ Helia vero dei faciẽtę precepta. adientes nuncij ad regem sunt continuo regressi: ammirantiq; reuersionis velocitatem & tempus requirenti causam dixerunt occurrisse quendam hominem & prohibuisse quidem eos vlterius procedere: reuertentes nos autem tibi dicere ex mandato israelitarum dei: q̃ non possis ab hac egritudine liberari. ¶ Rege vero precipiente vt ei hominem qui talia dixerat indicarent. dixerunt esse virum hyrsutum & pellicea zona circundatum. ¶ Ille vero per hęc agnoscens helyam esse quem nunci designabant misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos vt eum adducerent. Tribunus autem qui missus fuerat inueniens helyam in montis vertice residentem petebat vt descendens veniret ad regem. quoniam ille iussisset. Qui si nollet duceretur inuitus. Cui helyas vt agnoscas me prophetam verũ esse descendens ignis de celo consumat et milites tuos & te. Et continuo veniens ignis flamma consumpsit & tribunum et qui cum illo pariter erant. ¶ Hac perditione regi denunciata nimis iratus ad helyam tribunũ alium cum totidem misit armatis. Qui cum venissent ad prophetam: credens se eum violenter adducere si noluisset sponte venire. orans iterum propheta: & eum sicut priorem fecit igne consumi. ¶ Agnoscens hoc rex etiam tertium destinauit. Ille vero cum esset sapientia & moribus mitissimus veniens ad locum vbi erat helyas ei nimis blande locutus est dicens q̃ inuitus regis iussioni parens veniret ad eum & priores non voluntarie sed coacti necessitate venisse rogabat. qui cum eo venerant armatorum haberet misericordiam & descendens veniret ad regem. Helyas autem suspiciens mansuetudinem & verborum eius vrbanitatem descendens secutus est eum. ¶ Cumq; venisset ad regem ꝓphetauit ei dicens hęc sibi indicasse deum q̃ cum eum spreuisset quasi non esset deus & non vere de eius languore predicere valuisset: ac misisset ad eum acharon vt consuleret quasi deus terminus languoris accederet: ob hanc rem inquit cognosce te moriturum. ¶ Et ille siquidem translato tẽpore sicut predixerat helyas extinctus est. cui successit in regno frater ioram: nam ipse sine filio mortuus est. Hic vero ioram par fuit achab malignitate: regnauit annis duodecim: homo iniqtate dica deum & impietate plenus. Nam relinquens dei sui cultura: deos venerabatur extraneos. Erat enim in alijs nimis acerbus & pessimus. ¶ Illo siquidem tempore helyas ab hominibus est ablatus & vsq; ad hodiernam diem nullus finem eius agnouit. Discipulum vero sicut prediximus reliquit heliseum: De helya tantum & enoch qui fuit ante diluuium in libris sacris scriptum est quia sublati sunt quorum mortem nemo cognouit.

¶ Ioram contra moabitas bellum parans iosaphat in auxilium vocat qui petitioni fauit secumq; regem idumee duxit. Quibus contra moabitas per desertum idumee tribus regibus ad bellum profectis aque quoq; penuriam patientibus ioram ad deum clamat in angustia constitutus quem consortans iosaphat deiq; prophetam per exercitum requirens: nunciatum est illi heliseum helye discipulum hic adesse qui tribus regibus ad eum de futura milicia consulendum venientibus: propter iosaphat iustum responsum dedit futuram contra moabitas predixit victoriam. moabite namq; aquam sanguini similem de ortu solis in torrente respicientes decepti: ipsos tres reges se inuicem peremisse estimati sunt. contra quos egressi predictos reges eorum ciuitates sunt populati & agros &c.

ſperatus eorum rex filium primogenitum eleuans ſuper murum deo obtinuit holocauſtum quo cognito humana compaſſione cõpuncti reges miſericordiam habuerũt. Ioſaphat autem paulopoſt anno etatis lexagelimo regni viceſimo quinto defunctus eſt cui ſucceſſit ioram filius eius. Capitulũ. iij.

Regum.

Ioram bellũ cõtra moabitas parans ioſaphat in auxilium vocat qui ſibi fauit ſecum regẽ idumeę ducens.

SVicipiens itaq; regnum Ioram contra regem moabitarum mouit exercitu3. qui ſicut ſupra diximus ab eius fratre receſſerat dum patri eorum achab tributa ſolueret: ouium cũ lanis ſuis ducenta milia. ¶ Congregans ergo Ioram exercitum miſit etiam ad ioſaphat rogans eum olim eius patris amicum vt ſolatium contra ammonitas pugnaturo pręberet: qui ab eius regni ceſſaſſent imperio. Tunc ille non ſolum ſe adiutorem eſſe cõpromiſit ſed etiam regem idumeę qui ſub eo erat compulſurum vt ei pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus promiſſiõibus ab ioſaphat rege perceptis: ſumpto exercitu venit in hieroſolymam & clare nimis ab hieroſolymorum rege ſuſceptus eſt. Placuitq; eis vt itinera ad hoſtes per deſerta facerent idumeę. non credentes inimicis quia ex inde fieri potuiſſet inuaſio. ¶ Tres ergo reges ab hieroſolymis properabant. Hoc eſt rex hieroſolymorum. & iſraelitarum & idumeę. Et dum ſeptem diebus peragraſſent iter ad modiam aquę exercitus & iumenta venerunt cum duces eorum ignorantia itineris oberraſſent: & omnes hic quidem erant in anguſtia conſtituti. pręcipue tamen ioram: qui nimia triſtitia faciente clamauit ad dominum quia malifacientes deduxiſti tres reges vt ſine bello tradantur regi moabitarũ. Quẽ ioſaphat confortabat cum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum requirere pręcepit ſi quis in eo eſſet dei propheta: vt per eum voluntatem dei cognoſceret & quid faciendum eſſet audiret. Et dum quidam famulus ioram dixiſſet vidiſſe ſe illic helyę diſcipulum helyſeum filium ſaphat: tũc tres reges monente ioſaphat ad eum pariter venerunt. Dumq; ad prophetę veniſſent caſtra habebat autem habitaculum ſuum extra tabernaculum conſtitutum conſulebant eum de futura militia: pręcipue tamen ioram. Qui dum diceret vt illi moleſtus non eſſet ſed potius ad prophetas patris ſui matriſq; properaret quos illi venerarentur quaſi illi veri eſſent rex rogabat & ſupplicabat vt prophetaret & eos a periculo liberaret. Illo vero iurante per deum quia non reſponderet niſi propter ioſaphat ſanctum & iuſtũ deducto ad mediũ quodã hoie ſciẽte pſallere diuinitus inſpiratus pręcepit regibus vt in torrente multos lacus effoderent dicens. Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante. neq; imbre diffuſo videbitis fluuium aqua plenum ita vt homines & iumenta vbertatis poculo ſatientur idq; vobis non ſolum deus donabit ſed etiam hoſtes ſuperabitis & vrbes moabitarum munitiſſimas capietis. & arbores quidem incidetis pomiferas & vaſtabitis prouinciam fontes autem fluuioſq; damnabitis. ¶ Hęc dicente propheta: altera die priuſq; ſol oriretur: torrens vehemẽter influxit. Contigerat enim vt tribus diebus in idumea vehemens imber effunderetur. ita vt exercitus iumentaq; abundantia nimia irrigarentur. ¶ Cumq; audiſſent moabitę tres reges per deſertum contra ſe veniẽtes collecto exercitu rex eorum iuſſit vt montana exercitus eius aggrederetur ne latenter hoſtes prouiciam inuaderent. ¶ Et cum non eſſet hebreorum a moabitis procul exercitus reſpicientes moabite de ortu ſolis aqua in torrente ſanguini ſimilem ſuſpicati ſunt vt ſe tres reges inuicem peremiſſẽt & fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuiſſent: petierunt a rege ſuo vt eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto: quaſi ad diuitias pręparatas ad inimicorum caſtra tetenderũt alias venerũt & ſpe ſua decepti ſunt. Nam circũdantes iſraelitas: alij quidem eorum perẽpti: alij vero per vniuerſã prouinciam ſunt diſperſi. Tres ergo reges ingredientes moabitarum ciuitates & eas ſubuerterunt: & agros eorũ depopulati ſunt & vehementer exterminauerũt: replentes eos ex lapidibus torrentum & arbores optimas abſciderunt: & fontes aquarũ pariter obſtruxerũt: ac muros vſq; ad fundamenta deposuerunt. ¶ Rex autem moabitarum dũ perſecutionẽ & obſeſſionem nimiã pateretur & videret ciuitatem capi poſſe impetu fecit cum ſeptingẽtis viris vt inter hoſtiũ caſtra quo poſſet effugeret. Qđ tamen implere nõ potuit. Nã ad quendã locum veniens valde munitũ dũ fugere non valuiſſet reuerſus in ciuitatem opus deſperationis & crudelis neceſſitatis impleuit filiũ namq; ſeniorem qui erat ei ſucceſſurus in regnum eleuans ſuper murum ita vt a cunctis hoſtibus videretur: deo obtulit holocauſtũ. Reges autem videntes hoc factum eius neceſſitatis: habuerunt miſericordiã & humana compaſſione detenti obſeſſionem ſoluerunt & ad propria remearunt. ¶ Ioſaphat autem reuerſus hieroſolymam in pace degebat. Et cum paucum temporis poſt illud pręlium vixiſſet defũctus eſt. Qui vixit quidem annis numero ſexaginta imperauit quinq; & viginti magnificamq; meruit in hieroſolymis habere ſepulturã ſimiliſq; fuit magnorũ operũ dauid. Reliquit autem filios multos. ſucceſſorem vero ſeniorẽ filium. ioram. Is autem nomen habebat fratris matris ſuę: regis iſraelitarum filij achab.

Tres reges contra moabitas ad quę penuriam i breuo ab errãtes perpeſſi ſũt. Ioram ad deum clamat.

Helyſeus noluit reſpondere niſi ppter ioſaphat iuſtum.

Prophetia helyſei de futura victoria cõtra moabitas.

Cõgreſſus exercitus moabitarũ contra hebreos Aq̃ ſanguini ſimili decepti moabite eſtimãtes tres reges ſe inuicẽ peremiſſe.

Mors ioſaphat anno etatis. 60 & regni. 25. cui ſucceſſit ioram filius.

¶ Actus helyſei laudabiles primo dẽ olei multiplicatione qua grauata vidua debitis creditorius ſatisfecit predixit quoq; ioram ſirorum regem contra ipſum moliri inſidias. Quos cognito Adalus rex contra prophetam exercitum mittit quod miniſtro ſibi nunciante hoſtes ſpernens ſeruo ſpẽ

habere precepit & inter medios hostes helyseus veniens:eorum obcecatis aspectibus:quem quererent interrogauit ipsosq; ad ioram regem in samariam deducens clausis ciuitatis ianuis orauit deinde aperti sunt oculi eorum qui refecti salui remittuntur ad propria. ¶Capitulum.iiij.

Actus helisei pphete & primo de multiplicatione olei q̃ vidua grauata debitis satisfecit creditoribus suis.

QUeniens autem de regione moabitide rex israelitarum in samariam habebat helyseum ut cut prophetam:cuius actus volo narrare. Sunt enim valde precipui & historia digni:sicut ex libris sacris datur agnosci. Ad hunc enim cum accessisset vxor abdie dispensatoris achab eiq; dixisset q̃ non ignoraret quando vir eius liberasset a morte prophetas. Dum requisiuit achab vxor hiesabel eos occidere:& contracto debito cētum ex eis occulte pauisset:& post eius mortem creditoribus vrgeretur atq; eius filij ad seruitium deducerentur:ob hanc rē rogabat vt eius mariti misereretur operibus & aliquod solatium ad necessitatem preberet. Qui dum requisisset si quid haberet in domo aliud nihil esse respondit:nisi paruum vas olei. Tūc propheta precepit vt multa vasa sibimet a vicinis commodaret vacua & clausis ianuis domus sue ex illo oleo in omnia vasa diffunderet:quia ea deus cuncta repleret. quod dum mulier fecisset & eius filij vnumquodq; vas obtulissent: dum completa fuissent omnia & nullum vacuum remansisset veniens prophetam nunciauit hoc ei. Ille vero consilium dedit vt oleum venderet:& precium creditoribus daret:& ex ipso olei precio quod remaneret.ad alimentum filiorum efficeret hoc ergo modo helyseus mulierem a debito liberauit. Inter hec autem misit helyseus ad ioram monens vt custodiret quendam locum in quo esse syrorum volentium eum occidere dicebat insidias. Tūc rex ad venationē preparatam nequaq̃ egressus est.obediens verbo prophete. Adadus autem syrorum rex dum se vidisset fuisse deceptum quasi aliquis hominum eius ioram regi sua prodidisset consilia indignatus velut proditores secretorum regis occidere minabatur:cum vtiq; hoc nulli alio nisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam presentium dixisset: ne falsa opinione teneretur nec crederet quem aliquis inimico eius consilium prodidisset sed helyseum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse: misit requirens in qua ciuitate helyseus habitaret. illi vero qui missi fuerant reuertentes: indicauerunt eum in dothain vrbem commorari. Tunc itaq; adezer qui & adadus misit ad ciuitatem multum nimis exercitū equestrem simul ac curruum vt caperent helyseum. Qui tota nocte circumeuntes ciuitatem nihil egerūt ¶Die siquidem facto cognoscens hoc prophetę minister quia hostes eum comprehendere niterētur prophetę quod agebatur indicauit. Ille vero de auxilio dei securus cōtemnebat hostes ministrū q; metuentem:crebro fiduciam habere precepit. sperans quoniam ostenderet deus virtutis sue potentieq; presentiam. Tunc deus prophetę orationes exaudiens multitudinem curruum & equorum & armatorum helyseum circunstantium vt minister videret ostendit ita vt ille remoto timore illa visione cōfortatus astaret. ¶Post hec autem helyseus rogabat dominum vt etiam aspectus hostium obcecaret & nebulam eis immitteret:per quam eum inspicere non valerent. Quo facto: veniens iter medios inimicos requisiuit quem quererent. Illis autem se pphetam helyseum querere respondentibus promisit se eum traditurum.si ad ciuitatem:in qua esset ille:sequerentur. Qui precedentem prophetam:deo scilicet eorum mentes obcecante: cum festinatione sequebantur. ¶Tunc helyseus deducens eos in samariā ad regē ioram:precepit vt clauderētur porte & regis exercitus circa syros staret. Quo facto rursus orauit dominum vt hostium oculos aperiret & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cecitate reuocati inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescētes sui inimia angustia sunt constituti qualis vtiq; potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. ¶Tunc rege ioram consulente prophetam si eos iaculari precepisset hoc quidem prohibuit fieri helyseus dicens iniustum esse:qui lege bellica non capiuntur:occidi illos autem nihil mali feciſſe inimicus prouinciam sed nescientes ad eum venisse virtute diuina. Deditq; consilium vt & hospitalem eis preberet:& mensa eius sine lesione fruerentur. Ioram vero obediens prophetę dū conuiuia prebuisset opulentissima syris:dimisit eos ad proprium remeare regnum.

Prędixit helisęus iorā regis syrorū insidias vnde indignatus adadus rex contra prophetam exercitū mittit. Nūciat helyseo miſter suus hostes in eum irruere qui &hostes contemnens seruosq̃ pem habere precepit.

Helyseus hostium obcecatis aspectibus)veniens iter medios hostes quē quererēt requisiuit. Helyseus:firisiter medios hostes astantibus: deum rogauit& illi apperti sunt oculi qui refecti salui dimittūtur

¶Adezer syrorum rex miraculum pridem ammiratus metuēs helyseum iam non latenter sed palam ioram impugnare disponens exercitum contra eum mittit & ipsum in samaria clausum obsedit vbi maxima fames vrgente caput asini octoginta argenteis vendebatur. matresq; filios comedebant vnde iratus rex helyseum:quia deum complacaret:occidi mandauit vnde tamen postea penitens & veniens helyseus in breui ciborum copiam promittit incredulo quoq; cuidam principi penam predixit. Terror itaq; diuinitus contra syros immissus qui consurrexerat in castris diuitijs extra fugerunt. Cumq; leprosi extra ciuitatem manentes & propter famis necessitatem ad hostium castra venientes ipsos fugisse cognoscerunt obsessis in ciuitate nunciauerunt. qui missis exploratoribus:prophetę veritatem cognouerunt in ciborum abundantia & incredulo penam qui conculcatus a turba mortuus est.

¶Capitulum quintum.

Exercitus regis ſyrorum contra iorã qui ſemetipſum in ſamaria clauſit.

Maxima fames in ſamaria vt octoginta argenteis caput aſini venderet & quinq; argenteis ſextarium fimi columbarũ pro ſale.

Iratus rex iuſſit helyſeum occidi quia non ſupplicaret deo vt liberaret populus ab obſidione.

Penitet iorã qa mandauit helyſeum occidi.

Helyſeus promittit ciborum copiam i breui futuram.

Incredulo principi ſuper quem tunc incũbebat rex prædicitur pena.

Lex ſamarię de leproſis extra vrbem manẽtibus

Terror diuinitus contra ſyros immiſſus fugerunt confuſi relictis diuitijs ſuis in caſtris.

Vis vero redeuntibus & quę prouenerant: indicãtibus ammiratus adezer inopinabilem iſraelitarum dei pręſciẽtiã atq; virtutẽ pariter & prophetã cui ſic adeſſet diuinitas: latẽter iã nequaq̃ voluit contra regẽ iſraelitarum aliquid attentare metuens helyſeum. ioram vero palam impugnare diſpoſuit multitudine militię & exercitus ſui magnitudine ſe credẽs hoſtibus pręualere. Caſtra ſiquidem metatus eſt cũ magna virtute cõtra iorã. Qui credens nõ ſe ſufficere ad reſiſtendũ ſyris ſemetipſum in ſamaria clauſit: de murorũ confiſus munitione. adezer aũt cogitãs quia & ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatem tamẽ inopia ciborum ſamaritas obſtrigeret ad ciuitatem acceſſit. ¶ Et tanta fuit apud ioram neceſſariorũ inopia: vt propter magnitudinẽ famis in ſamaria octoginta argenteis numiſmatibus caput aſini venderetur: quinq; vero argẽteis numiſmatibus ſextarium fimi columbarũ pro ſale cõpararent hebręi. Timebatq; ioram ne ꝓpter famẽ ciuitas traderetur inimicis & muros quotidie circuibat atq; cuſtodes ne quis ab eis occultaretur intus: & actus ciuitatis hoſtibus indicaret. ¶ Quod dum faceret quadam die clamante aliqua muliere domine miſerere putans eã aliquid cibi petere iratus maledixit ei per dominũ dicens nec areã ſibi eſſe nec torcular: vnde ei aliquid poſſet pręſtare. Cumq; nihil horũ dignaretur audire: iuſſit vt loqueretur atq; diceret quecũq; vellet. Tũc feciſſe ſe dixit cũ altera muliere vicina & amica ſua hãc pactionem vt quoniã fames talis eſſet & inopia: interficerent filios ſuos vtreq; maſculos & ſingulis diebus comederẽt eos. Et ego inquit meũ occidi & prętérito die ambę meũ comedimus. Hęc aũt non vult hoc facere ſed pactũ tranſcẽdit & filiũ ſuũ ne comedatur abſcõdit. ¶ Hęc dum audiſſet ioram vehementer afflictus eſt: & ſciſſa veſte crudeli voce clamauit. deide iratus helyſeũ prophetã occidere voluit quia non ſupplicaret deo. cum potuiſſet omnes hoc modo a malis pręſentibus liberari. Et repente miſit qui eius caput auferret. Ille ſiquidem ad necẽ prophetę pergebat helyſeũ vero ira regis non latuit. Sedẽs aũt in domo ſua cũ diſcipulis indicauit eis quia ioram filius homicidę miſiſſet qui eius caput auferret. Sed vos inquit dum venerit qui miſſus eſt & intrauerit ianuas obſeruantes alias obſeruantes claudite eumq; paululũ retinete. Securus nãq; eſt veniẽs ad me rex eo q̃ eum penituerit ſui pręcepti. Tunc illi helyſei pręceptũ fecerũt. ¶ Ioram vero penitentia ductus ob irã ſuã circa prophetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret. feſtinauit vt necẽ prohiberet & prophetam a morte reduceret veniẽſq; culpat eũ: cur a deo malorum pręſentium abſolutionem minime poſtularet. Sed ſic eos perire deſpiceret. ¶ Helyſeus aũt altera die ea hora qua venerat rex ad eum ꝓmiſit magnã copiã ciborum affuturam ita vt venderetur in publico duobus ſiclis ſatum ſimile & vno ſiclo ordei ſatum. Hoc autẽ dictum & ioram & qui cum eã erant vertit in gaudium prophetę namq; nõ poterant diſcredere propter rerum pręcedẽtium veritatem: inopiamq; illius diei atq; miſeriã ſpes iam futurę abundantię leuiauit. ¶ Princeps autem tertię partis cum regi amicus eſſet ſupra quem tunc rex incumbebat incredibile eſt inquit propheta quod dicis. Et ſicut impoſſibile eſt vt de catharactis celi ordeum pluat deus autem ſimilam: ita non poteſt credi quod ad te nunc dicitur adimpleri. Ad quem propheta. Hęc inquit videbis hoc modo fieri ſed non guſtabis ex eis. Que ſcilicet ſic ab helyſeo fuerant prędicta completa ſunt. ¶ Lex igitur erat in ſamaria vt habentes lepram & qui a tali paſſione nõ eſſent mundi corpore extra ciuitatẽ manerent. Quatuor igitur viri propter hanc cauſã manentes ante portam: cum nullus eis aliquid propter neceſſitatem famis afferret & in ciuitatem ingredi propter legis mandata non poſſent: quibus vel ſi liceret ingredi pro fame ibidem necarentur: cogitarũt inter ſe dicentes quia ſi illic manerent propter inopiã deperirẽt & propterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent. qui aut parcendo aut necando famis eos neceſſitate liberarent. Hoc conſilium inter ſe cõferentes alias cõfirmãtes nocte ad caſtra hoſtiũ deuenerunt. Incipiebat aũt iam deus terrere & cõturbare ſyros: & ſonũ eis curruũ & armorũ inferre tanq̃ exercitus grandis ſuper eos accederet: & paulatim turbarũ fragor eorum auribus increparet. Qui ita repẽte tubati ſunt vt relinquentes caſtra propria cõcurrentes ad regem dicerent quia iorã rex iſraelitarũ conducto ſolatio regis egyptiorũ & iſuęarũ ſuper eos accederet quibus venientibus ſonum tubę venientis audirẽt. Hęc eis dicentibus etiã adezer cum ad aures eius ſonus ſimilis adueniſſet populo credidit & cũ multa turba atq; confuſione relinquentes in caſtris equos ãtq; iumẽta vniuerſaſq; diuitias repẽte cõuertũtur ad fugam. ¶ Leproſi aũt qui diſceſſerant a ſamaria ad caſtra ſyrorũ venientes. & in eorum tabernaculis multum ſilentiũ tacturnitatẽq; reperientes. ingreſſi in vnum tabernaculũ. dum nullum prorſus inſpicerent comedentes atq; bibentes portanteſq; multas veſtes & aurũ extra caſtra celantes deinde i aliud tabernaculum accedentes ſimiliter & exinde res placitas ſibi ſumentes dũ hoc quater feciſſent & nullus eos omino videret. arbitrati hoſtes abſceſſiſſe culpabãt ſemetipſos cur iorã regi hoc minime nũciaſſent. Tũc illi veniẽtes ante ciuitatis murũ & cuſtodes clamãtes indicauerũt eis quę de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũt hęc regis cuſtodibus nũciauerũt. A quibus audiẽs hoc iorã euocauit amicos ſuos & principes qui

bus dixit pro insidijs arte callida syrorum discessisse regem eo q̃ desperaret fame capi potuisse ciuitatem vt quasi fugientibus illis & egressis ad direptionem castrorum nostris latenter inuerent & interficerent: & ciuitatem pariter deuastarent vnde vos inquit moneo vt custodiatis ciuitatem & nusquam abire temptetis: hostes fugisse credentes. ¶ Tunc dicente quodam optime quidem arbitratum a rege et consilium dante vt duo equites vsq; ad iordanem fluuium mitterentur. qui cuncta perquirerẽt vt si illi quidem capti ab insidijs hostium deperirent: securitas exercitui fieret ne cuncti aliquid simile sustinerent: pereuntes autem paucos anunciarent cum his quos vastauerat fames. ¶ Hoc dictum dũ placuisset regi exploratores misit. Qui euntes castra quidem inuenerunt hostibus vacua: locum vero plenum cibis & armis: quę reliquerant vt leues essent ad fugam. Hęc autem dum rex audisset ad direptionem castrorum misit exercitum. Qui nihil vile tulerũt nec paruum sed aurum multum & argentum gregesq; multos iumentorum frumentorum & ordei multa milia quantum in somno se videre credebant: quo facto a malis pristinis liberati maximam copiam habuerunt duo sata ordei siclo vno & satum simile duobus siclis. secundum prophetiam hominis dei helysei. Satum itaq; fert modium vnum semis italicum. ¶ Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertię partis quem prędiximus potus non est. Nam constitutus a rege vt staret ad portam quatenus turbã moderate adegressum ciuitatis emitteret ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quodq; alios pati prohibebat ipse sustinuit & hoc modo ne gustaret ex his quę fuerant probata defunctus est helyseo prędicente mortem eius: dum ea quę vbertate ciborum ille prophetauerat. solus iste non crediderat.

Exploratores mittuntur p certificatione fugę syrorum.

Verificatio prophetię helysei d abundantia ciborum post tantam famem.

¶ Afflictus langore rex syrorũ fidelẽ azahel nunciũ cũ muneribus ad helyseũ mittit vt sciat si egritudinis periculũ posset euitari cui regis mortẽ flens helyseus (prouidente illo quę populus israel post mortẽ regis esset passurus) nunciauit & azahel famulũ post illũ regnaturũ qui ad regem veniens nunciauit quidẽ bona sed eũ laqueo vincies strangulat & regię potestatis obtinuit apicem. ¶ Capitulum vi. 44 E

Afflictus syrorũ rex corruit i langorẽ & azahel fidelem nuncium ad helyseũ mittit cum muneribus vt sciat si egritudinis periculum posset euitari.

ADezer autẽ syrorũ rex dũ venisset in damascum & agnouisset quia diuinitate dei tui timorẽ imisisset & fugã: & nõ inuasione hostiũ fuisset factum nimis afflictus q̃ ita deũ haberet iratum: corruit in langorẽ. Illo siquidẽ tẽpore dũ propheta heliseus venisset in damascũ cognoscens hoc adezer fidelissimum seruulorũ azahel noie misit vt ei occurreret dona portaret pręcipiens ab eo requiri si egritudinis eius periculũ posset euitari. Azahel itaq; onerato quadraginta camelis queq; forent optima & prętiosa in damascena prouicia ex domo regia donatoria portabat. & veniẽs ad helyseum & decenter salutans ait missũ se a rege adezer ad eũ vt donaretur & de eius languore cõsuleret: si euadere posset. propheta vero iussit azaheli vt nihil ei malí nũciaret: dixit autem regẽ moriturũ esse. ¶ Et famulus quidẽ hęc audiens cõtristabatur. helyseus autẽ flebat & 44 F multas lachrimas fundebat: puidẽs quę populus passurus esset post mortẽ adherer. Dũq; azahel causam eius cõfusionis inquireret: defleo inquit populum israelitarũ dolẽs in his malis quę passurus sit. Interficies em optimates eorũ & munitissimas ciuitates incẽdes & paruulos lapidibus crudeliter trucidabis: & mulieres pueros i vtero habẽtes seua morte dirũpes. Azahel vero dixit quę mihi virtus est vt per me talia possint prouenire: ait sibi deũ indicasse quia regnaturus esset in syria. ¶ Azahel itaq; veniẽs ad regẽ: illi quidem nunciauit bona (altera vero die infuso laqueo vincies eũ) illum quidẽ strangulauit ipse vero apicẽ regię potestatis obtinuit. Erat enim vir efficax. & multa fortitudo syrorũ & populi damascenorũ deuotione florebat: ita vt hactenus & adezer & ipse azahel qui post eũ regnauit quasi diis colerẽtur propter beneficia & tẽplorũ edificia. quibus damascenorũ exornauerant ciuitatem. Isti namq; quotidie soli in pompa quasi pro honore regio deferũtur. & syri de eorum antiquitate gloriantur ignorantes quia sunt nouelli. & non habent isti reges vltra mille annos & cõtinuam

Helyseus prędicens mortem adezer regis flebat puidens malum eminẽs populum israel per azahel post eius regnatum i syria

¶ Ioram rex hierosolymorum (mortuo adezer rege syrorum) in pace gaudens populum dominum idolatrizare & idumeos a regno iuda persequitur vicinos occidens ad quem helyas epistolam mittens mortem sibi propinquam & vituperabilem significauit cuiyt sibi nunciauerat propheta occidit & mortuus regali primatus est sepultura. ¶ Capitulum

Malicia ioram regis iuda.

IOram vero rex israelitarum audiens adezer esse defunctũ a timore & formidine qua propter eum habebat aliquo modo respirauit & pacem gratanter excepit igitur ioram hierosolymorum rex qui & ipse quidem sicut prędiximus hoc nomen habebat rerũ apice potitus mox ad necẽ fratrum suorũ & paternorũ amicorũ parentumq; pũ cõuersus est: & malitię suę hoc fecit initiũ. In qbus malis nil differebat a regibus populi q añ eũ iniquitatẽ fecerũt i solẽnitatibus hebręorũ & religiõe diuinitus data vulgus & i aliis esse malũ & extraneos adorare deos p gotholiã alias athaliã achab filiã cõiugẽ suã deus qdẽ ppter dauid regis pmissionẽ noluit genus eius extermiari. ioram vero nihil pretermittebat quin minus aliquid quotidie nouę impietatis efficeret & q̃ non vastatione patrie traditiones attenderet

¶ Illo siquidem tempore recedentibus ab eo idumeis. & primo quidem interficiētibus eum regem
A qui erat eius patri subiectus & cōstituentibus quem ipsi voluerāt iorā cum equitibus suis & curribus
noctanter venit in idumeam: & eos quidem qui vicini eius regno esse videbantur occidit: lōgius nō
c8 abijt. Nihil tamen dum hoc modo feciſſet vtilitatis exibuit. Nam omnes ab eo receſſerunt: ſimul &
qui prouinciam labennam alias lobennam habitabant. ¶ Erat autem ita veſanus vt etiam populū
cogeret in excellentiſſimos montes aſcendere: & deos alios adorare. ¶ Cumq; hec ageret & omnino
leges patrias a ſua mente repelleret delata eſt ad eum ab helya propheta epiſtola in qua pādebatur
magnam eum penam fore paſſurum quia patrum ſuorum non eſſet imitator. ſed iſraelitarum ſeque-
retur regum impietatem inſuper & cogeret tribum iuda & ciues hieroſolymitas relinquentes ſancta
patria ad ydola cōuenire que rex achab in ſuo regno feciſſet. & quia fratres ſuos iteremiſſet & bonos
viros & iuſtos pariter occidiſſet. Supplicīūq; qđ pro his ſuſcepturus eſſet propheta i litteris indicabat
id eſt cladem populi & corruptionem vxorum regis & filiorum & quia ipſe quoq; moreretur egritu-
dine longa nimis confectus viſceribus propter nimietatem interne corruptionis effuſis itavt videret
B ſuam calamitatem. nec poſſet vllatenus ſubuenire. Et hec quidē epiſtola ſignificabat helye. ¶ Poſt
c8 breue ſiquidem tempus exercitus arabum iuxta ethiopiam habitantium & alienigenarum ioram re-
gnum aggreſſi ſunt & prouinciam vaſtauerunt & regis domum inſuper & filios occiderunt pariter &
eorum vxores. vnuſq; ſolummodo filiorum eius noīe ochozias hoſtes effugiens derelictus eſt. Qui
F poſt hāc calamitatem prēdictum a propheta languorem incurrens multo tempore fatigatus diuini-
tate eius viſceribus immitente miſerabiliter ſuperna indignatione defunctus eſt: cū viſcera ſua diffu-
ſa videret. Quē etiā mortuum populus multis cōtumelijs afficeret: & vt reor credentes ita mortuum
ira diuina peremptū fuiſſe. nec exequijs regalibus eum fecere dignum nec in paternis ſepelire monu-
mētis nec alium ei exhibuerunt honorē: ſed velut priuatum tumulo tradiderūt. Qui vixit annis qua
draginta regnauit octo tradidiq; principatum eius hieroſolymorum populus filio eius ochozie.

¶ Leso ioram iſrael rege in bello cōtra ſyros hieu rex ab helyſei diſcipulo inungitur ad exterminan
dū domū achab qui & a populo eſt confirmatus qui & iorā regem a ciuitate iezrael fugientē occidit
eius corpore in naboth agru proiecto fugientē quoq; ochoziā vulnerauit & iezabel de turri precipita
ri iuſſit cuius corpus a canibus eſt deuoratū oēſq; achab filij a ſamaritanis iubēte hieu decapitati ſūt
ſed & fratres ochozie occiſi ſunt & pſeudo prophetis ab eo occiſis baal tēplum concremauit. Ca. viij.
:8 IGitur ioram rex iſraelitarum poſt mortem adezer ſperās ramoth ciuitatem ſe capere & eā
ſyris auferre. cum magno apparatu caſtrametatus eſt ſuper eos. In qua oppreſſione a quo-
dam ſyro non mortifere ſagittatus abijt in ciuitatem iezrahelem vt vulnus ſuum poſitus in
ea curaret directo in ramatha alias ramoth omni exercitu ſimul & duce hieu: qui fuit filius ameſſi a-
:9 lias nāſi vt poſt curam reuerteretur ad pugnam. ¶ Helyſeus vero propheta vnum diſcipulorū ſuo-
rum dato ei ſancto oleo miſit in ramatha vt vngeret hieu eiq; diceret quoniā eum regē diuinitas ele-
C giſſet: cui & alia pariter indicaret precipiens ei vt ſub modo fugę faceret iter quatenus illic cūctos p-
ficiſcēdo lateret. Qui dum veniſſet in ciuitatem hieu quidem inuenit cum principibus militum reſi-
dentem in medio ſicut ei prędixit helyſeus. Et accedens ad eum ait ſe quędam ei fore dicturū. Qui
dum ſurrexiſſet & in cubiculum eum ſecutus fuiſſet: ſeorſum ſumens eum oleo caput iuuenis infudit
dicens a deo vnctum eum regem ad achab generis peremptionem: & ad vindicandum ſanguinem
prophetarum qui ab hiezabel nequiter fuiſſet effuſus: vt domus eorum ſicut hieroboam nabathei &
baaſa propter impietatem propriam radicitus deperiret & nullum ſemen de achab genere remane
ret. Et cum hoc dixiſſet de cubiculo protinus exiliuit ne ab aliquo in exercitu videretur. ¶ Hieus au
tem venit ad locum vnde ſurrexit: & cum alijs principibus reſidebat. Quibus requirētibus vt eis di-
ceret cur ad eum veniſſet iuuenculus inſuper & veſanum eum dicentibus recte inquit iudicaſtis. nam
:9 verba veſanię locutus eſt. Quibus feſtinātibus vt ea audirēt atq; rogātibus ait eum dixiſſe quia ipſe
fuerit a deo relictus rex. Hęc itaq; cū dixiſſet vnuſquiſq; ſe exuēs qđ habuerat veſtes proprias ei ſub
ſtrauebāt. Et mittētes tubas hieu regē eſſe clamabāt. Ille vero exercitu cōgregato pergebat ad iorā in
ciuitatē iezrahel in q̄ ſicut p̄dximus pro vulnere curādus abierat qđ ceperat cū obſideret ramatha.
9 Cōtigit aūt vt eo tēpore hieroſolymorū rex ochozias veniſſet ad iorā: erat em̄ filius ſororis eius ſicut
iā dixim̄us vt viſitaret propter vulnus qđ in obſeſſione acceperat. Hieus aūt ſubitovolēs ſup iorā irrue-
re: rogauit vt nullus militū deſcēdēs regi iorā quę geſta fuerāt nūciaret. dicēs hanc eſſe maximā eorū
circa ſe deuotionē ſi eū regē hoc ordine demōſtrarēt. Ille vero i his quę fuerant dicta gratāter itinera
cōſeruabāt: ne quis latēter pergēs quod geſtū fuerat indicaret. Et hieus quidē ſumptis equitibus ele-
ctis ſedēs in curru ibat ad iezrahel. ¶ Cūq; proximus fuiſſet ciuitati: explorator quem rex conſtitue-
rat iorā vt ad ciuitatē venientes inſpiceret: videns cū multitudine veniētē hieu: nūciauit ioram regi

Recedēte ſidu-
meosa regno iu
da perſequitur
ioram ſibi vici-
nos occidens.

Mors ioram re-
gis hieruſalē vi
tuperabilis & af
flicto nimia ſue
familię qui etiā
regali priuatus
ſepultura.

Mortuus ioram
anno etatis qua
drageſimo & re
gni octauo cui
ſucceſſit ocho-
zia filius.

Ioram rex iſrael
contra ſyros pre
lians leditur.

Vnctio hieu in
regē iſrael a di-
ſcipulo helyſei
ad exterminan
dū domū achab

Confirmatus
hieu i regno per
pricipes bellum
parat contra io-
ram filiū achab.

videre se equites venientes. Ille vero repente aliquem mitti iussit equestriū qui ei occurreret. & quis esset agnoscere. Q ui dum venisset ad hieu: de exercitu requisiuit dicens a rege se esse missū. At ille nihil de his respōdens: sequi se iussit requirentē. Q uod dū explorator vidisset: indicauit iorā quia qui fuerat missus equestris mixtus multitudini veniret vna cū eis. Iterum rege mittēte etiā aliū hoc eū facere hieus imperauit. ¶ Q uod dum explorator iorā indicasset. nouissime in curru ipse conscendens cū ochozia hierosolymorū rege in occursum eius egressus est. Hieu autē cū multa moderatiōe & disciplina agebat iter. Cūq; ioram venisset in agrū nabuthei: requirebat si in exercitu omnia recte gererentur. Et cū ei hieu amarissime malediceret: matrēq; eius venificā meretricēq; clamaret metuēs rex & nihil eū cogitare quod esset salubre credēs cōuerso curru suo vt poterat fugiebat dicens ad ochoziā ea q̄ insidijs & dolo fuisset captus. Hieu autē sagittā post eū mittēs eius cor suo iaculo penetrauit Et ioram quidē repente cadens. flexo poplice animā deliquit. ¶ Hieu autē continuo iussit vadacro principi tertię partis vt corpus iorā proiiceret in agrū nabuthei alias naboth & recordans prophetiā helyę quā patri eius qui fuit interfector nabuthei prędixerat quoniam & ipse & eius genus in illo agro perirēt. ¶ Hęc enim cum sederet tunc post tergū currus achab. audisse se: propheta narrante: dicebat q̄ etiam secundum illius prouenit eloquiū. ¶ Igitur cadente ioram metuens ochozias de sua salute. currum in aliam itineris partem conuertit: credens qualiter effugeret hieu. Ille vero persecutus est eum ad quendā ascēnsum comprehendēsq; sagittam eadē missa eum percussit. Q ui derelicto curru ascendens in equo fugit hieu in magedon ibiq; curandus post paucum vulneris illius tempus & ipse defunctus est portatusq; in hierosolymam. illic sepultus est cum regnasset annovno. Fuit enim malignus & plus valde q̄ pater eius. ¶ Cum autē hieu intrasset in iezrahelem yrbem hiezabel ornata stans supra turrim. bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille vero respiciēs ad eam quę esset interrogauit. & descendentem ad se venire pręcepit. Nouissime vero enuchis imperauit vt eam de turri deijcerent. Q uę dum precipitata fuisset murum sanguine suo aspersit: & concultata equorū pedibus expirauit. ¶ His ita gestis hieu ingressus palatium cum suis amicis semetipsum reficiebat & illos conuiuijs alijsq; rebus. Pręcepitq; famulis qui iezahel peremerant: vt eam propter decus generis sepelirent. Erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud vero totum corpus a canibus est absumptum. ¶ Hęc audiens hieu helyę prophetiam nimis obstupuit. Is enim in iezabel prędixerat hoc eam interitu fore perituram. ¶ Interea dum achab filij septuaginta in samaria nutrirētur. misit hieu duas epistolas principibus samaritanorum dicens vt fortissimum filium achab constituerent regem cum & currus haberēt multos & equos & arma ad militiam & ciuitates munitas. Q uod dum facerēt: domino suo repensarent. Hęc autem scripsit: volens samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes vero litteras has principes ac pedagogi timuerunt & cogitantes q̄ nihil possent contra eū facere qui magnis duobus prevaluisset imperijs. scripserunt profitētes se eum habere dominium & facere quę cunq; pręciperet. Ille vero ad hęc rescripsit pręcipiens vt si obedirent ei filiorum achab abscidētes capita destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt vt occidentes eos capita eorum abscinderent & mitterent ad hieu. Hęc illi nihil resistentes egerunt. & cōponentes in quibus dā vasculis de vimine factis: eorū capita destinarūt. ¶ His autē allatis ad hieu cum amicis cenantem nunciatum est q̄ capita filiorum achab viderētur esse deleta. Q ui iussit ante portam ex vtraq; parte ex eis aggeres fieri. Factoq; die ad ea videnda processit. Et inspiciens dicere cepit ad populum. quia ipse quidem cōtra suum dominum militasset & illum peremisset. Hos autē omnes non ipse peremisset eosq; cognoscere deposcebat de generatione achab quia omnia secundū dei prophetiam fuerāt gesta & domus eius sicut helyas prędixerat deperisset ¶ Cūq; necasset eos qui apud iezrahelitas ex achab genere sunt inuenti. cum equis ad samariam pperabat. Pariter aūt inueniens aliquos fratres ochozię hierosolimitarū regis interrogauit eos quo properarent. Illi vero dixerunt quia veniūt vt ioram salutarent. & regem suum ochoziam nescientes q̄ ab eo ambo occisi fuissent. hieu autē eos comprehensos pręcepit occidi. Erant enim numero quadragita & duo. ¶ Post hęc occurrit ei vir quidā bonus & iustus ionadab oli amicus eius. Q ui cū salutasset eū cepit laudare eo q̄ oia cū dei voluntate fecisset & achab genus extermiasset. Hieu aūt rogauit vt ascēdēs in currū ad samariā cū eo veniret ei se demōstraturū dicēs q̄ nulli parceret malignātiū sed & falsos pphetas & falsos sacerdotes & suadentes plebi vt magni quidē dei religionē desererēt & extraneos adorarēt ipe puniret cū esset vtiq; optima nimis hęc ispectio atq; gratissima: vt bonus & iustus vir videret malos tormētis affligi. His cōsentiēs ionadab ascēdēs i curru venit pariter i samariā. ¶ Hieu aūt reqrēs oēs cognatos achab iterfici volēs aūt nullū de falsis pphetis neq; de sacerdotibus ydolorū achab suppliciū declare deceptiōe quadā & dolo cōphēdit vniuersos. Cōgregato siqdē populo dixit se velle duplices deos introductos quos

Ioram cū ochozia in occursum hieu in curru venit.

Hieu occidit ioram fugientem & corpus mortui in agrum nabuthei pijci prę cepit.

Fugientē ochoziā vulnerat hieu sagitta qui & mortuus ē post q̄ vno regnasset anno.

Hieu iezabel de turri pręcipitari iussit cuius corpus a cāibus deuoratum est.

Hieu (missis litteris ad samaritanos) eis mandat vt septuagita filiorū achab fortissimum volēs eorū cognoscere voluntatē) regem constituāt.

Hieu ad populū verba q̄ domus achab deleta esset secundū helię prophetiā

Hieu pręcepit fratres ochozię occidi.

Bana cadella hieu cōtra falsos sacerdotes & pseudo prophetas achab.

achab colebat adorare. rogans vt eorum ſacerdotes & prophetę & ſerui pariter aduenirent. quatenus copioſa ſacrificia & precipuas diſs achab hoſtias immolaret & eſſet multandus morte ſacerdos qui tunc non fuiſſet inuentus. Deus autem achab baal appellatur conſtituēs itaq; diem quo vellet ſacrificia celebrare. miſit in omnē iſraelitarū regionem nuncios: qui ad illum baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis: iuſſit hieu pontifici vt daret omnibus veſtes. Eiſq; ſumētibus ingreſſus domū cum amico ſuo ionadab precepit: cum diligentia quereretur ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur. cum nollet ſacerdotibus ydolorum alium interſe fidelium. Illis vero dicentibus nullum intereſſe peregrinum & inchoantibus ſacrificia celebrare conſtituit. a foris octoginta numero viros armatos quos nouerat fideliſſimos iuſſitq; eis vt falſos prophetas occiderent. & ipſi in paterna ſolemnitate permanerēt: q̄ multo iam tempore deſtituiſſent. Et ſimul iterminatus eſt vt ſi qui effugerent: pro illis animas eorum auferret. Ille vero & omnes viros interemerunt & domū baal igne concremauerunt & hoc modo a peregrinis ſolemnitatibus ſamariam liberarunt. ¶ Hic itaq; baal tiriorum fuit deus. Achab autem volens parere ſocero iobal qui rex tiriorum tunc erat & ſydonis templum ei fecit in ſamaria ſacerdotesq; inſtituit & oī eos cultura religionis honorauit. ¶ Cū igitur hic deus fuiſſet exterminatus aureos tamen vitulos hieu iſraelitas adorare permiſit. Hęc autē cum feciſſet & pro imperij caſtigationibus cogitaſſet: deus ei per prophetam predixit eo quod in quatuor generationibus ſuper iſrael eſſent eius filij regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebantur.

¶ Athalia quę a nonnullis gotholia nuncupatur genus dauid exterminare cupiens ochozię regis filios dempto vno ioas nomine vt regnaret interemit. qui latenter nutritus ioiadę ſacerdote cōſiliante. armatis miniſtrante rex ſibi diademate impoſito cōſtituitur. Et athalia in mularum porta occiditur & qdiu vixit ioiade rex ipſe ioab populumbene rexit bellum mouente azahel contra iſraeli. tas hieu contra deum ſuperbus mortuus eſſe cui ſucceſſit ionatham filius eius. Capitulum. ix.

ATalia alias gotholia vero achab filia audiens ioram fratris ſui mortem & ochozię filij & totius generis regij vna perditionem ſtuduit vt nullum de domo dauid relinqueret ſed omne genus exterminaret vt nullus ex eis ad regnum vlterius peruenire. Et hęc quidem ſicut potuit fecit. Euaſit autem vnus filius ochozię mortem hoc modo diffugiens. Ochozias rex ex vno patre habuit ſororem nomine ioſabeth: cui copulatus erat pontifex ioiada. Hęc ingreſſa regiam domum vbi erant interfecti filij regum. ioas nomine infantulum anniculum: celatum inueniens cum nutrice & portans in cubiculum clauſit & latenter aluit ipſa & vir eius ioiada in templo ſex annis qui bus in hieroſolymis ſuper duas tribus athalia regnauit. Septimo vero anno ioiada hunc ſermonē pādixit quinq; viris centurionibus eiſq; ſuaſit vt ei conſentirent contra ea quę ab athalia fuerant perpetrata & regnum infanti traderent percepturuſq; ab eis iuſiurandum quod ſecuritas talia gerentibus prępararetur: prodidit eis quę gerenda forent atq; complenda. Tunc viri quibus ſacerdos ioiada ſuū conſilium commiſerat circueuntes omnem prouinciam ſacerdotes & leuitas congregātes ex ea ſimul & principes tribuum omnes hieroſolymis ad pontificem deduxerunt. Qui mox fidem ab eis cū iureiurando petit vt quod ab eo agnoſcerent cum taciturnitate ſeruarent donec niſus eius intētionis potuiſſet impleri. Quibus iurantibus ſecurum effectum deducens eam q̄ de genere dauid enutrierat iſte inquit vobis rex ex illa domo erit quam noſtis deum prophetaſſe ſuper nos omni tempore regnaturam. Moneo ſiquidem vt tertiam partem veſtram cuſtodire faciatis i templo. quartam vero in omnibus templi ianuis ſtatuatis. reliqua vero pars teneat portam quę ducit ad tecta regalia. Alia vero inermis multitudo conſiſtat in templo nullumq; armatum permittatis intrare niſi tantūmodo ſacerdotes. Eis quoq; precepit vt pars aliqua ſacerdotum & leuitarum circa ipſum regē aſſiſteret cū enaginatis gladijs circumſtantes: vt ſi quis armatus in templum intrare preſumeret repente perimeretur & nihil metuens regem fortiter obſeruaret. Illi vero conſilio pontificis obedientes. ſuam voluntatem opere declararunt. Interea ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo a dauid cōſtitutum diuiſit. centurionibus & ſacerdotibus pariter & leuitis arma qſecunq; illic inuenit lāceas & pharetras & quodcunq; aliud apprehendit genus armorum & armatos circa tēplum ſtatuit: vt manu ſua totum conſtipare viderentur ingreſſum: & quaſi murum habita teſtudine molirentur. Precipiensq; in medio puerum ei regium diadema poſuerunt: & vngens eum ioiada regem ſolemniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit. viuat rex. ¶ Porro athalia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoſcens vehementer perturbata cum ſuo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum veniſſet ad templum ſacerdotes quidem eam protinus exceperunt armatos vero qui ſequebantur introire prohibuerunt. Erant autē a pontifice prepoſiti ſicut dictum eſt vt templi additus obſeruarent ¶ Tunc itaq; athalia videns puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuper impoſitum: ſciſſa veſte ſua vehementer exclamās iuſſit occidi qui ſibi fecerat inſidias & principatū au-

l.iiij.

¶ Deus achab baal.

Interemptis omnibus ſimilis ſacerdotibus & prophetis templu; baal cōcremat.

Athalia mater ochozie regis interfecti genus dauid exterminare cupiēs omnes ochozie filios. dēpto vno interemit & regnauit.

Cōſiliū ioiadę.

Ioiadas ceturionibus arma de tēplo dat & ordinat exercitum. Puero ioas regi um diademaim ponitur.

ferre putabat. ¶ Ioiada vero euocans centuriones. iussit vt educentes athaliam in cornualem ce[dri]
eam ibi perimerent ne templum occidentes illic veneficam violarēt vna precipiēs vt si quis ferre vel
let ei auxilium. pari sorte perimeretur. Tunc quidem cui fuerat eius inuicta perēptio sumēs athaliam
deduxit eam ad portam mularum regis & illic interfecit. ¶ Cum vero hec circa athaliā fuissent gesta
cōuocans populum & armatos ioiada in templo coniurauit vt omnes regi fauerēt & eius saluti pro
spicerent quando in deuotione regia deū potius honorarent: & ne transcenderent moyseos leges
tussurandum quoq; compulit exhibere. ¶ Post hec concurrētes ad domum baal quam athalia & io
ram vir eius instruxerant ad iniuriam paterni dei & honorem achab: eam funditus euerterunt & sa
cerdotem eius mathan nomine peremerunt. ¶ Diligentiam vero templi atq; custodiā sacerdotes &
leuitas ioiada habere permisit. & secundū regis dauid preceptum iussit eos secundo in die holocau
sta & sacrificia solēniter immolare vt secundū legē incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leui
tarū portarios ad templi munimen ne illic sordidū aliquid latēter intraret. Hec itaq; vniuersa dispo
nens cum cēturionibus & omni populo sumens puerum de tēplo. ioiadas eum cum vniuersis ad re
galia vsq; perduxit. Quo in regio solio residente. cūctus populus cū fauore solemniter acclamauit &
ad epulas conuersi simul ad festiuitatem multis diebus egerūt cunctis que habebat athalia de rebus
humanis ablatis. ¶ Ioas itaq; adeptus regnum erat ānorū septem cuius mater fuit nomine sabia ex
regione berzabee: multāq; habuit custodiā legum & culturā diuine religionis exhibuit omni tempo
re quo vixit ioiada. Etate vero congrua duxit duas vxores dante sibi pontifice ex quibus & masculi
& feminę nate sunt. Igitur de rege ioas & quemadmodum insidias defugerit regnumq; percepe
rit: his indicasse sufficiat. ¶ Azahel autem syriorum rex dum pugnaret contra israelitas & contra re
gem eorū hieu vastauit prouinciam transiordanem que erat ad orientem tribus ruben & gad & ma
nasse & galaad & bathaneam percurrens vbiq; & cuncta diripiens vim resistentibus inferens vniuer
sis. In quo potuit quidē vlcisci hieu dum cunctam prouinciam deuastaret sed circa diuinitatē superbus & cōtemptor existens & legitima sācta despiciēs mortuus est cū regnasset super israelitas annis
septem & viginti. Sepultus est autem in samaria successorem principatus ioacham filiū derelinquēs.

¶ Ioas rex templum innouare cupiens impositionem leuare a populo instituit & leuitas euocās
ad seipsum quasi inobedientes culpauit & ligneam archā pro congregādis pecuniis ordinauit. ioas
quoq; rex mortuo ioiada iusto & per oia bono diuine religionis perdidit curam ad quem missi pro
phete a deo vt vitam emendaret sed zachariam filium ioiadę in tēplo lapidari fecit & non post mul
tum temporis spacium ciuitatis obsessionem metuens syrorum regi templum thesauri misit & a mini
stris suis occisus filium suum amasiam regni dimisit successorem. Capitulum decimum.

Ex vero hierosolymorū ioas quoddā desideriū apprehēderat vt tēplū innoua
ret. Quadā die euocans pontificem ioiadam: iussit vt in omnem mitteret regio
nem & leuitas & sacerdotes exigeret pro vniuscuiusq; capite dimidij sicli argē
ti: ad fabricam & renouationem templi quod a ioram & athalia & eorum filijs
videbatur esse destructum. Pontifex autem hec equidem non fecit sciens q̄ nul
lus conferret argentum. Tertio vero anno regni sui ioas euocans ad seipsum le
uitas: & quasi inobedientes sui precepti culpans: iussit vt pro hac re in futuro
anno pro renouatione templi prospicerent. Quo facto: consilio pontifex vsus
est pro congregatione pecuniarum quod populus libenter habuit & gratanter impleuit. Fecit nam
q; ligneam archam & vndiq; muniens eam: vnum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iux
ta sacrarium iussit singulos quantum vellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione.
¶ Ad hoc igitur opus omnis populus libenter accessit & multum argenti multumq; auri largius est
Quo facto euacuantes archam rege presente: scriba simul & sacerdos gazofilatiorum dinumeran
tes quod fuerat congregatum: deinde archam in ipso loco reposuerunt. & hoc diebus singulis facie
bat. ¶ Cumq; populus quod ei fuerat visum obtulisset: miserunt pontifex ioiadas & rex ioas vt ceso
res lapidum instructoresq; conducerent. & ligna maxima de optima silua deponerent templo si
quidem reparato: aurum quod remanserat & argentum non paruum ad pateras & vini fusoria &
coopercula & vasa reliqua deportarunt: sacrificijsq; quotidie adolentes altare degebant. Et hec
quidem tempore quoad vixit ioiadas: competenti studio gerebantur. ¶ Cum vero is mortuus
fuisset qui vixerat annis centum & triginta. iustus & per omnia venerandus: & sepultus fuisset in
hierosolymis in regijs monumentis quoniam generis Dauid reparauit imperium rex ioas curam
perdidit diuinę religionis: cum quo etiam primatus plebis pariter viciati sunt. Vt circa solemnita
tes & legittima iura delinquerent. ¶ Deus autem dure ferens transgressionem regis & alio
rum misit prophetas qui contestarentur eos: vt ab huiusmodi gestorum malignitate recederent.

Athalia in porta mularum regis occiditur.

Baal domū destruxerunt perēpto eius sacerdote.

Instituit ioiadas custodes in templo.

Ioas q̄diu vixit ioiadas sācte rexit populum.

Bellū azahel cōtra israelitas.

Hieu superbus contra deū mortuus anno regni vigesimo septio cui successit filius ioacham.

Ioas templum innouare cupiens impōnem leuare a populo instituit.

Negligentes leuitas rex culpauit qui & archā ligneā pro congregandis pecuniis ordinauit.

Mortuo ioiada iusto & bono per oia anno etatis sue cētesimo & trigesimo ioas rex diuine religionis cura p̄didit

Illi vero in tali malorum more & desiderio permanserunt: vt nec alios qui ante se propter legitti-
A morum iniurias fuerant castitati neq; prophetas qui predicabant vt penitentiam agerent & conuer-
terent ab iniquitate respicerent. Nam & zachariam filium pontificis ioiade lapidibus in templo rex
iussit occidi: beneficioꝝ patris eius obsitus. Quem cum deus prophetā constituisset: stans in media
multitudine suadebat eis simul & regi vt iusticiam facerent & q̄ magna supplicia susciperent: si nol-
lent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cum moreretur: suarꝝ passionum testem deum & iudicē
proclamauit quia pro bono consilio & pro his quę pater eius prestiterat regi ioas ille amare & vio-
C. lenter occumberet. ¶ Rex autem ioas non post multum temporis spacium iustissimas pœnas horū
in quibus p̄uaricatus est exsoluit. Veniente namq; azael syrorum rege in eius ꝓuinciam & geth de-
nastante atq; depopulante cum esset iam ad hierosolimam deducturus exercitus: metuens ioas ob-
sessionē: euacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus & ministerio templi. misit syrorum regi. his
enim redimens ne ciuitas pateretur pressionem aut periculū rerum omnium sustineret. Cui dum sa-
tis factū fuisset ingenti multitudine pecuniarū nequaq̄ ad hierosolimam castrametatus est. ¶ Ioas
tamen cū pessimum languorem incurrisset instantes amici qui mortem zacharie ioiade filij defende-
bant eiq; insidias facientes interemerunt eum: & sepultus est quidem in hierosolimis nō autē in mo-
numentis patrū: quia fuerat diuinę religionis inimicus. Vixit autem annos quidē septē & quadragin
ta. in eius aūt imperio successit filius eius amasias.

¶ Ioacham hieu filius ab Azahel syrorū rege multa ꝓpter peccata passus est. quo mortuo Ioas eius
filius in regno israel tēpore Ioas regis iuda successit qui fuit bonus & in nullo paterne nature consi-
milis. In biblia tñ dicit. Et fecit quod malum est in conspectu domini. Heliseū in extremis laborantē
filius ioas visitauit qui ab eo cōsolatus future victorię contra Siros signum recepit a propheta. Mor-
tuo itaq; heliseo ad eius corporis contractū mortuus suscitat. Et mortuo azahel filius eius Addam
B in regno Syrię successit sicut hieroboam Ioas patri in regno israel. ¶ Capitulum.xj.

C.13 Septimo autem primo anno regni Ioas/ israelitarum principatu potius est Ioacham filius
hieu in samaria. quem & habuit annis septem & decem: patris quidem sui nec & ipse imi-
tator existens impie vero gerens sicut & primi reges qui deum spreuisse videbant. Hunc
autem humiliauit azahel: & contra eum cum multis equitibus mouit castra. Nam & ciuitates ei plu-
rimas & maximas abstulit: & eius milites trucidauit. Hęc itaq; passus est israelitarum populus secun-
dum helyśei ꝓpheciam. quando azahel qui occidit dominū suum regnaturum esse prędixerat su-
per syros & damascenos. ¶ Cumq; Ioacham in his anxietatibus teneret. ad preces dei supplicatio.
nesq; cōfugit rogans vt eum de azahel manibus liberaret nec pateretur: vt sub illius ditione viueret.
deus autem penitentiā pro virtute suscipiens & magis corripere q̄ perdere hominem huiusmodi vo-
lens concessit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaq; potita prouincia rursum ad statū pristi-
C.13 num copiamq; regressa est. ¶ Post mortem vero ioacham: filius eius ioas suscepit regnum. Cum se-
ptem vero & triginta annos haberet in regno ioas super tribum iuda tenuit principatum iste ioas in
samaria super populum israel. Nam & ipse idem habebat nomen quod hierosolimorum rex. ¶ Te-
C.13 nuitq; regnum annis sedecim fuitq; bonus & in nullo paterne nature consimilis. ¶ Illo siquidem tē-
pore dum helyśeus propheta in senectute consisteret & egritudinem incurrisset: venit israelitarū rex
visitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset. flere cœpit eo vidente & ingemiscere: patrem
q; eum vocare. & scutum sui regni propter eum dicens nunq̄ se contra hostes armis egisse. sed illos
prospere sine dimicatione vicisse. Qui dum a vita discederet hebreos syris relinqueret & alijs inimi-
cis captiuandos. Quapropter nec ipsam vitam securā vlterius fore dicebat: sed gratum sibi esse vt cū
eo a presenti luce recederet. ¶ Hęc dicente atq; gemente rege helyśeus consolabatur eum: iussitq;
vt allatum sibimet arcum extenderet. Qui cum preparasset arcum: contingens manus eius prophe-
ta iussit vt sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset atq; cessasset ait si plures dimisisses. eradicasses sy-
C rorum regnum. Quia vero in tribus solummodo quieuisti. totiens congressis syris pugnando pręua-
lebis. vt regionem quā abstulerūt a tuo patre rursus optineas. Et rex quidem dū hęc audisset absces-
C.13 sit. ¶ Post nonnullum vero tempus propheta defunctus est vir iusticia famosissimus & in dei studijs
valde preclarus. Miraculum namq; & iopinabilia opera per suas prophetias ostendit et apud hebrę-
os sepulturam claram & magnificam sepulturam habere promeruit: & quale viro ita religioso dece-
bat euenire. Illo siquidem tempore contigit vt quidam latrones in helysei sepulchrum mortuū quē
ipsi vulnerauerant interfecisse proiscerent. Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum continuo
suscitatum est. Et de helyśeo quidem propheta quęcunq; prędixit: & quomodo post mortē virtutem
C.13 diuinam habuit: hęc declarata sufficiant. ¶ Defuncto itaq; rege syrorum azael: ad filium eius addam
peruenit imperium. Contra quem dum ioas israelitarum rex dimicaret. Et cum tribus cōgressioni-

Zacharias filius ioiade lapidatus in templo.

Rex Ioas ciuitatis metuēs obsessionē regi syrorū thesaurꝝ templi misit.

Ioas rex occisus a mistris suis ānno etatis quadragesimo septimo cui successit filius suus amasias.

Ioachā filius hieu rex multa a rege sirorꝝ Azahel passus est ꝓpter pctā sua. Oratio Ioachaz ad dominū quę exaudita est.

Mortuo ioachaz successit in regno filius eius Ioas tpe ioas regis iuda.

Heliseus Ioas regē cōsolat ei victorię signū cōtra syros dedit. Mors heliset ꝓphete & sepultura ad cuius corporis contractū mortuus suscitatur.

Mortuo Ioas succeſſit filius eius hieroboã.

bus eum vincens omnẽ prouinciam ab eo traxit:& quaſcunq; ciuitates & vicos eius pater azael de iſraelitarum regno ſubtraxerat liberauit. ¶ Hoc itaq; ſecundum prophetiam helyſei puenit. ¶ Cũq; contigiſſet vt Ioas moreretur,ille quidem ſepultus eſt in ſamaria:regnum vero ſuo filio nomine hieroboam dereliquit.

¶ Amaſias rex Iuda patris mortem vindicat & congregato exercitu vt iſrael regem debellaret:contra tamen Amalechitas ſuadente propheta bellũ mouet.quos vincens eoꝝ decẽ milia occidit & totidẽ viuos accepit quos de petra in arabia precipitauit vnde contra eum indignati Iſraelite Sed hac victoria eleuatus Amalechitarũ deos adorauit quem criminatus eſt propheta. ¶ Capi.xiij.

Amaſias rex iuda mortẽ pris vindicat.

ANno ſecundo Ioas regis iſraelitarum.regnauit ſuper tribum iuda in hieroſolimis amaſias cuius mater erat nomine Ioaden alis Iodã genere vero ciuis & iuſticię prouiſione mirabilis.Qui cũ iuuenis eſſet veniens ad regnum cogitauit vt inimicos qui patrem eius occiderant/puniret: & cõprehenſos omnes occidit.Filijs autẽ eorum pepercit ſequens moyſeas leges.qui non ſanxiuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitũ de tribu iuda & beniamin qui in flore iuuẽtutis & circa viginti annos alias triginta annis exiſterent:& cõgregans quaſi triginta milia:cõſtituit ſuper eos cẽturiones. Mittenſq; ad regem iſraelitarũ conduxit centũ argenti talentis centum milia armatorũ. Debellauerat enim vt amalechitas gentibus & idumeis & gabaonitis inferret bellũ. ¶ Cũq; prepararet ad prelium & iam videretur poſitus in procinctu ; ſuaſit ei propheta vt dimitteret iſraelitarũ exercitum quia eſſet impius & deus eum vinci prediceret vtq; ſuorũ ſolũmodo ſolatio vteretur:& hoſtibus prealeret cum paucis contra eos volente deo pugnandũ.Cũq; grauiter hoc ferret rex eo q; mercedes iſraelitis iam prebuiſſet ingentes monebat ppheta vt ageret quod deo placeret cum poſſet pecunia ex ipſius muribus abũdare.Et illos quidẽ dimiſit:cedẽs etiam quas dederat rex mercedes.ipſe vero cum ſuo exercitu ad predictas gentes acceſſit.& prelio geſto vincens decem milia occidit:& totidẽ viuos accepit.eoſq; deducens ad magnam petram que eſt in arabia conſtituta ex ea precipitauit:predamvero & diuitias ex his gentibus abſtulit infinitas. ¶ Dũ itaq; in his amaſias exiſteret.iſraelite quos (mercede data)amiſerat/indignati ſunt.& credentes iniuriã q; quaſi pro vituperatione fuiſſent ab eo remiſſi eius regni terras aggreſſi ſunt:& vſq; bethoron procedẽtes diripuere prouinciam: & multa quidem abſtulere iumẽta:& tria milia hominũ occiderũt. ¶ Amaſias autẽ victoria ex his que geſta fuerant eleuatus.deum quidem qui ei horum omniũ auctor extiterat cœpit ſpernere.& deos illos quos de amalechitarũ prouincia adduxerat adorare. Tunc accedens propheta:mirari ſe dixit cur eos rex deos arbitraretur adorandos qui ſuos & a quibus honorabant iuuare non potuiſſent. nec ab huiuſmodi manibus liberaſſent ſed pereũtes defendere contẽpſiſſent:& ipſi quoq; in hieroſolima iſtar hoſtium captiuorum vincti deducti fuiſſent. ¶ Hęc itaq; regi mouerunt iram:& precepit vt deberent dicere ad prophetam interminantes eum ſe puniturum ſi amplius loqueretur. Et propheta quidem tacere ſe dixit:predicens non eſſe prebiturum deum ea que facere moliretur.

Suadẽte ppheta amaſias rex bellũ parat contra Amalechitas etiã(dimiſſo rege iſrl) quos vincit.

Victoria Amaſię cõtra Amalechitas & idumeos.

Indignati iſraelitecõtra amaſiã

Amaſias victoria elatus idolatrat. quẽ reprehẽdit,ppheta.

Iratus rex cõtra prophetam.

¶ Amaſię regis malicia qui bellum contra Ioas iſraelitarum regem bellum mouere minatur ſed Ioas epiſtolam reſcribẽte Amaſię milites in bello terror inuadens fugere coegit & amaſiam captiuũ Ioas murorum hieruſalem deſtructis ſecum duxit.Et poſtea Amaſias inſidioſe in lachis a ſuis occiſus eſt cui Ozias qui & azarias aut zacharias dictus eſt eius filius ſucceſſit in regno. Tũc etiam hieroboam in iſrael regnauit annis.xl.deo iniurioſus.qui tñ iſrael populo bonorũ operum fuit occaſio.Cuiꝰ Ionas propheta regnum dilatare & ſiros vincere prophetauit. ¶ Capi.xiij.

Malicia amaſię qui contra Ioas regem bellũ minat cõmouere.

Epiſtola Ioas ad Amaſiam regem.

AMaſias vero dum abſtinere ſe non poſſet in rebus fœlicibus conſtitutus quas a deo percęperat.eiq; faciebat iniurias ſcripſit ad regem iſraelitarũ ioas vt obediret ei & ipſe & populus vniuerſus ſicut prius obediebat parentibus eius dauid & ſalomoni.Qui ſi parere noluerint:ſcirent q; bello terminum cauſa perciperet. ¶ Cui ioas ita reſcripſit. Rex ioas regi amaſię. Erat in libano monte cypreſſus ọino procera alis potẽs & cardinis exinde miſit ad cypreſſum petens filiam eius vt filio ſuo daret vxorẽ. Et dum ageret hęc beſtia quedã tranſiens carduum cõculcauit.Hoc ergo tibi erit exemplũ vt maiora non appetas:nec quoniam amalechitas viciſti:in hoc exultans tibi tuoq; regno videaris inferre pericula.Hęc autem relegens amaſias:ad bellum potius incitatus eſt:deo (arbitror)ad hoc impellente vt pro his que fuerant ab eo commiſſa pœnas exſolueret.

Amaſia exercitũ mouẽte contra Ioas milites eius terror inuaſit & in fugam cõuertit.

¶ Cumq; produxiſſet exercitum contra ioas & eſſet prelium commiſſurus. milites Amaſię repentinus terror & ſtupor inuaſit.qualem non propicius deus immittit & anteq̃ venirent ad manus in fugam ai pauore conuerſi ſunt.Illis igitur terroribus diſperſis contigit vt amaſias deſolatus ab hoſtibus caperetur eiq; ioas mortem interminatus eſt:niſi ieroſolimitis ſuaderet vt aperientes portas eum cũ exercitu in ciuitate ſuſciperẽt. Et amaſias quidem mortis terrore compulſus:ſuſcipi fecit hoſtẽ.Qui

Destruēs partem muri quasi quadringentorū cubitorum cum curru ingressus est hierosolimā. amasiam captiuum ducens. Et dominus hoc modo hierosolimitanę ciuitatis effectus. & dei thesaurum abstulit: & aurum argentumq; quod in amasię regalibus erat exhausit/ & ita eum a captiuitate resoluens regressus est ad samariā. Hęc itaq; gesta sunt circa hierosolimitas anno quartodecimo regis amasię. Qui posthęc passus insidias amicorum/ fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autē ab eis mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referentes in hierosolimam regaliter curauerunt. Igitur amasias hoc modo finiuit vitam propter superbiam & cōtemptum quem habuit circa deum/ qui vixit quidem annis quatuor & quinquaginta/ regnauit autem viginti & nouem. Huic successit filius suus nomine Ozias alias Azarias. ¶ Anno autem quintodecimo regis amasię in hierusalem: regnauit filius ioas hieroboam in samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deū quidem iniuriosus & iniquus extitit vehementer ydola colendo & multa incongrua & opera extranea faciendo: populo autem israelitarum multorū bonorum operum fuit occasio. ¶ Huic quidem ionas prophetauit q̄ oporteret eum syros vincere dimicantē & regnum proprium dilatare: in partibus quidem aquilonis vsq; emath ciuitatem: a meridie vero vsq; ad asphaltiden paludem. Antiquitus enim termini chananei isti fuerūt. sicut princeps iesus ea loca determinauit. ¶ Igitur ieroboam castrametatus contra syros omnem eorum prouinciam/ sicut ionas prophetauerat/ deuastauit.

Ioas muri hierusalem partē destruēs ingressus amasiā captiuū duxit.

Amasias insidio se occisus anno etatis qnquagesimo quarto & regni vigesimo nono/ oziam filiū successorē reliquit/ Ionas pheta ppheta uit hieroboā vicere syros & regnū dilatare.

¶ HISTORIA LIBRI IONE PROPHETE INCIPIT.

¶ Ionas propheta a deo missus ad Niniue ciuitatem ire recusat fugiens in Ioppe & (procellarū orta tempestate) in mare pijcitur quo proiecto cessauit tempestas & a ceto deuoratus post tres dies & totidem noctes euomitus est viuus qui postea Niniuitis ciuitatis sue predicauit excidium. Capi. xiiij.

Jonas iij

B PRocellarum vero indicaui integritatem rerum contradere studens & quęcunq; de isto prophetā in sacris libris inueni cōscripta omnia declarare. Hic enim iussus a deo vt iret ad niniue regnum & ibidem predicaret q̄ esset amissura ciuitas principatum metuēs non perexit sed fugit deum in ioppe & inuenta naue ingressus in tharsum ciuitatem cilicie nauigabat. Cūq; tempestas immineret/ & asperrime nauis submersionis pericula sustineret. nauta quidem & gubernator & ipse nauclerus fundebant orationes. quatenus pericula maris euaderent. Ionas autem operiens semetipsum iacebat: & nichil enitebatur horum quę videbat efficere. Cumq; tempestas potius augeretur: & violētius ventorum nimietate mare attolleretur in cumulum/ cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis auctor existeret/ Constituerunt vt quicunq; is esset: sorte proijcerentur. Quibus hoc facientibus: sors cecidit in prophetam. Interrogātibus autem illis vnde esset & quid ageret/ genere se quidem dixit hebreum. pphetam vero summi dei. Eisq; suasit vt si vellent presens periculum declinare eum in pelagus proijcerent: q̄ tempestatis eorum auctor existeret. Et illi quidem pius non hoc facere presumpserunt impium iudicantes: si peregrinum hominem & qui eis suam contulerat salutem: ad hęc mala compellerent: cum vtiq; nondum nauis submersio peruenisset: a propheta vero post hęc compulsi & timore sue salutis astricti: eum in pelagus proiecerūt & tempestas quidem remota est. ¶ Ille vero sermo est q̄ a ceto deuoratus post tres dies totidemq; noctes in euxino portu viuus euomitus est in nulla parte corporis maculatus. ¶ Qui supplicans deo vt ei veniam cōcederet pro delicto ad niniue profectus est ciuitatem/ & stans in medio predicauit q̄ post bręuissimū tempus Asyę perderent principatum. Hoc ergo eis indicans reuersus est. Hanc itaq; narrationem explicui sicut scriptum inueni.

Ionas missus ad Niniue ire recusat fugiēs in ioppe & pcellarū orta tēpestate p ijcit in mare.

Iona piecto in mari cessat tēpestas qui a ceto deuoratus post tres dies euomitus est viuus.

¶ Azarias laudabiliter in regni principio populū gubernans palestinos & Arabes debellauit & Ammonitas tributarios fecit/ reparauitq; ciuitatis hierusalem muros. Sed postea elatus sacerdotali indutus stola incensum/ prohibente sacerdote/ offerre presumpsit vnde & lepra percussus extra ciuitatem habitans mortuus est cui successit Ioatham filius eius. ¶ Capitulum. xv.

Mortuo hieroboā rege regni anno. xl. successit zacharias filius eius. Azarię virtutes in principio regni qui palestinos & arabes debellauit &c.

¶ Cui hieroboam rex cum omni fœlicitate vitam degens & regnans annis quadraginta defunctus est & sepultus in samaria Cui successit in regnū filius suus zacharias. ¶ Eodem vero modo & ozias al's azarias amazię filius quarto iā & decimo āno regni hieroboā duabus tribubus in hierosolimis imperauit: cuius mater fuit athelamas nomine. genere vero ciuis. Erat autem bonus/ & naturaliter iustus atq; magnanimus: & ad rerum prouidentiam nimis industrius. Castra vero metatus contra palestinos: eosq; bello deuincens ciuitates eorum cœpit geth & iamnyam: & muros eorum destruxit. Post hanc vero miliciam aggressus est arabes vicinos egyptijs & ędificans ciuitatem circa mare rubrum: constituit in ea custodiam. Deinde ammonitas subdens & tributa eis imponens. & omnia vsq; ad terminos egyptiorum sue ditioni subijciens/ cœpit de cetero hierosolimitarum habere curam. ¶ Nam quicunq; muri fuerant longo tempore aut regum priorum

Reparauit muros ciuitatis hierusalem.

desidia iam destructi:eos rursus ędificauit & reparauit:necnon & quoscunq; destruxerat israelitarū rex quando patrem eius amasiam captiuū tenens ingressus est ciuitatem. Edificauit autem & turres multas singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitis habētibus. Fecitq; in desertis magnas valde munitiones. & multos aquę ductus instituit. ¶ Habebat autem iumentorū & aliorū animalium innumerā multitudinē quando & prouincia erat fertilis ad pascua. Eratq; prępcipue terrę cultor: & curam habebat circa plantationes & semina fructuum diuersorū. ¶ Exercitumvero circa se habuit electorum trecenta septuaginta milia virorum. quorum duces & tribuni & millenarij erant valde fortissimi & qui suo robore non possent fieri numero duo milia. Constituit autem per cohortes totū exercitum: & omnes armauit dans vnicuiq; iaculaturam & scutum & loricas ereas & arcus & splēdonas. Super hęc autem & multa machinamenta ad oppressiones instituit quibus petere dimitterent & iacula & arpagones & his similia prępparauit. ¶ Dumq; hęc ita cōstituisset: mentis elatione corruptus & substantia mortali ditatus: contra immortalē omni tempore agere nitebatur. Est autem immortalis substantia pietas circa deum. & custodia mandatorū. Lapsus est itaq; fœlicitatis euentu: & ad paterna peccata descendit: quę etiam illum postq̄ claritatem bonorum & rerum magnitudinē dereliquit apprehenderūt. ¶ Hic enim instante insigni die & generali festiuitate: indutus stola sacerdotali intrauit in templū ablaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice vero azaria cum alijs octoginta sacerdotibus eum prohibente ne faceret. qm̄ hoc solummodo his adiaceret qui ex genere aaron erant. & clamantibus ei vt exiret & non ageret contra dei leges: iratus interminatus est eis mortem nisi tacerent. Inter hęc autem terrę motus factus est magnus & stupescente populo claritas solis nimis effulsit: & cecidit in faciem regis. Et illi quidem lepra continuo prouenit. ¶ Ante ciuitatē vero in loco qui dicitur erroge scissa est pars mōtis ad occidentē: & sua volubilitate per quatuor stadia procedens ad orientalē restitit montem ita vt & vias clauderet & regias vrbes optineret. Cūq; sacerdotes faciem regis lepram apprehēdisse conspicerent: prętendebant ei calamitatē suam hominibus vt tanq̄ pollutus exiret a ciuitate. Ille vero confusionem huius euentus & dum illi iam esset nulla fiducia tremefactus qd iubebant impleuit. Qui licet fuisset vltra humanas mentes eleuatus: & propter hoc impie gessisset in deū miserabilē tamen hanc & vilem pertulit passionem. Et tempus quidē aliquod extra ciuitatem commoratus in vita priuata degens. Ioathan filio eius licet suscipiente regnū: deinde mestitia gestorū faciente defunctus est. qui vixit quidē annos octo & sexaginta. regnauit quinquaginta & duos: sepultus est autem solus in hortis.

¶ Hieroboam rege Israel dolose a Sellū occiso ipse Sellum diebus triginta solum regnauit. quo mortuo eius interfector Manehen regnauit pro eo annis decem tirannice suos gubernans contribulos. Quiq; imposita super populum exactione) Assyriorū regi mille argenti talenta dedit. Et ipso mortuo filius phaceia patris crudelitatem insequens in regno successit & regni anno secundo in cōmunio dolose occisus est. quo tempore Teglatphalazar rex Assiriorum israelitarum prouincias vastat. Et ioathan rex iuda bonus vrbem reparauit & porticus in templo fecit & victos bello āmonitas fecit.

¶ Capitulum.xvi.

Zacharias autem filius hieroboam dum mensibus sex regnasset in israel. dolum passus occisus est a quodam amico nomine Sellum filio Iotauis qui post eum regno percepto non amplius q̄ diebus triginta tenuit regnum. ¶ Princeps enim milicię Manaen al's Manahē illo tempore cum esset in ciuitate tarsi & audierat quod de zacharia fuerat gestum: fingēs inde cū omni malicia venit in samaria. Et cōmisso plio sellin al's Sellum peremit. & semetipsum constituit regem. Quē suscipere noluerunt. Ille vero vlciscens in eis & quę foris erat depopulatus est: & obsessione fortissima accepit & grauiter ferens quod fecerant eius ciues: omnes simul occidit: nec paruulis parcens. & quicquid ad cultū ptinebat ferocitatis & seuicię nō reliquit. Nam quod nec alienigene capiētes eos facere potuissent: hoc iste de suis cōtribulibus operatus est. ¶ Itaq; manahē hoc modo regnauit annis decē fuitq; peruersus & regum omniū valde seuissimus. dumq; aduersus eum castra monuisset phul assyriorum rex ad certamina quidem pugne contra assyrios non accessit: sed mittens eis mille argenti talenta egit vt a bello discederet. Ad hanc itaq; causam ꝑfuit populus regi manaen. Nam vnusquisq; ꝑ capite suo quinquaginta prębuit dragmas. ¶ Post hęc vero defunctus est & sepultus in samaria. phaceāvero suum filium successorē regni ꝑprij dereliquit. Qui sequens paternam crudelitatem duobus tantūmodo regnauit annis. deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs est pemptus. ¶ Phaceas al's phaceę vel phaceias eni millenarius filius romelię ei fecit insidias qui & ipse phaceas tenuit principatum annis viginti. fuit autem impius & iniquus. ¶ Rex autem assyriorum Theglatphalasar nomine castrametatus est aduersus israelitas & cunctam galladiten regionem vastans: & transiordanem & quę galilea nuncupat. & trasan. & arasan. habitatores vna capti-

Diuitię amasię & eius cultura.

Exercitus amasię.

Elatus amasias cōtra deū &c.

Ozias sacerdotali indutus stola insessum oblaturus pōtifice azaria phibente leprosus efficit.

Rex leprosus extra ciuitatē habitās mortuus anno ętatis suę lxviij. & regni. lij. cui successit ioathan filius eius.

Hieroboā rex israel dolose occisus a Sellū qui post eum regnauit solū diebus trigīta quo mortuo eius iterfector regnauit ꝑ eo.

Imposita exactione sup ppl'm Manahez Assiriorū regi dedit mille argēti talēta & ipso mortuo phaceia filius successit in regno qui i cōiuio dolose peremptus est.

uos ducens:eos in regno suo migrauit.Igitur & de assiriorū rege hęc nos dixisse alias declarasse suffi/
ciat. ¶Ioathan itaq; ozię filius regnauit in hierosolimis sup tribum iuda:cuius mater fuit ciuis illius
A ciuitatis.quę vocabatur Ithralis. Is autem rex nulla virtute minor fuit sed rebus quidem diuinis pi/
us:apud homines autem iustus astabat.Habuitq; curam rerum ciuitatis & quacunq; reparatione &
ornatu pariter indigebant hęc largissime procurabat. Fecitq; porticus in templo & eius ingressus or/
nauit.Muros quoq; qui ceciderunt rursus erexit. turresq; proceras & ciuiles in eis edificauit.in reli/
quis omnibus quę in regno neglecta videbantur:opus fabricationis exhibuit.Qui dum ammonitis
intulisset bellum atq; vicisset eos annis singulis tributa pręcepit exsoluere.talenta auri centum.& tri/
tici decem milia choros tantūdem & ordei.Sic autem proprium auxit regnum/vt hostibus quidē es/
set valde terribilis.Familiaribus vero pręcipue fœlix.

Ioathan rex iu/
da bonus repa/
rauit vrbē & por
ticus in templo
fecit.

Ammonitas vi
cit in bello & fe
cit tributarios.

¶HISTORIA LICRI NAVM INCIPIT.

¶Prophetia Naum prophete/qui inter duodecim paruos prophetas in biblia septimus computat/
de Assiriorum futura subuersione. ¶Capitulum.xvij.

c.j
i.j.

OLiquidē tempore fuit propheta quidam nomie naum.qui de assiriorum subuersio/
ne & niniue vrbe prophetans hęc dicebat/Quomodo niniue piscina aquę commo/
ta:sic & populus omnis turbatus & fluctuatus als fluctuans commouebitur fugiens.
cunctis dicentibus ad alterutros state & manete.aurumq; vobis argentumq; diripiē/
tes & nullus hanc voluntatem habebit dum animas suas omnes magis q̄ facultates
seruare festinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit & luctus:& desolatio
magna membrorū:&vultus eorum terrore palescent.Vbi tunc erit habitaculum leonum.dicit autem
tibi deus niniue q̄n exterminabo te & nequaq̄ leones ,pgredientes ex te imperabūt mundo. Super
hęc autem & multa alia prędixit iste propheta de Niniue quę dicere necessariū non putaui:ne legen/
B tibus viderer importunus ostendi. Hęc autem omnia ,puenerunt niniue post annos centum & quin/
decim.de his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est.

Naum ,ppheta
de Assirioꝝ sub
uersione ,pphe
tat.

¶Mortuo Ionatham rege anno etatis.xlj.& regni.xvj.Achaz filius eius in regno successit cōtra quē
reges Sirorum & damascenorum & israel bellum mouerunt. Sed (siris cum pręda multa ad propria
reuertentibus)rex iuda exercitū contra israel armauit vbi victus est militum suorum ea die centum &
triginta milia occisa sunt multiq; captiui ducuntur/quos Odidas propheta liberos dimittere monet/
Rex israel contra Achaz propter sua peccata policetur victoriam.Achaz vero a rege assiriorū con/
tra regem israel auxilium petit maximā ei promittens pecuniā. Qui veniens Siros vicit & israelitas
multos deuictis per Assiros Achaz assiriorum deos adorauit & filium suum (vt dicitur in biblia)per
ignem consecrauit.Quo mortuo anno regni.xvj.Ezechias filius eius in regno successit. Tunc quoq;
contra israel dicitur regnauit in israel qui regem interfecit dolose/quē Salmanasar rege assiriorum
in Assiriam (ut dicit) tributarium fecit.

¶Capitulum.xviij.

Mortuo Iona/
tha anno etatis
xli.& regni.xvi/
successit i regno
filius eius achaz
qui reges israe/
litarū imitatus
fuit idolatra.
Reges sirorū &
damascenoꝝ &
israel cōtra A/
chaz &c.
Rex iuda bellū
mouēs cōtra re
gem Israelitarū
deuictus est.

R.c.

DEcimo Ioathan mutauit vitam cum vixisset annos vnum & quadraginta ex quibus regna/
uit sedecim sepultusq; est in regijs monumētis.Venitq; regnum ad eius filiū achaz: Qui/
R.c. impius circa deum existens & paternę p̄uaricator legis:reges israelitarū imitatus in hie/
rosolimis ydolorū aras instituit:& sup eas sacrificauit:in quibus etiam suū in holocaustū
obtulit filium more chananeoꝝ:& super hęc multa alia scelera perpetrauit. ¶Dumq; ci/
uitates ita vesanus existeret castrametatus est contra eum syrorum & damascenorū rex Rasin& pha
cee israelitarum.Erant enim amici Et claudentes eum in hierusalem multis eam temporibus obsi/
derunt propter murorum munitionem eam capere non valentes.Syrorum vero rex ciuitatem achi/
laad mare rubrum positam.& capiens/habitatores eius occidēs:in ea viros cōstituens & alijs in ci/
uitatibus ita fecit:perimens vbiq; iudeos. Qui multam deuehens prędam:in damascū cum
C suo remeauit exercitu. ¶Rex enim hierosolimorū cognoscens syros ad propria remeasse & credens
se posse valere cōtra israelitarū regem exercitū suum cōtra eum armauit.& cōgressus bello faciēte ira dei
deuictus est ,pter impietates suas multas & maximas. Ea namq; die centū & triginta milia eius mi/
litum ab israelitis occisi sunt & amasias princeps milicię zachariā filiū regis achaz in bello peremit/&
totius regni ericam cōstituit & principem milicię tribus iudę nomine elicam captiuum tulit/&
ex tribu beniamin mulieres & infantes multamq; simul diripientes prędam/in samariam sunt reuer/
si. ¶Quidam vero odidas illius temporis propheta cum esset in samaria exercitu ante muros occur/
rens magna voce clamauit dicens victoriam eis non propria virtute collatā.sed ,pter ‖iram dei quā
habuit super archā regem:culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas.sed etiam pręsumpserūt
ex tribu iuda & beniamin cognatos suos captiuos abducere. Suasitq; illis vt eos cōtinuo sinerent ad

propria remeare. Qui si non obedirent deo: subderentur repente prelio. Populus igitur israelitarum in cetu conueniens. quid de his fieret cogitabat. Tunc quidam barachias nomine cum esset in republica ꝓbatissimus. surgens in medio & cum eo alij tres dixerũt. Non est permittẽdum vt captiui in vrbem introducantur. ne omnes pariter a deo pereamus. Sufficiant prima peccata sicut prophetę dicunt: & non nouas impietates adijciamus. Hęc ergo milites audientes permiserunt eis vt facerent quodcunq; crederent expedire. Sumentes ergo prędicti viri captiuos lauanteſq; & diligentiam exhibentes & itineris dantes expensas innoxios ad propria remiserũt. Nichilominus & illi quatuorvenere cum eis & vsq; ad hiericho alias hiericunta deducentes eos non procul ab Ierosolimis in samariam sunt reuersi. ¶ Rex autem achaz hęc passus ab israelitis mittens ad regem assyriorum thadal- 16.
phasarum al's theglatphalasar poposcit ab eo belli solatium aduersus israelitas & syros & damascenos multas pecunias se ei daturum esse promittens. Misitq; ei & munera valde pręclara. Ille vero legatis ad se venientibus venit in auxilium regis achaz Et castrametatus aduersus syros: & regionẽ eorum depopulatus est & damascũ bellico iure cœpit. insuper ad regem rasen al's Rasin occidit. Damascenos autem in superiorem mediam destinauit: & quosdam assyriorum in ciuitate damascena cõstituit. Israelitarum vero terram nimis affligens: multos ea ea captiuos adduxit. ¶ Dum ergo hęc cõtra syros egisset rex hierosolimorum auferens aurum quodcũq; erat in regalibus thesauris pariter & argentũ & quod erat in templo dei & quodq; fuit optimum ornamẽtum deuehens hęc venit in damascum & secundum promissiones dedit hęc assyriorum regi & gratias ei pro omnibus referens in hierosolymam remeauit. ¶ Hic enim rex sic fuit stultus. & circa modum suę vtilitatis a ratione alienus ꝙ neq; cum bello comprimeretur ab assyrijs deos eorum adorare cessauit: sed in eorum veneratione pmansit quasi possent ei conferre victoriam & rex deuictus assyriorum denuo cœpit colere deos & oẽs potius videbatur honorare q̃ paternũ verumq; deum: cuius ira fuit eius perditionis causa. Qui ad tantam insaniam contemptumq; dei peruenit vt omnino clauderet templum & sollẽnes offerri hostias prohiberet & ornamenta eius auferret. ¶ His igitur rebus iniuriam faciens deo. mortuus est cum vixisset annos septẽ & triginta: ex quibus regnauit sedecim. Cuius filius ezechias mox succesſit in regnum. ¶ Eodem tempore mortuus est etiam rex israelitarũ phacęa dolo cuiusdam a- 41
mici nomine ozię qui tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus. & dei contemptor. Cõtra hunc 17
enim castrametatus est assyriorum rex salmanasar eumq; cum vtiq; ozias deum non haberet propicium nec adiutorem: fecitq; sibimet subditum: & tributa definita pręcepit exsoluere.

¶ Ezechias rex iuda optimus: populum ab idolatria reuocauit & templum (quod pater eius clauserat) fecitq; aperire & solemnitatem azimorum (conuocato suo populo) conuocatisq; israelitis per legatos quos tamen israelite irriserunt) fecit celebrare. ad quam multi de tribu Manasse zabulon & y- F.
sachar prophetarum monitionibus obedientes ad Ezechiam reuersi sunt adorarunt dei hierosolymis venerunt. Et sacrificium obtulit Ezechias quod a Salomonis tempore nõ fuit exhibitum quotidianum quoq; instituens decimas & primicias sacerdotibus & leuitis dari pręcepit Qui & pacifi-
nos debellauit.

Capitulum.xix.

ANno siquidem quarto ozię regis regnauit in hierosolimis ezechias filius achaz & abię 4
qui genere fuit ciuis. Erat enim huic viro natura benigna iusta & valde religiosa. nihil 18
enim ob aliud se prius credens venisse ad regnum: neq; magis necessariũ nec vtilius sibimet & subiectis arbitratus est esse: q̃ vt coleret dei religionẽ. Et cõuocans omnẽ populũ pariter & sacerdotes & leuitas contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoratis qm̃ ꝓpter peccata patris mei qui trãgressus est dei sanctam honorabilẽq; culturã: multa & maxima mala estis experti & ab eo mens vestra corrupta est. suasitq; quos ipse colebat deos suos pariter adorare. Hortor itaq; vos postq̃ opere cognouistis quã pessimũ est agere impie vt illorum iam obliuionem habentes purgetis vos a priori pollutione. & cum sacerdotibus atq; leuitis cõuenientes aperiatis templũ & purgantes eum solẽnibus sacrificijs ad honorem antiquũ & patrum reuocetis. Sic enim vobis deus ꝓpicius erit: & irasci super peccata vestra cessabit. ¶ Hęc dicente rege sacerdotes aperuerunt valuas templi dei: & pollutiones eijcientes solemnia sacrificia super altare imposuerunt. ¶ Mittens autem rex in prouinciã sibi subiectam: populum ad hierosolimã conuocauit: vt festiuitatem celebrarent azimorum. Multum nãq; pręterierat tempus propter iniquitatem prędictorũ regum quod non fuerat acta. Misit pariter ad israelitas: inuitans vt relinquentes malam conuersationem & consuetudinẽ reuerterentur ad pristinam dei culturam. dicens concedere se venientibus in hierosolimã vt azimorum festiuitatem agerent & cum eis pariter epulas exercerent. Hęc enim dicebat monens tm̃ non sibi eos subiectos facere studens si tamẽ nolent. Quod si voluissent. vtiq; beati fuissent. ¶ Israelite vero (veniẽtibus legatis & eis regis propria mandata nũciantibus) non solum nõ acqueuerunt

Achaz a rege assyriorũ petit auxiliũ cõtra regem israel. pmittẽs pecuniã maximã.

Stulticia regis Achaz assyriorũ deos adorantis a quibus victus fuerat dr̃ i biblia ꝙ consecrauit filiũ suũ per ignem.

Ozias qui in biblia Oseę dr̃ regnauit in israel post phaceiam quẽ occidit contra quẽ Salmanasar Assir: orũ rex bellũ mouit & tributariũ fecit.

Bõitas ezechię & eius deuotio ad dei cultum.

Hortat ezechias ppl'm ab idolatria recedere & templũ aperire fecit qđ pater eius clauserat.

Solẽnitatẽ azimorũ cõuocato ppl'o fecit celebrare & cõuocat israelitas vt pariter cõueniant &c.

ſed etiam legatos tanq̃ fatuos irriſerunt pariter etiam pphetas hęc monẽtes & prędicentes quę pate-
rentur ſi ad pietatem dei conuertere nolent ſpreuerunt & ad nouiſſimum eos comprehendentes in-
tercinerunt & neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterũt. ſed horum quoq; peiora faciebant nec prius
quieuerunt: donec deus vindicans in eis hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea de-
clarabimus. ¶ Multi tamen de tribu manaſſe zabulon & yzachar obedientes monitionibus prophe-
tarũ ad pietatis iura conuerſi ſunt & iſti omnes ad ezechiam in hieroſolimis cucurrerunt vt adorarẽt
deum. ¶ His enim venientibus rex ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni popu-
lo ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes & ãgnas ſeptem & totidem hyrcos, imponen-
teſq; manus ſuper capita pecudum ipſe rex & principes ſacerdotibus ſolemnia ſacrificare permiſe-
rũt. Et illi quidem ſacrificabant: & holocauſta faciebant leuitę vero circũſtantes cum muſicis canta-
bant hymnos in deum, atq; pſallebant ſicut docti fuerant a dauid. Reliqui vero ſacerdotes tenentes
tubas cum hymnos dicentibus concrepabant. His ita factis proſtratus in faciem & ipſe rex & popu-
lus vniuerſus adorauerunt deum: deinde ſacrificanerũt boues ſeptuaginta, tauros centum agnas du-
centas. Populus vero ad epulas condonauit. boues quidem ſecentos. Reliqua vero pecora tria milia
Idem enim fecerũt & principes. Mille namq; tauros dederunt ei: & pecora mille & quadraginta. Et
dum hoc modo a ſalomonis regis tempore celebratio non fuiſſet effecta: tunc primum ſplendidiſſi-
me & largiſſime pbabatur exhibita. Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta: egreſſi in prouinciam purgaue-
rũt eam: ſed & ciuitatem ab omnium ydolorum pollutione mundauerunt. ¶ Conſtituitq; rex vt quo-
tidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarentur impenſis ſecundum legem & ſacerdotibus atq; leui-
tis dicatas dari decreuit a plebe primicias frugum vt ſemper circa religionem obſeruauerũt: & a dei
cultura ſeparari nequirent. Et populus quidem offerebat omnes fructus vt moris erat. Domus enim
& cubicula rex ędificans ſingulis ſacerdotibus diſtribuit & leuitis eorumq; filijs & vxoribus & ita ad
B antiquam dei culturam denuo ſunt reuerſi. ¶ Hęc itaq; prędicto modo rex ſtatuens bellum egit ad-
C. uerſus paleſtinos eiſq; deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtium a gaza vſq; in geth. ¶ Rex autem aſ-
ſyriorum mittens ad eum interminatus eſt omnẽ ſe eius ſubuertere principatum niſi tributa quę pa-
ter eius prius dabat exolueret. Ezechias autem de interminationibus non curabat ſecurus de pieta-
te dei: & de propheta Ezaie a quo futura omnia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hęc
in preſenti dicta ſufficiant.

¶ Decem tribuum tranſmigratio per Salmanaſar Aſſyriorum regem anno poſt exitum de egy
pto 947. cuius tranſmigrationis malorumq; omniũ occaſio fuit ſeditio circa roboam nepotẽ dauid
& hieroboam facta Cuthæi quoq; Samariam inhabitantes deum ad iracundiam prouocauerũt qui
ſuper eos peſtilentiam immiſit ad quos de captiuis miſſi ſacerdotes dei cultum docuerunt & ceſſauit
peſtilentia.

Capitulum.xx.

Almanaſar enim aſſyriorum rex dum ei nũciatum fuiſſet quia iſraelitarũ rex ozias latẽter
mouiſſet ad ſuſam alĩs Sna egyptios regẽ petens contra eũ ab eo ſolatia iratus caſtrameta-
tus eſt in ſamariam anno ſeptimo regis ozię. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet. annis tri-
bus obſidẽs ſamariam cœpit eam nono quidem anno regni ozię. ſeptimo ezechię regis ie-
roſolimorum & iſraelitarum regnum vehementer exterminauit: & omnem populum tranſmigrauit
in mediam & perſidam. Inter quos & regem oziam viuum cœpit atq; migrauit aliaſq; gẽtes ex quo-
dam loco nomine authi qui ex flumine perſico ita vocatur: in ſamariam & iſraelitica regionem con-
ſtituit. ¶ Migrauerunt ergo decem tribus iſraelitarum de iudea poſt annos numero nongentos qua-
draginta & ſeptem. a qũo tempore ègredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam
ſub principe Ieſu. Ex quo enim recedentes a roboam qui fuit ex genere dauid regnum hieroboam
tradiderunt. ſicut & prius a me ſignificatum eſt. anni tunc erant ducenti & quadraginta: & menſes
ſeptem & dies ſeptem. ¶ Hic ergo finis apprehendit iſraelitas tranſgredientes leges atq; prophe-
tis non obedientes qui eis hanc prędixere calamitatem. nec ab impietatibus recedentes. ¶ Cœpit
autem malorum eorum cauſa fabricari. ex quo ſeditione facta circa roboam nepotem dauid hiero-
boam eius ſeruum fecerunt regem. qui in deum peccãdo fecit eum populis vniuerſis inimicum imi-
tantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exſoluit pœnam. ¶ Rex autem aſſyriorum
inuaſit pugnando cunctam ſyriam. & phœnicem vniuerſam. nomen autem huius regis in archiuis
tyri conſcriptum eſt. Pugnauit enim aduerſus tyrum: cum in ea regnauit Helyſeus. De quibus teſta-
tur & menander qui temporum facta conſcripſit: & tyriorũ antiquitatem in grecam linguam conuer-
tens, ſic ait. Hyliſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem. Is recedentibus ietheis nauigãs redu-
xit eos. contra quos denuo ſalmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam phœnicem inuaſit. Q ui fa-
cta pace cum omnibus: poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit enim a tyro ciuitas ſydon & arche ãtiqua

Multi de tribu Manaſſe zabulõ & yſachar pphetarũ moni-
tiõibus obediẽ-
tes ad ezechiã reuerſi ſũt deũ adoraturi hiero-
ſolimis.

Ezechias ſacri-
ficiũ obtulit qd̃ me & largiſſime pbabatur exhibi-
tum.

Quotidianũ ſa-
crificiũ inſtituit
& decimas & primitias ſa-
cerdotibus da-
ri ordinauit.

Ezechias paleſ-
tinos deuicit.

Occaſio captiuitatis iſraelita-
rũ Syris.

Tranſmigratio
decẽ tribuũ iſrl̃
p Salmanaſar.

Epilogus tranſ
migratiõis poſt
exitũ de egipto
anni nongenti
quadraginta &
ſeptem vſq; ad
iſtam trãſmigra-
tionẽ.

Menander inue-
nit Salmanaſar

propter tyrios non subiectos. Denuo rex aduersus eos ingressus a phoenicibus exhibentibus ei naues sexaginta & remiges octingentos. Contra quos tyrij nauigantes in duodecim nauibus dispersis hostium nauibus cepe captiuos viros quingentos. Vnde honor tyriorum propter hęc creuit amicię. Reuertens autem assyriorum rex disposuit custodias super fluuium & aquę ducta ciuium vtres tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuisset factum: tulerunt de effossis puteis habētes aquā. ¶ Hęc itaq; in archinis tyrijs de salamanasar assyriorum rege conscripta sunt. ¶ Igit 4
dum fuissent in samaria transmigrati cuthei. Hoc enim vocabulo hactenus vtebantur eo q̄ a prouin 17
cia & a quodā flumine quod cutha vocatur migrati viderentur singuli eorum secundū propriam gē/
tem deos in samariam portauerunt. Erant quinq; Et cum eos more proprio colerent: ad iracundiam
& furorem deum maximum prouocauerūt. Venitq; pestilentia super eos per quam corrupti: cū nul/
lam malorum medicinam inuenire possent deum maximum colere pro salute cœperunt. Mittentes
itaq; ad regem assyriorum legatos supplicauerūt vt sacerdotes eis ex captiuis israelitarum quos pu/
gnando tenuerat destinaret. ¶ Quo mittēte sacerdotes: legis & dei culturam eos edocuerunt. Et dū
cœpissent eum summa deuotione venerari: pestilentia repente cessauit. Et hactenus ipsas solemnita/
tes celebrare noscuntur. ¶ Hij siquidem secundum eloquium hebręorum cuthei secundum genus.
grece autem samarite propter rerum motum quo semper parati sunt: & quādo vident iudeos esse fe/
lices cognatos eos appellant quasi de ioseph nati videantur. & ex illo cum eis habeant societatis in/
cium. Quando vero deiectos vident: nequaq̄ eis deuotione aut genere cōmunicare volunt: sed trans/
migratos & alienigenas semetipsos dicunt. Et de his quidem oportunius ędicemus.

Cuthei (trāsmi/ grātibus israeli/ tis, Samariā ha bitātes deū ido latria sua ad ira cūdiā puocaue rūt. qui sup eos pestilentiāvt in biblia dicit mi/ sit leones.

Cutei a quo di/ cti sunt & eorū circa iudeos mo/ res.

¶ Explicit liber nonus.

¶ Incipit liber decimus qui continet tempus annorum ducentorum & triginta. mensium sex. die
rūq; quindecim.

¶ Senacherib maxima manu contra Ezechiam bellum mouet qui (acceptis pecunijs) abire promi/
sit sed Rabsace milicię principem p hierusalē ciuitate vastanda mittit qui siriace loqui (vtmaiorē in
cutiat hebręis terrorem) recusat. Quod cognoscens Ezechias contristatus est/ sed eum cōsolatus est
elaias prophēta prędicens hostes sine bello forē vincendos vnde vna nocte pestilentię periculo cen
tum octoginta quinq; milia de exercitu Sēnacherib perierunt. Et ipso Senacherib in templo filijs oc
cilo Asaracodas (qui in biblia dicitur Asaradon) fugientibus filijs in regno successit. ¶ Capi. 13

Sēnacherib assi/ riorum rex ma/ xima manu cō/ tra Ezechiā bel lum mouet sed (acceptis ab eze chia pecunijs) abire pmisit.

CVm Ezechias duarum tribuum rex quartū & decimum annum haberet in regno assyrio 4
rum rex nomine sennacherib maxima manu aduersus eū castrametatus forti brachio oēs 18
sennit ciuitates tribuum iuda & beniamin. Cumq; hierosolimā tenderet pręuenit eū (mit/
sis legatis (e)zechias promittēs & dicere se ei. & tributa quę imperaret exoluere. Senna/
cherib vero cognoscens que legati ferebant: dignum iudicauit bello desinere & pręcantiū sustinere
dignitatē tunc promisit. Qui accipiens trecenta argenti talenta & auri triginta. amicus discessit dans
legatis iurisiurandi fidem: quia ei nichil discedendo noceret. Ezechias autē credens & euacuans the/
sauros: misit ei pecunias sperās se a periculo belli & regni amissione liberari. Assyrius aūt hec sumēs
ex his quę pmiserat cogitauit nichil. sed ipse pfectus est ad egyptios & ethiopes. principē vero mi/
licię rabsacen cū multo exercitus robore & duobus alijs ad vastandū hierosolimā dereliquit. quorū 4
noia erāt tharatha & aracheris. Tunc itaq; veniētes ante muros castra fixerūt miseruntq; ad ezechiā 18
petentes. vt cum eo possent habere colloquiū. Ille vero per se quidem ppter metum nō abijcientes au. F.
tem necessarios sibi misit amicos hoc est helyachim tutorē regnie & sobaneant & ioan. q supra scribas
erat. Isti siquidē pcedentes ediuerso ante principē milicię assyriorū steterunt. Quos dū vidisset prin/
ceps milicię rabsaces petijt vt eūtes dicerent ezechię Rex magnus sennacherib reqrit ab eo: de quo
pręsumēs atq; cōfidens refugit dominū suū & obedire nō vult: neq; suscipere eius exercitū. An certe
ppter ęgyptios sperans exercitū suum illorū solatio subleuari. Si enim hoc expectat fatuus est. & si/
milis homini incūbenti in calamo fracto qui cū ceciderit insuper manu vexata sentiet plagam. Sciat
enim q̄ etiā voluntate dei contra eum castrametatus est qui cōcessit ei israelitarū vastare regnum vt
eodem modo subiectos eius disperderet regno. ¶ Dum hęc autem rabsaces hebraica ligua diceret: 4
habebat enim linguę huius experimentū. helyachim metuēs ne populus audiens metu corrueret: po/ 18
poscit vt syro magis loqueretur eloquio. Ille vero intelligens suspitionē & metū eius maiore amplius
voce clamauit. respōditq; hebraice dicens Audiant oēs prędicta regis. & q̄ vtile est eligant. & se no/
bis tradant. Palam enim est quia vos & rex populum spe vana decipitis & repuguare suadetis. Si ve/
ro pręsumitis vt exercitum nostrum vos repellere dicatis. dante me duo milia equos de exercitu mi/
chi commisso. totidem ascensores prębentes vestrū exercitum nobis ostēdite: sed non habetis tot ho/
mines. Quid igitur tardatis vosmetipsos maioribus qui vos capturi sunt. & inuitos dum spontanea

Rabsaces prin/ ceps milicię As/ syriorū a rege p hierusalē deua/ stāda dimissus.

Rabsaces Assi/ rius siriace loq recusat vt he/ bręis maiorē in cutiat terrorē.

Nunciauerũt legati ezechię quę audierunt q̃ prostratus deũ rogauit & Esaiam pro se orare poposcit,

Epistolã Assirij Ezechiasposuit in templo.

Frustratus Sennacherib a bello egytiorum turbatus redijt.

Error Herodoti circa hanc historiam.

Berosus regis Sẽnacherib meminit.

Occisos Sennacherib a suis filijs in templo sugientibus filijs succesſit asaracoddas qui in biblia dicit. Asaradon

Gratificas hostias deo obtulit. Ezechias pro victoria.

Egrotante ezechia amici eius de sanitate desperabant. &c.

ditio ſecurior vobis ſit: iuita vero valde periculoſa: vt cauſa calamitatis exiſtat. ¶ Hęc audiẽtes & populus & legati (dicẽte aſſyriorũ pricipe) ezechię renũciauerũt. ¶ Ille vero hęc audiẽs exutus veſte A ſacci & idutus ſacco & habitu miſerãdo: lege patria, pſtratus i facie rogabat dñm vt adiuuaret. nullã habẽtẽ ſalutis ſpẽ: Mittẽſq; & amicos quoſdã & ſacerdotes ad Eſayã ꝓphetã popoſcit vt oraret: & r.c. factis ſacrificijs ꝓ ſalute oĩm rogaret deũ quatenus ſpẽ hoſtiũ frãgeret & populo ſuo mĩam cõdonaret. ¶ Propheta hęc faciẽs monitus a deo cõfortauit & eius amicos. prędicens q̃ ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab vrbe recederẽt: & nõ cũ fortitudine illa quã ſe habere credebant: deũq; prouiſurũ vt fortiter vaſtarẽtur ſed & ipſũ regẽ aſſyriorũ ſẽnacherib nõ prędalẽtẽ aduerſus ęgyptios cũ ad propria remearet: ferro periturũ eſſe ꝑdixit. ¶ Ipſo ſiquidẽ tpe ſcripſerat ezechię aſſyrius epiſtolas i quibus fatuũ eũ eſſe dicebat: credẽtẽ q̃ eius ſeruitiũ poſſet euadere q multas gẽtes & maximas ſubdidiſſet. & iterminabatur fũditus ſe eũ diſperdere dũ caperet vrbẽ niſi portas aperiẽs ſpõte i hieroſolimis exercitũ eius exciperet. Quę dũ relegiſſet ezechias ſpręuit, ꝓpter ſpẽ quẽ habebat in deo. Epiſtolam vero plicãs i tẽplo repoſuit. ¶ Rurſus aũt cũ deo vota & oratiões effũderet pro ciuitate & ſalute cunctorũ. Eſayas ꝓpheta eũ aſſeruit exauditũ & nec in preſenti tẽpore eſſe ab aſſyrijs obſidendũ: & i futuro oĩes qui ab illa iam capti fuerãt eſſe reuerſuros. Et in tertio anno cum pace opus ſuũ facturus: B & propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habiturus. ¶ Interea paruo tempore tranſeunte: aſſyriorum rex bello quod ęgyptijs intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria. Is em cũ multo iam tempore fuiſſet cõmoratus in obſeſſione peluſij. & dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent quibus ciuitati nitebantur inſiſtere. audiuit ethiopum regẽ tharachem cũ multo exercitu ad ęgyptiorum venire ſolatiũ & per deſertum iter facere vt ſubito i aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo ſennacherib ad ſacerdotem q̃ vulcani caſtra ſe metari dicebat. quaſi iſte rex ad eum regẽ ęgyptiorum veniſſet q̃ eſſet vulcani ſacerdos & obſeſſionẽ peluſij hmõi cauſa diſſoluit. ¶ Orante namq; rege hieroſolymorũ ad dominũ: deus exaudiens maximam plagam miſit in eum & multi perempti ſunt. ¶ Herodotus autem errorem ideo facit q̃ non aſſyriorum dicit regẽ ſed arabum adijciens quia ſoricum multitudo vna nocte arcus & arma reliqua comedit aſſyriorũ: & ꝓpter r.c. ea cum non haberet rex arcus: exercitum a peluſio reuocauit. Et hęc quidem herodotus. ¶ Beroſus aũt qui caldaicam conſcripſit hyſtoriam meminit regis ſennacherib. & quia regnauit ſuper aſſyrios & caſtrametatus eſt in omnẽ aſiam & ęgyptum ita dicẽs. Reuerſus eſt autem rex ſennacherib a pręlijs ęgyptiacis ad hieroſolymã cũ inueniſſet exercitum quem rabſaci dimiſerat in periculo peſtilẽtię r.c. conſtitutũ. deus enim morbum in populũ eius immiſerat ita vt prima nocte eorum qui obſidebant decerent centum octoginta quinq; milia viri cum iudicibus & tribunis propter hanc calamitatem in nimio timore & anguſtia conſtitutus de cuncta iam militia metuens fugit cum ſua manu ad proprium regnum: in ciuitatẽ quę appellatur nini. ¶ Et dũ modicum tempus ibidẽ commoratus fuiſſet dolo a ſenioribus filijs adramelech. & ſeleuſathro eſt peremptus i proprio templo quod dicitur araſci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniam diſceſſerũt. Succeſſit autem in eius regno aſaracoddas. ¶ Terminus igitur obſeſſionis aſſyriorũ contra hieroſolymitas: tali occaſione prouenit.

¶ Gratificis pro obtenta victoria oblatis hoſtijs egrotauit Ezechias de cuius ſanitate amici deC ſperabant. Sed ipſo orante eius exauditur oratio & vitę ſuę anni quindecim adduntur filiuſq; promittitur. data pro ſigno ſolis retrogradatione. Regis quoq; babiloniorum legatos honorifice recipienti theſaurosq; illis oſtendenti. Eſayas futuram Babilonicam captiuitatem denunciat. Et ipſo mortuo rege optimo impiiſſimus Manaſſes filius ſucceſſit in regno: qui iuſtorum & prophetarum ſangui de ciuitatis hieruſalem plateas irrigauit. Capitulum ſecundum.

Ezechias autem inopinabiliter a terrore liberatus gratificas hoſtias cum omni populo celer.c. brauit deo & cognoſcens quia nulla alia cauſa alios hoſtes quidem peremiſſet: alios vero timore morti ſimiles effugaſſet ab hieroſolymis niſi diuino ſolatio omni ſtudio & largitate vſus eſt circa dei cultum. ¶ Non poſt multũ graui languore detẽtus: a medicis equidem deſperatus eſt. nihilq; nec ipſe de ſe nec eius amici ſpei vlterius ſuſtinebãt. Ducebatur autem & alia anguſtia magna ex eo q̃ filios nõ haberet & moriturus eſſet deſolatam relinquẽs domũ. nec ſucceſſorẽ ſui generis habiturus. Dumq; nimis in hac parte fatigaretur rogauit deum vt ei paruo tempore vitam concederet donec filios habere poſſet: & non prius aĩa priuaretur anteq̃ fieret pater. Cui miſertus deus pe-r.c. titionemq; ſuſcipiens: quia non dolebat eo q̃ priuandus eſſet bonis imperij: ſed vt filios haberet qui in eius principatum ſuccederent mittens yſayam prophetam ei iuſſit dicere quia poſt certũ diem caſum languoris euaderet. Et poſt hęc annis quindecim ſuperuiueret & filios generaret. Et dũ hęc dei mãdato propheto dixiſſet, ꝓpter nimietatem languoris. & ea quę inopinabiliter promittebantur non credens ſignum aliquod & iudicium petijt vt faceret. Eſayas quatenus hęc dicenti ſibi crederet: &

a deo eum missum vere cognosceret. Nam ea quę vltra rationē sunt & spe fortiora videntur huiusmodi rebus creduntur esse veracia. Et dum propheta interrogasset eū: quodvellet fieri signum. vmbram solis decem gradibus petijt ad ea loca vnde venerat remeare. Et dum propheta rogasset deum vt fieret: videns rex impletum esse quod voluit: repente dissolutus à lan[illegible] conscendit in templū: & adorans deum vota debita celebrauit. ¶ Eo siquidē tempore cōtigit Assiriorū regnū a mediis dissolui. quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; babiloniorum baladas misit legatos ad ezechiam portantes munera: & ab eo popōscit vt ei esset socius & amicus. Ille vero legatos libenter excipiēs & thesauros eis ostendens. & armorum instructionem: & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat. simul etiam munera prębens regi baldo deferenda: dimisit eos. ¶ Tunc esayas venit ad regem: & requisiuit vnde fuissent qui venerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege venisse: & ostendisse eis vniuersa & vidētes diuitias & virtutem regni cognoscerent & regi suo renunciarent. cui propheta respōdescito inquit non post multum tempus ad babiloniam filios tuos & diuitias transmigrandas. insuper & nepotes tuos eunuchos esse faciendos & amissuros virile nomen: & regi babilonię seruituros. Hęc enim prędixit deus. Ezechias autem contristatus in his quę dicta fuerant. ait non se quidē velle suā gentem in talibus erumnis incurrere. sed quia impossibile est quę apud deū deliberata sunt posse mutari rogabat vt vsq; ad vitam ipsius pax permaneret. ¶ Meminit autem baladi regis babiloniorum berosus. Cum itaq; propheta esayas indubitanter & mirabiliter de veritate confideret & nichil falsi pœnitus loqueretur omnia quęcunq; prophetauit scribens dereliquit in libris: vt ex effectu omnibus postea appareret. Et non solus iste propheta: sed alij numero duodecim idem fecerunt. & omne siue bonum siue contrarium sit apud nos secundum illorum dictum prouenire dignoscitur. sed horum singula denuo declarabimus. ¶ Ezechias autem rex dum superuixisset tempus quod prędixi- 41.
mus & omne illud spacium cum pace degisset mortuus est anno vitę suę quinquagesimo & quarto. in quibus regnauit viginti & nouem. cui successit in regno filius proprius nomine manasses de matre E
quidem nomine Abhisida qui a paternis voluntatibus abscisus: & ad diuersa cōuersus. omne genus malignitatis ostendit. & nihil impium dereliquit. sed iniquitates israelitarum imitatus est: quibus in deum delinquentes affligebantur. Pręsumpsit enim etiam templum dei polluere. simul & ciuitatem. omnemq; pariter regionem. Nam spernendo deum ad hoc vsq; peruenit vt omnes hebręorum iustos occideret: neq; prophetis parceret quorum quotidie singulos perimebat. & eorum sanguine hierosolymorū plateas irrigabat. ¶ In his iratus deus misit prophetas ad regē & populum per quos interminatus est easdem eis futuras calamitates in quibus incurrerant patres eorum israelitę cum eis iniurias intulissent. Illi vero non credidere verbis quibus lucrari potuerunt vt nihil mali paterētur. Operibus enim cognouerunt fuisse vera quę a prophetis prędicta sunt.

¶ Babiloniorum regē exercitum in iudeam mittente Manasses in babiloniam captiuus ducitur. Cui orati & penitenti deus pepercit. Quiq; reuersus in hierusalē diuinū cultū ampliauit & templū purgauit murosq; ciuitatis reparauit. Quo mortuo successit filius eius Amō qui a suis dolose peremptus est cuius interfectores populus peremit & eius filium Iosiam optimum regem constituerunt. Ca. iij.

IGitur dum in eis perseuerārēt bellū super eos intulit rex babiloniorū & caldeorum. Is enim F
misso exercitu i iudeam & regionē eorum depopulatus est: & regem manassem dolo captū 2.
& ad se deductum. habuit ad ea quę voluit tormēta subiectum. Manasses autem tūc intelligens in quibus malis esset & horum oīm se arbitratus auctorē supplicabat deo vt ei hostē suum clementē faceret. atq; misericordē. cuius orationes deus exaudiēs hoc cōcessit ei. & remissus a rege babiloniorū ad sua regna reuersus est. ¶ Cumq; venisset ad hierosolymā priorū quidē delictorū quę circa deū gesserat penitēs studebat etiā memoriā malorū si esset possibile ab aio suo repellere. & ad seruitiū dei & oēm cultū diuinę regiōis accedere. tēplūq; purgare & ciuitatē. Et ad hoc solum de cetero erat cōstitutus vt gratias deo pro dono salutis exsolueret quatenus in oi vita eius ei ppicius permaneret. ¶ Hęc aūt ipse & populū agere docuit agnoscēs i quibus calamitatibus incidisset ppter ritum qui sanctę cōuersationi erat aduersus. ędificās rursus altare solemnes hostias imolabat sicut cōstituit moyses diuinā exponēdo culturā. ¶ Eodē itaq; modo & p hierosolimorū castella cogitauit. ita vt etiā 4
muros ātiquos cū multo studio repararet & alios vltra eos erigeret & turres eminētissimas exaltaret. 21
Custodias vero quę ante ciuitatē fiūt multa munitione firmauit. & sic in oibus a priori cōuersatione 2
mutatus est. et post hęc vitā habuit beatissimā vt multi imitatores eius essent ex quo cœpit colere dei p
pietatē. ¶ Qui cū vixisset annis septuagita & septē. & regnasset quiquagita & quiq; defunctus est & 4
sepultus in suis hortis. Cuius regnū peruenit ad eius filium amon & nomē matris eius fuit maselmis 2
de ciuitate iecabath. Qui dum imitaretur opera patris (quę ille in iuuentute pręsumpserat) dolum passus a suis in domo sua peremptus est cum vixisset annis quatuor & viginti: & i regno fuisset duos

Retrogradatio solis in decē gradibus data ezechię in signum promissionis.

Prophetia esaię de futura captiuitate filiorū israel i babiloniā.

Berosus de balado rege babiloniorum.

¶ Mortuo ezechia rege optimo anno etatis qui ōgesimoquarto & regni vigesimo nono filius eius manasses i regno successit a paternis deuiās moribus.

Rege babiloniorum exercitū in iudeam mittente manasse rex captiuus ducit i babilonem.

Muros ciuitatis reparauit & nouos construxit.

¶Populus autem eius peremit interfectores.eumq; cum patre ſepelierunt:regnumq; ioſię eius filio Poſt Amon tradiderunt cum eſſet annorum octo.Cuius mater quidē de ciuitate fuit oſeth alias ezi Beſachat no- gnauit Ioſias fi-
A mine alias Idida. Erat enim ille natura benigniſſimus & ad virtutem viriliter pręparatus:& i ſtudijs lius eius.
dauid regis & intentionem & regula totius diſpoſitionis eius intentus.

¶Ioſias optime indolis populū ad dei cultū āmonuit ciuitatēq; purgās lucos abſtulit pecuniā quo-
q; cōgregari per prouiciā iuſſit pro tēpli reparatione & crateras libatoriaq; pro tēpli ornamēto fecit
cōflari.Inuento quoq; moyſi libro Cōſulitur holda prophetiſſa quę propter regis iuſtitiā erūnas dicit
differendas ſed poſt eius mortē diffinita ſupplitia fors populus inferenda.Cōgregato quoq; populo
ſacros moyſi leges libros oēs ad fidē ſenādā iuramēto aſtrigit.Et vaſa quę idolis oblata fuerunt fecit
cōcremari & idolorum ſacerdotes occidi celeberrimamq; paſche ſolemnitatem celebrauit.Cap.iiij.

Bona idoles Ioſię regis lin. xij. anno etatis qui populum ad dei cultū āmonuit. Purgauit ciuitatem & lucos abſtulit.

GVmq; ad duodecimum veniſſet annum ętatis:pietatem & iuſticiam in ſe mirabilē eſſe mō-
r.c. ſtrauit.Cunctum namq; populum correxit & monuit vt derelicta idolorū ſecta quaſi non
eſſent dij colerēt patriū deū. Et opera ſimul maiorū patrum in quibus deliquerat: velut ſe-
alio nior emēdabat.Quę vero bene & oportune facta cognouerat obſeruabat.& horum imita-
tor erat & per ſuam ſapientiā & intellectum naturalem ſimilia celebrabat.cōſilijs vtiq; bonis tradens
ſenſum.Sequēs enim leges velut ordinem ciuitatis & pietatem circa deū gerens omnia proſpere gu-
bernabat & maxime q̄ a priorum regū iniquitate rēcedebat.¶Qui & ciuitatem & omnem prouin-
ciam purgauit.& lucos extraneos qui facti fuerāt vaſtulit:& ornamēta quę in eis a prioribus fuerāt ad
idolam dei oblata depulit:& tali modo populum ab huiuſmodi ſecta retractum:ad religionis diui-
nę iura conuertit.Qui & legitima obtutit & holocauſtum ſacrificia altari ſolemniter rurſus exhibuit
r.c. & in vnaquaq; cauſa iuſticiā non minus q̄ animę ſuę coluit medicinam.¶Miſitq; in totā prouinciā Miſit per totam prouinciam pro
iubens vt qui vellēt aurum & argentum deferrent ad reparationem templi pro ſua vtilitate atq; virtu congregāda pe-
te.¶Dū itaq; pecunię allatę fuiſſent ad ſollicitudinē templi& eius expenſas propoſuit amaſiā qui erat cunia ad templi
ſuprā ciuitatē:& ſcriptorem ſaphan:& ſcribam monimentorū ioan:& pontificem heliachim.Qui di- repationē & or-
ligentiā nulla ſegnicię faciebant:ſed inſtructores:& omnia quę erāt neceſſaria pręparabāt:et hoc mo- dinauit officiari
do reparatione tēpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt.¶Qui dum octauum decimū haberet impe- os templi.
B rij annum.miſit ad helyachim ſacerdotē iubens vt pecunię quę remāſerāt cōflarentur.vt fierent inde Ex pecunijs re-
crater & libatoria & phiale ad miniſterium dei. Inſuper & quantumcūq; aurum & argētum eſſet in ſiduis iubet cra-
r.c. theſauris.etiam hoc proferret ad crateras & ad vaſa huiuſmodi faciēda.¶Proferēs enim heliachim teras & libato-
pontifex aurum inuenit librum ſacrum moyſeos in templo poſitum quem ſimul eiſciēs dedit ſcribe ria & phialas cō-
ſaphe qui dum relegiſſet venit ad regem.Et dum omnia terminū habere ſignificaſſet:relegit ei & li- flari.
brum illum.Tunc ille cum verba libri eius audiſſet.ſciſſa veſte ſua vocauit pontificem heliachim &
ipſum ſcribam & neceſſarios ſimul & amicos miſitq; eos ad quandam mulierem prophetiſſam nomi-
ne holdam vxorem ſalomi cuiuſdam inſignis viri & nobilitate clari iuſſitq; vt eūtes conſulerent eam
ſi propicius fieret deus.cum metuerent ne pręuaricando moyſeos leges & mandata maiorum peri-
culum tranſmigrationis incurrerēt. & ad extraneas terras deuenientes vitam agerent miſerabilem. Conſulitur holda pphetiſſa (ita
¶Audiens aūt prophetiſſa quę fuerānt a rege mādata.iuſſit vt remeantes dicerent regi quia diuini- bente rege) quę
C tatis quidem decretum quod iam contra eos protulerat pręcibus infirmari non poſſet.id eſt vt popu- dicit propter re-
lus non periret aut non de prouincia pelleręt:aut bonis tunc pręſentibus minime priuarentur. dum gisiuſticiam erū
r.c. tranſgreſſi fuiſſent leges:& tanto tempore penitentiam non egiſſent:prophetis vtiq; monentibus vt ſo- nas retinēdas
brie viuerent & impietatis ſupplicia deuitarent quę facienda docebat vt crederent q̄ deus eſt & ne- ſed (eo mortuo)
quaq̄ mentitus in verbis per prophetas ſuas pręnunciauit:propter iuſtitiam tamen regis retinendas diffinita ſuppli-
iſtas erumnas:& poſt eius obitum diffinita ſupplitia populis inferenda.¶Igitur qui miſſi fuerāt:mu- tia populis infe-
lieris prophetiam remeantes renunciauerunt regi.Tunc ille mittens vbiq; iuſſit populum ad hieroſo- renda.
lymam conuenire & ſacerdotes atq; leuitas & omnem etatem ſimul adeſſe pręcepit.Quibus congre-
gatis primum quidem eis ſacros legit libros & ſtans in tribunali in media multitudine coegit cūctos Congregato po-
fidem & iuramenta prębere.vt apud deum fierent:& moyſeos leges per omnia cuſtodirent.Illi vero pulo in hieruſa-
promptiſſime & iurauerunt:& pręcepta legis complere promiſerunt.Mox itaq; ſacrificia celebrātes: lem rex ſacros
deum ſibi poſcebat eſſe propitium.¶Rex autem ſacerdoti pręcepit vt ſi quod aliud vas a parenti- moyſi legens li-
bus eius oblatum ydolis aut dijs extraneis inueniretur in tēplo,proferret.Et dum fuiſſent multa col- bros omnes ad
lecta cōburēs ea cinerem diſperſit in fluuium.& ſacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aarō fidem cuſtodiē-
interfecit.¶Dum hęc ergo feciſſet in hieroſolymis. proceſſit in vniuerſam prouinciam: & lucos qui dam iuramenta
ab hieroboam rege ad honorem deorum extraneorum facti videbantur exterminauit & oſſa falſo- coegit pręſtare.
rum pphetarū ſup altare quod prius hieroboā cōſtruxerat cōcremauit.Ea igitur quę veniēs prophe-
ta ad hieroboā cū ille ſacrificaret & ois populus audiret quę futura eſſe prędixerat: hoc modo ter-

minum percœperunt.quando ex genere dauid iosias nomine fecit ea quę prędicta sunt ante annos trecentos sexaginta vnum. ¶ Post hęc autem rex iosias profectus est ad cunctos israelitas qui captiuitatem & seruicium assyriorum effugerant eisq; suasit vt impios actus & honores deorum extraneorum relinquerent: & patrium maximumq; colerent deum eiq; dicarent & domos & vicos. Perscrutatus est autem & ciuitatem ne quod forte ydolum habentes intra sua tecta celarent. Necnon & currus qui ędificati fuerant a prioribus regibus: & quęq; alia huiusmodi erant quę velut deos adorabāt cuncta pariter amputauit. ¶ Et hoc modo purgata omni prouīcia. ad hierosolymam omnem populum conuocauit. & ad azimorum festiuitatem quę pascha dicitur eos adduxit. Donauitq; populo in pascha nouellos hedos & agnos triginta milia. Prębuerunt autem ad holocausta tria milia. Prębuerunt autem & primi iudeorum propter pascha sacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia secentos eorum prędules obtulerunt boues vero qūigentos. Et dum esset hęc abundantia quadrupedum: sacrificia faciebant moysęos legibus hostias singulas enarrantibus & ministrātibus. Nec fuit alia similis festiuitas apud hebreos: a samuelis prophetę temporibus. Causa vero huius festiuitatis hęc erat: vt omnia secundum legis antiquę traditionem paternę solemnitates efficerentur.

Purgata oi prouintia ab idolatria fecit cōuocato populo pasche solēnitatem celeberrimam.

¶ Nechao egyptiorum rex contra medos bellum parans iter per regnum Iuda petit quod prohibere volens iosias in occursum venit & vulneratus redijt in hierusalem quem defunctum hieremias lamentabili carmine defleuit futuramq; descripsit captiuitatem. Similiter & ezechiel duos describēs libros mortuoq; iosia ioacham filius eius impius successit in regnum. Qui a Nechao ęgyptiorum rege captiuus frater eius. Eliachim qui mutato nomine Ioachim dictus est regnum habuit sub tributo Quem Nabugodonosor deuictis egyptijs sibi fecit tributarium.

Capitulum.v.

Nechao ęgiptiorum rex cōtra medos bellū parans iter per regnū iuda petit. Vulneratus Iosias hierusalemre dijt qua defunctus plaga anno etatis. xxxix. & regni. xxxi. Hieremias carmine iosię fleuit mortem quibus futuram hierusalē descripsit captiuitatem.

Ezechiel

Mortuo Iosia filius eius Ioachā successit i regnū impius.

Joachaz fil Josie Rex.

Nabugodonosor rex babiloniorum contra regem egyptiorum arma parat & eū vincit.

¶ Post hęc autē dū iosias in pace atq; diuitijs & gloria super oēs excelleret. Nechao rex egyptiorū castra posuit ad eufratē fluuiū: vt cōtra medos & babilonios dimicaret. qui assyriorū soluerūt principatū habebat ēm desiderū vt regnaret in asia. Et dū venisset ad eum tē medin: quę erat de regno iosię, phibebat eū rex iosias per suā prouinciā cōtra medos iter efficere. Tūc mittēs legatos ad eū nechao. significauit nō se cōtra eū exercitū ducere sed ad eufratē fluuiū properare: adijciēs q; eum ,puocare non deberet ad sua bella prohibendo ne aliena iret ad prelia quo tendebat. Iosias quidē nō acquiescebat verbis nechao sed istabat ne iter suū per eius faceret regionē. Reor vrgebat eū: vt quod imminebat accideret. Nā dū aciē exercitus sui cōponeret. & in curru vectus a curru trāsiret ad currū. quidā iaculatus eū ęgyptiorum a belli festinatione suspendit. Mox enim vulnere nimis affectus: iussit exercitum reuocari: & ad hierosolymam rediuit. Qua plaga defunctus est sepultusq; magnifice in patrijs monumentis. Qui vixit annis triginta & nouem. regnauit autem ex eis vnum & triginta. ¶ Omnisq; populus eū multis diebus magno luctu ge mituq; defleuit. Sed & hieremias propheta mortis eius carmē lamentabili modulatione composuit quod hactenus noscitur permanere. ¶ Hic vero propheta etiā futurā ciuitatis cladem prędixit: scriptoq; reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitam: & in babilonem variam migrationem. ¶ Et nō solū iste prędixit hęc populo esse vētura. sed & propheta ezechiel primus de his duos libros cōscribēs plebi reliquit. Erāt aūt ambo sacerdotes genere. ¶ Sed hieremias quidem in hierosolymis est cōmoratus a tertiodecimo anno regis iosie vsq; dū ciuitas vastaretur & tēplū quę tū de hoc pphęta ,puenerūt: loco ,pprio declarabimus. ¶ Mortuo siquidem iosia sicut prędiximus: ei successit in regnum filius ioacham cum trium & viginti esset annorū. Et hic quidē regnauit in hierosolymis. Matrem vero habuit amital de ciuitate abana. Fuitq; impius & sceleſtus. ¶ Igitur rex ęgyptiorum dum fuisset a pugna reuersus euocauit ioachā ad semetipsū de ciuitate syrię quę dicitur emath. Qui dū venisset repente eum vinxit & seniori eius fratri ex eodē patre progenito nomine eliachim tradidit regnum. mutās ei nomen Ioachim. Prouincię vero tributum imposuit centū argenti talenta: & vnum auri. ¶ Ioachim ergo has pecunias exsoluebat. Ioachā aūt deduxit in egyptum: qui etiam mortuus est i ea dū regnasset tres mēses & dies decē. ¶ Ioachi vero mater vocabatur zabud. alias zebia de ciuitate abunia alias Ruma. Hic aūt erat vir natura iniustus & valde nequissimus. & neq; circa deum sanctus neq; circa hoies māsuetus. ¶ Cūq; quartū regni haberet annū babilonię principatū quidē nomine nabugodonosor accepit. Eodem tēpore cum magno apparatu ad circamen alias circami ciuitatis venit quę est iuxta eufratē: pugnaturus cōtra regē ęgyptiorū nechao. Sub hoc enim syria erat vniuersa. Dūq; cognouisset regis babilonię voluntatē nechao penitus nō expauit sed cū magno brachio super nabugodonosor ad eufratē venit: q facta cōgressione deuictus est & multa milia varijs rebus belli amisit. ¶ Trāsiēs aūt eufratē babilonię rex oēm syriā vsq; ad pelusiā alias pelusiuū cœpit prēter iudeā. ¶ Quarto autem anno nabugodonosor qui erat octauus ioachim regis hebręorum: cōtra iudeos cum magno exercitu castrametatus est babilonius. tributa exacturus a ioachim: aut certe dimicaturus.

Ille vero metuens eius minas & pacē habere deſiderās. prębuit ei tributa quę pręceperat ānis tribus.

A ¶ Ioachim tributū babilonis ſpe ęgyptiaci belli deceptus negat ſoluere cui hieremias vanā eius ſpē prędixit futuramq; ciuitatis hieruſalē captiuitatē prophetauit. Micheas quoq; olim talia prędixit hieremias vero librū de futuris rebus ciuitati & templo & populis conſcripſit quē librū principes regi. Qui auditis quę in eo ſcribebātur eū dirupit iuſſitq; comburi & hieremiam & baruch ad ſe puniendos prędcepit adduci. Quiq; babilonioru regē propter metū ſub fœderis iure ſuſcepit in hieruſalē & fracta fide ab eo occiditur & conſtituto ibidem ioachim filio rege principes captiui inter quos ezechiel ducuntur in babiloniam. Repente vero babiloniorum rex formidatus ioachim: cui pricipatum trādiderat patris necē vindicaturum ipſum in hieroſolymis obſedit. ioachim autē ciuitatem volens liberare matrem & cognatos obſides dedit & ſeipſum. Quo captio in babilone patruus eius Sedechias rex coſtituitur qui fuit ſuperbus & impiorū fautor quē hieremias ſepius reprehendebat ſed ipe dictibus adulatoribus nichil proficiebat Ezechiel quoq; in babilonia prophetauit. Capitulum. vi.

Ioachim tributum ſoluere ęgyptiaci belli ſpe neglāte hieremias ꝓpheta vanā eſſe in ęgyptiaco bello ſpem & futuram hieruſalem captiuitatē illi prophetant. Micheas ꝓphęta de captiuitate hieruſalē prophetauit añ hieremiam. Librū hieremię (quem trenorū librū dicimus) pricipes regi derūt qui auditis quę in eo ſcribebantur) eū dirupit & comburi iuſſit & hieremiam & baruch puniēdos ad ſe iubet adduci. Obſeſſa hieruſalē Ioachim matrem & cognatos volens ciuitatē liberare dedit.

TErtio vero anno audiēs ęgyptios cōtra babiloniam denuo pugnaturos tributa non reddit: ſed ſpe ęgyptiaci belli deceptus eſt. Nā pugnare contra eum ęgyptij minime pręſumpſerunt. propheta ſiquidem hieremias quotidie prędicebat quia fruſtra ęgyptiorum ſpe teneretur & q; immineret ciuitati vt a rege babilonio vaſtaretur: & rex ioachim ſubderetur ab eo. Sed hęc nulla vtilitate dicebat: quando qui crederet nullus erat. Nā & populus & princeps audientes hęc negligebant. & indignantes ſuper his quę dicebātur quaſi auguriū aduerſus regē propheta ferret accuſabāt eum: & ſubiectum iudicio vt ad ſupplicium quoq; traderetur dari cōtra eum ſententiam poſtulabant. Quod multi quidem adeo uerſus eum fieri decreuerunt. ſeniores autem receſſerūt qui ea volūtate qua iuſte prophetam abſoluerant ea ipſa etiam aliis ſuadebant ne quid mali fieret hieremię: dicentes quia non ſolū iſte ciuitati futura prędiceret. ſed & Micheas ante eū olim talia prędixiſſet & multos ſolere ſepe huiuſmodi verba dixiſſe. quorum nullus tunc a regibus aliquid pertuliſſet: ſed quaſi prophetę dei fuerant honorati.

B His itaq; verbis mitigantes turbas eripuerunt hieremiā a deffinito ſupplicio. Qui omnes prophetias ſuas ſcribens: ieiunante populo & in eccleſiam cōgregato in templo menſe nono: quinto anno regis ioachim relegit librum: quem de futuris rebus ciuitati & templo & populis cōſcripſiſſe videbatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iuſſeruntq; eū & ſcribam baruch de medio tolli: ne qui haſdam fierent manifeſti. Ipſum vero librum portantes regi dederunt. Qui pręſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum legere. & audiens quę ſcripta noſcebantur in libro iratus rex dirupit eum & igne cremauit: & requiſitos hieremiam & baruth iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidem tunc eius iram declinauerunt. ¶ Non poſt multum vero tempus venientem contra ſe cum magno exercitu regem

a.c. babiloniorū fœderis iure ſuſcepit propter metum eorum qua dicta fuerant a propheta: credens nihil ſe forte paſſurum neq; per obſeſſionem neq; per pugnam. Dum rex babilonię intraſſet in ciuitatem fidē neq; ſeruauit: ſed iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros hieroſolymitanorum occidit vna cum rege ioachim. Quē etiam ante muros inſepultum proijci iuſſit: filiū vero eius ioachim conſtituit regem vniuerſę prouincię. Eos autem qui erant in dignitatibus cōſtituti numero tria milia captiuos duxit in babiloniam inter quos erat propheta ezechiel cum eſſet adhuc puer. ¶ Hic ergo fi-

C mis habuit ioachim regem. Qui vixit quidem annis ſex & triginta: regnauit autē vndecim. Succeſſor vero eius regni ioachim de matre noie onas alias Naeſcha. Regnauit mēſibus tribus & diebus decē ¶ Regē vero babiloniorum quę ioachim conceſſerat principatum repente timor inuaſit. Formidatus eſt enim ne forte habens mali memoriam pro nece paterna. prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum regem ioachim in hieroſolymis obſedebat. Ille vero cum eſſet natura benignus & iuſtus: ſoluit ciuitatem propter ſe videre pericula ſuſtinere. ſed ſumēs matrem & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a babilonia regeq; directi. accipiens ab eis iuſiurandum vt nihil mali pareretur nec ipſe nec ciuitas: quorum fides nequaq̄ māſit inuiolata. Non eñ ſeruauit eā babilonię rex ſed prędcepit pricipibus ſuis vt oēs qui erant in ciuitate & iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices coloq; ad ſe ligatos adducerent. Qui oēs fuerunt decē milia octingenta triginti & duo ſimul & ioachim cū matre pariter & amicis. Quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia. Patruū vero ioachim nomine ſedechiam conſtituit regē: accipiens iuſiurādum ab eo vt ei prouinciā cuſtodiret. & nihil hoſti

c. inter ſeret nec faueret ęgyptijs. ¶ Sedechias autem erat annorum viginti & vnius quando accepit regnum & nomen matris eius amias. Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus circa quem impij locum maximum habere videbantur. Quapropter & propheta hieremias ad eum veniens crebro conteſtabatur: dicens vt reliquas quidem impietates & iniquitates deſereret & iuſticię prouideret: & neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret: neq; falſis prophetis eum ſeducentibus crederet quaſi nequaq̄ cō-

Hieremias ſedechiam crebro reprehendebat.

Nota adulatoꝝ periculum.

Prophetia ezechielis in babilonia quam misit hierusalem.

Discordãtia prophetarum hieremi. & ezechielis

tra ciuitatẽ babilonię rex dimicaret quia ęgyptij contra eum bella rursus inferrẽt & vincerẽt: qm̃ hęc verba non essent ne hoc modo ventura forent. ¶ Sedechias aũt dũ audiret prophetam hęc dicentẽ consentiebat ei per oia tanq̃ vera loquenti: & quasi prodesset ei vt eius crederet verbis. Sed rursus amici subuertebant eius mentem: & a prophetę dictis ad ea quę voluerant abducebãt. ¶ Propheta uit autẽ ezechiel in babilone futuras populi calamitates: & misit in hierosolymam. sed sedechias eorum prophetijs non credidit propter huiusmodi causam. Alia siquidem vniuersa consona a prophetis ędicta sunt: quomodo & ciuitas vastaretur & ipse sedechias duceretur captiuus i babiloniã. ¶ Discordabat autẽ ezechiel dicens quia sedechias babiloniã non videret cũ hieremias dixisset quia vinctum eũ rex babilonię duceret & eo q̃ non idem vterq; dixisset etiam illa quę cõcordabãt non esse vera dicebãt: licet ei oia secundũ eorum euenerint prophetias. Quę tamẽ oportunius declarabimus.

¶ Recedente Sedechia quem seduxerũt falsi prophetę a babiloniorũ fœdere iñcto; ęgyptijs babilonię rerũ cõtra eũ castrametatus est deuictis primo ęgyptijs. prędixit tamen hiere. futuram captiuitatẽ & per persas liberationem cuius dictis plebeis credentibus principes eum vesanũ acclamabãt falso eum quia babiloniam vellet ire accusantes. Obsessa itaq; ciuitate duo maxima mala pestis scilicet & fames hierusalem opprimebant hieremias in lũtoso lacu vsq; ad guttur vt morte propria suffocaretur est positus quem liberauit ethiops Ipseq; latenter a rege vocato iterum suadet ciuitatem reddi babilonijs dimissus quoq; est rege precipiente vt ei nullus malum faciat. Capitulum. vij.

Recedente Sedechia a fœdere babiloniorũ & ingẽte se ęgyptijs Babilonię rex contra eum castrametatus ẽ primo tamen vicit ęgyptios.

Pro prophetia hiere. de captiuitate babilonica & liberatione p̃ ipsas & medos

¶ Hiere. figura christi falsoaccusati & cõdãnati.

IGitur societatem babiloniorum quam habuit ãnis octo dissoluit: & semetipsum ad egyptios transtulit. sperans cum illis contra babilonios pręualere. Interea dũ hoc cognouisset babilonię rex castra mouit aduersus eum. & afflicta prouincia & munitiones eius vna diripiẽs ad ipsam hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magnoveniebat exercitu. Rex autẽ egyptius audiens quia sedechias amicus eius esset. sumpta virtute maxima bellatorum venit ad iudeam quasi eius soliturus obsessionem. Babilonius autem receſſit ab hierosolymis & occurrit ęgyptijs eisq; cõgressus pręlio superauit: & eos in fugam conuersos de syria coegit exire. ¶ Dumq; dicesſiſſet babilonijorum rex ab hierosolymis deceperunt falsi prophetę Sedechiam dicentes quia neq; babilonius denuo contra eum pugnaret: & contribuli eorum quos de prouincia ad babiloniam dimigrauerunt. cũ dei vasis omnibus quę rex tulerat ad hoc templum reuerterentur. Sed hieremias his contraria atq; vera: transiens in medium prophetauit. dicens q̃ male quidem facerent illi qui talia regi suaderent quando per ęgyptios nichil iuuari possent: quos vtiq; deuincens babilonię rex: in hierosolymam remeauit eamq; fortiter obsideret. & populum fame corrumperet ac reliquos captiuos obduceret. substãtiasq; dirimeret simul & templi diuitias exhauriret. & illud insuper cõcremaret ciuitatemq; subuerteret & essent subditi alias seruituri babilonię regi eiusq; nepotibus annis septuaginta. A quorum seruitio nos inquit tunc remouebũt persę & medi babiloniorũ destruentes imperiũ: & ad hanc reuertentes vrbẽ ędificabimus templũ rursus: & hierosolymã denuo reparabimus hęc dicente hieremia plurimi quidem crediderunt. Principes aũt & impij exceſſiſſe eũ a sua mente dicebant: eiq; sub hoc fomite deridebant. ¶ Igitur cum ei placuisset ad patriam properare quę dicitur anathot viginti stadijs procul ab hierosolymis cõstitutam: inueniẽs eũ in itinere quidam principum cõprehensum detinuit calũniam faciens ei quasi ad babilonios iret. Ille vero mẽtiri quidẽ illum & calumnię sibi crimen inferre: se vero ad patriam properare dicebat. Qui ad hęc verba non flexus vinctum deduxit ad iudicũ magistratuum. Aquibus omnia verbera & tormẽta perpessus: ad necis supplicij reseruabatur. Qui per quoddã tempus hęc quę prędiximus iniuste sustinuit. ¶ Anno vero nono sedechię regis decima die mensis decimi babilonię rex ad hierosolymã castrametatus est: & sedẽs circa eam decem & octo mẽses cũ studio magnę virtutis obsedit. Obsessosq; hierosolimitas duo mala alia & maxima deprimebant. morbi lãguor. & fames eis veheniẽtes insistẽs. Hieremias vero propheta cũ esset in custodia nõ cessabat sed clamabat & prędicabat aperte monẽdo populũ vt regẽ babiloniorũ portas aperiẽtes exciperẽt. Hoc em̃ facto eos cũ oi domo posse saluari. alioquin radicitus asserebat euelli. Prędicabatq; pariter: qm̃ si qui manerẽt in ciuitate omnino perirẽt: aut fame cõsumpti aut gladijs hostium. Si vero ad hostes cõfugerent. & inimicos & mortem quodãmodo declinarẽt. ¶ Principes aũt hęc audientes ne inter ipsa mala cõsistẽtes patiebãtur eius verba aio suo percipere sed cũ iraveniẽtes indicauere regi. & accusantes eũ quasi vesanũ: occidẽdũ esse prophetã poscebãt qui eorũ aios frãgeret & malis promissionibus audaciã populi valde moliret. qm̃ dum parati essent oms pro eo & patrię salute pugnare ille moneret vt ad hostes fugerẽt vniuersi quia ciuitas capiẽda foret & oẽs in ea pariter perituri. Rex ergo ipse quidẽ pro bonitate & iusticia iratus nõ est. sed ne principibus tali tẽpore videretur esse contrarius. permisit eis vt facerent prophetę quod vellent. ¶ Qui hoc sibi a rege concesso. mox ingrediẽtes in carcerem & sumentes eum in quendam lacũ plenum cœno deposuerunt: vt morte propria suf-

Obsessa ciuitate hierusalem duo mala maxia opprimebãt pestis & fames.

A focatus extingueretur. Ille vero vſq; ad guttur in luto depoſitus in his degebat ãnguſtijs. Quidam vero ſeruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas prophetę regi nunciauit dicens non recte amicos & principes eius feciſſe vt prophetam in cœno ſubmergerent quod opus oñi morte & vinculis eſſet amarius. Hęc cum audiſſet rex penitentia ductus quia prophetam principibus tradidiſſet iuſſit ethiopi vt ſumptis triginta regis miniſtris & funibus & qcquid expediret ad ſalutis eius vtilitatem cum feſtinatione hieremiam extraherẽt. Ethiops autem ſumens quod pręceperat rex prophetam de lacu reduxit: & ſine cuſtodia eſſe permiſit. ¶ Euocante vero eum rege latenter & requirente ſi quid diuinum ei in rebus pręſentibus poſſet ẹdiceret: ille habere ſe quidẽ quod diceret aſſerebat: ſed non ſibi fore credendum nec moneret audiendum quando iam quaſi malum aliquid agẽtem eius amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt (inquit) nunc qui babilonium nequaq̃ dimicaturum eſſe dicebant audientesq; fallebant? Sed & ſi nunc veritatem dixero morte me condamnabis. Cumq; ei per iuſiurandum prębuiſſet quia nec ipſe eum perimeret: nec principibus ſupplicij iure contraderet data fide ſecurus ſuadebat ei vt babilonijs traderet ciuitatẽ. Hęc eñ dicebat ei deũ per ſe prophetare ſi liberari vellet & pręſentia pericula declinare & neq; ciuitatẽ vſq; ad fundamenta deijci nec tẽplum ab hoſtibus concremare. Quod ſi non fieret. ipſe malorum auctor & ſibi & ciuitati huius calamitatis exiſteret. ¶ Hęc audiens rex velle ſe quidem hęc quę monebat facere dixit & expedire ſibi. ſed metuere contribules qui ad regem babilonię perrexiſſet: ne accuſantibus eũ: periculo ſubiaceret. Quem propheta confortabat & fruſtra ſupplitium ſuſpicari dicebat nil mali paſſurum ſi babilonijs traderet ciuitatem: nec ipſum nec filios nec vxores eius: inſuper & quia templum maneret illeſum. Et hieremiam quidem cum hęc dixiſſet dimiſit rex. pręcipiens vt nulli ciuium quę locuti fuerant proderet ſed ſolũ principibus appareret. Qui ſi cognoſcentes eum a rege vocatum requirerent vt quid cũ eo locutus fuerat eis quoq; narraret. diceretq; quia popoſciſſet & ne in vincula aut carcerem denuo traderetur. Qui ſcilicet hoc eis dicebat dum venientes ad prophetam inquirerent quid locutus fuiſſet ad regem. Hęc quidem ita ſunt geſta.

Iterum (petente rege) hieremias ciuitatẽ ſuadet babilonijs tradere.

¶ Rex hiere. dimittit pręcipiẽs vt nullus ei malum faciat.

¶ Capta eſt ciuitas hieruſalem poſtq̃ obſeſſi ciues animo fortes decem & octo menſibus a pricipibus
B Nabugodonoſor. Captiuusq; Sedechias fugiẽdo ad rẽgem adducitur cuius amici & filij (videntel) occiſi ſunt eiuſq; oculi eruti ſunt & vinctus ducitur in babiloniam vt prophetauerunt hieremias & Ezechiel. Epilogus quoq; regum hebręorum & annorum a templi ędificatione egreſſu populi de egypto diuiſione & creatione. Adam breuiſſime annotatur cum numero & ordine pontificũ. Ca. viij.

Fortitudo & animoſitas obſeſſorũ in hieruſalem.

Obſeſſio durauit decẽ & octo menſibus.

BAbilonius aũt rex obſeſſionem grauius inferebat: faciẽs turres cũ magnis ędificijs & aggeres ingẽtes exaltãs: ex quibus reſiſtebat de muris pugnare nitẽtibus. multaſq; machinationes erexit: equans muris per circuitũ ciuitatis. Illi ſiquidẽ qui erãt intra vrbẽ fortiter & prõptiſſime reſiſtebant. neq; fame neq; labore fatigati. Et licet intus his paſſionibus augerẽtur aio fortes videbãtur ad pręliũ in nullo ad inuẽtiones inimicorũ & machinamẽta expaueſcẽtes. ſed & cõtrarias machinationes in oĩbus que faciebãt illi opponere cogitantes ita vt magnũ certamẽ eſſet babilonijs ſimul & hieroſolymitis velocitatis atq; prudentię. His quidẽ arbitrãtibus nihil amplius cõmodi q̃ captionẽ illius ciuitatis. ¶ His aũt ſalutẽ ſuã nõ in alia cauſa ponẽtibus niſi vt magno ſtudio laborarẽt & nõ excogitarẽt quibus modis machinamenta deſtruerent. & hęc paſſi ſunt mẽſibus octo: & donec
C fame vaſtarẽtur. & gladijs quos de curribus iaculabãtur aduerſus eos hoſtes: capta eſt vero ciuitas vndecimo anno ſedechie regis. quarto mẽſe die nono. Cœperũtq; eã principes babilonioꝝ quibus obſeſſa a rege nabugodonoſor videbatur eſſe cõmiſſa. Ipſe aũt in rabatha ciuitate morabatur. Noĩa vero principũ qui hieroſolymã ſubdiderũt hęc ſunt. Hergella. ſarrare matuſſe. megarus: nabuzardã Saris.

Capitur ſedechias fugiens & ad Nabugodonoſor ducit a quo plurimum criminatur. &c.

¶ Capta ſiquidẽ ciuitate circa mediam noctem. & principibus hoſtiũ in templo ingreſſis Agnoſcens hoc ſedechias rex ſumptis vxoribus & filijs & principibus & amicis: de ciuitate fugit per deſertũ valde tutiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditicijs principibus babiloniorum indicatum fuiſſet. diloculo eum perſequi aggreſſi ſunt. Quẽ dũ circa hierichontẽ appręhendiſſent. circũdederũt eũ. Amici vero & principes qui cum ſedechia fugiebãt. dũ hoſtes proximos eſſe cõſpicerẽt: relinquẽtes eum diſperſi ſunt: alter ad aliũ locũ fugiens: & vnuſquiſq; ſe liberare contendens. ¶ Quem cõpręhenſum cum paucis hoſtes cum vxoribus atq; filijs adduxerunt ad regem. Venientemq; ad ſe regem nabugodonoſor impiũ & infœlicem vocare cœpit: & iuriſiurãdi immemorẽ: quod prębuerat vt ei prouincia cuſtodiret. Super hęc autem eum obiurgauit ingratum: quod dum ab eo percepiſſet imperiũ quod ab eius patre tulerat & illi tribuerat: contra munificũ largitorem egiſſe videbatur hoſtiliter. Dixitq; poſt hęc. Magnus deus qui habens tuam nequitiam odio noſtro te ſubiugauit imperio. ¶ His igitur verbis vſus aduerſus ſedechiam: filios eius iuſſit pariter & amicos continuo perimi ipſo ſedechia & aliis captiuis inſpicientibus. Deinde oculos eruẽs ſedechię: eumq; vinciens perduxit in babiloniam.

Completa prophetia hiere. & ezechielis prophetarum.

¶Hęc em̃ prouenerunt ei quę hieremias ezechielq; prophetauerunt.quia comprẽhensus duceretur ad babiloniam & loqueretur ei ore suo & non videret eam sicuti hieremias dixit. Cecatus autem & ductus ad babiloniam non vidit sicut ezehiel prędixit.¶Hęc igitur quę sufficienter possunt dei manifestare naturam nescientibus explanauimus quoniam diuersa est atq; multimoda & vniuersa ordine suo conspiciens.& queq; congruant agi prędicens ignorantiamq; hoim & infidelitatẽ redarguẽs per quę curari nequiuerũt ab his quę erãt passuri.Nam cũ ea quę prędicebãtur custodire nollẽt:calamitatibus noscũtur esse traditi:ita vt esset impossibile vt ab ea declinarẽt.Igitur qui de genere dauid regnauerunt huiusmodi cõuersationẽ habuisse noscũtur.Fuerũt em̃ viginti & vnus vsq; ad vltimum regem:regnauerũtq; oẽs annis noningẽtis & quatuordecim:mensibus & sex:diebusq; decem ex quibus principatum tenuit primus eorum saul annis viginti.nõ tamen ex ea tribu cõsistens. 25.

Epilogus regũ hebręorum qui fuerũt.21.& omnes simul regnauerunt.14.ãnis sex mensibus & diebus decem.

¶Porro babilonius misit principem militie suę nabuzardam in hierosolymam vt expoliaret templũ.prędicipiens vt & illud incẽderet & regalia pariter & ciuitatem ad pauimentum vsq; deponeret.& populum in babiloniam mitteret.Qui dum venisset ad hierosolymam vndecimo anno sedechię regis. 4.r

¶Et templũ subuertit:& vasa dei aurea argenteaq; tulit necnõ & maximũ cantarũ quẽ posuit salomon.insuper & columnas ereas & capita earũ.aureasq; mensas & candelabra.Et hęc auferens templum quoq; succẽdit mense quinto in initio mensis:anno vndecimo sedechie regis octauo. decimo autẽ nabugodonosor.Succendit autem & regalia:ciuitatemq; destruxit.Et templum ita concrematũ est post trecentos & septuaginta annos & menses sex diesq; decem:ex quo eum constat ędificatum. 15.

Ab ęgressu populi ex ęgypto.

¶Ab ęgressu aũt populi ex ęgypto tũc erant anni mille sexaginta duo menses sex/dieq; decem.

A diluuio.

¶A diluuio vero vsq; ad vastationem tẽpli omne tempus fuit annorum mille nongentorum quinquaginta septem. mensiũ sex dierum decem.

A creatiõe adã.

¶Ex quo vero factus est adam vsq; ad ea quę prouenerunt templo anni sunt tria milia quingenti tredecim menses sex dies decem.Tantus ergo numerus erat annorum.Quęcumq; vero gesta sunt singula vt prouenere manifestauimus.

Captiui ducti p nabuzardam.

¶Princeps itaq; regis babilonis postq̃ hierosolymam subuertit & templum:sumens captiuos migrauit eos & pontificem & zardã & sacerdotẽ iosadach alias Iosedech secundariũ eius & custodes tẽpli tres.q; eunuchum qui erat super armatos: & amicos sedechię septem:& scribam eius.& alios principes sexaginta:quos omnes cũ vasis quę depredatus est duxit ad regem in rabatha alias Reblata prouincię syrię ciuitatem. 4.t 25.

Principum capita abscissa sunt.

¶Rex autem pontificis quidem:& principum ibi capita iussit abscindi.ipse vero omnes captiuos & sedechiam deduxit in babiloniã.Vinctum vero circumegit & iosadach pontificem filium sareę alias Saraię põtificis quẽ occidit babilonius in rabatha syrię ciuitate sicut dudum iam designatum est.

Epilogus pontificum numerus & ordo eorum.

¶Igitur quia genus regum explanauimus & qui fuerunt & eorum tempora cũcta narrauimus necessarium indicaui etiam nomina referare pontificum qui pontificatum regum temporibus habuerunt.¶Primus quidem sadoch põtifex tẽpli quod salomon ędificauit.¶Post eũ vero filius achiniaas in eius honore successit.¶Post achiman zacharias alias zarias.¶Post hunc autem ioram:& post eũ Anxiorã:deinde fideas.post fideam vero sudeas post hũc vero hilus alias bilus.hilo vero successit ioathan: cuius rursus vrias. Vrię vero nerias Post neriam vero odeas fuit.Post hunc vero salomõ deinde helchias.Post hunc saruch:& post hũc fuit iozadach qui captiuus in babiloniã ductus est.Isti siquidem oẽs in pontificatũ filius patri per ordinẽ successerũt.

¶Veniẽs autẽ in babiloniã rex:sedechiã habuit quidẽ donec adiuixit in carcere.quẽ dũ regaliter sepelisset.vasa quę in hierosolymorũ templo fuerat depredatus diis dicauit suis/Et populum in babiloniorum regionem constituit.pontificem vero soluit a vinculis.

¶Godolias super pauperes & reliquias hebręorum in hierusalem princeps constitutus hieremiã soluit a carcere potius in deserto habitare q̃ in principibus eligentem.Quiq; fugitiuos hierusalem redeuntes q̃humanissime recepit.vnde dilectus ab hebręis ipsi ysmaelem qui solus de tribu iuda remanserat ne rebellaret voluerunt occidere quod recusauit Godolias qui ab Ismaele dolose cum suis occisus est similiter & hebręorum reliquijs.Quem tamen iohannes & principes persecuti sunt fugiẽtem ad Ammonitas captiuosq; ab illo liberauerunt.Sed hieremię consilium spernentes captiui in babiloniam ducuntur a Nabugodonosor qui deuictis Ammonitis ęgyptios captiuauit.vide decem tribuum/& duarum captiuitatum signata tempora. F

Capitulum.ix.

Godolias cõstituitur princeps super pauperes & reliquias hierusalem.

¶Princeps itaq; militię nabuzardam dum captiuasset populũ hebręorũ:& pauperes & eos qui se tradiderãt dereliquit. constituens eis principem noie godoliam filiũ aicham de nobilibus natũ mansuetũ & iustũ.iussitq; vt opus in terra prouincię faciẽtes regi tributa definita persoluerent.¶Hieremiam vero prophetam soluit de carcere:eiq; suasit vt ad babiloniam cum eo veniret Fuerat em̃ hoc a rege iussum.vt illi per oĩa placidę ministraret.Qui si nollet hoc facere:indicaret vbi manere vellet.quatenus hoc regi significaret. Propheta vero nec sequi voluit nec alibi cõmorari.sed libenter se abire dixit in deserta patria:& cum miserrimis habitare reliquijs. Cognoscens autem eius 4 15

voluntatē militię princeps godolię (quem constituerat in hierosolimorum vrbe) precepit vt eius pro-
A videntiam in omnibus haberet eiq; ministraret quibus egeret. Et donatis prophetę multis precioſiſ-
q; muneribus: dimiſit ad propria. Et hieremias quidem manſit apud godoliam in ciuitate, princi-
pę quę dicitur maſphacha alias maſphat. Rogauitq; nabuzardam vt cum eo dimitteret diſcipulum ba-
ruch filium nerei alias nerie ex magna valde familia. Et qui lingua paterna precipue fuerat eruditus.
¶ Hęc dum feciſſet Nabuzardā in babiloniam profectus eſt. At ille qui obſeſſa hieroſolimorū vrbe
diffugerāt diſperſi per cetera loca dum receſſiſſe babilonios cognouiſſet & quaſdam reliquias in hie-
roſolimorū terra reliquiſſe & qui eam incolerent ſupereſſent, collecti vndiq; venerūt ad godoliam in
maſphat. Erant autem principes eorum ioab filius carię & azarias & ieconias ſimul & alię. Porro de
genere regio erat quidam iſmael: vir malignus & calidus. Qui cum obſideretur hieroſolima ad regē
euaſit ammonitarū noie bachali & illo tēpore ibi moratus eſt. Igitur qui ad hieroſolimā cōcurrerāt fe-
cit eos godolias ibi manere. nequaq̄ babilonios metuētes. colēteſq; terram nichil mali paſſuros eſſe
dicebat. Et hęc quoq; iuramēto firmauit adiſciens quia ſolatium cūctis prębęret. & ſi quis ab aliquo
grauaretur. illius mererē auxilium: ſuaſitq; vt ſinguli in qua vellent ciuitate morarentur. & vt mitteret
cum eis qui eorū habitacula reparārēt. Et ipſe quoq; faceret dum tēpus eſſet vt triticum & vinum &
oleum recōderent quatenus hiemis tempore pabulis non egerent. Hęc cum dixiſſet dimiſit eos ad
prouincię loca quę vnuſquiſq; voluerat. ¶ Fama vero diſcurrente ad genus iudeę quia veniētes ad
ſe de fuga godolias clementiſſime ſuſciperet. & ad terram colendā habitare dimitteret vt regi babilo-
nio tributa perſoluerēt cucurrerunt ad godoliam omnes & in prouinciam habitarūt. Conſiderāteſq;
prouinciā in pace regi. & godolię benignitatem atq; clementiā. Iohannes & principes qui cū eo erāt
valde dilexerunt eū. dicebantq; mittendum ad regem ammonitarū bachalim vt iſmael latenter oc-
cideret: quatenus ipſe ſecurus eſſet. in iſrael quia ille erat de regio genere qui ſolus poterat rebellare.
Cuius dolum dicebat poſſe declinare ſi potius iſmaelem ipſe perimeret, vt metum de cetero non ha-
beret. adiſcientes inſuper ſe timere ne godolia magis ab illo perempto funditus iſraelitarum reliquię
deperirent. Illi vero acquieſcere noluit. dicens non eſſe rectum contra virum qui nichil adhuc geſſe-
rat malignitatis inſidias exercere. Non enim veriſimile eſſe quia in tali deſolatione huiuſmodi mali-
cia exerceret & quem in tanta neceſſitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat ipſe perimeret. Sed &
B ſi e diuerſo faceret illi dolū melius eſſe vt ipſe perimeretur ab illo potius q̄ homo qui ad illum confu-
R.c. genit ſuamq; ſalutem ei tradiderat & commendauerat; vitam: dolo perimeretur iſtorum. ¶ Et iohan-
nes quidem & principes qui cum eo erant cum non potuiſſent ꝓſuadere gōlie protinus receſſerunt.
¶ Tempore ſiquidem dierum triginta tranſacto: venit ad godoliam in ciuitatē maſphat iſmael cum
viris decē Quos godolias ſplēdidis epulis muneribuſq; ſuſcepit. Tunc godolias inter cōuiuia iſmael
ſepius vt aſſolet inuitato inebriatus eſt. Quem iſmael videns ita vino repletū & velut inſenſatum ſo-
pore ebrietatis conuerſum ſurgens cum decem ſuis amicis eum occidit: & qui cum eo in conuiuio re-
cumbebant. ¶ Et poſt horum pemptionem egreſſus eſt per noctem cunctos pariter in ciuitate iude-
R.c. os & milites trucidauit qui a babiloniſ fuerant dilecti. ¶ Altera vero die cum muneribus veniebāt
ad godoliam de prouincia octoginta viri nichil ſcientes quod de eo fuerat geſtum. Quos cū vidiſſet
iſmael eos quaſi ad Godoliam acceſſuros, interius euocauit. Quibus ingreſſis aula clauſa cunctos
occidit: eorumq; corpora in lacum profundiſſimum ne viderētur abiecit. Ex his itaq; octoginta viris
aliqui erepti ſunt. qui ſe rogauerunt non prius occidi anteq̄ occultas in agris diuitias & ſpolia ſimul
& veſtes reconditas & frumēta monſtrarent. Hęc audiens iſmael pepercit eis. ¶ Populum vero qui
eat in maſphat cū vxoribus & filiis captiuū duxit inter quos & filias Sedechię regie nabuzardā ba-
biloniorū princeps godolię reliquerat cōſeruandas. Hęc cum egiſſet venit ad regem ammonitarū.
¶ Audiens autē iohannes & principes qui cū eo erant quę in maſphat fuerāt geſta ab iſmael mortē
q; godolię: nimis exaſperati ſunt. & ſumentes ſinguli arma ſua: aggreſſi ſunt vt iſmael viriliter expu-
gnarent. Quē cum apprehendiſſent circa fontem cedron illi qui ab iſmael captiui ducebantur vidē-
C tes iohannem & principes releuati ſunt: ſolatium ſibi veniſſe iudicantes. Et relinquentes eum qui il-
los ceperat. ad iohannem ſe contulerunt. Iſmael itaq; cum viris octo ad regem fugit ammonitarum.
Iohannes autem ſumens quos de manibus eripuerat iſmael & eunuchos & mulieres & infantes: ve-
nit ad quēdam locum quē caulas appellant & illo die ibi manſit. Deliberauerūt autem vt inde ſurgē-
tes abirent in egyptum metuentes ne eos babiloniſ perimerent. propter godolię mortem qui ab eis
dux fuerat conſtitutus. ¶ Et dum in tali conſilio permanerent. petierunt hieremiam prophetam io-
hannes & principes (qui cum eo erant) vt deum conſuleret quatenus eis in anguſtia conſtitutis quid
deberēt facere demōſtraret. Cumq; propheta oraturum ſe pro eis apud deum compromiſiſſet. poſt
decem dies apparuit eis deus, dicens vt indicaret Iohanni & principibus ſuis & vniuerſis: quoniam

Baruch cū hie-
remia.

Fugit in hieruſa
lē redeūt recedē
tibus babiloniſs
quos Godolias
recepit hūaniſſi
me.

Godolia ꝓpter
clementiāvalde
dilecto reliquię
hebreorū volūt
vt latēter iſmael
de tribu iuda (q
ſolus poterat de
bellare) occidat
quod recuſauit
godolias

Iſmael iudeus
godoliā ebrium
cū ſuis occidit i
maſphat.

Iſmael reliquias
iudeoꝝ a babi-
lonis dimiſſas &
milites occidit
& octoginta vi-
ros.

Iohānes & prin
cipes cōtra iſma
el ad regē āmo-
nitarū fugiētem
bella mouent &
captiuos liberāt
de muneribus
ſuis.

Orant hieremiā
vt deū oret pro
eis.

consistentibus eis in illa prouincia faceret prouidentia diuina solatiũ & a babiloniis [illegible]
seruaret illesos ꝓficiscentes autem in egyptum perituros & ab egyptiis illa passuros [illegible]
constat esse passos. ¶Hęc cum dixisset iohanni & populo deum propheta prędicere non [illegible]
bant quia deus eos prouinciã habitare ꝓceperat sed vt prestaret baruch discipulo suo [illegible]
quidem de diuino mãdato.suaderet autem eis ibi manere.vt a babiloniis interirent. Populus [illegible]
& iohãnes non obedientes consilio dei quo eos monuerat propheta discesserũt ad egyptum [illegible]
tes & hieremia pariter & baruch. ¶Dumq; illic esset.indicauit prophete diuinitas vẽturum
babiloniorũ ad egyptum:iussitq; prędicere populo egypti venturam captiuitatẽ. & quia alios
occideret alios captiuos sumens in babiloniam perduceret & hec ita completa sunt. ¶Quinto
dem anno captiuitatis hierosolimorũ qui est tertius & vicesimus regni nabugodonosor castra
tus est idem nabugodonosor in inferiori syria eamq; detinens expugnauit ammonitas & [illegible]
Cumq; subdisset has gẽtes perrexit ad egyptum eamq; subuertit & regem quidem qui tunc
dit:aliumq; in ea constituẽs:denuo iudeos captiuos duxit in babiloniam.Et hebreorum quidam
nus huiusmodi termino eufratem trãsisse percepimus. ¶Igitur per syrios corruit populus
buum de samaria cum regnaret apud eos ozias.deinde duarum tribuum multitudo a nabu
sor rege babiloniorum & chaldeorum(capta hierosolima)est vastata. ¶Salmanasar
grans israelitas in eorum regione constituit cutheorũ gentem q̃ prius in interiori parte
die morabatur.Tunc tamẽ samaritę vocati sunt. vocabulum prouincię sumentes in
debantur. ¶Babiloniorum vero rex cum duas tribus captiuas duxisset neq; gentem
fecit habitare prouincia:& propter ea desolata ois iudea & hierosolima & templũ
permãsit.Omne siquidem tempus a captiuitate israelitarũ vsq; ad duarum tribuum
fuit annorũ centum & triginta:mensium sex dierumq; quindecim alias decem.

Prophetia de futura captiuitate egypti a babiloniis.

Nabugodonosor contra egyptios deuictis ãmonitis & moabitis quos captiuauit.

Samarite & cuthetei.

¶HISTORIA LIBRI DANIELIS INCIPIT.

¶Danielem & contribules ananiam azariam & misaelem(eorum mutatis nomi
sa regis cibos sumere & prouincialibus litteris erudiri iubet rex:sed illi a gentilium cibi
sapientia disciplina & corporali fortitudine diuinitus donati sunt danieliq; super cete
data est intelligentia.

¶Capitulum.x.

DOrro rex Babiloniorum nabugodonosor sumens omnes iudeorum nobile
regis eorum sedechię qui & puritate corporum & aspectus pulchritudine
pedagogis eos ꝓ diligentia exibenda cõtradidit.eosq; castrauit. Quod et
quos ceperat ex aliis gentibus quas vastauerat cum essent in etatis huius p
cõstituti feciſſe dinoscit.Iussitq; eis ministrari de mensa sua cibos: & erudiri
bus litteris pariter & chaldeis. ¶Erant autem isti sapientia quidem idonei habẽtes exer
Inter quos erant aliqui de genere sedechię quatuor optimi & natura benigni.Alius quid
alius autẽ ananias:alius misael.quartus autẽ vocabatur azarias.Horum babiloniorũ rex
mutauit:& aliis iussit vocabulis appellari. Et danielem quidem vocabat balthasar.
drach.misael autẽ misac.azariam vero abdenago.Hos autẽ rex cũ essent nimis ingeniosi
terarũ doctrinas assidui:habebat in honore & dilectione precipua. ¶Placuitq; daniel
suis vt se a cibis regię mensę suspenderent:& ab oĩbus animatis generaliter abstinerent
tes ad achan alias malassar eunuchum cui eorum diligentia erat a rege cõmissa.rogauerũt
quę rex iusserat eis expendi ipse ꝑciperet & eis legumina comedenda ꝓberet. vel quid
matũ vellet ad istos cibos se esse dicentes deditos.& alios sibi valde contrarios.Ille vero
dem se esse dicebat eorum volũtatibus obedire. sed metuere regem ne per corporis mu
q; mutationem proderentur regi eo q̃ ab epulis abstinerent dicens esse consequens vt pro
ciborum:eorum quoq; color & corpora mutarentur & dum alij pueri bene refecti a rege vincerentur:
isti & periculi & supplicij auctores existerẽt. Dum igitur aschanis fortitudinem hanc haberet persua
serunt ei vt pro experimento decem diebus hęc ministraret illis:& dum habitus eorum corporis mi
nime verteretur ad peius.in his sine dubio permanerent:tanq̃ ex hoc ledi nõ possent.Si vero eos fu
tiliores inspiceret & deteriores ab aliis ad pesora conuiuia reuocaret.Quos dum non solum cibus il
le nõ noceret:sed etiam magis q̃ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret ita vt
li quibus regalia conuiuia prępparabant inferiores essent:daniel autem & qui cum eo erant credere
tur in magna copia epulisq; conuiuere ex illo tẽpore audacter eschanis ea quidem quę de mensa re
gis quotidie illis pueris mittebatur ipse sumebat & illis quę prędicta sunt ministrabat. ¶At illi dum
& animę eorum propter hoc essent limpide & ad doctrinas euedre:corporaq; ad laborẽ apta cõsiste
rent. Non enim aut animas habentes habeãt pro ciborum varietate confusas:aut corpora per easdẽ

Daniel ananias misael azarias de sanguine regis ꝓgeniti mutatis noĩbus vocati sunt baltha sar sidrach misac abdenago.

epulas molliora.omnes velociter didicere doctrinas:quecunq; & apud barbaros erant et apud chal-
c.1. deos. Precipue tamē daniel ſapientia erat idoneus & ad ſomniorū interpretationes expertus.eiq; re
A uelabatur aperte:diuinitas.

¶ Somniū Nabugodonoſor obliuiſcens(vt eius memoriam & interpretationē habeat)ariolos & ma
gos vocat quos vna omnes perire iubet.quod cognoſcēs daniel(oratione ad deum premiſſa)& ſom-
niū recitat & eius expoſitionē declarat & ariolos & magos a morte liberat. qua audita rex eum ado-
rauit deū ſibi nomen imponens & totius regni ꝓcuratorem cōſtituens. ¶ Ca.xj.

Sōniū nabugo-
j.cuius oblitus
magos & diuios
vocat,ꝓ expōne
quos oēs vna
perire iubet

Citur poſt annum ſecundum egyptiacę vaſtationis rex nabugodonoſor vidit ſomniū val-
c.2 demirabile.cuius explanationem ipſe ei per ſomnium deus apparuit.Quam dum eulgila-
uit oblitus mox vocauit caldeos & magos atq; diuinos.ſeq; dixit vidiſſe ſomnium & expo-
ſitionem eius & hęc ſimul oblitum: iuſſitq; vt dicerent & ſomnium & quid ſignificare videretur. Il-
lis vero dicentibus hęc inuenire' eſſe hominibus impoſſibile.ſed ſi viſionem exponeret ſomniſ expla-
nationem ab eis audiret interminatus eſt eis mortem niſi ſomnium eius edicerent.Et dum fateretur
non poſſe quod iubebat fieri omnes vna precepit occidi. ¶ Daniel autem audiens quia omnes ſa-
pientes rex iuſſiſſet interimi:inter quos & ipſe cum ſuis cognatis periculo ſubiaceret.acceſſit ad ario-
chin alias arioch cui fuerat principatus commiſſus ſuper regis armigeros eumq; rogauit vt ei cauſam
ediceret pro qua rex omnes ſapiētes & chaldeos & mǎgos iuſſiſſet occidi. Et dum de ſomnio cogno-
uiſſet & quia iuſſiſſet rex indicari ſibi quam viderat viſionem. quod dum non potuiſſent facere/ ad
ſuum interitum ꝓuocaſſent regem:rogauit ariochin: vt ingreſſus ad regem vnam noctem peteret vt
a magorum nece ſe retineret.ſperare dicenſq; ea nocte ſupplicans deo ſomnium regis agnoſceret.

Oro daniel is ad
deū pro cogno-
ſcēdo ſomnio &
liberatione ma-
gorum quę ex-
audita eſt.

c.3 Ariochis vero nunciauit regi indutias quas poſceret daniel. ¶ Tunc ille puer cum ſuis cognatis
ad habitaculū proprium veniens tota nocte rogauit deum.vt ei ſomnium indicaret ne magi & chal-
dei & inter eos illi perirent.ſed vt eos potius ab ira regis eriperet atq; oſtenderet viſionē quam rex re
uelatam ſibi nocte preterita noſcebatur oblitus.Deus autem miſericordiam habens illorum qui peri
culo ſubiacebant ſimul & danielis & ſomnium ei & modum eius explanationis innotuit:vt ab eo rex
etiam quod ſignificaret agnoſceret. ¶ Daniel autem hec a deo ſibi reuelata cognoſcens.gauiſus ſur-
rexit: & hoc fratribus indicans illos quidem qui de vita iam deſperauerant & parati videbantur ad
mortem ad ſecuritatē & ſpem vite reduxit: deo autem precipue gratias egit qui miſericordiā eorum
B etatis habuiſſet. ¶ Factoq; die venit ad ariochin petens vt eum introducere deberet ad regem ac di
c.5 cens reuelare ſomniū quod viderat tranſacta nocte narrare. ¶ Ingreſſus igitur ad regem daniel hoc
primo popoſcit.ne ſapientior putaretur ab aliſs chaldeis & magis quia dum illi ſomnium nequaq̄ in-
uenire poſſent ipſe indicaturus accedere quando non experimento humano nec quia maiori ſtudio
mente propria laboraſſet hoc ſciret: ſed miſeratus inquit deus omnium qui mortis videbamur peri-
culo conſtituti & mei ſimul & qui eiuſdem ſunt gentis/ omnium explanationem michi eius aperuit.

Verba danielis
ad regē hūilis.

Non enim vinus pro illis q̄ pro nobiſipſis vite terminum te iubente mulctatis ſollicitus eram/ dum
vtiq; iniuſte viros bonos & optimos mori preciperes: quos nichil quod ſit humanę ſapientię ꝓtece-
piſti facere:ſed quod dei ſolius eſt ab eis exigere voluiſti. Tibi ſiquidē cogitāti quis poſſit totius mū-
di tenere principatum : volens deus regnaturos oſtendere/ huiuſmodi ſomnium reuelauit.

Reuelatio ſom
nij regis p da-
nielem.

c.2 ¶ Vidiſti enim ſtatuam valde ꝓceram cuius caput erat quidē aureum: humeri vero & brachia argē-
tea:venter autem & femora erea:crura pedeſq; ferrea.Deinde vidiſti lapidem de mōte abruptum ce
ciderſe ſuper ſtatuam eamq; proſtratam contriuiſſe totam & nullam eius partem integram reliquiſſe
Aurum vero & argentum & es plus farina coatritum:& ſpiritu vehementer flante direptum atq; di-
ſperſi in lapidem vero creuiſſe tantum: ita vt omnis terra ab eo videretur impleta. ¶ Somniū itaq;

Interptatio ſō-
nij & expoſitio

c.1. quod vidiſti hoc eſt. Cuius interpretatio hunc habet modum. Caput quidem aureum te ſignificat:&
qui ante te in gente babilonia regnauerunt.due inquit manus & humeri indicant.quoniā a duobus
regibus videtur poſſe deſtrui principatus. Illorum denuo alter quidem ab occidente erit deſtructu-
rus imperium ſimilis eramento Cuius rurſus regnum ceſſare faciet qui ferro videtur equalis tenebit
C q; omnia quia ferri natura ſit robuſtior auro & argento ſimul & ere. ¶ Significauit quidem & de la-

Recuſat Ioſe-
phus iudeorū
cecatus pfidia
expōnē de la-
pide facere, vi-
de bibliam.

pide regi daniel.quod michi non placuit indicare ſed preterita quę ſunt iam facta deſcribere:nō fu-
tura tractare. ¶ Si quis autē integritatem deſiderans vult hęc perſcrutari de incertis/vtrū fiant) ſtu-
deat agnoſcere feſtinet librum legere danielis:quē inueniet inter litteras eſſe diuinas. ¶ Rex autē na-
c.2 bugodonoſor hęc audiens:& ſomnium ſuum agnoſcens.obſtupuit ingenium danielis:& procidens
in faciem eo modo quo deus adorat ſalutauit danielem.eiq; ſacrificari quaſi deo precepit.cui etiam
propriſ dei impoſuit nomen:& ꝓcuratorem totius regni eſſe conſtituit cum cognatis ſuis qui per in-
uidiam & dolum pericula ſuſtinuerunt. & regem ex huiuſmodi cauſa offendiſſe videbantur.

¶ Simulachrū ſtatuę rex pręcepit omnibus adorandum quod daniel & contribules non venerantes apud regem accuſantur qui victi in ignem miſſi diuinitus illeſi liberantur. Secundum ſomniū daniel ſolus interpretatus eſt nabugodonoſor qui ſeptem annis in deſerto cum beſtijs habitans demū regnū recepit quo mortuo filius eius nabugodonoſor (vt beroſus meminit) i regno ſucceſſit poſt quē amilmadapacus poſt filius egeſarius quo mortuo ad labadoſarcum filium tranſijt imperiū poſt quē balthaſar (qui nabor nuncupatur) regni ſuſcepit gubernacula.

Capitulum.xij.

Statuę regis deſcriptio & circa hanc mādatū q̄ eſt ſcda viſio & licet ſit hiſtorica eſt tn̄ cū hoc pphetica.

Nterea rex dum feciſſet ſtatuam auream altitudine ſexaginta cubitoꝝ latitudine ſex & eam ſtatuiſſet in maximo babilonie campo dedicaturus eam cōuocauit terrę (cui pręerat) principes vniuerſos eis primo pręcipiēs vt dum audirent tubę ſonum proſtrati: ſtatuā pariter adorarent. Qui vero hoc nō facerent eos ignis caminū interminatus eſt eſſe mittendus. ¶ Omnibus ergo poſt tubę ſonitū adorātibus ſimulachrū daniel & cognati eius minime feciſſe dicunt nolentes vtiq; leges priuari paternas. Qui dum vincti fuiſſent repente in ignē miſſi & inopinabiliter diuina puidentia liberati mortis pericula fugerūt. Nō enim cōtigit eos ignis. Reor itaq; eo q̄ nichil iniuſte feciſſent: in caminū miſſi nō ſunt ab igne contacti: & facta eſt flāme natura debilior: habens in ſe dei miniſtros. qui eorū corpora eſſe tales pręparauit. vt nō potuiſſent ab igne cōſumi. Hoc ergo factum oſtendit eos apud regē iuſtos atq; religioſos. pro quo habebant ab eo in honore pręcipuo. ¶ Poſt paululū itaq; tempus denuo vidit in ſomnis rex aliam viſionē quia caſurus de regno cū beſtijs eſſet habitaturus. & cū degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto reciperet denuo principatū. Hoc cum dixiſſet ſomniū magos denuo conuocauit. eiſq; referens quod viderat interpretationē congruam exigebat. Et aliorū quidem nemo potuit virtutem ſomnij cōprehēdere: neq; regi manifeſtare. Daniel vero ſolus & hoc expoſuit. & ſicut ei prędixerat ita prouenit. Nam cum habitaſſet prędictū tempus in heremo nullusq; pręſumpſiſſet ſeptem illis annis rerum dominū detinere: ſupplicans deo vt regnum reciperet. denuo reuerſus ad eum eſt.

Scdm ſōniū nabugo. qđ ponit ſio tertia.

Daniel ſolus ſōnium interpretatus eſt.

¶ Nullus igitur me culpet eo q̄ ita narrauerim ſingula: ſicut in antiquis libris inueniuntur ſcripta. Nam in ipſo hiſtorię meę principio propter eos qui queſtionem faciunt aut in aliquo culpare nituntur aſtruxi. dicens tranſlaturum me libros hebraicos in eloquium & grecū. hos volētibus aperire neq; adijcere ipſe aliquid ſeorſum neq; ſubſtrahere me promittens. ¶ Porro nabugodonoſor cū vixiſſet annis quadraginta & tribus defunctus eſt: vir illuſtris: & prioribus regibus valde felicior. Meminit huius actum & beroſus in libro tertio hiſtorię chaldeorum ita dicens. Audiens autem pater nabugodonoſor quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in egypto & locis ſyrię & phenicis. receſſiſſet ab eo: cum ipſe iam fatigari nō poſſet: cōmittens filio nabugodonoſor iuueni quādam partē exercitus miſit aduerſus eum qui ab eius patre receſſerat. facta dimicatione & eum vicit: & prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit iperio.

Translatio vera ioſephi de hebreo i grecum.

Nabugodonoſor pater regnauit annis viginti & vno.

¶ Eo ſiquidem tēpore contigit vt pater nabugodonoſor egrotaret in babilonię ciuitate & a vita recederet qui regnauit annis viginti & vnū. ¶ Nabugodonoſor autē nō poſt multum tempus mortem patris agnoſcens & diſponens cauſas egypti. reliquāq; puinciam & captiuos eius & phenicum & ſyriorum & gentium egyptiarum: & pręcipiens quibuſdam amicis vt cum magna virtute & omni vtilitate ad babiloniam cuncta deferrēt. ipſe cum paucis per deſertum venit ad babiloniam. & potitus rerum quę gubernabatur tunc chaldeis a quodam viro optimo ſibimet reſeruanti: totius regni paterni dominus eſt effectus. Captiuis autem venientibus habitationē conſtituit in locis oportuniſſimis babilonię ciuitatis. Ipſe vero de manubijs hoſtium & templum beli & reliqua largiſſime nimis ornauit & antiquę ciuitati. Alia quoq; contulit & priſca reparauit: ita vt nequa q̄ obſidentes valerent fluuium conuertere & ciuitati aliquo modo pręualere. Erexitq; tres porticus intrinſecus: tres extrinſecus de latere octo: decenterq; muniens eam & exornans valde magnifice: paternis quoq; regalibus: alia proxime regalia fabricatus eſt. quorum ſpacia & reliquam multitudinē dicere credo ſuperuacuum, verūtamen hoc ſciendum quia dum eſſent hęc magna & nimis eximia. diebus ſunt quindecim cōſummata. In iſtis vero regalibus lapides poſuit. quorū ſimilis erat inſtar mōtis & plantauit diuerſas arbores. fecitq; ortum quod ſuſpenſibile dicebatur: eo q̄ vxor eius poſſeſſionem regiōis proprię videre deſideraret quę nutrita fuerat in locis medię. ¶ Horū itaq; meminit etiā megaſtenis in quarto inditiorum libro. vbi nititur approbare hunc regem fortitudine & actuum magnitudine herculem tranſcendiſſe. dicit eum vaſtaſſe libien ciuitatem & hyberiam. ¶ Sed etiam diocles in ſecundo perſicorum libro meminit huius regis & philoſtratus in indicis & phenicis hyſtoriis dicit quia iſte rex obſcedit tyrum annis tribus & decem mēſibus cum tempore tyro regnaret Ioatha bubalias ioath abules. Hoc ergo modo diuerſi ſcriptores huius regis facere memoriā. Poſt mortem vero nabugodonoſor amilmadapacus qui & ibamathadacus filius eius ſuſcepit regnum & hieroſoli-

Megaſtenes hiſtoriographus. Diocles Philoſtratus Reges babilonię.

[illegible] iechoniam qui & ioachim ſoluit a vinculis. eumq; inter amicos neceſſarios habuit. [illegible] ei dona conceſſit: fecitq; in babilonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non ſeruauerat ieconie: qui ſe vtiq; cum vxoribus & filius & omni cognatione ſponte tradiderat pro ciuitate ne ſicut prediximus obſeſſione capta vaſtaretur/ moriente vero amilmadapacho poſt annos decem & octo ſui regni/ egeſarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis. Eoq; mortuo. ad eius filiū labadoſarcum peruenit imperium. Quod dum nouem menſibus habuiſſet. eo defuncto tranſijt ad Balthaſar. qui nabaor nuncupatur.

[illegible] ciro perſarū & dario medoq; regibus contra balthaſar ſuperbū deiq; vaſa pro[illegible] ſibi viſio manus in pariete ſcribētis manifeſtata eſt qui in anguſtia cōſtitutus: voca[illegible] & terdam regni partem pmittit exponēti. Quod daniel: cū nullus ſciret: manifeſte [illegible] ſtares ſignificarent declarauit: qui quod pmiſſum donatū eſt & non poſt multū [illegible] balthaſar a ciro perſarū rege deſtructa eſt babilonia. ¶ Ca. xiiij.

c.5 [illegible] contra hunc itaq; regem caſtrametati ſunt cirus perſarum rex & darius medorū. Qui dum obſiderent eum in babilonia mirabile quoddam prodigiū contigiſſe dinoſcitur. Iacebat nāq; cenans in domo maxima. & conuiuis regalibus oportuna cum ſuis cōcubinis pariter & amicis. Placuitq; ei vt de proprio templo vaſa dei deportarent quę de hieroſolimis depręhenderat nabugodonoſor vſus quidem non fuerat: ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſuperbia ductus [illegible] ad pocula. & hoc modo blaſphemaret in deum. ¶ Tunc itaq; vidit de muro venire manum. & in pariete quaſdam ſillabas ſcribentem. Quo viſione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos. & omne genus ſimilium qui inter barbaros ſomnia & huiuſmodi ſigna diſcernere prę-ualebant. vt ei quę fuerant ſcripta manifeſtarent. ¶ Cumq; magi nichil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex conſtitutus & multa triſticia propter hanc ſic inopinabilem cauſam in omnem prouinciam predicari fecit. vt qui litteras illas quę per eas ſignificarentur: poſſet exponere. ei torquem auream veſtemq; daret purpuream ſicut chaldeis regibus mos erat vti. & tertiam partem ſui pariter principatus. Quo facto dum multi magi concurrerent vt propoſitam munificentiam regis haberent: inuētionem aut ſignificationem litterarum nequāq; inuenire poterant.

Bellū ciri & darij cōtra balthaſar babilonię regē ſupbū quiva ſa dei ad ppha nos vſus abuſus eſt.

Promittit rex viſitionē exponēti torquē & tertiā regni partē.

¶ Dūq; regem videret in anxietate ſua auia cōſtitutum. cepit eum cōfortare ac dicere eo q; eſſet quidam de iudeę captiuis ex eorū genere quos deduxerat nabugodonoſor cum hieroſolimā deuaſtaſſet. cui erat nomen daniel. vir ſapiens & argutus vt poſſit res inuenire difficiles. & quę deo ſoli videntur notę qui etiam nabugodonoſor regi cum nullus alter potuiſſet dicere/ quibus regebat ad agnitionis lumen adduxerat quod querebat adiſciens vt aduocaret & peteret quatenus de litteris eo narrante agnoſceret quod nullus poterat inuenire ſi triſte aliquod ſignum ſignificaret a deo. ¶ Hęc audiens balthaſar. daniel ad ſe venire pręcepit. Cui dum dictum fuiſſet de eo eiuſq; ſapientia: quia ei ſpiritus ſanctus ineſſet & ſolus inuenire poſſet quę alij neq; mente cōciperent poſcebat: vt ea quę ſcripta fuerāt & quę ſignificare poterant indicaret. Quod ſi faceret: purpura veſtiendū & torquē auream circa collum eius dandam eſſe promiſit: inſuper ei partem tertiam regni pro honore ſapientię conferēdam: & ex eis inſignis videntibus appareret. ¶ Quo facto doniel dona quidem eum apud ſe retinere dixit ſapiētiam namq; & diuinitatē ſine ſuffragijs ſemper exiſtere & gratis prodeſſe credētibus. ea vero quę ſcripta videbatur ei ſignificaturum ſe eſſe promiſit. dicens hęc eius vitę indicare ſubuerſionem: eo q; neq; ex his ex quibus parens eius propter iniurias fuerat caſtigatus ille didicit eſſe pius & nihil vltra humanam cogitare naturam: quando & nabugodonoſor muratus in beſtiam: propter ea quę impie geſſerat poſt multas pręces ac ſupplicationes miſericordiā potuit promereri & ad humanam redire conuerſationem: ac regna priſtina reparare. Qui propter hęc deum ſolum omnē haberet virtutem. & humano generi prouidere: donec aduixit aſſeruit. Tu inquit obliuionem horum habens multumq; diuinitatem blaſphemans/ in eius vaſis vna cum tuis concubinis tibi miniſtrari feciſti. Quę videns deus & iratus per ea quę ſcripta ſunt pronunciauit. qui tibi terminus ſit futurus. Ille vero litterę deſignant hęc. ¶ Mane. quod latina lingua ſignificare poteſt numerū quia vitę tuę inquit deus tēpus & regni dinumerauerit: & paruum tibi ſupereſſe decreuerit. ¶ Techel quidem. hoc ſignificat pōdus. Apponderans inquit deus tuę vitę tempus. tam illud declinare pronunciat. ¶ Phares. ſed hoc fragmentum ſignificat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuum. & medis illud perfiſq; diſtribuit. ¶ Cumq; daniel hęc indicare dixiſſet quę fuerant in pariete conſcripta balthaſar quidem triſticia qualis poterat pro tante calamitatis ſignificatione prouenire detinuit. non tamen prophetę quaſi malarum rerum in dictu dona quę promiſerat denegauit. ſed cuncta conceſſit. cogitans quia illa quidem pro quibus darentur propria eius & non prophetantis eſſent. Illum vero qui hęc venire diſcreuerat. virum bonum dicebat ſimul & iuſtum. ¶ Igitur non poſt multum tempus & ipſe

Auia cōſolatur balthaſar daniel ſignificās viſionē poſſe exponere.

Spiritualia gratis danda.

Factus ē beſtia Nabugodonoſor ſcdm hunc actorē. ſed hoc reprehendit de lyra i glo. ſuper dañ. ca. iiij. vide ibi.

Balthaſar pmiſſa dedit danieli

Balthasar captus a ciro psarū rege anno regni decio octauo & babilonia destructa.

captus est & ciuitas ciro persarum rege aduersum eum fortissimę dimicante/Balthasar enim ipse est, sub quo capi contigit babiloniam cum regnasset iam decem & octo annis nepos nabugodonosor regis.cui talem terminum fuisse percepimus.

¶Daniele propheta a rege honorato et in media inter satrapas principali constituto contra eum D alij inuidia agitati mortem machinatur qui (procurantibus emulis) in leonum lacu deuorandus immittitur sed diuinitus preseruatus est inimici eius:precipiente rege:a leonibus statim deuorati sunt. Quibus peremptis rex danielis deum adorauit ipsum solū omnipotentē predicans & danielem pre celso honore exaltans principem suorum fecit amicorꝝ.Qui in media mausoleū pro sepeliendis per sarum & medorꝝ regibus edificauit.Quemq; iosephus super ceteros prophetas multipliciter extollit Cumq; visionē in sullis arietis & hirci habuit eius explanationē sapientissime disseruit. ¶Ca.xiii.

Daniel ꝓpheta maximo honore habitus est apud dariū regē & ductus in media mvnus inter tres satrapas cōstitutus.

Arius autē altiagis filius qui babilonioꝝ principatū destruxit cum ciro cognato suo annum habebat sexagesimū & secundum cum babilon fuisset inuasa qui tamen alio nomine vocabat a grecis.quiq; danielem ꝓphetam sumēs ad se in medam duxit & omni eū honore celebrauit.Erat enim vnus inter tres satrapas quos darius sup tos satrapas istituerat.Daniel itaq; cū esset apud dariū in honore precipuo ita vt quasi ei soli cūcta viderent esse cōmissa.inuidię apud ceteros crimine laborat Mordēnis enim qui quosdā apud principes plusq; se valere cōspiciunt. Et dum quererēt occasionē & derogationis comitem videtes eum apud darium esse probabile nullam iueniebāt causam.Nam dum per thesauros & omne suffragium oblatum a quocūq; despiceret: cui turpe videbat aliquid etiam bonis rebus accipere nullā criminis causam accusatores inuenire faciebat.¶Illi vero cum nichil berent qđ cōtra danielem dicentes regi eū possent honorare priuare aliū quesuere modum quo eū minorē apud gratiam regis ostēderent.videntes namq; eum tertio in die orantē ad deum occasionē se inuenisse putauerunt:per quem ꝓderent danielem.Et venientes ad darium nūciauerunt qui

Malicia iuidoꝝ cōtra danielem occasionē mortis machinātiū.

pis & eius pricipibus placuisset vt triginta diebus populus requiesceret quatenus neq; ipsum aliquid neq; deos eorum adiret similiter nec exoraret. Quorum si quis sententiā trāscēderet in lacum leonū perituru includeretur Rex autem eorum nequiciā non intēdens neq; hęc contra danielem arbitratus facta molimina dicit placere sibi quę ab eis decreta videbantur & eorum sententiam confirmare promisit.Proposuitq; decretum in populo.quod satrapum placita designabant. Et ceteri quidā iusse custodientes ne trāscenderent quę pręcepta videbantur a rege quiescebāt, Danieli vero nulla fuit in istis cura sed vt erat solitus stans deū cunctis inspicientibus adorabat. Satrapevero occasione sumpta quam contra danielem inuenire querebant mox venerunt ad regem accusantes eum tanq; solus daniel p̄cepta trāscenderat.quia dum nullus alter apud eos orare presumeret q; non quidam impietatem sed propter custodiam fieret pręceptorum:ille cōdemnās pręcepta ad suum ora Credentes etenim quia propter magnum fauorem: quo eum darius diligebat etiam illorum decreta contemnens danieli veniam daret. in hoc potius habentes inuidiam magis instabant: & ad nullam māsuetudinem recedebant:sed eum secundum legem datam in lacum leonum esse proiciēdum poscebant. ¶Sperans autem darius quia eum eriperet deus:& nichil a bestijs sustineret aduersum eum solabaur eum vt fortiter ferret euentum.Rex itaq; (dum fuisset in lacum missus daniel) signato lapide (qui pro ianuis in eius positus erat ore) discessit.& incenatus totam noctem duxit in somnē mestus & pro daniele nimis afflictus ¶Die vero facto surgens & aperiens hostium clamauit voce magna da niel requirēs si sanus esset. Quo respondente regi qui nichil passus fuisset mali iussit eum repente de lacu ꝓtrahi bestiārum. Inimici vero videntes nichil mali pertulisse daniel dicebant regi non eum ꝓuidenria diuina custoditum sed satiatos leones copijs contingere eum noluisse.Ille vero eorum malitiam videns iussit leonibus multas carnes apponi. Eisq; satiatis inimicos danielis in lacum pręcepit immitti vt si reuera per satietatē ad eos minime leones accederent:hoc aperte cognosceret.Quo facto:& satrapis in lacū positis dario manifestatū est quia diuinitas saluauerit danielē.Leones ēn nulli eorum penitus pepercerūt.sed omnes pariter discerpserūt quasi rabida fame pleni:& nulla cibi copia recreati.Arbitror enim quia non fuerant ad hoc fame prouocati leones qui vtiq; paulo ante videbantur carnīū abundantia satiati.sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta simul et quia dei volūtate vocabant ad pœnam. ¶Peremptis itaq; hoc nō danielis inimicis rex darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia laudans deum quem daniel colebat q; verum & omnipotentem asserens esse solum:habuit autem etiam daniel in honore pręcelso.principem eum suorum faciens amicorum. ¶Cum ergo daniel sic esset insignis & clarus eo q; religiosus existeret:edificauit in egbathanis alias echbathanis medie mausoleum valde pręclarum & mirabiliter nimis instructū.Qđ equidē manet hactenus:& videntibus creditur nup edificatum ita vt ea die

Daniel (eū inuidis accusātibus) i lacu leonū mittit mestus rex.

Inimici danielis in lacū leonū (pręcipiente rege) statim deuorantur.

quis conſpicitur putetur eſſe conſtructum ſic eius pulchritudo noua videtur & ſolida nullaq; ſenectu
te tam magni temporis longeuitate confecta: cum edificia eadem que homines patiantur: & aduetu
ſtatem ueniãt & ſua fortitudine longeuitate careant: ac proprij decoris amiſſione marceſcant. Hacte
nus enim ſepeliuntur ibi medorum reges atq; perſarum pariter & parthorum. Et cui hec cura com
mittitur ſacerdos eſt iudeorum: & hoc ſit vſq; ad preſens tempus. Dignum eſt enim de daniele dici.
q̃ maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter & quaſi vno quodam loco ma
ximo poſitus omnia prophetaſſet: & vitę ſuę tempore apud reges & plebem in honore fuit. & gloriam
& memoriam poſſidens ſempiternam. Omnes namq; libri quoſcunq; ſcribens dereliquit legũtur ha
ctenus apud nos: & ex his credimus quia danieli loquebatur deus. Non enim ſolum futura ſicut alij
quoq; prophetę dixit: ſed etiam tempus diffiniuit quo hec neceſſe ſit adimpleri. Prophetis nãq; pro
ribus mala prędicentibus & propterea a regibus & populo non bene ſuſceptis: daniel bonarũ rerum
propheta fuit apud eos & propter famam rerũ quas prędicebat. fauorem videbatur habere cuncto
rum. Per euẽtum vero cauſarum veracium acquirebat dictorum fidem: & opinionem diuinitatis ha
bebat in populo. Reliquit enim ex his nobis quę conſcripſit. vnde integritas eius prophetię & nulla
mutatio poſſit cognoſci. ¶ Ait eñ quia cum eſſet i ſuſis in metropoli perſide cum ſuis ſodalibus exi
uit in campum & repente terremotu facto: relictus ſit ſolus amicis eius per diuerſa diffugiẽtibus con
turbatus in faciem ſuper ambas cecidit manus tum quodã tangente eum & inter hec vt ſurgeret im
perãte quatenus ea que erant poſt multas generationes ciuibus euentura conſpiceret. Dum ſurrexit
oblatum ſibi dixit arietem magnũ multa quidem habentẽ cornua: nouiſſimum eſſe prędelſum. dein
de ad occidentẽ & vidiſſe hircum exinde ferri per aerem: cõgreſſumq; arieti & eũ
ſecundo cornibus impeditum proſtraſſe in terram & vndiq; cõculcaſſe. deinde vidiſſe hyrcum de
fronte cornu maximum produxiſſe: quo fracto: orta ex eo loco cornua quatuor & ad ventos ſingulos
eſſe cõuerſa inter que aliud paruulũ ortum fuiſſe conſcripſit. Quod dum creſcere dicebat deus qui
hęc monſtrabat expugnaturum fore eius gentem & ciuitatem fortiter eſſe capturum templumq; cõ
crematurum: & ſacrificia fieri prohibiturum. diebus mille ducentis & ſexaginta ſex. ¶ Hec quidem
in campo qui eſt in ſuſis daniel ſe vidiſſe conſcripſit. & tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe viſionem
expoſuit arietem quidem regnũ perſarum & medorum ſignificare dicẽs. cornua vero eos qui regna
turi forent. Nouiſſimũ vero cornu ſignificare dicens vltimum regem & hunc diuitijs & gloriam pri
mum eſſe prędipuum. Hircum autem ſignificare narrabat quia aliquis de grecis regnaturus eſſet: qui
ſecundo congreſſus aduerſus perſam eum bello deuinceret & omnem gloriam eius principatus au
ferret & maximo cornu quod erat in hyrci fronte primum ſignificaturi regem & ortum quatuor cor
nũ illo cadente quia quatuor partes terre videbantur aſpicere ſucceſſionem vniuſcuiuſq; poſt obi
tum primi regis dixit annunciare. & diuiſionem regni inter eos eſſe faciendam dum ille prior nec fili
os nec cognatos habiturus eſſet multiſq; annis in terrarũ orbe eſſe regnaturos. & ex eis quendam ori
ri regem & expugnaturum gentem eius & leges atq; cõuerſationem pariter ablaturum: & tem
plum depredaturum. & ſacrificia celebrare tribus annis eſſe prohibiturum. Et hec vtiq; gens noſtra ſuſti
nuit per antiochũ qui appellatus eſt epiphanes hoc eſt preclarus: ſicut vidit daniel: & ante multos cõ
ſcripſit annos. Quę omnia ille (deo ſibi monſtrante) cõſcribens reliquit vti legentes & que iam pro
uenere cõſiderantes credant in honore diuino fuiſſe danielem. Et per hec que ſunt ita veriſſima epi
cureos errare cognoſcãt. qui & prouidentiã vite negant: & deum res humanas curare non exiſtimãt
nec beata incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctorũ gubernari iudicant vniuerſa: ſed hũc
mundum ſine rectore & ſine cura aliqua ferri ſponte cõfirmant. Quę ita ſunt ſine preſule ſicut naues
gubernatoribus deſolatas ſi ventorũ violentia ſubmergi conſpiciuntur. aut currus ſine agitatore con
fringi: ita & mundus ſine prouidẽtię regimine olim potuit deperire quaſſatus ¶ Ego itaq; daniel di
cta reſpiciens valde puto a vera opinione recedere eos qui nullam prouidẽtiam humanas rerum di
cunt habere deum. Nõ enim ſi hec ſponte gererentur ſecũdum illius prophetiam omnia prouenire
conſpiceremus. Ego ſiquidem de his vt inueni & legi ita conſcripſi. Si quis autem vult opinionem
aliam ſequi crimen pro diuerſa ſententia habebit.

Exaltãdus da
niel ſup alios p
phetas multipli
citer.

Viſio danielis
de arietẽ mag
no habẽte mul
ta cornua & de
hirco.

Expoſitio pdi
ctę viſionis.

Anthiochus e
piphanes peſſi
mus.

Contra epicure
os & eos errorẽ

¶ Explicit liber decimus.

¶ Flauij ioſephi de antiquitate incipit liber vndecimus
qui continet tempus annorum ducentorum quinqua
ginta trium.

Liber vndecimus Josephi iudei Historia libri

HISTORIA LIBRORVM ESDRE INCIPIT.

¶ Hebreorum populus a babilonica captiuitate anno septuagesimo per cyrum persarū regem liberatur: qui templi reedificandi & ciuitatis dedit libertatem eisq; in huiusmodi rebus auxilium mo misit vastare & vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis epł'amq; ad syrię satrapas pro ipsis hebręis (vt eos iuuarent) direxit: pœnamq; crucifixionis impedientibus imposuit. Cap. j.

Liberatio populi hebreorū a captiuitate babilonica septuagesimo āno p cyrū psarū regē qui eis libertatē tēplū reedificādi dedit &c.

ANno imperij primo regis persarum cyri. septuagesimo concurrente ex die quo nostrum populum cōtigit ex propriis finibus ad babiloniam migrari: miseratus est captiuitatis deus & illius captiuitatis infœlicium iudeorum & sicut per hieremiā prophetam prędixerat quam ciuitas euerteretur: postq̄ seruierunt nabugodonosor ne potibusq; eius. & hanc sustinuerūt seruitutē per annos fere septuaginta: rursus eos ad propriam restituit terram: & templum reedificare & pręterita frui fœlicitate decreuit. Concitans ergo animum cyri: & fecit eum per omnem asyam scribere. Cyrus hęc dicit. Quoniam maximus orbis terrarum deus regem constituit: credo hūc esse quem gens israelitarum adorat. Is enim & meum prędixit nomen per prophetas: & quod templum eius edificaturus essem in hierosolimis in terra iudea. ¶ Hęc autem cognouerat cyrus: legēs librum quem inter suas prędicationes Esayas reliquerat. sic eum in archano prędicauerat dixisse deum. Quoniam volo cyrum quem multarū & magnarū gentium regem constitui: mittere populum meum ad ppriam terram. & templum michi recōstruere. Hęc ysaias prędicauerat ante annos centum & quadraginta destructionis templi. ¶ Quem dum legeret cyrus & miraretur nomen dei impetus quidam eum accepit vt munificam impleret scripturam. Conuocans autem clarissimos iudeorum qui babilon habitabant / dixit se cōcedere iudeos ad propriam remeare prouinciam: & ciuitatem hierosolimā & templum dei reconstruere. sed eos scilicet adiuuante. ¶ Tunc scripsit suis ducibus illius terę vicinis. vt aurum conferrent & argentum ad templi renouationē: insuper & ad immolanda pecora. ¶ Hęc cyrus cum israelitis dixisset: egressi duarum tribuum principes iudę ac beniamin. vna cum leuitis & sacerdotibus ad hierosolimam peruenerūt. Multi vero residerunt babilonię: minime passi possessiones suas relinquere. ¶ Quo dum venissent: omnes amici regis adiuuabant eos: & conferebant ad templi reuocationem. alij aurum alij argentum; quidam autem & equos ac iumentorū multitudinem & vota deo reddebant & constitutas secundum veteram consuetudinem immolatiōes celebrabāt: tanq̄ creatam & antiquā consuetudinem religionis rediuiuā. ¶ Transmisit etiam cyrus vasa dei: quę auferens a templo nabugodonosor: ad babilonem vsq; portauerat. Quę reuehenda tradidit mitridati custodi thesaurorū suorum: precipiens ea dari seruanda abassaro / donec templum reedificaret: perfecto autem ea traderet sacerdotibus & principibus vulgi reponēda in templo. ¶ Direxit autem epistolam cyrus ad syrię satrapas hęc cōtinentem. Rex cyrus sismio alias sismnio & sarabene alias satrabane salutem. Iudeos terram meam inhabitātes qui voluerint ad suam patriam redire permisi & ciuitatem renouare: templumq; dei in hierosolimā rursus edificare. in eodem loco in quo prius fuerat constitutum. Misi autem & mitridatem pecuniarū mearum custodem. & zorobabel principē iudeorum: vt fundamenta restituant templumq; recondant. Cuius altitudo sit cubitorum sexaginta: eorūdem & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito: & vnum parietem ligneum ex materijs ipsius prouincię. similiter & altare super quod immolent deo. Sumptus vero de meis in his omnibus volo fieri. Transmisi etiam vasa quę de templo rex nabugodonosor abstulerat tradens ea mitridati pecuniarum custodi zorobabel principi iudeorum quatenus ea ad hierosolimā reportent & templo dei restituant: quorū numerus est tantus. Refrigeratoria aurea quinquaginta. argentea quadraginta. fitulę aureę quinquaginta. argenteę quingenta. libatoria aurea triginta. paterę aureę triginta. argenteę / duo milia quadringēte. & vasa alia maxima mille. Cōcedo etiam eis honorem quo potiebant parentes eorum. Prętera pro iumentis & vino & oleo dragmas ducentas & quinq; milia quingentas. & ad similam tritici viginti quinq; milia quingentos artabas quę iubeo pręberi de tributis samarię. Faciantq; ei immolationes in hierosolimis sacerdotes secundum legem mosaycam: & offerentes supplicent deo pro salute regis & generis eius: vt regnum persarum permaneat. ¶ Eos vero qui hęc cōtempserunt vel infirmauerint iubeo crucifigi. substantiasq; eorum esse regales. Et epistola quidem hęc habuit. ¶ Hi autem qui ex captiuitate ad hierosolimam cōuenerunt fuerunt quadraginta milia & duo: & quadringenti sexaginta.

Cōuocatis iudeorū clarissimis ciris dat libertatē reedificādi templum eisq; auxilū prestare promittit aurum.

Cyrus vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis.

Mitridates thesaurarius cyri. Zorobabel iudeorū princeps

Numerus vasorū templi p cirū restitutorum.

Pœna cōtra impediētes iudeos Clarius numerātur in biblia.

¶ Cuthei (qui samaritę dicti sunt) iudeos a templi reedificatione impedierunt ignorante ciro qui ad bella occupatus exercitum contra massagetas ducēs vita priuatus est cui in regno filius cābises (qui in biblia artaxerses nuncupatur) successit ad quem (scribentibus samaratinis) templi apus (re-

ſ. ſubente nouem annos intermiſſum eſt. ¶ Capitulum ſecundum.

Ed cum mitterent templi fundamenta & nimis circa edificia feſtinarent: omnes in circuitu gentes preſertim cuthei quos a media & perſidia terra ſalmanaſar rex aſſyriorū migrās habitare fecit ſamariam cum exinde populū iſrael tuliſſet. petebant ſatrapas & eos qui edificia curabant vt impedirent iudeos ne inſtaurarent ciuitatem templumq; conſtruerent. Cuthei qui Samaritani dicuntur impediūt iudeos a tēpli ędificatione.

lre 4. Qui pecuniis corrupti vendiderunt cutheis negligentiam & ſecordiam ędificationum. ¶ Hęc cyrus ad bella occupatus ignorabat: qui exercitum ducens contra maſſagetas vita priuatus eſt. ¶ Cambiſe autem filio cyri principatum ſuſcipiente: qui in aſſyria & phenicę & amonitidę & moabitidę ac ſamaria morabantur epiſtolam mittunt hęc continentem. Domino ſerui reū beeltheen alias rathimus omnia accidentia ſcribens & ſemeleius alias ſamſai ſcriba & curia ſyrię iudiceſq; phenicis. cognoſcere te rex oportet iudeos qui a babilone deducti fuerant ad nos rediſſe: & ciuitatem rebellam ac maliuolā & fores eius ac muros edificare: templumq; reconſtruere. Scito autem his perfectis neq; tributa eos pati reddere neq; obaudire. ſed etiam regibus reſiſtere & magis imperare q̄ obſequi feſtinare. Dum autem edificatur templum & fieri feſtinatur: optimum nobis viſum eſt reſcribere tibi quatenus monimenta parentum tuorum inquiras in quibus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos: ideoq; ciuitatem eorum fuiſſe deſtructam. Propterea viſum eſt nobis & hoc vobis certū fore. quod fortaſſe dre 4. neſcitur quoniam ſi ciuitas renouata & muris vndiq; munita fuerit: viātibus iter claudetur ad inferiorem ſyriam & phenicem. ¶ Poſtq̄ vero cambiſes legit hanc epiſtolam: natura maliuolus exiſtēs motus: & ſcripſit hęc dicens. Rex cābiſes rathimo accidētia ſcribēti & belle ſenio & ſemeleio ſcribe & reliquis conſtitutis & habitantibus phenicem & ſamariā hęc dicit. Legēs miſſos a vobis apices iuſſi pareritum meorum inquiri volumina & inuenta eſt ciuitas inimica regibus ſemper exiſtere: & ſeditiones ac bella habitatoribus eius mouiſſe regeſq; eorum cognouimus potēter & violenter tributa inferioris ſyrię & phenicis exegiſſe. Igitur prēcipio miniſme cōcedi iudeos ciuitatem edificare ne plus creſcat eorum malicia qua ſemper contra reges vſi ſunt. ¶ Cum has littetas legiſſent rathimus & ſemeleius ſcriba & qui cum eis erant: ſtatim equis deuecti propere ad hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem aduenerunt. & ciuitatem & templum ędificare iudeos vetabant. Quę quidem opera per annos nouem impedita ſunt vſq; ad ſecundum annum darij regis perſarum. Nam cambiſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubditis egyptijs reuerteretur: defunctus eſt in damaſco. Reſcriptio cambiſe maliuoli ad ſamaritāos qua prēcepit iudeos impediri a reedificatione ciuitatis & templi. Intermiſſum eſt opus tēpli & ciuitatis per nouē annos.

¶ Defuncto cambiſe darius hiſtaſpis a ſeptem ſapientibus qui & domini apud perſas nuncupabantur rex ordinatus ad quem zorobabel hebreorum dux veniēs honorifice receptus eſt eiuſq; corporis fit cuſtos cui & aliis cuſtodibus ſui corporis poſtq̄ prouincialibus principibus: is enim centum & viginti ſeptem prouincias inditione habebat magnificam fecerat ceriam. queſtiōes propoſuit diſſolubilibus magna promittens illi qui ſuę interrogationi ſapienter reſponderet prępoſitis enim quę dre 4. ſint fortiora vtrum fortius ſit vinum ſecunda vtrum rex tertia vtrum mulieres & demum an his omnibus magis fortior ſit veritas primus excellentem vni fortitudinem diſputauit ſecundus regis fortitudinem manifeſtauit deniq; zorobabel mulierum oſtenſa fortitudine prędentia prędellere etiam begaci regis exemplo veritatem (que perpetua eſt atq; immortalis) fortiſſimam ſuper omnia declarauit. Capitulum. Defuncto cambiſe a ſeptē dominis dariusrex ordinatur.

C tertium.

dre Oſt magorum vero iteritum qui defuncto cambiſe principatum perſarum tribus annis tenuerunt hi qui ſeptem domini nuncupātur apud perſas filium hiſtaſpis darium regē ordinauerunt. Qui dum priuatus eſſet. deum orauit vt ſi fieret rex omnia dei vaſa quanta babilonię inuenirentur. ad templum hieroſolimitanum mittere ſe promiſit. ¶ Cōtigit eodem tempore proficiſci zorobabel ducem captiuorum iudeorum ab hieroſolymis ad darium qui regi quondam amicus extiterat vnde etiam corporis eius cuſtos cū aliis duobus dignus iudicatus quem ſperauerat honore potitus eſt. Primo vero imperij anno darius ſummo apparatu cenam exhibuit amicis & vernaculis ſuis: & ſatrapis perſarum & prefectis indię & ethiopię: magiſtratibuſq; centum viginti ſeptem prouinciarum. ¶ Cum autem completus dapibus vnuſquiſq; ad dormiendum rediſſet: rex darius ad cubiculum veniens paucumq; noctis requieſcens: & expergefactus quod reliquum noctis reſtabat inſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit. promittitq; ſummo honore fulgendum qui eius interrogationi ſapienter & vere reſpondere potuiſſet: & veſtimenta purpurea indui & in poculis aureis bibere. & ſuper aurum dormire: curruſq; frenis aureis ornato vehi: & cydari byſſino ac torque aurea vti: & poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiam: affinemq; ſuum eſſe vocitandum. Cum hęc igitur dona illis promiſiſſet: primum conſuluit vtrum fortius ſit vinum ſecundum vtrum rex tertio vtrum mulieres aut his omnibus magis fortior ſit veritas has cum illis propoſuiſſet queſtiones requieuit. Luceſcente autem die conuocauit omnes magiſtra- Zorobabel iudeorum dux ad dariumveniens honorifice recipitur. Verba darij regis expergefacti ad tres cuſtodes corpis quorum Zorobabel vnus erat.

tus & satrapas & prefectos persarum & medorum sedensq; in solio quo solebat vnumquemq; corporis custodem coram omnibus iussit pronunciare quid eis propositis questionibus videretur. ¶ Tunc primus excellentem vini fortitudinem ostendens ait. Cum fortitudinem vini.conijcio: omnia ipsam hoc modo vicentem inuenio:nam mutat & decipit bibentium mentes & animas.Reges etiam pupillo & infanti similes facit:seruo quoq; ac libero audaciam concitat. Pauperes diuitibus similes parat. Conuertit enim & reformat animas:& calamitatibus compressas reficit:mestitiam extinguit:alienęq; debitores pecunię ad obliuionem perducit: ita disponens eos vt se omnibus ditiores putent nichilq; vile loquantur:sed memores diuitiarum fœlicibus vtantur vocabulis & reges magistratusq; contemnant. Amicorum quoq; solitam expellit memoriam.Nam scit homines etiam contra amicissimos armare societates dissoluere. Et cum ad sobrietatem per noctem vino relinquente peruenerint excitantur nihilq; penitus de his quę inebrietate commiserunt cogitantes. Hæc ego considerans omnibus fortitudinem vini comperio potiorem:& violenter omnia vincentem. ¶ Postq̃ hæc primus quę dicta sunt de fortitudine vini differuit: secundus dicere cepit de regis fortitudine: ostendens eum superiorem ac potentiorem his quę valida iudicantur.Modum autem approbationis hunc assumpsit & dixit.Dum omnia sub hominum cohercentur potestate qui mare alias maria ac terras cogunt cõpetenter sibi seruire:etiam ipsi homines sub manu regum ac potestate degunt . Qui ergo super tam potens & validum animal dominantur: cur nõ insuperabiles illi virtute & fortitudine iudicentur. Vnde & bella & pericula subiectis imponentes audiuntur:& eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes.montes quoq; dirui muros ac turres deponi iubentes. Prętereaoccidere ac interfici patiuntur. Ne regum precepta transcendere videantur.Vincętes autem prędam quam ab ipsis abstulerunt bellis.regi reportant.Hi quoq; qui non militant:sed terram colunt arantes cum perlaborauerint & omnem inopiam miseriamq; tollerauerint messem faciętes & fructus colligentes tributa regibus offerunt & quod vel dixerint vel iusserint sine dilatione completur. Qui cum omni luxuria vel libidine saturati dormierint:aliis vigilantibus custodiuntur tanq̃ ipso timore victi minime audent dormientem regem relinquere.vel discedere ac sibi prouidere: sed vnum opus hoc existimant necessarium vt permanentes custodiant regem.Cur itaq; videtur rex cunctos fortitudine superare cui tot populi obsecundare precipiuntur. ¶ Isto quoq; tacente de mulieribus & veritate tertius zorobabel cepit docere dicens.Sic equidem forte vinum fortis & rex est cui omnes obaudiunt. sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad vitam edidit: & eos qui vites plantauerunt vnde profluit vinum: mulieres creauerunt & aluerunt. Nichil autem est quod non ab his habeamus.Nam & vestes nobis ab his texuntur & domus nostrę per has curantur atq; seruantur:& non possumus a mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum & argẽtum si possidemus & quicquid aliud precioſum fuerit & industria dignum cum viderimus decoram mulierem omnia relinquentes speciem eius obstupescimus & patimur omnia cõcedere quę possidemus:vt de sideratapulchritudine potiamur.Patres & alitricem terrã sepius & amicos obliuiscimur propter vxores:& animas vna cum ipsis perdere non metuimus.Nonne laborantes & omnem tollerantes miseriam per mare acterram:cum aliquid per labores acquirimus totum offerentes vxoribus tanq̃ dominis tradimus. ¶ Regem quoq; vidi aliquando tãtorum dominum a filia rabezaci alias bezaci mirifici nomine apania alias apenie concubina eius alãpis percuti & diadema tollentem capiti eius & sibimet imponentem.& hęc omnia tollerantem.Ridebatq;'cum illa risisset & cum irata fuisset.mestitia confusus & blandimẽtis placabat mulierem.rogans eam & se nimis humilians si quando tristem vidisset. ¶ Post hęc inuicem respicientibus satrapis & ducibus:item zorobabel disputare de veritate cepit.Euidenter quidem ostendi quantum mulieres fortes existunt debiles tamen & iste simul & rex ad comparationem veritatis apparent. Nam si terra maxima est & celum altum &velox hęc omnia voluntate dei mouentur.verus autem deus & iustus est:& ex eadem causa oportet veritatem fortissimam iudicari.quod nichil contra eam iniquitas valet. Insuper & cetera quę fortia videntur mortalia & citius deficientia probantur. veritas autem & immortalis est & sempiterna.Nobis autem non puchritudinem tempore tabescentem accommodat neq; substantiam casibus auferendam:sed iusta & regalia discernit ab his quę iniustã vel iniqua monstrantur.

¶ Zorobabel sapientior oĩbus iudicatus maximo apud regẽ habitus est honore qui & a rege redificãdi tẽpli obtinuit facultatem precipiente oĩbus rege auxilium zorobabel prębeãt & omnem impensam in sacra veste qua templo seruiunt principes sacerdotum & alij sacerdotes & instrumẽtis quibus leuitę dño cãtent de suo fieri mandante quo facto zorobabel agens regi gratias redit ad contribules regis precepta manifestant quos de babilonia adduxit in hierusalẽ repulsis quibusdã a sacerdotali honore qui alienigenas cõduxerant vxores numeratur redeuntium multitudo. Capitulum quartũ.

Ad primã quęstionem respondet de fortitudine vini.

Forte vinum.

Ad secũdã quęstionem respondet de regis fortitudine.

Ad tertiam quęstionem & quartã zorobabel respondet de mulieris fortitudine primo.

Fortissima mulier.

Exemplum notandum.

Zorobabel de veritatis fortitudine disputat ipsam super oĩa fortissimã ostendens.

Super omnia vincit veritas.

D 3.el ca.

E 3.el ca.

F 3.el ca.

3.e ca

CVm ergo terminasset zorobabel de veritate sermonem: laudante multitudine optime eum dixisse quoniam veritas fortitudinem immutabilem & non senescentem sola possidet/imperauit ei rex petere preter promissa quod vellet. Nam prestaturum se dixit: eo quod sapientior & prudentior aliis apparuisset. Iussitq; etiam secum sedere & affinem vocari. Tunc zorobabel ammonuit cum vt votum quod deuouerat si regnum perciperet/adimpleret. votum autem quod promiserat hoc erat: reedificare hierosolymam templumq; construere: & vasa restituere que auferens nabugodonosor ad babiloniam portauerat/Et dixit hanc esse eam petitionem quam nunc me iubes poscere propter quod iudicatus sum prudens ac sapiens. ¶ Rex autem in hoc letatus surrexit. & eum osculatus/ toparchis & satrapis scripsit: precipiēs vt deducerent zorobabel necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo proiecturi essent/Preterea mandauit syrię & phenicis magistratibus ligna cedrina a libano decisa hierosolymam transmittere & cum eis recondere ciuitatem. Scripsit etiam liberos esse omnes iudeos qui a captiuitate redierant ad terram iudeam. prohibuitq; satrapas & curatores suos imperare iudeis opera regalia. Super hec precepit & omnem terram quam colere voluissent sine tributis eos possidere: iussitq; etiam ydumeos & samaritas & eos qui humilem syriā habitabant: reddere cunctos iudeorum quos tenebant. insuper ad templi edificationem quinquagięta talenta dari mandauit. sacrificare quoq; eos legitimas immolationes permisit. ¶ Omnem autem impensam & sacram vestem qua seruiunt templo principes sacerdotum & reliqui sacerdotes & leuitis instrumenta quibus domino cantent de suo fieri precepit. Custodibus quoq; ciuitatis & templi iugera tema terre: per singulos annos & pecunias constitutas ad necessaria vite/dare decreuit. Transmisit etiam vasa: & omnia que cyrus ante ipsum de iudeorum restitutione facere voluit: eadem Darius definiuit impleri. ¶ His omnibus a rege donatis Zorobabel exiens de regia domo respexit sursum ad celum: & cepit gratias agere sapientie per quam victoriam (dario presente) perceperat dicēs. Nequaq̄ his dignus fuissem nisi te domino propicio. Ita deo gratias agens de presentibus: petebat vt ei i futuris adiutor existeret/Peruenit autem ad babiloniam: & contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi. deo gratias referebant. qui eos patrię suę restituebat/Ad potum conuiuiaq; conuersi per septem dies summa leticia fruebantur ad restaurationem generationemq; patrię festiuam gratulationem celebrant. ¶ Postea omnes principes tribuum ad hierosolimam profecturi cum vxoribus & filijs ac subiugalibus elegerunt homines darij quos cum eis rex vsq; ad hierosolimam destinauit. & cum letitia & iocunditate cum cantibus tybijsq; ac sonantibus cymbalis ibant. Precedebat autem eos & reliqua multitudo iudeorum cum ludis. At illi ad hierosolymam cōscendebant ab vna quaq; patrum tribuum certus numerus existens. ¶ Sed mihi visum est minime nomine patrum recēsere. ne legentium animos a rerum consequentia suspendens: obscuram illis facerem narrationem. ¶ Septem vero cantores. & cantatrices ducente quadraginta septem. ¶ Cameli vero quadringenti trigenta. ¶ Summa vero multitudinis euntium qui circa duodecimum annū etatis habebant ex tribu iuda & beniamin: fuerunt quater mille milia. & secenta viginti octo milia. ¶ Leuitę autē quatuor milia septuaginta: mulierum autem infantiumq; commixtim corpora fuerunt quadraginta milia septingenta quadraginta duo. Preter hos vero leuitę cantores fuerunt centum viginti octo ianitores centum decem/serui templi trecenti noningenti duo/Insuper & alij secenti quinquaginta duo dicentes se quidem israelitas: nullomodo tamen valentes suum ostendere genus. ¶ Repulsi sunt vero qui/dam a sacerdotali honore qui vxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere prevalebant. nec in generatione leuitarum vel sacerdotum inuenti sunt: qui fuerūt quasi quingēti vigintiquinq;. ¶ Mācipiorum vero multitudo sequebatur eos qui ad ciuitatem hierosolymorum pergebāt: numero septē milia trecenti triginta quinq; Subiugalia quinq; milia quingenti viginti quinq;. ¶ Dux vero dinumerate multitudinis zorobabel fuit filius salatiel ex filijs dauid genitus de tribu iuda: & iesus filius iosedech princeps sacerdotum. necnon & mardocheus & hisrebelus. alias hisrebeus quia populo fuerant principes constituti: & contulerunt auri quidem mnas centum. argenti autem quinq; milia. Sacerdotes quoq; & leuitę parsq; totius populi iudeorum quanta in babilone fuit. ita ad hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit. Reliqua vero multitudo ad suas patrias discessit.

¶ Septimo egressionis a babilonia mense/edificato altare vbi templum prius fuerat/conuocato q; populo/tabernaculorum festum celebratur vicinis gentibus ipsis hebręis inuisis vbi oblationes & vota reddentes templi fundamenta posuerunt quo perfecto sacerdotes & leuitę solemnibus ornati habitibus deum laudabant tristes tamen quia nouum a veteri longe in magnificentia differebat plorabat. vicebantq; tubarum sonos & populi letitiam sacerdotem lamentationes ad quos (audito tubarum clangore) samaritani venientes reedificare templum cum vna cū iudeis zorobabel & iesum petierunt & in communi petierunt laborare.

Zorobabel sapiēntior omnibus iudicatus maximo habitus ēhonore apud regē & obtinuit a rege facultatem reedificandi templū & ciuitatem.

Liberalitas dārij in templi ornamētis & seruitorum templi.

Solēnitatem celebrāt per septē dies.

Cātorū nūerus. Camelorum.

Repulsi quidam a sacerdotali honore quia alienigenas: sibi copulauerant.

Iesus sacerdotū princeps mardocheus.

Septimo mense egressionis a babilone ędificato altari vbi prius fuerat templum conuocatoq; populo celebrabat festū tabernaculorum vicinis gētis hebręis iuisis

¶ Fundamenta templi.

Prępositi in opere.

Sacerdotes & leuitę ornati perfecto templo deum laudabāt tristes tamen quia a veteri nouum templum longe in magnificētia differebat.

Samaritanis odium contra iudeos habētes audito tubarum sono petierunt vt vna cū illis templū renouarent.

CVmq; septimus venisset mensis ex quo de babilone egressi sunt mittens iesus princeps sacerdotum & zorobabel iudex. cunctos ex prouincia in hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat: & legitimas super ip/sum hostias obtulerunt secundum legem moysi. Dumq; hęc facerent gentes offendebantur vicinę quę eis odiose erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum: quemadmodum legislator moyses pręceperat. ¶ Prętera & oblationes. & quod dicunt hendeelchismus & hostias sabbatorum & omnium sanctorum dierum sanctificabāt: vota reddētes a primo die septimi mēsis. ¶ Ceperunt etiam renouare templum: multas pręstantes pecunias lapidum cesoribus & edificatoribus: insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sydonijs vero leue ac suaue videbatur a libano ligna cedrina deponere: quę ligantes in modum ratium ad portum ioppe transferebant. Nam sic ante pręceperat cyrus sed tunc iubente dario fiebat. Que secundo anno profectionis iudeorum ad hierosolymam mense secundo vecta sunt. cum & templi reuocatio vrgeretur & fundamentis restitutis. superedificaretur a primo die sequentis mensis anni secundi. ¶ Operibus vero prępositi fuerunt leuitas vicesimum iam etatis annum agentes & iesum & filios & fratres eius: & obdoidum alias obdoiadum fratrem iude & aminadab & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui edificationem curabant: propere consummatio quam sperabant euenit. ¶ Profecto autem templo sacerdotes cum tubis ornati habitu solemni. & leuitę & filij asaph surgentes deum laudabant laudibus quas dauid eis primus ostenderat. Cumq; sacerdotes & leuitę & seniores prouinciarum. vetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum & nouum viderent per inopiam non ita constructum arbitrati quantum: a preterita fœlicitate minores existerent: tristes a dolore se tenere minime valentes: ad lachrimas lamentationesq; proruperunt. Populus vero prępsentia diligebat & de templi edificatione letabatur. nullam prioris memoriam faciens: nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant vero tubarum sonos & populi letitiam. sacerdotum & seniorum lamentationes. eo quod videbatur minor templi constructio instituisse. ¶ Cumq; clangores tubarum audissent samaritę: odium erga tribum iude & Beniamin habentes concurrunt. causam tube volentes agnoscere. Videntesq; q iudei a babilone redeuntes templum edificassent: petierunt zorobabel & iesum & principes tribuum vt & ipsi quoq; permitterentvna cum eis templum renouare: & in communi laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum quoniam & religionis cupidi ex illo tēpore sumus: ex quo nos hic salmanasar rex assyrius a cuthia & media migrauit. Postq̄ hęc sunt locuti: zorobabel & iesus princeps sacerdotum & duces tribuum israel respondērunt quidem impossibile esse eos communicare: quoniam ipsis esset permissa templi innouatio: prius quidem a cyro nunc autem a dario: adorare vero sive/lent licere. & hoc solum illis esse commune & omnibus hominibus: veniētes in templum adorare deū Postq̄ vero hęc audierunt cuthei nam hac appellatione samaritę vocantur indignati persuaserunt gentes syrię petere suos satrapas eodemmodo quo prius sub ciro & cambise. vt cum ipsis templi renouationem fieri prohiberent & festinantibus iudeis moram afferrent ac tarditatem.

¶ Interrogātibus syrię & phenicę principibus quis eis tēplū fieri edificare cōcessisset zorobabel prudentissime respōdit neq; a tēpli cōstructione aggeo & zachari aiatibus iudei cessauerūt quos samaritani apud regē accusauerūt sed antiquorū registra iubente rege inuestigātur quibus cōcessa iudeis per cirū inuēta reedificādi tēpli facultate rex sisinnio & principibus syrię ciri decretū cōfirmās rescripsit ne ipediātur a tēpli cōstructione quo septē annis cōstructo eius dedicatio celebratur & festū azimorū accusauerūt iudei samaritas ppter mala quę ab eis sūt ppessi. quo audito rex rescribit zorobabel &c. vi

Interrogatio principis syrię &c. de destructōe tēpli Responsio zorobabel prudentissima.

DEr idemtempus ascenderunt ad hierosolimam sisinnius syrię ac phenicę profectus & sa/robazanes cū alijs: & interrogabant iudeorum magistratus qui eis concessisset templum sic edificare vt magis castrum videretur esse q̄ templum: vel cur porticus & ciuitatem tā munito circūdedissent muro Zorobabel autem & princeps sacerdotū iesus: seruos se qui/dem esse maximi dei dixerūt hoc vero templum ipsi deo quondā a rege suo fidelissimo. & qui oēs virtute vicerat fuisse constructum: multisq; temporibus permansisse. ¶ Sed cum sui patres iniquitatem coram deo gessissent: nabugodonosor rex chaldeorū ex babilonia sua potentia superans ciuitatem euertit. templumq; depopulatus incendit: & populum captiuum ad babiloniam migrauit. Cyrus autem qui post ipsum persarum & babilonię rexit imperium scripsit vt tēplum reedificaretur & omnia quę exinde nabugodonosor extulit ornamēta & vasa zorobabelo & mitridati custodi pecuniarum tradidit: prępiens & hęc iterum ad hierosolimā reportarent & in proprio renouato restituerent tēplo hoc enim mādauerat festinanter fieri. Ideoq; sabasirum ascendere iussit ad hierosolymā vt operi faciendo omnimodis immineret. Qui postq̄ a ciro litteras accepit veniens studiose fundamenta deposuit. Et ex illo tempore hactenus hæc construxit sed propter malorum inuidiam imper-

A fectum adhuc remanſit Igitur ſi vultis ac probatis ſcribite dario vt inquirat imperatorum monimenta:& inueniat nos nihil penitus fuiſſe mentitos. ¶ Hęc dicente zorobabel & principe ſacerdotum ſiſinnio & qui cum eo erant edificationem vetandam iudicauerũt:donec regi dario ſuggererent. Statim vero ei propter hęc ſcripſerunt. ¶ Tunc iudei timentes & exterriti ne aliud q̃ iuſſerat prius regi videretur de templi conſtructione: fiduciam a duobus prophetis qui per idem tempus erant apud eas aggeo & zacharia acceperunt dicentibus nihil penitus a perſis durum eſſe metuendum: cum diſpoſitum templum prędixerint innouari. Qui cum credidiſſent prophetice ſententie: edificationem curabant nullum prętermittentes diem. ¶ Dario vero ſcribentibus ſamaritis & accuſantibus per epiſtolam iudeos quia ciuitatem munirent & templum caſtello magis ſimile quam templo conſtruerẽt: & dicentibus non ea quę fiunt ei prodeſſe:inſuper epiſtola oſtendentibus per quas cambiſes templi edificationem fieri vetuiſſet.cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam. Hieroſolymis reſtitutis: cum litteras a ſiſinnio & qui cum eo erant directas legiſſet iuſſit in monimẽtis regalibus de his inquiri:& inuentus eſt in echbatanis alias echathanis cõſtructa turre in regione medię codex in quo hęc ſcripta leguntur imperij anno rex cyrus iuſſit templum in hieroſolymis renouare & exaltare:cuius altitudo eſſent cubitorum ſexaginta latitudo eorumdem ex tribus parietibus lapideis lapide polito & lignum parietem vnum ex materijs ipſius regionis. Sumptus autem a rege fieri diſpoſuit:& vaſa quę abſtulit nabugodonoſor & ad babiloniam portauit/reddi hieroſolymitis. Quorum curam ſub aſario ſyrie & phenicis prefecto & magiſtratibus & collegis eius iniungebatur. vt ipſi quidem a locis illis recederent:ſeruis vero dei iudeis & magiſtratibus eorum templum edificare permitterent. Iuſſit quoq; vt adiuuarent eos ad opera:& ex tributis prouincię quam curabant darent iudeis immolationis cauſa tauros & arietes & agnos & hedos & ſimilam oleumq; & vinum:& alia quęcunq; peterent ſa-
B cerdotes:vt orarent pro ſalute regis atq; perſarum. Eos vero qui mandata cõtemnerent crucifigi prę/cepit & eorum ſubſtantias regie domui deputari. Depręcatuſq; eſt orationibus deum ſi quis auderet edificationem templi vetare hunc talem percuti:eumq; a ſua iniquitate ſuſpendi. ¶ Hęc inueniens in commentarijs cyri darius: reſcripſit ſiſinnio & collegis eius dicẽs. Rex darius ſiſinnio equitum prę/fecto & ſarabazeno & collegis eorum ſalutem. Exemplum epiſtole quam in monimentis inuenimus tranſmiſi:& iubeo omnia fieri quę in ea continentur. valete. Igitur ſiſinnius & qui cũ eo erant per epiſtolam regis cognoſcentes voluntatem de reliquo competentia faciebant:& inſtabãt ſacris operibus adiumẽtes ſeniores & magiſtratus iudeorum. ¶ Et procedebat ſummo ſtudio templi cõſtructio.prędicantibus aggeo & zacharia ſecundum mandata dei. Et cum voluntate cyri & darij regum edificatum eſt ſeptem annis. Nono autem imperij anno darij viceſimotertio die mẽſis duodecimi quem hebrei vocant adar macedones diſtrum ſeniores & magiſtratus iudeorum ſacerdotes & leuitę & reliqua iſrahelitarum multitudo poſt captiuitatem pro renouatione veterum bonorũ & dedicatione obtulerunt hoſtias thauros centum:& arietes ducentos annos quadringentos:& hircos duodecim pro duodecim tribubus/nam tante ſunt tribus iſrael pro ſuis vnaquęq; peccatis. ¶ Sacerdotes vero & leuitę ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam edificauerunt iudei templi porticus in circuitu interioris ſacrari. ¶ Veniente autem die feſto azimorum primo menſe quem macedones xanthicum nos autem niſan nominamus:omnis populus ab agris in ciuitatem cõfluxit:dieſq; feſtos ſanctificati cum ſuis vxoribus & filijs ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt:& per ſeptem dies nullis diſſimulare delitijs. Holocauſtum etiam offerentes deo ſacrificabant agẽtes ei gratias quod iterum tuę patrię ſuę legibuſq; eos reſtituiſſet. mentemq; regis perſarum propitiam eis prębere dignatus eſſet. Quibus rebus ammoniti:deo nimis munifice & locupletabiliter immolabãt. ¶ Habitabãt autem in hieroſolymis:& optima alias optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabãt eorum negotia vſq; quo regnare contigit nepotes aſamonei. Nam ante captiuitatem & tranſmigrationem babilonicam a ſaul & a danid qui primi imperium gentis iudaicę ſuſceperãt alia illis erat forma reipublicę per quingentos triginta duos annos menſes ſex dies decem. Ante hos autem reges. pręſules eos regebãt qui appellabantur iudices & monarchę:& hac republica vſi ſunt annis plus quingẽtis. poſt mortem moyſi & iheſu. Hęc quidem reductis a captiuitate iudeis temporibus cyri & darij omnia contigerũt. ¶ Samarite vero inuidi vel moleſti aduerſum eos erecti multa in iudeos operati ſunt diuitijs confidentes & cognatione perſarum:quoniam ex his fuerant progreſſi. Nam quanta iubebãtur a rege immolationis cauſa de vectigalibus pręberi nullatenus dare volebant:& pręfectos equitum fauentes ſibimet in hoc & cooperantes habebant aliaq; multa quibus nocere iudeis per ſe aut per alios potuiſſent non eos pigebat efficere. ¶ Placuit igitur hieroſolymis mittere legationem ad regem dariũ:quo accuſarent ſamaritas. ¶ Legatus itaq; miſſus eſt zorobabel. & alij quatuor de magiſtratibus. Cũ vero

Iudei cõſtructionem templi aggeo & zacharia pphetis animãtibus non ceſſarunt.

Iubente dario rege regiſtra antiquorum quęruntur & inuenitur cõceſſa iudeis p cirũ facultas reedificandi tẽplũ

Reſcriptio darij ad ſiſinnium cõfirmantis decretum cirĩ.

Septẽ annis edificatum templũ ſecundum.

Ianitores templi

Feſtum azimorum celebratur. ¶ Paſcha ſacrificium.

Regimen iudeorum per ſacerdotes.

Samarite iudeis inuidi multa in eos mala operati ſunt.

crimina & causas quas contra samaritas ferebant a legatis rex cognouisset: dedit eis epistolam reportandam ad equitum prefectos & curiam samarię quę huiusmodi erant scripta. Rex darius tangane & D
Audita samaritanorum per iudeos accusatiõe rescribit darius. sambane prefectis equitum & sadrace & velueni samaritis & reliquis conseruis eorũ in samaria constitutis. Zorobabel & ananias & mardocheus legati iudeorum vos accusant tanq̃ molestos & impedientes templi constructionem & nullatenus velle prestare ad hostias (quos vobis precipimus) sumptus. volo igitur vt legẽtes presentem epistolam prębeatis his ex regalibus thesauris & tributis Samarię oĩa quę illis ad immolationem sunt vtilia quemadmodum vobis sacerdotes indixerint: vt non pretermittant diuinis sacrificijs & pro me & pro persis supplicare deo. Epistola quidem hęc cõtinebat.

¶ Defuncto dario rege Xerxes virtutibus ornatus filius succesit ei regno a quo esdras legis doctor verus dilectus commendaticiam epistolam obtinuit & a babilonia ad hierusalem ascendes multos secum adduxit cui regis habens fauorem ab omnibus amatus ieiunium indixit trium dierum & hostias deo obtulit accusatisq; apud eum sacerdotibus (qui transgressi patrias leges alienigenas vxores duxerunt) ineuit & transgressores culpans alienigenas abijcere precepit leges quoq; rogatus populo ab ortu vsq; ad mediam diem legit & flentes populos redire ad propria & a lachrimis iussit cessare.

¶ Capitulum septimum.

Defuncto dario rege eius filius xerxes in regno succesit bonus iudeis.

Ario autem defuncto: filius eius xerxes regnum suscipiens. voluntatis paternę colendi & honorandi deum heres apparuit. Omnia namq; faciebat quę religionis erant patremq; secutus: & iudeis liberaliter vtebatur. ¶ Per illud tempus princeps fuit sacerdotum filius hiesu nomine ioachim. Erat autem & in babilone vir iustus & gloria magna potitus apud multitudinem primus populi sacerdos nomine esdras. Qui cũ legum moyseos integram haberet experientiam xerxi regis amicus est factus. ad hierosolymam autem ascendere deliberans & deducere secum quosdam a babilone iudeos regie precepit epistolam sibi ad satrapas syrię dari: per quam notitię eorum quis esset intimaretur. Exemplum autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam. Rex regum xerxes esdrę sacerdoti & lectori legis dei salutem. Opus esse meę clementię putans apud eos qui volunt ex iudea gente vel sacerdotes vel leuitas sub nostro regno constitutos pergere ad hierosolymam precipio si desiderant vt eant quemadmodum & mihi & septem consiliarijs meis visum est. Quatenus visitent iudeam secundum ritus legum dei: & portent dona deo israel quę deuoui ego & amici mei: aurum etiam & argentum quantum inuentum fuerit in terra babilonię deo dicatum hoc. omne ad hierosolymam deportetur pro sacrificijs dei necnon & quodcunq; volueris vel ex auro & argento construere liceat tibi cum tuis fratribus facere. vasa etiam sacra quę tibi tradita sunt dispone: & quicquid mente cogitaueris vt fiat impędito his iussimus vt ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiam custodibus pecuniarum syrię & phenice vt diligentiam habeant circa ea quę per esdram sacerdotem vel lectorem legum dei mandata fuerint. Igitur de me nequaq̃ aut de nepotibus meis iram deus assumat. omnino precipio vsq; tritici modios centum deo secundum legem dari a vobis vt sacerdotibus leuitis ac sacris cantoribus, & templi ministeriis. sacrisq; seruis & templi scribis nullomodo aut tributa imponatis. aut aliquid captiosum aut onerosum. Sed etiam tu esdras secundum dei sapientiam censores ordina qui omni syrię & phenice tui legem scientibus iudicent. eamq; discendam ignorãtibus trade. Et si quis ex gente tua dei sui legem vel imperatoris transgressus fuerit puniatur: & non tanq̃ ignorans videatur transgredi: sed cognoscens audacter negligere comprobetur. Ergo huiusmodi contemptores aut morte aut pecuniis condemnentur vale. ¶ Tunc esdras hanc epistolam accipiens letatus deum adorare cepit: & regis benivolentię ipsum confitebatur auctorem ideoq; omnes ipsi gratias dicebat esse referendas. Legens autem epistolam iudeis babilonię constitutis eam quidem signauit: exemplum autem eius ad omnes israelitas mediam inhabitantes transmisit. ¶ Hi vero cognoscentes regis circa deum pietatem: & fauorem quem in esdram habere probatur: omnes eum dilexerũt. Multi quidem facultates suas ad babiloniam deportantes venerunt cupientes ad hierosolymam descendere. Totus autem populus israel in illa prouincia permansit. Ideoq; due tantum tribus consistunt per asyam & europã obsequentes romanis: decem autem tribus hactenus trans eufratem commorari probatur: quarum multitudines inestimabiles minime possunt numero comprehendi. ¶ Venerunt etiam sacerdotes ad esdram & leuitę & ianitores: cantatoresq; ac serui sacri. Quos congregans de captiuitate trans eufratem tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit vt deo vota pro salute persoluerent ne quid in via paterentur aduersum aut per hostes aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidentem. Nam esdras regi prędicens quod deus eos perduceret iam non petit qui eos precederent equites. Et postq̃ vota perfecerunt ab eufrate surgentes die duodecima primi mensis septimo imperij anno xerxis ad hie-

Epłe exẽplum.

Auctoritas a rege collata esdre.

Esdras regis habẽs fauorem ab omnibus amabatur.

Esdras ieiuniũ trium dierum indixit.

A rosolymam peruenerunt quinto mense eiusdem anni. Et illico esdras custodibus pecuniarum de sa-
cerdotali genere existentibus restitutę sacras pecunias argenti talenta secenta quinquaginta. vasa ar-
gentea talentorum centum. vasa aurea talentorum viginti: & vasa era auro meliora habentia pondo
talenta duodecim. Hęc namq; rex & consiliarij eius: & omnes israelitę babiloniam habitantes dona-
uerunt. ¶ Cumq; esdras eas tradidisset sacerdotibus: obtulit deo legitimas hostias. holocaustum tau-
ros tredecim pro communi vero populi salute arietes noningentos agnos octogintaduos. hedos pro
purgatione delictorum duodecim. Regis quoq; dispensatoribus ac prefectis omnibus syrię & phen-
cę regias litteras obtulit qui denunciationem eius agere compellebantur: gentemq; honorant & ad
omne opus bonum cum eis elaborabant. ¶ Hęc igitur quemadmodum & ipse esdras deliberauerat
processerunt: deo eum vt arbitror dignum in his quę voluit iudicante propter iusticiam ac benignita-
tem eius quem pauco tempore transeuntem aliqui adierunt accusantes. quidam sacerdotum & leui-
tarum transgressi sunt patrias leges vxores alienigenas ducētes: & genus sacerdotale confundentes.
Petebantq; vt legibus subueniret: ne communis super omnes veniēs ira: calamitatibus iterum eos in-
uolueret. Quę cum audisset mox prę merore vestem dirupit: & caput barbamq; contumeliose dilace-
rans sese prostrauit in terram quod tale facinus primates populi commisissent: existimans quia si prę-
ciperet eis vxores cum earum filijs deserere. nemo eorū obediret: & ideo permanebat in terra iacens
Concurrebant autem omnes meliores ad eum: & dolorum eius in his quę facta sunt participes erāt.
¶ Cum autem esdras a terra surrexisset & manus ad celum tetendisset dicebat. Confundor quidem
a deo propter populi delicta veniam suscipere. qui etiam de sua memoria parentum nostrorum ini-
quitates remisisset. Rogabat vero deum qui semen aliquod & reliquias ab illa eorū calamitate vel ca-
ptiuitate seruauerat & rursus ad hierosolymam & propriam terram restituerat: qui & reges persarum
B impendere eis misericordiam pręparabat: vt veniam solita pietate concederet se vero morte quidem
digna commisisse. bonitatis autem dei esse hos tales a tormentis eripi. ¶ Qui postq̄ orando conticuit
cunctis lugentibus qui cū vxoribus & filijs ad eum cōuenerant quidā achanonius noie primus hiero-
solymitanus accedēs ad eū dicebat ipsos quidē peccasse cohabitantes cū alienigenis vxoribus. per-
suadebatq; eis oēs iurare quatenus suas vxores cū earū filijs amouerent. & hos punirent qui legi obe-
dire contemnerent. ¶ Flexus igitur esdras fecit principes tribuum & sacerdotum & leuitarum & israe-
litarum iurare: quod vxores suas & filios secundum achanonij consilium incunctanter abijcerēt. Su-
scipiens vero sacramenta statim egressus e templo ingressus est habitaculū iohannis filij eliasib alias
eliab & nihil penitus illo die propter merorem comedens ibidem cōmoratus est. Facta autē predica
tione iubet omnes qui ex captiuitate redierant ad hierosolymam colligi & hos qui non ante biduum
aut tres dies occurrissent alienari a multitudine: & substantias eorum auferri decernens secundum iu
dicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin in vicesimo die noni
mensis secundum qui hebręos sileos secundum macedones appelleos vocatur. Cumq; in superiori lo-
co templi consedissent prę sentibus senioribus & propter genus vehementer afflictis surgens esdras
C criminabatur illos qui prę ter legis consuetudines alienigenas duxissēt vxores. Nūc ergo facturos eos
rem deo gratam & sibi vtilem dicebat: si vxores eijcerentur. Cūq; omnes id se perfecturos clamarent
sed abundantem esse multitudinem tempusq; hyemale & hoc opus non vnius aut duorum esse die-
oportere dicebant vt duces & alij qui non cum alienigenis habitabant vxoribus tempus acciperēt di-
lationis. & seniores cohabitantem cum alienigenis multitudinem visitarent. ¶ Cū hęc decreuissent:
ceperunt querere a primo die mēsis decimi eos qui cum alienigenis habitabant vsq; ad primū diem
secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepotibus pricipis sacerdotū iesu & fratrū eius sacerdotum
& leuitarum ac israelitarum qui vxoribus filijsq; earum dilectionem magis legum suarum prę ponen-
tes eas illico refutarent. Quo facto hostias placantes deum immolatis arietibus obtulerunt. Quorum
nomina minime visum est nobis dicere necessarium. ¶ Igitur predictum nuptiarum peccatum sic es-
dras purgauit. vt de cetero hęc consuetudo non permaneret. Septimo vero mense cenophegiam ce-
lebrantes & toto tunc populo congregato. ascendentes ad superiora templi super orietalem portam
esdram rogabant vt leges eis mosaycas legeret. Qui stās in medio populi: a solis ortu legit vsq; ad me-
diam diem. Et cum audissent recensitas leges iusticiam quidem ad prę sens & in posterum doceban-
tur de prę teritis autem: gemebant. lachrimasq; fundebant. Et recordati sunt si legem custodissent: ni-
hil ex tot supradictis malis perpessi fuissent. ¶ Cumq; videret esdras sic eos afflictos: prę cepit eos ad
sua discedere & a lachrimis abstinere propter festos dies in quibus minime liceret affligi. Hortaba-
turq; magis ad epulationes conuerti. & facere quę sunt grata & cōuenientia celebrationi prę senti pe-
nitentiam vero & mestitiam de prioribus peccatis habendam & obseruandum nequid in posterum
eis simile proueniret. Postq̄ vero eos esdras hortatus est ceperunt habere leticiam. Cumq; hoc per

Esdras hostias obtulit deo.

Accusantur ali-
qui sacerdotum
& leuitarum es-
dre q̄ transgres-
si sunt patrias le-
ges qui sacerdo-
tale genus con-
fundentes alie-
nigenas duxe-
rant vxores.

Flente omni po
pulo achanoni-
us (qui in biblia
sechemas dicit)
cognoscens pec
catum se & suos
peccasse confite
tur & vxores a-
mouere.

¶ Esdras legu;
trāsgressores cri-
minatur & alie-
nigenas abijce-
re monet.

Eijciunt alieni-
genas vxores.

Rogatus esdras
leges mosaycas
populo legit ab
ortu vsq; ad me
diam diem.

Mors esdrę.

dies octo in suis tabernaculis egissent: ad propria discesserũt. laudantes deum pro emendatione communium peccatorum: esdreq; gratias referebant. Quem contigit post gloriam quem apud deum habuerat in senectute veneranda finire vitam: & in hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate.

¶ HISTORIA LIBRI Neemie incipit qui in biblia secundus Esdre dicitur.

¶ Neemias iudeus captiuus xerxis regis pincerna audita hierosolymorum propter defectum murorum desolatione similes ad deum pro populo orationem fudit. Quem tristem rex prospiciens tristitię causam inquirit quo patrie desolationem & murorum ciuitatis ruinam flens causam esse dicente statim rex reedificandi muros facultatem & ad satrapas syrię commendatitias litteras condonauit qui a babilonia hierusalem cum multis contribulibus veniens populum manifestata prius facultate sibi a rege obtenta ad vrbis reedificandos muros animatus est. quo audito ammonitę & samaritę impedire volentes insidias moliebantur volentes etiam neemiam occidere sed constantes iudei vna manu gladium tenentes alia autem edificantes opus duodecim annis peregerunt quibus completis neemias & populus deo sacrificauerunt muris itaq; restauratis munificentissimus neemias defunctus est.

Neemias iudeus captiuus xerxis pincerna (audita hierosolymorum desolatione propter defectum murorum) fleuit & ad deum orationẽ pro populo fudit.

¶ Capitulum.viij.

SVb idem tẽpus & ioachim defuncto principe sacerdotũ: filius eius eliasib in principatu sacerdotalem successit. Quidam autem ex captiuis iudeis xerxis pincerna noie neemias occurrens quibusdam peregrinis ante metropolim persarum susis ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus & audiens eos adinuicem hebraicę loquẽtes consulebat vnde essent profecti. Illis autem respondentibus se a iudea venisse: rursus interrogabat qualiter se haberet eorũ multitudo & metropolis hierosolyma. Cumq; dixissent male habere ciuitatem & depositis in solum muris multa mala gentes in circuitu positas inferre iudeis & die tota percurrere deuastantes prouinciam & nocte tanta mala conficere & multos a prouincia vel ab ipsis hierosolymis captiuos adducere. vt omnes vię singulis diebus plene inuenirentur cadaueribus occisorum: tunc neemias pro suorum calamitate fleuit. Et attendens ad celum dixit. Domine vsq; quo despicis quę nostra patitur generatio. Sicra pina vel spolia sumus omnibus effectis. Remoranti autẽ eo in porta & hęc deflenti quidam nuncauit iam regem accumbere pręparatum. Qui statim sicut erat illotus: ad ministerium poculi regis festinauit. vt vero rex cenauit: suauitate plenus ad iuuenem respexit mestum: & querebat cur tristis esset. Tunc ille deum depręcatus vt gratiam ei quandã postulanti pręstaret: quomodo inquit possim tibi rex non talis non apparere neq; animo non dolere dum audierim patrię meę hierosolymorum qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentũ muros in terra iacentes & portas eius incẽsas. Sed pręsta mihi proficiscenti muros restituere: partemq; tẽpli cadentem denuo reconstruere. Tũc rex annuit dare se donationem ei quancumq; supplicasset. & ad satrapas litteras deportãdas quatenus eũ honorarent & omnia quę opus haberet ei pręberent. dicens repelle tristitiam & de reliquo gaudium nobis ministra. Igitur neemias deum adorans & regi gratias agens: mestitiam vultus confusionemq; suam pollicitationis hylaritate mutauit. ¶ Postero autem die conuocans eum prębuit assyrie alias syrię & phenicis & samarie pręfecto addo epistolam deferẽdam. in qua de honore iuuenis & de impedimentis edificationis mandauerat exhibendis. ¶ Veniens ergo ad babiloniam & multos gẽtis suę sponte eum secutos adducens ad hierosolymam peruenit vicesimo quinto anno regnãte xerxe: & demonstrans epistolam porrexit addo & alijs pręfectis equitum: & congregãs omnem populum ad hierosolymam stetit in medio templi: talem ad eos effundens orationem. vos scitis viri iudei deum quidem in memoria patrum abraham isaac & iacob permanere: & per illorum iustitiam non derelinquere prouidentiam nostri vnde & adiuuauit me vt acciperem a rege potestatem muros nostros reedificare. ac reliquam partem templi reficere. volo autẽ vos vicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos edificare parati resistent & multa moliuntur. vt nos impedire pręualeant. Primum ergo in deum confidere debemus qui illorum inimicitijs potest resistere. nec die vero nec nocte studium edificandi relinquere: dum tempus oportunum existit. ¶ Cumq; hęc dixisset: iussit & magistratibus muros metiri. & opera diuidere populo per vicos ciuitatis secundum vnius cuiusq; possibilitatem. Pollicitus est autem & semetipsum cum suis seruis edificationem adiuuare. Solutaq; contione iudei statim opus aggressi sunt. iudei vero dicti sũt ex die quę a babilone profecti sũt ex tribu iuda quę prior ad illa loca peruenerat. vnde & ipsi & prouincia tali appellatione vocitantur. ¶ Audientes vero murorum edificationem accelerari ammonitę ac moabitę vel samaritę & omnes qui inferiorem syriam habitabant moleste ferebant & meditabantur insidias contexere quatenus voluntatem eorum impedirent multosq; interficiebant iudeos. Ipsum vero neemiam dilacerare querebant quosdã alienigenas conducentes qui eũ perimerẽt. Pręterea in timore & tremore & turba dispersis rumoribus eos mittebãt: tãq; multis gẽtibus paratis cõtra eos arma pferre qbus turbati rumoribus

Audientes ammonitę & moabite & samaritę murorum edificationem impedire volentes insidias meditabãtur neemiam occidere.

constructionē penę reliquerūt. Neemias nullo modo his pmotus ſtudium dereliquerat ſed cuſtodie
A cauſa corporis ſui agmine ſatellitum circūſpectus ſine vulnere pmanebat: operis deſiderio tribulatio-
nem nō ſentiens. Ita ſiquidem intentus agebat & prouidebat ſuę ſaluti non timore mortis: ſed agno-
ſcens poſt ſuum interitum minime cōcedi ſuis ciuibus muros conſtruere. Vñ pręcepit in poſterū. vt
arma ędificatores accincti fabricarēt. Igitur edificatores vel impenſarū portitores: gladios habebāt.
Clipeos iuxta eos poni decreuit. Buccinatores etiam quingentis pedibus ſtatuit: pręcipiens vt ſi ho-
ſtes apparuerint ſignificarēt populo quatenus armati reſiſterent ne eos nudos inermeſq; oppugna-
rent. Ipſe autem nocte circuiens ciuitatem. minime aut operibus aut ſomno aut cibo fatigabatur. Ni-
chil autem horū ſuauiter ſed ſub neceſſitate vtebatur. ¶ Quos labores ſuſtinuit per ānos duodecim
& menſes quatuor: nam tanto tempore hieroſolimorū ſunt muri perfecti. Octauo autem & viceſimo
anno & menſe nono imperij xerxe poſtq̄ muri perfectionem acceperunt: neemias & reliqua multitu-
do ſacrificauerūt deo pro eorum edificatione: ac per octo epulati ſunt dies. ¶ Gentes igitur que ſyri-
am habitabāt audientes factam conſtructionē murorum: grauiter agebantur. Neemias autem in ciui-
tate videns paucos homines habitare. rogauit ſacerdotes & leuitas vt vicos relinquētes migrarent
ad ciuitatem & in ea manerent. fabricās eorum domicilia propriis expenſis. Populum etiā agros co-
lentem decimas fructuum ad hieroſolimā iuſſit offerre. vt habentes ſacerdotes & leuitę alimenta per-
petue religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter ſequebantur decreta neemie: ciuita-
tem vero exinde cōtigit hominum multitudine compleri. Multa etiam talia bona & laudibus digna
cum ſumma feciſſet munificentia neemias ad ſenectutem perueniens vir benignus & natura iuſtus
atq; munificētiſſimus erga propriam gentem defunctus eſt. qui in memoria ſui eterna muros hiero-
ſolimitanos reliquit. Hęc ergo ſub imperio xerſe ſunt acta.

¶ Edificatores gladios & arma ędificādo habe bāt &c. clangen te buccina.

Duodecim ānis muri hieruſalē ſunt reedificati quibus cōpletis Neemias & po pulus ſacrifica uit deo &c.

Muris reſtaura tis Neemias mu nificentiſſimus defunctus eſt.

¶ HISTORIA LIBRI HESTER INCIPIT.

¶ *Sirus qui dictus* eſt Artaxerſes i biblia Aſſuerus patre xerxe mortuo ſucceſſit in regno ſub quo pe
pe deleta eſt gens iudeorū qui diuitiarę oſtentationem per centum & octoginta dies parans ſuos cō
B prouinciales ſeptem diebus delitijs ſaginauit in conuiuio quod munificentiſſimū fuit. Regina quo-
q; mulierum cōuiuium in aula collegit quam rex cōuocatam vt ad ſuum veniret cōuiuium & recuſan
tem habito perſarum conſilio abiecit a conſortio. Triſtem vero de vxoris abſceſſu regem amici con-
ſolantur. & queri puellas regi pulcherrimas faciūt ex quibus pulchriorem rex accipiat vxorem.

¶ Capitulum.ix.

Cirus q̄ dictus eſt Artaxerſes i biblia eſt Aſſue rus mortuo pa tre xerxe ſucceſ ſit in regno ſub quo fere deleta eſt gēs iudeorū. Cōuiuij Aſſueri qui hic artaxer ſes dicit deſcri ptio & magnifi centia.

Regina fecit cō uiuiū fœminarū Cōuocata ſepi us regina vaſchi a rege vt ad ſuū veniat cōuiuiū recuſat.

Eſter

EFuncto vero xerxe: regnum ad filium eius cyrum (quem greci Artaxerſen vocant) contigit tranſferri. Quo regente perſarum imperium periclitata eſt tota gens iudeo-
rum cum mulieribus & filijs. Cauſam vero paulopoſt demonſtrabo. Nam decet pri-
mum de rege differere: quēadmodum iudeam duxit vxorem de regio genere: quam
noſtram dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cum regnum Artaxerſes accepiſſet & ordinaſ-
ſet ab India vſq; ad ethiopiam centum & viginti ſeptem ſatrapas tertio imperij ſui
anno: amicos ſuos & gentes perſis ſubiectas cum ducibus earum magnifice pauit: ſicut regem opor-
tuit. Qui diuitiarum oſtentationem per centum & octoginta dies parauerat: poſtea gentes ac lega-
tos eorum in Suſis per ſeptem dies delitijs ſaginauit. Quorum conuiuium huiuſmodi erat inſtru-
C ctum. ¶ Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis vela purpurea ſuper eas exten-
dens: vt multa milia diſcumbentium operirent. Miniſtrabatur vero poculis aureis & lapidibus pre-
ciosis: ad delectationem ſimul & ſpectaculis præparatis. Pręcepit itaq; & miniſtris ne cogerent eos
bibere potionem eis offerentes quod apud Perſas fieri ſolet: immo & concederent cuiq; diſcumbē-
tium vt quemadmodum vellet epularetur. Miſit autem per omnem prouinciam denuncians vt o-
pera relinquerent: multiſq; diebus pro eius imperio letarentur. ¶ Regina quoq; mulierum con-
uiuium in aula collegit. Quam rex prādentibus volens oſtendere ad conuiuium iuſſit accedere: pul
chritudine cunctas mulieres prędecētem. Quę pro legum perſarum cuſtodia prohibentium ab ex-
traneis alienas iugales alias coniuges videri: non acceſſit ad regem. Cumq; ſepius eunuchos ad eam
mitteret inuitantes nichilominus ſuum denegans permāſit aduentum. Vnde rex ira cōmotus ſoluit
conuiuium. & ad ſe conuocans ſeptem perſas apud quos legum mandata ſeruātur: accuſabat vxorē
dicens qualiter ab ea fuiſſet contemptus cū ſepius ad conuiuium vocaretur. nec ſemel paruiſſet Prę-
cepit ergo vt pronūciarent contra eum quandam legis definitionem. Tunc vnus ex his nomine no-
cheus alias Manucha locutus eſt dicens nō ipſi ſoli hanc iniuriam factam fuiſſe ſed omnibus perſis
periculum vitę patientibus: vt turpiter a ſuis contemnantur vxoribus. Nullo enim iam pudore tene-
buntur: exemplo reginę ſuperbiam aduerſum te omnium rectorem habentis. Et ideo hortabātur vt
eam quę ſic iniuriata fuerat regē maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denuncia-

ret quę in reginam decreta sunt.Placuit ergo vt vasti abiiceretur & honor eius alie mulieri prębereť.

Tristemregē de vxoris abiectione amici eiuscō solātur & queri puellas regi faciunt pulcherrias ex quibus pulchriorē accipiat rex vxorē.

¶ At ille amore coniugis detētus: grauiter dissiūctionem eius ferebat.Et conciliarij quidem propter legem non poterat tristis tamen in sollicitationibus permanebat.Quem videntes amici nimio mero re cōfectum persuadebant vt memoriam quidemvxoris & amorem nichil profuturum deponeret:& quereret per vniuersam terram virgines decoras: ex quibus pulchriorem haberet vxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem(alia introducta) & desiderium paulatim a muliere proiecta subtractum ad cohabitantem posse conuerti.Hoc flexus consilio:statim quibusdam iussit de palatio eligere prębellentes pulchritudine virgines:& ad se deducere.

¶ Congregatis multis puellis puella quedam ambobus orbata parentibus apud auūculum Mardocheum in babilonia nutrita hester noie omnes pulchritudine superans ad regem adducitur qua rex super ceteras sibi placentem legitime duxit,vxorem.Cuius auūculus Mardocheus de babilonia Susim venens insultatores per hester regi prodidit quod rex annalibus scripsit.

¶ Capi.x.

Pulchritudo hester mardochei neptis.

¶ Vinvero congregatę multę fuissent inuenta est quedam puella in babilonia ambobus orbata parentibus quę apud auūculum nomine mardocheum nutriebatur.Is enim fuerat ex tribu beniamin.Omnesq; primas iudearum hester (hoc enim ei nomē erat) pulchritudine superabat:& gratia vultus sui respiciētium magis delectabat aspectum.Quę tradita cuidam eunucho pro diligētia cuncta:rerum prouidentia fruebatur.Affluentia aromatum odore & largitate vnguentorū quibus corpora vtunť irrigabanť & his fruebantur per menses sex:nūero quadringente. Cūq; putasset virgines per prędictū tempus diligentię satis habuisse: & dignas iam regio factas esse cubiculo per singulos dies ad cōcubitum vnam regi mittebat:qui post concubitum statim eas ad eunuchum remittebat.

Hester sup ceteras virgines placuit regi quam legitimā duxit vxorem.

¶ Veniente vero ad eum hester delectatus est in amorem incidens puelle:& legitime eam duxit vxorem:& nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo mense qui dicit adar.

¶ Destinauit autē per omnes gentes eos(qui aggari dicuntur)pręcipiens eis,p suis nuptijs festa celebrare.Ipse autem persas & primos gentium pascebat per totum mensem:pro nuptijs suis.Quam cū introduxisset ad aulam:corona eam induit.habitauitq; cumeo hester minime ei procedēs ex qua esset natione.Trāsiens autem & auūculus eius a babilone ad persicā susim & habitans illic singulis diebus in palatio commorabatur:requirens qualiter puella conuersaretur quam tanq̄ filiam diligebat.

Mardocheus de babilone Susimvenit

¶ Cumq; legem rex posuisset vt nemo familiarium ad eum non vocatus accederet.cum super soliū sederet sedebat itaq; etiam ipse rex virgam auream ferens.Quam cum aliquem liberare voluisset horum qui non vocati venirēt porrigebat ei:& cum tetigisset vitabat periculum mortis. De his quidem a nobis sufficienter dictum est.

¶ Interiecto vero tempore insidiātibus regi bagatho alias bargatha & theodesto,bargani eunuchus seruus alterius eunuchorum genere iudeus cum intellexisset insidias regine auunculo indicauit.Mardocheus autem per hester manifestans insidiatores prodidit regi.

Mardocheus p hester insidiatores regi ꝓdidit quod rex annalibus scripsit.

Rex vero turbatus veritatem inueniens eunuchos quidem crucifixit: mardocheo autem tunc nichil prestitit q̄is salutis eius nuncius extitisset nomen tamē eius annalibus monimentis inseri prącepit: & in palatio eum permanere vt amicus regis necessarius existeret.

¶ Amā apud regem exaltatum oībus adorantibus mardocheus contemnebat vnde contra eū omnesq; iudeos odium exercens Aman eos regi accusat genus eorū deleri ꝓcurans & mandatū regium pro ipsis extimadis vbiq; fecit publicare.Quod cognoscens Mardocheus rupta veste cinere pfusus ciuitatem circuiens cum clamore lamentabat.Quod cum regimen fuisset nūciatum ad Mardocheū mittens querit tristicię causam. Quā cognita hester Mardocheum inuitare Iudeos ad ieiunium triduum mouet & se similiter facere promittit atq; prąter legem adire regem etiam si mori debeat.

¶ Capitulum.xj.

Amā exaltatus apud regē ab oībus adorabatur excepto mardocheo inde cōtra eū idignatus & cōtra oēs Iudeos odiū exercuit Accusat Aman Iudeos regi eorū genus deleri procurat.

¶ Vo tempore aman amadachi filium genere amalechitam ad regem introeūtem:peregrini & persę salutabant.Nam adhuc honorem rex ei ab oīnibus iusserat exhiberi.Mardocheū vero propter sapientiam & patrias leges non adorantem aman custodiri fecit:& interrogauit eum ex quo esset genere.Audiens autem iudeum esse indignatus dixit.Omnes liberi persę me adorant:hic seruus existens hoc facere dedignatur. Et punire mardocheum volens,ipsum quidem a rege ad tormentum petere paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam vna perimere:nam iudeos satis in odio habebat quoniā amalechitarū genus e quibus ipse fuerat.ab ipsis omne perierat. ¶ Adiens ergo regem accusabat iudeos dicens gētem esse malignam dispersam per vniuersum orbem quę non eius seruiret imperio.nec mixtam:nec alię genti coadunatam nec eandē cum ceteris religionem colentem:quę nec legibus similibus inquit vtitur:& inimica moribus & professionibus tui populi.& hominibus cunctis existit.Sed si vis aliquod subiectis beneficium commēdare iube radicitus eam perire.nec aliquas eius permanere reliquias:nec aliquos eorum ad seruitutē

aut ad captiuitatem ſeruari. Veruntamen vt nullum patiaris damnū: tributa eorum de propria ſubſtãtia ipſe me prębere polliceor quadraginta milia talenta pecuniarum: vbicūq; preceperis. Has autem pecunias libenter offero: ſi placatum ab his malis tuum fuerit imperium. ¶ Poſtq̄ aman hec intimauit: rex ei & pecunias & homines donauit: quicquid de illis vellet efficere. Deſiderio autem ade/pto aman ſtatim mandat tanq̄ a rege per omnes gentes precepta: hunc modum cõtinentia. Rex ma/ximus artaxerſes ab india vſq; ethiopiam centum vigintiſeptem prouinciarum prin/cipibus & iudi/cibus qui eius imperio ſubiecti ſunt/ſalutem dicit. Cum pluribus gentibus imperarem & vniuerſum orbē meę ſubiugaſſem ditioni voluit nequaq̄ abuti potentię magnitudine ſed clemẽcius & lenitate gubernare ſubiectos: vt abſq; vllo timore vitam ſilentio tranſigentes optata cunctis mortalibus pace fruerent. Querente autem me a conſiliariſs meis quomõ hoc poſſet impleri: vnus qui ſapientia ac fide ceteros precellebat & erat ſecundus poſt regem aman nomine indicauit michi in toto orbe terrarum diſperſum eſſe populum qui non noſtris vteretur legibus: & contra omnium gentiū facies cõſuetudinem regum iuſſa contemneret: & vniuerſarum concordiam nationum ſua diſſentione violaret. Quod cum didiciſſemus videntes vnam gentem rebellem aduerſus omne hominum genus peruerſis vti legibus noſtriſq; iuſſionibus contra ire & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem atq; concordiam: iuſſimus vt quoſcunq; aman qui in omnibus prouinciſs prępoſitus eſt & ſecundus meus pater monſtrauerit cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis nulluſq; eorum miſereatur quarta decima die duodecimi mẽſis adar anni preſentis: vt nefarij homines vno die ad iferos deſcendentes reddant pacem imperio noſtro quam turbauerunt. ¶ Hoc per ciuitates & prouincias veniente precepto: omnes ad interitum iudeorum conſtituta die parabantur. quod etiam in Suſis ꝓponebatur. Rex vero & aman epulationibus vacabãt: ciuitas vero turbabatur. ¶ Quod mardocheus cognoſcens veſtem rupit & ſacco indutus cinereq; perfuſus ciuitatem circuibat: clamans interimi gentem quę nihil peccauit. Et hec dicens ad aulam puenit & ante ipſam ſtetit. Nam minime licebat ei ingredi tali circumamicto habitu. Idem etiam omnes iudei fecerūt per ciuitates quibus de hoc littere ꝓponebantur: lugentes & plangentes nunciatas ſibi calamitates. ¶ Cum vero cuidam regine nunciaſſet mardocheum in tam miſero habitu ante aulam ſtãtem audito ſermone turbata: miſit qui eius veſtimentum mutarent. Quo nolente ſacco exui quia nõdum erat malum finitum pro quo ſac/cum induerat vocans aſſiſtentem eunuchum achrateonal's Athach ad mardocheum deſtinauit in/terrogans quid ei triſtitię contigiſſet: quod hunc habitum nec ea petente deponeret. Tũc mardoche/us indicauit eunucho cauſam & litteras contra iudeos per omnes prouincias ſub lege cõſtitutas trã/miſſas/ & promiſſionem pecuniarū per quam a rege perditionem gentis comparauerat aman. Ha/rum etiam exemplū ad heſter tradidit reportandum quę propoſitę in ſuſis fuerant: mãdans ei quatenus de his regi ſupplicaret: nec recuſaret pro ſalute gẽtis habitum humilem accipere. per quem regi oſtẽderet periculum iudeis imminere. Aman inquit qui ſecundum honorem poſt regem obtinet accuſando iudeos regē aduerſum eos incendit. ¶ Hęc cum regina cognouiſſet rurſus mittit ad mar/docheū dicens q̄ a rege non eſſet vocitata: & ſi quis ad eum non vocatus intraret moreretur: niſi vo/lens ſeruare quendam porrigeret ei auream virgam. Nam inuocato & ad eum intranti ſi hoc rex fe/cerit hic ſolus non interimit. ſed veniam accipiens liberat. Mardocheus vero hęc verba deportante ſibi ab heſter eunucho renunciare precepit non ſuę ſaluti prouidere ſed totius gentis periculum amouere. Nam ſi nunc ipſa inquit contempſerit adiutorem quidem genti deum omnibus modis futurum: ipſam vero & paternam eius domum ab illis quos contempſerit perituram. ¶ Heſter autem denunciauit mardocheo per eundem miniſtrum vt pergens ad ſuſis conſtitutos illic iudeos ad con/cionem congregaret: & ieiunare cunctos triduo pro ipſa preciperet. Quod & ipſa cum ſuis agens an/te illis: ꝓmiſit ſe preter legem adire regem: & ſi mori oporteret non recuſaret. Mardocheus autem ſe/cundum heſter mandata populum fecit ieiunare: deumq; ſuum petere vt nec eam nec gentem eius peritura cõtemneret: ſed vt a ſeculis ante prouidit & peccati veniam conceſſit & nunc a denũciato du/dum interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria deperire cum & ipſe dominus noſſet cauſam furoris aman quod eum nõ ſalutabat. Neq; enim inquit honorē quē tibi domino offerebam hunc illi quoq; patiebar offerre. Ideoq; iratus contra eos qui tuas leges non tranſgrediuntur: talia machinatus eſt. Eaſdem etiam vulgus voces emittebat: petens deum prouidere ſuę ſaluti: cũctoſq; iſraelitas per oñem liberare terram a futura calamitate. Nam iam pre oculis eam ſperabant: & ſimul habebãt. Rogabat etiam heſter deum patria ſe lege ꝓſternens in terra: lugubriq; veſte circumamicta. Cibum autem & potum omniaq; ſuauia rẽnuebat per tres dies deum petens vt adiuuaret eam quatenus regi videretur ſupplicans ſuauis eloquio ſpecieq; pulcherrima vt ex vtroq; ſuſtentata & ipſa piculū euitaret. & genti ſuę ſalutem acquireret. in amã quoq; regis odium cõcitaret.

Aman mãdat vbi/pmittẽte rege.

Mandatū regiū pro exterminã/dis iudeis.

Cognoſcẽs Mar/docheus regis edictū cinere p/fuſus rupta ve/ſte ciuitatē cir/cuiẽs cū clamo/re lamentabat, &c.

Heſter iterū ad/mardocheū mit/tẽs ſe excuſat.

Heſter monet/Marducheū iu/deos iuitare ad/ieiuniū triduū/ſe ſimil'r facere/pmittit & ꝑter/legē etiam mori/oporteret adire/regē non recu/ſare.

¶Heſter(lugubri depoſita veſte) regali ornata habitu ad regem cum timore veniens (cum eam rex aſperius iracundo vultu reſpiceret debilitatis membris/ſup ancillas collapſa eſt quā cōſolatur rex ab ea pellens timorem. Illa vero reſpirans ad conuiuium regem cū Aman.ad ſe venire ſupplicat:qd annuit rex & cum eſſet inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid vellet. Et illa in poſterum diem ſe ſuum conſilium permiſit ſi rurſus ad conuiuium cum Aman veniret. Quod(annuente rege) Aman egreſſus gaudens q̄ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari. Et videns in aula mardocheū minis indignatus eſt & ingreſſus vxorem & amicos vocauit quibus & honorem(quo frueretur apud regem)expoſuit.ſed & ſibi non placere videre Mardocheū. Cui vxor lignum cōſuluit parare & Mardocheum a regē petere crucifigendum. Cuius conſiliū laudans pręcepit famulis paratum lignum in atio conſtituere quod ad pœnam mardochei ſeruarent.

Heſter regali ornata habitu ad regē cū timore veniēs cū eā aſperius rex iracū do vultu reſpiceret mēbris debilitatis ſup ancillas collapſa ē. Cōſolat rexvxorē heſter pellēs ab ea timorē.

¶ Capitulum.xij.

SIc deum per tres dies deprecans lugubrem veſtem depoſuit:& habitu mutato ornata ſicut oportebat reginam ibat cum duabus ancillis quarum vna leuiter eam incumbentem ſuſtinebat:altera vero ſequens longitudinem veſtis vſq; ad terram profuſam ſummis digitis deportabat. Quę ita facie rubore plena verecundum ac modeſtum habens decorem:adibat regem etiam cum timore. Cum vero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet & vidiſſet eum circūdatum ornatumq; quī ex varia veſte vel auro ac lapidibus pręcioſis valde fulgebat:terribiliorē eum magis propter hęc intuebatur. Cumq; & ille aſperius eam vultuq; iracundo aſpiceret membrorū eam debilitas comprehendit:& ſuper ancillas quę prope latera eius erant repente collapſa eſt. ¶Rex autem volūtate dei arbitror mentem mutauit: & timens ne quid mali vxor eius timore pateretur ſurexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabatur: blandeq; loquebatur. cōfidere eam petens ne aliquid metueret:quod ad eum non vocata veniſſet. Nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam: ipſam autem ſimiliter cum eo regnātem omnem habere licentiam. Hęc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens:virgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem liberans eam a mortis diſcrimine. ¶Illa vero reſpirans:domine inquit non habeo facultatem explanandi quę michi ſubito cōtigerunt. Nam vt te vidi maximum & pulchrum atq; terribilem:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea anima ſum relicta Vix illa cum debilitate hęc loquente:etiam regem anxietas habuit. Deinde confidere melioraq; ſperare:heſter inuitabat. Nam medium ei regnum ſe concedere ſi hoc peteret promittebat. ¶Heſter vero ad cōuiuium eum cum aman amico ad ſe venire ſupplicabat. paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet & aduenisſet. inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid vellet. Nichil enim ſe negaturum eſſe promiſit. etiam ſi mediam partem regni poſcere voluiſſet. Tum illa in poſterum diem explanaturam ſe ſuum conſilium promiſit. ſi rurſus ad cōuiuiū cum aman veniret. Cumq; rex promiſiſſet. aman egreſſus eſt gaudens q̄ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari: dum nullus alius talem honorem potuit adipiſci. Videns vero in aula mardocheū:nimis indignatus eſt q̄ non aliquā ab eo veneratione ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum. vxorē zaraſan cum amicis vocauit. Quibus pręſentibus & honorem expoſuit quo frueretur non apud regē tantū ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accerſitus eſſet & in poſterū diem rurſus inuitaretur. Dicebat autem non ei placuiſſe q̄ mardocheū videret in aula iudeum. ¶Cui reſpondit vxor ſua zaraſa. Iube lignum ſecari cubitorum quinquaginta & mane pete a rege Mardocheum crucifigendum. Cuius conſilium laudans:pręcepit famulis lignum paratum in atrio conſtituere:quod ad pœnam mardochei ſeruarent.

Heſter regē ad cōuiuiū cum Aman iuitat.

Amā qui letus de cōuiuio exierat viſo mardocheo idignatus eſt.

Aman pro Mardocheo cōſulente vxore crucē iuſſit parari.

¶Aſſuerus cum dormire non valeret annales coram ſe iuſſit aſportari legendum:& inuento Mardocheo qui regem ab inſidiatoribus pręſeruauit nulla habita remuneratione vocato Aman qui pręter ſolitam horam petiturus Mardochei mortem matutius proceſſerat/petit rex conſilium de honorādo ſecundum regis magnificentiam quodam valde regi chariſſimo. Aman vero putans conſilium quod daret pro ſe futurum optimam dedit ſententiam dicens dignum eſſe dilectum hominem glorię meritis honorare & eum ſuper regis equū regia veſte indutum aurea torque ornatum & vnum ex regis neceſſarijs amicis procedere per totam ciuitatem clamante Sic honorabitur quēcunq; voluit rex honorare. Quo accepto cōſilio iuſſit rex Aman vt Mardocheū ſibi chariſſimū ſic honoret. Qui meſticia percuſſus & mente confuſus exiuit equū ſedente mardocheo purpura regali veſtito & torque ornato ducens circuit ciuitatem pręcente Aman & prędicāte q̄ huiuſmodi fruitur bonis quem rex amauerit. Quo facto Mardocheus ad regem ingreditur Aman autē confuſus cum lachrymis ad vxorem in domum reuertitur.

Rex dormire ñ valēs ānales coram ſe iuſſit aſportare legendos.

¶ Capi.xiij.

DEus autem ſpem malignam aman deridebat:& accidentia pręuidēs de futuris delectabatur. Nam regi ſomnium per illam noctem abſtulit:qui nolens in ocio vigilias perdere ſed ad gubernationem ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit ferētem prędeceſſorum ſuo-

tum & factorum ſuorum monimenta religere. Cumq; detuliſſet & recenſeret: inuentus eſt enim quí-
A dam qui pro virtute ſua pręcium acceperat agros cuius & nomen ſignatũ erat:alter vero pro fide do
nationẽ impetrauerat. Poſt hęc legendo venit ad gabetheũ alias bagathã:& theodeſtũ eunuchos i-
ſidiatores regis quos mardocheus indicauerat. Et cũ hoc tñ ſcriba ,pnunciaſſet.& ad alterius tranſiſ-
ſet actus rex eum detinuit:cõſulens ſi quid ei ,p remuneratione datũ ſcriptum haberet. Scriba reſpõ-
dit. Nichil. Tunc rex iuſſit eum tacere. Et interrogabat eos(quibus hoc pmiſſum fuerat) quę ſit hora
noctis. Audiens aũt iam deluceſcere:pręcepit vt quem inuenirent amicoꝝ ante aulam pręſentem nũ-
ciarent. Euenit autem aman inueniri. Nam pręter ſolitã horam maturius proceſſerat: petiturus mor
tem mardochei. Cumq; ſeruí renũciaſſent aman ante ędem ſtare pręcepit eum vocari. ¶ Cumq; in-
traſſet:amicum te inquit ſciens ſolum fidem peto vt cõſilium michi prębeas quemadmodũ debeam
ſecundũ meam magnificentiã honorare quędam michi valde chariſſimum. Aman vero putans cõſi-
lium quod dediſſet hoc pro ſe futurũ:nam amari ſe ſolum a rege credebat:quam eſtimauit optimam
eſſe ſententiã regi declarauit & dixit. Si vis quem dicis hominẽ dilectum glorię meritis honorare:fac
eum ſuper equum ,pcedere tua veſte indutum & torquẽ auream habere.& pręcedere vnum ex tuis
neceſſariſs amicis clamantem per totam ciuitatem quod tale beneficium merebitur:quem rex hono-
rificare voluerit. Igitur aman huiuſmodi largitatem arbitratus ad ſe venturam talia perſuaſit. Rex ve-
ro delectatus hac motione vade ait habes equum & ſtolam & torquem require mardocheũ iudeum
& his illum induens antecede equum eius. Nam tu inquit amicus es michi pręcunctis. Ergo perfice
cõſilium. cuius vtilis ſuaſor extitiſti. Et hęc ei a nobis donent:quia meam animã liberauit. ¶ Poſtq̃
hęc pręterom̃ ſpem audiuit mẽte cõfuſus & meſticia pcuſſus exiuit equum ducens cũ purpura &
auro. Et mardocheũ reperiens ante aulam ſacco indutũ iuſſit eum exutũ purpura circũdari. Tunc il-
le neſciens veritatem ſed deludi ſe putans peſſime inqt oim hoim ita calamitatẽ noſtram derides. Vt
vero certe cognouit q̃ rex ei hunc honorẽ donauerit pro ſalute quam illi prębuerat inſidiatores eu-
nuchos redarguens purpura induiſ quam rex ſepe veſtitus degebat & torque verticẽ circũdatus &
B ſuper equũ ſedens totam circuibat ciuitatẽ pręcedẽte aman & prędicante q̃ huiuſmodi fruiſ donis
[illegible] & dignũ honore,pbauerit. ¶ Cumq; totam circuiſſet ciuitatẽ mardocheus ingredi
[illegible] autem ex cõfuſione a ſe recedẽs cum lachrymis vxori & amicis quę cõtigerant indi-
[illegible] vero nequaq̃ puniri poſſe mardocheũ dicebant:deũ enim eſſe cum ipſo credebant.
[illegible] ad cœnam cum rege inuitato heſter pro iudeorum liberatione regem depręcatur Aman
[illegible] occultius quo rex turbatus ortum exiuit a conuiuio &, redeunte ipſo Aman ſuper lectum
[illegible]tem inueniẽs reginam depręcantem huiuſmodi viſu magis incitatus quia vxori violẽtiam
[illegible]retur ipſum in cruce quam mardocheo parauerat. Sabucada eunucho hoc manifeſtante
[illegible] ipſum interimi poſſeſſionem,cuius Mardocheus habuit loco eius regi ſeruiens. Et ſic
[illegible] liberationem mandato rẽgio vbiq; promulgato obtinuit. Et diem qua Aman Iude
[illegible]at;pręcepit rex ſolemnizari pœnam indicens trãſgreſſoribus. Sicq; maxima fuit iu-
deorum [illegible] Mardochei promotione qui permittente rege inimicos ſuos interfecerunt.

C ¶ Capitulum.xiij.

Vmq; hęc loquerentur adinuicem. venerunt heſter eunuchi Aman vrgentes ad cœnam.
¶ Sabuchadas vero vnus ex eunuchis videns crucem fixam in domo aman quam mar-
docheo parauerat cõſuluit aliquem ſeruorũ cuius cauſa eam paraſſet. Et audiens q̃ auũ-
[illegible] regine amana rege petiturus erat ad pœnam tunc quidem tacuit. ¶ Cumq; rex vna cum amã
epulatus interrogaret reginam vt diceret quam vellet ab eo donationem impetere completurũ eum
eius deſiderium promittebat:tunc regina pro populi depręcabatur periculo & q̃ tradita fuiſſet ad p-
ditionem cum ſua gente ideoq; ad eum ſermones facere decreuiſſet. Neq; enim moleſtum ſibi dice-
bat ſi amaram eis ſeruitutem imponeret:paruum enim ei hoc eſſe malum ſed ſupplicabat hęc amo-
uerí. Itaq; interrogante rege a quo hęc ſanccita fuiſſent:accuſabat iam manifeſte aman:& maliuolum
contra eos exiſtentem has militum inſidias vrgebat. Tunc rex ad hoc turbatus:a conuiuio ad ortum
regreditur. Heſter vero reginam aman petere cœpit.& veniam pro peccatis expoſcere. Nam intelle-
xerat.in quibus iam malis eſſet. Cumq; ſuper lectum procidens reginam peteret:ſuperuenit rex & hu-
iuſmodi viſu magis incitatus dixit. Peſſime oim:vxori meę etiã violentiã irrogare conaris. Ad quod
aman obſtupuit & nichil potuit reſpondere. ¶ Tunc ſabuchadas alſ Arbona eunuchus cœpit aman
accuſare:quemadmodum inueniſſet in atrio eius paratam crucem ad mortem mardochei. Nam hoc
illi interroganti ſeruus indicauerat.cũ ad ipſum inuitaturus eum ad cœnam veniſſet. Crucem autem
dicebat eſſe altitudine cubitorum quinquaginta. Quod rex audiens in illa eum pœna tradere decre-
uit:quam contra mardocheum ipſe tractauerat. ſtatimq; iuſſit cruce ſuſpenſum interimi. ¶ Vnde mi-

Mardocheus in hiſtoriis regis in uenit q̃ regẽ ab inſidiatoribus p̃ ſeruauerat.

Cõſilium Amã de honorãdo a-mico regis ſecũ dũ regiã magni ficentiã.

Aman mẽte cõ fuſus Mardo-cheum purpura circũdatũ cogit per vrbẽ dedu-cere.

Reuertẽte Mar docheo ad regẽ Amã cõfuſus lu gens in domum reuertit.

Aman ad cœnã inuitatur.

Heſter ,p libera tione iudeoꝝ re gem depcatur Aman manife-ſte accuſans.

Sabucadas A-mã accuſãte qa crucẽ ,p mardo-cheo parauerat rex eum ſuſpen di in ea iuſſit & interimi.

chi cõtigit mirari nomẽ dei. & ſapientiã & iuſticiã eius' agnoſcere ꝙ nõ ſolum malinolentiã ſuã [illegible] uit ſed ꝙ excogitata cõtra alium torméta in eum conuertit. & ceteros hoc ſentire permiſit qñ [illegible] tra alium quẽdam moleſtus fuerit. hęc in ſe primum parata cognoſcat. ¶ Itaq; amã honore (quẽ [illegible] ge acceperat ſupra modum abuſus. huiuſmodi cruce confixus eſt. ¶ Rex autem ſubſtantiam [illegible] gine donauit & mardocheum aduocans dedit ei anulum quem amân ipſe preſtiterat. Nam [illegible] ſter ad noticiam eius perduxerat cognationẽ: quam ad illum habebat. Donauit vero & regina [illegible] docheo aman poſſeſſionem & ſupplicauit regi liberari a mortis metu gentem iudeorum: certa [illegible] ens quę per vniuerſas ꝓuincias ſcripſiſſet aman filius amadathi. Nã gente ſua perempta nullat [illegible] ſe vitam poſſe tollerare dicebat. Cui rex promiſit nichil eam fruſtra petere: nec ſtudio eius aliqu [illegible] trarium prouenire. Vnde prȩcepit vt ſcriberet quę vellet de iudeis nomine regio ſignaretq; eius [illegible] lo: & tranſmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regi [illegible] nime ſanctiõibus obuiabat. Scribas ergo regales vocans iuſſit ſcribere gentibus & primatibus [illegible] giſtratibus pro iudeis ab india vſq; ad ethiopiam: centum viginti & ſeptem prouinciarum. ¶ [illegible] le autem hunc modum continebant: Rex magnus artaxerſes ab india vſq; ad ethiopiam cen [illegible] ginti & ſeptem prouinciarum ducibus ac princpibus qui noſtrę obediunt ditioni: ſalutem d [illegible] ti bonitate principum & honore qui in eos collatus eſt abuſi ſunt in ſuperbiã: & non ſolum ſu [illegible] regibus nituntur opprimere: ſed datam ſibi gloriam non ferentes: in eos (qui dederunt) moli [illegible] ſidias agitare. Nec contenti ſunt gratias non agere beneficij ꝓ humanitatis in ſe iura violare [illegible] quoq; cuncta cernentis arbitrantur ſe fugere poſſe ſententiam. Et intantũ veſanię ꝓrupe [illegible] qui credita ſibi officia diligenter obſeruant & ita cuncta agunt vt omnium laude ſint digni [illegible] ciorum funiculis conẽtur ſubuertere dum aures principum ſimplices & ex ſua natura alio [illegible] tes callida fraude ſubuertunt. Quę res & ex veteribus probatur hyſtoriis & ex his quę ge [illegible] die: quomodo malis quibuſdam ſuggeſtionibus regum ſtudia deprauantur. Vnde prou [illegible] paci omnium prouinciarum nec putare debetis ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri ve [illegible] ſed pro qualitate & neceſſitate temporum vt reipublice poſcit vtilitas ſententiam ferre. [illegible] feſtius qđ dicimus intelligatis amã filius amadathi & animo & gente macedo alienuſ [illegible] gente ſua crudelitate pietatem noſtram cõmaculans peregrinus a nobis ſuſceptus eſt & [illegible] expertus humanitatẽ vt pater noſter vocaretur & adoraretur ab omnibus poſt regẽ ſe [illegible] in tantum arrogãtię tumore ſubleuatus eſt: vt regno nos niteretur priuare & ſpiritu. N [illegible] um cuius fide & beneficijs viuimus & conſortem regni noſtri heſter cum omni gente [illegible] buſdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans vt illis interfectis [illegible] ſtrę ſollicitudini: & regnum perſarum tranſferret in macedones. Nos autem a peſſimo mo [illegible] deos neci deſtinatos in nulla penitus culpa reperimus: ſed econtrario iuſtis vtentes legibu [illegible] altiſſimi & maximi ſempq; viuentis dei cuius beneficio & patribus noſtris & nobis regnũ [illegible] & vſq; hodie cuſtoditur. Vnde & eas litteras quas ſub nomine noſtro ille direxerat ſciatis [illegible] ꝓ quo ſcelere añ portas huius vrbis id eſt Suſis & ipſe qui machinatus eſt & oñis cognatio [illegible] det in patibulis nõ nobis ſed deo reddente ei quod meruit. Hoc autẽ ędictum quod nunc [illegible] in cunctis vrbibus proponaꝫ vt liceat iudeis vti legibus ſuis. Quibus debetis eſſe ãminiculo [illegible] ſe ad necem eorum parauerant poſſint interficere: terdecima die menſis duodecimi qui v [illegible]

¶ Hanc enim diem omnipotẽs deus meroris & luctus eis vertit in gaudium. Vnde & nos inter [illegible] ros feſtos dies hanc habetote diem: & celebrate eam cum omni leticia vt in poſterum cognoſcãt om [illegible] nes qui fideliter perſis obediũt dignam pro fide recipere mercedem qui autem inſidiantur regno eo/ rum perire pro ſcelere. Omnis autem prouincia & ciuitas q̃ noluerit ſolẽnitatis eſſe particeps gladio & igne depereat & ſic deleatur vt non ſolum hominibus ſed etiam beſtijs in via ſit in ſempiternum. pro exemplo contemptus & inobedientię. ¶ Igitur equites epiſtolas deportantes exierunt: & viam [illegible] ꝓpoſitam peragebant. Mardocheus vero regia indutus ſtola & corona aurea. & torquę proceſſit or [illegible] natus. Quem videntes ita honorificatum a rege iudei in ſuſis habitantes cõmunem exiſtimauerunt fœlicitatem eius. Prȩterea gaudium & ſalutare lumen propoſitis regalibus ſanctiõibus per ciuitates & prouincias iudeos circundedit: ita vt etiam multi gentes propter timorem iudeorum perterrentur libertatem ex periculo eorum comparatã inſpicientes. ¶ Nam duodecimi menſis tertiodecimo die [illegible] (qui apud iudeos adar. apud macedones diſtris alias diſtrios vocatur) portitores regalium litterarum [illegible] nũciabant: quemadmodum deberent die quo ipſis periculum imminebat inimicos cõſumere. Tunc prȩſides ſatraparum & tyranni & reges & ſcribe ſummũ iudeis reddebant honorem quoniam timor mardochei eos ad temperantiam coaceruabat. ¶ Poſtq̃ ędictum regis per omnes ꝓuincias lectum eſt: in Suſis iudei inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate nume/

Mardocheus amã poſſeſſionẽ habuit: & loco eius regi ſeruiuit.

Heſter iudeorũ liberationẽ obtinuit regio mandato &c.

Exemplũ regię epiſtolę ꝓ iudeis

Nota ꝓ regimine principũ qui ſepe ab adulatoribus fallunt

Ingratitudo Aman.

Die (qua Aman ſtatuerat iudeos pire, rex pci pit ſolẽniſari: & pœnã indicit re nuẽtibus.

Gaudium & leticia iudeorum de promotione Mardochei.

rum hester nunciasset & in prouincia quod factum fuisset ambigeret si quid amplius vellet interroga uit ea mylla petiuit eum vt preciperet iudeis & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos & vt decem filij aman crucifigerentur. Quod quidem iudeis rex concessit: nequaq; volens resiste re hester. ¶ Iudei vero parati quartadecima die distris mensis occiderunt rursus aduersariorū trecē tos: & nichil penitus possessiones eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciui tates a iudeis septuaginta septem milia inimicorum: quos strauerūt decima die mēsis quem festum celebrauerūt. ¶ Similiter autem iudei in susis collecti: die quartadecima & quintadecima eiusdē mē sis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum iudei hos celebrant dies: particulas de cōui uijs inuicē sibi mittentes. ¶ Scripsit etiam mardocheus omnibus sub imperio artarxerxe de gētibus iudeis quatenus duos obseruarent dies semper eos celebrantes & nepotibus traderent per omia tē pora: celebrandos ne aliquando obliuioni traderent quod in his ab aman fuerant perituri: iustūq; es se cūvitassent periculum & inimicos punissent honorare eos: gratias offerentes deo. Vnde prędictos dies iudei celebrant. appellantes eos conseruatores. Mardocheus autem magnus & clarissimus erat apud regem. principatumq; eius regebat & potiebatur conuersatione cum regina. Tunc iudei super omnes libertatis licētia fruebantur. ¶ Hęc quidem sub imperio artarxersis gesta sunt.

Decē filij aman petente hester cruci affiguntur

Iudeoꝝ inimici occisi sunt p p uinciā pmittēte rege.

Dies festi iudeo rū quos Mardo cheus prēcepit obseruari.

Sequentia huius vndecimi libri non habentur in biblia sed pro parte in hystoria scolastica continent in historia lib. de Hester.

¶ Iohanne sacerdote fratrem in templo occidente iudei (tēploviolato) per vagosum Artarxersis qui ochus dictus est principe in seruitute rediguntur. Succedente Iaddo iohanni in sacerdotio Manas ses Iſacham alienigenam duxit vxorem vn iudei indignari eo scilicet tpe quo Alexander patre phi lippo a parisiado interempto regnū susceptit dari principes deuincēs manassem sacerdotij esse par ticipem & alienę vxori cohabitantem eam iubebant abijcere. Sed eius socer Sanaballach sacerdotij principatum & templum in monte Garazim promittit edificaturum. ¶ Capi. xiiij.

Vagosus prin ceps artarxersis qui & Ochus di ctus est templū violauit iudeis tributa iponēs.

Iaddus succedit iohanni in sacer dotio.

Manasses Isa chā alienigenā duxit vxorem. Philippo mace donum rege a pausania dolo pempto succe dens Alexāder regno darij pri cipes deuicit.

Manasse se phi bitū ab altari cō nibus quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiui querente ꝓpter vxorē socer eius ei sacerdotij pri cipatū & tēplū

Efuncto autem elyasib principe sacerdotum. iuda filius eius principatum sacerdota lem suscepit. Defuncto autem & hoc iohannes filius eius honorē suscepit. Porro va gosus dux alterius artarxerxe templumviolauit & tributa iudeis imposuit. Nec prius dimisit quotidianas offerre hostias: q̄ pro vno quoq; anno vectigal exigeret: drag mas quinquaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa contigit. Frater erat iohannis iesus cui vagosus amicus existens promisit sacerdotij principatum dare. Qua cōfi dentia iesus altercatus in templo aduersus iohannem incitauit fratremvt eum interficeret & perime ret ausus tantum in templo facinus in fratrem committere: quod nunq̄ apud hebręos nec apud grę cos nec apd barbaros ita crudeliter vel scelerate factum est. Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed populum propter hanc causam & seruitutem redegit & templum violari a persis permisit dicēte va goso. Ausi estis homicidium in vestro templo cōmittere: Ego perempto in templo mundior sum. Et hęc faciens verba in templū ingressus est. Hac igitur vsus occasione vagosus annis septem pro nece iesu eos puniuit. ¶ Finiente vero vitam iohanne succedit principatui sacerdotū filius eius iaddus.

C Erat autem huic frater manasses nomie: cui sanabalach missus a dario ad samariā satrapa genere cu theus ex quibus & samaritę descēdunt. audiens esse clarā ciuitatem hierosolimā & reges eius multa assyrijs & habitatoribus humilis syrię pericula feciſſe. libēter copulauit suam filiam noie Isacha arbi tus per affinitatē obsidere ei futuram ad fidē gentis iudeorū. ¶ Per idem tēpus & philippus rex ma cedonū i egeis a pausania filio ceraste genus ab oreste trahente: insidias passus perimit. Succedens vero filius eius alexander imperio trāsijt hellespōtum & duces dari deuicit super gratianicū flumen confligens cū eis. Cumq; peucurrisset lidiam & ioniam captiuasset phrigiāq; prędasset ad loca pam philię peruenitvt alibi explanatū est. ¶ Hierosolimorū vero seniores indignabant q̄ principes sacer dotū iaddi frater manasses alienigenę cohabitans vxori sacerdotij particeps existebat. Arbitrantur enim hoc cōnubium fieri occasionis prestandę volentibus legem transgredi pro vxorum copulatio nibus quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiui querente ꝓpter tatem per hęc cōiugia mala putabant q̄ multi in his peccassent dum non vxores prouinciales ducę rent. Iubebant ergo manassem disiungi ab vxore: aut non introire sacrariū. Principes quoq; sacerdo tum cū populo hoc idigne ferebant. ¶ Manasses autem prohibitus a fratre ad altare accedere ad so cerum sanaballā peruenit amare se dicens filiam eius Isacha: sacerdotalem vero honorem maximū esse apud gentem & ciuitatē & genus iudeorū: nec velle propter huiusmodi cōiugium sacerdotij pri uari iure. Itaq; sanabalach non ei solum sacerdotum. sed etiam principatum sacerdotij & potentiam

zin ꝓmittit edi ficaturū.

ac honorem omniũ locorum sibi subiectorum dare promisit.volens suam apud eum filiam suam per-
manere. Dicebat etiam templum ei edificare instar hierosolimorũ super montem garizim qui altior
omnibus montibus samarię apparebat sed hoc facere cum regis darij sententia. His promissionibus
eleuatus manasses permansit apud sanaballach principatum sacerdotij arbitratus se accepturum da-
rio cõferente.Nam iam sanaballach vergebat in senium.Adissam quidam qui mediterraneus est ty-
riorum vicus validissimus galileis semper erat exosus:& hostiliter in eos animatus:tam habitatorum
multitudine q̃ sui munitione agens inimicitias satis israelitis multis vero sacerdotibus & israelitis hu-
iusmodi sibi iunctis vxoribus nõ parua seditio hierosolimitas habebat:dum plures ad manassem trã-
sirent quibus sanaballach pecunias ministrabat, & terram colendam habitationẽq; deputabat: om-
nibus modis genero suo cõcordans.

¶ Darius (arma ipso contra Alexandrum parante) victus fugit ad persas captis matre & vxore
ab Alexandro qui subiugata Sidone ad principem sacerdotum litteras mittens auxilium petit ab eo
quo excusante (quia fidei dario dederat sacramenta) minatur ei bellum Ad quem Sanaballach socer
Manasse cum octo milibus virorum veniens (desperato dario) amicitiam procurat. Qui annuẽte A-
lexandro templum edificauit. & manassem ibi sacerdotum principem constituit: & paulopost mor-
tuus est.

Darius cõtra A-
lexãdũ arma pa
rat.

¶ Capitulum.xv.

Victus Darius
captis matre &
vxore fugit ad
psas.

Alexander sub
iugata Sidone
ad sacerdotũ iu
deorũ principẽ
mittens lras au-
xiliũ ab eo petit
quo excusante
quia dario fidei
sacramẽta dede
rat minat alexã
der bellũ.

Odem tempore darius audiens alexandrum helleſpontum transisse: satrapasq; suos
super grannicum fluuium pugnauisse. & vlterius accessisse:delectorum equitum & pe-
ditum colligens exercitum occurrere statuit macedonibus priusq̃ omnem percurren-
tes asyam deuastarent. Transiens ergo fluuium eufratem & montem cicilię tandem
hostes in cicilia ipse sustinebat:illic eos sperans expugnare. ¶ Tunc sanaballach pro-
pter discessum darij gauisus illico dicebat manassem ꝓmissa complere:dario post ca-
ptiuitatem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tãtum sed etiam omnes asyam habitantes:
nec ad manum belli macedones cum persis propter multitudinem esse venturos. Aliter vero q̃ spe-
rabatur euenit. Nam congressus cum macedonibus rex & victus multamq; partem perdens exerci-
tus.& captis matre pariter & vxore simul & filijs ad persas fugiens remeauit. ¶ Alexãder autem ad
syriam veniens damascum cœpit:& subiugata sydone tyrum obsidebat. Litteras vero ad principem
sacerdotũ iudeorum misit inuitans eum auxilium sibi mittere & venalia exercitui prępparare. & quã-
ta prius dario cõferebat ei prębere.cumq; inuitauit amicitiam macedonũ eligere: ne in posterũ pœ-
niteret.Cumq; princeps sacerdotũ litterarum portitoribus sacramenta dario se dedisse vt nequaq̃ cõ-
tra eum arma portaret:nec posse viuente dario constituta transcendere.alexander incitatus tyrum
quidem relinquere non decreuit.paulopost capi futuram.Quavict:minabatur contra principem sa-
cerdotum gentis iudeorum exercitum ducere, vt omes per eum discerent quibus deberent constitu-
ta seruare. Quapropter intensius in obsidione perseuerans vastauit tyrum. ¶ Cumq; eam cœpisset
ad ciuitatem gazan peruenit eamq; cum duce suo nomine habunasim alias habimasim obsidebat.
Arbitratus autem sanabalach oportunum inuenisse se tẽpus dario iam desperato:eligens de suis sub-
iectis octo milia ad alexandrum ꝓficiscebatur:quem repperit inchoantem tyri obsidionem.Cui etiã
promisit dare iam loca sub eius potestate constituta:magisq; dominiũ ipsum libenter habere q̃ dariũ
Cumq; se intellexisset grate susceptum confisus iam de prętentibus & fretus.verba sanaballanach of-
ferebat:dicens se generum habere manassem fratrem iaddi principis sacerdotum gentis iudeę: mul-
tosq; alios cum eo prętentes ex ea gente quos vellet aiebat sub eo templum constitutis locis edifica-
re.Hoc autem & ipsi profuturũ videretur.vt in duas partes esset iudeorũ potentia diuisa ne eadem
concordia gens coniuncta rebellaret aut in aliquo regibus obuiaret: quemadmodũ prius & assyrijs
cõtigerat regibus. ¶ Concedente vero alexandro omni studio adnixus ędificauit sanaballach tem-
plũ & sacerdotẽ manassem constituit maximũ arbitratus pręmium ex filia nepotibus profuturũ. Se-
ptem autem mensibus in obsidione tyri transactis & duobus in gaza; sanaballach defunctus est.

Sanaballach ãnuẽte Alexan-
dro tẽplũ edifi-
cauit & manas-
sem sacerdotem
maximũ consti
tuit: & paulo
post mortuus ẽ.

¶ Alexandro contra hierusalem arma paranti & ipsam obsidere volentem Iaddus sacerdotum prin
ceps & alij sacerdotes legitimis ornati stolis obuiam deo prępipiete processerunt. Qui ꝓpter omnium
opinionẽ pacificatus nomẽ dei & sacerdotem adorauit. Et interrogatus a parmenio cur solus sacerdo
tum principem adorauerũt respõdisse fertur non hunc adorasse sed deum cuius sacerdotij principa-
tu functus est. Quiq; ad templũ ascendẽs sacrificauit & multa donauit sacerdotibus. Et viso danielis
libro gauisus est & omia petita hebręis q̃liberalissime largitus est. Quiq; ad Sichimã venienti occur
rerũt Samarite quoꝝ natura est iudeos si ꝓsperant cognatos appellare. si autem eos fortuna lederit
omo spernere. Sichimitis aũt alexander postulata negat quo mortuo successoribus diuisus est princi-
patus. Et mortuo Iaddo onias filius eius sacerdotium accepit.

¶ Capitulum.xvj.

A Alexander autem capta gaza ad ciuitatem hierosolymitarũ ascendere festinauit. Quod princeps sacerdotum iaddus audiens:in pauore est cõstitutus. Multis vero sacerdotibus in timore constitutis moliebatur iaddus quemadmodum macedonibus festinus occurreret:rege indignante propter priorem contumaciam. Precipiẽs ergo populo supplicationem & immolationem offere deo ipse deprecabatur subuenire genti.vẽturisq; eam liberare periculis/Obdormiẽti vero post sacrificium deus precepit vt confideret fortisq; ciuitatem ornaret:portasq; protinus aperiret. Et alios quidem cum veste alba.ipsum autem & reliquos sacerdotes cum legitimis iussit occurre re stolis.nil seuum sperantes pati deo prouidente. Cumq; a sopore surrexisset valde congaudens nocturnum oraculum omnibus indicauit & quę vidit in somno cunctis facere demandans regis presentiam expectabat. Quem audiens esse non longe a ciuitate processit cum sacerdotibus & ciuili multitudine sacram & maiorem aliis gentibus ei preparans occasionem ad aliquem locum qui saphin appellatur:quod nomen latine translatum scopulum significat:ex quo loco hierosolima templumq; potuisset videri. Phœnices vero & caldei regem secuti putabat quia/ quicquid potuisset furor imperialis permittere)in ciuitatem ipse committeret & principem sacerdotũ summis afficeret cõtumelijs. Quod eodem modo contigit euenire. Nam alexander prouidens multitudinem vestibus albis indutã antistites vero cum byssinis stolis & principem sacerdotum iacinctina & auream stolam habentem super caput cydarin. & super laminam auream in qua scriptum erat dei nomen:adijt solus &nomen adorauit & principem sacerdotum primus veneratus est. Omnibus vero iudeis vna voce alexandrum salutantibus & circunstantibus regibus syrię & reliquis hoc facientem stupuerunt: corruptamq; regis mentem putauerunt. ¶ Parmenius alias parmenion vero solus eum interrogauit dicens: cur non omnibus adorantibus ipse adorasset principem sacerdotũ gentis iudeę. Cui ille. Non hunc adoraui inquit sed deum:cuius principatus sacerdotij factus est. Nam per somnium in huiusmodi eum habitu conspexi adhuc indio alias odio in ciuitate macedonię cõstitutus. Dumq; mecum cogitassem posse asyã vincere:incitauit me vt nequaq̃ negligerem:sed confidenter transirem. Nam se perducturum meum dicebat exercitum. & persarum traditurum potentiam. Ideoq; neminem alium in tali stola videns cũ hunc aduertisset habens visionis & probationis nocturnę memoriam salutaui Exinde arbitror diuino iuuamine me directum dariumq; vicisse virtutemq; soluisse persarum preterea & omnia quę meo corde sperantur prouentura confido. ¶ Postq̃ parmenio locutus est. principem sacerdotũ honorans occurrentibus reliquis sacerdotibus ad ciuitatem vsq; peruenit:& ad templum ascendens sacrificauit deo secundum sacerdotis ostentionem. Ipsi autem principi sacerdotum & reliquis sacerdotibus munificenter multa donauit. ¶ Allato vero ei volumine danielis in quo scriptum erat quendam grecorum perditurum persarum potentiam. arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat gaudens est Tunc quidem multitudinem dimisit. ¶ Postero autem die conuocans eos iussit petere quas vellent donationes accipere. Principe vero sacerdotum petente vt liceret patrijs vti legibus & septimum annum sine tributis esse mandaret omnia concessit. Cumq; ab eo postulassent vt iudeos in babilone & mediagẽte preciperet suis potiri legibus:.pmisit libẽter facere quę poscebãt. Dicẽte vero ipso ad multitudinem si quis eligeret ei militare permanens in patrijs legibus & secundum eas viuens paratum se eos ducere:se pugnaturos cum eo dixerunt. ¶ Igitur alexãder ita disponens hierosolymam.duxit ad reliquas ciuitates exercitum. Et omnibus eum ad quos peruenit amabiliter suscipientibus samaritę metropolim tunc sichimam nomine habentes positam iuxta garizim montem in qua trãsgressores habitant iudei videntes ab alexandro ita iudeos magnifice honoratos: coacti sunt iudeos se fateri. ¶ Nam huiusmodi nature samaritę sunt:sicut prius alibi demõstrauimus In calamitatibus mersos negant iudeos esse cognatos veritatem confitentes:& cum viderint clarum eis aliquid oblatum tũc sese iudaico generi profitentur originem suam a nepotibus ioseph effraim & manasse recensentes. Tunc ergo claritatem & multum ostendentes animi sui effectum:occurrerunt regi paulominus q̃ hierosolymitę. Cumq; laudasset eos alexander: sichimitę adierunt eum cum militibus quos ad eum sanaballach transmiserat petentes vt ad ciuitatem peruenirent:& templum apud:eos positum honoraret. Qui reuertens ad ipsos sevenire promisit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionẽ nam neq; ipsi seminant in eo consuluit qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent hebreos se quidem esse:sichimitas autem a sydonijs nuncupari:iterum interrogauit vtrum iudei essent. Illis autem dicentibus non esse:ego inquit hęc iudeis cõcessi. Sed reuersus quidem a vobis certius edoctus quę visa fuerint agam. Et sichimitis quidem ita postulationem negauit. ¶ Similitervero milites sanaballach sequi precepit ad egyptum:ibi daturum se eis iugera terę promittẽs. quod & postea fecit. Mortuo Alexãdro principatus baidam custodire prouinciam eis iniungens. ¶ Igitur defuncto alexandro principatuq; a successori-bus eius diuiso:templum super garizim montem permansit. Et si quis culpam habuisset apud hierosolymitas:sichimitis postulata negat.

Iaddus sacerdos & alij legitimis ornati stolis deo precipientecum populi multitudine.

Alexandro hierosolymam obsidere festinãti obuiã processerunt q̃ pacificatus nomen dei & sacerdotem adorauit Interrogatus cũ Alexãder cur solus principem sacerdotum iudeorum adorauit respondit nõ hunc adorasse sed deũ cuius principatu sacerdotij fũctus est.

Alexãder ad tẽplum ascendens sacrificauit &mlta donauit sacerdotibus.

Alexander ad sichimam metropoli samarię venienti Samaritę obuiam veniunt inuitantes vt tẽplũ eorũ visitet.

Sichimitis postulata negat.

Mortuo Alexãdro principatus

ſolymitas aut de cibo illicito ſeu de tranſgreſſione ſabbatorum aut de huiuſmodi peccato: ad ſichimitas recedebat dicens ſe iniuſte culpari. ¶ Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum iaddus & onias filius eius principatum ſacerdotalem ſuſcepit. In his conſtituti hieroſolymitę degebant.

¶ Explicit liber vndecimus.

¶ Incipit liber duodecimus qui continet tempus annorum centum ſeptuaginta.

LISTA Vſq; ad.x.c. non ſunt in biblia ſed partim in hiſto. ſco. circa finem hiſto. Heſter.

¶ Diuiſo Alexandri imperio poſt eius mortem in multos principatus ptholomeus Lagi filius egyptum poſſidens hieruſalem dolo ſub ſacrificij ſpecie die ſabbatorum (non reſiſtētibus iudeis) ſine labore capiens crudeliter ibi dominatus eſt & multos Iudeos a Iuda captiuos migrauit ad ęgyptum. Tuncq; orta eſt contentio pro templo inter iudeos & Sichimitas. ¶ Capitulum primum.

Diuiſio imperij alexādri in multos principatus quos tenuerunt ſucceſſores Antigonus Seleucus Liſimachus caſſander ptholomeus.

Ptholomeus lagi filius hieruſalem dolo ſub ſacrificij ſpecie die ſabbatorum accipiens crudeliter domiatus eſt

¶ Ptholomeus multos captiuos a iudea habens ad ęgyptum cō migrauit.

Contentio inter iudeos & Sichimitas pro tēplo

ALexander rex macedonum vbi regnum perſarum diſſoluit iudeamq; diſpoſuit vt prędictum eſt a vita diſceſſit. ¶ Cumq; multos pricipatus ſui ſucceſſores reliquiſſet antigonus quidem aſyam apprehendit: ſeleuchus autem babilonem gentesq; vicinas obtinuit: liſimacho ceſſit heleſpontus: macedoniam rexit caſſander: ptholomeus filius lagi ęgyptum poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent. ſuumq; dilatare principatum contenderent: diuturnis bellis ciuitates cōcuſſe multis ſuis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiſcebant. ¶ Tunc & omnis ſyria ſub ptholomeo filio lagi (qui ſaluator nuncupatur) contraria ſui nois eſt perpeſſa. ¶ Nāq; hic etiā hieroſolymorum depugnauit fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus ſub ſpecie ſacrificij nequaq̄ iudeis reſiſtentibus quoniam hoſtile nihil exiſtimarēt: & ideo ocioſe vel inſuſpecte ſegnes eſſent. Qui cū ſine labore ciuitatem apprehendiſſet crudeliter eis dominabatur ¶ Teſtis eſt orationi meę ouidius ſabatharcides: qui ſucceſſorum alexandri facta conſcribens ſuperſtitionem noſtrā pro qua libertatem amiſimus exprobrauit cū hęc diceret. Eſt gens quę iudea dicitur. ciuitatem munitam & magnam hieroſolymam detinens quę contra ptholomeum regē arma ſumere deuitauit. & propter ſuperſtitionem ſeuiſſimum dominum pertulit habere. Sabatharcides quidē hęc de gēte noſtra conſcripſit. ¶ Ptholomeus vero multos captiuos a montanis iudeę vel a vicinis locis hieroſolymorum id eſt a ſamaria vel a garizim trahens ad ęgyptum cōmigrauit. Sed cū cognouiſſet eos quos ab hieroſolymis abſtraxerat. firmos iuriſiurandi vel dei cultores exiſtere cū alexandro legationē ad eos mittenti ſic reſpōdiſſent. dario viuente cōtra eū nequaq̄ armaſumere. poſt darij expugnationem multos ad caſtella deputauit. & pariter cū macedonibus alexandrię ciues ſtatuit fidēq; ab ipſis accepit vt nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirēt cū & alij nō pauci iudei ſpōte ad ęgyptū peruenirēt opulētia locorū ptholomeiq; munificētia iuitati: quorū nepotes ſeditiones cōtra ſamaritas dum ſuę gētis patriā oblationē ſeruare feſtinarēt excitabāt. Nā hieroſolimitę defendebāt dicētes ſuū tēplū ſanctum exiſtere & immolationes illic trāſmitti oportere. Sichimitę vero ad garizim montē deſtinari videbāt.

¶ Mortuo ptholomeo ſaluatore qui alio nomine ptholomeus ſother dictus eſt ptholomeus philadelphus eius filius regnum ęgypti obtinuit librorum cupidus bibliotecę ſuę demetrium prefecit. Quiq; pro habendis codicibus hebręis ſacerdotum principi. Eleazaro reſcripſit nuncios mittēs maximis cum muneribus. Iudeos quoq; procurante ariſteo captiuos liberat militibus qui eos captiuauerant precio ex ęrario proprio liberaliſſime ſoluto Sanxionis inſuper iudeorum liberationis exemplū ad manifeſtandum poſteris regis munificentiam decreuit cuſtodiri. ¶ Capitulum ſecundum.

Philadelphus poſt ptholomeum patrē regnū ęgipti tenuit ſtudioſus legem iudeorum iterpretatus eſt & hieroſolimitas in ęgypto a ſeruitute liberauit.

Rege ſacerdotū principi pro hebręis libris habēdis ſcribente ariſteus captiuorū iudeorum liberationem ꝓcurat.

DOſt decimum vero & ſecundum annum imperij alexandri. & poſt quadrageſimum ptholomei ſaluatoris regnū ęgypti philadelphus obtinuit per annos triginta & nouem. Qui & legē iudeorum interpretatus eſt: & famulantes in ęgyptum hieroſolymitas a ſeruitutis vinculo reſoluit vſq; ad centum viginti milia ex huiuſmodi cauſa. ¶ Demetrius autem phalareus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per vniuerſam terram inuenta volumina congregare & acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria vel voluntate regis quem erga codicum collectionem munificenter accendi cognouerat: interrogatus a ptholomeo quot milia codicum haberet. cum viginti milia iam reſpondiſſet ſed pauco poſt tempore vſq; ad quinquagita milia poſſe peruenire. & nūciatum ſibi diceret multa apud iudeos legum eorum eſſe conſcripta ſtudio vel bibliotheca regali digna. quę figuris litterarum vel ſermone eorum compoſita laborem non paruum prębererent ſi in grecum mutarentur eloquium cum videantur Sirorum litteris ſimiles eſſe eorum figurę equa pronūciatione vocis. nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum ſumptus interpretari. dum in bibliotheca tua eorum quoq; leges contineantur. ¶ Igitur rex optima demetrij ſentētia delectatus per quam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraret. ſcripſit principi ſacerdotū gentis iudeę hęc fieri demādās Ariſteus alias Ariſtenus autē amicus regi neceſſarius propter humilitatem morum ab eo

dilectus cū ſepius ante niſus eſſet petere ptolomeū quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub im/
A perio eius eſſent:tempus hoc petitionis proſperū arbitratus ante loquitur primatibus cuſtodū regij
corporis ſoſibio tarentino:& andree vt ſimul laborarent de quibus petiturus regem accederet:Quo/
rum ſententia confirmata. cum huiuſmodi ſermonibus regem adijt dicens. Minime rex oportet va/
na nos ſpe negligentes decipi:ſed veritatem intimare. Nam ſi legem iudeorum non tantū tranſcribe/ Ariſteioō ad re
re:ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus. qua ratione poſſit hoc fieri tot iudeis in regno ſo gem pro libera/
ſeruientibus quos benignitate tuę munificentię decet a preſenti iugo ſeruitutis abſoluere. ac deo qui tione iudeorum
leges expoſuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſepius indagaſſem. cognoui eos factorē
oīm deū colere (quem nos zenā id eſt iouē nominamus) qui oībus indulget. zena hoc eſt viuere. Qua/ Laudat iudeo/
propter ad honorem dei quem maxima religione placant liberos eos patrię moribuſq; ſuis reſtitue. rum legem.
¶ Cognoſce tamen princeps me nec affinem eis eſſe nec ab eadem genitum natione vt pro illis hęc
ſuggeram. ſed dum oīm hoīm factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti ad hāc pe/
titionem perueni. ¶ Poſtq hęc ariſteus locutus eſt & rex in eum hylari & ridēti vultu conſpexit. quā/
ta inquit arbitraris milia poſſe dimitti. Tunc andreas reſpondit dum interfuiſſet & dixit pauloplus q̄
centum milia poſſant exiſtere. Non paruam inquit a nobis ariſteę donationem poſcis. Soſibio vero
cum preſentibus dicente dignum eſſe ſuę munificentię ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarum
vices offerret. Rex ſapienti vſus conſilio ne contra milites qui eos captiuauerant facere videretur &
quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minuividerentur de ſuo eos ęrario redimere ſtatuit dum
militibus merces annonę preſtaretur & pro ſingulo captiuo apud eū conſtituto dragme centū vigin/ Maxima regis li/
ti darentur. De quibus etiā precepta proponere promiſit per quę munificentiā ſuā & ariſtei petitionē beralitas qui ex
cōfirmaret. ¶ Propterea volūtas dei affuit per quā non tantū illos qui a patre eius vel exercitu illius ppriō ęrario ca/
B tranſlati fuiſſent verū etiam illos qui ſub regno eius extitiſſent abſolutioni donarent vel ſi qui poſtea ptiuos iudeos re
ſuperueniſſent pro quorū redēptione pluſq̄ quadraginta talēta ſunt a rege largita. ¶ Vnde exēplum dimēs liberos p/
ſanctionis ad manifeſtandā poſteris regis munificētiam cuſtoditi decreuerūt quod erat huiuſmodi. miſit recedere.
¶ Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes ſyriā & phœnicem cum eo iudeamq; vaſtauerūt & ca/ Sanctionis exem/
ptiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias vendiderunt hos & qui olim ſub meo regno exi/ plum pro libera
ſtunt & ſi quos nunc ſuperduxerūt dimittāt:pro ſingulo corpore accipiētes dragmas centū vigiti. Et tione captiuorū
milites quidē cū annonis ſuis. reliqui vero a regali mēſa redēptionis preciū accipiāt. Arbitror em̄ eos
ſine volūtate patris mei cōtra iuſticiā deprędatos prouinciāq; eorū fuiſſe vaſtatā vnde & multos mi/
lites profeciſſe cognouimus dum ad ęgyptum eos traducerent. Iuſtū ergo conſpiciens miſereor eis &
iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos oēs dominis eorū antedictam accipiētibus ſummā abſolui:nec
quemq̄ in hac re fraudē quandā agere:ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem
meas precipio ex quo miſſe ſunt per tres dies proponi quatenus ad iudices dñi cōueniāt. corpora ſta/
tim oſtēdētes. Hoc em̄ credo meo profuturū imperio. Cōtumaces vero liceat cuiq; volēti intimare.
quatenus eorū ſubſtātię regijs poſſeſſionibus ſociētur. ¶ Cū hec ſanctio regi lecta fuiſſet & viſa eſſent Modus diſtribu
oīa iuſte decreuiſſe tm̄ vero deeſſe de abſolutione priorū & horū q poſtea dicti iudei fuiſſent:ipſe de tionis pecunia/
C his ſua liberalitate precepit. ¶ Preterea ſciēs ſubitaneā diſtributionē difficilē exiſtere iuſſit rerū mini/ rum.
ſtris & regis ſacellarijs pecunias ſe ponere. Quo facto īra ſeptimū diē oīa regis p̄cepta īpleta ſunt: &
talēta ſuper quadrigēta ſexagita pro redēptione partita cognoſcūtur dū & pro infantibus dñi cētū vi/
gīti dragmas exigerēt:ſicut rex p̄ his demādaſſet. ſcribēdo p̄ ſingulo corpore p̄dictā ſummā exhiberi.
¶ Demetrius bibliotecę prefectus regem ptolomeum pro tranſcribēdis codicibus hebreis ad bi/
bliotecę conſummationem mouet vt legiſlationem iudaicam quę a deo videtur fuiſſe data figuris
hebraicis conſcriptam exponi procuret non prophanis linguis cum ſancta ſit ſed vt principi ſacerdo/
tum ſcribat quatenus ſeniores ab vna quaq; tribu legum peritos ad eius explanationem tranſmittat.
Quod precepit rex fieri & eius epiſtolam in hoc capitulo inueniens. Et eleazari ſacerdotum princi/
pis reſponſionem qui regis receptis muneribus quorum deſcriptionem potes videre ſeniores qui &
ſeptuaginta more ſacrę ſcripturę dicuntur licet fuerint ſeptuaginta duo mittit ad regem. Capitulū iij.
Cum hec ſecundū regiam voluntatē munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtū viſum eſt deme/ Nichil a regibus
trio de iudaicis codicibus trāſcribēdis eius allegare decretū Nam nihil fruſtra a regibus di/ fruſtra diſpēſan
ſpēſatur. ſed oia cū multa diligētia gerūtur. Quapropter allegationis vel epiſtolarū exēplū dum.
deſignauimus & ornamētorū trāſmiſſorū multitudinē:& quicquid in vnoquoq; cōſtructū Exemplum alle/
eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici & vaſorum oīm excellentia agnoſci. Allegationis autē gationis deme/
huiuſmodi probatur exēplum. Maximo regi demetrius. Precipiente te o princeps de his quę hacte/ trij pro iudaicis
nus ad conſummationem bibliotecę deſunt quatenus colligātur. & de his quę corruerūt vt debitā di/ codicibus tran/
ligentiā impetrarēt omni ſtudio vſus in his ad notitiā veſtrā perduco legiſlationis iudaice volumina ſcribendis.

nobis cum aliis deesse. Nam figuris hebraicis & voce gentili conscripta: inexplanabilia nobis existūt
Nota sanctitatē legis quę pphanis linguis exponi nō debet ideo male fecerūt biblię laica lingua traductores sicut theopōpus & theothecus quorū alter amēs est factus alius vero cecus.
Contigit etiam minus diligenter eam quā habent transferri. dum regalem prouidētiam minime perceperisset. Necessarium tamen est hęc te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legis latio sic adeo videtur data existere. Quapropter inquit cautius abdita a poetis seu conscriptoribus historiarum nullatenus meminisse eius nec virorum qui scilicet secundum eiusdem lationis pręcepta vixerunt. quod casta nimis existeret: ac non oporteret eam prophanis linguis exponi. Si videtur ergo rex scribe principi sacerdotum gentis iudeę quatenus trasmittat seniores ab vnaquaq; tribu legis peritos vt cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus: dignos codices tua voluntate reponamus. ¶ Igitur tali suggestione facta rex precepit vt scriberet de his eleazaro pricipi sacerdotū gentis iudeę: simul etiam de absolutione seruientium apud eos iudeorum. Prępterea mandaret ei quod transmisisset ad faciēdas crateras & libatoria pondo auri talenta quinquagita: lapidum vero pręciosorum inestimabilem multitudinem: denunciāns etiam custodibus archarum in quibus lapides seruabantur vt electionem illorum darent opificibus: quatenus quos vellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit ut pecunię pro immolationibus & reliquis causis centum talenta darentur sacerdoti. Narrabo igitur tenuras & modum constructionis eorum cum declarauero exemplū epistolę principi sacerdotum eleazaro a rege conscriptę. qui principatus honorem pro tali causa suscepit. ¶ Defuncto pricipe sacerdotum onia filius eius symon succesor extitit. qui iustus est appellatus propter pietatem quam in deum & fauorem quem erga regem habuisse videbatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquente minę oniam frater eius eleazarus de quo sermonem facimus principatum sacerdotij suscepit: ad quē ptolomeus huiusmodi litteras destinauit. ¶ Rex ptolomeus eleazaro principi sacerdotum salutem. Multis habitantibus in imperio meo iudeis quos perse (cum potētes fuissent) ad captiuitatem traxere. eorum aliquos pater noster ad militiam maioribus stipendijs deputās hortatus est: aliis autem in egyptum cum eo ambulantibus castella & eorum custodiam demandauit. vt sint egyptijs in terrorē Cum vero ego principatum suscepissem. omnes clemēter tractaui pręsentes ciues tuos quorum plus centum milia captiuos & seruientes remisi: possidentibus eos pro redemptione persoluens. Fatibus autem vigentes numeris militaribus designaui multosq; qui mihi vel aulę potuissent seruare fidem in palatio constitui. arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia votum hoc ei maximum deuoueре. Porro volens & istis & omnibus per vniuersam terram iudeis prestare leges vestras litteris greцis ab hebraicis translatas in nostra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies eligendo viros optimos seniores sex & ab vnaquaq; tribu dirigendo: qui per etatem legum sint periti: valeātq; interpretationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis maximam nobis gloriam pręparari. Transmisi vero qui deberent de his vobiscum disputare andream primatem custodum mei corporis & aristeum mihi dilectissimos: per quos etiam primitias votorum ad templum & pro immolationibus & aliis rebus transmisi talenta centum. Tu autem manda nobis quę volueris fieri: quod gratius amplectemur. ¶ Cum regis epistola eleazaro fuisset porrecta: nimiū liberaliter ad eum ita rescripsit. Princeps sacerdotum eleazarus: ptolomeo regi salutem. Valentibus vobis cum arsinoe regina vestris liis bene nobis omnia constant. Cum vero epistolā suscepissemus satis de tua voluntate gauisi sumus Congregantes autem multitudinem legimus eam: quatenus ostenderemus eis quam pietatem erga deum habes. Demonstrauimus etiam pateras quas misisti aureas viginti argenteas triginta: crateras quinq; mensam dedicandam. & quę directa sunt pro immolatione vel renouatione eorum quę templo desunt talenta centum deportata per andreā & aristeum carissimos tibi amicos viros optimos & doctrina pręcellētes tuaq; virtute dignos. Cognosce vero nos pro tuis vtilitatibus & pręcipue aliquid velle pati dum reddamus tuis beneficijs quę multipliciter in nostros ciues largiris. Statim eos pro te tuaq; vxore vel filijs hostias obtulimus: & multitudo vota persoluit vt vobis eueniant quę desiderastis. & tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandum vero legem quam pro tuis commodis accipere postulas elegi viros seniores sex ab vnaquaq; tribu. quos direximus legem ferentes. Erit autē vestrę pietatis vel iustitię vt post legis transcriptionem ad nos eā caute cum pestiferis mittatis Vale. ¶ Hęc quidē princeps sacerdotū rescripsit. Mihi vero nō est necessariū vim septuaginta seniorū ab eleazaro missorū noia declarare. licet intimata sub epistola fuissent. Valorū tamē magnificentiā & cōstructionem quam deo rex direxit nō incongruum exponere putaui quatenus omnibus munificētia regis erga deū dilucidetur. Siquidē ipse largos sumptus in hęc prestitit & semper opificibus opera trāsmittebat. nihil cōstrui desidiose cōcedēs. Quos de singulis quales fuerit munificētia narrabo. quāuis historia narrationē eorū minime deposcat. Regis enim munificentiā vel diligentiā intelligētibus arbitror aperiri. Prius autē de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo valdę

Epistola ptolomei philadelphi ad eleazarum sacerdotum principem.

Querit rex sex seniores de vna quaq; tribu pro expositiōe legis

Epistola eleazari ad regem.

Maxima dona ptolomei hebrę orum templo.

Hij sunt septuaginta iterpretes q licet sint. lxxij tamen more sacręscripturę quę modicū numerum sup aliquā summam super excrescentem taceri dicuntur septuaginta.

D

Hyll
sco.c

E

F

A maximam mensam conficere. Precepit autem dedicate in hierosolymis mense quantitatem cognoscere. si posset maior fieri. Cumq; percepisset qualis esset illic constituta: & quia nihil prohiberet maiorem construi dixit duplam magnitudinē se facere. sed timere ne ministerio pro magnitudinis quātitate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad spectaculum deuouere. sed etiam ministeriis habilem voluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia confectam magnitudine quidem superari priorem noluit: varietate vero vel pulchritudine materiali clariorem confi cere iudicauit. Sagax ergo ad discernendam variam rerum naturam erat: & inuentiones animirādas q; naturas. Que sine descriptione fuissent horum ipse prudenter inueniebat effectum & ostendēs artificibus ita perfici enunciabat que vero descripta fuissent eorum cautam similitudinem enidenter opifices imitarentur. ¶ Promissa ergo complentes mensam describere festinemus. Huius duorū semis cubitorum longitudinem latitudinem vnius altitudinem vnius & semis construxerunt totam. de auro formantes eam. Coronam quidem in palmum conferūt frontispicia vero versatilia sculpturam habentia ornatam specie restis ex tribus partibus mare similantis. Triangulis enim existentibus frontis vnusquisq; angulus eandem dispositionem forme habebat. Que dum verterentur: vnam & non dissimilem speciem demonstrabant. Corone porro pars que sub mensa erat inclusa: pulchre constructa fulgebat. Pars autem que de foris apparebat artificij decore plus sculpta splēdebat: quia visui vel spectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat: ne nullus angulus trium vt prediximus existentium in transductione minor videretur. Dispositivero erant in modū funium torno factorum precio sissimi lapides: aureis sperulis per foramina concluſi. Partes autē que per latera corone cernebantur: in speciem ouorum optimo lapide factorum figurate nitebāt sculpture virgulas imitare que spisse circa mensam voluebantur. Ouorum autem dispositionē circunduxerunt opifices ornatam omnium fructuum naturam: vuas pendentes: aristas surgentes: malagranata concluſ[illegible]es autem secundum genus predictorum fructuum ad propriū vniuscuiusq; colorem formam: circa totam mensam ex auro ligauerunt. Sub corona quoq; ouorum ordo seu virgarum cōstiterat vt ex ambabus partibus eandem operis varietatem causamq; species mense constructa proferiet ne frontispiciorum vel corone posito in altera parte mense conuersa fieret diuersa sed eadem vsq; ad pedes facies q; operis extenderetur. Nam ductile aurum quatuor digitis latum secundum totam mense latitudinem super quod pedes eius imponerent fecerunt deinde sperulis & clausuris eos cum corona mense construxerunt vt eundem artificij & magnificentie visum prebberent in quamcūq; partem mensa conuerteretur. Super mensam autem meandrum fluuium sculpserunt lapides precio sissimos in medio eius tanq; stellas vario colore ponentes. Nam carbunculum vel smaragdum ioconde aspectu fulgentes miserunt: aliorumq; genera lapidum qui vel industria vel emulatiōe digni per excellentiam nature cunctis existunt. Post meandrum autem completum in speciem funus quidam circumferebant in medio figuram sublongam & rotundam habens. Super quod cristallinus lapis [illegible] impositi pari penę formarum aspectu qui delectationem miram intuentibus pre[illegible] pedum vero pedum eius similia aliis fabricauerunt curuationem brachiorum habentia sub
C mensa [illegible] intus vero rectum instar lilij germen videbatur quos lapis carbunculus in palmū factus figuram crepidinis ostendens & latitudinem octo digitorum habens substentabat. Nam super eum omne pedum pondus innitebatur. Sculpserunt etiam tenuissimo vel laborio sissimo torno vnūquemq; pedum in quibus hedere vel vitis palmites cum vuis existentibus eminebant vt nihil a veris discepare putarentur. Siquidem ad aure flatum per tenuitatem & extensionem summitatis sue cōmote: ymaginationem naturalium arte prebebant. Verumetiam figuram totius mense tribus tabulis construxere compagine partium in inuicem ita colligata vt inuisibilis existeret nec intelligeretur eorum insertio. Crassitudo vero mense non minus dimidio cubito dinoscitur fuisse. Talis ergo votiua [illegible] regis munificentia vel precio sitate materie ac varietate pulchritudinis & industria artificis studiose perfecta est. Et licet magnitudine prioris deo deuote mense non distaret. artificio tamen potuitne vel claritate facture valde melius & splendidius elimata fulgebat. ¶ Crateres etiam duos aureos sculpturam vipeream ab inferiori parte vsq; ad cingulum habentes lapidibus varijs in squama conclusis. de hinc super eos fecerunt meandrum altum cubito compositione lapidum diuersorum specie magna fulgentem in quo virgarum ordo instabat de quibus complexionibus similis vsq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor cubitorum sculpta pulchris lapidibus inserta decorem cratherum ostendebant. Quorum labra liliorum foliis & vuarum floribus in orbem productis corona complectabatur. Et aureos quidē crateres duos capientes vtroq; amphorā huiusmodi construxerunt. Argenti vero clariorem speculis splēdorem emittebant vt certius in his facies aspicientium viderentur. ¶ Insuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide precioso: & circun-

Descriptio mēse m

Descriptio mense aure

Craterum descriptio.

Patherarum descriptio & numerus.

date foliis ędere vel brateis quasi vitis celatura artificiose obumbrabantur. Hęc autem ideo fiebant quod per scientiā opifices arte mira reliquos ante irent: & multomelius studio vel munificentia regis formabantur. Non enim tantum incessanter & large artificibus impendia prestabat quantum etiam publicorum negotiorum relictis regiminibus ipse operātibus semper instabat: & frequenter artifices visitabat. Quapropter opera artificum diligentia regis & industria feruēte: propensius imminebant. D

¶ Eleazarus (receptis localibus regis) portitores eorū honorans dona regi deportāda remisit. rex autem (cum seniores venissent cum voluminibus in quibus litteris aureis conscriptę leges continebā tur) ammiratus maximo delectatus gaudio prorupit in lachrimas quos honorifice recipies (diem ad uentus eorum per totum vitę tempus celebrem habuit) epulari secum fecit & hospitia in arce deputauit vnumquemq; eorum naturales percunctatus quęstiones caute illis ad singula respondentibus gauisus est & per duodecim dies illis instruxit conuiuiū iussitq; singulis tria dari talenta & ipsis ad deputata diuersoria adductis opus interpretationis septuaginta diebus perfecerūt. quod nemo neq; historiographus neq; poeta ausus est coscribere demetrio regi iudicante. qualiter Theopomphus vosens de his aliquid coscribere fit plus triginta diebus mente turbatus. Et theothecus tragedicus poeta cecus factus remilit itaq; eos rex cū muneribus muneraq; per eos sacerdotū principi.

Capitulum iij.

Eleazarus receptis localibus a rege dōa regi deportanda defert pontifici.

¶ Vmq; ad hierosolymam transmissa vota ptolomei fuissent & princeps sacerdotum eleazarus ea dicasset: portitores eorum honoras donaq; regi deportanda prestans ad eum remisit. ¶ Ergo postq̄ alexandriam peruentum est & ptolomeus presentiam eorum cū septuaginta senioribus audiuit statim āndream & aristeum legatos vocari precepit. Qui venientes epistolas quas a principe sacerdotum deportauerant obtulerūt: & ea quę verbis eos differre inferat dixerunt. Studens autem colloqui senioribus ab hierosolymis propter interpretationē legum directis diuersos quidem qui pro suis causis aduenerant denūciauit dimitti: mirabilem hāc & preter cōsuetudinem faciens dimissionē: vt qui propter huiusmodi causam adducebātur. post quintum diem eum audirent. Legati vero post mensam a rege tūc dimissi illos ab eleazaro destinatos expectabat. E

¶ Dumq; seniores cū donis quę regi deportanda princeps sacerdotū eis dederat aduenissent: cum voluminibus transierunt. in quibus litteris aureis conscriptę leges cōtinebantur. Et rex eos de codicibus percunctatur. Cū vero reuelarent & ostenderent tenuitatem mēbranę vel incōprehensibilem eorū compaginē: rex miratus est q; ita fuissent cōpacta. ¶ Dūq; hoc diu fecisset gratias inquit ago vobis quidem q; venistis: maiores vero illi qui vos destinauit: sed ante oēs deo cuius he leges venerande probātur. ¶ Cumq; clamassent seniores vel hi qui presentes erant orātes regi prospera diuinitus euenire: nimiū delectatus prorupit ad lachrimas. Nā sepius natura hoc summo gaudio patitur quod etiā dolentibus solet accidere. Tūc iussit codices primatibus officij designari. Viros autem osculatus equum duxit esse primū ad eos facere sermonē pro quibus essent vocati: immo & diem quo adducti fuissent ad eum clarum singulis annis per totum vitę suę tēpus se celebrare promisit. Nam eueniss. eidem esse presentie illorum & victorię diem quo & antigonū nauali prelio vicerat. Epulari etiam secum eos precepit: hospitiaq; in arce denunciauit eis oia deputari. ¶ Nichanor autem super susceptionem peregrinorum constitutus dorotheum vocās qui de his curam habebat. iussit singulis necessaria parare. Nam ita dispositum a rege fuerat vt alimenta quibus singulę ciuitates vtuntur exhiberentur indulgenda consuetudini peregrinorum ad eos venientiū & oia eis pararentur quatenus cibis solitis magis delectarentur: ne forsan corrupti extraneis grauarentur. Quod & circa istos effectum est. Dorotheo vero quem pro sinceritate vitę super hęc rex constituerat per quem & prepparauerat oia quę ad huiusmodi conuiuia conuenirent hęc implente in duas partes eos discumbere precepit: partē quidem mediam eorum ad dexteram suam reliquos autem post eius accubitū: nihil prętermittēs quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postq̄ autem ita discubuerunt iussit dorotheo solita ministrare: quibus oēs iudei ad eum venientes vtebantur. Tunc itaq; sacros precones & immolatores & alios qui vota offerrent recusauit: & vnū de senioribus noie heliseum sacerdotem existentem rex petuit facere orationem Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit. Et post plausus cum gaudio & clamore oim surrexit: & residentes ad epulationes & delitias paratas se cōtulerunt. ¶ Prętereat autem rex quantum satis ei visum est cœpit philosophari & vnumquemq; eorum naturales percunctari sermones: & ad contemplationē quęstionis accendere. Caute illis ad omnia respondētibus que eis obiecta essent & explanantibus: gauisus per duodecim dies hoc conuiuium instruxit. ¶ Et qui vult singula cognoscere quę in conuiuio parata sunt: legat volumina aristei quę propter hęc conscripserat & agnoscet. Mirante vero eos non tantum rege sed etiam Menedino philosopho dicēte omnia per prouidentiam dispensari ideoq; virtutem & pulchritudinem videre: sermonem destitit. rex quidem de his facere dicebat autem maxima sibi bona per presentiam eorum fieri. Nam pro fuisse ei quod

Litteris aureis scriptas leges apportauerunt seniores regi ptolomeo.

Receptio honorifica seniorum a ptolomeo.

Dies aduētus seniorum solemnis apud ptolomeum. &c.

Nichanor ordinatus cum dorotheo ad susceptionē peregrinorum.

Helyseus sacerdos fecit orationem.

Interrogat rex istos seniores q optime respondērunt.

Liber aristei de conuiuio regis.

A didiciſſet ab illis. quemadmodum deberet regnare. ¶ Iuſſitq; dari ſingulis talenta tria & deputauit illis qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtq̃ vero tres exceſſerunt dies congregans eos demetrius: tranſijt ad ſtudium maris. Et vnum tranſiens pontem abijt ad partes aquiloni coniunctas.

Donauit cuilibet ſenioruꝫ tria talenta.

¶ Conſiliumq; fecit in domo prope littus ſtante & apta ſecretis. & ad cogitationem negotiorum. Vbi eos perducens petebat omnia quę opus habebãt ad legis interpretationem ipſis preſentibus: vt inceſſanter opus implerent. Cumq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerent. vſq; ad horam nonam in hoc ſedentes: ad curam corporis vertebantur. ita eos inuitante doro theo vel opulenter conuerſationis ſalubria prębente multaq; etiam ex his quę regi parabãtur. Mane autem ad aulam venientes ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum redibãt & manus in mari lauantes & ſeipſos purificantes ita legis interpretationi vacabant. ¶ Itaq; tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per ſeptuaginta dies tranſacto: cõgregans demetrius iudeos omnes ad ſocum in quo tranſlate leges fuerant preſentibus etiam interpretibus legit eas. Cũq; multitudo amplexa legem vel ſeniores eius interpretes demetrium eo quod magnarum rerum inuentor eſſe videretur laudaſſent: rogauit etiam vt preſidibus ſuis darentur legenda. Et petierunt omnes ſacerdotes interpretes ſeniores & prepoſiti gentis vt bene interpretata permaneret immobilis. Cumq; omnes laudaſſent ſententiam iuſſerunt ſi quid aut ſuperfluum aut minus aliquid ſcriptum viderent in lege hoc reſpicerent & manifeſtum facientes emendarent hoc caſtigantes vt quod ſemel iudicatum fuerat ſe bene habere ſempiterna memoria remaneret. ¶ Gauiſus ergo rex & videns volũtatem ſuam ad vtilem rem eſſe perfectam & delectatus relictis legibus & ſenſum & ſapiẽtiam & legiſlatores obſtupeſcens ad demetrium ſermones facere cœpit qꝫ ita mira exiſtente legiſlatione. nemo neq; hiſtoriographus nec poeta meminiſſet eius. Cui reſpondit demetrius neminẽ fuiſſe auſum

Rex ad demetrium.

B harum legũ tangere conſcriptionem qꝫ diuina & venerabilis eſſet & quia leſi ſunt quidã a deo hoc preſumentes. Significabat vero qualiter theopompus volens in hiſtoria de his aliquid conſcribere fit mente turbatus plus triginta diebus: & cum humilitate a deo veniam ſupplicabat dum inde ſibi dementiam factã ſupplicatus eſſet. Necnon & in ſomnis vidit quod ei hoc ideo accidiſſet quia diuina ſcrutatus eſſet. & proferre ea hoies impuros vellet. Cumq; conſcribere quieuiſſet: recepit ſenſum.

Theopompus volẽs aliquid de ſacra hiſtoria cũ ſuis ſcribere mẽte captus plus triginta diebus.

¶ Referebat autẽ & de theotecto alias theotheco tragediarum poeta dicens quia dũ niſus fuiſſet in aliquo dragmatheorum meminiſſe quę in diuino volumine continẽtur oculis obſcuratis cauſam cecitatis ſuę recognouit: & ita liberatus eſt a paſſione deo veniam indulgente. ¶ Hęc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes frequenter ad ſe de iudea proficiſci. Hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit. Nunc vero iuſtum eſſe dimitti eos dicebat. Spõte autem ad eum venientes omnia quę equum eſſent ſapientiam eorum impetrare. & pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit. ¶ Et tunc quidem trãſmiſit eos donans vnicuiq; rex optimas ſtolas: & auri talenta duo & calicem vnius talenti totumq; cõuiuatorium. ¶ Pricipi autem ſacerdotum eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ argenteis pedibus decem. & conuenientem eis ſupellectilem & calicem talentorum triginta: inſuper ſtolas decem & purpuram coronamq; decoram. & lineas de byſſo centum Pręterea &

Remiſit rex ſeptuaginta interpretes cum muneribus & p eos miſit mũera principi ſacerdotum

C pateras & trullam & libatoria: & crateres aureos duos deuouendos. Petiuit autem eum & per epiſtolas vt ſi quis ex his viris voluiſſet reuerti ad ſe eum permitteret dum nimium delectaretur cum eruditis ſemper habere ſermonem. & diuitias ſuas talibus libenter impartiri. ¶ Huiuſmodi quidẽ cauſam ad honorem & gloriam iudeorum a ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

¶ Iudei ab Aſię regibus honorem impetrauerunt cum ipſis caſtrametati quibus ſeleucus parẽ ſicut macedonibus fecit honorem. Sed & erga eos maxima fuit Romanorũ magnificẽtia. & Agrippe beneficentia. Anthiochus autẽ victo Scopa duce protholomei eos volẽs remunerare ſcripſit ad eos & ad ptolomeũ prõ cõrũ gratitudine eis multa promittẽs. Et ẽditũ pro ingrediẽdo in templũ prohibens alienigenas ab ingreſſu per vniuerſum trãſmiſit imperiũ Scripſit quoq; Anthiochus Zeubidi promittẽs iudeis a babilonia in phrigiã. Amicitięq; ptolomei cũ Anthiocho fœdere inito Anthiochia Cleopatrã ptolomei filiã accepit vxorẽ. Tunc quoq; iudei a ſamaritis multa ſunt paſſi.

Iudei ab Aſię regibus honorem impetrauerũt cũ ipſis caſtrametati & Seleuchus qui nichanor dictus eis parẽ honorem ſicut macedonibus fecit. & cetera.

Capitu. v.

IMpetrauerunt autem & a regibus aſyę honorem quoniam cum eis caſtrametati ſunt. Nam ſeleuchus nomine nichanor in ciuitatibus quas per aſyam ędificauerat & in inferiore ſyria & in ipſa metropoli anthiochia republica ſua dignos eos effecit: & equum eis honorem cũ habitatoribus macedonibus & grecis deputauit. Hactenus in eadem conuerſatione eos aliquando manſiſſe ſignum eſt qꝫ iudei nolentes alienigenarum vti oleo accipiunt diffinitam quandam a principibus olimpiaci certaminis pro precio olei pecuniam: populoq; anthiocheo in preſenti bello volẽti ſoluere conſuetudinem. Mucianus prefectus tunc ſyrię conſtituta ſeruauit. Et poſt hęc imperatoribus veſpaſiano & tyto orbis terrarum ſupplicauerunt Alexandrini & Anthiocheni vt eis ius reipu

Magnificētia romanorū erga iudeos.

blicę de reliquo cum iudeis non deberet esse commune nec impetrauerunt. Vnde potest romanorū considerari modestia & potius magnificentia vespasiani & tyti. qui multa pericula bellando contra iudeos sustinuissent: acerbe ferentes quod se tradere voluissent sed vsq; ad finem pugnantes permānsissent. nihil pœnitus eis de hoc quod dudum prestitutū fuerat abstulerūt. sed simul & priorem iram & petitionem magni populi alexandrini & anthiocheni viuaciter expulerūt dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam istorum neq; pro inimicitijs deuictorum concederent quatenus solueretur aliquid pristinę iudeorum vtilitatis dicentes eos in pugna dedisse pœnas qui arma cœperunt: insontes: non esse iustum sua possessione priuari. ¶ Simile vero & marcum agrippam erga iudeos sensisse cognouimus. Nam motis contra eum congressionibus & petentibus agrippam vt conuersationem quā eis anthiochus seleuci nepos (qui apud grecos deus nuncupatur) dederat soli possiderent: & dicētibus (vt si cognati essent eorum iudei) colerent proprios eorum deos. Habito iudicio iudei vicerūt vt suis vtantur moribus. defendente eos nicholao damasceno. Nam agrippe interlocutus est. nihil innouare eis licere. Si quis autem vult certius hęc nosse legat nicholai centesimam & vicesimam tertiam & quartam historiam. Et agrippe quidem iudicium: non est forsitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens nostra aduersus romanos. ¶ Vespasiani & tyti magnificentiam quilibet decentius obstupescit: qui post tot bella & tanta certamina quę contra nos habuerūt tam pię dispositi sunt. ¶ Repetam autem orationem: vnde ad hęc videor esse digressus. Iudeos igitur sub imperio magni athiochi regentis asyam constitutos: contigit multa toleraſſe dum terra diuersis calamitatibus subiaceret: cum illis qui humilem syriam habitare videbantur. Nam cum anthiochus pugnasset contra expatorem ptolomeum & eius filium cognomine epiphanen laborare cōtigit eos (eo conuincente & victo) eadem pati vt pares existerent nam turbatę & tempestatibus fluctuanti: dum inter fœlicitatem & calamitatem anthiochi fuissent communiter constituti. Cumq; vicisset ptolomeum anthiochus, iudeā recepit. Defuncto vero ptolomeo filio eupatoris. filius eus magnam virtutē militum misit. & ducem

Iudei sub Anthiocho multa passi sunt.

Scopa dux contra humilem Syriā victus ab Anthiocho.

scopam nomine contra humilem syriam: multasq; eorum ciuitates cœpit: ex quo nostra gens expugnata adiecta ei est: & non post multū anthiochus scopam vicit confligens cōtra eum iuxta fontem iordanis: & multos ab exercitu eius prostrauit. Postea vero anthiocho capiente syrię ciuitates quas scopa tenuerat & samariā spōte gens iudeorū ad eū transiēs & in ciuitatē oēm exercitū suscepit & elephantis abundāter alimenta prębuerūt: & obsidenti eos qui ab scopa in arce hierosolymorū relicti sūt custodes prono anno auxilium prestiterunt. ¶ Igitur anthiochus iustum arbitratus iudeorū erga se studium liberaliter remunerandū: scripsit magistratibus & amicis testimoniū exhibēs quod ab eis bene tractatus est. sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit manifeste illis innotuit. Referam vero epistolas quas magistratibus de ipsis scripserat: proponens testimoniū quod nobis prębet polibius magalopolitanus in vndecima historia sua ita dicens. Ptolomei dux scopa ad superiora vadens loca: superauit hyemis tempore gentem iudeorum. Dicit namq; & in eodem volumine quod ter scopam anthiochus deuincens: bythiniam & samariā & ad bella gadaram cepisset. Paulopost eo ei se tradiderunt iudei. qui circa templum habitabāt. Facte autem apparitionis in tēplo ad alium pus narrationem differamus. Polibius quidem hęc in historia conscripsit. ¶ Nos autem reducamus orationem priorem ad priorem narrationem: intimantes epistolas regis anthiochi. Rex anthiochus ptolomeo salutem. Iudei mox vt prouinciam eorum ingressi sumus liberalitatem circa nos fulserunt & venientes ad ciuitatem clare nos susceperunt cum senioribus & principibus occurrentes abunde ministrauerunt militibus & elephantis victualia & nobiscum ad arcem pugnauerant contra custodes egyptiorum. Ergo dignum & nos iudicamus eos remūerari: & reficere ciuitatem destructā & rursus in eam habitatores cōgregare dispersos. Et primum constituimus propter pietatem eis præstari ad immolationes victimarum & olei & vini & libaminis precium argenteorū viginti milia & ex similam secūdum prouincialem legem tritici modios mille quadringētos septuaginta quinq; & sales modios trecentos septuaginta quinq;. Pręberi autem hęc inquit eis volo secundum mea mandata & opus templi construi & porticus & si quid oportet aliud refici. Materia autem lignorum deportetur ex ipsa iudea & ab alijs gentibus & a libano nullo pro eis exigēte vectigal. Similiter & in alijs in quibus oportet volumus clarissimam fieri templi ędificationem. Conuersetur omne genus eorum secundum proprias leges. Relaxentur & sacerdotes & scribę & templi cātatores sacri tributis quę pro suo capite dabant: & a regio vectigali vel ab alijs cunctis oneribus vt pro opere eorum cunctas habitationibus hominum apta reddantur. His quoq; qui vel nunc habitant vel habitaturi conueniant donamus tributa vsq; ad mensam hyperberitheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiscalium quatenus eis lesio releuetur. Et quicunq; ab ipsa ciuitate a iugo seruitutis abstracti sunt ex ipsis gentibus libertati donamus. & substantias eis reddi precipimus. ¶ Epistola quidem hæc continebat

Epistola anthiochi ad ptolomeum de gratitudine Iudeorū quibus multa promittit bona.

Sacerdotes immunes ab exactionibus & tributis. &c.

A Ornato autem templo edictum per omne ſuum imperium in quo continebatur neminem alienige-
narū intra muros templi ingrediendi habere licentiam nec iudeos niſi quibus moris eſt purificatos.
ſecundum patriam legem neq; inferri in ciuitatem equinas carnes neq; mularum neq; ferarum man-
ſuetarum vulpium aut leporum aut pardorum & generaliter omnium animalium que iudeis inter-
dicta ſunt: vt nec pelles eorum liceret afferri. neq; horum intra ciuitatem paſcere. ſed ſolitis parentū.
victimis ex quibus & deo oportet ſacrificare vti permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum trāſgreſ-
ſus fuiſſet: iuſſit vt multatus preſtaret ſacerdotibus pecunię dragmas tria milia. ¶ Scripſit etiam te-
ſtimonium noſtrę pietatis. & fidei prębēs cum rebelles frigas & lidos adiſſet eo tępore quo ad ſupe-
riores perſarum ierat prouincias iubens zeuſidi ſuo cariſſimo vt mitteret quoſdam noſtrorum a ba-
bilonia ad phrygiam ita per epiſtolam ſuam mādans. ¶ Rex anthiochus zeubidi alias zeuſidi patri ſa-
lutem. Si ſani eſtis bene: ſanus autem & ego ſum. Audiens phrigas & lidos rebellare: magna cogita-
tione permotus cōſilium animo pręcepit quod oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella vel neceſſa-
ria loca meſopotamię & babilonię iudeorum domos alias domus duo milia cū apparatu ſuo dedu-
cere. Credo enim fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatē quam circa deum habēt. Nam
teſtificantur parentes noſtri fidem eos & pronum animum habere: in his quę petiti fuerint. volo igi-
tur (licet difficile eſſe credam migrari) vt permittas eos legibus propriis vti. Et cum eos ad prędicta
loca migraueris ad edificandas ſibi domos locum vnicuiq; diſtribui terramq; colendam dari. & vi-
tium plantationes: & tributa fructuum terre cōcedere per annos decem. Accipiant vero vſq; quo fru-
ctus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat. vt noſtram impetrantes clemētiam. p-
niores ſeipſos erga nos prębeant. Prętерea prouidentiam eorum gentis faciens ſecundum poſſibili-
tatem quatenus a nullo moleſtiam patiantur. ¶ De amicitia quidem magni anthiochi & iudeorū: hęc
a nobis pro teſtimonio dicta ſunt. ¶ Poſtea vero vt amicitiam & fœdus ptolomeus cum anthiocho
compoſuit dedit ei filiam ſuam cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem ſyriam & ſamariam
& iudeam & phenicem dotis nomine. Diuiſis autē in vtrumq; regem tributis: vnuſquiſq; ſublimiſſi-
B mus patrię ſuę colligens vectigalium ſummā ſtatuam regibus offerebat. ¶ Eodem tempore ſamari-
tę feliciter agentes multa contra iudeos mala fecerunt: terramq; eorum depopulantes multos inde
captiuos trahebant. Quę facta ſunt ſub principe ſacerdotum onia. Nam defuncto eleazaro princi-
patum ſacerdotij patruus eius manaſſes ſuſcepit. Cui poſt vitę finem onias eo in honore ſucceſſit fi-
lius exiſtens ſimonis cognomine iuſti qui ſimon frater eleazari ſicut prędiximus erat.

¶ Onias mente paruulus & pecuniis auarus tributa ſoluere recuſans ptolomeum cōmouit ad
iram qui legatum in hieruſalē mittens ipſum minabat. Ioſephus vero thobię filius quem auūculum
auaricię accuſans ptolomei legatū hoſpitio recepit & ei munifica donauit munera qui rediens onię
in deuotione & ioſephi vtilitatem regi nūciauit. ioſephus quoq; poſt legatum veniēs a ptolomeo ſa
lutatus ſuper currū prępiente rege aſcendens oniam excuſans ſenectutis rōne venia pro eo petiit
& regis conuiua factus emulos habuit vectigalia tamē a rege ſiue ſponſore recepit. ¶ Capitulum. vj.

C IS autē onias paruulus mente & pecuniis auarus exiſtens p populo regibus vectigal
quod patres eius ex ppriis dabant id eſt viginti talēta pecuniarū nō reddens. ad irā
regem ptolomeū cōmouit. Qui & legatū tranſmittens ad hieroſolimā culpabat oia
non reddentē tributa: & interminabat vt ſi non acciperet tributa terram eor ad iu-
gera metiret. & meteret ad habitandū illic milites. Audientes vero mandata regis iu-
dei: turbabant. Hunc autem oniam nichil horum flectebat propter auariciam ſuam.
¶ Ioſephus autē quidam iuuenis etate ſed propter caſtitatē & prudentiam ſuam iuſticię gloriā ha-
bens apud hieroſolimitas patre thobia & ex ſorore onię principis ſacerdotū progenitus. mandante
matre legati pręſentiam dum ille eſſet ad ficulam vicū vbi natus erat veniens in ciuitatē increpabat
ſacerdotem non puidentem innocentię ciuium ſed ad pericula volentem mittere gentem propter
pecuniarū priuationem dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet & principatum ſacerdota-
lis honoris impetraſſet. Si autem cupiditate haberet pecunias ita vt propter ipſas & periculum fieri
patrię & ciues ſuos afflictos videre pateretur: ſuadebat ei ad regem ire & petere vt aut oīs aut pars
ei pecunię cōcederetur. Tunc onias nec velle principatū ſe gentis habere reſpondit immo & ſacer-
dotalē honorem ſi eſſet poſſibile paratum eſſe ſe deponere ne tantum ad regem accederet. Et dum
nichil ad ſe de his pertinere dixiſſet. ioſephus interrogauit eum ſi ſibi cōcederet legationem ad pto-
lomeū gerere pro gente. Cumq; conceſſit onias aſcendit ad templū ioſephus: & conuocata multitu-
dine ad cōtionem. nichil turbari eos vel timere ſuadebat propter auūculi onię circa eos negligentiā:
ſed rogabat vt deponerent cordis meſtitiam qua pro regis mandatis affligebātur. Nam legatione ſe
functurum ad regem promiſit vt flecteret eū nichil q̄ iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem

Edictū de mo-
do igrediēdi tē-
plum & phibi-
tio alienigenis.

Pena tranſgreſ-
ſorum.

Epiſtola āthio-
chi zeubidi pro
iudeis mittēdis
ā babilonia ad
phrigyam.

Amicitię fœde-
re ptolomei cū
antiocho inito
āthiochus acce
pit vxorē cleo-
patrā filiā ptolo
mei.

Auarus oniasſa
cerdos tributa
ſoluere recuſās
ptolomeū adirā
cōmouit qui le-
gatū hieruſalē
mittit.

Ioſephi thobię
filij virtutes qui
oniā auūculum
de auaricia icre
pat.

Iosephus legatū ptolomei in hospitio suscepit & donauit ei munera munificentia.

hęc audiens: gratias iosepho egit. ¶ Ipse autē a templo descendens in hospitium suscepit ptolomei legatum donauitq; munificentia munera & per multos dies munificētissime eum pauit & ad regem remisit promittens ei vt & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante eum & cōcitante ad egyptum peruenire & promittente omnia quę a ptolomeo petierit per se eum imperaturū. quia modestiam morum eius nimis amabat. ¶ Cumq; legatus ad egiptum peruenisset: regi nunciauit indeuotionē onię & vtilitatem iosephi: quem venturum ad eum dicebat & satis facturum pro excessu onię qui etiam patronum suū regem esse cōfideret. Qui tanta laudum magnitudine pro adolescente vtebatur: vt & regem & vxorem eius cleopatram prius faceret familiarē habere iosephum q̄ eum videre presentem. Iosephus autem mādans amicis ad samariam & mutuam ab eis accipiens pecuniā & parans conuenientia profectioni: vestes & pocula & subiugalia quę omnia ad viginti milia dragmas essent: ad alexandriam vsq; peruenit. ¶ Contigit autem per illud tempus omnes primates & magistratus ascendere ciuitatem syrię & phenicę: vt vectigalium susciperēt actionem. Nam singulis annis potētibus per ciuitates: rex eam committere consueuerat. Videntes ergo iosephum per viam deridebant eius paupertatem & inopiam. Cumq; ad alexandriā peruenisset: in memphis ptolomeum esse cognouit: cui occurrere festinauit. Sedente autem super currum rege cum vxore & amico athenione qui in legatione ad hierosolimā fuerat destinatus & a iosepho hospitio clemēter susceptus: videns athenio mox regi innotuit dicēs hunc esse de quo ab hierosolimis nunciauit. Q̄ bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus vero primus eum salutauit: & ascendere super currum fecit. Postq̄ vero sedit: cepit rex oniam accusare. Tunc iosephus ait. veniam queso pręsta ei propter senectutem. Non enim vos latet q̄ senes & infantes eandem mentem cōtingat habere. a nobis autem reddetur tibi ratio: vt ei penitus irasci non debeas. Gauisus autem rex de prudentia & benignitate iuuenis. plus eum quippe iam expertum diligere cepit iussitq; in aulam regiam suscipi: & quotidie suę mensę esse cōuiuam. Cumq; venisset alexandriam rex: videntes syrię priores cōsedentē iosephum egre ferebant. Instante vero die quo suscipi habebant vectigalium solēniter actiones diuersarū ciuitatum nobiles data pecunia suę patrię exigenda fiscalia cōducebant: quę vsq; ad octo milia talenta humilis syrię & phenicis iudeę & samarię vectigalia colligebantur. Audiens ergo iosephus culpabat eos qui conducebant: tanq̄ paruo munere exigenda regi vectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est. & fisci iuribus peccātium substantias applicare. Nam & hoc vectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit: q̄ ad eius erarij expectaret augmentum. Et petente iosepho confirmari sibi vectigalium conductionem interrogauit si secūdum promissionē suam vades idoneos habere potuisset. Ille vero facile respōdit. Dabo inquit homines bonos optimos de quibus confidas. Cumq; diceret rex qui sunt vades quos te dare promittis: iosephus (te inquit o rex & tuam vxorem pro vtraq; parte sponsores prębeo tibi. Cuius verba libenter suscipiens ptolomeus. sine fideiussoribus vectigalia eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus syrię ad egiptum venerant simili non fuerant benignitate tractati. vnde cum magna confusione ad suas vnusquisq; prouincias recessere.

Iosephus a ptolomeo salutatus sup currū pręcipiēte rege ascēdit & oniā regi excusauit veniā p senectutis ratiōe p eo petēs.

Rex iosepho vectigalia sine spōsore dedit.

¶ Iosephus a ptolomeo rege auxilium recipiens redit in siriam qui ascalonitas rebelles inueniens (prioribus eorum viginti trucidatis) subiugauit similiter & citopolitanos sic ipse vectigalia viginti duobus annis fœliciter colligens ditatus est: septem habens ex vna vxore filios & ex fratris filia quam permittente fratre duxit vxorem habuit vnum nomine hircanum fortem & virtuosum.

Capitulum septimum.

Auxiliū a rege iosepho recipiens redit in syriam.

IOsephus vero accipiens a rege duo milia peditum petiuerat' eni aliquod auxilium vt vires haberet contra cōtumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans ppter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta de alexandria in syriam est profectus. Qui postq̄ venit in ascalonem vectigalia exigens. ascalonitas (quoniam nichil dare volebant sed etiam cōtumelijs eum grauibus afficiebant) capiens priores ipsorum viginti trucidauit: & substantias eorū vsq; ad mille collecta talenta regis vtilitatibus applicauit: intimās ei quę cōtigerunt. Miratus autem ptolomeus prudentiam eius & laudans quę facta fuerant permisit ei agere quę vellet. Hęc audiētes syri obstupuerunt ascalonitarum contumacię exempla metuentes ciuitatibus suis: & ideo forsbus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum iosephi sustinebant.

Contra citopolitanos iosephus victoriā habuit.

¶ Nitentibus vero citopolitanis contumelijs eum afficere & vectigalia denegare quę prius sine dilatione reddebant: horū quoq; priores interficit substantiasq; eorum fisci viribus applicauit. Colligens vero pecunias multas & maximum faciens lucrum ab exactione vectigalium abutebatur collecta pecunia vt ei potentia p maneret occasionē & causam sibi fœlicitatis seruare putās ex his quę congregauerat: & multa regi & reginę cleopatre vel amicis eorum dona dirigebat patrocinia sibi eorum fauoremq; concilians. ¶ Potius ve-

ro hac fœlicitate per annos viginti & duos & pater factus ab vna quidem vxore ſeptem filiorum tria, buit etiam ex filia fratris ſui ſolum vnum nomine hyrcanum quem accepit ex tali cauſa. Cum fratre quondam alexandriam pergens (ducente etiam ſecum filiam nuptijs iam maturam vt eam cõiunge ret alicui ſublimi iudeo) dum enim apud regem cenarent & intraſſet pantominia ad conuiuium pul cherrima concupiuit eam: fratriq; nunciauit deſiderium ſuum petens eum celare peccatum. Nam le ge apud iudeos prohibetur: alienigenę conuenire mulieri. Quapropter petebat vt fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libẽter miniſterium ſuſcepit: ornanſq; filiam ſuam nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens veritatem cum filia fratris concubuit. Quo ſe ptius facto valde dilexit eam: dixitq; ad fratrem q̃ vita eius periclitaretur ſi rex ei minime concede ret pantominiam. Fratre vero petente nichil eum debere metuere quoniã licebat ei frui muliere vxo remq; habere. & verum aperiens ei & dicens quia libenter haberet & ſuam magis filiam iniuriã ſuſti nere q̃ illum videre ad confuſſionem deteſtabilem peruenire, laudans eum ioſephus de cõcordia fra ternitatis filiam eius duxit vxorem. & filium ex ea genuit hircanum vt prędiximus. Qui tunc tertiũ decimum annum agens demonſtrabat naturalem fortitudinem & prudentiam: vt etiam acerbam e mulationem ſuis fratribus excitaret.

Ioſephus fœlicit vectigalia colli gens vigiti duo bus ãnis ditatus eſt ſeptẽ filios ex vna vxore ha buit & ex filia fratris ſui vnum hircanũ noie.

Nota modum quo ioſephus duxit vxorẽ fili am fratris.

¶ Ioſephus cognoſcere volẽs quis de filijs ſuis virtute melior exiſteret vnumquẽq; doctoribus deſtinauit imbuendum ſed alijs indoctis minentibus hircanus doctus euaſit. quem mittens pater vi in duorũ dierum danſq; ei trecenta boum iuga ad ſollicitudinem ſeminare lora quibus ligarẽtur ce pit que non habens hircanus decem iuga occidit & operarijs carnes diſtribuens pelleſq; incidens retinacula fecit per que iuga ligauit quod pater multum laudauit eumq; maioribus fratribus recuſa tibus ad regem deſtinauit. contra quem inuidentes fratres regis amicis vt eum occiderent ſcripſerũt Hircanus vero alexandriam veniens arionem increpantem & tantam q̃tam petebat pecuniam da re recuſantẽ miſit in vinculis. vnde apud regem accuſatus prudenti reſpoſione regi ſatiſſecit & a re ge & regina honorifice eſt receptus latẽter centũ pueros & totidẽ virgines p̃cio cõparet ſuos irriſores in cõuiuio confundens maximũ regi obtulit munus vnde & mortem qua fratres ei parauerũ euaſit. & cum honore ad patriam rediit. quod fratres cognoſcentes eum interficere etiã ſciente patre decre uerat ſed eos victorioſiſſime duobus interfectis & reliquis fugientibus ſuperauit. ¶ Ca. vij.

B IOſepho vero volente cognoſcere quis de filijs ſuis virtute melior exiſteret: vnũquẽq; ad doctorũ ſublimium ſtudia deſtinauit. Et ceteri quidẽ diſidia diſciplinarũ indo cti fatuiq; redierunt. Poſt illos autem adoleſcentũ hircanum direxit danſq; ei trecen ta iuga boũ tranſmiſit viam duorũ dierum ad ſolicitudinẽ ſeminare: celans lora qui bus ligarentur. Quę non habens hircanus aratorũ quidem ſententiam reprobauit ſuadentiũ vt ad patrem mitteret quoſdã qui lora deferrent. Tempus autẽ arbitratus non oportere ſe pdere dum expectaret illos qui trãſmiſſuri erant: excogitauit virile quiddam & ma tus etate ſua. Occidens autem decem iuga. carnes quidem operarijs diſtribuit: pelles vero eorum in cidens retinacula fecit: p quę iuga ligauit. Et hoc modo ſeminans terrã quam ei pręceperat reuerſus eſt ad eum. Quem pater ſuſcipiens nimis dilexit propter prudentiã & argutiam mentis: & fiduciam C eius laudans tanq̃ ſolum propriũ filium diligebat: propter quod fratres eius cõtriſtabant. ¶ Vt vero nũciauit quidam ioſepho per illud tẽpus filium regi ptolomeo genitum. & vt omnes priores ſyrię & ſubiectarũ prouinciarũ celebrarent natalem pueri diem cum apparatu maximo alexãdriam ire ipſe quidem ſenio prohibebat. filios interrogauit quis illorum ad regem vellet ire. Maioribus vero recu ſantibus & ad tales conuentus indoctos eſſe dicentibus: fratremq; hircanum poſſe ad regem ire fir mantibus cõſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iturũ dicens ſe in via nõ multas opus habere pecuni as dum ſoleret bibere modeſte: & ei decem milia dragmę habundę ſufficere: gauiſus eſt de ſobrieta te filij. Deferens autẽ parum puer patri ſuadebat dona quidem exinde regi non mittere. dare vero epiſtola ad diſpenſatorẽ in alexandriam: quatenus pręberet ei pecunias ad comparationẽ eorũ que optima vel p̃cioſa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptũ regij muneris. filiumq; collaudans vt, bene ammonentẽ ſcripſit diſpenſatori arioni qui omnes per alexãdriam eius diſpenſabat pecunias. non minus q̃ tria milia talenta exiſtens. Nam ioſephus a ſyria pecuniã ad ale xandriam mittebat. Et cõſtituto die veniente in quo aſſignari regi oportuiſſet. arioni ſcribebat vt eas redderet. Igit hircanus ſuggerẽs patri accepit epiſtolam & ad alexandriã perrexit. ¶ Egreſſo autem eo: fratres eius ſcribunt omnibus amicis regis vt eum occiderent. Qui vt peruenit alexandriã. porre xit arioni epiſtolam. Quo interrogante eum quanta vellet accipere talenta: nam ſperabat eum decẽ tantum querere: aut his pauco plus. Cumq; dixiſſet mille opus ſe habere: iratus increpabat eum quã ſi volentem luxurioſe viuere. & dicebat quemadmodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet laborare

Hircanus nõ ha bẽs lora ad iun gẽdũ boues oc cidit decẽ iugã boũ & carnibus opariis diſtribu tis ex pellibus re tinacula fecit.

Sobrietas hirca ni qui fratribus adire regẽ recu ſantibus cũ mo dico pecuniarũ iuit.

Inuidia fratrum hircani contra ipm qui ſcripſe rũt regis amicis vt eũ occiderẽt.

vel abstinentia: & imitatorem fieri genitoris inuitabat: dare autem non plus decem talenta se dicebat: & hęc ad regiam donationem. ¶ Tunc furore commotus adolescens in vinculis arionem misit. D
¶ Cuius vxor ad cleopatram demandans petijt quatenus puerum increparet. Nam valde arion apud eam honoribus prȩcellebat. Quod etiam ad noticiam regis cleopatra perduxit. Itaq; ptolomeus ad hircanum mittens ammirari se dicebat a patre transmissum non eum vidisse: insuper & dispensatorem ligasset. venire autem eum & causam sibi pro qua veniret indicare prȩcepit. Quem ferunt nũcio regis ita respõdisse: legem esse penes iudeos quę prohibet cõmunes epulas prius attingere q̃ in templo deo immolare: & ideo distulisse ne sine donis a patre transmissis ad regem pueniret. Propter hanc vero causam: non ad eum venisse. Seruum autem punisse non obsecutum iussionibus suis: dum nichil distaret inter magnum & minorem dominũ. Sed si talium cõtumacia non emẽdatur & tu inquit spera similiter a subiectis contemni. Quę ptolomeus audiens ad risum conuersus magnanimitatẽ adolescentis miratus est. Cumq; audisset arion q̃ ita responsum rex accipiens nullum ei auxilium prȩberet: dedit adolescenti mille talenta & a vinculis absolutus est. Tres vero differens hircanus dies regem reginamq; salutauit. Quem illi libenter suscipientes viderunt & amicabiliter parue-
runt propter honorẽ patris. ¶ Qui latenter accedens ad negociatores comparauit ab eis pueros cũtum litteras scientes vnũquemq; talento vno. & centum virgines singulas eodem prȩcio. ¶ Cumq; inuitatus ad conuiuium regis discubuisset cum prioribus prouinciarũ vltimus omnium & tanq̃ puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur. cumq; omnes conuiuę regis ossa coborum ante hircanum in mensa proijcerent ipso tacente: triphon qui ad conuiuia & risus conuiuaye-
erat aptus rogantibus se cõuiuis iuxta mensam assistens regi ait. Vide domine anteposita ossa hircano. Ex hoc conice q̃ & pater eius sic omnem syriam denudauit. quemadmodũ hęc ossa iste a carnibus expoliauit. Ridente vero ad hęc verba triphonis rege & interrogante hyrcanum cur tanta ante eum iacerent: apte inquit domine. Nam canes semper ossa cum canibus deuorant sicut isti fecerunt E
de accũbentibus dicens quoniã ista ante eos minime ossa iacebant: homines vero carnes comedũt. ossa autem iactant. quod & ego tanq̃ homo tunc feci. Rex autem miratus eius responsum tam sapienter dictum omnes iussit plaudere verbum eius laudantes. ¶ Postea vero die ad vnumquẽq; regis amicũ pergens & ad potentes aulę hos quidem salutabat: famulos autẽ interrogabat quę daturi sunt regi dona die natalis filij eius. Illis autem dicentibus quosdam decem daturos talenta alios autẽ nõbiles secũdum magnitudinẽ substantię sue: contristari se simulauit quasi non valens talem donationem offerre. Nam plus quinq; talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes dominis nũciauerunt. Qui gauisi sperantes iosephum propter munerũ paucitatem regem offendere. Instãte vero ceteri quidem offerebant regi talenta non plus viginti: qui magnam videbantur offerre munerum quãtitatem. ¶ Hircanus quos comparauerat pueros centum & virgines totidem vnicuiq; dans talẽtum portare obtulit pueros quidem regi puellas autem de patre reginę: omnibus vero munerũ magnificentiam ammirantibus & ipsis regibus & eorum amicis insuper & regi seruiẽtibus quod digna multis talentis obtulisset. vnde etiam & mortis pericula declinauit hircanusq; fratres eius zelo ducti parauerant. ¶ Tunc Ptolomeus magnanimitatem adolescentis miratus imperabat ei donationem F
quam vellet accipere. Ille autem nichil plus petiuit ab eo fieri in se q̃ vt patri eius scripta dirigeret. Honorans vero eum liberaliter & donationes copiosas prȩstans: patri & fratribus & omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius hircanum a rege talia meruisse. magnoq; cũ honore redeũtem: in occursum eius se egredi simulantes: interficere illum etiam patre sciente omnimodo decreuerunt. Irascebatur enim pater ei propter pecunias quas regi obtulerunt: & non curabat eius salutem. Et iram quidem (quam circa filium iosephus habebat) timens regem celabat.
¶ Committentibus vero aduersus eum fratribus pugnam multos eorum qui eos sequebatur occidit cum duobus fratribus suis: ceteri autem ad patrem hierosolimam confugerunt. Qui postq̃ ad ciuitatem venit: nullo se suscipiente discessit trans iordanem fluuium. vbi remoratus: vectigalia barbaris exigebat.

¶ Regnãte in Asia seleuco (qui sother dictus est) moritur iosephus hircani filius vir bonus & magnanimus quo tempore mortuo auũculo eius onia simon filius sacerdotij accepit principatum: cui successit filius eius in honore onias successit ad quem lacedemoniorũ rex scripsit se cum iudeis eiusdem generis ex patre abraham denuncians tunc quoq; (inter iudeos orta propter filios iosephi seditione) pluribus contra hircanum maioribus auxilium ferentibus hircanus trans iordanem qui locus tirus appellatus est turrem fortissimã edificauit arabas debellans sed mortuo seleuco frater eius anthiochus in regnum successit: quem timens hircanus ipsum interemit. & ipse anthiochus substantiam habuit.

¶ Capitulum.ix.

Accusatus hircanus regi prudentem fecit responsionẽ.

Nota p dñis.

Hircanus a rege & regina bñ receptus.

Hircanus nouissimus in conuiuio regis discũbẽs irrisus & añ eũ cõuiuę ciborũ ossa proiecerunt.

Hircanus caute interrogat regis amicos quę daturi sũt regi munera.

Maximũ hircanus munus obtulit regi seh cẽtũ pueros & reginę cẽtũ virgines qui & mortem quã fratres eius parauerãt declinauit & eũ cũ muneribus licet nõ q̃sisset rescribens rex ad patrẽ remisit.

A DEr idem autem tempus regnabat in asya seleucus qui sother nomiabatur filius magni anthiochi Tunc moritur & pater hircani iosephus vir bonus & magnanimus: qui populum iudeorum a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas vsq; perduxit. Is etiam viginti & duobus annis syrię tributa & phœnicis & samarię dispensauit. Defunctus est vero & auunculus eius onias: principatum sacerdotij simon filio derelinquens. ¶ Mortuo quoq; & isto filius eius onias in honore successit. Ad quem rex lacedemoniorum arius legationē direxit & epistolas. quarum huiusmodi cōtinebatur exemplar. Rex lacedemoniorū arius onię salutem. Legentes scripturam anteq̄ inuenimus ex vno genere iudeos & lacedemōes extitisse: & fa*milia*ritatem cum abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo vt fratres existatis. & transmittere ad nos & petere quę vobis necessaria iudicatis. Facimus vero & nos idem & vestra propria simul & nostra cōmunia reputamus. Portitor litterarū dimotilis epistolas vobis defert quadrāgulas scriptas: signaculum habentes aquilam draconē vnguibus deportantem. Epistola igitur a lacedemoniorū rege destinata. textum huiusmodi cōtinebat. ¶ Defuncto autem iosepho populum contigit seditionē pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra hyrcanum vltimum filiorum iosephi: discessit ab inuicem multitudo. Plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotū symone qui cognatus eorum & affines extabat. ¶ Hircanus autem redire quidem ad hierosolimam minime iudicauit: sedens vero transiordanem frequenter arabas debellabat. Edificauit vero turrim fortissimam ex lapide de albo cōstruens eam: & totam vsq; ad terram sculpsit animabus diuersis: & in circuitu fecit magnum & altum euripum id est piscinam. Ex petra autem contrapositi montis incidens sinistram extensionem speluncas multorū spaciorum longitudinem ibi constituit. Deinde domus in ea quasdam ad cōuiuia & somnum: & cōuersationē fecit aptissimam multitudini. Cameras etiam currentium aquarū delectatione gratissimas. ad ornamentū totius aulę. Ostia vero speluncarū aperuit minora vt vnus aut non multi per ea possent intrare. Et hoc custodię gratia condidit: vt obsessus a fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudine excellentia & paradisis ornauit egregijs & talem perficiēs locum tyrum eum nominauit. ¶ Qui locus est inter arabiam & iudeam positus trans iordanem non longe a sembonitidę alias sebenitidę regione. Prefuit ergo partibus illis per ānos septem omni tempore quo seleucus syrię regnaret. ¶ Hoc enim iam defuncto: post eum frater eius antiochus (qui epephanis alias epiphanes vocabatur) regnū obtinuit. Moritur etiam ptolomeus rex ęgyptiorum qui similiter epiphanis nuncupabatur: relinquēs duos filios minores ętate. Quorum vnus qui & maior erat philomethor dicebatur: minor vero fiscon. ¶ Hyrcanus autem videns magnam anthiochum virtutem habentem & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur pro his quę contra arabas egerat vitam proprie manus intermissione conclusit: cuius substantiam anthiochus suis commodis applicauit.

mortuo iosepho & onia auūculo simō filius sacerdotiū recepit.

Exēplar epistolę lacedemoniorū regis qui iudeos & lacedemones ex patre abrahā dicit descendisse.

Seditio inter iudeos ꝓpter filios iosephi qbus bellū gerētibus cōtra hircanum plures auxilium maioribus cū simone principe sacerdotū ferebāt

B

Locus ille nominatus tirus vbi pfuit hircanus annis septēviuāte seleuco rege syrię.

Hircanus āthiochū timens seipsū iterfecit cuius substātiā ipse āthiochus habuit.

HISTORIA PRIMI LIBRI MACHABEORVM INCIPIT.

C ¶ Anthiochus epiphanes (qui in biblia illustris est appellatus) onia sacerdote defuncto minori eius fratri sacerdotium contulit orta itaq; in populo pro sacerdotij principatu seditione menelaus ad anthiochum cum suis discessit le & suos offerens paternis legibus dimissis gręcorum mores obserua re & anthiochus ab egipto reuersus hierusalem suę cōflictionis capiens multos interemit iudeos & diuitijs templum & ornamentis spoliauit prohibuitq; quotidianas immolationes fieri & edificato altari porcos immolauit & iudeos idola coegit adorare & non circūcidi. Cap.x.

Antiochus epiphanes q in biblia.i.machab. ca. j. illustris dictus est defūcto onia sacerdote fratri eius minori sacerdotij cōtulit principatū,

DEr idem tempus defuncto onia principe sacerdotū fratri eius anthiochus sacerdotij cōtulit principatū. Nam filius quē onias reliquerat: adhuc ifans erat. Demōstrabimus autē singula in loco proprio: quę ad hunc puerū pertinere videbunt. Iheſu vero nam hic frater erat onię principatū sacerdotij rex abstulit iratus: & dedit eum iuniori fratri eorū nomine onię. ¶ Symonis nāq; hi tres filij fuerunt: ad quos principatus sacerdotij sicut prędiximus puenit. Et iesus quidē iasonem se nomiauit: onias autē menelaus est nōcupatus. ¶ Seditionem itaq; prius princeps sacerdotū iesus aduersus menelaum cōcitauit: & diuisa in vtrumq; populi multitudine p parte menelai filij thobię consistebant. Populi vero pars plurima iasonem adiuuabat. Vtrique laborātes menelaus & filij thobię ad anthiochum discesserunt eius ad noticiam perducentes quod vellēt patrias relinquere leges: & conuersationem & mores obseruare gręcorum. Rogauerūt ergo eum vt pmitteret eis edificare ginasium hierosolimis. Cumq; cōcessisset: cicūcisionem suam velauerūt: vt non apparerent in denudatione gręcis esse dissimiles. Ceteraq; omnia relinquentes quę illis mos patrius imponebat: aliarum facta gentium rituſq; sequebantur. ¶ Anthiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad ęgyptum tactus desiderio eius: & contemnens fi-

lios ptolomei vt debiles ac nequaq̃ tanta negocia regere prẽualentes. Perueniens igitur cum magna virtute ad pelusium & dolo philometorem ptolomeum circunueniens: egyptum occupauit. Et cum D adisset loca memphitice ciuitatis eam capiens. contra alexãdriam vt obsidendum ptolomeum capere ambulauit. Expulsus vero est non ab alexandria tantum sed etiam a tota egypto romanis sibi denunciantibus vt discederet a prouincia: sicut prius & alibi demonstrauimus. Exponam vero per partes de hoc rege quemadmodum iudeam & templum pariter occupauit. Nam in prima mea conscriptione capitulum eorum memoriam feci. nunc necessarium putaui ad certiorem eorum narrationẽ denuo remeare. ¶ Reuersus ergo propter romanorũ timorem ab egypto rex anthiochus ad hierosolimor̃ ciuitatem ducit exercitum. Quo perueniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnũ primi seleuci centesima quinquagesima tertia olimpiadę vicesimo & quinto mensis casleu (quẽ macedones appellẽ nominant) capit eam sine conflictione cuiuspiam aperientibus eis portas his t.m qui voluntati eius consentiebant. Ingressusq; ciuitatem hierosolimorum multos interemit sibi cõtraria sapientes. necnon etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt propter tẽpli diuitias interfecit: multaq; ab eo auferẽs pecunias ad antiochiam reuersus est. ¶ Postq̃ autem expoliauit tẽplum ita vt vasa dei asportaret & lucernas aureas: & archam auream & mensam & scaurum: neq; de velis abstinuit quę ex bysso & cocco erant. Exhauriens autẽ & thesauros & nichil penitus relinquẽs ad maximum iudeos luctum propter hęc vsq; perduxit. Nam & quotidianas immolationes (quas deo secundum legem offerebant) celebrare prohibuit. Deprędans autem totam ciuitatem quosdam interfecit. alios captiuos cum vxoribus & filijs deduxit: ita vt numerus multitudinis captiuorum vsq; ad viginti milia existere videretur. Incendit etiam optima eius loca & deponens muros arcem edifi- t.m cauit in interiore parte ciuitatis. Nam alta & eminentior erat prius a templo. & propter hoc muniens eam muris altis & turribus custodiam macedonum ibi disposuit. Manebant etiam in arce nichilomi- ca.t nus homines impij & minoribus maligni a quibus ciues multa & acerba subinde patiebantur. Edifi- E cans vero & in sacrario aram super eam porcos immolauit: hostias non legittimas nec patrię religioni iudeorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam ydolum venerari: edificare etiam in vnaquaq; ciuitate & vico templo deorum & aras collocãtes immolare super eas porcos omni die prẽcepit: et ne quis circũcideretur aut ne filij eorum interminatus est tormenta grauissima: si quis prẽter hęc facere inueniretur.

Antiochus hierusalem sine cõflictione capiẽs multos iteremit, sibi cõtraria sapientes & tẽplũ diuitijs spoliauit & ornamẽtis

Prohibuit ãthiocus imolatiões quotidianas & ciuitatẽ deprędauit & (pluribus interfectis) mꝛos captiuos cũ filijs & vxoribus duxit.

¶ Maxima antiochi contra iudeos crudelitas ad quem samaritę iudeos spernentes miserunt templũ suum in monte garizin edificatum in honore iouis dedicari petentes quod annuit antiochus quo tempore mathathias sacerdos habitans in modin cum quinq; filijs suis rerum desolationem deflens & ydolis sacrificare renuens iudeum quẽdam idolatrantem & iudicem interfecit, postea in solitudinem cum suis recedens quorũ multi in speluncis latitãtes sabbatorum die defendere recusantes concremati sunt & mathathias alios qui liberati fuerant sibi adherentes etiam sabbato pugnare docuit multosq; hostium peremit. ¶ Capitulum.xi F

Edificato altari porcos immolauit & coegit iudeos idola adorare & nõ circũcidi.

Crudelitas maxima ãtiochi cõtra iudeos.

Samaritę iudeos vidẽtes afflictos se dicebant psas ipsos scdm suã naturã spnẽtes miserunt ad antiochũ regẽ.

Constituit itaq; prępositos: qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidẽ iudeorum sponte alij vero propter timores imminentes regis prępcepta sequebantur. Probatissimi autem & generosi detestabile facinus execrantes: patris legibus adheserunt. Propterea diebus singulis penis afflicti: & amara passi tormenta trucidabãtur. Nam & verbe- ati & diuersis cruciatibus fatigati: adhuc viuẽtes crucis patibulo figebantur. vxores vero & filios quos circunciderunt prẽter voluntatem regis laqueis suffocabant: parentum eos ceruicibus illigati tes. Nam & si apud aliquem volumen inuentum fuisset sacrum aut lex: & is quoq; crudeli sorte mꝛiebatur. ¶ Videntes autem samaritę iudeos hęc pati de reliquo neq; cognatos ipsorum neq; tẽplum super garizin maximi dei vt prius esse fatebantur cõsuetudinem suę faciẽtes nature de qua superius constat expressimus sed dicebant se medorum atq; persarum colonos. Mittentes ergo ad antiochum legatos & epistolam quę subter sunt scripta significauerũt. Regi antiocho epiphani. relatio a fidelibus sydonijs. Nostri maiores propter crebras prouincię pestilentias secuti priscam quandam superstitionem consuetudinem fecerunt colendi: que dicitur apud iudeos sabbatorum dies. Edificãtes autem sine nomine in garizin monte templum: offerebant in eo deuotas immolationes. vobis autẽ malignitatem iudeorum digne vlciscentibus venientes iudices vestri arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere similibus nos penis afficiunt: dum ab initio sydones esse cognoscamur. Quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficium & saluatorem denũciare apollonio nostrarũ partium iudici & nichanori regalia tractanti negocia. vt nichil debeãt molestare quasi iudeis aliqua superstitione coniunctos cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum vero edificatum quod adhuc sine cuiuspiam dei nomine constat: greci iouis illud appellatione pet-

mus dedicari. Quo facto vitamus inoportunas molestias sustinere operibusq; sedulo vacãtes tibi solemus reddituum quãtitatem. ¶ Hęc petentibus samaritis rex ista rescripsit. Anthiochus rex nichanori. Sichimitę sydonij: porrexerũt michi publicani relationem. Sed quia cogitantibus nobis cũ amicis dõcuerunt ab eis missi quod crimínibus iudeorum in nullo probantur esse participes quando moribus viuere grecorum potius elegerunt: absoluimus eos a iudeorum pœna nocentium & templum eorum quemadmodũ petierunt greci iouis appellatione dedicetur. Eadem & appollonio partiũ iudici scripsit: sexto & quadragesimo anno mense echatę octaua decima die. ¶ Eodem tempore erat habitans aliquis in modin vico iudeę nomine mathathias filius iohannis. filij symeonis filij samonei alias samoni sacerdos de vice ioab alias ioari hierosolimitis. Erant autem ei filij quinq; iohãnes qui vocatur gaddis & symõ qui est thassi & iudas qui vocabat machabeus & eleazarus qui dictus est abaron & ionathas qui dictus est aphus. Iste ergo mathathias plãgebat apud filios statum rerum & ciuitatis rapinam & tẽpli nuditatem & calamitates plebis. Dicebatq; melius illi esse pro patrijs mori legibus q̃ ita sine gloria viuere. Viuentibus autem ad modin villam a rege directis vt cogerent iudeos facere quę precepta videbantur a rege. & iubentibus illic constitutis ydolis immolare secũdum regis iussionem & primum mathathiam qui doctrina vel fama glorię reliquos anteibat sacrificare cõpellentibus: mathathias recusabat hoc facinus dicens. Licet alij omes iussionibus antiochi pro timore obtemperent: michi tamen et meis filijs tale scelus nullatenus imponitur. ¶ Cumq; tacuisset accedens quidam ex iudeis immolauit in medio: sicut precepit anthiochus. Iratusq; mathathias irruit super eum cum filijs suis habentibus gladios: eiusq; sanguinem super aram effudit: & iudicem regis apollonium qui eum ad talia cogebat cum suis paucis militibus interemit. Et aram deponens clamauit. Si quis emulatur patrias leges & dei religionem sequatur me. Et hęc dicens: cum filijs ad solitudinem exijt relinquẽs omnem suam possessionem. Idem multi facientes cum filijs & vxoribus ad solitudinem confugerunt. Audientes vero ista iudices regis auxilia conuocantes quę in arce hierosolimorum pro custodia permanebant prius quidem conabant verbis eos flectere vt ad penitentiã peruenirẽt et eligerẽt potius illa quę prosunt: ne aliqua necessitate cogente eis tanq̃ hostibus vterentur. ¶ Cum quibus non accipientibus verba sed contraria sapientibus conflixerunt die sabbatorũ: & sicut erant in speluncis ibi eos atroci incendio concremauerunt dum repugnare propter diem noluissent ne in malis suis honorem sabbati transgredi viderentur. Nam vacare in eo nobis legittimum est. Mortui sunt ergo cum vxoribus & filijs in speluncis fumiferis suffocati globis. numero mille. ¶ Multi autem liberati. tunc adiuncti mathathię & illum sibi iudicem ordinauerunt. Qui & sabbatis eos docebat pugnare dicens q̃ si hoc non facerent obseruantes legem sibimetipsis essent hostes illo die contra eos venientibus inimicis. Hęc dicens persuasit eis. et hactenus permanet nobis cõsuetudo pugnandi etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi mathathias armatam multitudinẽ aras depostuit idolorum: & peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circũcisos iussit circũcidi: expellẽs eos (qui vt talia prohiberent) fuerant constituti.

Anthiochus ad sichimitas scripsit annuẽs eorũ petitioni.

Mathathias sacerdos cũ quinq; filijs deflens statum rerum & ciuitatis desolationem.

Mathathias ydolis sacrificare recusans iudeũ quẽdã sacrificãtẽ interfecit & iudicẽ cũ suis militibus & postea recessit in solitudinem.

Iudei die sabbati nõ volẽtes defẽdere ꝓpter dei solẽnitatẽ in speluncis cõcremati sunt.

Mathathias iudex cõstitutus docuit iudeos sabbato pugnare & multos occidit.

¶ Mathathias senio confectus conuocatis filijs suis ipsos paternas leges custodire exhortans simonem sapiẽtia precellente alijs patrem ordinat iudam vero machabeũ militię ducem quo mortuo & eo in modin sepulto iudas filius eius in principatu succedit qui cũ fratribus suis legum transgressores [illegible] terram omni macula purificauit & appollonio duce samarię cum multis interfecto se[illegible] ducem occidit & siros in fuga conuertit quę audiẽs antiochus furore commotus exercitum [illegible] deos parat & lisiam gubernatorem ordinat prouinciarum.

Ca.xij.

Mories mathathias (cõuocatis filijs suis) patrias legesipos hortat custodire.

Factorũ memoria immortalis.

Igitur eo magistrante vno anno dum morbo grauissimo premeretur: conuocauit filios suos. Et circunstantibus: ego quidem inquit o filij decretam proficiscor viam. Cõmendo autem vobis patrias leges obtestans ne earum transgressores sed potius custodes esse debeatis. Paternę vero voluntati memores ritus patrios custodite & pericliatẽtem antiquam cõsuetudinem restaurate: ne seducti ab his qui sponte aut nęcessitate ea aut perdunt aut pdunt. Sed digni meo constituto omnem violentiam & necessitatem tolerando superare ita vos prẽparantes vt si oporteat pro legibus grata mente moriamini: scientes hoc q̃ deus tales nõ despiciet sed vestram virtutem inspiciens reddet vobis libertatem: & retribuet quandoq; vt eum securitate vestris moribus p fruamini. Nam corpora vestra mortalia & temporalia sunt: factorum vero monimenta immortalitatis ordinem consequuntur. Quod desiderantes vos decet appetere gloriam quę nullo sit fine claudẽda. Cõcordiã vero vos habere commoneo: & in quo aliquis existit melior altero: cedentes vobis inuicem propriis ministrate virtutibus. Et symonem fratrem sapientia antecedentem vobis patrem putate. & quicquid ille persuaserit custodite. Machabeum vero militię propter virtutẽ & fortitudinem mathathias filiũ simonẽ sapia p-

cellētē patrē ordinat & machabeū militię ducem.

habebitis ducem. Nam gentem defendens: hostes viriliter expugnabit. Suscipientes viros iustos & religiosos: veritatē eorum fouete. Ista filijs locutus est: & deum orans adiutorem eis fieri. & vt populo leges proprię conseruarētur fideli corde supplicans viuendi finem communi sorte suscepit: & sepe/litur in modin. Magnumq; luctum omni populo super eum peragente: successit gubernationi rerum filius eius iudas qui & machabeus centesimo & quadragesimo sexto anno: & adiuuātibus se prono animo fratribus ceterisq; religiosis finitimis inimicos a prouincia expulit: & transgressores legum patriarum occidit iudeos. & purificauit ab omni macula suam terram. ¶ Hęc cum audisset appollonius dux samarię: colligens exercitum egressus est contra iudam. Ille autem occurrit ei: & committēs cum eo pugnam vicit: & multos eorum interfecit. Inter quos & ducem appollonium armis exuens interemit: multamq; prędam ab exercitu hostium auferens discessit. ¶ Seron autem dux inferioris syrię audiens q̄ multi transirent ād iudam & magna iam virtute circūseptus ad bellum accederet. statuit cōtra eum dimicare. Et colligens milites sub se constitutos vel transgressores iudeos contra machabeū produxit exercitum. Perueniens autem vsq; ad bethsuram vicum iudeę: ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei & confligere disponens quia milites ad pugnam videbat propter paucitatē & ieiunium defides: hortabatur eos dicens. Non per multitudinem vincendos hostes aut expugnādos esse credatis: sed pietate & hoc euidentissimum habemus exemplum maiores nostros: qui propter iusticiam & proprias leges certantes. multa sepius milia deuicerunt. ¶ Nam nullum lesisse maxima virtus extitit. Hęc dicens suasit eis contemnere multitudinem: & confligens cum syris duce eorum interfecto cūctos ad fugam vertit. Secutus autē eos ad campum octo milia occidit. Reliqui autem fugati vsq; ad maritima loca discesserunt. ¶ Quę audiens rex anthiochus maximo furore commotus omnem propriam virtutem congregans & multos ab insulis mercede conducens: parabat circa veris initium dimicare contra iudam. vt vero militibus stipendia tribuens vidit thesauros deficere non enim ei omnia vectigalia reddebantur propter seditiōes gentium: nam cum magnanimus esset ei minime sufficiebant (que dum collegerat) deliberabātq; primum ad persidam ire: tributaq; prouincię congregare. ¶ Relinquens pro rerum gubernatione quendam lysiam gloriam apud se maximam possidentem vt regeret prouincias a fluuio eufrate vsq; ad fines ęgypti & inferioris asię & partem exercitus & elephātos ei tradens pręcepit ei filium suum anthiochum diligēter nutrire & vastare iudeam & habitantes in ea ducere captiuos & euertere hierosolymam: & genus eorum omnino disperdere. Hęc quidē rex anthiocus pręcipiēs lysię abijt ad persidam cēteſimo & quadragesimo anno transiens eufraten: & ad superiores ascendit prouincias.

Anthiochus audita iudę victoria furore cōmotus parabat contra iudeos exercitum.

Lysiam gubernatorē ordinat prouinciarum.

¶ Lysias contra iudeos exercitum maximum mittit. cuius duces ptolomeum nichanorem & gorgiam constituit & iudas disposito secūdum antiquum & patrium morem exercitu populum animat ad bellum & victor efficitur (victis quoq; inimicis) iubet prędam cōtemnere cum adhuc pugnacum gorgia supereſſet quo fugiente cum exercitu iudas prędam auferēs remeauit ad propria sed & lysias veniente ad iudeam ei occurrit iudas qui (deo adiutore) victor exstitit & quinq; hostium mille occisis lysias deſperatus fugit.

Lysias cōtra iudeos maximum exercitū mittit cuius duces ptolomeū nichanorē & gorgiā constituit.

Iudas dispositio exercitu secūdū antiquum & patriū modū populū animat ad bellum.

Ca. xiij.

LYsias vero eligens ptolomeum dorimerum alias dorimenis & nichanorem & gorgiam viros potentes & amicos regis & tradens eis peditum quadraginta milia: equitū vero septē milia transiuit contra iudeos. Qui vsq; emaus ciuitatem venientes. in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt vero eis ad auxilium de syria vel a finitimis locis & multi transfuge iudei necnon & negociatores quidam sperantes iudeorum se emere captiuos. argentum autem & aurum pro prędijs eorum deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum iudas intendens suadebat suis militibus cōfidere. hortabaturq; spem victorię in deum haberet vt saccis induti patria lege eum rogarent solitumq; habitum petitionis ostendentes supplicarent quatenus pręberet eis cōtra inimicos auxilium. ¶ Quo facto disponens eos secūdum antiquum & patrium modum per millenarios & illos dimittens qui pauloante vxores duxerant & eos qui possessiones pauloante acquisierant ne pro earum desiderio minus audaciter contra hostes pugnarent. assiduos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem vobis non aliud est necessarium o socij nisi vt fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet viriliter certando accipere libertatem quam & propter seipsam vobis caram: & p diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanq̄ ergo in hoc solo vobis positis vt accipientes eam fœlicem & beatam renouetis vitam quasi secundum leges & consuetudines conuersemur. agite ne forte per negligentiam vestram iudaicę gentis semen intereat. Ita ergo pugnate mortē pro maximo lucro putantes: vt si vicerit is cum libertate & patrijs legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo vos crastina die audacibus animis: vt bellū pro lege patria committatis. Iudas quidem incitans socios: ita locutus est. ¶ Hostibus vero transmittentibus gorgiam cum quingentis pe-

[illegible] equitibus quatenus per noctem inuerẽt ſuper iudã & adhuc prẽuios eis dantibus [illegible] fugientibus iudeorum ſentiẽs filius mathathie ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inua[illegible] eſſet focos plurimos derelinquens tota nocte proficiſcens in aduerſariorũ caſtra ad [illegible] emaus. Gorgias autem exploratus caſtra iudeorũ nec eos inueniẽs: arbitratus in mõ[illegible] eſſent querere decreuit. Luceſcẽte vero die apparuit hoſtibus in emaus iudas cũ [illegible] minus armatis vt cumq; propter paupertatem. Q ui reſpiciens aduerſarios opti[illegible] militari diſpoſitos: inuitauit iudeos dicens. Etiam nudis corporibus pugnare de [illegible] inuocare: qui ſepius nos inermes contra plures & armatos victoriam feçit acquirere [illegible] vero finito iuſſit tubicines clangere: & ſignificare militibus ſuis quatenus inopinatos ho[illegible] Quorum multos reſiſtentes occidit: reliquos perſecutus eſt vſq; gazara & campos [illegible] & iamnie. Proſtrata ſunt autem tria milia eorum. Iudas vero iubebat ſuis militibus [illegible] prẽdam contemnere dum adhuc certamen eis & pugna contra gorgiam ſupereſſet quibus [illegible] eſſet prede licentia. Adhuc eo dicente hec ad milites reſpicientes illi qui cũ gorgia erant [illegible] quidem quem in caſtra reliquerant viderunt eſſe deuictum caſtraq; incenſa. Nam ſumus [illegible] que acciderant indicabat. vt ergo hec ita eſſe qui erant cum gorgia cognouerunt & eos [illegible] erant ad aciem paratos attenderunt. mente ad fugam conuerſi ſunt. Iudas autem ſine [illegible] gorgie militibus reuerſus tulit hoſtium ſpolia. multumq; aurum & argentum & purpu[illegible] auferens ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his que poterat obti[illegible] victoria eis deſeratam contulit libertatem. ¶ Tunc lyſias cõfuſus de perditione exer[illegible] erat ſtatim alia ſexaginta milia electorum peditum & quinq; milia equitum cõgre[illegible] us ad iudeam & aſcendens ſuper mõtana in bethſuris alias bethſure villam iudee[illegible] Occurrit autem ei cum decem milibus iudas & multitudinem hoſtium inuadens [illegible] um fieri poſtulauit. Et confligẽs cum precurſoribus aduerſariorũ ſine aliqua dila[illegible] & proſternens quinq; milia eorũ factus eſt reliquis in timorem. Attendens autem ly[illegible] eorũ quia parati ſunt mori niſi cũ libertate eis viuere licuiſſet: & timens eorũ deſpe[illegible] fortẽ colligens reſiduum exercitum rediit ad ãthiochiam & remorabatur ibi preſidia [illegible] norum: vt cum maiore apparatu expeditionis contra iudeos venire potuiſſet.

[illegible] de inimicis victoria templum purificauit & illud quod tribus annis deſtructum [illegible] vaſis nouis & portis aliiſq; multis aliis inſtaurauit & nouo conſtructo altari in noue[illegible] onis ſolemnitatem octo diebus: celebrandum inſtituit & murum atq; turres in ci[illegible] conſtruxit. vicinaſq; gentes idumeos ſcilicet ammonitas & azothos debellauit & ſi[illegible] eorum auxilium veniens hoſtes in fugam cõuertens eorum peremptis iudas quo [illegible] occurrentibus & facta nunciantibus bethuram cepit omni perempto maſculo & ti[illegible] caſtellum ab obſidione liberauit multis obſidentium interfectis. Capitulum. xiiij.

[illegible] iens igitur victis anthiochi regis ducibus iudas contionẽ faciẽs ſuadebat vt poſt [illegible] ntas ſibi donatas diuina diſpenſatione victorias aſcenderent ad hieroſolymam: [illegible] templum ab idolis expiarent legitimaſq; hoſtias immolarent. Q ui dum cum to[illegible] multitudine ad hieroſolymam peruenifſet templum deſertum inueniens & incen[illegible] ſis portas & ſiluas in templo per longã ſolitudinẽ pullulaſſe: lugere cepit cũ propriis [illegible] pro templi viſione. ¶ Eligens autẽ quoſdam milites iuſſit eis expugnare eos [illegible] dum & ipſe templũ a ruine fœditate purgaret. ¶ Q uod diligẽter emundãs [illegible] vaſa candelabrũ & menſam. aramq; ex auro factã. Recompoſuit autẽ & vela in in[illegible] reconſtruxit. ¶ Deponens quoq; altare: de lapidibus nouis aliud edificauit. [illegible] & viceſima die mẽſis caſleu quẽ macedones appelleo vocant accenderunt lumina ſu[illegible] & adoluerunt holocauſta in nouo altari: hec autẽ facta ſunt poſt tres annos: eodẽ [illegible] eorum religio ad prophanam idolorum conſuetudinem. ¶ Nam tẽplum deſtru[illegible] ſio: ſic tribus ãnis permanſit. Q uinto enim anno & quadrageſimo & centeſimo in [illegible] ſitu: quia & viceſima die appellei menſis olimpiade ceteſima & quinquageſima tertia [illegible] eodẽ die quinta & viceſima appellei mẽſis octauo & quadrageſimo & centeſi[illegible] ceteſima quinquageſima quarta. ¶ Deſolationẽ vero cõtigit fieri ſecundũ danie[illegible] ante quadringẽtos & octo annos predixerat per quam ſignificauit q; macedo[illegible] deſtruerent. ¶ Celebraut autẽ iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione tẽpli ſacrificia per [illegible] dies octo nullum genus delitiarũ relinquẽs. ſed precioſiſſimis dapibus eos paſcens. Deum aũt laudi[illegible] bus & pſalmis glorificabat: quẽ reliquũ vulgus ſequebatur deũ inuocans adiutorẽ. ſeſeq; mutuo can[illegible] tibus delectabãt. Pro renouatione vero ſolennium poſt multum tempus inſperata religione recepta

In biblia iſte lo[illegible] cus dicitur am[illegible] maũ.

Victis hoſtibus iubet iudas pre[illegible] dam cõtemnere

¶ Fugiente gor[illegible] gia cum exerci[illegible] tu pdam Iudas auferens remea[illegible] uit ad propria.

¶ Occurſus iu[illegible] de contra exerci[illegible] tuꝫ liſie qui deo adiutore victor[illegible] extitit.

Lyſias fugit.

Iudas habita de[illegible] inimicis victoria purificauit tẽplũ Reſtaurauit no[illegible] ua vaſa in tem[illegible] plo & portas.

¶ Dedicauit no[illegible] uum altare i no[illegible] uembri.

¶ Templum tri[illegible] bus ãnis deſtru[illegible] ctum permanſit Prophetia dani[illegible] elis de tẽpli per[illegible] macedones de[illegible] ſtructione.

legem posuerunt vt posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. vnde & ab illo tempore hactenus hanc festiuitatē celebramus vocantes eam lumina: eo quod prēter spē hoc nobis splendidum lumen colendę religionis apparuit. ¶ Murum autem in circuitu ciuitatis construxit. & aduersus incursiones hostium turres edificauit altissimas. custodes in eis deputans. Sed & bethsuram nomine ciuitatem muniuit. quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium vteretur. ¶ His ita tactis: gentes finitimę pro reparatione templi & fortitudine iudeorum egre ferebāt. Quapropter insurgentes multos iudeorum per incursiones & insidias opprimebant. Aduersus quos frequenter bella machabeus educens ab incursionibus (& quę iudeis inferebant) eos arcere tentabat. & super filios esau ydumeos aduenientes per summitates in ea multos eorū incendit: viros; prostrauit. Deinde contra ammonitas perrexit exercitum magnum habens: quorum dux erat timotheus. Subijciens autem & istos azotorum cepit ciuitatem & vxores eorum & filios ducens captiuos & ciuitatem incendens reuersus est ad iudeam. ¶ Audientes autem eum vicinę gentes reuerti: congregantur in galaditiden contra iudeos sibi finitimos. Qui fugientes ad dathemam castellum transmiserunt ad iudam: mandantes ei q; festinaret timotheus capere locum in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolę a galilea nuncij superuenerunt: indicantes congregari eos qui in ptolomaidę tyro & sydone & alijs erant gentibus galileę. Ergo ex vtraq; parte hostibus nunciatis cogitās iudas quid deberet fieri symonem quidem fratrem prēcepit tria milia electos accipere & in solatium galileorum exire. Ipse vero cū ionatha fratre suo cum octo milibus militū exiens galaditithen reliquit super ceterum exercitum iosephum zacharię & azariā prēcipiens eis seruare diligenter iudeam: & cū nullo hostium bellū cōmittere donec ipse reuerteretur. Igitur symon perueniēs ad galileā & confligens cū inimicis ad fugā cōuertit. & vsq; ad portas ptolomaidę persequens occidit tria milia eorum. Et spolia tollens peremptorum & captiuos ab eis iudeos & sarcinulas auferens: ad propria remeauit. ¶ Iudas autem machabeus & frater eius ionathas trāseuntes iordanem fluuium & viam trium dierum ambulantes: nabathos cum pace occurrentes inueniūt. Quibus narrantes quę in galaditidę contigissent: & q; multi eorū tribularentur per castella & ciuitates galaditidę suadētes ei properare contra alienigenas vt posset a pericolis iudeos eruere: flexus reuertitur ad solitudinem & irruens primū super habitatores bethsuram cepit eam: & omnem masculū etate validum trucidauit: & ciuitatem incendit. ¶ Facta autē nocte nec sic abstinuit: sed profectus in castello quo timocheus iudeos obsidebat mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios: & quosdam scalas vt ascenderent alios machinamēta ferentes: iussit tubicinem signū dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono aio laborandum: & in tres partes diuidens exercitum hostes a tergo inuadit. Sentientes autem hij qui cū timotheo erant quod machabeus est experti iam prius per bella virtutis & fœlicitatis eius: ad fugam conuersi sunt. ¶ Secutus autem eos iudas cum exercitu & interfecit octo milia eorū. Deuiās alias deueniens autē ad mellam alias modollam ciuitatē alienigenam cepit eam & oēs masculos interfecit: ciuitatē vero ipsam incendit. Exiens inde castomachi & bosor & multas ciuitates galaditidis euertit.

¶ Iterū timotheo cōtra iudā bellū parāte victor fuit iudas & multis interfectis reliquos i fugā cōuertit & cū cū suis i iudeā reuerti vellet ciues effron trāsire nō permittētes peremit & in bellis p̄dictis nullus iudeorū mortuus est nisi quia iosephus & zacharias iudę prēceptū cōtēnētes in bello cōtra gorgiā duo milia suorū amiserūt. iudas aūt & frater eius expugnare nōcessātes ebrō ciuitatē depdauit. Ca. xv

TNterfecto vero tempore timotheus maximū prēparās exercitū aliaq; prēsidia colligens & arabas mercede conducens venit trans torrentem prope rophon alias raphon ciuitatē. ex hortatusq; est milites dicēs. Si pugnā cū iudeis cōmiseritis prono certate aio. neq; torrentem trāseatis. Nā si trāsieritis: perditionē vobis ipsis imminere cognoscite. Iudas autē machabeus audiēs prēparatū ad pugnā timotheū cū vniuersis militibus suis festinabat ad bellū. Et trāsiens torrentē irruit insuper inimicos. Et quosdam eorū occurrēs occidit: alijs aūt timorē incutiēs arma sua proijcere coegit. Quorum quidā ad locum qui dicitur grana fugiētes: sperauerūt salutem. Iudas vero ciuitatem capiens eos interfecit & locum incendit: varia vsus specie ad hostium necem. ¶ Cumq; hęc peregissent colligens iudeos qui in galaditidę erant cum vxoribus & filijs & omni eorum suppellectile: decreuit ad iudeam reuerti. Cumq; venissent ad aliquam ciuitatem quę dicitur effron in via positam. dum nec aliud iter pergere potuissent nec reuerti vellet: misit enim ad ciues in effron rogans eos quatenus licentiam darent eiper suam ciuitatem transire Nam illi portas lapidibus obstruxerāt & exitus itineris occupauerant. Quibus minime acquiescentibus iudas adhortatus suos circūdedit obsidione ciuitatem: quam vna die vel nocte expugnans cepit: & omnem masculum in ea occidit incendens totam. Quo facto per eam sibi viam aperuit vniuersam. Tāta autem erat peremptorum multitudo: vt etiam super mortuos ambularent. ¶ Transeuntes autem iordanem venerunt ad ma-

Iudas murum & turres in circuitu ciuitatis construxit.

¶ Iteratum bellum vicinarū gētium contra iudeos iuda reuertitur in iudeam ad quem mittūt p auxilio.

Symon iudę frater auxilium galileorum hostes in fugam cōuertit multis peremptis.

Iudas thimotheum in fugam cōuertens castellū liberauit multis obsidentium interfectis.

In bibliavocatur ciuitas masphat

Timotheus iterū cōtra iudeos exercitū parans eos instruit.

Iudas cum suis i iudeā reuerti volens ephron ciues eum transire non permittētes occidit.

A gnum campum cuius in prospectu iacet ciuitas bethsamis que grece dicitur scitopolis: Inde ad iudeam perrexerunt cantantes & laudantes: & solitos pro victoriis ludos agentes. vbi immolauerunt sacrificia gratias agentes pro his que peregerunt: & pro salute exercitus. Nam nullus iudeorū in his prelijs est defunctus. ¶ Iosephus vero zacharie & azarias quos prefides reliquerat iudas tempore quo symon in galilea ptolomaidem expugnabat: cum & ipse iudas cum fratre suo ionatha in galaditide debellaret, audientes vt & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum. omne sub se constitutū au-
mac. xilium colligens ad Iamniam venerunt. Et gorgie duci iamnie occurrētes: prelio facto duo milia suo-
j. B rum militum amittentes ad iudeam fugierunt. Euenit vero eis hec calamitas q̄ non obedierunt pre-
ceptis iude dicentis vt contra neminem pugnam ante suum aduentum committerent. Nam super omnes alios eius bellicos tractatus in hoc mirandus extitit: q̄ iosephi & azarie peccatum futurum predixerat si transgrederentur eius precepta. ¶ Iudas autem & frater eius pugnare contra ydumeos non cessabant: sed eis imminebant. Et hebron ciuitatem capientes munimina eius deposuerunt & turres incendentes depredabant terram omnem alienigenarum. Ad marizan vero ciuitatem & azo-
tum venientes tenuerunt eas. & multa spolia exinde deducentes ad iudeam reuersi sunt.

¶ Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam oppugnare volens fugere compellitur & gra-
ui detentus infirmate hoc pati fatetur quia iudeorum gentem afflixerat deumq; illorum contempse-
rat. Et mortens philippum amicum suum regni tutorem dimisso filio suo. Anthiocho diademate. Et
anulo recit. Sed iuuenis Anthiochus occasione habita iudeos persecutus est. Qui contra Iudam
cum elephantis turrem portantibus & militum multitudine venit. Et eleazarus multos circa elephā-
tem perimens & elephantem sub ventre ingressus percutiens mortali plaga percussus interijt. Tunc
quoq; hanc turrē territi se & sua anthiocho dederunt. Qui nullo tempore templum in hierosolymis
obsidens maxima ibi viguit fames.

¶ Capitulum decimum sextum.

nac. Eodem tempore rex anthiochus superiorem prouinciam percurrens audiuit ciuitatem per-
.6. sarum diuitijs excellentem helemaidem nomine precioſissimumq; templum in ea diane &
omni specie ornamentorum plenum. insuper & arma & lauicas quas reliquisse audierat fi-
lium philippi regem macedonum alexandrum. Commotus ergo egreditur cōtra helimaidem: & ob-
sidebat eam. His vero qui in ea erant minime territis impetu eius neq; obsessione sed pertinaciter re-
pugnantibus: spe deceptus discessit. Nam exeūtes a ciuitate: fugauerūt & persequebātur eum vsq; ad
babiloniam. Vbi post multam suorum militum amissionem venisset, quidam ei nunciauit ducum per-
ditionem quos pugnare contra iudeos reliquerat: & creuisse fortitudinem iudeorum. Super priorem
itaq; curam hoc crescente malo incurrit in egritudinem. Qua diu tenente & crescētibus passionibus
intellexit q̄ moreretur. Conuocansq; amicos morbum suum eis atrocem esse indicauit: & confessus
hec ideo pati q̄ iudeorum gentem affligens templum spoliasset deūq; contempsisset. Quo dicto illi-
co expirauit. ¶ Vnde minor polibium megalopolitani quod vir bonus existens dicit ideo perisse an-
C tiochum quia voluit templum diane in presidia deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum sed
tantū cogitauit nullo reatu tenetur. Si autem polibio videtur ideo anthiochum vitam finisse multo-
plus verisimile creditur. propter templi hierosolymitam vastationem sacrilegū regē perisse. Sed ob
nac. hoc non refuto megalopolitę: cum nostra opinio vera videatur. ¶ Anthiochus autem priusq̄ more
.6. retur conuocās philippum vnum ex socijs suis: tutorem eum regni constituit. Et dans ei diadema &
stolam & anulum filio suo anthiocho iussit deportari: & censuit vt prouideret eius educationem. &
custodiret eius imperium. Defunctus est vero anthiochus: nono & quadragesimo & cētesimo anno
¶ Lysias autem mortem eius nuncians multitudini filium eius anthiochum ipse nutriebat regemq;
constituit: vocans eum eupatorem. Eodem tempore hij qui erant in arce hierosolymorum custodes
macedonum & transfuge iudeorum multa in iudeos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebant in
templum immolare repente inuadentes: hostiliter opprimebant. Nam arx templi culmen altitudine
superabat. ¶ His igitur accedentibus iudas deuastare arcis custodiam deliberauit. Et colligens om-
nem populum arcem instantius obsidebant: anno principatu seleuci cētesimo & quadragesimo. Cō-
struens igitur machinamenta & aggeres accumulans: arcem capere laborabat. Multi ergo ex transfu-
gis ea nocte egressi ad prouinciam & aliquos similes & impios congregantes ad anthiochum regem
vsq; venerunt petentes non debere se despici dum a contribulibus suis atrocia paterentur. Que ideo
sustinebant quoniam religione sua relicta patris eius imperio obsedissent & nunc pericula sustinerēt
nac. per iudam & viros eius necnon & custodes a rege deputati aliquod ab eo precidiū mitteretur. ¶ Hec
.6. audiens adolescens anthiochus valde iratus & duces & amicos conuocans: precepit colligendū exer-
citū siue peregrina solatia. Congregatusq; est exercitus peditū quidē centū milia. equitū vero viginti
milia & elephāti duo & triginta. Quiq; producēs exercitū egressus est ab anthiocha cū lysia habente

Bethsamis quę dicit scitopolis.
Nullus iudeorū in prędictis bellis mortuus est.
Iosephus & zacharias victi qa non obedierunt precepto iudę.
Iudas cōtra ydumeos bellū cōtinuās hebrō ciuitatē deprędauit

Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam volēs oppugnare in fugam conuertitur.

Anthiochus graui infirmitate detentus confitēs hoc pati quia iudeorū gētem afflixerat deumq; contempserat) illico expirauit.

Anthiochus moriens philippum amicū regni tutorē fecit dimisso diademate & anulo filio suo anthiocho.

Iudas arcis cuſtodiam vastare voluit vt diuinus cultus libere posset exerceri.

Exercitus āthiochi contra iudeos apparatus.

totius exercitus gubernationem. Et peruenies ad idumeam exinde bethsuram ascendit ciuitatem nimis fortem & munitã: & circundans ciuitatem obsidebat instãter. Sustinẽtibus vero bethsuris & prę- D
parationẽ machinamentorum eius incendentibus multum temporis in obsidione cõsumptum est. Iudas vero audiens regis aduentum: destitit quidem ab obsidione arcis. Occurrens autẽ regi castrametatus est in angusto quodã loco qui beduscaria alias beduscarit dicitur decem milium stadijs ab hostibus distante. Rex autẽ egressus a bethsura: per angusta duxit exercitũ ad castra machabei. Factoq; diluculo milites ordinauit in acie: elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit propter locorum angustias: non eos valens in altitudinem collocare. In circuitu vero vniuscuiusq; elephanti properabant pedestres quidem mille: equites vero quingenti. Gestabãt vero elephãti turres excelsas & arcanos in eas. Reliquam vero virtutem ex vtroq; latere montis fecit ascendere amicos exercitui pręponens. Et iubens clangorem fieri ad hostes accessit aureos enudãs clipeos simul & ereos: vt nimium fulgorem 1.ma
sue claritatis emitterent: montesq; eis frementibus resultabant. ¶ Hęc iudas inspiciens territus non ca.6.
est sed fortiter excipiens inimicos ex eorum pręcursoribus vsq; ad sexcẽtos occidit. Eleazarus autem frater eius quem mauronem vocabant videns sublimiorem elephantem ornatum loricis esse regalibus & putans in eo sedere regem. accessit ad eum omni virtute: & multos circa elephantem perimẽs alios disperdidit alios fugauit: & sub ventre elephãtis ingressus eum percussit. Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & eleazarum suis compręssum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens: vita priuatus est. Iudas autem hostium fortitudinem contemplatus discessit ad hierosolymam: & obsessioni necessaria pręparabat. ¶ Anthiochus autem partem expeditionis in bethsuram misit vt eã deuastaret: cũ reliqua autem multitudinis virtute ipse ad hierosolymã profectus est. ¶ Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorum & sua videtes necessaria defecisse seipsos accepta fide tradiderunt. Anthiochus autem capiẽs ciuitatem omnes ciues nudatos abiecit: & suos ibi custodes reliquit. ¶ Multo vero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: pertinaciter intus repugnãtibus ciuibus. Nã ad singula quę contra eos statuerat rex machinamẽta: & illi ecõtrario ad suã defensionẽ instrumẽta bellica requirebant. Quibus & alimẽta defecerunt fructibus prioribus oĩbus cõsumptis & terra illo anno nõ culta quia septimus annus instabat. in quo secũdum E
legalia instituta relinquebãt vacuã terrã. Multi vero obsessorum refugiebãt: propter inopię necessitatem. Vnde relicti sunt in templo paucissimi. Et his quidẽ qui in tẽplo obsidebãtur. tales res accidebãt.

¶ Lysias dux & anthiochus rex cognito quia philippus creditum sibi imperium vellet vsurpare prętermissa obsidione hierosolymis aduersum philippum ire decreuerunt vnde & pacem cum iuda & obsessis iudeis iurauit anthigonus quam cito rumpit muros per circuitum ciuitatis destruens & oniam sacerdotem quem secum ducebat occidit & alchimum qui & ioachim dictus est non leuitam sacerdotum principem ordinauit & onię filius patre interfecto adhuc puerulus fugit ad ptolomeum demetrius vero occisis anthiocho & lysia regnum obtinuit ad quem alchimus & iudeorum multi de missis patrum legibus confugerunt iudam & fratres accusantes contra quem missus a rege bachides iudeorum plures interficit & ioachim principatum volens confirmare iudę fautores interficit & similiter iudas ioachim consentientes occidebat. ¶ Capitulum.xvij.

Accidens quo a hierusalem obsidio sublata est.

LYsias vero dux & rex anthiochus quoniam philippus a perside veniens nunciatus est eis cõmendatum sibi pręsumpsisse imperiũ. & rempublicã anthiochi sibi velle defen- 1.ma
dere prętermittẽtes obsidionẽ ire aduersũ philippũ decreuerũt. Quod cõsiliũ neigna. ca.
q̃ manifestũ ceteris ducibus facere voluerũt. sed iussit rex lysiã ducibus dicere diutur-
nã obsessionẽ nihil eis proficere q̃n locũ aduersariorũ cõstaret esse munitũ & sibi vi- F
ctualiũ necessitas irrogaretur: & expediret pacem facere cũ iudeis eosq; proprijs uti-
quere vti cerimonijs: vnde hactenus inquit a nobis prohibiti existere videtur aduersi. Hęc dicens de
philippi tyrãnide tacẽdũ esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hęc lysia dicẽte om-
citui & ducibus sentẽtia placuit. ¶ Tũc mittẽs rex ad iudã pacẽ pmisit obsessis: & patrijs legibus eos
viuere pollicetur. Hi vero suscipiẽtes verba & cõfirmatis sacramẽtis & fide. exierũt a tẽplo. Intrãs ve-
ro anthiochus & aspiciẽs munitũ locũ impudẽter sacramẽta trãsgressus est: iussitq; oẽm exercitũ in ci-
uitu stantẽ deponere murosvsq; ad solũ. ¶ Postq̃ hęc fecit: reuersus est ad anthiochiã ducẽs oniam
principem sacerdotũ qui & menelaus dicebatur. Nam lysias persuasit regi menelaum occidere si vo-
let iudeos esse placatos: dicens hunc fuisse initiũ malorum qui flexit patrem suum cogere iudeos reli-
gionem patriam reliquere. Mittẽs ergo rex menelaum ad veriam syrie ciuitatẽ interfecit eũ post de- 1.ma
cimũ annũ principatus sacerdotij eius: & vt ipse principatũ obtineret impulit iudeos trãsgredi leges. ca.
¶ Princeps vero ordinatus est post menelai interitum alchimus qui ioachim vocatus est. ¶ Rex
autem anthiochus inueniẽs philippũ iam rebus imperãtẽ debellabat eũ. Quẽ sub sua faciẽs potesta-

Elephantes turres portantes.

¶ Animosus iudas multos hostium occidit. Eleazarus multos perimens & elephantem percutiẽs sub ipsius ventre interijt.

Bethsuritę seipsos ãthiocho tradiderunt. Anthiocho templum hierosolymis obsidẽte maxima ibi fames fuit.

Pacẽ iurauit anthiochus iudę & obsessis iudeis quam cito rupit & muros per circuitũ destruxit. Anthiochus oniam sacerdotum principem secum ducens occidit.

A te cecidit. Filius autem principis sacerdotum onię (de quo prędiximus) adhuc puerulus (defũcto patre) relictus: videns q̃ auunculum suum menelaum interfecisset & principatũ sacerdotij alchimo dedisset non existenti de genere sacerdotum sed a lysia flexus vt transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum. fugit ad ptolomeum regem ęgypti: & honorem meruit ab ipso & vxore eius cleopatra: locumq; petijt in regione eliopolitana. vbi simile hierosolymorum edificarẽt templum. De his quidem tempore oportuno exponemus. ¶ Eodem tempore fugiens demetrius seleuci filius a roma & perueniens ad tyrum imposuit sibi diadema: & colligens quosdam mercede conductos sattellites ingressus est aulam omnibus eum libenter excipientibus. Comprehendentesvero anthiochum regẽ cum lysia viuentes perducunt ad eum. Qui statim iubente demetrio interempti sunt cum regnasset anthiochus annis duobus sicut iam & alibi demonstratum est. ¶ Conuersi autem ad eum multi iudeorum maligni vel transfugę cum quibus & alchimus princeps sacerdotum accusabant vniuersam gentem & iudam fratres eius dicentes q̃ omnes regis amicos interfecissent oẽsq; fautores eius perdidissent: seipsos quoq; a propria terra iactos extorres patrio solo factos. Rogabãt etiam mitti aliquẽ ex amicis eius qui certius de facinoribus iudę renunciarẽt. ¶ Demetrius autem commotus misit bachidem amicum regis anthiochi epiphanis cui omnis mesopotamia credita erat dans ei exercitum & principem sacerdotum alchimum commendans. Precipitq; perimi iudam: & eos qui cum eo erãt. ¶ Egressus vero ab anthiochia bachides peruenit ad iudeam: direxitq; ad iudam & fratres eius de amicitia vel pace loquens: dolo volens illum capere. Ille vero minime credidit vidẽs cum tanta multitudine exercitum eum adesse: quanta ad bellum & non ad pacem venisset. Sed quidam ex populo attendentes quę bachides concionabatur & existimãtes nihil se ab alchimo seu um pati consanguineo existente: ad eos transierunt. Et sacramentum ab vtrisq; acceperũt nihil pati neq; ab his qui eiusdem fuerant voluntatis. Bachides vero transgressus sacramẽtum sexaginta ex eis interfecit: & alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit prioribus fidem non custodiẽs. Descendens autem ab hierosolymis cum ad villam quę dicitur barzicho venisset multos cepit transfugas & aliquos populi Quos omnes occidens denunciauit prouincialibus cunctis vt ioachim obedirent. Cui aliquam partem relinquens ad prouinciam custodiendam: ad regem demetriũ anthiochiam reuersus est. ¶ Ioachim vero principatum suum volens confirmare: & credens quia si fides prępararet multitudinem tutiorem sibi magistratumq; acquireret omnes seducebat verbis. & ad libitum vnicuiq; loquens nimis velociter manu valida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam. & quantos in ea iudę consentientes inuenisset occidebat. ¶ Videns autem iudas ioachim magnum fieri multosq; interfecisse viros bonos & venerabiles: ipse quoq; circuiens prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cum vidisset ioachim & intellexisset minime se contra iudam valere: ad auxilia demetrij regis conuertitur. veniens igitur ad anthiochiam ciuitatem iudam accusabat quasi ab eo multa mala perpessus: & ampliora tolleraturus nisi citius vindicaretur.

Filius onię patre occiso adhuc puerulus fugit ad ptolomeum.

Demetrius occisis anthiocho & lysia obtinuit regnum.

Cõuersi multi iudeorum ad demetriũ reliquentes paternas leges cum quibus alchimus accusãtes iudam & fratres eius. &c.

Bachides missus a rege contra iudam eum dolo vult occidere & multos fracta fide occidit iudeorum.

Ioachim principatum volẽs cõfirmare populũ seducebat & omnes iudę consentiẽtes occidebat & iudas etiã ioachim fautores.

C ¶ Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit qui sacerdotes sibi iudam sub pena mortis tradere cogit sed contra eum prevaluit iudas tãtum mille secum habens viros & occiso nichanore fugit exercitus fugientesq; occidũtur atq; pro huius victoria apud iudeos festus dies instituitur. tunc quoq; ioachim sacerdotum princeps templum destruere volens detestabili & repentina morte correptus est quo mortuo sacerdotium iudę populus contradidit qui audita romanorum contra gallos & hispanos victoria ad eos scribens amicitias cum eis fide firmauit super hoc habito senatus cõsulto. rursus vero mortuo nichanore bachides a demetrio cũ maximo exercitu missus contra iudeos qui multitudinem timentes tentoria reliquerunt fugientes sed iudas paucis secum manentibus cõstãter pugnã cũ hostibus vsq; ad solis occasum cõmisit & multos aduersariorũ interficiẽs in medio hostiũ pcussus interijt cuius corpus ab hostibus pacto fratres eius redimẽtes sepelierũt i modi Ca. xviij

¶ Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit.

Dolus nichanoris cõtra iudam & fratres eius.

VNc demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse si negligeret tanta iudę facinora nichanorem fidelissimum amicum exercitu destinauit qui cum eo a roma ciuitate fugerat: prẽcipiens ei nullatenus parcere genti iudeorum. Nichanor vero perueniens ad hierosolymam pugnare aduersum iudam minime decreuit. Dolo autẽ obtinere eum cupiens mittit ei verba pacifica dicens nulla necessitate pugnandi se venisse sed sacramentum prestare q̃ nihil sibi visum a rege pateretur. Hęc dicente nichanore iudas & fratres eius flexti nullamq; fraudem suspicati: data fide suscipiunt nichanorem cum exercitu. Qui salutans iudam: dum sermocinatur dedit signum propriis militibus: quatenus iudam comprehẽderent. Qui cum insidias intellexisset exiliuit: & ad suos confugit. ¶ Patefacta vero voluntate sua & apertis insidijs. bellare nichanor contra iudam decreuit: & pugnas prępparans conflixit cum eo in vico capharsamala. Quem victum compulit ad arcem hierosolymorum confugere. Cui descendenti ab arce templum occurrentes aliqui sacerdotum

& seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant quas pro rege deo se offerre dicebãt. At
ille interminatus est eis templũ deponere: nisi redeunti sibi traderent iudã. Et hęc quidẽ interminatus: exijt ab hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem in lachrimas prorupe-
runt & deo supplicabant vt eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; nichanor ab hierosolymis
egressus in aliquo vico qui bechorõ dicitur peruenisset ibi castra constituit: vbi alia prędia de syria
distinata suscepit. Iudas autem in adasis altero vico stadijs distante triginta a bechoro castrameta-
tus est mille tantũ socios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem aduersariorum. sed qui
sunt & de quibus prędijs pericula paterentur cogitantes hostes vnanimiter inuaderẽt. Inde procedit
ad pugnam: & committens fortissimum prędium cum nichanore aduersarios valde cõterruit. ¶ De-
inde ipse nichanor dum atrociter decertaret occisus est. Quo cadẽte: ducem perdẽs exercitus terga
vertit ad fugam. Quos persequens iudas interficiebat. & sono tubarum in circuitu positis significa-
bat q̃ hostes prędio superati discederent. Qui audientes armati exibant. & fugientibus occurrentes
occidebant eos. Ex quo prędio nullus euasit: dum nouem milium numerus extitisset. ¶ Quę victoria
contigit quartadecima die mensis qui dicitur apud iudeos adar: apud macedones distrus. Hãc cele-
brant per omnem annum festum colentes diem. ¶ Et ex illo quidem tẽpore breui spatio gẽs iudeo-
rum ab illis calamitatibus requieuit sed postea ad certamina rursum & pericula redierunt. ¶ Princi-
pem autem sacerdotum ioachim volentem deponere murum sanctuarij veterem & cõstructum ab
antiquis prophetis plaga dei quędam repentina percussit: ex qua mutus in terrã cecidit: & tortus per
multos dies detestabiliter expirauit. principatum sacerdotij tenẽs annis quatuor. Quo defuncto sa-
cerdotium populus iudę contradidit. ¶ Qui audiens virtutem romanorum q̃ expugn[illegible]
hyberiam & cartaginem libie. necnon & greciam subegissent. & regem perseum & ph[illegible]
gnum anthiochum deliberauit cum eis amicitias copulare mittẽs romam amicos suos eupole-
filium iohannis & iasonem eleazari. Rogabat per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse: & de-
metrio scribere quatenus non confligeret cum iudeis. ¶ Cumq; veniissent romam legati iudę senatus
eos libenter excepit: & ea quę petierunt celeriter annuit. Faciẽsq; ob hoc senatus consultum eius exẽ-
plum quidem ad iudam transmisit: ipsum autem tabulis ereis scriptũ in capitolio collocauit. ¶ Erat
autem huiusmodi senatus consultum de auxilijs & de fide circa gentem iudeorum. Neminem subie-
ctorum romanis bellare contra gentem permittimus iudeorũ: nec alicui bellanti prębendum esse cẽ-
semus triticum aut naues aut pecunias. Et si quiscõtra iudeos putauerit esse bellandum sciat eis au-
xilia nos prestaturos: & rursum si romanorum quilibet inuaserit terram iudeos eis modis omnibus ob-
staturos. Et si quid de hoc pacto gens iudeorum voluerit vel addere vel auferre communi senten-
tia populi romani faciendum esse conuenit. Scriptum autem est hoc senatus consultum per eupole-
mium iohannis filium & iasonem eleazari sub principe sacerdotum iuda: duce symone fratre ipsius
Hęc quidẽ prima inter romanos & iudeos amicitia cognoscitur contigisse. ¶ Demetrius autem nun-
ciata sibi morte nichanoris & perditione militię: rursus ad iudeam bachidem cũ exercitu destinauit.
Qui ab anthiochia egressus peruenit ad iudeã: & in arbellis ciuitate galileę castra constituit & in eos
qui sibi in speluncis habitabant cũ multi ad eas confugissent captos suis partibus aggregauit. Exinde
mouens ad hierosolymam properabat. Qui audiens iudam in aliqua villa nomine baizitõ castra
locantem cõtra eum alacriter festinabat: cum peditum viginti milibus & equitũ duobus milibus. Iu-
de vero fuerunt oẽs duo milia. Qui multitudinem bachidis timentes tentoriaq; relinquentes: fugie-
runt oẽs prẽter octingentos. Iudas vero propriis militibus destitutus & hostibus imminentibus nec
tempus habens congregandi exercitum: dubitabat cũ octingentis pugnam contra bachidem cõmit-
tere. Hortatusq; suos vt hostes inuaderent & pugnam viriliter sustinerent. cum illi dixissent se nõ esse
ad tantam multitudinem exercitus idoneos: & suaderent nunc quidem discedere & a periculis se li-
berare: postea vero inimicis collectis viribus obuiare nõ hoc inquit videat solis aspectus vt terga mea
hostibus nudem. Sed licet omnimodo immineat perire pugnantẽ fortiter stabo & viriliter perferens
futura pericula. Bachides vero producens de castris ad prędium parabatur: & equites in vtroq; cornu
disponens leuiores autẽ & acriores ante oẽm aciem. ipse in dextro cornu cõsistit. Qui cum sic aciem
ordinasset: iussit tibicinem signum dare. ¶ Hoc idem faciens & iudas cõmittit cum hostibus pugnã
& constanter ambobus certaminibus prędiũ vsq; ad occasum solis extẽsum est. videns autẽ iudas ba-
chidem cum electis in dextro cornu ordinatũ: congregans aiosissimos viros inuadit illã partem exer-
citus. Et confligens ibi ordinem eorum dirupit & medios ad fugam conuertit secutus eos vsq; gaza-
ra. Videntes ergo fugam dextre partis qui in sinistro cornu erant circumuenerunt: & iudam
in medio eũ obsederũt. Quifugere minime valẽs circũseptus ab hostibus stãs pugnabat cũ suis mul-
tosq; interficiẽs aduersarios: percussus iteriit iuda vero interfecto socij eius tali duce priuati tergaverterũt

¶ Exercitus iudę mille tantum viros hñs quos ipse animabat ad bellum.

Nichanore occiso exercitus fugit & fugiẽtes occiduntur.

Dies festus pro victoria.

Mors detestabilis repẽtina ioachim sacerdotũ principis volentis templum destruere.

Consultum senatus pro fide & auxilio romanorũ circa iudeos.

Rursus mortuo nichanore demetrius bachidem mittit contra iudeos.

¶ Iudę milites multitudinẽ bachidis timentes fugerunt quasi omnes.

Aiositas iudę.

¶ Bellum maximum inter iudã & bachidem vbi primo iudas victor hostiũ partem in fugam cõuertit.

A. 1.m. ca.7

1.m. ca.8

1.m. ca.9

1.m. ca.5

1.m. ca.9

1.m.

A ¶ Cuius corpus ab hostibus sub pacto simon & ionathas fratres redimentes perduxerunt ad modin ciuitatem: vbi & pater eorum sepultus erat: lugente eum per multos dies populo hebreorũ: & honorante secundum communem & legitimam consuetudinem. Finis quidem talis iudam inuenit virum fortem & magnum & bellicosum & mandatorum patris sui memorem: & omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo virtute plenus magnã sibi gloriam & monimẽta seruauit liberans gentem a macedonum seruitute: qui cum principatũ sacerdotij tribus annis habuisset defunctus est.

¶ Explicit liber duodecimus.

¶ Incipit liber tertiusdecimus qui continet tempus annorum octoginta duorum.

¶ Mortuo iuda impij legis patrię transgressores iudeos vndiq; vastabant sed & maxima fames eos vexabat vnde multi ad macedones confugerunt ionathas dux a populo ordinatur cõtra quem bachides dolum cogitabat quod cognoscens iohannem fratrem ad nabutheos arabas (qui eius tũc erant amici) misit quem dolose filij amri occiderunt bachide autem cõtra ionatham sabbato bellum parante victor ionathas (multis hostium interfectis) iordanem cum suis transnatauit & bachides multas iude ciuitates accipit ionathas quoq; & simon iohannis fratris mortem vindicantes filios amri in nuptijs occiderunt iterum bachides transfugis eum accusantibus cõtra ionatham cum exercitu mittitur sed vincente ionatha furorem in transfugos conuertit & eos mentitos occidit pacemq; cum ionatha iuramento firmauit captiuis hinc & inde liberatis.

¶ Capitulum primum.

B nac. 9. Vibus modis gens iudeorum macedonibus in seruitute eam tenentibus libertatem quidem recepit. & q̃ per tot & tanta certamina dux eorũ iudas transiens defunctus est pro ipsis bellans: in volumine anteriore monstrauimus. ¶ Post interitum vero iude iterum quicunq; erant impij & transgressores patrię legis venerunt contra iudeos & vndiq; eos pessime vastabant. Adiuuabat etiam horum maliciam fames quę omnem tunc prouinciam occupauit vt multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates famis & inimicos transfugerent ad macedones. ¶ Bachides autem iudeis qui patria reliquerant solemnia & communem vitam elegerant cõgregatis custodiam eis prouincię tradidit. Qui tenentes amicos iudę bachidi prodebant. quos torquens crudeliter occidebat. ¶ Tantis ergo iudei calamitatibus oppressi reliqui ex amicis iudę videntes gẽtem miserabiliter pereuntem adeuntes fratrem eius ionatham rogabant eum vt imitaretur fratrem suum & illius erga suam gentẽ prouidentiam hortabantur. & ne despiceret populum sine defensore pereũtem. Ionatha vero promitente paratum se mori pro cunctis: & credentes eum suo fratri parẽ existere: ducem iudeorum ordinauerunt.

Maxima fames tunc iudeos vexabat cum calamitate stostium vnde multi ad macedones confugerunt.

C nac. 9. ¶ Quod bachides audiẽs & timens ne regi vel macedonibus pericula concitaret ionathas sicut olim iudas. dolo eum interficere statuit. Cuius voluntas non latuit ionathã neq; fratrem eius simonẽ. Qui colligentes socios oẽs ad deserta confugerunt: & venientes super aquam quę dicitur lacus assar ibidem commorabantur. Bachides autẽ sentiens eos discessisse & in loco conuersari contra eos cũ omni suavirtute progressus est. & trans iordanẽ castra ponẽs refouebat exercitum. Ionathas cognoscẽs bachidem contra se venisse mittit fratrem suũ iohãnem qui gaddis dicebatur ad nabutheos arabas vt apud ipsos deponerent supellectilem vsq; quo pugnarent contra bachidem erãt enim amici. Iohannem vero euntem ad nabutheos insidijs collocatis in nabath ciuitate filij iambri alias amri capiunt vna cum suis & rapientes omnia quę portabant occidũt iohãnem & omnes socios eius: vindictam vero quam per hoc receperunt a fratribus eius postea demonstrabo. ¶ Bachides autem cognoscẽs ionatham in nemoribus iordanis castra posuisse obseruans sabbatorum diem cõtra eum venit. tanq̃ non in ea pugnaturum propter legem. Illevero socios hortatus & animę eos pericula pati dicens in medio fluuij & hostium compręhensos & viam qua fugerent non haberent dum hostes ante faciem. fluuius a retro prohiberet: orans autem ad eũ vt victoriam sibi prestare committit cum hostibus. Quorum multos occidens cum videret temerarium esse bachidem appetentem dexterãq; ad ferendum extendentem prouidens plagamq; vitans cum socijs in fluuio exiliuit & pernatans trans iordanem periculum mortis euasit. Nam bachides fluuio relicto ad hierosolymorum arcem discessit vsq; ad duodecim milia suorum amittens. Qui etiam multas iudeę ciuitates capiens muniuit hierichon & ametonthem alias amatutem & bethoron & bethsulan pãnathan & pharatonen & tochoan & gazara & turres in vnaquaq; ciuitate constituens & muros circundans eis statuit vt exinde iudeos affligeret. Arcem vero hierosolymorum cautius muniuit: & tollẽs filios nobilium iudeorum obsides in arce conclusit.

¶ Ionathas iude frater dux iudeorum ordinatur a populo.

Dolũ cogitat bachides contra ionatham.

Iohannes a fratre ad nabutheos missus dolose occiditur a filijs amri.

Ionathas victor multis hostium interfectis iordanẽ cum suis trãsnatauit. Bachides multas iudeę ciuitates accepit.

¶ Eodem tempore veniens quidam ad ionatham & fratrem eius symonem nunciauit filios amarei alias amri celebrare nuptias: & nouam nuptam nobilem duci a madaba ciuitate & arabas cum pompa munificentissima Ionathas & symon putantes prosperũ sibi ad fratris io-

Ionathas & Symō fratris iohannis mortem vindicantes filios amri in nuptijs occiderunt.

Iteruz bachides cōtra ionatham accusantibus eū transfugis a rege mittitur cum exercitu qui transfugarum mentitos quinquaginta occidit.

Ionatham contra bachidē multos occidit.

Bachides turbatus in trāsfugas furorem conuertit.

Ionathas & bachides pacem iurauerūt captiuis hic & inde libertatis.

hannis apparuisse vindictam cum multa potentia;sociorū egrediūtur ad madaba inimicos inter mōtes insidijs collocatis prestolabatur. vt autem viderunt virginē & sponsum & multitudinem amicorū D cum eis.statim in nuptias exilientes ab insidijs omnes occiderunt. Et ornatum cum omni prēda tollentes reuersi sunt penam quidem propter iohannem a filijs amarei talem exigentes. Nam ipsi cōsanguentibus amicis ex vxoribus vel filijs numero quadraginta perempti sunt. ¶ Symon quidem & ionathas ad fluuij nemora reuersi.ibidem permanebant/Bachides autem omnem iudeam munies ad regem reuersus est/iudei vero duobus annis a bellorum tumultu quieuerunt. ¶ Cum transfuge vel impij videntes ionatham cum suis multam habere licentiam libertatis dixerunt ad regem demetrij petentes mitti bachidem vt ionatham debellaret. Quod facilius euenire pollicebantur. si vna nocte inopinanter eum inuaderent. A rege vero bachides destinatus perueniens ad iudeam omnibus sospitē amicis & iudeis auxiliari sibi:quatenus ionatham comprehenderent.festinantibus autem eis & non valentibus ionatham tenere.qui nimis se tractabat caute bachides ira commotus trāsfugarum primos quinquaginta tanq̄ sibi & regi mentitos occidit. Ionathas vero cum fratre vel socijs ad vitalagam villam timens bachidem abscessit. edificansq; turres & muris circumdans eam habebat valde munitam/Quod audiens bachides milites suos cum iudeorum auxilitoribus producens contra ionatham venit ad eius munimina accedens per dies multos obsidebat eum. ¶ Qui obsidioni fortiter resistens symonem quidem fratrem suum expugnaturum bachidem in ciuitate dimisit. ipsevero furtim egreditur in prouinciam:& congregans manum multam nocte bachidis inuadit exercitum. Et multos occidens symonem quidem fratrem fecit suum aduentum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi egreditur & macedonum machinamenta obsidioni prēparata suppositus flammis incēdit & multos eorum viriliter interfecit. ¶ Videns autem bachides ab inimicis se circumseptum quorum alios quidem ante se alios autem retro conspiciebat. turbatus hec insperate sibi euenisse in transfugas tanq̄ in deceptores suum conuertit furorem. ¶ Volebat autem si posset obsidioni soluta sine decore ad propria remeare. Cuius voluntatem cognoscens:ionathas legatum ad eum pro amicitijs destinauit:quatenus redderent inuicem sibi quos ceperant vtriq; captiuos. Putās autem hanc honestiorem bachides dissensionem paciscitur cum ionatha:& iurauerunt vtriq; nunq̄ cōtra se arma prēsumere:& captiuos dantes & recipientes in anthiochiam bachides recessit. Qui post hanc discessionem nequaq̄ ad iudeam deinceps peruenit. ¶ Ionathas vero hanc libertatem acquirens in machina ciuitate populorū negocia disponebat & maliuolis vel impijs cruciatis iudeorū gentes p[illegible]

¶ Alexandro anthiochi epiphanis filio syriam ascendente ptholomaidem ciuitatem [illegible] demetrius contra eum auxilium petit a ionatha multa sibi promittens quod cognoscens [illegible] militer ad ionatham pro habendo ab eo auxilio contra demetrium epistolam & dona [illegible] cerdotiumq; illi confirmauit sed & epistole exemplar demetrij ad ionatham qua maxima [illegible] ferebat libertatem hic inseritur pugna autem inter Alexandrum & demetrium commissa [illegible] occiditur posto annis vndecim regnauit. ¶ Capitulum [illegible]

Alexander anthiochi epiphanis filius syriam ascendens ptolomaidem ciuitatem capit.

Demetrius auxilium contra alexandrum petita ionatha.

ANno vero lexagesimo & centesimo epiphanis anthiochi filium contigit syriam [illegible] & ptolomaidem capere ciuitatem per perditionem militum intus commorantium. enim ingrati circa demetrium propter superbiam suam quia dum se clausisset in turre regali quam non longe ab anthiochia cōstruxerat a nemine videbatur. Sed & rempublicam desidiosus negligebat vnde & odium ei a subiectis exortum est. sicut iam alibi demonstratur in ptolomaidem demetrius audiens alexandrum peruenisse.omnem contra eum procitum. Direxit autem & ad ionatham legatos pro auxilijs. Nam precedere alexandrū statuerat ne ille eius prius auxilium postularet.aut ionathas memor malorum sese cum inimicis contra denunciauit sibi multitudinem congregari:obsidesq; iudeorum recipere quos bachides in Hierosolymorum concluserat. ¶ Talibus ergo a demetrio ionathas ad se nuncijs venientibus ad Hierosolymam peruenit:& epistolas regis audiente populo vel arcis custodibus hilaris intimauit relictis transfuge vel impij trepidauerunt precipiente rege.quatenus ionathas exercitum contineret & obsides reciperet. Quos cum accepisset. suis vnum quemq; parentibus reddidit & quietus ionathas in hierosolymis mansionem faciebat renouans ciuitatem suam voluntate omnia [illegible] & edificans muros ciuitatis quadris lapidibus vt forent aduersus hostes munitissimi. Quo custodes muniminum in iudea reliquentes omnes iam in anthiochiam fugerunt preter [illegible] bethsura ciuitate & in arce hierosolymorum erant. Quorū plurima pars impiorum & transfuga fuit iudeorū. Quapropter castra non relinquerunt. Cognoscēs alexāder promissiones quas [illegible] promissus fuerat ionathe & fortitudinē eius & quāta disposuerat bellas cōtra macedones [illegible] ipse ptulerat a demetrio & bachide duce demetrij melius nihil inuenire q̄ ionathe p̄ [illegible]

dicebat in ꝑsenti tpe ionathas qui & contra hostes fortis extitit & odium habet ꝓprium in demetriũ
A a quo multa mala ppessus est. Igitur si videt amicum eum fore contra demetriũ nũc debemus (non
alias vtilius est) rogare eum ad auxilium cõferendum. ¶ Cumq; ei & amicis placuisset: transmittit ad
Ionatham scribens talem epistolam. Rex alexander ionathe fratri salutem. Fortitudinẽ quidem & fi-
dem tuã iamdudum audiuimus: & ideo transiuimus ad te pro auxilijs. & ordinamus te hodie princi
pem sacerdotum iudeorum: & amicum nostrum vocari ꝓcipimus. Idcirco etiam destinaui tibi pro
munere purpuream stolam & auream coronam: & peto te honoratũ a nobis similem erga nos fieri.
¶ Suscipiẽs epistolam ionathas induitur sacerdotali stola celebratione tabernaculorũ instante: post
quartum annum mortis iudę fratris sui. Nam neq; per ipsum tempus princeps sacerdotũ aliquis con
stitutus est. ¶ Collegit vero & multum exercitum & armatorũ copiam quã ipse construxerat. Quod
factum vt peruenit ad demetriũ: nimis eum multumq; cõtristauit. suamq; cepit accusare tarditatem:
ac. q; non ante alexandrũ fecisset ipse clementer erga ionathã. Verumtamen nec sic distulit scribere ad
o Ionatham & ad populum eius cuius exemplar taliter existebat. Rex demetrius ionathę gentiq; iude-
orum salutẽ. Quoniã nostram seruastis amicitiam: tentantibusq; nos inimicis non consensistis. Hanc
vestram quidem laudo fidem: & in his vos permanere quęsumus: recipientes a nobis vicem vel gra-
tiam per quã mereamini vectigalium vestrorũ releuationem. & quicquid prędecessoribus meis regi-
bus vel michi hactenus prębebatis omnia noueritis nostra vobis largitate concessa. Super hęc ꝓciũ
etiam salis vobis & coronarum quas nobis offerebatis vel quod pro tertia parte frugum. & medieta-
te fructus lignorũ quod parti meę cõpetebat. vobis ab hodierno die remitto. Sed & cesum singulo-
rũ est habitantiũ in iudea qui nostro ęrario proficiebat. necnõ & trium finitimarũ vobis prouinciarũ sa-
marię vel galileę & transiordanẽ. vniuersa vobis cõcedo nunc & per omnia tempora. ciuitatẽq; hie-
rosolimorũ sacram & inuiolabilem priuilegia sua possidere. liberãq; cum finibus suis a decima parte
B vectigaliũ esse ꝓcipio. Arcem autẽ committo sacerdotiveſtro ionathę. vt quos ipse probauerit fide-
les amicos custodes in eam deputet vobis seruandam. captiuosq; iudeorum & seruientes apud nos
liberos esse cõcedo. ne post hanc sanctionẽ iudeorũ iumenta violentijs angariorum subiaceant. Sab
batha autem vel omnes dies festos. & tres ante eos dies: sine vectigalibus esse denuncio. Eodem mo
do iudeos vestram terrã habitantes liberos ac sine lesione dimitto licentiamq; michi militare volen
tibus vsq; ad triginta milia ꝓstamus eadem quibus & meus vtitur exercitus vbicunq; erit acceptu-
rus. Ordinabo vero quosdã eorum in castris. quosdã mei custodes corporis & duces in aula mea cõ-
stituam. Ꝓcipio vero meis vestris vti legibus easq; custodire & tribus ꝓpositis in iudea legibus o-
bedire. Principemq; sacerdotum diligentiam habere volo: ne quis iudeorum aliud templum ꝓter
hierosolimitanorũ solum veneretur. Prębeo etiam ad sumptus immolationũ per singulos ãnos centũ
quinquaginta milia dragmas. queq; superfuerint pecunię vestras esse volo. Decẽ milia autem drag-
mas quas reges a templo accipiunt vobis cedo. quia sacerdotibus templo ministrãtibus competunt.
Quicunq; autem ad templum hierosolymorũ vel intra fines eius confugerit debitor regalium pecu-
niarum siue qualibet faciente causa licentiam eis indẽnitatis concedo: saluasq; eorum possessiones es-
se. Renouari vero templum impendijs ex meo factis. murosq; ciuitatis splendide fabricari. turresq;
altas construere. & quicquid ad munimen vestrum fuerit: meis stipendijs restaurare polliceor. Tantũ
ac. est (vt quas accepistis amicitias nobiscum & fœdus) sine simulatiõe seruetis. Hęc quidem ꝓmittens
o & blandiens demetrius: iudeis scripsit. ¶ Rex vero alexander magnum colligens cõductum exerci-
C tum & milites qui de de syria transierunt. & eum contra demetrium duxit. Pugnaq; commissa: cornu
sinistro demetrij aduersarij sunt fugati: & ꝓsecutiõe diutina multi eorum sunt occisi castraq; direpta
Dextrum autẽ coruu in quo demetrius ꝓliabat deuictum est: alij quidẽ omnes recesserunt. Deme-
trius autẽ fortiter pugnans non paucos hostium prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius ceni ba-
culo inhesisset: minime fugere valens occiditur. Nam videntes hostes quid ei contigisset reuersi cir-
cumdederunt eum & omnibus in eum iacula destinantibus cum ille pedestris fortiter existeret postea
multis cõfossus vulneribus nec valens sustentare collapsus est. Demetrij quidem talis extitit finis. qui
undecim per vndecim annos rexit: sicut & alibi demonstrauimus.
Alexandri onię sacerdotis filius qui patre occiso fugerat Alexandriam amicitiam cum ptolomeo phi-
lometore pcurauit & epistola ad regem transmisso templum in egypto permittentibus rege & regi-
na simile hierosolimitano minus tamẽ & pauperrimũ construxit. In alexandria vero cõtentio & redi
cio inter samaritas & iudeos cora ptolomeo pro templis suis excitatur & supplicauerũt vt rex eorũ al
tercationes audiens sententia daret & victos perimeret. Quod fecit quia audito Andronico pro hie-
rosolimitano templo verba faciente templum ipsum hierosolimitanũ secũdum moysi leges fuisse fa-
bricatũ decreuit. Sabbeũ quoq; & theodosium interficiendos.

Capitulum. iij.

Epistola Alexãdri ad Ionathã ꝓ auxilio hñdo cõtra demetriũ & dona ei transmissa.

Ionathas sacerdos istitutus ab alexandro stola sacerdotali lidu-itur.

Epistola demetrij ad ionathã & iudeos maximã libertatẽ cõferens.

Demetrius occidit postq; annis vndecim regnauit.

Oniãs onię sacerdotis filius q fugerat occiso patre alexãdriã amicitiã cũ ptolomeo philometore,pcurauit & tẽp'ũ in ęgypto pmittẽte rege simile hierosolymitano construxit.

ONię vero principis sacerdotum filius eodem nomine quo pater nuncupatus quem alexandriam fugisse ad ptolomeum regem cognomine philometorem diximus/ videns iudeam D a regibus macedonum mala pati. volensq; memoriam & gloriam eternam sui relinquere: ad ptolomeum regem ęgypti & ad cleopatram reginam transmittit petens licentiam quatenus templum edificaret in ęgypto simile hierosolimorum leuitas vel sacerdotes de genere suo cõstitueret,quod desiderabat confidens in prophetia Esaye qui ante secentos annos p̃dixerat q; oporteret in ęgypto templũ edificari maximo deo per virum iudeum. Idcirco elatus onias ptolomeo vel cleopatrę huiusmodi destinauit epistolam. Multa vel maxima nobis bellorum cõficiens opera & cũ dei auxilio perueniens ad humilem syriam & phœnicem & in lenonum alias leonum ciuitate heliopoli per quę alia loca multa veniens:pręter constitutiones templa iudeos cõstruxisse repperi:quapropter & perfidos extitisse. Q nod etiam ęgyptijs accidit propter templorum multitudinem variamq; religionem. Oportunũ autem inueni locum qui dicitur agrestis bubaste castrum plenum varia materia vel sacris amabilibus: & peto cõcedendum michi eum domino segregatum quatenus purgare templũ ibi dirutum & ędificare maximo deo possim mẽsura eadem & simili qua hierosolimorũ,pro te tuaq; coniuge vel filijs quatenus habeant ęgyptum habitantes iudei quo cõuenientes secundum concordiam quã adinuicem habent:possint tuis vtilitatibus ministrare.Nam & ysaias propheta prędixerat esse in egypto domino deo sacrarium:multaq; talia de ipso prędicauit. ¶Hęc quidem onias regi ptolomeo scripta transmisit ¶Considerent tamen aliqui pietatem eius & cleopatrę suę sororis vel coniugis ex epistola quam scripserunt.Nam peccatum & legis transgressionem super caput onię posuerunt rescribentes.Rex ptolomeus & regina cleopatra onię salutem. Legimus tuam petitionem in qua suggerebas permitti tibi in leonum alias lenonũ ciuitate templum eliopolitanũ dirutum E purgare quod appellatur agrestis bubaste.Quapropter miramur si deo gratum sit templũ quod edificaturus sis ei in tam luxuriosum locum.plenumq; sacris animalibus. Sed quoniam dixisti prophetam Esaiam iam dudum hoc prędixisse alias prędicasse concedimus tibi si cõtra legem,veteram nõ sit vt nichil nos in deum peccasse videamur. ¶Accipiens igitur locum onias ędificauit templũ arã. q; deo simile hierosolimorũ minus tamẽ & pauperrimũ. Mensuram vero eius & vasa minime visum est michi nũc describere.Nam in septimo libro iudaicę antiquitatis inserta sunt. ¶Inuenit eni onias quosdam sui similes iudeos sacerdotes & leuitas ibi religionem colentes.Sed de hoc templo narrabi, mus late. ¶In alexandria vero iudeos & samaritas qui templum temporis alexandri macedonis super garizim montem construxerunt contigit contra se seditionem excitare:& propter templa coram ipso ptolomeo certare iudeis quidem dicentibus secundum leges moysi templum se in hierosolimis construxisse.samaritis autem in garizim & supplicauerunt vt cum amicis rex consederet alias residere audiens de his altercationem: victosq; morte multaret.cum ,p samaritis sabaus alias Sabbeus & theodosius ĩtimassent,pro iudeis vero & hierosolimitis andronicus & mesalanus alias mesalamis iurauerunt per deum coram rege secũdum legem dicta sua probare: petierũtq; ptolomeum quatenus F iusiurãdi transgressores perimeret. ¶Rex ergo multos secum amicos in consilio cõgregans sedit partes audire.Tunc iudei in alexandriam constituti.nimis timebant de viris qui pro templi hierosolimitani parte differebant.Nam atrociter ferebant si hoc tam antiquum & nobile per vniuersum mundũ templum solueretur.Cumq; sabeus & theodosius concessissent vt primus andronicus verba faceret. Idem andronicus approbationẽ suam facere cœpit ex lege vel p̃decessoribus principum sacerdotũ quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre susceperisset. Et quoniã omnes reges asię templum varijs oblationibus & clarissimis honorauerunt:de garizim vero templo neminem fecisse sermonem Quę dicens andronicus & his multa similia.regem flexit sententiã pronũciare decernentẽ templum hierosolimitanũ. secundum leges moysi fabricatum fuisse.sabeum & theodosiũ interficiendos. Hęc sunt quę cõtigerunt iudeis in alexandria temporibus ptolomei philometoris.

Epistola ptolomei & cleopatre Onię rñsiua

Templũ in egypto onias ędificauit simile hierosolimitano.

Cõtentio & sedition iter iudeos & samaritas,p templis suis.

Andronicus ,p tẽplo hierosolymitano verba facit

Sententia regis cõtra samaritas

¶Alexander(occiso demetrio) regnum syrię accipiens cleopatram ptolomei filiam patre annuẽte duxit vxorem.Cumq; nuptię celebrarent ionathas(scribente alexandro) ibi perueniens honorifice a regibus receptus purpura induitur quem tanto amore Alexander dilexit vt eum primum suorũ scriberet amicorum.Sed (demetrio demetrij filio de creta in syriam nauigante & alexandrum cõturbante) Appollonius Alexandri dux Ionatham incitans ad bellum ab eo vincitur multis quoq; de Appollonij exercitu interfectis Ionathas Azothum & dagonis templum concremauit.Quiq; Ascalonem obsidens ciuitatem(muneribus receptis a ciuibus) recessit in hierusalem Alexander vero audita tali victoria Ionatham iterum glorificauit mittens ei auream torquẽ & vt dicitur in biblia phibulam auream.

Capitulum quartum.

A ac. o

Taq; demetrio in pugna pempto ſicut ſuperius indicauimus/alexander accipiens re/gnum ſirię ſcripſit ptolomeo vt acciperet in matrimonio ſuo filiam eius cleopatram: iuſtumq; hoc dicebat.cū paternum obtinuiſſet principatū.& per dei ꝓuidentiam in eo pductus fuiſſet poſt perditionē demetrij. Sed etiam per alia multa dignū ſe eius familiaritate vel cognatione dicebat.Ptolomeus vero lit enter ſponſalia accipiens re/ſcripſit dicēs gauiſum ſe eſſe ꝙ paternū ſuſcepiſſet principatū: daturumq; ſuam filiā ꝓmiſit.& occurreret iuſſit eum ad ptolomaidam:quatenus ei filiam ſuam traderet iure nuptiali. Tūc ipſe puellam ad ptolomaidā ab ęgypto ꝓducendam:ibiq; cōiungendam eſſe conſtituit. ¶ Ptolome/us quidem hęc ſcribens ꝓpere ad ptolomaidam puenit/ filiam cleopatram ſecum adducens vbi ſe/cundum cōſtitutum alexandrum repperit filiamq; ſuam ei coniunxit: dotem argento vel auro ſecū/dum regiam qualitatē complens. ¶ Cumq; nuptię celebrarent:ſcribens alexander ionathę principi ſacerdotum:iuſſit eum ad ptolomaidam feſtinare. Qui peruenies ad reges munificenter eis offe/rens dona/claro apud eos honore potiebatur.Tunc alexāder compulit eum propria veſte exutū pur/pura iudui:ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere.Iuſſitq; duces cum eo procedere perq; mediam ciui/tatem clamare/nemini contra eum quicq̄ dicere:vel cauſas licere contexere. Quod cum duces feciſ/ſent erga ionatham: videntes honorem/hi qui parati fuerant eum accuſare:ſimul cum inimicis eius ꝓfugerunt/veriti ne quid peſſimum paterent.Tanto vero amore rex alexander ionatham dilexit:vt primū eum ſuorū ſcriberet amicorū. ¶ Cēteſimo vero & ſexageſimo quinto āno demetrius demetrij filius cum multis conductis/quos laſthenes alias laſchentes cretenſis ei pręſtiterat) a creta ad cilitiā nauigauit.Quod alexander audiens,in pauore turbaq; conſtitutus: cōtinuo de phœnitia ad anthiochiam feſtinauit.vt priuſq̄ huc ueniret demetrius eam tute diſponeret/Reliquit vero ducem humilis ſyrię appolloniū cognomine titum qui cū multo exercitu profectus ad iāmā ionathę principi ſacerdotum mandauit dicens iniuſtum eſſe eum ſolum viuere cum licentia vel poteſtatę:non obediētem regi:ſibiq; dicebat hoc magnum opprobrium ab omnibus inferri ꝙ non eum regi ſubigeret.ne ergo te inquit in montibus abſcondas arbitratus fortitudinem habere.Sed ſi confidis tuę virtuti:deſcende quatenus per campum noſtri milites confligant. & fortiſſimū euentus demonſtret victorię. Scito tamē optimos ab vnaquaq; michi ciuitate milites iunctos. qui ſemper tuos proauos euicerūt. Cōtra nos autem in tali terra certandū eſt.vbi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime pręliari.ne ſit tibi locus quovaleas deuictus effugere. ¶ His incitatus ionathas:decem milia militū eligens ab hieroſolymis egredit cum fratre ſymone:peruenienſq; ad ioppen caſtra foras ciuitatem diſpoſuit.Nam ioppenſes portas clauſerunt.intus habentes cuſtodias ab appollonio cōſtitutas.Cumq; ionathas obſidere eos paraſſet:timētes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiūt. ¶ Appollonius captam audiens ioppen a ionatha:tria milia ęquitum ſumens & octo milia peditum ad azotum peruenit & exinde tacite paulatimq; ad viam peruenit.Cumq; veniſſet in ioppen:tanq̄ recedens ionatham trahit ad campum:cōfidens ęquitibus:& ſpem in eis habens ſuę victorię.Cumq; proceſſiſſet ionathas ꝑſequebat vſq; ad azotum appollonium.Qui cum ad campum vidiſſet hoſtem veniſſe: cōuerſus cū eo pugnam cōmiſit. Mille namq; ęquites appollonius & inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat qui retro inimicis iſiſterent.Quod ſentiens ionathas nō eſt turbatus ſed ordinans in quadrum exercitū vt per ambas partes inimicos exhiberēt:hortatus eſt vt fortiter ante vel retro pugnātibus vbiq; reſiſterent.Prelio autem vſq; ad veſperā procedente:dans fratri ſimoni partē exercitus iuſſit eum aduerſariorū aciem inuadere:iuſſq; pręcepit teſtitudine facta ſagittas ęquitum recipere.Qui cum pręcepta feciſſent nichil ledebantur.quis hoſtes ſuper eos frequentia tela vibrarent vſq;quo ſuas euacuaſſent pharetras. Nam ſagitte corpora clipeis ſepta minime contingebant cōſtipatione teſtudinis tela venientia refugarent.Cum a primo mane vſq; veſpere iaculātes aduerſarij defeciſſent intelligens ſymō laſſos eos inuadit aciem:fortiterq; cū ſuis dimicans fugauit inimicos.Videntes autem equites ad fugam pedites cōuerſos & ſpe eorum decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt.& per oēm campum diſperſi fugerūt.Quos ſecutus ionathas vſq; ad azotum:multos occidit eorum.Qui de ſalute ſua deſperantes ad templū dagonis confugerunt.quod erat in azoto. Capiens autē incurſione ſua ciuitatē ionathas incendit eam & omnes circa eam vicos.neq; pepercit templo dagonis:ſed etiam eum flammis conſumpſit.& eos qui ibi confugerant interfecit. Multitudo vero quę in illo concidit prelio vna cum illis qui in templo confugerant:octo milia fuerunt. ¶ Vincens ergo tantum ionathas exercitum ab azoto diſceſſit & aſcalonam venit:& foras ciuitatem caſtra conſtituenti territi aſcalonitę in occurſum exierunt dona portantes. Qui laudans eorum voluntatem reuerſus eſt ad hieroſolimā:multam ꝙ prędam ferens quam videbatur a victis hoſtibus abſtuliſſe. ¶ Alexander autem deuictum audiēs ducem ſuum appollonium ſimulauit gaudium:ꝙ pręter eius ſententiam cum ionatha cōflixiſſet:qui

A ac. o — Alexander occiſo demetrio regnū ſyrię aceipiens petit in vxorē ptolomei filiam quod ānuit ptolomeus.

ac. o — Ionathas a ptolomeo & Alexādro honorifice receptus purpura induitur.

ac. o — Demetrius demetrij filius de creta in cilitiam nauigans cōtubauit alexādrū.

B — Appollonius dux alexādri io nothā icitat ad bellum.

ac. o — Ionatha contra Appolloniā ve niente ioppēſes ciuitatis portas ei aperiunt.

C — Bellū inter ionathā & appolloni um maximum.

ac. o — Victoria ionathę qui Azotū & dagonis templū hoſtibus interfectis flāma cōſumpſit.

ac. o — Alexander deuictum audiēs ducem ſuum appollonium ſimulauit gaudium:ꝙ pręter eius ſententiam cum ionatha cōflixiſſet:qui

eius amicus erat. Mittitq; ionathę p̄bens premiū & testimoniū honorē: & torquē auream sicut affinibus regis solet dari, eiq; commisit accaronis prouincię magistratum.

¶ Ptolomeus philometor auxilium Alexandro genero daturus venit in syriam quem omnes ciuitates (alexandro pcipiente) honorifice suscipiebant Ionatham tamē accusantes. Ionatham quoq; ei obuiam venit de ioppe. Ptolomeus autem ptolomaidem pueniens Alexandri insidijs fere interficitur quas cognoscens filiam suam ablatam eius matrimonio demetrio vxorem dedit & contra eum inimicitias exercuit. ¶ In biblia vero dicitur q̄ ptolomeus cogitabat in Alexandrum consilia mala. vnde ibidem dicit Nicho. de lyra q̄ crimen ptolomeus filio imposuit Alexandro cupiditate ductus. dicit insuper q̄ iosephus circa historias huius libri multa dicit quę sunt dissona textui. Sed salua postilatoris reuerentia Iosephus non cōtradicit textui biblie si bene intelligatur. Alexander enim videns socerū suum taliter fuisse ab oīb⁹ honoratum timens ne suum vsurparet principatum voluit eum insidiose intoxicare veneno quod p Ammoniū parauerat sicut exprimit Iosephus. Et similiter dicit in biblia Queliuit enim me occidere. Et cognitis talibus insidijs ptolomeus postea volens vindicare de suo genero cogitabat contra eum consilia mala, sicut dicitur in biblia. Nec verum est quod dicit postillator q̄ cupiditate dñandi ductus occasionē queliuit cum hic dicitur peruenięs ad Anthiochenos rex ab illis & militibus ordinatur coactusq; duo sibi diademata suppossuit vnum assie alterū egypti benignus & iustus existens nec cōcupiscens aliena. Flectit ergo Anthiochenos vt demetrium regem susciperent & ipse cum demetrio contra Alexandrum duxit exercitum vbi ex equo cadens in bello quasi mortuus quattuor diebus iacuit. cui Alexandri caput ab Arabia zabillus trāsmisit. & paulopost mortuus est.

Nota.

¶ Capitulum. v.

Ptolomeus philometor auxiliū genero suo daturus venit in siriam.

Ionathas obuiā ptolomeo venit de ioppe.

Ptolomeus insidijs Alexādri fere iterficit quas cognoscēs filiā suā ablatā eius matrimonio demetrio demetrij filio dedit vxorē & inimicitias cōtra Alexādrū exercuit.

Ptolomeus philometor duo diadēata coactus suscepit vnū egypti & alterum asię sed ātiochenos flectit vt demetriū regē susciperent.

Ptolomeus ex equo cadens in bello quasi mortuus q̄ttuor diebus iacuit.

EOdem tempore rex ptolomeus philometor dictus. naualem ducens exercitum & pedites: ad syriam veniebat alexandro suo genero solatia prębiturus. Quem omnes ciuitates studiose (alexandro pręcipiente) suscipiebant & deducebant vsq; ad azotum. vbi omnes procla mabant accusantes ionatham q̄ templū incendisset & destruxisset: prouinciamq; deuastasset. multosq; eorum interemisset. Quę ptolomeus audiens tacuit. ¶ Ionathas autē in ioppe occurrens ptolomeo dona clarissima vel honorem ab eo percipiens. & perducens eum vsq; ad fluuium (qui Eleuterus appellatur) ad hierosolimam remeauit. ¶ Perueniens autem ptolomaidem. prętet omnē spem paulominus habuit interfici ptolomeus insidijs alexandri quas ei per ammonium amicum parauerat. Manifestis autem insidijs ptolomeus alexandro scribit ad pœnas ammonium petens & dicens insidias se ab eo passum: & vindictam sumere iustum esse. Alexandro vero non cōcedente, ptolomeus intellexit illum causam insidiarum extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Anthiochenis autē vt prius erat odibilis alexander propter ammonium. Multa namq; passi per eum fuerant: & pœnam quidem ab ammonio pro delictis eius exegerunt occidētes eum. Qui tanq̄ mulier se prępparauit abscondere habitu circundatus fœmineo. sicut alibi dictum est. Ptolomeus autem accusans eum vt proditorem nuptiarum filię. transgressoremq; auxilij quod contra demetrium deduxisset: soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam: ad demetrium legationem direxit amicitiam cum eo componēs filiamq; ei daturum se vxorem: & restituere paterno eum principatui compromittens. Demetrius vero gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum minus iam ptolomeo labor restabat flectere anthiochenos vt demetrium susciperent. Nam inimici eius fuerunt eo q̄ a patre eius demetrio multa mala passi fuerant. Et alexandro tamen anthiocheni propter ammonium irascebantur vt diximus. Qui pulsus ab anthiochia: in ciliciā vsq; peruenit. ¶ Ptolomeus vero ad anthiochenos perueniēs: rex ab illis & militibus ordinatur. coactusq; duo sibi diademata suppossuit: vnum asię alterum egypti. Benignus & iustus existens nec cōcupiscens aliena. sed & futura prouidens recusare regnum decreuit: ne romanos offenderet. ¶ Ideoq; anthiochenos in cōgregationem congregans: flectit eos vt demetriū susciperent, dicens eum nequaq̄ pro patre dolorem seruaturum si bene mereretur ab eis doctorē autem in bonis & ducem illi se esse: nec se fallacibus negocijs immiscere: sibi autē dicebat egypti regnū sufficere. Quę differens, flectit anthiochenos demetrium suscipere. ¶ Alexandro vero cū magna militia vel apparatu ad syriam & cilicia profecto terramq; anthiochenorum prędante Ptolomeus cum genero contra eum duxit exercitum. Nam iam filiam suam matrimoniali iure demetrio contradiderat. Et vincens Alexandrum ad arabiam fugauit eum. ¶ Contigit autem in prelio vt equus ptolomei vocem elephantis audiens ptolomeum iactaret. Quod cum vidissent hostes. impetum tunc super eum fecerunt: multisq; vulneribus caput eius perforantes ad periculum mortis eum adduxerūt: sed custodes corporis eius rapientes eū liberauerunt & ita per quattuor dies defunctus iacuit: vt nec loqui nec intelligere potuisset. ¶ Alexandri vero caput arabū potentissimus Zabilus alias zabdihel absendens: ptolomeo transmisit. Qui die quarta releuatus a vulnerum dolore suauem sibi rem sum

mūq; ſpectaculū alexandri caput ſimul vidit. & mortem qui tñ paulopoſt vitam finiuit: pro alexandri morte gaudio ſummo completus. Regnauit vero aſię alexander qui dictus eſt balās annis quinq; ſicut etiam in aliis demonſtratum eſt.

A

¶ Demetrius nichanor ptolomei ſoceri oblitus fraudib⁹ us milites ſoceri corrumperevoluit vnde ipſi ad alexandriam confugerunt. demetrius autem amicitias cum Ionata faciens ipſum in ſacerdotio cō firmauit. Contra quem milites (ipſo illis tempore pacis ſtipendia negante) inimicitias & odium cōcitans. quo cognito Triphon Anthiochū alexandri filium procurat facere regem. Sed ionatha auxilium demetrio prębente hoc fieri non potu t. Poſtea vero demetrius ingratus bellum minatus eſt Ionathę. Qui cum Anthiocho (cui Triphon licet adoleſcenti diadema ipoſuerat) amicitias fecit a quo ſacerdotij confirmationem & munera multa recepit. Capitulum. vj.

Demetrius Nichanor ptolomei oblitus fraudibus milites corrūpere voluit vñ ipſi ad alexandriā cōfugerunt.

ic. SVſcipiens vero principatum demetrius qui nichanor appellabaſ fraudibus corrūpere cœpit ptolomei militiam: oblitus q; & ſocer eius & auxiliator fuiſſet & affinis per connubium cleopatrę. Quapropter milites ptolomei ad alexandriam confugerunt: elephantos autem demetrius comprębendit. ¶ Ionathas autem princeps ſacerdotum ex omni iudea mili, tes ſibi cōgregans arcem hieroſolimam obſidebat. vbi cuſtodia macedonum & tranſgreſſorū multitudo locata videbatur. Et hi quidem contemnebant Ionatham machinamenta facientem cōfidentes loci munitionibus. Noctu vero quidam maliuoli iudei exeuntes venerunt ad demetriū arcis obſidionem nunciantes ei. Quo nuncio incitatus: exercitum contra ionatham ab anthiochia eduxit. Cumq; ad ptolomaidem peruenisſet ſcripſit prębipiens ad ptolomaidem eum citius occurrere. Ionathas autem obſidionē quidem minime ſoluere decreuit. Seniores vero populi & ſacerdotes cōgregans: aurum & argentum & veſtem cum multitudine dona deportans: ad demetrium vſq; peruenit. Quę cum obtuliſſet. iram eius emoliuit. Et honoratus firmum ab eo principatum ſacerdotij ſuſcepit

Amicitias fecit demetrius cū ionatha & ſacerdotij principatū ei cōfirmauit.

B Quem a regibus ante ipſum donatum poſſidebat. Accuſantibuſq; eum tranſfugis: demetrius eis nō credidit: ſed & petenti quatenus pro omni iudea vel tribus prouincijs ſamaria vel iope vel galileę trecenta tantum daret talenta. Pro his omnibus epiſtolam ei prębtitit. quę verba huiuſmodi continebat. Rex demetrius ionathę fratri gentiq; iudeorum ſalutem. Exemplum epiſtolę quam laſtheni cognato meo ſcripſimus tranſmiſimus vobis: vt eam noueritis. Rex demetrius laſtheni fratri ſalutem

Epiſtola demetrij ad ionathā.

iudeorū genti amicę noſtraq; iura ſeruanti: pro fide decreui dona prębere: & tres poſſeſſiones Aphe ridam: belzellida. vel ramatha. quę addite ſunt iudeę de ſamaria & his attinentia quantacūq; ab immolantibus hieroſolimorum reges accipiebant ante me: vel quęcunq; de fructu terrę vel plātis. omniaq; alia quę noſtro competunt iuri. vel paludes ſalis. vel coronas quę nobis offerebantur eis concedo vt nichil torqueaſ ab his a modo in poſterum. Cura ergo vt huius epiſtolę fiat exemplar & detur ionathę. quatenus in nobili loco templi reponatur. Hęc quidem ſcripta fuerunt. ¶ Videns vero demetrius pacem nullumq; ſupereſſe periculum nec belli timorem ſoluit exercitum. ſtipendiaq; eorum immimuit. ſolis illis ſumptus prębebat. qui cum eo a creta vel aliis inſulis venerant. Vnde odium vel inimicitię militum contra eū conflatę ſunt: quibus ipſe quidem nichil prębebat. reges vero ante ipſū eis annonas etiam in pace ſūminiſtrabant: vt eos in certaminibus ſi oporteret pro ſe fideles & pronos haberent. ¶ Intelligens itaq; militum odium circa demetrium alexandri quidem dux appamenus aſ⁹ Appamenus genere dyodotus nomine qui & tryphon dicebatur venit ad malcum arabē qui filium alexandri antiochum nutriebat. Manifeſtanſq; ei inimicitias exercitus quas contra demetriū habebant: dari ſibi petebat antiochum. Nam regem eum facere: vel paternum principatū ei reſtituere ſe dicebat. Qui primum quidem reſiſtebat minime credens. Poſt vero multo tempore tryphone petente vincitur malcus flexuſq; avoluntate ſua eſt ad ea quę triphon petebat. ¶ Princeps autem ſacerdotum ionathas capere volens arcem hieroſolimorum: & iudeos tranſfugas vel impios oēſq; qui per totam prouinciam cuſtodes erant per totam tranſmittens ad demetrium legatos cum donis: rogabat vt de caſtellis iudeę cuſtodes eijceret. Cui rex nō hęc tantum ſe prębere. ſed etiam his maiora promittebat poſt finem belli quod prę manibus habebat. Petebat vero eum & auxilia tranſmittere. mandans q; exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc Ionathas tria milia militum eligens: deſtinauit. Antiocheni vero demetrium propter hęc quę paſſi fuerunt abhorrentes: & propter patrem eius qui multa contra eos mala commiſerat tempus obſeruabant quo potuiſſent eum inuadere. Videntesq; auxilia veniſſe demetrio ab ionatha arbitratiq; q; multa congregaret auxilia (niſi pręcederent eum) arma cœperunt. & circunſtantes aulam obſidionis modo cunctos exitus partiti regem conabantur opprimere. ¶ Ille vero videns populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere. colligens conductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos cum anthiochenis confligit. quorum vim non ferens vincitur. ¶ Videntes autem ſic iudei antiochenos atrociter expugnātes. ſuper palatij culmen aſcenderunt. Vnde illos

C

ic.

ic.

Militescōtra demetriū ipſo tpe pacis ſtipendia dare renuēte/odium & inimicitias cōcitant.

Ionathas ad demetriū mittens auxiliū petit vt arcē hieruſalem poſſit cape qđ p mittit demetrius ſed prius ab eo auxiliū cōtra ātiochenos q̄rit Animoſitas iudeor⁹ contra antiochenos.

vulnerantes(ipſi quidem ſemper altitudine tectorum minime ledebantur)illos vero telis proſterne-
bant quę de ſuperioribus ad inferiora iactabant: & ſic eos de proximis domibus repellerũt. Deinde
igne ſuppoſito flamma totam ciuitatem ex lignis conſtructam tectorum ſpiſſitudine deuorauit. At
thiochenι vero nequaq̃ valentes extinguere: ad fugam eõuerſi ſunt. Et cum iudei de tecto ad tecta
diſſilirent. & ita eos perſequerentur ammirabilem cõtigit fieri anthiochẽſium depulſionẽ. Rex autẽ
vt vidit anthiochenos filios & vxores ſuas velle ſaluare quapropter & pugnam reliquiſſe: per angu-
ſtas vias inuadit eos: & confligens cum eis multos interfecit. ita vt cogerentur armis proiectis tradere ſe demetrio qui veniam eis pro facinoribus conceſſit, ſeditionemq; compeſcuit. ¶ Donauit etiam iudeis partem prędę: cauſaſq; victorię ſuę eis factas profeſſus: gratias ęgit ionathę. & hieroſolimam tranſmiſit. laudans eum pro auxiliis deſtinatis. ¶ Poſt autem maliuolus contra eum extitit promiſſioneſq; fraudauit. bellumq; minatus eſt: niſi cuncta redderet tributa quę gens iudeorum prioribus regibus ſyrię perſoluebat. Et hęc feciſſet niſi triphon eis impetum phibuiſſet & apparatum eius cõtra ionathan ergã ſuas vertiſſet curas. ¶ Reuerſus enim ad ſiriam ex arabia cũ puero anthiochum ponit ei quanuis adoleſcenti diadem. Cumq; omnes milites tranſiſſent ad eum demetriam deſerentes. bellum contra demetrium producit: & confligens cum eo victoriam obtinuit & elephantos cum anthiochẽſium ciuitate ſubiecit. Demetrius vero victus ad cilitiam receſſit. ¶ Anthiochus autem legatos ad ionatham deſtinans & litteras ſibi eum amicum parauit: & principatum ſacerdotij confirmauit. & quattuor prouincias(quę terrę iudeorum additę fuerant) inſuper & aurea vaſa vel pocula vel purpuream veſtem ei tranſmiſit. Hiſq; omnibus ei vti permiſit. & fibulam auream ei donauit primũq; ſuum amicum vocauit. Symonem autem fratrem eius ducem ſuper omnem militiam a regione tyri vſq; ad ęgyptum conſtituit.

Demetrius ęgratus ionathę bellũ ei minatus eſt Triphon diadema āthiocho adoleſcẽti ponit quẽ oẽs (demetrio relicto & victo) ſecuti ſunt.

¶ Ionathas Anthiocho contra demetrium auxilium dare promittens & gazeos ipſi rebelles debellat & demetrij milites cum quinquagita ſocijs fugat(Simone fratre bethſuram obſidẽte) & victor recedit in hieruſalem. Q ui cum romanis & ſparciatis amicitias renouat ad eos miſſis [redacted] exemplaria hic contineatur. Tunc quoq; iudeorum tres erant hereſes ſcilcet phariſeorum & eſſenorum.

Capitulum.vij.

Ionathas ad anthiochũ mittẽs amicũ ſe oſtendens & cõtra demetriũ ſe dare auxiliũ ꝓmittit.

IOnatas autem de donationibus anthiochi gauiſus mittens ad eum & ad tri[redacted] tos amicũ ſe eius profeſſus & pugnare cum eo contra demetrium. inſinuabat pro prẽmijs laborum nõ parua mala a demetrio ſe eſſe perpeſſum. Cõcedente igitur anthiocho a ſyria vel phœnice vt congregaret exercitum quatenus cum ducibus demetrij cõfligeret ſtatim ad ciuitates exiuit. Quę cum eum ſplendide ſuſcepiſſent. exercitum dare non diſtulerunt. Veniens autẽ ad aſcalonem ciuitatem & munificenter aſcalonitis cum donis ſibi occurrentibus hos ipſos petebat vt vnam quãq; humilis ſyrię ciuitatem a demetrio deſiſtentem ad partes antiochi tranſire ac ſecum bellum producere pro vltione demetrij: & ex his quę quõdam in eos peccaſſet eſſe autem dignas occaſiones per quas hęc cogitare deberent. Cumq; flexiſſet ciuitates auxiliũ anthiocho mittere puenit ad gazam ſperans ſe & horum fidem ad antiochũ conuertere. Multum vero ꝓter quod ſperauerat aliter gazeos iuenit. Q ui duriſſima obiectione nõ eum ſuſcipere nec demetriũ relinquere decreuerũt. Q uo dum ionathas concitatus eſſet: ad obſidionem eorum & afflictionem prouincię paratur. Nam partem militię circa gazan diſponens: cum reliqua ipſe percurrẽs, cuncta prędabatur vel incendebat. Quę cum vidiſſent gazei, nullumq; auxilium a demetrio ſibi veniſſe conſpicerent & periculum preſens, adiutorium vero longe & incertum eſſe vtrum veniret optimum eſſe decreuerũt

Ionathas cõtra gazeos rebelles anthiocho obſidionẽ parat & eos vincit.

Nota aureã ſententiam.

hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur ad ionatham amicitias: auxilia promiſerũt. ¶ Homines enim ante malorum peritiam vtilitates ſuas non intelligunt. ſed cum in malis fuerint conſtituti tunc mente percipiunt. & agunt quę nichil leſi facere debuerant. ¶ Ionathas vero conſentiens eis ad amicitias tollenſq; obſides ad hieroſolimam tranſmiſit. Ipſe vero totam prouinciam percurrit vſq; ad damaſcũ dum demetrij duces audiſſet ad cedeſſam cum multa manu veniſſe. Cedeſſa vero inter tyrum & galileam conſiſtit. Nam hoc deſiderabant duces demetrij vt de ſyria eum ad galileã traherent: putantes minime eum pati galileos ſibi ſubiectos affligere. Cumq; ionathas eis occurreret. ſymonem fratrem in iudea ducem reliquit. Q ui multum exercitum de prouincia congregans bethſurã obſidebat locum iudeę munitiſſimum. Nam tenebat eum demetrij cuſtodia ſicut & prius a nobis demonſtratum eſt. vt vero aggerem compoſuiſſe ſymonem viderunt & machinamenta cõſtituiſſe: multaq; vſum induſtria contra bethſurę obſidionem timuerunt cuſtodes ne cãpto loco interirent. Et mittentes ad ſymonem petebat fidem accipere. ne quid ab eo peſſimum paterent. Q ui cum dediſſet illos quidem de ciuitate tulit: ſuamq; cuſtodiam ibi conſtituit. ¶ Ionathas autem exiens a galilea ab aquis quę geniſarum alias geneſar dicuntur. nam ibi ſua caſtra poſuerat, ad campum qui dicitur aſor

Symõ bethſurã obſidet & cꝑit

venit nesciens illic hostes existere. demetrij vero duces cum ante vnum diem cognouissent contra se
A ionatham venire/ insidias ei per montem collocauerunt. ipsiq; cum electis militibus in campo ei oc-
currerunt. Quos cum vidisset ionathas ad pugnam paratos hortabatur suos. Illi vero qui a demetrij
ducibus per insidias erant locati a retro iudeos inuadunt, Qui cum timerent ne in medio capti peri-
rent. ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerũt ionatham pauci vero cum eo numero
quinquaginta remanserunt: & mathathias filius absaloni & iudas calphi qui duces erant totius ex-
ercitus. Hij audacter & desperate super inimicos irruentes atrociter eos fugauerunt. Tunc milites io
nathę qui discesserunt vt viderunt hostes ad fugam conuersos congregati persequebãtur eos & hoc
fecerunt vsq; ad cedessam quo castra hostium erant. Victor ergo ionathas in illa pugna refulsit duo
c. milia prosternens inimicorum: & ad hierosolimã reuersus est. ¶ Qui cum vidisset omnia sibi dei pro
uidentia secũdum suam accidere volũtatem legatos romam destinauit renouare cupiens olim cum
gente iudeorum amicitias celebratas. suis etiam legatis precepit vt redeuntes ab italia per spartia-
tas transirent quos deberent ad memoriam amicitię vel cognationis reducere. Qui cum romam ve
nissent & ingressi ad senatum mandata principis sacerdotum ionathę dixissent quod eos mitteret re-
nouare quę prius per senatum de iudeorum amicitijs fuissent statuta senatus dedit eis reportandas
epistolas ad omnes asye reges & magistratus ciuitatum quatenus illesi per eos ad propria remearẽt
¶ Reuertẽtes autem ad spartiatas venerunt & eis epistolam ionathę porrexerunt. Cuius exemplar
huiusmodi fuerat. Ionathas princeps sacerdotum gentis iudeorum vel curia & collegium sacerdotũ
presidibus & senatui populo lacedemoniorũ salutem. Si salus vobis publica vel priuata bene proce-
dit. sic est vt volumus. Salui autem sumus & nos. In prioribus tamẽ temporibus epistola nostro prin
cipi sacerdotum onię a vestro rege areo & ab omni populo missa est de vestra simul & nostra cogna
B tione cuius exemplum subiacet epistolę quam quidem libenter suscepimus & populo & aero fauto
res facti sumus non egentes huius rei approbatione: quia per sacras nostras litteras hoc esse credidi
mus. Initium vero recognitionis non credidimus nos primi facere: ne prepere videremur gloriam
vestram. Multo vero tempore transacto ex quo familiaritas communis extitit. in sacris & constitutis
diebus deum pro vestra salute/ vel victoria sacrificijs deprecamur. Et cum multa nos circunstetissent
bella per auariciam viciorum: nec vobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postq̃
autem hostes expugnauimus legatos ad romanos transmisimus. Numeniũ filium anthiochi & an-
tipatrem iasonis senatorio apud nos septos honore quibus etiam dedimus ad vos epistolam quate-
nus vobiscum renouent cognationem. Bene igitur facitis si & vos nobis rescripseritis & mandaueri-
tis si quid forsitan indigetis: minime dubitantes nos erga vestrum affectum pigros existere. Lacede-
monij vero libenter legatos suscipiunt. & componẽtes pacta cum eis de amicitijs dimiserunt. ¶ Eo-
dem tempore tres hereses iudeorum fuerant: que de rebus humanis diuersa credebant: quarum vna
pharisea dicebatur altera saducea tertia vero essenorum. Igitur pharisei dicebant fato non omnia sed
aliqua gubernari. altera vero que accidũt per se consistere. Genus autem essenorum omnia sub fato
esse cõfirmat: & nichil esse quod hominibus non illius decreto proueniat. Saducei fatum quidem ni
chil esse estimant neq; per eum humana concludi. sed omnia nostre supponunt potestati. bonorum
C q; nosipsos auctores fatentur & per nostram demẽtiam eligi peiora. Sed de his quidem certius in se-
cundo libro hystorię iudaicę demonstrauimus.

¶ Rursus (Demetrij ducibus bellum parantibus contra Ionatam) hos vincit Ionathas & zabaideos
Simone fratre castra muniente Ionathas quoq; & Simon fratres cõgregato populo muros templi &
ciuitatis renouant. Demetriusq; contra Arsacem bellum faciẽs captiuus ab hostibus capit. Quo mor
tuo Triphon insidias Anthiocho/ cuius tutor erat insidias parat & contra Ionathã. Qui captiuus in
ptolomaide his qui secum erant interfectis capitur.

Capitulum.viij.

DEmetrij autem duces cum vellent pugnam in qua victi sunt restaurare. ampliores priore
exercitu vires congregantes/ contra ionatham venerunt. Qui cum hoc audisset. citius eis
ad Amathite occurrit. Neq; enim tardare decreuit vsq; quo ingrederentur iudeam castra
q; disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadijs mittit speculatores qui castra
deberent hostium perscrutari. Cumq; omnia enunciassent & aliquos nocte cœpissent qui aduersa-
rios superuenturos indicabant. custodias extra castra disposuit. & exercitum armatum per totam no-
ctem habebat. precepitq; vt forti animo essent: & si oporteret etiam nocte pugnarent: nec repentino
impetu turbarentur. Demetrij vero duces cum audissent ionathã cognouisse suum consilium pertur-
bari q inimici manifesti fuissent nullomodo valebant per insidias eos inuadere. Nam eo ex quo cre
debant non esse pares ionathę militibus fugam meditati sunt: multaq; facientes incendia discesserũt
ita vt hęc videntes iudei putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cum ad castra eorum mane ve

Demetrij duces
insidias cõtra Io-
nathã parant.

Ionathas cum
quinquagita so
cijs hostes fuga
uit.

Victor Ionathas
recessit in hieru
salem.

Ionathas ad Ro
manos & sparci
atas mittẽs amt
citias renouat.

Exemplar epi-
stolę misse ad
spartiatas.

Tres hereses Iu
deorũ tũc erant
scilicet phariseo
rũ Saduceorũ &
essenorũ. & qd
vnaqueq; sentiat
de his ampliora
vide libro.ij. de
Iudaico bello.

Rursus bellũ pa
rãt demetrij du
ces contra Iona
tham.

Fugiẽtes hostes
multa fecerũt in
cendia.

Ionathas zebedeos expugnat Simon ionathę frater iudeę castra muniuit.

Congregato populo in tẽplo sua dent Ionathas & Simõ muros tẽpli & ciuitatis reparare &c.

Demetrius i bello aduersus Arsacem captiuus ab hostibus capitur.

Triphon mortuo demetrio insidias parat Anthiocho volens eũ iterficere sed quia ipediebaꝫ a Ionata. ideo primũ ionathã voluit occidere.

Ionathas captiuus in ptholomaide Triphonis iussu capiꝫ his qui secũ erãt interfectis.

Tristitia de dolosa captiõe Ionathę.

Triphõe exercitũ cõtra hierusalẽ cõgregãte capto Ionatha Simõ dux a popu

nisset:inuenit ea deserta.Cumq; intellexisset eos fugisse.persquebatur.Quos nullatenus valuit comprehendere.Nam liberum alꝫ eleuterum nomine fluuium transierant. ¶Vnde reuersus ad arabiam D zebedeos expugnabat:multamq; eorum prędam ambiens captiuosq; ducens peruenit ad damascũ. i.M vbi omnia illa reposuit. ¶Per idem tempus frater eius symon omnem peragrans iudeam & paleſti c.i nam vsq; ad ascalonem muniuit castella. Quę cum ędificijs & custodibus tuta fecisset ad ioppen peruenit:& occupans eam magnã introduxit ibi custodiam.Nam audierat ioppenses velle ducibus demetrij tradere ciuitatem.Hęc igitur postq̃ ionathas & symon tractauerunt ad hierosolimam sunt reuersi. ¶Cumq; omnem populum ad templum congregassent.suadebant muros hierosolimorũ refa i.m bricandos & dirutam partem muri templi reconstruendam: altisq; turribus muniendam necnõ & in ca. media ciuitate alium enim edificari murum vt custodibus arcis alimentorum copia negaretur.insuper etiam castella quę sunt in prouincia facerent tutiora vel fortiora.Cui & populus de bene propositis cum consensisset ipse quidem mœnia ciuitatis edificabat. symonem vero misit prouinciã cõmunire. ¶Demetrius vero trãsiens ad mesopotamiam peruenit.Quam dum vellet cum babilone & superioribus ꝓuincijs obtinere vt exinde occasiones de toto acciperet imperio:tunc illi greci vel macedone alias macedoniam habitantes vt eis prope modum cõuenirent legationem ad eum miserũt promittentes ei subuenire si ad illos transiret tradere se vel expugnare cum eo regem parthorũ arsa i.m cen.Qua spe subito egreditur ad eos vt si parthos deuinceret vireſq; resumeret:regem triphonẽ post ca. ea debellaret longeq; eum a syria pelleret.Quem cum prono suscepissent animo prouinciales multosq; cõgregasset viros.bellumq; & omnem militiam aduersus arsacen ꝓduxisset: ipse quidem viuus i.m capitur.sicut alibi retulimus. ¶Triphon vero cum mortem demetrij cognouisset: perfidus anthio. ca. cho cœpit existere.Insidiabatur enim qualiter eum interficiens/ipse regnum teneret. Impediebant E vero impetum eius & voluntatem amicitię ionathę quas cum anthiocho habebat.Vnde primũ ionatham statuit occidere:& tunc aduersus anthiochum accedere. Fraudibus ergo vel dolo cogitans ionathã consumere ad betsuràm & anthiochiã venit(quã greci scitopolin appellant)vbi cum electis quadraginta milibus ei ionathas occurrit.putãs eum ad bellum venisse.Triphon vero cum ionathã vidisset paratũ ad pugnam donis eum placiuit.suisq; ducibus vt ionathe obedirent precepit.p quidem hęc suam volens cõfirmare cunctamq; suspitionem depelleret quatenus cõfidentem & incautum nichilq; preuidentẽ occuparet & psuasit ei vt exercitum dimitteret/quem frustra dicebat ab eo esse fatigatum nequaq̃ bello existente & vndiq; pacem rebus habẽtibus sed tenere paucos & ad ptholomaidem simul venire supplicabat.Nam tradere ei ciuitatem & omnem prouincię moderationem se venisse ꝓfitebatur. ¶Ionathas vero nichil mali suspicans sed vera fide vel voluntate hęc triphonem suadere credens exercitum dimisit tria milia sola secum tenens.Ex quibus in galilea duo milia relinquens.cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triphonem comitatus superuenit. ¶Vt ve i.m ro intrauit ptolomaidam/portas statim ciues serauerunt/secundum quod erat eis a triphone prece. ca ptum:& ionatham viuum capientes omnes qui cum eo erant interemerũt. Misit etiam triphon ilico ad galileam qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama prẽueniẽte captionem ionathę F comperissent/anteq̃ venirent a triphone missi armis circundati a prouincia recesserunt. Tunc fatelli tes triphonis (cum vidissent eos pro anima decertare)nullam eis molestiam inferẽtes ad triphonem reuertuntur.hierosolimitę tamen cum audissent ionathã captum & cum eo milites periisse: flebant illius interitum & summa de ipso questio apud omnes fiebat.Magnus autem timor eos inuadens cõtristabat ne eis virtute vel prouidentia ionathę priuatis vicinę gentes inimicitię: & propter ionathę i. mortẽ iniquitate contra se bellum constituerent & ad mortem puenirent.Quę sicut suspicabanꝫ euenerũt.Nam cũ audissent gentes mortẽ ionathę cõtra iudeos bellare cœperũt:tanq̃ indigentes duce.

¶Triphone exercitum contra hierusalem congregante(capto ionatha)Simon dux a populo constitutus hierosolimitas confortat metuentes & ciuitatem hierusalem fortificat & quenda nomine ionatham amicum ad ioppen destinat Triphon Ionatham ligatum secum ducens cum exercitu venit in Iudeam qui dolose Simoni duci occurreti iubet (si fratrem vellet redimere)mittere pe[illegible] ta argenti cum duobus filijs Ionathę.Et Simon licet dolosa sciret triphonis mandata co[illegible] pulo pecunias cum duobus filijs ad triphonem tamen vt frater liberaretur misit.Q[illegible] cidi iussit.cuius ossa Simon in patria sepeliuit magnificentissimo superedificato sepulchro.[illegible] ꝙ vicinus iudeorum hostibus Simon arcem & montem hierusalem tribus annis compl[illegible]

Capitulum nonum.

TRiphon vero multum exercitum congregans. ad iudeam ascẽdere statuit vt hierosolima i. debellaret.Symõ autem videns hierosolimitas metuentes:cœpit alloquio cõfirmare qua c tenus forti animo essent.nec pertimescerent triphone superueniente.Et conuocans in tẽ

A plo populum alacriorem eum ſuis verbis effecit: hinc allocutionis initium ſumens. Pro veſtra inquit libertate o viri iudei me dudum cum patre vel fratribus mori paratum quis ignoret? Siquidem exempla michi plurima non deſunt. Mori enim pro legibus vel patria religione familiam noſtram nullus timor inuadat qui hanc voluntatem ab anima noſtra poſſit eijcere? ſed magis introducat deſiderium vite vel glorie? Quapropter non vti indigentes duce magno qui laborare vel pati pro nobis recuſet. ſequimini me prono animo vbicunq; perduxero. Neq; enim melior meis fratribus exiſto vt meę patcam animę neq; peior vt quod illis viſum eſt optimum pro patriis legibus vel pro dei religione deuitem: ſed in quibus oportet me proprium illis fratrem oſtendere. in his me demonſtrabo conſimilē. Confido enim in deo vltionem ab inimicis expetere voſq; omnes cum vxoribus vel filijs ab eorum violentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam video gentes contempſiſſe vos tanq̄ ducem non habentes: bellaq; pręparaſſe. ¶ Cum hęc verba ſymon ad plebem fecißet confeſtim de pulſo populus metu audaciam ſumpſit deſperanſq; ad ſpem bonam repente mutatus eſt: & vnanimiter exclamauit nutu dei ſymonem eſſe ducem: & iudę vel ionathę fratrum principatum te ſuſcipiens se quoq; omnibus iuſſionibus eius obſecuturum promittens ducis ei contulit dignitatem. ¶ Tunc ſymon aggregans omnes ſui exercitus bellatores feſtinauit muros ciuitatis reconſtruere munitionibus altis & fortibus eam munire. Deſtinauit etiam ionatham quendam amicum filium abſolomi cum militibus ad ioppen: eius habitatores eijcere. Nam timebat ne ciuitatem traderent triphoni. Ipſe vero hieroſolymam tuebatur. ¶ Triphon autem exiens a ptolomaide. cum multo exercitu ad iudeam veniebat ionatham ligatum ducens. Cui ſymon cum ſuis occurrit ad Iadam ciuitatem que ſuper montem iacet vnde etiam iudeę campi pateſcunt. ¶ Cum vero triphon audiſſet a iudeis ducem ſymonem conſtitutum direxit ad eum fraudibus vel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire iubetq; ei (ſi vellet fratrem ionatham redimere) mitteret argenti talenta centum. duoſq; ionathę filios quatenus fides illi poſt dimiſſionem haberetur. ne iudeam in ſua ditione redigeret: quia & tunc non pro re alia niſi pro debito vectigalium eum ligaſſe ſe configens. ¶ Tunc ſymon intelligens artem triphonis quia & ſi argentum mitteret ille tamen fratrem eius minime relaxaret: ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens tamen territus ne a populo accuſaretur ſe cauſam fraterne necis extitiſſe q̄ nō pecunias nec filios contraderet pro ipſo. colligens exercitum triphonis mandata indicauit dicēs q̄ hęc

B inſidijs vel dolo plena ſint. tamen optabilius eſſe pecunias ſed & filios ei tranſmittere: quam propoſitis a triphone non obediens putaretur non velle fratrem abſolui. Initoq; cum ſuis ſymon tractatu. filios ionathę pecuniaſq; tranſmiſit. ¶ Quas cum triphon accepiſſet. nec fidē ſeruare nec ionatham abſoluere voluit: ſed mox & exercitum colligens ad propria remeauit. Ordinatoq; itinere per iudeā ad hieroſolymam aſcendere cupiens venit ad doram ciuitatem idumeę. ¶ Prędcedebat vero ſymon caſtra cum exercitu ſemper contra eum diſponens. Quod cognoſcentes hi qui in arce hieroſolymitanę erant ad triphonem dirigunt rogantes eum ocius ad ſe properare quatenus alimenta eis prębere. Ille vero per noctem illam equitatum parauit quaſi hieroſolymis aſcenſurus. ſed niue vehementi ea nocte cadente iter inuium repperit equis vel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante nequit ad hieroſolymam triphon aſcendere. ſed reuertens ad ſyriam & propę galadithidem ingreſſus ionatham ibi perimi & ſepeliri iuſſit. & ita ad anthiochiam peruenit. Symon autem ad iaſcha ciuitatem tranſferens oſſa fratris ſepeliuit in patria ſua luctum maximum omni ſuper eum populo faciente. ¶ Tunc ſymon ingens mauſoleum patri ſuo fratribuſq; ſepulturam fabricās ex albo & polito lapide cōſtruxit opus mirabile conſpicuumq; faciens cuius & portam vndiq; columnis ſubſtentantibus ex vno lapide viſu mirabilem ſtatuit: inſuper & piramidas ſeptem parētibus. vel vnicuiq; germanorum ſingulas ſuppoſuit magnitudine vel decore lucentes quę hactenus ſeruantur. De ſepultura quidem ionathę & de edificatione monumentorum hoc ſtudium ſymonis agnouimus. ¶ Defunctus eſt vero ionathas principatum ſacerdotij agens poſtq̄ annos quatuor gentem continuit iudeorum. Et de labore quidem

C mortis eius in mutuis documentis publiciſq; monimentis primi anni ſymonis benefactoris & iudeorum principis ſcriptum eſt. ¶ Itaq; iudei fœliciter aduerſarios ſuperauerunt vicinos cum ſymon gazaram ciuitatem vel ioppen vel iamniam deuaſtaret arcemq; hieroſolymorum deponeret. ne foret inimicis refugium vnde percurrentes eos ledere poſſent. Quod cum feciſſet: optimum & vtile putauit etiam montem ſuper quem arx conſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cunctis ingreſſi montem delirabant & nec die nec nocte ceſſantes per tres annos depoſuerunt ad ſolum campumq; planiſſimum fecerunt ita vt eminentius templum excelleret arce vel monte depoſitis. ¶ Poſt captiuitatem demetrij eaq; temporibus ſymonis geſta ſunt: hunc continent modum.

¶ Perfidus Triphon Anthiocho doloſe occiſo aſie diadema ſibi impoſuit cui populi conſenſere decepti ipſum quoq; cum extraneos potius diligeret q̄ ſuos milites deferentes ad cleopatram

Animatus populus iudeorum ſymonem ducem proclamāt. &c.

Symon ciuitatē hieruſalem fortificat in terribus & ad ioppē mittit ionathā. &c.

Iterata fraus triphonis contra ſymonem.

Symon cōuocato exercitu mandata triphonis dicat doloſa ſed inito tractatu pecūias & filios ionathę ad triphonem vt frater liberaretur tranſmiſit.

Tripho ionathā iuſſit perimi cuius ſimon oſſa ſepeliuit in patria ſua. &c.

Sepulchrum Symō fecit patri & fratribus ſuis mirabile. &c.

Victoria iudeorum contra vicinos.

Symō arcem & montem hieruſalem deſtruxit tribus annis.

demetrij vxorem recesserunt. Que anthiochum qui sother dictus est demetrij fratrem (licet in biblia dicatur filius) ad suas nuptias & imperium vocat. Qui triphonem auxilio a symone impetrato ꝛi bel D lo vincit. Sed symoni ingratus ad iudee depredationem Ceudebeū mittit quem animosus Symon ſ cet senex cum filijs suis deuicit. Occiso autem dolose in cōuiuio Symone ptolomeus eius gener vxo re & duobus filijs captiuis. Iohannem tertium qui hyrcanus appellatus est: occidi iussit sed mortis pe ricula euadens sacerdotij principatum obtinuit.

Capitulum decimum.

Per fidus triphō dolose āthiocho occiso asię dya dema sibi impo suit quando cō senserunt popu li ab eo decepti.

POst captiuitatem demetrij non multo post alexandri filium anthiochum qui theocos 1.m nominatur triphon interemit tutor eius quarto imperij eius anno: amicos autem & fa ca.i miliares suos ad milites transmisit & multas dare pollicetur pecunias: si eum regem or dinarent. Nam demetrium a parthis captum nū ciabat teneri: fratrem vero eius anthio chum si principatum obtineret: multa pessima eis facturum esse dicebat: dum proditio nem eorum vlciscereturQui cum speraſſent affluentia pecuniarum sub regno triphonis frui: princi pem eum constituunt. ¶ Triphon autem vt regni insignia suscepit continuo nequitiam suam pate fecit & innotuit omnibus quia q priuatus humiliter multitudini obsequebatur: non hoc volūtate bo na. sed impossibilitate faciebat. Postq vero regnum adeptus est. exuens se simulatione verus triphon apparuit: cepitq potius extraneos q clientes diligere. Pro qua re exercitus recedens ab eo ad cleo patram demetrij vxorem se contulit: quę tunc in seleutia cum filijs erat concluſa. ¶ Errante vero fra B tre demetrij anthiocho qui sother dicebatur nullaq ciuitate eum admittente triphonis timore: mit 1.m tit cleopatra ad suas eum nuptias. & ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit suadētibus ami ca.i cis. & timore volentibus triphoni ciuitatem seleutiam aperire. ¶ Cum itrasset seleutiam anthiochus & fortitudo eius per singulos dies excresceret exijt contra triphonem pugnaturus. Quem vincens a superiori syria reppulit ad phenicem. & in dora castello munito cōclusum obsidebat. Mittit etiam ad symonem principem sacerdotum iudeorum legatos pro amicitijs vel auxilijs. Qui cum libenter pe 1.m titionem suscepisset. pecunias multas cum alimentis militaribus doram obsidentibus large prębuit. ca.i vt anthiochum inter necessarios pauco tempore pateretur. Nam triphon dum a castello dora ad a 1.m pamiam fugeret. captus in ea in conclusione peremptus est tertio regni sui anno. ¶ Sed anthiochus ca. auaricia vel prauitate sua symonis obliuionem vna cum ministratis pecunijs & alimentis concepit viresq militares cuidam cendebeo amico tradens ad depredationem iudeę captiuitatemq symo nis misit. Sed cum symon audisset anthiochi preuaricationem licet senex esset tamen eo q nichil ab anthiocho iustum fieri videbat concitatus ad audaciam super ętatem suam iuuenilem fortitudinem accepit: & disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum. ipse vero per aliam partem cum 1.m reliquis viribus perrexit ad bellum: multosq in vallibus montium ad insidias locabat: nullusq com ca. tus eius euasit sed omnium hostium vincēs exercitum in pace reliqua vitam agebat. Nam & ipse ei 1.m romanis de auxilijs composuerat. ¶ Igitur annis octo principatum sacerdotij iudeorum regens mo ca. ritur in conuiuio per insidias ptolomei generi: qui vxorem eius cum duobus filijs capiens & vinctos & habens certos amicos misit vt iohannem tertium qui & hyrcanus vocabatur interficerent. Quod cū 1.m senſisset iuuenis euasit periculum & ad ciuitatem festinauit: confidens de populo propter patris sui ca. beneficia ptolomeiq odium. Properantem vero per aliam portam ptolomeum intrare populus ex pulit: nam iam hyrcanum receperat.

Cleopatra anthi ochum demetrij fratrē qui sother dictus est ad su as nuptias & ad imperiuꝫ vocat. Anthiochus so ther qui a Iose pho dicitur fra ter demetrij i bi blia dicitur filius contra Tripho nem bellum fa ciens auxilium a symōe impetrat

Occiso dolose si mone in conui uio a genero suo ptolomeo vxore q cū duobus fi lijs captiuis Iohā nes tertius q hir canus dictus est mortis pericula euadens ducatū accepit post pa trem eiecto pto lomeo.

¶ SEQVENTIA NON INVENIVNTVR. In biblia quia hic biblia finem facit historię machabeorum. secundus enim liber non est historię prosecutio sed prosecutę recapitulatio nec de sequentibus aliquid inuenitur in biblia. F

¶ Hyrcanus symonis filius iudeorum dux pro patre bellum contra ptolomeum mouens amore matris & fratrum captiuorum quos super murum obcesse ciuitatis precipitare minabatur aliquali ter victus obsidionis impetum per annum protractauit vnde apud iudeos per septem annos feria tus obseruatus sicut in diebus. ptolomeus vero hyrcani matre & fratribus occisis ad zenonem tyran num fugit in philadelphiam. Anthiocho contra iudeam anno primo hyrcani bellum mouente obiec sus hyrcanus in ciuitate aduenientę tabernaculorum festo septem dierum inducias pro festo petens ab Anthiocho obtinuit cum sacrificio magnificentissimo quod anthiochus ipse per legatos miserat vnde Anthiochus hic pius sicut epiphanes sacrilegus dictus est a iudeis. Hic enim ad pietatem fle xus patriam conuersationem sub pacto restituit & obsidionem a ciuitate amouit. hyrcanus em aper to dauid sepulchro qui inter reges fuit ditissimus tria pecuniarum milia talenta protulit: e quibus & pacem cum Anthiocho fecit & primus iudeorum aluit peregrinos. Et contra parthos anthiocho de dit auxilia. demetrius autem anthiochi frater ipso mortuo successit in regno solutus a carcere.

Capitulum vndecimum.

A Hinc ptolomeus ad aliquod castellū noīe dagon discessit. Accipiens autē paternum principatum hyrcanus deū hostijs pacauit: & ita cōtra ptolomei militiā produxit exercitū. Et cū ad locum peruenisset in alijs oībus hostē circunueniēs prēualebat: vincebatur tamen matris & fratrū amore. quos super murū ptolomeus trahēs in cōspectu eius torquebat. & prēcipitare minabatur. si non ab obsidione discederet. Hyrcanus autē cum remitteret de obsidionis industria tantū charissimis putabat offerre subsidia: ne dū male paterentur eius crudelitati reputare tur. Mater autē protendens manus petebat ne propter eos differret sed multo magis impetu castellū *inuaderet inimicos*: suę potestati subacto pro carissimorum tormentis redderet retributionem: sibi quoq; estimans hoc esse vtilissimum si per mortem suam hostes atrocius deperirent. Hyrcanū ergo petitionibus matris incensum castellum capiendi furor tenebat. rursusq; cumq; vidisset matrem cedi vel dissipari soluebatur: & prō ingestis matri tormentis impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus annum expleuit: in quo semper iudei vacant. Nam per septem hunc obseruant sicut in semetipsis diebus. Qua propter ptolomeus a bello solutus occidit matrem & fratres hyrcani. & fugit ad zenonem qui cothilas appellabatur in philadelphia tyrānidem exercentem. Anthiochus autem infestus symoni de interitu sui exercitus contra iudeam accessit quarto anno sui imperij primo vero hyrcani olimpiade centesima secunda. Cumq; deuastasset prouinciam hyrcanum in ciuitate conclusit: quem septem aciebus circundedit. Nihil tamē penitus proficiebat propter murorum munimina & propter obsessorum virtutem necnon & aquarum inopiam. Qua propter siccitate donabatur. In parte vero planissima turres statuit celsiores muro centum tres. tecta vnaquaq; habente. Super quas militares ordines disposuit. multosq; labores quotidie congressus inferebat. Fossamq; latam & altissimam *construens muros ciuitatis* deposuit. Iudei vero multas incursiones contra molirebantur: & siquidem incautos aduersarios inuenissent pessime eos conterebāt. si vero eos presentisse cognoscerent innocui redibant. Vt vero noxiam multitudinem intra ciuitatem hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs nichilq; populo prodesse conspexit inutilem partem eius secernens foras ciuitatem emisit. quę vero bellicosa & fortis hanc tantum tenuit. Anthiochus autem proiectos egredi vetabat. Qui dum inter muros errarent seuissimis tormentis miserabiliter exalabant. Cum vero festi dies tabernaculorum venissent miserati eos denuo intra ciuitatem receperunt. Hyr

B canus autem ad anthiochum legatos direxit: petēs inducias septem diebus propter festiuitatem dei q; supplicationem. Qui cum audisset: respondit legatis. Immolate. Necnon etiam sacrificium magnificentissimum destinauit taurum cornibus inauratis & pocula plena omnibus aromatibus aureave argentea. Quod sacrificium susceperunt adductum qui ante portas stabant & ad templum adduxerunt. ¶ Anthiochus autem iste in exitu melius anthiocho epiphane paruit alias claruit. Nam ille capiens ciuitatem porcos super aram immolauerat & ius carnium per totum templum sparserat: etiam leges iudeorum paternamq; religionem confuderat propter quę gēs rebellauit: & minime reconsiliari passa est. Hunc vero anthiochum propter pietatem religionis omnes pium vocauerunt. Laudansq; eius modestiam hyrcanus & animaduertens studium ipsius erga deum: petiuit eum vt patriam eis conuersationem restitueret. Qui cum refutasset pessimum consilium suadentium gentem capi legibus dissonantem ad omnem pietatem flexus legatis respondit si traderēt arma partem q; tributorum ioppę aliarumq; ciuitatum circa iudeam existentem soluerent & custodiam in ciuitate susciperent confirmans pactum. hinc fēt bellum. Iudei vero omnia perferre prętercustodiam consentiebant: quam non propter aliud nisi pro dissimili conuersatione recusabant. Pro custodia tamen obsides dare profitebantur & talenta argenti quingenta ex quibus statim trecenta cum obsidibus obtulerunt: & inter quos erat & frater hyrcani. Quę cū suscepisset rex anthiochus & coronam ciuitatis de[illegible] & obsidionem soluens discessit. ¶ Hyrcanus vero sepulchrum dauid aperiēs qui multo ditior quondam regibus fuit tria milia talenta pecuniarum exinde protulit: ex quibus primus iudeorum ce[illegible] peregrinos alere. Composuit etiam cum anthiocho amicitias: suscipiensq; intra ciuitatem muuifi[illegible] abundeq; militibus omnia necessaria ministrabat. ¶ Cumq; anthiochus exercitum cōtra parthos duceret cum eo hyrcanus egressus est. De his testis est nobis nicholaus damascenus sic in hy[illegible] libris. Tropheum autem sistens anthiochus iuxta licum fluuium vbi vicerat indatim partho[illegible] ciuitatem vbi duobus diebus remoratus est petente hyrcano iudeo propter aliam patriam iudeorum celebrationem: in qua non erat legittimum eos proficisci. Et hęc quidem non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatum instituit: in qua minime licet nobis vel in sabbatis vel in festo die viam conficere. ¶ Tunc enim anthiocus cum arsace parthorum rege cōfligens & multū perdens exercitum interijt. In regno autē syrie frater eius demetrius succedit. arsace eū a captiuitate soluente eo tēpore quo anthiochus parthorum terram ingressus est sicut prius demōstratum est.

Hyrcanus symonis filius iudeorum dux pro patre bellum cōtra ptolomeum mouens amore matris & fratrum quos super murum ciuitatis obsessę ptolomeus precipitare minabatur aliqualiter victus obsidiōis impetum per annum protractuit. Anthiochus cō tra iudeam bellū facit anno hiscani primo.

Hic finit historia Biblie

Hyrcanus adueniente tabernaculoru festo ab anthiocho septē dierum iducias pro festo petit & obtinuit cum sacrificio magnificentissimo.

Anthiochus ad pietatem flexus iudeis patriā cōuersationem sub pacto restituit & obsidionem a ciuitate amonit.

Hyrcanus aperto Dauid sepulchro qui inter reges ditissimus fuit tria milia talēta protulit ex quibus & pacem cū anthiocho fecit & primus iudeorum peregrinos aluit.

¶ Hyrcanus mortuo anthiocho syrie ciuitates inuadit & capit/victoriaq; habita cõtra chutheos) templũ eorũ in monte Garizim diruit. vincit quoq; idumeos & ad iudaismũ conuertit hic etiam ami citias cũ romanis renouauit ad eum senatus scripto transmisso. Demetrio autẽ contra hyrcanum bellum mouente. Syri eius malliciam abhorrentes ptolomeũ fistonem de seleuci genere petiit habere regem. Qui demetrium superat & fugientem vxor eius cleopatra reculat recipere. ¶ Capitulum xij.

Hyrcanus post anthiochi mortem syrie ciuitates bello inuadit & capit.

Victoria hyrcani contra idumeos ad iudaismũ conuertit.

Hyrcanus cũ romanis amicitias renouauit.

Scriptum senatus ad hyrcanũ

HYrcanus vero anthiochi morte cognita statim ad syrie ciuitates expeditionem parauit arbitratus imparatas eas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire: quod etiam euenit. Nam midaba alias medabam cum exercitus eius multum laborasset sexto mẽse capit: post etiam samogam vel illas que vicine fuerunt necnon etiam sichimam ac garizim gentemq; cutheorũ que templum edificatũ ad similitudinem hierosolymitani possidebat quod alexandri mandato sanaballach dux cõdidit propter manassen suũ generũ fratrem iaddi principis sacerdotum sicut superius intimauimus. Contigit vero templum hoc dirui Post annos ducentos. ¶ Hyrcanus autem ciuitatem idumee abora cum marissam cunctosq; cũ domuisset idumeos permisit eis proui nciam habitare si circunciderantur: legibusq; iudaicis vterentur. Qui desiderio patrie terre circunci sionem & aliam conuersationem iudeorum pertulerunt ideoq; ex illo tempore ceperunt esse iudei. ¶ Quo facto hyrcanus princeps sacerdotum societatem romanorum cupiens legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset: composuit amicitias hoc modo. Fanius marci filius cõsul senatum omnem octauo ydus februarij in campum iussit conuenire presente lucio manlio lucij mentinini filio & gaio sempronio falerne filio propter quod legati iudeorum petiuerunt symon filius dosithei & appolonius alexandri & diodorus iasonis viri optimi a populo destinati de societate vel auxilijs exhibẽdis quam cum romanis de publicis rebus habuerunt: vt ioppe & portus & zoram vel fontes & ciuitates insuper & ville quas anthiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit restituantur & quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint trãseant. vt etiam illa que per anthiochum gesta sunt contra senatusconsultum cessent. & vt legatos mittant quatenus recipiantur que ab anthiocho oblata sunt & prouinciam estiment vastatam: vtq; eis ad reges & populos liberos litterę darentur quatenus ad propriam domum illesi reuerterẽtur. Placuit igitur auxilia & amicitias cum hominibus bonis a bono populo vel amico transmissis esse renouãdas. ¶ De rebus autem ablatis: responderunt consulares. Cum a suis negocijs senatus vacauerit festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri decernentes dare consulem fannium publicas pecunias expendendas cum ad patriam remearent. Et fannius quidem legatos iudeorum remittit pecunias eis publicas prestans & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In hisquidem princeps sacerdotum hyrcanus erat. ¶ Interea rex demetrius cum exercitũ aduersus hyrcanum colligeret nec tempus ei nec occasio data est cum milites & syri maliciam eius abhorrerent: & per legationem peterent ptolomeum fisconem cognominatum: quatenus de genere seleuci transmitteret qui deberet accipere principatum. Ptolomeus autem cum alexandro zebẽnaexercitum misit cui q; commissa demetrius superatur. Qui dum fugeret ad cleopatram suam vxorem in ptolomaidem: ab ea non susceptus tyrum recedens tentus multaq; passus ab inimicis interijt.

Demetrio aduersus hyrcanũ exercitum colligẽte syri eius maliciam abhorrentes petunt ptolomeum fistonem de genere seleuci regem.

¶ Alexander rex (compositis cum hyrcano amicitijs) ab anthiocho demetrij filio occiditur. Qui anthiochus cum fratre anthiocho cizicено bellum habens hircanum in pace reliquit. Qui o[illegible] acquisitis diuitijs contra samariam memor malorum contra marissos iudeorum auxiliatores belli producens obsidet ciuitatem prepositis filijs suis aristobolo & antigono samaritis itaq; fame coactis anthiochum cizicenum adiutorem vocant que vincens aristobolus fugauit & secundo vocatus militibus perditis iudaico bello calimandro & epicrati commissus recessit. Et occiso calimandro epicrates pecuniam seductus citopolim cum vicinis locis prodidit iudeis. hircanus quoq; tunc totam destruxit samariam cui aduersa de filiorum suorum contra anthiochum facta est victoria [illegible].

Alexãder rex cũ cum hyrcano cõpositis amicitijs occiditur ab anthiocho filio demetrij.

Duorum fratrũ cleopatra vxor.

ALexander autem regnum accipiens & amicitia cum hyrcano principe sacerdotum componens: interiecto tamen tempore expugnatus ab anthiocho filio demetrij crispi nõ occiditur. ¶ Cumq; anthiochus regnum syrie tenuisset: contra iudeam exercitum destinare timuit. Audiens vero germanum suum & ipsum nomine ãthiochum ex eadem matre progenitum multas vires contra se a cizico congregasse eum intra prouinciam statuit expectare quatenus obtutu incursionibus fratris anthiochi resisteret: qui cisicenus dicebatur quod in illa ciuitate nutritus esset. Filius autem anthiochi fuerat qui sother nuncupatur & vitam bello perchico terminarat. Hic etiam frater fuerat demetrij crispi partis. ¶ Contigit vero ambos fratres vnam vxorem cleopatram duxisse quemadmodum & alibi retulimus. ¶ Cizicenus autem anthiochus ad syriam perueniens. diu cum fratre bella cõmisit. Iterum hyrcanus omni tẽpore illo pace fruebatur. Nam & post ãthiochi mortem

A a macedonibus destitit: dum neq; vt amicus vel subiectus aliquid eis prębuisset. Cuius res abunde creuerunt temporibus alexandri zebennei: & magis tunc quando hi fratres cōtra se pugnabāt. ¶ Nā dum bello occupati fuissent: hyrcanus iudeam cum licentia possidebat multamq; pecuniarum summam collegit: amboſq; inter se dimicantes contemnēs expeditionem contra ciuitatem samariam valde munitam produxit. De qua suo loco referam qualiter ab herode sit condita & sabasta nominata. ¶ Accedens igitur ad eam studiose obsidebat memor malorum quę samaritę contra mariſſenos colonos & auxiliatores iudeorum commiserunt obedientes syrorum regibus. Cum ergo menia circundedisset vndiq; duplici muro cincta stadijs octoginta/ filios suos absidioni pręposuit antigonum & aristobolum ¶ Quibus imminentibus. in tanta necessitate famis samaritę inciderunt vt etiam illicita tangerent: & vocarent adiutorem anthiochum cizicenum. Qui statim veniens ad defensionem vincitur ab aristobolo fugatusq; a fratribus vsq; ad scitopolim currens euasit periculum. Hi rursus ad samaritanas reuersi concludunt eos intra murum vt secundo necessitatis samaritę adiutorem vocarēt anthiochum. Qui dum a ptolomeo latyro sex milia viros periſſet quos ptolomeus inuita matre direxit. Nam necdum a principatu cum expulerat primum prędatorio modo inuadit hyrcani prouinciā cum egyptijs non audens aperte pugnam committere. Nam vires suas sciebat impares. Sed sperans populatione terrę cogente hyrcanum a samarię obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circumuentus discessit a tripolim callimandro & epicrati bellum iudaicum committens. Callimander vero aduersarijs fugam simulantibus & post reuersis statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus scitopolim cum vicinis locis prodidit iudeis. Samarię vero obsidionem soluere non potuit. Igitur hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatem: non contentus est. sed totam deleuit samariam. Nam sic eam euertit. vt vallum magis q̄ ciuitatem fuisse illi iudicarent. ¶ Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum hyrcano dicitur quemadmodum ei deus locutus est. Nam fuerunt illo die quo filij eius cum ciziceno conflixerant dum ipse in templo solus sacerdos adoleret thura: audisse quod filij eius vincerent anthiochum. Qui cum a templo processisset: hoc omni populo manifestum fecit. Quod ita constat euenisse.

Hyrcanus cōtra samariā memor malorum contra mariſſenos iudeorum auxiliatores bellum producit & obsidet prępositis filijs suis Aristobolo & Antigono. Samaritę (famę cogente) anthiochū cizicenū vocāt cōtra iudeos adiutorē quēvicit aristobolus & fugauit. Anthiochus multis militibus peditis receſſit iudaico bello callimandro & Epicrati commissa. Occiso callimandro epicrates seductus pecunijs scitopolim cū vicinis locis pdidit

¶ Pace iudeis vbiq; fruentibus cleopatra egipti regina contra ptolomeum latyrum filium suum bellum mouens chelchiam & ananiam iudeos exercitus duces ordinauit. Et tūc empta pariseorum
B contra hyrcani prosperitatem inuidia seditio inter saduceos & phariseos oritur. Hyrcano partem saduceorum fouente vnde ei a multitudine summū odiū & filijs suis concitatū est. Tunc enim diuites saduceos & pauperes phariseos sequebātur. Hyrcanus quoq; cuius laus eterna manet quia sacerdotū princeps/ populi dux/ & propheta moritur. postq ppl̄m. xxj. annis rexit quiq; reliquos filios Ca. xiiij.

Hircanus quidē in his degebat. Peridē vero tēpus nō solū hierosolymorū iudei sed & prouinciales & alexandriā habitantes & egyptū & cyprū: fœliciter agebāt. ¶ Nā cleopatra regina cōtra filiū ptolomeū latyrū seditionē mouēs ordinauit duces chelchiam & ananiam filios onię: quē superius retulimus edificasse in terra heliopolitana tēplū ad similitudinē sacrarij hierosolymorū. Cleopatra tamē cum tradidisset his exercitū sine sentētia eorū nihil tractabat: sicut testatus est strabō capadox ita dicēs. Nā plures & qui cū eo descēderūt: & quos postea cleopatra mittebat in cyprū: statim ad ptolomeū trāsibāt. Solivero iudei qui onię dicebātur apud cleopatrā permanere regina: propter chelchiā & propter ananiā. Hęc strabon disseruit. ¶ Hyrcano autē inuidiā mouit aliquid iudeos fœlicitas: magis autē phariseos. Nā male eū pati volebāt. vt si quid cōtra regē & pricipē sacerdotū dixissent: facile crederetur. Discipulus tamē eorū & hyrcanus fuerat: & minus ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuiū vocaret & amicabiliter pasceret nimisq; delectari vidisset dicere cepit. Scitis me velle oia iuste agere per quę deo & vobis placeam. Rogo autē si quid peccantē videritis a recta via deuiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimoniū pręberent omni virtute ornatum letatus est. Tūc vnus ex accumbētibus eleazarus noie maliuolus & seditionibus gaudens.
C quoniam iustū inquit dixisti te velle veritatem cognoscere: si vis iustus esse depone principatum sacerdotij: & tantū sufficiat tibi populi regere magistratum. Hyrcano vero causam consulente quapropter deponeret principatum quoniā inquit audiuimus a senioribus captiuam fuisse matrem tuā sub antiocho epiphane quod falsum fuerat. Contra quem irritatus hyrcanus/ oēsq; phariſei valde indignabantur. ¶ Tūc ionathas quidā de saduceorū hęresi quę cōtraria phariseis consistit hircano amicus dicebat scientibus omnibus phariseis eleazarum blasphemiam fecisse: & hoc manifestum illi posse fieri: si requireret illos qua dignus esset pena pro verborū qualitate mulctari. ¶ Cumq; hyrcanus phariseos interrogasset qua iudicarent eum pena meritum non enim credo inquit cum vestra sentētia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorare vellent dicebant ad mensuram pene plagas & vincula sufficere. Nam non videbatur digna contumelia qua potuisset morte mulctari. Et quia molesti

Cleopatra regina egypti cōtra ptolomeum latyrum filium bellū mouēs duces ordinauit chelchiam & ananiam iudeos.

Eleazarus seditiosus hyrcanu; monet sacerdotium deponere. Ionathas saduceus hircano amicus eleazaru; blasphemię accusat.

Seditio iter saduceos & phariseos hircano sa duceorũ partẽ fouente vnde ea multitudie odiũ concitatum est. De legibus phariseorum quę inter moysaycas leges nõ scribũtur Diuites saduceos pauper phariseos sequebãt. Mortuus hyrcanus reliquit quinq; filias. Laus hyrcani in tribus quia sacerdos dux populi & propheta. Aristobulus hyrcani filius patre mortuo primus dyadema post captiuitatem sibi ipsi posuit & fratrem suum. Antigonum cuj matre alijs in vinculis constrictis simili dignitate ornauit. Accusatus ãtigonus Aristobulus aliẽatus ẽ ab illo Inuidi antigonũ fratri accusant. Preceptum aristoboli ad Antigonũ vt sine armis veniret ad quem regina cõtrariũ mandauit Interitus, dolosus Antigoni. Nihil inuidiavalidius. &c. Prophetia iudę essei deproxima morte antigoni. Turris strationis. Aristoboli diuina punitio ꝺ fraterna nece:

sunt naturaliter ad tormenta pharisei. valde contristabatur. Vnde putabat illorum sententiam maledictiones eleazarum sibi fecisse. ¶ Incitator vero ire sue ionatas flexit eum relictis phariseis ad saduceorum partem transire vt & leges ab eis populo dispositas solueret: custodesq; earum puniret. Vnde summũ ei vel filijs odium a multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum differemus. ¶ Nunc autem volo demonstrare quas leges populo patrum successione tradidissent phariseꝰ: quę non sunt inter moysaycas leges conscriptę. Ideoq; saduceorum gens has expulit dicens illas teneri debere leges quę cõscriptę sunt illas vero quę a patribus traditę nõ fuissent minime custodiri. Et de his multa quęstio vel altercationes maxime fiebãt & saduceos copiosi vel diuites sequebatur. populares vero nõ eis obsequebãtur sed phariseos vnanimiter adiuuabãt/De his tamẽ duabus hereticis atq; essenorũ: in secũdo volumine iudaicę historię differuimus. Hyrcanus autẽ post seditionẽ sedatã feliciter vixit & principatũ optime rexit annis viginti & vno: defunctusq; reliquit filios quinq;. Qui maxime his tribus rebus dignus a deo iudicatus est: magistratu populi: principatu sacerdotij & predicatione prophetię. Nam deus cum eo erat & futurorũ presentiam ei donauit. Ita enim cognoscebat & predicabat: vt etiam de duobus filijs predicaret quod rerum domini non diutius permanerẽt. Quorum interitũ operepręciũ est narrare: quatenus sentiamus quantũ indigni fœlicitate partis fuissent.

¶ Aristobolus hyrcani filius (patre mortuo) primus post captiuitatem dyadema sibi imposuit & fratrem suum Anthiochum fratribus alijs cum matre in vinculis constrictis simili dignitate [illegible] Quo accusato a maliuolis preceptum dedit rex vt ad eum cum armis venientes custodes [illegible] Mandauitq; Antigono vt sine armis veniret. Qui regina contrarium mandante dolose [illegible] est. Quod iuda esseus propheta predixerat vnde & Aristobolus diuina punitus vltione [illegible] ter interijt. Postq; itureos iudeis subegit. ¶ Capitulum quinq[illegible]

Defuncto enim patre maior aristobolus magistratum ad regiam dignitate[illegible] decreuit: primusq; sibi diadema imposuit post quadraginta & octoginta & vnum annos & tres meses. ex quo de captiuitate babilonia populus liberatus ad propria remeauit/Amans autẽ fratrem suum secundum antigonum simili dignitate eum ordinauit. Alios vero vinculis tenebat astrictos. Incluſit etiam matrem de magistraru altercãtem. Nam illam hyrcanus dominam esse reliquerat. Qui ad tantam crudelitatem perductus est: vt vinculis eam penuriaq; consumeret. ¶ Insuper addidit matri etiã antigonũ quem amare videbatur & communis regni habere consortem accusationibus alienatus ab eo. Quibus primũ quidem non credebat aliqua amore non admittens: aliqua vero per inuidiã arditratus dicta. ¶ Sed cum antigonus clarus ab expeditione rediſſet tempore quo festiuitatem tabernaculorum deo celebrarent contingit enim aristobolum teneri quidem morbo. Tum antigonus agens dies festos ad templũ ascendit valde splendidissime ornatus cũ suis armatis & multum pro salute fratris orauit. ¶ Maliuoli vero cupientes eorũ separare cõcordiam: occasione se cepisse põpam antigoni putantes [illegible] ctoriam eius corã rege pompamq; maliuole dilatabant. quomodo in celebratione tabernac[illegible] limęs apparuit. vt non hęc a priuato fieri viderentur. sed regię munificentię ostentatio crederetur [illegible] q; cum multitudine militum venturum ad fratris interitum nunciabant. ¶ Aristobolus autem cum his accusationibus credidisset inuitus timens ne in fratris suspitionem incideret simulq; suam custodiam curans disposuit custodes corporis sui in subterraneo vel tenebroso loco. Iacebat autem ipse in turre quę antoniana dicebatur & precepit vt inermem occiderent nullum: fratrem autem antigonum si armatus intraret interficerent. Mandauitq; antigono: vt sine armis veniret. Regina vero cum insidiatoribus antigoni persuasit mãdata portanti contraria dicere: frater tuus inquit audiens cõstruxisse te arma ornatumq; bellicum petit vt ingrediaris cum armis: quatenus videat eorum facturam. ¶ Quo nuncio antigonus nihil arbitratus dolosum sed confidens de fratris affectu: sicut erat armatus ad aristobolum ingreditur vt armorum demonstraret ornatum. Cumq; ad turrem quę strationis dicitur peruenisset/ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati prosternitur. ¶ Cuius mors ostendit nihil inuidia nihil accusatione validius neq; aliud magis secernit fidem seu naturalem familiaritatem q̃ iste passiones. ¶ Anmirari potest quilibet iudam esseum genere qui nunq̃ in his quę predixit mentitus est. Nam hic cum vidisset antigonum per templum transire. clamauit suis & notis: qui gratia predicendi futura doctrinam eius obseruabant Melius est michi mori q̃ si mortem mentitus fuero antigoni. quem hodie video periturum in turre strationis. ¶ Locus vero strationis distabat secentis stadijs vbi eum predixit interfici: dieiq; iam plurima pars transierat: vt etiam dubitare vaticinio videretur. Cumq; hęc dixisset tristisq; esset nunciatur ei Antigonum in subterraneo esse defunctum. Nam & ipsa turris strationis dicebatur eodem nomine: quo maritima nuncupatur cesarea. Iosephum autem hoc perturbauit. ¶ Aristobolum autem fraterne necis penitencia fletuq; possedit [illegible]

A eguidso mentem eius celeri dolore persuasit & intollerabilem passionem corruptis visceribus susti-
nebat copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer aulicus portaret lapsus est in loco in quo ma-
nebat sanguinis antigoni adhuc permanebant vt arbitror dei prouidentia disponente. Quo facto cla-
mor videntium fusum sangunem eleuatus est: dum existimarent puerum hoc sponte fecisse. Clamo-
rem vero eius aristobolus audisset causamq; requisisset tacentibus amplius minabatur: discerevolēs
clamorem eius. ¶ Homines enim suspicantur mala in his quę tacentur: & semper esse peiora putāt
¶ Verbis igitur moriendi & interiminanti veritatem aperuerunt: confunditur eius mens percussa cōscientia
sue nequitie: cum lachrimis ex alto pectore dixit. Nunquid latere deum potui in tam impijs & cru-
delibus factis: vt non pro scelere fraternę necis velocī pena consumerer: vsq; quo improbū corpus pro
fratris animā ad vmbras fratris & matris accedere. Cur non eā celeriter reddis: sed paulatim libo san-
guinis me exemptū. Quę cū dixisset: moritur regni primo anno. Qui etiam dictus est philellinalias phi-
lhellen id est amator grecorū. Multū vero patrię profuit. Nam subegit Itureos. plurimāq; eorū prouin-
ciam iudeis adiecit: & compulit habitātes in ea vt si vellent in prouincia permanere circuncideren-
tur: seruandū leges iudaicas. ¶ Erat autē naturę valde modestę vel prudētis ingenij: sicut testimonū
perhibet bonoie timagenes alias timagenis ita dicens. Modestus fuerat hic vir & nimium iudeis
vtilis. Nam prouinciā eis acquisiuit: & partē gentis Itureorum sibi circuncisionis vinculo coniunxit.
Salome (que a grecis Alexandra dicta est) aristoboli vxor ipso mortuo mariti fratres soluēs iā
dictū alexander est appellatus regem ordinauit hic enim in galilea enutritus & genitus patrem
suum viderat vnum enim ex fratribus (suscepto regno) interfecit. Et exercitum contra pto-
lomaidem amicitias cum ptolomeo simulans eius auxilio zoilum subegit Ptolomeus quoq;
B [illegible] fraude iudeam cum exercitu inuadit & iudeos maxia crudelitate debellauit: mul-
tos [illegible] & laniari & in cacabos poni ad comedendum precepit. ¶ Capitulum. xvj.
Mortuo tamen aristobolo salome vxor eius quę apud grecos alexandra noiatur soluens
[illegible] eius quos aristobolus tenebat vt predictū est: Iamneum qui & alexander dicebatur
regem ordinauit ętate maiorē: qui nunq̄ ad faciem patris venit. Causa vero huius odij di-
cit[illegible] Cum diligeret priores suos filios hyrcanus antigonum & aristobolum & ei apparuisset in
somnis [illegible] & interrogasset eum quis filiorum successor eius existeret: deo demōstrante vultū istius
C [illegible] quod omnium bonorum suorum hic heres existeret. genitum in galilea nutriri dimisit.
[illegible] vero nequaq̄ mentitus est hyrcano. Namq; reginam post aristoboli finem iste suscepit. Qui
[illegible] suis nitentem regnū presumere interfecit: alterū vero volentem innocenter viuere
[illegible] tractabat. Is enim dū principatum suum sicut & videbatur vtile disposuisset expeditio
[illegible] ptolomaidem egit: pugnaq; commissa victor in ciuitatē hostes cōcludens obsidebat eos.
[illegible] maritimis ptolomais & gaza solę vt subjicerentur restabant: necnō etiam zoili ty-
[illegible] & dora. Sed philometorę anthiocho fratreq; eius antiocho cyziceno inuicem decer-
tantibus [illegible] vires perdētibus nequaq̄ ptolomaitę sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione:
exhaustis zoilus qui turrem strationis doramq; tenebat agrem militare nutriens tyrannidem medi-
tatus est. dum reges contra se bellarent & paululum ptolomaitis subueniebat: quia nec reges talem
[illegible] ciuitatem circa eos habebant vt considerent ab eis mereri solatia. Vterq; enim tolerabat quod
[illegible] cōtingit qui cum viribus diffidunt erubescentes cedere ocio vel requiei certamina
[illegible] Reliqua ptolomaitis spes erat in rege egiptiorum ptolomeo latyro. qui cum a matre de-
[illegible] a regno fuisset: cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum ptolomaitę petebant auxilium ve-
nire quatenus a manibus alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam nos minimam ei legati excita-
uerunt dicentes si transiret ad syriam habere gazeos & zoilum insuper & sydonios & multos alios
ptolomaitis secum pugnantibus. Quibus incitantibus: nauigare festinauit. ¶ Per idem tempus de-
[illegible] orator eloquentissimus persuasit eis sententiam permutare: melius esse dicens incertum iu-
[illegible] periculum quam manifestam suscipere seruitutem dum se traderent domino. quo
[illegible] non presens solum haberent bellum: sed multo maius ab egypto sperarent. Nam & cleopatrā:
nequaq̄ pati filium vicinum exercitum aggregare dicebat. sed venturam cum maximo contra eum
exercitu quę properabat ex cypro filium eiscere: & cum ptolomeus nihil proficeret rursus cyprum fu-
gerunt ipsi vero nouissimum haberent periculum. ¶ Ptolomeus vero quis per viam cognouisset pto-
lomaitarum voluntatem mutatam non minus tamen nauigauit, & applicauit in siccamina ibiq; vi-
res suas deposuit. Omnis vero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cū
iuxta ptolomaidem produxisset & applicuisset valde cogitabat quoniam neq; legatos eius susciperēt
neq; verba audirent. Sed cum venisset ad eum zoilus & gazei ac peterent sibi auxilium preberi quod
tota eorum a iudeis & alexandro depopularentur, soluit obsidionem alexander ptolomei timore

Verba Aristobo
lis miseriabiliter
morientis anno
primo regni sui.
&c.

Aristobolus qui
philellen dictus
itureos subegit
& circūcidi fecit

Salomę quę ale-
xandra dicta est
Aristoboli vxor
ipso mortuo fra-
tribus solutis iā-
neū qui Alexan
der dictus est re
gem ordinauit.
Alexander exer
citum cōtra pto
lomaidē ducēs.
Zoilus tyranni-
dem meditatus
ptolomaitis spē
nutriebat.

Demetrij orato-
ris cōsilium pto-
lomaitis.

Ptolomeus cum
exercitu ad pto-
lomaidem venit

reuerſuſq; ad propriam terram. ¶ Deinceps bella diſponebat latenter quidem contra cleopatrā ptolomeum inuitans:aperte vero amicitias ſe cum eo componere ſimulans. Et quatuor milia talētorum argenti ſe dare promiſit ſi zoilum tyrannum depelleret:terramq; eius iudeis traderet. Tunc ergo ptolomeus alexandri amicitias ſuſcepit:& zoilum ſubegit. ¶ Deinceps cum audiret latenter ad cleopatram matrem eius mandaſſe.ſoluit pacta quę cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptolomaidem quidem accedens obſidebat.quod eum non ſuſcepiſſent. Ibiq; relinquens ducem & partem ſui exercitus vt obſeſſos cuſtodirent:cum reliqua parte iudeam populaturus inuadit. Alexandervero cum ptolomei pręuaricationem audiſſet congregauit prouinciałium quinquaginta milium vt autem alij hyſtoriarum ſcriptores dixerunt octoginta milia. Cum ergo collegiſſet exercitum:concurrit ptolomeo. Ptolomeus itaq; ſubito inuadens aſocron ciuitatem galileę die ſabbatorum viriliter cepit eam. Vnde decem milia corporum:& aliam multam prędam abſtulit. Cumq; temptaſſet Sephorin ciuitatem paruo diſtantem ſpacio:ciuitate capta multos amiſit. poſt autem cum alexandro bellaturus perrexit.cui cum alexandro occurriſſet iuxta iordanem fluuium in loco qui aſaphon dicitur non longe a iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit habens octo milia pugnatorum quos hecatōtamachos vocabat id eſt contra cēntum pugnantes quoniam ęreis ſcutis vtebantur. Verum etiam: fuerunt & ptolomeo propugnatores cum ęreis clipeis ſed minus iudeis ornati: ideoq; milites ptolomei timidi ad pręlium acceſſerunt. Sed non paruam audaciam immīnebat eis philoſtephanus. qui ſtrategematum peritus eos fluuium tranſire prohibebat.ſuper quem caſtra ſua poſuerat. Alexandro vero inter hęc minime viſum eſt tranſitum eorum vetare. dum putaret quia ſi fluuium poſt dorſum haberent:nequaq; poſſent a pugna recedere. At in principio pręliȝ ex vtraq; parte fortiter pugnatum eſt pari animoſitate vel ſtudio:vt ab vtroq; exercitu multi proſternerentur. Sed cum alexādri exercitum ſuperiorem philoſtephanus vidiſſet milites diuidit:& defectos ſuos fortiter adiuuans. Nulloq; ſubueniente iudeis partem illam cum eis qui prope ſtabant ad fugam conuertit. Quod cum vidiſſent milites ptolomei: ſecuti iudeos interficiebant. Poſt autem reuerſi reliquos ad fugam verterunt:& tandiu proſtrauerūt eos vſq; quo ferrum & manus eorum defeciſſent. Triginta ergo milia virorum occiſa fuiſſe dicuntur. Timagenis vero quinquaginta retulit. reliquos autem captos: paucos vero ad ſuam fugiſſe prouinciam. ¶ Tunc ptolomeus poſt victoriam prouinciam peragrans:veſpere facto in quoſdam iudeę villas ingreſſus eſt. Quas plenas mulieribus & infantibus inueniens iuſſit militibus ſuis vt occiderent & laniarent:membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem ſimulauit vt hi qui fugerant a pugna putarent hoſtes ſuos carnibus humanis veſci & exinde eos valde metuerent. Cepit vero & ptolomaidem ſicut alibi retulimus.

¶ Cleopatra nauali exercitu & pedeſtri contra ptolomeum filium iudeam vaſtantem egreditur. Cuius exercitus duces celchias & ananias ptolomaidem obſederunt quo tempore celchias ptolomeum perſequens moritur. Et Ananias pro iudeis intercedens cleopatram flexit. Theodorus quoq; iudeos inſperate inuadens decem milia interfecit. Quo facto Alexander exercitum iuxta mariſa lacum ducens Raphiam & Anchidonam quę poſtea Agripias eſt ab herode appellata expugnauit. Et Gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem vocallent eorum prouinciam deprędauit. Contra quem Aplodotus Gazeorum dux exercitum ducens multos iudeos interfecit. Alexander vero mille gentos ex primatibus in templo a polinis occidit.

¶ Capitulum xvij.

Cleopatra aūt cū reſpiceret filium ſuū creſcere. & iudeam licenter deuaſtare ciuitates gazeorum ſubiectam habere:negligere recuſauit dum iam in portis ſuis eum pręſentem ſperaret eſſe futurum:& amari ab egyptijs propter virtutem eius eum putaret ſtatim cum nauali exercitu & pedeſtri contra eum egreditur duces totius militie celchiam & ananiam iudeos prępōnens:pecunias vero multas nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud Choosalias coemendam commendans. Cumq; iuſſiſſet filium ſuum alexandrum cum maxima claſſe manum ad phenicē nauigare propter refugia:omnem ſuam expeditionem cleopatra in ptholomaide depoſuit. Cumq; eam non ſuſcepiſſent ptolomaite: obſedit ciuitatem. Ptolomeus autem a ſyria contra egyptum feſtinauit putans eam ſubito ſine militibus exiſtentem occupare.ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idem tēpus & celchias ynus ex ducibus cleopatrę circa inferiorem ſyriam ptolomeum perſequens moritur. Cleopatra vero cum audiſſet filij conatum.& nullatenus eum egiptij ſicut ſperabat ſuſcepiſſent: emiſit militię partem:quę de prouincia ptolomeum depelleret. Qui reuerſus ab ęgipto iterum in gaza hyemabat. Interiecto vero tempore cleopatra cuſtodiam ptolomaidis cum ciuitatis obſidione ſuſcepit. Ad quam cum alexander ſumma dona deportans veniſſet dixitq; mala a ptolomeo ſe paſſum refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum:quidam āmicorum perſuadebant ei vt prouinciam iudeorum percurreret & obtineret:neq; contemneret tam optimam multitudinem iudeorum.

Ptolomeus (cognita alexandri fraude) ptholomaidę obſeſſa iudeam cū exercitu populaturus inuadit.

Exercitus alexādri contra ptolomeum numerus & conflictus ptolomeus vincit.

Hęcatontamachos quid ſignificat.

¶ Victi iudei fugiunt.

Trigita milia iudeorū occiſi dicuntur.

Crudelitas ptolomei qui mulieres prępiēs occidi & laniari in cacabos poni iuſſit adeaquend.

Cleopatra cōtra filium ptolomeum: arma parat ptolomaidē obſedit.

Celchias moritur

sibi sufficere. Cumq; ananias contradicens suaderet iniustum esse si hominem auxiliatorem priuaret
A propria potestate verumetiam & cognatos suos esse: nam te minimevolo ignorare inquit regina qm̃
propter hanc iniquitatem inimicos iudeos omnes habebis. Hęc ergo anania persuadente cleopatra
flectitur nichil penitus alexãdrum ledere sed societatem cum eo composuit in scythopoli syrię. Qui
cum a ptolomei timore liberatus esset. exercitum statim contra humilẽ syriam produxit & expugna
uit Gadaram decem mensibus oppressam & amathũta magnum propugnaculũ habitantium super
iordanem vbi optimus vel industria dignus theodotus zenonis prę̃sidebat. Qui insperate iudeos in
uasit. & decem milia interfecit: sarcinasq; alexandri diripuit. ¶ Quo facto nequaq̃ perturbabat ale
xander: sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum & raphyam & anchidonam expugnauit quã
postea herodes agrippiadam nominauit. ¶ Cum videret ptholomeũ a gaza ad cyprum rediisse. ma
tremq; eius cleopatram ad ęgyptum gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem cõuocassent:
ciuitatem obsedit prouinciamq; eorum deprędauit. Sed aplodotus dux gazeorum cum duobus mi
libus peregrinis & decem milibus ciuium in exercitũ iudeorum ruit. & q̃diu nox erat vincebant gu
zei: arbitrãtibus iudeis rursum ptolomeum superueniisse. Postero autem die facto cognoscentes iudei
veritatem: reuersi gazeos inuadunt & prosternũt mille. Quibus adhuc resistentibus neq; multitudi
ne perterritis; gerere prę̃lium. & quicquid aduersi; accidisset tolerare passi sunt ne hosti subij cerẽtur.
Exhortabatur autem eos rex arabum arethas magnanimus vir qui sperabatur in eorum auxilij ven
turus. Sed contigit anteq̃ veniret (aplodoto perempto) ciuitatem capi. Nam lysimachus frater eius
inuidens q̃ ei tam magna gloria a ciuibus prębebatur interfecit eum; militaremq; congregans pha
langem ciuitatem alexandro prodidit. Qui statim cum ingressus fuisset quieuit. ¶ Post autem mili
B tes gazeis immisit vt eos cruciarent: & per diuersa loca ꝓsternerent. Nec tamen gazei animas debi
les sed pronas habẽtes venientibus iudeis resistebant: nec paucos dilaniabant. Alij vero desolati do
mos suas incendebant ne aliqua spolia aduersarij possent inuenire. Alij quippe & liberos cum vxo
ribus suis manibus interficiebant. quatenus seruitutẽ inimicorum vel taliter euitarent. ¶ Cumq; qui
genti ex primatibus eorum in templum apollinis confugissent quorum consensu proditio facta erat
hos abstrahens alexander occidit. ciuitatẽq; post annj obsidionẽ deponẽs ad hierosolimã remeauit.
¶ Mortuo Anthiocho Crispo Seleucus filius eius regnum suscepit & Anthiochũ cizicenum debel
lauit post quem Antiochus filius filius eius cum Anthonio pio Seleucum debellauit & tributariũ fe
cit quem indignatus populus in palacio incendit Et Anthiochus Seleuci frater Cizicenum prostra
uit cui successit philippus ptolomeus quoq; latirus demetrium quartum fratrem regem constituit &
Anthiochus in belio parthorum occiditur. Tunc quoq; contra Alexãdrum maxima iudeorum sedi
tio orta est qui cedrinis virgis eum iaculabantur. Ipse vero contumeliosos occidit. Inimicitias etiam
contra eum iudei sex annis exercuerunt quorũ quinquaginta milia interfecit. ¶ Cap. xviij.

C Odem tempore & anthiochus qui Crispus dicebatur moritur insidijs Heradiani an
no vite sue quadragesimo quinto imperij vero vicesimo nono. Cuius principatũ cũ
filius eius seleucus suscepisset. bellauit etiã contra fratrem patris anthiochi: qui cizi
cenus nũcupabat. Quem cum vicisset & cepisset. interfecit. ¶ Non multo vero post cizi
ceni filius antiochus & antonius pius cum pueniissent in arado alꝫ arado coronãq; si
bi imposuissent cõfligunt cum seleuco quẽ post victoriam ex omni syria depulerunt.
Qui cum fugeret in ciliciam & pueniisset in mopsuestiam iterũ eis pecunias exhibebat. Tunc popu
lus mopsuestenus indignatus placitũ incendit: eumq; cũ amicis extinxit. ¶ Antiocho vero ciziceno
adhuc syrię regnante seleuci frater anthiochus cõtra eum bellum ꝓduxit; victumq; cum suo ꝓstra
uit exercitu Post ipsum vero & frater eius philippus cũ imposuisset sibi dyadema in parte aliqua sy
rię regnabat. ¶ Ptholomeus vero latyrus quartũ fratrem eorum demetriũ qui eutherus alꝫ cerãnus
dicebat agnido deducens in damasco regem cõstituit. His autem duobus fratribus ptinàciter antio
chus resistẽs citius occiditur. Nam laodicię gaminorũ reginę contra parthos bellanti cum socius ad
uenisset: viriliter pugnans occubuit: syriam vero duo fratres eius tenuerunt demetrius & philippus si
cut alibi demonstratũ est. ¶ Alexander autem dum cõtra eum sui seditionem mouissent in die qua
festinitas tabernaculorũ agebatur & super aram staret immolaturus: virgis cedrinis iaculabant eum.
Nam legittimum est apud iudeos in cenophegijs vnumquemq; portare virgas ex palmis & cedris.
Demonstrauimus hoc etiam in alijs. ¶ Verumetiam contumeliose eum aggressi sunt cum ingressi
fuissent dicentes de captiua genitum & honore sacrificij non dignum iratus ergo sex milia eorũ occi
dit. Parietem vero ligneũ circa aram & sacrarium cõstituens: vsq; ad altare in quo solis sacerdotibus
licet ingredi: multitudinis introitum prohibebat: simul & peregrinos pisidas & cylicas. Nam syris
inimicus existens: non eis vtebatur. Cumq; arabas moabitas & galaditidas vicisset: tributorum incre-

Ananias dux exercitus cleopatrę. ꝓ iudeis cã flectit.

Theodorus zenonis iuadẽs iudeos multos interfecit.

Anchidoma q̃ postea ab herode Agrippias ẽ appellata.

Arethas arabũ rex lysimachus frem occidit.

Aiositas gazeorũ cõtra iudeos.

Alexãder quingẽtos in templo apolinis iterfecit.

Mortuo anthiocho Crispo Seleucus filius eius

suscepit regnũ qui Anthiochũ cizicenũ debelauit.

Antiochus frater Seleuci cizicenũ prostrauit cui successit philippus.

Seditio populi cõtra alexãdrũ.

Iudei scenophegijs virgas cedrinas solẽt portare.

Inimicitię iudeorū cōtra alexādrū quos sex annis debellās occidit quinquagita milia eorū.

mentum eis imposuit & amathunta expugnauit non audente theodoro cum eo confligere. ¶ Cūq; conseruissēt pugnam contra obidam als Abidam regem arabum & incidissēt in insidias altissimę vallis iuxta galaditiden indeq; confugerunt ad hierosolimā: super infelicitatem suam habuit etiam gentem iudeorum inimicam cōtra quam pugnans annis sex. interfecit quinquaginta milia. Rogante vero eos vt odium (quod in eum haberent) soluerent: magis horrebant eum propter hęc quę acciderūt Cumq; interrogaret eos quid vellent fieri: omnes clamabant mori eum.

¶ Iudei demetriū rogant contra Alexandrum auxilium dare qui cum maximo exercito veniēs omnes Alexandri cōductos milites occidit. Sed fugiente Alexandro sex milibus iudeorum ad eum collectis demetrius quidem timore recedit. Iterum quoq; iudei bellum contra eum mouentes ab eo vincuntur quorum octingentos potentissimos fecit crucifigi & liberos vxoresq; eorum coram ipsis adhuc viuentibus occidi. vnde humanam excedens vindictam a iudeis trucida est appellatus. Demetrius vero a iudea in beroam discedens fratrem suum philippum obsidēs capitur & mitridat dat. Anthiochus (qui liber nūcupatus est) philippi frater regnauit in damasco cuius artem milesius dedit philippo sed populi eius ingratitudine ab eo abstulit et illam Anthiocho seruauit. Anthiochus quoq; exercitum contra iudeam ducens occiditur a rege arabum post quem Arethas regnauit in tota inferiori. Qui alexandrum vincens cum pactis recessit a iudea. Alexander autem crapulę indulgens infirmatur. Qui moriens reginę precepit vt pharisęos honoraret. & eis in gubernatione regni vteretur. mortemq; tacent militibus vsq; quo hierusalem victrix rediret suumq; cadauer ad voluntatem dari militibus.

Capitulum nonumdecimum.

Iudei demetriū rogāt auxiliatorē hīe cōtra alexādrū qui venit cū maximo exercitu.

Alexandro (suis cōductis militibus occisis) fugiente sex milia iudeorū colliguntur

Hūana vindicta excessit Alexādr vocatus est trucida a iudeis

Demetrius frem suū philippū in Beroa obsideba cui auxiliatores Straton. &c.

Anthiochus liber. pat dictus philippi frater regnauit in damasco sed milesius philippo arcem dedit.

VNc ad demeriū Cerannus destinauerunt vt eum auxiliatorem rogarent. Qui maximo cū exercitu dum peruenisset ad eos qui eum inuitauerāt circa sichimam ciuitatē castrametatus est. Alexander autē cum conductis sex milibus ducentis & iudeis viginti milibus qui ei fauebant: cōtra demetrium prexit. Cui equites fuerunt tria milia pedites vero quadraginta milia. Multa ergo ex vtraq; parte gerebant demetrio quidem volente seducere cunctos milites alexandri tanq; grecos. alexandro autē tēptāte iudeos demetrio socios auellere. Cumq; neuter valuisset psuadere sed pugnā cōmisissent vincit demetrius & omnes alexandri cōducti milites occidunt: fidei simul & virtutis probationē ostendentes. Multi etiam a parte demetrij milites cōciderunt. ¶ Cum vero per montana fugisset alexander: misericordia ruinę eius: flexi colliguntur ad eum sex milia iudeorum. Et tunc quidem timore recedit demetrius. ¶ Post autem iterum iudei contra alexandrum bella mouentes superātur ab eo multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorum etiam potentissimos in bethsamis ciuitate conclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatem & tenuisset eos duxit ad hierosolimam: crudelissimam pœnam in eos exercuit. Nam dum & cenaret cum concubinis suis in excellenti loco crucifigi ex ipsis octingentos precepit. liberos vero & vxores eorum coram ipsis adhuc viuētibus occidi. Et hęc quidem ad vltionem fecerat pro his quę male passus erat: sed tamen humanam vindictam excessit. quis multum sudasset & laborasset in bello contra eos & in nouissimum periculum animę regniq; venisset. Non enim sufficerat eis contra se inuicem certare nisi etiam aduersus eum alienigenas puocassent. & ad talem ferocitatem perduxissent vt terram moabitidis & galaditidis & vicos regi arabum traderet qualenus nō auxiliaret contra se iudeis: sed & alia multa conferret. Quapropter videtur hęc iuste fecisse. Ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem vocatus est a iudeis trucida. Aduersarij tamen eius octo milia noctu fugerunt & quādiu vixit alexander exulabant. Et iste quidem liberatus a seditione eorum cum omni quiete in posterū regnauit. ¶ Demetrius autem cum a iudea in beroam discessisset obsidebat fratrē suum philippum: cui decem milia peditum erant: & mille equites. Straton autem beroeorum rannus philippo auxiliū prebebat & zizum als Titicum principē arabum conuocabat: necnō etiam mitridaten synachen prefectum parthorum. Qui cum venissent cum multa expeditione & obsedissent demetriū intra castra. sagittisq; & siti eum angustassent cōpulerunt milites eius vt eum traderet. Cumq; depopulassent prouinciam & demetrium cepissent. Hunc quidem mitridati parthorum regi transmiserūt: captiuos vero anthiochenos gratis anthiochenis reddiderunt. Mitridates itaq; parthorum rex demetrium maxime honorabat vsq; quo terminus vitę eius venisset. ¶ Philippus vero a pugna statim ad antiocham perrexit. eamq; tenens syrię regno potitus est. ¶ Post vero anthiochus frater eius (qui nuncupatur liber pater) vendicans principatum ad damascū peruenit. ibiq; regnauit. Cūq; contra arabas exercitum duceret philippus frater eius ad damascum perrexit. Tunc milesius qui custos arcis relictus erat simul cum damascenis ciuitatem philippo tradidit. Ingratus philippus fuisse extitit: cum nichil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret. Nam timore putabat milesium perdidisse. Quapropter in suspitionē eum habebat. ¶ Qui iterum a damasco depellitur. Nam cum phi-

lippus ad circum exisset milesius clausit damascum:& anthiocho seruauit. ¶Quod factum cum au-
A disset de philippo antiochus reuersus arabiam expeditionem statim contra iudeam parauit:pedites quidem octo milia:equites autem octingentos. Cuius Alexander congressionem timens fossam altissimam fodit circa capharbasa alias Capharsalā(quę nūc antipartis vocatur)inimicū eius faciens vsq; ad ioppen. Cumq; murum edificasset & turres ligneas erexisset per stadia centum quinquaginta: anthiochū expectabat. Ille autem hęc incendio cremans:exercitum suum exinde ad arabiam trāsduxit Cui rex arabum cedens primum.deinde ex improuiso cum decem milibus equitum aduenienſ/occursionē anthiochi fortiter debellauit. Dumq; vinceret.anthiochus occiditur:auxilium parti laborāti ferendo. ¶Postq̄ vero cecidit anthiochus milites eius ad chanam villam cōfugiunt:vbi plurima pars eorum fame cōsumitur. ¶Post hunc imperat inferiori syrię arethas receptus in principatu a damascenis propter ptolomei iuuenis odium. Qui cum militiam congregasset contra iudeam & circa Idida vicum prelio vicisset alexandrum:cum pactis a iudea discessit. ¶Alexander autē iterum cum
B inuasisset diam ciuitatem: contra essamon perduxit exercitum vbi plurimę vel mirandę res zenonis fuerant quam tribus aggeribus circundans pugnando inuasit. Exinde contra gaulam & seleuciā pgit. Et has cū cepisset.subegit etiam vallā(quę anthiochi dicitur) castellum quoq; gamala. ¶Sed cū multi demetrium ducem illorum locorum accusarent:nimis eum indignatus damnis affecit & tertiū complens annum soluta expeditione ad sua reuersus est. Quem iudei grate omnino propter fœlicitatem eius accipiūt. ¶Per idem tempus iam syrorum & idumeorū & phenicum ciuitates iudei possidebant. Iuxta mare quidem stationis turrem Appolloniam Ioppen Iamniam Azotum Gazan Antidonem Raphya Rynochoro/In mediterraneis vero per idumeā samariam carmelū montem & thabirium montem Scitopolim Gadaram Gaulanitiden Seleutiam Gabala Moabitidem Sebon Midabalē Baoreneemaga & onzora cilicū Aulonē Pellantē hanc etiam destruxerūt cum nō permisissent habitātes in ea patrios iudeoꝝ mores suscipere alias quoq; ciuitates euerterūt. ¶Post hęc rex alexā/der crapulę multum indulgens iu inualitudinē incidit & tribus annis quartano typo laborās nec sic tamē ab expeditione quieuit donec in laboribus expiraret. Mortuus est autem in monte garasenoꝝ rabaga castellum trans iordanem obsidens. ¶Quem vidisset regina propinquantem leto nullamq; salutis spem habentem. deplorans futuram desolationem suam & filiorum ait. Cur me ita relinquis cum filijs alterius auxilijs egentem dum sic scias aduersariū tibi gentem existere? Tunc ille persuasit ei mādata sua custodire quatenus certū cum filijs tutaretur regnū & vt mortē eius militibus celaret vsqquo castellum caperet deinceps vt ad hierosolimā victrix & splēdidissima rediret & phariseis potestatē daret quid vellent agere eosq; honore pferret quatenus laudantes eam illi propter honorē sibi illatum fidam ei gentem cōstituant. Nam posse hos multum apud iudeos dicebat & ledere si quē abhominarentur & prodesse cui fideles existerent cum nimium a populo crederetur quicquid vellēt de aliquo seuissimum referre seq; mulctatum aiebat quod phariseos aliquam contristasset. ¶Tu igit inquit cum ad hierosolimam peruenerīs conuocatis militibus eis meum corpus ostende. & permitte eis qualiter velint vti meo cadauere. siue contumelioſe velint & insepultū relinquere q̄ a me iniqua
C ppessi sunt seu aliquid in corpus meum deseuire concede: neq; sine illorum consilio velis aliquid in tuo regno discernere. Quod si hoc ad eos dixeris ego quidē clariore dignior ab eis funere q̄a te habebor cū ira post mortē in aliquo non seruetur:tu vero firmum tibi conficies principatū. Hęc cū suę persuasisset vxori:decessit imperij sui vicesimo septimo anno:ętatis vero quadragesimo nono.

¶Alexādra mariti mandata perficiens cadauer mariti regniq; gubernationē phariseorum commēdans iram eorū extinxit & amicos sibi parauit. Quę a populo dilecta hircanum sacerdotē fecit principem & phariseis principatum regni committens eis multitudinem obedire precepit. Nomen vero regnum tantum retinuit Phariseis autem rempublicam perturbantibus Alexandri consiliarios occidi procuratibus conquerunt potentissimi de eorum regimine Aristobolum quoq; cum exercitu contra ptolomeum destinauit qui nichil dignum agentes reuertuntur ad hierosolimam. hęc tygrani contra iudea venienti cum donis legatos mittit. Ipsa autem infirmante Aristobolus regnum inualit quod regine nunciatur. Et moritur Alexandra anno regni sui nono & ętatis septuagesimo tertio multipliciter quę sexus de fœlicitate nunq; succubuit callida circa regni detentionem & inimicis sui:generis potestatem tribuens & milerijs regnum post mortem propter indispositionem compleuit gentem tamen in pace custodiuit.

¶Capitulum vicesimum.

Philippus ppt ingratitudinē a damasco depellitur.

Anthiochi exercitus contra iudeam.

Occiso anthiocho milites fugiunt ex eoꝝ maxima pars fame cōsumit.

Arethas rex syrię inferioris cōtra iudeam. &c.

Alexāder cōtra diam ciuitatem

Possessio iudeorū tpe alexādri.

Alexāder crapulę nimis idulgēs infirmat. moritū in bello.

Regina ad Alexandrū morietē

Phariseos alexāder pcipit honorare &c.

Precipit alexander cadauer suū militibus ostēdi & ad eoꝝ volūtatē dari &c.

Alexādra mariti mādata pficiens phariseorū ptāti corpus ma

Lexandra tamen cum castellum cepisset secundum mariti mandata phariseos alloquitur: & illorum potestati mariti corpus & regni gubernationem commendat & in iram quidem eorum quam in alexandrū habebant extinxit:fideles vero eos & amicos sibi parauit. Qui secūdo populum ad concionem conuocantes:res gestas alexandri explanauerunt regem

riti & regni gubernationē commēdans irā extinxit & amicos parauit.

Alexādro mortuo duobusq; filijs relictis hircano. ſ.& Aristobolo.

Alexādra a populo dilecta rexit impiū & hircanū principem ſacerdotū fecit phariſeis tñ oia cōmittēs multitudinē eis obedire p̄cepit.

Cōq̄runt potentiſſimi de regimine phariſeorum.

Alexandra Aristobolū cū exercitu deſtinat ad damaſcū cōtra ptolomeū

Tygrani venienti cōtra iudeam miſit regina cū donis legatos.

Infirma Alexādra Aristobolus regnū inuaſit.

Nunciat reginę q̄ Aristobolus vult vſurpare regnum.

ſe dicentes iuſtum & magnum perdidiſſe: & tantum populo luctum & meſticiam laudibus regis intulerūt vt exequias ei meliores quā ceteris regibus exhiberēt. ¶ Alexāder autem liberos relinquēs hyrcanum & ariſtobolum vxori alexandrę regnum tradidit. Ex filijs tamen eius alter hyrcanus rerum gubernationē ignorans/vitā ocioſam eligerat/inquiſſimus vero ariſtobolus efficax & audax erat Igitur a populo mulier diligebatur: eo q̄ videbatur contriſtari de quibus maritus eius peccaſſet. ¶ Quę principē quidem ſacerdotū hyrcanū ꝓpter ętatem magis autē propter innocentiam ordinauit phariſeis tñ omnia facere ꝓmittens quibus obedire multitudinē p̄cepit. Et ſi quid legū hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet quod phariſei ſcdm patriam traditionem introduxerant: hoc iterum reſtituit. Nomen ergo regium ipſa tantū ferebat: omnem vero poteſtatē phariſei poſſidebant. Nam & tranſfugas educebant: & ligatos ſoluebant: & nichil a dominis penitus differebant. Verūetiam prouidentiā ſui regina faciebat. dum multos cōductos milites contineret. ſuaſq; vires duplas oſtenderet vt iam in circuitu reges terreret: & caperet obſides ab eis trāſmiſſos. ¶ Pacem vero omnis habebat ꝓuincia p̄ter phariſeos. Nam hi rempublicā conturbabant reginam flectere molientes quatenus occideret cōſiliarios alexandri: qui eum hortati eſſent octingentos interficeret. ¶ Ex quibus vnum ipſi occiderunt diogenem: & poſt ipſum alios multos. Vſq; quo potentiſſimi eorum in aulam intrarent cum ariſtobolo. cui videbantur moleſta facta phariſeorū. Apparebat q̄ vellēt (occaſione accepta) matrem a regno deponere. Qui cum ingreſſi fuiſſent: ammonebant eam quanta feciſſent per quę firmam fidē ſuo dño conſeruaſſent: pro quibus etiam multa ab eo merita cepiſſent. & petebant ne omnino ſpem eorum euerteret. Nam cur fugeret aduerſariorum pericula. ſi deum ab inimicis tanq̄ pecora tolleret. Dicebāt etiam ſi contenti eſſent aduerſarij mortuorum interitu: propter dñorum fidem ſe patiēter ea quę contigerunt perferre. Si vero in hiſdem phariſei permanſerint petebant dari licētiam recedendi. Nam propter viſionem eius nullatenus pati ſaluti ſuę prouidere ſed libenter in aula eius mori. ne perfidos eius poſt diſceſſum putaret. Opprobrium vero reginę eſſe ſi neglecti ſocij mariti eius aduerſarij traderentur. Nam gaudiū arethę arabo erit tot & tales viros a te alienare quorū prius fuerat terribile nomen auditū. Si vero phariſeos p̄ponere iudicas vnumquemq; noſtrum in caſtellis diſpone: & ſi ita aduerſarios vis erigere ſine nos in humilitate conſiſtere. Multa talia cum ei dicerēt: & ad miſericordiam mortuorum & periclitantium vmbras alexandri inuocarent: omnes qui aſſiſtebant lachrimis cōpleti ſunt. ſed amplius ariſtobolus: qui dum ſuam oſtenderet voluntatem multa cōtra matrem locutus eſt. Siquidem ipſi ſuę calamitatis cauſa fuerunt: dum ambitioſe furenti meliori p̄ter conſtituta regni cōmitterent moderamina. Quę dum nichil ſciret quid ageret. ad poſtulationem eorū cuſtodiam caſtellorum illis prębuit p̄ter hyracaniam & alexandriam & macherunta: vbi vero p̄cioſiſſimę res eius repoſitę videbantur. ¶ Non multo poſt tamen filium ſuum ariſtobolum cum exercitu deſtinauit ad damaſcū contra ptolomeum: qui mineus dicebatur. Qui nichil ſtudio dignum agentes: ad hieroſolymam reuertūtur. ¶ Eodem tempore nunciatur tygranis cum trecentis milibus armatorum contra iudeam venturus. Quod nimis reginam & gentem perterruit: vt dona multa & nobiliſſima per legatos ei deſtinaret. Quem obſidentem ptholomaidam inueniunt. Nam regina ſelene quę & cleopatra ſyrię regnans ſuaſit habitatoribus ptholomaidis vt tygranem excluderent. ¶ Qui cum peterent eum pro ſua regina proq; ſua gente: laudauit eam tygranis q̄ ex longinquo legationem ei cum donis tranſmiſiſſet. ſpem etiam bonam eis promiſit. Capta vero ptholomaide tygrani nūciatur q̄ mitridatem dum ſequeretur lucullus. illum quidem fugientem ad hiberos minime potuiſſet comprehēdere: armeniam vero depopulaturus cognouiſſet. Quę cum obſediſſet tygranis: donum reuertitur. ¶ Interiecto vero tempore alexandra regina cum in valitudinem ſeuiſſimam incidiſſet. placuit ariſtobolo rempublicā inuadere & per noctē cum vno famulo egreſſus ad caſtella perrexit vbi paterni amici ſui degebant. Nam olim de actibus matris ſuę cōquerebatur. Timebat enim futurā q̄ non poſſet principatui ſuccedere: dum frater ei maior extaret. Conſcia vero facti vxor eius fuerat quam illic cum ſua generatione dimiſit. ¶ Cumq; primum peruenisſet in gabatha vbi potentiſſimus galeſtis eius amicus erat ab eo etiam ſuſcipitur. Et poſt diem regina (cum ariſtoboli fugam vidiſſet. diuq; putaſſet diſceſſionem eius non pro rebellione fieri) venerunt qui nunciarent iam tenuiſſe illum primum caſtellum & ſecundum & reliqua omnia. Nam vno comprehenſo: ſimul ad illius voluntatem omnia feſtinabant. Tunc cuncta gens iudeorum cum regina in maximis cepit eſſe terroribus. Nam ſciebant non longe abeſſe ariſtobolum: quatenus ſibi principatum defenderet. Timebant etiam ne vltionem exigeret de illatis ſibimet iniurijs. Placuit igitur vxorem eius cum genere in ſuperiori cuſtodia templi conſtitui. Ariſtobolum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circundatum ornatu: & intra quindecim pene dies loca viginti & duo occupaſſe vnde

etiam militiam cōgregaret a libano vel trachonitide vel monarchijs/tunc seniores iudeorum & hy
A canus ad reginam intrantes petebant vt sententiam de rebus ferret instātibus. Nam aristobolus iam
pene obsidebat: tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabāt (quis egritudine laboraret) sine ea
aliquid consilium capere. imminere vero sibi non longe post periculum clamitabant/Cumq; illa pre
cepissiet eis agere que estimarent pdesse multas quoq; causas eis vtiles adesse demōstrabat id est gē
tem validam exercitum potentissimū pecuniarum copiam sibiq; iam deficiente corpore vanum esse
pro talibus laborem impēdere. ¶ Hec cum dixisset non multo post decessit anno sui regni nono eta
tis vero septuagesimo tertio: mulier que debilitate sui sexus nunq; succubuit callida regni detentio,
nem quod ex ipsis operibus euidēter ostensum est & que preponeret futuris presentia & omnia post
poneret potentie principali & cum nec bonum aut iustum attenderet ad summam calamitatem ne
gocia domus sue ita perduxit. vt post multa pericula & labores potestatem quam possedit non mul
to tempore tacta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit tradidit potestatem &
principatum potentium amicorum gubernatione priuauit: & miserijs regnum post mortē suam com
pleuit propter malam disp̄ositionem. ¶ Sed q̄is ita regnasset gentem tamē in pace custodiuit. Ale
xandra ergo finem inuenit huiusmodi.

Mortua alexandra regni sui anno nono & ętatis septuagesimotertio que sexus debilitate nūq; succubuit. Inimicis gñis sui tradidit principatū &c. & miserijs regnū cōpleuit in pace trīgētē custodiuit.

¶ Explicit liber tertius decimus.

¶ Incipit liber quartus decimus qui continet tempus annorū xxx.

¶ Bellum Aristoboli contra hyrcanū fratrem & hircani militibus ad fratrem transeuntibus pacis cō
dicio. Antipater autem diues Idumeus quem tamē Nicholaus damascenus dicit iudeum genere no
bilissimū fuisse ex illis qui ad iudeam a babilone sunt reuersi: hircani amicus fuit qui ab Alexādro to
tius Idumee dux constitutus cum Arabis/Gazeis & Aschalonitis amicitias faciens iudeos contra ari
B stobolum incitat & hircanū natura bonum/ab Aristobolo fratre arrogante & facinoroso facit recede
re. Et hircanus ad Aretham arabum regem veniens (Antipatro stimulante) cui ciuitates quas pater
Alexander ab arabis ceperat reddere promittit eius auxilio fratrem tempore azimorū obsedit. Iudei
quoq; oniam deo amabilem qui oratione plurima a deo in siccitate impetrauerat contra Aristobo
lum orare volunt compellere. Et ipsum neutraliter orātem interfecerūt. cuius mortem vltus est deus
vehementem pcellam in fructus prouincie mittens eos consumpsit vnde maxima tritici caristia.

Capitulum primum.

Alexandre regine morte in superiori volumine demonstrata/sequētia referamus. Cōtinuatio ad
nichil aliud/festinantes nisi minime quicq̄ de gestis rebus memorie preuidendo pcedentia.
preterire. Nam qui cōscribunt hystorias & res veteres indicāt: oportet eos ppter Bellū Aristobo
antiquitatē narrationi decus imponere vel explanationi rerū studere propter le li cōtra hircanū
gentes: quatenus cū aliqua gratia vel delectatione experientiā rerum possint cō frem & hyrcani
cipere. Super omia vero certius cōscriptiones debent & veritatē dicere: vt rerum militibus ad fra
ignari possint credere lectioni. ¶ Centesima octogesima olimpiade. quinto hor trē trāsientibus
tensio & quinto metello cretico cōsulibus bellum contra hyrcanū aristobolus preparauit pugnaq; fa inter eos pacis
cta hiericonte multi milites hyrcani ad fratrē eius transierūt. Quo facto hyrcanus ad arcē vbi aristo cōditio.
boli vxor & filij a matre eius recluſi erant cōfugit. Cui de recōciliatione aristobolus verba faciens in Antipr diues I
micitias depositi vt ipse quidē regnum teneret: frater autē priuatus viueret in sua possessione cōten dumeus hirca
tus. Cūq; hec disposuissent in tēplo & iusiurandū & dextras dedissent omni populo vidente discessē nī amicus/que
runt ille quidē in aulam regiam: hyrcanus vero vt priuatus in aristoboli domū. ¶ Amicus igit quidā tī Nico. dam.
hyrcani genere Idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & vir efficax: aristobolo suspe dicit iudeū no
ctus habebat propter hyrcanū. ¶ Nicholaus tī damascenus ait hunc iudeū genere nobilissimū fuis bilissimū.
se ex illis qui ad iudeam a babilone reuersi sunt. ¶ Hec autē refert ad gratiam herodis filij eius (quē Antipr antipas
regem iudeoꝝ contigit postea fieri) de quo apto tempore dicemus. ¶ Hic ergo antipater (qui prius dictus dux ab
antipas dicebatur & eodem patris nomine appellabat) cū eum alexander rex & vxor eius ducem to alexād.
tius Idumee ordinassem: amicitias iniisse cum finitimis arabis & gazeis & ascalonitis perhibetur: mul Idumeę cōstitu
tis & maximis donis illos sibi coniungens. Et cum aristoboli potentiam iunior antipater formidaret tus amicitias cū
timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latenter excitat contra eum iudeorum validissi arabis & gareis
mos viros: iniustum esse dicens negligere: dum viderent Aristobolum iniquę principatū habere fra &c. faciēs cōtra
trem q; eius priorem electum cui magis propter ętatem imperium debebatur. Et cum hec ad hyrca aristobolū iude
num verba faceret frequenter. & diceret periclitari vitam suam nisi prouideret fecit eum discedere. os incitat & hyr
Nam indicabat aristoboli amicos nullum tēpus pretermittere in quo nō persuaderēt eum interfici. eanū facit a fra
quatenus firmū sibi gereret principatum. ¶ His hyrcanus verbis minime credebat dum natura bo trę recedere.
nus esset & accusationē facile non admitteret. Faciebat autem eum innocentia & mentis remissio vt

De bello. Dam. [illegible]

debilis & inualidus putaretur.cum contrarię nature aristobolus esset. Nam facinorosus & arrogans erat. ¶ Sed cum antipatervidisset hyrcanum non attendere verba sua nullatenus parcebat accusatio- D
nes factas de aristobolo singulis diebus illi inserere tanq̃ eum interficere festinaret. Quem vix impe-
lit ad aretham regem arabum confugere. Nam ꝓmittebat ei auxiliatorem quoq; futurum. ¶ Igitur
cum hęc audisset hyrcanus arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeę arabiam discedere:premittit
antipatrum ad arabiam regem fidem ab eo accepturum:q; refugientem ad se non traderet inimicis.
Hyrcanus ad a- Cumq; accepisset fidem antipater:ad hyrcanum hierosolimam remeauit. ¶ Cum paucis ergo nocte
rethã regem sti de ciuitate egreditur. Cumq; multam fecissent viam ad petram ciuitatẽ peruenium vbi palaciũ are-
mulãte antipre thę erat. Antipater autẽ dum multũ amicus regis esset & rogaret eum vt hyrcanũ ad iudeam dedu-
venit & Aristo- ceret. & hoc singulis diebus sine vlla intermissione faceret sed etiam dona promitteret:flectit arethã.
bolũ debellat. Necnon & hyrcanus pollicitus est si restitueret patrię.regnumq; reciperet omnẽ terram & decem ci-
Ciuitates quas uitates quas pater suus alexander ab arabis ceperat reddere. ¶ Fuerunt autem madaba Lybias Na-
xãder ab arabis balota Arabata Galatona Iazoara Monstingon Edissa Ribdalusa Oriblo. ¶ Cum has promissiones
ceperat ꝓmittit audisset:contra aristobolum exercitum quinquaginta milia equitum & peditum produxit. Sed cum
hyrcanus Are- in prelio vicisset & multi post victoriã ad hyrcanũ refugissẽt;desolatus aristobolus ad hierosolimã re-
thę regi redde- cessit. ¶ Arabum autẽ rex omnẽ agens exercitum & applicans ad templum aristobolũ obsidebat &
re. abiecto populo iudeorum hyrcano: & pariter obsidente soli sacerdotes cum aristobolo permansere.
Aristobolus ob- Igitur arethas cum exercitu arabum vel iudeorum circũdans fortiter obsidioni imminebat. Quę cũ
sessus a rege A- fierent tempore celebrationis azimorũ (quę pascha dicitur) probatissimi iudeorũ prouincia relin- E
rabũ & hircano quentes in egyptum recesserunt. ¶ Onias vero quidam vir iustus deoq; amabilis qui dum non pate-
Onias iusto orã ret orauit deum quatenus solueret siccitatem & audiens deus pluit:dum tunc eum celatum haberet
te deus pluit&c. propter seditionem abstraxerũt. & in exercitum iudeorum ꝓduxerunt petẽtes vt similiter oraret cõ-
Oro onię quem tra aristoboli milites vt soluerentur sicut soluta est pluuia. ¶ Cumq; diu resisteret recusans:a militũ-
neutral orãtem dine compulsus in medio stetit ita orando dicens. Deus omnium rex quoniam hi qui mecum cõsti-
occiderũt mali- stunt tuus existit populus & qui obsidentur tui sacerdotes sunt:peto vt neq; istos exaudias contra il-
uoli iudei cuius los petentes.neq; illos contra hos orantes:Cum hęc orasset maliuoli iudei adorti interfecerunt eum.
morte deus vl- Deus autem statim ab eis vltionem crudelitatis exegit. Nam pœnam exegit ꝓ morte onię. Hoc mo
tus est. do obsessis sacerdotibus & aristobolo celebratio paschę prouenit in qua solemus multas deo immo-
lationes offerre. Cumq; indigerent victimis aristoboli socij & petissent iudeos vt pro victimis quan-
tas vellent pecunias acciperent:tunc illi mille dragmas dari pro singulo capite dixerunt. Cumq; ibẽ
ter aristobolus & sacerdotes promisissent.per muros pecunias deposuerunt. Quas illi cum cepissent
Caristia tritici i nequaq̃ victimas reddiderunt sed maliuolẽtia tacti fidei transgressores & impij coram deo pro fau-
iudea ꝓpter pul- datione hostiarũ extiterunt. Sacerdotes autẽ orauerũt ad deum quatenus impune hoc illis nõ cede-
tione mortis onię. ret. Qui nõ remoratus pœnam procellam vehemẽtem acerrimamq; in fructus totius ꝓuincię mittẽs
cõsumpsit eos ita vt modius tritici dragmis vndecim emeretur.

¶ Pompeius Scaurum ab armenia ad siriam destinauit ad quem hircani similiter & Aristo-
boli venientes legati pro auxilio quadraginta talenta ꝓmittebant magisq; aristoboli recipiens simi-
la soluit obsidionem:quo discedente Aristobolus cõtra Aretham & hyrcanum parans exercitũ vin-
cit antipri fratre occiso. Sed pompeio ad Siriã veniẽte Aristobolus ad eum legatos mittit. Et antipa
ter pro hyrcano legatus veniens Scaurũ & Gabinium pro acceptis pecunijs accusat. Pompeius autem
iudeorũ audiens discordias & vtriusq; partis rones Aristobolũ de violentia criminatus est eos ut le-
uiter alloquutus dimisit sed postea contra Aristobolum mandata non curantẽ bellum duxit quo tem- F
pore Mitridates veneno a filio cõfecto in ponthio moritur.

¶ Capitulum secundum.

Põpeius Scau- INterea scaurum pompeius dum in armenia adhuc tygranem ipse debellabat ad iu-
rũ ab armenia dam destinauit Qui dum ad damascum venisset & a lolio & metello nuper captam
ad Siriã destina ueniisset in iudeam perrexit. Vbi dum venisset ad eum legati aristoboli vel hyrcani in
uit cui aristobo- grediũtur:petentes auxilia. Sed dum aristobolus promitteret quadraginta dare talẽ-
li & hyrcani le- ta:& nichilominus hęc etiam eadem hyrcanus offerret: scaurus magis aristoboli pro-
gati q̃draginta missa susceꝑit. Nam & dives & magnanimus aristobolus erat. & omnino paratum ei
talẽta ꝓ auxilio erat quod dari postulabat. Alter vero pauper & tenax:& de maioribus persidam promissionẽ pretẽ-
ꝓmittebant ma debat. Nam & simile non erat qđ petebant: id est virtute ciuitatẽ munitissimam capere & transigere
gis tñ aristoboli cum multitudine nabatheorũ depellere. ¶ Prędictis ergo causis flexus scaurus cũ pecunias acce-
recepit ꝓmissa. set soluit obsidionẽ ꝓcipiens aretham recedere:ne romanis hostis appareret. Igitur scaurus in-
discessit.aristobolus autem cũ multis viribus cõtra aretham & hyrcanum parauit exercitum. Q
cõfligens circa locũ qui capiron dicit vicit eos sex milia hostium ꝓsternens:intet quos etiã cepit

alias celaphon frater antipatri cecidit. ¶ Sed nō multo poſt cum pompeius in damaſcū peruenisſet
A & inferiorem ſyriam percurriſſet: venerūt legati ab ęgypto vel ab omni iudea: per quos miſerat ei do-
num maximū ariſtobulus vitem auream quingentorū talentorum. Cuius mentionem fecit etiam ſtra
bon capadox ita referens. Venerūt vero legati ex ęgypto cum corona aurea quatuor milia ſolidorū
& a iudea vitis vel ortus aureus alias torques aurea quem nominabat tripynon alias terpuon id eſt
delectabile. Hoc vero donum nos quoq; vidimus in templo romę capitolini iouis ſacratum fuiſſe ti
tulum habens ariſtoboli filij alexandri regis iudeorum: quod eſtimatū eſt quingentis talentis. Igitur
ariſtobolus iudeorum potentiſſimus: dicitur hoc donum miſiſſe. ¶ Interiecto vero tempore rurſus
legati ad eum venerunt id eſt antipater pro hyrcano nichomedis pro ariſtobolo: qui etiam accuſa-
bant gabinium alias cabinium & ſcaurum q̄ pecunias accepiſſent: ille talenta trecenta alter quadrin
genta. ¶ Cumq; iuſſiſſet pompeius certantes ad damaſcum venire inſtante tempore veris congre-
gans pompeius appamenū exercitum de locis hyemalibus ad damaſcū properauit. Qui trāſitu ſuo
mox appamenam arcem euertit quam anthiochus munierat cizicenus dum ptolomei minei prouin
ciam cōſiderauit viri maliuoli vt pene dioniſio tripolitano deterioris: qui ſecuri fuerat percuſſus. Et
dum eum morte dignum inueniſſet (acceptis ab eo mille talentis ex quibus ſtipendium militibus ſu
is donauit) abſoluit eum. hecnō & lyſiadem oppidum cepit. vbi tyrānus ſylias iudeus erat. Cumq; ci
uitates elyopolim & calcidem tranſiſſet iu medio poſitum montem aſcendit & ad inferiorem ſyriam
damaſcūq; peruenit: vbi & comperijt quod iudei cum ſuis principibus hyrcano & ariſtobolo habe-
rent diſcordiā totamq; audiuit gentem contra vtroſq; dicentē non debere ſub regali ditione eſſe ſed
patrio ritu ſacerdotibus obedire: quos deus venerari pręcepit. Hi namq; dum nepotes exiſterent. ſa
cerdotibus non cōtenti eo honore ad alium magiſtratum cupiebant gentem tranſducere: & ſeruitu
B tis vinculis obligare. ¶ Hyrcanus autem accuſabat q̄ fratre maior eſſet. & ab ariſtobolo paruam par
tem puincię datam teneret aliam vero ariſtobolum violentiam cepiſſe. confirmans necnon etiam in
curſiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur neq; gētem iudeorum a ſe ni
ſi per illius violentiam deſcendiſſe. Cui etiam hęc alleganti teſtimonium plus mille optimates iudei
prębebant. antipatro ſuadente. ¶ Ariſtobolus autem a principatu dicebat eum cediſſe propter ſu-
am naturalem & inefficacem ſegniciem. pro qua contemptibilis videbatur. Se quoq; aiebat non tā-
tum pro regni ambitione ſumpſiſſe principatum quantum metu ne forte ad alios migraretur: appel-
lari ſe regem patris ſui nūcupatione. Et teſtes cōuocabat iuuenes promptiſſimos quorum cultus pur
purę. vel comę necnon phalerę. aliuſq; ornatus ſic ſtupebat: vt nō ad iudicium intrare ſed ad pōpam
procedere putarentur. ¶ Pompeius tamen cum hęc audiſſet ariſtobolum de violentia culpans: di-
miſit eos leuiter allocutus. Nam dixerat ad puinciam eorum ſeſe venturum quo certius ſingula poſ
ſit agnoſcere: cum nabatheorū primum prouinciam prouideret. & interim eos pacem habere pręce-
pit: ariſtobolo autem blandiebat ne prouinciam faceret rebellare. adituſue cōcluderet. qđ & euenit.
¶ Ariſtobolus autem a pompeio regreſſus nec aliquid eorum (quę ille monuerat) curans in delon ci
uitatem venit exinde iudeam perrexit. Quapropter iratus pompeius expeditionē (quam contra na-
batheos parauerat in damaſco & a ſyria) legatoſq; romanorū contra ariſtobolum produxit. Cumq;
C peltam & ſcithopolim tranſiſſet in choreas peruenit quę initium eſt iudeę mediterraneę: vñ munitiſ
ſimum oppidum videtur alexandrū nomine. quo ariſtobolus cōfugerat. Tunc pompeius ad eum de
ſtinans iuſſit deſcendere. Multiſq; ſuadentibus romanis non rebellare deſcendit. Cumq; diſputaſſet
contra fratrem ſuum de principatu rurſus in oppidum pompeio cōcedente diſceſſit ex hoc bis ac ter
tio fecit ſperans regnum obtinere ad omnia (que pompeius pręceperat) obedire ſimulans donec re-
diret ad munimina ſua timēs ne regno ſpoliaretur & hyrcano principatus traderetur. Pompeius au-
tem cum iuſſiſſet ei vt caſtella traderet. & cuſtodibus propria manu ſcriberet quatenus eum ſuſcipe-
rent obediuit hęc ſcribere. Diſcedens autem ad hieroſolimam bellum parauit. Interiecto vero tēpore
pompeio contra eum exercitū ducente. quidam ex ponto veniens nunciauit mitridatem hauſto ve
neno defunctum: quod illi filius ſuus pharnaces confecerat. Cumq; in hierico caſtra poſuiſſet vbi ma
xime opobalſamum naſcitur: vnguentum optimum cuius cum flos acuto lapide inciſus fuerit diſtil-
lat: mane hieroſolymis aſcendit.

¶ Ariſtobolo (quas promiſerat p pace negante pecunias) pompeius ipſum ligatum ponit in
carcerem & ciuitatem obſidet tuncq; hieroſolimis de pompeio recipiendo aut eiiciēdo maxima fuit
ſeditio. Qui tū piſonem templi & palacij cuſtodem fecit ipſo templum atq; ciuitatem obſidente eius
milites templum ingredientes omnes peremerūt iudeos magis mori eligentes q̄ imperfecta relinque
re ſacrificia maximaq; tunc fuit iudeorum cedes. Sed & pompeius templi pecunias & ſi plurimę et
iam pompeius nullatenus primus tangere. Hircanoq; dedit ſacerdotij principatum iudei. Itaq; ro-

Pōpeio i damaſcū veniēte ariſtobolus legatos cū aurea vite ad eū miſit ſtrabō capadox

Antipr legatus pro hyrcano ad pōpeiū veniens ſcaurū & cabiniū accuſat

Pōpeius damaſcū veniēs appamenā arcem euertit. &c.

Pōpeius iudeorū audit diſcordias & vtriuſq; partis rōnes.

Rōnes hyrcani

Rationes ariſtoboli.

Pōpeius ariſtobolū de violētia culpās eos tñ leuiter allocutus dimiſit.

Pōpeius cōtra Ariſtobolū mādata nō curātē bellū duxit.

Mitridates veneno moriſ a ſilio cōfecto.

mani facti sunt subditi. Regnumq; (quod sacerdotibus dabatur) factum est populare. Et horum malorum causa hyrcani & aristoboli dissentio fuit Aristobolus quoq; vinctus roma cum liberis ducitur D Alexandro filiorum nouissimo euadente

¶ Capitulum iij.

Aristobolus pō peio pecunias ꝓmittit ꝓ pace quas postea dare negat. quare iratus pōpeius aristobolū ligatū ponit in carcerē & ciuitatē obsidet.

Seditio tūc hierosolimis de recipiēdo pōpeio aut expellēdo.

Pōpeius pisonē tēpli custodē deputauit & palacij Pōpeius tēplū & ciuitatē obsidet.

Lex iudeos hostibus resistere bellātibus ꝓmittit sabbato sed non alia facientibus.

Capta citate pōpeij milites templū igressi oēs peremerūt iudeos magis mori eligentes q̄ sacrificia relinquere imperfecta.

Strabon nicho. & tytus liuius pompei gestoꝝ scriptores.

Quę cinitate capta facta sunt in templo.

Pompei modestia qui nullatenus tēpli pecunias passus ē tāgere & hyrcano sacerdotij dedit principatū.

Subiugati iudei romanis &c.

Gadarā ciuitas.

VNc aristobolus penitens ad pompeium descendit pecunias offerens & in hierosolimis eū suscepit: rogabatq; bello desinere: & quęvellet cū patre disponere. Pōpeius autem veniā ei petenti prestitit. & mittit gabinium cum militibus ciuitatē cum pecunijs obtinere. Sed cū nichil horum penitus egissent gabinius redijt: negatisq; pecunijs de ciuitate exclusus est. Nam Aristoboli milites: pactis minime consenserunt.

¶ Quapropter pompeius iratus aristobolū reclusit in carcerem & ad ciuitatē venit vndiq; munitissimā preter septentrionalē partem. Circuit enim eam vallis altissima intus templū cōcludens. lapideo muro fortissime constructum. ¶ Seditio tamen hominū intus de presentibus rebus erat: quibusdā dicentibus pompeio tradi ciuitatem, Aristoboli vero socij excludere eum & repugnare psuadebant & illum haberi vinctum. Qui cum in templum refugerent pōtem ab eo in ciuitatem transpositū ad obsidionem parabant: alij autem exercitū pompeij susceperūt & aulam ei tradiderūt. Pompeius autem pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire. & domum vel templum obseruare. Qui prius quidē verba pacifica in templo concluſus offerebat. Sed hi dum nō obdissent: loca iuxta templum posita muris circundedit: ad omnia hyrcano ministrante. Pompeius autem mane circa templum a parte aquilonis vnde eos expugnare potuissēt: milites collocauit. Fuerūt namq; & per illam partem turres altissimę & fosse altissimę: que vallo circūdabātur. Ponte namq; desciso: munitior extiterat. In qua valle pompeius cum aggerem in circuitu siluam incidentibus romanis imponeret & videret satis fossam coequatam machinamenta vel instrumenta bellica tyro deportata superimposuit: per quę etiam templum deposuit. Sed si nobis non fuisset patrius mos septimo die vacare: nullatenus aggerem cōstruere iudeis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus: resistere lex concedit. Si quid vero aliud aduersarij velint facere. nulla datur nobis licentia prohibere. Quapropter non certantibus iudeis nec manus armantibus turres erigere vel machinamēta romanis licuit fabricare: quibus postero die vtebantur. Vnde potest nostra erga deum pietas legis custodia cognosci: q̄ nichil ob timorem obsidionis ad immolādum impediti fuissent. Sed secūdo die mane & circa nonam super aram immolabant: & neq; inflictione belli sacrificium remittebant. Nam cū capta fuisset ciuitas tertio mense ieiuniorum. cētesima septuagesima nona olimpiade. gaio antonio & marco tullio cicerone consulibus hostes templum ingressi cunctos peremerunt. Qui sacrificijs occupati nullatenus sacra ruperunt. haud timore anime conturbati. haud dolore morientiū expulsi: sed omnia voluerunt circa ipsas aras pati. dum putarēt melius esse mori q̄ sacrificia imperfecta relinquere & hanc non esse laudem mendacem per quam nostra pietas apparet. ¶ Vera cuncta extitisse testantur qui pompeij gesta cōscripserunt inter quos & strabon & nicolaus necnon & tytus liuius romanę scriptor hystorię. At cum machinamentum primum illatum fuisset. turris maxima commota cecidit: & aperuit partem templi per quam hostes irruperunt. Quorum primus cornelius faustus Sillę filius cum suis militibus super murum ascendit. post eum etiam per alteram partem liuius centurio cum suis: in medio autem fabius & ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cede iudeorū complebant. Quidam vero a romanis: alij vero semetipsis occidebant. Erant etiam qui & precipites sese flāmis inter domos injcerent: minime valentes violentiam sustinere. Cumq; prostrata viginti duo milia iudeorum romanorum vero pauci defuncti fuissent: capitur etiam absalon alias abialon patruus simul & socer aristoboli. ¶ Non parua vero in templo commissa sunt dum ea quę priori tempore inuisibilia: vel inaccessibilia erant adisset pompeius & quicū eo erant nō pauci vidissent quę non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerūt autem mensam auream & circa eam candelabra vel libatoria non pauca nenō & aromatū multitudinem. & in thesauris sacras pecunias duo milia talenta. Quas pompeius penitus contingere noluit propter pietatem: etiam hoc dignum sua virtute fecit. Cumq; in posterum ministris templi precepisset illud purgare & legitima offerre deo: hyrcano principatum sacerdotij donauit quod ei vtilius apparuisset: & ꝓuinciales prohibuit aristobolo auxilium prestare, auctoresq; belli securi percussit. Factum vero cum alijs qui propensius murum ascenderant premijs dignis honorauit: & hierosolimam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius iudei de inferiori syria ablatas subegerant sub suo principatu esse constituit & omnem gentem prius nimis extensam intra fines suos astrinxit. Necnon & gadaram pauloante diruti edificauit demetrio donans gadarenos suo liberto reliquas autem ioppen & scithopolim & pellam vel dion & samariam: insuper & marisam & azotum & iamniam & arethusam habitatoribus reddidit: quę mediterranee fuerant pręter alias dirutas. Gazā vero marithimā & ioppen & dora & stratōs

tamen quam herodes postea condidit magnifice & cum portibus vel templis eam ornasset cesareā cognominauit pompeius liberas reliquit. & prouincia discessit. ¶ Horum malorum hierosolymis auctores hyrcanus & aristobolus extiterunt: cum inuicem inter se bella gessissent. Nam & libertatem deposuimus & subiecti romanis sumus: & prouinciam quam armis possidebamus a syris ablatam hāc syris compulsi sumus denuo restituere: & insuper decem milia talenta pauco tēpore romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur. populare factum est. De his competenti loco dicemus. ¶ Pompeius autem cum inferiorem syriam vsq; ad eufratem fluuium & egyptum scauro tradidisset & duas legiones romanas per ciciliam romam perrexit. Ducebat etiam cum sua generatione vinctum aristobolum cui duę filię vel totidem filij fuerunt. Quorū alexander euasit: nouissimus autē antigonus cum patre vel sororibus romam deportatus est.

¶ Hyrcani & aristobuli fratrum dissentio malorum maximorū iudeis fuit. &c. Regnū quod sacerdotibus dabatur populare factum est. &c. Aristobulus vinctus romam ducitur cum liberis quorum Alexāder nouissimus euasit.

¶ Antipater scaurū petram arabię ciuitatē obsidētem fame fatigatū victualibus fouit & pacē cum Aretho rege fecit. Alexandro vero aristoboli captiui filio iudea inuadente & hyrcanū debellāte Gabinius hyrcano venit in auxilium & victo alexandro dirutas ciuitates precepit renouari & alexāder veniens petens ciuitates Gabinio tradidit. cuius mater marito & alijs filijs rome captiuis fauebat romanis. Quinq; curias Gabinius in iudea instituit. Aristobolus autem e roma iudeam fugiens. Alexandrum castellum renouare prohibetur. Cuius exercitus iterum a romanis victus est & multis occisis Aristobolus multis confossus vulneribus cum Antigono filio captiuus ad Gabinium ducitur & iterū rome ligatus custoditur quo ibidem mortuo senatus filios ad matrem remisit. Gabinio autem contra parthos exercitum ducente Antipater eius militibus arma & triticum ministrauit. Tunc quoq; in iudea maxima orta est seditio. Alexandro aristoboli filio per violentiam principatum vsurpante. Qui tamen victus est a Gabinio decem milibus suorum militum prostratis.

¶ Capitulum quartum.

Antipater scaurum petram arabię ciuitatem obsidētem famę fatigatum victualibus fouit & pacem cū rege Aretha fecit.

Alexandro aristoboli filio iudeam inuadente & hyrcanū debellante Gabinius romanus hyrcano venit in auxilium.

Victus alexāder

Gabinius iudeę dirutas ciuitates renouari pcepit.

Alexāder (misso legato) veniā petit & citates tradidit gabinio. &c.

Mater alexādri (marito & alijs filijs romę captiuis) fauebat romanis.

Quinq; curias cō stituit gabinius i iudea.

SCaurus tamē cōtra petrā arabię cū exercitū produxisset propter difficultatem ciuitatis in circuitu terram deuastabat. Sed exercitu romano fame fatigato antipater obediens preceptis hyrcani a iudea triticum vel quęcumq; erant necessaria destinabat. Cumq; missus ab scauro legatus antipater ad aretham perrexisset per amicitias quas cum eo habere debuerat flexit eum pecunijs ne prouinciam prędaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talētis extitit. & in his scaurus bellum sedauit. Siquidem non minus & ipse q̄ aretha concupiuit idē fieri. ¶ Interiecto vero tempore cum alender aristoboli filius iudeam inuasisset: dux exercitus gabinius de roma ad syriam vsq; peruenit. Qui inter alia quę miranda fecit contra alexandrum produxit exercitū: nullatenus valente hyrcano viribus illius resistere. cum etiam erigere hierosolymorum murum festinaret. quem pompeius deposuerat. Quod ne faceret prohibuerunt eum romani ibi constituti. Circuiens autem prouinciam multos iudeorum armauit: & maturius q̄ sperabatur collegit decem milia peditum & mille quingentos equites: etiam alexandrium castellum valde munitum & macherunta iuxta montes arabię cepit. Igitur gabinius contra eum veniebat: cum iam marcum antonium cum romanis alijsq; duces premisisset. Qui cum romanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malicus ducebant adunantes sibi & antipatri societatem. alexandro obuiam venerunt: quos sequebatur etiam gabinius cum legione. Alexander autem prope hierosolymam accessit. vbi cum hostibus prelio facto peremerunt romani tria milia iudeorum capiunt etiam non minus tria milia. Interim gabinius cum alexandrium peruenisset castrum. inuitabat concluſos ad pacem: & de prioribus eorum delictis veniam pollicebatur eis. Vbi cum plures hostium fores vallum starent: marcus antonius fortiter decertans in congressione multos prostrauit. Gabinius vero exercitus partem cum ibi reliquisset vt castellum vastaret ipse reliquam iudeam circuibat: quātasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari precepit. Et reconstructę sunt samaria vel azotus. scitopolis & antidon. raphia vel dora marisa & gaba & alię non paucę. Cum omnes gabinij obedissent preceptis. ciuitates multo tēpore desertę suos habitatores acquisierunt. ¶ Quę cum per prouinciam egisset. rediit in alexandrium castellum. Vbi dū obsidionem statueret: legationem ad eum alexander destinauit. veniam sibi de prioribus commissis postulās: & tradere castella hyrcaniam vel macheruntam post etiam alexādriū pollicetur. Quę gabinius accepta euertit. ¶ Mater vero alexādri cū ad eū peruenisset nam fauebat romanis: marito eius & alijs filijs romam abductis concessit gabinius quę postulasset. Cumq; disposuisset pacem cum ea: hyrcanum ad hierosolymam reduxit. habiturū tēpli diligentiam. ¶ Quinq; tamen curias cōstituit: & equalibus turmis gentem diuisit. Quarum vna hierosolimis degebat alia in gadaris: tertia in amathū te. quarta vero in hierichonte. quinta in sefforis galileę: qui regia potestate liberati sub optimatum gubernatione viuebāt. ¶ Sed cū aristobulus a roma ad iudam confugisset: & alexandrium quod nuper dirutum fuerat renouare desideraret gabinius milites cum ducibus sisinnio & antonio & seruillo mittit vt illud opidum reconstrui prohiberent. simul & caperent. Multi tamen iudei ad aristobolum tran-

sibant propter veterem eius gloriam:nouis rebus studentes.Necnon & philolaus dux [illegible]
rum:cum mille ad eum refugit.Sed multi qui ad eum venerunt inermes erant: quos decem
cherunta ponere. ¶ Aristobolus ergo eos qui armis inopes erant dimisit:armatos autem
existentes cum collegisset perrexit ad bellum. quos romam fortiter inuadentes:prelio facto
Et licet iudei propensius detractarent:tamen atrocitate hostium ad fugam conuertuntur.
quinq; milia prosternuntur:reliqui vero dispersi:vt vnusquisq; per fugam salutem acquisiuit.
plus mille aristobolus habens in macherōte munitissimum oppidum recessit.Cumq; male
nichilominus spem sibi bonam promittebat.Duos tamen dies obsidioni resistens.multis
neribus captiuus cum antigono filio qui de roma cum eo fugerat ad gabinium trahitur. ¶
lus his quidem vsus casibus rursus ad romanam ciuitatem transmittitur:quo ligatus tenebatur
q; regnum & principatum sacerdotij tribus annis & sex mensibus gessisset:vir clarus & magnus
habebatur.Filios autem eius senatus matri remisit:gabinio scribente hoc ei promissum fuisse
stellorum proditione.Sed hi quidem in iudeam remearunt. ¶ Gabinius autem cum copiis
exercitum duxisset.& eufraten fluuium transisset:placuit ei ad egiptum reuerti:quatenus
ibi restitueret.Hec vero & per alios historiarum conscriptores demonstrata sunt.Gabinius
litibus antipater ministrauit triticum & arma & pecunias: & iudeos propter pelusium
fecit:qui custodes egyptiorū adituū fuerant. ¶ Cūq; ex egypto remeasset:& ad syriam
ditionibus & turbis eam inualescentē inuenit.Siquidem alexander aristoboli filius
per violentiam principatum multos iudeorum subtraxerat. magnoq; cum exercitu
dens oēs romanos quantos inuenit occidebat refugientes ad montem garizim.Gabinius
antipatum, vt prudentem premittit ad illos qui rebellabant.vt eorū sedaret
meliorem sensum redirent.Qui cū perrexisset multos quidem castigauit & ad
Verumtamen alexandrum comprehendere non potuit:dum exercitum haberet
rum.Qui cum gabinio confligens vincitur decem milibus suis prope thabirium

¶ Gabinius dispositis hierosolimorum ciuitate romā redijt Crasso tradens ducatum
thos parans exercitū templū quod fuit ditissimū pecunijs depopulatus est quas pōp
est aulus.de diuitijs autē tēpli Strabon dat testimonium: & ciues cyrenę ciuitatis
partes.Et ibi iudeorum generatio conualuit & in egipto.Crassus vero a parthis victus
a Roma ad Syriam fugiēs eam a parthicis vindicauit incursionibus qui philolai
boli successore Antipatro cui quatuor ex chipri vxore filij erant inuitante captiuam

GAbinius tamen cum disposuisset ciuitatem hierosolymorum antipatri
contra nabatheos expeditionem produxit.Quos cum in pugna vicisset
fugas mitridatem & orsanem dimisit:qui fide non seruata ad propria
binius cum opera maxima vel clarissima in expeditione fecisset romam
dens ducatum. ¶ De pompei & gabinij expeditione conscribit nicholaus damascenus
padox:nichil vnus altero amplius exponens. ¶ Crassus autem cum contra parthos
ceret ad iudeam peruenit & pecunias templi quas pompeius non tetigerat. duo
abstulit necnon & totum reliquum aurum vsq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam
ream versatilem:trecentas mnas pōderantē. ¶ Mna vero apud nos duę & semis
¶ Tradidit vero ei hanc trabem custos pecuniarum eleazarus nomine sacerdos non
mo nam bonus & iustus erat sed dum commissa fuisset ei custodia velorum templi quę
tudine vel constructione prętiosissima resplendebant in hac trabe pendentia. Et crassum
templi cunctum aurum velle colligere veritus ne tēpli cunctum ornatum auferret auream ei trabem
pro redemptione omnium prestitit:dum iusiurandum ab eo accepisset nichil aliud a templo tollendum:
sed dolo contentum auro ab eo tradito quo multa milia pondo posset inuenire. Hanc verotrabem
alia lignea circundabat:ideoq; latebat.Crassus vero licet iurasset nichil aliud de templo tangere
post acceptam tamen trabem transgressus omne templi aurum deposuit. ¶ Nemo tamen miretur
tantę diuitię in nostro tēplo fuissent: dum has omnes per vniuersam terram iudei deum colentes
ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo prędictarum pecuniarum testimonio caret.nec
arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit: sed multi & alij conscriptores nobis
testimonium ferunt.Necnon & strabon eapadoxita dicens. Transmittens autem mitridatis in choo
pecunias quas ibi cleopatra regina deposuerat.verum etiam & iudeorum octoginta talenta. Nobis
itaq; pecunię publicę non sunt nisi hec tantum. Vnde manifestum est iudeos per asyam constitutos
veritos:mitridati has pecunias in choo transmisisse.Non enim ex iudea fuerunt in choo
& ciuitatem & templum munitissimum haberent. Sed neq; alexandriam habitantes iudeos

Exercitus aristoboli iterum a romanis vicitur & multis occisis aristobolus multis confossus vulneribus cum antigono filio captiuus ad gabinium trahitur.

Senatus aristoboli filios matri remisit.

Gabinio contra parthos exercitum ducente antipater eius militibus arma & triticū ministrauit

Seditio in iudea alexādro aristoboli filio principatum per violētiam vsurpāte.

Victus alexander a Gabinio.

Gabinio succedit Crassus.

Nicolaus & strabon historici.

Crassus cōtra parthos exercitum ducēs templum pecunijs depopulauit quas pōpeius non tetigerat.

Mna quid.

Trabes aurea.

Ditissimum templum iudeorum nota causam.

Strabon historicus diuitijs tēpli dat testimoniū.

...dum nichilo mitridatem timerent. ¶ Testis nobis est idem strabon & alio loco ... transijt syllas in helladi pugnaturus cum mitridati. Lucullum transmisisse fertur in ... propter nostrę gentis seditionem quę totum orbem compleuit: ita dicēs. ¶ Qua ... cyreneorum partes existunt ciuium & agricolarum tertia vero colonorum: & quarta ... per omnes ciuitates iam dispersa est: & nullus locus mundi facilius inuenitur. quo ... videamus. Nam egyptus & cyrenea dum sub vnum regnum fuissent omnem con- ... emulatę sunt ita vt scripturis eorum vterentur: & presertim pecunias secundum ... eorum congregarent. In egypto ergo summam partem iudeorum habitasse demō- ... ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatur etiam princeps qui ... instrumenta debeat curare & precepta dare tanq̄ princeps perfectę reipubli- ... hec generatio conualuit. eo q̄ initio iudei egyptij fuissent: & quia iuxta pro- ... egyptus iacet: nec non propter illos qui exinde ad egyptum peruenerunt. Ad cyre- ... transijt eo q̄ ipsa finitima egypto existeret. quemadmodum & iudea: & quod sub ... fuissent. Strabon quidem hec retulit. ¶ Crassus autem (cum omnia disposuisset quę ... debebat) contra parthos egreditur. Vbi cum toto suo exercitu defecit: sicut & alibi demon- ... ¶ Sed cassius dum ad syriam fugisset & vindicasset eam ex incursionibus parthicis qui ... perditionem audaciores fuerant. rursus ad tyrum peruenit: & exinde iudeam ascen- ... alias Iarachenam vero ciuitatem inuadēs statim prędauit. & triginta milia virorum ... etiam seditionis aristoboli successorem cepit: antipatro inuitante. ¶ Qui etiā ... valuisse. ydumeis amicus erat de quibus & vxorem nobilissimam nomine cy- ... ex qua quatuor liberos procreauit. phaselum & herodem qui postea rex fuit & ... am: filiam vero salomi. ¶ Hic autem antipater dum cum alijs potentissimis amici- ... copulasset arabo sese potius sociauit cui etiam filios suos dum bellaret commenda- ... cum expeditionem super eufratem duxisset prohibuit illam deuastari prouinciam ... tum est.

... aristobolum a vinculis solutum a cęsare & in iudeam cū duabus legionibus missum ... Et cipio Alexandrum Aristoboli filium securi interemit. ptolomeus quoq; ad ... filium philippionem mittens iubet eam Antigonum cum sororibus in Aschalon ... ro pompeio Antipater cęsari contra egyptum pugnanti dedit auxilium. Et iu- ... amicitias flexit hostesq; debellauit atq; mitridatem a morte liberauit. Quem ... de eius victoriam Cęsar maxime amauit & eum romanum fecit ciuem hyrcano ... auit principatum quos antigono aristoboli filius sed frustra acculante sanctificit ... bus. Tunc quoq; hyrcano sacerdotum principe & Antipatro iudeo tutore per- ... tatis retinere. Et senatusconsultum de iudeorum amicitijs in capitolio pro- ... nientes pro amicitijs ad hyrcanum scripserunt. ¶ Capitulum sextum ... vero tempore cum cęsar romam teneret. post pompeij vel senatus fugam. solues ... aristoboli transmisit ad syriam duas ei tradens legiones quatenus paratam illi vt ... iudeę. Aristobolus potentia a cęsare donata minime potitus est. Nā pompeia- ... veneno eū corruperūt & sepelierūt eū cęsaris socij. Quo multo tempore iacuit. vl- ... ad iudeā remitteret: & in regijs monumentis poni perciperet. ¶ Scipio autē mā- ... alexandrū aristoboli filium occidendū dum culparet eum de his quę prius contra ro- ... cum percussit. Quo in antiochia defuncto fratres eius ptolomeus mēnei alias ... habitabat apud calcidem prope libanum montem constitutus detinuit. Qui cum fi- ... philippionem in ascalon ad aristoboli vxorem direxisset iussit eam destinare filium anti- ... sororibus. E quibus alteram philippion cū dilexisset. vxorem eam habuit. Quē post- ... pater eius occidēs: matrimoniali iure eam duxit vxorem: & prouidēt iam fratribus eius ... impendebat. ¶ Post vero mortem pompeij dum cęsar contra egyptum pugnaret antipater iudeorū potentissimus mandatis hyrcani obediens multum illi vtilis apparuit. Nam mitridates pergamenus dum per choricum transiret & minime potuisset per pelusium viam conficere sed in ascalone commo- raretur: antipater ei tria milia iudeos armatos adduxit: necnon & arabum nobilissimos auxiliatores illi parauit & propter eum omnes syri propensius cęsaris partes adiuuabant. Verumetiam & ambli- ... mus & ptolomeus filius eius libanum montem habitantes cum omnibus ciuitatibus eā- ... dem pro cęsare mentem habebant. Mitridates autem surgens a syria cum ad pelusium peruenisset. & eum non suscepisset: ciuitatem obsidebat. Cuius maxima virtute antipater primus partem muri dele- cit & reliquis viam ingredi ciuitatem parauit. Et pelusium quidem ita deuastatur. ¶ Antipatrum au-

Strabon ciues ci uitatis cyrenę in quatuor partes diuidit.

Generatio iude orum in egypto conualuit & simi liter in cyrenea.

Crassus victus a parthis.

Cassius ad syriā fugiens eā ab in cursionibus pthi cis vindicauit. &c

Antipater ydu meorum amicus ci cipri vxore qua tuor filios habu it. &c.

Cęsar Aristobo lū a vinculis sol uēs mittebat ad iudeā cū duabus legiōibus quem pōpeiani vene no interfecerunt Scipio alexādrū aristoboli filium mādāte pōpeio securi occidit.

Mortuo pōpeio Antipater cęsari contra egyptum pugnanti auxili um dedit. &c.

Antipatri virtus Antipater iude-

os egyptios ad cesarisflexit amicitias & debellauit hostes & mitridatem a morte liberauit.

Causa amicitię antipatri cum cesare.

Cesar hircano sacerdotij principatum confirmauit & antipatrū ciuē fecit romanum.

Strabō capadox

Antigonus cesari hyrcanū & antipatrū accusans patris & fratris deflebat calamitatem cui antipater satisfaciebat.

Hyrcanus sacerdotum princeps & ātipater iudeę tutor a cesare cōstituitur & hyrcano muros ciuitatis permissuꝫ est restituere.

Epistolę de amicitijs iudeorum.

Scriptum athenienſium ad hyrcanum ſacerdotum pricipē pro āmicitijs. &c.

tem & mitridatem eunte ad cesarem cum egyptij iudei transire prouinciam vetarent (qui onię dicuntur) antipater eos flexit ad cesaris amicitiam principis sacerdotum eis litteras ostendens. Quas cum audissent memphitiden habitantes: simili modo mitridatem ad se inuitauerunt. Ad quos cum profectus esset: & ad locum (qui dicitus deltha) peruenisset: cōfligit cum hostibus circa locum qui dicitur iudeorum expeditio. Habebat autem dextrum eorum mitridates. leuum autem antipater. Sed prelio commisso inclinatur cornu quo mitridates pugnabat: qui periclitatus fuisset: nisi per ripam fluuij cum suis militibus: antipatri currens deuictis iam aduersarijs mortis eum periculo liberasset. Nam victores egyptios ad fugam conuertens. & persecutus castra eorum deuastauit: mitridatemq; fugiētem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti: antipatri vero quadraginta. ¶ Sed cum mitridates cesari demandasset victoriam simul & salutem quam per antipatrum meruisset. antipatrum quidem tantum dilexit: vt etiam vteretur eo omnia bellorum per pericula. Quapropter vulnerari antipatrum quidem sequissime contigit. ¶ Ergo bello finito cesar cum in syriam nauigasset. hyrcano quidem sacerdotij firmum indulsit antipatrum vero ciuem romanum & sine censu constituit. Fertur tamen hyrcanus huic quoq; militię in egypto socius extitisse sicut testatur strabō capadox mine asinij ita referens post mitridatis & hyrcani principis sacerdotum in egypto profectionem strabon alibi ex nomine hypsitratis rursus ita retulit: mitridatem solum exisse vocatum autem secundo: cui antipater iudeę tutor in ascalonę tria milia militum illi prępparauit: & alios potentissimos tauit. Sociauit etiam hyrcanum principem huic militię. Hæc quidem strabon exposuit. ¶ Cum veniſſet antigonus aristoboli filius tunc ad cesarem & patris sui calamitatem deflevisset, quod propter ipsum veneno fuerit interemptus fraterq; suus securi a scipione percussus: petebat misereri sui a regno depulsum. Preterea hyrcanum & antipatrum accusabat q̄ male gentes regerent & in ſuis liter egissent. Antipater autem cum adfuisset satisfaciebat de illatis sibi criminibus: rebellionum cum suis socijs differens: & narrabat quanta ipse laborasset in expeditione coram dicebat iuste aristobolum romę tractum q̄ semper romanis hostis extitisset: fratrem vero causa penam a scipione meritam sumpsisse. ¶ Cum hęc antipater verba fecisset & quidem principem sacerdotum ordinauit. Antipatro vero potestatem donauit: quam ipse eligeret tutorem eum totius iudeę constituens. Hyrcano quoq; concessit patrię muros restituere cum gratiam ab eo petisset. Nam adhuc diruti iacebant: ex quo pompeius eos deposuerat. ¶ Vadit cum sulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum est. Lucius valerius lucij filius te senatu idibus decembribus in templo concordię presente lucio copinio lucij collinę filio. rio filio quirini. de his quę alexander iasonis & nō minus anthiochi & alexander dorotheus legati viri optimi vel auxiliatiores locuti sunt: renouantes cum romanis gratias & amicitias stens clipeum aureum pro iudicio auxiliorum deuouerunt quinquaginta milium solidorum runt sibi litteras dari ad omnes liberas ciuitates: quatenus prouincię vel portus eorum tutiam paterentur. Placuit igitur amicitias & societatem cum eis componere: & omnia quę runt concedere clipeumq; suscipere. Hęc acta sunt sub hyrcano principe sacerdotum & tis anno nono mense panemo alias panepho. ¶ Hircanus autem etiam ab atheniensium datus est: cum multum ei apparuisset benignus. Nam miserūt ei scriptum huiusmodi decreiudice vel sacerdote dyonisio filio a clepiadis mense panemo alias panephovicesimoquarto tum est magistratibus decretum athenienſium sub prefide athode quod eucles mensius alias laimusius scriba exposuit. Munichionis vndecimo die factum iudicium concitro suffragio tulit dorotheus princeps sacerdotum. cum quo assidens dyonisius dyonisij niam quomodo hyrcanus alexandri princeps sacerdotum & rector iudeorum permanet. lo nostro vel singulis vicibus fidelis existens & omni circa eos vtitur industria: ibiq; venientes athenienses vel legationis causa seu priuatim munificenter ad se suscepit & prouidit quatenus illesi redirēt Decretum quidem de his & prius factum est. Nunc vero dyonisio dorothei sumenſi suggerente. & de viri virtute populo ammonente quoniam voluntatem habet bene nobis semper quod potuerit facere: placet honorare virum aurea corona optima secundum legem: & dedicare ei imaginem auream in templo populi vel gratiarum: decernere vero coronam in theatro. cum libero patri thragedię solemnia celebratur: & in panatineis alias panatheneis & eleusineis & in gimnicis certaminibus. Diligentiam vero magistratus habeat. vt si permanserit. & seruauerit fauorem nostrum omne quod excogitemus pro gratia vel honore viri munificenter compleatur: quatenus cum hęc ita facta fuerint appareat noster populus optimus eum amplecti viceſq; reddere gratiarum vt ille nostrum studium iam honoribus effectus imitetur. Immo etiam debemus eligere ab omnibus athenienſibus qui decetum ei deportent: vt cum honorem suscepерit festinet benefacere semper nostrę ciuitati. ¶ Romano

[illegible] vel populi athenienſiū erga hyrcanū meritā demōſtrauimus. Cęſar autem cum diſpoſuiſſet
A [illegible] tradidit. Antipater autem vt cęſerem a ſyria deduxit in iudeam reuertitur: & ſtatim muros
[illegible] diruptos reconſtruxit: ſeditionemq; prouincialē ſedauit interminationibus & perſuaſioni-
[illegible] inuitans cum diceret. Si quis hyrcano cōſenſerit fœliciter vitam ſuam poteſt perage-
[illegible] rem rebellandi peruenerit & lucro priuabitur. & meipſum pro patrono dñm. Hyrca-
[illegible] tyrannū ſentiet: romanos vero & cęſarem pro rectoribus amaros hoſtes. Nā mini-
[illegible] heri: quem ipſi principem cōſtituerunt. Quę cum dixiſſet prouinciam peragrauit.
[illegible] & negligente phaſelus prior Antipatri filius dux hieroſolymis & herodes iu-
[illegible] galileę conſtituuntur herodes enim ab oibus amatur: quia ſiriam a latrocinijs (la-
[illegible] principe interēpto) liberauit quē frater eius gloria emulatus eſt imitari. Antipater quoq;
[illegible] hyrcano trāſgreſſus eſt fidē. Et iudei hircanū antipatrū & filios permittentem re-
[illegible] vnde hircanus cōmotus herodē vocat ad iudiciū quo cōparāte cū ſuis militibus omes
[illegible] nec auſus eſt aliquis eū accuſare Sameus vero iuſtus regē & aſſiſtentes crīminatur pre-
[illegible] quę facturus eſſet herodes regi & alijs oēs enim regno adepto in cōcilio pręter Sameum
[illegible] Hyrcanus autem herodem abſoluens iudicum indignationem incurrit. Capitulum.vii.
[illegible] Sed dum tardum & ſegnem hyrcanum vidiſſet: priorem filium ſuum ducem in hieroſolimis
[illegible] ordinauit: ſecundum vero herodem galileę demōſtrauit tutorem adhuc omnino iuuenem.
[illegible] quindecim annorum tunc erat. Cui nihilo affuit iuuētus: dum prudentiam ſuper ęta-
[illegible] habuit. Qui cum occaſionem inueniſſet: ſtatim ad virtutis oſtēſionem prorupit. ¶ Si-
[illegible] principē latronū compręhenſum qui cū magna turba ſyriam vexabat fecit interimi
[illegible] prędonibus. Quo facto nimium a ſyris amplectitur: vnde & in amorem eius exar-
[illegible] cinijs prouincia horum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per vicos
[illegible] ſtituiſſet: & tuitionem prędiorum ſuorum inueniſſent. Quapropter & ſexto cęſari co-
[illegible] cęſaris tūc totam ſyriam regenti amicus factus eſt. ¶ Cum vero emulatio pro factis he-
[illegible] fratrem eius intraſſet. ſtuduit non minor gloria reperi & hieroſolymitas ſibi fautores
[illegible] ciuitatem haberet & populi negocia non ignorare tractaret: quę antipatrū faciebant
[illegible] eſſet omnium dominus honorari. Honorari igitur ex tali claritate cum cepiſſet
B qualia ſepius contingunt hircani fidem tranſgreſſus eſt. Potentiſſimi vero iudeorum antipatrum vi-
dentes cū filijs extolli per fauorem gentis & redditus iudeę vel pecunias hircani nimis inuidebant ei.
Nam antipater amicitiam cum imperatoribus romanorum compoſuerat. Et cum flexiſſet hircanum
pecunias tranſmittere tánq ſuas & non hircano pręſtante: eas romanis pricipibus deſtinabat. Vnde
manifeſte antipatrum accuſabant: dicentes hyrcano. Vſq; quo iſtos alias iſta pateris. Aut non vides
antipatrum principatu cum filijs pręire cunctos: teq; nomen tantum regnum poſſidere. Sed nec te la-
teant nec putes ſine periculo tuo negligere negocia dum antipater & filij eius totam nunc auctorita-
tem contineant: & hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam herodes filius eius ezechiam & eos qui
cum eo erant perimens legem noſtram tranſgreſſus eſt: quę hominem prohibet occidi licet malignus
ſit niſi primum in concilio condemnatus ſit. Ille vero dum nullam a te ſuſcepiſſet poteſtatem: hęc au-
ſus eſt committere. Quę cum hyrcanus audiſſet flectitur. Plus autem iram eius incenderunt matres
eorum quos herodes interfecerat dum per ſingulos dies eum in templo peterent. vt herodes ante cō-
cilium de actibus ſuis redderet rationem. ¶ Commotus igitur hircanus herodem vocabat ſatiſfactū-
rum de criminibus ſibi illatis. Qui ſuaſionibus impulſus venit. Nam ſic ei pręceperat: vt nō priuatus
ſed cum tutela & cuſtodia corporis adueniret. Qui cū & galileam vt putauit prodeſſe ſibi diſpoſuiſſet
militū parua circundatus manu viā ſecabat: vt nec terribilis videretur hyrcano cum maxima veniens
multitudine: nec nudus vel incautus coram iudicibus eſſet. Immo & ſextus ſirię rector hircanū ſuppli-
cans vt liberaret a iudicio herodē: ſimul & interminabatur ei ſi non obediret. Sed ſexti litterę occaſio
C fuerāt ne quid pateretur a ſentētia cōcilij herodes. ſed magis abſolueretur. Nā diligebat eū hircanus
tanq filiū. Herodes autē cum in medio vna cū ſuis militibus aſtitiſſet oēs perterruit: nec auſus eſt ali-
quis ex his eū accuſare qui primi cōtra eū exclamabāt ſed oēs ſub quiete & ſilētio rei exitū ſuſtinebāt
Qui dū ita ſediſſent vnus quidē noie ſameus vir iuſtus & propter hoc minime deuitās periculū: ſurgēs
ita locutus eſt. Viri iudices & rex: neminē ſcio ad iudiciū a vobis vocatū ita cōſtitiſſe: neq; vos noſſe
quicq ſimile opinor. Sed ois quicūq; in hoc iudicio peruenit exquirēdus humiliter aſſiſtit miam a no-
bis expetēs. capillis prolixis & veſte nigra indutus. Hic autē herodes optimus iuuenis reus pro homi-
cidio ſatiſfacturus de tali crimine vocatus. intereſt purpura circūdatus & caput ornatū habēs compo-
ſitione criniumſtipatuſq; armis. vt ſi cōdemnatus ſecūdum legem fuerit nos quidem interficiat. ipſe
vero vim faciens veritati liberetur. Sed herodem de his non culpabo. ſiquidem ſuum commodum

¶ Fauor cęſaris hyrcano,

Hyrcano remiſſo & negligente prior Antipatri filius dux hieroſolymis & herodes iuuenis ſed prudens galileę conſtituuntur.

Inuidia phaſelli contra herodem fratrē ſtuduit eū ſequi in gloria.

Antipater & filiorū ambitio qui fidem hyrcano trāſgreſſi ſūt. &c

Iudei hircanum negligentē accuſant quia antipatrū & filios pmittit regere. &c.

Vocatus ad iudiciū herodes venit ſed ſextus miſſis litteris eū a iudicio abſoluit.

Sameus iudeus iuſtus herode in iudicio militibus ſtipato & ornato comparāte regē & aſſiſtentes criminatur: prędicēs mala quę herodes & regi & alijs facturus eēt.

plusq̃ legem facit. Sed vos vel regem accuso. qui tantam licentiam ei dedistis. Scitote tamen maximũ esse deum: quia hic quem nunc propter hyrcanum vultis absoluere: quandoq; & vos & ipsum regem torquebit. Nihil autem hęc dicendo mentitus est. Nam herodes cum regnum cepisset omnes occidit in concilio tunc inuentos cum ipso hyrcano pręter sameum quem nimis dilexerat propter iusticiam eius: & in ciuitate post hac obsessa ab herode vel sosio persuasisset populo vt herodem acciperẽt. Dicens propter peccata non posse eum deuitare. De his quidem suo loco dicemus. ¶ Hyrcanus autem cum vidisset propensiores iudices ad necem herodis: iudicium in postero die distulit. Et mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere: vt ita posset periculum euitare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem. & ad sextum cęsarem peruenisset: ita apud se decreuit. vt si vocatus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices hyrcano: dicẽtes quoniam hęc omnia contra eum essent. Illum vero cum nichil lateret. nichil agebat amantia vel imbecillitate sua.

Herodes (regno adepto) oẽs occidit in cõcilio pręter Sameum.

¶ Hyrcanus herodem inferioris syrię ducem timebat & Antipater & phaselus eum a bello cõtra hyrcanum retinuerunt hyrcanus ad cęsarem mittens petit amicitias confirmari. Scribit Iosephus qualiter romanorum principes cum iudeorum gente pacti sunt & q̃ asyę & europę reges studium habuerunt sibi fidem sociarum iudeorum decretum Iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis quo etiã prohibet pecunias exigi a iudeis ioppenses quoq; fecit eis tributarios. Capitulum octauum.

Herodem inferioris syrię ducem cõstitutum a sexto timebat hyrcanus.

Antipater & frater herodem retinuerunt ne bellum faciat cõtra hyrcanum.

Hyrcanus ad cęsarẽ mittens petit amicitias confirmari.

Asyę & europę reges fidẽ iudeorum dilexerunt quod non omes credunt. &c.

Decretũ Iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis.

Pecunias a iudeis exigẽdas prohibuit cęsar. &c.

Sed cum sextus herodẽ ducem inferioris syrię ordinasset nã hoc ei pecunijs vendidit hyrcanus timebat eũ: nequando cõtra se exercitum produceret. Nõ multis autẽ diebus transactis hoc euenit. Herodes em̃ aduersus eũ expeditionem deducens: irascebatur eo q̃ ad iudiciũ vel vocatus sit satisfacturus. Prohibuerũt tamẽ eũ obuiã venientes pater antipater & frater impetũq; retinuerunt: rogantes ne accederet prope hierosolimã & aliquod opus niteretur facere cõtra eos qui cõsenserunt ei ad talẽ peruenire dignitatem. Depręcabãtur etiam vt indignationẽ deponeret. q̃ vocatus ad iudiciũ esset: sed absolutionis gratiam potitus recordaretur: nec ita dolorẽ consideraret vt saluti ingratus existeret: animaduertendũ vero q̃ & bellorũ casus deus dispensat. Quapropter victoriã non oino sperabat expugnando regẽ & amicum qui multũ quidem ei profuisset: nichil vero sponte in eum cõmisisset aduersi. sed per maliuolos suasores actum q̃ difficultatis vmbram pręstiterit. Flexus his herodes & arbitratus sibi satisfactum q̃ suã fortitudinẽ genti mõstrasset reuersus est Per iudeam ergo taliter sese res habebant. ¶ Cęsar autẽ cum romã venisset parabat ad affricam nauigare. quatenus scipionem vel catonem expugnaret. Ad quẽ hircanus dirigens legatos petijt eunctos confirmare amicitias. ¶ Videtur mihi necessariũ ex hoc exponere qualiter romanorũ principes cum nostra gente pacti sunt: ne lateret aliquos quia & asyę & europę reges studiũ habuerunt sociare sibi nostram fortitudinem dum eorũ fidem dilexissent. Sed quoniã multi propter odium nostrũ minime credunt persicis vel macedonis cõscriptionibus de nobis eo q̃ non eadem vbiq; in publicis locis deposita demonstrantur: sed apud nos tantũ & alios quosdam barbarorũ: de romanis tamẽ decretis nõ est ambigendum. Nam & in publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ęreis cõscripta cõtinentur. Nam & iulius cęsar alexandrię iudeos per ęream tabulã demõstrauit alexãdrinos [illegible] stere. Vnde initiũ approbationis faciã: dũ probabo senatusco̅sulta & iulij cęsaris de hircano vel gente nostra decreta. Gaius iulius cęsar imperator & põtifex & dictator secũdo: magistratibus sydoniorum vel curię vel populo salutẽ. Si sani estis bene est: & ego cũ meo exercitu sanũ sum. Exẽplum pacti de grecia ad hircanũ filiũ alexandri principẽ sacerdotũ. & rectorem gẽtis iudeorũ vobis destinatum tenus in publicis vestris annalibus reponatur. Volo vero vos grece vel latinę in ęrea tabula scriptum hoc ponere. q̃ hmõi est. Iulius cęsar imperator põtifex. secũdo dictator. Cũ deliberata sentẽtia decreui quoniã hircanus alexãdri iudeus & nũc & in prioribus annis i pace vel bello fidẽ vel studiũ suũ demonstrauit. cui etiã multi cõsules testimoniũ prębẽt. insuper & in propinquo alexandrię loco cũ mille quingẽtis militibus auxiliatoribus nobis occurrit: & ad mitridatẽ a me destinatus cũ oĩi deuotione fidelis apparuit. Propter has ergo causas hircanũ filiosq; eius rectores iudeorũ esse vel pricipatũ facere dotij gẽtis iudaicę semper habere secundũ patrios mores precipio. ipm quoq; filiosq; eius auxiliatores nobis & iter viros amicissimos esse cẽsendos. Quãtacũq; vero sacerdotalia sũt iura: eũ vel filios eius possidere discerno. Si qua veroiterfuerit quęstio de iudaicis rebus placet nobis iudiciũ de hisadhibere: exhyemationes vero militũ aut pecunias exigẽdas ab eis minime probaui. Gaij cęsaris dictatoris consulis data concessaq; decreta sic se habent: vt filij eius principatũ gẽtis iudeorũ. & donata sibi loca possiderẽt vt princeps sacerdotũ idem & rector gentis iudeorum legatis vim passis adesset: & quia transmisisset ad hircanũ alexandri filium principem. sacerdotum iudeorũ legatos qui de amicitijs vel de auxilio cum eo loquerentur: & dedicassent tabulam ęream in capitolio & in sydone vel tyro vel in ascalone vel in templis scripta apicibus grecis vel latinis: quę infra exposito cõtinẽtur. Si vero hoc

decretum omnibus per ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis inoteſceret. & hoſpitia legatis pre-
A ſtarentur: & ſacrationes vbiq; deſtinarentur pręcepit. ¶ Gaius cęſar imperator cōſul honoris vel vir-
tutis vel clementię cauſa conceſſit pro commodis ſenatus & populi romani. hyrcanū alexandri filiū
liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotum vel antiſtites hieroſolymorum & gētis: iure quo & proaui eo
rum ſacerdotium ſuum geſſerunt. ¶ Gaius cęſar quinquies conſul decreuit hos habere. vel munire
hieroſolymorum ciuitatem & gubernare eam hyrcanum alexādri principem ſacerdotum iudeorum
rectorem gentis ſecundū ſuam voluntatem: vt iudeis in ſecūdo anno locationis expeditibus chori id
eſt triginta modij ſubducantur. neq; tributa eos exigant. ¶ Gaius cęſar ſecūdo dictator ſanxit vt per
ſingulos annos ioppenſes tributa hieroſolymorū ciuitati pręſtēt. excepto ſeptimo anno quem ſabba-
ticum annum appellant: quoniā in eo neq; fruges agrorum colligunt neq; ſeminant: necnon hircano
& filijs eius decimas prębeant & vt nullus dux vel pręſes vel legatus in finibus iudeorū auxilia colli-
gat vel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum aut pro nomie alicuius ſed eſſe vndiq; li-
beros. Quęcunq; poſtea habuerunt vel emerunt vel poſſederunt. vel tenuerunt. oībus his eos potiri
& in ioppe ciuitate (quā ab initio habuerunt iudei. & cum amicitias cū romanis feciſſent) eorum eſſe
ſicut & nobis prius placuit imperamus. Ex qua ciuitate hircanū alexāndri filiū liberoſq; eius a poſſeſ-
ſoribus terręve l a portu tributa conſequi iubemus: de ſydone modios viginti milia ſecētos ſeptuagin-
taquinq; per ſingulos annos excepto ſeptimo anno (quem ſabbaticum vocant) in quo neq; arant ne-
q; fructum arborū colligunt. Prędia etiam in maximo campo quē hircanus & proaui eius prius poſſi-
debant placet ſenatui hęc hircanum & iudeos habere eodē iure quo & prius poſſiderunt: manere etiā
iura quę ab initio inter iudeos & principes ſacerdotū fuerunt: & inſtitutiones quas populo vel ſena-
tu decernente habuerunt. ¶ Pręterea eodē iure liceat illis vti & i lidia: loca etiam vel terras quas pro
hoſpitalitate reges ſyri vel phœnices per donationes romanorū poſſiderunt eas ſenatus probaui hyr-
canum rectorem gentis iudeorū habere. dari etiam licentiā hyrcano & oībus ab eo miſſis vt cum ſena
toribus in ludo monomachorū alias monychorū & beſtiarū ſedentes ſpectent: & ſi petierint dictato
rem vel magiſtrum ęquitū vt in ſenatu eos introducant & reſponſa eis tradant: & intra decimū diem
hoc fiat. ¶ Poſt ſenatuſconſultum gaius cęſar quater imperator. quinquies conſul. imperpetuum di-
ctator: huiuſmodi fecit verba de iure hircani alexandri principis ſacerdotum. & rectoris gentis iudeo
B rum. Prędeceſſores mei imperatores in prouincijs cum teſtimonium hircano principi ſacerdotum iu
deorum: & iudeis coram ſenatu vel populo romano prębuiſſent. cumq; gratias eis populus & ſenatus
egiſſet bene viſum eſt nobis memoriam habere & prouidentiam. quatenus hyrcano ac iudeorū gen
ti filijſq; hyrcani a ſenatu & populo romano: ſuo erga nos fauore gratię retributionis redderentur.

¶ Reſcriptum Iulij Cęſaris pro libertate iudeorum: atq; ſenatus mittente quoq; hyrcano ad dola
bellam legatum aſyę proconſulem qui ei reſcribit plenā libertatem concedens vt ſabbato patrio mo
re obſeruent. Quod ſimiliter conceditur eis ex decreto deliorum / ex decreto Sardinianorum / laodien
ſium / Mileſiorum / Pargamenorum / Halicarnaſeorum / & Epheſiorum. ¶ Capitulum nonum.

IVlius gaius dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curię ac populo ſalu
tem. Interpellauerūt me iudei in delo & quidam de colonis iudeorum pręſentibus veſtris le-
gatis: & demonſtrauerunt decretū per quod vos eis prohibetis patrijs moribus & ſacrificijs
vti. Ergo mihi nō placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta. vel prohiberi eos ſecun-
dum ſuam viuere cōſuetudinem ſeu pecunias ad cōuiuia & advictimas inferre: quādo hoc facere nec
romę quidē prohibentur. Nā gaius cęſar noſter cōſul dū in ſanctionibus ſuis vetaret collegia per ciui-
tates cōgregari: hos ſolos nō probibuit nec pecunias cōferre: nec cōuiuia pręparare iuſſit. Et ego quo
q; prohibens alios iſtis ſolis pręcipio ſecundū patrios mores & leges cōuenire. Bene ergo facitis: ſi pro
latam ſententiā cōtra noſtros amicos vel auxiliatores. propter noſtrū erga eos ſtudiū & fauorem au-
fertis. ¶ Poſt gaij mortē marcus antonius & publius dolobella alias dolabella cōſules cū ſenatū con-
C prehaſſent. & hircani legatos introduxiſſent. & locuti ſunt quibus petierūt & amicitias cū eis fecerunt
& de cōcedi eis ſenatus decreuit quęcūq; poſtularēt ſubiūcto etiā ſenatuſcōſultu: quatenus probatio
nē dictorū habeāt qui hāc hiſtoriā relegūt. ¶ Quod tale fuit ſenatuſcōſultū ab ęrario cōſcriptū de ta-
bulis publicis ſub quito rutilo ęrarij cuſtode dū tertio ydus aprilis in tēplo cōcordię cōſcriberētur pre
ſente lucio calphurnio vel reliquo ſenatu. publius dolobella & marcus ātonius dixerūt. De his quę per
ſenatuſcōſultū gaius cęſar pro iudeis in ęrario deponere nō occurrit: ſed placet nobis ſicut & ſenatui
viſum eſt vt hęc in tabulis ęreis deponātur. & per ſingulas ciuitates trāſmittātur. quatenus & illi in ta
bulis reponere curēt quod decretū eſt quito ydus februarij in tēplo cōcordię. Legati autē principis ſa
cerdotū fuerūt lyſimacus pauſanię alexāder theodori patrodus cereę ionatha onię. Miſit autē ex his
legatis vnū hircanus ad dolobellā tūc aſſę procōſulē petēs eū ſoluere iudeos a militia vt patriā cuſtodi

Decreta iulij.

¶ Gaius conſul quinquies.

Tributarij iudei, is ioppēſes exdecreto cęſaris.

Annus ſabbaticus ſeptimus.

Decretū iulij de iure hircani. &c.

Reſcriptum iulij pro libertate iudeorum.

Scriptum ſenatus de libertate iudeorum.

Legatorum hyrcani nomina.

rent cõsuetudinẽ:quod facilius impetrauit/Siquidem dolobella cũ suscepisset litteras hircani nihil re/moratus scripsit per totã asyã pro iudeis.& ad ephesenã ciuitatẽ primã totius asyę quę huiusmodi la/gebãtur sub iudice archemione mẽsis limonis die prima/Dolobella imperator ephesiorũ curię & ma/gistratibus vel populo salutẽ/Alexãder theodori legatus hyrcani filij alexandri principis sacerdotũ & rectoris iudeorũ intimauit mihi q̃ nõ possent ciues sui militare dũ nec arma possint portare iter face/re diebus sabbatorũ neq; alimẽtorũ secũdũ patrias leges copiã habere. Idcirco ego sicut prędecesso/res mei imperatores prębeo eis militię remissionẽ:& cõcedo patrijs vti legibus secundũ solẽnes & sa/cras immolationes & cõgregare sicuti solẽt pro sacrificijs pecunias:& volo hęc vos per singulas cõscri/bere ciuitates. Hãc quidẽ dolobella de hyrcano legationẽ mittẽte nostris donauit licentiã. ¶ Lencu/lus autẽ lucius cõsul dixit. Ciues romanos iudeos tẽpla habẽtes ephesi ante tribunal religionis causa a militia dimisi duodecimo Kalẽdas octobris:lucio lenculo:& gaio marcello cõsulibus prędente sena/tu. ¶ Blagus alias baldus legatus & vicarius ephesiorũ magistratibus curię vel populo salutẽ. Iudeos per asyã cõstitutos. lucius lenculus cõsul (me pro ipsis petẽte) a militia dimisit. Postulãs vero post hęc & phamũ tribunũ plebis. & luciũ antoniũ ęrariũ impetraui. Vos autẽ cupio curare ne quis eis mole/stiã faciat. ¶ Decretũ deliorũ sub prędide boco alias biuito mẽse tergilione vicesima ad titulationẽ iu/dicũ. Marchus fison legatus aduenięs in ciuitatẽ nostrã pro delicto militũ conuocans nos & multos ciuiũ prędepit vt si qui sunt iudei ciues romani nequaq̃ militare cogãtur:eo & q̃ cornelio lenculo con/sule religionis causa iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire cõsuli vos oportet. ¶ His simlia Sardiniani quoq; de nobis decreuerunt. Gaius phannius gaij filius dux cõsul magistratibus eorũ sa/lutẽ. Volo vos scire quoniã legati iudeorũ adierũt me petẽdo accipere senatuscõsulta pro ipsis cõsti/tuta:quę etiã subiũcta sunt. Igitur volo vos curare vel prouidere his hoibus secundũ [illegible] quatenus per vestrã prouinciã incolumes ad patriã reuertãtur. ¶ Lucius lẽculus cõsul [illegible] manos iudeos qui tẽpla iudaica habere ephesi vidẽtur:religionis causa dimisi. Hoc factũ [illegible] mo die Kalendarũ iuliarũ. ¶ Lucius antonius marci filius vicarius ęrarij vel procõsul:[illegible] gistratibus curię & populo salutẽ. Iudei ciues nostri adeuntes probauerũt nobis cõsili[illegible] priũ secundũ patrias leges ab initio:& locũ propriũ in quo negocia vel iudicia inuicẽ [illegible] petierũt quatenus liceat illis hoc facere. Quod custodiri vel permitti decreui. ¶ Marc[illegible] blij filius & marcus lucius marci publij filius dicũt lenculũ procõsulẽ adeũtes. Intimau[illegible] bus dositheus cleopatridę filius alexãdrinus verba fecit vt ciues romanos iudeos tẽpla [illegible] solitos. si illi visũ fuerit religionis causa eos fecisse:dimittat. Et dimisit. ¶ Duodecimo kal[illegible] lucio lenculo & gaio marcello cõsulibus lẽculus decretũ protulit. Ciues romanos iudeos[illegible] iudica solitos ephesi:ante tribunal religionis causa dimisi. ¶ Laodicensiũ princeps gaio [illegible] lio salutẽ. Sosipater hyrcani principis sacerdotũ legatus porrexit nobis epistolã tuã per q[illegible] uit nobis ab hircano pricipe sacerdotũ iudeorũ destinatos quosdã cũ litteris pro sua gen[illegible] quatenus sabbata iudeis liceat secundũ patrias leges celebrare vt ne quis impediat eos. quo[illegible] & auxiliatores nostri probãtur:aut ne quis eis violentiã inferat in nostra prouicia. Et licet traliani pa/lani cõtradicãt non sibi placuisse quę pro his decreta sunt:tamen prępepisti hęc ita fieri. P[illegible] autẽ vt & nobis eadẽ de his scribas obsequẽtibus tuis prępeptis. Epistolã autẽ porrectã susci[illegible] quã reposuimus iter nostra publica monimẽta:& de reliquis quę prępipisti prouidemus quatenus in nullo culpemur. ¶ Publius seruilius publici galbę filius procõsul milesiorũ magistratibus curię & popu/lo salutẽ. Pritanis mercurij filius ciuis vester. dũ in rallibus alias ralibus negocia tractarẽ ifinuauit mi/chi pręter nostrã sentẽtiã iudeis vos iquietudinẽ inferre:& prohibere eos sabbata celebrare vel tẽpla patria perficere fructusq; sua cõsuetudine colligere. Volo ergo vos scire quoniã audiẽs verba eius vel eorũ qui cõtra ipsum disserebãt. decreui ne prohiberẽtur. ¶ Decretũ pergamenorũ sub iudice gratip/po:mẽse desio. Sentẽtiaq; pricipũ. Quoniã romani sequẽtes suos maiores pro cõmuni oim tutela ho/minũ pericula suscipiũt & studẽt auxiliatores & amicos suos in foelicitate vel firma pace consistere: cũ trãsmississet ad eos hircanus prices sacerdotũ gẽtis iudeę legatos strabonẽ theodori appollo[illegible] xãdrini & antipatri aristobolũ amintẽ alias aconitę sosipatrẽ alias sosipatrũ philippi viros optimos & his singula demõstrassent:decreuit senatus de his quę postulauerũt quatenus nequaq̃ rex anthiochus anthiochi filius ledat iudeos auxiliatores romanorũ:imovt castella & portus vel prouiciã & si qd aliud ab eis abstulit reddat:& liceat eis a portubus deportare quę volũt: & nullus rex vel ppĩus a portubus iudeorũ vel vectigalibus aliqd auferat excepto ptolomeo rege alexãdrino quia & ipse auxiliator his & amicus noster existit:immo etiã custodiã ab ioppę expelli sicut petiuerũt. Nre vero curię lucius pe/tiusvit optimus iussit vt hęc curemus ita fieri. quẽadmodũ senatus decreuit:& quideamus [illegible] columes legati ad ppria possint redire. Necnon etiã theodorũ in curiã vel i cõuẽtũ susceptmus. Qui

Scriptũ dolabel lę pro iudeorum libertate.

Decretum delio rum pro iudeo/rum libertate.

Decretum Sardi nianorum pro li bertate iudeorũ

Laodicensiũ de cretũ pro iudeis

Milesiorum de cretum pro iude orum libertate.

Pergamenoruz decretũ p iudeis

cum nobis epl'am & ſenatuſcõſultum porrexiſſet: verba faciens demonſtrauit hyrcani virtutem & liberalitatem: quia publicę vel priuatim cunctis prodeſſet. qui ad eum cõuenerint. Litteras vero inter publica conſcripta repoſuimus: & nos quoq; omnia pro iudęis agere tanq̃ auxiliatores romanorum ſecundum ſenatuſconſultũ decreuimus. Quippe etiam poſtulauit theodorus dum epl'am nobis porrigeret. quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplum decreti intimantes noſtri populi ſententiam & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias: & vt meminerint temporibus abraham qui omnium iudeorum pater extitit: noſtroſq; maiores amicos fuiſſe. ſicut & in publicis ſcriptis inuenimus. ¶ Decretũ halicarnaſeorũ ſub ſacerdote mẽnone al's mẽneo, ariſtidis filio. Placuit populo marco alexandrino inſinuãte quoniã iudei pietatis omni tempore ſtudium habent populi romani omnium hominum benefactores pro iudeorum amicitijs vel auxilijs ad noſtrã ciuitatem pręcepta miſerunt. quatenus permittant̃ immolationes deo ſolemnes efficere. Placuit ergo nobis concedere iudeis viris vel militaribus ſabbata celebrare: vel ſacrificia producere ſecũdum leges iudaicas. Si quis vero hos prohibuerit. militię reus & deditor ciuitatis exiſtat. ¶ Decretum ſardianorum. Placuit curię vel populo ducibus intimantibus quoniam noſtram ciuitatem habitãtes iudei multã vel maxima beneficia populo ſepe meruerũt: nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent curiam populum petere quatenus reſtitutis ſuis legibus vel libertate a ſenatu populoq; romano ſecũdum conſuetudinem ſuam congregentur. & iudicia ſua diſponant: datuſq; eſt illis locus in quo cum vxoribus vel filijs poſſint celebrare patrias deo orationes. Igitur viſum eſt curię vel populo concedere eis cõuenientibus certis diebus agere ſecundũ ſuas leges: deputari etiam locũ quem aptũ edificationibus vel habitaculis putauerint vel habeant etiam curatores annonę ciuitatis diligentiam: vt ſi qua opus habuerit alimẽta faciant eis introduci. ¶ Decretum epheſiorũ ſub iudice myno filio al's menophilo henophilo mẽſe artemiſio alias attemio prima die. Nichanor eufimi dixit. Placuit populo intimãti bus ducibus quoniã interpellauerũt in ciuitate iudei marco iulio procõſule quatenus agerent ſabbata. & omnia facerent ſecundũ patrias leges nemine penitus impediente. Proconſul conceſſit. Placuitq; populo propter romanos nullum prohibere diem ſabbatorum immo concedere eis omnia facere ſecũdum iudaicas ſuas leges. ¶ Multa quoq; & alia decreta ſenatum vel romanos iperatores ad hyrcanũ pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus: necnõ & aliarum ciuitatũ iudaica vel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris epl'is: ex quibus hęc demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes pu tauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs romanorum & noſtris demõſtranſ ęreis tabulis hac tenus in capitolio permanẽtibus: & in poſterum permanſuris. Omniũ vero expoſitionem tanq̃ ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui: nullum difficillimũ inueniri qui vel opinetur romanorum humanitatẽ minime circa nos extitiſſe: quam ſepius oſtenderunt. Nos quoq; de quibus retulimus nequaq̃ mẽtitos eſſe cognouimus. ¶ De amicitijs quidem romanorũ & noſtris temporibus factis retulimus.

¶ Seditione p ſiriam propter amicitias orta baſſus cilicius pompeianę partium fautor ſextũ cęſarem inſidioſe interfecit. Et iulius ceſar caſſio & bruto anno tertio & dimidio ſui imperij. Quo mortuo caſſius venit in ſiriam multas imponens exactiones & a iudea pluſq̃ ſeptuaginta pecuniarũ talenta. Antipater autem filijs pecuniarę exactiones colligendas herodi ſcilicet quas difficilius exegit putabat, commiſit vnde & herodes a caſſio & marco totius ſirię dux conſtituitur. Quod timens malchus miſdrote antipatrum veneno interfecit cuius mortem filius herodas bello tunc vindicaſſet niſi a phaſelo patre prohibitus fuiſſet cui magis placuit hominẽ dolo ſuperare q̃ ciuilis belli initium facere. Caſſius tamen patris mortem mandat vindicare & millenarijs in tiro pręcepit herodi obedire.

¶ Capitulum decimum.

EOdem vero tempore ſeditionem per ſiriam hac occaſione contigit fieri. Baſſus cecilius põpeianarum partium fautor inſidias ſexto cęſari faciens interfecit eum: ipſe vero cũ ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa appamiam commiſſum eſt a ducibus cęſarianis quibus & antipater auxilia cum filijs deſtinauit. memoriam habens beneficiorũ cęſaris: quapropter & punire peremptores eius iuſtũ putauit. Bellum autem cum trahe retur marcus quidem venit a roma ad ſexti ſucceſſionem: ceſar autem iterficitur a caſſio vel bruto in ſeſtio cum principatum tenuiſſet: tribus annis & menſibus ſex: quod & per alios cõſcriptores dictũ eſt. ¶ Poſt cęſaris autem interemptionẽ cum bellum conflatum fuiſſet. principibus romanorum omnibus pro exercitu congregando diſperſis caſſius ad ſyriam peruenit. Qui cum appamenum exercitũ accepiſſet: obſidionem ſoluens ambos ſibi coniungi baſſum & marcum ciuitates circueundo milites cum armis conglomerabat: & fiſcalia grauia eis imponebat. Iudea vero pluſq̃ ſeptuaginta talẽta pecuniarum exegit. ¶ Antipater autem cum vidiſſet in magno timore vel turba negocia conſtituta dimiſit pecuniarum exactiões vtriq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exegi putabat: reliponens.

Epl'a Theodori

Abrahã oim iudeorũ pater.

Halicarnaſeorũ decretũ pro iudeis.

Sardianorũ decretũ p libertate iudeorũ.

Epheſiorum decretũ p iudeis

Seditio in ſiria.

Sextus ceſar baſſo dolo occiſus.

Iulius Cęſar a Caſſio & bruto interfectus anno tertio iperij ſui.

Occiſo iulio cęſare caſſius venit ad ſiriã multas exactiões imponens.

quas vero aliis precepit colligere. Cumq; primus herodes a galilea exegisset quanta fuissent ei fi[lia]
ta: nece ssarius inter amicos a cassio recipitur. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorem eorum sibi
p alienis laboribus parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus vendid[erunt]
rum cassius quattuor maximas captiuauit: id est gopham alias gosua: & amathe[m] nec[nom]
dam & thamnā. Qui etiam malichum alias malchū pene perdiderat nisi hyrcanus per anti[patrum]
tum talenta de suo ei misisset & ita impetum eius refregisset. ¶ Sed cum cassius cum milit[ibus]
is a iudea discessisset: malchus insidias antipatro parabat dum iteritum eius principatus [sperabat]
telam fore putaret. Quod antipater intelligens discessit trans iordanem: vbi exercitum a[dunauit]
& prouincialem congregauit. Malchus callidus existens iureiurādo curabat se insidijs ip[sius]
eius non fecisse: satisfaciens eis. Nam phaselo hierosolimam regente. herode vero amon[ente]
custodiam: nequaq; tale se facinus vel in animo habuisse dicebat: vnde & reconsiliabatur [ei]
patri. Sed cū marcus syriam procuraret: audiuit nouis rebus per iudeam malichum stude[re]
quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigisset. nisi antipater eum petendo [ad se]
scius q; suum interfectorem malichum liberaret. Igitur cassius & marcus exercitu congr[egato]
herodem totius syrie fecerunt naues ei cum toto exercitu commendantes: promiserat [eis]
iudeę eum post bellum ordinare quod iam tunc contra antonium & iuuenem cęsarem [parabat]
¶ Tūc magis veritus malichus antipatrum repellere cogitabat. Cumq; hircani pincern[a]
redemisset. nam vterq; apud eum epulabatur: veneno hunc virum interfecit & milites [eius]
bens ciuitatem obtinuit. Et cum insidias malichi contra patrem suum herodes vel phas[elus]
xissent & vindictam inferre cogitabat malchus eis iureiurando antipatri negabat [intentum]
vita summis laboribus patriam protegens: ita finem inuenit. ¶ Filius vero eius herod[es]
dem patris exigere cogitauit: & cum exercitu contra malichum venit. Phaselo vero p[rudenti]
lo magis hominem superare ne belli ciuilis initium facere putaretur: & satisfactionem [ei]
pit: & credere simulauit michi eum ad patris interitum commisisse. Sepulchrum etiam [ei]
simum construxit. Sed cum herodes ad samariam peruenisset & inuenisset eam affli[ctam]
& ita inter eos certamen dissolutum est. ¶ Interiecto deinde breui tempore celebra[ndi]
morū instante cum militibus suis herodes in ciuitatem venit. Quod cum malicus co[gnouis]
tus hyrcanum flexit vt nequaq; permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quide[m]
sam vero talem interdictionis proposuit: q; non deberet multitudinem alienigenarum [in]
pulo superintroducere. Sed herodes precepta negligens: noctu ciuitatem ingreditur. [Et]
licet metueret dissimulationem tamen non refutauit: sed antipatrum manifeste vt [amicum]
custodiam vero corporis sui latenter habebat. Placuit etiam herodi non redarguere [eum]
sed econtrario muneribus ei blandiebatur. ¶ Cassius tamen herodi de patris interitu [non]
tenus malichi crudelitatem cognoscere. Qui scripsit precipiens ei patris obitum vind[icare]
rijs quoq; in tyro mandauit herodis sequi voluntatem.

¶ Malchus cum furtim ad iudeam reuerti voluisset cassioq; contra Anthonium [de]
cipatum sibi vendicare. Quo cognouit herodes misit famulum quasi hitalia paraturum
q; amonuit contra malchum gladijs exire qui exeuntes platus ipsum vulneribus con[fodit]
vero de syria discedente felix contra phaselum cum militibus armatur quem herodes
egritudine prohibetur. Sed valitudine liberatus malchi fratrem exercitum & auferens
prehenderat sub pactionis lege eum dimisit antigonus quoq; aristobolj filius cum fami[lia]
on tria castella galileę quibus ab herode debellatis hircanus & populus coronis eū hon[orauit]
autem cassio nobilissimi iudeorum phaselum & herodem fratres Anthonio accusarunt
quem hircanus legatos auream coronam deportantes destinauit pro recuperanda iud[aea]
te quorū iustas Antonius cōsiderans postulationes ad eos rescripsit & ad tyrios. Sidon[ios]

¶ Capitulum vndecimum.

Cautela malchi qua voluit sibi principatū vindicare.

TEmpore vero quo cassius laodicia cepit accesserūt ad eum optimates pa[rtis]
vel pecunias portantes Herodes quidem sperans (malicho ibi veniēte) se v[el]
ad tyrum phoenice peruenisset malchus causamq; opinatus esset: maius q[uod]
est agere ita vt filium obsidem in tyro existentē in ciuitatem ingressus furti[m]
ferre. & ad iudeā reuerti cassioq; contra anthoniū festinante gentes sibi relinquere. & [sic]
vindicare. Cōsilijs tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens voluntatē [in]
lum: quasi hospitalia paraturum quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat: & licet hoc [fin]
lenarios tamē vere dixerat. quatenus ammoneret eos contra malichum cum gladijs [ad]
essent & iuxta ciuitatem eum conuenissent per latus vulneribus hominem cōfoderu[nt]

Occisus malcus propter necē antipatri.

Herodes qa ex actiões sciuit cō gregare a cassio & marco totius syrię dux consti tuit. &c.

Malchus insidi as cōtra antipa trū parās eū ve neno interemit.

Herods in mor tis vltione patris cōtra malchum bellum cogitauit sed phaselus eā dolo maluit vin dicare.

Cassius herodis patris mādat vi dicare mortē & milenarijs pręce pit herodi obe dire.

ergo cum factum intellexisset obstupuit:redienſq; ad se consuluit herodem quid esset factum:vel qui
A malichum interfecissent.Cumq; herodes responderet cassium hoc iussisse:laudauit factum.Nam ma
liuolum & nimis patrię peruasorem eum esse criminabatur:hanc ergo pro iniquitate in antipatro cō
missa malichus pœnam soluit. ¶ Cassio vero discedente de syria maxima per iudeam turba concitaꝫ
in hierosolimis: cum fœlix contra phaselum vna cum militibus armaretur. Herodes autē ad fāuium
rectorem damasci proficiscens cum audisset hoc & in fratris solatium festinare cuperet:ęgritudine p
hibebat.Faselus tamen fœlicem superans in aliqua eum turre conclusit.Quem postea sub pactionis
fœdus dimisit.hyrcanum pene accusans q̄ multa beneficia prętermittens inimicis suis fauorem im
penderet. ¶ Itaq; frater malichi multa tunc occupans loca:obtinuerat & massadam omnium muni
tissimam.Contra quem herodes valitudine liberatus exercitum duxit:& auferēdo oīa loca quę cō
prehenderat sub pactionis lege eum dimisit. ¶ Antigonus autem aristoboli filius vt maliciam con
gregauit & fāuiū pecunijs redemit ptholomeus mennei alias minei eum propter cognationē ad iu
deam ducebat. Auxilium etiam ei prębebat mariō:quem tyriorum tyrānum cassius reliquerat.Nam
hic omnem syriam potentia capiens custodiuit. Marion autem galileę finitimum inuadens: tria ca
stella eius occupauit.Contra quem herodes cum venisset omnia quę ille tenuerat abstulit:tyriorūve
ro cum humanitate dimisit custodes.Quibus etiam & dona prestitit:propter ciuitatis fauorē. ¶ Cū
hęc ergo fecisset obuauit antigono & prelio commisso vicit.& pene altiora iudeę tenentem forti ter
expulit:victoriaq; potitus ad hierosolimam venit.Ibi coronas ei tam hircanus q̄ populus ob virtutis
premium offerebant.Nam cognatus hyrcani per affinitatem credebatur. ideoq; eum magis defen
debat veluti ducturum neptem suam fratris aristoboli filiam: ex qua trium mariū extitit:& duarum
feminarum pater. ¶ Habuit siquidē priorem vxorem noīe dorim al's doit populare ex gente nostra
ex qua prior filius eius concipitur antipater. ¶ Cassium namq; cum antonius & cęsar in philippen
B si cāpo vicissent sicut& alibi alias ab alijs demōstratum est/post victoriam cęsar ad ytaliam rediit.an
thonius autem ad asiam est ingressus alias regressis.Cumq; venisset in bithiniam:legationes ei vndi
q; obuiauerunt.Tunc iudeorum nobilissimi accusabant phaselum& herodem dicentes habitu tantū
regem extare hyrcanum:hos vero omnem potestatem possedisse.Herodem tamen maxime antoni
us honorabat:cum ad eum venisset satisfacere pro accusationibus.Propter quod accidit:aduersarios
eius nec sermōe aliquid impetrasse.Nam hoc acquisierat pecunijs herodes ab antonio. ¶ Sed cum
ephesum peruenisset antonius destinauit hyrcanus princeps sacerdotum nostraq; gens legationem
ad eum auream deportantē coronam & supplicantem quatenus iudeos cassio abductos non extan
te bello scriberet ad prouincias liberos relaxari:terramq; temporibus cassij subreptam restitui.Anto
nius vero iustas iudeorum postulatiōes considerans rescribit iudeis & hyrcano mandans etiā simul
& tyrijs decreta huiusmodi continentia.¶ Marcus antonius imperator hyrcano principi sacerdotum
& rectori gentis iudeorum salutem.Si valetis lętamur.Valeo & ego cum exercitu meo. Lysimachus
pausanię vel iosephus alias iosepus mentei alias mineivel alexāder theodori legati ephesum adue
nientes:priorem romę confectam legationem renouauerunt.Et hanc quoq; pro te tuaq; gente sedu
lo dispossuerunt:dum demonstrarent tuum erga nos fauorē. Quod cum intellexissem ex decretis &
sermonibus & familiaritatē erga nos seruare moresq; optimos vestros & religionem considerassent:
C proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum totam asiam nr̄i populiq; romani aduersarij per
cussissent:qui nec ciuitatibus:nec templis pepercerūtenec iusiurandum quod statuerāt quicq̄ serua
uerūt:nos non pro eius tantum certamine sed velut pro cōi oīm salute in auctores scelerum quę in iu
deos vel in omnes commissa sunt vindicauimus. Quorum facinore solem auersum existimamus q̄
talia in cęsarem cōmiserunt.Impias vero eorum insidias macedonia tanq̄ in suo nefandissimo rece
ptaculo susceptt:cum sceleratissimas malignitates eorum partes philippensis campi cōtineāt Quę
loca maxima vsq; ad mare montesq; munitos occupauerant. vt pene cunctos transitus sicut vnum
introitum custodirent.Quos deorum declamatione pro conatibus iniustis grauatos deuicimus.Sed
& brutus cum philippis confugisset circumseptus a nobis eiusdem perditionis merito cui cassius per
ceps inuentus est.Quibus oppressis in posterum pace frui licebit:& asyam respirare a bellorū affli
ctionibus liberatam.Igitur commune facinus cum auxiliatoribus pacem a deo nobis donatā & tan
q̄ de maxima poste corpus asye releuatū per nostram refouemus victoriam. Memores igitur nostri
& gentem iudaicam curauimus reddere lętiorem. Litteras quoq; per ciuitates proposui quatenus si
qui liberi seu serui venundati sunt sub gaio cassio seu per duces eius absoluantur.Super hęc & dona
tionibus a me vel dolobella clementer oblatis: vos vti cupio. Necnon & tyrios violentos vobis esse
prohibeo:vel quantacunq; possident iudeis competentia restitui precipio. Coronam vero quam de
distis accepi. ¶ Marcus antonius imperator tyrio romę magistratibus ciui populoq; salutem.Cum

Fœlix cōtra fa
sellū herodis fra
trē armatus vi
ctus in turre cō
cludit qui post
ea sub pacto li
beratur.

Herodes cōtra
malchi fratrē ex
ercitū duxit.

Antigonus ari
stoboli filius siri
am capit & ma
riō tria galileęca
stella quē debel
lauit herodes.

Herodes victo
antigono coro
nis ab hyrcano
& ppl'o honorat

Doit vxor hero
dis antipri mat.

Legati iudeorū
ad antoniū au
reā deportātes
coronā petētes
libertatem.

Scriptum marci
anthonij p iude
os libertate.

Scriptum marci

anthonij ad tyrios pro iudeorũ libertate.

michi occurrissent ephesi hyrcani principis sacerdotum & rectoris iudeorum legati:dixerunt prouinciam vos eorum tenere quam inuasistis sub aduersariorum tyrannide. Quod nos pro imperio belli D susscipientes iusta & pia prouidentia vindicamus: obliuiosos gratię vel transgressores iusiurandi punientes. Volo ergo & vestram pacem cum auxiliaroribus nostris constare & quę nostris hostibus accepistis hęc non concedimus nisi restituantur. Nam neq; prouincias nec exercitum quisq̃ illorum senatu prestante suscepit sed violenter surripuit dum eis auxilium pręberent qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi pœnã dedissent nostros auxiliatores prącipimus sine mora recipere quę prius possedisse noscũtur. Vos quoq; si qua presidia hyrcani rectoris iudeorũ pauloante cassio gaio bellũ illicitũ producente coutra nostram prouinciam ablata possidetis reddite ne aliquam violẽtiam ingeratis eis vnde ledi possint. Si quid vero iustum contra eos habetis: dum ad locum venerimus liceat

Marci anthonij edictum.

allegationibus vti. Nos autem auxiliatoribus singula iusta cõsideratione seruauimus. ¶ Marcus antonius imperator tyriorum magistratibus curię populoq; salutem. Edictum meum vobis destinaui. De quo curam vos habere prącipio quatenus in tabulis publicis litteris latinis vel grecis describatur & in loco eminentissimo descriptum ponatur. vnde religi possit. Marcus antonius imperator ac triũphator dixit. Quoniam gaius cassius alienam prouinciam sub exercitu constitutam & auxiliatores deprędauit: & deuastauit iudeorum gentem amicissimam populo romano arrogãtius illius armis cõculcantes ędictis & decretis ab illo deprędata reuocamus. vt restituantur hęc nostris auxiliatoribus: & quanta corpora iudeorũ venũdata sunt sicut prius libera remittantur & possessiones prioribus dominis reconsignentur. Si quis autem his nostris edictis non obedierit: vlcisci in eo satisfaciens causa E promittimus. ¶ Hęc eadem & sydonijs & antiochenis & arabibus cõscripsit. Quę tempore oportuno referemus: vt signa prouidentię romanorum circa gentem nostram extitisse clareant.

Marcus Antho. p libertate iudeorum Sidonis/ anthiochenis & arabibus scripsit

¶ Herodem & phaselum fratres Anthonius tetrarchas ordinauit eorũq; accusatores iubet torqueri & herodi concessit principatũ accusatoribus ipsius interfectis. Pacorus autem parthorũ regis filius siriam obtinens (lisania ptolomei filio cum antigono amicitias componente) milleq; talenta & quingentas mulieres parthis pmittente antigono si ei principatum traderent & herodem occiderent antigono qualitercũq; regno restituit maximũq; contra iudeos parthi parauerũt bellũ ãtigono eos deducente maxima quoq; fraude & insidijs contra herodem & fratrem vsi sunt sed herodes audita fratris & hyrcani comprehensione, filię hyrcani (quam sibi despõderat) inimicorum euasit insidias. Qui magnanimus (ne ab hostibus occideretur) seipsum interemisset nisi eum prędentes tenuissent.

Capitulum duodecimum.

Herodes & phaselus fraf tetrarchę ab ãthonio ordinãf qbus iudeor negocia cõmittũf. ligatis accusatoribus.

Anthõius herodis accusatores pcepit torquere & herodi cõcessit principatũ.

Indignatus antonius vinctos interfecit iudeos herodis accusatores.

Pacorus siriam obtinẽs (lisania ptolomei minei filio cũ antigonio animicitias cõponẽte ãtigonoq; magna p mittẽte si hircanopuato ei prin

DOst hęc autem dum anthonius ad syriam pergeret cleopatra ei per ciliciã obuiauit & amore suo detinuit. Vbi iterum centum potentissimi iudeorum ad eum perueniunt accusantes herodem cum phaselo. Cõtradicebat autem eis messala defendendo iuuenes hircano prędente: qui socer iam herodis erat. Cumq; ambas partes antonius audisset cõsuluit hyrcanum qui magis gentem obtinerent. Illo autem respondente herodem & fratrẽ eius antonius cum eis familiaritatẽ habens propter paternam hospitalitatem quam cum gabinio pater eorum prędens fecerat hos quidem ambos tetrarchas ordinauit: & cõmisit eis iudeorum negocia Quidecim autem ex resistẽtibus ligauit vt eos occideret: nisi recusaret herodes. ¶ Sed neq; de legatione reuersi ita requiescebãt. ¶ Et cum antonio rursus in tyro occurrissent: multis iam corruptis pecuniis ab herode vel fratre eius antonius prędidibus locorum prącepit legatos iudeorũ nouis rebus studentes torquere: & herodi prębere principatum. Mox autem herodes sedentibus ante ciuitatem cum hyrcano nũciauit. & petiuit eos recedere ne ad certamẽ venirent: ne magnum malum eis eueniret. Cui dum quidam non consentirent: recedere & quasi contrarijs restitissent: mox romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt: & quibusdam ex ipsis peremptis multos vulneribus laniebãt. Residui vero fugientes: cum nimio metu ad propria remearũt. Clamante vero populo cõtra herodẽ concitatus antonius vinctos interfecit. ¶ Secundo tamen anno syriam obtinuit pacorus regis parthorum filius: & barzafarmanis alias barzafranes satrapa parthus. Quo tempore (& ptolomeo mẽnei defuncto) filius Lysanias in regno succedens componit amicitias cum antigono aristoboli filio: satrapãq; prędictum sibi coniunxit. cuius & amicitijs nimis confidebat. Antigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres parthis offerre. si hyrcanum principatu priuarẽt & ipsi traderent: herodemq; cum suis interficerent. Quod non compleuit: licet parthi contra iudeam expeditionem parassent: deducẽte eos antigono. Nam pacorus per maritima: satrapa vero bazafarmanis per mediterranea ingreditur. Tunc tyrij excludunt pacorum: sydonij autem vel ptholomenses suscipiũt turmam equitum quam idem pacorus in iudeam destinauerat vexaturam prouinciam & antigonũ adiuturum ducem pincernarum regis eis pręponens. At cum a carmelo monte quidem iudeorum

ad antigonum veniſſent parati ad auxilia per quos ſperabat partem aliquam prouincię antigonus capere id eſt ad locum qui dirim nuncupatur. Dumq; ei quidam occurriſſent ad hieroſolimam aſcendit. vbi etiam cōgregatis multis contra regiam aulam peruenire ſtatuit vt hanc expugnaret niſi phaſelus & herodes prelio per forum commiſſo eos viciſſent. & cum in templo concluſiſſent dirigunt armatos vt propinquantes domos tenerent. Quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit. Qua iniquitate paulo poſt herodes a reſiſtentibus vltionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacularentur expectabat populus multitudinem de prouincia in quinquageſima celebratione venturam. Inſtante ergo die feſtiuo circa templum in ciuitate multa milia hominum armata vel inermia cōgregantur. Compleuerūtq; templum cum ciuitate qui cōuenerunt: prēter aulam quam herodes cū paucis militibus cuſtodiebat. Cumq; phaſelus murum ſeruaret herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes qui cum fortiter pugnaret & multa milia fugaret: multi ad templum quidam etiam ad exterius conuallum confugerunt. Nam & phaſelus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux parthorum cum paucis equitibus antigono petente ad ciuitatem peruenit in proſpectu quidem tanq; ſeditionē ſoluturus. verūtamen antigono principatum preſtaturus. Cui dum phaſelus occurriſſet: & hoſpitio ſuſcepiſſet pacorus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem abarzaformein deducere. Faſelus quidem nichil ſuſpicatus acquieuit: licet herodes hoc minime approbaret propter barbaros p fidiam. Sed tamen pacoro alijſq; propetare hortantibus: prexerunt legationem ferētes hyrcanus & phaſelus. Pacorus vero cum ducētos equites & ducē horum qui liberi dicuntur eis reliquiſſet preceſſit. ¶ Cumq; galileam intraſſent cū armis occurrunt eius prouincię cuſtodes bazafarmanis & primū quidem eos ſtudioſe ſuſcepit & munera preſtitit: poſt vero eis contexebat inſidias. Faſelus tamē cū ſuis prope mare reuertebatur. Vbi cum antigonum audiſſet promiſiſſe parthis mille talenta & mulieres quingentas in ſuſpitionem iam barbaros habebat necnon & noctu inſidias ſenſerat. dum quidā nunciaſſet ei cuſtodiam ſubito circundatam. Tunc capi quidam habuiſſent: niſi expectaſſent parthi vſq; quo hieroſolimis herodes comprehenderetur: ne his prius interfectis ille ſentiens diffugeret. Faſelo autem dum perſuaderent quidem fugiendo periculum euitare: propēſius autem offellius quia [illegible] ditiſſimo tunc ſyriorum audierat: naues quoq; ei ad fugam pmitteret nam iuxta mare fuerant ille minime relicto hyrcano fratrem adiuuare paſſus eſt. Cumq; bazafarmanem acceſſiſſet non equa inquit te facere video: dum talia de nobis cogites. Nam ſi pecuniſs indiges: plus tibi ab hyrcano proferētur: q̄ antigonus promiſit. Immo etiam nimis acerbum eſt. ſi legatos qui ad te cum fide venerunt interfeceris. ¶ Tunc barbarus hęc eo dicente iurabat nichil verum eſſe ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hęc dicens ad pacorū perrexit. Quo eunte parthi quidem hyrcanum & faſelū ligauerunt multa de periurio parthos increpante. At ille pincerna qui cōtra herodem deſtinatus fuerat mandata habens vt eum foras murum procedentē comprehenderet: anteq̄ hoc faceret nūcij miſſi a phaſelo indicauerūt parthorum perfidiam. Cumq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos legatos cū querelis accedit ad pacorum parthorumq; nobiliſſimos qui omnem cauſam ſcientes diſſimulabant & dicebant oportere eum foras murum exire ad occurſum litteras deportantium. ne ab aduerſarijs [illegible]erentur. Nam conueniſſe dicebant: vt demonſtrarent quantum faſelus profeciſſet. Quibus herodes minime credidit audiens ab alijs fratris comprehēſionem necnon & ſuaſione filię hyrcani quā ſibi deſponderat de parthis ſuſpicabatur. Quam cum alij non attenderent ipſe obediebat mulieri ſapientiſſime. Dumq; parthi cogitarent quid fieri oporteret. nam non eis viſum eſt tam maximū principem palam comprehendere & in poſterum diſtuliſſent: herodes credens magis q̄ de fratre vel parthorum inſidijs audierat: q̄ aduerſarijs conſentire: veſpere veniente deliberauit euitare aduerſariorū pericula. Igitur ingreſſus eſt cum armatis. Cumq; mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet matrem ſuam & ſororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam qui fuit ariſtoboli filius: & huius matrem hyrcani filiam & nouiſſimum fratrem oiaq; in via neceſſaria & reſiduū populum ad ydumeam feſtinauit ignorantibus hoſtibus. Quorum nullus tam duriſſimus natura repiri potuit qui non cum preſentia cerneret miſeraretur eorūdem viuendo mulieres cum infantibus duci lachrimātes & gemētes q̄ a patria diſcederēt: & nichil iam bonum de ſe expectarent. Sed herodes fortiter atrocitatē regis ſuſtinens & magnanimus contra omne periculum per viam vnumquēq; confidere hortabat. ne traderēt ſe meſticię que poſſet eius fugę nocere: in qua ſola ſpes ſalutis eorum poſita eſſet. Et illi quidē herodis perſuaſionibus calamitatem ſufferre tentabant. ipſe vero pene ſeſe interemit dum iugo cōuerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius propter paſſionem & timorem ne hoſtes eos perſecuti remorans circa paſſionis curam comprehenderet: ſuum gladium euaginauit: ſeq; perimere conantem tenuerūt preſentes viri dum dicerent. non oportet inimicis ſatiſfieri. nam hoc non eſſe fortis: ſiquidem ſe de periculis liberans armatos traderet inimicis. Quibus verbis compulſus facinus

cipatū traderēt & herodē occiderēt) antigonū regno conat reſtituere.

Animoſitas herodis & phaſeli fratris.

Fraus & inſidię parthoꝝ cōtra herodē & frem eius.

Parthi hyrcanū & faſelum doloſe captos ligauerunt.

Herodes mulieris ſuaſiōe inimicoꝝ euaſit inſidias.

Magnanimitas herodis.

Herodes fere ſe ſe gladio interemit. &c.

quod in se cogitauerat prętermisit: matremq; curans pergebat viam propositam & celeritate ad [illegible]
sadam castellum peruenit.

¶ Herodes victor contra parthos & contra hostes iudeos eo in loco vbi iudeos confudit (regno adepto) ciuitatem edificauit quam herodion appellauit parthi autem hierolo[illegible] deprędãtes reliq; herodis inuaserũt & mariſſam expugnauerũt ciuitatem antigonus ſic [illegible] in iudea introductus phaſelum & hircanũ vinctos habens hircano aures (ne iterum ſacerdotio [illegible] fieret) iuſſit amputari. Phaſelus vero ſub inimico perire amariſſimum iudicans (cum nõ [illegible] nus ſolutas ad ſe interficiendum) caput ſaxo percutiens vitam finiuit. Herodes autem [illegible] bum regem multa ſibi debentem accepturus remuneratione perrexit quem ipſe malchus [illegible] ne accepta recipere recuſauit qui tamen poſtea perſtitit ſed herodes caute cum paucis [illegible] ptum & hinc neq; a cleopatra quę eum cũ veneratione ſuſcepit neq; a tẽpeſtate neq; a ſe[illegible] que tunc in Italia erant occupatus romam feſtinauit. ¶ Capitulum.

Herodion ciuitas ab Herode cõſtructa.

Ioſippus herodi frater venit i idumea.

Parthi res herodis iuadẽtes mariſſam expugnauerũt ciuitatẽ.

Antigonus violẽtia p parthos in iudeã itroductus pſaſelũ & hircanũvinctos habens hircano aures ne iterum ſacerdotiũ obtineret iuſſit amputari.

Alia opinio de morte phaſeli.

Magnanimitas herodis.

Occaſio malchi arabũ regis herodem recipere recuſantis.

Herodes romã petẽs neq; a cleopatra detinet neq; ſeditiõibus quę tunc in ytalia erant. &c.

CVmq; multas pugnas contra parthos excurrentes egiſſet: totas obtinuit. In iudeis pepercit: qui eũ a ciuitate ſeptuaginta ſtadijs ſunt hoſtiliter perſecuti. [illegible] co vbi iudeos confudit poſtea regnum accipiens aulam oportunam conſtruc[illegible] edificauit: quam herodium appellauit. ¶ Cumq; ad idumeã in riſa vico pe[illegible] eius ioſippus obuiauit ei. Cũ quo conſilium de omnibus qui fieri debuiſſent aſſumpſit [illegible] gna multitudo eum ſequebatur: prętер peregrinos conductos milites. ¶ Oppidũ vero ma[illegible] propoſitum erat confugere paruum erat vt tantum ſuſciperet populum. E quibus pl[illegible] lia dimiſit pręcipiens per ydumeam ſeſe liberare: pręſtans eis vitę ſtipẽdia. Neceſſario [illegible] dum adducẽs peruenit. Cumq; ibi depoſuiſſet mulieres quę octingentę fuerunt tritico [illegible] aliis oportunis in oppido ſufficienter cõſtitutis ipſe ad petras arabię receſſit. ¶ Parthi [illegible] facto cum vniuerſam hieroſolimam & palacium deprędaſſent: hyrcani pecunias non [illegible] vſq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multas res herodis inuaſerunt: ille enim aliqu[illegible] tiam ſuam deportauerat ad Idumeam. Dumq; parthis ciuitatis pecunię non ſuffeci[illegible] exeuntes vaſtabant: & mariſſam potentiſſimam ciuitatem expugnauerunt. ¶ Anti[illegible] cum ſic a parthorum rege ad iudeam introduceretur: phaſelum & hyrcanum vinctos [illegible] autẽ cruciabatur quod mulieres fugiſſent. quas hoſtibus dare ꝓmiſerat. Nam has pr[illegible] pecunias pactus eſt. Veritus autẽ ne multitudo de hyrcano quõdam regnum reſtitue[illegible] a parthis cuſtodiretur aures eius amputauit: molitus ne poſſit rurſus ad eum principatus [illegible] peruenire propter hanc diminutionem dum lex hunc honorem iuſſiſſet tantum integros obtinere. ¶ Sed phaſeli miretur quiſq; fortitudinem qui cum ſciret ſe occidendum non mortem putauit atrocem eſſe: ſed ſub inimico perire amariſſimum iudicauit. Cumq; non haberet manus a vinculis ſolutas & aptas ad interficiendum ſeipſum: ſaxo caput ſuum percutiens vitam finiuit. ¶ Dicunt autem quia vulnere maximo confectum pręcipiens antigonus medicis tanq; curandum interemit. mortiferis medicaminibus ſuperimpoſitis in vulnere. ¶ Cum tamen ad integrum vitam non amitteret phaſelus: a quodam muliere audiens fratrem herodem aduerſarios vitaſſe ſatis viriliter ſuſtinuit: dum relinqueret mortem ſuam vindicaturum. & ſuper inimicos vlciſci valentem. ¶ Herodem [illegible] gnitudo circũuenientiũ malorum non perterruit ſed faciebat eum ſagaciorem. Nam & [illegible] bum regem multa prius beneficia ſibi debentem remunerationem accepturus perrexit & q[illegible] opus habuiſſet tum pecunias ſumere ſeu ſibi debitas. ſeu per donationem dandas: quia multa [illegible] trauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audiſſet feſtinabat alias eſtimabat eũ ab [illegible] ſtibus redimere. tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat autem phaſeli filium ſeptimũ annum ętatis ducentẽ: quatenus pignus eum arabis deponeret. ¶ Sed cum nuncij obuiaſſent & dixiſſent ei iuſſiſſe malchum vt a prouincia diſcederet. quod parthi pręcepiſſent nequaq; ſuſcipi herodẽ qua occaſione vſus eſt (ne debitũ ſolueret) nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabãt quatenus pecunias lucrareť depoſitas vel acceptas prius ab antipatro: reſpõdit herodes nichil eos grauare ſe veniſſe. ſed locuturũ rem tantum neceſſariam ſuis negocijs. ¶ Poſtq; autem viſum eſt ei diſcedere caute pergebat cum paucis ad egiptum veniſq; in quoddam templum remoratus eſt. Poſtero vero die cum andriuoca rura peruenisſet: fratris ſui interitum audiuit. ¶ Malchus vero penitens perſequebatur herodem cui minime propinquauit ad peluſium feſtinanti. vbi cum inueniſſet claſſem applicatam: prohibebant alexandriam nauigare. Ille vero prędes interpellauit. A quibus cum multa veneratione perductus in ciuitatem a cleopatra ſuſcipitur. Quę nullatenus potuit eum ibidem ſtinere romam feſtinantem licet tempeſtas eſſet. & ytalia plena ſeditionibus nunciaretur: vnde cum nauigaſſet ad pamphiliam hyeme atrociſſima: vix ad rodum deducitur. Qui (duos ſibi amiciſſimos cum

occurrere vidisset fabinum & ptolomeum) & inuenisset ciuitatem cassij bello deuastatam: quãuis inops tamen benefacere eum non piguit: sed & super vires suas largitus ad eam renouãdam donauit pecunias. Liberalitas herodis.

A ¶ Herodes romam veniens & anthonio facta iudeorum referens (congregato senatu) laudatur & antigonus hostis accusatur. & ab omnibus iudeę rex creatur prẽter spem suam cum tantũ principatum (qui soli generi sacerdotali debebatur) minime petiturus aduenerat. vetidius autem tunc a romanis missus vt parthos prohiberet vastare iudeam pecunijs corruptus silonem dimisit. herodes vero ab ytalia veniens nauigio ptolomaidem exercitum congregat contra antigonum. Qui viribus auctis in mallidam fecit impetum & familiares eripuit. dehinc hierosolimis cum silonis exercitu properatur antigono conquerente. quia quod sacerdotali generi dicebatur idumeo & priuato viro datum fuerit herodis quoq; exercitui familiares victualium abundantiam amministrauerunt.

¶ Capitulum quartumdecimum.

CVmq; trimes construxisset. & nauigasset cum amicis ad ytaliam in brũdusium deducitur & exinde romam perrexit. Vbi prius anthonio retulit quę cõtigissent ei per iudeam & qualiter frater eius phaselus a parthis iteremptus & hyrcanus captiuus teneretur & q̃ antigonum regem ordinassent mille talenta promittentem & mulieres quingentas quę ex prioribus & de genere suo fuissent. & quod suas noctu produxisset: & vitasset inimicorum manus multas passus calamitates. Post vero deflebat suos familiares periclitari dum obsiderẽtur & quẽadmodum nauigasset hyeme contẽnens pericula dum festinaret ad eum in quo solo spes suas & auxiliũ firmum posideret. Antonius autem misericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflensq; in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitię patris eius antipatri & p̃missionis pecuniarum quas herodes prębere promiserat si rex esset quemadmodum prius tetrarcha ordinatus. multomagis tamen propter odium antigoni dum seditiosum & romanis inimicissimũ eũ arbitrateť propensior erat herodes apud eum. Cesar quoq; propter antipatri expeditiones quas per ęgiptum patri suo perduxit & hospitiũ vel in omnibus fauorẽ exhibuit: pręstans antonio nimis p̃ herode studenti ad petitiones & auxiliũ de quibus herodes petebat paratior erat. Herodes romã veniẽs ãthonio quę facta sunt iudea retulit.

B ¶ Cumq; senatũ cõgregasset messala & atratinus herodem p̃sentantes de patrijs eius beneficijs intimabant: & quem circa romanos ipse habuisset fauorẽ. Simul etiam antigonum accusabant hostem eum manifestũ pro nũciantes non solum ex his quę prius commiserat: sed quoniã & nunc a parthis principatũ romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus p̃ his cõmotus fuisset: antonius insinuabat quemadmodũ & cõtra parthorum pugnam herodẽ regenerare p̃desset. ¶ Cũq; hoc oñibus placuisset. decreuerũt eum creari regem. Summũ tamen fuerat antonio erga herodem studium quoniã ei tantum principatum insperate acquisiuit quẽ minime petiturus ascẽderat. Nunq̃ enim putabat sibi romanos regnũ daturos quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suę vxoris id preberi volebat qui nepos per patrẽ quidem est aristoboli per matrem vero hyrcani fuerat quem postea interfecit: quod apto tẽpore referemus. Sed cum intra septimũ diem cõtulisset ei senatus quod nullatenus sperauit & ab italia discedere fecisset: senatu vero dimisso herodẽ medium habentes antonius & cesar exierunt. precedentibus alijs cõsularibus immolaturi: & depositurus senatusconsultũ in capitolio. Herodem autẽ primo die regni panit antonius. Cuius initium fuit centesima vel octogesima quarta olimpiade: consulibus gaio demetrio albino secundo & gaio asione. Quo tẽpore antigonus massada obsidebat plenã omnibus prosperis: tantũ vero deficientem aquis. Quapropter & frater herodis iosippus cum ducẽgis familiaribus fugere cogitat ad arabas dum audiret malchum se penitere p̃ his quę in herode cõmiserat. prohibuit tamen eum deus qui per noctem tantam pluuiam misit vt receptacula cisternarũ cuncta complerentur. Qua copia recepti exeuntes contra antigonum confligebant quibusdam palam alijs vero furtim: quorum etiam multos in cõgressionibus prostrauerunt. Congregato senatu herodes laudatur & antigonus hostis accusatur.

C ¶ Ventidius autem eodem tempore a romanis dux transmissus quatenus parthos a syria prohiberet iudeam peruenit manifeste quidem tanq̃ iosippum adiuturus omnis vero machinatio eius erat vt ab antigono pecunias acciperet. Igitur cum prope hierosolimam castra posuisset: & satis pecuniarum ab antigono sumpsisset: ipse quidẽ cum ampliori militia discessit: & vt non manifestareť pecuniarum acceptio: silonẽ cum quadã parte militum ibi reliquit. Quem similiter antigonus remunerabat vt nichil se molestaret: speransq; rursus sibi parthos adiutores. Herodes a romanis missus vt parthos iudeam vastare pecunijs corruptus silonẽ dimisit.

¶ Herodes autem ab italia cum ad ptolomaidam nauigio venisset: & congregans non paruam expeditionem ex peregrinis simul & iudeis: per galileam cucurrit super antigonum. Conueniebat etiam cum eo silo & ventidius per delium compulsi: qui trãsmissus fuerat ab antonio vt herodem duceret. Ventidius ergo dum cõponeret turbas quas p̃ ciuitates syrie parthi cõmouerãt in iudea pecunijs ab antigono corruptus degebat. Herodes ab italia veniẽs ptolomaidẽ exercitũ cõgregat cõtra antigonum.

¶ Herodi vero quotidie vires creHerodes viri

bus auctis i maſ
ſadā fecit ipetū
& cognatos ſu
os eripere ꝓcu
rat. &c.

Fauor ppⁱonum
multiplici rōne.

Herodes hirⁱm
obſidet cōtra ā
tigonum.

Antigonus cō
queritᵗ qa regnū
qđ debeᵗ gene
ri ſacerdotali I
dumeo & priua
to datum ſit.

Victualia i abū
dātia ꝑ exerci
tu herodis.

ſcebant cui ſe pene omnis galilea tradiderat. Cumq; impetum feciſſet herodes in maſſadā neceſſariū putans circūſeptos cognatos in oppido liberare: fit illi impedimēto ioppe. Nam aduerſariā eam exiſtentē oportebat prius deprehendere: ne haberet poſt ſe relictum oppidū inimicoꝝ ad hieroſolimā pgens. Cumq; voluntate ſilonis rebellarent iudei herodes cū paucis militibus eos inuadit: & ad fugā conuertit. ſilonem vero incaute confligentem a periculis liberauit. Ioppē quoq; expugnās de maſſa da familiares ſuos eripere feſtinabat. ¶ Tūc quidā ꝓuincialiū propter paternā amicitiam ſubueniebant ei: multi vero propter eius gloriam: immo etiam & aliⁱ propter remunerationē beneficiorū quę ex ambobus acceperāt: plures vero propter ſpem quam in eum tanq; in regem habebant. ¶ Antigonus autem oportunos tranſitus eius inſidijs & fraudibus pręoccupās: nichil aut perparū hoſtes lede bat. ¶ Herodes vero de maſſada familiares ſuos eripiens & riſan caſtellum capiens: ad hieroſolimā properauit vna cum exercitu ſilonis. Et cum multi fortitudinē eius caſtraq; ad occidētalem partem poſita ciuitatis cernentes metuerent: partis illius cuſtodes ſagittarij eius impetū amouebant. Quidā vero etiam excurſione facta cum hoſtibus decertabant. Herodes quidē primum iuſſit pręconari circa murum q̄ bono populi pręſto eſſet pro ſalute ciuitatis: nec manifeſtorū aduerſariorū malicium recordaretur. ſed etiam munitiſſimis abſolutionem delictorum quę in ſe cōmiſerant ſeſe pręſtaturū ei ſe promiſit. Antigono vero contra prędicta herodis clamante: ſyloni vel exercitui romanorum quia pręter ſuam iuſticiam egiſſent. dum herodi priuato & Idumeo id eſt nō integro iudeo regnum darēt: cum ſoliti fuiſſent hoc genere prębere digno. Nam & ſi non de ſe vel de regno ſuo grauiter ferrent tamen ſacerdotes (qui nichil in romanos peccauerūt) non iuſta facerent ſi de honore deijcerent. Cum hęc adinuicem dixiſſent: & ad blaſphemias peruenieſſent: antigonus repellere prope murum venientes ſuis pręcepit. Quia iaculando vel propenſius pugnando. facile procul a turribus depulerunt eos. ¶ Tunc & ſilo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam & multos ex ꝓpriis militibus remiſit: dum indigentiam ſumptuum reclamarēt. & pecunias ad alimenta poſtularent. quoſdam ad hyemalia loca deſtinauit. nam circa ciuitatē loca deſerta erant. eo q̄ a militibus antigoni omnia direpta fuiſſent. Mouitq; exercitum & diſcedere tentabat. ¶ Herodes autem petebat ſilonis duces vel milites vt non ſe relinquerent. a cęſare vel antonio. ſenatu auctore honoratū. Nam prouidere eorum inopię & facile prębere quęcūq; quererent ſe promiſit. Poſt petitionē autem ſtatim ad ꝓbinciam egreditur: nullam occaſionem diſceſſionis relinquens. Siquidem multitudinem quantam nemo ſperabat neceſſariorū deportauit a ſamaria familiaribus ſuis amminiſtrātibus triticum vinū & oleum & pecora. ſimul & alia diuerſa in hiericonte deducētibus. pręuidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet. Quę cū non latuiſſent antigonum: ſtatim miſit per prouinciā qui deberēt inſidijs prohibere deportatores alimentorū. Cumq; pręceptis antigoni paruiſſent: grandem multitudinē armatorū circa hiericontē congregantes ſuper montes locati cuſtodiebant alimoniam deducentes. ¶ Sed cum hęc aguntur herodes non ocioſe degebat: ſed decem turmas ſuſcipiens quarum quinq; iudeorum erant alię vero mercede conductę necnon & equites paucos ad hiericonta peruenit. Cumq; ciuitatem deſertam inueniſſet: quingentos vero excelſa pręoccupaſſe cum vxoribus & cognationibus hos quidem dimiſit: romani tamen irruentes ciuitatē deprędauere cum plenas domos pecunijs reperiſſent. Igitur cuſtodiā rex in hiericonte relinquēs reuertit: & romanoꝝ militiam ad hyemalia dimiſit in Idumea vel galilea vel ſamaria. ¶ Impetrauit autē & antigonus a ſilone pro pecuniarū munere vt partē exercitus romani in lidoꝝ alⁱs liddis ſuſciperet ꝑ antonij ſatisfactione. Romani quidē in delitijs erant: & ab armis quieti. ¶ Herodes (ne ocioſus eſſet) ioſippū fratrem cum exercitu in iudeam deſtinauit veniens ipſe in galileam & poſt contra latrones mittit exercitū quo tpe ſilo ſimul cum ducibus ad eum venit cui victualium per fratrem ꝓuidentia fecit. herodes aute (cum ad latrones in ſpeluncis latentes feſtinaret ioſippē ad ventidiū trāſmiſit: noteᵗ modus quo latrones de ſpecubus extraxit) Tunc enim latro quidā ſenex cum ſeptem filijs & vxore relictus ſeipm (poſtq̄ filios & vxorē occidiſſet) interemit. herodes itaq; obtentis latronū ſpeluncis ad ſamariā cum exercitu receſſit ptolomeo ibidem duce ordinato quē turbata galilea interemerūt. Machera quoq; herodi miſſus in auxiliū pecunia ab antigono corruptus poſt ea tn herodi recōciliatur herodes etiam ad anthiochiā vadēs dux itineris contra barbaros eos ꝓſtitit vnde ꝓpugnator & ſaluator dictus eſt. ¶ Capitulum.xiiij.

Herodes ioſippū fremeū exercitu in iudeā deſtinauit & ipſe venit in galileā.

HErodi vero minime viſum ocium habere: ſed ad iudeam fratrē ſuum ioſippū cum duobus milibus peditū & quadringētis equitibus deſtinauit. Ipſe vero cum ad ſamariā peruenieſſet: & ibi depoſuiſſet matrem & alios cognatos a maſſada deductos ad galileam vſq; peruenit: capturus quedā loca quę cuſtodes antigoni pręoccupaſſent. Perueniens autem in ſephori cuſtodibus antigoni fugatis in abūdanti ꝓſperitate erat. ¶ Poſt inde contra quoſdā latrones in ſpeluncis habitantes equitū aliam & peditū tria agmina trāſmiſit: quatenus ꝓhiberet eos ne latrociniū

exercerent. Hęc autē iuxta villā vocabulo arbilō fiebāt: vbi ipse quadragesimo die cū oi expeditione profectus. Hostes vero cū cōfluxissent: verterūt leuū cornu agminis eius. Quos ipse inuadēs fugauit: suos autē fugientes eo loco cōstituit. Permānsit vero cōtrarius persequēs vsq; ad iordanē fluuiū: cū per alias & alias vias diffugerūt. Itaq; cū totā galileā cœpisset pręter eos qui in spelūcis habitabāt: & dimisisset pecunias vnicuiq; viro centū & quinquagīta dragmas prębēs. ducibus aūt multoplus. ad hyemalia eos loca remisit. ¶ Sub idē tępus & silo simul cū ducibus suis ad eū venit: eo qꝝ voluisset antigonus alimēta per hyemalia cōstituti s prębere nā plus mēse nō eos pauit sed & misit in circuitu per prouinciā prępiēs vt cū oia dissipassent per mōtes cōfugerēt. quatenus romā de necessarijs nihil habētes fame cōsumerentur. Herodes vero prouidentiā eorū fratrē suū habere prępecit: simul & Alexādriū opidum circūdare. Qui celerius abundātiā necessariorū militibus prępparauit: & alexādriū olim diruti re cōstruxit. ¶ Eodē tēpore antonius quidē athenis morabatur. Per syriā autē vētidius venit dū silonē accersiēs cōtra parthos primū ei mādauit herodē adiuuare: deide vero ad se auxiliatores cōuocare. Cū herodes cōtra latrones in spelūcis festinaret: silonē quidē ad vētidiū trāsmisit. ille vero cōtra illos expeditionē produxit. Erāt eni latronū cubilia in mōtibus abruptis cōstituta: & per mediū altissimos habētia trāsitus saxis acutissimis circūdatos. vbi cū oibus suis familiaribus latebāt. Rex aūt cōstruens archas ferreis cathenis ligatas: per machinā de vertice mōtis deponebat super eos. Dū nec ab inferioribus ascēdere propter acutū mōtē potuissent neq; de superioribus cōtra eos descendere. Archę vero militibus armatis plenę erāt falces lōgissimas habētibus. cū quibus resistētes latrones abstractos occidere prębalerēt. Sed dispositionē archarū cōtigit incaute disponi. Dū nimis ad alta descēdissent. habebāt etiā intus necessaria. Cū tamē arcę depositę fuissent: nec auderet & quidē a spelūcis vllus exire vnus ex militibus gladio cinctus & ambabus manibus cathenā tenēs ex qua alia pēdebat: descendit in spelunca. abhorrēs morā nō audentiū exire latronū. Cūq; prope vnā spelunca venisset: primū quidē iaculis multos fugauit: post aūt falce resistētes impellebat ad prępitia ruere. Cūq; intus ingressus esset multos occidit: & reuersus in archā quieuit. Timor vero reliquos gemitū audiētes & salutis despe ratio cōprehēdit. Rei vero terminū nox prohibuit & multi rege cōcedēte sese subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterū cōflictionibus vsi sunt vt ab spelūcis exirent latrones & ante ianuas pugnarēt Milites aūt in circuitu silue ignē miserūt: & ita multos incēderūt. Tūc senex quidā intus cū septē filijs & vxore relictus est quibus petētibus quatenus eos dimitteret ad hostes exire stās super ostiū spelūcę vnūquēq; filiorū prostrauit exeūtē vsq; quo cūctos interemit: post aūt & suā vxorē. Cūq; in prępitio cadauer iactasset: super se quoq; dedit mortē pro seruitute sustinēs: multaq; prius in herodem vociferatus & infirmitatē exprobrās. licet ei rex dexterā tetēdisset & oēm licētiā promisisset. ¶ Igitur his actis iam oēs spelūncas obtinuerat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinēs ad samariā cū secentis equitibus & tribus mīlibus peditū dicessit: tanq; antigonū expugnaturus. Ptolomeo nō bene hęc militia cessit. Siquidem hi qui prius galileā turbabant inuadētes eū interemerūt. Cūq; hoc feciss ent. in nemoribus & i difficilimis locis confugiūt: prędantes & rapientes oia. Quos reuersus herodes puniuit. Nā multos trāsgressores interfecit & eos qui in munitissimis locis cōfugerāt obsidione capiens occidit & castella deposuit. Mutauit etiam ciuitates rebellibus extinctis centū talēta. ¶ Interea pacoro bellis ruente cum parthi fugissent: mittit yētidius macherā adiutorē herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus: antonij prępceptis obsecutus. Machera siquidē antigono vocāte pręter sententiam herodis pecunijs corruptus: properabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habens antigonus aduentus eius non fuscepit sed fundis eū prohibuit. & demōstrauit eius volūtatē. Quod vbi machera sensit & herodē sibi optime persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientē ammonitionē illius: ad samariam ciuitatē discessit. Iudeos vero per viā occurētes amicos vel inimicos prostrauit: iratus in his quę passus esset. ¶ Rex autē his incitatus ad samariā perrexit. Vnde ad antoniū cū propter hęc deliberaret proficisci & suggerere qꝝ talibus auxiliatoribus nō egeret qui magis ei q̄ hostibus nocerēt seq; ipsum sufficere ad expugnationē antigoni: machera secutus supplicabat ei vt permaneret si tamen oibus modis iturus esset fratrē suū iosippū sibi pręponeret vt debellaret antigonū. Itaq; petitus a machera recōsiliatur ei. Cūq; reliquisset iosippū cū militia persuasit ei ne periclitaretur. neq; macherę aduersaretur. Ipse porro ad antoniū festinauit qui samuthasa alias samosata opidū iuxta eufratem obsidebat: cū equitibus & pedibus auxiliatoribus. ¶ Cūq; ad anthiochiā peruenisset inuenisset q; qui ad antoniū pergere festinabāt: timore tamē qꝝ in via barbari multos inuaderēt & interimerēt nō audentes trāsire. ipse eos adhortatus dux itineris factus est. Sed cū ante duas mānsiones samathasarum alias samosatorū ventissent: insidię barbarorū ibi collocatę eūtes ad antoniū inuadebant. Nam spinis obstruebant camporū additus vbi etiam equitū non paucos sedere ociosę barbari dispossuerūt vt cū ad eam partem peruenirent: impetum super eos facerent. Sed vbi primi transierunt & retro obseruaret hero-

Galileam cepit.

Victualium prouidentia per fratrē fieri prępcepit

Cubilia latronū in montibus.

Modus quo latrones capti fuerunt. &c.

Senex latro cum septē filijs & vxore seipsum occidit postq̄ omnes filios & vxorem interemisset.

Herodes optentis latronū spelūcis sibiq; ptolomeo duce ordinato ad samariā cum exercitu dimisit.

Machera in auxilium missus herodi pecunias ab antigono corruptus.

Machera recōsiliatur herodi volenti Anthonio conqueri. &c.

Herodes dux itineris contra barbaros quos etiā debellauit. &c.

des:barbari ſubito ab inſidijs velut quingenti ſecuti primos ad fugam verterunt. Tunc rex impetum ſuis cum militibus faciens in eos:ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum fuga vertiſſet audaciam ſuorum excitauit:& confidenter fecit eos reuerti qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnãte: vndiq; barbari circundati proſternebantur. Sed cum multa direpta fuiſſent iam vaſa vel ſarcinulę vel mancipia: vniuerſa rex hęc eripiens pergebat. ¶ Porro tamen cum multi cum de ſilua propinquãte eo campis contra eum exiſſent his confligens cohorte fortiſſima vertit eos in fugam:multoſq; interimens: opportunam ſequentibus viam prębebat. Qui propugnatorem & ſaluatorem eum vocauerunt.

Herodes ꝓpter barbarorũ occiſionem ſaluator vocatus eſt.

¶ Anthonius exercitum cum ornatu tranſmittit in herodis occurſum quem ei honorem tribuens quia barbarorum inſidias debellauerat Soſioq; ipſi auxilium prębere iuſſit ioſippum quoq; herodis fratrem antigonus vincens cum exercitu caput eius incidit quod Ferora.l.talẽtis redemit. Herodes quoq; rediens ab anthonio vtiliter hoſtes debellauit Quem etiam omnes dei amatorem crediderũt cum ipſo in ſuperiore domo exiſtente tectum domus ſubito cecidit & neminem comprehendit ruina quoq; contra antigonũ & pampum habita ipſum nudũ in balneo lauantem quidẽ hoſtium armati inuaſerunt ſed eum minime leſerũt. Caputq; pampi in fratris vltionem ferora mittit herodi.

Herodi Anthoniusobuiam mittit exercitum herodis cauſa.

Soſius herodi ãthonio prębuit auxilium.

Mors ioſippi fratris herodis & mortis modus.

SVm autem propere amota perrexiſſet: tranſmittit anthonius exercitum cum ornatu ad honorem herodis hunc ei honorem tribuens auxilij cauſa. Nam barbarorum inſidias & ſuperatum contra eos factum audierat. Cumq; pręſentem alacriter vidiſſet & cognouiſſet eos quę per viam acciderant amplectebatur & virtutem eius laudibus efferebat & oſculabatur eum & pręponebat ſibi quem paulo ante regem ipſe monſtrauerat. ¶ Sed cum anthiochus nõ multo poſt opidum traderet & a bello deſineret. Soſio alias ſoſſio quidem anthonius prębuit auxilium herodi prębere: ipſe vero ad ęgyptum diſceſſit. Tunc ſoſius duas legiones cum herode pręmiſit ad iudeam: ipſe vero cum ampliore exercitu ſequębatur. ¶ Contingit etiam ioſippum tali modo in iudea perire. Hic immemor pręceptorum fratris ad anthonium euntis: exercitũ per montes produxit. Nam quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichontem properanti: dum vellet triticum metere. Et romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus. Quorum multi a ſyria delecti fuiſſent: aduerſarijs eum inuadentibus relictus in difficilibus locis fortiter pugnans interemitur: cunctum pene perdens exercitum. Siquidem ſex turmę extinctę ſunt. ¶ Antigonus autem cum inimicos viciſſet caput ioſippi incidit quod quinquaginta talentis frater eius ferora redemit. Sed iam poſt hęc deferentes galilei potentes gentis ſuę ſocios herodis: in paludem mergebant. Multi quoq; & in iudea rebellauerunt: machera tamen opidum gittam alias guttam munitiſſimum capit. ¶ Nunciꝰ vero cum regi in daphne alias daſne anthiochię nunciaſſent fratris caſum: & ipſo quidem hoc ſperante propter viſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui vidiſſet feſtinans proficiſcebatur. Et cum ad libanum montem perueniſſet octingentos exinde ſumens habens exercitum ad ptolomaidẽ peruenit. Vnde noctu ſurgens cum expeditione galileam adijt. Cui cum hoſtes occurriſſẽt & pręlio victi fuiſſent in aliquo oppido concluduntur vnde & prius egreſſi ſunt dum congreſſiones facerent tempeſtate commotas nichilq; valens conficere: exercitum ad villas propinquantes perduxit. ¶ At cum ab anthonio ſecũda legio veniſſet hi qui oppidum tenebãt territi nocte ipſum relinquũt & rex ad hierichontem vrgebatur: vltionem exacturus pro fratre. Vbi cũ profectus eſſet potentiſſimos ſuos pauit. ¶ Poſt conuiuium autem cum ad ſuperiorem domum aſcẽdiſſet dimiſit omnes qui pręſentes erant. Vbi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit: & neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt herodem dei amatorẽ eſſe dum tam maximum & miserandum periculum velociter euitaſſet. ¶ Poſtero die aduerſarij cum a ſummitate montium ſex milia deſcenderent ad pugnam timorem romanis immiſerunt. Qui cum acceſſiſſent iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes vulnerabant: & ipſum quidam telo circa pręcordia percuſſit. Antigonus autem ad ſamariam ducem mittit pampum nomine cum aliquanto exercitu. cupiens hoſtibus de ſe opinionem tanq̃ debellatore pręſtare. machera autem duci pampo aſſidebat. ¶ Herodes autem quinq; ciuitates cum cepiſſet relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit. Ipſaſq; ciuitates incendens rediit cõtra pampum: qui contra villam ad ſunam vocabulo caſtra ſua diſpoſuit. Dumq; multi confluerent ad eũ ab hierichonte & a iudea iuxta hoſtes acceſſit eoſq; audacter pręcurrentes cum eis cõfligens deuicit. Quos perſequens pro fratris ſui vindicta occidebat Quorum multi dum in domibus armati conſtitiſſent tectis auulſis deſuper lapidibus eos oppreſſit. Quod factũ aduerſariorum magis animos confregit ſperantium futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad villam fugientium & adhuc tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet & rex ad hieroſolimam exercitum victoria confidente deduxiſſet. omne opus tunc perfecerat: antigono iam fugam meditante & a ciuitate diſcedere. ¶ Rex autem veſpere facto cenare milites pręcepit. Ipſe vero cum in quandam domũ laſſus intraſſet quo balneũ

Ferora caput ioſippi fris ab antigono.l. talẽtis redemit,

Pugna herodis redeuntis ab anthonio & victoria.

Mira dei prouidentia quia neinoleditur.tecto domus corruente vnde oẽs herodẽ dei amatorem crediderũt.

Victoria herodis contra Antigonũ & pampũ.

Herodem nudũ in balneo lauantem quidam hoſtium armati inuaſerunt ſed eum minime leſerũt.

erat pene maximum periculum incidit. quod prouidentia dei vitauit. Nam nudum & cum vno pue- A ro sequente lauantem hostium quidam armati qui in eadē domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum vnus exijt gladium tenens & per ianuam cucurrit & post hunc secundus & tertius simili- ter armati: nichil tamen regem leserunt. ¶ Postero tamen die interempti pampi caput ferora decidēs pro vltione fratris herodi transmisit.

Caput pampi ferora pro vltione fratris mittit herodi.

¶ Herodes regni sui anno tertio hierusalem obsidēs filiam alexandri filij aristoboli duxit vxorem cui obstiti iudei maximam fecerint resistentiam septem annis maxima fame & inopia fatigati capta parte exteriori templi & ciuitatis inferioris ad superiorē fugierunt. tūc quoq; maxima iudeorum facta ce de. Antigonus a turre descendes ad sosij pedes procidit quem nequaq miseratus Antigonū irrisorie eam feminam nōiauit. herodes vero circa templū & res sacras prouidebat rapinasq; ciuitatis prohi- bebat & de suo munificeter militibus mercede donauit. Antigonū autē ligatū a sosio Romam ad an- thonium ductum pecunijs procurat interfici. Hocq; modo assamonei pricipatus finē habuit. ¶ Ca. xvj.

Herodes regni sui āno tertio obsidet hierusalē.

Herodes duxit vxorem filiā alexādri filij aristoboli.

Sosius ad auxilium herodis.

Numerus bellatorū pro herode.

Resistentia obsessorum iudeorum maxima.

Elinente vero hyeme regressus inde hierosolymam prope peruenit & iuxta ciuitatē castra sua locauit: tertio regni sui anno ex quo rome ordinatus erat. Postera rursus die castra iuxta murum accedens transmigrauit. vnde potuissent ciuitas ante templum expugnari: sicut & prius a pompeio: & tribus aggeribus locum circundans turres erexit. ¶ Cumq; multa manu ad opus vsus fuisset. & siluam decidisset & oportunos operantibus prepositisse t: ipse ad samariam pro nuptijs discessit: ducturus alexandri filij aristoboli filiam. Nam hanc despōsauerat sibi sicut & prius retulimus. ¶ Post nuptias autem venit sosius per phenicem (cum exercitum per mediterranea premisisset:) venit etiam multitudo equitum & peditum. Tunc rex quoq; egressus est a samaria non paruam super priorem expeditionē producens siquidem triginta milia fuerant. Omnes autem prope hierosolymorum muros congregabantur. vbi circunsedebant per aquilonis partem muros ciuitatis. quorum exercitus erat vndecim cohortes peditum, & sex milia equitum. necnon & auxiliatores tyrij alias sirij & duo duces silo & sosius qui & ab anthonio missus est auxiliator. ¶ Herodes autem decertabat pro se quatenus ab antigono principatum perciperet qui rome dudum hostis fuerat iudicatus & pro illo rex herodes per senatusconsultum ordinatus. ¶ Cum multa autem alacritate vel certaminibus iudei (qui intra muros concluſi fuerant) B herodi repugnabant: multaq; pro templo diuulgabāt. & multa pro solatijs populi tanq̄ liberante eos a periculis deo & omnia foris ciuitatem distrahebant. ne quid ad alimentum hominum vel iumentorum relinqueretur: & latrocinijs furtim vsi inopiam eis parabāt. ¶ Quę cum herodes prospexisset ad uersus latrocinia quidem in oportunissimis locis insidias parauit: de expensis autem longius agmina militum transmittentes venalia congregabat: vt intra paucum tempus multam affluentiam eis necessariorum abundare faceret: mānq; multa frequenter operantes tres aggeres erigunt. Estas enim erat & nullum operantibus impedimentum fiebat: sed machinamenta inferentes murum permouebant: & grauibus experimentis vtebantur nec tamen terrebant intra ciuitatem existentes. Nam illi resistentes contra istos non pauca excogitabant. quędam adhuc imperfecta instrumenta alia vero perfecta comburentes. Cumq; ad manus venissent: non minores romani suadendo fuerunt. nisi quia discipli- na deerat militaris aduersum machinas. Namq; muros construebant iam prioribus edificijs euersis: & sub terram occurrentes fodientibus confligebant. desperatione tamen potius q̄ prouidentia belli vsq; ad vltimum permanebant: licet magna expeditiōe obsessi. vel fame magna fatigati vel inopia ne cessariorum fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. ¶ Interea ascenderūt quidem super murum viginti priores: postea vero centuriones sosij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta: secundus autem quindecim. Et aliquę circa templum porticus incēsę sunt quas herodes antigonum incendisse dicebat odium ei mercatus iudeorum. ¶ Sed post dum capta exterior pars templi fuisset. & inferior ciuitas ad interius sacrarium & ad superiorem ciuitatem confugerunt. C Cumq; timuissent ne prohiberent eos romani deo quotidianas immolationes offerre: per legatos supplicabant permitti victimas solitas introduci. Herodes autem dum putaret eos iam quieuisse cōsensisse. Sed cum nihil videret fieri quę putaret. immo fortiter expugnaret pro antigoni principatu: instanter accedens ciuitatem expugnat: & omnia statim interemptionibus sunt completa. ¶ Siquidem romani pro obsidionis mora irascebantur: herodes autem nullos ex iudeis aduersarios relinqui volebat. Occidebant igitur per vicos & per domos quoscunq; inuenissent fugantes eos & in templo concludentes. neq; infantibus neq; senibus. neq; infirmitati mulierum misericordiam prestātes. sed rege destinante & petente vt parcerent. nemo fuit qui dexteram teneret immotam: sed furiosi cuncta etatem extinguebant. ¶ Vnde & antigonus nec presentem neq; priorem fortunā considerans: a turre descē dit. procidens ante pedes socij. ille tamen nequaq̄ eum miseratus pro calamitate: sed plausibus incō-

Iudei septem annis obsessi magna fame fatigati, &c.

Capta parte exteriori templi & inferiori ciuitate iudei ad superiorem ciuitatē confugiunt.

Maxima cedes in hierusalem.

Antigonus desolatus ad pedes sosij procidens antigona ab eo nominatur.

tinenter vsus. antigonum eum tanq̃ feminam nominauit. quem non vt mulierem sine custodia remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. ¶ Herodes autē prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam festinabat multitudo peregrina templum videre: & sancta in sacrario cōstituta. Rex autem quosdam petens alijs interminatus multos & armis vetabat: perditionem priorem victoriam existimans si quid inuisibilium visum fuisse. ¶ Resecabat etiam rapinas ciuitatis: multum contra socium altricatus dicendo. Si pecunijs & hominibus romani ciuitatem euacuauerunt. desertionis me regem relinquent. sed & tantis ciuibus prostratis breuem vniuersi iudei principatum iudicari pro repētatione necis huiusmodi. Ille vero cum pro obsessione militibus iuste predam permitti dixisset: respondit ipse pecunias de suo mercede singulis prestaturum: & ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali & ipsi Socio donauit: vt omnes pleni pecunijs abirent. ¶ Hęc passio hierosolimorum ciuitati contingit consulibus marco agrippa & candidio gallo centesima & octogesima quinta olimpiade tertio mense in celebratione ieiuniorum. tanq̃ reuersa calamitate quę sub pompeio iudeis illata est. Nam & tunc eodem die captiuitatis viginti & septem anni esse noscūtur. ¶ Sosius vero cum auream coronam deo deuouisset reuersus ab hierosolymis antigonum ligatum ad antonium perduxit. Herodes quoq; veritus ne antigonus custoditus ab antonio & romę perductus allegationibus suis senatui demōstrasset se quidem ex regalibus descendentem. herodem autem priuatum. & quod oporteret filios eius regnare propter genus si ipse romanis peccasset multis pecunijs compulit antonium vt antigonus interficeretur. Quod dum factum fuisset: herodes quidem timorem deposuit. ¶ Destitit autem hoc modo assamonei principatus: post centum viginti septem annos. Nam de familia clarissima & genere nobilissimo. vel honore sacerdotali fuerat. Cum multa ergo pro gente iudaica parentes egissent: propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad herodem antipatri filium de familia populari. vel genere priuato & subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis assamoneorum accepimus.

Herodis diligentia circa res sacras custodiendas.

Prohibet ciuitatis depredationē & de suo militibus mercedem prestat.

Magnificentia herodis.

Antigonū ligatus a sosio romā ad anthoniū ductū herodes pecunijs procurauit interfici.

Finis principatus sacerdotalis qa herodes erat alienigena. &c.

¶ Explicit liber quartusdecimus.

¶ Incipit liber quintusdecimus qui continet tempus annorum. septemdecim.

¶ Herodes capta hierusalem sosij auxilio apud quem polion phariseus & sameas discipulus honorabantur ciuitatis ornatum abstulit. Et quadraginta priores partis Antigoni extinxit quem antigonj Antonius in anthiochia interfecit. Tunc quoq; hircanus apud parthos captiuus herode dolole a rege procurante rediit ad herodem herodes quoq; ignobilissimum ananeloum ipretis nobilibus & maxime iuuene aristobolo de sacerdotali tribu sacerdotem fecit vnde indignata Alexandra filia hyrcani vxor Alexandri filij Aristoboli & mater aristoboli marianne pulcherrimorum molestę ferens filij infamiam scripsit ad cleopatram vt peteret anthonio sacerdotij principatum filio prestare. Gellius autem cum ad iudeam venisset & aristoboli & marianne pulchritudine vidisset miratus amborum imagines depinxit & ad Anthonium destinauit quibus inspectis Anthonius puellam nuptam emittere petere/petit puerum transmitti ad quem herodes excusationem rescripsit. ¶ Capitulum primum.

Continuatio dicendorum.

Herodes principatu iudeę adepto qualiter se habuit.

Polliō phariseus & sameas discipulus apudeum honorati.

Herodes citatis ornatū abstulit.

Osius quidem & herodes qualiter hierosolimam ceperint. & antigonum captiuum. in superiori libro demonstrauimus. sequentia vero nunc explanabo. ¶ Cum totius iudeę principatū sumpsisset herodes. quamplurimos priuatos sui fautores inuenit. in dignitatibus eos cōstituit: illos autē qui cōtraria elegerunt nō destitit tormētis singulis diebus afficere. ¶ Honorabatur apud eum polion phariseus. & sameas discipulus illius. Siquidē obsessis hierosolymitis/ isti persuadebant herodem suscipi pro quo & recompensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat sameas qui quondā in iudicio dum herodi pepercisset hyrcanus prędixerat improperans ei vel iudicibus q̃ herodes liberatus omnes eos persequęretur. Quod & factum est: deo sermones illius adimplente. ¶ Eodem tempore cum hierosolymam tenuisset herodes: omnem ornatum ciuitatis auferens in aula collocabat: ex quo multū pondus argenti vel auri antonio vel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadraginta priores antigoni partis. Nā custodes per partes muri disposuerat. ne quid deportari posset cum defunctis. Mortui vero dū exerutarētur si quid argēti aut auri vel aliud necessariū fuisset inuenti regi ferebatur. Nullus vero terminus malorū erat. Nā auaricia rectoris: male cōquisita deterius expellebat. Prouincia autē inculta permānsit septimo anno cogēte: in quo agricultura exercere illicitum fuisse probauimus. Antonius itaq; cum captiuū antigonū suscepisset. deliberauit ligatum in triumpho seruare. sed audiens gentē reluctare antigono fauentē doniscq; herodis redēptus iudicauit in antiochia illum perire: quia nullatenus iudei quiescerēt. Q̃d testionio strabonis capadocis cōfirmatur

¶ Interfecit quadraginta priores partis antigoni.

Notāda sentētia

Antigonus occidit i anthiochia

dicentis. Antonius antigonum iudeum in antiochia perductum interfecit & visus est hic primus ro-
A manorum regem occidisse dum non estimaret alio modo sententias iudeorum flectere quatenus su-
sciperent pro illo constitutum herodem. Nam nec tormentis subditi regem eum appellari patieban-
tur. tanq̃ manu aliquid de priore principe retinentes Infamiam igiturvel odium herodis ita minuere
putauit. Hęc quidem strabo. ¶ Cum vero herodem principatum tenuisse hyrcanus princeps sacer-
dotum audisset: qui captiuus apud parthos tenebatur: redijt ad herodem tali modo solutus. Barzafar-
manis & pachorus duces parthorum cum captiuos hyrcanum principem sacerdotum prius constitu-
tum: post autem & fratrem herodis phaselum ad parthos perducerent phaselus non tolerans vincu-
lorum opprobrium. & omni vitę suę preponens mortem glorioſam ipse suus peremptor sicut prędi-
ctum est apparuit. Hyrcanum vero ad parthos perductum frahatis parthorum princeps modestius
attendebat. dum nobilitatem eius audisset prosapię. Quapropter remissum a vinculis babilone habi-
tare concessit. vbi multitudo iudeorum hyrcanum tanq̃ principem sacerdotum & regem: omnes vsq;
ad eufratem iudei habitantes honorabant. Qui dũ his fuęretur. & herodẽ audiret principatũ suscepis-
se mutauit spem suam ab initio ei amicissimus existens: quem & gratię memorem putauit q̃ eum a
quęstione & mortis dãnatione vel periculo tormẽtisq; liberasset. Sermones ergo iudeis proferebat: fe-
stinãdo proficisci ad eũ. Qui vetabãt & rogabant eũ permanere q̃ officiorũ simul & honoris in sacer-
dotali vel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset. prętertim dũ nihil ab hierosolimitanis
posset mereri pro diminutione corporis quam ab antigono pertulisset. Retributiones autem nõ simi-
les a regibus dantur. quas priuati a benefactoribus acceperunt. Nam mutat eos fortunę prędentus.
Talia dum ei suggererent: hircanus eundi desiderio tenebatur. Cui scribẽs herodes petebat frahatim
eum venire: & illic iudeis supplicare quatenus non inuiderent ei vna secum commune regnum possi-
dere. Nam tempus extitisse dicebat q̃ ipse gratias redderet pro beneficijs: cum ab eo nutritus esset &
saluatus. ¶ Hęc scribens hircano mittit ad frahatim legatum saramallum: & dona multa: supplicans
vt non impediret gratias reddere quas pro beneficio deberet. Erat enim studiũ eius non pro hac tã-
tum. sed quoniam preter meritum principatum obtinuerat. Timebat ne illi rationabiliter auferretur:
& hircanum properabat sub potestate sua redigere. vel penitus eũ disperdere quod postea fecit. Tũc
tamen flexo partho pecunialq; ei iudeis dantibus vt veniret cum omni eũ honore suscepit & in con-
B uentu primum ei locum & in conuiuijs primum lectum concedebat. ¶ Quem etiam decipiebat pa-
trem vocando. & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cum eo
sui principatus vtilitates vnde & in familia eius exarsit seditio. Nam dum obseruaret ne nobilissimus
quidã princeps sacerdotũ dei haberetur. inuitauit aliquẽ ex ignobilissimis sacerdotẽ de babilone no-
mine ananeloũ alias ananelũ: & huic pricipatũ sacerdotij delignauit. Quod nõ pertulit alexãdra: fi-
lia hircani vxor alexandri filij aristoboli regis ex qua filios habuit vnũ quidẽ pulcherrimum noie ari-
stobolũ: & herodis cõiugalẽ mariannẽ forma nobilissimã. Turbata ergo & molestę ferẽs infamiã filij
quod illo superstite alter aduena principatũ sacerdotij meruisset scripsit cleopatrę sodali quodam suo
litteras deportantẽ vt peteret antoniũ pricipatũ sacerdotij filio suo pręstare. Sed & antonio negligen-
te petitionem amicus eius gellius ad iudeã cũ propter aliquas causas peruenisset: & vidisset aristobo-
li pulchritudinẽ: vel iuuentutẽ mirabatur. non minus etiam mariannẽ regi cohibitantẽ stupebat. Vn-
de alexandram liberorum bonorum matrem existimans & ad sermonem eius veniens flectit eã pin-
gere amborum imagines. & antonio destinare. Et hęc dicens petitiones eius omnibus modis adim-
pleuit. His elata verbis alexandra: imagines antonio direxit. Cui gellius ferebat dicẽs non ab hoie pu-
tari: sed a quodam esse deo liberos alexandrę: dum vellet ad libidines antonium emollire. Qui puel-
lam quidem herodi nuptam erubuit accersire: verũ etiam cleopatram metuẽs contristari. Scripsit er-
go puerum transmitti. cum honore addens. nisi graue visum foret. His deportatis ad herodem litte-
ris non cautum existimauit iuuenem excellentem aristobolum & tunc iam sedecim annos ducentem
genere nobilissimo ad antonium destinare potissimum romanorum. & paratum suę luxurię suppo-
nere puerum: qui etiam libidinosior per potentiam existebat: rescripsit ergo dicens. Si puer exierit
a prouincia: statim oia bellis vel seditionibus cõplebuntur. iudeis sperãtibus rerũ nouarũ mutationẽ.

¶ Herodes cognito quia alexandra pro principatu filio dando ad cleopatram scripserat eam ac
cusabat & se dolose excusans quia puero sacerdotij principatum non dederat mulieribus satisfecit &
analo sacerdotij dignitate exuto illam aristobolo dedit hic recapitulantur transgressores circa sacer-
dotium herodes autem cum alexandram timeret eam fecit occulte obseruari quę a cleopatra petit sub
fidium sed eius insidias sabio herodi manifestauit ipse quoq; contra aristobolum moliens insidias ip
sum quęrebat iterficere ipsũ enĩ postq̃ celebratiõe trãsfacta ad affluẽtiã potus coegerat submergi pcu
rauit ano etatis. xviij. quẽ mortuũ maxie simulauit dolore & rursus analous sacerdotiũ suscepit. Cap. lj.

Hyrcanus sacer
dotum princeps
apud parthos ca
ptiuus redijt ad
herodem.

Modus quo hyr
canus a captiui
tate ereptus est.

Nota da sentẽtia
Herodes scripsit
parthorũ regi vt
veniret hircanus
Intẽtio mala he
rodis.

Dolus herodis
erga hircanum.
Herodes ignobi
lissimum fecit sa
cerdotem vnde
indignata Ale
xãdra mater hyr
cani scripsit cleo
patrę. &c.
Gellius veniens
in iudeam aristo
boli & marian
nes miratus pul
chritudinem eo
rũ imagines ãto
nio destinauit.
Anthonius ispe
cta puerorũ pul
chritudine eru
bescẽs puellã nu
ptã petere petit
puerũ transmitti
Rescribit hero
des Anthonio se
excusans.

Herodes alexãdram culpat.&c

Excusat se dolo se herodes quare nõ promouit aristobolũ mulieribus satisfaciẽs.

Herodes Analũ exuit a sacerdotio prẽter legẽ & dedit aristobolo

Trãsgressores legis circa sacerdotium.

Herodes alexandram timens occulte fecit eã obseruari.

Sentẽtia notãda Alexandra a cleopatra petit auxilium.

Alexandrę insidię quibus vult ire in egyptum.

Sabio Alexandrę nunciat insidias herodis.

Herodes omnibus modis Aristobolum quęrit occidere.

Inuidia herodis contra aristobolum ei fauẽte populo.

Dolus herodis aristobolũ ad potus affluentiam allicientis.

Vibus inscriptis cũ antonio excusasset: iudicauit non vltra puerũ vel alexandrã hunilliasse: sed etiam vxore sua mariãne valde petente quatenus fratri suo pricipatũ sacerdotij redderet. quod prodesse arbitrata est. dum nec ad antoniũ proficisci posset. tali prędituś adolescẽs honore. Conuentũ itaq; faciẽs amicorũ multũ alexandram accusabat. Dicẽdo latenter insidias egisse pro pricipatu. dũ per cleopatram ageret. quatenus ipse quidẽ regno priuaretur: puer autẽ pro ipso rerũ amministrationem ab antonio susciperet. Et hęc quidẽ illã non iuste postulasse q; & filiã suã a possesso iam honore priuaret. & seditiones in regno. moueret: cũ multũ ipse laborasset vt possideret: multis & non fortuitis periculis. Verumetiã nullatenus memor ipse malorũ illius. sed benivolus circa eos esset. Et nunc puero pricipatum sacerdotij prębere: ideoq; olim ordinasse dicebat ananeloum. q; valde puer esset aristobolus. Cũ tamen hęc non incaute dixisset. sed prę deceptione mulierũ & prędentia amicorũ lęta ex non speratis alias & non sperãs alexãdra cũ lachrimis satisfecit. dicens & de sacerdotio quidem oia pro infamia se manifestasse: regnum vero nec desiderasse inquit: nec si oblatum esset. cupide suscepisse. Cum & nũc minimum honorẽ habeã propter principatum eius & tutelã. Cuius virtute totum genus meum fulget honoribus. Nunc quoq; beneficijs vincta suscipio filij honorem: & in posterum ad oia ero subiecta. Petebat vero vt si quid propter genus & prędentem sibi fiduciã temerariũ pro indignatione fecisset ignoscere. Postq̃ autem locuti sunt: dexteris datis reconsiliãtur omni suspitione sublata vt videbatur ¶ Itaq; rex herodes statim principatu sacerdotij ananeloum alias ananelum prẽter legem exuit: sedi/tiones modesticas pacando. Nam non licebat aliquem honore semel accepto fraudari. Quod prius anthiochus epiphanes destruxit dũ auferret ab Iesu sacerdotium: & ordinaret fratrẽ eius oniã. Secundus autẽ aristobolus hyrcanũ fratrem suum priuauit. tertius herodes principatum sacerdotij adolescenti tradidit aristobolo. Et tunc quidem putabat sedasse contentionem. ¶ Et licet recõsiliati fuissent non tamen securus degebat: dum alexandram ex prędritis conatibus ne tempus nouarum rerũ caperet valde timeret. Quapropter precipit eam ita in aula conuersari. vt nihil sub potestate sua haberet. Diligenter etiam custodiebatur occulte: ne quid prędter quotidianam cõuersationem niteretur. Quę paulatim magis illam exacerbabant: & in odio suscitabant. Nam superbia muliebris diligentiam custodię indignabatur habere: dum omnia vellet potius pati q̃ fiducia priuari & fucosum honorẽ cum seruitute vel metu possidere. ¶ Ad cleopatram igitur in quibus extaret frequenter se lamentando destinabat postulans auxilium sibi pręberi. Quę tussit ei furtim cum filio suo in egiptum ad se confugere. Cumq; hoc ei placuisset: tale aliquid excogitauit. ¶ Duo locuta tãq̃ pro mortuorum exequijs parauit: in quibus seipsam & filium mitti dixit. precipiens concijs famulis ea noctu deferre & exinde viam ad mare facere: vbi nauim in q̃ nauigarent ad egiptum preparatam habuisset. Hęc fabioni amico alexandrę esepus seruus eius edixit. Quod cum sabio audisset & inimicus herodis esset q; inter insidiatores antipatri de veneno conscius putaretur odium lenire per indicationis fauorem sperauit & nunciauit insidias alexandrę. Qui cum eam vsq; ad conatum procedere dimisisset. in ipso facinoris opere detinuit. sed inuitus concessit culpam: dum putaret nullatenus cleopatrã cessare. si contra se causam inuenisset. Palam sibi magnanimitate vel modestia veniamt ei largitus est. ¶ Proposuit causam oibus modis adolescentẽ perimere: sed tacito propter verisimilem dissimulationem. cum sibi tabernaculorum festiuitas venisset quę apud nos cum summa veneratione celebratur tunc quidem distulit & in delitijs ipse & reliqua multitudo degebat. ¶ Mouit tamen eũ festinare voluntatem suam confitere inuidia. Nam dum adolescens aristobolus septimum decimũ annum ducens: secundũ legem super aram ascenderet victimas immolaturus & ornatu sacerdotali circundatus celebraret religionis cõsequentia magnitudinem superare ętatis ostendens: necnon & generis dignitatem. populi excitauit fauorem: & aristoboli aui sui prędens memoriam eis reduxit. Qui paulatim irritati alias prouocati voluntates suas iam demonstrabãt gaudentes simul & letitia perfusi: voceq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant: vt manifestus fieret populi fauor. & temerarius sub regno vtiq; constituti. cum aliorum prędrita beneficia memorarent. Inter hęc oia statuit herodes voluntatem: quam in adolescentem habuisset implere. ¶ Celebratione autẽ transacta dum in hierichonte maneret & in conuiuio eos alexandra peteret. herodes adulabatur adolescenti & illicebat ad affluentiam potionis: paratus colludere vel iuueniliter ad gratiam illius iocari & loco ęstiuo illic existente collecti simul exierunt refrigerium captantes. Cumq; fontibus assisterent calorem meridianũ aura tẽperare. prius quidẽ nantes seruos & amicos prospiciebãt. Post autẽ adolescẽs cũ irritaretur herodis amici quibus hoc preceptũ fuerat. tenẽtibus iam tenebris sepe eũ mergẽtes tanq̃ eludẽtes nõ omiserunt vsq; quo eum prefusum fontibus suffocarẽt Aristobolus quidẽ ita extinctus est. x. &. viij. annum agens etatis cum principatũ sacerdotij anno non amplius tenuisset. quẽ rursus ananelous suscepit. Quomodo mulieribus nũ

ciato inceſſabilis eas ſtatim dolor defuncti inuaſit. Ciuitas etiam rumore delato lamentis cuncta com-
A pleta eſt: omnibus calamitatem tanq̃ propriam & non alienam dolentibus Alexandra vero plus cõ-
ſumebatur conſcia peremptionis. Nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat ſed ſuſtine-
re neceſſarium putauit: licet ſepius ſua manu vitam finiri niteretur. Deſiſt tamen ſi poſſet viuens ſuffi-
cere ad diſſimulationem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam vitam tenebat. ne daret ſuſpitionẽ
filium ſuum inſidijs periſſe. per hanc enim diſſimulationem ſperauit tutius ſe oportuno tempore vin-
dicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat. ¶ Herodes autem omnibus veriſimilis vide-
batur: non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quę ad funus pertinent perage-
bat. ſed etiam lachrimis vſus aninę confuſionem veram eſſe monſtrabat. Interdũ etiam & dolore vin-
centi eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat. & licet adoleſcẽtis mors pro eius tutela putaretur ma-
nifeſtum tamen erat q̃ pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorans
multum apparatum circa locellos & multitudinem aromatum fecit nimiumq; ornatum ſimul ſepe-
liſt vt dolorem mulierum pene deleret & ſolaretur eas per iſtam partem.

Alexandrę diſſi mulatio pro mor te ariſtoboli con tra herodem. Fictio herodis in exequijs pueri.

¶ Alexandra mali non immemor ad cleopatram per herodis inſidias mortuum filium ſcripſit. Q ua anthonium maritum ad vindictam incitante herodes ſatiſfacere iubetur herodes itaq; ad An-
thonium vadens ioſippo rerum & regni relicto regimine mariannem ſi quod ab anthonio paſſus fue-
rit precipit occidere. Q ui mulierum adulationibus emolitus regis ſententiam eis manifeſtauit. Q uem
alexandra fama herodem occiſum referente ad romana ſigna flexit ſecũ fugere ſed rumori herodes
contrarias reſcripſit litteras. Cui reuertenti ad iudeam Salome ſoror eius Alexandre & marianne in-
dicans conſilium ioſippum maritum ſuum accuſat. marianne quoq; quam maxime herodes dilige-
bat auditum a ioſippo quod rex mandauerat ſecretum ipſi manifeſtante. Rex furibundus ab vxoris
amplexibus declinans pene eam interfecit & ioſippum vlterius ante faciem ſuam venire non permi-
ſit. Alexandram quoq; iuſſit reſeruari.

Alexandra mali memor cleopa-
trę ſcripſit filij mortem per inſi-
dias herodis.

¶ Capitulum tertium.

ALexandrã tamẽ nihil tale deficit ſed ſemper mali memoria meſtitiam incitabat. Et ſcri-
pſit cleopatrę herodis inſidias & filij perditionẽ. Q uę dũ feſtinaret petẽti ſubuenire ca-
lamitates alexandrę miſerta propriam omnem cauſam cõfecit: & petere anthoniũ vin-
B dicare adoleſcentis interitũ non ceſſabat: cũ diceret non eſſe dignũ herodẽ per eum re-
gem ſtatutũ in regno q̃ non ad eũ pertineret qui in veros reges tales iniquitates oſtẽ-
deret. ¶ Q uibus cũ flexus eſſet anthonius laoditiã peruenięs mittit precipiens herodem ad ſe profi-
ciſci ſibiq; pro morte ariſtoboli ſatiſfcere. Nam non recte inſidię confectę ſi per eũ extitiſſent. Q ui cũ
timuiſſet cauſam & cleopatrę contrarietatẽ quę non ceſſabat anthoniũ ſuadendo quatenus eũ dam-
naret ſtatuit quidem obedire iam enim nichil erat aliud quod ageret. ¶ Cumq; patruum ſuum loſe-
phum alias ioſippũ procuratorem regni & rerum reliquiſſet demãdauit ei ſecrete vt ſi quid ab antho-
nio paſſus eſſet continuo mariãhem occideret. Nã dilexiſſe vxorẽ fatebatur & timuiſſe ne cõtumeliã
poſt eius mortẽ pateretur dũ pulchritudo illius ab alijs deſiderare poſſet per quę demõſtrabat impe-
tum anthonij quẽ in eam habuiſſet cũ olim de pulchritudine audiſſet illius. ¶ Herodes quidẽ hęc pre-
cipiens ſpe incerta ad anthoniũ perrexit Ioſephus autẽ cũ in deſperatione rerũ regni ſtatutus eſſet &
propter hoc frequẽter mariãnem cõueniret & de negotijs honoris cauſa reginã percunctaretur fauo-
rem vel amorẽ herodis circa eam inſeruit. Mulieres autẽ cum illũ adulationibus emoliſſent & plus au-
tem ab alexandra ſeductus Ioſephus alias ioſippus ſententiã regis demonſtrauit & mandatũ expla-
nauit. dum fidẽ illi vellet facere q̃ nec poſt mortẽ ſine ipſa poſſet viuere: dũ diceret vt ſi quid acerbũ
ab anthonio pateretur nõ ſufferret ab ea nec poſt interitũ ſeparari. Hęc quidẽ ioſephus. mulieres au-
tem nõ hoc amore affectus herodis putauerũt. ſed timuerũt ne reuerſus tyrãnica crudelitate ſibi mor-
tem inferret. ideoq; ſuſpitionẽ de verbo non paruã perceperũt. ¶ Eodem tempore rumor in ciuitate
hieroſolymorum ab inimicis herodis diſperſus eſt q̃ anthonius tormentis affeciſſet eum & occidiſſet
C Q uę fama cunctos quidem in aula turbauit. plus vero mulieres. Tunc vero alexandra ioſephum fle-
ctit vt cũ ipſis ad romana ſigna confugeret. Nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatẽ ſub duce iu-
lio pro regni cuſtodia caſtra poſuerat dicens: primum ſiqua turba in aula concurreret. ipſe in tuto exi-
ſterent dum romanos propitius haberent. Prętera ſi mariannem anthonius proſpexerit principatum
recipere ſperamus nec in aliquod poſtea ſeruitium de regij generis propagine deſcendemus. ¶ Cum
has rationes fugę cogitaſſet litterę ab herode de oĩbus ſuis cauſis deportãtur priori rumori contrarię
Nam cum ad anthonium peruenĩſſet confeſtim eũ donis de hieroſolimis deportatis recõſiliauit & ſer-
monibus dicere cõpulit vt nequaq̃ contrarię quoddam de ſe haberet: & cleopatrę verba nihil aduer-
ſus ſuam ſatiſfactionem valerent. Nam non inquit iuſtum anthonius vt rex de ſuo principatu depoſi-
tus pœnam luat. quia qui honorẽ ei dederũt ipſi ei vti poteſtate permiſerũt. Q uo dicto flexa eſt cleo-
patra. Litterę herodis rumori cõtrarię fecerunt. quia nthoniũ do-
mus pacauerat.

patra sciens nequaq̃ alienum principatum optari prodesse. Cum de his scriberet herodes alioqn narraret honores quos ab anthonio in conuentu vel conuiuijs quotidianis haberet. & hæc obtineret licet in accusationibus cleopatra molesta minimis existeret. quę prouincię desiderio omnibus modis perire illum festinasset. Sed quia anthonium iustum circa se cognosceret. nichil iam difficile speraret q̃ autem tardaret. fauore firmiore circa se authonij speraret cõsiliari cleopatrę animo posse: & se hoc facere dicebat. Nam anthonium petitiones suas adimplesse: & sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatium refutaret vel reijceret appellationes quas cleopatra pro iudea fecisset.

Salomę consiliũ alexandrę & marianne aperiens iosippum maritum accusat.

¶ Cum hęc litterę peruenissent desierunt ab impetu quem tanq̃ de mortuo habuissent vt ad romana signa confugerent. Non tamen latuit earum voluntas. Nam pręcessit anthonium rex ad parthos eum, tem. & ad iudeam reuertitur. Statimq; soror eius salomi alias salome & mater eorum consilium quod habuisset alexandra cum suis aperuit. Salomi vero contra maritum iosippum accusationem protulit dicens q̃ cum marianne frequenter conuenisset hęcvero dicebat inimicitiarum causa q̃ eum frequẽter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. ¶ Herodes autem callidus semper & nimis mariannem amans licet statim conturbatus fuisset. non tamen patitur amore marianne aliquid temerarium in ea conficere sed in vtroq; anxius secrete eam inquirit. vtrum vera essent de iosippo quę audierat an falsa. Illa vero cum iuramento affirmante & satisfaciente: q̃ in nullo peccato fuisset ei commixta paulatim rex deflectitur: & ira deleta coniugis amore superatur. vt etiam satisfactũ sibi de his crederet honestati eius multas gratias agebat. Fauorem quem erga ipsam habebat vel amorem pandebat vel qualia sepe amantibus contingunt collachrimantur inuicem: & magno suo studio sese studio pariter diligentes. ¶ Cum vero rex suum affectum iam prętermissa emulatione confirmasset nõ amantis inquit marianne q̃ mandaueras iosippo: vt si quid patereris ab anthonio molestum me pertineret: quę tibi nichil peccassem. Quod verbum vt audiuit herodes exardescens in furorem ilgtim eam ab amplexu dimisit clamans & suos capillos dilacerans dicendo manifestum signum capitale iosippum cum ea habuisse communionem. Nam nullatenus prodijsset quod secrete audierat nisi maxima fides illis interfuisset. Credensq; de crimine pene suam interfecit vxorem: nisi victus amore furoris impetum refrenasset semetipsum consumens. Iosippum tamen nec vlterius ad suam faciem venire permisit. Alexandram vero tanq̃ totius mali causam reseruari pręcepit.

Maxie herodes mariãnẽ amabat Marianne secretum quod reuelauerat iosippus detegente herodes furore repletus fere interfecit vxorem.

Iosippum priuatur a facie & alexandram pręcepit reseruari.

¶ Cleopatra natura auara nihil iniustũ prętermittens fratrẽ suum regem habitarum veneno interfecit & sororẽ ad tẽplũ fugientẽ sacrilega extinxit cuius anthonius amore victus dedit ei multas ciuitates a qua herodes redditus coduxit cũ quo ipsa aliquid amatoriũ passa aut eius regno potius insidians tetauit cocubere. Qua herodes ipse sibi per luxuria insidias paratẽ cogitauit occidere sed ab amicis suis retinetur. Et ei donis & muneribus satisfaciẽs deduxit eã ad egiptũ anthonius q̃ tunc armeniã capiẽs arthabazim cũ filijs satrapũ ligatũ in egiptum destinãs donans eos cleopatrę. Ca. iij.

Cleopatra auara nihil iniustũ prętermittens fratrẽ suum veneno interfecit & sororẽ extixit fugientẽ ad templum sacrilegaq; fuit. &c Feminę insatiabilis appetitus. Anthonius femine victus amore dedit ei ciuitates multas. &c.

INterea per syriã turba cõmouebatur. cleopatra non desistẽte anthonio flectere quatenus oĩbus oppressis potentiã singulorũ ablatam sibi donaret. Multumq; desiderio sui valebat illo inflãmato. Quę cũ natura auara existeret: nihil iniustũ reliquit. Siquidem fratrẽ suũ quẽ iam habiturũ regnũ sciret veniẽs aggressa cõsumpserat: quintum & decimũ etatis annũ agentẽ: sororẽ autẽ arsinoem ephesi ad templũ diane cõfugientem per anthoniũ extinxit. Iam pecuniarũ gratia & tẽplũ vel corpora violabat. Quę sacrariũ tam castũ fuit aut asili priuilegiũ tutũ cuius ornatũ ipsa nõ abstulit: nec tam prophanũ vel incestum quod solum potuisset auaricię illius satisfacere. Et cum omnia expoliaret. fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat. Siquidẽ cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & anthoniũ compellebat aliquid ab alijs auferentẽ sibi donare. Nam cum transisset ad syriam cum eo: & eam cogitaret possidere & lysaniam ptolomei accusans filiũ. quia parthos cõtra rempublicã duxisset occidit. Petijt autẽ ab anthonio etiã iudeę vel arabię reges occidi. Anthonius autẽ cũ ex oĩbus amore fœminę victus esset: vt non tantũ verbis. sed etiã venenis videretur obedire manifestam quidã iniquitatem videns petebat eam ne se tantũ (vt peccaret) cõpelleret & ne cũcta negaret ei ne quanta illa pręcepisset perficiens palã insquus videretur. Ideoq; partes prouincię vniuscuiusq; retollens donauit eq; prestans etiã ciuitates quę inter fluuium eleutherum vsq; ad egiptum erant excepto tyro vel sydone quas a maioribus liberas esse cognouerat. licet multũ eum illa sibi eas prębere supplicasset. ¶ Cũ hęc cleopatra obtinuisset & deduxisset anthoniũ vsq; ad eufratẽ cõtra armenios euntẽ reuertitur & intra appamiã & damascũ. inde etiã ad iudeã peruenit. Quã cũ herodes suscepisset cõduxit ab ea reditus in hierichontis. ¶ Nam balsamũ terra illa gerit: quod pręciosissimũ & nusq̃ alibi nascitur. & palmas multas vel optimas. ¶ Et dum multum tempore faceret cum herode: tentabat concubere. Namcum eo natuliter & euidenter libidinibus exardescebat. Forsan tamen & aliquid amatorium passa

Herodes redditus conduxit a cleopatra.

Balsamus optimus i hierichontis.

est sed (quod verisimilius est) regno eius insidiabat si quo modo iniuriã in se factã posset p accusatio-
A nẽ adipisci desiderio vero victã se esse mõstrabat. ¶ Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleo-
patre dum sciret oĩbus eam molestã: nunc tñ & ampliori odio eius detentus qđ per luxuriã vellet illa
insidias ei parare verba in prẽsenti refutauit. Consiliũ vero cum amicis suis sumpsit vt eam sub ptãte
sua positã occideret. vt se & multos malis eius liberaret: quibus iam grauis facta vel fieri posse puta-
bat. Nam hoc ipsum & antonio ꝓdesse quia nec illi fidelẽ eam esse dicebat. Cum hẽc cogitasset ꝓhi-
bebant eũ amici primũ quidem suggerẽtes ꝙ nõ deberet maximũ periculum & manifestũ pro re tã
ta suscipere. Cumq; pmãssent supplicãtes ne quid temerarie conaret. Nam nullatenus antoniũ pos-
se pati dicebant: quis eũ muneribus redimere putaret. cũ amore eius potius incẽderet & videret vio-
lẽtia vel insidijs illius se eius amore priuatũ. ne mediocre quid pro satisfactione posset dicere si cõtra
foeminã hẽc ageret: quẽ per illud tẽpus omnes dignitate superabat. Vtilitatẽ autem quã antonio di-
cit futurã verendũ: ne potius ille temeritatẽ existimet ꝙ affectu tali eũ priuaret. vnde non est incertũ
(dicebant) ꝙ maximis vel cõtinuis malis principatus vel gñatio compleret. Refutare vero cõcubitũ
(quem illa postularet) pro tẽporis honestate suadebãt. Qui cũ hẽc designarent & pericula merito de-
mõstrarent: conatus eius cõpresserunt. ¶ Tunc herodes cleopatrẽ donis & muneribus satisfaciẽs de-
duxit eam ad ẽgygtũ. ¶ Antonius autẽ cũ armeniã accepisset. artabazin tygrani filium cũ satrapũ si-
bi ligatum in ẽgyptũ destinauit donãs eos cleopatrẽ cum oi regio eorũ ornatu Armenię vero prin-
cipatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tunc euaserat. Quẽ cum archelaus & nero cesar expulis-
sent tygranum nouissimũ eius fratrem ordinauerũt. Hẽc quidem postea cõtigerunt. Vectigalia vero
quẽ prębuisset de terra donata ab antonio cleopatrẽ prębere herodes iustũ iudicauit ex integro: ne
occasionem ei odij prẽstaret.

Herodes cleopatrã sibi p luxuriã insidias parãtẽ cogitauit occidere sed retinebant ab amicis.

Anthonius armeniam capit.

¶ Herodes Arethã arabum regem tributa sibi negantẽ persequi deliberauit sed propter bellũ roma
B num distulit postea tñ contra eum bellũ parans primo arabes vicit secũq; vicisset nisi athemon cleo-
patrę dux herodẽ & iudeos inuasisset. Herodes vero latrocinijs arabiam vexabat. Tunc quoq; anno
herodis regni septimo terremotus maximus in iudea quo decem hoim milia a ruinis perempta sunt
Arabes autem audirent hostium prouinciã euersam nichil vlterius sibi aduersum credentes insurge
re iudeorum legatos pacem pẽtentes occiderunt.

Herodes arethã i tributo defraudantẽ psequi deliberauit.

Herodes arethã i tributo defraudantẽ psequi volẽtem psequi deliberauit. Sed inte-
rim propter bellũ romanũ hanc distulit exactionẽ. Nã dum in actiaco littore sperareț pugna quę cẽ-
tesima octogesima septia olimpiade cõtigit: & cesar cum anthonio de republica decertaret: herodes
ex opulenta ꝓuincia sua multo tpe redditibus & viribus collectis antonio deliberauit auxilia diligen-
ter ꝓparare. Sed antonius nichil auxilia eius egere se dixit. Arabũ aũt persequi ꝓcepit: nã iam audie
rat a cleopatra pfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum sibi putaret ꝓdesse. si vnus ab altero
sterneret. ¶ Cum hoc ab antonio iussum fuisset: & herodes milites cõgregauit: tanq; cõfestim in ara-
biam ingressurus: parataq; equitũ & peditũ multitudine in dio ciuitatẽ peruenit. Cumq; illic arabes
ei occurrissent: pugna maxima commissa est in qua vicerunt iudei. ¶ Postea multum exercitũ ara-
bum in chana vico congregatũ qui est in inferiori syria audiens herodes venit super eos ducens ma
C iorem partẽ suę militię & prope calon sua castra metatus est vñ oportune pugnarent. Cumq; hẽc di-
sponeret: populus iudeoꝝ clamabat: mora dimissa contra arabas impetũ facere dum crederent se in
hoc paratos esse. quia in priori pugna victores extitissent. Igitur suum studium milite ostẽdente: rex
statuit magnanimitatẽ eorum nõ remorari dicens non se deesse virtuti eorum. Et primus se armans:
oẽs perduxit ad aciem. Statim autem terror arabis incidit. Contra quos modicũ resistentes. vt vide-
runt expugnabiles omnesq; plenos virtute plurimi fugerunt fuissentq; perempti nisi athemon hero-
dem & iudeos inuasisset. Nam hic erat dux cleopatrę ibi constitutus inimicus herodis futuraq; non
imprudenter ꝓspexit: vt si quid clarũ agerent arabes ipse quiescere: victis autem eis quod & conti-
git ex propriis reparatis militibus inuaderet iudeos: quos tunc lapsos etiam vicisse putãtes subito su-
peruenięs prosternebat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos consumentes iudei: &
post victoriam remissiores citius a recensioribus hostibus obterũtur in locis asperis & saxosis. quorũ
noticiã inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius victi se recuperantes reuersi occidebant. Fie-
bantq; diuersa perditio. alias pernitio. Rex autem herodes pro actione pugnę vectus equo ducere
temptauit auxilium. Sed non valuit licet festinasset subuenire. Sed castra iudeorum cum arabes ce-
pissent non mediocrem fœlicitatem & sine spe tenuerunt. Nam victoriam quam prius perdiderant
ꝓstrati plurimum aduersariorum prosternentes exercitum. ¶ Exinde latrocinijs vtebatur

Pugna herodis cõtra arabes vbi victores iudei.

Arthemon dux cleopatrę iudeos inuadit.

herodes.multamq; arabū terram discurrens vexabat.dum super montes castra disponeret:& omni
no recusaret cum eis ex equo manus conserere. ¶Frequenter tamen laborum diligentia lucrum si D
bi acquirebat. Nam & proprios milites omnibus modis fouebat ruinam suam capiens emendare.
Terremotus ma ximus in iudea quō hoim decē milia perempta sunt a ruinis.
¶Interea acciaco bello inter cesarem & antonium gesto septimo imperij anno herodis terra iudeo
rum commota est.qualiter nunq̄ animalium pestilentia per prouinciam gesta. Perempta sunt etiam
a ruina decem milia hoim/Milites vero dum sub diuo degerent:nichil ab oppressione sunt lesi.Qui
cum arabes inquirerent:&(plus q̄ in veritate erat)audirent que facta fuerant tanq̄ prouincia hostiū
euersa:& hominibus peremptis.nichil vlterius sibi aduersum credebant insurgere. Quo cum legati
iudeorum peruenissent pacem propter hec que euenerant facturi:arabes peremerūt eos:& cum ala/
critate contra milites eorum preparabant.qui nec inuasionem arabum sustinuerūt: licet calamitati
bus oppressi & bellare decernunt dum non pares sese prelijs eorum pararent neq; auxilium haberēt
rebus suis domi subuersis.
Arabes occidūt iudeorū legatos pacē petentes.

¶Herodes iudeos ad bellum contra Arabes exhortatur eorum perfidiam & iniquitates addu
cens. Qua exhortatione animati iudei contra eos arma sumūt Iordanem trāseuntes & vincunt. vn
de sic victi arabes ad herodem legatos mittunt belli dissolutionem petentes sed hos non recipit he
rodes neq; dona.Compulsi itaq; nimia siti arabes eorum multi seipsos hostibus tradiderūt. Alij ve
ro nullatenus decertare valentes in prelio prostrati sunt. Et sic arabes priorem deponentes arrogan
tiam cesserunt & herodem sue gentis patronum pnunciant.

Ofo herodis iu deos ad bellum cōtra arabes ex hortantis.

¶Ca.VI.

Vos ita dispositos rex flectere sermone temptauit vt recuperaret eis antiquū alacri E
tatis animū & exhortatur aliquos optimatum. Ausus est etiam & ad populū sermo
cinari.Nam prius pigebat eū ne male propter calamitates susciperet ab eis. ¶Non
ignoro socij qm̄ multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicā & for
te nec hi modo de se cōfidunt:qui multum virtute precellunt.Sed quoniā compelli/
mur pugnare nec est aliquid quod semel factum nō possit rursus tractatū emendari.
peterevos elegi simul.& docere per que possitis in proprio alacritatis animo permanere.Volo tamē
prius vobis ostendere q̄ iuste id conamur bellum committere.propter iniurias aduersariorū.Nam
maxima magnanimitate hec causa vobis extitit. Potest vero declarari q̄ nichil sint qui nunc nobis
De perfidia ara bum contra iu deos.
mala supuenerunt:sed multas nos spes victori possidere. ¶Exordiar autem principia testes vos fa
ciens mei sermonis:nam arabū iniquitatem nostis & circa alios omnes ita perfidiam tanq̄ barbaro
rum:& quia nec deum cogitant. Sepius enim nos offenderunt auaricia vel inuidia sua.Et quid mul
ta dicemus:dum immineret eis vt a proprio principatu deciderent: & cleopatra seruirent:quis alter
eos liberauit de hoc timore.nisi mea amicitia quam cum anthonio possidebamus.Et illius circa nos
effectus:nichil nos importunū sustinere dimisit. Nam antonius cauebat agere quod nobis posset in
suspitionē venire.Tamē & cum vellet cleopatre partes aliquas ab vtraq; prouincia prebere.hoc quo
q; ego dispensaui:multa munera secretius offerens tutelam vtriusq; acquisiui.Expensas autem ipse fu
scepi ducenta prestando talenta: duo milia vero fide ducendo que etiā pro redditibus adimplenit:
vnde nos nihil ab eis suscepimus.Et oportebat quidem nulli tributa prouincie iudeos debere.Quod
& si prebendū esset.pro nobis nō etiam pro arabis daretur:qui nobis nec gratias agūt.Nam pro be
Hostibus fides seruanda.
ficijs iniqua circa nos egerūt. Prius quidem q̄ nos amicos non hostes redditibus priuauerit. Nam
si fides hostibus necessario seruat:multo melius amicis.Sed non apud hos ita est qui modis omnibus
optimū putant iniquitatē eligere si solum lucrū eis possit acquiri/Est sibi questio nobis vtrum opor
Deus pcepit iniquitates execrari semper.
teat iiustos punire:dum hec etiam deus desideret & precepit semper iniquitates & contumelias exe
crari: que nō tantum verbo sed etiam per bellum iussit vlcisci. Nam quod videtur iniustissimū apud
greços & barbaros:hoc si dici fas est in nostros legatos dinoscitur perpetratum. Greci siquidem sa
cros & inuiolatos dicunt eos esse:nos autem optimum & beatum decretū & leges a deo dictatas
Maxima iniqui tas legatos occi dere.
hi namq; & hominibus deum placant:& aduersarios hostibus reconciliant.Qualis igitur possit
quitas peior agi:si legati qui pro iusticia loquūtur intereant. Quemadmodum autem possimus
suam innoxiam custodire seu circa bellum fœliciter agere dum talia perpetrassent:michi quidem
videtur:an forsitan rectum & iustum nobiscum est. Illi vero fortiores ob hoc putantur. Sed pro
Vbi iustū ibi de us est.
quidem indignum est nos hec credere.Nam vbi iustum est ibi & deus. Deo vero presente nul
do cū fortitudine presto est: vt ergo de nobilissimis requiramus/vicimus in primo prelio in posterio
vero nec substiterunt sed statim cesseruut non sustinentes nostre alacritatis impetum.vincentes nos
athenio inuasit.bellum inferens non predictum.In primo vero prelio nomen & fortitudo nostra ap
paruit:in posteriore vero iniquitate vel insidijs cōcidimus.Cur igitur minora sapimus,in his vbi ma
iores spes possidemus.Quomodo autem stupescimus eos qui(cum palam decertant)peruincuntur.

Cum vero ſic vincuntur ab iniquitate illis hoc euenit. Virtus vero non expugnatione debilium ſed in oppreſſione fortium apparet. Si tamen quemq; illa exterrent quę domi contigerunt. & in terrę motu acciderunt. primum quidem ſciat quoniam hoc ipſum arabes decepit dum maiora q̄ contigerunt putarent. Pręterea non debent hęc aut illis audaciam aut nobis timorē immittere. Illi namq; noſtris laboribus vel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt. quas nos egreſſi contra eos viriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi. Neq; enim intantum fuimus contriti: neq; ira dei vulnerati. vt quidam putant: quę potius accidentia ſunt dicenda. Quę ſi ſententia dei prouenerūt. liquet q̄ iam ſcām illius iudicium ira deſiit dum ſatis vindictam de factis noſtris acceperunt. Nam ſi vellet amplius nobis nocere: nequaq̄ flexus fuiſſet. Bellum autem quia & vult fieri & iuſtum eſſe cognouit etiam nobis oſtendit q̄ multis per prouinciam terrę motu peremptis nullus armatus interiit deo euidenter oſtendēte: q̄ ſi omnes cum filiis vel vxoribus militarent. nichil penitus eis importunum accidiſſet. Hęc reputantes ſibi q̄ in omni tempore patrocinium dei poſſidetis perſequimini fortitudine iuſta iniquos amicis perfidos maliuolos circa legatos. ſemperq; noſtra virtute deuictos. ¶ Cum hęc audiſſent iudei multum audacię ſumentes ad pugnam parabantur. Herodes autem hoſtiis celebratis. cum magno ſtudio eos contra arabes tranſiens iordanem fluuium produxit: & prope aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tum viſum eſt ei caſtellum in medio poſitum occupare quod ſibi multum ꝓdeſſe putauit volenti maturius prelium vel committere vel differre. Nam oportuno vel munito loco conſtiterat. Cumq; idem prouiderent arabes bellum pro caſtello cōmittitur: & primū quidem pro celario: deinde vero ex vtraq; parte multis ad manum venientibus: arabes afflicti recedunt. Quod ſtatim ſpes iudeis non minores erexit. virtutemq; accēdit. Dumq; magis omnia vellent arabes pati q̄ decertarēt & iudei caſtra eorum inuaderet arabes coacti recedunt, nullas vincendi ſpes habentes: ſed tantum a multitudine audaciam ſumentes. ¶ Itaq; pugna maxima facta multis ab vtraq; parte cadentibus arabes recedunt: quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduerſarijs terrebant ſed ipſi fugientes ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt. reliqui vero ad caſtra cōfugerunt: minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorum inopia. Et quod peius erat aquarum indigentia. ¶ Iudei autem licet perſequerētur: tamen inuadere caſtra minime permittebantur. ſed obſidentes erga vias eorum fugere volentes arcebant. ¶ Igitur arabes in his conſtituti legatos ad herodem dirigunt. primum quidem belli diſſolutionem petētes. Nam ſitis vrgebat eos omnia pati dum tantum in preſenti licentiam aquam acciperent hauriendi. Qui nec legatos nec dona ſuſcepit. neq; mediocre quidem pactus eſt: dum obſtinate permaneret vlciſci trāſgreſſiones in ſuos ab illis factas. ¶ Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt: vt per quinq; dies quatuor milia caperentur. Sexto vero die reliqui de caſtris egreſſi: decertare cum aduerſarijs nitebantur. eligentes omnia pati ne paulatim ſine gloria deperirent. Quę cum deliberaſſent: nullatenus decertare valuerunt. Nam animo vel corpore calamitatibus afflicti. pro lucro mortem eſſe putauerūt. ne in tribulationibus vitam expenderent. Quorum ſeptem milia priori prelio conſternuntur. Cum his ſibi caſibus merentur alias vterentur arrogantiam priorem deponunt. miratiq; herodis prudentiā ceſſerunt. patronum eum ſuę gentis pronūciantes: qui cum multa fœlicitatis gloria reuertitur. maximā acquirens ſuę fortitudini dignitatem.

¶ Herodes deſperatus (Anthonio amico a Cęſare victo) timebat Cęſarem Hyrcanum ſolum de ſtirpe regia ſuperſtitem ſuſpicatus. Alexandra vero ſpem in mutatione credens Hyrcanum Malcho Arabum regi reſcribere mouet vt eos reciperet ad ſe fugientes. Qui muliebri coactus pertinacia epiſtolam Dolitheo (quem amicum credebat) regi Arabum tradidit deportandum. Sed ipſam Doſitheus Herodi prodidit. Herodes ergo regis Arabum recepta epiſtola Hyrcanum vocauit quem coram concilio de pactis cum Malcho interrogans interfecit. Alij autem hyrcani mortem deſcribunt. Cuius laudes & eius varias calamitates in hoc capitulo inuenies.

Cap. VII.

IGitur licet optime per bellū Herodes res ſuas diſpoſuiſſet. tamen in periculū incidit. Siquidem ꝓ republica decertantes Antonius in acciaco littore a cęſare vincit. Tum in deſperationē ſui herodes venit: dum amici & inimici putarent nō impune amicitias ei prouenire quas cū antonio habuiſſet. Quapropter amici quidē deſperabant. inimici vero licet in ꝓſpectu contriſtarent: tamen clam nimium letabantur ſperantes meliora ſibi rerū mutatione ventura. Herodes autē hyrcanum ſolum videns in dignitate regia conſtitutū prodeſſe ſuis rebus mortem illius opinatus eſt ne imminēte ſibi a cęſare periculo ille daret occaſionē. Qui ſolus regio videbat ex genere. Cū hęc cogitaret nec daret occaſionē hyrcanus. Nam modeſtia morum illam rerum gubernationē curabat & rebus ſtudebat bonis omnia cōcedens fortunę. ¶ Alexandra nimis pertinax: & ſpem rerum mutatione incōtinenter credens verba

Virtus i oppreſſione fortium.

Deus vult bellū

Nullus armatus terrę motu interiit.

Aiati iudei herodis exhortatione cōtra Arabes arma ſumūt iordanem tranſeuntes.

Victoria iudeorum cōtra arabes.

Arabes ad herodē legatos mittunt ſiti cōpulſi quos nō recepit

Arabes nimia ſiti cōpulſi ſeipos tradunt alijs decertare nullatenus valētibus in prelio pſtratis.

Herodes arabū patronus.

Anthonio a cęſare victo herodes deſpatus ꝓpter mortē anthonij amici timebat cęſarem & ſuſpicabat hyrcanū q̄ ſolus de iudeorum regia dignitate eratſuperſtes.

ad patrem fecit ne sustineret herodis iniquitatem in familiam suam procedere:sed custodire spes eorum petebat. vt & malcho arabiam tenenti scriberet quatenus susciperet eos ad se refugientes. D

Nam si mors venerit inimico cesaris herodi ad se principatum venturum:& propter populoꝝ fauorem:& propter generis dignitatem/Dum his eum flectere niterētur:hyrcanus verba depellebat. sed pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu vel interdiu desinens herodis erga se insidias accusaret compellit eum epistolam dare dositheo cuidam amico.i qua scriptum erat vt arabs equites qui deberent eam ad se perducere mitteret prope paludem bituminis.quę distat ab hierosolimis stadijs ducentis.Credebat enim dositheo (dum nimis eum sibi amicum ipse & alexandra existimarent propter inimicitias quas cum herode haberet) vt iosippi cognatus quem ille peremerat quia & illorum (qui tyro prostrati fuerant ab antonio) prior frater existeret.Sed hęc dositheum nullatenus hyrcano fidum in ministerio parauerunt.Nam proponēs illi regias amicitias:porrigit herodi epistolam Quę eum pro fide non tantum laudans.verumetiam iussit ei vt ministraret reliquę causę: quatenus epistolam signatam traderet malcho litteraſq; ab illo acciperet:cum non paruum putaret illius sentētiam cognoscere.Quę cum dositheus alacrius ministraret: arabs rescripsit & ipsum hyrcanū se suscipere compromisit:& omnes qui cum eo venirent.Destinauit etiam qui deberent eos caute perducere. ¶Vt vero & hanc epistolam suscepit: confestim vocato hyrcano de factis eum cum malcho pactis requirebat.Cumq; ille negasset coram concilio demonstrans: virum interfecit. ¶Hęc nos conscripsimus quę in annalibus regis herodis continebantur/Alij vero non ita existimant sed magis herodem insidias contra hyrcanum cōtexisse.quatenus eum interficeret. ¶Dicunt ita scribentes in alio quo conuiuio sine suspitione hyrcani quendam sermonem protulit:si quis epistolas a malcho suscepisset.Qui dum se confessus fuisset salutarios apices accepisse: ille rursus interrogās si qua etiam sup hęc dona recepisset:nichil amplius respondit quam quatuor iumēta transmissa suscepisse.Occasione hac inuenta dona esse perditionis vel corruptionis suę vociferans.virum iussit occidi. ¶Signa vero sunt minime hyrcanum peccasse quatenus tali termino occumberet.modestia morum eius q̄ nichil in iuuentute sua atrocius aut temerarius egisset.Quia & cum ipse regnum habuisset plurimam gubernationē antipatro commiserat:cum iam octogesimum duceret annum:& cum multa tutela sciret herodem regnum possidere & eufratē transmisisse honorantes eum. Quę omnia despexisse eum & aliquid nouitatis molitum nimis incredibile est.quia nec nature illius aptum erat: sed molitione herodis occisus est. ¶Ita quidem finem vite inuenit hyrcanus diuersas & varias calamitates expertus.Nam principio vt mater eius alexandra regnauit: principatus sacerdotij gentis iudeorū nouem annis honorem obtinuit.Matreq; defuncta cum imperium suscepisset. & hoc tribus mēsibus gubernasset:depellitur ab aristobolo fratre.Restituitur autem iterum a pompeio:& quadraginta annis honore vsus/Secundo regnum per antigonum perdidit.& corporis diminutionē passus apud parthos captiuus perductus est.& exinde ad propria post tempus remeans propter spes ab herode promissas & nichil sicut sperauit ab herode secutus est.Itaq; multis vitę passionibus iuolutus. & q̄ pessimū est vt diximus in senectute non dignum vitę terminū impetrauit/Siquidem modestus & mediocris in omnibus existebat & plurima sui imperij sub dispensatoribus innocens tractabat:neq; callidus regnum disponere antipatro & herodi vsq; ad hoc conamen aperuit iter.

¶Herodes Cesarem timens & alexandram habens suspectam omnia ferore fratri commēdauit.Et rebus ordinatis ad Cesarem properauit ad quē depolito diademate ceteris insignibus regijs remanentibus cautissime de amicitijs cum Anthonio verba facit: cesarisq; maxima astutia peraurit amicitiam.Cui cognita animi libertate maximam donauit indulgentiam & rursus sibi diadema imposuit.Qui firmiorem principatum q̄ prius recipiens pro Alexandro Anthonij amico supplicans nichil impetrauit. Sed rediens in iudeam cum amplissimo honore contraria sperantibus timorem incussit. Tunc quoq; Alexandra & Mariannę in custodia afflictę Soemum sermonibus & donationibus flexerunt & regis secreta cognouerunt. vnde Mariannes (herode quę sibi acciderant & honorē a Cesare receptum enarrante) inter oscula gemebat in quam herodis mater & soror ipsum ad odium incitant & quid nefandissimum tunc fecisset nisi festinus ad Cesarem Anthonio & cleopatra interemptis vocatus fuisset. ¶Cap.VIII.

DErodes autem hyrcano interfecto a cesare nichil optimum sperans de rebus suis propter amicitias quas cum anthonio habuisset laborabat.Cumq; in suspitionem alexandram haberet ne tempus nāciscereturꝫ & multitudinem & turbam in regno vel rebus suis cōciuaret commēdauit omnia fratri suo ferore/Matrem autem Cipron alias Cipriam cum sorore & cognatione cuncta in massada constituit: vt si quid de se periculum audirent:principatum sibi assumerent. ¶Mariannem vero suam vxorem q̄ non potuisset vt inimica cum sorore vel matre con-

Scribit coactus muliebri ptinacia hircanus ad arabē & epistolā tradidit dositheo quē amicū crēdebat epistolā tñ herodi porrigit.

Herodes arabis suscipiēs epam vocato hircano & de pactis cū malcho interrogato cora concilio ipm iterfecit Alia opinio de occisiōe hircani Laus hircani & malicia herodis

Calamitates q̄s passus est hyrcanus.

Herodes cesarē timēs & alexandram hñs suspectā oia ferore fri suo cōmēdauit & rebus ordinatis ad cesarē properauit.

mittit in alexãdrio cum alexandra matre ſua depoſuit. Ioſippum & ituraeum Soemum ſuper eaſdẽ ciuitates fidos ſibi amicos quod ſub ſpecie honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat vt ſi quid de ipſo periculoſum audirent ambas interficerent. regnum vero filiis ſuis cum fratribus cuſtodirent. ¶ Cum hec mandaſſet ipſe Rhodo ad ceſarem properabat. Cumq; i ciuitate dictum eſſet depoſuit quidem diadema: aliud vero de dignitate ſua nichil diminuit. Vt vero cõmunem cum ceſare ſermonem inſeruit cum multo potius ſuam magnitudinẽ: ſueq; maieſtatis honorem ſeruauit. dum nec ad preces neq; ad petitiones conuertebatur tanq̃ de peccatis ſuis ſatiffaciens. & rationem ſuorum confidens ſine dubitatione ceſari dicebat amicitias ſibi maximas cum anthonio eſſe. omniaq; pro virtute ſua egiſſe. quatenus ille rerum potentiam ſortiretur militię tamen eius minimus communicaſſe. eo q̃ occupatus arabas expugnaret; tranſmiſiſſe vero & pecunias & frumenta minora tamen dignitate ſua. Nam qui fatetur amicum vel benefactorem habere aliquem debet ſuis animę & corporis aut ſubſtantię participem facere etiam ad periculũ. Quod ego inquit illi q̃ oportebat effeci. Illud vero integre ſcio: quia quamuis victũ in accaica pugna nõ reliqui neq; malitiose tranſiui cum & ipſa tranſiret fortuna: ſed ſeruaui ei fidem quamq; non oportunus auxiliator tamen conſiliarius fideliſſimus exiſtens. Nam anthonio cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prebuiſſet oſtendi: dum cleopatram hortaret occidi. Quod ſi perempta fuiſſet illa. nullatenus a regni principatu concidiſſet immo magis facilius & tuas indignationes mitigaſſet. E quibus nichil illorum fecit. ſed ſibi quidem incõmode. tibi vero vtiliter profuturã pręponendo clementiã periit. Nũc ergo aliquidẽ pro anthonij ira: noſtrã fidẽ fuiſſe iudicas. non ſum denegaturus: quia parui neq; meũ erga illũ fauorẽ euidenter predicans recuſabo. Si vero perſona ablata quis ſim circa benefactorẽ, vel quales iudices requiras poteris a factis me cognoſcere. Nã licet nomen ablatũ fuerit nichilominus animi mei ſtudiũ in nobis poterit approbari.

¶ Cum hec dixiſſet & in omnibus ſui animi libertatem oſtendiſſet non mediocriter ceſaris liberalitatẽ vel indulgentiam meruit intantum: vt criminum cauſas pro fauore eius vindicari depoſceret: & tunc diadema ſibi rurſus repoſuit ceſare inuitante dum nichil ſecus circa eum quam prius erga anthonium appareret. Tunc ceſar omnem ei honorem addidit ceteriſq; regibus ſcribens cum omni alacritate herodem ſibi occurriſſe. ¶ Poſtq̃ vero hanc ſatiffactionem pręter ſpem ſuſceptam cognouit videnſq; ſicut prius firmiorem principatum a ceſare datum decretumq; romanorum ſibi pro ſtabilitate ſua mercatum. ſecutus eſt ceſarem ad egyptum ambulantem. ¶ Cumq; ſuper vires ſuas ei vel amicis dona obtuliſſet. libertatem magnanimitatemq; ſuam oſtendens. petebat ne alexander amicus anthonij aduerſi aliquid peteretur. ſed hoc non impetrauit. quia iam iureiurãdo ceſar preoccupatus fuerat. ¶ Rediit autem iterum ad iudeam cum ampliori honore. & ſperantibus contraria ſtuporem cum timore concuſſit. q̃ clarior a periculis dei prouidẽtia remeaſſet. ¶ Confeſtim ergo ſuſceptionem ceſaris iturus in egyptum eunti parabat. itaq; cũ ſuſcepiſſet eum cum omni regio apparatu ptholomaidę. & prebuiſſet exercitui ſumptus affluenter omnino inter fideliſſimos reputatus.

¶ Dumq; expeditionem ceſar deputaret in centum quinquaginta domibus ornatis eum cum amicis ſuſcepit. Prebuit autem tranſeuntibus per loca arida neceſſariam humanitatem. ita vt nec vinum nec aqua quę potius militibus acceptabilis erat alicui deficeret. Ipſi etiam ceſari octingenta talenta donauit. omnibuſq; demonſtrauit q̃ plus clarior in regno ſuo remunerando eum apparuiſſet: vt magis fidem eius & alacritatem ceſar probaret. ¶ Cui & redeunti rurſus ex egypto herodes nõ minus priore largitatem exhibuit. ¶ Tunc quoq; cum in regnum ſuum rediiſſet turbatam omnem domum inuenit. ac grauiter ferentem vxorem ſuam & matrem eius alexandram dum putarent non pro corporum tutela. in illo oppido ſe poſitas ſed tãq̃ in carcere: cum nichil ille de ſuo neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariãnes quidem amorem regis & diſſimulationem & deiectionem putabat. Augebatur autem q̃ ſi quid ille periculoſum pateretur. nec ſpem vitę poſſet habere mãdataq; ioſippo data recordabatur. Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat magis vero ſoemum dum illi putaret omnem poteſtatem creditam. ¶ Soemus autem initio fidelis nichil penitus de mãdatis herodis patefecit. ſed cum ſermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus eſſet in vltimo cuncta regis mãdata dilucidauit dum tamen nõ omnino ſperaret eum cum eadem poteſtate reuerſurum. Sed potius periculũ fugeret. ſi rediret inſignior. Ideoq; non parua mulieribus putabat preſtare vtiq; ampliorem beneficiorum retributionem ſe accepturum credens ſi regnarẽt. Q d ſi proſpere cuncta gerens herodes reuerteretur nequaq̃ contra voluntatem vxoris cum poſſe facere ſciret dũ agnoſceret omni ratione regis amorem erga Mariannem ampliorem exiſtere. Itaq; cum huiuſmodi pes illum fefelliſſet ſecreta omnia indicauit. Mariannes grauiter valde audiens nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putans (cui & infeſta fuerat) nullatenus eum equitatem impetrare

Herodes depoſito diademate ce tera regię dignitatis inſignia reſtituit ceſari cautiſſie de aiciciſs cũ anthonio verba facit.

Cõditõ boni amici.

Maxia herodis aſtutia in pcurãda ceſaris amicitia.

Ceſar (cognita herodis ailiberate) ei maximã fecit indulgẽtiã & tũc rurſus diadẽa ipoſuit. &c.

Herodes p alexãdro anthonij amico ſupplicãs nichil ipetrauit. &c.

Herodes i iudeã rediẽs cũ ãpliori honore ſperãtibus cõtraria timorẽ concuſſit. &c.

Magnificetia & liberalitas herodis regis.

Afflictio alexandrę & mariãne cuſtodię tradita rum.

Soemus ſermonibus & donationibus mulierũ flexus omnia regis ſecreta eis indicauit.

orabat: & licet difficilem vitam suam post mortem illius putaret nichil tamen de sui animi passionibus celauit. Nam cum ille maximas res preter spem impetrasset nauigauit. & primum vxori sue de his bona nunciauit solamq; preponens omnibus propter amorem & consuetudinem quam cum ea habuisset salutauit. Cui dum fœlicitatem suam referret nullatenus gaudentem. sed potius grauiter ferentem intellexerit: non hec cesare dolorem poterat sed pro decore nobilitatis sue ad oscula gemebat. Narrationibus vero eius nequaq; letabatur. sed potius se contristari demonstrabat. Vt vero non suspecta tantum sed etiam manifesta facta turbarent. contristabatur animaduertens in rationem cleri se vxoris odium non celatum: idcirco duriter tolerabat. dumq; amorem ferre non potuisset nec in nec in amore permanebat / semper ab altero in alterum transiens in vtroq; inconstans erat. Sic sibi inter odium vel amorem destitutus sepius parauit vindicare in illa superbiam sed timens ne preoccupata suam animā cupidine debilitaret nullatenus eam occidere pertulit dum vereretur ne perepta illa maiorem pœnā pro amore illius interitus. sustineret. ¶ Intelligentes ergo eum ita de mariamne habentem soror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepisse. Et loquebantur non pauca: herodem incitantes ad odium. Qui nec insuauiter hec verba attendebat: neq; facere quedam in vxorem tanq credulus presumebat. Peius ergo dolorum passione succendebatur. dum neq; illa odium celaret. neq; iste amorem: confestimq; aliquid nefandissimum actum fuisset nisi cesar nunciatus esset contrarios vicisse: & interemptis anthonio: & cleopatra cunctam egyptum possedisse. Quapropter festinans ad cesarem reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscenti mariānem soemo commendans multas habere gratias ei pro diligentia confitebatur. Et parte magistratus ei rege pmeruit: & ille quidem honorem obtinuit.

¶ Herodem maximo honore cesar recipies quadraginta satellites gallos cleopatre dedit et regnumq; suum ampliauit. Qui cū cesare vsq; ad anthiochiam fuisset comitatus reuertitur in iudeā & mariannem quam maxime diligebat vocās hec cuius maxima erat pudicicia spreto eius conscientu matris & patris improperabat interitum. Que salome inuentrice q regi preparasset veneno interitum accusatur eunucho eam excusante. Soemum vero herodes propter suspitione interimi iussit & in mariannem familiarium pcurat accusationem. Que procurates salome & alexādra mie multa in ea inhonesta simulante interficitur mulier certe generosissima & continentissima sed non modesta.

¶ Capitulum nonum.

HErodes vero cum in egyptum peruenisset cesari cum ampliori fiducia sermonem inseruit tanq iam amicus. Siquidem de satellitibus gallis cleopatre quadringentos donauit: & terram ei rursus reddidit quam per illam perdidit. Addidit etiam regno eius gadra vel yppon & samariam & maritimam gazam vel antidonem vel Ioppen & stratonis turrim. ¶ Cumq hec acquisisset & cesarem comitatus vsq; ad anthiochiam esset: reuertitur: & quantum res suas extrinsecus fœliciter tractabat: tantum de domesticis affligebatur: presertim circa coniugem de qua potius fœlicitatem quandam videbatur habuisse. Nam amorem non minorem illis pertulit quos in [illegible] riis cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito mariānem dilexit que cum in aliis castis [illegible] lis esset muliebre vel modestum quiddam naturaliter non habebat. Nam dominabatur marituti libidini & sepius contumelioſe eum aggressa est. Quod dissimulans ille portabat blandiebatur: licet matris eius vel sororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. ¶ Illa vero tempore malordibus accusationibus a suspitione nutritis. anni spacium completur ex quo herodes a cesare reuersus erat. Et cum iam dudum culpa volueretur. Tunc eripit alia occasione data. Meridie namq; dum vellet requiescere accessit mariannem amore quem in ea semper habebat astrictus. Que cum intrasset nō cum eo concubuit: sed festinanter eum depulit & improperauit sui patris vel matris interitum. Qui cum grauiter contumeliam contulisset. & paratus ad facinus esset sentiens soror regis salome paratū olim pincernam regium intromittit precipiens dicere qualiter suaderet ei mariamnē amatorium confecisse regi. Et siquidem ille turbaretur & interrogaret quale hoc fuisset refponderet venenum illa tenuisse petentemq; seipsum ministrare. Si vero nullatenus de amatorio rex commoueretur dimitteret vacuum dum nequaq hoc ei periculum fieret. Hec dicens eo illo tempore locuturum intromittit. Qui tanq verisimilia dicturus cum studia ingreditur: asserens mariānem sibi premia prestitisse dum flecteretur amatorii regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: venenum inquit erat quod illa monebat dari cuius virtutem ipse se nescisse fatebatur. ideoq; nunciasse quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia verba audisset herodes: & dudum iam furibundus. tunc potius excitatur: & eunuchū qui mariannę fidelissimus erat de veneno torquebat cognoscens q sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cum necessitatibus interesset nichil quidem tortus de veneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet propter sermones quos soemus explanasset: manifestauit ei. Cūq; hec dixisset magis

Herodes ad cesarē yadit.

Herodē maxio honore recepit cesar cuiquadragita satellites gallos cleopatre dedit & regnum ãpliauit.

Maximus amor herodis ad Mariānē coniugē.

Pudicicia mariane.

Mariāne ab herode vocata spreto eius cocubitu matris & pris improperat iteritū &c.

Accusatur Mariāne inuētrice salome herodis sororeq ipi venenū pparasset.

Eunuchus Mariānē excusat.

Herodes ſoemum interficit.

Salome soror herodis falsē impetrat mariannem interimendam.

ex clamauit dicens. Soemum fidelissimum prioribus tẽporibus nullatenus hęc prodidisset mandata nisi quid amplius inter eum mariannem proueniſſet. Et ſoemum quidem protinus interimi pręcepit Vxori vero iudicium colligens familiarium accuſationem parauit: ſtudioſeq; executus eſt: de relatio/nibus amatorij vel veneni. Erat tamen ſermone incontinens iracundus. Quẽ poſtea ita ſentientes qui pręſentes erant: mortiferam in eam ſententiam protulerunt. ¶ Dum hęc ſententia pronunciare/tur. ſubuenit quidem ei vel aliquibus preſentibus ne ita temerarie illã interficerẽt ſed deponerẽt eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc ſalome cum ſuis feſtinauit e medio mulierem abducere que potius re/gem impulit. caue inquiens ſeditionem multitudinis ſi illa vixerit marianne quidem ita trahebatur ad necem. ¶ Conſiderãs autem alexandra tempus & ꝙ paruam ſpem haberet eadem paſſura ab he/rode contra priorem ſuam fiduciam nimis valde commutabatur. Nam volens oſtendere ſe ignoraſ/ſe cauſam: exiens contra filiam multa mala vociferata eſt. Et omnibus audiẽtibus clamabat: malam circa maritum & ingratam extitiſſe quapropter iuſte pati ꝙ audacter ei reſtitiſſet & nec retribuiſſet beneficiorum tantorum remunerationem inter hęc talia inhoneſta ea ſimulante & audẽte etiam ca/pillos ſuos euellere: multa quidẽ in ea ab alijs vituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum eſt cũ nec verbũ initio dediſſet: nec ad vllius im/properationes tur/bari ſe expeſſet: ſed equaliter cum animi grauitate peccatũ matris euidẽter ferre demonſtrabat. Ipſa quidem non timido greſſu neq; mutato corporis colore ad mortem ducebatur generoſitatem ſuam in extremitate demutans. Et illa ſic quidem interijt femina que ad continentiã & magnitu/dinem animi optima erat: modeſtia vero ei defuit. Pulchritudine namq; corporis & effabilitatis di/gnitate magis ꝙ quis eſtimare poſſet omnes mulieres anteibat. Occaſio tamen maior exinde proue/nit ei: gratia regis vellet viuere. Nam dum ſemper potiretur illius amore & nihil difficile ab il/lo ſperaret: fiduciam immoderatam habuit. Contriſtabant autem eam quę erga ſuos euenerant: hęc omnia admodum paſſa ipſa fuiſſet dicendo ad vltimum ſibi inimicas parauit matrẽ vel ſo/rorem illum ſimul in quo tantum confidens nichil quod moleſtum ſibi oriretur ſperabat.

¶ Herodes (mortua Marianne) in eius amorem magis accenſus nomen eius ſepius inuoca/bat. Pelſis ſuper populum ſuperuenit quam omnes pro peccato erga Mariannem commiſſo per ꝙ ſuſpicati ſunt. Herode quoq; in ſebaſte ciuitate infirmante & de eius ſanitate deſpera/tibus alexandra ab herode cuſtodias ciuitatis procurauit auertere. Quem ipſe quoda ea accuſante pręcepit interfici. Herodes inq in omnibus cauſis faſtidioſus ad pœnam paratior idcirco amicos ne/ceſſarios incurrit Cuſtobarum: Lilimachum & Antipatrum. Cuſtobarus enim idumeus (quem ſo/rorem ſuam dedit priori Iolippo ſcilicet occiſo) ab vxore auctoritate propria repudiatus & aduer/ſus eum de ſeditione pro filijs babę (in quos ipſe herodes inimicitias habebat) accuſatus hunc [illegible] hyrcani herodes occidi pręcepit.

¶ Cap. X.

Herodes mor/tua mariãe in eius amorẽ ma/gis exarſit &c.

Pelſis ſup pp̃m quã oẽs ſuſpica/batur ꝺei irã p/cto erga mariã/ne cõmiſſo.

Herodes ſeba/ſte citate ꝺiffici/lie infirmatur de ſalute deſperãti/bus medicis.

Cuſtodes alexã/dra ꝓcurauit a/uertere ab hero/de.

Oſtq vero interiit regis deſiderium potius exarſit. vt ſepius nomẽ illius inuocaret. Mo/rebatur autẽ omnia facere quę potuiſſent ſolatiũ afferre cõuiuia colloquia quę nichil ei [illegible] profuerũt gubernationes etiã regales recuſabat & tãtũ doloribus tenebatur: vt aliquan/do mariãnẽ vocare miniſtris tanq̃ viuentẽ valẽtemq; pręciperet. ¶ Cũ ſic haberetur ſu/per hoc peruenit egritudo peſtifera quę plures populi vel amicorũ eius honeſtiſſimos extinxit [illegible] ſuſpicari prębuit per irã dei hęc contigiſſe. Pro iniquitate erga mariannem confectam. [illegible] ad ſenectam rex peruenit: vt in vltimo ſolitudines eligeret ſub occaſione venationis his confe/ctionibus non potuit multos dies protrahere ſed incidit in difficillimã valitudinẽ. Nam [illegible] vel aſtrictione gutturis mentiſq; mutatione tenebatur: & quę potuiſſent curam exhibe/re penitus profuerunt ſed contraria inueniebantur. Vnde poſtea deſperatione facta mẽdici/ quoq; medicaminibus allatis egritudo decreſceret & rex nichil potuiſſet accipere omnia, quę [illegible] ei preberi. deſperationem ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidem in ſamaria ſe/[illegible] inualidus iacebat. Alexandra vero in hieroſolimis habitans cum audiſſent in qui/[illegible] herodes: feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere quę duę fuerant vna quidem ciuitatis altera [illegible] Quas ſi quis ſub poteſtate ſua comprehendiſſet omnem gentem ſibi ſubdebat. nam im/[illegible] nullatenus ſine his fiebant quas non exercere impoſſibile iudeis videbatur parati vtiq; [illegible] viam amittere. q̃ religionis dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earũ [illegible] ſermonem obtulit ꝙ oportuiſſet ipſi vel filijs herodis eas tradere ne quis eas aliter preoc/[illegible] ſe ſtatuto rerumq; poteſtatem teneret dicens quia ſi a morbo quo detinetur euaſerit tuti/[illegible] cuſtodire. Cumq; hęc verba feciſſet non patienter tulerunt. ſed qui fideles prioribus tẽ/poribus extiterunt. tunc magis & propter odium Alexandre putantes non ſe optime herode viuen/[illegible] Quorum vnus conſobrinus regis nomine amabech confeſtim nunciauit regi alexãdre

Herodes in oibus cauſis faſtidioſus & ad pœnã peccãtiũ paratior & amicos neceſſarios interemit.

ſententiã qui nichil remoratus:interfici eam ꝓcepit. Ipſe vero vix & multo labore cum egritudinem euitaſſet animo vel corpore debilitatus ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus ad pœnam peccãtiũ paratior erat. Idcirco & amicos ſibi neceſſarios iteremit Cuſtobarum alias cuſtodibarũ vel Liſimachum vel antipatrũ Gadiam vocatum necnon & Doſitheum ex hac occaſione Cuſtobarus genere quidẽ idumeus erat inter primos dignitate. qui a proauis ſacerdotes videbantur Gozę. quem deum idumei arbitrabãtur. Hyrcano vero rempublicam eorum ſub iudaicas leges redigẽte. cum herodes regno ſucceſſiſſet iudicem cuſtobarum idumeę vel gazę declarauit. & dat ei ſororem ſalome ioſipum priorem eius maritum occidẽs ſicut demonſtrauimus. Cum hęc cuſtobarus prẽter ſpem libenter impetraſſet. eleuatus fœlicitatem paulatim excedebat putans nõ eſſe bonum ſe iudicem herodis ꝓcepta perficere. neq; idumeos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad cleopatrã diccens idumeas ſemper illius maiorum fuiſſe ac propter hoc iuſtum eſſe vt peteret prouinciam ab anthonio. Nam ſe paratum confirmabat:tranſferre fauorem ſuum ad illam. Agebat tamen hęc non ꝙ potius cleopatram dominari deſideraret:ſed eſtimabat ſi pluribus viribus herodes priuaret facilius iam poſſet ſibi gẽtis idumeorum principatum vendicare occaſione generis & pecuniarum quas perpetuo per illicita lucra acquiſierat: & cleopatra quidem petens anthonium prouinciã minime obtinuit. Nunciãtur autem verba herodi. Qui paratus cuſtobarum interficere:matris petitionibus veſtroris veniam ei donauit ſed non in ſuſpectum eum in poſterum pro prioribus dereliquit. ¶ Tempore vero interiecto cum cõtigiſſet ſalomem a cuſtobaro diſcordare mittit ei ſtatim repudium concubinũ renuens:non ſecũm leges iudeorum. Nam marito quidem licet apud nos hoc facere vxori vero nullatenus ſeparari. & ducere alium niſi prius a marito priore dimittatur. Salome tamen non generali lege. ſed poteſtatis ſanctione cõnubium ſeparauit & ad fratrem herodem dicebat pro fide illius maritũ ſe reliquiſſe:cũ cognoſceret eum cũ antipatro & lyſimacho vel doſitheo nouis rebus ſtudentem. Fidem vero ſermoni de Babę liberis imponebat: ꝙ ſeruarẽtur apud eum duodecim annis. Quę multum ſtuporem regi prẽter ſpem verba fecerũt. Nam babę liberos deſtinauit olim perſequi ꝙ inimici ſui fuiſſent tunc vero pro temporis longitudine de memoria eius exciderunt. Quorũ inimicitię & odium hinc ortum eſt. Cum antigonus regnum haberet & herodes ciuitatem hieroſolimorum obſideret. neceſſitate vel malis (quanta obſeſſis aſſiſtunt) plures inuocabãt herodem & ad illum clamabant. Babę autem filij dignitatibus prẽcellentes & apud populum validi permanebãt cũ antigono: & herodem accuſabant & ſeruandum regio generi principatum ſuadebant. Ciuitate vero capta cum herodes rem publicam tenuiſſet cuſtobarus exitus ciuitatis obſtructus ordinatur:quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei aut regi cõtrarij extitiſſent. ſciens in opinione vel in honore populi Babę liberos eſſe: & putans magnam partem ſibi eos fore in rerum mutatione. Qui illorum ſaluti ſtudens abſcondit in propriis prẽſidiis. Et tunc quidem iureiurando flexit. nichil de illis ſciſſe ſe. Quare liberatus a ſuſpitione:rurſuſq; ędicto a rege propoſito: & omnem modum excogitãte vt eos inueniret non eſt confeſſus:ſed cum primum negaſſet:non ſine pœna ſua putauit poſtea viros oſtendere:& non fide iam tantũ ſed & neceſſitate eos celare feſtinabat. ¶ De his cum nunciatũ a ſorore fuiſſet. rex deſtinans ad loca vbi commorabant ſimul cum aliis accuſatis illos occidit vt iam nichil eſſet reſidui de genere hyrcani ſed regnũ ſuo poſſideret arbitrio. nemine in dignitatibus exiſtente qui iniquitatibus eius reſiſteret.

Repudio quõ iudeis licebat vti.

Salõe auctoritate ꝓpria cõnubiũ ſeparauit & maritũ cuſtobarum herodi ſeditioſũ accuſat.

Inimicitiarũ herodis cum filijs babę cauſa.

Cuſtobarus filios babę abſcondens ſeruauit a morte.

Herodes ſorore incitante oẽs de gñe hyrcani prę cepit occidi.

¶ Hic machabeorum in ſacerdotij principatu terminatur ſucceſſio.

¶ Herodes veterem legem peregrinis adinuẽtionibus corrumpens quinquẽnale certamen ceſari conſtituit Theatrum in hieruſalem & emphitheatrũ in campo cõtra iudeorum mores condidit. & ferarum multitudinem congregauit in euidentiſſimam morum diſſolutionem cõtra quem decem magnanimi viri iudei coniurauerunt ſed accuſati conſtantes perimuntur ſed accuſatorẽ quidem iudeorum rapientes membratim diſcerpauerunt canibus cadauer apponẽtes. Herodes autem contra populi audaciam non remiſſior ſed audacior ſeſe vndiq; ſtatuit munire & ſamariam quam (mutato nomine Sebaſtia appellauit) muris circũdedit. Et in loco ſtrationis turris ceſaream ciuitatem cõſtruxit & Gaba Sebaſtem quoq; ad ceſaris honorem Ceſaream appellauit.

Herodes legem veterẽ pẽgrinis adinuẽtionibus corrũpens quinquennale certamẽ ceſari theatrũ in hieruſlm & amphitheatrũ in cãpo cõdidit cõtra iudeorũ mores.

¶ Capitulum xi.

IDcirco potius a patriis moribus excedebat. & peregrinis inuentionibus veterem ſtatum corrumpebat. qui nullatenus maculari debuiſſet. ¶ Vnde non minora nobis in poſterum mala prouenerunt. diuerſis recedentibus maiorum impietate corruptis. Et primum quidem certamen quinquennale Ceſari conſtituit: & theatrum in hieroſolymis condidit. & rurſum amphitheatrũ in campo maximo vtraq; proſpicua. moribus vero iudaicis aliena ſiquidem vſus aut apparitio talium nequaq; tradita fuerant. ¶ Celebrationem quidem illam clariſſimã per quinquẽnium

construebat:nuncians finitimis:& vocans ab omni gente athletas & omnia certamina de tota terra inuitabat vt spe propositorum premiorum & victorię gloria conuenirent.Igitur collecti sunt capitales artifices.Nam non tantum illi qui exercitationibus corporis pręualerent: sed & musica precellentes quos tymelitos vocant:proponens maxima victorię premia. omnes nobilissimos ad conflictionem conuenire vocitabat.¶ Constituit quoq; quadrigis & vnius equi cursui non parua dona:& omnia quę munificentia vel decore apud singulos prefulgebant volens habere clariora:spectaculum liberalitate constitui.¶ Theatrum vero circa cęsaris ymagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat auro scilicet & argento puro cunctis instructis:& neq; de veste neq; de vasis aut lapidibus precioſissimum aliquid defuerat quod non certantibus offerebat.¶ Apparatus etiam ferarum fuit. Nam leonibus multis congregatis:& alijs quę eminerent ferocitate & raro inueniuntur: quorum inter se altercationes & pugnę contra omnes excogitabantur:peregrinis quidem admiratio sumptuum & delectatio spectaculi videbatur.Prouincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud nos coluntur.¶ Impium enim est feris homines pro hominum spectaculo subdere.iniquum etiam solita peregrinis permutare.Super omnia vero contristabatur eos trophea dum putarent ymagines esse mis obsitas.quia non patrium illis fuerat talia colere quod nec herodem latebat.Q uiviolentiam quidem eis inferre oportunum non putauit. Loquebatur autem & consolabatur vt superstitionem eorum auferret.sed nullatenus persuadebat dum grauiter illi tulissent ea quę videbantur soluta lege cōmitti.Illi vero vnanimiter clamabant dicentes.Licet omnia existimemus tollerabilia:tamē hominum ymagines vel trophea non esse patrium in ciuitate admitti profitemur.¶ Herodes autem turbatus& intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio accersit quosdam primos eorum ad theatrū & ostendens trophea:consuluit quid illis hęc viderentur. Qui cum damassent hominum ymagines precipiens auferri ornamentum impositum ostendit ligna nuda.Quę statim spoliata.risum plurimū spectantibus incusserunt.Tali modo multitudinis impetum mitigauit herodes: vt iam plurimi mutati non offenderentur.¶ Quidam vero permanebant in difficultatibus suis q̄ solita minime contuebantur & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis pericula q̄ mutatam rempublicam negligi dum herodem violenter prospicerent introducere quę non solita fuissent.verbo quidem regem:operibus autem hostem omnium demonstratum herodem.¶ Vn-
B de coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues.& gladios sub vestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus:qui per indignationem eorum quę audiebat fieri seipsum pati & quę illi firmabat. Qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosum immisit. Quod consilium cum deliberassent: ex composito ad theatrum pergebant sperantes non posse herodem fugere:si subito eum inuaderent.Cumq; parati cum audacia properarent vnus eorum qui per scrutantes singula indicabant regi eorum conspirationem intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium quod plures in eum habuissent & seditiones quotidianas.discedens ad aulam nominatim accusatos vocauit. Qui cum a ministris euidenter capti fuissent: scientes q̄ non euitarent periculum ornauerunt necessarium vitę finem nullam deponentes animi sui fiduciam nec negauerunt actum. sed & demonstrauerunt gladios:confessiq; sunt bene & pie curationem se fecisse: lucri quidem nullius causa nec; pro suis doloribus sed pro communibus causis: quas seruare aut pro his mori cunctis dignum videretur.Talia quidem illi de voluntate insidiarum fiducialiter prolocuti. a regalibus ministris circunsepti ducebantur: omnemq; poenam passi perimuntur.¶ Non multo post
C tius cautiorem.Q ui statuit sese vndiq; munire: vt si qui nouis rebus studerent: manifesta eorum fieret conspiratio.dum ciuitas ab aula in qua conuersabatur: & a templi custodia curaretur quę antho nia dicebatur.¶ Samariam quoq; deliberauit muris circundare.quam mutato nomine sebastiam appellauerunt.¶ Putans etiam prodesse prouincię locum munire. qui de hierosolymis aberat vnius diei via. & olim vocabatur strationis turris.etiam eum constructum cęsariam nominauit:& in maximo campo electos equites deputans locum edificauit qui in galilea gaba vocatur& transfluuium se[illegible] situs sobonitidem. Hęc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat:& circumsedit custodijs totam gentem:vt nequaq̄ potestatem haberet seditiones promptas[illegible] quibus [illegible]uotu facto frequenter vtebantur nec laterent si mouerentur assistentibus semper in proximo qui vel cognoscerent.Et multos quidem auxiliatores suos:plures autem ex finitimis illic habitare fe-

Tymeliti musici Quadrigę.

Theatrum ymagines cęsaris habēs & triūphos.

Apparatus ferarū & cōgregatio

¶ Herodes risū multitudinis mitigauit.

Magnanimi decem iudei cōtra herodem legem deprauante cōiurauerūt sed apudregem accusati constātes perimuntur.

Accusatore itereo & audacia populi quam pro legibus habebant.non remissiorem faciebāt herodem.Sed multo po-

Samariam(quā mutato nomine Sebastiā appellauit) muris circundedit.

Cęsaria ciuitas vbi stratiōis turris constituitur.

Gaba.

Sebontis.

cit.dum munificentia ductus templum constrüeret quo simile prius nec in nouissimis ciuitatibus exi-
Sestasteni ciui-tas ad honorem cesaris cesarea dicta.
stebat.quod magis pro tutela sua constrüens in honorē augusti cęsaris sebasteni appellauit.& prouin- D
cię partem meliorem quę prope fuerat distribuit habitatoribus vt prono animo conuenientes in ea
conuersarentur:muroq; fortissimo circundans altiora loca custodijs communiuit:ne magnitudine mi-
nor esset maximis ciuitatibus. Nam viginti stadia intus habuit:medio vero mensuram vnius& semis
stadij locum statuit vndiq; decoratum:in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens edi-
ficauit.paulatimq; totam ciuitatem exornans: munitioni quoq; eius prospexit cuius pulchritudinis
memoriam posteris voluit relinquere sue largitatis.

¶ Maxima in iudeam anno regni herodis decimo tertio calamitas.Gelu namq; terra percussa fru-
Maxima calamitas in iudea anno regni herodis decio tercio.
ctus non dabat & pestis ciues vexabat herodiq; plurima inopię necessitas imminebat qui(consum-
ptis pecunijs in ciuitatum constructione)pręciosissimis vasis & regio ornatu non peperit vt populo
subueniret. Et sic populo in calamitatibus subueniens clarum nomen acquisiuit mutata priori & opi-
nione & infamia hic enim quinquaginta hominum milia pauit.Quingentos quoq; viros pro corpo-
ris custodia dedit cęsari miranda etiam construxit edificia eis varia nomina interponens ¶ Capi.xii.

Maximum gelu Pestis.

EOdem tempore tertio decimo anno regis herodis instante. magnę calamitates prouinciā oc-
cupauerūt:siue de vltione siue de casu sic occurrēte.Siquidem prius gelu percussa terra fru-
ctus nullatenus inferebat.Pręterea& ciues per inopiam frumenti.morbus & passio pestife-
ra possidebat.Qui continue malorū diuersitate cōpręhensi:dum indigerēt cura vel alimentis plus pe-
ste moriebantur.Morbus autē ita pereuntiū & viuētiū solatia auferebat.Nam corruptis frugibus ter-
ę horreisq; exhaustis:nulla spes alimentorū pręter pestilentię malū vllatenus expectabatur. ¶ Ne- E
cessitas ergo plurima inopię. nō minus ipsi regi q̄ populo imminebat.Siquidē vectigalia quę de te-
ra solitus erat accipere minime colligere pręualebat:& pecunias cōsumpserat largissime ciuitates edi-
ficando.nec erat quod dignū auxilio videretur.Interea deliberabat tēpori cōferre pręsidiū quod dif-
ficillimū fuerat:dum nec vicini habuissent vnde alimenta pręberent quia nec ipsi leuiora tollerassent
& pecunijs deficientibus licet potuissent pauca pluribus cōparare/bene tamē arbitratus nequaq̄ auxi-
liū negligere ornatū regiū icidit:neq; pręciosissimis vasis neq; artificio pręciosissimis parcēs.Mittebat
autē pecnnias ad egyptū petronio pręsidia cęsarea constituto.Et dū nō pauci ad eū cōfugissent pro-
pter eandē necessitatē:& amicus herodis priuatim existeret volēs subiectis eius subuenire primis ipsis
deportare triticū cōcessit per oia eos& i emptiōe & in nauigatione eleuās.vt maxima pars ipse huius
auxilij fieret. ¶ Nā herodes his deportatis non tantū sentētias in horrore se prius habentiū mutauit
immo maximā ostentationē sui fauoris & patrocinij lucidauit/Siquidē primū his quantū potuissent
per se panificare triticū diuisit. ¶ Pręterea multis existētibus qui senio vel altera infirmitate tenti nō
sufficerent alimenta sibi pręparare prouidebat eis cōstituendo pistores qui paratos panes vendide-
rūt. ¶ Diligētiā aūt ne cū periculo hyemarēt habuit:cū cōprehendisset eos etiā vestium inopia corru-
ptis & oino cōsumptis pecoribus:neq; lanę neq; aliorū vestimentorū copiā habuerūt.Quę cū procu- F
rasset:iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodesse semina syris prębēdo quod etiā ei multū profu-
dū gratiā exinde acquisisset.Terra eni post hoc fructus suos vberius ostēdēte. nō minus quinquaginta
milia hoim quos ipse pauerat.ad propria destinauit.Cū hoc modo calamitatibus oppressum regnū
munificētia vel iduſtria recuperasset nō parua:& in circuitu similibus passionibus afflictos finitimos
reuelauit Nā nō fuit qui per necessitatē ad eū veniēs nō eius auxiliū iueniret. secundū suā dignitatē.
Sed & populi vel ciuitates & priuati ad eū cōfugiētes solatiū ipetrarūt intantū vt estimaretur indigen-
tibus extraneis plus decē milia tritici choros dedisse.Chorus aūt habet modia attica decē ipso aūt
regno suo octogita millia expēdit. ¶ Hāc eius diligētiā & solicitudinē apud iudeos tantū cōtigit pre-
ualeri & diuulgari apud alios vt antiq̄ in eū odia cōmota pro pręuaricatiōibus legū:per quas etiā re-
gno totius gētis pœne priuari putaretur:liberalitate sua prorsus extigueret: ai sui magnificētiā preter
opinionē demōstrās.Populū aūt intātū mutauit vt talē eū arbitraretur.nō qualē experti sūt dudū sed
qualē i necessitatibus pbauerūt.Eodē tpe & auxilia cęsari quigētos electos sui corporis custodes de-
stinauit.quos elegisseus ad mare rubrū pduxit/Post hęc ad meliora rebus sibi ,pueniētibus: palacij i
superiori ciuitate cōstruxit magnas erigēs domos & ornatu p̄ciosissimas vt pluresviros āmiratiōe sui
capere potuissēt.Secūdū mēsurā aūt & appellatiōes eis iposuit.Nā vna cęsaris&altera agripę vocabat.

Quigētos viros ,p corporis custodia cęsari dedit.

Edificia admirāda construxit & eis diuersa nomi-na impositit.

¶ Herodes cum nichil suę libidini pręponeret captus pulchritudine filię cuiusdam Alexandini
noie Cymonis quem regia cognatione indignū cognoscens eū per honores euehit & iesu fabetis filio
depōito sacerdotij principem fecit & filiam eius duxit vxorem.Et castellum in loco vbi prius fugien-
cum antigonum prosequeretur euicerat construxit.Duobusq; modis populum regebat timore & ma-
gnificentia.Magnificētia eni cęsarem & potentissimos placabat romanos.Ciuitatēq; i loco stratonis

[illegible]darcam vocans construxit. Et maximam turrim a druso priuigno cesaris eam drusum ap[illegible]
[illegible] autem ciuitate herodes anno regni sui duodecimo filios suos Alexandrum: & Ari[illegible]
[illegible] romam misit ad Cesarem quos cesar humanissime susceptit dans herodi licentiam/ quem
[illegible]uere succellorem.

(Capitulum duodecimum.

Herodes captus pulchritudine filie cuiusdam alexandrini noie symonis plebei eū perhonores euehens sacerdotij principem fecit iesu deposito & filiā duxit vxorē

Castelli descriptio ab herode edificati.

Duobus modis populū regebat timore & magnificentia

Magnificetia cesarem & potentissimos placabat.

Ciuitas in loco stationis turris constituitur que cesarea vocata e

Drusus turris a druso priuigno cesaris dicta.

Templū cesaris Theatrum.

Amphiteatrum

Herodes perfecta cesarea ciuitate filios suos alexādru & aristobolū misit roma quos Cesar humanissime susce pit dans herodi licentiam quem vellet sibi relinquere successorē &c.

Iderio deinde commotus cum nichil preponeret sue libidini. filiam autem symonis sibi coniunxit qui hierosolimita filius buzi cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos: cum filiam haberet optimam. Et tunc in hierosolyma nominatam: huius pulchritudo animum herodis inflammauit. Et ne suspicaretur violentia vel tyrānide hoc agere melius arbitratus est nuptijs puellam ducere. Ideoq; symonem indignum regia cognatione iudicans (dum suū desiderium complere vellet) per honores euexit. Statimq; iesum fabetis filium a principatu sacerdotij deposuit & symonem ordinauit: atq; affinitati sue coniunxit. ¶ Cum vero nuptię perfectę fuissēt: edificauit castellum in loco quo prius iudeos cum a principatu per antigonum pene decidisset euicerat quod est ab [illegible] sexaginta stadijs natura munitum ad edificationem oportunissimum: instar collis ma[illegible] vt esset in rotondo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus. rectum habens [illegible] ducentis gradibus edificatum. Intus autem domus regię precioſissimę & ad munimem & [illegible] simul effecte. Circa initium collis habitacula constructionis perspicue. & aquę ductus fe[illegible] non ille locus proprias habuit aquas: sed longe perplurimis sumptibus deductas. Circa cam[illegible] ciuitas erat edificata: quę collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem euenis[illegible] contra regnum nequaq; sperauit oboriri duobus modis subiectos regens. timore qui[illegible] ad penam non meritis diligentia vero q; in necessitatibus magnanimus appareret. Ci[illegible] tutelam extrinsecus tanq; murum subiectis parans. Nam & ciuitates extraneas diuer[illegible] & patrijs muneribus ad amicitias suas flectebat. ¶ Vnde magnificentia sua cesarem & [illegible] potentissimos placabat transgrediendo leges. dum templa erigeret ritui nostro contra[illegible] interdicta sunt delubra vel figuras more paganorum honorare. Quę foris prouiciam [illegible] cesaris fauore faciebat in ciuitatibus. pro quarum constructione multas pecunias expā[illegible] Videndens vero prope mare locum oportunum ciuitati qui quondam stationis turris di[illegible] qualem cumq; vrbem illic: sed lapide albo palacijsq; precioſissimis ciuitatem construxit. [illegible] tranquillum magnitudinem similem pyreo tutaq; confugia nauibus prębentem con[illegible] ciuitas iacet in fœnice secundum pelagus ad ęgyptum inter ioppen & ora optima mariti[illegible] nauium difficillimam habent propter affrici procellas. Cui difficultati remedium [illegible] cepit in circuitu portum qui sufficeret maximis classibus locum prębere refugij lapides [illegible] gentes vnis viginti quinq; deponens: quorum longitudo viginti quinq; pedum erat. latitu[illegible] super quos turres diſposuit. Quarum maxima drusus nominabatur a druso cesaris priui[illegible] vero porticus contra aquilonem extabant: in medio autem turris erat. Super quam templū [illegible] nauigantibus apparebat: habens statuas vnam quidem rome: alteram vero cesaris. Ci[illegible] sarea vocatur. Quę subtus cloacas non minores superioribus edificijs habet. quarum [illegible] modice: spacio non longo ad portum & ad mare funduntvna vero media: omnium rece[illegible] mentorum. quę imbribus & mare influente diluuntur. ¶ Edificauit etiam theatrum [illegible] portus: amphiteatrum quoq; multa milia hominum capiens in conspectu pelagi cō[illegible] perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab hac re cessaret nec lassaretur neq; rex sum[illegible] ret deliberauit filios suos romam transmittere ad cesarem alexandrum & aristobolum [illegible] cendissent & in domo pollionis viri nimis illustris & herodis amici conuersarentur. cesar [illegible] cum omni humanitate suscepit. pollicitus licētiam herodi prestare quem vellet sibi succes[illegible] re. Insuper & prouinciā thraconē & bathaniā vel auraniten ei cōcessit hmōi occasione. [illegible] latrocinijs Thraconem vexans a varrone preside cesari accusatur. Et herodes a ce[illegible] latrones opprimens pacem in prouincia dedit. Quem zenodorus romam vadit accu[illegible] agens reuersus est. Gadarenles etiam herodem accusantes hos ligatos Agrippa ad [illegible] Gadarenles cognita cesaris & concilij intentio timore afflicti diuersis supplitijs se[illegible] Mortuo quoq; zenodoro Cesar possessionis partem maxima concessit herodi cuius [illegible] qui cesaris & agrippe amicitijs tertius confungebantur. Tetrarchiamq; pro hā[illegible] templum construens cesari deuouit. Et sterilitatis occasione subiectis tri[illegible] donauit. Herodes quoq; ocium auferēs precepit suos semper laboribus occupari & [illegible] tormenta inferebatur. Quicq; priuato indutus habitu nocte cum populo conuersaba[illegible] sciscitans quid de principatu suo sentirent. Genus autem Essenorum quod pithago[illegible] honorabat propter Manęmum esseum qui futura cognoscens herodem ad.

[illegible]

huc puerum tanq̃ regem ſalutans dixit eum futurum regem & eius poſteriora manu feriẽs male pro peccatis aſſeruit finiturũ herodes vero cum iam eleuatus vſq; ad regnum fuiſſet de tempore quãtum regnaret Manęmum cõſuluit qui viginti & triginta reſpondit ſed finem non addidit. Capitulum.xiij

Zenodorus latrocinijs thracone vexans a varrone prefide cęſari accuſatur.

ZEnodorus quidam conductor domus lyſanię fuit. Cui cum redditus non ſufficerent de latrocinijs per thraconem amplius acquirebat: quę loca habitabant latrones: damaſcenorũ prędam agentes. Hos zenodorus nomine prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi. Varronem tunc prędem interpellebant. rogantes vt cęſari ſcriberet iniquitatem zenodori. Cęſar autem delata ſuggeſtiõe reſcripſit latrocinia exterminari. prouinciam autem deputari herodi tanq̃ illius diligentia indigentem. quia difficillima domicilia & aquarum receptacula. & depoſita frumenta habentes poſſent diu ſuſtinere pericula muniti ſpeluncis. ¶ Cum hęc gratia cęſaris herodes accepiſſet: ad prouinciam thraconem pergẽs maliuolos latrones oppreſſit & in circuitu deſideratam pacem omnibus prębuit. Zenodorus autem contriſtatus. primum quod a magiſtratu depoſitus fuiſſet. magis autem inuidia q̃ prefectura herodi tradita eſſet. aſcendit romę accuſaturus eum. Vnde nichil agens reuerſus eſt. Interea agrippę ſucceſſori cęſaris trãs Ionium miſſo circa Mitilenem herodes locuturus occurrit. priſtinaq; amicitia renouata redijt ad iudeam. ¶ Gadarenſium autem quidam dum ad agrippam peruenirent accuſantes herodem. quos ille nullo reſponſo dato ligatos regi tranſmiſit. ¶ Arabes quoq; iam dudum infeſti principatui herodis ſeditionem conabantur rebus eius inferre occaſione huiuſmodi nacta. Zenodorus enim cũ iam de ſe diffideret. prefecturę ſuę partem aliquam auranitidis quinquaginta talentis vendidit. Quę cũ in donatione cęſaris haberetur tanq̃ ea iniuſte ſublata cõtendebant. ſepius quidem incurſionibus violentiam inferre necnon & inopes milites flebant expectãtes rebellionem quam deſiderant qui ſtudent vitę ſuę male conſulere. Quę cum cognouiſſet herodes de prouincia ſua ſeditionum auferebat occaſiones. ¶ Igitur ſeptimo decimo anno regni herodis cęſar ad ſyriam peruenit. Vbi gadarenſium plurimi herodem accuſabant: grauem eum ſibi: & tyrannum in pręceptionibus intimantes. Hęc autem eos dicere compellebat zenodorus. cum iuraſſet nullatenus eos relinquere vſq; quo ab herodis imperio eos auferret. Quibus commoti gadarenſes & confitentes q̃ nichil paſſi fuiſſent ab herode cum alias cui eos agrippa tradidiſſet. Qui crudelis quidem in propriis. humanus autem erat in aliorum peccatis: accuſabant rapinas & contumelias probantes & euerſiones templorum. Et herodes quidem indignatus paratus erat ſatiſſacere: cęſar autem amplectebatur eum nichil de fauore ſuo dicens per ſeditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem de his ſermones probati ſunt in poſterum vero nulla proceſſit cognitio. ¶ Siquidem gadarenſes videntes cęſaris & conſilij intentionem. timore ne regi traditi tormentis afficerentur quidam ſeſe noctu gladio percuſſerunt: alij precipites ſeſe dederunt. quidam in fluuio ſponte ſubmerſi defecerunt. Quę videbantur temeritatis pẽ peccati fuiſſe ſupplicia. Quapropter cęſar nequaq̃ remoratus. Herodem a reatu ſoluit. Necnon accidit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam zenodorus prędordijs ruptis multo ſanguine fluente in thiochia ſyrię vitam finiuit. Cęſar autem & huius poſſeſſionis partem non paruam herodi contulit. quę inter thraconem & galileam arat vlatha vel panaida alias paniada & in circuitu terram. Scripſit autem eum & procuratoribus ſyrię prędecepit vt ſecundum illius ſententiam omnia tractarentur. ¶ Qui intantum fœlicitatis proceſſit: vt cum duo iſti romanorum imperium regerent cęſar videlicet & pompa. tertium ſibi amicitijs coniungerent Herodem. Qui cum in tanta fiducia conſiſteret fratri ſuo Pheroręe petiuit tetrarchiam a cęſare centum talentorum fideiuſſor exiſtens ita vt ſi quid ille peteretur: filij eius immunes euaderent. ¶ Sed cum cęſarem comitatus eſſet vſq; mare. rediens in terram zenodori pulcherrimum ei templum conſtruxit iuxta panaida. vbi ſpelunca pulcherrima in monte conſtit. Sub qua terrę altitudo inacceſſibilis eſt. aquis immobilibus plena. Inde fontes iordanis fluuij naſcuntur. Quem locum templo conſtructo cęſari deuouit. ¶ Tunc etiam partem tertiam tributorum conceſſit ſubiectis ſuis occaſione ſterilitatis plus autem reconcilians eos ne aduerſarentur vicinis. Nam in talibus operibus pietate ſoluta modeſte de preuaricationibus legis inferebant. & ſermones faciebant ad inuicem. ¶ Qui dum his incitarentur diligentiam habuit hæc ſedare. auferens quidem ocium & prędipiens ſemper laboribus eos occupari. Nam neq; conuẽtus in ciuitate fiebat neq; tem munis deambulatio: ſed omnia cuſtodiebantur & ſeuiſſima tormenta captis inferebantur. cum multi palam vel furtim in carcere hyrcano tracti illic extinguerentur. & intus in ciuitate pariter & in via. Nam erant qui conuenientes in vnum ſpeculabantur eos. ¶ Dicunt etiam nec ipſum hoc neglexiſſe. ſed prius priuatum accipiens habitum nocte cum populis conuerſabatur. experimentũ faciens quid de principatu ſuo ſentirent. Et ſi quos omnino atroces nec approbantes opera ſua inueniſſet. omnibus modis perſequębatur: & reliquam multitudinem ſacramentis impellebat ſibi fidelem exiſtere &

Herodes ãno regni ſui. xvij. a gadarẽſibus accuſatur.

Gadarenſes cognita Cęſaris & concilij intentione timẽtes diuerſis ſupplitijs ſeſe interemerunt.

Mors zenodori cuius poſſeſſionem cęſar herodi dedit. &c.

Fœlicitas herodis qui imperatorum amicitijs coniungerentur

Tetrarchiã pro fratre obtinet.

Pulcherrimũ tẽplum conſtruxit herodes & cęſari deuouit.

Occaſione ſterilitatis tributorũ partẽ diuiſit ſubiectis.

Herodes ocium auferens pręcepit ſuos p laboribus occupari & ſeuiſſima tormẽta captis inferebantur.

cogebat fauorem cum iureiurando sibi vel principatui custodire. Quorum multi placantes eum vel timentes veniebant ad quod postulasset. Alios vero seruantes suam opinionem: & grauiter ferentes q̄ cogerentur: modis omnibus occidebat. ¶ Flectebat autem & pollionem: grauiter phariseum & sameum socios q̄ illorum sibi iurare qui licet non obtemperassent. tamen non sunt torti dum veneraciones eius per pollionem impetrassent. ¶ Liberati sunt etiã de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos esseni. Genus autem hoc est quod conuersatione vtitur: quam apud grecos pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat. quia maius quiddã de his sentiebat q̄ de mortali natura dicere alias dignum puto nam non inhonestus sermo videbitur in hystoriarum genere de his talibus intimare. ¶ Quidam essenorũ nomine Manemus fuit. per omnem vitam benigna voluntate probatus prescientiam a deo futurorum habens. Is dum adhuc herodem puerum ad doctorem pergentem vidisset. vt regem iudeorum salutauit. Qui illusum se reputãs commouebat eum sermone adhuc priuatus. Manemus hic ridens & feriens manu posteriora eius. regnabis inquit fœliciter. Nam iam a deo dignus iudicatus es. Recole manemi plagas. vt hoc tibi sit signum de peccatis committendis. Nam optima est ratio si iustitiam & dei pietatem dilexeris: & modestiam circa ciues habueris. Sed non te talem futurum intelligo. dum omnia agnoscam. Fœlicitate nãq̄ omnes precelles & habebis gloriam eternam: obliuionem vero pietatis & equitatis possidebis. Hec non latebunt deum in vltimo vite pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit dum spes herodi deesse. Paulatim vero cum eleuatus vsq; ad regnum fuisset & fœliciter principatum egisset. accersit manemum. & de tempore quantum regnaret consuluit eum. Manemus autem cum omnino nihil respondisset sed tacuisse interrogauit si decem tantum anni regni sui essent. Respondit & viginti & triginta. sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus. Manemum cum honore dimisit: & omnes essenos propter illum honorauit. ¶ Hec igitur licet miranda legentibus demonstrare festinauimus: & ostendere multos apud nos positos: talem diuinationis habuisse noticiam.

Essenorũ genus pythagorica cõuersatiõe vtitur. Essenos honorabat herodes propter manemum prophetam. Manemus esseus futura cognoscens herodem adhuc puerũ dixit fore regẽ euz tãq̄ regẽ salutãs sed male q̄ peccatis finiturum. Herodes (accesito maneo) eum quãtum regnaret consuluit.

¶ Herodes anno regni sui decimo octauo maximum deo templum instar illius quod a salomone fuerat [illegible] constructum construere inchoauit & populum ad hoc oratione incitauit & ad eius constructionem necessaria preparauit & decem milia artifices: mille sacerdotes cementarios & fabrilignarios ordinauit. turris quam ante herodem reges & sacerdotes generis assomoniorum construxerant baiulantes vbi sacerdotalem stolam deponerent quam occultauit herodes sub signaculo nec [illegible] sine potestate permisit. Sed vitellius syrie procurator permittente tiberio iudeorum restituit quam tamen postea Cassius longinus preses & Caspius in Anthonia turre que & [illegible] iudeos deponere coegerunt. Peracto octo annis templo leticia populus completus est [illegible] boues deo obtulit & alij secundum vires suas. Cumq; ab herode templum construe[illegible] structio impediretur de die non pluit de nocte vero imbres descenderũt. Capitulũ. xiiij.

Herodes ãno regni sui. xviij. templum deo maximum voluit construere. Oratio herodis ad populũ iudeorum pro templo edificando sicut fuit primum templum a salomone constructum

Nterea decimo & octauo anno regni herodis post predicta edificia opus non minimum inchoauit. Siquidem dei templum maximum construere & multum altum & decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilibus omnibus suis factis perficere & ad eternam memoriam peruenire. sed dum nõ populo facile persuaderi cognosceret propter operis magnitudinem conuocans eos oratione mulcebat dicens. Alia quidem in regno que a me acta sunt o viri contubules mei vt de his laudẽ proferam credo suffitum tãq̄ michi quidem minorem licet nobis maiorem vtilitatem ferre videantur. In difficultatibus neglexi que ad vestra commoda pertinerent. neq; in exstructionibus michi magis q̄ vobis omnibus festinaui tutelam impendere. Et puto q̄ consilio dei ad hanc fœlicitatem euectus sum: ad quã tam non prius gens iudeorum aliquando peruenit. Constructe namq; sunt per prouinciam ciuitates quas habitatoribus plenas munitionibus ordinantes genus nostrum exaltauimus. quas operosum videtur michi scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere: omni pietate precellentius explanabo. Bene enim nostis q̄ illud maximo deo templum nostri patres edificauerunt cum a babilonia remeassent. & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta. secũdum instar illius quod salomon construxerat: nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset non culpa illorum factum est breuius templum. sed cirus & darius histaspe filius huiusmodi mensuram edificationis fieri preceperunt. Quibus illi seruientes vel successoribus eorum: & post illos macedonibus non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam. istius mensuram perducerent. Nunc autẽ quoniam nutu dei principatui meo pax larga concessa est: & diuitiarum possessio: & multitudo reddituũ & q̄ maximum est amicitia fauorq; romanorum qui omnium rerum domini existunt. cur non studemus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere & integrum deo prebere & pro beneficijs [illegible] in meo regno collatis. ¶ Talia cogitante herode multis ammirationem sermo pronunciatus pre

ter opinionem imposuit: nec alia desperatione commoti sunt.nisi q; anxiebãtur ne eo soluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem vsq; perduci. Idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum herodes cerneret dubitantes: adhortabatur eos dicens se non prius deponere templum. nisi omnia pręparentur quę ad perfectionem eius pertinerent. Nam neq; mẽtitus est:ex hoc quod promiserat. Ille enim plaustra parauit quę lapides veherent. Decem milia enim elegit peritos artifices:& mille numero sacerdotes. quibus stolas secundum eorum honorem habitum q; parauit. sed & quosdam cementarios. Alios autem fabros lignarios erudiens. ad templi fabricam hortabatur. ¶ Cumq; omnem apparatum alacriter aggregassent. antiquis fundamẽtis solutis noua posuit. Super quę templum erexit longitudine centum cubitorum. latitudine centum cubitorum: altitudine centum & viginti. Qui viginti cubiti per tempus fundamentis desiccatis residerunt. Quod post temporibus neronis renouare deliberauimus. Edificatum est autem templum ex lapidibus albis & tenacissimis quorum magnitudo in longitudinem viginti quinq; cubitorum: altitudine octo: latitudine duodecim erat. Totius templi namq; circuitus & porticus vndiq; humillima: altissimum vero medium fuit vt a multis stadijs conspiceretur. & in prouincia constitutis & contra habitantibus aut accedentibus cerneretur. Ianuas autem introitus & superliminaria necnon & vela iuxta templi magnitudinem vario ornatu decorauit. Aureos flores ambientes columnas fecit super quorum capita vitis tendebatur botros aureos habens pendentes. Qui mirandam magnitudinem & artificij claritatem videntibus exhibebat. propter variam pulchritudinem. Circumdedit etiam & porticibus maximis omne templum. & secundum quantitatem vniuscuiusq; rei sumptibus omnia priora superauit porticus autem duę maximis parietibus fulciebantur: ipsi autem parietes vario opere constructi erant Nam collis erat saxosus paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus super arcem. quam dudum salomon rex per dei prouidentiam magnis operibus muro circundederat ab inferioribus incipiens:quem vallis altissima circundabat. Saxa vero ab affrico exposita plumbo ligauit: vt interiora loca complerentur:multum spacium structura comprehendente: & in alto quadrangulo facto vt vastitas lapidum a fronte videretur. ab interiore vero parte ferro ligati compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret vsq; ad summitatem collis perduxit & fossas circa murum positas complens planum super equalemq; confecit. Quadriporticus vero in circuitu vnaquaq; porticu longitudinem stadij concludente & intra hanc porticum murum circa ipsam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab orientali vero parte pari longitudine porticum duplicem habebat contra templi ianuas constitutam quam multi priores reges construxerant. Circa vero omnem sacrarij vrbem spolia barbarorum fixa quę rex herodes deuouit. Addens etiam quę & ipse a barbaris ceperat. Per latus autem aquilonis:turris alta angulosa munita valde fuerat quam ante Herodem reges & sacerdotes generis assomoniorum alias Asamonęorum construxerunt & barim denominauerunt: vt illinc sacerdotalem stolam deponerent quam cum opus haberent vt immolaret princeps sacerdotum induebatur. Post cuius obitum sub romanis fuit vsq; ad tempora tyberij cęsaris. Sub quo vitellius syrię procurator. cum profectus hierosolymis & cum tunc temporis susceptus a populo clarissime fuisset volens eis vices retribuere vt sacerdotalem stolam sub sua potestate haberent. scripsit tyberio cęsari & ille concessit:& permansit stola sub potestate iudeorum vsq; quo obijsset rex agrippa. ¶ Postq; cassius longinus cui tunc syria parebat cum caspio fado iudeę procuratore imperauerunt iudeis in anthoniam turrim eam deponere dicentes romanos oportere dominos eius esse sicut & prius. Destinauit igitur legatos ad claudium cęsarem vt de his peterẽt Qui cum peruenissent iuuenis agrippa rex romę constitutus petens ab imperatore potestatem eius accepit scribente vitellio syrie procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum & custodum pecuniarum fuerat:qui ante vnum diem celebrationis ad principem custodię romanorum ascendentes & requirentes suum sigillum. stolam tollebat. Transeunte vero festiuitate in eodem loco deponentes & principi custodię ostendentes. similiter cum sigillis deponebant. ¶ Hanc autem barim id est turrim iudeorum:rex herodes munitiorem construens pro templi custodia. ad gratiam anthonij amici quidem sui principis vero romanorum anthoniam nominauit. ¶ A parte autem occidentalis muri quatuor porte stabant quarum vna ad aulam tendebat interpositavalle quę erat i medio eius vię duę autem ad suburbana. quarta vero ad ciuitatem multis gradibus ad inferiorem vallem tendentibus. & exinde rursus ad superiora tendentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri facebat circundata valle altissima per omnem australem tractum. ¶ Quarta autem frons quę ad meridianum solem posita erat:habuit & ipsa quidem in medio portas super quas regia porticus triplici longitudine terminata ab orientali valle incipiens ad occidentalem finita amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narratu omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima vallis sic erat vt

Herodes prepparat necessaria ad templi constructionem.

Decem milia artifices mille sacerdotes cemẽtarios.

Fabri lignarij.

Descriptio templi herodis.

Descriptio templi herodis.

Ab oriente.

Ab oriente duplex porticus.

Ab aquilone.

Stola sacerdotalis i bari recondita per herodem

Vitellius syrię procurator stolã sacerdotalis sub iudeorum potestate (consentiente tyberio) posuit.

Cassius lõginus prędses syrię & cassius stolã sacerdotalẽ in anthoniana terrę iudeos deponere coegerunt.

Baris turris ad templi custodiã edificata ab herode anthonia vocatur.

Ab occidente.

fundebatur.ita vt non posset visus ad immensam magnitudinem peruenire. ¶ Columnarum autem ordines consistebat in quadro per longitudinem. Nam quartus paries colligebatur parieti lapideo. Grossitudo vero vniuscuiusq; columnę tres coniunctas vinas habebat longitudo autem pedes viginti & septem publici spina suppositа. Magnitudo autem omnium centum sexaginta duę fuerunt. Capita vero columnarum secundum modum corinthium sculpta tam miranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuissent. tres quidem media loca tegebant quorum duo eodem modo facti: longitudinem habebant pedum triginta longitudine stadia tria altitudine quinquaginta pedibus tendebat. Medius vero ordo latitudinem viginti quinq; pedum habebat: altitudinem centum. Nam dupla super vtrumq; fuerat. Tecta vero lignis sculptis in diuersas figuras apparebant. Medię vero porticus altitudo in immensum tendebat habēs columnas compositas politas vndiq;: quarum compago incomprehensibilis omnibus videbatur. Talis quidem primus murus fuerat. A media vero non multum secundus distabat: gradibus paucis ascendendus. Quem paries circuibat lapideus tribulum habens qui prohibebat alienigenas ingredi: morte interminata. Interior autem murus. per australem partem & aquilonis tractum in pariete ianuas habebat a sese distantes per orientalem vero vnam maximam. per quam transiebamus purificati cum mulieribus. ¶ Inaccessibile autem sacrariū fuit intra quod tertium erat: vbi sacerdotibus solis ingredi licebat. ¶ Ante quod sacrarium ara erat: supra quam immolationes & holocausta deo imponebamus horum atrium nullo modo rex herodes intrauit: cum vtiq; prohiberetur: quia non sacerdos existeret. sed operibus muros & porticus exteriores curabat. ¶ Quę cum octo annis edificasset: templo per sacerdotes in vno anno & quinq; mensibus peracto omnis populus lętitia completus est. Et primum quidem pro celeritate deo gratias agebant. deinde de alacritate regis quam in dedicatione habuit laudibus extollebat. Rex autem trecentos boues obtulit deo. & alij secundum vires suas. quorum numerus nullatenus estimatur. Nam dum occurrisset templi dedicatio. regisq; natalicius dies quo principatum assumpserat insignis est celebrata festiuitas. Cōstruxerat effossam viam ad aulam ab antonia intra templū ducentem per orientalem supra quā iam & turrim edificauit quatenus & subterraneū haberet accessum propter populi seditiones. Dicitur autē per illud tēpus dum templū cōstrueretur. quia in die quidē non plueret. nocte vero imbres descēderūt: quatenus cōstructio nō prohiberetur. Quod verbū patres nri tradiderunt: nec est incredibile si & aliā dei prouidētiā aliqui cōsiderēt. Templū quidē huiusmodi cōstructione finitū est.

¶ Explicit liber quintusdecimus.

¶ Incipit liber Sextusdecimus qui continet tempus annorūm duodecim.

¶ Herodes iniquitates prohibere volens legem ad patrię confusionem & consuetudinis solutionem qua fures vēderentur. Eoq; tempore filios de roma secum adduxit Alexandrum scilicet & aristobolum. Qui statim contra salomen inuidiosi pro matris morte visi sunt & cum patre commorari recusabant vnde in eos patris odium exarsit quod tamen dissimulans nobilissimas iunxit vxores Beronicem scilicet salome filiam Aristobolo & Glafiram Archelai regis capadocum filiam alexandro. Tūc quoq; Marchum Agrippam inuitās ad iudeam venire eu honeste recepit. Qui Agrippa immolatis deo centum bobus magnifice populum pauit & multis ab herode donatus muneribus cum suis festinauit ad Ioniam. Ad quem rex multis nauigationibus secundo veniens ab ipso sinope pontica honorifice est receptus & postulata herodis arbitrio complebat prouocabaturq; ad beneficia. Capitulum primum.

IN ministratione rerum studium habens rex omnes iniquitates prohibere quę per ciuitatem & prouinciam fiebant legem posuit nullatenus priori similē in qua ipse firmauit fures vendi. Quę res non ad pœnam tantum sed ad confusionem patrię solutionemq; consuetudinis existebat Nam aliegenis & non ad eundem vitę modum habentibus seruire in his quę imperassent peccatum in religionem non pœna excedentium erat: dum in prioribus cautum de hac pœna fuisset. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere non habentem vero tantum venundari: non tamen alienigenis neq; in perpetua seruitute. sed iudeis: sextoq; anno absolui. Ergo prēter constitutionem & prēter legem reddi hāc pœnam superbię pars videbatur nec regis sed & tyranni in vniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum: quod populi parabat discordiam. ¶ Eodem tempore herodes ad Italiam nauigauit cesarem salutare. & videre filios rome degentes desiderans. Cesar quidem amicabiliter eum suscipiens perfectos et doctrina filios reddidit: & ad propria reduxit. Cum vero ab Italia redissent studium populi circa iuuenes erat: & perspicui omnibus facti magnitudine corporis & ornatu regio forma nō deficiente. Et inuidiosi statim visi sunt salomi alias salome sorori regis & illis qui accusationibus marianę

Columnaru ordo quantitas & numerus.

Ordo columnarum quatuor.

Titulus alienigenas prohibens intrare sub pœna mortis.

Sacrarium inaccessibile.

Ara añ sacrariū.

Cōpletus lętitia populus prędictis omnibus octo annis completis. &c.

Sacrificiū regis & aliorū secūdū vires suas in tēpli dedicatione & regis natalitio quo principatū assumpsit.

Cū tēplū ab herode cōstrueretur: de die non pluit nocte vero descēderunt imbres.

Herodes legē instituit qua fures venderentur ad cōfusionem patrię. &c.

Herodes filios quos de roma adduxit.

Alexãder & aristobolus iuidio-
si cõtra salomen & alios pro mor-
te mariãne mris & cũ pręcõmo-
rari recusabant.

Odium herodis in filios quod ta-
men dissimulãs vxores iũxit no-
bilissimas scilicet aristobolo bero-
nicẽ filiam salo-
me/ & alexãdro
Glafiram arche
lai capadocũ re
gis filiam.

Herodes multis
nauigationibus
venit secũdo ad
agrippam.

Herodes ab a-
grippa i sinope
põtica honorifi
ce receptus est.

Agrippa postu-
lata herodis ar-
bitrio cõplebat
& prouocabatur
ad beneficia. &c

Iudei herodis medio qui eis ni-
cholaũ quendã amicum suũ de-
dit oratorẽ) vio-
lentias quas pa
tiebantur a grę-
cis cõquerẽtes a
grippę referebãt
Nicholai pro iu
deis oratoris o-
ratio.

nem dãnauerãt: dum putarẽt quia si pręualerẽt vltionẽ exigerent de his quę in matrę sua cõmissa vi-
debantur. Causam vero timoris ad illorũ criminationẽ transferebãt cum dicerent non libeuter cũ pa-
tre eos cõmorari propter matris interitũ: & quia iniustũ eis videretur simul cum intefectore genitricis
conuersari: & ex veritate sumentes initium ad verisimile descendẽtes affligere eos attentabant: & fa-
uorẽ patris quem circa filios habebat auellere. Quod nõ manifeste ei dicebant sed in multitudinẽ ru-
morem spergentes herodi nunciari credebant. ¶ Vnde odiũ in eos patris exarsit. Interea omni susp-
tione vel accusatione prętermissa rex amore filiorũ honores eis largitus est & vxores nobilissimas ũ-
xit: aristolo quidã filiã salomę beronicẽ: alexãdro vero archelai regis capadocũ filiã glafirã. ¶ Cũ hęc
disposuisset & audisset marcum agrippã nauigasse rursus ab Italia ad asyam festinauit ad eum. A quo
petijt vt ad regnũ eius accederet vt obtineret quę oportebat ab hospite vel amico. Qui cũ flexus esset
lętus ad iudeã peruenit herodes aũt nihil quod ei lateret reliquit in nouis ciuitatibus eũ suscipiendo:
edificia ãplissima demõstrãdo & oi deliciarũ apparatu reficiendo eũ cũ amicis in sebastia vel cęsarę
portu a sese cõstructo & in oppidis alexandrio vel hyrcanio. Ducebat etiã eũ ad ciuitatẽ hierosolymo-
rũ occurrẽte cũcto populo cũ laudibus. Agrippa autẽ deo quidẽ centũ boues immolauit: pauit etiam
magnifice populũ Qui licet multos dies illicvellet remorari: tamẽ propter tẽpus nauigationis ſ
uit rursus ad ioniã multis muneribus ab herode donatus vna cũ suis amicis nobilibus peruenit
aũt post hyemẽ veris tẽpore properauit rursus ad eũ sciẽs ad bosforũ exercitũ productũ. Cũq; per
rhodũ & choo nauigasset putauit eũ in lesbo inuenire. Flatu vero aquilonis in chio remoratus est: vbi
multos sibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. cũq; ciuitatis porticũ vidisset dirutã quã in bello mi-
tridatico depositã nõ facile propter magnitudinẽ restaurari cõtigerat pecunias prębẽs quãtę supera-
bũdare potuissent ad operis perfectionẽ pręcepit ciuibus vt nõ negligerẽt. Ipse vero cessante procel-
la ad mitilenã accessit & exide ad bizantiũ profectus est. ¶ Cũq; audisset vltra ceruleas cautes iam a-
grippã nauigasse festinauit & ad synopẽ ponticam descendẽs subito illi insperatus apparuit: a quo li-
benter exceptus honoribus fruebatur: cũ quo & totius expeditionis tẽpore labores partitus est. ¶ Cũ
q; prouincias põticas ordinasset per paflagoniã & capadociã & exinde per maximã frigiam profecti
ephesum peruenerũt vnde ad samũ nauigauerunt. Multa vero per ciuitates singulas beneficia regis
secundũ petitiones interpellantiũ fiebant: dum largitionibus minime parceret. Sed & si qui aliquid
ab agrippa petissent. arbitrio suo postulata cõplebat. Cũq; bonus & largus prębẽdo petentibus esset
nullũq; cõtristaret agrippã similiter ad bñficia prouocabat. Nã Ilienses cũ recõciliauit iratũ: perso-
uit & pecunias quas ꝓcuratoribus cęsaris chij debebãt. aliorũ quoq; petitiones munificẽter cõpleuit.

¶ Iudei herodis medio qui eis nicholaũ oratorẽ dedit violẽtias quas patiebãtur a gręcis cõquesti
Agrippę referebãt. Cõquerunt itaq; nicholaus pro iudeis quia vectigalibus grati diebus festis ad iu-
dicia & mercimonia in religionis contumeliam trahẽrentur. Antipatri quoq; auxilia
data commemorat vnde & ipse a senatu honorãtus ciuis Romanis ordinatus est. Gręcis
cente nicholao nullam facientes controuersiam pro satisfactione tamen inquilinos iudeos
per prouinciam habitatoribus fecisse dixerunt. ¶ Capitulum

QVmq; ad ioniã alias oniã puenisset iudeorũ ppli q ciuitates habitabant tps & fiduciã
violẽtias referebãt quas patiebãtur du & legibus ꝓprijs vti nõ sinerẽtur dãna etiã p calũ
exactorũ i festis diebus. darẽt & pecunias quas ad hierosolimã trãsmittebãt & multis cala-
mitatibus opprimerẽtur romanis sẽp pcipiẽtibus eis scdm ꝓprias leges viuere. Quę cũ suggessissẽ he-
rodi. pmẽtauit eos vt audiret agrippa eorũ allegatiões Nicholaũ aũt quẽdã ex suis amicis dedit qui p
eis peroraret. Agrippa vero romanorũ nobilissimos & reges potẽtes q tũc psto erãt cũ ad cõciliũ secũ
pduxisset nicholaus ꝓ iudeis ita locutus est. Oẽs quidẽ o maxie agrippa indigẽtes oportet ꝓ necessi-
tate cõfugere ad eos qui violẽtiã ab eis auferre possit. Hi vero nũc iterpellãt fiduciã a vobis datã quã
sepius optauerũt nullatenus perdere sepe nos postulãt q dedistis. Postulãt eni vt hęc quę acceperũt a
vobis q solus potestis pstare seruẽt. Nã dãnis afficiũtur nõ ab aliquo meliore: sed ab his quos pariter
secũ subiectos vobis esse cognoscũt. Et si quid est maxia sũt quę a vobis meruerũt laudabiles vident
qđ ita ꝓbauerũt se bñficijs dignos: si vero minora sũt ihonestũ est. si nec hęc firmauerit qui pstiterũt
Hi eni qui violẽtiã iudeis ingerũt nisi putarẽt bonos eos esse quod a vobis talia meruissẽt nõ eis fide
rẽt & nostra bñficia cassare niterẽtur. Quos si quis iterroget vtrũ velint patrijs legibus ipsi priuari id
est: immolationibus & põpis quas festis diebus offerũt: scio libẽter eos oia pati q̃ ꝓprias leges amitte-
re. Nã & bella ꝓpter hoc multiã plectũtur verẽtes ne trãsgrediãtur patrias leges & libertatẽ: quibus
nũc vniuersũ hoim genus per vos potitur. Quod nos etiã petimus vt liceat nobis p ꝓuiciã seruare so-
lẽnia. Cur ergo hi quę pati nolũti alios cõmittũt. Illud ergo cõsideremus. Nũqd est ppls aut ciuitas au
tẽ gẽs aliq̃ hoim qbus maximũ bonũ appuit cõtinẽtia vri iperij vel potentia romanorũ vel audet ali

A quis eorũ infirmare bñficia licet sit amẽs. Nã nemo est qui nõ horũ particeps vel publice vel priuati exiſtat. Quod & ſi quis auferat quęvos donaſtis nichil firmũ neq; ſibi qđ per vos hũerit obtiebit. Veſtra eni dona quis enumerare prevaleat ſi recordatus fuerit regnũ ãtiquũ & modernũ imperiũ. Multa exiſtunt quę a fœlicitate veſtra cõceſſa ſunt. Noſtra vero licet clara ſint. nõtamẽ inuidioſa ꝓpter vos qui dediſtis alias donaſtis. Hoc tm̃ perfrui poſtulamus vt ſine impedimento patriã religionẽ ſeruemus. Quod & per ſe non debet inuidioſum eſſe. Siquidẽ deus lętatur honoratus. Ex noſtris vero ſolemnibus nichil in humanum eſt: omnia vero religioſa & iuſticia ſalutari deuota. Neq; celamus mãdata quibus vtimur monimentis pietatis & humarum profeſſionum. Septimum vero dieñ remittimus doctrina noſtrorum ſolemnium imbuti. Quapropter nullatenus peccamus. Bene itaq; ꝓbantur leges quas colimus ſi quis per ſe eas requirat & antiquę exiſtẽtes licet & aliquibus nõ ſic eſſe videatur vt earũ honor per longitudinẽ tẽporis nõ facile repellatur ab his qui eas caſte cuſtodiunt quibus nos priuant per violentiam. Pecunias namq; quas conferimus rapientes manifeſtum ſacrilegiũ committunt vectigalibus vero grauantes nos in feſtis diebus ad iudicia & ad mercimonia nõ neceſſaria trahunt pro contumelia religionis quam nos tolere cognoſcũt. de qua non iuſtum odium habeãt. Si quidem veſtrum imperium quod omnibus dominatur probitatem quidem laudat cõtumelias autẽ fortiter abhorret. poſtulamus igitur maxime agrippa violentias auferri ne prohibeamur legitimis noſtris ſolenitatibus perfrui & ne ſubſtatię noſtrę rapiantur ab his quibus nullã violẽtiã inferimus. Nã petimus nõ tm̃ iuſta: ſed etiam a vobis primo donata: poſſuntq; pro his ſenatuſcõſulta & tabulas i capitolio poſitas legere quas certum eſt experimento fidei noſtrę circa vos datas. Et ſi nullatenus fideles vobis apparuiſſemus: debent tamen firma eſſe quę donatis. Et non tm̃ nobis ſed etiam oĩbus hominibus prętatis eos beneficiorum largitionibus ampliantes quorũ ſingula ſepius enumerat poteſt
B immẽſem orationẽ longo ſermone cõficere. Nos vero hęc iuſte impetraſſe ſi velimus oſtendere ſuffiçiat nobis vt priora taceamus. hic noſter rex quivobiſcũ preſenti confidet: qualiter eius fides ergave ſtram familiam claruit. Qui enim fauor eius. aut quis in vos non cogitatus honor aut cauſã quę defu it. Quis cohibet veſtra circa nos numerãda beneficia explanare? Sed bonũ puto prius patris eius antipatri res geſtas explicare: qui dũ in ęgiptũ cęſar intraſſet cum duobus milibus armatis minus ei auxiliaturus occurrit: in terrenis certaminibus naualibus armatis minus ei apparens. Et quid oportet dicere quãtum profecit illo tempore tot donatiõibus cęſaris accumulatus. Sigulas vero memorare cęſaris epiſtolas quas tunc ſenatui pro ipſo deſtinauit publicos etiam honores quod ciuẽq; romanũ antipatrem ordinaſſet ſuperfluũ puto referre. Sufficit enim demõſtrare iuſte nos beneficia noſtra poſſidere quę per vos poſtulamus confirmari. Quę & ſi prius non extitiſſent ſperabamus affectum circa vos noſtri generis & veſtri erga nos acquirere. Nuntiatur enim nobis ab hieroſolimorum iudas qualiter prouinciã ingreſſus eſſes & deo perfectas immolationes. & honorãdo eũ integris ſuppliciis ꝓſoluiſſet. & quomodo populum pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes: quę per gẽtes & ciuitates ſigna vel inditia hoſpitalitatis & amicitię veſtrę putantur quẽ meruit iudeorũ gẽs per herodis prouidẽtiã. Hęc amonentes vna cum iſto tibi confidente rege. petimus te nichil ſuperfluum: ſed vt quę vos dediſtis ne concedatis ab aliis auferri. ¶ Cum hęc nicholaus diſſeruiſſet nulla facta eſt a grẽcis contro-
C uerſia. Non enim in iuditio hęc: ſed in conuentu ventilãbantur. Hac tamen occaſione pro ſatiſfactione vſi ſunt dicẽtes ꝙ inquilini iudei per prouinciã violentiam habitatoribus eius ingerent. Dum illi indigenas ſe demonſtrabant: & licet ſuis ſolemnibns vſi: tamen nichil lederent eos.

¶ Herodes confirmato iudeorum priuilegio per agrippam proſpero nauigio rediit ad propria. Qui conuocato iudeorum conſilio quę iudeis in aſia proueniſſent enarrauit & quartam fiſcaliũ partem pręteriti anni condonauit. Tũc quoq; domeſtica ſeditio in herodis familia fuit. nam filii eius pro morte matris & imperii ambitione contra ſalomẽ & feroram mouebantur & odium paterat alteruter modus aut diſſimilis quia filij manifeſte quidem detrahebant alij eũtem calide & ſeditioſe eos regi accuſantes vtide ipſe adoleſcẽtum deiectionem ãtipatrum añ regnũ depriuata vxore genitũ reſtituo prępoſit quare adoleſcẽtes ipſi duplicata eorũ triſtitia patrẽ apud amicos iniuſte herodes vero antipatrũ honoras eius matrẽ dudũ cõptã reuocat & ꝑ eo cęſari ſcribit: ipmq; ſecũ duxit ad agrippa. Qui times ne mutatus pater modeſtus fratres diligeret incitabat patrẽ ad fratrem odium ſcribẽs patris veteri inuentum.

¶ Capitulum tetium.

HErgo intelligens agrippa violentiam eos pati: hęc reſpõdit propter herodis amicitiam vel fauorem paratum eſſe cuncta iudeis concedere. Tamen hęc inquit quę poſtulant per ſe iuſta proſpiciuntur: & ſi amplius petiſſent. non me pinguiſſet quę non ledebant romanum imperium eis concedere. Sed quoniam hęc & prius cœperunt infirmari nullatenus concedo quos volo ſine moleſtia propriis ſolemnibus potiri. Cum hęc interlocutus fuiſſet cõſiliũ dimiſit. Herodes

Conqueritur nicholaus pro iudeis quia vectalibus greuiter & diebus feſtis ad iudicia trahuntur & mercimonia pro contũelia religionis vti nã criſtiani eſſẽt ita ſoliciti ſua feſta colere: &c.

Antipri mẽorat auxilia data romanis vt & ipſa a ſenatu honoratus ipſe ciuis romanus ordinatus eſt.

Excuſatio grecorũ.

Confirmatio priuilegiorũ & petitionis iudeorũ pro agrippa: Herodes ꝓpo nauigio reddit ad propria.

Herodes pspero nauigio redit ad propria.

autem affectui eius gratias excoluebat ille pariter eum amplectebatur. & ita tunc discesserūt. ¶ Rex autem domū reuerti volens nauigauit: & ad cesaream deductus nō multis diebus prospero flatu ve/ torum ad hierosolimā peruenit. ¶ Vbi consilium totius populi congregans cum multi ex prouincia venissent contione habita rationē totius suę profectionis explanauit. & quę iudeis in asya per eū pro/ uenissent vt sine violentia in posterum possent degere. Narrauit etiam quid ve felicitas vel gube/ natio sui principatus eis profuisset necnon ad quartam partem fiscaliū pręteriti anni concessit. Qua illi oratione vel gratia letati: cum summa exultatione bona regi orātes recesserunt. ¶ Procedebat au/ tem seditio domestica: & acerbiorē accipiebat prouectum cum tanq̄ hereditarium odium circa ado/ lescētes suscepisset salome. & sumpsisset de matris eorum morte audaciam dum vellet neminem illius relinquere qui posset mortem eius vindicare. Cumq; adolescentes a genitore discordarent memoria matris quę falsis accusationibus fuerat interempta & imperij cupiditate rursus simile malum prio/ ribus ortum est. dum derogationes ab illis circa salome & feroram fierent, insidię vero ab his circa adolescentes. Nam odium par alterutris fuerat/ modus autem odij non similis: dum illi quidem ma/ nifeste detraherent inhonestum putantes iram celare: illi vero non tali modo. sed callide & maliuole accusationibus vterentur. seducētes semper adolescētes: quorum audaciam putabant ad necē posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur: nec eam credebant iuste perisse. immo magis festinabant in auctorem homicidij vindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa mirabatur innocętiā adolescentiū. Diligentia vero salome crescebat & ab illis occasiōes ac/ cipiebat: dum sic contristarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim misere: quidē contigisse matris obitum: se vero miseriores. q compellerentur cum interfectoribus matris cohabi/ tare. Hęc autē ad peiora absentia regis procedebant. ¶ Cum ergo herodes rediisset & populo intersu/ cutus esset sicut prędiximus statim sermones ad eum per feroram & salomen proferebantur magnū ei ab adolescentibus periculum imminere: quod minime sustinerent inultum matris interitum. Ad/ debant etiam quod archelai capodocis spe niterentur tanq̄ per illum ad cesarem profecturi: & patrē herodem accusaturi. Per quę confestim herodes conterritus obstupuit: quod & alij hęc eadem nun/ ciassent. Recordabatur autem priscas calamitates quod nec vxore priuatus seditionibus domus eius liberata fuisset. quę priorum peiora & grauiora pateretur. Quapropter contristabatur q̄ oia pręter spem fœliciter ei forinsecus deus prestitisset: & domesticis calamitatibus viceretur. ¶ Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus: in delectionem adolescentium antipatrum filium suū ante prin/ cipatum sibi genitum de priuata vxore illis pręponens omnia in eum transtulit dum putaret sic con/ terere fiduciam filiorum marianne & temeritatem eorū damnare. dum illi crederent alium preter se patri succedere: depositio quę ātipatri professione supercilio. posset eos ad meliora cōuertere. Quod non sicut putauit euenit. Nam pueris omnino sua delectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit festinauit pueros affligere eorumq; accusatoribus consentire. Quibus facile pater credebat: alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo ministris vsus ne ipse in suspitionē veniret: patris animum in fratres accendebat. Nam multos iam acquisierat suę voluntatis ministros propter spem quam de regno iam habuit: fide vero patris putabatur hęc facere. Vnde plus tristitię a/ dolescentibus occasiones crescebant. Nam sepius ab eis lacrimę pro contemptu suo & matris recor/ datione fundebantur: patremq; manifeste apud amicos tanq̄ iniustum accusabāt quę maliuoli p an/ tipatrum herodi renunciantes. non paruam in aula seditionem cōmouebāt. Quare exacerbatus rex accusationibus & humiliare nimis marianne filios volens maiora honorem antipatri excogitabat. adeo vt & matrem eius dudum contemptam reduceret & cesare pro eo sepius scribens. ¶ Agrippa vero post dispensationem dectnalem asyę romam ascendente rex ab iudea nauigans ad eū solum antipatrum secū duxit. Cui eum cū multis donis cōmēdauit quatenus rome cesari amicum faceret vt iam omnes crederent contemptis adolescentibus in illum regnum patris trāsferri. Ipse quoq; scri/ bens romę multis amicis antipatrum cōmendabat. Qui cōtristabatur q̄ absens fratres suos soliti accusare minime pręualeret. Timebat etiam ne mutatus pater modestius filios mariāne diligeret. Cū q; hęc cogitasset sua maligna volūtate vsus exinde incitare patrem sperabat. Vnde contra fratres fre/ quenter scribens vereri patris interitum simulabat: vsq; quo herodem ad tantum ire vel furoris produ/ xisset vt iam apperte contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret melius putauit ro/ mam nauigare & filios apud cesarem accusare. nichilq; sibi tale permittere: quod propter magnitu/ dinem impietatis periculosum existeret.

Odiū per alterutris modus aūt odio dissimilis quia filijs quidē manifeste detrahebant alij autē callide & seditiose.

Salome & ferora adolescētes regi accusant.

Herodes ideo & onē adolescētū antipatrē ātē regnū genitū de priuata vxore p ponit eis in regno.

Tristitia adolescētū multiplicata patrem apud amicos iniustū accusabant

Herodes antipatrē honorās eius matrē reuocat & p eo cesari scribit & secū cōduxit ad agrippā.

¶ Herodes romam proficiscens filios secum adducens eos Cesari accusat quia patrem voluis/ sent perimere. Qui difficilem patris accusationibus estimantes fatisfactionem tenerrime lacrimaban/ tur. Vnde facti miseratione digni patrem commouerunt ad misericordiam & alexander patris accu/

[illegible] prudentissime satisfaciens respondet. Et cesar audita responsione placatus est & herodes [illegible]. Cesar vero adolescetes ideo peccasse pronũciauit quia patri criminatiõis didicissent occasio[illegible] ad pris pedes pijcere pualit quos pater lacrimabiliter est aplexus qua recõciliatõe [illegible] simulat leticia. Cesar aute iterũ potestate cõcessit que filiorũ vellet successore relinque[illegible] ideo herodes p clemiam que aliquando sebastem dicta est vbi inuento Archelao capadocũ [illegible] concordia gaudente redit in iudeam.

¶ Capitulum quartum.

Herodes romam profectus filios secũ adduces eos cesari accusat q̃ patre suũ voluissent perimere.

Vm vero romam peruenisset & ad aquileiam ciuitatem perrexisset cesarem compellere festinans tempore apto de maximis calamitatibus suis intimauit. filiosq; suos presentans insolentia eorum & audaciam accusauit q̃ festinassent patrem suum perimere. regnũq; tyrannico more inuadere. dum ipse licentiam haberet non necessitate sed recto iudicio tradere regnũ permanenti filio circa paternam pietatem cum a cesare percepisset vt quẽ vellet filiorũ sibi successorem relinquere. cũ illi nõ solum regno sed & vita mererentur priuari qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans nunc cogeretur cesaris aures talibus verbis pollucre. cum nichil passi sint molestum aut graue a patre. Cur ergo iniustũ eis videretur: si principatum quod multis laboribus vel periculis suis acquisiuit concederet & preberet ei quem meritum estimaret. Nam hoc inquit precium alias premium cũ aliis iusticie donis exstitit. si meritis quisq; gratiam precedentem recompẽsauerũt ei qui talẽ diligentiã habuerit vt retributione tãta dignus existat. Impium enim est vel de hoc ipso cogitare dum nõ possint ad regnum nisi patre perempto acce[illegible] quibus hactenus pater honores vel delitias ãministrauit: cõiugesq; nobilissimas genere copulauit: aristobolo quidem filiam sue sororis: alexãdro vero archelai regis capadocum. Pro quibus cõmissis dum talia fecissent potestatem habens non in eos se vindicasse dicebat: sed ad communẽ befactorem cesarem adduxisset. Et auferens a se totum quantum aut pater lesus. aut rex insidiatus potuisset agere. pariter eos in iudicio secum fecisset astare: & reliquum esse aut eos occidi ne cũ timore maximo ipse viueret aut se opprimi. quatenus vtriq; fabula hominum vel opprobrium forent.

Adolescẽtes patre eos accusante lacrimãtur difficilem patris accusationibus estimantes satisfactionem.

¶ Cum hec herodes apud cesarem filios suos accusando dixisset. iuuenesq; eo dicente lacrimarentur & confusi de tali accusatione. licet liberum sermonem & fidelem a conscientia possedissent tamẽ patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant: dum arbitrarentur honestate vel cum fiducia patrum redarguere. Erat ergo inopia dicendi. & lacrime cum gemitu: dum timerẽt ne putarẽtur mala conscientia satisfactionem inuenire. Turbationem autem eorum cesar attendens sicut erãt innoxij: credidit q̃ non conscientia facinorosa: sed imperitia & modestia minime sese ꝑualerent purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis presentibus patrem commouerunt ad veram misericordiam: videntesq; propitium eum & cesarem & alios presentes: vnus eorũ alexãder accusatiões diluere visus est.

Alexander pro accusationibus respõdet prudẽtissime & eis satisfacit.

¶ Pater inquit tuo quidem erga nos affectus euidẽter manifestus ex ipso iudicio [illegible] inquit. Nam si quid in nos crudele cogitasses non nos ad omnium seruatorem alias senatorem cesarem deduxisses: dum tibi qd velles liceret vt patri. Nemo enim quemq̃ interficere volens ad tẽpla [illegible] deducit: vnde vita conquiritur. quę nobis peior morte existeret si tale aliquid in patrẽ cogitassemus. Si quidem sermonem fiducia veritatis inuenit. beati sumus nos te mitigantes ac falsam delationẽ fugientes. Si vero accusatio preualuit: solem iam videremus superfluũ iudicamus. Quid ergo dicis regnum desiderare nos: verisimilis contra iuuenes causa videtur: & q̃ de miserę matris [illegible] [illegible] subiungis a priore calamitate argumenta percipiens nobis ingens crimen. Consideratamen quia hęc communia cunctis existunt & similiter in alijs dici possunt dũ nichil prohibeat si regis [illegible] matrem eorum defunctam omnes insuspitione patris esse tanq̃ insidiatores. Sed opinio [illegible] crudelitatem non sufficit. Dicat vero quisq̃ si tale aliquid presumptum est a nobis. vt credibilia [illegible] Nunquid hoc manifestis indicijs poterit approbari. aut veneni confectio aut equorum coniuratio: aut seruorum corruptio: aut litterę contra te destinate: dum & hęc possint licet non facta criminationibus confingi domo regia non concordante. Principatum etiã quem tu dicis premiũ esse pietatis: sepius conuenit causam fieri malignam regi: culpamq; nostram nullus probabit. Accusationes vero quomodo soluat. Qui non vult audire quicquid locuti sumus. Sed non contra te nã hoc iniustum esset: sed in eos qui si quid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrem vero quidẽ nram plãximus non quia defuncta esset: sed quia derogabatur ei ab indignis volentibus principatum inuadere. Scimus ne patrem possidere quicq̃: & nos non possidemus. Et dum regijs honoribus fruamur frustra festinamus. Si te occidendo regnum tenere voluerimus. Quibus pro hoc facinore nec terra pervia nec mare nauigabile videtur. Nunquid subiectorũ pietas & gens religiosa concedere habuit picidias rempublicam obtinere: aut sanctissimum a te confectum ingredi templum. Vt vero hęc omnia omittam: homicidium multum viuente cesare potest dimitti. Sed neq; filios impios creasti neq

stultos.sed infœlices teq; indignos.Si vero neq; causas habes neq; insidias iuuenis quis tibi ad fidē sufficiet in tali crudelitate.An putas de matris interitu coniecturā sumere,quę nos non incitare sed magis mitigare posset.Ampliorem quidem satisfactionis volebamus sermonem inserere sed nāra cipiunt prolixiorem orationem quę minime commissa creduntur.Qua propter antequam dēmo rārem presenti tempore paciscimur si sine suspitione tua cum veritate circa nos tuum ostendis affectum pariter possumus viuere licet nō fœliciter.quia maxima mala sepius ex falso crimine generantur.pmanēte i te aliquo merore culpę nostre.Nam nobis vita iocūda nō videtur:si tu eam vt inuenitis largiaris. ¶ Cum hęc dixisset & cesar nec prius magnitudinem criminationis crederet.tūc magis placabatur:& frequenter herodem attendens videbatur mitigari.Cumq; presentiū miseratione rumor in aula diuulgatus esset:regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio.Nam adolescentium etas:corporis pulcritudo.miserandum eis auxilium conferebat.plus vero quia oratio cōuenienter & sapienter in alexandro verbis occurrerat. ¶ Cesar autem modicum remoratus adolescētes quidem licet accusatione extranei viderentur.hoc ipsum tāmen peccasse eos pronunciauit:q; nō tales se patri prebuissent:vt non darent criminationis occasionem herodem vero petebat vt omnem opinionem abiiciens reconsiliaretur cum filijs dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse cōmitti.Cum hęc persuasisset:iuuenibus innuit ad vestigia patris sese proijcere: qua supplicatione pater eos lacrimantes & flebiliter est amplexus/Quod cernentes qui aderant.flexi miseratione i lacrimas facile proruperunt. ¶ Illi autem gratias cesari agētes pariter discesserunt: & vna cum his antipater simulans leticiam pro eorum reconsiliatione celebrata. ¶ Postera die herodes quidem cesari donauit trecenta talenta ad spectacula & munera populo romano tribuenda.Cesar autem ei metalli eris cyprij dimidios redditus & dimidij procurationem prębuit & hospitalibus eū & muneribus honorauit & de regno potestatem concessit.quem'vellet filiorum successorem relinquere vel partiri vnicuq; regnū vt ad omnes perueniret.illo tamen viuente hoc agere nō permisit dicēs oportere eū dū viueret & regni & filiorū dominationē possidere. ¶ Hęc dū ordinasset rursus ad iudeā rediit.In cuius absentia nō parua ps regni defecerat:trachonitidis.quos relicti iudices iterum sub iperiū redegerūt Herodes vero cū filijs dū nauigaret & peruenisset in eleusa cilitię que postea sebaste dicta est inuenit capadocię regem archelaum expectantem & filium reconsiliatione gaudentem/& q; alexander q;filiā eius habuisset ab accusatione solutus esset:donationesq; inuicem vt reges dederunt.vnde cū herodes ad iudeam peruenisset.& ingressus templum fuisset.de suis prosperis actibus allocutus est populū cesaris in se munificentiā explanās.In finem vero ad persuasionem filiorū sermonē cōuertit vt i aula & in aliis cunctis cōcordarēt quos & post reges futuros demonstrauit primū quidē antipatrum postea vero & filios marianue alexandrum & aristobolum:hortabaturq; eos vt dum ipse viueret sibi in omnibus obedirēt.quia nec per ętatem impediretur nec per senectutem suārē publicā gubernare.Cū hęc dixisset:cōcione dimissa sub expectatione filiorū eius multi nouis rebus studebant.

Cesar audita Alexandri oratione placatus est & herodes mitigatus.

Cesar adolescētes ideo peccasse pronunciauit quia pri criminatiōis dedisset occasionē & illis persuasit ad pedes se proijcere quos pr est lachrimabiliter amplexus.

Antipr recōsiliatiōe factā simulat leticiam.

Cesar herodi potestatē cōcessit quē filiorū vellet successorē relinquere.

Sebaste aliquando eleusa dicta.

Herodes ad populum & ad filios.&c.

¶ Cesarea ciuitate decennali tempore edificata eiusq; dedicatione maximo cum apparatu in honorem quinquennalis Cesaris celebrata cui Celarium iulia vxore maxima liberalitate construxit apparatum. Et post antipatridam ciuitatē nomine patris herodes edificauit nechon & matris nomine cyprum vbi fratris nomine phaselum turrim appellauit pythium in Rhodo sumptibus [illegible] construxit. Et olympiacum certamen refecit. Hic enim herodes & munificentissimus fuit & circa deos iudeos durissimus ferus & pietate alienus & vtriusq; causa fuit.herodes enim qualiter maioribus adulabatur sibi similiter a subditis fieri expetebat.interea afflicti iudei per aliam & libiam ad Cesarem legationem mittunt qui scribens per prouinciam eos vti suis legibus precepit relegi Cesaris gestum hic habetur & relecti agrippe & Gaij norbani.

Capitulum quintum.

Cesarea ciuitate decēnali tpe edificata eius dedicatio in honorē quinquēnalis cesaris maximo appatu celebrata est.

Eodem tepore plecta est cesarea quā edificauit decēnali tēpore vicesimo octauo regni sui olipiade cētesima nonagesima secūda.Cuius in dedicatiōe celebratio vel apparatus munificētissimus fuit.Nā preceperat carmina musica vel palestras conuenire.Preparauerat etiā feras & gladiatores cursusq; equorū & reliqua mirāda spectacula in honorē quiquēnali cesari.Cui cū sua vxore iulia p dedicatiōe ciuitatis maxia liberalitate sūmū ei direxerat apparatū quorū sūma quingētis talentis estimata est.Cūq; multitudo ad ciuitatē cōuenisset pro spectaculis & legatiōes quas populi destinauerat bēficijs eius grās agētes pariter occurrissēt.cūctos suscepit i diuersorijs & i cōuiuijs & p dies quidecim spectacula vel delitias mistrauit.Vnde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari.Quapropter prohibēt cesarē vl agrippā sepius dixisse q; magnanimitatibus herodis deesset eius imperium & dignū eū esse syrię vl ęgipti regnū possidere. Post huius vrbis dedicationē:i cāpo q; capharbasa vocabat.loco aquoso & terra optia arboribus & fluuio circūdata ciuitatē edificauit quā noie patris sui antipa-

Antipatrida ciuitas.

tridam nuncupauit pulchritudine vel amenitate decoratã. ¶ Necnon & in nomine matris locũ iuxta hierichõtẽ edificãs munitione vel domicilijs optimũ cyprũ nominauit. Immo & in noĩe frĩs phaseli propter amorem quem in eũ hũerat cõstruxit turrim in ea ciuitate nõ minorẽ pharo alexãdrino pro munitione ciuitatis quã i fratris memoriã phaselũ vocauit. Appellatiõis vero eiusdẽ: & ciuitatem circa hierichontẽ cõdidit. Beneficia vero ipsius quę alijs ciuitatibus per syriã & hellada vel apud quos contigit eum proficisci donauit mĩme possumus explanare. ¶ Nobilissima vero vel maxia facta eius in rhodos al's rhodios extiterũt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus constructit & prębuit multa talenta ad nauium cofectiones. ¶ In nichopolitana etiã ciuitate quã in accio al's in accioco cęsar edificauerat: multa publica loca condidit. ¶ Antiochenis vero magnam ciuitatem syrie habitãtibus. plateam longã i ciuitate positã exvtraq; parte porticibus ordinauit: & viã lapide polito strauit ad ornatũ & voluptatẽ hitãtium. ¶ Necnon & olipiacum certamen appellatione dignũ propter pecuniarum inopiã melius redditibus deputatis refecit: & immolationibus vel reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit: pro qua munificentia perpetuus agonizeta nominatus est. ¶ Alijs quidem mira videtur differentia voluntatis naturę eius. Nã si largitiones considerentur. quas omnibus dõauit hominibus: quis potest negare eum munificentissimę naturę fuisse. Si vero tormenta & iiqtates i subiectos vel domesticos eius attendantur. durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur: Vnde inconstantem & sibi contrariam voluntatem eius existimant. ¶ Quod ego mĩme puto: dum vnam causam in vtroq; dominãtẽ cõsidero. Nã dũ ad imensã largitionẽ munificẽtia produceretur: si alicubi pręsentis glorię spes vel futurę occurrisset sumptibus profusis alacriter eã emere festinasset. Qua propter cõpellabatur feuus i subiectos existere dũ pręsentibus cõsũptis pecunijs al's vellet acquirere. Cumq; cognosceret propter violentias suas se subiectorũ odio teneri: corrigere quidem vitia non facile poterat. Conabatur autem odium suum occasione pecuniarum vlcisci. Familiarium vero q eum verbo non placasset se seruum dicendo. Aut suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare nulla teuns se poterat moderari: se persequębatur & cognatos & amicos tanq̃ hostes: & dũ vellet solum se honorari talibus delictis succubuit. ¶ Testimonium autem michi perhibent huiusmodi passionis eũ fuisse in cęsarẽ vel agrippã: vl'i alios amicos: honoresexhibiti. Nã qualiter ipse adulabatur maioribus similiter sibi fieri a subditis expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur. & contempta vana gloria. solam expectat iusticiam. Vnde rex eos exosos habebat. q̃ non potuissent eum templis vel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror herodem in suos quidem seuissimum: extraneos vero munificum paruisse. ¶ Interea iudei per asyam & libidiam atrociter affligebantur: dum nõ eisdem legibus sicut ab antiquis regibus vterẽtur: sed violentia paganorum opprimerẽtur. vt pecunias sacras violenter amitterent. Ideoq; ad cęsarẽ legationem pro his destinauerunt. Qui scribens p prouinciam suis eos vti legibus prębepit: quarum exempla subiecimus. Demonstrans enim voluntatem quam ad initio pro nobis romani imperatores habuerunt. ¶ Cęsar augustus pontifex tribunicę potestatis dicit. Quoniam gens iudeorum fidelis non solum pręsenti tp̃e. sed etiam priori & magis patri meo dictatori cęsari populoq; romano. & princeps eorum hyrcanus apparuit: placuit michi & senatui: cum sentẽtia populi romani iudeos suis legibus & patrio iure frui permittere & pecunias ab eis ad hierosolimam transmissas reddi custodibus pecuniarum sicut sub hyrcano principe sacerdotũ altissimi dei: & sacraria eorum iuiolata permanere neq; vadimonia sabbato vel die sexto ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorum codices aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegio teneatur & substãtia eius publico romę deputetur. Suggestionẽ vero eorũ pro pietate mea quã hẽo super omnes homines per gaiũ marcũ cẽsorinũ michi porrectam. & hoc decretũ pręcipio proponi i nobilissimo loco. quẽ omnis asya meo nomine dedicauit. Si qs autem trãsgressus fuerit hanc constitutionem: non mediocrem pœnam exoluet ¶ Sriptum est in cęsaris templo Cęsar norbano flacco salutem. Iudei qui antiqua cõsuetudine solent pecunias sacras ad hierosolimã transmittere: sine impedimento hoc faciant. Hęc quidem cęsar. ¶ Agrippa vero scripsit pro iudeis hoc modo. Agrippa magistratibus. senatui. populoq; ephesiorum salutem. Pecuniarum sacratũ quę in hierosolimorum templum transmittuntur diligentiam in asya iudeos habere pręcipio secundum patrium morem. Hos autem qui sacras pecunias iudeorum auferunt. & ad asylum confugiunt iubeo detrahi: iudeisq; reddi quos iure etiam sacrilegi detrahunt. ¶ Scripsit vero siliano al's silano magistratum gerenti ne sabato iudei compellantur vadimonia prębere. Marcus agrippa cirenensium magistratibus: senatui & populo salutem. Iudei qui per cyrenem sunt. quibus iam augustus scripsit i lybia fabio magistratum gerenti: alijsq; illius prouincię procuratoribus: quatenus sine impedimento pecunię hierosolimis secundum morem suum trãsmittantur: nunc me interpellauerunt. quia ab aliquibus calumniatoribus affliguntur occasione tributorumq; nequaq̃ debent & prohibentur solemnia sua p-

pris noĩe edificata.

Cyprus ciuitas noie mris vbi nomie frĩs turri cõstruxit vocãs eã phaselum.

Nobilissĩa opera herodis.

Pithiũ sũptibus suisi rhodo construxit.

Olipiacũ certamen.

Herodes & munificẽtissimus fuit & circa dõesticos durissimus ferus & pietate alienus.

Cã munificẽtię & ferocitatis in herode.

Herodes qualiter maioribus adulabatur sibi similiter fieri a subditis expetebat: Afflicti iudei p asiam & libiã ad cęsarẽ legationẽ mittũt q̃ scribẽs p quicią eos vti legibus pręcepit Exẽplũ rescripti cęsaris p libertate iudeorum.

Alid rescriptum cęsaris.

Rescriptũ agrippe p iudeorũ libertate.

Aliud rescriptũ Agrippe.

Rescriptū Gaij Norbani.

Rescriptū Iulij pro consulis.

agere. Quos nullomodo impediri ammoneo: sed & si quas sacras pecunias ciues abstulerunt: eas ipsis reddi precipio/ & in reliquo corrigi ne talia committantur. ¶ Gaius norbanus flaccus proconsul sardinensium magistratibus & senatui salutem. Cesar scripsit michi precipiens nequaq; iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolimā trāsmittere scripsi ergo vobis vt sciatis qm̄ cesar & ego sic volumus. ¶ Nichilominus & iulius proconsul scripsit ita ephesiorum magistratibus senatui & populo salutem. Per aliam iudei habitantes idibus februarij ephesi michi indicantes/ monstrauerunt cesarem augustum & agrippam concessisse eis propriis vti legibus: immo & pecunias quas singuli eorum sua voluntate. pietatis causa quam i deo hñt solent transmittere habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem vt & ego similiter cū decretis a cesare vel agrippa meam sententiam confirmarem. Volo igitur vos cognoscere quoniā decretis augusti & agrippe parere precepi eos vti & seruare sine impedimento sua solemnia. ¶ Hec ideo explanauimus. quoniā cū scripta nostra apud grecos ventura sunt demonstrem eis quia cunctum honorem ab initio imperātes nichil ex patrijs legibus prohibiti sumus a magistratibus agere. sed & defendebamur religionē & honores in deum seruantes quorum facio mencionem: vt mutatis seculi odijs causę quę nobis ob hoc vel illis irrationabiliter insertę sunt euellātur. Nam legibus hisdem nulla gens semper vtitur dum & ciuitates multa religionis differentia seruetur. Iusticię vero a cunctis hominibus similiter studetur. quę cōmoda grecis vel barbaris existit: de qua nostre leges multam rationem habētes omnes homines debēt nos vt amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia nos religionū alienos facere: sed non seruatur benignitatis affectus quę omnium hominum cōmunē vitā poterit custodire. Rodeo ad reliqua monimenta conscriptionis.

¶ Herodes suis cōsumptis pecunijs tumulū dauid noctu aperiens & ibi nō inētis pecunijs aurea vasa & ornatū tulit sed dū diligetiore faceret iq sitionē & iterius igredi ad vnas i qbus dauid & salomonis corpora posita erāt tiore pterritis duobus suis satellitibus flammis ab interiori parte occurretibus exustis. Et pro pinaculo monumentum ex cadido lapide an ianua magnificentissimis construxit expēsis. Cuius Nicholaus damascenus historicus meminit sed descensū regis dum inhonestum hoc factu cognoscere tobticuit. is enim iniqtates eius tacēs tm̄modo quę ad eius gloria ptinebat adulatorū more conscripsit & multa cōfixit herodes itaq; domesticis malis affligebatur. Salomeq; mariane filijs iimica filiam suam aristoboli vxorem seducebat vt sui mariti secretu cognosceret. ferora quoq; Alexandro herodem i vxoris amorē incidisse dixit quod ipse postea patri manifestauit vnde iratus herodes ferora criminatur. Et ferora excusans hoc salome persuasisse affirmat. Quod ipsa negat.

Herodes suis cōsuptis pecunijs tumulum dauid noctu apiens & nō inuentis pecunijs aurea vasa plura tulit. Territus herodes duobus suis satellitibus exustis. Nicholaus historicus cū herode degēs iniqtates eius mutans tm̄ mō quę ad eius gl'iam ptinebāt cōscripsit & adulatorū more mita cōfixit. Domestica herodis affictio. Salōe filijs mariane iimica filiā Aristoboli vxorē seducebat.

¶ Capitulum sextum.

IGitur herodes sicut prędixi consuptis suis pecunijs audiēs hyrcanū ante se regē apud isse tumulū dauid & tria milia talētorū inuenisse multo plura credēs deposita quę ad oēs sūptus suos sufficerēt. tumulū appiens igreditur noctu: dū nequaq; vellet hoc & tatē sentire. Vnde fidelissimos aicos tantū ducēs. pecunias quidē depositas sicut hyrcanus nō iuenit ornatū vero & vasa aurea plura tulit. ¶ Dūq; oē studiū poneret. & quisitionē diligētiorē faceret. ac vellet iterius igredi ad vnas i quibus dauid & salomonis corpora posita erāt: duo eius satellites flāmis exusti sunt ab iteriore pte occurētibus. Territus more pterritus egreditur & propinaculo monumētū ex lapide cādido ante ianuā magnificētissimis cō struxit expēsis. ¶ Cuius & nicholaus hystoriographus meminit: sed descensum regis obticuit: dum inhonestum hoc factum cognosceret. Quod semper suis egit cōscriptis. Nam viuente rege & cum eo degens ad gratiā eius & fauorē tm̄mō dicebat: quę ad gloriā eius pertinebāt Multas vero iniquitates eius mutabat & cum summo studio celabat. Nam marianne filiorumq; eius mortes crudeliter factas ad satisfactiones cupiens perducere. vt luxuriosam illā. & adolescētes patris insidiatores accusarent. Res gestas autem regis amplioribus laudibus extollens: delictis eius studiose satisfacit. Venia dāda est quia nō hystoriā. sed laudē conscripsit. ¶ Nos vero generi assamoneorū regū propiqui & cum honore sacerdotium habentes aliquid mentiri non putamus ideoq; cum veritate. gestorū memoriā recēsemus. ¶ In domesticis vero malis herodes cōstitutus affligebatur. Nā multi ex regis ira accipiētes audaciā accusabant propiquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis. nulla requies erat. ¶ Siquidem salome iimica filijs mariāne aristobolo filiā suā cōiunctā nullatenus fidelem ei dimittebat: dum flecteret eam vt quicquid secrete locutus fuisset nunciaret ei. Et in altercationibus quę inter coniugales sepius contingūt: cogebat puellā dicere quę de marito sciebat. Illa vero dicebat q; sepius memoriā suę matris mariāne faceret: & q; patrē odio haberet. Frequēter autem iterminaretur quia si principatū obtineret: filios quos herodes ab alijs vxoribus habebat traditos magistris litterarum in agris constitueret dū apta esset ad hoc opus quā habebāt circa studia diligētiā. Vxores vero si quan

do videret maternum indui ornatum: pro'pręsentibus ornamentis cilicijs intercludi ne solem videret. Quę confestim per salomen regi nunciata: dolorem eius inflammabant. Vrgebatur aũt mlto pe/ius omnibus credens. & inuicem se accusantibus. Tunc autẽ filijs ¶terminatus satisfactionibus eorũ ad pręsens mollitur in posterum atrocius exarsit. ¶Nam ferora cum ad alexandrum venissent filiã archęlai glafiram sicut prędiximus habentem: salomen (inquit) dicentem audiui herodes in amore glafirę suę nutus incidisset & minime desiderij solatium possit inuenire. Quod ille audiens adolescẽcia vel emulatione commotus quę honoris causa circa puellam ab herode fiebant propter amorem hęc eadẽ facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans: patri nunciauit cum lachrimis quę fero/ra dixisset. herodes autem multomagis feruens. & mendacium impudicę criminationis non ferens turbabatur. & sepius exclamans maliuolenciam familiarum qualis ipse circa eos inuenisset conuocauit ferorã. quẽ hmõdi verbis aggressus est. Pessimẽ oim i quo ad tã imẽsã vl ifãdã ideuotione pueniśti vt talia de nobis existimes aut loquaris Nõne video tuã volũtatẽ. qua nõ in meã iniuriã talia verba producere: sed insidias & venena immittere filio pro mea perditione prodidisti Quis enim alter nisi dei bonitate retentus (quã hic puer in se habet) portare potuisset in patrẽ nõ vidicare tã crudelẽ opinionẽ. Prius eni gladiũ i dextra: q̃ hocũ verb in animo eius debebas imittere cõtra patrẽ Quid autẽ conaris male loquẽdo de me nisi vt eorũ fauorẽ fraudibus tibi cõsilies. Nã talia dixisti: quę tuę impietatis fuissent cogitẽda. Abscede iã pessime circa fratrẽ atq; benefactorẽ. & tecũ q̃dẽ hęc malitia conscięti cõuiuat: ego vero vidico sicut soleo meos: nec vindicãs merito in eis sed magis beneficio exornãs. quibus indigni esse noscãtur. Talia quidẽ rex Feroravero statim mestitia plenus salome inqt hęc persuasit. & ab illa sermones audiui Quę mox vt audiuit nã pręsenserat. exclamauit qđ nichil ab illa tale dictum fuisset. & qđ festinarent omnes ad odiũ regis eã pducere. cũctisq; modis occidere. propter fidem quã erga eum semp habere cognoscerẽt. In pręsenti vero sibi insidiari qđ sola reflecteret fratrẽ ne vxorẽ quã nunc hẽre repudiaret regisq; filiã sibi in matrimonio cõiũgeret. Quapropter me falsis inqt accusationibus aggressus est. Cũ hęc dixisset crines suos dilacerãs. & pectora manibus tũdens. veri similis ad denegationem esse constabat. maliuolẽtiã vero morũ dissimulatione redarguebat. Ferora aũt medio resistit nullã habẽs satisfactionẽ. Nam alexandro se dixisse cõfessus est. audiśe vero a salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonũ inter eos facta rex fratrẽ vel sororem auersatus: filiũ pro constantia laudauit: q̃ sibi sermones ferore nunciasset.

Ferora alexandro đt herodẽ i amorẽ suę vxoris icidisse quod ipse postea manifestauit pri.

Herodes ad feroram.

Nota.

Excusans ferora dicit salomẽ hoc persuasisse sed hęc negat.

¶Salome omnibus odio hẽbatur quã herodis vxores abhorrentes eam ipsi accusabant. Quę a rege male tractata ad dispẽsatoris regis arabũ q̃ silleus vocabatur cõsensit nuptias sed ipse circuncidi recusas abscessit salome ex illo die de adulterio a ferora & herodis vxoribus accusata Et maxima herodis familia turbatio & dissentio quotidie crescebat eunuchi quoq; regis accusati q̃ ab aetate prope cunis essent corrupti i tortura confessi sunt Alexandrum contra prem odium hẽre. Sicq; herodis conturationem timens custodias vndiq; muniuit & cunctos odio hns contra ipsos acerbus factus est. ppłq quoq; herodis seipos preuenientes accusabãt & rex andromachum & gemellũ amicissimos ex suspitione eicit a palatio. Quorum malorum antipater erat auctor & ipso suadente herodes tormentis fidelissimos Alexandri interrogabat vnde qđa tortus Alexãdrũ propter corporis magnitudinem & alia laudatum dixisse retulit bona naturę potis efficere dũ pater inuideret extra filios q̃ accusat patrem perimentes romam confugere regnum petituros Alexandrum itaq; sic accusatum fugauit herodes quę alius iuuenis accusat romam misisse patrem accusaturum & venenũ i ascalone parasse: herodes igitur in accusationibus credendis facil in familia sua maxime fuit turbatus.

¶Capitulum septimum

Salome oim odio tenebat quã regis vxores abhorrẽtes eam accusabãt herodi.

Salome male a rege tractata cõsensit ad dispẽsatoris regis arabũ nuptias quã sileus vocabat.

Ac lite facta salome vt accusationis commotę caput omnium odio tenebatur: quã vxores regis vt maliuolam abhorrebant: & q̃ natura eam malignam cognoscerent. Occasione ergo data semper eam accusabant herodi quarũ fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit ¶Rex arabũ ouadas nomine: naturaliter regis & regni negocijs pene inefficax. habebat dispensatorem regni sui astutum iuuenem & in omnibus nimis ornatum: cuius ditioni omnis arabia subiacebat. Is pro cã quadam cum ad herodem peruenisset. & cenaret cum rege. vidit salomen & desiderio eius captus est: audiens presertim q̃ vidua esset amplius inflammatus loqtur de nuptijs eius salome vero male tunc a fratre tractata iuuenisq; accensa decore: libenter consensit ad nuptias Et cũ rursus ad cenam conuenissent: monstrabantur non mediocria signa cupidinis eorum: quę mulieres regi nunciauerunt Herodes vero cum ferorem interrogasset & obsetuare precepisset in cęna quid illi digitis facerent vel oculis: non letabantur de suo pudore. Post hec arabs quidem in suspitionem veniens recessit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset rursus rediit ad hoc ipsum sermonem herodi facturus postulãsq; dari sibi matrimoniali iure salomen: dum non incommoda ei foret affinitas eius

cum arabum principatū quod iā sibi nunc adesse: magis vero futurū ex plano credebat. Cumq; hec herodes sermonē sorori retulisset, interrogans si ad nuptias cōsentiret. illa sine more consensit. Tum D illum quoq; inquiri si vellet legibus inscribi iudeorū & circūcidi: eo q; aliter non posset salome penitus iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actū fuerit: se ab arabis non solum regno sed & vita priuari. Quo dicto recessit. ¶ Salomē autē ex illo die feroras iam de luxuria criminari cepit. & regis vxores quę dicerent eam cū arabo adulteria cōmisisse. Puellā namq; qua fratri suo ferore rex despōsauerat. ipse quidē non accepit: victus amore sicut prędiximus vxoris absentis. Salome autem rogabat filio suo de custobaro nato eā cōiungere. & dissuadet rex a ferora dum adolescētē suspectum haberet propter patris interitū: iustius aūt esse si duceret eam filius suus qui magistratus tetrarchie successor extabat. Cūq; priore pacto soluto puella duceret a filio ferore. prestitit dotē centū talēta. Itaq; dissentiōes familiares nō cessabant: sed maiores ei turbine crescebat: & incidit tale aliquid: causa non honesta. & ocius ad facultatē vsq; processit. ¶ Fuerūt enim enuchi regi propter pulchritudinem nō mediocriter acceptabiles: quorū vnus pincerna: alter insertor. alter vero lecturli regis creditarius. qui & cū filio eius intererāt de quibus cū nūciauit quidā regi q; hi ab alexandra multis pecuniis corrupti essent. Qui requirēti regi de facta quidem cōmunione vel pmixtione cōfessi sunt. aliud vero nichil acerbum scire de patre dixerunt. Cūq; magis torquerent & in necessitatibus essent semq; ministri atroces in eos insisterent. ad gratiā antipatri cōfessi sunt. quod odium circa patrem & inimicitias haberet. & psuaderet eis herodē spernere velut superfluū & cooperientē senectutis sue tempora dū annos etatis celaret: & ad se iam respicere. tanq; regnū habentē & inuito patre & q; alij nullatenus sed sibi citius primus locus vēturus esset: nō ppter genus tantū: sed preparationibus parari ei dominationē esse quia plures qui cuncta pro se pati vel facere essent parati. Herodes autē cū hec audisset totus in furore metuq; tractus. ea que ad cōtumeliam dicta cognouit moleste tulit: alia vero in suspitionē periculosam suscepit. ¶ Vnde ex vtrisq; incitatus timebat ne pro veritate cōflata fuisset in eum coniuratio fortior priore. & custodias vndiq; cōmuniens secrete quęstionē fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabatur opposuit. & dum opinione vel in odio cūctos haberet: arbitrium pro tutela concipiēs. multum contra insontes acerbus factus est: sed magis ac magis validi videbant ei & terribiles quos non frequēter nominabat propter insolitam cōuersationem. & si forte vacasset timor de interitu suo securi non erant. ¶ Posteavero omnes propinqui dum nichil habuissent firmum ad spem suę salutis: contra se conuersi existimabant vtile si quis anticipans alium accusasset hoc sibi salutem posse conferre: si suis facinoribus alios onerarent. & eo cadebant: in quo ceteros insidiabant immittere. Nam regis penitētia ne filios occideret: q; non manifeste peccassent itercedebat. ipsi vero & quod peius est nō desistebant cōmittere. sed ad pœnam currebant parem: dum vlcisci cupiunt eis quę prius accusassent. ¶ Talis ergo dum fuisset in aula turbatio: multis amicis rex palacium interdixit. ¶ Quam interdictionē maxime eis constituit: qui fiduciam potiorē habebant. Siquidē Andromachū & gemellū viros ab initio amicissimos: qui multum in republica eius legationibus & cōmunibus domesticis profuerunt: eiusq; filios docuerant: & qui de filijs primum fiducię locum haberent fecit. Andromachum quidem q; filius eius demetrius amicus alexandri esset. gemellum vero fidelem illi sciens. quia & in conuiuijs & in studijs rome cum ipso degebat. Quos honeste quidē expulit: ne indecens aliquid contra viros nobilissimos constituere videretur. sed caute agens: fiduciam eorum cū honore amputauit. ne per potentiam aliquid in eum committerent. ¶ Horum omnium malorum antipater auctor erat: qui patris incōstantiam intellexerat cum iam dudum ei cōsedisset. vnde magis suadere videbatur. vt auferetur vnusquisq; potentum. ¶ Tunc ergo rex (andromaco cum ceteris expulso) de colloquio vel fiducia reliquos fidelissimos alexandri cum tormētis interrogauit. vt si quid contra se conflatū scirent edicerent: ille vero consumebatur: quia tales quales existimabat nō inueniebat. Callidus autem antipater q; ex veritate ad cōstantiam & fidem deducere non valebat: plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem. ¶ Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset. q; cognosceret adolescentem: cum laudaretur corporis eius magnitudo. vel fagittandi peritia: cumq; alia quę ad virtutem super omnes haberet. hęc sibi dixisse potius bona naturę officere dum pater inuideret: & idcirco cum eo ambulando sese humiliare ne longior appareret. in venationibus vero cum sagittaret illo presente: nou recte iaculari propter genitoris inuidiam: quam de gloria sua haberet. Cumq; verbum scrutaretur & remissio penarum corporis iterueuisset. addebat q; fratrem aristobolum conscium haberet vt in venationem patrem perimentes ad romā confugerent: regnumq; peterent. Repertasvero & litteras adolescentis ad fratrem aristobolū in quibus accusabat patrem non iuste fecisse: dum terram tribuisset antipatro ducentorum talentorum redditus. ¶ Quibus dictis putauit herodes verum existere q; de filijs suspicabat. & statim apprehēdens alexandrū

Arabs nō cōsentiens circuncidi discessit.

Crimiat salome a ferora & vxoribus herodis de adulterio.

Dissēsiōes familiares in familia herodis.

Enuchi regis accusant q; corrupti essent pecunijsab alexādro &c. qui i tritura cōcessi sunt filiū aduersus patrē odiū hīe &c.

Herodes timēs coniurationē custodias vndiq; muniuit & cunctos i odio hūs cōtra insontes acerbus factus ē.

Maxia tribulatio ppings herodis qui seipos preuenientes accusabant.

Rex ex suspitione andromachū & gemellum amicissimos a palacio eiecit.

Herodes tormētis Alexandri fidelissimos interrogabat suadente Antipro.

A ligauit. Deinde vero remisit suam atrocitatem. dum nec quę audisset crederet: & estimaret nichil dignum pro insidijs ex his conflatum apparuisse. sed querela esset vel iuuenilis temeritas: & q manifeste interficientes romam confugerent non verisimile videbatur: & maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum dicebat non sibi placere: temerarie filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos alexandri non paucos: nichil penitus de quibus suspicabatur confessos inuenit. ¶ Cum ig in hoc multus apparatus existeret. & terrore vel turbatione palatium plenum esset. vnus quidam inuenis vt in necessitatibus prouenit romam dixit transmississe alexandrum. & petisse vt citius euocaretur a cęsare: habere se manifeste causam suggere contra patrem q regem parthorum mitridatum si bi contra romanos conciliasset. addens quia venenum etiam alexander in ascalone ei pararet. Tunc herodes hęc audiens & credens q solacium temeritatis inuenisset. statim de veneno pręcepit inquiri: quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum alexander volens confirmare. negare quidem distulit incitando temeritatem patris ad multa maiora delicta: forsan autem & per hoc amputare volens facilitatem eius quam in accusationibus credendis habebat. Tum nullatenus obtinuit: dum omne regnum concutere voluisset. Siquidem & litteras in quatuor libris destinauit dicens q non oporteret torqueri quem nec vlterius hoc procedere. quia reuera insidię factę essent in quas coniurasse feroram vel fidelissimos amicos eius asserebat. Salomen autem noctu super se ingressam: & cum inuito concubuisse. cunctosq; simul illic contra eum iure venturos quatenus eum occidentes perficerent quod semper habere in expectatione meditatus esset. Inter hos etiam ptolomeus & sabinus fidelissimi regis accusantur. Nam nichil aliud videbatur quam si rabies quędam incidisset beluarum more. vt amicissimi contra se armarentur. Idcirco satisfactio veritatis habebatur: sed indiscrete perditiones pronunciabantur. Cumq; aliquibus vincula & alijs mortes alijsvero inspirate dolores infligeret turpiter regnum a priore fœlicitate dehonestatum est: & seuissima erat herodi vita dum turbatus nemini crederet. magnumq; expectationis tormentorum haberet. Ita noctu vel die turbatus in furorem & insaniam pene lapsus est.

Alexander filio accusatus quia romā patrē accusaturus mississet & venenum ei i ascalone parasset. &c.

Herodes facilis in accusatiōibus credēdis & ideo maxie fuit turbatus i familia sua.

¶ Archelaus capadocię rex tristis de herodis turbatione pro filia & genero alexandro venit in Iudeam & filium patri reconciliauit similiter feroram fratri herodes quoq; romā vadens Titium syrię procuratorem archelao fecit amicum & ipso reuertente factum est bellū inter ipsum & arabas habitantes B trachonitidi ab eius principatu fama eū mortuū vulgante subtraxerūt & transfugas Silleus arabię procurator recepit quos ipse ab Arabis postulans eos reddere neg ates debellauit & Castellum quod repta vocatur euertit sed & nacebum arabum ducem cum suis interfecit. ¶ Capitulum octauum.

Archelaus caps docię rex de herodis turbatiōe tristis pro genero venit in iudeam & ipsum patri reconciliauit & feroram fratri

ARchelaus autem rex capadocię cum hęc de herode audisset territus pro filia vel de adolescente contristatur. Pro tantis amici turbationibus in iudeam venit: nec in contemptu quę contigerant ponens. diligenter prius cuncta percūctatus est: nec tamen in aliquo quasi culpans herodem q temerarie fecisset aggressus. verēs ne eum ad reconciliationem furoris non perduceret sed alsum tenens ordinem emēdare quę acciderant cepit. Nam iuueni interminabatur: herodem autem mitem dicebat dū nihil temerarie fecisset. matrimoniū quoq; filię soluere promittens. & nec ipsi parcere si in aliquo reperta illi conscia non indicasset. Cum talem praeter expectationem herodis archelaum vidisset: & quia plus ipso furorem suum demonstrasset rex ab iracundia mutatus dum putaret iuste acta quę fecisset paulatim ad patris affectū redijt. Misericordia ergo inter vtrosq; apparuit. cum aliqui pro iuuene satisfecissent. & herodes ab ira mutaretur. Tum archelaum similiter increpantem attendens: petebat vt nuptas solueret quod minatus esset quia quamuis parum ire adhuc habebat. in his quę iuuenis commiserat. Archelaus tamen vti modestiorem eum faceret criminationes in amicos referebat. dicens illorum esse q iuuenē malignitate sua corrumperent fratremq; regis magis in suspitionem mittebat. Nam dum herodes iram contra feroram habuisset: & ferora indigere regis reconciliatione simulq; credens q archelaus eum flectere posset: accessit ad eum cum veste nigra petens vt fratrem pro eo peteret. Quem archelaus nec spreuit nec confestim se herodem suadere posse promisit. Tunc hortatus est eum ad regem accedere: & supplicando confiteri se omnium malorum auctorem extitisse. quia prodessent hęc ad indignationē mitigandam potius q̄ sua suggestio. His flexis ferora quę inter se ambo constituerant: pręter spem adolescentis accusationes absoluit. Cumq; & feroram reconciliasset archelaus ad capadociam reuertetur: gratus tanq̄ nemo alter illo tempore factus herodi. Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit. & omnibus magnifice ditauit. & inter necessarios amicissimum arbitratus est. ¶ Cōstituit autem & romam proficisci quoniam de his cęsaris scripta susceperat: & vsq; ad anthiochiam eius simul euntibus syrię procuratorem. Titium inimicum archelai ei herodes amicum fecit. ¶ Cumq; romę fuisset & inde reuerteretur: factum est bellum inter ipsum & arabas: ex huiusmodi causa. Qui trachonem incolum,

Herodes romā vadēs Titium p curatorem syrię Archelao fecit a

alias trachonitidem habitant regionem quam cęsar a zenodoro tollens herodis prouincię addidit latrocinandi diligentiã habebant : sed agrum colere vel sub quietę viuere cogebãtur quod illis minime commodum erat multaq; herodis gloria pro diligentia sua resurrexerat. Igitur quando nauigauit romam vt filiũ alexandrum accusans.cęsari commendaret antipatrum:fama vulgauit eum esse mortuũ Qua comperta. trachonitidi habitantes subtrahẽtes se ab eius principatu: rursus ad solitum morem finitimos agros depopulabantur.Contra quos egressi procuratores regis omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latrones cum cognatione sua ad trachonem prouinciam & ad arabiam recesserunt.Silleo suscipiente eos pro caula irę quam habebat negatis nuptijs salome. Quibus cũ locũ munitũ dedisset.illi non tantum iudeam sed & inferiorem Syriam deprędabãtur:refugia sibi prętãte silleo.Herodes autem roma reuertens:comperit plurima regni sui a latronibus male tractata. Nec posse duces suos latrones cõprehendere:nec habere qualiter tutelã suã muniret:illis arabum patrocinijs fultis.Cumq; hoc grauiter ferret:ipse quidem trachonẽ peruenięs familiares eorum peremit. Vnde potius illi ad iracundiã incitati legemq; habentes vt in eosvindicarent qui familiares suos occidissent:cunctam herodis terram vexabant & deprędabãtur.Ille vero referebat hęc cęsaris ducibus. Saturnio:& volumnio:volẽs latrones ad penam petere.Nam illi fortiores & plures facti oĩa perturbabant affligendo regis herodis prouinciã:& villas deprędando.& captos hoies interimẽdo:vt bello similis esset violentia quam faciebant.Nam iam plus mille extabant.Herodes autem latrones quidem petebat & debitum quod per silleum mutuassent ouado alias obdo talentorum sexaginta iam constituto die trãsacto in quo statutum fuerat reddi pecunias.Silleus autem ouadum despiciens.dum ipse cuncta gubernaret.latrones quidẽ denegauit per arabiam esse.de pecunijs vero differebat. Quapropter cognitiones corã saturnio vel volũnio procuratoribus syrię cõmittebãtur.Qui statuerunt intra tricesimum diem herodem pecunias debere recipere.& eos qui de vtroq; regno confugissent inuicem reddere.Et apud herodem quidem mullus arabum penitus inuẽtus est.nec per affectionem nec alio modo tentus.Arabes autem passi sunt latrones apud se teneri. Cumq; constitutus dies transisset nec silleus de quo statuerat aliquid composuisset.romã ascendit.Redditionem vero pecuniarũ & latronum herodes exequebatur.Cũ saturnius & volumnius pręcessissẽt indeuotos persequi: exercitus animęs herodes arabiam ingressus diebus septẽ mansiones fecit. Cũq; prope castellũ vbi latrones erant peruenisset cœpit quidẽ oẽs eos insidijs.Euertit vero castellũ quod repta vocabatur cũ nemine penitus lesisset. Itaq; arabis ad auxiliũ veniẽtibus cũ nacebo duce pugna cõmittitur:in qua pauci quidem herodis.Nacebus autẽ arabũ dux cũ viginti suis cecidit reliqui vero ad fugã conuersi recesserunt. Puniens autẽ rex horũ tria milia circa trachonẽ ydumeorũ locauit exercitũ & latrones ibi constituto arcebat & de his ducibus circa phenicẽ existentibus mãdauit demõstrando quia nihil amplius in indeuotos executus arabas q̃ oportebat egisset quę illi quidẽ requirentes inueniebãt nequaq̃ mentiti.

¶ Cęsar iratus Silleo herodem de vastatione arabię & occisione Nacebi inuidiose accusante dura ipsi & grauia scripsit.Arabes quoq; herodem furore cęsaris humiliatum cognoscentes iudeos adiuxerunt vnde turbatus rex perdita cęsaris amicitia qui iam legationes secundo modo susceperat ierum Nicholaum damascenum ad placandum cęsarem mittit Sed interea mortuo ouado arabum rege dinea qui post Aretha dictus est arripuit regnum qui muneribus Cęsar pacificare volens Silleum multis accusat.

¶ Capitulum nonum.

Habitantes trachonitidi subtraxerunt sę ab herodis principatu fama eus morte vulgãte & transfugas silleus procurator regis Arabię recepit.

Herodes latrones trãsfugas ab arabis postulãs eos reddere negãtes debellauit

Herodes castello quod repta vocabatur / euerso latrones insidijs cepit nemine penitus lęso.

Cęsar iratus Silleo herode accusãte de vastatione arabię &c. Ipsi dura scripsit & grauia.

TVncij vero silleo cum romę gesta indicassent & magis exaggerassent & ille in aula poneret tunc inter cęsaris amicos statim hęc audiens mutata nigra veste ad eum ingressus suggessit q; bello cuncta arabia conflicta totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuisset:& lachrimis fusis quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates periisse dicebat interfectum autem & ducem eorum nacebum propiquum & affinem sibi: diuitias autem Reptę castello constitutas deprędasse dum pro egritudine contemptus ouadus ei non sufficisset occurrere: quia nec ipsi nec exercitus arabię interfuissent.Talia silleo dicẽte & inuidiose insuper addente q; ipse rediret ad prouinciã nisi crederet quia cęsar de pace omnium cogitaret:neq; si prędens fuisset eo modum esse cum herode bellum committere.His dictis cęsar iratus prędentes homines percunctatus est qui tunc a syria venissent:si exercitum herodes ad arabiam deduxisset. Qui cum hoc dicere cõperlerentur nec causam facti suggerent.ira cęsar commotus scripsit herodi cuncta quidem grauia. Summa vero epistole hęc erat.Olim amico nũc vero subiecto.Scripsit autem de his silleus arabis qui leuati neq; latrones ad se fugientes reddiderunt neq; pecunias sed etiã & pascua quę mercede tenebant minime soluto redditu possidebant:iudeorũ rege cęsaris furore humiliato.Tũc quoq; trachonitidem habitabãt cũ arabis aggressi custodiã iudeorũ afflixerũt eos nõ tãtũ pro sua voluntate.sed & memoria prioris belli p herodẽ sibimet irrogati.Quę rex ferebat perdita fiducia quẽ cęsaris amicitijs ha-

Summa epistę cęsaris ad herodem. Arabes Iudeos Herode Cęsaris furore humiliato afflixerunt.

A buerat:dum ſecundo legationes ſuas ſatiſfacturas pro culpis non ſuſceptas cognoſceret. Fluebat etiam de filleo cui credebatur a cęſare qui preſens rome conabatur defuncto ouado arabum in regno ſuccedere:multis cęſari promiſſis pecuniſ aliiſq; in aula potentibus. ¶ Interea ouado moriēte dinea qui poſt aretha dictus eſt regnum arripuit. Cęſar autem arethę minabatur quod regnare preſumpſiſſet:priuſq; ſibi de hoc ſcriberet. Ille vero donis ceſari coronam auream multorum talentorum deſtinauit:& epiſtolam per quam filleum criminabatur vt maliuolum ſeruum:& ouadū venenis eius peremptum. Vxores arabum ab eo adulteratas dum cauſas reipublicę rege viuēte gubernaret:immo etiam re alieno ſibi vellet:& per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo cęſar intendens: remiſit dona. Arabia vero vel iudea pluribus malis affligabatur. dum regnum vnus quidem quia nec dum firmum imperium habebat. prędatores nullatenus prohiberet. ¶ Herodes autem iratum cęſarem pro ſua vindicta videns. omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circūſtantibus malis iudicauit iterum romam tranſmittere. ſi poſſet per amicos cęſarem placare. Direxit autē nicholaum damaſcenum.

Turbatus herodes perdita cęſaris amicitia. &c.

Mortuo ouado: arabum rege dinea regnum arripuit q cęſarēmuneribus pacificare volēs filleum i multis accuſat.

Iterum herodes ad placādū cęſarē Nicholaū damaſcenū mittit.

¶ Maxima herodis domui turbatio ſuperuenit Euride lacedemonio viro prodicioſiſſimo multa conſingente & herodis animum odio contra filium impleuit. Qui contra Alexandrum & Ariſtobolum non tantummodo ſicut prius acculationes audiebat ſed licentiam dedit volentibus cōtra eos referre. Iocundus autem & tirannus olim herodis amici expulſi Alexandrum ſecuti ab eo honorabantur ipſum poſt tormentis victi ipſum filio regi accuſant Accuſatus quoq; priceps Alexandrij torquetur a patre eius contra filios regis filia profert teſtimonia litteras q nomine Alexandri confinxit quo facto cum in hierichonte produxiſſet filios & accuſatores eorum multi ſuper alexandrum impetum fecerunt quos prohibuit rex & filij cuſtodię traditi ſunt ariſtobolus vero ad ſalomen ſororem exiſtimans eam calamitatis condolere verba facit quę oia regi reuelante abinuicem diſtracti ligantur. Tūc alexander archelao legatum mittente coram de fuga interrogatur quem glafira ligatum videns lachrimatur herodes quoq; de Archelao ſuſpitionem habens ei reſtitit.

¶ Maxima domus herodis turbatio per euridē lacedemoniū p dicioſiſſimū virū

¶ Capitulum.x.

DOmus autem vel filij ſui multo peius illo tepore erant diſpoſiti: & licet ſiue ſuſpitione nullā q fuiſſent. Malum tamen tunc plus ex huiuſmodi cauſa prevaluit. ¶ Lacedemonius euri-

B des nobilis domi magis autem animo luxurioſus ad herodem veniens multis donis fauorem eius comparauit vt inter neceſſarios amicos deputaretur. Qui manens apud antipatrum: additum vel conſuetudinem cum alexandro habebat. Nam archelao capadoci ſeſe dicebat hoſpitē: ideo q; per glafiram valde honorabat eum cunctiſq; blandiebatur. Semper autem dicta vel facta notabat: vt exinde poſſet accuſationibus conſertis gratias herodis acquirere. Vnde ſinguli exiſtimabant multum ſibi fidelem exiſtere. Quapropter tractus alexander vt adoleſcens: & dolens de his quę paſſus fuiſſet: narrauit q̄ pater alienatus fuiſſet. & mater ſua interfecta ab eo perijſſet: antipatrum autem ſibi prepoſuiſſet: & quemadmodum illi intolerabilia de eo patri dixiſſet & ad odium incitaſſet: vt nec coniugijs eos nec conuentu dignaretur adeſſe. Cum ergo talia dolens defleuiſſet: ſtatum in eurides antipatro omnia nunciauit dicens. Non pro mea vtilitate tibi hęc nuncio: ſed tuis iam victus honoribus & rei magnitudine. prępicio cauere alexandrum. Nam hęc non ſine dolore dicens: ineſſe verbis ſuis audaciam demonſtrabat. Igitur antipater cum eum ſibi fidum exiſtimaſſet eſſe magnas ei donationes contulit. & deinde flectit herodi hęc eadem explanare. Qui non ſicut ab alexandro audierat intimauit. ſed verbis ſuis aliquam falſitatem accuſationi addēs. animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Quia rege donationem quinquaginta talentorum accipiens: ad archelaum regem capadocię profectus. Alexandrum modeſtum vel bonum referebat: multumq; laboraſſe quatenus patri eū reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiēs receſſit. Qui nec in lacedemonia talia facere deſiſtens: multis iniquitatibus immerſus patria priuatus exceſſit. ¶ Rex autem iudeorum non ſicut prius contra alexandrum vel ariſtobolum tantummodo accuſationes audiebat. ſed & ſi nullus ei aliquid nunciaſſet ipſe perſcrutabatur: licentiamq; dedit volētibus cōtra eos referre. Tum vero eua[illegible]dis quendam licet vellet tamen non libenter accuſantem audiuit: quia & ipſum conſcium abhorruit. Iocundus autem & tyrannus olim herodis amici expulſi Alexandrū ſecuti ab eo honorabātur ipſum filio apud herodē accuſant. &c. Accuſatur princeps oppidi alexandrij torquebatur. &c.

Herodes contra filios iratus.

Iocūdus & tyrānus olim Herodis amici expulſi Alexandrū ſecuti ab eo honorabātur ipſum filio apud herodē accuſant. &c. Accuſatur princeps oppidi alexandrij torquebatur. &c.

Nota maximā viri proditionē.

tela regalia alexandri iussionibus dedisset. ¶ Post hęc princeps custodię alexādrij oppidi apprehensus torquębatur quasi vellet suscipere custodia adolescentes & prębere eis in castello positas regales pecunias. Et ille quidem nichil tale confessus est: filius vero eius ista facta dicebat litterasq; ponrexit quasi manu alexandri factus: quę ita continebant. Cum dei auxilio omnia quę proposuimus confecta sunt. Ergo veniemus ad vos sed sicut promisistis in castello nos suscipite. ¶ Post hanc epistolam herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem diophantum inquit scriptorem imitatum suam manum & has propter antipatrum litteras astute scripsisse. Diophantis enim talis erat. Quapropter in alijs huiusmodi rebus conuictus interijt. ¶ Rex autem cū coram multitudine produxisset in hierichonte filios & accusatores eorum hos quidam multi manu iaculantes interemerunt. Cūq; impetum & super alexandrum occidendum fecissent: rex eos per ptolomeum & ferora prohibuit. Custodiebantur autem ne quis ad eos ingrederetur. & speculabantur ne quid facerent vel dicerent. Et quid amplius. Cum damnatorum infamia tenerentur vnus eorum aristobolus existimans suam sorum condolere suis calamitatibus & regem in odio habere & tu inquit perditioni periculo communicas. dum accusata de nuptijs Sillei cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statum fratri nunciauit. Qui nullatenus sese continens ligari eos: & distractos ab iuicem quę male de patre sensissent scriptis porrigere pręcepit. Qui pręceptis coacti scribunt insidias quidem contra eum non cogitasse nec instruxisse: fugam vero meditatos & hanc propter necessitatem: dum i suspitione vel difficultate vitam suam haberent. ¶ Eodem tempore cum de capadocia legatus ab archelao Mela nomine nobilissimus peruenisset: herodes volens erga se perfidiam archelai manifestam facere. vocauit alexandrum sicut in vinculis erat rursus cōsuluit de fuga. qualiter vel vbi statuisset discedere. Cum alexander ad archelaum dixisset. & ab eo fuisse promissum sibi vt romę destinaretur. nihil vero aliud neq; importuni aut acerbum cogitasse. nec ea quę per maliuolentiam aduersariorum conficta essent vera existere ac velle si tyrannus adhuc viueret vt questione cautiore facta veritatis apparerēt: sed hunc citius perisse antipatro per amicos populum incitante. Cum talia retulisset. iussit melam cum alexandro simul ad glafiram duci: vt interrogaretur si quid ea cognouisset de insidijs in herodem cōstructis. Qui cumvenissent. statim glafira alexandrum ligatum videns caput suū percussit: & stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adolescentis & presentium lachrime & spectaculum dolore plenum. nec diu potuerūt interrogare vel respondere. Deinde multopost ptolomeo qui iussus erat eos perducere. interrogante glafiram si quid de his quę fiebant cognosceret alexander respōdit. Quid meum hęc ignoraret. quę anima mea plus michi diligitur: dum & communes filios haberemus. At illa clamauit quod nichil cognosceret importunum si tamen aliquid saluti eius prodesset: non recusaret mentiendo confiteri. Alexander autem nichil impium inquit: nec quod pater meus suspicatur. quia nullatenus hoc ipse cogitaui. Tu vero mulier quid aliud scis nisi quod ad archelaum fugere deliberauimus. & exinde romam ascendere. Eadem & illa confessa herodes in archelaum de perfidia suspitionem habuit: deditq; pio & volumnio litteras pręcipiens eas transeundo per galeusam ciuitatē cilicie archelao tradere: cui pans eum q; insidiarum participes cum filijs suis esset & exinde romam nauigarent. Vbi si nicholaū inuenirēt aliquid profecisse: nec cesar in eadem difficultate permaneret: darent litteras vel argumenta quę contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autē litteras accipiens. suscipere quidem adolescentes est confessus: quia prodesset eis vel patri ne quid peius per discordiam eueniret ad cesarem autē trāsmittere. vel aliud perfidum contra illū agere nihil adolescētibus penitus promisisse. Legatiro cum hęc audissent: & romam peruenissent litteras porrexerunt: quia cesarē placatum inuenerunt.

¶ Nicholaus autē herodis legatus ad Cesarem ipsum herodem Cesari reconciliare cupiēs primo Silleum herodis accusatorem corā imperatore accusat deinde multa pro herodis excusatione addixit vnde hac oratione promotus. Cesar & ad Silleum conuersus furore plenus eum interrogat & contra eum mortis dedit sententiam herodi reconsiliatus. Cesar autem cū adhuc arethę esset iratus Arabiam herodi cogitauit tradere sed receptis litteris quibus filios accusabat pricipatū addere sensisse suis filijs male sentienti non estimans principatū ipsum receptis donis Arethę cōfirmauit. Cui si

De legatione autem Nicholai taliter euenit. Vt hic ad aulam ascendit: primum quidem non pro quo venerat. sed silleum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes Nicholaū adeuntes iniquitates omnes sillei nunciabant: & q; multos ouadi peremisset. Quorum iudicia manifesta ex litteris eius demonstrabantur. Nicholaus fœlicitatem quandam sibi existimās oblatam. molliebatur per accusationem sillei cesarem herodi reconsiliare. Sciebat enim quia si vellet famam facere de factis eius permitteretur: si vero silleum accusaret: tempus pro herode dicendi posset inuenire. Cōstituto ergo die. Nicholaus presentibus legatis arethę accusabat silleū. & cū ceteris addebat regis multorū q; simul iteritū: & pecunias quas mutuo accepisset p nullo reipublice cōmodo: necnō

Epistola ficta. Ioseph. Bell. li. i. ca. 24.

Diophantus scriptor Alexander & aristobolus in vinculis custodiuntur.

Aristobolus ad salomę socrū verba faciēs hęc ipsa fratri nunciāte ab iuicem distracti ligantur.

Legato Archelai ad herodem veniente Alexāder coram eo de fuga iterrogatur

Glafira maritus ligatum stupefacta nimis lachrimata ē abūdās.

Herodes suspitionem habuit in archelaum & eis rescripsit.

Legatio nicholai p herode cęsari recōciliādo.

Nicholaus primo accusat Silleum herodis accusatorem.

A adulteriū non tantum per arabiam ſed etiam romanorum mulierum. Addebat q̄ acerbius concitaret regis animum nichil verum docuiſſe de factis herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisſet cęſar qui-dem interrogauit ſi exercitū contra arabiam non duxiſſet. nec duo milia quingētos occidiſſet. neq; captiuos traxiſſet prouinciamq; vaſtaſſet. Ad quę nicholaus reſpondens: pro his magis ſe velle ſuggerere: quod nichil aut multo minus vt audierat factū fuiſſet. Sed tu inquit vir iuſtus hęc attrociter eſtimaſti. Quod cum cęſar pręter opinionem audiſſet: & iuſſiſſet vt diceret: nicholaus ſatiſfaciendo quingentorum talentorum conſcriptionem produxit: in qua cautū fuerat licere herodi conſtituto die tranſacto pecuniaſq; non redditis: totam arabiam inuadere. Introductam vero per prouinciam miliciam non expeditionem dicebat. ſed multitudinem ſuas volentem pecunias exigere: nec cōſtituto die ſed multo poſt introductam. De qua re ſepius cum quidem ſaturnium & volumnium procuratores interpellaſſet. deinde coram illis in beritho cum ſilleus per tuam fortunam iuraſſet intra triceſimum diem pecunias ſe prębere: necnon & eos qui a regno herodis tranſfugiſſent nichil horum eo faciente rurſus ad procuratores herodis peruenit. Cui cum pręcepiſſent pignora ſumere. ſtatim prouinciam ingreſſus eſt cum ſuis: quod iſte bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum qui hoc fieri denunciauerunt ſecundum conſcriptionem ſtatutam. iſte vero inquit qui non tantum deos ſed tuum nomē alias numen periurans decepit. Reſtat iam michi de captiuis differere. Latrones trachonem habitātes quadraginta primum deinde multi tormenta factorum timētes refugium fecerūt arabiam. Quos ſilleus cum ſuſcepiſſet contra omnes homines. veſtabat terram quam eis habitandam prębuit: eductā latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem ſacramenta & hos reddere: die quo promiſerat debitum ſe ſoluturum. Quid ergo poteſt ne demonſtrare in pręſenti quemq̄ alium ex arabum prouincia quam hoſtes abſtractos quos refero. nec cunctos vt ait. ſed qui nequaq̄ latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata: maximum cęſar intellige mēdacium & falſitatem ad tuam excitandam iram ab iſto confictam. Nam cū ingreſſus arabiam noſter exercitus fuiſſet: & vnus vel alter de ſocijs herodis concidiſſent: coactus reſiſtere. Nacebum ducem eorum cum viginti quinq; proſtrauit. Quorum pro vno quoq; centum iſte referent: duo milia quingentos perijſſe dixit. ¶ Hac oratione cęſar permotus & ad ſilleum conuerſus: furore plenus interrogauit quanti arabum periſſent. Qui conturbatus erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur: litteręq; imperatorum & ciuitatū quę latrocinia criminabantur. Mutatus ergo cęſar. ſilleum quidem mortis ſententia damnauit: herodi vero reconciliatur. ſatiſfaciens quod ex falſa criminatione attrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita ſilleo reſponderiſſe perhibetur. Quis eſt iſte qui me impulit mendoſa ſuggeſtione virum michi amicum offendere. Silleus quidem pecunias creditoribus redditurus. & poſt puniendus deſtinatur. ¶ Cęſar autem adhuc irascebatur arethę quia principātum non de ſuis pręceptis: ſed propria pręſumptione cepiſſet. Cogitabat ergo & arabiam herodi tradere: ſed impedierunt litteręquas rex miſerat per olimpium & volumnium. Qui cum audiſſent cęſarem placatum. ſtatim prącepto herodis litteras vel probationes quas de filijs miſerat porrexerunt. Quas cum cęſar legiſſet: principatum alium addere ſeni & male ſentienti de filijs non eſtimauit. Videns ergo legatos arethę & improperans quod temerarie viſus eſſet non ab ſe regnum accipere: dona ſuſcepit. & principatum ei firmauit.

¶ Cęſar herodi reſcribens q̄ ei placatus eſſet & de filijs eius triſtis poteſtatem ei dedit congregato concilio ipſos punire herodes itaq; omnes acęſare prętер Archelaum cōſtitutos conuocauit coram ſuis filios accuſat furore turbatus. Quos ſaturnius conſularis & tres eius filij damnauit iniuſtum tamen eos interfici arbitrati ſunt volumnius vero circa patrem iniquos inuentos morte puniendos reſtdit. Nicholaus autem de roma veniens illos ligatos ſub cuſtodia coherceri monēs patrē ne plus ira q̄ modeſtia moueatur. Tiro autem miles cum filio ſuo coequeuo & amico Alexandri cum illo locutus clamat veritatem periſſe & iuſticiam ab hominibus receſſiſſe quem triphone regis tō accuſante rex teneri iubet cum filio & torqueri ſed eum liberauit filius ſuus herodes itaq; ſi concione producens eos in Cęſarea laqueo perire prącepit. ¶ Capitulum duodecimum.

Erodi vero ſcripſit quod placatus ei fuiſſet & de filijs eius cōtriſtaretur: prącipiēs vt ſi quid acerbum pręſumpſiſſent perſequęretur tanq̄ in patris pręuaricatores. Nam huiuſmodi poteſtatē ei conceſſit. Si vero fugam tantūmodo cogitaſſent: vt improperanter mitigaret eos ne quid crudele peragerent. Ammonuit vero vt concilio in beritho congregato quo multi romani habitabant & ſimul imperatoribus ſyrię & archelao rege capadocię quantoſq; alios exiſtimaſtaretur amicitijs eius vel honoribus clariſſimos & eorū ſententijs quod oporteret impleretur. ¶ Herodes autem cum litteręveniſſet pro reconciliatione. & q̄ ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet cōceſſa ſtatim accerſiſt ciuos a cęſare cōſtitutos ad cōſilium prętер archelaum quē propter offenſam noluit intereſſe. ne quid voluntati ſuę impediret. Cūq; in beritho imperatores & alij cōueniſſent filios vero nō permiſit ad

Nicholaus p excuſatione herodis.

Cęſar oōne promotus Silleū interrogās contra eū mortis dedit ſentētiam herodi reconciliatus

Cęſar adhuc iratus cōtra arethā arabiam herodi tradere cogitauit ſed (receptis litteris quibus filios accuſabat) pricipatū addere ſeni & de ſuis filijs male ſētēti nō eſtimauit ſed receptis donis pricipatum Arethę cōfirmauit.

Cæſar ad herodē reſcripſit q̄ ei placatus fuiſſet & q̄ de filijs triſtaretur: & poteſtatē dedit illi cōcilio congregato ipſos punire.

cõcilium accedere.sed in villa quadã sydomorũ paleſtum noie iuxta ciuitatẽ reliquit:vt vocati ad conſilium pręſentarentur. Solus autem ingreſſus cum centum quinquaginta viris conſedentibus accuſabat filios:& cauſa quidem non erat acerba quantum ad veritatis inditia.multum vero diſſimilis patri filios criminanti.Nam violenter perorabat. & in approbatiõe cauſę turbabatur & maximi furoris vel ferocitatis ſigna monſtrabat.Defendebat etiam tanq̃ vera, quę in odio filiorum dicta fuerant: & quę ipſe contra filios ſcripſerat legebat:in quibus inſidiarum vera nulla cõſcriptio fuit.tantum vero q̃ fugere cogitaſſent:& derogationes quaſdam & opprobria propter ſe:& clamauit iurando q̃ meliusvita priuaretur.quam talia vellet audire.Deinde cum dixiſſet quod & natura & cęſare concedente potestatem haberet/addidit & patriam legem ſibi pręcipere.ſi quando parentes filios accuſarent.& ſuper capita eorum manus ſuas imponerent:neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare. & huiuſmodi morte perimere.Quam legem ipſe paratam in patria quidem vel in regno facere noluiſſet. ſed expectaſſe illorum iudicia.Cognitores autem veniſſe eos in manifeſtis odiorum & non paruis criminibusvt inimicos habentes dignum nullatenus deberent negligere:ne alijs tali prouenirent. ¶ Cum itaq; rex hęc dixiſſe nec adoleſcentes ad ſatiſfactionem tranſiſſent:videntes iudices q̃ modeſtiam vel reconciliationem minime rex aſſumeret:poteſtatem ei confirmauerunt. ¶ Et primus quidem ſaturninus vir conſularis & in dignitatibus clariſſimus mitem ſententiam protulit dicẽs. Damno filios herodis [illegible] ro non iuſtum arbitror quia & ipſe filios habeo:& regem puto ſic velle.quamuis infœlices filios ſe habere conſentiat. ¶ Poſt quem ſaturnini filij tres qui eius erant legati:ſententiam eandem cum pena pronunciauerunt. ¶ Volumnius autem econtra morte puniendos filios herodis reſpondit: ita enim patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixiſſent. vt cum nichil ambiguum eſſet quo minus inter ligeretur morte damnatos adoleſcentes ſtatim herodes ad rum peruenit ducens miſeros adoleſcentes. Cumq; nicholaus ad eum roma delatus eſſet & prius ipſe ſententias in beritho de filijs pronunciatas audiſſet:herodes conſuluit quid amici eius de hoc rome deliberaſſent. Ille ait quod & amici videretur ſcilicet impia eſſe: illi de te ſenſerant.oportere vero ligatos & cuſtoditos cohercere.& ſi quid tibi aliud viſum fuerit:prouide tamen ne plus iracundia q̃ modeſtia vſus eſſe videaris.Nam minime dimitti ſolutos puto:ne talia committant quę nullatenus poſſint corrigi. Multi etiam eidem tuorum amicorum rome deliberauerunt. ¶ Herodes autem cum tacuiſſet meſtitia tentus: poſt iuſſit nicholaum ſecum nauigare. Moxq; vt ad cęſaream delatus eſt:rumor a populo de filijs eius euolabat. cunctis ſuſtinentibus vbi cauſa eueniret dum ſic periclitarentur& doloribus eorum condolerent;dicere aliquid palam.aut dicentem audire ſine periculo non erat.Vnde iram cum dolore conculcam:ſine voce comprimebant. Vnus autem miles nomine tiro cum filio ſuo equeuo vel amico alexandri.cuncta quę alij timore tacite dolebant cum libertate loquebatur: & clamabat ſepius inter multitudinem. dicens q̃ periſſet veritas q̃ iuſticia ab hoibus receſſiſſet. Vigent inquit mendacia vel malignitas:tamq; nebulam humanis negocijs intulerunt. vt maximę calamitates vel miſeria pro nichilo iudicentur. Cum talia ſepius exclamaſſet:& licet non ſine diſcrimine. veritas tamẽ omnes mouebat. Quapropter timentes ſinguli occultabat & illum dicentẽ libenter audiebant. Qui cũ regẽ petijſſet vt ſolus ſibi quę vellet ediceret:conceſſumq; ei fuiſſet:non poſſum inquit rex continere pro tali dolore fiduciã vel audaciam meã neceſſariam quidem tibi & commodam ſi quid vtile velis ab ea ſuſcipere.meę vero tutelę contrariam. Deinde ſubſecutus ait. Quo tua mens ſagaciſſima receſſit:aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu multatur:quo plures vel maximos acquiſiſti triũphos. Quid eſt quod cognati vel amici remorantur petitionibus tuã flectere pietatem. Quos tibi minime iudico eſſe cognatos vel amicos:ſi deſpexerint tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu vero non pręuides quid eueniat:ſi duos adoleſcentes ab vxore regia pro creatos & in oi ſullimitate virtutis pręcellentes occidis:teq; ſolũ in ſenectute relinquis cũ vno filio male ſuã ſpẽ diſponẽte. & cũ cognatis quos ipſe totiens iam morte damnaſti. Nõne cogitas q̃ multiludo tacẽs crudelitatẽ tuã cõſpicit & odit/exercitus quoq; cunctus & primates eius mĩam quidẽ de infœlicibus odiũ vero in te hęc faciẽte cõcipiũt. ¶ Cũ hęc rex initio nolibẽter audiſſet.& cõmouiſſent eũ verba tyronis perquę manifeſte familiarũ perfidiam exprobrauerat paulatim immenſa & militari fiducia vſus cõcidit tyro.& turbatione cõpleuit herodẽ. Qui cũ magis increpari q̃ ammoneri ſe putaſſet.& quia milites eius abhorrerẽt& primates eorũ indignarẽtur. pręcepit nominatos cunctos cum tyrone ligatos in cuſtodia detineri. Cũ hoc factũ fuiſſet & triphon quidã tonſor regis inuẽta occaſione regẽ adiiſſet:ait. Suaſit mihi ſepius tiro:vt regem tondens guttur eius inciderem. Nã inter primos apud alexandrum poteris eſſe:magnaſq; donationes ab eo percipere. Quę cũ dixiſſet:eũ rex cõpręhendi pręcepit:& tormentis tyronẽ & eius filiũ atq; tonſorẽ ſubdi. Cumq; tyro ita cõſiſteret: videns filius patrem ſuum crudeliter laceratum nec habentem ſpem ſalutis futurũq; ſibi iudicium ex tormentis intelligens paratum.ſe inquit regi veritatem nunciare:ſi verbo confirma-

Sẽtẽtia ſaturnini cõſularis & filiorũ eius cõtra filios herodis.

Sẽtẽtia volũnij filios Herodis morte puniẽdos

Sẽtẽtia nicholai de filijs herodis

Tiro cũ filio coequeuo & amico alexandri veritatem libere locutus eſt herodi.

Tiro filon a triphõe regis tõſore accuſatus captiuus cũ filio ligatur & torquetur quem filius a tortura liberauit. &c.

A ret tormenta patris & ſua remittere. Cumq; rex fidem dediſſet: dixit conſtituiſſe ſibi tyronem manu ſua regem adire & occidere ſi copia daretur vt ſolum eum inueniret: multaq; pati quatenus alexandro preſtaret. Quę cum ille dixiſſet: patrem a neceſſitate ſoluit. ¶ Incertum autem eſt vtrum hęc veritate aut neceſſitate retulerit. vt aliquod perfugium in pretentibus malis inueniret. ¶ Herodes autem licet deliberaſſet iam dudum filios interimere. tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuę finem imponere. Et in contione producens trecentos priores militum: reos factos cum tyrone filioq; eius & accuſatione tonſore: criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit. Alexander autem & ariſtobolus in ceſaream tracti patre precipiente laqueo perimuntur. Corpora vero eorum noctu alexandrium ponuntur quo matris eorum pater. pluresq; cognati vel proaui poſiti eſſe videbantur.

Alexander & ariſtobolus patre precipiente laqueo perimunt

¶ Explicit liber Sextusdecimus.

¶ Incipit liber Septimusdecimus qui continet tempus annorum quattuordecim.

¶ Antipater ab omnibus propter fratrum occiſionem odio habitus herodis patris mortem vt regna reti deſiderabat omnium aduerſus patrem odia lucris concitabat hic ad fingendas amicitias callidus & ad diſſimulandum omnium credibilis/ & ad celandum ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus nutricem tamen ſuam decipere non velabat interea herodes ſalomen ſororem Silleo arabi propter libidinem cō iungi volentem cum alexa fecit inire connubium/ herodes quoq; ad Archelaum regem glafiram filiam cum dote remiſit & filiorum occiſorum filios nutriebat erant enim alexandro ex glafira duo mares Ariſtoboło ex beronice tres mares & duę puellę. Et maiori filio alexandri filia ferorę deſponſatur & filio ariſtoboli filia antipatri/ & prima filia ariſtoboli filio antipatri alium vero herodi filio regis ex filia pontificis. Et circa infantulos antipater ea voluntate qua & circa patres eorum verſabatur. Herodes tunc vxores nouem habuit ex quibus multos habuit filios/ antipatri mater/ & filia pontificis ex qua homonius illi filius fuit. duę neptes ex quibus nulla proles germinauit. Samarea vxor ex qua antipas archelaus/ & filia olympias/ cleopatra hierololymites ex qua philippus & Herodes/ pallas ex qua phaelus fedra/ & helpis ex quibus duę filię examana & ſalome.

B

¶ Capitulum primum.

ANtipatro autem poſtq̄ fratrum extitit accuſator. & in patris facinus extremę impietatis & crudelitatis impulſor haud ſane pro voto ſpes vitę ſequentis aperitur Nā q̄uis amittendi regni metu fuerat liberatus quod iam videlicet illud cū fratribus ſe communicaturum fore non cerneret. Operoſius tamen & ambiguum regnū fieri ſibi magis magiſq; ſentiebat. Siquidem vniuerſe gētis aduerſus illum odiū erat exortum. Fuit vero illi hoc etiam valde contrarium quod totam contriſtabat militiam dum aduerſam ab ea gereret protinus voluntatem in qua procul dubio omnia regni munimenta conſiſtunt: & maxime quotiens gentem aut populum vniuerſum nouarum rerum cupidine perturbari contigerit. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Veruntamen cum patre ſimul participabatur regnandi negocium: non aliter q̄ ſi ipſe rex cōſiſteret. Amplioraq; ei a patre negocia credebantur: & vnde perire debuiſſet. firmitatem magis fauoris inuenerat: q̄ quaſi pro herodis tutela fratrum ſuorum proditor extitiſſet. & nō inimicitia qua circa illos & circa ipſum patrum detinebatur. Talibus enim maliloquijs eum induxerat. quę omnia machinationes erant viam conſtruentes alias conſtituentes q̄ aduerſus herodem tenderet. vt antipater accuſatores nō haberet. de his quę parare cogitabat. herodes autem omni refugio nudaretur. non habens qui ſibi auxiliaretur: cum antipater hoſtis manifeſtis exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrum inſidias perpetrabat. Pulſabat autem eum amplius vt ab incepto non deſiſteret: q̄ cernebat moriēte quidem herode certo ſibi principatum eſſe venturum. Prolixius autem viuente patre multa ſibi ſurrectura pericula ſi eius factio prodereţur cuius extabat ipſe compoſitor: & quę ſi palam fieret. hoſtem illi patrem compellebat exiſtere. Propter quę ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrē erant lucris pulſabat in gentibus vt aduerſus eum omnium odia concitaret: & maxime illos quos romę poſſidebat amicos. miſſionibus magnorum munerum ſibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem ſaturninum qui tunc curam ſyrię gerebat: inducere magna ſpe incitabatur: ſed & ſaturnum fratrem promereri feſtinabat. ad hęc ſororem regis viro inter primos apud herodem coniunctam ſuo modo vtēs ad ſe volebat attrahere. ¶ Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus ſecum callidus & ad odium diſſimulandum valde credibilis. & ad odium diſſimulandū ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus. Nō tamen decipere valebat ſuam nutricem quę illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus: iam antea fuerat reluctata ob morum eius improbitatem: quamuis eius filiam haberet vxorem prouidentia matris antipatri. & eius ipſius inſtantia illam ſuſciens. quę primo fuerat ariſtoboli ſociata connubio. Nam alteram calleas viri eius filius habebat vxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat. quo minus eius intelligeretur iniquitas ſicut nec prius cognouerat.

Antipater ab oībus propter fratruz iterfectionē odio habitus eſt

Antipater hero di māifeſtus hoſtis q patris mortem vt regnaret deſiderabat odi a omnium lucris aduerſus patrez concitabat. &c.

Antipater ad fingendas amiciti as callidus & ad diſſimulandum odium credibilis nutricem tamē decipere nō valebat. &c.

tio.quicq̃ obstiterat.quo minus odibilis haberetur. ¶ Interea salomen festinantem filleo arabi coniugi corporali libidine concitatam. herodes compellit cum alexa inire connubium:cooperante quoq; iulia & persuadente salome ne illius renueret nuptias:ne inimicitie inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe herodes nunq̃ se circa salomen beniuolum fore.nisi coniugium alexę susciperet:& obediebat iulię.vt pote cęsaris coniugi.ad hęc etiam vtilia suadenti. ¶ Interea filiam archelai regis herodes ad suum destinauit patrem. quę fuerat alexandro iugata:dotem etiam restituens vt nullum inter eos certamen oriretur. Ipse autem enutriebat filiorum filios:diligenter admodum. Erant enim alexandro quidem ex glafira virilis sexus duo:aristobolo autem ex beronice salome filia masculi tres:puellę duę. Et sepius amicis pręsentibus coram se constituens herodes illos infantulos. filiorumq; fortunam casumq; deplorans.orabat ne quicq̃ tale illorum filijs accidisset. sed vt cum virtute crescentibus vicissitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. ¶ Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente:maiori natu quidem alexandri filiorum filiam ferore aristoboli vero filio. filiam antipatri. Filiam vero aristoboli denominat antipatri filio.alteram vero ex filiabus aristoboli herodi filio suo Fuerat is regi natus ex filia pontificis. ¶ Paternus quippe mos erat vt simul plures haberemus vxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum: ad benuolentiam eorum per societatem coniugalem antipatrum prouocare desiderans. ¶ Antipater autem non cessabat circa infantulos ea voluntate versari:qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat autem eum studium patris quod circa infantulos gerebat:sperās eos maiores ac meliores suis fratribus fore pręsertim cum in virilem etatem prorumperent. Archelao etiam auxilium prębituro ne potibus viro in regni culmine constituto & ferora in nurum vnam ex eis suscepturo filiam tetrarches alias tetrarcha enim erat isti. ¶ Excitabat autem eum vniuersa quoq; multitudo quę circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur.aduersus autem eum odium in omnibus gerebat propterq; clarauerat tante in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoq; dissoluere quę patri placuerat: aduersum sibi reputans si contra se talium adunaretur potentia:& differebat quidem herodes sequi postulationes antipatri. vt ipse quidem aristoboli filiam in cōnubio susciperet:ferorę vero fratris eius filius filia aristoboli & sponsionem quidem nuptiarum huiusmodi regebantur alias gerebantur rege tamen inuito. ¶ Herodi vero regi ea tempestate vxores erant nouem:antipatri mater:& filia pontificis:ex qua etiam homonius alias homoninus illi filius fuerat procreatur. Erat autem fratris filia coniuncta & cum ea neptis altera. Ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in vxoribus ex gente samareorum vna ex qua filij extiterant antipas & archelaus:& filia olimpias nomine. & hanc quidem Iosippus postea suscepit vxorem qui regis fuerat fratruelis. Archelaus autē & antipas romę apud quendam familiarem educabantur. ¶ Coniuncta illi erat etiam cleopatra hierosolimites:sed & filij ex ea nati fuerant.herodes & philippus qui etiam romę educabantur. ¶ Erat etiam in vxoribus pallas:quę phaselum ei peperit filium. ¶ Super has quoq; fedra:& helpis erant vxores:ex quibus duę filię fuerant procreate examana nomine ac salome. Filię autem eius maiores natu ex vna matre procreatę cum alexandro quarum intuebatur ferora nuptias.coniunctę erant:vna quidem antipatro fororis filio altera vero phaselo. Et iste quoq; fratris herodis fuerat filius. Et hoc quidem ex dispositione factum erat herodis.

¶ Herodes aduersus trachonitidas vicum edificās contra eos zamari virum iudeum babilonium de anthiochia euocauit dans ei terrā siue tributis ad habitandum. Qui zamaris bathiram vicum constituit ibi & populo repleuit & cū virtute viuens mortuus filios reliquit optimos Iachimū & heliachimus senio confectus moritur filium relinquens philippum fortissimum. Qui cum agrippa rege amicitia coniunctus militiam eius curabat. Herodes vero cūcta regni negocia antipatro filio ipsum vtilem credens cum eius nequitiam nesciret commisit vnde antipater maxima vsus est astucia circa ferorā & alios quorum medio patri vult insidiari. Erant enim quatuor mulieres ei omnimode fauentes quibus salome omnino contraria erat & earum cognoscēs factiones regi reuelebat phariseos quoq; quorum hę mulieres consilio inducebantur mulctauit pecuniario damno quod ferorę vxor pro eis contulerat ideo vicitudinem referentes herodis regni terminum dixerunt adesse & ad feroram & suos venturum quod cognoscens rex eos fecit interimi & vagona eunuchum & charum & filios ferorę fratri pręcepit vxorem abiscere quod ipse negat potius velle mori q̃ illa care affirmans Antipatro quoq; & eius mātri cum ferora & alijs mulieribus interdicit miscere colloquium. Capitulum secundum.

Herodes aduersus trachōitidas vicuz edificauit cōtra eos zamari babiloniū virum iudeum.

TVnc autem volens aduersus trachonitidas munitus existere:cogitauit vicū iudeis edificare non distāte magnitudine ciuitatis.vt per hoc inaccessibiles faceret hostibus limites suę prouincię. Et cognoscēs virū quendā iudeū ex babilonia cū eqtibus quingētis. & sagittarijs plurimis.cognatorū etiā multitudine vsq; ad cētū ferine numerū virorū eufratrem flu-

Herodes archelao regi filiā cuz dote remisit& filiorū filios nutriebat duos alexādri & tres aristoboli mares & duas puellas.

Maiori filio alexandri filia ferore desponsatur & filio aristoboli filia ātipatri & prima filia aristoboli filio antipatri altera vero herodi filio regis ex filia pontificis. Malicia antipatri circa filios fratrum.&c.

Herodes tunc vxores nouem. Antipatri mater filia pontificis neptes duę samareа vxor.

Pallas phedra helpis.

uium transmeasse: & in antiochia in loquo qui dr daphne syrie cōuersari cū saturnino qui tūc ibidē
A perator militię cōsistebat illū ei locū ad habitādum benigna largitate cui balatha nomē erat cedere
compromisit euocabat ergo eum cū tota multitudine oim qui eum fuerant consecuti spondens datu
rum se terram in regione quę dr bathanea. Determinauerat em eū in trachonitidē cōstituendū volēs
eius habitationē obstaculū cōtra hostes habere. Promittebat itaq; illā regionē sine tributis esse datu
rū & liberos fore quę moris illius regionis habitatibus exhibere. imunēq; eis terrā & nullis illatiōibus
obnoxiā p̄bituru. His persuasus babilonius venit & suscipiēs regionē oppida & munitiones plura con
struxit. Et vicū bathyra noie cōstituēs obstaculū erat oppositum quoddā ille vt aduersus trachoni
tas iudeis de babilonia venientibus ad hierosolimā per sacrificiorū tp̄a ne quis eorū latrocinijs tracho
nitarū insidijsq; lederetur & aduētabāt ad eū plurimi: maximeq; illi vndiq; cōcurrebāt a quibus pa
ternus mos iudeorū & instituta colebātur alʒ celebrātur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta
est ꝓpter qđ imunis ab oibus fūctionibus ꝓmanebat: viuēte dūtaxat herode. Ceterū postq̄ philipus fi
lius eius pricipatū regni suscepit modicas paruo tēpore fūctiones illis imposuit. Agrippa vero maior
& filius eius homonynus quoq; illi cōstabat eos admodū grauauere. si tn eis de libertate ipsorū cum
posset vllā intulere potētiā sed romani deide dominatū illius regiōis adepti libertatis quidē eorū etiā
ipsi seruauere dignitatē ipositionibus aūt eos fūctionū vsq; quaq; grauauerūt. Et hec quidē oportuno
tp̄e diligēter exequar oīone ꝓcedēte. ¶ Zamaris aūt babilonius iter hęc vita defūgitur. q ad possidē
dā illā regionē ab herode fuerat acquisitus quiq; cū a virtute viuēs filios quoq; optimos deliquerat.
Iachimū quidē q fortitudine clarus extabat. Is equites babilonios qui sub illo fuerāt cōturbati & he
ly quos rex efficiebat abūdare muneribus. ¶ Sed lacrimis i senectute sepultus philippū filiū derelin
quit & magna bonū & alijs virtutis artibus vsui supra quēlibet accōmodū. Ob hoc fida illi amicitia &
B firmissimus fauor cū agrippa rege ꝓuenerat: maliciāq; totā quā rex habebat iste curabat. & vbicūq;
deducēdā ratio postulabat eius regimine deducebatur. ¶ Herode aūt in quibus retuli constituto in
antipatrū spectabant cūcta negocia ꝓpterea quia vtilis ac prōptus a rege putabatur: & ex hoc firmi
tatē nō amiserat ptātis quā ei pater prōptius idulgebat spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hęc erat e
tiā ad deriuādā i se potestatē audacissimus qn incognita erat patri eius nequitia. & qn ad fidē faciē
dā callebat, erat etiā cūctis terribilis nō tn magnitudine potestatis quātū puersitate morū & qđ erat
ad male loquēdū ꝓcacissimus. Maxie aūt feroras eū accurrabat: vicissiq; curabatur. Nā em callide cir
cūuenerat valde antipater & maxie p mulieres ad occupādos eius animos ābigebat alios ambierat.
Deditus quippe fuerat feroras vxoris matriq; eius atq; sorori, licet mulierū genus abhorreret ob in
iuriā filiarū suarū virginū. verūtamē has patiebatur ab hisq; ducebatur & nichil ab eo sine illis mulieri
bus agebatur. Nā hominē illū etiā medicaminibus accurabāt. sed & sibimet iuicē coopari nequaq̄ mu
tuo fauore cessabāt. Itaem eas oīmodis ātipī iduxerat. partim p semetipsū ptim etiā p propriam ma
trē. Nā idē hę mulieres quatuor sentiebāt idēq; loquebātur. Ferore tn circa antipatrū suis in nonnullis
minimis sane rebus mutabatur. Erat aūt illis i cōtratiū nitēs regis soror iādiu cuncta circunspiciēs: &
amicitiā eorū in ꝓniciē herodis cōstrui cernēs & annūciādo nō abstinēs. ¶ Illi aūt sentiētes molestā
C esse regi suā ad inuicē beniuolentiā cōsiliū ineunt vt manifesta eorū nō esset amicitia. neq; palā cōuē
tū facerēt odiū aūt & maliloquia vbi tps exigeret cōtra semetipsos cōfingerēt maxie aūt iub herodis
presentia. vt ad eū de semetipsis talia deferrēt secreto vero beniuolentia inter eos firmior certioq; cō
staret. & sic quidē illi gerebāt. ¶ Salomē aūt nichil prorsus latebat: neq; primū eorū propositum ad hu
iusmodi negocia festinare neq; tunc qn secretas machinationes construebāt. Cuncta quippe illorū
illa mulier indigebat: quę amplificans & attrociora faciens, ad fratrē propriū proferebat. secretos eo
rū conuentus insinuans & conuiuia & consultationes occulte semotimq; conserosq; ad eius interitū
tendere nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidē aduersarios semetipsos
quasi constare: & ad lesiones mutuas ficte loqui finemq; festinare secrete & ab alterutris remoti be
niuolentiam inter se confimari maximam. Et quotiens in quibusq; negociis singulis fierent: illud a
gere quod amicitia postularet & polliceri sibi etiam pugnare contra quos opus esset: modo illud astu
vel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hęc & huiusmodi inuestigabat omnia & inte
gra ad fratrem conueniens cuncta deferebat sentientem quidem iam etiam ipsum plurimum per se
metipsum: sed audiendum aliquid licet execratus esset sororis accusationibus retardantem. ¶ Erat
& enim porcio quedam iudeorum hominum de scrupulositate & subtilitate paterne legis gloriantiū
& culturam diuinitatis simulentium: a quibus inducebantur mulieres supra memorate. Hi pharisei
dicebantur qui possent maxime regi non modicum afferre presidium. Erant enim procaces ad bel
lum gerendum lesionesq; inferendas immaturius eleuata. ¶ Cum igitur cuncta gens iudaica iu
reiurando iurasset Cesaris se propriam fore & omnibus regis rebus fauere. ¶ Illi vero nomi

cū suis euocauit de anthiochia dās ei terra sine tributis ad habi tandum. Balatha.

Bathira vicus quēta maris b a bilonius consti tuit populo re pleuit sibi ah he rode data liber tate.

Zamaris babilo nius cū virtute viuēs moritur fi lios relinquens optimos iachi mum & hely

Philipus filius chimi aicus agri pe regis milicia eius curabat.

Herodes cūcta gni cōmisitā ti patro negocia quia vtilē pute cū eis nequitiā nō cognoscebat

Anti patri astu tia circa ferorā & suos quorum medio vult pā tri insidiari.

Quattuor mu lieres eiusdē opi nionis q bus so ror regis contra ria erat.

Fingunt inter se odium habere manifestū quę omnia cognosce bat salome fra tri nunciabat.

nauerunt. Erāt enim numero supra sex fere milia. quos rex pecuniario damno mulctauerat: quod dū D
num vxor ferore pro eis contulerat. Illi vero beniuolentiam quasi pro vicissitudine referentes futuro-
rum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse predicabant: q herodi videlicet terminus regni ñ
esset ex superna maiestate decretus: tam ipsi q̄ eius vniuersę cognationi. Illam autem regnum posse-
surem atq; feroram. vel filius qui ex eorum semine essent descensuri. Et hec quidem regi nunciaban-
tur. Non enim salomen ista fugiebant. & qm̄ plurimos regalis aulę corrūpere niterentur. ¶ Rex au-
tem interficit phariseos qui causa seditionis extiterent & vagoan eunuchum & earum quēdem qui
tunc primatum inter eos habebat honestatis dignitate decoratū: filiosq; eius peremit omnesq; ei con-
natione vel familiaritate coniunctos quibus ille phariseus presagebat. Magnificabatur autem apud
eos etiam vagoa sicuti pater & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regem futurum. In
manibus enim eius cuncta fore predicabat prebente illi rege & coniugij firmitatem & filiorum vel-
ti propriis filijs. ¶ Herodes itaq; vultus ex phariseis qui fuere conuicti conuentum congregat ami-
corum & accusationem ferore coniugis iniuriamq; virginum & audaciam illius mulieris exponens &
crimen vxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris. q ei certaminum seditiones ad-
uersus fratrem & bellum ex illius ingenio & verbis operibusq; consurgerent. Et quantum poterat hor-
tabatur. vt illa inter eos simulatio solueretur quod fore firmabat si societatem illius effugeret propter
illa quę gesserat. Nichil enim cum fratre ferora gratie permanere posse diffiniebat si secum illam reti-
neret quę bonū ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat ergo vxorem abijcere quę iter fratres cau-
sa pelli constaret. & si magni precij consanguinitatem suam duceret illam coniugaret. Sic enim posset E
nullomodo caritas fraternitas imminui. At feroras licet illo sermone moueretur. tamen affirmabat ne-
q; aliquid viris ex germanitatis necessitudine detracturum. neq; dilectionem coniugis abnuere. eligę-
re se potius mori dicebat q̄ illa muliere priuari. quę grata sibi constaret. Herodes vero differebat ci-
ca ferorā super hoc iracundiā: quāuis cuperet pro rebus gestis vltionem sumere. ¶ Antipatro tamen i
terdixit & mater eius cum ferora miscere colloquū. vel cum illis mulieribus. quę cum eo erāt obse-
uarentq; ne in vnum aliquatenus conuenirent. Illi vero profitebantur quidem conueniebant tamen
quando temporis opportunitas prouocabat: & simul etiam conuiuabantur feroras & antipater.
¶ Ferebatur etiam sermo q̄ antipater ferorę coniugi misceretur: cooperante illis ad conuertus facie-
dos antipatri matre.

¶ Antipater suspectum patrem habēs & timēs amicis rome scribit vt patri persuadeant an
tipatrum celeriter romam cum muneribus mittere & testametum in quo post se regem declararet an
tipatrum. Quo facto pergit & vna secum Silleus arabs quem accusauit coram cesare antipater. Silleus
quoq; magnas policitus est pecunias cuidem corinthio regis corporis custodi. vt ipsum interficiat.
Sed hoc ei reuelat fabatus & corinthus tormentis examinatur omnia manifestauit. Ferora quoq; in
amore coniugis permanes ad suam tetrarchia abscellit iureiurando conistringens non prius reuerti q̄
herodis mortem aduerteret. Sed eum herodes egritudine laborentem visitauit & ipsum mortuum i
hierusalem detulit honorifice sepeliandum. Cuius mortis exemplum omnibus notandum est q̄ vir-
tutis volūt esse cultores. Mortuo enim ferora eius filij ad herodē venientes veneno fuisse occisum ma-
rāt matrē accusantes. Cuius veritatem herode inquirente ancilla quedā antipatri matrem omnium
malorū causam esse accusat omnibus itaq; manifestatis herodes contra se paratas cognouit insidias.

¶ Capitulum tertium.

VSpectum autem patrem habens & timens antipater ne circa se amplius eius odium pro- F
cessisset: scribit amicis rome postulans vt scriberent herodi quatenus celeriter antipatrum
mitteret. simulq; cum eo munera digna mandaret & testamentum etiam in quo post se re-
gem declararet antipatrum quoniam defunctus iam erat herodes qui ei exfilia pontificis
fuerat procreatus. Quo facto pergit vna quoq; cum antipatro & silleus arabs nichil ex his quę prece
perat cesar peragens: vnde quoq; antipater ante cesarem eius accusator extiterat: pro quibus prin-
nicholaus patiebatur inuidiam. Accusabatur etiam & ab aretha silleus eo q̄ plures occiderit i petra
castellō benemeritorum hominum preter suam conscientiam maxime autem Sondum virum omni
virtute decoratum. iusticiaq; pollentem sed & fabatonem cesaris seruum. Silleus autem causas ha-
buit ex idem criminibus propagatas. ¶ Erat quidem corinthius herodis regis vnus ex custodibus
corporis cui maxime plura commitebantur. Huic persuadet silleus pecunias magnas pollicens vt he-
rodem occideret. Hoc etiam ille promiserat. Quod agnoscent fabatus silleo indicante statim regi de-
nunciat. Ille vero corinthium tormentis exanimans: fecit omnia depalari. Detinuit autem & secum
duos arabas confessioni credens corinthij & philargum alias Philarchum q̄ sillei fuisset amicus
qui etiam ipsi nam eos rex tormentis affecerat confessi fuerant q̄ eos exhortaretur: nuncians coiti-

Rex phariseos i
terfecit & vagoā
eunuchū & filios. &c.

Herodes ferorę
fratri precipit vt
vxorē suam abij
ciat qd ipe ne-
gat potius mori
vel se dicens q̄ il
la carere.

Antipatro & e-
ius matri iterdi-
xit rex cū ferora
miscere colloqū
& cū aliis mulie
ribus. &c.

Antipater suspe
ctū patrē hns &
timēs scribit ami
cis rome vt pa-
tri persuadeāt ip
sū cū muneribus
romā mittere &
regni successorē
facere.

Herodes filius
herodis ex filia
pōtificis.

Accusatus sille-
us arabs:

Silleus magnas
policēs pecuni-
as cuid corithio
custodi regis vt
ipm occidat qd
ei reuelat faba-
tus:

thsum non agere molliter: & sic vbi opus esset rei. ferro cooperarētur ad perpetrandum facinus inter
A eos complacitum. Ad hęc etiam saturninus omnibus ei ab herode denunciatis: romam eos destinauit. ¶ Ferora vero fortiter in amore coniugis permanentem discedere ad propria herodis precepit. Ille vero gratenter accipiens. ad suam tetrarchiam non moratus abscessit plurimum se iureiurando constringens. non primum reuerti anteq̄ mortem herodis aduerteret. Proinde etiam ab herode morte constricto petitus vt veniret pro aliquibus sibi mandatis si mors contingeret iniungendo. nullomodo persuasus est aduenire: ne iurisiurandi violator existeret. Non tamen herodis i his rebus illius imitabatur exemplum meliorem circa feroram voluntatem suę mentis ostendens. Nam paulopost ipse cœpit egritudine laborare. Ad quem herodes non euocatus aduenit: sed & mortuum eum recepit. atq; ad hierosolimam detulit: & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit ingentemq; luctum super eum supraq̄ quisq̄ ratus erat expossuit hoc antipatro licet romā nauigasset malorum tñ extitit aduersorumq; principium. Ex hinc iam cœpit fratricidij factio denudari. ¶ Narrabo itaq; oēm super hominis rationem. exēplū generi humano in futura tēpora permānsurū ad vtilitatem qui voluerint virtutis esse cultores. Ferora igitur mortuo humanatoq; celebritate magnifica quo ex liberis eius qui ab eo in honore habebantur ad herodem veniunt postulātes ne multam fratris mortem relinqueret quin potius inquisitionem faceret acerbe mortis & calamitose repentineq; translationis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus: fidelia namq; narrabant. id coniugē die proxima anteq̄ egritudinem incurreret eum cenasse retulerunt venenum autem in cibo sumpsisse: exeoq; perisse: q venenum allatum esset ab arabica muliere amoris faciendi gratia amare namq; se fingebat: re autem vera ad inreritum erat ferorę petitum. Sunt quippe ad venena conficienda artificiosissime arabicę mulieres. Persuasū enim illi dicebāt vt venenum venundaret: ad loqua quippe illa venisse
B matrem referebat ferore coniugis & sororem vnde illud venenum apportantes cenam illi prępara-
uere in qua illo veneno sumpto periit. ¶ His verbis protinus excitatus ancillas illarū mulierū tormentis examinat inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negocio. quia nulla illarum aliquid depelaret nouissima quedam inflictis ei magnis in tormento doloribus. nichil quidē aliud dixit nisi deum inuocans vt talibus supplicijs matrem antipatri traderet imprecata est. quę omnium malorum illorum causa existeret. Hęc ad instandum herodem magis magisq; coegerunt: vt cūcta illarum mulierum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palām facta sunt & conuiuia & conuentus secreto facti sepissime: sed etiam sermocinatiōes quę ad ipsas ad filium solum fuerant factę: vel illa quę ab eo ad mulieres ferorę deferebātur. Erant autē munera centum talentorum: vt secreto ferorę persuaderēt quicqd antipater imperaret. prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur & lamentationes quas ad matrem propriā frequentabat q tam prolixe pater aduiueret: sibi etiam imminere senium vt etiam si ei regnum veniret non liceret iocunde iam viuere per ętatis gratitudinē atq; molestiā: ad hęc etiā multos sibi fratres in illo regno coadolescere & fratrū plures filios ex quibus omnibus minus spē suā tutā haberet. His etiā addebat dixisse q per idē iā tēpus fratri potius in regno suo licētiā habere cōcederet crudelitatē quoq; plurimū regis accusare & filiorū cedes se quoq; timere ne vsq; ad ipsum hoc malū pertingeret. Artē quoq; romam pergendi consiliumq; narrabat. feroram quo
C q; ad suam tetrarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus herodes auditis cognoscebat sermones sororis suę quos ad se sepe detulerat. Incitabatur aūt rex super antipatri nequitia iussitq; matrē eius ornamēta sua cūcta contradere quę multorū cōstarēt precio talētorū. Quę postq̄ abstulit reiecit eam & in amicitia mulierū ferorę pro damnatione dedicauit.

¶ Antipater famarites qui filio regis antipro curator fuit regis iracūdiā accēdebat venenū dicēs mortiferū parasse antipatrū & illud antiphilū de egipto attulisse theodionēq; dedisse ferore hoc q; modo advxorē ferorę deueniisse dāte marito ad custodiēdū. Quod ita eē vxor ferorę fatebatur que mittete se de tecto deorsū nō interijt insidiarū modū declarauit accusata insuper filia pontificis regis vxor expellitur & patre suo principatu priuato mathias substituitur. Batilus quoq; antipatri de roma veniēs aliud venenū attulisse inuenitur. Tūc etiā antipatro patri de roma scribēte nichil de hijs quę in iudea fiebant ei significatum est obstante omnium in eum odiō & viarū custodia illi tamen herodes suam celans indignationē rescribit & litteris lectis suarum suasus consilio redijt in iudeam

Capitulum quartum.

AMplius autē aduersus filiū iracundiam regis incendebat vir famarites antipater nominequi filio regis antipatro curator extabat. Nā cū alia quidē eius in tormētis aperuisset illud quoq; prodit quoniā venenū mortiferū cōfecerat dederatq; ferorę iubēs vt post eius abscessum: cū iam spaciū aliquanti temporis cucurrisset vbi ratio ꝓuocaret patri protinus ꝓpinaret & dicebat attulisse illud venenū egipto antiphilum alias antiphalū

Ferora d tetrea chiā abscessit se iure iurādo cōstrigēs nō prius reuerti q̄ herodis mortē aduerteret.

Ferorā egritudinē laborātē visitat rex & ipsum mortuū i hirm detulit honorifice sepeliēdū.

Exēplū i morte ferore notandū.

Arabice mulieres veneficē artificiose.

Herodes exquirēs veritatē que dā ācilla antipatri matrē omniū malorū eē cām accusat Et sic oia manifestata sunt & cognouit rex cōtra se insidias. &c.

Antipater samarites antipatrū dñm suū venenū passe accusat

Antiphalus & theudio veneni delatores.

vnum ex amicis antipatri transmissum autem ferorę per theudionem fratrem matris antipatri & hoc D modo ad vxorem ferorę puenisse dante marito ad custodiēdū. ¶ Q d illa quoq; fatebatur rege scrutāte negociū & procurrēs tanq̄ venenū allatura misit se de tecto deorsum nō tamē interijt q cadēs in pedes terra suscepta sit. Ac deinde postq̄ recreauit animā promittit ei herodes salutē eiusq; domesticis. dūmodo nequaq̄ ab ea occultareturveritas. neq; se illi malum pro ingratitudine redditurū iurabat si cuncta cum veritate ꝓderet vel modū quo gesta cōstarēt: Ad hęc illa dicebat iusta atq; ab alijs sibi nunciata firmabat. allatū esse venenum ex egipto ab antiphilo medico quippe esse fratrem eius aiebat a quo prouisum fuerat per theudionē autem viro suo transmissum. se vero illud custodire aferora susceptū aduersum ipsum sane antipatro preparatum. Cum igitur feroras ęgritudine teneretur. & eum aduentu tuo consolationeq; curares. videns circa se tuam beniuolentiam cōcidit mente deiecta & me vocans. O mulier inquit induxit me antipater aduersus patrem suum. fratremq; meum cōsilia iniqua constituens. Nā venenū in eius perniciam nundinatus est. Nunc itaq; quoniā frater erga me nec ante iniquum aliquid gessit & nunc propositū bonę voluntatis ostēdit: me autē nō post multum de hac luce sentio recesserūt age ne cum cōscientia fratricidij ad nostros progenitores abierim illud venenum apportās epistolāq; antipatri me vidente cōbure. Ego autē plurimū eius igni cōtradēs aliquantulum reseruaui: vt ferora defunsto si meo rex male fortassis attēderes. illo vsa seculi huius necessitates effugerem. Hęc dicens & venum & pixidem in medium protulit ¶ Sed frater & Antiphili & mater eius eadem fatebātur tormentorum vehementia: pixidem quoq; illam nichilominus agnoscebant. ¶ Accusabatur filia pontificis vxor regis tanq̄ omnium cōscia fuisset: sed ea celare maluerit. E

Accusata filia pōtificis vxore herodis rex emisit & socerū Symonē de pōtificatu priuauit & mathiam substituit.

Ob quę illam quidem herodes emisit filium autē eius ex testamento deleuit in cęteris permanente. Sed etiam socerum pontificatu priuauit simonem boethi: substituit vero mathiam thiophili hierosolimitē genere. ¶ Dum ea gerūtur batillus quoq; ex libertis Antipatri venit ex roma & tormentis examinatus inuenitur venenū attulisse aliud q matri Antipatri daret: & illa ferore tradendum. vt si primum venenum minus regem forsitam peremisset: & hoc maturius vterētur. Apportabat etiā litteras ab amicis herodis romę cōstitutis: consilio antipatri & dictatione compositas: accusationē habentes Archelai atq; Philippi qd quasi de patre quererētur ꝓ nece aristoboli & alexandri. Semetipsos quoq; herodi misereri nunciabant & euocabantur quidem a patre veluti nō ob alias res nisi vt etiam ipsos extingueret. Hęc quippe magnorum numerum amici gerebant opitulātes antipatro. Scripsit etiā anti pater patri de fratribus culparū genera magna confingās: omnimodo eos adiudicans. ętati eorū causam ascribens qua impelli possent nequitiam sui patrasse proposīti. Ipsevero certamini quod cum filleo gerebat magno studio fuit intentus: & accusationi primorum virorum romę constitutorum se totum dederat. monilia quoq; preciosissima ducentis talentis empta parauerat. ¶ Miretur fortasse aliquis quoniam tantis aduersus eum in iudea motis turbinibus: ferme septem mēsium tempore decurrente nichil illi fuerit nunciatum. Causa vero huius rei erat obseruatio viarū atq; custodia & odiū omnium quo circa eum tenebantur. Nullus enim erat qui pronus esset proprio periculo illius tutamē, salutemq; conquirere ¶ Herodes sane antipatro scribente ꝙ cuncta quę oporterent peragens maturius aduenīret: cęlans indignationē suā rescribit iubens ne vlla desidia ad iter agendum prepediretur ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoq; de matre ipsius minimum quidam expostulanda causatur promittens tamen se reconciliatum iri cum ipse protinus aduenīret: & in omnibus erga eum dilectionem suę quasi mentis aperiebat: formidans ne forte quicq̄ suspicans differret in eū de me negocium atq; romę demorās aliquas sibi difficultates pararet: & in regno romano rumoris aliculus fieret amministr. Has autem litteras in cilicię suscepit: alias autem tarenti in quarum textu serore occasus declarabatur. Quibus lectis egre satis tulit & aspere nō propter ferorę gratiam sed quia patris interitum vt promiserat non peracto defecerat. Circa celeuderū aūt cilicię veniens: cępit de causa nauigationis ambigere: vtrum deberet domum sicut instituerat tendere abiectione matris aductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebat expectare donec agnosceret quę domi mota gesta q; fuissent. alij vero hortabantur ne nauigationem domi differret: soluturum enim suo aduentu omnes causas aduersitatis aiebant. Nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe nisi eius absentia facultatē accusatoribus virtutēq; tribuisset. His persuasus protinus nauigauit: & exceptus est portu nomine sebasto: quem Herodes opibus magnis constructum sebastum ad honorem cęsaris appellauit. F

De ꝑdictis quę cōtra antipr̄m i iudea fiebant sibi nichil figrificatū est obstāte oim i eū odio & viarū custodia Herodes antipatro suā idignatiōnē cęlans rescribit.

Dubius antipr̄si domū adeat &c

Sebastus portus

¶ Antipatrū in apertis malis positum nō ꝑcibus secundis sicut cum fuisset ingre[illegible] ꝑsequebatur: sed aduersus eum maledictis non prohibebantur excipere. Tunc quoq; [illegible] Hierololimis aderat ab herode pro cōsilio postulatus quem antipatro regiam aulam [illegible] dicem omnium constituit antipatrum autem repulit fratricidij acculans. Q ui tanto [illegible] gatus vsq; ad cralthā abiecit. Posteraq; die cōuocato cocilio vbi varus rex & Salom[illegible]

unciaturi forent contra antipatrum quem iubens herodes in medium produci & primitus lacrimatus propter filios ingratitudinem antipatri cœpit accusare & nicolaum damascenum regis amicum orare vt reliqua loqueretur quecunq; ad demonstrationem cause redargutionemq; proficerent.

¶ Capitulum quintum.

IN apertis iam malis erat antipater nullo ad eum quominus accedẽte. nullo colloquẽte sicuti cũ fuisset egressus: votis eũ ac secũdis precibus persequebatur. nunc econtra aduersus eum maledictis nõ prohibebãtur excipere. Verebãtur euiũ cũctiq; penã esset fratribus pro sua impietate soluturus. ¶ Ea tempestate contigerat varũ quintiliũ fortte in Hierosolimis agere: qui successor saturnini ad Syrie regionem fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum herodi ab eodẽ postulatus pro causis in quarũ dispositionibus hęsitabat. Quibus vna concessum habentibus venit antipater cunctis illis rebus incognitis. Qui ingressus aulam regiã purpura indutus & ipsũ quidẽ ianitores excipiũt amicos vero qui circa illũ erãt aulã accedere ,phibebãt Cœpit itaq; pturbari: in qua mala deuenerit manifeste cognoscẽs. Deniq; pater salutatus accedẽtẽ repulit fratricidij accusans simul & consilia obiectans super suimet, ipsius interitu quorũ omniũ auditorẽ aut iudicẽ in crastinũ varũ forte cõfirmat. Et ille quidẽ tanto malo audito: atq; pariter imminente ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & vxor accurrũt quę residua fuerat de filiabus ãtigoni qui ante herodẽ Iudea regnauerat ex quibus vniuersa cognoscẽs cœpit se certaminis iudicio preparare. Sed die postera concessum faciũt varus simul atq; rex amici etiã vtrorũq; cõuocãtur. Aderẽt quoq; regis cõsanguinei: & salome soror: & si qui nunciaturi forent quę prodiderant examinatione tormentorũ serui deniq; antipatri ex materno illi iure conueniẽtes. Qui pauloante fuerant comprehensi epistolã deferãtes antipatro quę fuerat in hãc perscripta sẽtentiam ne ad patriam repedaret q; cuncta videlicet ad patris notitiam reuelata peruenissent solũq; illi suffugium remãsisse vel cesarẽ & sub patris potestate non cadere. Antipatro vero patris genibus prouoluto atq; deprecante ne iudiciũ de illo rebus incognitis promereretur quin potius facultate auditorij sibi contribura purgaturum iri se apud patrem posse firmabat. Quem iubens Herodes in medium produci ipse lamentari primitus cœpit q; tales illi filios habere contigisset per quos ei fortune tales exurgerent: aut vnde tãtã diuinitatis indignationem comparauerit: vt sua senectus ĩ ãtipatrine quitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones & educationes quas filijs studiose prebuerat opum quoq; ac facultatum affluentiam in quibuscũq; temporibus ipsi cuperent semper illis protinus adijcere nullumq; esse impedimentum quo voluntas eorum cõsilio periculum mortis incideret. dũ illi regnum impie rapere festinarent anteq; ipse legi nature concederet. Vndevalde se mirari dicebat Antipatrum cuius spe subleuatus auderet sinevlla refrenattõe ad talia tantaq; prorũpere. qñquidẽ eũ regni successorẽ etiã scribẽdo declarasset. sed etiã vitę suę tẽpore in nullo minor existeret: non claritudine dignitatis nõ virtute potẽtie. Quinquaginta deniq; illũq; talenta ex redditibus sumere ad hęc trecenta talenta romam eunti dono dedisse. Increpebat illum etiam de fratribus: q; si velut malignos accusauerit. cur eorum imitator extitisset. Si vero innocentes fuissent: iniq; aduersus consanguineos crimina cõfessisset. Nam illa omnia quę de illis nunciata fuissent. a nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cõsilioq; eius gessisse cuncta quę aduersus illos fuerint gesta quos nũc prorsus absoluerit. isto hęrode illis ĩ parricidij facinore succedente. Hęc simul dicẽs profundebat lacrimas quę illi ĩterclusa voce loqui amplius nõ sinebat. ¶ Verũ nicolaus damascenus regis amicus & in omnibus vna cũ eo semper cõuersatus & modũ quo res fuerit geste assecutus rogabatur a rege vt ipse residua loqueretur quęcũq; ad demonstrationẽ cause redargutionẽq; proficerent.

¶ Antipatro seipsũ excusare nitẽte eius verbis assistẽtes miserebãtur herodis q; animus quasi ad misericordia est inclinatus. Sed nicolaus cõtra ipsũ criminũ probationes adducẽs ipsius ingratitudine erga patrẽ & proditionẽ manifestat & varũ iudicẽ excitat cõtra ipsũ ferre sententiam.

¶ Capitulum sextum.

SEd antipater econtra conuersus ad patrem semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaq; cuncta suę circa illum benignitatis exempla: honoresq; a patre concessas quos minime precepisset nisi virtute dignus & officijs circa illum meritus haberetur. Enimuero profisse se semper vt vsui necessaria forent. consiliumq; semper circunspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset: suo labore negocia cuncta peregisse neq; credibile constaret vt qui sepius ex aliorum insidijs patrem strennue liberaret nunc ipsum insidiatorem patris effici: vt deleret omnia suę virtutis monimenta: vetera molimine repentini facinoris presertim cum iam successor regni fuisset ostẽsus: & simul etiam rerum honorumq; potiretur: quę vsq; ad presens tempus eum habere constaret. Neq; illud esse verisimile prorsus aiebat vt qui cunctarũ rerũ

Varus quintilius.

Antipf rebus sibi icognitis regiam aulã intrat.

Herodes antipatrẽ repulit eũ fratricidij accusãs & varũ iudicem oim cõstituit.

Assistẽtes i iudicio cõtra antipatrẽ.

Lacrimatur herodes propter filios & antipatri accusat igratitudinem.

Nicolaus damascẽus regis amicus cõtra ãtipatrem.

Antipater seipsum excusare nititur.

dimidium siue periculo & cum virtutis honestate teneret. vellet totum cū crimine atq; periculis appetere incertus vtrum ne valeret affectum suę cupidinis obtinere presertim cū pro tali causa fratres suos vidisset extinctos: quorum facinoris & nunciatorem & accusatorem ipsum esse constaret quod nisi ab illo proderetur: occultum proculdubio permaneret quorū etiā postmodum quod esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perdita punitor extaret. Et ibi quidē hęc sua dicebat esse momumenta quibus cōuersationē suam cum magna beniuolentia circa patrē agitasse probaretur. Romę vero quę gesserit cęsarem conuocabat: quem iuxta ac deum fallere nemo posset quorum fidem facere litteras ad eodē cęsare destinatas quibus litteris haud rectum esse fortiores aut filiorū reputare accusationes hominum volentium inter se turbas & iurgia cōcitare quas accusationes a suis inimicis confictas aiebat quas se reuerso vltra iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis q̄ eorum violentia factum esset vt falsa dicerentur. Doloris quippe vel necessitatis eam esse naturam vt doceat eos qui subfecti sunt illa loqui que viderint grata dominantibus: quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. ¶ His dictis mutatio est facta totius concessus. Satis etenim miserebatur antipatrum profusione lacrimarum & vultus humilitate miserabilē ita vt etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoq; sese tebatur herodis animus inclinatus: licet conaret suam mētem aliis nō esse manifestam. ¶ Nicolaus autem exorsus ab iliis verbis quibus rex principium fecerat causā amplificare cœpit & cuncta quę vel tormentis eruta vel testibus erant relata proferens cōgregabat vndiq; criminum probamenta. Maxime vero virtutem regis & clementiam longa narratione proferebat qualiter nutritiones & educationes in studijs doctrinarum filijs suis impenderat quarū rerū labor in nullo ei profecisset accōmodo in alijs ex alijs calamitatibus irruenti quamq̄ se non imitari diceret primorū filiorum inconsiderationē q̄ & adhuc fuissent adolescētuli & deceptui faciles a pravis suasoribus corrupti in trāsuersum declinassent naturęq; iura reliquisse: vt maturius q̄ oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipater vero furiam admodū expauescere se prorsus: nō propter paterna beneficia in quibus eū affatim fuerat numerās: quę cum essent tā multa magnaq; eius tamē animū lenē reddere nequiuere morevenenatorū repentium licet illa repenta quālibet sint aspera beneficiis aliquatenus leniuntur. Non solum argo in hoc expauescere se dicebat prauitatem antipatri verū q̄ fortunę iam fratrum exemplo precederēt. quominus imitator eorum existens. impetum suū a crudelitate retineret. Quā q̄ o antipater qui temeritatis fratrū nūciator extitisti: & seruator documentorū & pugnitor redargutorum. cur non repulisti animum quem in illis te prodente culparnus: sed potius ad mitigandum flagitium illorum infana libidine raptus es. Vnde claret q̄ nec illa a te protamine patris gesta sunt: sed pro fratrum infœlicium interitu festinata vt illorum odiū ostētādo amator quasi patris crederis: quatenus posses ad eius insidias iter facilius adipisci potestatē a patre percipiens. Quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim: vt fratres interimerentur de negotia redarguit vt autem consciį eis proderentur minime curasti. Vnde certum est te quoq; cum illis aduersus patrem insidias construxisse accusationem illis preparās: vt si forte ad effectum venissent tibi lucrum parricidiį prouenisset vt ex duobus pro certaminibus tu fructus percipies gaudiorū suis moribus competentes. Et circa fratres quidē qualis extiterie manifestus es. Nam super eorum morte velut de rebus gl'iabare magnificis: qd quidē eēt dignū ita te sapere: si tu deterior nō extitisses. Sed te occulto aduersario patris extāte claret qa illos nonveluti patris insidiatores hēbas exosos nā haud ita exorbitare: sifam neqciē cupiēs ppetrare: sed timēs ne regni fierēt successores quos tibi videbas iustius posse preponi. Patrē autē super fratres extīguere festinabas ne celeriter tua aduersus fratres factio proderetur. & pro quibus tu merebaris penas licet ab infœlici patre supplicium sumere conabaris. Ac parricidium non commune cogitasti sed quale vix a quoq̄ nunc vsq; in vita hominū vel videri potuit vel audiri. Non solū enī fiiius patri insidias preparabas verū diligēti quoq; & beneficia multa prestāti Socius quippe regni cōstabas successor in nomine in dispositionibus particeps in fruēdo cōmunis. Nā & successor āte iā denunciatus & iocunditatem ac fructum regni iā ante capere in nullo prohibitus. ad spem etiam futuri gerendā ex sententia patris & litteris communitus. Sed tu tamen ex herodis clementia: rerum iudex erat sed tue voluntate ac nequicia opera paterna pensabas. volens patre in omnibus tibi obediente. etiā patrem quā possidisset arripere & confingebas verbis velle salutare eum quem rebus ipsis & operibus interimere nitebaris. Et non solum tu malignū extabas verum eliam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; voluntatem aduersam sedicionibus reddebas. Quin etiā patrem bestiam ausus es appellare. Cum habeas ipse mentem omni serpente peiorem. Siquidem aduersus patrem venena colligebat. Et quem patrem Qui te tantis beneficijs muneratus est & cōtra eū auxilia diuersas postulabas & artibus varijs p viros atq; mulieres vtebaris quatenus interimeres hominem senio & ętate confectum quasi ad nocendum non sufficeret sola

Notāda sentētia Antipri verbis assistētes miserabātur & herodis animus quasi ad miam inclinatus Nicolaus cōtra antipatrū adducit criminū probationes.

Ingratitudo maxima ātipatri.

Proditor ātipri

que mentis iniquitas. Et nunc venisti post tormenta liberorum atq; seruorũque propter teviris acmulieribus constant inflicta & contra denunciationes coniuratorum inficiatum ire festinas & non solũ patrem hominibus auferre meditatus es. sed etiam leges virtutẽq; vari & ipsius iura nature ipsamq; conaris interimere veritatem. Ita ne tua confidis impudentia vt etiam tormentis temetipsum subici velis. cum eauseris de tormentis eorum qui examinati sunt: vt illi quidem qui ea dixerunt que ad liberationem tui patris attineant veritatem minime tenuisse videatur. tormentis vero que tibi fuerint adhibita velis indagasse veritatem. ¶ Nonne saluas o vare nonne liberas regem factionem a suo sanguine sustinentem. Per maiestatem imperij romani per virtutem tuam obtestamur & hanc atrocissimam bestiam que per proditionem fratrum patri se beniuolum esse simulabat quatenus posset solitarius & omni consanguinitate deserta de regno percellere adiudices atq; condemnes Non pronũcias hunc sceleratum ducendum ad necẽ. sciens quoniam parricidiũ communis iniuria est & nature ipsius & totius vite hominum. Neq; minus facinorosus reputãdus est qui cogitauerit tam & si eum effectum non contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat. qui talibus supplicia non importat. ¶ Addebat etiam illa que mater antipatri ad aliquos stolidate muliebri locuta elt: ariolationes quoq; odiuinationes super regẽ factas & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid antipater cum ferore mulieribus lasciuire dicebatur. comessationes quoq; sordidas umoresq; narrabat. Deniq; examinationes tormentorum & testificationes plurimas inferebat. que sane plurime constabant. Nam alias quidem ante parauerat alias ex repentinis nuncijs summitates acceperat. ex quibus priora magis magisq; firmabantur.

Nicolaus verũ iudicẽ excitatur ad iudiciũ contra antipatrem confitendum. Parricidiũ cõis iniuria est nature. Accusatiões cõtra antipatrẽ.

¶ Plurimi qui antea timore tacebãt cernentes antipatrum accusationibus odibilem oia conprocedunt. Qui & si ad mentiendum promptissimus esset tamen ꝓdicta negari non poterat venenũ in mediũ proferri vt experiretur que nam est vis eius. Et adductus quidẽ morti ad bibit iubente varo & statim moritur herodes autem continuo antipatrum varo recedente inuinculis ligari iubet & romam mittit ad celarem Tunc quoq; bine epistole antiphilatrum mille inueniuntur & epistola agme iudee in seruitio iulij celaris vxoris ancile Qui vbi vltiperactus herodes magnitudine nequitiarum filij inpellebatur statim eum perimere vota autem antipater antiphilum omnium causam iussit acculat iterumq; mittit romam ad filium accusandum mandatq; omnia que agme in factione fuerat suffragrata exemplaria quoq; misit epistolarum.

Plurimi antipatrẽ tũc accusare nitebãtur.

¶ Capitulum septimum.

PLurimi quippe homines que antea timore antipatri silentio pre tereũda mandabãt cernentes eum accusationibus plurimis odibilẽ & aduersa fortuna inimicis eius aperte prompteq; traditũ. q; odio ineffabili aduersus eum nitebãtur. omnia tunc prodebant. Incitabatur quoq; ad accusandũ eorũ nõ solũ horrore factorũ eius & magnitudine scelerũ que vel patrauerat vel patratũ ire presumpserat improbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat & q; semper eũ seserãt. neq; amorẽ benignitate circa quẽpiã habuisse: sed sue tãtũ cõmoditatis. Quorũ omniũ illud eũ amplius aggrauabat. q; nulli extiterẽt q res ex equo bonoq; iudicabãt q; eorũ animus odio amicitie iure careret. Dicebãt ergo se olim ista sensisse prohibitosq; semper renunciando libertate vero data in mediũ cuncta deferre. A quibus proferebantur multiforma probamenta nequaq̃ de falsitate accusari valentia. q; neq; benignitate circa herodẽ neq; timore periclitaso tacerent. sed solum rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebanti dicentes q; in suis actibus antipater non vtilitatem herodis & munimen attenderet sed sola nequitia ad illa facinora fuerit incitatus. propter quod omni pœna dignum esse loquebantur. ¶ Multa etiam a plurimis sine vlla interrogatione dicebantur. itavt antipater quamq̃ in omnibus rebus impudens & ad mentiendũ promptissimus atq; callidissimus tanta confusione fuerit opprellus: vt neq; negaret neq; contradicere valeret. ¶ Nicholao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente Varus iubebat antipatrum vt se falsis criminibus expurgaret. si aliquas astructiones haberet quibus obnoxius illorum que importata essent non esse monstraretur. Nam ipse quoq; optare se patrem certe nosse dicebat vt in nullo contra se machinatus esse fieret manifestus. Ille vero in faciem prouolitus deo rem omnibus commendabat qui sibi testificarentur nichil se improbum cogitasse atq; signum a deo fieri postulabat insidiatorem se patrio animo nõ fuisse. Solent quippe vniuersi quibus iustitia deficit quando facinorum aliquorũ per pessimates existũ liberũ arbitrũ sibi dicẽt ex diuinitate cõcessũ quãdo vero in periculo ceciderit iustũ recipere iudicij. per inuocationẽ eius omnia testimonia conantur aduertere. Quod etiam antipatro contingebat. Cum tanta namq; velut absente diuinitate ante gesserat. tunc autem iusto iudicio vndiq; concludente defectu purgationum ad dei iudicium absolutionem accusationum omniumq; criminum referebat potentie diuine causam tribuens vt eius testimonium in medium veniret quan-

Antipater & si ad mẽtiẽdũ prõptissimus eẽt tñ predicta negare nõ poterat

Facinorosorũ ditio.

Quidã mortiadiudicatus p̃ experimẽto bibit (varo iubẽte) venenum qđ filius patri pauerat & statim moritur.

ta pro patre gesserit:quantaq; periculosa pro eius salute presumpserit. ¶ Varus autem cũ sepius interrogaret antipatrum & nichil amplius ille q̃ dei proferret inuocationem. videns in infinitum rem pergere.iussit venenum in medium proferri.vt experiretur quę nam esset vis eius. Et adductus quidem eorum qui fuerant morte damnati bibit iubente varo confestimq; moritur. Tunc exurgens abbate concessu/& die posterã manthiochiam perrexit vbi frequens illi fuerat conuersatio.eo q̃ syroũ regnum ibi fuerat constitutum. ¶ Herodes autem continuo in vinculis filium abstringi iussit.Incerte autem erant plurimis confabulationes vari:quę ad regẽ habebãtur.Dicebant nonnulli quod ex eius sententia fecerit quecunq; de antipatro gesta sunt. ¶ Ligãs ergo eum destinauit romam ad cęsarem litteras omnes declarantes negocium sed etiam qui pręsẽti relatione cęsarem docerent nequitias antipatri. ¶ Deprehenditur autem in eis diebus etiam epistola ab antiphilo ad antipatrum scripta.In egypto autem erat iste.Que soluta a rege talia declarabat.Mili tibi epistolam ab agme alias agmes nõ parcẽs animę meę.Scis enim quoniam periclitabor a duobus domesticis:si hoc fuerit agmẽ.Tibi autem prosperitas ad regendam causam proueniat.Et epistola quidem talia loquebatur.Rex autem querebat alteram epistolam quę tamen iuueniri non poterat.Nam & seruus antiphili qui lectã apportauerat epistolam:aliam suscepisse denegabat.Cum autem hesitaret rex vnus amicorum herodis inspiciens interiorem tunicam serui.nam duabus erat indutus arbitratus est in interiore tunica litteras obcelari & erat ita.Inuenitur ergo epistola:in qua erant scripta hec.Agme alias agmes antipatra Scripsi patri tuo qualẽ voluisti prorsus epistolam:& rescriptum faciens epistolę quę ad meã dominã veluti a salome directa est destinaui.quam cum legerit certo scio punituram salomen tanq̃ insidiarum.Erat autem epistola tanquam salome ad dominam eius ab antipatro dictata sub salome nomine quantum ad sententias pertinebat stilo autem agmes compositas in qua continebantur ista Agme regi herodi.Ego studium habens ne te quicq̃ lateat quę aduersum te geruntur.inuenies epistola salome ad meam dominam contra te scriptã cum periculo quidem meo sed cum tua tamen vtilitate conscripsi vbiq; direxi.Hanc autem illa conscripsit:volens filleo coniungi.Scidi igitur hanc epistolam ne fortassis ego de vita mea periclitarer. ¶ Ad ipsum autem antipatrum scripta erat q̃ eius iussionibus ministerium gesserat vt ad herodem scriberet:eo q̃ quasi salome insidias illi preparare festinaret.Sed etiam rescriptũ eius epistolę quę quasi ad suam dominam fuerat a salome destinata direxerat. ¶ Erat autem agme iudea quidem genere in seruitio autem erat iulię cęsaris coniugis.& hec gerebat amicitiam quam cum antipatro iũxerat.comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus vt eius aduersus patrem & nutricem sniffragaretur insidijs. ¶ Herodes autem obstupefactus magnitudine nequitiarum antipatri impellebantur quidem vt eum cotestim perimeret velut procellã magnarum turbinemq; causarum & nõ solum sibi sed etiam sorori insidiãtẽ:domumq; Cęsaris sua iniquitate corrũpẽtem.Accedebat autem etiam salome pectus crebro percutiens & se interfici postulans.si quid forsitan tale in ea probaretur.Herodes autem conuocans filium interrogabat:iubẽs vt si quid haberet aperiret.Increpabaturq; a patre dicente.Quoniam inimicus omnino reperti es.age nunc & qui tecum ad hęc negocia operam dedere nullo modo moreris aperire.Ille autem in antiphilum cuncta referebat nullumq; alium causam horum extitisse firmabat. ¶ Herodes autem admodum dolens volebat romam ad cęsarem filium destinare vt supplicium pro suis factionibus sumeret.Timens autem ne fortassis amicorum suffragio valeret effugere ipsum quidem vinctũ fieri iussit & antea custodiebat.Verum legatos misit cum litteris ad accusandum filium.intimedaq; omnia quę agme ad perficiendam factionem fuerat sussragata:exemplaria quoq; transmisit epistolarũ.Interea legati romã proficiscũtur:docti; in pręsentia quęq; loqui repondereq; debuissent.

Epl'a antiphili ad antipatrum missa inuenitur.

Alia epl'a eiusdẽ adeũdẽ iuenit.

Epl'a scripta nomine salome.

Agme iudea in seruitio iulie cęsaris vxoris.

Antipater accusat antiphilum oim causã fuisse Herodes mittit iterũ romã accusãdũ filiũ & agmen.&c.

¶ Herodes morbo pregrauatur testamentum scribit minori filio regnum tribuẽs & cęsari iuliq; cęsaris vxori filijs emicis liberis cęsaris filijs etiam suis filiorumq; filijs pecunias & redditis distribuit Salomenq; locupletauit.Ipse morbo exalperatus cũ annũ ageret septuagesimũ oia iudeorũ si potuisset quia ab eis se contemi putabat dilperdere volebat Iudas vero & mathias iudei iuuenes eruditissimi scientes rege irremediabiliter morbo pregrauatũ populũ regis opera cõtenere incitauerunt & aquila aurea quã supra portã tẽpli cõstruxerat cõtra dei legẽ amouerũt:Quos iubẽte rege dux regis prequitur:& iudã & mathiam fugientibus alijs captiuos duxit ad regẽ.Qui cõfitẽtes regi respondentes paratos pro legis dei cõseruatione obtulerũt ad quecũq; supplicia.Quibus ligatis rex iudeorũ & Hierichote principes vocat corã illis iuuenes accusans.Mathiamq; sacerdotẽ/Qui cũ semel sacerdotali fungeretur officio/recordatus q̃ pcedẽte solemnitatẽ vxori fuit cõmixtus propterea quia sacerdotio perfungi nõ potuit Iosephus eius cognatus vno illo die functus est sacerdotio hunc ergo mathia sacerdotio priuauit & Azatim vxoris fratre promouit. Mathie aũt qui seditionẽ excitauerat cũ sociis igni vinũ cõtradidit

Ed rex morbo prẽgrauatus testamentũ scribit minori filio tribuens regnũ: odio quod circa archelaum philippũq; ex antipatri accusatione concœperat. Cesari vero mille talẽta dereliquit: iulię vero cęsaris vxori & filijs: & amicis & libertis cęsaris quingẽta: filijs etiam suis filiorũq; filijs pecunias et redditus distribuit. ¶ Salomẽ sororem suã magnifice locupletauit eam scilicet erga se beniuolam semper agnouerit: & nunq̃ aliquid ex aduerso molientem. ¶ Desperans autem contra morbum se posse subsistere: nam annũ agebat circiter septuagesimũ: eraspera eius est irreuocabili furia et amaritudine mentis incensus: volebat si potuisset iudeos cũcta disperdę. Herodes septuagenarius morbo exasperatus volebat si potuisset cũcta iudeorum disperdere quia eos se contemni putabat.

Hærodes infirmus testamẽtuz scribit minori filio tribuens regnum & cæsari mille talẽta. &c. Herodes septuagenarius morbo exasperatus volebat si potuisset cũcta iudeorum disperdere quia eos se contemni putabat.

re. Causa vero huius rei erat q̃ se cõtemni putabat: eo q̃ casum suum iocunde totam gentẽ existimarent excipere. ¶ Super hęc quoq; quidam popularium hoim sedicionem excitauerant propter huiusmodi causam. Erat quidam Iudas Arphei: & Mathias margalothi iudeorũ eruditissimi et supra cęteros legis expositores doctissimi: populo etiam amabiles propter iuuẽtutis eruditionem. Sẽper enim apud eos totos consummebant dies: cuncti quibus inerat studium & cura virtutis. Isti igitur audientes regem morbo prẽgrauatum & remedij minime receptibilem omnem excitauere iuuentutem: vt opera quęcunq; a rege prẽter paternam legem facta fuissent euertentes: pro lege dei gloriosa niterẽtur exercere certamina. Et enim propter eius prẽsumptionẽ & ꝓpter quod p̃ter humanũ morẽ fuerat cõuersatus in plures oĩa illi mala cõtigisse firmabãt: ęgritudinem quoq; p̃sentem nõ ci ob aliud accidisse. ¶ Fecerat enim herodes quędã contra legem quę iudas & mathias vociferabãtur. Nã cõstruxerat super portam templi munus quasi deo propositu aquilã auream immanẽ vel qualitate vel quãtitate satis opulẽtam. Prohibebat autẽ lex ymaginum eleuationes vel ãalium propositiones cõstruere his qui volunt scdm prẽcepta cõuersari. Proinde hortabãtur: illi sophiste aquilã illã loco diuellere. Enimuero mortalibus inquiebãt multo iocũdius debet esse periculũ qđ p cõseruatione pĩne legis & p virtute suscipitur q̃ vite quãtacũq; dulcedo. Nã morte qdẽ fama & laus sempiterna cõgritur & nascit is memoriã iocũda relinqtur exẽplũq; virtutis et glie. Nã etiã si qlq̃ sine piculo valeat aliqñ pclarum opus efficere post paululũ tamen venturam mortem nature lege nõ valebit effugere. Proide pulchrum est his qui studium habent amoremq; virtutis: cum laudibus & cum honoribus de hac vita discedere. Leuigatio quippe maxia est ꝓ bonis operibus iterire. Quę nõ nisi meditatione piculi cõquirunt filijs atq; cognatis. vel alijs quibuscũq; qui ab eodem stemate deducuntur: siue fuerint virisiue mulieres siue quilibet alteri quibus prouideri debet in posterum vt ad eos vtilitas glorię pueniat Et illi quidem huiusmodi verbis iuuenes excitauerunt. ¶ Defertur autem ad eos repente rumor regem decessisse: qui sophistis illis admodum suffragatus est. Mediaq; die ascendentes euulsere aquilã & securibus conscidere. Cumq; plurimus tumultus esset in templo: ecce dux Regis cum militibus venit (Nunciatus quippe fuerat illi nisus illorum) & existimans ex maiore illos aspiratione etiam manu congressuros ad prælium ampliorem secum numerum militum duxerat qui possent impetum illoruz subsistinere: qui moliebantur anathema templi deicere Quo irruente super eos nequaq̃ vim eius sustinere valuerunt: sed sicut solet turba vulgaris: presumptione magis stulta q̃ cauta prouidẽtia cõgregata: omnes continuo profugere. Ex quibus quadraginta soli iuuenes animi confidentia remanere. Quos dux cõprehendit cum principibus facti Iuda & mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere: aduentũq; ducis effugere. Hos oẽs perducit ad regem. ¶ Quos cum interrogasset cur in tãtam audaciam prorupissent vt ornamenta templi conuellerent & illi: gessimus quę gesta sunt: & consulto nos illa gessisse ꝓfitemur quę ad virtutem attinent: quam viros decere certum est. Siquidem prudentium est defensare dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes si tuis institutis: instituta p̃ferimus: quę nobis moyses inspiratione dei cõscripta dereliquit. Mortem quoq; ac supplicia quelibet Iportes cum iocunditate subimus. Non em̃ ꝓ iniusto facinore se pro amore pietatis nobis substinenda sunt.

Aquilam aureã super portam tẽpli construxerat hærodes contra legem dei. &c. Iocũdũ dz eẽ pculum pro conseruatione legis

Aquilam de tẽplo amouentes psequit dux regis & Iudã & mathia (alijs fugientibus) captiuos ducit ad regem.

C Et illi quidẽ talia loquebãtur: in nullo minora verba q̃ cõmissi presumptione proferentes. ¶ Rex autẽ in vinculis eos cõstringi p̃cipiens. euocauit ex Hierichõte iudeorum princeps. Quibus aduenientibus concessus oĩm congregatur. Ipse vero in lecto recubebat: q̃ prę valitudine stare nõ poterat. Enumerabat igitur p̃sumptiones seditiosorum iuuenum: in quibus fuerant sepius deprehensi templi quoq; ornamenta (quę suis essent magnis sumptibus constructa) memorabat qualia per annos centũ vigiti sex: neq; Assamonẽ regem construere neq; prosapiam eius valuisse narrabat. Se autem ad honorẽ diuinitatis illud templum anathematis ammiratione dignis ornasse: quo post eius mortem gratã sui memoriã iocũdãq; relinqueret. Exprobrabat etiam q̃ iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterũ presumptũ facinus verbo quidem ad suas pertinere iurias dicebat: re aũt ipsa & veritate si qs vellet meritũ examinare sacrilegium commissum esse firmabat. ¶ Ad hęc illi ꝓpter eius crudelitatem ne cõtra se quoq; fortassis exasperatus vltiones in eos aliquas molieretur humiliter respondent dicentes neq; ex sua sententia cõtigisse: neq; illa cõmissa inulta esse debere. ¶ Ille vero circa cę-

Constans iuuenũ rñsio ad regẽ qui patos se oferunt pro legis conseruatione. Rex (ligatis iuuenibus) iudeorum ex Hierico princeps conuocat corã illis iuuenes accusans

x.j.

teros quidem quasi mansuetus extiterat. Mathiã autẽ pontificem sacerdotio remouit velut vi quadã consciũm: & causam seditionis extantem: promouit autem azarum pontifice fratrem vxoris sue. ¶ Ma- D
Mathias sacerdotali fũgẽs officio. recordatus q; nocte pręcedẽte solemnitatem vxori fuit commixtus Iosephus eius cognatus vno illo die fũctus est sacerdotio. thię autem pontificatus tempore prouenerat alterum esse pontificem ad vnius videlicet diei fũctionem: quam iudei cum ieiunio celebrant. Causa vero talis fuerat. Mathias sacerdotali fungens officio nocte que in solẽnẽ illucebat diẽ: in qua futurũ erat ieiuniũ visũ est sibi oino mulieri fuisse cõmixtum propterea q; sacerdotio pfungi non potuit: sed Iosephus elimi filius cognatus eius scdm carnẽ pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Mathiam Herodes põtificatu remouerat: alterũ ero Mathiã qui seditionem excitauerat: & aliquos viros ex socijs seditonis illius viuos igni contradidit.

¶ Herodis amarior morbus indies vrgebat comissorũ scelerum supplicia deo expetente. Ignis intrinsecus corpori operabatur incendium. Auiditas cibi inexplebilis semper inerat. Intestina vlceribus interius tabida putrescebant. Humor liquidus tumidos pedes occupabat. Similis quoq; & circa pubem erat afflictio. Sed & verenda putredine corrupta scatebant vermibus. Spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo (que fuerat satis obscœna) diri fetoris & anhelitus respiratiõe creberrima. cõtractus per cuncta membra spe tamen salutis instabat medicos aduocans quinquagenas quoq; dragmas auri militibus plurimaq; ducibus distribuens reuersus in Hiericonte. Qui audiens Iudeos cum gaudio mortem eius expectantes nobiliores eorum conuocauit & in ypodromo cõcludẽs Salome & Alexę eius viro eos in morte sua occidere pręcepit vt omnis Iudea mortem inuita plangeret. Tunc Herodi a roma litterę deportatę sunt q; Agme pro facinoribus suis Cęsare pręcipiente extincta sit. Qui Antipatrum in sua voluntate relinquit puniendum Herodes pomum parãdo seipsum occidisset nisi. Atia- E
tus nepos suus manum tenuisset. Alexandrum quoq; magna carceris custodi promittẽtem: iubet Herodes occidi & sine honore in Hyrcanio sepeliri.

¶ Capitulum nonum.

Multiplex herodis morbus quẽ deus ꝓpter peccata ei immisit.

SEd etiam luna eadem nocte defecerat. Porro Hærodem amarior in dies morbus vrgebat supplicia deo commissi sceleris expetente. ¶ Ignis quippe lentus inerat non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. ¶ Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas vnquam rabidis incitata faucibus pręualebat implere ingluuiem. ¶ Intestina interius vlceribus tabida putrescebant. ¶ Doloribus quoq; colli seuissimis cruciabatur. ¶ Humor liquidus ac luridus ergo pedes tumidos oberrabat. ¶ Similiq; illi & circa pubem erat afflictio. ¶ Sed & verenda ipsa putredine corrupta scatebant vermibus. ¶ Spiritus quoq; icredibilis erecta tentigo (que fuerat satis obscœna) diri fetoris & anhelitus respiratione creberrima. ¶ Contractus quoq; per cuncta membra subsistens vim noxiam operabatur: que omnem tolerantię contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia: diuinitus has pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter gesta deposci. ¶ Ipse tamen multum spe salutis instabat: si forte posset contra morbos aliqua remedia p- uidere. Medicos quoq; aduocans vt vterentur que possent ad salutem proficere postulabat & transiens iordanem fluuium aquis calidis que sunt circa calliroam die noctuq; fouebatur. He igit aque calidę super alia que habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem que sulphurifera vocitatur. ¶ Preterea visum est medicis: vt eum in dolio oleo pleno confouerent. Vbi cum esset ita defecit vt omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruorum vlulatus exortus est. ¶ Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret: iussit militibus quinquagenas. Dragmas auri distribui. Plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. ¶ Deniq; reuersus in Hierichõtem prealentibus nigris coleris exasperatus iniquius est: vt ipso moriente indignum facinus ageretur. ¶ Venerant quippe ex omnibus locis per eius pręceptum iudeorum optimates & erant plurimi siquidem ex omni genere erant congregati alias conuocati. ¶ Ad hęc etiam fuerat mors contempto- F
ribus pręcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata innoxius pariter culpabilesq; in ypodromo concludens, Salomen sororem suam virumq; eius Alexium alias Alexam conuocat: & mortem suam non in longum differri denunciat. tantis se doloribus circumuentum fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione periturum. Quod regibus maxime autem sibi magni meroris esse firmabatur quo suum arbitrium iudeos falli proposito q; eis sua mors amabilis foret & grata. Nam etiam se viuente sæpius illos seditiones & secessiones fuisse molitos. & in eius iniurias seper fuisse festinos. Cęterum letigationem quandam illis natam esse dicebat q; talibus ipse doloribus vrgeretur. Proinde petere se ab illis q; eos sciret contra eius gloriam in nullo venturos vt agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super cęteros reges & luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat si peregissent vt iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur inquit animam videritis me expirare. Circumuallantes Ypodromum omni militia nec dum mea morte vulgata confestim omnes illos inclusos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo

Mlta salutis spe istabat medicos aduocans. &c. Aqs calidis calliore fouebatur Sulphurifera palus. Dolio pleno õleo positus pene defecit. Herodes audiens iudeos cum gaudio mortez expectantes nobiliores ex Iudea cõuocat & i ypodromo concludens pcepit Salome sorori sue vt eos i morte sua occideret vt i mortem omnis iudea inuita plangeret.

commoda prouentura quod & regnum illis post suam mortem firmum perseueret hostibus amputatis & super mortem suam luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus talia lamentatur & cognatos omnes benuolentiam circa se fidemq; seruare postulat inuocationem diuinam in his interponens. ne cum inhonorificentia sua mors & cum indignitate tractarentur. Illi vero profitebantur in nullo se eius precepta transgressuros. ¶ Sed ego comperio illius hominis mentem considerans illa que in anteriori tempore appetebat q̄ ex more temporalis vite fecerit quecunq; parentibus gessit: considerans etiam presentia mandata nihil humanum penitus habuisse. Siquidem etiam de hac vita: discedens procurabat quatenus omnem gentem orbatam & desertam parentibus dilectissimis relinqueret iubens vnum ex vna quaq; domo interimi: qui nichil iniustum neq; in ipsum neq; in alios admisisse fuerant deprehensi. ¶ Hec igitur in illo suis parentibus demandante deportantur & littere ab legatis qui ad cesarem romam fuerant missi. Quarum hec erat sententia q̄ agme indignatione cesaris extincta sit pro facinoribus que cum antipatro perpetrare temptauerat. ipsum autem antipatrum in patris voluntate dimissum vt quod placeret rex eius sententia fieret ipsum enim & patrem esse & regem: siue illum in exilium detrudi: siue illum morte mulctari vellet in eius proposito constitutum. ¶ His auditis herodes paulisper animum refouit voluntate scriptorum & morte agmes in superbiam subleuatus & potestate quam acceperat in filium puniendi. Sed prevalentibus crescentibusq; doloribus interitui propinquabant: & quanq̄ in multo defectu continere tur: appetebat tamen cibum. Et postulans malum quesuit et cultrum. ¶ Erat enim illi talis mos vt ipse per semetipsum malum accurans per partes modicas recideret et comederet. Sumens ergo cultrū circūspicien sq; ne qs adesset: voluit semetipsū iterimere. Quod forsitā pfeciſſet nisi pueriēs manū eius atabus cōtineret Nepos autē eius erat et magnū clamans: statim vlulatus p̄ totā aulā exortus ē & tumultus. ¶ Quę cum ad Antipatrum peruenissent: credidit suum patrem vitæ terminum suscepisse percipiensq; fiduciam tam verbis q̄ motibus ita totus animo gestiebat tanq̄ fuisset liberatus vinculis & regnum in suis manibus sine vllo labore percœperit. Tunc cœpit cū custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona tributurum. Ille vero non solum non acquieuit vt faceret quę volebat antipater verum etiam cuncta regi denunciat: intimans eius mentē & que ab eo munera spondebantur. Tunc herodes quamuis et ante non minore odio fereretur in filiū: cū audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput quā quam in extremo vitę teneretur et cubito sese attolleus statim destinans quendam armigerorum suorum sine vlla dilatione celeriter necari iubet antipatrum sepulturamq; eius in Hyrcanio. sine vllo honore fieri.

Mādata Herodis in humana.

Ire herodi a roma de portate q̄ agme sit extincta a cesare p facinoribus comissis cū Antipatro & antipatrī i herodis voluntate dimittit. Cesar Herodes seipm parado pomū occidisset nisi Atabus eius nepos manū tenuisset.

Antipatrum magna custodi carceris p̄ sua dimissione promittē tem iubet herodes occidi & sine honore i hircanio sepeliri.

¶ Hærodes mutato priore testamento Antipam quem sibi successorem in regno designauerat Tetrarcham facit Galileę regionis Archelao vero regnum contribuit. Philippo filio suo Gaulanitidem & Trachonitem commisit Iamniam & Azotum sorori opes suas & alia distribuens quinto die post filij Antipatri occisionem: mortuus anno vero regni post Antigoni occisionem tricesimo quarto: & post susceptionem regni a Romanis anno tricesimo septimo. Cuius crudelitatis: preterea que hic de eo enarrantur maximum dat testimonium occisio innocentum. Quam Matheus in euangelio capite secundo descripsit: quo mortuo Salome & Alexa captiuos quos rex occidere mandauerat absoluunt: & epistolam regis militibus promulgauerunt ad monētes eos fidem seruare Vrchelao qui & tūc rex a militibus proclamatur. Herode itaq; maximo cum pompose apparatu in Herodio sepulto Archelaus transactis diebus paterni luctus populi fauore procurato regis nomen quousq; a Cesare patri probetur testamentum renuit recipere dyademaq; recusat & populi exaudit petitiones.

Herodes mutato testamēto antipā galileę & Poroe fecit tetrarchā & archelao dimisit regnū philippo filio Gaulanitidē & Trachonitē &c. cōcessit Iamniā Azotū &c. Salome sorori, &c.

¶ Capitulum decimum.

C Testamētum interea scribebat mēte mutabili: & Antipam quidē quem sibi successorē in regno designauerat Tetrarchā facit Galilee regionis atq; peroe Archelao vero regnum cōtribuit Gaulanitidē autē & Trachonitem & Batanīam & Panaidā Philippo filio quidē suo fratri autē Archelai Germano Tetrarchiæ iura cōcessit Iamniā vero & Azotū & Phaselidā Salome sorori distribuit: sed & atgēti signati Miriadas quinquaginta. ¶ Disposuit autē de ceteris suis cōsanguineis atq; cognatis: opibus eos redditibusq; locupletans. Cesari sane argenti signati mille Miriadas, preterea vasa quędam aurea quędam argentea & metallis prędiosa & artificis operæ venustissima: dereliquit indumenta quoq; prędiosa. Iuliæ vero Cesaris coniugi & aliis nonnullis quingentas Miriadas. ¶ His dispositis quinto die postq̄ Antipatrum filium necauerat defungitur: regnās postq̄ Antigonum interimit annos quattuor & triginta Postq̄ a Romanis regnum perceperat septē & triginta vir crudelis quidē in omnes equa-

liter:ire quidē ſubditus a iuſticia vero effrenatus:fortuna porro propicia ſupra quemlibet affluentur abuſus.ex plebio in regnum aſſurgens & perecula plurima eludens quibus ſepius fuerat circūſeptus D Diuturnitate vitę perfunctus eſt:domi vero circa filios quantum quidē ad eius ſententiam: etiam ibi proſperitate potius eo q̄ ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat in eo.vero iudicio ſup oēs infeliciſſimus. ¶ At ſalome et alexas anteq̄ mors regis diuulgata foret: ex ypodromo iudeos abire pmittūt ad proprias domos:dicētes regem:iuſiſſe vt vnuſquiſq; in ſuas regiones abſcederet. Hoc autē fecerūt beneficium illi genti preſtare cupientes Interea mors regis magis magiſq; diuulgatur. ¶ Tunc Salome & Alexas cuncta milititiam congregantes in amphiteratro quod Hierochonte erat primum quidē epiſtolam regis legi fecerunt.quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro beniuolentia quam circa eum exhibuerunt inſinuant: orationes quoq; eius vt ſimilis ſe circa Archelaū filiū eius exhiberēt quem regem conſtituit intimabant. ¶ Ptholomus etiā cui fuerat teſtamentum a rege creditum:annuluſq; de quo ſignauerat commiſſus continentia teſtamenti denunciat:quod teſtamentū non poſſe robur firmitatemq; ſuſcipere dicebat:niſi cuncta quę in eo eſſent deferrentur ad cęſarem. ¶ Fit continuo fragor ingens honorantium Archelaum regem proclamātium Milites quoq; cuncti & vniuerſi duces fauorem & beniuolentiam promittebant.paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitentur.adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant. ¶ De hinc ſepulturam regi proparabant Curę namq; fuit Archelao vt exequię patris q̄ magnifica poſſent celebritate agerentur: vt quę memoratum teſtamentum proferent: cum mortuo producendum. Portabatur itaq; aureo lecto lapidibus depicto variis atq; pręciosis: ſtramina;vero oſtro erant auroq; contexta: eratq; ipſe mortuus circumamictus puerperis veſtimentis:caput eius dyademate coronatum:ſceptrum quoq; in manu eius velut a viuo teneretur erat appoſitum Circa lectum autem erat frequentia filiorum: multitudo cognatorum:circa quos omnis militia ſtipata pergebat per proprias diſtincta nationes & diſcreta nominibus. ¶ Erant autem ordine diſtributi:Nam primi quidē pergebant eius armigeri poſt quos E omnis therecum manus:poſt iſtos etiam vario.Gemanorum atq; Galatarum. Hos item ſequębatur cum ornatu maximo cuncta belli geretoria multitudo Cętera vero militia poſtremo ſequebatur ineū ſcilicet modum degeſti qualiter ſolebant in bellū procedere:& a ſuis ducibus ordinari. Poſt hos etiā ſequebantur ſeruorum quingenti:odores varios & aromata deportantes. ¶ Pergebāt autem in Herodium.ſtadijs diſtans octo.Illic enim eius eſt ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et herodes quidē hoc modo defungitur. ¶ Archelaus autem per ſeptem dies luctum ſuper patrem honore regio exmore gerit Tantos & enim dies lex paterna prępcepit obſeruari. Conuiuia itaq; celebrans & luctum exoluens: aſcēdit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur: magniſq; predicabatur laudibus ſecundum q̄ vnuſquiſq; arbitrabitur ei maiora q̄ alij preconia. Tum vero tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat pręparatū & conſidens omnibus benigna loquebatur:& ſibi propitios comparabat gaudio fauoris omnium & voluntate quam ex beniuolentia circa ſe cunctorum cōperat: gratiſq; illis habere narrabat q̄ leſi a patre nichil circa ſe malum ab illis reciprocaretur:ſe autem aduiſurū vt eis bonorum viciſſitudinem redderet:eorumq; remuneraret alacritatis affectum. ¶ Rogabat autem vt nunc interim;parcerent nomine illum regis honorare. ſufficere ſibi dicebat poteſtatis dignitatem quam tunc eſſe firmam aiebat:cū teſtamentū a patre ſcriptum a cęſare firmaretur. Ob quā cauſa neq; in hierichonte cuncta milicia dyadema illi ponere cupiente voluiſſe ſuſcipere: ambiguum honorem eſtimans ex tali re ſibi prouenturum quod eſſet ad huc incerta voluntas eius qui poſſet illi regnū proprie firmiuſq; concedere:non ſibi defuturam circa illos benignitatem quę beniuolentie eorum viciſſitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat:melioremq; ſe ſuo patre circa illos oſtendere. ¶ Illi vero ſicut plebeia multudo conſueuit in ipſis primis diebus videntes regis lene principium:voluntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant & quanto manſuetius cum eis loquebatur archelaus:tanto amplius nomen archelai prędicabant. ¶ Deinde ad munerum petitiones interceſſioneſq; vertuntur.Alij quidem functionum publicarum leuigationem poſtulabant cū clamore: pars F vero vinctorum ſolutiones expetebant qui fuerant ab Herode deuincti. Alij vero grauedines quas herodes in emptionibus & in publicis nundinis conſtituerat auferri vociferabantur.Archelaus porro in nullo illis contraria reſpondebat:ſed in omnibus eos placabat accarrans fore regni ſuffragium: ſe multitudinis beniuolentiam comparaſſe.Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celebranda.

¶ Congregatis plurimis iudeorum iuuenibus ſedicio maxima fit in iudea fit quoq; de morte Mathiæ & aliorum cum eo ab Herode interemptorum tumultuoſa querela petentibus illis Archelao mortis illorū vindicta.Quibus Aarchelaus populi impetū voles mitigare anuere omnibus petitis p

Salome & Alexa quos occidi mādauerat rex abſoluunt.

Epłe Herodis ad milites,pmulgatio & āmonitio fidei ſeruande circa Archelaū filiū quē regē conſtituit

Archelaus rex pclamatur

Sepultura herodis popoſiſſima aureus lectus, &c.

Ordo aſſiſtētiū in ſepultura

Quīgenti ſerui cū odoribus

In herodio ſepultus

Luctus ſeptem dies pro morte patris Archelaus fauorē ppłi,p curabat.

Archelaus regis nomen non vult recipere quouſq; a cęſare pris ,pbet teſtamentum nec dyadēare cepit.

Fauor ppłi Archelao.

Petitiones ppłi exaudiuit Archelaus.

eius a Roma regressum ꝓmittit Sed ipsis non cessantibus timens Archelaus ne in deterius eorum au
A dacia ꝓcessisset armatorum cohortem instituat: & ceduntur ab equitibus in die festo azimorū circiter
tria milia aliis fugientibus Deinde Archelaus cum matre ad ꝓximum mare descendens Nicholaum
& Ptholomeum secum assumens (Salome quoq; cum eo egreditur) Philippo fratri commendato re-
gni regimine/ Romam nauigauit Sed interea Sabinus Cęsaris curator in Syria in Iudeā venit & Hie-
rusalem ingrediens arces ab Archelai custodibus expetiuit Antipas quoq; Herodis filius Salome or
tatu romam nauigat cum matre & Ptholomeo Nicholai fratre regnum (Hireneo rhetore incitante) pe
titurus.

¶ Capitulum vndecimum.

Cvm hæc interim aguntur cōgregantur iuuenes plurimi iudeorum nouarum rerum cupidi-
ne concitati: & cœperunt de morte Mathię aliorumq; cum eo ab Herode interemptorū tu-
multuosa voce causari: dicētes ꝙ iniuste perempti etiam exequiarum honore herodis timo-
re caruerant. Erant autem isti (pro quibus turba loquebatur) qui fuerāt pro euulsione aureę
aquilę perempti. Magnum ergo illa turba proclamāte. & calamitatibus vtente quasdam etiā iniurias
quasi ex hoc possent ad illos mortuos aliqua leuigatio prouenire proterue ꝓaciterq; iactante congre-
gabantur magis magisq; numerosa multitudo & vltionem mortuorū ab Archelao fieri debere posce-
bant suppliciis eorum qui sub herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdo-
tio remoueri pontificem (quem herodes fecerat) proclamabant. virumq; mundum & secūdum leges
suas dignum ad pontificatum ꝓmouendum esse dicebant. ¶ Archelaus autem (licet ista ferret grauiter) annuebat tamen impetum eorum mitigare festinans donec iter ad Romam (quod ꝓpositum habeat) fine tumultu perageret: & cum de sese voluntatem cæsaris agnouisset respicere quid agendū fo-
ret. & de cunctis petitionibus eorum legitime dispositurum. neq; tūc tempus esse dissensionis aut cō-
tumelias ingerendi magis autem vnitatis atq; concordię donec ex ꝓcepto Cęsaris ad eos cum fir-
B mitate regni recurreret tunc quippe in cōmune consulere de quibuscunq; illis tractandum esse vide-
retur: tum autem sustinendum esse ne forte seditionis quoq; crimen incurrerent/ Et ille quidem hęc di-
cens ducemq; suum edocens. mittit ad eos hęc ipsa locuturum. Illi porro proclamantes ducem loqui
penitus non sinebant. Ꝑiculum quoq; mīnabātur. si quis eos ab assumptione sua reuocare voluisset:
& instabant suam libidinem magis explere: q̄ imperantium subiacere consiliis. Graue namq; illis vide-
batur si cum herode viuēte amicis priuati fuissent: eodemq; mortuo nullam vltionem fieri mortuorū.
Illud enim iustum legitimumq; non quod ratio dictaret. sed quod eorum libidini voluptatem posset
afferre: fatui ad prouidendum quantum illis esset ex ea re periculum nasciturum. Plurimis itaq; ab Ar-
chelao missis vt tumultum seditionemq; mitigarent: alijs ex regis persona loquentibus: alijs autem ex
illius quidem sententia veluti ex sua mente mouentibus illi penitus nullum aduertebant: sed amplior
fremitus & turba fouebatur concurrente etiam plurima multitudine ꝙ illa tempestate iudeis dies fe-
stus imminebat quando azima secundum obseruationem paterni moris exercent. ¶ Pascha enim illa
festiuitas vocitatur ad recordationem & memoriam exitus & ex ęgypto. & sacrificatur ab eis illo die
cum alacritate magna pecudum numerosa multitudo: quanta in nulla alia solemnitate acta. Cucurrit
ergo ex vniuersa regione magna copia populorum: plures etiam ex montanis locis aduenium religio-
nem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionem excitauere Iudam Mathiamq; lamantantur veluti
doctores expositoresq; legis antiquę & persistebant in templo suffragatione quoq; victualium abūde
subsistente, Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cybos expetere. ¶ Anxius autem
Archelaus ne in deterius eorum processisset audacia cohortem destinat armatorum cum quibus etiā
tribunum militarem mittit vt eorum coherceat impetum. Et primum quidem vt illos seditiosos repel-
C lerent & ab alia multitudine separarent. Sed venientibus militibus illi sedicioſi cum ingenti alacritate
excitata secum etiam turba super tribunum ac tota prędia. cum voce magna inuicem hortantes im-
petum faciunt: ex quibus plurimi fusi. pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt/ Archelaus autem
cuncta pessumire cernebat. nisi multitudinis illius impetum frangeret: tumultumq; illū relecatū extin-
gueret Cunctā sibi mittit militiam vt alij eos qui sibi in templo habitacula cōstruxerant exinde repel-
lerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum: reliqua vero in montes ꝓximos refu-
git multitudo. Cętero autem ex edicto cunctos ad suas iubet Archelaus discedere regiones. Quicq;
continuo discesserunt festiuitatem deferentes minime celebratam maioris timore periculi propulsati
licet essent in mortem temeritate prępcipites. ¶ Interea Archelaus ad mare proximum cum matre de-
scendit Nicholaum secum & Ptholomeum agens. & amicorum plurimum comitatum Philippo autē
fratri omnia gubernacula dereliquit: domum et regnumq; commendans. Salome quoq; soror Hero-

Seditio aliquo-
rū ꝓ morte Ma
thię iniusta pe
tentium vindicta
ab Archelao.

Archelaus ppli
ipetū volēs mi-
tigare annuere
omnibus petitis
postea a Roma
regressum pro-
mittit.

Maxia turba in
pplo cōcitatur
die festo azimo
rū imminēte.

Pascha quid.

Archelaus An-
xius cōtra sedi-
tiosos armatos
cohortē mittit.
Tria milia cedū-
tur alijs fugiēti-
bus.

Archelaus cu
mre ad ꝓximū
mare descēdēs
nicolaū & ptho
lomeū secū du-
xit Philippoq;
fratri regni gu-
bernacula com
mendauit.

dis cum eo simul egreditur omnem secum ducens prosapiam. Ad hęc etiam plurimi cognatorũ verbo quidem veluti cum Archelao collaboraturi vt ei regnum a cęsare firmaretur re autem vera vt aduersus eum niterentur & maxime illa quę ab eo in templo gesta sunt accusando pręponerent. D

Sabinus cęsaris curator i syria i iudeã venit pro cõseruatiõe thesaurorũ herodis Sabinus (archelao romã ascendẽte) hirsem venit arces ab Archelai custodibus expetens. Antipas Herodis filius ortatu salome romam nauigat regnũ petiturus cum mre & Ptholomeo fre nicolai Hyreneus rhetor.

¶ Obuium fit Archelao Sabinus cæsaris curator eorum quæ in Syria possidebat in iudeam pergens pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem varus ab hac intẽtione reuocauit. Per Ptholomeum enim transibat ab Archelaõ conuocatus Sabinus ergo Vari gratia neq; arces obtinuit quæcunq; fuerant in iudeorum ciuitatibus constitutę: neq; thesauros cõsignauit sed omnia sub iure dimisit Archelai donec (quid de his Cęsari videretur) agnosceret Proinde cæsarea sustinuit. Sic enim promiserat se esse facturum. ¶ Sed cum romam nauigasset Archelaus Varus autem Anthiochiã perrexit Sabinus in Hierosolimam ascendit: & aulas regias obtinet. euocansq; omnes populorũ prefectos. & quotquot rerum dispensatores fuerant. ratiocinari cœpit. & arces vt sibi traderentur multos expetere. Et hoc iã illi quos prefecerat custodes Archelaus mandata eius implere non poterant: sed custodiebãt omnia secundum interdicta Sabini vsq; ad cæsaris pręceptum. ¶ Nauigat etiã Romam Antipas filius Herodis in illis diebus. regnum etiam petiturus ortatu Salome & promissionibus incitatus dicentis iustiores causas illum habere ad regnum percipiendum Archelao: q; primum testamentum in quo is successor regni fuerat constitutus firmius esset q̃llud quod posteriore tempore factum esset. Siquidem illud sana mente fecisset Herodes: hoc autem iam sensu prę valitudine diminuto conscripserat. Ducebat etiam secum matrem & fratrem Nicholai Ptholomeum amicum Herodis satis honorabilem: sed etiam sibi valde gratissimum atq; fauentem. ¶ Maxime autem incitabat eum ad regnum petendum hyreneus rhetor vir opinione clarus: & ad dicendum acerrimus: idcirco etiam frœti eos qui persuadebant cedendum Archelao. siue q; regis testamento successor fuerit institutus: siue q; maior natu esset aduertere contendebant. E

¶ Applicantibus Archelao & Antipa romam cognati ab Archelao discedentes odio illius irritati maximeq; libertatem desiderantes romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebãt & Antipam magis q̃ Archelaum regem impetrare laborabant Sabinus quoq; Archelaum accusabat. Cęsar itaq; (receptus hinc & inde instrumentis) conuocat concilium & omnibus cõuocatis de quibus moneretur ędicere promissum est Ibiq; primum Antipater Salomę filius Archelaum regnum propria auctoritate vsurpasse accusat accusationemq; multipliciter probat Cedemq; in die festo factam maxime exaggerebat accusationibus quoq; testes producit Nicholao vero pro Archelao accusationibus respondente Cęsar ipsum Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificentia sublleuauit eum dignum regno pronuncians cuius mater morbo prægrauata defungitur.

¶ Capitulum duodecimum.

Iudei magis iudices romanos q̃ reges ꝓprios cupiebãt & magis volebãt Antipam q̃ Archelaum.

Sabinus archelaũ accusat.

Cæsar receptis hic & inde instrumẽtis) cõuocat concilium.

Antipater Salome filius archelaum accusat regnum ꝓpria auctoritate vsurpasse & accusationẽ ꝓbat.

SEd cum romam venissent omnes cognati ab Archelao discedentes ad istum cõueniunt. nõ beniuolentia circa eum aliqua constricti: sed odio quo aduersus archelaum irritabant. Maxime autem libertatem desiderabant: & romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebant: Quod si hoc minus procederet: antipam magis quam archelaum sibi regem conducibilius existimantes impetrare laborabant. ¶ Sabinus quoq; accusationem Archelai apud Cęsarem deposuit. ¶ Inter hęc cęsar suscipiens ab Archelao litteras in quibus iura a patre sibi relicta ꝓposuit testamentum quoq; cognoscẽs & ratiocinia thesaurorũ hęrodis cum illo consignatorio (quem Ptholomeus apportauerat) cœpit conspicari quid ordinandum ratio postularet. Legẽs quoq; litteras Vari & epistolas Sabini: summam quoq; thesaurorum vel quid pecunię per singulos annos impenderet aduertens litteras quoq; (quas antipas pro regno promerendo transmiserat) recensens congregat ad cõsultandum omnes senatorij ordinis & amicos: in quibus etiam Gaium filium agrippę: & iulię suę filię ꝺoꝺphium. Deinde illis omnibus in consessum inductis copiam facit vt quisq; de quibus moueretur ędiceret. ¶ Ibi primum Salome filius Antipater dicendi potentissimus: & Archelao satis infestus huiusce modi verba locutus est: dicens Archelaum quidem verbo pro regni petitione se fingere laborare: opere vero omnem regni potestatem possidere anteq̃ ei a cæsare in quo cuncto potestas sita esset indulgeretur Huius testimonium esse dicebat audaciam quam præsumpserat in die festo interimere: qui & si iniustum aliquid gessissent: alius inter eos deberet vleisci. qui eos posset legitima & ordinata potestate compescere: & non ab illo tantam cedem fieri oportere: quasi vt rex illud fecisset. contumeliam grandem cęsari intulisse firmabat: quod ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset: regia iam vti potestate pręsumeret. Si autem vti priuatus illa gessisset amplius illum deliquisse: narrabat. q; regnum non possidẽs supplicia quibuslibet intulerit: de quibus decretum cęsaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudiciũ miliarium: mutationes & ordinationes. Ad hęc etiã sedisse illũ i solio regali & cãs plurimas iudicasse: ac determinasse ꝓclamabat: tãq; a rege legitimo eius ptãtis integrũ possidẽte

Petitionū quoq; plurimarum ꝓmissa publice facta memorabat. Quid eum amplius iures ac ptātis habiturum: dū in regna cęsare firmaretur. Opponebat illi etiaꝫ q; ex ypodromo vinctos a sponte dimiserit: & plura alia siue, quę facta fuerant: seu quę facta quidem non erant sed credibilia videbantur propter naturā sui q; fieri posse indicabātur a iuuene. Tum etiam accēsuꝫ regnādi cupidine dicebat etiā luctum patris eū pœnitus neglexisse prohibitos quoq; omnes a rege cum moreretur videdo. Vnde initiū quoq; seditionis affirmabat exortum q; eum videbāt circa patrem suū mortuum, qui ei multa & magna bona ꝓstiterat, tam nequiter conuersari. Et velut in se lachrimas per diem publice confingentem occulte autem voluptare regni percepti ꝓfrui: & noctes in delitias agitare. Erga cęsarem quoq; huiusmodi p̄bituꝝ. Archelaum cum ei regnandi iura tribuerit qualem se circa patrem exhibuisse cognoscitur Tripudiate nāq; et captius alias cautius exercere i mortē patris tanq̄ si hostis aliquis interiret. & quod nūc aduenisset ad cęsarem calliditate vsum didicebat: vt se regni firmitatem petere simularet cum omni iam vsus esset antea potestate: quanta illi nec ampliora Cęsare rerum do[mino] posset attribui. Maxime vero cedē, quę in templo facta fuerat, verbis exaggerebat & impieta[te] q; in die festo sacrificijs diuinis instantibus multa milia hominū cęsa fuissēt in q̄bus multi peregrini plurimi insontes indigne miserabiliter occubuerūt: templum quoq; plenū cadaueribus mortuoꝝ, nō alienigena forte perimente, sed eo qui se regni iura legitime ꝓcepisse iactabat. Vñ apparet illud opus crudelitatis libidine pijsse: vt integre se plenū tyrannidis negociū persecutū eē te[sta]tur per iniquitatē admissam qua cūctis hoībus cōstaret odibilis Festinabat ēi quo quo mō regnū [ob]tinere sciens q; pro sui merito nunq̄ posse vel in somnis regiam potestatem legitimo iure pro me[re]ri. Nam & patri suo certos esse suos mores agnouerat vnde se regni ab eo successorē disponi ꝓculdubio desperabat: nisi per egritudinē ac morbos: quibus non solum corpore defecerat verum etiam animo parū valido erat: ceteruꝫ quando mens eius sospes fuisset & sana et corpore forti digne ac mēte negocia cuncta disponeret: in antipam potestatem regnādi contulerat: testamento iure legitimo q; confecto. Qualis porro rex iste posset existere, qui aut contēpto: cęsare, ius sibi totius potestatis arripuit aut si a cęsare se dominum fieri & ab eo regnum sperabat accipere cur ciues suos sine illius p̄cepto priuatus adhuc & in templo die festo instante tam crudeliter iteremit. ¶ Et Antipater quidē huiusmodi verba locutus testes etiam introduxit: & plurimos ex cognatis per quos sua dicta firmauit. Cumq; his loquendi finem faceret: surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus dicebat itaq; hīs quidem quę in templo contigerāt improbitate potius eorum qui passi sunt. q̄ Archelai potestate contigisse. Si quidem tantumeos facinus aggressos fuisse vt non solum iniurias contumeliasq; iacerent: sed etiam eos qui deuoti humiliterq; viuere disponerent. vlcisci pertenderent. Cūq; hostilia multa operarentur verbo quidem aduersus Archelauꝫ. reī autem acerbitate aduersus cęsarem: necessarium Archelaus iudicauit vt eos ab hac insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos quos archelaus ad sedandas turbas miserat interimere festinabāt. sine vlla vel loci: vel dei alias diei festiuitatis reuerentia, Mirari se sane dicebat non confundi Antipatrum q; talium defensor exisseret. dummodo inimicitiæ suæ quā contra. Archelaum gerebat libtiū faceret & odio magisq̄ natura iusticiæ iudicaret illos purgare gestiendo: qui cū tāto scelere aduersus suos principes arma corripuerī. ¶ Cęterum vero de quibus archelaum accusauerant in eos ipsos accusatores referebat dicens nihil sine cōsultatione vel consensu factum gestum ve fuisse: sed animo ledendi nunc in transuersū ab equitate discedere. Nam neq; scirent taliter res esse dispositas qualiter accusabat. sed ad inuidiam archelai cūcta deprauare: et tam illos cupidinem inuasisse obsistēdi archelao viro quidem consanguinitate propinquo ꝓsperitate autem eis familiari per omne tempus adiuncto. ¶ Testamentum etiam patrem sua mente conscripsisse narrabat. firmusq; illud esse quod posterius fuisse scriptum q; in hoc posteriore dominum cunctę ordinationis cęsarem constitueret: quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat qui iniuriam hęrodi laterent: in cuius vita omnibus essent bonis. omniq; potestate perfuncti nunc autem ad contumelias voluntatis qui demeius et intellectus in omnibus festinarent Sed nequaq̄ cęsarem iniurias illius viri permittere. qui & amicus fuerit & auxiliator et omnio in sua potestate dimiserit: neq; pati vt testamētum eius solueret quod de sua fide frœtus scripserit neq; virtutē cęsaris imitaturam esse illorum accusatorum criminatorumq; neq̄cīā. Fidē eius in omni mundo ad exempla ꝓpositam. & idubitatā cunctis gentibus esse referebat. Vnde nequaq̄ posset herodes dilectione & furia mētis scribere quēp multū tēpus optime gessisse regnū cognouerit successionēq; optimo filio dedicasse: sed neq; iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat: immo magis prudenter & optime iudicasse q; omnia ad voluntatem potestatēq; cęsaris redegisset. ¶ Postq̄ hec nicolaus enarrauit. & finē loquēdi fecit, cęsar archelaum sibi ad genua ꝓcidētē cū honorificētia [co]nsolatus, pociūs eū dignū regni ꝓceptiōe māgnūq; suę mētis mōimētū als momētū grāmq; de-

Accusatiões filij Salome contra Archelaum.

Cedē i die festo azimoꝝ i tēplo factā exaggerebant accusando

Antipater accusationibus suis cōtra Archelaū testes produxit.

Nicolaus ꝓ Archelao ad accusationē rndit.

De testamento nouissimo hęrodis q; sit validū

Cęsar audita ptibus Archelaum dignū regno iudicat.

clarauit non aliter se fuisse facturum nisi quecūq; testamēto cōtinerentur. ¶Interea archelao cūcti fauere nec tamen certum aliquid fuerat definitū. Igitur facta solutione concessus apud seipsum cesar D cōsiderabat: vtrum ne archelao regnum confirmari deberet. an omni hērodis: generi dispertiri. Interea mater archelai morbo pregrauata defungitur.

Mr Archelai moritur

¶Varus autem tunc ad Cesarem litteras mittit iudeorum seditiones significans Sabinus quoq; (recedente Varo) manens in iudea: iudeos voluit opprimere cuius iprobitatē iudei repellere volentes maximam circa penthecostem congregauerunt multitudinem quę in tres diuisa est partes Sabinus itaq; tātam multitudinem timēs ad Varum pro habendo auxilio scribit &(ipso Phasellum turri ascēdentem) Romā, iudeos euadunt maximaq; fit pugna magna quoq; iudeorum multitudo Romanis porticibus ignem submittentibus erarium insuper templi romani depredati sunt. Ruffus autem &. Gratus cum suis Romanis se sociarunt & tunc maxima iudeorum fuit turbatio.

Lras mittit varus ad cesare seditiones iudeorum significans

¶Capitulum decimūtertium.

VNc aūt a Varo q; i syria mgr militię erat ire veniūt: significātes seditiōes discessiōesq; eudeorū postq; ei Archelaus nauigauerat cūcta gēs varijs motibus fuerat tumultuatio/nibusq; turbata. Sed Varus adueuiēs eos qui causa seditiōes extiterāt supplicijs & tormētis adegit: rebusq; cōpositis i Antiochiā repedabat: vnū ordinē militū i hierolimis dereliqēs qui iudeis si forte aliquid seditionis molirētur obuiā irēt. Sed nec sic tamen seditio terminat. ¶Nā post Varus abscessit Sabinus curator Cesaris illic remanēs iudeos cœpit opprimere ex militia sibi multos armigeros faciēs: quorū satellitio aduersus iudeos affligendos vtebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces violenter obtinuerat lucrorum & rapinarum cupidine cōcitatus. ¶Imminente igitur pētheco/ste festiuitas namq; hec apud nos sic prinaliter appellatur non tantum ergo religionis gra quantum indignatione succensi propter improbitatem & impōsionem Sabini multa milia congregata homi- E num galileorum: & Hierichōtinorum immensa multitudo & quotquot trans iordanem fluuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata qui plus aliis incensi in vltionem Sabini conspirauerāt In tres itaq; ptes diuisi: diuersa loca occupāt. Et vna quidem pars ypodromum tenuerat. ceterarum vero duarū altera pars ab aquilone ad austrum versa circa templum erat altera vero ad orientem loca posita detinebat. Tertia vero pars ypodromum sicut diximus ad occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio vt romanos obsessos includ/sosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam etiam multitudinem eorum q̄ nobilitatem: alias mobilitatem ingenij. quippe quibus mors contemptui erat, dummō cepta perficerent: cōfestim scribit ad varum postulās vt q̄ citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam a se militiā derelictam Ipse autem altissimā turrim arcem ascendēs cognomēto phasellum i honore fratris Herodis phaselli edificatam atq; ita denominatā qui in prelio parthoram defecerat annuebat romanis vt iudeos exeuntes aggederētur. cumq; ipse neq; ad amicos auderet vllo pacto descēdere: alios ante se pro suarum facinore rapinarum mortem hortabatur appetere. Sed romanis egressis cum fiducia pugna iterūq; satis aspera exorta est. Et licet romani ope bellico & experiētia superiores existerēt: & plures ex iudeis occumberēt tāq; obstinatio iudeorū nequaq; tam dira belli facie frāgebatur. sed circueūtes penetē/plū ascendūt in porticus quę phani areā, continebāt & ibi multū prelium profligatur. Saxa quidam manibus voluebāt: quidā fundis vel tormentis ceteris emittebāt: Ad hec etiā cū arcubus itermixti romanorū plurimos sauciebāt. Nā oportunitate loci iudei supiores extiterāt. Romani vero i icerto posti. nec ictus accipiētes euitare nec hostem vllis iaculis poterāt vulnerare. ¶Proinde cum in hūc modū nō breui tpe pugnaretur postremo romā impune se talia ppetim nō ferentes: ignē porticibus submittūt iudeis q̄ sup porticus erāt nō setiētibus. Ignis porro a plurimis appositus continuo iflāmas exestuat tectaq; corripuit. Quorum materies q̄ erat pice cum cera peruncta & in supficiem deaurata. ignem confestim suscepit. Quo icēdio opera illa magna & ammiratione digna dispereūt. Sed etiam F eos qui super porticus pugnantes astiterant repentinus corripit & insperatus interitus Alij simul cū tectis concidentibus pessumibūt, pars hostium coniūxis periere vulneribus pleriq; defectu consilij & sub tali cladis stupore aut igni sese contradūt aut gladijs, abusi suis intereunt. vt malum quasi quo se videbant circumseptos effugerēt. Quotquot autem retrorsum via qua ascenderant recurrentes a ruina vel incendio liberabantur a romanis continuo sine vllo negocio necabantur. Quippe nudi armis & animi timore soluti, veniebant in manus romarorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderat nullus valuit penitus euadere. ¶Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati interius progredūt: & erarium vbi templi opes seruabātur arripiunt: & plurima quidē a militibus furata sunt ¶Sabinus autem vix inde quadraginta talenta publica valuit ratione conquirere. ¶Interea iude/

Sabinus (recedente varo) i iudea manēs iudeos cœpit opprimere

Maxima iudeorum circa penthecostem congregata multitudo cōtra Sabini iprobitatē que i tres ptes diuisa est. &c.

Sabinus tātam multitudinē iudeorū timēs scribit ad varū pro auxilio &(ascēdēte in turrim. phasellū vocatā romani iudeos inuadunt pugna maxima Romani ignem porticibus submittūt quo maxima iudeorum multitudo periit Romani erariū templi furati sunt Sabino vix quadraginta talēta cōquirente.

los primum contristabat tam interitus sociorum qui erarij anathematumq; direptio. Et tamen quot quot eorum vel peruersitate mentis obstinati. vel pugnaces promptiq; constabat aulam regiam vndiq; vallantes minabantur incendium & cunctos vna interitui dare nisi celeriter abcessissent. Nam se quoq; copiam illis exeundi si id eligerent daturos. Salbino quoq; si etiam ipse vellet exeundi facultatem tribuere. ¶ Dum ista geruntur. nonnulli ex regijs militibus ad iudeos transeunt. Ruffus autem & gratus tria milia pugnatorum ex militia herodis sub se habebant viribus corporis exercitatos & strenuos. Cum his igitur omnibus sese romanis adjsciunt. Ruffus etiã equites aliquantos habebat ipsos quoq; secum romanis auxilio duxerat. At iudei obsidionem misericordie negligebant sed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes vt illam oportunitatem de se saluandi & in libertatem patefiendi non perderent. Sabino vero optabile fuit vt egrediens abscederet. Sed committere semetipsum non audebat suorum consideratione factorum & q hostes admodum infideli mente cognouerat. Simul etiam vari prestolabatur aduentum. eumq; si adesset obsidionem illam esse soluturũ. ¶ Ea tempestate etiam alia plurima turbis tumultibusq; plenissima peruenerunt. que totam iudee regionem grauiter desolabantur. In quibuscunq; naturaq; locis alij lucri cupidine concitati. pars inimicitia iudeorum ad excitanda bella ferre militauerat quondam herodis duo milia hominum hinc inde congregatorum. Hi ergo in vnum collecti. & seorsum a ceteris discedentes: aduersus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autem aciabo alias Alcibiade duce herodis nepote quem sibi prefecerant qui tam in campis ad pugnam strenue ferebatur q̃ in locis asperis arte preualebat. propter experientiam quam ex vsu belli perceperat.

¶ Iudas ezechie prepositi latronum cõgregans perditorũ virorum multitudinẽ aulam regiã pugnabundus inuadit. Symon quoq; herodis seruus dyadema capiti præsumpsit imponere & rex pronunciatus regia aulam in hiericonte succendit. Sed eius milites rei bellicose ignari a regijs militibus occiduntur Symone ipso fugiente cuius caput Gratus abscidit Artonges pastor quatuor fratres huius regni potentia ausus est conspirare. Qui dyadema sibi imponẽs contra romanos milites & regios bellum parat. Captoq; maiore Archelai fratre nouissimus merore confectus fidei patruelis se comisit. Tunc profecto Iudea latronũ erat habitatio. Interea varus magnum exercitum congregans venit in Iudeã. Quibus hii & Arethas rex dederunt subsidium. Sephoris ciuitas Galileę combusta est. Aris & Samus sed & Emaus castellum succensa sunt. Iosephus autẽ herodis nepos. Gratus & Ruffus simili ter Romani Sabino alia parte discedente in occursum vari aduenerunt varus vero his qui seditiõnem mouerunt punitis pepercit multitudini doctoresq; seditiosos mittit ad Cesarem. Capitulũ xiiij.

B IVdas quidã erat filius ezechie ppositi latronũ qui multũ quondã pualuerat: sed tẽporibus herodis cũ magno fuerat labore deprehẽsus Iste igit iudas circa sefforim galileę congregãs multitudinẽ virorũ perditorũ atq; desperatorũ: cum eis aulã regiã pugnabundus inuadit. Ex quo copiã armorũ quantũcũq; ille locus habebat arripuit: & exidem suos oẽs armat. Sumit etiam cũctas opes que ibidẽ pro custodia fuerant derelicte. Hic terribilis vniuersis effectus est. Nã huc atq; illuc ducebat & agebat & ductabat eandem libidine rei maioris accensus & emulatione regnãdi sine vlla virtute vllaq; prudẽtia: sed ad vim inferandã tantũ & ledendũ pronior & procliuus extabat: sperans ex hoc sibi dignitatẽ gloriamq; venturam. ¶ Extiterat quoq; symon seruus quidam herodis regis verum decorus vir magnitudine corporis ac fortitudine prestans: cui magna fuerant credita commissaq; negocia Is igitur intemperãs te succendit. & cia subleuatus. dyadema suo capiti presumit imponere. & aliquanta multitudine congregata rex pronunciatur insania simul furiaq; populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans sup omnes qui regnum ante gessissent aulam regiam in hiericonte succendit. Et omnia que ibi habebantur arripuit. Multa quoq; in diuersis locis per vniuersam prouinciam vbi regia consistebant tabernacula cõburebat: cunctaq; exterminio dabat: ignibus concremando. Nam exercitus militũ regionũ qui se romanis addiderant: tota manu: totaq; virtute congrediẽs: occurrit symoni. Ibi multa vi die longo certatur. sed plures qui ex locis trãs iordanẽ cum symone fuerãt congregati neq; ordinis. neq; dispositionis bellicę ignari: si quidẽ temeritate magis q̃ disciplina pugnabant: a regijs occubuere militibus

C Sed etiam & ipso symone fugiente. & per montis fauces semetipsum saluare cupiente: gratus occurrens caput ei abscidit. ¶ Incensus est etiam his diebus super iordanem locum nomine emachoes: a quibusdam hominibus symoni consimilibus. ¶ Sic igitur in illa gente multa dementia vagabatur: propter quod regem proprium non habebat qui populum virtute ac moderatione disponeret: & preterea alienigenę irruperant per quod seditiosę mentes occasionem accipientes ad bella concitanda succensę sunt intentione sola deuastandi & aliena diripiendi. ¶ Ceterum & artõges vir neq; generis dignitate conspicuus: neq; virtute decoratus sed opum tantum cõfisus abundantia pastor enim erat

Iudeorum aiosi tas cõtra Romanas.

Ruffus & Gratus cũ pugnatoribus suis se romanis associant

Sabinus dubius

Maxima iudeę turbatio.

Aciabus dux nepos herodis.

Iudas ezechię filius virorũ pdi torũ dux aulam regiam inuadit.

Symõ seruus herodis dyadema capiti psumit imponere & rex pnũciatus aulam regiã i hierichõte succendit. & cia Symõis milites rei bellicę ignari a regis militibus occiduntur fugiente ipso symone cuius gratus caput abscidit.

Emachoes locus super iorda nẽ incensus est.

Artõges pastor ausus est in regnicõspirare potẽtiam cui erant

quatuor fratres magni corpore.

Quilibet fratrū dux erat turmę &c

Dyadema ipo-nēs sibi Athon-

gesvna cū fratri bus bellū pat cō

traRomanos & milites regios.

Conflictus belli Emmaus.

Arius centurio.

Capto maiore Archelai frē no uissimusmerore confectus fidei patruelis Arche lai se committit Iudea tūc latro-

num habitatio.

Varus magnus exercitu cogre-gas venit i iude am cui Berithij & Arethas rex subsidiū dedert

Sephoris ciui-tas galileę com-busta habitato-ribus captiuis.

Arus vicus cō-bustus.

Saffus vicus cō bustus.

Emmaus castel lum succēditur.

iste & cunctis in oibus rebus obscurus verum magnitudine corporis & robore prędalēs: ausus est etiā ipse in regni cōspirare potentiā. Erāt qppe illi fratres quatuor vasti etiā ipsi corpore & magni de forti-tudine gloriātes: & ex hoc credebāt sese regnū modis oibus obtinere. Nā vnusq; eorū propriā tur-mā ductabat. Cōgregat itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidē ductorū fungebantur officio & ficubi opus erat discurrebant bellicos exercendo conflictus. Ille vero diadema suo capiti circumpo-nens ad consultādum cōsilium conuocabat: vt quid facto opus esset deceneret. Videns autem cūcta in sua potestate: cepit insania maxime ferri quod rex a populo vocabaf. q; sibi ad gerendum quęvel-let nihil ēsse impedimento cernebat. Deniq; tam ipse q̄ fratres eius magna cōspiratiōe fremētes odio romanorum & regiorum militum bellum gerere festinabant. Nam equaliter ad uersus vtroſq; infesta mente ferebantur. Aduersus regios quidem milites propter iniurias quas eos sub herode perpetrasse reputabāt: aduersus romanos autem q; eorum in ꝓsentia potestas existeret. Igitur huius mali aspe-ritas tempore ꝓcurrente crescebat nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidē spe lucri extor-minabāt alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando romanorum turmę circa. Emmaum. & circundātes arium centurionem qui ductabat exercitum: quadraginta ex eis vulnerauere: qui fuerant manuum exercitatione meliores. Cęteri vero timore fugiētes a grato qui multitudinem regię militia sub sę habebat defensari saluātur suos mortuos relinquentes: & multa pa-te diei romanos regionisq; milites insequentes plurimos sauciabant. Superantur tamen postea. & cō-prehenduntur alius qnidē cum grato confligens. alter cum ptolomeo. Maiorem aūt fratrem archelai milites comprehendunt. Nouissimus autem eorum super his quę contingebāt merore confectus: hę-sitate cœpit qualiter saluaretur. Nā se solum remansisse cernens: & omni manu militum spoliatū: fidei patruelis archelai se committit ac tradit. Sed hæc quidē postea contigerunt. ¶ Igitur sic iudea latro-cinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret; quę secū ad seditiones faciendas conspirare ꝓsumeret, statim rex efficiebatur: exurgens ad communem regionis interitum in breui quidem & in minimis rebus romanis noxij existentes inuidia tamen cōtribulium ciuiumq; suorū ad oia nequitię opera ferebantur. ¶ Interea varus moxvbi quę gesta sūt sabino scribēte cogno-uit: timēs illi legioni quā in hierosolymis dereliquerat duas reliquas legiones assumēs tres quippe in Syria fuerant constitutę assumens etiam equitum alas quatuor. Et auxilia quę reges ac tetrarchę di-uersi mandauerant. maturabat presidium illis qui in iudea obsidione tenebātur afferre. Dicebat aūt omnibus q; per Ptolomaidam pergeret. Dant illi etiam berithij trāseunti subsidium: mille quingento-rum virorum. Mandat illi & arethas quoq; petrus qui odio circa herodem. Amicitiam cum romanis induxerat non paruam peditum & equitum manum. ¶ Congregato itaq; in Ptolomaida omni ex-ercitu exinde partem filio tradens. Vnum amicorum suorum galileos destinat expugnaturū: qui su-per ptolomaidem habitabant. Ille autem galileam ingrediens magna vi pugnare cœpit. Et primum sephorim capiens habitatores quidem omnes captiuos abduxit ciuitatem autem ignibus tradidit. ¶ Varus autem samariam cū omni manu ingreditur: sed a ciuitate abstinuit. Erat enim crimine seditio-nis imunis. Sed quodā vico Ptolomei arus noie castra collocat; quē virū Arabes odio herodis hosti-li more cōburūt; ite quoq; aggredientes alīū vicū saffo noie magnū atq; opulētum Idē arabes cōpre-hēdētes icēdio cōcremarūt: & q̄quauersū exercitus ibat igne cūcta & cede replebant. ¶ Succēdit eīn ēmaus castellū varo rubēte gratia mortuorū. ¶ Hic itaq; in hierosolymā tēdit. Illi porro q ad obsidio-nē fuerant congregati faciem ipsam exercitus non ferentes passim cuncti diffugiunt: imperfecta sedi-tionis opera relinquētes; Qui vero in hierosolymis fuere iudei. varo grauiter incusante, excusationi-bus diuersis semetipsos purgare nitebātur. q; multitudo illā propter festiuitatē fuerit congregata: bel-lum autem nequaq̄ ex eorum sententia contigisse. sed temeritate aduenarum fuisse commotum: se-ipsos autem cum romanis obsessos potius. q̄ obsidēdi gessisse proposītum. Venerunt autem in occur-sum vari iosephus herodis regis nepos. & gratus atq; rufus omnem exercitum quem sub se habebāt secum pariter adducentes. Occurrerunt etiam romani qui obsidione tenebantur. ¶ Sabinus autem non volens in faciem vari venire: ex alia parte hierosolymis egrędiens mare versus abscellit. ¶ Inte-rea varus per oēm regionem partem militię mittit. quęsitum eos qui causa seditionis excitauerant. Deprehensus autem qui manifestabantur. alios qui causa mali extitere supplicijs cruciabat: quosdā vero dimittit. in quibus culpa lenior inuenitur. ¶ Fuere autem qui propter hanc causam [illegible] acti sunt ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis atq; compositis [illegible] partem militię ad sedes proprias dimittit grauem eam illis locis existimans. Nam in plurimis exce-serant. & eius decreta plura contempserant. lucrorum ac rapinę cupidine. ¶ Ipse vero decē milia ho-deorum in vno loco fuisse congregatos audiens: festinus occurrit vt eos comprehenderet. Illi autem anteq̄ comprehensi fuissent: semetipsos tradiderunt hortatu aciabi. Tunc varus multitudini quidem

Varo hierusalē venienti Iose-phus herodis regis nepos gratus & ru fus i occursū cuz exercitu venert & romani. Sabi no alia parte ab scedente.

Punitio eorū q seditiōis scāuert

veniam contribuit: ipsos autem ductores qui causam secessionis excitauerant mittit ad cesarem. Ce-
A sar autem plerosq; ex eis pretermittit. Illos autem qui herodis cognati fuere supplicijs adegit: quod nullum iusticię gerentes respectum. contra familiares et consanguineos arma temptauerāt. Et varus quidem ista disponens. et propter presidia vnam legionem quam etiam primo dimiserat. in hierosolymis derelinquens in anthiochiam repedare festinat.

¶ Legati iudeorum super octo milia Romę veniunt petētes suis legibus viuere sine rege quibus Archelai consanguinei ipsum relinquentes secreto aduersus eum consociabantur. Iudei quoq; regnū dissoluendum procurantes argumenta ex herodis iniquitate multa sumpserunt. Archelaiq; adducūt maliciam. Nicholaus vero herodem regem criminibus purgare satagit quia per totum vitę suę tempus non fuit accusatus. Archelaumq; excusat. Quibus auditis Cesar Archelaum non regem pronunciat sed dimidię iudeę regioni diarcham constituit policitus se facturum regem si digne exerceat Alteram vero partem philippo & antipę herodis filijs bifariam diuidens distribuit legataq; herodis Salome & ceteris consanguineis confirmāt duabusq; filiabus eius virginibus vltra patris legata largitur munera. Ethas cesar filijs ferorę coniunxit. Ceteraq; herodis bona distribuens vascula pauca pro regis memoria sibi retinuit.

¶ Capitulum quintumdecimum.

ARchelao vero apud Romā aliorū negocioꝝ pricipia pullulabāt quorum hęc erat causa Venerat Romā legatio iudeorū super octo milia hominū petentiū vt suis legibus viuerent. Et legati quidē qui ex decreto totius gentis fuerant missi quinquaginta fuere: cęte-ra vero multitudo Romę antea fuerat. Cesar autē consiliū faciēte cū amicis ceteriſq; Romanoꝝ primatibus. & in apollinis eos templum congregante. quod ab ipso fuerat magnis opibus. impensisq; fundatum: legati quidē cum vniuersa multitudine indigenarum iudeorū causam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere
B consanguinei ab archelao per odiū seperabātur: iudeis autē aduersus eū cōsociabātur: non tm semetipsos publice demonstrabāt: graue putātes. & ad cōfusionem ꝓpriam ptinere: si ante cesarē cōtra cōsanguineū & familiā loqui præsumerent. ¶ Aderat etiam philippus de Syria veniens vari concitatus hortatu. prima quidem causa vt fratri adesset. Nam ei plurimum varus fauebat. Enimuero arbitrabatur q; illo regno soluto per partes posset distribui: siquidem plures essēt qui suis legibus viuere postulabant. Vnde vero philippū hortabatur vt pro se laboraret quo posset etiam ipse partem aliquā regni percipere. ¶ Data igitur iudeorum legatis copia dicendi cœperunt pro dissoluendo regno multa loqui & primū ex iniquitatibus herodis argumenta multa sumere dicentes eum nomine tātū fuisse regem. re autē vera tyrānidis facinora ꝓpetrasse & multam per eum desolationē rerum factam esse iudeorum. Naturaliter eū etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse clamabāt. & multos quidem iudeorum eius crudelitatibus interisse: quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent sed multo amplius infœliciores semet qui viuerent existere non solū eos quibus ostensione vultus asper. & indignatione mentis terribilis apparebat: sed etiam eos quibus substantias suas arripuit. Ciuitates quidē extraneas & ab alienigenis habitatas eū ornare & locupletare cum perditiōe & exterminio eoꝝ qui sub eius regno habitabant omnem gentem penuriç necessitatiq; cōtradidit. Cum paucis autē regno delicijsq; frueret plurimos quoq; ex nobilibus ciuibus & nobili natos genere perimeret nullis rationabilibus subsistentibus causis. nisi vt eorum substantias rapuisset: & quibus fortasse viuere concessisset. rerum suarum amissione damnaret. Iam vero exactionibus functionū: alia quidē pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat: alia vero lucrorum gratia post functiones a seruis exactoribus vel amicis eius diripi soluere causabantur. ¶ Nec solum ista quę ad damnum auri vel argēti pertinebant agi virgines etiam corrumpi matronas pollui. quę pudore sui similiter ab eis qui passi erant tacebātur sicut ab illis qui gerebant desiderabantur. qui videlicet facinora sua timebant. ne facinora eorum in publicum proderentur. Tantasq; se iniurias sub herode & contumelias passos fuisse. quantas
C nec vlla bestia posset ingerere si facultas daretur hominibus imperaret. Et multas quidem sepius calamitates suam gentem passam dicebāt sed nunquam se in tantā infœlicitatem tantāq; eladem protinus incidisse. Exemplum nāq; iniquitatis & facinoris herodem vniuerse genti fuisse. Et optaliter se archelaum quidem regem denominasse firmabāt: quia post herodem quemlibet malum ferēdum & tolerandum vtiq; decernebant. Qui tamen ipsis initijs quasi se mitiorem herode conabatur ostendere verum postea verens ne non proprius herodis filius crederetur. nihil vltra distulit: sed statim apparuit suę mentis indicia. Et cum nondum regni erat cōsecutus integram firmitatem: q; in cesaris arbitrio cōsisteret illius regni potestatē vel tribuere vel negare: dedit tamen ingenij sui propositiq; monimēta qualiter posset in futuro regnū illud agere ex his quę in ipsos initijs perpetrare presumpsit vt ciues in tēplo die festo velut numini eos offerēs auderet occidere vnde iuste vniuerse gēti illum fuisse

Legatio Iudeorū Romę super octo milia hominū petētiū vt suis legibus viuerent.

Concilium in tēplo apollinis cōgregatum.

Cōsāguinei Archelai ab ipso podiū secreto seperabant vincti cōtra eū Iudeis.

Ōro Iudeoꝝ petētium regnum dissoluēdum primo argumenta ex herodis iniqtate multa sumētes.

Mala quę cōmisit hærodes adducunt Iudei.

Stupra raptus & impudica scelera herodis.

Hærodes exemplu iniquitatis & facinoris vniuersi genti fuit.

Arguunt Iudei maliciā Archelai adducentes.

exosum propter merita sue crudelitatis & scæleris. Ob id quoq; ad has querelas legationē totam gen- D
tem destinasse firmabant. ¶ Petebant ergo vt eorum prouincia regibus careret & Syrię iungeretur vt
ab illis iudicibus regerentur qui illud ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterent: & tunc posse
cognosci dicebāt vtrumne seditiosi essent & tumultuum concitatores: aut subiecti & deuoti si probis
iudicibus & rectoribus vterentur. ¶ Talia iudeis dicentibus Nicholaus regem criminibus expurga-
bat. Herodem quidem quoniam per omne tempus quo aduixerit nunq; fuerat accusatus. Non enim
vera posse dicere confirmabat eos qui cum haberēt aliquid vnde possent causari illo viuente prete-
mittentes quando possent in quibus lesi fuerant vindicari: illo mortuo querelas importune confinge-
rent. ¶ Illa vero quę sub Archelao acta essent ad illorum improbitatem iniuriasq; redigebat qui colu-
tra ius & leges talia commisisse præsumpserint: quiq; cedis fecere principium, in eis qui se a tumultu-
bus prohibebāt. Incusabat etiam eos q; seditionis libidine tenerent: & q; ptinates essent ad obedien-
dum vel legibus: vel iusticię: dum cuperent in omnibus suis assumptionibus vincere. ¶ Hęc itaq; Ni-
cholao dicente cęsar hincinde quę dicta sunt audiens conuentum dimisit & post paucos dies Arche-
laum quidem regem non pnunciat. dimidię vero iudeę regioni (quę tributa herodi reddebat) topar-
cham alias tetrarcham constituit: spondens ei regiam quoq; dignitatem, si laboribus & fauoribus ci-
ca semetipsum meritus appareret. Alteram vero bifariam distribuit alteris herodis filijs Philippo vi-
delicet & antipę, qui contra fratrem Archelaum de vniuerso regno certauerant & huic quidem regio F
trans iordanem galilea reddebat quę constabant in talentis ducēris per singulos annos. Philippo au-
tem Iturea cum traconitide. & auranitis cum aliqua parte domus quæ Zenodori dicebatur: redde-
bant talenta centum. Cęterum Archelao ydumea & iudea & samaria. Hęc enim leuigata fuerāt quar-
ta parte functionū ex decreto cæsaris, pter qđ in seditione cęterę multitudini participes non fuere.
¶ Erant autem ciuitates quę Archelao tributa reddebant. Strationis turris. & sebaste cum ioppe &
hierosolymis. Gaza vero & gadara & ipse græcę fuere ciuitates: quas abscidens a dispensatione Syrię
additamento iudeę regioni coniunxerat. Accedebāt ergo Archelao tributa per vnum quemq; annū
secenta talenta ex omnibus regionibus quas in sua potestate susceperat Et hęc quidem de filijs hero-
dis ordinata sunt. ¶ Salome autem super illa quæ frater in testamento reliquerat erat autem iamnia
& azotus. & phaselus. & argenti signati miriades quinquaginta. Cæsar etiam donat ei ad habitādum
aulam regiam quę fuerat in ascalone constituta. Intrabant aute etiam huic redditus ex omnibus suis
talenta per annos singulos sexaginta: domus autem eius in regionibus erat quę sub Archelai fuerant
potestate. ¶ Accipiunt sanę regis quoq; cōsanguinei: quęcumq; in testamento declarant. ¶ Duabus
autem filiabus eius virginibus pręter illa quę pater reliquerat Cęsar etiam vtriq; dona largit. vicenas
quinas miriadas argenti signati. easq; coniunxit ferorę filijs cuncta vero quę illi fuerāt dimissa per fi-
lios herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talenta: pauca sibi sumens vascula quæ non tā
ei magnitudine vel prętio, q̄ recordatione regis accepta constabant.

¶ Iudeus quidē iuuenis Alexandro herodis filio interępto similimus suę gentis assumens adiu-
torem dicit se esse alexandrum a morte præseruatum Qui (multis sibi pecunias donantibus quasi de
regio sanguine descendisset) diues factus. Romam ibat & (multis ei tamq; regi obsequētibus) plurimos
propter similitudinem fallebat cum; Iudei propter maternum genus plurimum honorabant Cæsar
vero (audito nuncio) non credebat herodem sciens non facile decipi posse sed quendam liberum suū
(qui sepius cum illis infantulis fuerit conuersatus) mittit vt videret Alexandrum qui sicut multitudo
fuit receptus cum tamen inter veram Alexandrum & fictum dissimilitudo esset Cæsar factum exami
nat de Aristobolo eum interrogans Et eum a ceteris segregatum deceptionis querit inuētorem quę
Iuuenis timore compulsus manifestat Et nunc deceptionis suasorem iubet Cæsar interfici & Alexan
drum in numero constituit nautarum. F

¶ Capitulum sextum decimum.

Concluſio peti tionis legatiōis Iudeoꝝ.

Nicholaus regē cr minibus pur gabat qm p oē tps vitę suæ nō fuit accusat⁹ &c.

Excusat Arche laum.

Auditis hinc & ide cæsar arche lāu nō pnūciat regē sz dimidię iudeę regioī di archā cōstituit

posicius se fa ctuꝝ regē si di gne exerceat & alterā bifariam Philippo & an tipę herodis fi lijs &c.

Ciuitates arche lao tributarię.

Legatū datum Salome confir mat cæsar.

Legatū consan guineorū con firmatum.

Legatū filiaruꝫ cōfirmatū & au ctū qs cōiunxit cæsar filijs fero rę & cætera he rodē bona pau cavascula ad re gis memoriam retinuit.

Iudeus quidem iuuenis simili musalexādro fi lio herodē inte rēpto & suę gē tis assumēs ad iutorem dicit se esse Alexandrū ex morte seruatū &c.

Quis igitur a Cęsare dispositis. iuuenis quidam iudeus quidem genere: sed apud sydonios nu-
tritus a quodam romanorum libertino qui eum in cognationem herodis induxerat simili-
tudine formæ prouocatus: qua videbatur Alexandro consimilis filio herodis qui fuerat in-
teremptus testificabant quoq; illi cūcti quorum aspectibus occurrebat. Ex hoc occasionem
sibimet esse reputabat quo regnum posset excipere assumens secum adiutorem suæ gentis hominem
scientem cuncta quę in palatio gerebant. & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda: eo si-
bi huius factionis misterium pbente cōscendit. Dicebat ergo se Alexandrum herodis filium ex mor-
te seruatum ab his quibus eum vt perimerent fuerat delegatus. Occidentes quippe alios p quos ima-
ginem complete iussionis ostenderent & expectatores fallerent: illum eiusq; fratrem aristobolum sal-
uauisse: His ergo figmentis & ipse in superbiam extollitur: & alios quotquot occurrerent eludebat.

A Interea croetam appulsis iudeorum omnibus qui cum illo colloquia miscuere persuasio facta est. Vnde ille quoq; pecuniarum Habundantia cœpit affluere: plurimis hinc inde donantibus præter hec venit ad melum: ibi quoq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ fide qua ex regio sanguine illum descendere iudicabant & spe qua posset paterni regni iura pcipere vicemq; præstantibus reportare. Ibat igitur Romam plurimis in eius obsequio venientibus: & dicearcheam appulsus ibidem quoq; qui habitabant iudeos: similibus fallacijs illudere decipereq; non destitit. Occurrebāt nāq; illi veluti regi: & alij quidem plurimi: maxime tamen illi qui familiaritatem & amicitiam cum herode possederant. Causa vero maxima deceptionis erat hominibus q illum casum cum voluptate referentibus aduertebant. Ad hec etiam accedebat fides ex formę vultusq; similitudine. Et enim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati: nichilominus inducti fuerant ad credendū illum non fuisse alterum: sed Alexandrum Herodis filium. Ita vt etiam alij nescientibus iurare præsumerent. ¶ Proinde ingrediendi romam: & famasui cuncta replenti in occursum eius egreditur iudeorum plurima multitudo: instar miraculi salutem eius factam diuinitus ammirantes: & cum gaudio maiore illum suscipiunt: maxime propter maternum genus quod erat valde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret: per plateas & vicos in sella portabatur cuncto regali cultu compositus ex opibus & quæstibus quas per diuersa loca percœperat congregatur itaq; ad eum maxima multitudo vocesq; plurimę clamoresq; cum fauore reddebantur: & omnia fiebant ad quę solent gaudia mentes hominum concitare: præsertim in tali euentu vbi præter spem salutis illius factam esse mirabātur. ¶ Sed vbi Cęsari nuncium illud allatum est non quidem credebat: propter quod sciret Herodem non facile posse in quibuslibet negocijs decipi. Præsertim in illis in quę animum incenderetur. tamen sperās potuisse contingere celatum: quendam suum liberum qui sepius fuerat cum illis infantulis collocutus mittit vt videret Alexandrum. Ille autem cum vidisset: nulla meliore discretione vsus est: q̄ vsa fuerat multitudo. Verum Cęsar decipi omnino non potuit: quoniam erat quidem ille similis Alexandro: sed non ita vt eos posset inducere: qui prudenter inspicere discernereq; valerent: siquidem iste falsus alexander ex labore & opere valde constabat attritus in illum autem delicatudo ex delicijs: & fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & grossius erat corpus. ¶ Intuens igitur mendacia conspirantem iuxta discipulum atq; doctorem: et cum fiducia verba proferentes: examinabat rem etiam de aristobolo cuncta perquirens quid de illo quoq; fuerat factum. et semetipsum obstupescere simulans rogabat ob quam causam aristobolus quoq; non venisset quo regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respōdisset in cypro illum insula remansisse marinis periculis simul fatigatum: & tetritum vt si fortasse sibi aliquid non optabile proueniisset saltem ille saluaretur ne omne genus marianne penitus interiret. Talia enim illum doctor ille respondendo docuerat. ¶ Cęsar semotum adolescentulum a cęteris abducens. tibi inquit mercedis gratia salus a me præstabitur si non temptaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaq; michi quis tu sis: & quis te ad talia confingenda pepulerit. Maior quippe est tua ętate hec ad inuenta, calliditas. Tunc ille neq; enim vltra mentiri potuit in periculo constitutus: aperit cęsari omne figmentum vel quali modo vel a quo fuerit commenttaum. ¶ Tunc cęsar falli quidem alexandrum nequaq̄ cōtra quod promiserat fecit. Videns enim eum laboribus aptum in ordine constituit numeroq; nautarum. Illum vero qui talia præsumendo persuasit: morte condemnat: Melienses autem condemnatio sufficiens visa est: vt quantoscumq; sumptus vel pecunias in falsum alexandrum erogassent irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidē alexandrum res cum magna temeritate præsumpte fine huiusmodi perceperunt.

¶ Archelaus suscepta tetrarchia venit in iudeam & Iozarum de pontificatu subrogato Eleazaro fratre amonit & Archelai dem vicum Edificauit Glafiramq; fratris yxorem sibimet matrimoniali ter coniuxit Iesus quoq; Eleazari a sacerdotio amoto substituitur Cęsar autem Archelaum omni Iudeorum nobilitate accusante ipsi indignum scribere iudicans Archelaum quendam ad Archelaum tetrarcham mittit expellendum & exul relegatur in viennam galliarum Cuius somnium Symon Esse ipsum ponens rerum mutationem significauit Glafira quoq; eius vxor somnium vidit quę statim relato somnio moritur Regio ita Archelai Syrię dispensationi coniungitur quo tempore Cyrinus a Cęsare in Syriam destinatur censum dispositurus.

C ¶ Capitulum septimum decimum. ¶

ARchelaus autem tetrarchiam suscipiens mox vt iudeam attigit Iozarum boetij de pontificatu remouit: exprobans ei q cum seditiosis vna conuenerit: Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum subrogat. Edificat in hiericonte aulam regiam cum elegantia & decore mirabili. medietatem quoq; aquarum quę ad irrigationē agrorum influebāt. tractu ductuq; constructo diuertit in campum qui ab ipso fuerat palmarū arboribus consitus. Vicum etiā edificauit

Simulatus Alexāder multis pecuniis sibi donātibus q̄si de regio sāguine descendisset diues factus ibat Romā multis i eius obsequio veniētibus tāq̄ regi plurios ppter similitudinē fallebat Simulatū Alexādrū Iudei maxime honorabant ppter maternū genus & regali cultu per plateas portabāt. &c. Cęsar audito nūcio nō credebat sciēs herodē nō facile decipi posse mittit tñ quēdā suum liberū q sepius fuit cū illis ifātulis collocutus vt videret alexādrum qui sicut multitudo deceptus est. Cęsar semoto adolescētulo a cęteris cū interrogat qs deceptionis fuerit iuētor qd iuuenis tiore cōpulsus manifestat & tūc Cęsar Alexādrū in nūero constituit nautarū suasorē vero iussit ifici.

Archelaus suscepta tetrarchia venit i iudeā & Iozarū de pontificatu auouit eleazaro fratre subrogato.

Archelausvicus Glafiram vxorē fris sibimet cōiugem accerlit.

Eleasaro amoto iesussubstituitur

Omnis iudeorū nobilitas Archelaum accusauit apud Cesarem anno principatus sui decimo.

Cesar idignum scribet iudicans archelaū mittit ad archelaū tetrarcham expellendum.

Archelaus exultruditur in vienam gallię

Symon essenus somnium exposuit archelao.

Mariti glafire filię Archelai regis capadocię.

Somnium Glafirę archelao cōiugę expulsa marianne.

Prouerbiū verū

Glafira reuelato somnio parū post moritur.

Immortalis aia.

Regio iudeę quę fuerat Archelai Sirię coniūgitur dispēsationi quo tēpore Cyrinus cōsularis a cesare i syriā cēsū destinatur disposit.

cui nomen archelaidem constituit. Paternam quoq; legem transgrediens glafiram archelai quidem filiam alexandri fratris coniugem ex quo filios quoq; susceperat: sibimet accersit vxorem. Iudeis autem fas non erat fratrum vxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tēpore perseuerat. Siquidem etiam super ipsum constituit iesum oseę filium. Interea decimo anno principatus Archelai omnis nobilitas iudeorum primatesq; Samarię non ferentes crudelitatem eius moresq; tyrannicos apud Cęsarem ei accusationem instituunt: maxime quia cognouerant eum Cęsaris mandata transgressum. Nam ei pręcœperat vt mansuete clementerq; versaretur ad populum. Cęsar igitur vt aduertit indignatione commotus: curatorem eiusdem archelai: rerum earum quę Romę fuere Archelaus etiam ipse dicebatur protinus aduocat. Cęterum scribendum archelao indignū existimat: illum autem destinat vt archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine vlla dilatione nauim ascendens: nauigauit cęleriterq; pergit & in iudeam venit archelaumq; occupat cū amicis ępulum celebrantem. Mentem ei Cęsaris aperuit: vt confestim egrederetur ciuitatem compellit. Cęsar vero viuente archelao aliquibus accusatoribus astantibus causam hinc inde cognoscit: sed vbi se parum expurgat archelaus in exilium retrudi pręcipitur: in vienna ciuitate gallię habitaculo contributo. pecunias vero eius rationibus iussit sociari fiscalibus. Sed anteq romam vocatus fuisset Archelaus somnium suis amicis tale recitauit. Vidisse se namq; dicebat spicas decem numero plenas turgentesq; frumentis vigoremq; integrum possidentes: quas videbat a bobus comedi. Sed hocvidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur. A quibus dum sciscitaretur illi per diuersas contrarias opiniones solutionesq; discinduntur. Tunc Symon vir Essenus veniens mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao non sane in rebus secundis aut commodis prouenturam. Boues nāq; labores & miseriam significare firmabat: propter quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri. Mutationem autem illo somnio demonstrari rerum dicebat q terra boum laboribus & operibus exarata in semetipsa permanere penitus non sinatur. Per spicas autem decem peryodū decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram estatem: & tempus suppleri asseuerabat archelao: quo de principatu suę potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto vero die postq̄ illud somnium archelao fuerat demonstratum euocator eius archelaus procurator suus in iudeam venit a Cęsare destinatus. Similiter & glafire vxori eius & regis archelai filie prouenit. Quę primo sicut supra ostendimus: Alexandro in coniugium sociata constabat Herodis quidem filio: & fratri archelai. Postea ergo q̄ idem alexander a patre fuerat interemptus: lobato libiorum alias liciorum regi coniungitur. Quo defuncto item illam induatam in capadocia a patre Archelaus in coniugium suscepit: Mariam alias Mariannem excludens quę sibi fuerat coniugata. Tantus siquidem illum glafirę amoris ardor intenderat. Cum ergo iuncta esset Archelao: talę somnium ipsa quoq; contuetur Videbat quasi alexandrum sibi astantem & se quidem illi aggaudere: eumq; libenter & alacriter amplexari: illum vero exprobrationes ei protinus imputari dicentem O glafira nempe vel nunc confirmas prouerbium quod dicitur: fidem mulieribus non habendam. Nonne michi iureiurando constricta es & iugali fœdere virgo sauciata. Postq̄ filios quoq; suscepimus: mores nostros oblita es secundarum nuptiarum cupidine. Sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti quin etiam cum tertio sponso concumbere pręsumpsisti & sine pudore domum nostram ingrediens thorum genialem alias genitalem polluisti cum Archelao ius coniugale consocians: vt illum virum haberes quem meum fratrem esse constaret. Verum ergo nunq̄ tui penitus obliuiscar: neq; beniuolētia qua semper circa te detentus sum caream. Liberabo sane tevniuersis obprobriis: meam sicuti fuisti firmam stabilemq; perficiens. Quę cum familiaribus mulieribus retulisset: post paucos dies vita defungitur. Hęc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus in serui. Primum quia ea sut quę circa ipsos reges contigisse noscuntur. inde vt exemplo vera probentur dicere illi a quibus immortalitas disputatur animarum: ac etiam vt appareat diuina prouidentia rerum humanarum cū facta disponi: neq; incredulitate huiusmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullomodo prohibebitur per singulos dies advirtutis augmenta procedere. Archelaiverο regio tributaria facta syrię dispensationi coniungitur. Interea cyrinus vir consularis a Cęsare destinatur censum in syria dispositurus & domum rediturus.

Explicit Liber septimus decimus.

CIRCA HOC TEMPVS Natus est Iesus Christus deus et homo: anno quadragesimo secundo. Imperij Cęsaris Augusti.

Incipit Liber octauus decimus qui continet tempus annorum triginta trium

A ℭ Cyrinus ad Syriam censor a Cesare destinatus & cum eo Copinius in Iudeam venit etiam Cyrinus in Iudeam (que dispensationi Syrie fuerat adunata) vniuersorum depreciaturus substantias Iudei vero licet primitus descriptionis nomen dirum haberent) subiciuntur tamen Iozaro pontifice illis persuadente Sed Iudas Gaulonites & phariseus quidem sibi coniunctus multitudini non parere persuadebant talem descriptionem integram affirmantes seruitutem & exhortationibus ad suam libertatem defendandam incitabantur tunc que in Iudea maxima fuit seditio per illos excitata Hij enī apud Iudeos quartam philosophiam introduxerunt cum tamen illis ab initio tres essent philosophiæ a patrijs institutis derelictę Essenorum Saduceorum & tertia phariseorum quorum mores varij habentur phariseī enim futurum Iudicium credunt vbi cunctos homines ꝓpria merita recepturos / animaq; immortales secundum merita aut demerita premiandas aut puniendas Saducei vero animas mortales existimant simulq; cum corpore interire Esseni autem addeum cuncta redigunt animasq; ponunt immortales & remoti ab omni populo sacrificia offerunt / omniaq; apud eos sunt communia Neq; vxores ducunt neq; seruos habent quorum cibus simplex & habitus mūdus / mortem quoq; cō tempnunt & amicorum amissionem.

Cyrinus ad Syriā cēsor a cesare destinatus & cū eo Copinius in Iudeam.

Cyrinus veniti Iudeā dēpciatu rus substātias & hoc qđ dicit.

ℭ Capitulum Primum.

CYrinus autem vnus de his (qui semper in consultatione congregabantur) vir per omnium magisteriorum & principiorum officia celebratus per cunctas aministrationes ad consulatus culmen ascendens & in cunctis alijs dignitatibus clarus cum paucis venit ad Syriā: censor gentis a cesare destinatus: & approbator vniuscuiusq; sententię. ℭ Mittitur etiam cum eo Copinius ductor totius equestris agminis potestatemq; iudeorum omnium ferens. ℭ Venit etiam Cyrinus Iudeam nam dispensationi Syriæ fuerat adunana vniuersorum depræciaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias / Porro iudei (licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent) B subiciuntur tamen ne amplius resisterent: persuadente illis pontifice Iazaro. (Boethij namq; erat iste filius) Et illi quidem cuncti ratione pontificis: depręciari suas permisere substantias nihil amplius hesitantes. ℭ Sed Iudas Gaulonites homo ex ciuitate (cui nomen erat gamalas) saddochum phariseum sibi coniungens: recessionem facere festinabat depręcationem & censum nichil aliud esse dicebant q̄ integram seruitutem Proinde ad defendendam suam libertatem totam plebem diuersis exhortationibus incitabant. Omnem quoq; cooperaturam illis esse creaturam si pro bono libertatis honorē suū & gloriam magnanimitate tuerentur: sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus cōsilijs ad agendum procederent. ℭ His itaq; diebus amplius eorum animus concitatur vt etiam ab homicidijs se nullo modo arcerent quoniam magna voluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant: itaq; hoc modo in magnum malum sedicio illorum & audacia prorumpebāt. Nichilq; sui malorum q̄ per illos non pullulauerit viros & supra q̄ dici potest illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia deprędationesq; gerebantur: optentu quidem vtilitatis defensionisq; communis: reuera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multę itaq; cedes ciuū sociorumq; perpetrantur postremo in inuicem conuertuntur: non secus q̄si cōtra hostes infensius agerentur. Bellum itaq; quotidie deprędationes / captiuitates / cedes vbiq; concurrebant: ita vt etiam templum dei ignibus concremarentur. Tantum valuit nouitas & institutionum mutatio paternarum. ℭ Si quidem iste Iudas & saddocus quartam Philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes seditionibus ac tumultibus repleuere publica: sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuetæ Philosophiæ de qua volo pauca differere. ℭ Iudeis Philosophię tres erant etiam inde ab initio institutis patrijs derelictæ essenorum saduceorum & tertia qua Philosophabant qui dicebatur Phariſei. Et quamq̄ de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli: tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. ℭ Phariſei enī quotidianam conuersationem exiguam habent & prorsus abiectam nihil molitudini aut delicatudini penitus indulgētes: sed quęcumq; iudicio rationis oportere comperta sunt illa sequuntur prępositis nullomodo reluctantur Maiores natu competenti honore venerantur ita vt nec contrarium quidam alicubi aliquando respondeant fato geri omnia credunt sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt. Iudicium dei futurum esse sentiunt. Illic cunctos homines ꝓpria merita recepturos tam eos quidem qui secundum virtutem vixerint quam illos qui nequicia deprauati sunt. ℭ Animas autem immortales dicunt sed etiam in inferno congrua vniculq; habitacula pro merito vel iniquitatis vel virtutis attribui sicut vniculq; viuenti gerebatur studium & alias quidem animas eternis retrudi carceribus alias autem reminiscendi facultatem percipere: & ob hec populis quidem credibiles aeceptabilesq; Quantacumq; ad culturam diuinitatis pertinet orationum celebrationes templorum constitutiones expositionibus suis facienda esse prædicant. Nam tantum virtutibus eorum prelatum est

Cyrinus ad Syriā cēsor a cesare destinatus & cū eo Copinius in Iudeam. Cyrinus veniti Iudeā dēpciatu rus substātias & hoc qđ dicit. Luce capitu. ij. Exijt edictuz a Cesare augusto vt describeret vniuersus orbis &c. Seditio maxia i Iudea p Iudaz & saddocū phariseū latrocinia & depdationes gerebant obtentu vtilitatis communis si reuera ꝓpriorz lucrorz gia tota seditio gerebat. Quartā phiam introduxerit Iudas & saddocus Tres phię ab initio apd Iudeos Essenorz saduceorū & phariseorum. Phariseorū conuersatio & mores. Iudiciū futurū credūt. Aias imortales dicūt & scdz merita aut demerita puniēdas &c.

Saduceorū mores q̄ alias mortales existimāt.

Essenorū cōuersatio & mores aiam immortalē discentium &c.

Remoti ad oīm ppl'o sacrificia offerunt.

Oia apud eos cōmunia.

Vxores non ducūt neq; seruos habent.

Quartæ phiæ princeps Iudas fuit.

Mortem cōtemnūt & amicorū amissionem.

testimonium: vt ad eos plurimę ciuitates & maxima multitudo cum studio grandi cōfluerent opinione adducti qua meliores ceteris existimantur. ¶ Saducei autem animas mortales existimāt: simulq; cum corpore interire Nullas vero alias obseruationes præter legem custodiunt. Aduersus autem doctores philosophię suę certare & reniti glorioſum annumerant: sed ad paruos admodum doctrina peruenit vel modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribusq; celebrāt. ¶ Esseni autem ad deum cuncta redigunt. Immortalem animam dicunt iusticiam autem rem præciosam pro qua vsq; ad mortem pugnandum esse prędicant. In templo autem anathemata proponēda prohibēt. Sacrificia vel hostias cum populo non celebrant q̄ se plurimum ab eis putant mundicia vel sanctitate differre & merito se a communi congregatione discernunt remotim sacrificia facientes. Cultu vero morum atq; conuersationis optime ad colendam terram & exercendam omni studio intenti. ¶ Illud etiam habent dignum valdeq; mirabile q̄ in aliis non inuenias gentibus tam grecorum quam etiam barbarorum q̄ omnes illis opes in medio sunt: & ab eis omnia cōmunia possidentur: nichil amplius inter eos dicor fruitatur nichil pauperior defraudatur ac si nichil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerūt Sunt autem super quattuor milia hominum numero. ¶ Vxores non ducūt neq; seruos habere festinant. Aliud quippe iniquitatis: aliud sedicionis oportunitatem estimant. Isti ergo semotim apud semetipsos adunsunt mutuas sibi vicissitudines ministrantes, susceptores autem reddituū promouent curatoresq; constituunt qui cuncta quę terra profert in vsus necessarios amministrēt: Sacerdotes autem optimos viros eligunt & cibus illis simplex est: habitus insumptuosus & mundus. ¶ Quarto vero philosophię Iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionem Huius sequaces in vestitu: in habitu: cęteris q; aliis phariseis consentiunt: circa libertatem vero immobilem retinent mutabilemq; sententiam: Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixa: Solum enim principem & dominum dicunt deum: Mortis autem multas & varias species sustinere pro nichilo pendunt: vel cognatorum supplicia vel amicorum amissiones omnino contemnunt: dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur: Nonnulli namq; viderunt qualiter aliqui eorum sepius in supplicijs immutabiles permansere: Vnde plurimi quoq; illius gētis hoc stulticię morbo insanabiliter ęgrotarūt: cessio floro alias Gessio fluuio principatum huius vanitatis obtinēte Nam ex hac quoq; superbia ad seditiones excitandas romanis recedendiq; ab eis & ipse ꝑcipitatus est: & alios precites dedit. Et philosophie genera quidem hęc atq; huiusmodi sunt apud iudeos.

¶ Cyrinus (restitutis Archelai opibus descriptioneq; perfecta) Iozarum a sacerdotali deposuit officio Annanum substituens Herodes quoq; Tetracha Sephorim Muro circundedit auctocrariden appellans & Bethorantam similiter Iuliadam vocans Philippus autem Cæsaream & Iuliam ciuitates edificat. Copinio Iudeos regente Samaritę in festo azimorum ossa mortuorum iacientes templū polluerūt Itaq; Copinio Romam reuertenti marcus successit in iudea sub quo Salome Herodis soror moritur iulię cęsaris vxori relinquēs omnem Toparchiam post Marcum Annius Ruffus (sub quo Augustus moritur) cui Tyberius tertius Romanorum imperator succellit) principatū Iudeę recepit postquē Valerius gratus quintus Iudeorum rector efficitur. Is Annanum a sacerdotio remouens Ismaelem filium Iabim pontificem delignauit & ipsum multosq; mutauit sacerdotes Cayphasq; qui & Iosephus dictus est sub eo functus est Sacerdotio huic pontius. Pylatus successor effectus est Herodes insuper ad Tyberij honorem ciuitatem edificauit Tyberiadem vocans & ciuem loci fieri septem dierum habitatione instituit.

¶ Capitulum secundum.

Tempus descriptionis

Herodes tetracha Sephorim Muro circūdedit. Autocrariadā vocīs & aliā iuliadem. Philippus cęsareā & iuliā ciuitates edificat.

INterea Cyrinus opibus restitutis Archelai descriptioneq; perfecta quæ facta est tricesimo & septimo anno postq̄ Antonius acciaco bello fuerat a cęsare susperatus. Iozarū quoq; pōtificem seditionem a multitudine passum sacerdotali deposuit officio. Annanum in pontificatu substituens. ¶ Herodes autem & Philippus Tetrachiam suam eorum vnusquisq; suscipiens: Herodes Seforium Muro circundedit instar & similitudinem galieę quam Autocratidā appellant. Alia autem Bethoranta ciuitas etiam ipsa est quam Muro circum sepiens & iuliadam vocās ex nomine Iulię vxoris cęsaris. Philippus autem paniadem quę est circa fontem Iordanis construens cęsarem nuncupauit: Tum etiam Bethsaidam proxima stagno genesara edificat & dignitatem ei ciuitatis attribuit habitatorumq; multitudine replet. Aliarumq; necessariarum rerum copia refertam facit: & Juliam ob memoriam cęsaris filię vocat. ¶ Copinio autem illo iudeam tempore gubernante quem supra docuimus cum Cyrino destinatum: huiusmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur (quam festiuitatem pascha vocamus) in qua mos erat ex media nocte portas templi a sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis viri quidam Samaritæ occulte in hierosolymam venientes

A per templi cūctas porticus & per totum phanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo custodia maiora sacerdotibus exerceri. ¶ Copinius autem non post multum tēporis romam reuertitur. Cui succeſſor regende prouincie marcus efficitur. Sub quo etiam salome herodis regis soror vita defungitur iulia cesaris vxori derelinquens iamniam & omnem suam toparchiam & i campo phaselidā & archelidā cōstitutā que etiā plurimis cōsiti fuere palmetis quorū fructus optimus & valde p̄cipuus. ¶ Sed & huic quoq; succedit annius rufus. Sub quo etiam cesar moritur romanorum secundus imperator septem & quinquaginta annos aduiuens in imperio menses sex dies aliquantulum super duos. ¶ Ex quibus quatuordecim annis simul cum eo antonius reipublice gubernacula rexerat Viuens itaq; annos septuaginta & septem vita decessit. ¶ Huic succedit in principatu tyberius nero vxoris eius iulie filius: qui fuit romanis tertius imperator. ¶ Sub quo quintus iudeorum rector valerius gratus afficitur. Annij rufi succeſſor. Is ananum remouēs scerdotio. Ismaelam filium y labi pontificem designauit. Sed & hunc multo post abiicies eleazarum annę pontificis filium sacerdotio subrogauit. Post annum vero etiam hunc arcet officio: & symoni cuidam canuti filio ministerium pontificatus attribuit. Sed non amplius & ipse q̄ vnius anni spacio eodem perfūctus officio. Ioſephum cui cayphas nomen fuit habuit ordine succeſſorem. ¶ Et gratus quidem talia gerens romā reuertit postq̄ vndecim annos in iudea compleuerat. ¶ Huic succeſſor pontius pylatus effectus est. ¶ Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberij perueniens edificat ciuitatem quam ex eius cognomento tyberiadē denominat mœnibus eam firmis fortibusq; circundās in galilee regione iuxta stagnam geneſar. Vnde aquę calide non longe distabāt in vico cui nomen erat amathus. In hāc sibi confines plurimi defluere: atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Et omni quoq; regione (quę sub illo fuerant constituta) ab eo coacti cōueniunt: vt ibidem commanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferūt. Suscepit etiam quotquot inde veniebant in opes & egenis pleroſq; etiam quos liberos non esse constaret: quibus tamen securitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit: vt hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur vt his omnibus habitatores stabiles efficeret. Maxime autem ex paterna lege transcribens in qua significabatur vt habitatio septem dierum ciuē loci perficiat.

Copinio romā reuertēte. Marcus succeſſit i iudea sub quo salome herodes soror moritur. Annius succedit marco sub quo moriť āno imperij sui. lvij. Tyberius succedit augusto tertio. Multos mutauit sacerdotes Cayphas qui & ioſephus dictus est sacerdos. Pylatus iudeorū p̄ſes. Herodes tetrarcha ad hoeorē tyberij ciuitatē edificat tyberiadem vocans. Hitatio septem dierū ciuem loci facit.

¶ Phraates parthorū iperator insidijs aphraate filio ex cōcubina. Thermasa Ithala nata paratis cooperāte matre moritur Phārates autem Iuuenis parricidio & infando matris amore exosus expulsus emoritur. Quo mortuo parthi hęrodem vocant eis regnaturum qui propter crudelitatem eis suspectus extinguit. Deinde missa legatione bonones rome obses ad parthis imperandum mittitur qui manſuetudinem eius spernentes ab imperio illum deturbant obsidatum iudicantes seruitutem Arthabanus quoq; medorum rex ab ipsis vocatus venit cui bonōes occurrens cum exercitu eum fugat sed non post multum tempus congregato exercitu confligit cum bonone qui victus fugit. Sileucian deinde ad thesifontem. Et postea iteratū est bellum contra Arthabanum vbi bonones captus Siliano syriæ p̄ſidi traditur qui quoniā eum romę cognouerat eum honorifice tractauit. Eo tempore mortuo comagene Anthiocho rege plebs aduersus nobilitatē scinditur etvtraq; pars legationē mittit. Et senatus Germanicum cuncta Syrie negotia mittit correcturum qui veniens in partibus: ori entis a pisone veneno perimitur.

Phraates ptho rū ipator insidijs a filio ex cōcubina suscepto patris cooperante matre moriuur. Phraates iuuenis gētl exosus parricidio & infādo mris amore expulsus emoritur & pthi hędantes itaq; in vnum parthorum fortissimi: cernenteſq; sine principe se non valere consistere ceperūt rodē vocant tegnaturum eis.

¶ Capitulum Tertium.

IN illis diebus moritur phraates parthorū imperator insidijs illi a phraate filio prępa-
ratis. secundum hūc modum. Fraates imperator postq̄ legitimos filios habuit asciuit sibi Ytalici generis concubinam: cui nomen erat thermusa. A cesare iulio cum alij muneribus hęc ei fuerat condonata. Et primū quidem ea sicut dixi pro concubina vtebaťr captus mira pulchritudine mulieris. Procedente vero tpe filioq; ex ea fraate suscepto patris cōiugē eā legitimā designauit: quā honorabiliter tractabat in oibus quicqd ei etiā dicere et obediebat. Itaq; festinās vt parthor̄ pricipatus filio suo cōtingeret qđ videbat aliter fieri non posset nisi ex ide legittimos filios aliqbus argumētis excluderet: psuadet iperatori vt illos romā obsides destinaret. Proinde illi non enī facile fuit fraati dispositionibus thermuſę resistere romā a patre mittunt. Et solus in regno fraates filius enutrit. Sed postq̄ adoleuit: graue reputans ac molestū vt principatū patre tribuēte susciperet: insidias p̄parat patri cooperante sibi etiā matre. Nā sermo quoq; ferebaťr q̄ ei cōcubitu miseret. itaq; ,p vtroq; facinore gēti factus est exosus: tā parricidio q̄ amore matris infando seditionibusq; excitatis anteq̄ amplior fieret. ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaq; in vnum parthorum fortissimi: cernenteſq; sine principe se non valere consistere ceperūt quisnā illis ex genere arsaciadar̄ fieret imperator. Nā aliunde fieri nō licebat. Vnde quoq;

Herodes ferocissimus multitudini propter crudelitatem suspectus extigit

Legatiõe missa Bonones romę obses ad iperandũ mittit partis q mãluetudinẽ eius spernẽtes illũ perturbãt impio obsidatũ iudicãtes seruitutem.

Bonões victus fugit ad seleutiã deinde ad Thesifontem.

Iteratũ bellum cõtra Arthabanũ vbi captus Bonões Sillano syrie pñsidi traditur. Mortuo antiocho rege comagene plebs aduersus nobilitatẽ sciditur & vtraq; pars legationẽ mittit. &c.

Pylatus ciuitatẽ cũ signis primus intrauit prioribus iudeę rectoribus sine signis mœnia ciuitati sigressis.

Pylatus iudeos paratos ad mortẽ p custodia legatiõ videṡ ymagines de hierusalẽ auferri pcepit perducitq; in Cęsaream.

vsq; in hodiernum diem pollutum dicunt & iniuriatum ex semine mulieris ytalicę illud imperium. Herodem quoq; per legatos asciscunt. Sed postq̃ iste quoq; suscepit imperium: cœpit inuiduosus essę multitudini atq; suspectus propter immensam crudelitatem. Erat quippe ita ferus: & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati simul extingunt. Plerique dicebãt q̃ eum in sacrificijs inter altaria peremerunt. Nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est q̃ dum venatum pergit occisus est. ¶ Legationẽ itaq; romã mittunt: vnum ex obsidibus ad imperum postulantes. Et mittitur illis bonones cęteris suis fratribus antelatus q̃ iudicabat fortunam suam potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbarę multitudini celeris conuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius cœpere contemnere indignum putantes v. seruo subicerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse desinebãt Neq; iure belli datum: sed quod peius putabant in pace ad iniuriam suę gentis & regni: alienis esse contraditum. His ergo querelis gens vniuersa commota: illum perturbat imperio. ¶ Comfestim artabanum euocauit regem medorem. ab arsacidarum genere descẽdentẽ. Persuasus itaq; artabanus venit cum omni milicia cui bonones occurrit: & multitudine congregata parthorum cum eo bello: congreditur. Artabanus autem victus: confugit ad montes Medię. Et non post multum tẽpus cõgregans etiam ipse magnas turmas exercitus cum bonone confligit & victus bonones cum ad seuiciã fugit equitatu. Artabanus autem fusum parthorum exercitum insequẽs: magnam stragem operatus est. Tunc barbaris grandi metu compressis ad thesiphontem als contextifontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperãte: bonones in armeniã venit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare: deinde vero ad romanos legationem mittit. Sed vbi tyberius petitionẽ eius abnuit ille recte ad parthos conuertitur & bellũ arthabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cęterum armenij qui circa nisatem habitabant artabano fuere sociati a quibus detentus bononesrectori syrie sillano cõtraditur. Ille autem ex verecũdia q̃m romę eũ nouerat custodiuit: honorificeq; tractauit. ¶ Armeniã Orodi. Orodes arthabanus vni suoꝝ tradidit filiorũ. ¶ Ea tẽpestate moritꝰ comagene rex anthiochus & plebs aduersus nobilitatẽ scinditur et mittit vtraq; pars legationem romam nobilitas quidem statum reipublicę habitumq; mutare desiderãs vt pñsidiali dispensatione regetur: multitudo vero regnũ proprio more habere cupiebat. Senatus autem vtraq; legatione suscepta ex decreto germani committit cuncta Syre negocia correcturum: agente fortuna quo facilius interierit. Nam veniens in partibus orientis & in melius cũcta disponens a pisone veneno perimitur: sicut iam in aliis iudicatum est.

¶ Pylatus iudeę rector assumpto de Cęsarea exercitu legem iudeorum soluere nisus statuas in templo collocauit primus enim cum signis ciuitatem intrauit prędecessoribus suis pñsidibus siue signis mœnia ciuitatis ingressis ipse vero iudeorũ admiratus fortitudinẽ quos pro legalium custodia ad mortem paratos videt ymagines de hierosolimis auferri & in Cęsaream iubet produci. Sed ex opibus templi aquę ductum fabricare volens Iudeos hoc impedientes militibus eos adorso circũuenire precepit qui magnam multitudinem prostrauerunt. ¶ Capitulum quartum.

PYlatus autem iudeę rector exercitum de cęsarea secum assumens tendit ad hierosolimã vt leges soluere iudeorum. Nam secum statuas que in signis militaribus inerant intromittit. Imagines autẽ aut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet: & propter hoc ante illũ oẽs iudeę rectores sine signis ingrediebant mœnia ciuitatis. Primus autẽ pylatus ignorãtibus populis intrograssũ signa quę secũ apportauerat in ciuitate cõstituit. ¶ Illi vero mox vt rem cognouere congregati veniunt cęsaream diebus plurimis supplicantes vt ymagines de hierosolimis auferãtur. Pylato vero abnuente q̃ iniuriam cęsaris si fieret estimabat: iudei nullomodo discedunt. Tunc ille occulte in insidiis armatos milites collocauit. ¶ Cumq; pro tribunali sedisse quod ei fuerat ornatum in stadio nam eum locum insidiis quas preparauerat aptum esset perspexerat: iudeiq; iterum supplicarent: signo dato milites processere: iudeisq; vndiq; circũdatis cœpit pylatus mortem comminari nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros q̃ constitutiones legis sue transgressum ire firmabant. Tunc pylatus ammirans fortitudinem iudeorum in conseruandis legalibus cõstitutis confestim ymagines de hierosolimis auferri pręcepit. Cęsareamq; perduci. ¶ Voluit etiã ex opibus tẽpli aque ductũ pgẽtẽ in hierosolia fabricare: suscipiẽs initiũ torrentis q̃ stadioꝝ duũ miliũ interuallo distabat. Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabant̃ multa milia hominum congregata: clamabant vt ab illo opere cessaret. Pleriq; etiã maledictionibus vtebant̃ contumelias quoq; iactantes: sicut vulgaria solet multitudo. Ille vero milites iudeos a dorso circũuenire p̃cipiens iubebat vi discederẽt. Illis aũt ad cõtumelas iniuriasq; cõuersis dato signo militibus iussit vt iudeos iuaderẽt. Milites porro ãpliora q̃ iussi fuerant ppetrantes: multitudinẽ magna cede p-

ſtenunt. Plures igitur ibi deficiunt pleriq; aūt ſauciati diſcedūt atq; hoc modo illa ſeditio terminā.

¶ TESTIMONIVM DE IESV CHRISTO VNIGENITO DEI FILIO

A ¶ Teſtimoniū virtutiſ Ieſu Chriſti q multos iudeorū & multos gentiliuū ſibi adiunxit quiq; p Pylatum accuſatiōe Iudeorū cruci adiudicatus eſt ſed tertio die reſurrexit ſcdm pphetias de eo diuinitus inſpiratas & ab eo xp̄ianorū q ab ipſo nūcupati ſūt nomē & genus pſeuerat.

¶ Cpm. v. Teſtimoniū virtutū xp̄i Ieſu,: Ad iudicatus cruci p pylatum Refn rexit tercia die. Nomē xp̄ianorum & genus a. chriſto.

¶ Vit autem iſdem temporibus IESVS vir ſapiens ſi tamē virū eū nominare fas eſt. Erat enī mirabilium operum effector & doctor hominum eorū qui libenter quę vera ſunt audiunt & multos quidem iudeorum multos etiā ex geutibus ſibi adiūxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtrę gentis virorū cum pylatus in crucē agendum eſſe decreuiſſe: non deſeruerūt hi qui ab initio eū dilexerunt. ¶ Apparuit ei eis tertio die iterū viuens ſcdm q̄ diuinitus iſpirati pphetę vel hęc vel alia de eo inumera miracula eē futura p̄dixerāt Sed & i hodiernū, CHRISTIANORVM qui ab ipſo nuncupati ſunt: & nomen perſeuerat & genus.

¶ Paulina Romana Saturnini vxor honeſta et pulcherrima cuius amore Mundus equeſtris emeritus diues & nobilis captus maxima illi pro concubitu promittens dona ſed eiectus maximo affectus eſt morbo quem Ida liberta quedā ex parētibus lenona aſtutiſſima ſanare cupiens ſacerdotes templi iſidis pecunia corrumpit qui paulinam mulierē caſtam & ſimplicē decipiētes finxerūt Anubū Egiptiorum deum paulinam diligere & eius Thorū appetere. Quod liberter illa & optabiliter ſuſcepit ād amicas gloriando denunciat hoc etiam marito qui grata propter vxoris pudicitiā cōceſſit illa igit per gēte ad templum cū ipſa cenaſſet & tēpus quieſcendi veniſſet vniuerſa a ſacerdote clauduntur ſubſtractis luminibus Mundus aūt itro latitans venit ad mulierē quem deū exiſtimās illa reuerenter recepit & cū ea mūdus pernoctans circa vicinam lucis receſſit. Tertia vero die occurrens Mūdus dolum detegit pauline que ſciſſis veſtibus facinus cognoſcens ad virū occurrit & factionem aperiens iuriam vlciſci ipſū depręcata eſt qui imperatori tyberio cuncta nunciauit. Qui diligēter cauſam examinans ſacerdotes cum ida adegit in cruces & templū funditus euertit ſtatuāq; inſidis in tyberim iactari precœpit Mundū vero Exilio dānauit.

¶ Capitulū ſextum.

Paulinę romę Vxoris ſaturnini laudes & pulchritudo.

Mundus equeſtris emeritus diues & nobilis amore captus paulinę illi maxima ꝓmittens dona ꝓ vno cōcubitu ēreiectus Ida liberta Mūomniū iniquitatū coagulū leonona aſtutiſſia.

Iſdē tēporibus iudeos alia ſeueriora perturbant. Nam etiā in templo iſidis quod roma fuerat inſtitutū factū quoddā turpitudine plenū opprobrioq; contigit. Quod primū explanabo: tum demū ād illa quę apud iudeos euenere trāſibo. ¶ Paulina quedā mulier erat romę p̄clare morū dignitate ſtudio caſtitatis intenta. honeſtatis opinione cōſpicua. Erat etiā opū locuplex magnitudine & vultus pulchritudine decoroſa ętate aūt qñ maxime mulieres pudicitia decorāt. Hęc nupta erat ſaturnino: etiā ipſo genere opibus cetero cultuq; cōſimili. ¶ Huius itaq; amore detineī iuuenis quidā Mūdus noie ex numero equeſtri ſed in gradu iā emerito cōſtitutus & dignitate magna ſublimis: ydoneus etiā ad munera largienda ſumptuq; facilēdos Nam memorate quoq; mulieri maiora dona promiſerat Quę illa contemnente maximo fuerat amore ſuccenſus: vt etiam viginti miriadas dragmarum atticarum ſe daturum pro vno concubitu ſpopondiſſet. Sed neq; ſic illa deflexa eſt. ¶ Tunc ille nimiam infœlicitatem morbi ſuſtineris ſiquidem neq; cibum valebat accipere morti ſe addixerat: hoc vnum ſibi iudicans tāti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo infigens: perſingulos dies hoc agebat vt celeti morte rapareī. ¶ Erat autem Mundo liberta quędam exparentibus nomine ida: omnium malorum & iniquitatum coagulum. Quę grauiter ſerēs q̄ ille iuuenis damnaret ſe in mortem nam clarebat omnino periturus accedēs erexit eum & cœpit cum eo talia fabulari quę animū eius bone ſpei facerent. Promittebat namq; ſe actutam apud paulinam: vt quinq; miriadas accipiens concederet iuueni quod volebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans. ſumpſit ab eo pecunię quantū placuerat. Sed non eadem via paulinam aggreditur qua fuerat ante temptata. Cernens animum mulieris nullo modo capi pecuniis: ſcienſq; illam quemadmodum eſſet occupata culturalſidis: tale aliquid machinatur. ¶ Accedit ad quoſdam ex templo iſidis ſacerdotes quibus interpoſitione iuriſiurandi fidem ſeruare perſuaſit dans etiā in preſenti duas miriadas & dimidiam promittens etiā aliud tantū ſi quod vellet habuiſſet effectum. Tunc cauſam aperit: amorē iuuenis indicat. orat vt & mulierem quibus poſſent modis inducerent. illi aūt pecuniarum cupidine capti: promittunt quicquid imperaret protinus ipleturos Preſertim aūt ipſe maximus ſacerdotū vt paulinā cōueniret ac ſuis verbis impelleret polliceī. ¶ Finxit itaq; ſe ex egypto veniſſet ab ānubo deſtinatū q̄ is grādi circa paulinā amore teneret eāq; deū ſibi iuſſiſſe vt romā venire mulieriq; precepta numinis aportaret Libenter illa & optabiliter ſuſcepit atq; ad amicas gloriādo denuncat qd ab anubo tali merito iudiceī. Hoc ētimat & marito q̄ ab ea thorum & conam anubus cōcupiſcat. ille autem grate conceſſit: pudicia cōiugis nō

Aſtutia diaboli ca mulieris faus Sacerdotes tēpli iſidis pecunia corrupti. Fallacia maximi ſacerdotis ad paulinā. &c.

ignorans. Illa igitur pergit ad templū & cū cenasset templusq; quiescendi veniſſet vniuersa a sacerdote claudūtur cuncta quoq; lumina subtrahūtur. ¶ Mundus autem intro latebat absc̄ditus qui postq̄ silentium factum est: ad mulierem venit. Illa autem exiſtimans deum esse reuerenter accipit: atq; ita cum ea mundus pernoctans: circa vicinam lucis abcessit. Illa autem manefacto consurgens: atq; ad suum virum veniens: aduentum ad se numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas magnā sibi ex hoc gloriationē reputans proueniſſe: & quia verba quoq; ad illam feciſſet anubus indicauit. ¶ Sed exaudientibus alij nos credebant natura inspicientes rei: pars autem credebat. Quidā vero miraculum dicebāt pudicitiam attendentes: dinitatemq; referentes. ¶ Tertia vero die postq̄ factum est occurrēs ei mundus o paulina inquit saluasti mihi viginti miriadas: quas posses familiaribus tuis rebus adijcere. Nunc autem nec meis postulationibus defuisti: & damnificatiōe liberasti. Nam in tē plo tota nox a te cum mūdo peracta est: nec mei nominis interest voluptas precepta Nihil enim ad parficiendum negociū offuit: quod anubus vocitatus sum. Et ille quidem talia locutus abscessit. Illa vero in mentem rediens tunc primum illud facinus intellexit: & sciſſis protinus vestimentis ad virum occurrit factionemq; aperit tam magni facinoris: deprecata ne suam iniuriam neglexisset. At ille impetori cuncta denunciat. ¶ Tunc tyberius causam diligenter examinans vniuersum sacerdotum sceIus inuenit & ipsos quidem cum Ida quę causa totius iniquitatis extiterat adegit in cruces. Tēplum autem ipsum funditus euertit statuamq; Isidis in tyberini fluuim iactari pręcepit. Mundum autem exilio damnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans: q amoris vehementia deliquisset. Et ea quidem quę in templo Isidis prouēnere tali finē conclusa sunt.

Mūdo detegēte dolū paulia sci/sis vestibus faci nus itelligēs ad virū occurrit & factionē apiens iniuriā ipsū vici/sci deprecata ē. Tyberius cogni ta sacerdotū ne gtia ipos cū ida adegit i cruces euerso funditus templo. &c.

¶ Iudei cuiusdam a patria propter transgressionem legis profugi malicia qui vna cū tribus sibi similibus fuluiam quandam de cetu nobiliū decipientes auri & Ostri plurimum accipientes pro ornatu templi vsibus propriis assumpserunt quo cognito Tyberius propter horum quatuor hominū nequitiam omnes iudeos a Roma iubet excedere. Samareorū quoq; gens tunc turbata est hos enim Caphedon vir mendax peruertit falsis promissionibus in monte Garizim congregans quos ascendē tes pylatus occidit Quem Samareorum principes de huiusmodi occisione apud Vitellium syrię pri cipem accusant & illum romam mittit decimo anno presidentie sue Marcello subrogato Sed anteq̄ pylatus romam veniret Tyberius occubuit. ¶ Capitulum Septimum.

Iudei pfugi apa tria qa mosaicę legis trāsgressor accusatus mali/cia qui vna cum tribus sibi simi libus Fuluiam quandam de ce tu nobiliū deci/pientes auri: & ostri plurimū ac cipiētes p orna tu tēpli vsibus p priis absūpserūt Quo cognito Tyberius oēs iu deos e roma ex cedere iubet Et sic propter quatuor nequi/ciā vniuersitas punit Iudeorū.

DVnc ad rem redeo vt explicem que Iudeis romę eodem tempore cōtigerūt: sicut etiā ante prestrinxi. Erat quidē vir genere iudeus de sua patria pfugus accusabatur autem de lega/lium transgressione pręceptorum. Vnde apud suos quoq; reus habebat & malignus in o/bus. iste per multos dies legem se Moysi exponere simulauit: & tres viros in omnibus sibi similes cō/socians seducunt fuluiam quandam vnam de cetu nobilium: vt legi iudaicę animū suū dederet. Cui persuaden vt ostri & auri plurimum in hierosolymam mitteret templi ornatui profuturum. Quod il/li sumentes propriis vsibus absumpsere. propter quod etiam argumentis & fallacis antea cuncta pe/gerant. ¶ Tunc tyberius nam ei totum negocium saturninus insinuat vir fuluię pariter amicus & tu/tor iubet roma cunctos iudeos excedere. Consules autem quattuor milia ex iudeis militāres mittūt in sardorum insulam. Plurimos autem militare nolētes propter legis paterne custodiam affecere tor/mentis. ¶ Atq; hoc modo propter neqciā quattuor hominum: vniuersa ex vrbe pellitur multitudo. Sed neq; Samareorū gens turbis expers fuit: vel tumultibus aliena. Hos enim peruertit vir quidam mentiri pro nihilo ducens. Caphedon nomine qui omnē plebem suasionibus artificiosis induxerat vt in montem Garizi omnes accurrerent: q eum sanctū hērent ac venerabilem. Pollicebatur enim se ascēdētibus ostensurū vniuersa vasa quę ibidem a Moyse fuissent obruta. At illi persuasi verbis illius armat & cōsederāt i quodā vico cuius nomē cyrithua atq; hic ide plurios cōgregabāt vt cū maxima multitudie mōt ascēderēt. Sed hos in ipso ascēsu Pylatus occupat. omnē eqtatē pcedere iubēs & du/ctu velocissimos atq; ibi circa memoratū viciū pugna cōmittitur & alios obtrūcant pluresq; in fugam vertunt: maximam partem capiunt quorum seditionis principes vel eos qui in fugiendo plurimum valuerant pylatus interfecit. ¶ Sed ex hoc Samareorum gente turbata cuncti priores ad vitellū ve/niunt qui per idem tempus gerebat Syrie principatū: atq; apud eum Pylatū accusant quod iniuste tā/tos occiderit Non em a Romanis discedendo: sed iniuriā pylati declinādo in Tyritua cōgregatos esse profitebant. Tunc vitellius marcellū vnū ex suis amicis q curaret in iudea constituit: pylatū aūt romā pgere vt de his qbus a iudeis accusabat: se i iudicio cęsaris expurgaret. ¶ Tūc pylatus postq̄ iudea decimū annū cōpleuit pergit romā vitellij visione cōpulsus Nō eni posset eius dispositionibus relu/ctari. Sed anteq̄ pylatus romam veniret: tyberius ex humanis rebus abscessit.

¶ Vitellius i paschate hierm ascendes iudeis magnificis & liberalis venaliū rer pciū mu/nerā; pōtificis & ornatū eius ipso sub pōtificiū custodia pmisit icdē ātiquū morē herodes nāq; e/

filius archelaus in Antonia terrę custodiri preceperant hic ioſephum caypham cognominatum a ſacerdotio remouit ſubrogato Ionatha Annę filio Scribente quoq; tyberio ad vitellium vt amicitiam
A cum Arthabano conficeret ille magnis muneribus ſuadet hybereorum & lambanorum regi vt cum Arthabano ſine vlla dilatione pugnarent At illis a pugna abſtinentibus Scithę parthorum terram vaſtant & contra Arthabanum bellum maximum faciunt ibi filio eius interfecto. Quod audiens Tyberius vitellio iubet cum Arthabano amicitiam facere quod & factum eſt filio eius obſide tyberio cum muneribus dato cum quo etiam iudeum hominem nomine Iazarum propter magnitudinem gygantem vocatum mittit vitellius autem pacis tractatum Herode preueniendo cęſari reſcribente maxime contra eum iratus iram in animo reſeruans.

Capitulum octauum

Vitellius autem veniens in iudeam aſcendit in hieroſolimā & erat tunc forte feſtiuitas a maioribus inſtituta quę paſcha vocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit i populo. Nam & venalium rerum precia leuigauit & in alijs plurimis circa eos liberalis apparauit Sed & ſtolam pontificis vniuerſumq; eius cultum atq; ornamentum in templo haberi permiſit & ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum moris antiqui inſtitutionem. Nam anteq̄ vitellius veniſſet in antonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur: vt autem ibidem ſeruaretur talis extiterat cauſa Pontificum quidem hyrcanus nomine vnus ex multis nam plures hoc vocabulo fuerāt nūcupati prius in loco templi vicino tabernaculum cōſtruxerat & ibi ex maxima parte degebat ibi etiā ſtolam pontificalem habuit. Nam cuſtos eius exiſtebat propter quod eam ſoli licebat induere quando templum intrabat. Cęterum quando in ciuitatem exibat: priuatis induminibus vtebatur. Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filij eius & eorum filij multo tempore conſeruabant. Sed primo q̄ herodes acceſſit in regnum illud tabernaculum oportuno loco ſibi ſitum exiſtimans opulentius cōſtruxit & antoniam ex noie antonij q̄ erat amicus appellauit: Sed & ſtolā ſicut eā repperit ibi eā etiam cuſtodiri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit archelaus filius eius poſtq̄ herodi ſucceſſit in regnum & deide archelao excluſo a romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato ſub ſigillo ſane pontificum & Gazophilatio habebatur quo & ceteri tēpli ornamēta & cādelabrū quoq; ſeruabatur: quod tamē per dies feſtos ad vſum pontificū tradebatur. Tranſacta vero feſtiuitate iterum i loco proprio reponēda reddebatur: & per tres ita feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia dabatur atq; reddebatur. Vitellius autē tunc ſecundū morem antiquū ſtolā illā pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit vt quando vſui opus eſſet a Gazophilage alias Gazophilacio peteretur. ¶ Hoc itaq; beneficiū iudeis indulgens pontificem Ioſephum cognomento Caiphamſacerdotali remouit officio: cui Ionatham filiū annę in pōtificale miniſterū ſubrogauit. Quę cum egiſſet: iter confeſtim quod i anthiochiam ducit ingreditur
B ¶ Mittit etiā tyberius ad vitelliū litteras iubens ei vt amicitiam cū arthabano parthorū imperatore conficeret. Terrebat enim eum q̄ inimicus exſtaret & armeniam inuaſiſſet: ne forte amplius eius cōcepta pgrederetur audacia, monetq; vt nō aliter eius amicitię crederet niſi filios ſuos obſides p̄buiſſet. ¶ Hęc itaq; ad vitelliū ſcribēte tyberio ille magnis muneribus ſuadet hybereorū & lābanorū regi vt cū arthabano ſine vlla dilatione pugnarēt. At illi a pugna quidē abſtinēt verum ſcithas cōceſſo eis trāſitu aperiētes capiaſpilas i arthabani regiōes imittūt atq; ita deuaſtatur armenia oīſq; terra parthorū hoſtibus ipleuit & cladibus. Nā primi eorū paſſim vbiq; perimūtur turbis & luctu cūcta cōplētur: filius iperatoris i ea pugna perimitur cū exercitu vniuerſo Nā multe miriades defecere parthorū Ipſūq; arthabanū per munera vitellius corruptis amicis eius & conſanguineis: pene perdiderat. Sed cū dolos intelligeret arthabanus ſeq; circūuentū irremediabiliter agnouiſſet. nā erant & plures & primi a quibus inſidię parabātur: cū paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit: atq; ita ſe inſidiantiū dolis eripuit. Poſtea vero magnā manū dacorū ſuorūq; cōgregās & ſuperās ſuū tutatus eſt pricipatū. ¶ Hęc igitur audiēs tyberius: iuſſit poſtea cū arthabano amicitiā fieri quod ille etiam libenter amplectitur. Hoc autē quādo gerebatur circa eufratē fluuiū erāt arthabanus & vitellius atq; ibidē de pacis fœdere colloquūtur: in medio ſibi pōte fluminis occurrētes: paucos ſecū vterq; qui ſibi munimento forent adducēs. Ibi de pace poſtq̄ locuti ſunt. Herodes eius tetrarcha conuiuiū in medio loco, pręparat tabernaculū ex velamentis pręcioſis exornās. Tūc arthabanus dat obſidē tyberio dariū filiū ſuū. cuz quo etiam munera magna multaq; trāſmiſit: in quibus etiā hominem magnitudine ſeptem cubitorū
C genere iudeū noie Iazarū qui propter corporis vaſtitatē gygas vocabatur. His itaq; peractis vitellius ad anthiochia: arthabanus aūt in babiloniam reuertuntur. ¶ Herodes autē volens ſemetipſum cęſari tali nuncio cōmendare: litteras per huiuſmodi deſtinat portitores i quibus intonat pacem factam obſidēq; ſuſceptū poſtremo cuncta denunciat quę ad negociū ptinebāt nichil penitus p̄termittens poſtea vero cū a vitellio deſtinarētur de his rebus epiſtolę: reſcribitur a cęſare quod cūcta ia ante co-

Vitellius in paſchate hieruſalē aſcēdens iudeis liberatis fuit venalium rerū prę cium minuēs & ſtolā pōtificis & ornatū eius i tē plo ſub pōtificū cuſtodia pmiſit ſecundum antiquū morem.

¶ Antonia terris ab herode edificatur vbi ſtolā cuſtodiri precipit & ſimiliter Archelaus filius eius.

¶ Vitellius ioſephū cōnoiatum cayphā a ſacerdotio remouit ſub rogato Ionatha Annę filio. Tyberius ad vitellium pro amicitia cum arthabano conficere ſcribit.

Tyberius vitellio amicitiam iubet cū arthabano fieri qđ & factū eſt filio eius obſide cū muneribus dato.

Lazarus Iudeus Gygas.

Gaius Tyberio succeſſit imperio

gnouit herode de oĩbus edocente. Ex hoc vitellius ſupra q̃ quiſq̃ ratus erat idignatiõe turbatus. Nõ tamẽ ſuũ animũ aperit ſed iram mẽte ſeruabat donec reuerteretur. Gaio ſumẽte regimẽ principatus.

¶ Philippo tetrarcha herodis fratre cuius mores & ab ſubiectos cõuerſatio laudatur anno.xxij. imperij Tyberij ſine herode mortuo principatum diſpenſationi ſirię commiſit Tyberius. Tũc quoq; inter Aretham Petreũ & Herodem regem Simulatio maxima fuit quia herodes filiam Arethę habẽs vxorẽ herodiadem Ariſtoboli filiam coniugẽq; viuentis Philippi fratris vxorem accœpit. Quod arethę filia cognoſcens ad patrẽ remeauit. Et hoc inimicitiarẽ fuit inter arethã & herodem inimicitiũ atq; belli vbi herodis exercitus maxime fuit debilitatus: ſed ſunt nonnulli qui herodis victum exercitum propter iniuſtam Iohannis baptiſtę mortem fuiſſe dicunt. Timens em herodes ne plebs Iohannis ſanctiſſimi monitis a regno diſcederet fecit eum detrũcari. vitellius autẽ cõtra arethã pręcipiente Tyberio bellũ parat varus vero cũ herode hieruſalẽ aſcẽdens hoſtias immolauit Ionathã a ſacerdotio remouẽs qđ fratri eius cõtradidit. Quartoq; die poſt litterę de tyberij morte allatę ſunt. Capi. ix:

Philippus tetrarcha herodis frater ãno.xxij. imperij tyberij defunctus eſt.

Philippi conuerſatio honeſta & boni mores.

Tyberius philippi ſiue Hærode moriẽtis pricipatum commiſit diſpenſationi ſirię Hic herodes (vt dicit magiſter hiſto. ca. xliiij. euã. hyſto) vocabat philippus & erat binomius & quẽ euãgeliũ philippũ vocat hic herodes dicit vide ibidẽ & Nicholã. lira. ſuper Mathei ca. xliij.

Herodes ſuis ab arethę exercitu victis militibus ſcripſit ad tyberiũ qui indignatus ſcripſit ad vitellium bellũ arethę inferre. &c.

Laudes iohãnis baptiſtę.

Herodes timens ne plebs monitis iohãnis baptiſtę a regno diſcederet fecit eum detruncari.

VNc etiã philippus herodis huius frater vita defũgitur viceſimo quidẽ ſcdo ãno iperãte tyberio. Ipſe aũt p trigita & duos alias quiq; ãnos rector aduixit ſub ſuo iure poſſidẽs trachonitidis & gaulanitidis regionẽ. Ad hęc etiã varitaneorũ gentẽ vniuerſam ſuo regimine gubernabat. Is moderatũ & mãſuetũ ſe cunctis quibus imperabat exhibuit: nullas impreſſiones aliquibus importans. Nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat: pcedebat in itinere cũ paucis electis ſibiq; gratiſſimis: i cauſis iuſta iudicia pferebat: occurſantibus vel opis ęgentibus auxiliabatur impigre ac ſi forte oppreſſionẽ ſenſerat alicuius ſtatim i ſolio cõſidẽs cauſam audiebat iuſte parti adiutor iniuſte autem punitor exiſtẽs. Hic ergo moritur in iuliada. vnde magnis exequijs in monumentum defertur quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum iuxta Pauiadã exequięq; ſunt illi magnifice celebratę. ¶ Principatum autem tyberius cęſar aſſumens. Siquidẽ nullũ reliquęrat filium diſpenſationi Syrię regiminiq; cõiunxit. Functiones autẽ tributarias quęcunq; colligerentur in eadem pręcepit tetrarchia ſeruari. ¶ Hiſquoq; tẽporibus inter arethã petreũ & herodem regem ſimulatio magna contigit: propter huiuſmodi cauſas. ¶ Herodes tetrarches vxorẽ habuit arethę filiã: cum qua non paruũ tempus aduixerat. Sed cũ Romam euocaretur. herodes trãſiens in domũ Herodis exceptus eſt. Frater eius etiã erat ipſe ſed nõ ex vna matre progeniti. Herodes em ex filia Symonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi eſſet Herodiadis amore captus eſt vxoris alterius herodis. Filia enim erat iſta ariſtoboli: ſoror aũt agrippę maioris. Audet igitur cũ muliere de nuptijs ineundis miſcere ſermonem Illa vero ſuſcipiente. pacta firmantur. vt cum roma reuerſus fuiſſet. Illa cõnubij iura ſuſciperet. Erat enim in pactis vt filiã arethę regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus eſſet peragens romę propter quę fuerat euocatus vxor eius fideliter cũcta cognoſcens quę inter eum herodiademq; fuerant compoſita. anteq̃ eam ille cuncta cognouiſſe ſentiret rogat virum vt in macheronta vbi limes erat arethę herodiſq; regionis ab eo mitteretur nihil ſuę voluntatis aperiens. Hoc herodes libenter accipiens mittit vxorẽ: nihil eã ſenſiſſe penitus arbitratus. Illa vero pręmiſerat enim ante multum tempus ad patrẽ vt ei apud Macheronta omnia pararentur quę itineris vſus expoſceret: a ductoribus arethę ſuſcipitur confeſtimq; intrat arabiam: atq; ibi abilis ductoribus ad alios ab illiſq; rurſus ad alteros tranſmiſſa cum ſumma celeritate patri perducit cui cunctam herodis aperit voluntatem. Ille vero ex huic inimicitiarum ſumpſit exordium: atq; ab vtroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur non quidem ipſis pręſentibus: ſed ductoribus ab vtraq; parte tranſmiſſis. Pugna itaq; facta. & exercitu herodis afflicto proditione profugarum qui ex philippi tetrarchia ad herodem quaſi auxiliandi cauſa venerãt hęc herodes ſcripſit ad tyberium. Ille aũt indignatus q̃ arethas talia ppetrauit ſcripſit vitelliovt ei bellũ incũctãter inferret & aut viuũ eũ victũ adduceret aut certę mortui caput afferret tyberius quidẽ vt hęc ageret rectori ſyrię demãdabat. ¶ A quibuſdã aũt iudeorũ videbatur ideo periſſe exercitũ q̃ i eũ ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit pro vindicta iohannis (qui vocabatur baptiſta). Hunc cum herodes occidit virũ valde bonum qui pręcipiebat iudeis virtuti operam dare & iuſticiam colere in deum ſeruare pietatem & per baptiſmum in vnum coire tum demum enim baptiſmum acceptabilem fore ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur. verum etiam ad caſtimoniam corporis: atq; ad animę iuſticiam purificationemq; ſeruetur omniumq; pariter virtutum velut ſignaculum & cuſtodia quędam fidelis habeatur. Quę cum ab eo pręcepta huiuſmodi docerentur. Atq; ad audiendum per plurima multitudo concurreret: veritus herodes ne forte doctrinę eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederẽt videbat enim q̃ pręceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire: melius credidit priuſq̃ nouĩ aliquid fieret pręuenire hominem nece: q̃ poſtmodum turbatis rebus Seram plenitudinem gerere. Ex ſola ſuſpitione herodis: vinctus in caſtellũ marechonta adducitur iohãnes: iſtiq; obtrũcatur.

Iudeis autem sicut iam diximus videbatur pro eius vltione interitum illi exercitui deum importasse: quo herodes sumpsisset digna supplicia. ¶ Vitellius autem cœpit omnia præparare: vt bellum cum A aretha perageret. Sumens igitur duas legiones: & expeditorum & equitum vniuersam manuum: cū duoq; auxiliarios ex regibus qui sub romanis erant simul adducens: volebat per iudeam transitum facere. Sed venientes in occursum eius primates iudeorum postulabant ne per eorum regionem iter ageret ne compellerentur contra legem suam ymagines & signa suscipere. Quibus auditis ille persuasus mutata sententia quam ante consulto prouiderat: per campum magnum ire precepit exercitum. ¶ Ipse autem cum herode tetrarcha & amicis ascendit in hierosolymam: deo hostias immolaturus. Nam dies festus iudeorum propinquus instabat: ad quam festiuitatem occurrens fauorabiliter ac de center ab omni multitudine iudeorum exceptus est. Ibiq; peragens festos dies. Ionatan pontificali re gnouit officio qđ eo filio eius fratri contradidit. ¶ Quarto aūt die allatę sunt illi litterę: in quibus signi ficabatur mors tyberij: & vt omnem multitudinem congregans ad deuotionem gaij iurare compelle ret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat q; bellum iam gerere non valeret ne sciens gaij propositum in quem potestas rerum translata constaret. ¶ Dicebatur etiā q; hoc arethas ex augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum vitellius nuncium belli misisset. Fertur vitellij milita bus respondisse impossibile prorsus vt ad Petros romanus exercitus aduenire. Antea enim vnum ex principibus moriturum vel eum qui bellum imperauisset vel illum qui imperantis proposito ministra ret vel illum aduersus quem prelium pararetur. Vitellius interea in anthiochiam repedauit.

Vitellius bellum cōtra arethā pat

Varus cū hero de hierusalē ve niēs deo hostias imolauit: & iona tham pontifica li remouit offi cioquod frī eius contradidit.

¶ Agrippa herodes Romam venit vt ab imperatore aliquam obtineat potestatem. Herodes [illegible] ergo propter eius impietatem citra centum annos consumpta est. In quo ad humilita [illegible] etiam humanum genus perducitur cum illius familiæ cal mitates audierit. Epylogus [illegible] nis illius hic habetur.

¶ Capitulum decimum

Agrippa Hero des romā venit.

AGrippa vero aristobili filius āno anteq̄ tiberius moreretur romā venit: volēs apud ipatorē agere vt sibi aliquā tribueret potestatē. ¶ Volo igitur plenius explicare de vniuerso hero dis gñe qliter fuerit ppagatū. Simul em & sermo ad hanc historiā ptinet & aplius enite, Notāda sētētia. set nihil pdesse vl exercitus vl corporis valitudinē vl alia quę videtur mortalibus appetēda: sine pie tate qua colit deus. Siquidē itra cētū ānorū spaciū pter paucos nā admodū plures erāt: cūcta hęrodis origo cōsūpta est. Sup hęc etiā ad humilitatē & modestiā humanū genus pducitur: cū illius familiæ calamitates audierit. ¶ Postremo etiā ois res agrippe declarabitur digna maiore miraculo qualiter ex priuato & abiecto ad tātā magnitudinē potestatis ascēderit: quod nullus scientiū eū de illo hoie aut sperare posset aut credere. ¶ Dixi quidē iam & antea de his tamē nūc quoq; diligentius explicabo.

Citra cētū ānos herod origo cō sūpta est ꝓpter eius impietatē. Epylogus gñis herodis maioris he rodis.

¶ Herodi maiori fuere ex mariāne hyrcani filię duę ex quibus vna ideſt salome nupta fuit phasello B nepoti suo filio phaseli fratris hęrodis. Hāc em pater ipse tradiderat. ¶ Altera vero idē cypros antipatro: etiā ipsa nepoti quidē hęrodis: filio autē sororis eius salome. ¶ Et phasselo quidē ex salome pro creantur filij quiq; antipater: herodes & alexander. Filię autē alexādra & cypros quā i cōiugiū agrippa acceperat filius aristoboli. Alexādra autē honorabilis vir cyprianus ex nobilibus habebat vxorē: sed nullos suscipiens filios cypros emoritur. ¶ Verū ex agrippa quidē pueri procreātur duo filię aūt tres: beronice mariāne: drusilla. Agrippa autē & drusus pueri vocabātur. Quorū drusus anteq̄ ad a dolescētiā veniret moritur. agrippa autē a patre nutriebatur. Herodes autē & aristobolus & beronice etiam hij quoq; fuerūt filij hęrodis maioris. Beronice custobari alias custodibari fuit & salome filia lo soris herodis: hos infantulos aristobolus dereliquerat occisus a patre cū alexādro fratre. sicut ante iā diximus. Sed hij postq̄ adoleuerūt ducit herodes quidē iste Agrippę fratre mariā alias mariānē filiā olimpiadis herodis regis filię & iosippi: qui erat hęrodis regis frater. Habuit autē ex hac filiū aristo bolum. ¶ Tertius autē agrippe frater aristobolus ducit Iotopolam alias Iotopatham Sigerami alias Sigeramini filiā emersorū regis: ex quibus nascitur puella cuius audiendi sensus fuerat opturatus: no mine iotapa. Et testi quidē masculorū filij fuere. ¶ Herodias quoq; erat his soror progenitaq; hęrodi Herodis maioris filio fuerat iuncta quē ex mariāne susceperat symonis pontificis filia. Ex istis etiam salome filia procreatur. Qua procreata herodias legē paternā transgrediens herodi coniungitur fra ti viri sui ex vno patre progeniti viuum deserens virū. Hic autē cui cōiuncta est tetrarchiā habebat galileę. Filia vero eius salome philippo filio hęrodis nupta est tetrarche trachonitidis regionis. Sed C isto fine filijs moriente aristobolus eā in coniugē suscepit filius herod frater agrippe ex quibus filij quoq; nascūtur tres herodes agrippa aristobolus. Et salome quidē talimō ꝓfapia propagatur. ¶ Ei aūt ex ātipatro filia ꝓcreatur cypros quā alexas salicias sumit vxorē. Alexę vero huiusq; mulieris filia fuit rē cypros. ¶ Herodes autē & alexand quos fratres diximus ātipe fine filijs moriuntur. ¶ Alexā dro autē herod regis filio q a patre fuerat interēptus alexāder & tigranes filij gñantur ex archelaica

Agrippę filij & filię ex alexādra

Herodias filia aristoboli.

Herodias pater nā legē transgre diēs virū deserēs viuū herodi fra tri viri sui cōiun gitur.

Filij alexandri interempti.

padocorum regis filia. Et tigranes cum regnaret quidem in armenia accusatus in roma fine prole defungitur. Alexandro autē tigranes hōnius alias hōmius fratris eius gignitur filius. Et iste Alexander qui duxit Antiochi cōmaginorum regis filiā Iotapam nomine. Iisidi cilicię ciuitatis a vespasiano rex efficitur. ¶ Et alexandri quidem origo confestim vt pullulauit culturam gentis suę dereliquit: ad ritus transiens moresq; gentilium. ¶ Cętere vero filię herodis nullam prolem penitus habuerunt. Herodis autem quam memoraui prosapia: permansit vsq; ad tempus quo agrippa maior regnū accepit.

Alexādri origo ad ritus transit gentilium.

¶ Agrippa Romę maximam familiaritatem cum Druso Tyberij filio & Antonia eius vxore habuit. Qui prodigus mortua matre opes effundens ad magnam peruenit paupertatem & mortuo Tyberij filio in Iudeam redire compulsus est grauatusq; debitis seipsum interemisset nisi fuisset ab vxore prohibitus. Quę illi ad herodiadem sororem quam herodes tetrarcha vxorem acceperat scribere suasit vt propter consanguineitatem & vellet in egestate constituto ferre auxilium. Illum itaq; Herodes & herodias euocantes egentem aliquo tempore nutrierunt sed sibi herode exprobrante agrippa exprobrationis impatiens abscessit & amicitiam cum flacco Syrię gubernatore procurauit. Qua prodita accusante eum fratre. Extrema penuria circunceptus sub vsura pecuniam recipiens a Marsia Nauim ascendens & herennium capitonem pollicitis decipiens Alexandriam profugit vbi Alexandrum inueniens ab illo quinq; talenta mutuo accepit.

¶ De herode agrippa. Magī hysto. Actuum apostolorū. lix. lx. lxi. lxij. lxiij. lxiiij.

¶ Capitulum vndecimum.

Agrippa prodigus mortua matre opes effūdēs ad magnam peruenit pauptatē.

Is itaq; de herodis gñe declaratis nūc de agrippa narrabo vt qualis illi aduersitas fortunę prouenerit: qualiter oēs calamitates effugerit: itēq; ad magnā dignitatē potestatēq; cōscenderit. ¶ Ante paucū igitur tēpus q̄ rex herodes devita discederet: agrippa apud romā erat: vbi maximā familiaritatē cū druso tyberij filio conquisierat & cū antonia drusi maioris coniuge: propter quod hęc matrē eius in honore magno haberet & venerabiliter appellaret. Agrippa vero magnus & natura largus existens. & ad donandū valde munificus viuente quidē matre suam voluntatem non valebat ostendere: verens ne illā in aliquo cōtristaret. Mortua vero matre & proprij factus arbitrij cœpit opes suas abundāter effundere: vt alia quidē quotidiani victus gra opulenter erogaret: alia muneribus in diuersos expēderet: plurima vero libertis q̄ ipse p eos posset aliquid adiuuari. Proide hoc modo semetipsū exhibēs: breui ad magnam penuriam egestatemq; peruenit. ¶ Accessit illi etiam aliud. Vnde romę permanere prohiberetur. Contigit em̄ tyberij filiū mori. Quo mortuo tyberius prohibuit omnes amicos filij sui omnesq; familiaris ante faciem suam accedere ne illis visis recordatione filij facta dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in iudeā Agrippa nauigāde perrexit. vidēs se apud romā miserabiliter viuere ꝓpter quod oēs opes suas amiserat: & nulli illi additus essent. Vndeposset aliquos questus habere. Nā multas ibi etiā pecunias sub fœnore acceperat a quibus cum vrgeretur vnde debitum cō. solueret nō habebat. Defectu igitur consilij & confusione q̄ se aliter videret discessit in quendā turrē quę in malato es fuerat cōstituta addicens semetipsum vt de hac luce defūgeretur. Quę cū vxor eius Cypros alias cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare vt eū a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium vt ad suā sororem herodiadā scriberet quam herodes tetrarcha vxorem acceperat intimans ei in quibus esset Agrippa constitutus vel qualiter vellet morte damnare. Oportere illā ꝓpter consanguinitatem auxilium ferre. ¶ Illi vero Euocantes agrippam habitationem illi in Tyberiada construunt: & aliquantum ęris per singulos dies quod ad victum eius ministraretur dari ꝓcipiunt. Sed in hoc herodes non multo tempore perseuerat. Licet etiam ipsa quę daret sufficientia nō esset. Nam cū in aliquo die Tyro per vinum hoc herodes exprobraret Agrippę Agrippa impatiēs exprobrationis abscessit atq; inde perrexit ad flaccū virum consularem. Cum quo Romę non paruam amicitiam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syrię dispensabat. Cūq; susceptus esset a flacco: apud eum interim degebat. Retinuit ibi flaccus etiam aristobolum fratrem Agrippę: sed simultate diuersū: haud sane per hoc in aliquo præpediebantur. Quo minus amicitiā consulis honorē mererentur. Sed non tamen aristobolus aduersando cessauit. Donec eum flacco quoq; reddisset inuisum huiusmodi causam offensionis inueniens. Damasceni cum Sydonijs pro militibus certamen exercebant. Cumq; inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoscentes. Agrippam ꝓ apud eum plurimum posset. Rogabant vt eorum partis fautor existeret: argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiose gerebat. Quod damascenis suffragaretur auxilium. Aristobolus autem non enim eum latuit pecuniarum quę facta fuerat promissio causam deportat ad flaccum. Quę cum fieret examinatione manifestior a sua gratia repellit Agrippam. ¶ Ille autem extrema penuria circunceptus ad Ptolomaidā pergit. atq; ibi necessitate rei familiaris astrictus Consilium capit in ytaliam nauigandi. Sed cum eum sumptum prohiberet inopia marsiam libertum suum rogabat vt ei tanto molimine adiutor existeret ab aliquibus pecunias mutuando. Et marsias primum quendam beronicę matris agrippę libertū

Agrippa ꝓdita gra flacci accusāte eū fre penuria circundatus,

sed iure testamenti eius factum ditionis antonię postulat vt ei aliquas pecunias daret: scriptura & fi-
A de mediante. Ille vero quęrebatur de agrippa pro cuiusdam fraude pecunię: & compellit marsiam se cautum daturum milium atticarum facereq; vt duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro con-
cessit: quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaq; pecunia Agrippa ancedonam venit: & reperiēs nauim iter propositum peragebat. Hoc agnoscens Herennius capito lānie curator milites mittit vt ab eo argenti triginta miriades exigerent: quę Romæ de thesauris Cæsaris debebantur. Quiq; conue nientes agrippam dare pecuniam compellunt. Ille vero facturum quod iubebatur assimulans: nocte Alexandriam profugit: vbi alexandrum deprecatur Alabarcum vt ei viginti miriades mutuas largi-
retur. At ille ipsi quidem se daturum nō promisit Cypræ alias Cypridi autē similia postulanti nō ab-
nuit: obstupescens studium dilectionis eius erga proprium virum: & q̄ eam videbat honestatis cun-
cto gerere decoratam. Alexander igitur quinq; illis talenta in alexandria mutuat: promittēs vt cum inde Archeā veniret ibi reliquum daret: timens agrippam q̄ in expensis esset effusior. Et cypros qui dem exinde virū in Italiam nauigaturū dimittens ipsa cū filijs in iudeam reuertitur.

Agrippa sub vsura pecuniā recipiens naui ascendit &c.

Alexand agrip pę & vxori qn q; talenta mu-
tuat.

¶ Agrippa puteolis appulsus ad tyberium scribens ab eo in capreis honorifice est receptus sed a capitone accusatus q̄ .xxx. miriades exactores fugiens non soluisset cęsaris amisit gratiā. Ipse vero ab Antonia .xxx. miriades mutuo recipiens debitum soluit et gratiam recuperauit & Gaio cęsaris ne poti coniungitur et ā quodam Samareo centum miriades mutuo recipiens debitum Anthonię red-
didit Quiq; cum Gaio mortuo Tyberio debitum diceret imperium Euticheus libertus silentio ver-
bum tradidit & cum ab Agrippa furti accusaretur ductus ad Tyberium dicit ad pisonem verba que-
dam velle enunciare Tyberio. Tyberius autem habuit eum in vinculis more suo vtens qui neq; le-
gationes facile recipiebat neq; cito remittebat/ Officiarios quoq; suos propter vtilitatē subditor; nō mutabat nimios officiarios dicens ad furta & rapinas esse promptissimos exemplū vulnerati hois ad cuius vulnus iniuste plurimę congregantur ādducens hic enim .xxij. annis permanens in imperio so-
B lum duos iri iudea habuit dispēsatores/ vinctorum quoq; & non sine causa differebat examinatiōes.

Agrippa ad ty berium scribens i capreis honori fice ab eo est receptus.

Agrippa a ca ptione accusa tus q̄ non sol uēs .xxx. miria des exactores fugisset cęsaris gratiā pdidit.

Agrippa ab an thonia .xxx. mi liades mutuo recipiēs debitū soluit & tyberij amicitiā recu-
pauit & gaio ce sāris nepoti cō iungit.

Agrippa a quo dā Samareo cē tū miriadas mu tuās Anthonię reddidit debi-
tum.

Euticheus li-
bertus furti ab agrippa accusa tus victus dncit ad tyberium.

¶ Capitulum duodecimum.

AGrippa vero puteolis appulsus epistolam ad Tyberium Cęsarem scribit/ qui tunc ca-
preis agebat pītiam suam significans: vt dignus fieret vultui cęsaris apparere: vt conti
nētiam ab eo mereret. Petebat ergo vt ei capreas venire cōcederet. Tyberius aūt nichil dilatione producens clementer illi & humane rescripsit. inter alia quoq; gaudere signi
ficans illum ad se sospitem repedare. Cumq; ille capreas adueniſſet nichil minus ei cę-
sar alacritatis exhibuit q̄ per litteras ostenderat. Nam & eum amplexatus est: & magnifica hospitali-
tate susceptt. ¶ Sed postero die allatis litteris ab Herennio capitone in quibus significabat q̄ agrip-
pa triginta miriades debens liber soluendo nō esset: & ob id tempore quo se spoponderat redditurū profugit exactores euitans animus cęsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolā indigna-
tione commotus ingressum ad se interdixit donec ab eo debitum redderet. Ille autem nequaq̄ ex cę-
saris idignatione turbatus Antoniam deprecatur Germanici matrem & claudij qui postea Cæsar ef-
fectus est vt ei triginta miriades impartiret. ne ab amicitia tyberij decidisset. Illa autem Beronice ma-
tris Agrippę recordatione/ nam se he mulieres admodum diligebant: siquidē Claudio pariter lac prę-
buerant pariterq; illum enutrierant argentū quod postulabat impartitur. Quod cū pro debito reddi-
C disset: nullo modo post hęc ab amicitia tyberij prohibetur. ¶ Deinde Tyberius Cęsar eum suo nepo-
ti cōiunxit iubens vt ei in omnibus processionibus adhęsisset. Agrippa vero ppter quod ab Antonia cū magna grā funsset exceptus cœpit omni nisu vt gaiū eius filium in oibus accusaret qui fauore ma-
tris in magnis habebat honoribus. ¶ Erat ibi forte quidem genere Samareus libertus Cæsaris ab eo mutuat miriadas centū. eo quibus Anthonię restituit quod debebat. Ex reliquo autem Gaium am-
plius accusabat: vnde apud eū maiorem adipiscitur dignitatē. Per dies igitur Agrippa circa Gaium in melius pcedente. quodam die sermo fit de tyberio. Cumq; Agrippa ex affectu vota profunderet vt celeriter defuncto tyberio Gaio daretur imperium quem meliorem digniorem q; in omnibus es-
se firmabat/ inter auditores horum verborum forte fuit quidem quem Euticheus Agrippę libertus & Auriga. Et tunc quidem silentio quod audierat/ tradidit. ¶ Postea vero cum eum Agrippa furti argueret. pro vestibus aliquibus & reuera aliquanta vestimenta sūbtraxerat/ fugiens comprę-
henditur. Cumq; ad pisonem duceretur/ qui tunc fuerat custos ciuitatis: causam fugæ requisitus ver-
ba quędam secreta cęsari enunciare dicit eius munimini salutiq; profutura. Proinde vinctū mandat ad capreas. Tyberius autem more suo vtens habuit eum in vinculis custoditum. Magnam enim solli-
citudinem pro semet gerebat super quemlibet aut imperatorem cogitans: aut tyrannū. Nam neq; le-
gationes facile susciebat: neq; ducū suorum vel curatorum vel aliorum in cęteris constitutorū offi-

cijs remotiones prouectionesq; celebrabat: nisi forte cum quisq̃ in aliqua deprehenderet offẽsa. Alioquin nulli ab eo dabatur nisi morte successio. Nam vinctorum aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent respondisse fertur legationes quidem ideo nec facile suscipere: nec cito dimittere nec cęteri videtes alios facilius absolutos ex hoc plures ad se venire incitarentur & sibi frequentia legatorum molestiam inquietudinis apportaret p̃sertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. ¶ Magistratus autem semel datos ideo iugiter p̃mittere dicebat illis quibus fuere concessi: qđ intelligeret consuli per hoc & pręstari ex magna parte subiectis. In natura namq; omnem ãministrationem hoc habere firmabat vt circa opes acquirendas faceret homines studiose festimare. ¶ Cum igitur non se aliquis perennem in officio permanere perspexerit: manifestum esse q̃ omne genat studium vt anteq̃ arceãtur officio quãplurimum possit acquirat vnde quoq; ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si vero perseueraturos se in amministrationibus certo cognoscant. licentia plurima conquirendi pigriores: & quietiores fiunt ad furta vel fraudes aliquas faciendas. Cum autem sceleres successiones dantur hominibus nequaq̃ subiecti sufficiunt ducibus depędantibus quibus largitas non est temporis attributa: quo repleti cessent studium omne lucrandi deponere. ¶ Exemplum etiam eis proferebat quẽdam vulneratum ad cuius vulnus muscę congregabantur plurimæ. Quem quidem transeuntium cum vidisset miseratus eius calamitatẽ ratusq; q̃ imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abijcere opusq; haberet alterius beneficio: interrogauit eum causam cur sibimet ipse non auxiliaretur molestiam repellendo muscarũ. Cui ille respondens amplius michi inquit lesiones importas: si has prędentes fugaueris. Istę quidem iam repletę sanguine non eo modo molestę sunt: quinetiam aliquãtulum remissius insistunt. Si vero his amotis famelicę congregentur: ita illud vulnus inuadunt vt etiam si intereant non valent effugari. ¶ Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere. per hoc q̃ non crebro in amministrationibus alios subrogaret: qui more muscarũ cum naturaliter ad lucra ferentur cum etiam remotionis timore amplius incitarentur: ad rapiendi cupidinem. ¶ Testificat autem huic meo sermoni q̃ huius esset naturę tyberius ipsum opus eius inspectum quãdoquidẽ duobus & viginti annis in imperio actis, duos tantum dispensatores in iudeam misit quorũ illa gens gubernatione regeretur gratum atq; pylatum qui ei successerat. Nec in sola iudea forte talis extitit: sed etiam in cęteris regionibus non alter apparuit. ¶ Sed & vinctorum examinationes se differre dicebat propterea quia si incõdemnati morerent liberatio per hoc hominũ malignorũ alias oim malorũ imminentiũ illis adesset: cum vero in custodia tenerent: rem illis sicut meriti essent inferri calamitatẽ. Propter has igitur & huiusmodi causas Eutichus auditus non fuerat retinebatur in vinculis.

Officiarios nõ mutabat ppter vtilitatẽ subditorum.

Officiarij nõ p manentes ad furta & rapias concitãtur.

Exẽplũ notandũ cõtra rapinã officiariorũ

Tyberius. xxij. ãnis i impio p manẽs solũ duos dispẽsatores misit in iudeã. Vinctor exa miationes differebat tyberius. nota causã.

¶ Agrippa Anthonię medio (quę apud Tyberium pluribus de causis honorabilis erat) rogabat vt Eutichei aduersum se discuteretur accusatio quod diu Tyberius differt dicens q̃ si in examine datus Euticheus vera dixisse probatum fuerit omnis pœna in Agrippam conuertetur. Sed agrippa (cum hęc ei ab anthonia dicerentur) magis instabat. Et Tyberius Euticheum produci iubet & examinari. Qui adductus Agrippam accusat in examine quod Tyberius verum existimans agrippam vinctum ad carcerem mittit qui cum duceretur siti anxius aquam a Thaumesto recipiens & promittit libertatem. Germanus quoq; Agrippæ conuinctus Bubone super arborem vbi agrippa erat vinctus cõsidente eidem futurum eufortunium auguratur finem quoq; prędixit vitę cum iterum Bubonem viderit.

Antonia honorabilis apd tyberium. Nota causas.

Infidias Seiani Antonia tyberio manifestat.

¶ Capitulum tertium decimum.

TEmpore vero procurrente Tyberius ex capreis fusculanum venit: distantem a roma miliario stadiorum centum. Agrippa vero rogabat anthoniam vt ageret q̃ eutici aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tyberium habebat Anthonia & cognationis & dignitatis gra: nam drusi fratris eius vxor extiterat sed etiã virtute pudicitię. Etate namq; viridi viduata permansit spernens secundi viri coniugium: cum etiam ab Augusto quicũq; nubere iuberetur omnẽq; vitam suam liberam detractiõibus gesserat. Tyberio quoq; beneficiũ grãde prestiterat cum fuisset a Seiano insidię præparatę amico viri sui & potentiam tunc magnã habenti q̃ multarum tunc maliciarum ductor existeret & q̃ in cõsilium eius perplures ex nobilitate cõcurrerẽt: libertorũq; se ad eum magna manus addiderat. sed & omnis milicia fuerat añ corrupta. Igitur omnibus per dies augmentum accedebat insidijs: & pœne seianus totum opus impleret: nisi ãtonia seiam malignitate prudẽtior suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset quę de Tyberio tractarentur scribit ad eum omnia diligenter: & perpallantem quẽdam seruorũ suorum fidelissimum litteras in capreas destinat ad Tyberium. Ille autem insinuata cognoscens seianum cũ socijs vniuersis interemit. Anthoniã aũt licet eam etiam ante venerabilem haberet venerabiliorẽ tã

men ex eo habuit: eiq; in omnibus obediebat. ¶ Ab hac igitur tyberius rogatus vt examini daret Eu-
A tichum siquidem inquit tyberius mendacium est aduersus agrippam quod dicitur meritum habebit Euthicus sibiq; dignum supplicium. si vero in examine datus quę dicit vera clamerint: in illum qui causam examinari compellit omnis pena reuertetur. Sed agrippa cum ei hęc ab anthonia dicerētur magis instabat deprecans examinationē cause fieri. Antonia vero nō enim valebat agrippam contē-nere q̄ erat vehemens in petendo: tempus oportunū inueniens procedente etiam Gaio eius filio & Agrippa pro meridiano. iam quippe pransi processerant postulat tyberium vt vocato Euticho cele-braretur examen. Tunc ille sciunt inquit Anthonia dij quia non ex mea sentētia: sed a te coactus ge-rā quicquid in hac causa fuerit gestum. Hæc dicens iubet macronem qui seiano successerat: vt addu-ceret Eutichum. At ille sine vlla dilatione cum esset adductus cœpit eum tyberius pcunctari quidnā dicendum haberet aduersus eum qui ei libertatis munus indulserit. Tū ille o dñe inquit vehebar car-ruca Gaius & agrippa cum eo: ego aūt ante pedes eorum assidebam & cū multi sermones verterent hoc etiam inter plura locutus ad Gaium agrippa. O si veniat aliquando dies qñ isto sene defūcto tu mundi suscipias principatum. Nichil enim tyberius filius eius impediet q̄ a te facile valebit occidi. Tum enim mundus beatus erit: & ego cum eo beatus efficiar. Tum tyberius credibilia quę dicta sūt reputās simul etiam q̄ iram veterem reseruaret agrippę propter quod eū iusserat tyberiū suū filium nepotem Drusi frequentare suis conscientijs & curare. quam iussionem agrippa cōtempserat: totūq; se Gaio dediderat. hunc inquit macro vinciri facito. Sed cū macro non satis intelligēs de quo verius illud imparet nam nec sperabat eum de agrippa tale vnq̄ aliquid cogitare: sed interrogauit vt certius de eo quid iuberetur agnosceret. Cūq; cęsar in ypodromo deambulabat peruenit ad agrippam: eūq; manu cōprehendens dixit. O macro hunc iussi vinciri Illo etiam tunc requirente quēnam pręciperet agrippam inquit. Et agrippa subito perturbatus ad deprecationes conuertitur commemorationēq; eius faciens cum quo fuisset vna nutritus: & tyberij cum quo pariter fuerit educatus. Haud tamē pro-
B ficiebat aliquid sed ducebatur ostro vestitus in viculis & erat magnus ardor Nam estatis tempus ex-tabat: & ex vino quo in epulis fuerant multi vsi cœpit siti vehemēter incendi. Vnde quoq; anxius fa-ctus pter decus atq; dignitatem cœpit cūcta respicere vñ posset sitis inuenire remediū conspicies quę-dam ex famulis Gaij Thaumastum nomie aquā invase portātē petijt bibere. Illo autē porrigente su-scepit atq; auide bibit. Et spero inquit o puer q̄ in bono tibi hęc effecta fuerit ministratio. Nā cum hęc effugero vincula nullomō tardabo libertatē tibi a gaio pmereri qui mihi etiam vincto ministeriū pre-buisti sicut etiam antea nunq̄ neglexisti cū fuissem in dignitate cōstitutus. Neq; hęc dicens mentitus est sed vicissitudinem ei meritam reddidit. Nā: postmodū rex effectus thaumasto libertatem a Gaio pmeruit curatorēq; eū fecit suę substantię sed & moriens filio suo agrippę. & Beronice filię in eodē ministraturū officio dereliqt atq; i hoc honore senio grādeuo defūgit. Et hęc quidē postea facta sūt.

¶ Agrippa vero tūc victus stabat ante palaciū in quadā arbore prę ętate reclinatus cū plurimis q̄ similiter fuerat vincti: & quodā alite cōsidente super arborē in qua fuerat agrippa reclinatus quē Bu-
C bonē Romani appellant quidā ex vinctis germanus noie contēplatus: interrogauit milites quisnā es-set ille q̄ ostro vestiret. Et agnoscens q̄ agrippa vocaret: genere aute esset iudeus ex his q in illa gen-te primates haberent petiuit colligatū sibi militē vt ad eū copiā acciperet accedendi qđ vellet ab eo de patria eius aliqd pcunctari. Quod cū ei concederet accessit: & p interprete o iuuenis inqt affligit quidē te repētina mutatio magnā tibi fortunā calamitatis iportās: sed verba tibi denūcio que tibi ex numine diuino fugā totius mali portēdūt. Scito ergo deos tā meę patrię q̄ huius loci testes iuoco ex quor̄ puidētia hęc vincula nobis puenerūt. q̄ neq; cupidine fallendi: neq; vanum tibi gaudiū affer-re desiderās: dicam quę dixero. Siquidem tales pnunciationes quę ipsis non valent operibus appro-bari magis faciunt meroris augmentū q̄ si nichil verborum aduertis illorum: ideoq; iustū putaui hoc deorum prędagium nunciare. Impossibile est namq; non te cōfestim de his vinculis liberari & ad pro-uectum diuturnum magnę dignitatis & potestatis ascēdere: ita vt inuidiam ab vniuersis habeas: qui te nunc miseranter attendunt. Exitus etiam vitæ in beatitudine te recipiet constitutū: diuitiasq; plu-rimas omniaq; quę mortales prima dicunt tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris au-tem quoniam cum iterum hunc alitem videris: intra quinq; dies finem tibi vitę venturum. Et hec q̄-dem tibi cuncta complebūtur: nisi vano hęc a numine disponūtur cui placuit prenūciādi causa. illum alitem destinare. Ego autem iniustū putaui si talia cognoscens te quoq; ne cognosceres defraudarē. Nam vtile tibi fore iudicaueris paululum afflictum esse meroribus. cum in manus tuas cuncta morta-lium bona deuenerint: & omnē infœlicitatem in qua nūc detrahimur effugeris. Et germanus quidē talia prędicēs: tantū risum excitauit agrippe quantū postea apparuit dignus miraculo.

¶ Agrippa permittente Macrone medio Antonię in vinculis paululum relaxatur ab amicis

Antonia ab agrippa icitata tyberiū rogat euticū examinari quod diu differt.

Eutichus exa-minatus agrippā accusat. &c.

Agrippa iubē-te tyberio vin-ctus ad carcerē ducitur.

Agrippa sitiā-xius cū in car-cerē duceret a-quā athauma-sto recipiens li-bertatē pmittit Thaumastus li-ber agripe me-dio factus est.

Bubo sup arbo-rē vbi agrippa victus tenebat considit

Germanus vin-ctus agrippę vi-cto futurū eo-fortuniū augu-ratur.

Prędixit finēvi-tę agrippę fu-turū cū iterum Buboně vide-rit.

humaniter visitatus. Tyberio aũt febre correpto Tyberius gemellus et Gaius Germanici filius (cuius maxima sunt preconia cuiusq; mortem vniuersi deplorabãt gratia cuius cunctorum amor ad filium Gaium peruenit) ab Euodo presentatur Tyberioq; dijs supplicati & signum petenti (vt cognoscetur quisnam post eum esset imperaturus) omen demonstratum est Et Gaius Tyberio iuueni cibis occupata primus secundũ omen ei presentatus est. Cui Tyberius Augurium deflens cum nepotẽ Tyberium potius imperare voluisset, imperij ex deorum decreto contribuit potestatem Tyberium ei commendans quod benigne se facturum promisit ficte tamẽ quia in imperium veniés ipsum Tyberium iuuenem extinxit. Mortuus est itaq; Tyberius in ira importabilis et ad quicquid cupiditas impulisset irreuocabilis postq; sex menses & xxij. imperauit annos.

¶ Capitulum quartũdecimũ.

Agrippa (pmittẽte macrone) in viculis paululũ relaxat ab amicis hũaniter visitatus.

ANtonia grauiter ferẽs agrippe calamitatẽ intercedere quidem pro eo apud tyberium suspectum esse cernebat: ad hec etiam infructuosum fore. Sane inuẽti sunt ei a macrone ex militibus tales: qui eum sine districtione seruarẽt. Adhibetur etiam talis centurio qui illis presesset militibus sed etiam qui cum colligaretur talis inuẽtus est. Lauacra quotidiana cõcedebãtur. sed etiam copia libertis & amicis suis ad eum intrãdi tribuitur. Aliaq; omnia permittũtur quibus sollicite curaret. Intrabant autẽ ad eum amicus sylas. & ex libertis marsias & stocheus cibos afferentes quos libenter edebat aliamq; diligentiam quę necessaria solet esse in rebus talibus exercebant: in dumenta quoq; portantes sub obtentu vendendi. Cum autem noctis adesset aduẽtus stramina componebant: conscijs fauentibusq; militibus. Nam eis macro cõmendãs ante prędixerat. Et hęc quidẽ agebãtur per menses sex quibus agrippa in his fortunis habebat. ¶ Tyberius autẽ reuersus in cãpas febrium ardore corripitur & primo quidem mediocriter sed in peius egritudine procedente contraria de eo spem habebat euodus amãtissimus ei omniũ libertorum. Iussit ad eum filios eius adduci. Oportere namq; dicebat vt cum eis loqueretur anteq̃ terminum vite susciperet. Erant autem illi nõ quidem proprij sed adoptati. Nam drusus eius filius iam fuerat mortuus. Cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus: & gaius germanici fratris filius iam adolescentulus & liberalibus apprime disciplinis institutus: qui etiam & populo & honorabilis erat & carus propter germanici patris eius virtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinem morum & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset: nõ se tamẽ preferebat sed omnibus parem esse volebat. His igitur rebus non solum apud populũ sed etiã apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hec etiam vnusquisq; diuersarum gentium alius consabulationis gratia alter fide ac mansuetudine quã eius moribus motibusq; cernebat ad amorẽ fuerat excitatus. Cęterum eius morte luctus magnus apud vniuersos expositus est non sicut assolet (vt principi placaretur ficto dolore monstrato) sed vera cuncti tristicia merebant. Nam eius mortẽ vnusquisq; suam propriam reputabat ita eius mores: eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerãt. Vnde ad filium quoq; ipsius amor cunctorum: fauorq; peruenerat. Maxime autem omnis milicia eius amore tenebatur ita vt gloriam reputarent pro eo mori si ratio postularet quo ipse susciperet principatum. ¶ Sed tunc tyberius euodo iussit vt sub ipso diluculo iufantulos illos adduceret: ipse autem dijs patrijs supplicabat vt ei signum manifestum ostenderet quisnam post eum in imperiũ succederet festinans quidem vt nepoti suo principatum relinqueret: maiorem tamens credens sua sententia suoq; filio diuinę dispensationem prouidentię ab illis sibimet demonstrari desiderabat. Supplicãti denicq; illi omẽ tale monstratur ad illum videlicet venturum esse principatũ qui ad eum sequẽti die primus ex omnibus aduenisset. Hęc ille cognoscens mittit ad nepotis sui pedagogum iubens vt primo mane puerum ad se perduceret putans illa re numinis superare sententiã. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante ecce dies illuxit: iubetq; euodum vt quisquis foris esset infantulorũ eum ad se primitus euocaret. Ille autem egressus gaium ante tabernaculũ reperit. Nam tyberius nedũ aderat: ciborum acceptione tardatus. Ille aũt ignorans totum qđ agebatur quodq; tyberius cuperet: veni inquit vocat te pater. Et hoc dicto eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autẽ vt vidit gaium tum primum intellexit maiestatis supernę potentiã. & quod non sit in hominũ potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primum lamentatus semetipsum quidem q̃ eius cõsilium fuerat infirmatum: & ei potestas ordinandi quem vellet ablata tyberium autem nepotem q̃ nõ soli de imperio decidisset: sed etiam ipsam salutem & vitam agere illi non sine periculo fore cernebat. ad hęc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram esse. Nam timore vel odio suspectum fieri gaium referebatur tam ex eo q̃ principatum accipere festinauerit: q̃ ex eo q̃ insidiaturum sibi velle putaturus esset quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius ex illo euentum augurij quod ei prędagium fuerat eo q̃ eius nepos amisisset imperiũ. Vnde multum anxius se quoq; culpabat q̃ illum augurium postulasset accipere: & q̃ cũ liceret de hac vita meroribus liberũ

Tyberio febre correpto filij adoptiui ab eo uodo pñtãtur Tyberius gemellus & gaius Germanici patris Gaij p̃conia.

Germanici mortẽ vniuersi deplorabant. gra cuius cunctoꝝ amor et fauor ad filiũ gaium puenit.

Tyberio dijs supplicanti/ signũq; petẽti vt cognosceret qs nã post eũ i imperiũ succederet omẽ demõstratum est.

Vyberius iuuenis cibo occupatus amittit imperium.

Gaius secũdũ omen primus Tyberio pñtat cõtra ipsius volũtatẽ q Tyberiũ nepotẽ volebat impare.

¶ Tyberius deflet postulasse augurium

abscedere ignorantia futurorum: per suam ipsius imprudentiam factum esse vt cum magna infœlici-
A tate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet valde turbatus q̄ imperium ad quos nollet cerne
bat esse venturum pugnauit cum animo suo vt huiusmodi verba loqueretur ad Gaium. O fili inquit
cum habeam propinquiorem tyberium. tibi tamen ex mea sententia deorumq; decreto imperij con-
tribuo potestatem. Rogo autem vt nichil aduersus aliquem recorderis qui michi in principatu ammi-
nister fuerit vel qui michi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem neq; aliquem ledas propter me qui
te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tyberium minus aliquid caritatis exhibe
as q̄ te & cognationi debere cognoscis & mihi qui tantorum bonorum auctor existo vt dignam vici-
situdinem meę circa te beniuolentię reddas & simul tyberium cures vt etiam & cōsanguinitati quod
debes exhibeas. & munimen tibi vel principatus. vel salutis acquiras cum eum tibi feceris adiunctū.
Nam solitarius quisq; amplius patet periculis. maxime cum in tanta potestate rerum quisq; fuerit con-
stitutus. Ad hæc quoq; quia nec diį impunitum quicq̄ relinquunt: quod contra fœdus naturę perpe-
tratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. ¶ Gaius autem & si ficta locutum tyberium sensérat &
ipso longe aliter animo gerebat: tamen pro tempore benigne respondit & facturum se omnis pollice-
tur. Cęterum in imperium veniens & tyberium extinxit & ipse non post multum tempus insidijs in-
teremptus est. Sed hęc postea. ¶ Tunc autem Tyberius Gaium successorem in principatu pronun-
cians: paucis diebus aduiuens vita defungitur. Imperauit autem dies tres menses sex: annos duos &
viginti. ¶ Gaius autem quartus romanorum efficitur imperator. At romani audientes Tyberij mor-
tem Hylares agere cœperunt prospero letificati nuncio non tamen ad credendum vel exercendum
gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent. nam suis multis pecunijs comparare diligerent
B vt illud nuncium verum esset: sed timore ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent: ab illo co-
gniti perirent: q̄ eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat Nam erat
importabilis. in ira irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset: & sine ratione quo-
q; malorum occasionem inueniens & in omnibus quę facienda decernebat asper agrestisq; consta-
bat. Ob hæc illi mortem eius audientes suam leticiam manifestare verberantur.

¶ Agrippa Marsia Tyberij mortem hebræa lingua sub hoc signo mortuus est leo nunciante
gaudio extollitur & centurio qui Agrippę custodiendo pręerat quid vellet sermo ille interrogans au-
dita Tyberij morte conuiuium Agrippę fecit sed quodam Tyberium viuere dicente turbatus centu-
rio arcioli custodia constringit. Sequenti autem die a Gayo epistolę ad senatum de morte tyberij &
appellationem pro liberatione Agrippæ mittuntur. Gaius autem magnificam Tyberio celebrauit sepul-
turam & ipso die Agrippam voluit absoluere sed ab Antonia prohibitus est ne putaretur mortem Ty-
C berij gratanter accipere ipsum tamen postea non multis prætereuntibus diebus eum vocauit resti-
tuens in regno & pro ferrea auream dedit cathenam Agrippa itaq; permittente imperatore venit in
Iudeam & preter omnium spem rex ab omnibus cernebatur. vnde Herodias eius soror commota in
uidia Herodem Tetrarcham Agrippę fortunam manifestans romam nauigare concitat vt a cęsare
regalem obtineat dignitatem qui licet diu recusasset ocium diligens venit romam venit cum Hæro-
de quorum agrippa intentionem cognoscens fortunatum libertum cum muneribus ad Cæsarem
mittit & literis aduersus Herodem. Gaius autem aduenientę Herode Agrippę recepit litteras quibus
accusationes contra Herodem continebantur & Cæsar veras credens Tetrarchiam Agrippę regno
adiunxit & Herodem in exilium lugdunum expulit Herodiademq; cui Cęsar agrippę sororem co-
gnoscens opes dederat omnia abrenuentem simul cum Herode in exilium damnauit omnem substā-
tiam tribuens Agrippę.

¶ Capitulum quintumdecimum.

IN terea Marsias bonū agrippæ deportat nunciū. Quem cū in balneo reperisset iam
egredientē noto ei signo dato hebręaq; lingua locutus mortuus est inqt leo. At ille ver-
bū intelligēs: gaudio cœpit extolli. Tibi inqt sup oia pro hoc etiā bono nuncio gratię
abūdantes repositę sūt: tantū vt vera sint quę dicuntur. Tunc cēturio q agrippę custo-
diendo pręerat intendens tā manifestationē Marsię qui aduenerit q̄ gaudiū agrippæ
quod eius verbis illi cōtigerit ratus nouitatem quandā significatā iterrogabat eos q̄d
vellet ille sermo qui fuisset allatus. Illi tantisper secretum efferre trepidabant. Sed dum vrgeret nichil
hęsitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerant. Ille autem gaudium magnum
illo sermone percipiens q̄ etiam prosperitatem ex hoc agrippę euenire sciret conuiuiū ponit. ¶ Eis
epulantibus potuq; indulgētiore procedente venit quidam dicēs viuere tyberiū: & itra paucos dies
in ciuitatē venturū. Tunc centurio aspere valde illo sermone turbatus propter quod cernebat morte
digna quę gesserat: quod morte cęsaris audita. cum illo vincto gaudens conuiuium celebrauerit ex le
cto ponit agrippam. Tu inquit fallere festinasti mortē imperatoris falso denūcians: sed scito hunc ser

Verba tiberij ad gaium īperij suc cessorem:

¶ Gaij benigna rīsio ad tyberiū facta tamen op positum fecit qđ promisit.

Tyberius obiit ano imperij sui. xxij.

Gaio iperatore qrto substitutō.

Mores tyberij mali.

Marsias agrip pę tyberij mortē nuncians dixit mortuus est leo

Cēturiōe agrip pę cōuiuium fa cienteq̄ tybe riū nunciauerat mortuū ecce q̄ dem dicens ty-

berij viuere vñ ecturioturbatus agrippam arcio ri custodia con stringit.

Epłę a gaio ad senatū de morte Tyberij & ad pi sonē pro libera tione agrippæ.

Agrippa voca tus a gaio regno restituitur & p cathena ferrea auream dedit.

Agrippa (pmit tēte ipatore) ve nit i prīam & p ter oim spē rex ab oībus cernit.

Herodias iuida p Agrippę fra tris pspitate hæ rodem Tetrar cham cōcitabat romam nauiga re fortunam.

Agrippę manifestās vt regalē a cęsare dignita tem imploraret:

Herodias hęro dē icitat romam petere nec p re gno sumptibus parcere ille ve ro repugnabat ocium diligens.

Herodes cū hæ rodiade roma venit quorū A grippa itētionē cognoscēs fortu natū libertū cu munenibus mit tit ad cęsarem & epistolas aduer sus herodem.

Lauacra calida vltro de ĩra ma nantia.

monem pœna tui capitis expiandum. Hęc dicens confestim iubet ligari agrippam & constringi arcti ori custodia. Et nocte quidem illa agrippa in malum fuerat constitutus. Sequenti vero die per omnē ciuitatem de morte tyberij sermo firmatur: & iam iamq; omnes illum sermonem confidenter ac publice proferebant. A gaio quoq; destinantur epistolę vna quidē ad senatum mortem tyberij nunciās altera vero ad pisonem custodem tunc temporis ciuitatis in qua iubebat agrippam ex militum auferi custodia & ad domum transferri in qua primitus habitabat anteq̄ haberetur in vinculis & ibi tunc interi erat in remissiori custodia. Sed gaius postq̄ romā venit tyberij corpus secum adducens: iustā ei secundum morem pātrium opulenter magnificeq; celebrauit sepulturam. Agrippam vero cum ipso die desideraret absoluere antonia prohibuit non odio aliquo circa vinctū sed opinioni cōsulēs gaij ne putaretur mortem tyberij gratanter accipere si eum tam celeriter absoluissēt quem ille deuinxerat. Verūtamen non multis diebus prętereuntibus eum accersiuit in domum tonderiq; pręcepit & vestibus cultuq; mutato: diadema capiti eius imposuit & regem confirmat: tetrarchiam philippi donās ei etiam lysanie alteram tetrarchiam. Pro cathena vero ferrea quam gerebat: auream ei pari pōdere cōdonauit. Magistrum autem equitum in iudea constitutorum maxillum destinat. ¶ Verum secundo anno gaij cęsaris agrippa postulat vt nauigare permitteretur ad propria: quo prouinciā sibi cōmissā aliqua necessaria certa dispensans moderatione reuertatur. Et permittēte imperatore venit in patriā & pręter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in eo cunctis apparebit quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hesitabant comparantes pœnuriam hominis in quam tempore priore deciderat: & prosperitatem pręsentem qua fuerat sublimatus. Plerię enim beatificant hominem qui non fuerat defraudatus recuperatione fortunę. Alij etiam pœne incredibilia putabant: licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in agrippa rerum mutatio cernebatur: vt quorundam mentes adducerentur in dubium. ¶ Herodias autem soror agrippę quę herodi coniuncta fuerat Tetrarcha enim galileę prouincię trans iordanem erat iste potestatem fratris ex inuidia non ferebat: q̄ eum in maiori dignitate cerneret q̄ maritū & qđ de prouincia cum fuga discesserit debitum non valens soluere reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur grauiterq; ferebat: tantam mutationem fratris. Maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus insignibus incedentem atq; hincinde circumferri multitudine populorum. infœlicitatem suę non tollerabat inuidię: sed viri animum concitabat exhortando vt romam nauigaret similemq; sibi dignitatem imploraret a cęsare. Intollerabilem namq; sibimet ipsis vitam esse firmabat. si agrippa fillius Aristoboli qui culpatus a patre mori meruit inopia magna compressus: ita vt aliter non posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret: atq; hoc modo patria discedens cum regali fuisset dignitate reuersus. Ipse vero cum esset filius regis & frater eius (qui Tetrarchiam illam ante possederat) vnde magis ei cognationis iure deberetur sederet in humilitatē priuatę degēs vite. Quod si anteami chil Herodem cōtristabat qui minorem honorem parente proprio possideret saltem tunc excitari debere consanguinei tam prœclarissima dignitate neq; se pati debere superari ab eo cui pecunia sua subuentum est confusionemq; debere putare vt ille pręiret honoribus qui anteriore tempore sua sustētabatur misericordia. ¶ Verū enimuero romam inquit pergamus: nec labori parcentes nec sumptibus Non enim pro auro reperituro debemus prohiberi ne ad honores ampliores valeamus ascēdere: sed omne quicquid nobis est expendamus: vt regnum valeamus adipisci. Ille vero repugnabat ocium diligens & quietē: & molestiam rome declinans moliebatur eam ratione deplacare. At illi quanto videbat eum quiescere cupientem: tanto amplius instabat: iubens ne aliquid agēdum prętermitteret quo posset regnum a cęsare promereri. His igitur illa nullomodo cessabat: donec sepius fatigando in suam eum fecit transire sententiam. ¶ Ille igitur pręparans opulenter vniuersa & nichil sumptibus parcēs nauigauit romam: simul secum herodiadem ducens. Agrippa vero intentionem eorum intelligens & qualiter præparabantur attendens etiam semetipsum ipse prępărat. Cum autem eos nauigasse cognosceret mittit etiam ipse romam quendam ex libertis suis nomine fortunatum. plurima cęsari munera deportantem & epistolas aduersus hærodem. Ipsum etiam instruxit quę ore proprio Gaiū edoceret oportunitate reperta. Qui eum subsecutus esset herodem epistolas cęsari reddidit. Nam simul in dicearchiam venientes gaium apud Baias inueniūt. quę ciuitas est parua campanię. quinq; stadiorum interuallo distans a dicearchea habitacula quoq; ibi imperialia opulenter constructa sunt operibus diuersorum per tempora principum magnifice pornata. Lauachra calida ille locus exhibet. aqs ex terra vltro manantibus aptis saluti corporum quos ibi lauari contigerit. ¶ Gayus autem mox vt herodem suscepit & primum sermonem cum eo commiscuit confestim Agrippę suscepit epistolas: q̄ bus accusationes continebantur herodis. ¶ Accusationes autem erant huiusmodi consilium habuisse Herodem cum seiano aduersus Tyberium: & cum Arthabano Partho aduersus Gaium. Probamē

A tum autem huius rei dicebatur: q̄ haberet hērodes constructionem immensam armorum. qui septuaginta milibus pugnatorum suffeciſſet. Hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus Gaius percunctantur hērodem si verum esset q̄ de armis nunciaretur. Ille vero cum aliter dicere non posset ne veritate conuinceretur. respondit esse arma. ¶ Tunc Cęsar veram credens accusationem tetrarchiam eius abstulit: & agrippe regno coniunxit. Sed etiam omnes opes similiter agrippe contribuit. Ipsum autem eterno condemnauit exilio: habitaculum illi constituens in lugdunensem gallię ciuitatem. Cognoscens autem herodiadem agrippe esse sororē opes & alia (quę cunq; propria esse probarentur) ei restituit: arbitrans in consilio viri consciam non fuisse. Tutabatur etiam eam q̄ sororem agrippe cognouerat. At illa tu quidem imperator inquit magnifice satis sicut tuam dignitatem decebat hęc michi largiris: verum ego vti non possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua merito meo constringor: cui socia in prosperitatibus existens iustum non existimo vt eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens simul eam cum hērode misit in exilium eiusq; substantiam agrippę contribuit. ¶ Et herodiadi quidē pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & hērodi eo q̄ muliebres exhortationes & vanitates aduer[illegible] iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est.

Hērodes regnū credēs obtinere tetrarchiā amisit quā cęsar agrippe regno cōiunxit hērodem q; in exilium lugdunū relegauit. Hērodiadē (cui Cęsar sororē agrippę cognomen opes dederat) omnia abrenuētē simul cum hērode misit in exiliū & substantiam agrippe tribuit.

Gaius q̄ diu se humilem exhibuit fauorem habuit omnium sed procedente tempore eleuatus [illegible] perdidit intellectum volens se diuinitati esse similem. Tunc namq; seditio inter iudeos & [illegible]os Alexandrię orta ex vtraq; parte legati ad Gaium mittuntur: Et Appione iudeos accusante [illegible] honorem non curarent) illi simulachra constituere recusabant quo audito Gaius philo[illegible] [illegible]rum legatum doctissimum respondere paratum ex secretario iubet excludi qui egrediens [illegible]es iudeos non ferore. Gaij terreri hortatur. Gaius vero contra Iudeos iratus Petronium [illegible] Syriam vt simulachrum suum erigat in templo Hierusalem. Ad quem iudei venientes eum [illegible]r ne contra paternas leges simulachrum erigat in templo: ipsiq; illud deneganti iudeorū [illegible]multitudo mori pro conseruatione legis parata in Tyberiade occurrit supplicans vt legem [illegible] integram. Ad illum quoq; Aristobolus Agrippę frater Elicias maior aliiq; pluri[illegible] veniunt deprecantes vt multitudini parcat quę culturam terrę pro legis conseruatio[illegible]

¶ Gaius q̄ diu se humilē exhibuit fauorem habuit omniū sed eleuatus humanū perdidit intellectū. &c.

¶ Capitulum lextum decimum.

Aius autem primo quidem ac sequēti anno magnifice rebus vtebat & mediocre semet exhibēs fauor illi p dies tā apud romanos q̄ apud cæteros subiectos āplior augebat. Sed pcedēte tpe magnitudine dignitatis eleuatus humanū perdidit intellectū: & sese volebat diuinitati cōsimilē diuinitatē quę vera est ihonorās. ¶ Illo tpe cū alexādrię seditio pueniret inter iudeos ibidem habitātes atq; paganos: trini ex vnaquaq; parte legati mittūtur ad gaiū. Erat vero inter alexandrinorū legatos vnus appio noie q̄ iudeos plurimū blasphemabat multa quidē & alia dicēs il[illegible]eos pręceteris accusabat quoniā cęsaris honores haberent oino contēptui. Nam cū romano imperio subiectos tēpla gaio fundare: altaria cōstituere atq; alia sicuti diis celebrare firmaret: a solis iudeis duci proclamabat ingloriū: debere quoq; istos simulachris honorare cęsarē nomenq; eius iurabile. ¶ Hęc igitur appione & alia huiusmodi durissima prolocuto quibus eū in superbiā eleuari posse cēlebat philo ecōtra suscepit qui prerat legationi iudeorū vt in oibus quidē magnæ glorię nā alexādria laborce germanus extabat philosophie quoq; non expers ydoneus etiam defensare causas: & purgare quęcunq; accusationibus subiacebant. At hūc ex secretario gaius iubet excludi. absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus erat: vt crederetur aliquid seuissimum perpetrare. Tūc philo egrediens secretario: dicit ad iudeos qui circa illū forte fuerant vt animo confidentes existerent neq; gaij furore terrerētur. Nam prope esse, vt ipsis operibus deum repugnare clareſceret. ¶ Interea gaius grauiter ferens q̄ in tanto despectu apud iudeos solos existeret: legatum in syriam mittit petronium successorem vitellio. iubens vt cum numerosa manu iudeā inuaderet: & siquidem sponte susciperent simulachrum eius erigeret in templo dei: si vero resistere molirentur. pugnando superans idipsum inconcunctanter efficeret. Atq; ita petronius in Syriam decreta exigens pergebat vt mandatis cęsaris ministeret existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret: duasq; romane militię legiones assumeret. Ptholomaidam venit vt ibidem hibernia perageret: & primo veris tempore prælium posset agere cum iudeis. Inde quoq; consilium suum cęsari per litteras intimauit. Ille autē laudabat eius sententiam: iubens vt nullomodo prętermitteret: & si minus obedientes essent. prelium iudeis intentius imponeret. ¶ Interea iudeorum multa milia veniunt ad Petronium in Ptholomaidam: depręcātes ne ad solutionem & ad transgressionem paternę legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrū inferre ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret interimi postulabant. Neq;

Gaius iratus cōtra iudeos petroniū legatū mittit in siriā vt simulachrū suū erigat i tēplo hierusalē. Iudei ad petroniū veniētes eū depręcantur ne contra patronę

legis transgressionē simulacrū i templo ponat. Excusatio Petronij.

enim possumus inquiūt quoad viuimus rem istam admittere. quę nobis ne fieret iterdicta est ab eo legislatore cuius auctoritatem non valemus omnino contemnere:neq; illas constitutiones paruipendere possumus:quas proaui maioresq; nostri vsq; ad suum interitum seruauere. ¶ Petronius autē respondit.Si in primis essem vt meis vterer ad agendum quod oporteret consilijs:& iusta vobis ad me hęc esset oratio.Nunc autem iubente Cęsare incumbit michi multa necessitas eius decreta complendi:ne si contempsero aliud periculum maius incurram. ¶ Tunc iudei quoniam inquiunt ita sapiso Petroni vt transgredi Cęsaris mandata non audeas: neq; nos legis diuinæ præcepta transgredimur: qui virtute maiorum nostrorum:& laboribus instituti nunc vsq; fine transgressione viximus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam.vt quę a deo interdicta sunt fecerimus vel aliquibus bonis illecti: vel metu mortis adacti:sed fixum animo tenemus vt pro seruatione legis nostrę cuncta pericula subeamus spem gerentes fortissimam deum nobis auxiliaturum in præsentia & mercedem postea redditurum:si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi. Si vero tibi voluerimus obedire non solum infamiam debilitatis incurrimus q; timore legis transgressores efficimur verumetiam inaniter deum offendimus: qui etiam te iudice multo tempore censetur esse q̄ gaius. ¶ Tunc petronius considerans ex verbis eorum immutabile firmumq; propositum & sine pugna non posse gaij præcepta perficere in eius erigendo simulachro:nec sine multa cede negocium illud euadere assumens omnes amicos & cuncta sua seruicia in tyberiadem pergit volens iudeorum & instituta cognoscere vel cuiusmodi essent vel qualibus ordinibus haberētur.Iudei vero magnum quidem sibi ex bello romanorum cernebant imminere periculum sed magis iudicabant subdi q̄ impij efficerentur in deum.Multa itaq; milia petronio in occursum veniunt ad thyberiadem vndiq; confluentes & supplicationibus vtebantur ne cogerentur ad talia neq; pollueretur ciuitas erectione simulacri Ad hęc petronius.Et pugnabitis inquit contra cęsarem neq; illius potentiam neq; vestram putantes infirmitatem? At illi minime inquiunt nos pugnare disponimus:verum sumus ante mori parati q̄ legis nostrę mandata soluamus simul in faciem prostrati perimi se paratos esse firmabant. Et hęc quidem per dies quadraginta. culturam quoq; terrę negligentes cū maxime tempus exigeret.Nam iam ea pars anni vertebatur: quando solent semina terre mandari.Tantus quippe eos moriendi feruor accendebat ne simulachrum aliquod in ciuitate poneretur. ¶ Taliter igitur se rebus habentibus Aristobolus agrippę regis frater:& elicias maior.alij quoq; optimi viri ex eadem ipsa familia.& plures de primatibus ad Petronium venere.deprecantes vt bene de negocio presenti consuleret:neq; de tante multitudinis perditione cogitaret:quin potius scribendum Gaio decerneret significās immobilem animū iudeorum neq; eos constitutionem simulachri velle suscipere omnem quoq; culturam terrę negligere:sed in occursum suum venisse & pugnare quidem nec velle nec posse:mori tamen incunctanter paratos anteq̄ transgressores suę legis existerent. Debere igitur consulere ne in aliud intenta multitudine. terra inculta remaneat:& postea per inopiam latrocinia perpetrentur Fortassis enim possit gaius Tyberius emolliri & nichil crudele decernere:neq; talia disponere quibus ad seditionem populus excitetur. Et aristobolus quidem alijq; qui cum illo erant talibus petronium deprecabantur.

Petronio i tyberiade iudeorum multa milia occurrūt supplicātes ne cogerent ad talia contra eorum legem.

Iudeorū prōpti tudo ad mortē pro conseruatione legis.

Aristobolus & elicias & alij primates iudeoru; ad petroniū veniūt dep̄cātesvt multitudini parcat quę culturā terrę pro conseruatione legis negligit.&c.

¶ Pacatus Petronius pro multitudine iudeorum ad Gayum proponit scribere conuocansq; in Tyberiade magnam multitudinem se excusat & eos remittit ad culturam.Deus autem suam repente manifestauit præsentiam & adiutorum suum in omnibus fore petronio Ingente tunc præter omnū spem descendente pluuia. Et sic petronius deum videns consolatorem pro iudeis scribit ad Gaium Agrippa autem amplius in Gaij crescens amicitia epulum omnium superans diligentiam preparauit cuius magnificentiam Cęsar volens remunerare in donis hic respondit sibi suam sufficere gratia nec quicq̄ gratia lucri agere & petere coactus pro omnibus ab imperatore querit statuam in templo non erigi quod concessit Gaius ad petronium scribens Sed resipiscens Gaius genus mortis eligere petronio rescribit quia eius contempsit adimplere mandata Sed Gaius priusq̄ epistola ad petronium venerit mortuus est.deus enim Petronium remunerauit pro honore quem templo exhibuit qui ybi q; dilectus & senatorij ordine & qualibet est dignitate honoratus.

¶ Capitulum septimum decimum.

Pacatus Petronius pro multitudine ad Gaiū ꝓponit scribere

PEtronius vero (instante aristobolo & ceteris) videns quoniā non pro rebus minimis supplicabant:videns etiam iudeorum constantiam seuum quoq; ratus vt multa milia hominū per ipsum darentur in mortem si vellet gaij furię ministrare simul etiam se deum offensurū & cū pessimis postea spēbus aduisuere: multo melius iudicat vt scriberet gaio vt eius animū mitigās nihil per eum iniquū cōtigeret aut si forsitan indignatione cōcitaretur q; eius mandata minime compleuerit & aduersus eum aliquid mali decerneret bene contētum esse iudicabat pro meliore causa & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in

tyberiadem magnam multitudinem iudeorum(nam multa milia illic fuerant congregata (&consti-
A tuens in circuitu cunctas militias & turmas visum est primo non suam sed Cæsaris proferre senten-
tiam dicens timere se iracundiam Gaij proinde se accessurum ad perficienda quę sibi præcepta sint.
Oportere se namq; firmabat qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus:vt nichil contra-
rium eius voluntati perageret. Verum non arbitror inquit iustum esse : vt salutem honoremq; meum
non pro vobis qui tam plures estis impendam:nec permittam vt per me paternę vestrę legis institu-
ta soluantur neq; a deo dignitatem templum dei contemnere. Vt per potestates principum iniurię
vestris religionibus ingerantur.sed scribam ad Gaium vestras illi voluntates intimans quantum pos
sum causam adiuuans & vestrum in bono propositū: & spero quia aderit deus cuius potestas potior
est omni humano molimine.Humanaq; virtute Potens est enim & vos in conseruatione legis vestrę
protegere & maturari vt nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Q; si etiam exasperet for-
sitan Gaius vt iram suam in me velit effundere:en sumam omne periculum omnem miseriam:quęcū
q; corpori meo possit infligi:ne vos tantos pro rebus optimis pereuntes ituear. ¶ Ite igitur vnusquis-
q; vestrum ad opus proprium & terræ vestrę culturam impendite:ego vero romam litteras destina-
bo:& omnia pro vobis tam per me q̄ per amicos(quę rei conueniant) agere non omittam. Hæc di-
cens congregationem iudeorum iubet dimitti. vt culturę terrę diligentiam exhiberent.Omnes autē
nobiles alloqui populos adhortatur: vt spem meliorem gererent.Et ille quidem hoc modo multitu-
dinem letificare festinabat. ¶ Deus autem suam repente manifestauit presentiam:& adiutorium su-
um in omnibus fore petronio Simul enim vt finem loquendi fecit confestim ingens descendit plu-
uia prę̄ter spem omnium.Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat nullumq; signum
pluuię in celum fuerat visum sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus: ita vt despera-
tio fuisset exorta non solum pluuię:sed etiam si posset vnq̄ celum tectum nubibus apparere.Tunc igi
tur etiam prę̄ter consuetudinem tanta inundatio venit aquarum vt iudeis spes magna fieret in nullo
frustratum iri petronium pro eorum negocio laborantem. ¶ Petronius autem amplius obstupuerat
videns manifestissime deum iudeorum se consolatorem ostendere & multam se declarasse sententiā
ita vt nec illi forte contradicere valerent:quibus religioni nostrę reluctari tota laborat intentio. Scri-
bit ergo ad Gaium postulans ne tanta milia hominum contemneret quę non possent sine bello & in-
genti cede ad transgressionem suę religionis impelli:peritura quoq; tanta tributa quę ab illa gēte da-
rentur memoriam etiam non bonam romani nominis in posteriora tempora relinqui:super hoc quo
q; virtutem diuinam iudeis prębere presidium. Nam explōratum esse firmabat pro iudeis euidenter
indicium:et petronius huiusmodi litteras destinauit. ¶ Agrippa vero rex iam enim tunc Rome fue-
B rat:amplius in amicitia gaij gratiaq; crescebat.Et forte quadam die epulum prę̄parauerat cęsari.vbi
magnam impenderat diligentiam.vt omnium in cibis elegantiam vinceret.omnesq; suauitates & de-
licias studiosius prouideret:ita vt non solum cęteros anteiret adinuentionibus epularum sed nec ipse
Gaius multum cupiens ei posset equari. Tunc Gaius admodum ammiratus tam ingenium q̄ magni-
ficentiam animi quia super virtutem suam sumptus expenderet q; sibi placeret voluit munificētiam
Agrippę remunerari.Tunc itaq; ex delicijs & voluptate ac vino Hylarior effectus.cum Agrippa ad
potum inuiraret. primum inquit. Quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia& fauore
quam circa me habuisti vt etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres.Verum quia in omni-
bus te video. & virtute prędituꝫ & nos amore superātem: indecorum existimo tuo circa me studio
superari.Volo itaq; quod antea minus feci modo perficere:& tantas tibi numerum copias attribue-
re: vt magnum monimentum tuis opibus & tuis accedat honoribus.Et ille quidem hęc dicebat exi-
stimans q; posceret aliquos redditus sibi dono dari:vel ciuitates expeteret.ille autem quamuis prę-
paratum haberet q; petere cupiebat timens vero suam noluit indicare sententiam:sed confestim re-
spondens gaio quia neq; primo lucro ex eius gratia delectatus vt contra tyberij preceptum studium
eius accusationis eius impenderet:neq; modo se aliquid agere intentione lucri:sed sola eius gratia sē
per fuisse contentum. Nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata quę si tua inquit virtute tuaq;
potentia minora sunt meo tamen hoc est accipientis merito & mea dignitate multum constant esse
maiora. ¶ Gaius autem obstupescens eius continentiam:magis instabatvt diceret quid sibi cuperet
C donari.Ille quoniam inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas
postulem nichil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat:nam me anterioribus tuis muneribus ad
modum locupletem reddidisti:sed illud peto quod tibi & opinionem pietatis efficiat & diuinitatis
mereatur auxilium vna etiam michi gloria fuerit apud audientes: q; nichil a te petierim ad vsus per-
tinens temporalium rerum.Postulo igitur vt erectionem statuę quam in templo iudeorum faciendā
prę̄cepisti petronio vltra nolis effici. Et ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere nā

Petronius ad iu deorū multitu dinē pro excusa tiōe & eos remit tit ad culturam.

Nota.

Ingēs pluuia p̄ ter spē omnium diuinitus venit.

Petronius deū iudeorū videns consolatorē illis scribit ad Gaiū.

Agrippa rex am plius in gaij ami citia crescēs epu lum Cęsari olim diligētiā supans magnificentissi me p̄parauit cu ius magnificen tiā cęsar volens remunerari i do nis suā respōdit sibi sufficere gra tiam neq; quicq̄ luert intentione agere.&c.

¶ Petit agrippa pro omnibus vt statua i templo non erigatur.

Hunc vtiñ oēs circa principes existētes i hoc imitarentur honorē dei & eccleſie curantes ꝓpria & ſuorum contempta vtilitate.

Gaius ad petroniu3 ſtatuā non erigere ſcribit gratia agrippę.

Gaius reſipiſcēs petronio mortis genus eligere reſcribit quia cōtēpſit eius adimplere mādata ſ3 gaius prius mortuus eſt q̄ epiſtola venerit ad petronium.

Deus remunerauit petroniū pro honore quē exhibuit templo.

¶Mors gaij & mortis cā poſtea deſcribitur.

Nota ꝙ honorā tibus templa

niſi rectum quod petebatur iudicaret. Cæſar nichil aliud niſi mortem afferret illa petitio. Ergo quāuis periculoſum eſſe cenſeret.tamen contemptis ſibi aliſs neceſſarijs & vtilibus.illud cęſarem poſtulauit.Gaius autem tum eo ꝙ Agrippa taliter fuerat accuratus:tum quia indignum exiſtimabat mēdax coram tantis arbitris apparere ante quos alacriter compellebat Agrippam quod vellet expetere:paululum ſui penitens mox vero virtutem Agrippę miratus ꝙ ſuum regnum non redditibus non pecunijs non alio quocunq; munere amplificare cupierit.ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit conceſſit;ac ſcribit ad petronium laudans quidem eum ꝙ exercitus inſtruxerit pugnareq; cum iudeis paratus fuerit:& omni niſu laborauerit iniuncta perficere.Verum ſtatuam inquit ſi te contigerit erexiſſe vt conſtituta eſt perſeueret. Si vero necdum erecta eſt nichil vltra fatigandum exercitum & auxilia dimittenda.Teipſum vero ad ea quę miſſus es conuenit proficiſci.Nam vltra iam opus non habeo vt erigatur ſtatua.Hoc enim Agrippę gratię cōceſſum eſſe volo:viro honorabili michi ſemper ſed nunc amplius honorando. Et Gaius quidem talia ſcribit petronio.anteq̄ ſeditio maior oriretur.Nam ita iam mentes omnium timebant atq; talia voluntatum eorum indicia monſtrabantur vt ſi forte contrarium nuncium adueniret parati eſſent apertum bellum cum romanis gerere.Sed Gaij amicus erat obnoxius turpitudini alienus bono conſilio& in omnibus quę facienda decerneret:ita magis pertinax ad implendum moderari ſe nullo modo ſciens ſed beatitudinem iudicans ſi omne quod eſſet voluptati perficeret;poſtea ſcribit petronio huiuſmodi verba.Quoniam inquit quę tibi dedere iudei meliora iudicas q̄ mea complere pręcepta & cūcta quę illis libita ſunt ſtudes efficere mea mandata contemnens: iubeo temeipſum iudicem fieri & eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitaſti vt exemplum efficiare cunctis & pręſentibus & pręcedentibus & futuris ꝙ nullus audeat imperatoris mandata contemnere. ¶Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem petronio non tamen ipſo viuente perducitur.Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit remorantibus nauigio portitoribus intantum vt & ante hanc epiſtolā alis litteras accepiſſet in quibus de morte cęſaris certior redderetur.Nō enim obliuiſci poterat deus tantorum periculorum quę petronius cum alacritate magna ſubierat vt iudeis in honorem eius religionis gratiam pręſtitiſſet & gaium de medio auferens mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit.cooperatus eſt autem petronio.Nam illi tanta dilectio comparata eſt tam romę q̄ in vno quoq; regno: vt dei gratia ſuper eum euidens appareret.Romę namq; ſenatorij ordinis & quotquot dignitatibus eminebant tam virtutis merito q̄ odio gaij quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant: circa petronium magno fauore ferebantur. ¶Mortuus eſt autem non poſt multum temporis q̄ fuerat epiſtola ſcripta petronio in qua eum morte damnauerat. Cauſam autem per quā extinctus eſt & totum ordinem inſidiarum:narrabo procedente ſermone.Petronio autem prima venit epiſtola mortem indicans gaij;poſt aliquantulum vero temporis in qua propria manu ſemetipſū interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinę clementię prouidentia quę modo ſine vlla dilatione tā tam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quem exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudeis pręſtitit vt per eum beneficium ſalutis acciperent.

¶Maxima cedes & calamitas iudeorum in Meſopotamia & Babilonia duo namq; viri iudei Aſianeus & Anuleus germani velaminum nauiū operatores;eos corripiente operis magiſtro fugerunt cum armis in vicum diruptionem fluminum vocatum ad quos iuuenum multitudo congregata eſt quorum ductores facti vicinos fecerunt tributarios eorumq; nomen omnibus erat formidoloſum Quos Babilonię Satrapa(congregato exercitu)clandeſtine legatos adducere procurans eos die ſabbati inuadit Sed Aſineus equorum hinnitus audiens ſocios arma ſumere adhortatur & die ſabbati contra hoſtes pugnare quos inuadentes vincunt & multis obtruncatis alios fugant.Illorum autem audita audacia Arthabanus parthorum rex eos videre cupiens per nuncium dextra & fide pręſtita vocat.Et aſineus differens fratrem cum muneribus mittit Arthabanus vero aduenīente anuleo cum fratrem audiſſet timore non veniſſe Anuleum remittit vt pręſtito iuramento fratrem ſecum adducat. Anuleus ergo fratri regis munificentiam perſuadens ſecum ad Arthabanum adduxit quos cū gratia recipiens aſinei mirabatur magnanimitatem qui ſub breui corpore & contemptibili tanta habebat fortitudinem atq; prudentiam.Hos quoq; cum muneribus remittit eis Babilonię commendās regionem prohibuitq; Abagadem ne occideret Aſianeum.Qui reuerſus oppida conſtituit & caſtella & omnem Meſopotamiam per quindecim annos gubernauit. Capitulum octauumdecimum.

Maxima calamitas & cedes iudeorum i meſopotamia.

COntigit etiam per idem tempus iudeis illi qui in Meſopotamia & Babilonia habitabant: valde magna calamitas: ibi quoq; cedes multa accidit:quanta nunq̄ ante refertur in Hyſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluens & cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuam.

A ¶Neherda Babiloniæ dicitur ciuitas ad modum populosa habens circa se & plurimam fecundamq; regionem:quæ cum alijs bonis plurimis tum etiam hominibus ipsa referta est.hostibus quoq; madibilis.Nam eam eufrates vndiq; circuiens:in medio continet vniuersam. Ad hęc etiã mœnibus est munita firmissimis. ¶Est autem alia ciuitas cuius Nesibis alias Nisibis vocabulum. circa eiusdem flumi/nis fluenta constituta.Vnde iudei quoq; natura confidentes locorum censum. quem solent in honorem dei tribuere ibidem custodiendum illo tempore deponebant sed etiam alia munera decora templorum illis,ciuitatibus habuere.Nam illis velut penu vel promptuario firmissima securius vtebãtur. Hinc autem in hierosolimis cum tempus expeteret pecunias dirigebant: plurima quoq; inde milia hominum pascebantur. ¶Erant itaq; duo quidem homines:Asineus alias Assaneus & Anuleus al's Amyleus vel Amyleus nomine Neherdacienses quidem genere & inter se germani fratres. His ꝑcepérat mater(nam patre orbati fuere)vt nauium operarent velamina quia non indecorum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur ita vt etiam plures apud eos virorum eis exerceantur operibus: quę vsui marino ꝑficiant. Hos quadam die magister(qui eidem operi pręerat)apud quem etiã ipam artem didicerant de aduentu & tarditate culpauit eosq; verberibus vltus est.Illi ergo grauiter hoc ferentes arma quantacũq; in eius seruabantur domo arripiunt& pergunt in quendam vicum(qui diruptio fluminum vocatur)vbi optima solebant pascua germinari:eaq; ibi reposuerunt.Quo facto congregantur ad eos plurimi iuuenes:quotquot egestate laborabant. Hos armis instruũt ipsi vero veluti ductores agebant.Ibi quandam sibi extruentes arcem demandant vniuersis qui per illa pascua armẽta ductabant vt eis censum redderent atq; ex hoc & cum eis amicitiam haberent:& aduersum hostilem populũ(si forte ꝑrumperet)auxilio se fore firmabant.Illi vero dicto obaudientes fuere:non enim aliter facere valebant & ex pecoribus mittebant quanta cupere videbant.ac ꝑinde manus illis & virtus amplior accedebat & potestatem habebant quęcumq; animus vellet efficere: alios fugare vel ledere alios tegere vel curare non solum incolas regionis sed etiã quos forte transire contingeret nomẽq; eorum formidolosum satis habebat & per singulos dies de eis sermo crescebat donec ad regem par/

B thorum vsq; peruenit auditus. ¶Satrapa vero babilonię postq̃ ista cognouit voluit eos in ipsis initijs reprimere anteq̃ eis licentia crescente malum amplius oriretur. Et congregans manum q̃plurimã populi sed etiam ex parthis babilonijsq; q̃plurimos aduersum repente tendebat nolens eum nunciũ sui anteq̃ veniret accipere.Igitur per occulta ductans exercitum & veniens in quendam nemorosum locum ibidem latuit:& sequenti die(nãq; sabbatum illucescebat in quo iudei nichil operantur)ratus resistere non ausuros atq; hoc modo sine pugna iunctos posse adducere:paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locumvt cum ꝓximus fieret statim in eos irrueret.Sed Asineus (sicut forte cũ alijs nõnullis considerat ante quos arma fuere iacentia)o viri inquit hinnitus equoꝝ in meas aures allapsus est qui non equarum amore:sed equorum viros vehentium videtur existere.Nam & strepitus frenorum simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex nobis ꝓspectatum ꝓcurret:qui nobis quidnam sit istud manifeste denũciet. Opto autẽ me falla locutũ fuisse & deceptum potius veri similitudine sonitus q̃ vera sensisse.Et ille quidem huiusmodi verba locutus est cum ecce simul quidam aduenium ꝓspeculati negocium& celeriter accurrentes ne tu inquiunt falleris:sed integre coniectasti quę aduersus nos geruntur. Ab hostibus quippe circumdati sumus dolo nil brutorum animalium differentes.Nam nos plurimus equitatus inuadit eo prẽsertim tempore quãdo nudi omnibus armis extamus:ob id quod lex paterna vacare nos & nihil agere:hodie prẽcipiat.

C ¶Asineus porro non secundum speculatoris sentẽtiam ꝙ deberet fieri decernebat vt sine hostium vsione perirent.Sed legale magis existimans ne dimissis manibus pereuntes leticiam hostibus exhiberent oportere indicabat:arma itaq; corripit.alios qui circa illum erant similiter adhortat eos in audaciam excitansvt virtutis memores hostes itinere fessos inuaderent atq; ꝛmpetum facientes multos obtrincant.alios fugauerunt.Nam eos securitas (qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos. ignauos & molles effecerat. ¶Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium eueniſſet obstupefactus super illorum fratrum audaciam desiderauit eos videre:& cum eis miscere colloquium.Et mittit ex armigeris fidelissimũ qui diceret quoniam imperator Artabanus quamuis lesus a vobis & q̃is sua ꝓuincia ꝓdata tamen nulla circa vos indignatione qua debebat accensus est sed consideratione virtutis vestrę magis in vestram gratiam factus attonitus misit me dextram vobis fidemq; prębiturum vt ad eum veniatis & eius habeatis amicitiam nullum dolum aut insidias formidantes: dona etiam se datum ire promittit & honoribus sublimare: ex quibus vobis potentia maior accrescat. ¶Tunc Asineus ipse quidem distulit:sed fratrem suum Anuleum cum muneribus mittit quę prępa/rare potuerunt.Et ille quidem ita perrexit:atq; peruenies ãd imperatorem ingredi. Artabanus autem audiens Anuleum venisse:interrogabat causam cur etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq;

Neherda citas Babiloniæ fortissima.

Nisibis ciuitas.

Asineus & anuleus iudei velaminum nauium opatores (eos corripiente magistro opis) fugerũt cũ armis i vicũ diruptionẽ fluminũ vocatã ad quos iuuenũ mltitudo congregata est quoꝝ ductores facti vicinos fecerũt tributarios eorumq; nomen oĩbus erat formidolosum. &c.

Satrapa babilo niæ(cõgregato exercitu)eosclã destine ꝓcurat ligatos adducere eos sabbati die inuadens.

Asineus audire equorũ hinnitus socijs nũciat.

Asineus socios adhortat arma sumere & die sabbati contra hostes pugnare quos iuadẽtes vincunt(multis obtrũcatis) alios fugant.

Asineus differẽs fratrẽ suum cũ muneribus mittit.

Mos barbaro rum de fide ser uanda.

Artabanus(iu rameto pstito) anuleū remittit vt fratrē addu cat securū &c.

Artabanus fra tres cū gra reci pies asianei mi rat magnanimi tatē q sub breui corpore & cōtē ptibili tantā ha bebat fortitudi nē atq; pruden tiam.

Prohibet arta banus abaga dē occidere asi neum.

Artabanus re mittit asineum ad ppria cum muneribus Ba bilonię cōmen dās regionem.

Asianei maxia virtus & prudē tia in cōstruen dis castellis & opidis q etiam oēm mesopota miam guberna bat p.xv. ānos.

audisset q timore suum aduentum subtraxerit: cœpit per deos patrios obtestari nichil se malifactu rum in eos si se eius cōmitterent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium vt nunq; quisq; in ter eos postq; dexteram prebuerit mentiatur: nec quisq; de fide dantis dexteram dubitauerit. ¶ Et ar D tabanus quidem ista gerens mittit Anuleum persuasurum fratri vt ad eum etiam ipse pariter adue niret. Agebat autem hec imperator opus habens illis fratribus pro tutamine illius satrapię propter quam in illa regione facile possent ab imperio suo decedere vt anteq; aliquid tale contingeret ipse il los per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in babilonia plurimi se Asianeo coniungerēt & ille manu valida cōgregata pręsertim in illis locus tam munitissimis: facile persarum imperium defensa ret. Et ille quidem talia reputans mādabat Anuleum anuleus autem persuasit fratri intimans ei mu nificentiam & alacritatem imperatoris tum etiam iusiurandum quod ei prebuerat. Proinde ad arta banum cum alacritate pergebat. Ille autem eos cum grata magna suscipiēs ammirabatur asianeum q tam magnanimus extitisset cum corpus possideret ad videndum breue: & q contemptui ab intuē tibus haberet. Eiusq; prudentiam & strennuitatem considerant ferē ad amicos dixisse: q maior esset anima corpore tam minore. Ostēdensq; asianeum vni ductorum suorum abdagadi nomine atq; no men eius indicans: omnemq; virtutem & strennuitatem eius intimās, qualis extitisset in bello: abaga des postulabat permissum sibi contribui vt eum occideret atq; iniurias eius & depopulationes (quas in prouincias cōmiserat) vltum isset. Non permittam (inquit imperator) hec fieri in eum virū qui mea fide pręsumptus: dexterā a me iurationemq; deorum accipiens venire pperauit. Tu quia vir bonus extas in bello nichil periturijs meis opus est vt parthorum iniurias vlciscaris. Discedētem namq; si q E pis insequere. eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaq; facto acciri iubet Asianeum. Tibi tēpus est inquit o iuuenis ad propria discedendi ne forte plurimos ductorum ad te irrites: & sine mea con scientia pereas. Cōmendo autem tibi babilonię regionem vt eam ledi a latronibus nō permittas sed tua virtute a malis omnibus defendatur. Dignus namq; sum ab optimo homine hāc reciprocationē accipere: qui tibi fideles animos omnino seruauerim. neq; ad eos attendi qui fuerant ad tuum seruitium irritati: sed salutem tuam tutandam sedolo festinaui. Hec dicens eum donatum muneribus cō petentibus in ppriā destinat regionem. ¶ Ille autem domum reuersus oppida constituit & castella quę primo fuere restauranda cōfirmat: atq; ita breui magnus effectus est tātaq; per eum negocia ge runtur: quanta nunq; ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus vt etiam ab ipsis parthorum ductoribus honoraret. qui ad illam regionem p tempora mittebant. Nam solam babilo niorum honorificētiam habere minorem ducebat: quam suę virtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negocia quę in mesopotamia gerebant ex eius potestate pendebāt & amplius eius fe licitas per annos quindecim amplificata crescebat: & bonorum omnium vigore ac flore pollebat.

¶ Dum fratres tali prosperitate fruerentur conuertantur ad iniurias paternas leges transgredien tes vnde eos mala occupauerūt Anuleus namq; mulieris pulchritudine deceptus virum eius occidit & eam sibi coniunxit quę ad ydolatriam atraxit Anuleum quē socij sui mouent mulierē ydola colen tem (hebraico ritu contempto) non debere accipere sed Anuleus correctorem peremit qui moriens occisori & socijs pmittentibus maledixit Plurimi quoq; anulei peccatū corripere volentes fratrem ma gnis vocibus talia permittentem adeunt increpantes Q ui crebris accusationibus compulsus fratrem increpat & mulierem hortat relinquere quod cognoles mulier illi venenum inter cibos dedit & mor F tuus Anuleus ergo solus exercitum lumens cotra Mitridatem Artabani generum bellū mouet & om nia prede committit deinde Mitridates contra Anuleum occulte bellum parat (quo cognito) anuleus eos dormientes inuadit multisq; interfectis & alijs fugientibus Mitridatem viuum capiens super al num duxit quem occidere (hortantibus amicis recusat sed remittit ad patriā Cui reuertente vxor eius (q iudei hominis captiuus fuisset) exprobrabat ipse contra iudeos arma parat & superbientem anu leum vincit. Sed fugiens in siluam pessimorum multitudinem congregat cū quibus Babilonios inua dit. Et ipsi in Neherdam venientes anuleum sibi dari petunt qui capientes (aditu ei patente) anuleū & quotquot inueniunt obtruncant. Q uo mortuo Babilonij iudeis molesti qui in Seleuciam cum suis migrauerunt factaq; est maxima iudeorum ruina ex corruptione Babiloniæ vnde eis in Tesiphontem fugientibus terrore premebantur omnibus vicinis sibi formidolosis.

¶ Capitulum nonumdecimum.

Malorū contra asineū & frem cā trāsgressio le gū paternarū.

Sed dum tali prosperitate fruerentur: subito illos malorum occupauere principia: quę huius modi de causis acciderūt postq; enim strennuitate ac virtute ad magnam peruenere potentiam conuertunt ad iniurias perpetrādas: & transgressiones paternarū legum cupiditatibus in transuersum agētibus. ¶ Deniq; parthorum quendam ductorem inuadūt (qui ad gubet

nandam illam missus fuerat regionem) quem etiam propria vxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs
A plurimis rebus laudabilis extitisset: tamen pulchritudine cunctas fœminas anteibat: ita vt magnum
decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc anuleus siue pulchritudinem eius auditu cogno
scens siue proprio visu prospiciens adamauit. Deniq; cœpit insidias eius viro præparare: eumq; ho
stiliter inuadens interemit: illam autem arripiens sibi cõiunxit. Quæ mulier haud equidem sine ma
gnis calamitatibus anulei domum ingressa est sed tam ipsi q̃ asianeo fratri magnorum malorum de
portauit aggeriem per huiusmodi causam. ¶ Cum enim illa post mortem viri deorum suorum simu
lachra sumpsisset: quę more paterno tam ab ipsa q̃ a viro eius religione colebantur: cœpit ea domi ha
bere: & simili cultu ea venerari. Etiam cum alicubi pergebant forte in exteras regiones secum illa si
mulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: posteavero cœpit etiã
monstrare marito quali modo vel lege deos suos cum primo coniuge suo coleret. Tunc socij eorum
qui ab eis inter primos honorabantur primum quidem ad ipsum Anuleum locuti sunt: quia non dece
ret hebraico ritu contempto. & neglectis suis legibus eam mulierem accipere. quę cõtrario ritu aliam
religionem habens: inter dicta sibi sacrificia dijs extraneis exhiberet. Debere illum aiebãt rebus suis
bene consulere ne forte amore mulieris. & voluptate corporis captus illa celebrari permittens seq; re
gnumq; suum pessundaret Sed cum nichil proficerent talia commonentes. verum etiam quendam il
lorum qui maximo inter eos honore fungeretur (quoniam ampliore fiducia locutus sit) interemit. Il
le vero moriens maledixit ipsi Anuleo fratriq; ipsius Asianeo. Cunctisq; socijs vt similiter ab hosti
bus interirent impręcatus est. Ipsi quidem qui tale facinus perpetraret: illis autem qui non prohibue
rint: neq; vllum auxilium tulerint homini pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti ¶ Cu
ius mortem omnes grauiter quidem ferebant tollerabant tamen non ob aliud nisi quia illorum poten
tia ad infœlicitatem ducebatur. ¶ Cum autem culturam etiam deorum parthorum audissent vltra to
lerandum esse non iudicabat opus Anulei: quia in legem patriam iniuria gerebatur. Tamen plurimi
congregati ad Asianeum accedunt: & eum magnis vocibus increpant dicentes. Bene quidem esset
si neq; primum tale aliquid fieret. Sed quoniam factum est saltem nunc correctio consequatur: anteq̃
illud peccatum illi cum ceteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant propter nuptias cum
alienigena muliere confectas contra consuetudinem legis ipsorum & superstitionem mulieris quę ad
iniuriam dei sui fuisset inducta. ¶ Ille vero quamuis peccatum fratris agnosceret magnorum malo
rum fuisse causam & fore: veruntamen victus consanguinitatis fauore tolerabat: veniamq; fratri da
bat qui fortiore malo libidinis vincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accusationes a pluribus
aduenirent: tum de his anuleo loqui compulsus est: increpans eum & quiescere iubens denuo ab illis
B operibus & vt mulierem ad sua propria parentesq; reuocaret: sed nichil eorum verborum percipiebat
effectum. Mulier autem sentiens tumultum qui propter se populos obtineret venenum inter cibos
dedit asiano quo ille accepto defunctus est. At illa sine timore vllo postea degere cœpit solum sui iu
dicem habens quem sentiebat suo amore constrictum. ¶ Porro anuleus solus regni moderamina ex
cipiens exercitum sumens vicos mitridatis inuadit viri apud parthos in primo loco cõstituti & regis
arthabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet omnia prędę dedit: & multas pecunias
inde multosq; captiuos abripuit & numerosum pecus abduxit: & alia plurima quę ad diuitias opulẽ
tiamq; pertinere noscuntur. ¶ Sed cum hęc mitridates audisset q̃ talis in suis vicijs captiuitas fuisset
effecta grauiter tulit q̃ ipse ante nichil lesisset anuleum. Anuleus vero q̃ exordium tantę sumpsisset
iniurię: tanta in se dignitate contempta. Congregans itaq; q̃ plurimum potuit equitatũ sed etiam eta
C te feruentium non minimam manum aduersus anuleum venit: & contendebat vt cum eo bello decer
neret. Sed anteq̃ ad eum venisset quodam vico occulte castra constituit vt inde proxima die hostes
irrumperet quoniam sabbatum illucebat quando a iudeis ocium & vacuitas exercetur. Anuleus au
tem ista cognoscens a quodam homine Syro alienigena ex alio vico: qui cum alia integre nunciaret
tum etiam vicum intimabat: vbi Mitridates mansionem fecerat. Milites itaq; cenatos faciens conti
nuo castris egressus est: cunctis ignorantibus q̃ aduersus Parthos tenderet: & circa noctis fere quar
tam custodiam hostes inuadit. Alios dormientes obtrũcat: pleroſq; in fugam conuertit. Mitridatem
autem viuum tenens secum ducebat super asinum pudum imponens. Quod valde ignominiosissi
mum apud Parthos haberetur. ¶ Cumq; ad locum proprium peruenit: hortabantur amici vt Mitri
datem perimeret. Sed contra ipse consilium aliud docebat non rectum esse videns vt mitridatem ex
tingueret virum primo genere, apud pathos ortum. & necessitudine connubij apud regem arthaba
num magnifice honorabilem. Nunc autem tolerabile vt cunq; tolerabile censeatur esse quod factum
est quoniam acsi iniuriatas est. Mitridates verũtamen beneficio salutis erit se liberantibus gr̃am de
biturus. Si vero quicq̃ patiatur nequaq̃ regem arthabanũ patienter laturum: sed magnã cladẽ iudeis

Anuleus muli
ris pulchritud
deceptus isid
se virũ eius oc
dens eã sibi cõ
iũxit quę sibi
fri magnorũ m
lorum causa fu
Anuleũ socij su
mouẽt nõ de
re mulierẽ yd
la colẽtẽ hebr
co ritu contẽp
accipere. &c. sed
Anuleus cor
moriẽs maledi
xit occisori &
cijs permitten
bus cõtra pater
nas leges.
Plurimi peccati
Anulei corripe
re volentes asi
neum adeũt ma
gnis vocibus in
crepantes eũ ta
lia promittentẽ.
Asineus crebris
accusationibus
cõpulsus fratrẽ i
crepat & mulie
rẽ relinquere hor
tatur quod mu
lier cognoscens
venenum ei in
ter cibos dedi
& mortuus est.

Mitridates co
tra Anuleum oc
culte parat be
lũ qđ cognosce
Anuleus eos in
uadit dormien
tes & multis in
terfectis aliꝭ fu
gientibus Mitri
datem viuũ ca
piens super Asi
num adduxit.

Reuertēti mitridati vxore sua exprobrāte q̄ u dei hominis captiuus fuisset ip se cōtra iudeos parat exercitum Anuleisuperbia & temeritas.

importaturum babilonię constitutis. Parcere itaq; illi melius videtur & propter cōsanguinitatem qua regi coniunctus est & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens omnibus persuasit Dimittitur igitur mitridates. ¶ Sed ei reuertenti eius mulier exprobrabat: nisi festinaret vt pote regis gener. & in tanta dignitate constitutus: supplicia sumere de his, qui contumeliam ingessissent. Turpę namq; esse illa dicebat vt salutem eligeret postq̄ captiuus in manus iudei hominis fuisset: & nunc aut vltum ire suam iniuriam intenderet: aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minime ferens magnanimitatem etiam mulieris metuens ne inter eos coniugium solueretur: non sponte quidem neq; volens congregans manum q̄ plurimam potuit aduersus iudeos tendebat in Ptholemniam alias Tolemnam ipse salutem estimans. si parthus impune repulsus fuisset a iudeis belli certamine, Anuleus autem vt agnouit ad se tedentem cum multa manu Mitridatem: inglorium iudicās si in locis suis maneret & non magis anteueniens hostes occurreret. ex prosperitate prima confidens iterū se pugnaturum credens audientibus virtutis etiam robur accrescere. Multi itaq; superborum illi exercitui cōiurare sperantes prędam se sicut antea relaturos: & ipsa prima facie hostibus horrorem illaturos. Pergunt itaq; illo stadia nonaginta per loca vasta & inaquosa iter faciens: sed medio die ardore solis ingenti sitis iudeos occupat Mitridates autem apparens continuo fessos itinere ac siti fatigatos inuadit. Illi nec estum nec arma ferre valentes: profugiunt. Parthi vero insequētes cedem magnam faciūt iudeorum multe miriades occumbunt. Anuleus autem & quotquot circa eum erant: in silua se recipiunt. Mitridates vero magnam victoriam sumens: magno gaudio cœpit exultare. ¶ Congregatur autem ad Anuleum infinita multitudo hominum' pessimorum: & suam salutem paruipendentium. Quos anuleus susciebat: volens ex his recompensationem efficere multitudinis quę bello perierat Sed haud sane similes illis qui bello perierant: nam erat vulgus inexercitatum. Sed etiam hac multitudine irrupit in vicos Babiloniorum eosq; passim depopulabatur. ¶ Tum babilonij quāuis ad bellum parati mittunt tamen in Neherdam ad iudeos qui ibidem habitabant tradi sibi Anuleum expetentes. Illi vero nequaq̄ sermonem illorum accipientes neq; cum traditione Anulei pacem facere volētes prouocabant ad eos ad prelium. Veruntamen aditum legatis Babiloniorum permisere vt ad anuleū venirent & cum eo quicquid vellent protinus loquerētur. Babilonij vero locum integre speculantes quo se constituerat Anuleus: & cuncta diligenter inspicientes occulte nocte somno depressos inuadunt: necantq; quantoscumq; reperiunt: ipsum & Anuleum obtruncant: atq; hoc modo Babilonij iniurijs anulei & grauedine liberati sunt. ¶ Impressio namq; eis illa magna constabat: odio quo circa eos detinebatur. Nam pœne semper ĩmicitias exercebant. Causa vero huius rei fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea sibi inuicem semper emulabantur. Vnde si quis q̄ oportunitatem inueniret ab iniurijs non parcebat. ¶ Tunc itaq; hoc modo anuleo pereunte: cœperunt Babilonij iudeis instare. Illi vero & grauiter ferentes impressionem babiloniorum & repugnare penitus nō valentes: in seleuciam cum suis omnibus migrauerunt. Ciuitas admodum erat opulens & decora quā seleucius nichanoris fabricatus est. Habitabant autem eam macedoniorum plurimi: & grecorū abundantissimi. Est ibi etiam syrorum non minima multitudo. ¶ In hanc igitur iudei refugiunt & per quinq; quidem annos illesi inexpertes malorum fuere. Sexto vero anno babilonię corruptio eorum magna contigit & ruina & ob hoc plurimi in seleuciam magis magisq; cōfugiunt sed & eos amplior clades ibi suscipit: propter causam quam breuiter narrabo. Grecis in seleuciam habitātibus aduersus syros ex maxima parte inimicitię auide gerebantur: sed greci semper superiores extabāt. Tunc itaq; co habitabant eis & Iudei qui aduenerant. Syri autem seditionem mouētes cœperunt superiores existere. ex consensu & auxilio iudeorum hominum inconsiderate se pericula præcipitantium & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc iudei hac seditione superantur. Ibi nullam aliā rationem cernebant qua possent statum suum pristinum & dignitatem reformare: nisi syros a iudeis separent. Vnusquisq; igitur eorum verba faciunt ad Syros cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat: atq; hoc modo pacem amicitiamq; componunt. Primates itaq; viri ex vtraq; parte pacta quibus & pax & concordia seruaretur instituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur vt eum iudeis bellum gerant. Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq; super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes pręter admodum paucos qui forte aut amicorum aut vicinorum misericordia conseruati sunt. Et qui iam cum ibidem essent viuere non poterant: discedunt. Exinde in Tessontem ciuitatem vicinam seleucię. vbi consuetus parthorum rex per singulos annos hiberna perage re vbi etiam plurimę eius opes & plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamen iam eis spes viuendi fuerat derelicta. Nam etiā ibi omnis gens iudeorum terrore pręmebatur. Nam tā babilonios q̄ seleucios formidolosos habebant. Sed etiam omnis multitudo syrorū quę in illis locis habitabat idipsum

¶ Victus anulei exercitus fugiēte ipso i siluam. Multitudo pessimoruz hoim ad anuleū cōgregatur i recōpensatione eorū qui i bello pereūt cū quibus Babilonios inuadit.

Babilonij ad neherdâ venientes petunt sibi dari Anuleum. Causa odij.

Anuleo mortuo babilonij iudeis molesti vnde ip si iudei in seleuciam cū suis migrauerunt.

Maxima iudeo rū ruina ex corruptione babilonię.

Quiquagita milia iudeorum occisa.

Iudei intesifontem ciuitatē fugientes terrore pręmebātur oibus vicinis eis formidolosis.

A cum seleucis loquebatur: vt bellum gererent cum iudeis. ¶ Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neherdam & in Nesebim vbi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse posse censebant. Super hoc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicosis. Et ea quidem que circa iudeos babiloniq; constitutos acta sunt huiusmodi fuere.

Neherda & nesebi ciuitates fortes.

¶ Explicit liber Octauusdecimus.

¶ Incipit liber Nonusdecimus qui continet tempus annorum octo & mensium sex.

¶ Gaius non solum in iudeos sed etiam in omnes Romanos subditos imperio suam manifestauit insaniam maxime circa Romanos senatores quorum plurimos (ablata eorum pecunia) morte dāuit. Diuinumq; honorem non solum cum hominibus sed & in templo se Iouis fratrem appellans vsurpauit atq; tanq deus maris graue putans remis ipsum transire pontem in medio mari voluit construere. Templorum quoq; depopulator dicebat pulchras res pulchro loco quem Romam vocabat solum debere esse Iouem verum olimpium Romam transferre voluit sed Menius impediuit Natam autem sibi filiam in capitolio perducens & super simulachri genua constituens communem sibi Iouiq; natatam duos patres vni prole confirmabat Molitus est etiam seruos ad dominorum excitare accusationem vnde & Polliceudes seruus Claudium dominum suum accusauit. Et itaq; audacia seruorū contra dominos mala fecit in republica maxima Proinde mors Gaij legem corrumpentis reipublicę maxime fuit vtilis contra quem omnium erat odium cuiusq; mortem omnes propter eius iniquitates honestum opus reputabant & maxime famę cupiditas Cheream ad eius mortem excitabat Qui a Gaio exactiones colligere constitutus humilibus parcens & depressis ipsum ad iracundiam prouocauit ita vt eum de mollicie & de socordia criminaretur plurimas ingerens illi iniurias. (Capitulum.j.

Gaius nō solum in iudeos sed etiam in omnes Romano iperio subditos suā manifestabat ītan ā maxime circa romāos senatores quorū plurimos morte damnabat eorum ablata pecunia.

GAius autem non in solos iudeos qui in Hierosolymis fuere & eos qui in his regionibus habitabant iniusticię suę demonstrabat insaniam: & per omnem terram & per omne mare super eos precepta destinabat quaquauersum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit: quales ante nunq̄ hystorię prodiderunt. Maxime autem omniuz roma cladem perpetiebatur quam in nullo honorabiliorem ceteris ciuitatibus estimabat. Nam cum omnes ceteros libenter tractaret. Haud senatum & omnes quanticunq; ex nobilibus vel generosi vel clarissimi constabant. Multa enim plurima crimina perpetrabat aduersus equites Romanos. Quidem dignitatis nomine censebantur. Opibus autem pœne senatoribus pares existebāt propter qđ etiam in conuentu senatus interesse assolebant. Quos valde inhonoros habuit plurimosq; ex eis morte damnabat: quorum & simul pecunias auferebat. Nam multas quoq; cedes non ob aliud nisi vt eorum auferret pecunias perpetrabat. ¶ Diuinum vero sibi cultum & honores volebat non cum hominibus exhiberi: sed etiam in templum Iouis veniens (quod capitolium quidem vocant) venerabilius autem illis est omnium templorum: fratrem se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia que gerebat: non erant furoris aliena. ¶ Nam etiam dicearchea ciuitate (que in campania sita est) ad mesanam que alia quoq; maritima ciuitas est graue putans vti remis cum transitum faceret: putanisq; subjicere sibi hoc etiam elementum posse velut domino maris existēti: talia etiam in fluctibus gerere volebat: qualia solet terrę natura sustinere. Vult ergo vt a littore ad littus stadia ferme trecenta in medio mari & intra tam vastum sinum pontem construere: super quem carrucis & diuersis vehiculis itinera valeret efficere. ¶ Sed etiam templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quęcunq; enim aut pictura aut sculptura venusta fuere vel alio quolibet opificio pulchra simulacra atq; ornamenta anathemata: deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat oportere: nisi in pulchriore loco. Hunc autem Romam esse firmabat. Non solum autem suam domum sed etiam ortos aliaq; sua habitacula vbicunq; terrarum Italię constabant: ex talibus repleuerat ornamentis. ¶ Nam etiam Iouem olimpium qui maxime apud gentiles venerabilis habetur quem phidias athenien sis fecerat ausus est in romam transferre ciuitatem. Non tamen ad effectum res perducta est architectis diuinitus ad mœnium repulsum cui res illa fuerat imperata: eo q; si illud moueretur simulacrū aliquod malum posset accidere. Fertur autem mœnius etiam prodigijs propter hoc multis acceptis: detulisse negocium. Veruntamen huiusmodi verba scribit ad Gaium: vnde periculum mortis illi protinus imminebat. Euasit tamen quoniam Gaius morte preuentus est. ¶ Intantum etiam proruperat eius insania vt cum ei filia fuisset exorta eam perducens in capitolium super genua simulacri constituit: communem sibi natam iouiq; confirmans: duos patres vni proli constituens. Et hæc illum talia perpetrantem proch nefas homines tolerabant. ¶ Molitus est seruos etiam ad accusationes excitare dominorum quęcunq; vellent crimina in publicum deportare. Illi autem quęcunq; illis pessima orichebantur in

Diuinū honorē non solum cum hoibus sed etiā in templo iouis vsurpabat fratrē se iouis appellās Gaius tāq̄ deus maris graue putans remis ipsuz transire pontem i medio mari voluit construere. Ionē olimpiū voluit transferre romam sed Menius impediuit. Gaius nata sibi filia eā i capitoliū pducēs supergenua simulacri cōstituēs cōmunē sibi iouiq; natā confirmas.

Pollideuces ſeruus Claudiũ dominum ſuum accuſat.

Audacia ſeruorum contra dominos mala maxia fecit in repu.

Mors Gaij legẽ corrũpentis reipublicę maxime fuit vtilis ſicut & cuius licet mali principis.

Emilius.

Caſſius.

Municianus

Odiũ omniũ cõtra gaium.

animo nulla prohibebantur dicere ratione cernentes illi gratum fore quicquid mali dixiſſent. Ita vt etiam Claudium auderet pollideuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur aduerſus patruum ſuum geri capitale indicium: ſperãs etiam ipſum quo faciliorem potentiam aduerſus cęteros adipiſceretur extinguere. Non tamen aſſecutus eſt quod volebat. Repleta igitur vniuerſa republica diuerſis malis: diuerſiſq; calumniſs ex audacia ſeruorum aduerſus dominos vbiq; inſidię gerebantur: ab aliis quidẽ vt ſuas iniurias pro his quę paſſi ſunt defenſarent ab illis autem preuenire dominos cupiẽtibus: cum ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniam corruptis legibus & hoibus in afflictione conſtitutis non paruũ beatitudinis momẽtũ illius mors hois apportauit: ſed etiã genti noſtrę quę breui iam omnis interiret niſi mors illum celeriter occupaſſet volo ſuper eo cuncta deſerere. Nam alias quoq; magnam fœlicitatem confert hominibus & ſolatium in calamitatibus conſtitutis aut etiam correctionem his qui putant proſperitatem eſſe perpetuam: docetq; ne rebus ſecundis quiſq; peſſime commutetur: ſed virtutis ſtudium eſſe percolendum. ¶ Vias equidem tres mors illa parauerat: & harum vniuſcuiuſq; viri boni primatum in conſilijs habebant. Emilius enim regulus ex Corduba hiberię ciuitate originem ducens cõgregauit plurimos: vt ſiue per illos ſiue per ſemetipſum alacriter gaium perimeret. Alterius autem principatum gerebat Caſſius chereas tribunus: ſed & Minutianus nõ paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. ¶ Cauſa autem illis erat odiũ quo circa Gaium vniuerſi tenebantur. Et regulus quidem iracundiam eius & iniuſticiam qua in cunctos vtebatur horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber: vt iniquitatem ferre nonvaleret. Hic igitur cum multis aduerſus Gaium conſilium capit cum amicis cum aliis qui efficaces ei videbantur ad cauſam. Minutianus autem vt lepidum vlciſceretur amicum ſuum. Hunc enim cum aliquibus ſuis conciuibus Gaius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat: ne a gaio ſimiliter pateretur. Nam videns ex aliis exemplis ſibi mortem imminere feſtinabat ſuum preuenire periculum. Chereas vero confuſionem & Gaij opprobria non ferebat quibus eum arguebat q̃q; quaſi nichil in ſe fortitudine gereret ſuper etiam periculum quoq; ſibi per dies ſingulos imminere cernebat. Mortem quoq; Gaij omnes honeſtum opus & liberum libenter excipere reputabant cęteri vero cupiebant ſup hoc habere commune conſilium: videntes iniurias tantas & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo vt tantis cladibus liberarentur deſiderabant aduerſus Gaium aliquid geri. Decet namq; ad talia negocia bonos viros accedere pro ſalute pietatis & imperij macula auferẽda etiã cum ſuo diſcrimine. Super omnia autem Cheream ad opus gerendum excitabat melioris famę cupiditas. & quia cernebat facilẽ ſibi aditũ fore ad gaium tribunus namq; erat & per hoc ſe oportunitatem reperturum putabat qua perimeret gaium. Interea ludi currules agebantur: circa quę ſpectacula magnum geritur a romanis ſtudium Concurrunt enim alacriter ad circum & pro quibuſcunq; rebus opus habuerint ab imperatoribus congregatione facta depoſcunt. Illi vero q̃ multitudini non indulcant reſiſtendum confeſtim grate petita concedunt. Rogabant tunc itaq; Gaium cum omni instantia ne poſtulationibus vtentes vt cenſuum reuelationes efficeret: & grauedines cunctas auferret. Ille vero nolebat iſta concedere. At illi voces eleuabant amplius. Tum ille diuerſos per diuerſa loca mittẽs iubet clamantes arripi: & ſine vlla dilatione confeſtim interimi. Et ille quidem talia iuſſerat quibus autem pręceptum erat iuſſa complebant. Plurimis itaq; pro hac cauſa morientibus: populus ſpectãs clamare ceſſauit. Tunc omnibus ſuę facultates in contemptu fuere: videntibus illos pro ſuis opibus ad ſinteritum peruenire. Hæc & huiuſmodi chęream excitabant vt magnanimiter ingrederetur i cauſam: & inſidias quas parauerat gaio perficeret vt eum tam nequiter aduerſus homines exaſperatum reprimeret. Et ſepius quidem in conuiuijs alias conuiuio gaij rem voluit aggredi: & tamen conſideratione reuocabatur non cernens ſe inuenire oportunitatem qualem negocio aptam eſſe iudicabat ne fruſtra ad tantum opus accederet: ſed ita rem modebatur vt conſilium ſuum annuũ ſequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat: non libenter conuerſationem ſuſtinens gaij. Cum autem eum conſtituiſſet gaius ſuper omnes functiones & cętera alia quę cęſaris erant inferenda theſauris: per illud omne tempus arato negocio priuabatur. In quo tamen maiorem ſibi virtutem implendi operis aggregabatur q̃ more ſuo magis rebus vtebatur: q̃ gaij obediebat imperio. Parcebat enim humilibus atq; depreſſis. Vnde ad iracũdiã quoq; puocauit gaium ita vt eũ de mollicie prius & de ſocordia criminaretur nõ valentẽ ſicut ipſe vellet pecunias cõgregare. Cõtumelias igitur plurimas illi igerebat & muliebria oppingebat nomina omni cõfuſione pleniſſima. Et hęc quidem cum aliis increpabat ipſe magis ferebat in quibuſdam celebrationibus miniſteriorum quas ipſe conſtituerat. Stolã nãq; muliebrem induebatur & circumpoſitionem complicatorum crinium adhibens: aliaq; cętera quę ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent: ipſe ſuſtinens huius confuſionẽ criminis audebat aliis exprobrare. Chereas autem quando hęc veſtimenta cęſar ſũmebat idignatiõe ferebatur: maxie aũt

Mortẽ gaij oms honeſtũ opus reputabant ꝓpter eius iniquitates

Famę bonę cupiditas Chæreã excitabat i mortem gaij.

Ludi currules.

¶ Occaſio accepta de iterimendo Gaio.

Cherea cõſtitutus ad exactiones colligendas parcens humilibus & depreſſis ad iracundiam puocauit gaiũ.

A cum illa veſtimenta miniſtris irridentibus redderet: ita vt etiam tribuni in deriſione eum haberēt & opprobrium. Nam cum ſumpturi eſſent miniſtri a cęſare muliebria veſtimenta prędicabant aliquas vt cōſueti ad luſum illum prędeferre facecias: propter hoc etiam fiducia maior acceſſit vt ſocios quoſdā acciperet: quibus oſtenderet non pro cauſis minoribus indignari. Nam erat etiā pōpidius ſenatorius qui pœne per oīes ordines & gradus āminiſtrationis tranſierat ępicureus autē erat: & propter hoc ocij & quietis ſtudioſus. Hunc dimidius alias Timidius inimicus eius accuſauit eo q̄ poſſet gaiū maleloquijs turpibus infamare: & eo aſſumens quintiliam mulierem que in rebus ſcœnicis propter pulchritudinem claram plurimorū amorem habebat & ſtudium. Nam etiam ab ipſo pōpidio diligebat. Accuſatio autem fuerat falſa. Illa vero graue indicante teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorem proferre: puniri eam dixit debere dimidius. Tunc gaius excitatus iubet chęream ſine vlla dilatione continuo tormentis examinare quintilliam. Nam in rebus capitalibus & vbicunq; tormentis opus eſſet eodem cherea vtebatur: propter quod eum crudelius arbitrabatur miniſterium exhibere timentem ne ab eo de mollicie & ſocordia culparet. Quintillia itaq; dū ad tormenta duceret cōſciorū cuiuſdam pedem calce deprimens: ſignificauit eos debere cōfidere & nichil de tormentis eius pœnitus dubitare. Chęreas tamen ac ſi nolēs tormentis eam adegit timens propter illam ipſe ſubire periculū & nichil differens eam in cōſpectu gaij deducit fœdam tormentis atq; deformatā vt etiā ab amatoribus ſuis ſine vlla voluptate videret. Tunc gaius illam ſpeciem nō ſuſtinens ſed admodū compaſſus quintillię eo q̄ grauiter tormentis fuiſſet affecta liberam crimine abſolutamq; pnunciat & cū ea ſimul pompidium: ipſa tamē etiam pecuniarum dono muneratur vnde illi ſolatium eſſet propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non ſolum ſanitas eius corporis ex ſuppliciis corrupta erat ſed etiam pulchritudo defœdata.

Pōpidius a dimidio inimico accuſatus.

Quintilia mulier ſcenica pulcherrima.

Quintilā pōpidiū recuſātem accuſare chęreas (gaio iubēte) dat tormētis.

¶ Chereas grauiter motus q̄ p eū hoies torquerent cōquerit clemēti & papinio de imperatoris

B inſania. Quem comprimere oportere dicebat cuius clemens conſilium manifeſtius approbabat ſed inhibebat facere. Sed continuo mutans ſententiam clemens quecunq; cepit efferre p plurimos & Chęreas formidans perrexit ad Sabinum libertatis amatorem opus putas vt celeriter que cogitabat inciperet. Exinde conuertitur ad Minutianū virtute parem & licet cōſanguineus eſſet gaio illi tamē ppter lepidi mortem ſuſpectus erat. Chęreas vero cū curiam ingrederetur augurium audiuit vocem ſcilicet precipientem vt intetum perficeret. Omnes quoq; tunc ad tyrannicidiū erant parati: chęreas autem nullam moram gerebat & omne tempus oportunū Indicabat. & Gaium capitolium vt pro filia ſacrificaret alcendem cogitauit precipitare.

¶ Capitulum ſecundum.

Chęreas grauiter motus q̄ p eum hoies torquerent cōqueritur clemēti & papinio de ipſe ratoris inſania.

HEc igitur chęream grauiter cōmouerunt: q̄ per eam hoies torquerent. Vnde quoq; ſuam iracūdiam non ſuſtinēs dixit ad clementē atq; ad papiniū quorum clemēs quidē ſuper militiam cōſtitutus erat papinius ſup eos qui gaij fuere cuſtodes. O clemēs inquit nimis fecimus in agendo: que pro impatore cōſtant. Nam etiā eos qui aduerſus eius principatū cōiurationem fecerant. multa ꝓuidentia vigilātes & laboribus deſudantes alios quidē extinximus: alios autē totmētis affecimus: intantū vt etiā ipſi gaio miſerabiles videant ita noſtram militiā nimia ſeueritate tractamus. Tacente autem clemēte grauiter ſe quidē ferre que imperabant tam erat oculis q̄ vultu & colore manifeſtus: verbo autem inſaniā imperatoris aperire iniuſtū eſſe iudicauit. Chęreas autē cohortes prouidentur pręparans cœpit fiduci-

C alibus vti ſermonibus: & ad eos enarrare mala que ciuitates & illud optinerent imperium. & q̄ verbo quidē gaius illorū eſſe cauſa malorum dicatur: ſi vero quiſq̄ rem iquit cum veritate diſcutiat inueniet. O clemēs q̄ ego ſum totius mali cauſa & hic papinius & tu qui romanis & vniuerſe humanitati omnia tormēta & omnes clades ingerimus non imperijs compulſi gaij ſed noſtra in hac voluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantū iniuriatorem in ciues ſocios oīesq; ſubiectos cui nos miniſteriū exhibemus & veluti ſatellites atq; carnifices ad eius crudelitates implendas extamus. Et arma que aduerſus hoſtes proferre debemus in noſtros ciues cōuertimus non pro libertate non imperio romano ſed pro ſalute eius qui ſue iniquitati feſtinat cuncta ſubicere. Nam ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias p ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorū: donec etiā alter aliquis inueniat qui in nos quoq; tale gaij miniſteriū exequat. Non em̄ ꝓpter hęc que gerit circa nos cum fauore cōuerſabit. magis autem cum ſuſpitione ad hec etiam cum pereuntium multam ſtragem efficeret. Non enim poterit vnq̄ gaij ſeuicia terminari: quoniam non iudicio in talibus cauſis intēdit ſed ſola libidine ad hominum cedem impellitur tum demum etiam cunctis pereuntibus tandem cōiunget & nos. ¶ Ad hęc clemens cōſilium Chereę manifeſtius approbat taceri autem iubebat ne in plures ſermo ferretur. Et diffuſis paſſim rebus quas gererent: anteq̄ res conſequat effectus ſecreto p̄liū chereę apdito inſidijs depalatis ipſi ducerētur ad pœnam ſed tempore procedente rem ſpei cōmitterent (opor-

Cōiuratio aduerſus gaium.

Clemens conſi probat.

tunitatem tribuente forma) opus gnauiter adimpleret. Rem tamē dicebat per se cunctātem nō posse audaciam gerere ad tantum negocium inchoandū. His vero quę a te O chęrea tractata dictaq; sunt

Clemens mutā ta sentētia promulgat audita pluribus.

cautius aliquid fortassis inuentam: decentius autem quid potuit inueniri. Et clemens quidem continuo mutans sentētiam: omnia que audierat queq; ipse dixerat cœpit efferre per plurimos. ¶ Chęreas autem formidans perrexit ab sabinum extantem virum dignum quē etiam libertatis cognouerat amatorem: & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans vt celeriter quę cogitabat iciperet oportunū ratus vt cum eo rem cōmunicare maxime duce timore ne per clementem secreta proderentur: super hęc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter sabinus tali cognationi alias cogitationi consentiret taliq; voluntati tunc quidem tacere se dixit & ad nullum de tali re suam proferre voluntatē si vero tempus & omen nāciscēretur. Tunc non solum silentium obiecturum: sed etiam suam voluntatem manifestaturum esse firmabat. Sed si aliquid virliter volumus efficere nichil dilationi penitus detur. His ergo dictis exinde conuertuntur ad Minucianum. ipsis quidem studijs & virtute parem & similia ex animi magnitudine cupientem consanguineum tamen Gaij: sed suspectum propter mortem lepidi. Multā namq; in se amicitiam minutianus lepiduſq; possidebāt & propter etiam ipse timore periclitabatur ne similiter eum perimi contingeret. ¶ Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis vt putaret aduersus vnum quemq; singulari insania promptus. Propter hoc enim alterutri sibimet erāt pro rerum necessitate formidini: & voluntatem quam circa odium Gaij gerebant indicare non poterant: ob cuius vtiq; suspitionem ne deuotionem sibimet aperte impendere presumebant. Dum igitur conuenissent & Minutiano honorem sicut prius exhibuissent erat ei dignitate pręclarus ciuium & cunctorum ore laudatus inter principia sermonum præcellens ille verba fecit ad ceream requirens quod signum illa die perceperat. Per totam namq; ciuitatem grata Chereę videbatur iniuria: quam per signorum dationem ipse portabat. Et ille inter verba iocunda nichil motus minutiano respondit eiq; sermonē de rebus talibus faciēdum esse commisit. Ei tu michi inquit da libertatis signum gratias agenti tibi. qui me amplius acuisti q̄ egomet implere cōsueui: neq; michi sermonibus pluribus iā opus erit Sed hoc sufficere iudico. Si etiam tibi idem placeat quod & michi quādo etiam priusq̄ cōueniremus eiusdem noscimur fuisse cōmunionis. Vno ita gladio sum' accinctus qui sufficere possit ambobus in quo cōfisi

Minutianus cōscius in cōspiratiōe cōtra gaiū Gaius nobilitati terribilis.

cuti fortiter & accedamus ad opus princeps autem si vis ipse consisto iubens operibus imminere qd si cœpero tui cooperationē solacij psequar grassatione ferri cōcessa michi (te cōfirmante) fiducia qua scilicet ipsum quoq; ferrum efficatius solet existere. Impellōr enim ad actum non pro his quę ego patior: dum spe ipse circumferar. Non enim hæc leuitas mea periculosa tantummodo considerare permittit: dum & libere patrię atq; legibus & ademptę virtuti & tante cōdoleam pesti: quę cunctos simul propter gaium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi quādo etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc minutianus considerans ardorem. Sermonem eius libēter amplexus est & eius audaciā approbauit atq; laudauit. Et vale dicto cum votis eū precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabāt ea quę cōtigebāt quodam auspicio fuisse firmata. Nam cum chereas ingrederetur in curiam vox cuiusdā de populo fertur emissa quę quasi ammoneret dicens: perfice quod agē dum est opitulante diuinitate. Quo facto primum quidem chereas expauit ne quis cōiuratorū videretur prodidisse secretum. Nouissime vero considerans quia hęc pro inuitatione dicerentur siue commonente aliquo sociorum seu certe deo qui cuncta humana respicit consulte: cum omnibus ad cōfortationem insidiarum causa potuisset: Vniuersi simul armati sunt. Alij quidem ex ordine senatorio. alij vero romanorū militum qui consciį esse videbantur. Neq; enim erat vir nobilitate seu fœlicitate præditus: qui Gaij transitum non ardenter appeteret. Qua propter omnes quo possent studio vt vita priuaretur totaq; confidentia atq; virtute ad tyrannicidium erant & sermonibus & operibus prępparati. Nam & calixtus libertinus Gaij vir vnus potentia summi culminis eleuatus: q̄ nichil aliud potestate sua q̄ tyranno equus esse putaret Timore cunctorum & magnitudine pecuniarum quę ei nimis accesserant. eo quod esset in muneribus accipiendis & iniurijs exercendis acerrimis. Et vigorem vitra modum haberet cū naturā Gaij istabilem esse sciret in quibus declinasset nequaq̄ posse reuocari & multas quidem alias periculi causas necnon & magnitudinem pecuniarum haberet: accedēs ad claudiū lalenter sperans quia si ei cederet principatus deficiente Gaio honorem ei similem prębberet eo q̄ illi & verba clementię impendisset primitus ait ergo quia iussus a gaio claudiū veneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset ne talia perpetraret. Sed michi videtur quia fingebat hęc calixtus volens capere claudium. Nam neq; gaius studens interfici claudium honestas poterat occasiones exquirere neq; calixtus iustus optabilem Gaio rem perpetrare si distulisset mādata domini sui pericula potuit dedicare. Sed claudium quidem diuinitus a Gaij vesania libetat: calixtus autē pro cōmendatio-

Clemens mutā ta sentētia promulgat audita pluribus.

Chereas ad sabinū libertatis amatorē.

Minutianus cōscius in cōspiratiōe cōtra gaiū Gaius nobilitati terribilis.

Chereas auspicio audiuit vti pficerat itentū.

Oēs ad tyrānicidiū erant parati.

Calixtus gaij libertinus cōiuratiōis cōscius accedit ad claudium. &c.

ne finxit hanc gratiā quę ei nequaq̄ probabat iniuncta. Hi quidem qui circa Cheream erant differebant quotidie: dum multos segnicies detineret. Chereas aūt nullam moram gerebat sed omne tēpus ad agendum oportunissimum iudicabat. Nam dum gaius in capitolium ascendisset vt pro filia sacrificaret venit frequenter ad eum & imperialis loci culmine stantem ac populo auri & argenti pecunias dispergentē dum hęc ministeria gererent̄ precipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se a nullo videri putaret. nec insidias feciſſe videretur. Et licet mors optata non euenisset. Ipsi tamen accessit audacia vt etiam prēter ferrum interimeret gaium. Tamen habuit cum cōiuratis chereas ardorem metuens ne tēpora oportuna diffluerent. Illi vero videbant quidem pro sua libertate sollicitum: poscebant autem vt paucum tempus vsq; ad solemnitatē spectaculorū differret: nedum conamen nequiuerit impleri: turba fieret ciuitati: dum conscii requirerent̄ a Gaio & insidiarum tamē non valeret vtilitas in futuro: sed hoc vtile fore Vt in celebratione spectaculorū res potius agi temptaret̄. Hęc spectacula in palatio ob honorem cęsaris in paruo eius rotundo templo agunt̄ qui primus potestatē tēpli conuertit in seipsum. quę scilicet romani nobiles cum filijs simul & cōiugibus libenter spectare nosc̄unt̄. Tunc enim gaius negligens ad omnes ita facilis erat incursus quādo multa milia hoim patuo loco cōcurrerant vt potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere absentibus corporū custodibus: qui licet vellent non tamen ei presidium facile deportarēt. Spectabat ergo chereas. Et venientibus spectaculis prima die nitebat̄ vt quod fuerat prēcogitatū sine dilatiōe fortunę solacijs adimpleret qui tñ tribus diebus ludorū transactis vix die nouissimo opus valuit terminare.

Chereas cogitat gaiū p̄cipitare ex capitolio.

¶ Chereas ad audaciam coniuratos cōtra Gaium excitat & armatorū multitudine ad palaciū cōueniente per tribulq; tribunis vt moris erat signum a Gaio Cui sacrificante augurium cruor scilicet super vestem Asperne senatoris aspersus apparuit Cuius etiam mortē Vatinius senator prędixit quē dudum tacere iussit duoq; Gaio auguria in spectaculo prouenerūt. Et minucianū vt Chęream cōfortaret surgentem Gaius retinuit Sed ipse paululum quiescens denuo surrexit & abijt. Gaium itaq; ad balneas euntem precedebant cōiuratores inter quos Chereas euaginato gladio occurrit eum vehementer plagam non tamē mortalē nota causam intulit. Quem nō clamante sed fugiente Sabinus im[illegible] & eum cadentem singuli discerpserunt.

¶ Capitulum tertium.

Chereas coniuratos ad audaciā excitat.

ITaq; chereas aduocans coniuratos satis inquit o etiam preteritum tempus nostrā poteſt subiurgare segniciem: pro his quę cum tanta virtute tractata sunt & neglecta nosc̄unt̄. Et melius est vt p̄ditioue facta pereat causa & potius gaius nos afficiat cuncto rūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrāni dū eius adijcimus & cum nos de cetero debeamus esse liberi & alijs prębere causam fœlicitatis prēteritiq; seculi honorē & miracula reparare? Illis vero nequaq̄ cōtradicentibus quasi nō bene fuisset hortatus: neq; actum hunc aduersum susciptētes sed potius cōtiscentibus: cur inquit o fortissimi segnes sumus. An non videtis hodie spectaculorū diem esse nouissimū: & gaium ferri ad alexādriam nauigaturū vt reptum cōtempletur. Bonum ergo est vobis vt vestris manibus romanę glorię auferatis opprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nā quomodo non iuste erimus cōfusionis obnoxij si quis eum ęgyptius videat perimere iniuriam nō ferens libertatis oppręsse. Ego siquidem nequaq̄ cogitationes vestras differri patior sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit animo scilicet cōsistens ad pericula omnia prępparato quā vt michi huius laudis possit euenire priuatio. Hęc ille dicens & ipse audacius armatus est & reliquis fiduciā prępparauit cunctisq; iam erat desiderium vt contamē attingeret̄. Nichilq; differens diluculo ad palaciū multitudo ęquestriū armata cōuenit. Mos erat tribunis ense cinctis petere ab imperatore signum quod ei cōpetebat vt signum acciperet. Cōcurrebant ergo ad palacium omnes: vt pro spectaculo sibi loca occuparent. Cumq; multa plebe atq; cōpressione gaius exultaret ita vt pre multitudine neq; seuatui nec romanis eqtibus locus esset: sed oēs pene[illegible] federent cum viris pariter mulieres & liberi vna cum seruis (Gaius processu sibimet facto) pio cęsari solemniter immolabat cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset: contigit vt ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprene alias Asperne nomine vestis adimpleretur. Quod factum Gaio quidem prębuit risum. Asperne vero augurium fuit apertum: qui scilicet vna cum Gaio peremptus est. Fertur itaq; gaium vltra suam naturam illa die mitissimum: ita vt oīlibus eius humilis salutatio mira videretur. Qui post sacrificia ad spectaculum veniens prędebat: & circa eum primi procerū.

Mos tribunis signū ab impatore petere.

Augurij (gaio sacrificāte) cruor sup̄ vestē aspne cecidit.

¶ Est autem ipsum spectaculū. Vbi annis singulis exhibet̄ in duabus cellis quarum altera quidem ducit ad atrium altera vero ad porticum ingressibus & egressibus apta: quatenus nō turbentur qui interius esse nosc̄unt̄. Est etiam illic & alia cella vbi lusores exerceri solēt atq; cantores. Residente itaq; populo & cherea cum tribunis non pocula gaio dextrum namq; cornu cęsar tenebat quidam vatinius ex ordine senatorum vir militaris cluditum id est consolatore virū

Locus spectaculi.

Vatinius senator mortē prędixit gaij.

iuxta se residẽtem nullo audiente requirebat: si quis ei dixerit aliquid nouitatis. Quo dicente nichil sibi ea die nunciatũ o cludite inquit hodie tyrannide alias tyrãnicidij certamẽ agitur. Tunc cludius O fortissime tace. Et mox versum subiunxit omeri greçe diceris quod latine ne quis alius malus sermonem exaudiat. Cum multa poma in theatro spectantibus spargerent & pariter aues innumere & quæ pro raritate sua sunt comparantibus preciose: gaius lites & rapinas propter hæc actas libẽter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo duo ei auguriũ prouenerunt. Mimus namq; introducitur quo actum est. Vt iudex deprehensus crucifigeretur. Et panthomimus fabulam salutauit cynare alias Cynire in qua & ipse occisus & eius filia Myrrha videbat: atq; sanguis inimica arte diffusus & circa indicem crucifixũ & circa Cynaram atq; mirrhã. Constat autem quoniã & dies ipse fuit quo philippum aminthę macedonũ regem in spectaculum ingredientem vnus sociorum sustineret in spectaculo vsq; ad finem eo q; nouissimus erat dies: an certe balneis atq; cibis illic deinde remaneret sicut & prius.

Duo i spectaculo auguria gaio puenerũt.

Minutianũ surgentẽ vt cheream cõfortaret retinuit gaius.

¶ Minucianus iuxta gaiũ sedens ac ne inuacuũ tempus efflueret metuens surgens etiã cum videret chereã egressum pergebat vt confortaret eum. Tunc egredientem tenuit gaius a veste & quasi per amicitiã quo ingens pergis O beatissime At ille reuertitus cęsarem cum timore resedit: & paululũ quiescens denuo surrexit & abijt. Cui egredienti non ipediuit iter gaius: credens eũ ad necessaria pgredi.

¶ Aspernãs quoq; cum esset & ipse particeps operis. Ammonebat gaiũ sicut & prius vt ingressus ad balneas atq; prandium ad spectacula remaneret Querẽs vt ad finem sua tractata perducerent. Illi quidem qui circa cheream erãt exacuebant alterutros quasi tẽpus esset singulos pręparari: ne ad opus absentes inuenirentur & negligentes oportunũ tempus amitterẽt. Erat namq; etiã dies iam circa horam nonam. Chereas itaq; tardante gaio erat paratus vt ingrederet ad sedem eius Prescius tamẽ q illic necem princeps cum multo sanguine senatorum. & equestrium simul adipleret: licet arderet: melius tamen esse iudicauit omnium tutamen libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum vota conuersi. Gaius signum surgendi fecit: turbaq; repente facta conuersi sunt cõiurati & populos impellebant vt quasi Gaio secreti officium perhiberent: opere vero volentes habere [illegible] eum in silentio trucidarent. ¶ Precedebant itaq; claudius patruus eius & [illegible] sororis coniunx: necnon & valerius asiaticus: quos etiam si voluissent repellere [illegible] reuerti tiam nõ valebant. Gaius vero sequębatur cum paulo arunzio. Cumq; iam esset [illegible] dimisit iter vbi constituti erant famuli q ei gratissime ministrabant claudio [illegible] est ad locũ quẽdã augustũ silẽtio iturus ad balneas simul & pueros q [illegible] eorũ forent vtiles ad hymnos ministeriorũ quę erat celebrare cõsuetus: aut qui ad [illegible] apti esse viderent. Tunc itaq; occurrit ei chereas vt signum peteret: q; quasi ad [illegible] signũ ante languentiũ. Nichil ille moratus iniurijs vtebatur aduersus gaiũ: & euaginato gladio [illegible] gam vehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt hoc prouidentia Chereę factum ne Gaius plagę vnus vulnere moreret: sed plagarum multitudine sauciatus. Maiori dolore cremaret sed michi non videtur hic sermo credibilis: eo q; in huiusmodi actibus talem timor non exigit rationem. Nam si Chereas ita cogitauit: omniũ stulticiam pręcessisse credendus est voluntatem magis fauori prębens q; per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens dũ possent multę machinationes auxilium Gaio conferre anteq; potuisset mori. Vnde certum est quia Chereas non circa supplicia Gaij restitit. Sed de se & amicis eius potius cogitauit quando etiam acta causa silẽtio magis vsus est vt iudicium fugeret & iracũdiam. Et quatenus res gesta celaretur ne sermonibus vsus & se perderet simul & tempus. Et hęc quidem licet (vt voluerit) vnicuiq; tractare. Gaius itaq; vulneris dolore ferebatur. Inter humerum enim & collum ensis illatis inguli ossibus est retentus ne vlterius potuisset accedere. Quo facto neq; clamauit nec vocauit quemlibet amicorum siue incredulitate Siue imprudentia. Sed dolorem fortiter ferens interius fugiebat. Quem suscipiens cornelius [illegible] iam sua mente prestructus impulit. Tunc genu flexo cadentem multi circumstantes [illegible] cem gladijs Et quasi ad certamina discerpserũt. Cõstat autem quia vltimus Aquilas [illegible] plagam. Omnis itaq; causa chereę indubitanter attribuenda est. Nam licet cum [illegible] cerit. Tamẽ primus cogitauit quemadmodum gereretur & primis ceteris hoc [illegible] suspicientibus illius vocem verbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta [illegible] monibus vsus est vtilibus non necessitatem sue presumptionis imposuit vt dum [illegible] nibus vterentur. Is quoq; rem prior agressus est: & virtutem illius necis impulit: atq; [illegible] iam moriente concessit. quapropter iustum est vt etiam quęcunq; ceteri gesserunt. Cherea[illegible] ni & labori manuum ac virtutibus applicentur.

Chereas euaginato gladio vehemẽtẽ plagã fecit gaio.

Gaius sauciatus non clamauit sed fugiẽtẽ Sabinus ipulit & cadentẽ singuli gladijs discerpserunt

Quis mortis causa chereę attribuenda est.

¶ Gaij occisores populum stulte principem honorantem timentes a cede [illegible] redierũt & germanicum Gaij patrem occiderunt. Germanis itaq; (quibus Gaij mors [illegible]

[illegible] interfectores Aſpernas occurrēs occiſus eſt ſimiliter Norbanus & Atheius Omnibus [illegible] grata erat preter mulieres & infantes ꝓpter ſpectacula & ſeruos qui eius auxilio cō[illegible] accuſationem & cum varia fuiſſet populorum de Gaio opinio Aruntius venaliū [illegible] Gaium mortuum proclamauit in teatro & ipſius cognita morte Germani ab ira quieue[illegible] quoq; eſt Chereas pro opere & inquirēte populo Gaij peremptores Aſiaticus vale[illegible] inquit) ego quo audito conſules Gaium accuſantes populo & militibus iuſſerunt ad pro[illegible] pacem nunciātes adeſſe & requiem. ¶ Capitulum quartum.

Gaij occiſores timētes ppl'um ſtulte principē honorātē redierūt a cede p aliā viā i domū germanici pris gaij quem etiā occiderunt.

Occiſo Gaij primo germanis cognita corpis cuſtodibus.

Mores germanoꝝ & hiſpanorū minores qd ratione copore robuſti.

Sabinus monomachus peremptorū tribunus.

Aſpnas interfectoresgaij pſcrutans occiditur ā germanis.

Norbanus mōrit a germanis occiſus.

Atheius occidit a germanis.

Grata mors gaij multis.

Mulieres & infantes propter ſpectacula mortem gaij deflebant.

Serui gaij auxilio dños cōtēpnētes eius mortem deflebant.

Opinio ppl'orū de morte gaij varia.

Alius itaq; hoc modo multis vulneribus iacebat extinctus Chereas autē & ceteri perimentes Gaiū per eadē itenera reuertentes euadere ſe impoſſibile iudicabant. Propter hec vtiq; que fuerant geſta. Non enim paruum erat periculum peremiſſe principem ſtulticia populi ſepius honoratū cum & a militibus non ſine ſanguine de morte eius faciēda eſſet ſeditio [illegible] eſſent anguſtę vitę in quibus hos opus effectuz eſt & maxima turba repleret eas militum qui [illegible] pro cuſtodia principis ederant: per vias alias diſcendentes ad domū venere germanici patris [illegible] nem tunc etiam vna peremerūt. Erat eñ hec domus coniuncta regalibus: eo ꝙ hi qui in eā [illegible] cōſtituti ſunt diebus ſuę potētię in talibus habitare noſcuntur. Et declinantes multitudinis in[illegible] nem eſſe iam videbantur in requie. ¶ Cum itaq; lateret adhuc peſtis illata Gaio: primum germanis eſt agnita. Erant enim armigeri equiuocum gentis ſuę celticę habentes tacitā quorum patrię mos eſt importabili vti furore ſicut Hyſpanis aut ceteris barbaris eo ꝙ omnes huiuſmodi homines ratione minore ſint corporiſq; robuſti. Et impetu primo cuiuſcunq; congreſſus hoſtibus prealentes cum non haberent virtutis diſcretionem pro vtilitate cunctorum. Sed tantum ſibi proſpicerent quibus Gaius cariſſimus ideo erat ꝙ pecuniarum muneribus eos ſibi placauerit euaginatis ergo gladijs ingreſſi ſunt domum perſcrutētes cęſaris peremptores: quorum tribunus ſabinus erat. Qui non tantum virtute & fortitudine maiorum quantum ſuo robore cum monomachus eſſet. Hanc obtinuerat dignitatem. ¶ His itaq; inquirentibus Aſpernas primus occurrens exſoluit penas (cuius veſtem ſacrificiorum ſanguis ſicut prędiximus cruentauerat) & nō ei bonum fuiſſe videbatur augurium. Post
B hunc occurrit eis Barbarus Norbanus fortiſſimus ciuiū & de cuius maioribus imperatores multi proceſſerant: cuius etiam ciuitatis eminentiam non ignorabant. Is cum eſſet valitudine roboſtus: primo ſibimet occurrentium arripiens gladium permixtus aliis cōtendebat ne ſine aliorum interitu moreretur. Qui multorū agmine conſtipatus frequentium vulnerum illatione defunctus eſt. Tertius autem Antheius ex ordine ſenatorio. Germanis ſicuti priores occurrit. Is (vt videret Gaium iacentē & letarētur aduenerat) quia patrem illius eiuſdem nominis effugauerat eumq; nec ſic ſatiatus militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo Atheius vt Gaij videret funus: turbaq; ſubita dū ſe voluiſſet occulere furentes germanos & iter ſubtiliter inquirentes (qui Gaiū occiderant) etiam innoxios vna perimētes latere non potuit & illi quidē ita ſunt mortui. ¶ Dum igit in theatro de gaij morte veniſſet ſermo ammiratio & incredulitas facta eſt. Alij namq; valde delectabant in eius morte. & licet dudum ſcirēt ſibimet vtilem fore. Hoc non ſinebantur credere per timorem quibuſdam vero hoc in deſperatione erat eum neq; vellent circa gaium huiuſmodi aliquid prouenire nec vere hoc crederent: quaſi nō poſſet aliquis hominū opus eius virtutis implere. ¶ Erant eñ (quibus non erat grata mors Gaij) mulieres & infantes & quidam militum Alij propter mercedem & nichil aliud q̄ tyrāno conueniente ad
C iniurias potentiſſimorū ciuium in illius miniſterio prę parati. Mulieres autem ac iuuenes propter ſpectaculorum & monomachorum munera (in quibus ſolet vulgo delectatio miniſtrari) & propter carnū dilacerationes (quas in ludis agebat gaius) vt quaſi populo voluptatē exhiberet. ꝑ veritate autē [illegible] faciandā ſuę crudelitatis inſania. ¶ Serui aūt dños cōtemnebant, & ad iniuriandū eos Gaij fulcie[illegible] auxilio. facile nāq; eis mētiētibus cōtra dños credebat eorūq; pecunias oſtēdentibus & libertas [illegible] uitię ſuccedebāt nec accuſatione metuebāt pœnā qbus erāt ꝑpoſita ꝑmia oſtauā pars ſubſtātię [illegible]. ¶ Igit vel aliqbus in theatro credibilis videbat de gaij perēptiōe ſermo: eo ꝙ aut p̄ſciſſent [illegible] aut optaſſēt. De his quę nūciebant nō ſolū gaudia retinebāt: ſed etiā audire hoc aut dicere fu[illegible] dētes ne cū verū nō appareret pœne ſuccūberēt. quaſi vota ſuę volūtatis apperientes. Illi vero (q̄ inſidias p̄ſciebāt) āplius ſe celabāt formidātes ne dū alicui amatori Tyrānidis hoc pāderēt: proditi viuere Gaio punirent. Nā & alius ſermo fuerat diſpſus in ppl'o quia res quidē a coniuratis fuiſſet cēptata. nec tamē gaius extinctus ſed ablatus a medicis ductus fuiſſet ad curā: nulluſq; erat verax cui ſe quicūq; cōmitteret aut ſuā pāderet voluntatē. Nam & ſi quis amicus erat propter fauorē tyrāni videbatur eſſe ſuſpectus: & multomagis odioſis non poterat credi. Dicebatur autem ſenatoribus a quibuſdam eorū animos perturbātibus eo ꝙ inter ipſa pericula atq; vulnera vt erat ſanguine cruētatus veniſſet in forum & concionem habuiſſet ad populum quę reficiebāt eorū mētes neq; loca ſuę cuſto-

die relinquebant: formidates ne illis quelibet impigeretur culpa: quando non qua voluntate discederent accusari poterant aut damnari: sed quemadmodum vellent accusatores & iudices. ¶ Cū itaq; turba germanorum euaginatis gladijs spectaculum circumdedissent cunctis spectantibus metus seditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat quasi repente ingredientium gladijs caperetur & neq; discedendi securitatem habebant: nec in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruētibus in theatro fragos eruptus est supplicantium atq; dicentium quia & quę cogitata fuissent si tamen aliquid prouenissent & quę dicebantur gesta nescirent & deberēt parcere nec alienā presumptionem eis qui non essent culpabiles irrogarent sed & exquirerēt commissores: si tamē aliquod scelus probaretur esse commissum. Et illi quidem hęc & his potiora cum lachrymis & persecutiōe vultus sepius clamitabāt facientes ea quę periculi vel mortis vicinitas exigebat. Ad hęc militū ira cessauit & penitentia ducti sunt in spectaculo cōstitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis licet viderentur exasperati. ¶ Portabāt enim capita Asperne: & eorum quos vna peremerent. Quę cū videret in spectaculo positi amplius sunt concussi pro dignitate virorum & misericordia huiusmodi casuum. Quapropter & semeipsos a talibus erumnis euadere nō credebant & incertum sibi fore si tanta pericula declinarent. Ideoq; licet aliquid aperte & iniuste odium circa gaium habuissent eius alacritatis munus expulere cum ad tanta pericula peruenissent: & spe totius cecidissent vite. ¶ Fuit igitur aruncius quidā gratus homo inter precones rerum venalium & propterea magnitudine vocis vtebatur indutus vestibus diuersi coloris: instar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agendi (quę vellet) in ciuitate in his quę tunc & postea gerebātur. Is enim aptauit semetipsum veluti ingentē alis dolentem (licet & ipse odio gaium haberet) eratq; timore superior eius cōcio atq; milicia qua nitebatur salutem in rebus presentibus aperire & omnem ornatum quasi de carissimi principis morte amissę cōfingens progressus est in theatrum vt mortem gaij pronūciaret. Quo facto quies omnibus affuit ne possent vlterius ignorātia fluctuare. Deinde etiā statuas arūtius & loca singula circuibat: reuocans germanos & cum eo tribuni iubentes recundi ferrum atq; manifestātes gaium fuisse defunctū. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit & vniuersos qui furorem incurrerant germanorum a morte seruauit. Nam prius spem habentes viuere gaium a nulla factione penitus abstinebāt. Tanta enim deuotionē circa eam habuerant vt etiam post amissionē animę eius fauorabiles essent. ¶ Quę dum aperte mortuū cognouissent ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerūt eo q; vendictum illis iam non esset: nec foret qui eis pro talibus repensaret deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere: ne senatum contra se prouocarent si ad eos imperij summitas deueniret igit germani a sua rabie quę eos inuaserat pro gaij morte quieuerūt. Chereas aūt dū nimis esset de Minutiano sollicitus ne germanorum insania fuisset extinctus. singulos militum de eius salute requirebat. Et minutianum quidem clemens adduxit in medium. Ad cheream vero cōuersus cum multis alijs senatoribus iusticięq; & virtuti eius testabat: laudans cogitatum & actum sine fortitudine cōpletum. tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductam eo q; iniuriarum voluptate fuerit eleuata quippe cum posset felix vita illi pręberi: qui virtuti probaretur odibilis. Sed cum tali calamitate deficere quali gaius qui etiam ante coniuratorum cōsensum proprium facinus sibi cōstituit inimicum agendo iniurias diuersorum. Et prouidentiam legis exterminando vt quos habebat caros sibi hostes efficeret. Et sermone quidē alios eius esse perēptores: opere vero semetipsum sine dubio perdisse. ¶ Iam vero surgebāt de atrio custodię quę primo perniciose fuerant quādo omes abscedere festinabāt. Cuius mali tunc causa fuit altion medicus. Is quidem ad curam aliquorum vulneratorum. Et mittēs qui cum eo quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro veritate dirigebat: vt pericula declinarēt. Iterea cōuētus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Gaij peremptoribus vehementius faciebat: aderat & senatus. Inter quos Asiaticus valerius vir consularis stans in ppō (tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus eo; quod imperator eis ignorantibus videretur occisus dum eū cuncti requirerent qui sunt qui Gaium interemerūt) vtinam inquit ego. Ad hęc autem & cōsules edicta proposuerūt accusantes gaiū atq; iubentes populo simul & militibus vt ad ppria remearent: populo quidem multem requiem promittentes, militibus autem honores si tamen solita disciplina consisterent & nulli quodlibet cōtumelię genus inferrent. Erat eni metus ne forsitā exasperati mala ciuitati facerēt. & ad rapinas aut alterorum spolia verterentur. Cōuenerat itaq; omnis multitudo senatorum. Et maxime cōsentientes aduersus gaium fiducia iam vtentes & in contēptu maximo constituti quasi in eis respublica resideret.

¶ Consilio inter milites inito de Claudio Gaij patruo imperatore creando Sentius Saturnius pro recuperanda libertate & seruanda oratione habuit ad populum plures itaq; magis sine patrono q̄ sub tyrannide viuere eligebant Chereas vero Lupum tribunum ad interimendū Gaij vxorem &

Arūcius pco venaliū reruz Gaij mortez in teatro pclamauit.

Cognita Gaij morte germani ab ira quieuerūt.

Laudatus chereas pro facto.

Altiō medicus Ingrit pplus de peremptoribus Gaij.

Asiaticus valerius (inqrētibus pplis qs gaium interemit) iquit vtinaz ego quo audito consules accusantes gaiū pplo & militebus iusserunt ad ppria remeare nūciātes pacem adesse & requiē

filiam quibuſdam hoc crudele iudicantibus: miſit hęc enim omnium malorum cauſa fuit poculumq; ei ad veſaniam tranſformatiuū dederat. Ipſa vero vltro iugulum occiſori pręparaute occiditur cum filia.

Capitulum quintum.

INterea ſubito de domo raptus eſt claudius milites enim facto conſilio: alterutri de rebus agendis dedere ſermonē. Videbāt em impoſſibile fore vt tantis rebus exiſtētibus quis rem publicam non gubernaret: nec ſibi vtile ſi quis illorum qui cooperatores in nece Gaij fuerant ad imperium perueniret. Sed bonum eſſe ſi nōdum perfectis rebus. Claudium principem facerent: defuncti patruum. Et omnium ſenatoria dignitate pręcipuū: virtute maiorum fultum: militiarū diſciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio ſtantes imperatorem facere: dignis ſolēnitatibus honorare. ¶ Sentius itaq; ſaturnius licet claudium cognouiſſet raptum. Et quaſi pro laude refugiētem. Qui videbat quidem ad hoc inuitus accedere. Non tamē declinabat integra voluntate: ſtans in medio ſenatus nichilq; metēns apud liberos forteſq; viros perorauit hęc dicens. Licet incredibile ſit romani libertatis nos acquiſiſſe dignitatem eo q̄ longo tempore nobis abfuerit. Verūtamē tenemus eam: incertam quidam quantum ad magnitudinem priſtinę ſeruitutis. Sed tamē alacritatē ferre poſſibile eſt: ſi eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis eſt em & vna hora ſenſum virtutis habentibus cum ſecreta voluntate in libera patria vitam degere & legibus florentibus aliquādo cōmunicare. Ego ſiquidē iam prioris libertatis oblitus qua olim quidē amiſimus nūc autem magna beatitudine retinemus reuerētiā exhibendā his qui geniti in ea atq; nutriti ſunt & nō minorē a diis honorē his viris prębendū eſſe diſcerno qui licet ſero & in hac etate nos eā guſtare fecerūt: ita vt etiam in futuro ſeculo eius prędia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hęc dies & iuuenibus noſtris & quicunq; ſenuimus ſenibus quidē quando eius cōſpicientes libertatē cum dulcedine moriemur: iunioribus autem q̄ ſit eis doctrina virtutis. Vnde conſtat viros iſtos quorū labore cōſiſtimus propter hęc quę nuper geſta noſcunt quia nichil q̄ cum virtute degere maius eſt: de qua cōſueuit libertas humana ſolū modo cogitare. Ego ſiquidē antiqua noui auditu cognoſcens quę vero viſu conſpexi valde ſunt grauia. Malis enim ingētibus inuaſerunt rempublicā principes tyrannidum prohibentes vtiq; omnem virtutis modum & magnaminitatis officium: libertati derogantes docenteſq; blandimenta pariter & timorem: eo q̄ nomine principum cuncta ſubijciuntur. ¶ Ex quo enim Iulius ceſar poteſtatem populi ſoluit & ornamenta legum comprimens rempublicam turbauit iuſticiam prędaricatus: & ſua dilectione victus: nichil eſt mali quod non irruit ciuitatis ſucceſſoribus ad inuicem imperium detrahētibus ſibi ad deſtructionē ſcilicet patrię libertatis. Et vt prędicpue in defectum robur ciuiū deueniret arbitrati ſuam eſſe munitionē: ſi vicioſis vterentur hoibus: & virtute prędelſos nō ſolū glorie imanitate priuarēt ſed etiam ad mortē vſq; pducerent ſinguli nāq; regnantiū quędq; ſunt grauia cōmiſerunt. Quor gaius qui hodie mortuus eſt amplius extitit ſeuior vniuerſis: qui nō ſolum in ciues ſed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatā intulit ſuę ferocitatis inſaniam iniuſte pœnas exigens: & velut furioſus in homines atq; deos ferus exiſtens. Nichil etenim tyrānus ſuauitatis habere poteſt. Nōne cum iniuria nobis abuſus eſt. Nonne in pecunijs vos & cōiugibus cōtriſtauit. Nōne omne votū veſtrum prędicbus agebat inſiſtētibus inimicis. Aduerſa ſiquidē tyrannis cuncta libertas eſt: nec eis vtq; fauere poteſt. Sed nec ipſi qui cōſentiunt eis patiūtur turpia ſuſtinere. Sentientes nāq; tyranni quibus malis inſignes viros affligant & eos videntes patienter talia ſuſtinere. nec tamen ignorare qd geritur ſed ſolaciū expectare: hoc ſolūmodo ſuam credunt comparere ſecuritatē: ſi eos potuerint pœnitus amputare. ¶ His igitur erepti malis & ſub alterutra veſtri ditione conſtituti quod reipublice maxime prodeſt: & ad prędentem reſpicit deuotionē: inſidijs amputatis & reſtiuta ciuilitate iuſtum eſt vtilitati cūmuni prouideatis: & q̄ placet non imminēte periculo cenſeatis: quādo non erit dominus qui rempublicam gubernaturus eligitur vt ciuitatem ledere & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera poſſit inferre. Sub tyranno ſiquidem quod illi diſpliceat dici non poteſt nec diuerſa ſententia reluctari. Hactenus ſibi amittentes delectationes pacis: & conſueti degere modo ſeruili: inportabiles incurrentes Erumnas etiam proximis malorum videbamur auctores: fugiēteſq; cum virtute mori: nouiſſima cōfuſione peribamus. Quaptopter primitus tyrānicidis decernite honores egregios & maxime caſſium; cheream principem fortium virorum annunciate: qui cum aliſs vir vnus & diis qui libertatē conſilio & opere acquiſitor noſtrę libertatis apparuit: cuius nunq̄ dignum eſt obliuiſci. Contra tyrannidem noſtram libertatem primus ſumpſit & ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cūctos igeſſit. Opus enim oportunum eſt & viris liberis optimū beneficiū prędtātibus aliquid repenſare dignū qualis ſcilicet vir iſte circa vos fuerit: nō ſimilis caſſio & bruto qui gaium iulium pemerunt. Illi namq; ſiſ & Bruti: & principia ſeditiōis bellorum ciuilū; ſubuerſionēq; ciuitatis excitauerūt. Hic autē cū tyrannicidij gratia etiam malis eius priuauit vrbem. Sentius itaq; his ſermonibus vſus eſt ſenatu delectabiliter

Cōſiliū de claudio gaij patruo ipatore creādo Sentius ſaturnius ad ſenatū pro recupata libertate & ſeruanda oronem habuit mortuo Gaio.

Inſania Gaij & ferocitasi oē s.

Mos tyrānorū vt in ſecuritate viuant.

Cōſulendū cōmuni vtilitati.

Honores decernēdi tyranniciđis & qui libertatē acquiſierūt.

Differētia inter cōiurationē caſ Chereę & ſociorum.

Sentius ſaturnius.

Trebellius maximus.

audiente: & equitibus romanis qui presentes erant. ¶ Quod facto quidam trebellius maximus insiliens anulum de digito traxit habentem lapidem clausum in quo forma Gaij celata videbatur quem ille sibimet studio dicendi (que suadebat impleri) fu erat oblitus auferre. Et celatura qdem est agnita: vox aũt cõtinuo subsecuta. ¶ Chereas vero cum signum a cõsulibus petisset & illi libertatis ei dedissent miraculũ faifi cunctis & velut incredulitas quia reuersa videret ad consules hec potestas. Hi siquidem anteq̃ tyrãnus inuaderet ciuitatẽ rebus ciuilibus militaribusq; presidebant. Chereas vero perceptο signo militantibus presidebant: qui senatui consentiebant. Erant enim cohortes. iiij. quibus viuere sine principe magis q̃ sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant. Et populi discedebant leti hanc spem habentes atq; cogitationẽ quasi ipsi gubernationẽ reipublicę rursus acquirerent. Et nequaq̃ alij subiacerent. Inter quos chereas precipuus existebat. ¶ Igitur chereas periculum credens si Gaij vxor & filia superessent/ & non omnis domus eius pariter deperiret: quãdo si quis dereliqueret. Nõ hoc sine peste ciuitatis letoq; constaret: insup & propositũ suũ perficeret & odium quod circa Gaium habebat explere festinans misit lupum vnum tribunorũ qui vxorem Gaij filiaq; perimeret. Erat enim is lupus cognatus clemẽtis: cui officium tradiderũt quatenus vel hoc opere & virtute tyrãnicidij particeps esset & quasi in omnibus videretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam vero coniuratorum crudele videbatur vt contra mulierem taliter vteretur dicẽtibus gaium sua magis natura malis vsum q̃ vxoris consilio facinora molitũ quibus & ciuitas vexata esset & flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur. ¶ Omniũ autem malorũ que gesta fuerant hec erat caput. Gaio namq; dederat poculum vt eius mentem suo potuisset subiugare seruitio & amori & incantationibus ad vesaniam transformatum sibi ita deuinxerat: quatenus fortune omnium romanorum & totius orbis (cui presidebat) ei subdite viderentur nichilq; defensores eis valere potuerunt. ¶ Missus itaq; lupus in nullo moratus est ministerium eo momento differre ne culpabilis esset in his que ei pro vtilitate publica videbãtur iniuncta. Venienſq; ad palaciũ inuenit Cesoniam gaij cõiugem iuxta viri corpus humi prostratã. Et omnes in luctu positos sicut moris est mortuis exhiberi corporibus/ eratq; sanguine vulnerum eius plena. Et maxima calamitate circũdata necnõ & filia iacebat simul nichilq; aliud illic audiebatur nisi culpa gaij tanq̃ nõ bene gubernatus: & quia vxor eius frequẽter talia ventura predixisset: hęc eñ ratio & tunc. Et nũc̃similiter estimãt & in omniũ mentes ita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant quia suasisset Gaio vt recedens a seuitia. Et crudelitate ciuium humiliter & cum virtute rempublicam gubernaret qui cum in sua seuerirate viueret propterea taliter deperisset. Alij vero quia cum sermo de cõiuratis peruenisset ad Gaium suasisset illa vt sine vlla dilatione velociter cunctos placeret quia licet nichil iniuste aliqui tẽptasse probarent tamen hoc agens cuncta pericula declinaret. Quę vero a Cesonia dicta sunt & quę de ea homines dicebant hęc sunt. At illa cum vidisset lupum venientem corpus Gaij monstrabat & (vt proximius veniret) cum lachrimis exorabat. Cumq; eum mente vidisset attonitum & nulla compassione motum cognoscens ad quod venerat ei suum iugulum preparat. Et lugens promptius ea faciebat quę agere soliti sunt qui in vitę desperatione constituũtur. Tunc inuitauit vt quæ decreta fuerant/ non moraretur adimpiere. Et illa quidem magnanimiter hoc modo a lupo peremptа est. Et super eam pariter filia est extincta.

Cesonia Gaij vxor & filia iuxta corpus iacẽtes cõquerebãtur gaiũ nõ bñ gubernasse/ & ideo perijsse.

Cesonia vltro occisori iugulũ ꝓparat & occidit sup eã filia.

¶ Gaij anno imperij quarto occisi pessimi mores quiq; sorori permixtus ciuitatis incurrit odium hic orator grecus & latinus (quem Tyberius fecerat erudiri) scientia abusus & potestate peruenit ad mortem Claudius autẽ de teatro fugiens se in arctissimo celabat loco quem Germani sugyrlitati consulentes Gaii requirentes peremptores latentem inueniũt & eum gratus timetem consortis ei datum imperium a diis significat Ipsumq; propter corporis debilitatem fugere non valentem ive hiculo ad palatium portant & propter Germanici fratris fauore principẽ stante festinabant. Seditio vero tunc populi fuit & senatus hij pristinam appetetes dignitatem populus autem senatus auaricia fugiens raptum Claudium imperatorem esse gaudebat. Senatus enim ad Claudium mittit vt senatui imperium pro cõmuni vtilitate cedat aut imperium a senatu accipiat. Sed claudius senatus cognoscens arrogantiam ad militum & Agrippę instantiam cogitur non credere.

Gaius ãno ipij quarto occisus &c. cuius mores pessimi describuntur.

¶ Capitulum sextum.

GAius igitur quarto imperij sui anno minus quatuor mensibus ita defunctus est vir & ante regnum nequitia summus libidinibus subiugatus derogationibus amicus/ in rebus terribilibus timidus: & semper auidus potestatis: in quibus non oportebat nimie largus acquirens diuitias occidendo & contra leges agẽdo & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens atq; videri volens. Is fauore populi sepe despectus quęcunq; leges tanq̃ turpia sapiunt fuę credidit esse ornamenta virtutis: & amicitiarũ ĩmemor quando contra hęc cũ illatione supplicij frequẽter

exorsus est inimicū sibi estimās quicquid virtutis esset altissimum & in his quę conspiceret nullo contra dicente cedens. ¶ Vnde etiā proprie sorori permixtus odium ciuiū maxime cœpit habere eo ꝙ simile aliquid longo tempore minime factum esse constaret. ¶ Opus autem magnum aut regium nichilab eo ad vtilitatem presentiū tēporum aut futurorum reperitur gestum nisi quod circa regium & siliciam alias Syriam propter aduentum nauium frumenta ex ęgipto deferētium horrea decenter instituit. Hoc enim constat maximū: & nauigātibus vtillimum. Quod tamen non venit ad effectū sed semiplenum ab eo (dum segnius construitur) derelictū est. Cuius more hæc causa fuit: eo ꝙ rebus inutilibus sibiq; placitis voluntatibus studens & ibi expensas efficiens melioris operis dereliquit vtilitatem. ¶ Insuper & rethor fuit optimus greca lingua pariter & latina. Et ad docendum velocissimus & ad intelligendum aliena opera pręparatus ita vt maiore oratione dictis contradicere alienis. & acerrimo ingenio meditationisq; labore suum magis excellere opus dictionis fortitudine comprobaret. Hunc nāq; tyberius tanq̄ fratris nepotem: quem etiam habuit successorem magna necessitate studuit erudiri: cum ipse eidem in his primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hęc quasi cognatus & ymago principis: ob quam rem ciuibus meruit prędidere: quod non tamen obtinere prędualuit. Neq; ex eruditionis opere bona congregata seruare. Sed abusus potestate peruenit ad mortem. Difficile namq; est illis possit acquiri virtus quibus facile videtur agere quo trahuntur. Initio siquidem faciende eruditionis causa amicis studebat dignis zelo meliorum rerum postea perductus ad iniuriam onus & odiū quod circa eum homines omissa priori deuotione gerebant ad id vsq; descendit vt ab eisdem insidias passus extingueretur. ¶ Claudius igitur sicut dixi superius interruptione facta viarum egredieba-tur de theatro. Qui Gaio mortuo & domo Cęsaris nece turbata & in angustia pro sua salute consistēs Et in quodam arctissimo loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam nisi ruborem formidatus. Is enim cum priuatus esset mediocriter se tractabat inter omnes sufficiens doctus & disciplina maxime greca compositus: qui etiam ab omni se turbarum inquietudine subtrahebat. Tunc itaq; dū trepidatio populos obtineret & omne palaciū ferocitate militum plenum esset & terror atq; indisciplinatio cunctos apprehendisset summi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Gaij quidem interitum parui pendentes eo ꝙ iuste videretur extinctus: quę sibi essent vtilia potius cogitabant quemadmodum bene cuncta disponerentur. ¶ Cumq; germani ad necem peremptores gaij requirerent. & suę magis q̄ cunctorum vtilitati consulerent: Claudius turbatus & nequaq̄ de sua salute securus maxime quia capita ferri viderat Asperne: & quos cum eo constabat occisos stabat in quodam loco super paucos gradus obscuritate celatos. Tunc gratus quidam militum in palatio videns eum: nec perfecte prę obscuritate cognoscens: credens hominem esse qui magis in eo loco insidias faceret: proxime veniens eumq; apprehendens agnouit seq; sequentibus ait. Iste germanus est eum constituamus imperatorem. ¶ Claudius videns eos in suo raptu prępparatos & metuens ne propter Gaium ipse quoq; mereretur: parcendum sibi esse poscebat. eisq; sua facta commemorabat. ¶ Tunc gratus subridens dexteram ei porrexit & noli inquit de tua salute pusillanimis esse cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare. Quod diſ auferentes gaium mundoq; prospicientes tuę consensere virtuti. Perge nunc maiorū tuorum respice solium. Supportabantq; nequaq̄ quam valentem pedibus ambulare propter timorem scilicet gaudiumq; dictorum. ¶ Concurrebant autem circa gratum & multi militum: videntes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum tanq̄ pro vitio sua vita quieto & multa pericula in principatu gaij perpesso dolebāt. Pluribus autem militibus aggregatis. Factaq; turba: fugę re totius plebis exorte sunt. ¶ Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente eum in vehiculo rapientes pro eius incolumitate solliciti cum fuga ad palacium deuenerunt: qui locus vt sermo tradit. Primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam rempublicam tenere videretur multomagis militum concursus procedebat. Cunctisq; vtique aspectum Claudij libenter inspicientibus eumq; principem statuere festinantibus pro: fauore germanici eius fratris qui magnam gloriam suæ vitę reliquerat vniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatorię potestatis. Et quę pridem suo principatu deliquerant. ¶ Inter hæc etiam rursus cogitabant. Quia imperium deductum ad vnum periculo non careret: quando quodcunq; solus vellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter alterutro cohortabantur & quę solent prouenire quotidie loquębantur. Erant ergo diuisę hę sententię populi atq; senatus hi quia dignitatem pristinam appetebant & onerosum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant. Populus autem inuidiam circa senatum habens & auariciam eius effugiens in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellum iam ciuile sub pompeio flagrabat quod tamen imperatore constituto sedatum est. ¶ Inter hęc senatus agnoscens Claudium a militibus arreptum: misit ad eum de suo cœtu viros virtute claros qui eum ammonerent vt pro adeptione regni nullam

Sorori pmixtus odium in ciuit ciuitatis.

¶ Gaius orator greçus & latinus optimus quem fecerat eruditi tiberius.

Abusus scientia & potestate peruenit ad mortē.

Claudius de theatro fugiens i arctissimo se loco celabat.

Interitus gaij puipensus germani sue vtilitati cō sulētes gaij peremptores requētes claudiū latētē inueniūt. &c.

Gratus claudiū timētē cōfortat ei a diis datū imperiū significās.

Claudiuꝫ ꝓpter corporis debilitatē fugere non vblētē eū in vehiculo ad palacium portant & ꝓpter fauorem germanici fris pricipem statuere festinabant.

Seditio ppli & senatus hi ꝙ appetētes pristinā dignitatē ppli's autē senatus auariciā fugiēs raptū claudiuꝫ ipatorē esse gaudebant.

¶ Senatus ad claudiũ mittit vt senatui imperiũ cederet pro cõmuni vtilitate.

vim faceret sed magis vt senatui tantorum virorum vnus cederet & communem vtilitatem prospicẽ tibus legis subiaceret vtq; memor esset quorum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati & quę sub gaio etiam ipse cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus & iniuriã ab aliis gra uiter irrogatam sponte ad subuentionem patrię coarmaret: sed vt magis priorem virtutem suę quietis ostẽderet: quatenus ei honores liberorum ciuium & legũ decreto succederent. Quo facto fauorẽ im perantiũ: & quibus imperatur acquireret: quia si neq; morte gaij tẽperarivellet nec cederet auctorita ti senatorię grandem manũ ad resistendum haberent & armatorũ copiam & multitudinem famulo rum quibus aduersus eũ fortiter vterentur maximũ vero sibimet esse remedium spei atq; fortunę sed etiam deos non aliis prębituros esse solacia: nisi eis qui cũ virtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent cũ ipsi scilicet pro pria libertate pugnarẽt. Et legati quidẽ veranus alias venarius & braccus ambo tribuni his vtebantur verbis & prostrati claudiũ supplíciter exorabant ne bello rum aut subuersionis foret occasio ciuitati videntes vtiq; eum militum multitudine circumseptum & in comparatione illius exercitus consules nichil esse. Suadebantq; simul vt si appeteret principatum a senatu magis sibi datum acciperet quod esset prosperius atq; fœlicius si non cum iniuria sed cũ fa uore decernentiũ potius imperaret. ¶ Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogãtia di rexisset & ad presens initi sententia se mediocriter tractabat sed tam propter metum & instanciã milí tum q̃ regis agrippę precepto cogebatur tantam principatum quod spõte venerat cedere nõ debere

Veranus & braccus legati senatus claudiũ hortãtur vt imperiũ a senatu accipiat

Claudius senatus cognoscẽs arrogantiam cogitur ad instãtiam militum & agrippæ non cedere.

¶ Agrippa completis Gaij exequijs venit ad claudium quem paratum cedere inueniens imperium: monuit defendere & ad senatum vocatus dicit pro gloria curię se mori paratum & a senatu ad Claudium missus latenter exacuit imperialiter respondere Claudius autem exercitum conuocat eo rum percipiens secum permanendi sacramentum cuilibet largitur munera Conuocato vero senatu centum tantum sunt collecti alijs se absentantibus quibus clamor exercitus congregati est emissus in peratorem petentium & non a multis solui romanum principatum. Diuisioq; maxima fuit inter eligẽ tes & pœne facta sunt homicidia Cheream autem & socios ad milites verba facere nitentes multitu do disturbauit & senatu desolato Sabinus seipsum interficere primitus minatus est q̃ Claudium face re imperatorem. Et quintus pompeius milites senatui accusans nisi a claudio fuisset preseruatus fuis set occisus quem a periculo ereptum fecit sibi consularem. Claudius vero Agrippę monitis senatum conuocauit sententiamq; protulit in cheream. Qui cum ad mortem duceretur lupum socium flentem sedarguit militemq; rogauit vt gladium quo Gaium occiderat ad necem suam deportaret Et vna pla gã mortuus est. Lupus vero mollius cervicem prępárans pluribus plagis crudeliter est peremptus. Sabinus autem seipsum interemit.

¶ Capitulum septimum

Agrippa cõpletis gaij exequijs venit ad claudiũ quẽ paratũ cedere inueniens monuit iperium defendere & ad senatũ vocatus dicit pro gloria curię se mori patũ.

Ic ergo Agrippa completis solemnibus circa mortem Gaij (a quo fuerat honoratus) & eius lecticam lugubriter persecutus. Agnoscens Claudium a militibus raptum festinabat ad eum Quem turbatum inueniens. Et paratum vt senatui cederet exacuit monens vt imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiam: vngens caput suum quasi ab scorto remearet senatum interrogabat quid de claudio gereretur. Illis autem quę fuerant gesta dicentibus & cõsulentibus quam ipse sententiam posslideret. Paratum se quidem mori pro gloria curiæ sermone professus est: & tractandum suasit de vtilitate cunctorum opus esse dicens si resistere Claudio vellent armis itaq; militibus quibus eum viriliter expugnarent. ne forsitan imperativiuere viderentur in malis. ¶ Respondente vero senatu armorum copiam & pecunias abundare: sed etiam militum aliquam partem congregandam quatenus libertas seruis emergeret. Opto inquit Agrippa. O curia perage re vos quę desiderij vestri sunt. ¶ Dicendum tamen est indubitanter q̃ credo fore pro nostra salute Scitis militiam quæ pro Claudio pugnat loco tempore armis imbutam. Nostra vero pars hominum est incerta fluctuatio. Et turba multorum. Et seruitute iopinabiliter libertas retineri difficilis. Nos ergo aduersus expertos bella suscipimus producentes viros neq; gladios scientes educere. ¶ Qua propter michi videtur esse mittendum ad Claudium qui Suadeant componendam esse huiusmodi causam si censetis etiam legatione fungi paratus sum. ¶ Hæc cum dixisset cunctis consentientibus missus cum alijs Claudio tumultus senatus exposuit eumq; magis latenter exacuit imperialiter. Et dignitatis potestate respondere. ¶ Tunc Claudius ait non esse mirabile si imperatorem non libenter exciperet curia: quæ crudelitate priorum principum fuerat vulnerata. Sed dum eius mansuetudinem pręgustaret. Cum nomine tantum ipse princeps foret opere vero communitas imperaret: eo quod multarum variarumq; rerum videretur expertus prospere eius imperium sibimet obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes verba: reuersi sunt ad senatum. ¶ Claudius autem cõgregato exercitu loquebatur ab eis iusiurandum secum permanendi percipiens donauitq; singulos

¶ Agrippa legatus a senatu ad claudiu; missus.

¶ Rñsio dulcis claudij ad legatos senatus.

custodum corporum quinq; millibus dragmis. Et ducibus numerorum pmeritatam portionem largi/
tus effused & militibus absentibus similia compromisit. Consulit itaq; cōuocare senatum ad templum triumphatorijs aliastriumphatoris tubis adhuc existente nocte quorum alijs quidem semetipsos in ci/
uitate celauerunt consultationem refugientes eorum alijs vero in agros proprios sunt egressi prospi/
cientes quoniam si res ad effectum venisset in libertatis desperatione consisterent: prestantius iudicā/
tes sine periculo seruiendi cum segnitie viuere: q̄ possidentes dignitatem patrum sub salute dubia cō/
manere. Veruntamen centū non amplius collecti sunt. Quibus in cōmune de presenti statu tractan/
tibus. repente clamor congregati exercitus est emissus petentiū vt militaris imperator eligeretur & ne/
quaq̄ principatus Romanus a multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerāt
ne cunctis simul. Sed vni traderetur imperium hoc tantum senatui concedentes vt ipsi qui dignus vi/
derentur eligerent. Ob quam rem contraria erant vota senatus & populi multomagis autem tam pro
amissione glorie libertatis Quam pro formidine claudij. ¶ Erant vero qui eligerent aliquos ex gene/
re nobilium dignitatibus & coniunctione coniugium prepollentes. ¶ Minutianus namq; Marcum
fortitudine dignum qui iuliam Gaij sororem habebat vxorem studebat eligere: vt rerum culmine po/
tiretur. Consules vero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam valerium asiaticum: minutianus
ante ponebat & pene homicidia facta sunt desiderantium principatum vt Claudio quoquo modo.
repugnaretur. ¶ Monomachorum vero turba nō parua militum per noctem ad ciuitatis custodiam
positorum concurrebat ad claudium. Quapropter alij negantes vrbis libertatem alij quoq; claudium
metuentes: a consulibus abscesserunt. ¶ Diluculo autem Chereas cum socijs ad medium transeuntes
verba facere nitebantur ad milites. Quos dum multitudo vidisset. silentium postulantes & dicendi sui/
tia facientes continuo disturbauit non acquiescens eis vt aliquid allegarent eo q̄ ipsi pariter ad Mo/
nomachiam conspirassent. Tunc regnaturo fauebant tanq̄ non patientes senatui cedere potestatem:
qui etiam si imperare niterentur milites non finerent interfectores Gaij regnare. Inter hec igitur che/
reas iram non ferens imperatorem poscentium populorum daturum repromisit ducem qui ei signū
abeunti deportaret. Erat enim hic ethius agirator parasmi gaio & militibus circa solennitates circen/
sium. Et seditiones atq; opera inhonesta deuotus multaq; chereas oprobria sibi reluctantibus infere/
bat. Sed & caput Claudij dicebat ablaturum Pessima namq; est inspicienda cum furore. Milites er/
go non reuerentes verba chereæ. Sed euaginantes gladios & signa tollentes ad claudium deuenerūt
Communicaturi illis qui etiam prebuerunt iusiurādum. ¶ Senatus autem & consules in desolatione
relicti sunt non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus vel
quid passuri forent dum claudius preualeret & sibimet ipsis adinuicem derogabant & penitentiam
facti gerebant. Sabinus autem vnus interfectorum gaij transiens ad medium. Primitus semetipsum
interficere minatus est q̄ claudium principem constituere: & seruitutem dominari videre. Sed etiam
Cheream hanc magnanimitatem assequi compulit. Qui dum contempsisset Gaium & primus auctor
bone vite fuisset neq; sic patrie potuit vindicare libertatem. Chereas autem de morte quidem in nul/
lo dicebat esse dubitandum: velle tamen mentem claudij trutinare. Et illi quidem in his erant: ad mi/
lites autem omnis vndiq; populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accusaret milites &
pro libertate senatui supplicaret impetu facto euaginatis gladijs nisi mitis claudius phibuisset opus
in eum necis impleuerant. Tunc claudius ereptum consulem a periculo fecit sibimet assidere. Senato/
res autem qui cum quinto fuerant non simili honore suscepit Nam quidam eorum etiam plagis affe/
cti ad eum venire sunt compulsi. Anthonius antem vulneratus effugit eratq; periculum vniuersis.
Tunc rex Agrippa accedens ad claudium postulauit vt circa senatum mitis existeret dicens quia si
quid crudelitatis exerceretur in curia. non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius au/
tem his flexus: senatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet obse/
quentibus in eius processu militibus cum multo minus impetu atq; ridiculo Gaij interfectores in pu/
blicum proruperunt chereasatq; Sabinus prohibentes eum mandato pollionis quem ante paululum
claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palacium denuo venisset con/
gregans alios protulit sententiam in cheream cuius opus quidem videbatur esse preclarum. Sed pol/
lioni precipue causam mortis applicabant; qui tm̄ opus fieri persuaserat: & vt ipse pariter pro metu
futuri tēporis deperiret iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; chereas ad mortem & lupus cum eo
sequebanturq; multi romanorum. dicitur autem quia chereas magnanimiter hanc cladem exceperit
non solum vultu nequaq̄ deposito sed etiam lupum resolutum in lachrimas obiurgando. Cumq; tur/
ba ad videndū prosequeretur: dū deuenisset ad locum requirebat militē si interficiendi haberet medi/
tationē rogauitq; vt gladiū ad necē suā deferret quo gatū ipse videbatur occidisse. Feliciter ergo mor/
tuus est chereas vnius vulneris persecutione finitus Lupus autē crudeliter est extinctus plurimarū ictu

Q̄modo fu/
erunt

Cōuocato sena
tu cētū tm̄ sunt
collecti alijs se
absentātibus q̄
busclamor exer
citus cōgregati
emissus est pe
tētiū ipatorē eli
gi & non roma/
nū principatum
a multis solui.
Cheream & so/
cios cū ad mili/
tes multitudo di/
sturbauit
Chereas iratus
multitudini insi
stium. Et seditiones atq; opera inhonesta deuotus multaq; chereas oprobria sibi reluctantibus infere/
piēter loquutus
Sētētia notāda.

Senatus desola
tio.

Sabinus primi/
tus seipsū iterfi/
cere minatius q̄
claudiū pricipē
cōstituere cuius
magnanimitatē
chereas secutus
est.

Claudius agrip
pę monitis file/
xus senatum cō
uocauit.

Claudius sentē/
tiam protulit in
cheream.

Lupus mollius
pluribus plagis
crudelit occisus

plagarū eo q̄ cerulcem mollius prēparasset ad necem. ¶ Post paucos vero dies imminente festi-
te Romani honorauerunt facta Chereæ petentes expiationem fieri: eo q̄ eius memoriā
grati. Hoc itaq; modo Chereas vita priuatus est. ¶ Sabinus autem dum eum claudius non
uisset a culpa. Sed etiam dignitatem quem habuerat remisisset iniustum credens vesanie
furatos semetipsum occidit gladio sic incumbens donec eum vsq; a capulum vulnus abscon-

Sabinus seipsū occidit.

¶ Claudius Agrippę regnum confirmauit adiiciens herodis regnū & Lisanię tetrarchiam
chiq; regnum cum eo publicę fœdera celebrans Seditione quoq; inter iudeos & paganos in
dria exulente mortuo gaio iudei sub Claudio recepta fiducia veniunt ad bellum Claudius
pti prefecto pro iudeis mandauit vt seditionem ammoueret Edictumq; omni orbi pro iude
bertate dedimauit Agrippa autem maximis honoratus donis a claudio maximoq; cū honore
peratoris fauore venit in Iudeam vbi hostias celebrans multosq; nazarenos tondes & cathe
ferrę quę ligatus fuerat a Tyberio auream in tristis fortunę memoriam in templo suspendit Sed
vero a pontificatu amonens Boethum instituit & Sylam prefectum fecit militie. Capitulum o

Claudius agrippę regnū cōfirmauit adiiciens regnū Hærodis & lisanię tetrarchi antiochiq; regnum cum eo publicę fœdera celebrans.

¶ Claudius itaq; susceptos milites dispergens edicta proposuit & principatum Agrippe
Gaius eius prestiterat: ipse confirmās regēq; collaudās: adiecit eidem regnū herodis quod
ad vsus eius super iudeos & samaritas habuerat. Et hęc quidē tanq̄ debitū propriū
ei restituit. Abelā vero lisanię. Et quæcūq; in libano mōte sunt ei de suo pariter adiecit
perio & publicę in media ciuitate romana cū Agrippa fœdera celebrauit. ¶ Antiocho vero
regnum quod habebat: ciliciam & cōmagenim donauit ei. ¶ Distribuit autē lisimachum antiquo sibi
amicitiarum iure coniunctum qui etiam anthoniæ matris eius tutor exstiterat. Et circa Gaium deni-
ctus erat cuius filius beronicę agrippę filiam duxit vxorē. Quā dū marcus alexandri filius fuisset mo-
tuus resumēs virginem fratri suo herodi agrippa cōiunxit petens ei regnū calcidis a claudio. ¶ Hoc
itaq; tpe seditio inter iudeos atq; paganos in alexādria ciuitate surrexit. Moriēte nāq; Gaio sub cuius
principatu ab alexādrinis videbatur afflicta gēs iudeorū recepta fiducia repēte veniūt ad prelia clau-
dius autē Egipti prefecto mādauit vt seditionē amoueret & supplicantibus sibi agrippa pariter & he-
rode edictū misit in Alexandriā atq; Syriam huiusmodi oratione conscriptum. Tyberius claudius ce-
sar pius germanicus tribunicię potestatis dicit. Notū est iudeos in alexandria cōstitutos qui etiam ale-
xandrini vocātur cohabitasse temporibus priscis alexādrinis. Et patria ciuitatis iura a principibus im-
petrasse quod palam est ex rescriptis eorum pariter & dictis. Sed postq̄ nostro iperio Alexandria per
Augustum noscitur subiugata seruata sunt eis iura sua a prefectis per diuersa tē pora destinatis & nul-
la de legibus eorū mutatio facta est tēpore quo aquilas in alexandria fuit. moriēte vero augusto prin-
cipe gentis illorū statuerunt vt singuli eorum in suis solemnitatibus permanerent: neq; coacti sunt re-
ligionis paternę iura trāscendere. Quapropter alexādrinos eleuatos cōtra iudeos ibidē cōstitutos q̄
temporibus gaij cęsaris pro vehemēti eius superbia simul & imprudentia q̄ nollet gēs iudeorum pa-
triā religionem trāscendere & illū deū appellare humiliati sunt precipio vt nequaq̄ propter imprudē-
tiam Gaij de iudeorum iure aliquid auferre nitātur: sed seruanda eis iura priora: manentibus vtiq; in
suis solemnitatibus. Quamobrem partem vtramq; precipio magnam habere curā. Vt postq̄ hęc fue-
rint edicta proposita nulla de cętero turba fiat. Edictum siquidem in alexādria pro iudeis missum hu-
iusmodi esse dinoscitur. ¶ Quod vero in omni orbe directū est his continetur eloquijs tyberius clau-
dius cęsar pius germanicus tribunicię potestatis consul ordinarius secundo dicit. Petentibus me re-
gibus agrippa & herode charissimis quatenus eadem iura concederem iudeis in omni imperio roma
norū potiusq; in alexandria constitutis libenter hoc prebui non solum petentibus hoc concedēs: sed
etiam ipsos pro quibus rogatus sum dignos existimās propter fidem & amicitiam romanis impēsam
precipue iustū esse decernens vt neq; grecorū vlla ciuitas eorum iure priuaretur quoniā ad dei cultu-
ram hęc seruare noscuntur. Optimū est ergo iudeos in omni mundo sub nobis constituto paternas so-
lēnitates sine prohibitione celebrare quibus iam nūc precipio vt hāc meā clementiā mansuete custo-
diant & ipsi aliarū gentium religionem nequaq̄ annichilari pertēptent sed suas leges obseruent. Hoc
igitur edictum meū iudices ciuitatū atq; coloniarum & municipiorum intra italiā & extra eā regesq;
pariter & potentes per proprios legatos transcribere velint: propositū non minus triginta diebus esse
debet in loco vnde ex humili ab oībus legi possit. His igitur edictis in alexādriā & in omnē terrarū or-
bē directis: ostēdit cęsar claudius quā volūtatē circa iudeos habuerit. Mox autē etiā agrippā rebdito
ei regno maximis cumulatū donis remisit ad ꝓpria: pricipibus ꝓuinciarū atq; prefidibus litteris suis
scribēs vt ei honorē debitū exhiberēt. Ille vero dū meliore fuisset fortūa ꝓfectus cū celeritate reuersus
est veniēsq; ad hierosolymā gratificas hostias celebrauit nichil quod erat legitimū derelinquēs vnde
& multos nazareos tonderi precepit. Aureā vero cathenā quam ei dederat Gaius factā istar pōderis

Edictum omni orbi a claudio ꝓ iudeorum libertate directum.

Clementia claudij erga iudeos oñdit ex ꝑdictis

ferreę cathęne in qua manus regię fuerant obligatę vt tristis fortunę memoriam reuocaret: & testimonium de rebus melioribus perhiberet in templo suspendit supra gazophilacium vt & maximum eius indicaret casum & simul ostenderet posse eum qui corruerit denuo suscitari. Hoc enim illius cathenę oblatio omnibus indicabat quoniam rex agrippa ex parua causa anteq̄ dignitatem acciperet fuerat alligatus & post paululum compedibus absolutus ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter hęc ergo oportet intelligi quia res hominum & lapsu faciente corruunt & inclinatę ad culminis fastigium sepius producuntur. ¶ Agrippa igitur cultu exhibito deo seophilum quidem ione filium pontificatu semouit: & boetho symonis cui cognomentum erat cāthara honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres symon & boethus cuius filiam habuit rex hęrodes vxorem sicut superius declaratum est. Cum fratribus ergo boethus sacerdotium habuit. Symonis autem onię filij tres in macedoniorum principatu fuerunt: sicut in priori scriptura contradidi. ¶ Rex igitur agrippa hoc modo sacerdotes constituens hierosolymitis compensationem eorum deuotioni restituit: & vniuscuiusq; modum bene disponens: affectuosam prębuit largitatem. ¶ Prefectum vero totius militię fecit sylam virum qui in multis laboribus ei sepe communicauerat.

Humanarū rerum instabilitas Seophilus a sacerdotio semouet & Boethus instituitur.

Sylam prefectū militiæ fecit Agrippa.

¶ Doritis cęsaris simulachrū in templo ponētibus iudeorum agrippa exaggeratus venit ad petronium contra ipsos conquestus ad quos petronius ipse pro iudeorum libertate scripsit missitq; Cesaris edictum Symone vero cantherа a sacerdotio priuato & iona anne filio recusante mathias eius frater pontificatum recepit. Et marius petronio succellit Et Sylam autem regis agrippę prefectum ipsi imperantem beneficia a prefectura remouens mittit in vincula quem mitigata ita vocauit ad conuiuium sed illum venire recusantem dimisit in carcere Agrippa itaq; muros hierusalem munit sumos fabricans a Claudio perficere prohibetur hic enim agrippę i nullo maiori herodi similis circa omnes fuit manuetus Symonem vero quendem regem a templi limine prohibuisse accusatum rex euocatum & nichil habentem quod responderet mansuete cum muneribus remisit ad propria. Capitulū. ix

Doritis Cęsaris simulacrū i templo ponentibus iudeorū Agrippa exaggeratus venit ad petronium contra ipsos conquestus. Epla petronij sirię p̄sidis ad doritas missa p iudeorū libertate.

IGitur tempore paruo prętereunte. Dorite iuuenes pręponentes veneration pręsumptione cum natura viderentur audaces tollentes cęsaris simulacrum in synagoga statuere iudeorū quod opus Agrippam vehementer exaggerauit. Videbatur namq; ad destructionem paternarum legum esse celebrandum. Pro qua re ad publicum petronium prędem Syrię festinanter aduenit: & contra doritas conquestus est qui non minus indignatus cum vtiq; & ipse transgressionem legum factam nimiam esse iudicaret impietate indisciplinatorum doritarum hęc magna cum idignatione scripta direxit. ¶ Publius petronius legatus tyberij claudij cęsaris pij germanici: primatibus dorientium dicit. Audiuimus quoniam quidam vestrum tāta superbię pręsumptione sunt vsi vt nec dictis claudij cęsaris pij germanici subderentur quibus sācitum est iudeos paternarum obseruationi legum esse dimittendos: nosq; omnia contraria fecisse cognouimus Synagogam consistere prohibētes iudeorum cum in ea posueritis Cęsaris simulacrum / pręuaricationem scilicet agentes non contra iudeos tantum. Sed contra ipsum imperatorem. Cuius simulachrum melius poneretur in omni iudeorum templo q̄ in debito loco: cum vtiq; decreto cęsaris sit sancitum vnumquemq; habere in locis propris potestatem: veruntamen cum edictum imperatoris prącipientis. vt iure solemnitabus suis vtantur. Et cum grecis pariter conuersentur contempseritis: risibile est si dicam cur mei iudicij fueritis immemores quapropter eos qui contra edictum cęsaris talia commiserunt cum etiam eorum iudices indignentur quando non propria voluntate asserunt. Sed impetu plebis inpletū a cēturione probo vitellio ad me perduci prącipio quatenus possint gestorum reddere rationē / Primates vero seu principes moneo vt si nolunt iudei hanc quęrelam sua voluntate celebraturā culpabiles personas cēturioni demonstrent nullam seditionis aut litis relinquentes occasionē: quā scilicet maliuoli venerari his operibus demōstrantur. Michi nāq; & chariſſimo meo regi agrippę nulla potior cura est q̄ ne gens iudeorū occasionem sumat vindicte gratia: & ad tumultū seditionis accedat. Vt autē perfectius sciatis quæ & cęsar ex huiusmodi causa prącepit edicta eius alexādrię destinata huic scripturę prąposui. Quę ligens vt nō oporteat eis dona iperatoris auferri Agite siquidē me pronūciante vt de cetero nulla seditionis aut turbe queratur occasio sed vnusquisq; suę religiōis iura sectetur / Petronius igitur hoc modo quę fuerāt cōmissa correxit: vt denuo nihil posset hmōi perpetrari / Rex aūt agrippa symonē cantherа potificatu priuauit. Et denuo ionā annę cōstituit eū scilicet existimās dignioręm: cui tñ gratū non fuit tantā recipere dignitatē. Pro qua re supplicabat hęc dicēs. Tu quidē o rex meo honori cōgaudēs hāc mihi restituis p̄prio cōsilio dignitatē: licet me hoc pōtificatu nūq̄ dignū iudicauerit deus Semel tñ cū induitus sim stola sacerdotij sufficit mihi. Prius enim sū dignius idutus q̄ nūc denuo recepturus Tu vero si modo vis vt accipiat dignior hūc honorē: agnosce quia omni peccato mūdior apud deū

Mittit petronius edictū cæsaris ad doritas. &c.

Symō cātherа a sacerdotio priuatus iona vero annę filio recusāte dignatē frater eius mathias pōtificatū recepit.

¶ Marsus petronio succeſſit.

& apud te rex frater eſt mihi q̄ poſſit adhuc dignius accedere. In his ergo ſermonibus rex agrippa collaudās ionę voluntatem: prębuit mathię eius fratri pontificatum. ¶ Et nō multo poſt tempore petronio ſucceſſit marſus qui Syriam gubernabat. ¶ Silas igitur prefectus regis agrippę quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat & nec in periculorū eius communione receſſerat. Sed cū eo in manifestis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat circa eum magnā habebat fiduciam cōcedere ſibi petens apud eum partem honoris pro amicitiarum priſtina firmitate. & nequaq̄ patiebatur ei legaliter obedire ita vt maxima ab eo beneficia poſtulando oneroſus eſſe videretur. cum ſemetipſum immenſa arrogatione glorificaret: & regi ſepius ad memoriā cauſam communis triſtitię ꝓducere. vt ſtudiū quod circa eum tunc gerebat oſtenderet. Quod dum crebro faceret vt michi videtur improperare beneficia noſcebatur cuius apertam fiduciam tolerare non potuit. Nō eſt enim temporum ignobilium grata memoria neq; ſuauis agnoſcitur qui frequenter ea quę prēſtat improperat. Quid plura dum frequenter Sylas regis prouocaret irā. Et ille plus indignationi q̄ rationi tribueret: non ſolum remouit eum a prefectura. Sed etiā tradendū vinculis in patriam deſtinauit. Cūq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata: & perfecta ratione in memoriam reuocaſſet quantos pro eo labores ille pertulerit eius remiſit culpā. Die ſiquidē feſtiuo natiuitatis ſuę dum cuncti quibus imperabat in leticia magna conſiſterent Sylam reuocari iuſſit ſecum ſcilicet cōmeſturum. Ille vero modū libertatis quē iuſtū eſſe credebat venientibus ad ſe nō tacuit dicens. En ad quem me honorē rex euocat: quē denuo poſt paululum ablaturus eſt. Quippę nec primos honores exhibite deuotionis cuſtodiuit qui iniurijs me afficere nō quieuit. Cum qua ergo fiducia aut qua conſcientia adueniam ad eum. Quantis eum malis eripui pericula quanta ſuſtinui. vt illa ſalus acquireretur & honor. Pro quibus omnibus retributionem merui vincula & carcerem tenebroſum. Nunq̄ ergo his obliuiſcar malis. Michi enim pro bonis actionibus etiam poſt abſolutionem carnis & anime hęc memoria reſeruatur. Hęc autem loquens: poscebat vt regi dicerentur agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet animo nō poſſe mitigari: dimiſit eū in carcere cuſtodiri. ¶ Hieroſolymorum vero muros qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. Et omni humano opere reddiderat fortiores: niſi marſus Syrię prēſes claudio cęſari quod agebatur ſuis litteris indicaſſet. Quamobrē claudius rebellandi cauſa ſuſpicatus hoc fieri: agrippę mandauit vt a murorum edificatione ceſſaret. Qui mox vt agnouit: reluctandum ei non cenſuit. ¶ Fuit etiā rex iſte natura bonus. Et ad beneficia munifica prēparatus. Et ciuitatem propriis ſumptibus exornare nō tardus ita vt ſua claritate muneribuſq; gauderet: & fauoribiliter ſuę vitę iura diſponeret in nullo ſimilis herodi regi. ¶ Illi namq; mens erat calida: & ad ſuppliꝯia prēparata. Et aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa greciſ magis q̄ iudeis familiaris exiſtens & alienigenarum ciuitates nobilitans: impenſa magna pecuniarum balneas theatra & templa porticuſq; cōſtituens: iudeorūvero ciuitates nulla fabrica reparauit nec aliquam eis prębuit impēſam vnde potuiſſet habere memoriā. ¶ Mores autem Agrippę manſueti circa omnes beneficia ſimilia cōferebat alienigenis quoq; erat clemens etiam in illis dona ſuę voluntatis oſtendens: circa ſuam gētem pro modo benignus: & potius compaſſione pronus grata ſiquidem ei commoratio atq; frequēs hierooſolymis erat: ſeq; paterna ſolemnitate ſeu puritate ſeruabat nullaq; dies prēteriebat hoſtiſs vidua ta ſolemnibus. ¶ Quidam igitur in hieroſolymis vir nomine Symon qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere multitudine in eccleſia conuocata cum rex cæſaream perrexiſſet eum accuſare præſumpſit quaſi non ſanctum & iuſtum ſuadens vti rex ꝓhiberetur ad templi limine: quo niſi dignis ingredi nō liceret. Hæc ergo regi litteris indicata ſunt a prefecto quia Symon talia concionatus eſt. Quem euocatum rex dum tunc eſſet in theatro ſedere iuxta ſe fecit. Et ſub ſilentio mitiſſimo requiſiuit. Dic michi inquit quid horū quæ hic aguntur contra legem eſſe cenſetur. Ille vero nichil quod reſponderet habens Veniam poſtulabat. Tunc rex magis circa eum placatus q̄ ab aliquo crederetur. Indicans etiam manſuetudinē conuenire potius q̄ furorem muneribus honoratum remiſit ad ꝓpria.

Agrippa ſyllā a ꝓfectura remouēs mittit in vincula quē mitigata ira / vocauit ad conuiuiū ſed venire recuſauit

Agrippa hieruſalē muros publicis ſūptibus munitiſſimos fabricās a claudio ꝓhibetur ꝓficere.

Laudes Agrippæ in nullo regi herodi ſimilis.

Mores agrippæ circa omnes mā ſueti.

Symon regem templi limine ꝓhibuiſſe eſt accuſatus quē rex euocatū & nichil habētem qd reſpōderet mānſuete cuz mūeribus remiſit ad ꝓpria

Nota ſentētiam

¶ Berythios inter ceteros multū rex Agrippa honorauit eis theatrū / āphitheatrū / balneas / & porticus conſtruens Qui celebratis ſpectaculis Anthiochus commagenēſis rex & damaſcenorū Saligerarnus & cotis minoris armenię ad ſe venientes i tyberiadē hūaniſſime recepit marſo vero veniēti agrippa i occurſū vadit q tot regū cōcordiā & amicitiā ſuſpecta habēs vnūquēq; ad ꝓpria mādauit remeare qd agrippa grauiter ferēs marſo factus eſt inimicus Et lioneus mathia eiecto ſacerdos cōſtituit Inſup agrippa i cæſarea ad honorē cęſaris ſpectaculū celebrās ſtolavndiq; argēto cōtexta idutus fulgēte veſte ab adulatoribus deus eſt appellatus ſed qa verba nō cōpeſcuit male ſibi accidit vidēs nāq; bubonē malorū cauſā itellexit paſſionē mortiferā i corde ſuſcepit & a cęſarea ad regalia deportatus āno etatis quinquageſimo quarto & regni ſeptimo filiā agrippā nōie & tres filias relinquens mortuus eſt. In biblia dicit cōſumptus a vermibus expirauit Sylas vero ab ariſtiōe herode & telchi occidit mortuo

A itaq; Agrippa cęsariēses & Sebasteni blasphemias in eū exercētes eius filiarū statuas deluserūt ad fornicaria loca deferētes imemores ipsius & aui herodis qui illas edificauit ciuitates bñficiorū claudius quoq; audita agrippę regis morte regnū filio dedisset nisi a cōsulibus fuisset ipeditus pfectū quoq; cu spnū fadū agrippā honorās misit pcipiens cęsariēses pro contumelijs cohibere. Capitulum decimū.

Berithios honorauit eis theatrū amphitheatrū balneas & porticus construēs. Magnificentia agrippæ.

T Cum multis multa concesserit pcipue berithos honorauit. Instruxit eni eis theatrū amplitudine & pulchritudine pręcipua decoratū: & amphitheatrum copia impēsa cōstructū. Sed & balneas & porticus celsis operibus exaltauit. nullaq; tenacitate sūptuū aut pulchritudinē fœdauit aut magnitudinē quālibet minuit quorū oim dedicationē lagissime ac magnifice ministrauit. Cū igitur in theatro spectacula celebraret musica quęq; instrumēta illic perduxit & varia delectationū opera affluēter exhibuit. In amphitheatro autē multitudine monomachorū suā largitatē cūctis ostēdit vbi volēs numerositate cōcertantiū delectationē spectantibus exhibere, alios septingentos pugnaturos emisit quoscūq; malignos habuit in hac actione distribuēns vt & illi hoc modo pugnarent & opus belli voluntas pacis existeret. Hos itaq; passim hoc modo cunctos extinxit. T Quibus spectaculis celebratis: in tyberiadem ciuitatem galileę migrauitq; eratq; inter alios reges valde conspicuus Ad quem venit commaginensis rex antiochus & damascenorū tansigeranus alias Sigerānus & cōtis minoris armenię qui etiā & in ponto polemoniaco regnabat: pariter & Herodes frater eius qui & ipse calchidis habebat imperiū habuitq; colloquiū apud eos susceptione & amicitia valde dignissimū ita vt ostenderet suę sapientię culmē: & in pśenti eos videretur regaliter honorare. Sed his apud agrippā ita degētibus marsus syrię pręses aduenit. Verū agrippa rex sciēs honorabilē romanis esse processit e ciuitate occursurus ei quasi ab stadijs septē hoc etenī principum inimicitiarum circa marsum fuit. Sedēs em in tribunali agrippa inuitauit alios reges quorum concordia marso & tanta pariter amicitia in suspitionem repēte venit non credendi expedire romanis reges huiusmodi habere cōsensum. Mox itaq; ad vnūquēq; mittens mādauit vt insegniter ad propria remearet. Hęc agrippa doleter excepit. Et ꝓpterea marso qui

Antiochus Sansigerannus contis reges: & herodes fratres ad Agrippam veniunt in tyberia de quos humanissime recepit.

B dē factus est inimicus. Mathia vero pōtificatu spoliato ꝑ eo cōstituit sacerdotē eyloneū alias elioneū canthere natū. T Igitur cum tertium annū in iudeę complesset regno venit in cęsareā ciuitatem quæ primitus turris stratonis appellabatur ibiq; spectaculum ad honorem cæsaris pro eius salute celebrat. Ad quam festiuitatem omnis prouincię multitudo nobilium simul & procerū vna cōuenerat. Secunda vero spectaculorum die stola vestitus vndiq; argento cōtexta ita vt textus esset valde mirabilis venit ad theatrū inciplēte die: & primis radijs soleoriēte demissis argēti claritas repercussa fulgorem reddidit valde perspicuum. & oculis inspicientibus formidandum. Mox aūt adulatores voces fauorabiles emittebant quę nec illi bonę pro veritate videbantur deū scilicet appellātes eum atq; dicētes propicius nobis esto quia licet hactenus velut hōlem timuerimus: attamen iam nūc superioris naturę te esse cōspicimus. Has autē voces rex nequaq; cōpescuit nec impia verba cōpressit. T Post paululū vero respiciens vidit supra suū verticem in quodam culmine residentē bubonē quē etiam mox esse malorum causam intellexit qui fuerat ei aliquādo bonorū. Mox ergo passionē mortiferā corde suscipiens & vehementer vteri dolore percussusq; respiciēs suos amicos ego inquit vester deus iam vitā mutare cōpellor: repente namq; increpitus ium: cum mendaces ad me clamarent. Namq; qui vocabar immortalis a vobis ecce ducor ad mortem. Suscipienda est sentēria quę profertur a deo. Viximus eteni non praue sed claritatē beatitudinis appetētes hæc itaq; cū dixisset crescente dolore cōprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo apud cunctos egressus est quia indubitanter moriturus esset. Mox itaq; cuncti cum cōiugibus simul & liberis lege patria in saccis iacētes deprecabantur pro lege deī: & oia luctu gemituq; cōplebantur. T Rex autē cum in domo sublimiori iaceret deorsum despiciens atq; videns eos prostratos esse: nec ipse a lachrymis potuit abstinere. Quinq; vero diebus cōtinuo vētris dolore cōfectus vita priuatus est habēs annū etatis quartū & quinquagesimū septimū vero regni. Quatuor nāq; sub gaio cęsare regnauit ānis. Sub philippi quidē tetrarcha trib[illegible] vero cū herode tres autem reliquos sub Claudij cōpleuit imperio: in quibus & iudeam

Elioneus sacerdos Mathia ejecto constituit

Agrippa bubonē videns malorū causam intellexit passionem in corde mortiferam suscipiēs. Agrippa a cęsarea infirmus ad regalia reportat

T Agrippa anno etatis quinquagesimo quarto & regni septimo mortuus.

In biblia dicitur cōsūptus a vermibus expirauit

&. iiij.

Cesariēses & sebasteni mortuā Agrippam blasphemias exercuerūt & filiarū statuas detulerunt ad fornicaria loca.

Claudius (audita regis morte) filio regnum voluit dare sed cōsules eum impedierunt.

Prefectū cuspiū fadū i iudeā mittit Agrippā claudius honorans et precipiēs cesariēses p cōtumelijs coherceri Cā maxia calamitatum iudeis cesarienses. &c

maria filio archelai celchij alias cheleuci: drusilla vero filio antiochi comagensis regis qui dicebatur epiphanes. Cumq; mors agrippe cunctis innotuisset: Cesarienses & Sebasteni benefactorum eius immemores pessimas leges egerunt: blasphemantes vehementer indecenterq; defunctū sed & militum quę tunc adherāt multitudo in domum eius abeuntes & statuas filiarum regis virginum diripientes pariter ad loca fornicaria detulerunt: & statuentes eas in publico reclinantes eis fœdas cōtumelias inferebant. Et turpiora facinora q̄ dici fas est sceleſtis actibus adſplebant. celebrātes cōuiuia publica coronati & madentes vnguētis & oleo. Sacrificia pariter exhibentes: presidiaq; sibimet alterutri pro regia morte reddentes. Erantq; autē immemores nō solum agrippę qui multas eis prębuerat largitates Sed etiā aui eius herodis qui ipsas ciuitates instruxerat. Porticusq; simul & templa claris probabatur fabricatus impensis. ¶ Filius vero defuncto agrippa erat tunc rome: & alebatur a cesare. ¶ Tūc claudius audiens Agrippam fuisse defunctum. Et sebastenos atq; cesarienses ei mortuo cōtumelias intulisse: graui dolore percussus est eratq; preparatus vt eius filium agrippā in illius regnum dirigeret ſūcessorem: volens etiam iusiurandū quod cum illo habuerat confirmare Et conuocatis amicis indicauit quod deliberaret super cōmendato sue fidei puero interrogans quid ipsis videretur vterū cogitata de hoc manere vel non decernerent qui perspecto cesaris animo prudentius aliquid cōsiliati sunt collaudantes quidē benignitatis eius propositum voluntatē incautam esse dicentes vt puero qui nec infantiles annos excesserat magnitudinē tanti regni cōmitteret cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. ¶ Cumq; videret eos cesar rite locutos: prefectū in iudeam totumq; regnū direxit cuspiū fadū. Quo facto etiā honorem defuncto prestitit ne marsū ad eius regnū qui illi fuerat inimicus ueheret. Prę cibus autem phado precepit claudius vt cesariēses & sebastenos pro defuncti cōtumelijs coherceret cohortē vero cesarienſiū & sebastenorū & quinq; numerosi potentū trāsferri iussit vt ibidem militarēt & ex numeris romanorū in syria cōstitutis eligerentur milites qui eorum loca cōplerēt. Sed nequaq̄ tali iussione migrati sūt mittētes nāq; legationē ad claudiū supplicaueruṫ: & i iudeā cōstere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum iudeis effecti sunt sumentes initio semina belli sub floro quamobrem tempore quo vespasianus vicit: sicut post paulum referemus eos ex illa regione migrauit.

¶ Explicit Liber Nonusdecimus.

¶ Incipit Liber Vicesimus qui continet tempus annorum viginti lex.

¶ Mortuo rege Agrippa Claudius defuncti memor Cassium longinum narso ſucceſſorem in syriam presidem mittit phadus vero ludeę procurator ludeis indignatus propter philadelphinos occisos seditionis auctores puniuit Ptolomeo quoq; latronum principe a phado occiso iudea latronibus est mundata. Cassio autem & phado sacerdotibus tunicam sacerdotalem in Anthonia reponi precipientibus sub romanorum potestate petunt iudei vt ad claudium legatos mittant vt in eorū maneat potestate quod eis concessum est datis obsidibus filijs hocq; Agrippa a claudio obtinuit Et claudius ad phadum rescripsit herodes vero Agrippę regis frater templi potestatem & sacerdotum ordinationem a claudio impetrauit & Chanterio remoto Ioseph sacerdotem fecit.

Mortuo rege agrippa claudius memor defūcti cassiuz lōginum ſucceſſorē narſo mittit i Syriā presidē phadus quoq; procurator Iudeę indignatus iudeis est propter Philadelphinos occisos. Ptolomeo latronū principe phadi p̄cepto occiſo iudea latroni bus est mūdata

Capitulum primum.

MOriente siquidem agrippa rege sicut in libro precedente narrauimus Cesar claudius misit ſucceſſorem narſo cassium longinum memorię conferens hoc defuncti a quo viuente rogatus fuerat ne narsus vlterius syrię presideret. Phadus itaq; dum cum prefecture culmine in iudeam veniſſet: comperit iudeos habitantes trans fluuium contra philadelphinos habentes contentionem pro finibus vici cui nomen est meas. Erant illic armatorum plurimi congregati qui pręter voluntatem primatum ſuorum ſumentes arma multos philadelphinorum peremiſſe noſcuntur. Hęc audiens phadus vehementer accensus est eo q̄ non eius: reseruaſſent iudicio qui se dicebāt a philadelphinis fuiſſe leſos: ſed vſq; ad arma veniſſent. Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis alligari precepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iuſſit occidi: duobus autem reliquis amara co & eleazaro fugam cōmiſit. Ptolomeus autem princeps latronum & qui multa mala ydumeis & aliis frequenter intulerat non multo poſt captus & deductus ad eum morte mulctatus est. Hoc modo cuncta iudea latronibus est mūdata: phadi prouidētia atq; ſollicitudine. Is enī phadus tūcctos vocās ſacerdotes & priores hieroſolymitarū āmonuit eos vt talarē tunicā & ſacerdotalē ſtolā quā ſolus pontifex induit ſolet in ātonię caſtro reponerēt vt ſicuti prius in romanorū poteſtate iacerēt. Illi vero nequaq̄ cōtradicere preſumpſerūt ſed rogabāt phadū atq; lōgmū nam & ipſe cū multo exercitu ad hieroſolymā venerat metuēs ne pręceptis phadi multitudo reſiſteret iudeorū: & ab eis ſupplices exorabāt vt ſinerēt legationē ad claudiū deſtinari quatenus ab eo peterēt vt ſacerdotalem veſtem in propria poteſtate haberēt: & ipſi ſuſtinerēt donec claudij reſpōſa perciperent. Illi vero ſe ita hęc preſtare dixerūt: ſi eorū filij obſides prębērētur. Quibus obedientibus filioſq; dantibus legati ſunt miſſi

¶ Cumq; romam venissent audiens agrippa iuuenis defuncti filius aduentus eorū causam erat nāq; sicut prędiximus apud prędictum claudium cęsari supplicauit vt eisdem iudeis concederet mittens ad phadum sua scripta quę de sacerdotali veste poscebant. Vocās itaq; claudius legatos iudeos se cōcedere quę petebāt promisit: iussitq; vt agrippę gratias dignas exoluerent cuius precibus hęc eis iura donaret. Quamobrem ad phadum huiusmodi misit epistolam. ¶ Claudius cęsar germanicus tribunicię potestatis quinquies consul ordinarius quater imperator decies pater patrię Hierosolymitarum principibus curię populo iudeorum & cunctę genti: salutem. Agrippa meo pijssimo quem ego connutriui & habeo mecum perducente ad me legatos vestros gratias agēte eo q̄ habeam gentis vestre solicitudinem & cum summa deuotione pro sacerdotali veste atq; corona supplicante vt sub potestate vestra consistant: quę sunt a me postulata concedo sicut vir fortissimus michi carissimus vitellius fecit. Huic itaq; voluntate consensi primum quidem propter pietatem meam volens vnumquemq; exhibere suam in paterna traditione culturam. Deinde sciens quia dum hęc fecero & ipsius regis herodis & aristoboli iuuenis potentium personarum quorum circa me pietatem & circa vos studium esse cognosco: amplissimas amicitias collocabo. Scripsi vero ob hanc causam & cuspio phado meo procuratori. Nomina vero litteras deferentiū hęc sunt. Cornelius. Leo. Tripho. Theodonis alias Theodionis. Dorotheus. Nathelis. Iohannes. Iouis. Panis. Data terciodecimo. Kalendas consulibus rufo. & pompeio siluano. ¶ Petiit autem a claudio cęsare & herodes frater agrippę defuncti cui illo tempore calchidis regnum videbatur esse commissum potestatem templi: & sacerdotū ordinationem & omnia pariter impetrauit Et illo autem fuit apud oēs eius liberos hæc potestas vsq; ad finem belli. Herodes itaq; a pontificatu remouit Cantherium alias Cautherū & Ioseph cami alias cani filium ei successorem dedit.

Agrippa iuuene pro Iudeis a claudio obtinuit q̄ vestis sacerdotalis maneret in eorū potestate & scripsit ad phadū claudius

Herodes agrippæ regis fr̄ tēpli potestatem & sacerdotū ordinationē a Claudio impetrauit q̄ cātherio remoto) ioseph sacerdotem fecit.

¶ Monobazus adiabenorū rex cum manum super ventrē vxoris helenę pregnantis & dormientis poneret vocem audiuit vt manum deponat ne puerū vexet qua voce turbatus vxori auditū nunciauit & natum filium Iazatem vocauit. Qui a patre multū dilectus ei fratres inuidebant quod pater cognoscēs timensq; ne ei aliquod malum accideret eum cū muneribus ad Abnergium regē misit cuius postea filiam habuit vxorem Ipsum quoq; iam pater senex euocans illi Carrum dedit Iazates vero legibus credens iudeorum circuncidi voluit sed eum mater prohibuit. Ipse vero Eleazaro iudeo legem moyli explicanti deuotionem manifestans circunciditur quem & eius filios a multis liberauit periculis Helena quoq; filiū regnū videns pacifice gubernare & esse beatū visitandi hierusalem habuit desiderium cuius aduentus multum profuit ciuitati nā eius medio ciuitas a fame est liberata. Capitulum. ij.

¶ Monobazus adiabenorū rex helena sorore & vxore pregnāte cū manū sup vēntrem vxoris dormiētis poneret audiuit vocē vt manū deponat ne puerū vexet qua voce turbatus dixit vxori & filium Iazatem vocauit.

EOdem siquidem tempore helena Adiabenorum regina & filius eius Iazatis alias Iazates ad solemnitatem iudeorum hac causa proueniente migrauerunt Monobazus Adiabenorū rex cui cognomen erat Bazeus alias Bozeus sororem helenā amore captus duxit vxorem: quę dum ex eo haberet in vtero cōtigit vt dum ea dormiēte super ventrem mulieris manum poneret per soporem. Et quandā subito vocem audierit precipientem vt manum de ventre eius auferret ne infantem in eo vexaret: qui prouidente deo & principum esset & finem fœlicissimū possessurus. Qua voce turbatus repente surgens hęc dixit vxori: & natum filium Iazatem nomine nuncupauit. Habebat autem ex helena & alium filium seniorem nomine Monobazū. Et alios filios ex aliis mulieribus procreatos. Maximam tamen deuotionem quasi vnigenito Iazati desiderabiliter impēdebat: pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat & odium: quando cuncti contristabantur quia pater eum ceteris prę ponebat. Hoc pater aperte cognoscens. Illis quidē ignouit sciens quia non hoc agebant pro malicia. Sed quoniam singuli fauorem patris desiderabant habere. ¶ Iazatem vero cum pro eo valde metueret ne odio fratrum mali aliquid sustineret: multis muneribus farcinatū in castrum pasini misit ad Abennerigū alias Abnergiū regem. Cōmendans ei nati salutem. Abennerigus autem libenter excepit Et pro multa deuotione filiam suam amacos nomine ei dedit vxorem: donauitq; prouinciā ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam senectute grauaretur & paucum sibi tempus viuendi superesse videret: voluit aspectum filij anteq̄ moreretur inspicere: & vocans eum delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoq; prouinciamque dicitur Carrū terra fertilis amomi in qua etiam reliquię sunt archę noe quę ex ymbriū diluuio liberata fertur. Et hactenus videre volentibus denōstrantur. Cōmorabatur Iazatis in hac regione & arthabanē parthicū ad iudeam destinauit. Cū q; legibus crederet iudeorū studebat & ipse cōuerti credens se perfectum non esse iudeū nisi signum circuncisionis acceperat: eratq; agere p̄paratus. Quod dum cognouisset mater eius, phibebat dicens ei fore periculū quia cū esset rex multorū acquireret inimicitias subiectorū cū peregrinas solēnitates & sue genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare iudeū. Et illa quidem hęc dicens omnino prohibuit. At ille ad ananiam verba referebat. Qui matri dixit atq; interminatus est: quia nisi acquiesceret repente decederet. Cui mater ait metuere se ne causa omnibus indicata periculū ipse sup-

Iazatē senex pater vocat & Carrū terrā illi dedit

Iazates legibus credēs iudeorū voluit vt perfectus esset iudeus circūcidi sed eū mat̄ phibuit

plicij sustineret. qui quasi auctor & doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc audiens ille hęc respondit quia posset etiam pręter circuncisionem colere diuinitatē si omnino apud se decerneret leges iudaicas obseruare & hoc esse firmius q̄ circuncisionem accipere: veniamq; illi datum deum opus hoc non implenti propter necessitatem subiectorumq; formidinem. Tūc ergo rex huiusce/modi sermonibus acquieuit. ¶ Post hęc autem cum nequaq̄ suū desiderium abiecisset. Iudeum quē/dam alium de galilea venientem. Eleazaro nomine & leges eruditum patrias inuitauit: vt circuncisionis opus impleret. Qui cum intrasset ad eum & inuenisset legem moyseos legentem: ignoras (inquit) o rex moyseos iura: & per hoc deo facere videris iniuriam. Nō enim solum legere oportet eas sed primus facere quę precepta sunt. Quamdiu sine circuncisione permanes legibus nequaq̄ noscēris obedire. Sed si nondum legisti ex hoc legem vt scias quapropter geratur impietas vel nunc lege. Hęc audiens rex actum differre non pertulit sed ad aliam conuersus est domum & vacans medicum qd prę/cipiebatur impleuit. ¶ Tunc euocata matre & ananía doctore eis quod egerat explanauit. Quid repente non mediocri timore sunt territi ne causa cunctis manifesta rex periculum deiectionis incurret non patientibus subiectis virum extranei dei cultorem sibimet superesse ne ipsi pariter pericula sustinerent quasi huius rei viderentur auctores. Deus autem presens erat qui illorum metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Iazatis & eius filij sepius incurrissent eum ex ingentibus liberauit angustijs & salutis dona concessit ostendens quia respicientibus ad eum & ipsi soli credentibus nequaq̄ fructus pietatis aufertur. Sed hęc quidē postea explanabimus. Igitur helena regem videns regnum pacifice gubernare & filium suum esse beatum & vitra cunctas gentes prouidētia diuina religiosum desiderium habuit hierosolymitarum conspicere ciuitatem atq; cūctis hominibus diuulgatum dei templum suppliciter adorare & hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente & multam prēparationem itineris faciente & plurimas dante pecunias descendit in hierosolymam etiam filio multo eam itinere deducente cuius aduentus hierosolymitis tunc profuit valde. ¶ Nam dum eorum ciuitatem illo tēpore fames apprehendisset. Et multi essent egestate consumpti: helena regina misit quosdam suorum alios quidem ad Alexandrinam vrbem vt frumenta ex eius pecunijs compararent alios cyprum: quatenus carrucas ex abundanti deferrent. Cumq; venissent hec onera deportantes alimenta indigentibus illa dimisit. Quapropter genti nostrę beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. ¶ Cuius filius Iazatis audiens hanc famem multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt quę postea declarabimus.

¶ Arthabanus parthorum rex satrapas inimicos timens ad Iazatem veniens ab eo honorifice est receptus & eius medio in regno est restitutus qui beneficiorū non immemor multa ei dona dedit post paululum vero arthabanus filio suo Bardani regnum diuisit qui contra Romanos pugnaturus a iazate petit auxilium & eidem deneganti bellum fecit. Illum vero regem parthi extinguentes regnum cofardi dederunt cui Vologelis successit Monozabasus regis frater & tota cognatio (relicto paganismo) ad iudaismum conuertentur Cuius subditi ad Abiam Arabię regem scripserunt bellum contra suum regem mouentes. Qui contra Iazatem bellum faciens occisus est cum plurimis. Vologelis vero Adiabenorum proceribus eum inuitantibus bellum contra Iazatem bellum mouet & occasione nonnulla honores quos ei pater dederat repetit Iazates autem dei auxilio confidens hostis expectat aduentum dicens deum cunctis hoibus esse meliorem & eum terrę prostratus inuocans est exauditus vologelis naq; daco & ilaco prouincia diripientibus remeauit. Iazates vero ano etatis quinquagesimo quinto & regni vigesimo quarto moritur. viginti quatuor filios & totide filias relinquens & Monobazum regni faciens successorem. Qui fratris & matris ossa hierusalem misit sepelienda.

Deus Iazatē & eius filios a multis liberauit periculis.

Helena filiū vidēs beatū hierusalē visitatē voluit & filio ei multa donāte dona & etiā multo itinere descēdit cuius aduētus multū pfuit ciuitati

¶ Iazatis multas pecunias iudeis destinauit.

Arthabanus parthorū rex ad Iazatē times satrapas inimicos fuis

Arthabani oratio ad Iazatem.

Fortunę inconstātia oībus cois

Iazatis benignissima responsio.

Capitulum tertium.

ARthabanus itaq; rex parthorum sentiens sibimet satrapas inimicos degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei visum est vt pergeret ad Iazatem regem salutem apud eum inuenire se credens: & ita ad regnum proprium remearet. Sūptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille viris: venit ad regem Iazatē. Cumq; ille illum aperte nosset. Iazates vero arthabanum pœnitus ignoraret: inueniens eum in itinere constitutum & astās ei prior secūdū morē patrium adorauit. Deinde o rex inquit nec me despexeris tuum seruum nec sis superbus circa suppliccem. Miser em rerū mutatione factus existēs ex rege priuatus: tuum posco solatiū. Perspice siquidem inconstantiam fortunę & hanc scito esse cōmunem & vim similem habiturā. Nam si me sine vindicta despexeris: erunt audaciores plurimi etiā circa alios reges. Hęc arthabanus cū lachrimis edicebat: capite reclinato deorsum. Iazates autē vt eius nomē audiuit & arthabanū suppliciter sibi respexit astātē mox ex equo resiliēs habe inquit fiduciā o rex nec te prestētia facta cōfūdāt. Velociter em erit tibi mu/

tata tristicia. Amicū enim me & auxiliatorē inuenies plusq̄ credis Aut enim in parthorū regno te rur-
A sus: aut in meo constituam regem. Hęc dicens eleuauit artabanū. Ipse rursus equo ilie pedibus: seque- Iazatis hūilitas
batur: honorē tribuens ei quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Arthabanus grauiter tulit: & p̄ pre-
sentē fortunam honorēq; iurauit descensurū se nisi ille rursus ascenderet atq; prętiret. Tunc ille equū
ascendens eumq; ad regalia sua perducens: omnē ei honorē libenter exhibuit & in consessu atq; cōui-
uijs primū recumbere prēparauit non prēsentē fortunam intendens: sed eius pristinam dignitatem:
eūq; ratione frequenter cōsolatus est quia cōmunes sunt omnibus fortunę permutatiōes hominibus
¶ Scripsitq; parthis suadens eis vt Artabanū susciperent regem promittens eum pristinorū in se nō Fortunę cōmu
habere memoriam. simul & iuramenta prębens. Parthis vero suscipere quidem se velle eum non ne- tationes oibus
gantibus sed non posse dicentibus habere regem eo q̄ Cynnamū iam cōstituissent principē. ne forte hominibus cō-
certamen inter eos emergeret: agnoscens Cynnamus eorum volūtatē mādauit vt veniret artabanus munes.
regnum proprium recepturus. Cui itaq; credens artabanus reuersus est occurritq; ei Cynnamus ado-
rans eum & regem simul appellans auferensq; de suo capite imposuit eius vertici dyadema. Sic ergo Artabanus la-
Artabanus per Iazatem rursus in regno (vnde per proceres suos ceciderat) reuersus est. Nec fuit ime- zatis medio i re
mor beneficiorū in se gestorū sed Iazatem magnis muneribus redonauit alias reditauit. Nam & tya- gno restitutus
ra recta p̄misit ei vti & in aureo lecto (quod solis parthoꝝ regibus licet) dormire concessit. dedit q; ei cuius rei nō im
maximā & optimam regionē regis armenioꝝ cuius terrę nomē est Nisibis in qua etiā primitus fece- memor artaba-
rūt Anthiochiā ciuitatem quam Migdoniam nūcupauerūt. His itaq; muneribus a rege parthoꝝ Ia- nus multa do-
zates honorat. ¶ Post paululū vero ips Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is autem veniēs na ei dedit.
ad Iazatem suadebat ei vt sibi cōtra Romanos pugnaturo ferret auxiliū cui tamē suadere nō potuit. Migdonia ci-
Iazates enim romanorū sciēs potentiā atq; fortunā: putabat impossibilia bella tentare. Insuper dū mi- uitas aliquādo
sisset quinq; filios etate nouellos vt linguę patrię & eruditionem sub integritate cōdiscerēt: sed & ma- Anthiochia ap
trem vt templum sicut prędiximus adoraret erat segnior ad bellandum. Sed & Bardanem sepius pro- pellata.
B hibebat. narrans ei romanorum virtutes & credens eum per talia verba terrere. quatenus a desiderio
contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthorum rex indignatus bellum aduersus Iazatem
repente pronunciauit: sed nullum in hoc vtilitatem hīe promeruit deo scilicet spem eius annichilāte.
¶ Agnoscentes enim Parthi Bardanis voluntatem & quia contra romanos bellum suscipere decre- Parthi Barda-
uisset illum quidem extinxerunt: principatum vero cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam nem regē extin
post paululum per insidias rebus humanis ablato successit frater Vologesis: qui duobus ex eodem pa- xerūt regnū Co-
tre germanis suis præbuit potestatem pacoro quidem seniori medorum tridati vero iuniori dedit ar- tardi dederunt
meniam. ¶ Monozabasus igitur regis frater pariter & eius cognatio videntes Iazatem propter pie- cui successit Vo
tatem quam circa deum habebat / vltra omnes homines excellētem habuerunt & ipsi desiderium vt logesis al's Bo-
mores patrios derelinquētes iudaicis solēnitatibus obedirent horū nisus subiectis fuit valde ingrati- logesis.
simus: & in hoc proceres indignati iram equidē retinebant expectantes oportunū tēpus vt in eis vl- Monozabasus
cisceren. Quāobrem ad Abiā regem arabię scripserūt. multas se daturos pecunias promittētes si cō- regis frater & to
tra eorū regem castra moueret. Simulq; professi sunt circa primam congressionē eum se quoq; desere- ta cognatio, re-
re: quem vellent propter odium q̄ eorū cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo sacramēto fir- licto paganis-
matis festinabant ad terminum peruenire: his itaq; flexus arabię rex: cum multo exercitu venit ad Ia- mo ad iudaīs-
C zatem. Tunc in ipsa prima congressione anteq̄ ad manus accederent facto signo omnes Iazatem ve- mū cōuertunt
lut vno vincti funiculo reliquerunt & dorsum hostibus dantes effugerunt. Nō tamen Iazates expauit cuius subiecti
sed cōsilium p̄ ditionis agnoscens a primatibus factum & ipse cū exercitu discessit: causamq; requirēs ad Abiā arabię
vt agnouit cōstitutū ad arabas factū: anctores equidem interfecit. ¶ Altera vero die congressus plu- regē scripserūt
rimos occidit: omnes autem simul in fugam vertit ipsumq; regem persequens in quodam castro arsa- bellū cōtra suū
no nomine circumcluſit. Quo tamen forti dimicatione pręualuit. Captoq; castro dum abiam regem regē facere mo
non inuenisset viuum quoniam seipsū peremerat / arripiens omnem prędam quę in eo videbatur esse uentes.
magna amplitudine constituta in adiabenorum regressus est regionem. ¶ Primo quidem conami- Adiabenoꝝ p
ne Adiabenorum proceres non valentes aduersus regem deo scilicet eos eius potestati tradente / ne- ceribus advolo
q; tunc quiescere voluerunt / sed scripserunt Parthorum regi Vologesi: rogantes eum vt Iazarem oc- gesem scribenti
cideret: & eis principem de Parthorum gente constitueret / dicentes se odio habere proprium Re- bus ipse contra
gem quia iura patrię destruxerat & extranea diligebat. ¶ Hęc audiens rex Parthorum eleuatus ad Iazatē bellū mo
bellum est & cum iustam belli non inueniret occasionem datos ei honores a patre repetit & resisten- uet & occasiōe
ti bellum se inferre minatus est. His auditis Iazates non mediocriter est turbatus: & iudicans sibi tur- nō inuenta ho
pitudinē fore si propter metum collocatis honoribus cedere videret sciens insuper quia etiam si his nores quos pa
cederet parthorum rex ab eius inimicitijs non cessaret: decreuit magis deo curatori omnium animę ter ei dederat
suę pericula committere eumq; maximum se habere arbitratus auxiliatorem filios quidem & coniu- repetit.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cõgregauit. Quibus gestis hostium sustinebat aduentum. Veniente vero parthorum rege cum exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorũ scilicet & adiabenorum puinciam terminantẽ etiam Iazates castra posuit procul ab eo habẽs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad Iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorũ virtutem ediceret quoniam ab eufrate fluuio vsq; ad brathorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens: iterminatus pariter quia pœnas Iazatis exsolueret eo' q̃ circa dominũ suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset (quem colebat) eruere. ¶ Hęc dicente nuncio Iazates nosse se quidem parthorum exercitum suo abundantius potiorem respondit sciendum quia cunctis hominibns melior est deus. Et (huiusmodi dato responso) ad supplicationem dei cõuersus terę se prosternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus ieiunauit inuocans deum atq; dicens. Domine domine si non frustra tuę me dignitati subieci & iuste omnium te solum & primum domi esse cognoui adueni auxiliator non pro me solũmodo vlturus in hostibus sed quia contra etiã tuam virtutẽ cum nefanda presumptione locuti sunt/Et ille quidem hoc modo ingemiscẽs: cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cũ maxima manu cõtemnẽtes eius absentiã ad diripiẽdam Parthorum prouinciã deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidente parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululũ vero tempus cum quinquagesimũ quintũ etatis & vicesimũ quartũ regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monohazum haberi pcepit repensans ei quia per eius absentiam post mortẽ patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater (quę pijssimũ filium videbatur amisisse) Verũtamen cõsolata est audiens regni successionem ad seniorẽ suum filium perductã. ad quẽ etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorũ non multo tempore super filium Iazatem vixit. ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri pręcepit mãdoleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cõstruxisse videbatur. Sed quęcũq; rex Monobazus vitę suę tempore gesserit postea declarabimus.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quẽ Phadus prohibuit capite trucatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobũ & Symonem & filios Iude rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus/mortuo vero Herode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio regnũ recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorũ vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt. Et quidẽ ex turba fugientes Stephanũ Cesaris seruũ spoliauerũt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos pcipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; lege moyli blasphematem capite truncari fecit.

¶ Capitulum quartum.

Igitur dum iudeam puinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomie Theodas populo multo suasit vt sumẽtes substãtias suas sequerent eum ad Iordanẽ fluuiũ semetipsum asserens esse pphetam & pcepto fluuiũ diuidere vt eis facile transitũ preberet. Hęc dicens seduxit quidẽ multos: non tñ pmisit Phadus ad expimentũ eos suę insipiẽtię puenire: sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos quę inopinabiliter ruens multos quidem peremit plurimos aũt cœpit viuos ipsũq; Theodam cõprehendentes capitis sectione mulctarũt. Hęc sunt quę iudeis contigerũt tẽpore quo Phadus in eorũ pręfuit regione. ¶ Venitq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarchis ideſt priceps plalis genere diuitijsq; Alexandrinos cunctos excellens: sed etiã filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non pmansit. Horũ ergo tẽporibus, contigit illa maxima fames qñ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex egypto indigentibus sicut pędiximus est parata. Insuper Iacobũ atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur/ sub Cyrino iudeę pręside sicut pędiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a põtificatu successionem hanc Ananię Nibedei cõtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defũctusq; est Herodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios de relinquens/Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicianum & Hyrcananũ: cuius regnũ Claudius Cesar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedente in Hierosolimorũ ciuitatẽ dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiõe cõsisteret: multi iudeo-

Rñsio Iazatis q̃ cũctis hoibus melior est deus & eũ terrę prostratus iuocans ab eo est exauditus.

Vologesis Daco & isaco puicią diripiẽtibus remeauit.

Iozates ãno ętatis .lv. regni. xxiiij. morit xxiiij filios & totidẽ filias relinquẽs regni successorẽ Monobazũ faciens.

Monobazus osa fris & matris sepeliẽda hierusalẽ misit.

Theodas magus ppm iudeos seduxit semetipm alleres eẽ ppheta quẽ phibuit Phadus capite trũcatũ. &c.

Tyberius alexandri pses succesit Phado in iudea.

Tyberius Iacobũ & filios iudę rempublicã perturbãtes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successor venit in iudea.

nū peremptī sunt Sed primitus causam narrabo propter quā talia puenerunt. Instante festiuitate pa
sche(qua mos est azima nobis offerre)dumvndiq; ad festiuitatē hanc populus conueniſſet. Metuens
Cumanus ne qua per multitudinē turba aut res vel actio nascereť iussit militibus vt vnam aciē arma
tōrū facientes circa porticus templi cōsisterent:vt si forte aliquid excitareť tumultuātiū inquietudinē
phiberent. Hoc em & priores prēsides iudeę in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cūq; quarta di
es eius celebrationis exceſſiſſet:quidam militū reuelauit genitalia sua. & populo demōstrabat. Quod
illi vidētes ad iram furorēq; perducti sunt non semetipsos contumeliā passos sed in deo impietatē ge
stam esse dicentes. Quidā vero procaciores Cumanū blasphemabant:asserentes militem ab eo sum
missū. Cumanus aūt audiens & ipse non mediocriter puocatus est. Verūtamē hortabať eos a seditio
ne quiescere:ne in festiuitate iquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset:& illi ad blas
phemias magis accederent iussit oēs milites arma sumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc
castrum sicut prediximus suppositum templo. Multitudo siquidē videns milites ibidem cōgregari p
territa cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent:per angustos egressus pariter cum timo
re fugientes oppressi sunt:& multos adinuicem cōterentes interemerūt. Viginti enim milia dinumera
ti sunt qui in illa turba defecerūt. Quapropter eis erat pro festiuitate luctus & omnes obliti orationū
atq; sacrificiorū ad lamentationes lachrimasq; cōuersi sunt. Has ergo passiones vnius militis luxuria
generauit. ¶ Nōdum igitur luctus quieuerat:& alter incidit denuo super eos. Quidam em ex illa tur
ba fugientes euaserant via publica venientes quasi centum stadijs procul a ciuitate:& Stephanū ser
uū cęsaris iter agentem more latrocinij spoliantes:omnē eius dirripuere substantiā. Audiens hęc Cu
manus milites continuo destinauit precipiens vicinos diripi vicos:& nobiles ad se vinctos adduci.

¶ Igitur vastatione facta quidam militū leges moyseos in quodam vico reperiens easq; sumens cun
ctis videntibus rupit & multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudei vero hęc audientes
& multi pariter concurrentes: in cęsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accusa
uerunt dicentes non se sed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum:se autem nolle vi
uere dum leges patrias sic tractari viderent. Cumanus autem metuēs ne denuo tumultum populus
excitaret:suadentibus amicis & militę qui contumeliam fecerat legibus securi percusso occasionē se
cundę seditionis abrupit.

¶ Seditionem inter samaritas & Iudeos orta iudei (Cumano pecuniis corrupto & iusticiam ne
gante) Eleazarum in auxilium sumētes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numi
dio quadrato Samarite de violentia accusarunt qui seditionis auctores crucifixit & secundo Samari
tas iudeos accusantes audiēs quia ipsi populo a romana suasissent potestate recedere illos occidi mā
dauit & Ananiam pontificem & Anianum magistrū romā misit ligatos quos Claudius Agrippę pre
cibus absoluit & Samaritas occidi precepit. Cumanūq; misit in exilium & celerem morte mulctandū
remisit in hierm & fœlix procurator istituitur Agrippę quoq; aucta est potestas cuius Drusilla soror
Azazo regi circūciso datur cuius nuptias Epyphanes nolens circūcidi renuit & Mariam Archelaus
accepit vxorem. Drusilla vero spreto marito fœlici procurator iudeę nupsit Palemon autem Beroni
cem mortuo herode pro diuitijs duxit vxorem sed ipsa virum pptermimietatē coitus reliquit Et ma
ta Archelaum repudians nupsit demetrio.

¶ Capitulum quintum.

Occasio sedi
tionis.

Quarta die azi
morū quodam
milite genitalia
demōstrāte po
pulus ad irā cō
uertitur.

Vigiti milia iu
deorū in turba
defecerūt in fe
stiuitate azimo
rū vnius militis
luxuria.

Blasphemantē
legē moysi pcu
rant iudei capi
te trūcari.

DOsit hęc igitur inter samaritas atq; iudeos inimicitię huiusmodi causa prouenerunt. Mos
erat galileis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem & iter facere p samaria
riam. Dū ergo aliquando iter haberēt per vicum nomie Ginais inter samariam & campū
maximum constitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Pri
mi siquidem galileorū audientes quę gesta fuerant ad cumanū venerunt: rogantes eum
vt de interemptorū nece inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens; neglexit hoc facere. Tunc
galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorū vt arma sumerent: & suam defenderent libertatē.
Seruitute namq; amarissimā esse dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac pmit
tente quia faceret vindictam cumano:illi pœnitus nō acquiescentes ad arma progressi sunt. Et sumē
tes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos
samaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; sumens sebastenorum
cohortē & pedestriū quatuor ordines & coarmās pariter samaritas:super iudeos egressus est. Factaq;
congressione multos quidem peremit plurimos viuos suscepit. Primi autem hierosolimorum genere
pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deueniſſent induti saccis & ci
nere capita sua cōplentes omnino eis qui resultauerant vt quiescerent supplicabant ponentes ante
oculos eorum subuertendam regionem propriam & templum pariter concremandū vxorum ac filio
rum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quiescerent

Seditio inter iu
deos & samari
tas & seditiōis
occasio.

Iudei cumano
pecuniis corru
pto neganteq;
iusticiā eleaza
rū in auxiliū su
mētes cōtra sa
maritas bella
uerūt oiaq; di
rupuerunt.

& de cętero ad propria remearent. Hęc ergo dicentes flexerunt eos quorum alij recesserunt latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis Iudea latrocinijs est impleta. Samaritanorũ ve-

Numidius quadratus syrię p̃ses ad quẽ venientes samaritę iudeos accusãt deviolẽtia prio re.

ro primates ad Numidium quadratũ syrię p̃sidẽ qui illo tempore in tyro erat aduenientes accusauerũt iudeos q̃ deos eorum incẽderunt ac dirupuerũt: & pro his quidem quę ipsi passi fuerant nõ tã tũ se dolore dicebãt nisi qa romanorũ cõtẽpserint ptãtem ad quorũ iudicium debuerant p̃ sua si qua fuisset lesione concurrere. Nunc autẽ quasi romanos iudices nõ haberent hęc ab eis acta dicebant & propterea vindicta fieri postulabãt. His ergo Samaritę querebantur. Iudei vero & seditionis & litis eos auctores fuisse dicebãt: & añ omnes Cumanũ munerũ oblatione corruptum qui peremptorũ necem noluit vindicare. Quadratus ergo cum audisset distulit vindicare. dicens tũc se sententiã platurũ cũ iudeam veniens veritatẽ subtiliter indagaret. Et illi quidẽ nichil agẽtes reuertebantur. ¶ Post paululũ vero tps quadratus in samariã venit. vbi auctores seditiõis audiẽs: & quosdã samaritanorũ ac iudeorũ idisciplinatos inueniẽs crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Exinde veniẽs in quẽdã vicũ noie Liddan nõ breuiorẽ magnitudine ciuitatis sedens in tribunali & scdo Samaritas audiẽs a quodã samareõ didicit qm̃ quidã primus iudeorũ noie Dortus & aliqui cũ eo iuuenũ nũero quatuor populo suasissent vt a romanorũ potestate recederẽt. Et illos quidẽ p̃cepit occidi. Ananiã vero põtificẽ & Anianũ mgrm alligãs romã direxit: quatenus de his quę gesta fuerant redderẽt cęsari claudio rõnem. Iussitq; primatibus samaritanorũ atq; iudeorũ pariter & Cumano & celleri millenario & violẽtiarũ inhibitori vt ad ipatorẽ pgerent p̃ alterius in se questiõibus audiẽdis. Ipse vero metuẽs ne multitudo iudeor̃ seditionẽ iterũ excitaret hierosolymã venit iuenitq; vrbẽ in pace degentẽ & festiuita-

Quadratus auctores seditiõis crucifixit.

Quadratus (accusãtibus samaritis q dã iudei suasissẽt pp̃lo a romana ptãte recedere) eos interfecit & Aniã põtificẽ & anianũ magrm ligatos romam misit.

tẽ patriã deo celebrantẽ. Cõfidens nichil ab eis ingetudinis generari relinquẽs eos i festiuitate reuersus est anthiochiã. ¶ Cumanus aũt & qui cũ eo erant necnõ & primi samaritanorũ romã directi acceperũt ab impatore cõstitutũ diẽ in quo deberẽt rerũ suarũ causas exponere. Habebãt em̃ patrociniũ Cumanus & Samaritę libertorũ cęsaris & pariter amicor̃ qui scilicet p̃ualere potuerãt contra iudeos nisi agrippa iuuenis cũ Romę cõsisteret & primos Iudeorũ opprimi videret vxorẽ impatoris Agrippinã suppliciter exorasset vt marito suaderet quatenus decenter audiẽs sua iusticia seditionũ puniret auctores. ¶ Claudius autẽ his p̃cibus pstrictus causam audiẽs dum agnouisset malorũ principes fuisse samaritas eos quidẽ qui ascẽderant ad eũ iussit occidi Cumano aũt fugam dedit: cellerẽ millenarũ p̃cepit in Hierosolimis duci & oibus videntibus per totam vrbẽ tractũ laceratũq; dispdi. ¶ Misit aũt & Claudius fœlicẽ pallantis frem in iudeã p̃sidẽ: q rebus i regione iudaica p̃sideret. ¶ Cũq; decimũ pricipatus cõplesset annũ Agrippę Philippi tetrarchiã donauit Bethaniã & Trachonitidẽ simul adiecit vna cũ Abela quę fuerat de Tetrarchia lysanię Calchidẽ vero ei abstulit cui quatuor p̃fuerat annis. ¶ Agrippa vero sumẽs donationẽ cęsaris Aziazo regi Amasorũ volẽti sese circũcidere sororẽ Drusil-

Claudius fœlicẽ pallantis frem in iudeã p̃sidẽ: q rebus i regione iudaica p̃sideret.

lam deduxit vxorẽ. ¶ Epiphanes aũt regis Anthiochi filius eius nuptias refutauit. nolẽs iudeorũ solẽnitates seq; licet hoc facturũ se eius cõpromiserit pri. ¶ Mariã vero dedit Archelao Helchij filio cui ab Agrippa p̃fuerat primitus despõsata. Quibus nata est filia noie Beronice. ¶ Nuptie quidẽ iter Drusillã & Aziazũ celebratę nõ multo tpe iterueniẽte hmõi causa solutę sunt. Dũ fœlix i iudeã venisset ãministrator iudeis hãc cũctas mulieres pulchritudine p̃cellẽtem eius speciẽ cõcupiuit & quẽdam iudeũ noie Symonẽ amicũ suũ genere cyprũ magnũ mittẽs ad eã suadebat vt derelicto viro nuberet ei p̃mittẽs eã beatã fieri si eius nõ despiceret thorũ. Illa vero nõ bñfaciẽs & declinare volẽs iuidiam beronicis sororis p̃pter pulchritudinẽ suã transcẽdere p̃nã solẽnitatẽ flexa est & fœlicis nuptias est secuta: ex quo susceptũ filiũ vocauit Agrippã. ¶ Sed quẽadmodũ iste iuuenis cũ vxore per incẽsũ Be-

Drusilla (spręto marito) nupsit fœlici p̃curatori quibus natus filius agrippa.

rnicis mõtis tpibus Titi cęsaris deperierit. postea declarabimus. ¶ Beronice vero post Herodis mortẽ q eius fuerat maritus & patruus multo tpe viduata fama discurrẽte quia cũ fratre coiret suasit Polemõ regi licię vt circũcisus eã haberet vxorẽ. Sic em̃ iudicabat falsas oblatratiões posse mõstrari. Polemõ aũt flexus est: maxime p̃pter diuitias eius. Non multo tñ post eorũ quidẽ nuptię p̃manserunt. Sed beronice p̃pter nimietatẽ coitus vt dixerunt polemonẽ dimisit. At ille solutis nuptijs etiam solẽnitates iudeorũ pariter dereliquit. ¶ Eodem vero tẽpore & maria repudians archelaum cõiuncta est demetrio alexandrino iudeo genere: & diuitijs valde claro. Tunc em̃ & alabarces erat susceptumq; ex illo filium agrippę vocabulo nũcupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

Mariã vero dedit Archelao Helchij filio cui ab Agrippa p̃fuerat primitus despõsata. Quibus nata est filia noie Beronice.

Nuptie quidẽ iter Drusillã & Aziazũ celebratę nõ multo tpe iterueniẽte hmõi causa solutę sunt.

Mariã repudians Archelaũ nupsit Demetrio.

¶ Claudius agrippinę vxoris veneno iterẽptus q Messalinã vxorẽ p̃pter zelũ interfecit Neronẽ octauiã despõsauerat. Nero aũt Britã ticũ veneno latẽter occidit matrẽ quoq; & vxorẽ multosq; ilignes viros Aziazo rege amasorũ mortuo successit eius fr̃ & aristobolus a nerone i armenia est cõmissus & agrippe partẽ tyberiadis tetrarchię donauit Iudea quoq; latronibus & seditiosis magis plena quos felix interfecit & eleazarũ eorũ principẽ victũ misit in hierl̃m. Fœlix aũt inimicitias cõtra Ionat han sacerdotẽ habẽs eo q̃ melius iudeis p̃sidere moueretur eius p̃curat mortẽ p latrones gladios sub veste

habētes absconsos pseudo ppheta egyptius iudeorū seductor quorū multos Fœlix occidit ipso egyptio fugiente. Seditio; tunc fuit inter syros & iudeos pro equitate ciuilitatis in cesarea quos prefecti cohortium miserunt Ismaelec; ab Agrippa & sacerdote instituto cōtentio inter sacerdotes & pontifices ori sacerdotibus pre inopia morientibus.

¶ Capitulum sextum.

Claudius interea cesar defunctus est cū impasset annis tribus & decem mēsibus octo & diebus viginti. Est em sermo quorūdā quia ab vxore agrippina fuerit veneno iteremptus. Cui agrippine pater fuit germanicus cesaris frater vir aūt eius domitius barbarus nobilissimus romanorū. Quo morīte viduatā multotpe claudius duxit vxorē hñtem filiū qui patris nomine domitius vocabat. ¶ Claudius vero ppter zelū agrippine messalinā peremit vxorē ex qua filios habuerat britanicū & octauiā. Erat aūt ei & antonia filia senior quā ex prima vxore noie petronia habuerat. ¶ Octauiā itaq; desponsauit neroni. Sic em eum postea vocitauit cū cesar eū filiū adoptasset. ¶ Agrippina autē metuens ne britanicus crescēs regnū a patre pciperet & volēs imperiū suo filio preparare: de morte claudij (sicut erat sermo) tractauit. Quo mortuo repēte misit pricipē militie bruū & cū eo tribunos libertorū valde potētes q deducerēt de castris neronē: & eū more pricipis adorarēt. ¶ Nero siquidem hoc mō pricipatu sumpto britanicū quidēveneno latēter occidit: matrē vero p quā interemit hoc ei retributiōis munus ipendēs non solū pro matris officio sed etiā q ei suis machinationibus romanorū pbuerat pricipatū. Peremit etiā octauiā suam vxorē multosq; viros insignes quasi ei insidias fecisset. Sed de his quidē dessino plura narrare. ¶ Multi nāq; de nerone historiā cōscripserūt quorū quidā pro gra bñficiorū eius neglexere veritatē: alij vero ppter odiū & eius inimicitias sic ipudēter mēdacijs inuoluti sunt vt aperta repreh̄ensione sint digni. Mirandi tñ a me nō sunt qui de nerone mētiti esse noscunt dū neq; priora gesta cōscribētes veritatem videātur hystorie custodisse: licet circa eū neq; odiū habuisse noscantur cū longis post eū tpibus extiterunt. Sed his quidē qui veritatē hystorie prequidere volūt liceat scribere quod volūt. Probātur em hoc habere gratissimū. Nos autem propositū veritatis habere perfectionē presentis negocij breuiter cōpreh̄endere nitamur & que nobis inde euenerūt enūciamus: negligētes aut calamitates aut delicta referare studentes. Reuertar igitur ad narrationē casuum gentis nostre. ¶ Primo nāq; imperij Neronis anno morīente Aziano amasore rege eius frater successit in principatu: & minoris Armenie presulatus Aristobolo Herodis regis Calcidis filio a Nerone cōmissus est. Sed agrippe donauit Cesar partē quādam galilee Tyberiadis Tetrarchie p̄cipiēs vt esset ei subiectus. Deditq; & Iuliadā ciuitatē transfluuiū cōstitutā & vicos circūpositos quatuordecim. ¶ Res iudeorū cremētū semp a priori suscipiebāt. Latronū nāq; denuo & magorū hoim turba ppl'm seducētiū est repleta puincia. Quorū multos quotidie cū latronibus capiēs fœcebat pariter & Eleazar Dinei filiū q latronū ordinē instituerat p insidias cœpit viuū dās ei fidē qa nichil mali sustineret. Flexit eū ad se venire: quem vinctū romā direxit ad cesarē. ¶ Habēs aūt inimicitias fœlix apd pōtificē Ionathā eo q esset prius & ab eo moneret vt rebus iudeorū melius pōsideret ne querelā a plebe susciperet cū populus petisset a cesare vt ipse in iudeā dirigeret āministratorē occasionē querebat p quā remoueret eū qui videret ei sepius iportunus Graue nāq; est nocere volēti bus si crebrius arceanī. Pro hac igit causa fœlix fidelissimū amicorū Ionathe quēdā gñe hierosolymitā multarū pecuniarū pmissione flexit. vt sup Ionathā latrones induceret qui eū vita priuarēt. Ille aūt sumpto cōsilio hoc modo p latrones necem illius appetiuit. Ascenderūt quidā eorū ad ciuitatē quasi adoraturi deū gladiosq; sub veste portātes: & pmixti Ionathe pemerūt eum. Cūq; mors eius multa remāsisset de cetero cū; ob fiducia latrones in festiuitatibus ascēdebant: & gladios absconsos hñtes quos volebant inimicorū pmixti populis pimebant: & non solū in reliqua ciuitate sed etiā in tēplo quosdā trucidebant. Nā & ibi sepius sedes facere p̄sumebant: nichil se agere ipietatis existimātes. ¶ Ob quā causā arbitror etiā deū aduersatū nrām vrbē & templū velut nequaq̄ suo habitaculo mūdū tradidisse romanis: & vt purgatio fieret ciuitatis ignē & seruitiū itulisse dū vellet nos cū vxoribus atq; filijs crebris cōfligere calamitatibus. Qpa siquidē latronū hoc iplebāt scelere ciuitatē. Magi vero & seductores ppō suadebant vt eos in heremū sequerent dicētes se dei puidentia signa & pdigia mōstaturos quibus in hac insipientia flexi supplicia ptulerunt: qm̄ ad hoc dum decessissent a fœlice puniti sunt.

¶ Hoc em tpe venit aliquis ex egypto ad Hierosolymā dicens se esse ppheta & populari multitudini suasit vt cū eo ad montē (qui dicitur oliuarū positū) ediuerso ciuitatis pcul stadijs quinq; cōscenderent: velle dicens eis exinde monstrare qa eo veniēte Hierosolimorū muri corruerēt vnde ingressū eis faciendū esse pmittebat. Fœlix autem dum hec audisset iussit militibus vt arma sumerēt. Quo facto cū multis equestribus impetu facto ab hierosolimis irruit super eos & quadringentos quidem eorum gladijs interemit. ducentos vero viros cœpit. Ipse autem egyptius lapsus fuga disparuit. Rursus itaq; populū latrones contra romanorū prelia concitabant suadentes ne eis subiacere deberēt & sibi

Claudij mors vxoris Agrippi nę veneno Claudius mesalinā vxorē pter zelum iter fecit. Occasio mortis claudij ab vxore. Nero ipator britanicū veneno latēter occidit & matrē ppriā & vxorē & multos viros insignes. Multi de nerone historias cōscripsere. Aziazo rege mortuo succes sit eius frater & Aristobolus in armenia a Nerone est cōmissus & Agrippe dōauit partē tetrarchię Tyberiadis. Fœlix inimicicias contra Ionathā sacerdotē hñs eo q mō uereť melius iudeis pōsidere p curat eius mortē p latrōes habētes sub veste absconsos gladios. Occasio destructiōis hierlm & templi. Pseudo ppheta egyptius iudeorū seductor quos Fœlix mīrum occidit egyptio fugiente.

Seditio inter syros & iudeos p equitate ciuilitatis in cesarea quos p̄fecti cōpescuerunt.

resistentiū vicos incēdebāt atq; diripiebant. ¶ Inter hec autē iudei inhabitatores cesareę cōtra syros pro equitate ciuilitatis hmōi fecere seditionē. Iudei nāq; primos se esse dicebāt eo q; cōditor cesareę rex Herodes de genere fuerit iudeorū/Syri vero de herode quidē ita esse profitebātur. Dicebant aūt Cesaream stratonis turrim primitus vocitatam & tūc nullum habitatorē ciuitatis ipsius fuisse iudeū. Hec audientes p̄fecti militię sumentesq; ex vtraq; parte seditionis auctores plagarū affecere vulneribus & tempestatē litis eorū ad breue tempus hoc opere sedauerūt. ¶ Rursus autem iudei habitātes in ciuitate diuitijs cōfidentes & pterea spernētes syros: blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi vero pecunijs quidem minores sed sapientia fortiores. dum multi Cesarienſium & sebastenorū sub romanis ibidem militarent pauco tempore & ipsi iudeis iniurias sermonibus iferebāt. Post alterutros se ita lapidauerūt donec ex vtraq; parte vulnerati conciderent. Verūtamen vicere iudei. Fœlix aūt cum vidisset belli modo esse eorum certamen metuēs petebat iudeos vt a lite cessarent quibus non audientibus milites armatos immisit: & multos quidem eorum peremit plurimos autem viuos cœpit & domos quorūdā multis pecunijs refertas expoliari mihtari irruptione p̄misit. Iudeorū vero modestiores etiam dignitate nobiliores metuentes pro semetipsis rogauere fœlicem vt milites tuba missa reuocaret eisq; de cętero parceret. Quod fœlix facere eorū p̄cibus acquieuit. ¶ Hoc itaq; tēpore rex agrippa dedit pontificatū ismaeli filio siab. Exorta est enim & pontificū cōtentio cōtra sacerdotes & hierosolimitarū primates. Vnusquisq; em̄ eorū cateruas procaciū & seditiosorū hominū colligens videbatur esse princeps & cōserentes semetipsos ad lites alterutris derogabāt & lapidibus obruebant. Qui autē prohiberet nō erat sed vt in ciuitate sine p̄sule audaci potestate ab oīnibus talia gerebant. Tantam siquidem impudentiā atq; p̄sumptionē pontifices obtinuerant vt etiā seruos suos ad areas destinare p̄sumpserint qui decimas sacerdotibus cōpetentes auferrēt: vnde fiebat vt sacerdotes p inopiā deperirent. Sic em̄ inquietorū vis oppressa grauitate iusticię p̄ualuerat.

Ismael ab agrippa sacerdos instituit & tunc inter sacerdotes & pōtifices sacerdotibus p̄ inopia morięti bus cōtētio oritur.

¶ Iudei fœlicem/portio festo successore illius directo/Neroni accusant Berillus quoq; pro Syris Cesarem contra iudeos orat. Latrones insuper siccarij in iudea populis in festiuitatibus permixti multos perimebant Festus quoq; super populos qui decepti fuerant a quodam Mago multitudinem destinauit & seductorē atq; seductos occidit Agrippa autem iuxta Teatrum in palacio edificium fabricatus est & ſ Jei parietem excellum triclinij regalis & porticus occidentalis auferens aspectū cōstruxerūt. vnde rex indignatus & festus eis opus p̄cepit destruere sed iudei ad Neronem mittentes edificiū permanere obtinuerunt Ioseph/Ismaele cum Helchia oblide/sacerdos instituitur. Et Albinus mortuo festo p̄fectus ordinatur in iudea Ioseph a sacerdotio priuato Ananus iunior subrogat qui saduceus Iacobum fratrem Iesu christi & aliquos tradidit lapidādos quod alij grauiter ferentes eum regi & Albino accusarunt qui eum de sacerdotio deposuerunt subrogao damei filio.

Portio festo fœlicis succeſſore in iudea indei fœlicem accusant Neroni.

Berillus pro syro cęsarē cōtra iudeos orat.

Latrones siccarij i iudea pplis i festiuitatibus pmixti multos pimebant.

Festus cōtra seductorē & seductos.

Agrippa iuxta theatrū in palacio edificiū fabricatus est.

¶ Capitulum septimum.

DPortio siquidem festo directo a Nerone pro successore fœlicis: primi iudeorum Cesaream habitantes ascenderūt romam accusaturi fœlicē qui sine dubio poterat poenas exsoluere pro lesione Iudeorum nisi plurimum ei Nero pro fratris pallantis p̄cibus indulsisset qui tunc maximū honorem impendebat. ¶ Interea primates syrorum cesariēsium bertho dagogo neronis (qui officiū super grecos habebat) per epistolas multis pecunijs sumptis vt a nerone peteret dari eis epistolā per quā ius ciuitatis quod cum eis habebāt iudei cōmunitum fieri interminaret. Berillus ergo imperatorē rogauit atq; pmerut vt huiusmodi scriberet epistola tamen gentis nostrę postea ingentium malorum fuit occasio. Agnoscentes namq; iudei cesarienses quę fuerāt scripta pro syris tantas suscitauere seditiones: donec bella succederent. ¶ Festo igitur i Iudeam veniente contigit vt prouincia a latronibus vastaretur: & vici omnes incēderentur. Precipue nāq; siccarij nunc abundabant vtentes gladiolis magnitudine similibus persicorū ensium cum simplicitatibus obuncis & quales sunt romanorū sice quibus etiam vocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi namq; latenter permixti in festiuitatibus populorū sicut prius diximus ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientiū quos volebant facile perimebant. Sepius etiam cum armis ad vicorum corum aduenientes diripiebant: & cuncta pariter cōcremabant. ¶ Interea diuersis rebus turbata prouincia festus multitudinē destinauit equestriū atq; pedestriū super populos qui decepti fuerāt a quodam mago salutem eis & malorum requiem promittente: si eum sequi in deserto cōtenderent. Quo facto & ipsum seductorē & seductos irrueutes qui missi sunt occiderūt. Hoc tēpore rex agrippa fabricatus est edificiū magnitudine valde p̄cipuum in palacio hierosolimorū iuxta theatrum. Quod palaciū factum est olim a filijs assamonei in loco eminenti positū quod etiam volentibus ciuitatē respicere delectabilē conferebat aspectū vnde rex inclinatus inspiciebat ea quę gerebant in tēplo. ¶ Hec itaq; videntes hierosolimorū primates grauiter habuerunt. Non enim patrium erat vt ea quę fiebāt

in templo & maxime sacra dispensarētur aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietem excelsum edificauerūt. circa ædē quę erat in sacrario iteriori ad occidētem cōuersa. Hic vero pa/nes nō solum triclinij regalis aspectū abstulit: sed etiam occidētalis porticus quę erat in extetiori tē/plo vbi custodias in festiuitatibus propter templū habere romani solebāt. In his igitur idignatus rex Agrippa & pcipue festus prefectus: pcepit eis vt opus edificatū repente destruerēt. ¶ At illi rogaue/runt vt eis potestas daretur quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronē dicentes nō se vitam ha/bituros si quędā pars templi destrueret. ¶ Tunc pmittente festo miserunt de suis primatibus decem si/mul & Ismahelem pontificem & Helchiam Gazofilacem. Nero autem audiēs eos non solum veniā gesti operis cōdonauit. sed etiā edificium manere permisit. Hoc beneficiū pōpeie coniugi pro iude/is supplicāti cōdonans. Qui decem quidem qui venerāt redire pcepit Helchiā vero & Ismaelem ob/sidum loco retinuit. ¶ Rex igitur hęc agnoscens pontificatū dedit Ioseph filio Symonis pontificis q cognomen habebat Gaddis. ¶ Porro Cęsar misit Albinum iu iudeam prefectū mortem festi cogno/scens. ¶ Rex aūt denuo Ioseph quidem pontificatu priuauit: & Anani filio qui & ipse Ananus voca/batur eius successionem dedit. ¶ Hunc etenim Ananū seniorem dicūt fuisse fœliciſſimū. Filios nam/q; habuit qui omnes dei pontificatu sunt functi dum & ipse primitus hunc honorem plurimis tēpo/ribus habuisset: quod nulli pōtificum apud nos pręueniſſe dignoscitur. ¶ Ananus aūt iunior cū pon/tificatum suscepisset erat vehemēter asperrimus & audax secta saceus. qui circa iudicia sunt vltra om/nes iudeos valde crudeles: sicuti iam declarauimus. ¶ Cum ergo huius sectę Ananus esset credēs se in/uenisse tempus oportunū festo mortuo & Albino in itinere constituto consibū fecit iudicum: & quos/dam deducēs ad semetipsum inter quos & fratrem Iesu qui dicit christus nomine Iacobum quasi cō/tra legē agentes accusans tradidit lapidandos. Qui autē videbātur esse moderatiſſimi ciuitatis & cir/ca legis integritatē habere sollicitudinē grauiter hoc tulere miseruntq; latēter ad regem rogantes eū vt scriberet Anano ne talia perpetraret cū neq; prius recte feciſſet. Quidam vero eorū etiā albino oc/currerunt ab Alexandria venienti: eūq; docuerunt quia non licet Anano prēter illius voluntatem cō/
B gregare consilium. Albinus autem eorum sermonibus flexus cum iracundia scripsit Anano intermi/natus eum pœnas exsoluere. Quapropter & rex sublato ei pontificatu/quem tribus habuerat mensi/bus Iesum Damei filium in eius loco constituit.

¶ Albinus siccariorū plurimos occidit Ananus vero fauorem populi habens Albinū & ponti/ficem muneribus placans violēter a sacerdotibus eius famuli decimas rapiebāt vnde sacerdotes ege/state deficiebant Sicarij vero noctu ciuitatem ingredientes scribam magistratus Eleazari filiū alligā/tes eduxerunt promittentes illum remissuros si Albinus decem viros quos vinctos habebat Ananię medio exsolueret. Cęsarea vero Philippi Neronia est appellata vnde odium aduersus Agrippam or/tum est quia extraneam ornaret ciuitatem Iesus autem Gamalielis filius priuato Damei filio sacerdo/tium accepit vnde seditio inter alterutros orta est. Custobarus quoq; & Saul cū Anano maximā popu/lo faciebāt violentiam. Albinus quoq; cognito qa florus successor fuisset directus carcerem a noxiis purgauit & prouinciā impleuit latronibus Leuitę aūtē hymnidici a rege petentes vt linea vtanť ve/ste obtinuerūt. Oia quoq; tunc patrijs legibus cōtraria agebanť. ¶ Capitulum.viij.

C Vmq; Albinus in Hierosolimitarū venisset vrbem omni prouidentia nisus est vt prouincia pacem haberet & ideo Siccariorū plurimos interemit. ¶ Pontifex igitur Ananias al's Ana/nus per singulos dies ad meliorem gloriam cōscendebat & fauorē ciuium habebat pariter & honorē. Erat ēm locuples & quotidie albinū atq; pontificē muneribus cōplacabat. Ha/buit aūt famulos valde laboriosos qui cū procacibus viris conuersati pergētes ad areas sacerdotū de/cadas alias decimas accipiebant vim facientes. & nō abstinentes a cede nō dantiū. Sed etiā alij pon/tifices similia seruorum illius peragebāt cū nullus vtiq; prohiberet. Quapropter sacerdotes qui olim ex decadis al's decimis alebanť: tūc inopię necessitate afficiebanť al's deficiebāt. ¶ Rursus igiť sicca/rij festiuitatis tpe noctu ciuitatē ingrediētes cōprehenderūt vnum scribā magistratus eleazari filium ananię pontificis & alligātes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittētes ad ananiā dixerunt ita se scribam remissuros ad eū si albino suaderet vt decem viros quos ex eis cœperat & victos habebat exsolueret. Ananias autem propter necessitatē albino vt hoc faceret suasit quod opus maximorū malorum fuit initiū. Latronēs namq; semper moliebanť vt aliquos famulorū caperent ananię quos non aliter nisi quosdam siccariorum reciperent dimittebāt. Cumq; numerus iterū accreuisset capta fiducia rursus p/uinciā affligebant. ¶ Hoc itaq; tempore rex agrippa philippi cæsaream amplius fabricatā ad honorē neronis. neroniā alias neroniada appellauit & Berythijs theatrū pecunijs multis instructū annalibus spectaculis condonauit innumeras illic expensas efficiens. Frumenta nāq; populo copiosa & oleum: opulenter tribuit & omnem pariter ciuitatem statuarum pulchritudine: & antiquorū imaginibus ex

Iudei parietem excelsū triclinij regalis & occi/dētalis porticus aspectū auferēs cōstruxerūt vñ rex indignatus & festus eis o/pus pcepit de/struere.

Ioseph Ismahe/le manēte eum helchia obside sacerdos insti/tuitur.

Ioseph a sacer/dotio priuato Ananus iunior subrogatur.

Ananus Iaco/bum frem Iesu xpi & aliquos tradidit lapidā/dos qđ graui/ter alij ferentes accusauerūt eū Albio & regi q eum de sacer/dotio deposuit subrogato Iesu damei filio.

Albinus siccā/riorū plurimos interemit.

Siccarij noctu ciuitatē igrediē/tes scribā magi/stratus Eleaza/ri filiū alligātes eduxerūt pmit/tētes illū remis/suros si Albi/nus decē viros quos victos ha/bebat Ananias medio exsolue/ret &c.

Iesus Gamalielis filius priuato Damei filio sacerdotiū accepit vñ seditio inter alterutros

Albinus cognito qa florus successor fuisset directus carcerē a noxijs purgauit & puiciam latronibus impleuit.

Oia cōtraria pr̄nis legibus agebantur.

Porticū oriētalem psuaserunt regi altius eleuari.

Rex porticū eleuari negauit sed ciuitatē lapide albo sterni cōcessit.

ornauit: & pœne oē decus regium ibi migrauit. Quapropter crescebat aduersus eū odium subiectorū eo q illoꝝ pompā auferēs ornaret extraneam ciuitatē. ¶ Iesus autē gamalielis filius a rege successionē pōtificatus accepit iesu damei honore priuato & ꝓpterea seditio inter alterutros orta est. Facultates etenim collectionē prauorum hominū frequenter vsq; ad lapides (blasphemijs pręcedētibus) incideruntAnanias autem pręcellebat eos quando diuitijs suis paratos accipere pecunias rodebatur. Custobarus eni & saul maximā ei multitudinē cōgregabant cū essent genere regio & propter agrippę cognationem populi fauorē haberent violenter (scilicet iura & res infirmorū deripere parati. Ex quo pręcipue contigit nostram ciuitatem languere magis cum vtiq; res eius peiora proueheretur. ¶ Albinus itaq; cum audisset sibi successorem cęstium florum fuisse directum, volens aliquid hierosolimitis pręstare producens vinctos (qui erant indubitanter more digni) eos pręcepit occidi. Alios autem (qui ex parua querela tenebantur in carcere pecunijs sumptis abire pręcepit. Et ita gestum est vt carcer quidem purgaret a noxijs sed prouincia latronibus impleretur. ¶ Interea ex tribu leui quicunq; erant hymnorū dictores persuaserunt regi vt facto consilio eis concederet quatenus stola linea proxime sacerdotibus vterent eius regnū decere dicentes vt memoriā de nouitate introducta perciperet. Quod petentes impetrauerunt. Rex etenim cum voluntate eorum qui concilio pręsidebant hymnidicis hoc concessit vt posita veste prima linea sicut voluerant vterentur. ¶ Omniaq; contraria paternis legibus agebantur quibus spretis nō poterant pœne non solui. ¶ Igitur cum iam tunc etiam templum videretur esse perfectum & ciues conspicerent artifices vltra decem & octo milia vacantes operibus & labore indigentes vnde mercedes acciperent quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabantur pecuniasq; repositas propter timorem romanorum habere non valerent: tunc habito consilio vt cura haberetur artificum & eis potius liceret expendi thesauros quando si vna hora quilibet operaretur mercedes acciperet: regi persuaserunt vt orientalem Porticum altius eleuaret. Erat autem hęc porticus in exteriori templo posita in conualle profunda quadringētorū cubitorum parietes habens ex lapide quadrato alboq; cōstructos. Singulorum enim lapidum longitudo erat cubitorum viginti altitudo vero sex. opus Salomonis regis qui primitus templū omne cōstruxit. ¶ Rex autē dum ei a Claudio templi fuisset cura cōmissa, iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis instructio vero difficilis: & pręcipue ad hanc porticū & tēpore & copiosis pecunijs opus esset hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatē vero sterni albo lapide nō prohibuit. ¶ Iesu autē Gamalielis pontificatu priuato dedit hunc honorem Mathię Theophili sub cuius pontificatu & bellū Romanorum contra iudeos sumpsit initium.

¶ Cathalogus pontificum & Epylogus eorum vsq; ad belli finem quorum Aaron primus ex cuius sanguine descendentibus soli sacerdotiū debebatur & ab eo vsq; ad Finasū octogita tres ex quibus in deserto vsq; ad constructionem templi tredecim per totā vitam tenētes honorē postea vero viuentibus facta est successio Rei em publice varia fuit gubernatio primō sub populi ptāte, secūdo sub vnius principatu, & tertio sub regibus. Ab exitu de Egypto vsq; ad templi constructionem anni sexcenti & tredecim sub. xiij. pontificibus. A Salomone vsq; ad captiuitatem Babilonicam anni trecenti septuaginta sex menses sex & dies viginti sub octodecim pontificibus. A liberatione captiuitatis peruenientę Cyro vsq; ad Anthicchum Eupatorem sub sedecim pontificibus anni. ccccxliij. Anthiocus autem & Lysias Oniam deponentes sacerdotiū primo turbauerunt. Ioachim mortuo ciuitas septem annis fuit sine pōtifice. Herodes vero suscepto regno ignobilibus sacerdotalē tribuit honorem. Archelaus quoq; nullum de Assamonei genere sacerdotem fecit similiter nec romani pōtifices ab Herode vsq; ad destructionē Hierusalem per Tytum fuerunt. xxix. & anni centum & septem. Cestius quoq; florus Albino successit qui vxoris malignitate sacerdotalis dignitatis adeptus insulas iudeis crudelis fuit & Auarus hij enim propter latrones solemnitates omittebant fugientes ipsos etiam Flori crudelitas & malicia bellum cōtra romanos coegit assumere. ¶ Capitulum nonum.

¶ Cathalogus oim pōtificū & eorū epylogus vsq; belli finē.

Pōtifices ab Aarō vsq; ad Finasum octoginta tres.

DEcessarium itaq; credo & historię pręsenti cōueniens narrare de pontificibus quō inchoauerūt & quibus fungi hoc honore permissum est: & quāti, fuerūt vsq; ad belli finem. Primū itaq; omniū dicunt Aaron fratrem Moyseos pōtificatum suscepisse diuinū. Quo mortuo te successisse mox filios. & alijs eorum denuo liberis honorem vnius distributū. Vnde legitimum est nullum posse pōtificatum percipere nisi de sanguine fuerit aaron. Ex alio namq; genere neq; si in regno constitutus sit pontificatū potest adipisci. ¶ Fuerunt itaq; omnes sicut diximus ab aaron primo vsq; ad Finasum qui belli tempore per discordiā pontifex ordinatus est numero octoginta & tres ex quibus in deserto temporibus moyseos consistente tabernaculo qd moyses deo dicauit vsq; dum ad iudeam populus aduenisset vbi salomon rex deo edificauit templū pontificatū habuerunt ybi numero tredecim Primi namq; donec vitam morte finiret habebāt inerumpibiliter hunc honorem: postea

vero viuētibus succession pbebat. Sed hi quidē tredeci Aaron existentes ex gne per successionē sume bāt honorē. Fuit aūt hebreorū respublica primo quidē sub populi ptāte: post hoc aūt sub vnius principatu sit autem tertio vero sub regibus. ¶ Tps ergo quo isti tredecim habuerūt principatū a die qua egressi pūt patres nri Moyse duce reliquerūt vsq; ad edificationē tēpli quod Salomō rex hierosolimorū in vrbe cōstruxit: fuit annorū duodecim & secento. ¶ Post illos itaq; tredecim pōtifices octo alij hanc renuere ptātem a Salomonis regis tēporibus hierosolymis sibi succedētes vsq; ad aduentū Nabugodonor Babilonior; regis qui castrametatus aduersus vrbē tēplū quidā cōcremauit gentē vero nostram in Babilonē migrauit. ad pontificē Iosadach alias Iosedech captiuū duxit. Tēpus em pontificatus horū trecētorū sexaginta sex fuit annor; mensiū sex dierū viginti: cū vtiq; iā essent iudei sub regibus cōstituti. ¶ Post tps aūt annorū septuaginta captiuitatis geste p Babilonios Cyrus rex plarū dimisit ex Babilonia iudeos ad propriā remeare terrā. atq; cōcessit templū edificari captiuis. His itaq; remeātibus syson pōtificatū sumpsit & ex eius genere alij qndecim vsq; ad tēpus regis Anthiochi qui vocabat Eupator hūc habuere prelatū. Cōuersabant aūt populari ptāte annis quadringentis quatuordeci. ¶ Primusq; anthiochus quē pdiximus & princeps militie eius Lysias Oniā cui erat Menelaus cognomentū pōtificatu depositū perimētes eū in Beroea: & cōstituerūt pōtificē Ioachi ex gne quidē aaron nō aūt ex ista domo. Propterea & Onias defuncti fratruelis & nomē referēs pris venies in egyptū Ptolomei Philometoris amicus effectus & cleopatre eius vxoris. suasit eis vt scdm hellenopolitica legē deo cōstruerēt tēplū hierosolimitano sile & eū pontificē ordinarēt. Sed de tēplo quidē apd egyptū edificato sepius declarauimus. ¶ Ioachi vero cū tribus annis habuisset pōtificatū: defunctus est Cui successit nemo: sed p annos septē ciuitas fuit sine pontifice. ¶ Rursus aūt descendentes ex genere filiorū assamonei cōmissa sibimet potestate: gētis sumentes aduersus macedones bellū: Ionatham septē annis constituere pōtificem. Quo per insidias moriente dolo triphonis sicut superius iam quodā loco narrauimus accepit honorē hunc symon germanus eius. Huic quoq; per dolū genero in cōuiuio morienti: filius successit hyrcanus. Qui cū tenuisset pōtificatum annis triginta & vno in senectute moriens cū & pōtificatū tenuisset & regnum. Quo defuncto Aristobolus eius maior filius ei successit qui primus sibi dyadema iposuit ac post armū moritur & hēredē fratrem reliquit alexandrum. Alexāder autē cum & regnasset & sacerdotiū tenuisset annis viginti septē vita priuatus est. Alexandre cōiugi precipiēs pōtificem ordinare. Quę pontificatū quidem hyrcano filio suo dedit regnū vero ipsa retinens annis nouē defuncta est. Cuius filius hyrcanus pet tempus pōtificatum obtinuit. Post mortē namq; alexandre dimicauit aduersus eum aristobolus frater & dum vicisset illum quidē pontificatu remouit: ipse vero regnum obtinuit & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni mense similiter tertio veniens pompeius & hierosolimitarū ciuitatem forti dimicatione deuincēs ipsum quidē romam cū filijs vinctū misit: hyrcanum in pōtificatū restituit. Quē gentis quidē pre dignū habere pmisit diademate vero vti phibuit. ¶ Habuit aūt hyrcanus hanc potestatē tp; nouē priores alios ānos viginti tres. Barzafanis aūt & pacorus pthie potēres trāseūtes eufratē & pugnāres aduersus hyrcanū ipsū quidē ceperūt aristoboli vero filiū antigonū cōstituere regē. Qui dū tribus ānis & mēsibus totidē regnū tenuisset Sosius & herodes obsederūt eū antonius vero deductū antiochiā trucidauit. ¶ Herodes vero cōmisso sibimet regno a romanis nequaq; cōstituit ex genere assamonei pontificē: quia ignobilibus & qui solūmō de sacerdotibus essent pter aristobolū tribuit hūc honorē. ¶ Aristobolū nāq; filiū hircani qui a parthis captus fuerat pōtificē cōstituēs sororē eius marianne duxit vxorē. Ob quā fauorē populi sibimet collocauit: propter hyrcani memoriā. Deinde metuēs ne cūcti ad aristobolū declinarēt eū in hierico suffocari dolo machinatus cū nataret sicut iā declarauimus. ¶ Post hunc aūt nequaq; alicui ex genere assamonei pōtificatus tribuit potestatē. Similia quoq; gessit in cōstitutione sacerdotū archelaus herodis filius pariter & romani postea super iudeos obtinētes imperiū. Sūt ergo viri qui ab herodis tēporibus pōtificatū habuerūt vsq; ad diē qua titus tēplum & ciuitatē capiēs cōcremauit cūcti simul viginti nouē. Tēpus aūt horū ānī sūt centū & septē. Quorū quidā cōuersati sūt sub herodis regno & filij eius archelai. post horū vero mortē ppli potestate cūcta regebantur. pncipes sacerdotū tm gentis pōtifices obtinebāt. Hec aūt de pōtificibus dicta sufficiāt. ¶ Cestius gallus missus a nerone successor albino plurimis malis iudeos attriuit. Erat nāq; genere dazoni. Florus aūt vxorē cleopatrā nomie. Quę dū esset amica pōpeie neronis vxoris & malignitati martinō minor p eā vir eius ifulas huius dignitatis adeptus est. Sic aūt florus circa potestatem malignus fuit & violētus vt pro magnitudine malorū eius albinū quāsi beneficij largitorē iudei laudarent. Ille nāq; malignitatē celabat & ne penitus deprehēderet a turba quodāmō pudebat. Cestius aūt florus quasi ad docēdā nequitiā missus iniquitates suas in gētē nostrā aperta malignitate pōpabat neq; dire tioni parcēs neq; modū iniusti supplicij derelinquēs. Erat em inflexibilis ad miserandū & oibus lu-

Respublice hebreorū varia gubernatio / pto sub ppli ptāte scdo sub vnius principatu tertio sub regibus. A liberatiōe captiuitatis post tēte Cyro tēplū edificare vsq; ad āthiocū Eupatorē sub. xvi. pōtificibus āni cccxxiiii. Onias fugiēs templū cōstruit similē hierosolymitano fecit. Ioachi mortuo ciuitas septē ānis fuit sine pōtifice.

Herodes suscepto regno ignobilibus sacerdotale tribuit honorem. Archelaus nullū de genere assamonei sacerdotem fecit sed nec romani pōtifices ab herode vsq; ad destructionē hierusalē p titū. xxix. & anni. cvi. Florus ifulas sacerdotalis dignitatis p vxoreā adeptus malignus fuit iudeis & violētus.

cris Auarus:qui etiã in latronũ direptionem cõmunicabat. Sine timore nãq; multi ad hoc accedebãt cum illius ꝓmissione de sua salute minime cogitarent quod opus non erat mediocriter dolendum.

Iudei pp latrones solẽnitates omittebãt fugientes.

¶ Quapropter infœlices iudei cũ non valerẽt vastationes sustinere latronũ cogebãtur a ꝑijs solẽnitatibus recedẽtes cuncti diffugere vt melius vbicũq; liceret apud alienigenas habitarẽt. ¶ Florus igitur fuit qui nos cõtra romanos bellum fecit assumere melius iudicans citius q̃ paulatim & per tẽpora nos perire. Initiũ quippe sumpsit hoc prelĩũ secundo quidẽ anno amministrationis Flori duodecimo aũt Neronis imperij. Sed ea quidẽ quęcũq; aut facere coacti sumus aut pati perfecte scire potuerunt qui legere voluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponam terminũ antiquitatis historię postq̃ etiam bellum cœpi conscribere.

Malicia Flori coegit iudeos bellũ cõtra Romanos assumere.

¶ Recapitulatio totius operis.

Epylogus cõtẽtorũ in viginti libris de antiqtatibus iudeoꝝ.

COntinet autem hoc opus a prima hominis nativitate traditionẽ vsq; ad decimũ annũ Neronis imperij. Ea siquidẽ quę nobis iudeis prouenerũt in ęgyptum & syriam palestinam & quęcunq; perpessi sumus ab assyrijs & a babilonijs vel circa nos Persæ seu Macedones egerunt & post eos romani:sicut reor sunti cũ integritate compositã. Nisus sum etiam descriptionem pontificũ conseruare:qui per annorũ duo milia sunt constituti. Cõscripsi etiam sine errore successiões regum actus eorum & cõuersationes annũciatas & monarchãrũ potestates enarratas sicut ex sacris libris ex rebus omnibus descriptio continet. Hoc em̃ in pricipio historię me facere compromisi. Dico siquidẽ cũ fiducia (opere iam pfecto) quia nullus alter (licet volũtatẽ habuerit) neq; iudeus neq; alienigena:potuit hoc negocium greęcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a cõgentilibus meis maximam eruditionẽ nostrę prouincię:etiam greęcas studui litteras adipisci. Artis tamen grãmaticę experimentũ sumpsi. Integritatem vero prolationis verborum possidere me paterna cõsuetudo prohibuit. quippe cũ apud nos nõ recipiant eos qui elocutionem multarũ gentium didicisse nosse:eo q̃ cõmune putent hoc officiũ non liberis tantũmodo sed etiã volentibus seruis. Sanctiam vero illos testãtur habere tantũmodo qui leges sub integritate cognoscunt & virtutem sanctarũ scripturarũ interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborãtibus vix duo quidẽ aut tres adepti & laborũ fructum repẽte potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum etiam de genere meo & vitę actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere vlterius de antiquitate cessabo libris quidẽ existentibus viginti:habentibus vero sexaginta milia versuum. Et si diuinitas concesserit per discursum commemorabo rursus & libelli & eorum quę ad prẽsentem diem quę est tertijdecimi quidẽ anni Domitiani Cęsaris principatus michi a natiuitate quinquagesimi & sexti. ¶ Proposui vero vobis cõscribere etiam nras idem iudeorũ sectas in quatuor libris de deo eiusq; substãtia & de legibus & cur secũdum eas illud facere permittimur aliud drohibemur.

Josephus quinquagita sex habebat ãnos cũ hoc opus pfecit.

¶ FINIS.

¶ Expliciunt Josephi illustrissimi hystorici de Iudeorum antiquitate viginti libri. Ante hac quidẽ mendose Impressi ac in infinitis ferme locis corrupti:nuperrime vero per Eximium profundumq; sacrarum litterarum doctorem ac professorem magistrum Robertum Goullet: non sine multa lucubratione ingentiq; labore in pristinum nitorem restituti: expoliri pariter & castigati:ordinatimq; per capita diuisi adiectis singulorum capitum summarijs: necnon annotatiunculis in margine collocatis: lectoribus apprime cõducentibus:vna cum concordantijs non solum eorundem librorum sed etiam Bibliæ. Impressi inq̃ Parrhisijs per Anthonium Bonemere impressorem. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo nono.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON 1894

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

¶ In presentis compendii commendatione Iohannis de Gouy Morinensis Epigramma.

¶ Tempora quisquis amat longi discretus æui
Noscere vel fluxos rursus habere dies:
Aut veterum quænam fuerit prosapia Regum
Sceptraq; quot soles regia quisq; tulit:
Quas aquilo:quas eurus habet:quas cyrthius vrbes
Quasq; feras tumidis irrigat auster aquis:
Hęc lege succincti(moueo)compendia libri:
Splendida quę terso pollice gesta notant
Aetatum cernes discrimina multaq; vitę
Signa:dabunt mores dexteritasq; patrum.
Regnorum siquidem casus regumq; propago
Premia longeuę prosperitatis alunt.
Ficta nec hic vani pingunt mendacia fuci
At solum:quicquid littera vera:docet.
Multa igitur noster tollatur laude Robertus
Peruigili cuius munere tanta patent.
Nam quęcunq; tenent prolixa volumina longo
Contextu:paucis conferet iste liber.
Talia quid prestat:studij constantia sensus
In tenebris pernox assiduusq; labor.
Singula fœlici genuit quę [redacted]
Pala[redacted]ret opes.

¶ FINIS LAVS DEO.

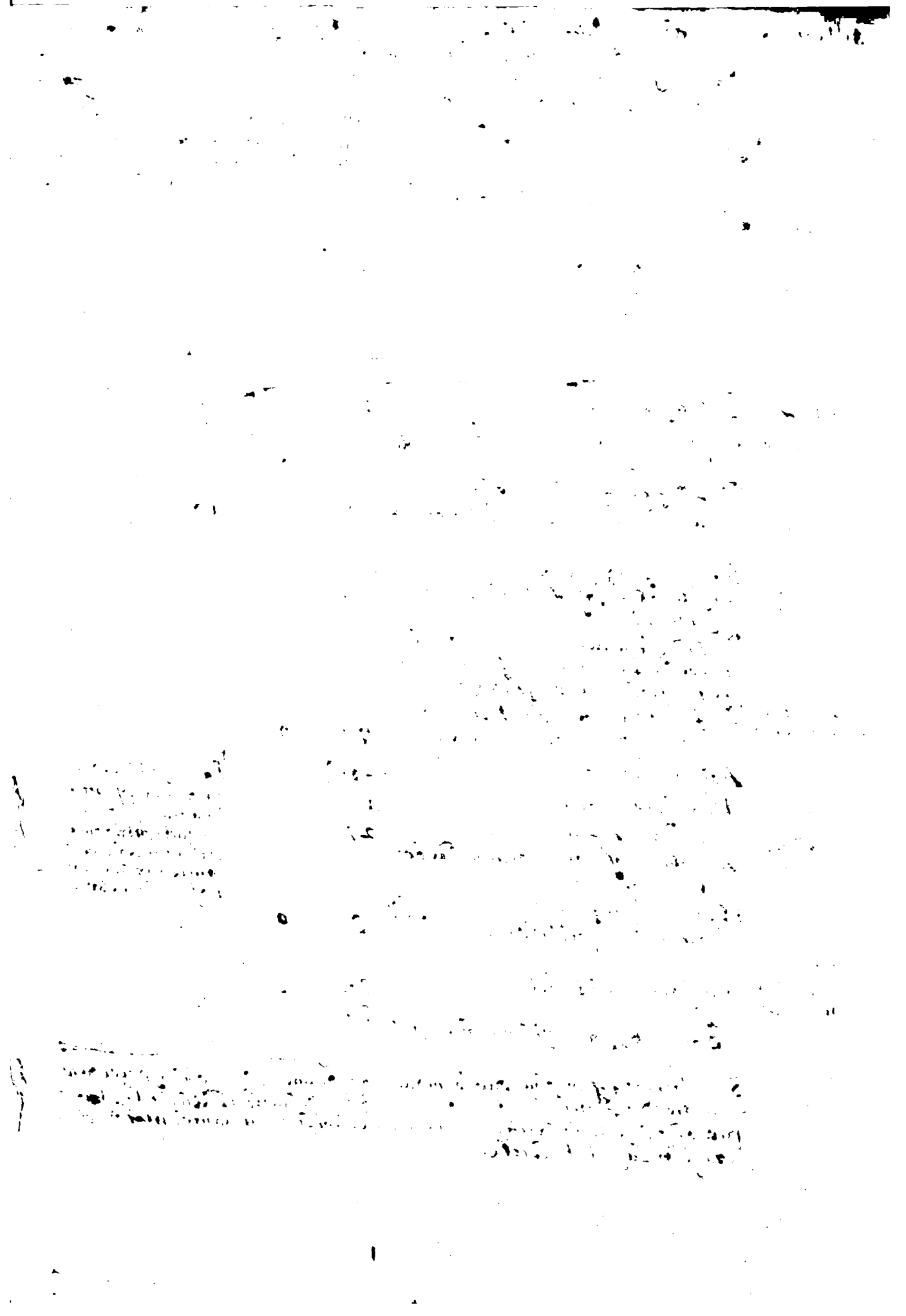
[redacted]

Habes candide lector preclara Josephi iudei historici opera

vberrime:a profundissimo Theologię professore sic vt premissum est elaborata opera & impensis Francisci Regnault & Iohānis Petit Librarijs Impressa:& ab innumeris erroribus quibus antea scatebant tersa atq; castigata:ne sis ergo ingratus preces altissimo fundito pro eo qui prędicta opera ad communem hominum vtilitatem:non sine magnis vigilijs & accurato labore excoluit:ac ipsos bibliopolas qui in hoc opere magnos fecerūt impēsas liberali emptiōe subleuato qđ si feceris michi credo magis tibi ꝓderit hic liber in Bibliotheca q̄ nūmus in archa. Vale impressum Parrhisij. Anno Dñi. M. quingentesimo decimonono: penultima Maij.

ideu Genesiace au Liure. Auy Lecteur ie te prie quand tu feras nauigation si-
ngulie tu puisse sçauoir en quelle part tu moilleras tes ancres, et que tu ne-
gligie en vne mer si vaste de cette histoire, sans cognoistre combien tu as loing, mon-
tes du port, qui est Iesus Christ nostre Seigneur, de la natiuité duquel nous commençons le-
the de nos annees: Ie tay voulu representer en ce tableau vne sommaire description de-
puis, que Ioseph a suiuie. Et parce quelle nestoit si exacte quelle conuint en tout, et
en tout a l'escriture (iaçoit quen general il ne sen faille quarante cinquante ans)
Iay voulu accompagner dune autre pareille de celle que ie publie cest annee
Seche. A Dieu.

Chronologie selon Iosephe.

		Ans	moys	iours
Iosephe l. 10 des Antiq. chap. 1.	D'Adam au deluge	1663	6	10
	Du deluge a la sortie d'Egypte	888	6	10
	De la sortie a l'edification du Temple de Salomon	592	6	10
	De l'edification du Temple iusques a sa destruction par Nabuchodonosor	470	6	10
l. 17 des Antiq. c. 1.	Somme 3513 ans 6 mois 10 jours, ainsi le collige Iosephe li. x des Antiq. chap. 11.			
	De la destruction du Temple tout le temps de la captiuité iusques a la restitution du peuple sous Cyrus.			
l. 13 c. 19 l. 13 c. 10	De la restitution a Aristobulus, qui s'appella premier du nom Roy.	70	3	
	Aristobulus regna	481		Lay 33 d'Herode qui regna 37 ans comprins les 3 ans auisquels Antigonus detint le Royaume contre luy, nasquit nostre Seigneur.
	Alexandre regna	1.		
	Alexandra sa femme	27		
chap. 23 5. d'Iosephe	Aristobulus vsurpa le royaume dessus son frere.	9		
	Hyrcanus son frere fust remis en son royaume, et regna de prime.	3	6	
l. 14. c. 11				
l. 4. c. 8	Antigonus d'Herode	34	3	
l. 17 c. 10		37		
	Somme 633, qui est du monde 4146.			

Si tu veux verifier cette somme de Iosephe, aye recours a la vie des Patriarches, Iuges, Rois, desquels il a escrit l'histoire par ordre. Ie te le specifieray plus bas en la description suiuante, mise ce-
pendant selon la Sainte Bible.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON